JOSEP TORRAS I BAGES

OBRES COMPLETES

Volum X

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Aquest nou volum de les *Obres completes* del Dr. Torras i Bages presenta, en primer lloc, un suplement als volums anteriors, on són publicats alguns textos nous i el pròleg del pare Ignasi Casanovas a l'edició de les *Obres completes* del Foment de Pietat, indispensable per a entendre els criteris amb què han estat elaborades aquestes *Obres completes*. En segon lloc, són editats per primer cop un bon nombre de sermons, sencers o en esborrany, del Dr. Torras, que havien romàs inèdits en uns manuscrits cedits pels hereus de mossèn Ramon Corbella al monestir de Montserrat. En tercer lloc, trobareu un instrument imprescindible per a la consulta i l'estudi del material contingut als nou volums anteriors: un extens i minuciós índex de noms i de matèries compilat al llarg d'anys per mossèn Andreu Soler i Soley.

Obres completes de Torras i Bages

Biblioteca Abat Oliba, 135

JOSEP TORRAS I BAGES

OBRES COMPLETES

Volum X

SUPLEMENT

a cura de Josep Massot i Muntaner

SERMONS AUTÒGRAFS DE LA SÈRIE CORBELLA

a cura d'Alexandre Olivar

ÍNDEX DE NOMS I MATÈRIES

a cura d'Andreu Soler i Soley

Publicacions de l'Abadia de Montserrat
1994

Aquest volum ha estat redactat amb la col·laboració del Centre d'Història Contemporània de Catalunya.

Primera edició, març 1994
© Publicacions de l'Abadia de Montserrat, S. A.
Ausiàs Marc, 92-98 - 08013 Barcelona
ISBN: 84-7826-489-2 (volum X)
ISBN: 84-7826-161-3 (obra completa)
Dipòsit legal: B. 5.951 - 1994
Imprès a Libergraf, S. L. - Constitució, 19 - 08014 Barcelona

PRESENTACIÓ

A la Nota editorial *que encapçalava el primer volum d'aquestes* Obres completes *de Josep Torras i Bages (1984) —vàlid, com és lògic, per a tots els volums següents— vam deixar ben clar que el nostre propòsit no era de donar una edició crítica dels escrits de l'autor de* La Tradició Catalana, *sinó simplement de posar a l'abast del públic català —en uns moments en què es reprenia amb força el procés de beatificació del Dr. Torras i Bages— el que ja havia estat publicat a les edicions anteriors, exhaurides de feia temps, bé que posant-ho —dins cada una de les seccions— per ordre cronològic i mirant de donar-ne un text correcte, acudint si calia —per esmenar lapsus— a les primeres edicions.*

*En certa manera, tanmateix, la nostra edició és més completa que les anteriors, en tant que incorpora alguns treballs de Torras i Bages afegits per mossèn Joan Bonet i Baltà al volum d'*Obres completes *de l'Editorial Selecta i alhora recull nombrosos escrits de les* Obres completes *del Foment de Pietat que, per raons d'espai, no foren incloses a les* Obres completes *de la Selecta, especialment —com ja vam posar en relleu a la nova nota editorial del volum VIII— l'extens* Sermonari *de Torras i Bages.*

No tenim, però, la pretensió que la nostra edició sigui del

tot completa. La complexitat de la tasca i la precarietat de mitjans amb què ha estat duta a terme fan gairebé impossible que no s'hi hagin escapat errors i, pitjor encara, que no hi manqui alguna peça. Ben conscients d'això, a la nota editorial del volum VIII vam suggerir la possibilitat d'oferir, al seu moment, un suplement de les Obres completes, *que ara es converteix en una realitat.*

Hi publiquem en primer lloc el Pròleg general *del pare Ignasi Casanovas al primer volum de les* Obres completes *del Foment de Pietat (1935), presentació alhora de la* Biografia *de Josep Torras i Bages redactada per mossèn Fortià Solà i Moreta, que hem tornat a editar recentment (1993) en dos volums, tot afegint-hi esmenes i addicions de l'autor, les quals preveien la supressió del* Pròleg general *del pare Casanovas, substituït per un* Advertiment. *No cal dir que, atès que l'edició del Foment de Pietat ha estat la base de la nostra, el* Pròleg general *del pare Casanovas continua tenint plena vigència. El lector s'adonarà que atorga una especial importància a una nova secció de les* Obres completes, *que mai no arribà a bon terme, l'*Epistolari *torrasià. Esperem que ben aviat podrem posar-lo a l'abast, gràcies al treball dut a terme pel professor Jaume Medina.*

En segon lloc, publiquem les notes preses per Josep Torras i Bages durant els seus exercicis espirituals fets el 1877, el 1879, el 1880, el 1881, el 1886, el 1892 i el 1899, que el pare Ignasi Casanovas va transcriure a la revista «El Bon Pastor», números 2 i 3 (febrer i març de 1927) i que foren reproduïdes com apèndix al volum IV de la Biografia *esmentada de Fortià Solà.*

En tercer lloc, publiquem l'opuscle de Torras i Bages Panegírico de Santo Tomás de Aquino *(Barcelona 1882), que —com ha detectat el doctor Oriol Colomer a* El pensament de Torras i Bages *(Barcelona 1991)— havia estat oblidat a les edicions d'*Obres completes *del Foment i de la Selecta, bé que figurava al volum V de les de l'Editorial Ibèrica (Barcelona 1914), d'on el prenem.*

En quart lloc, publiquem la pastoral La ejemplaridad sacerdotal de San José Oriol, *recollida a les* Obres completes *del*

Foment al volum El clericat *i que al seu moment ens havia passat per alt, com ens ha fet veure el pare Alexandre Olivar.*

Finalment, publiquem dues al·locucions pastorals a la clerecia de Vic, igualment aparegudes al volum El clericat, *que se'ns havien esmunyit fins ara.*

La segona part d'aquest volum, d'altra banda, conté una aportació de primer ordre que dóna un valor especial a la nostra edició de les Obres completes *de Torras i Bages: la transcripció d'un bon nombre d'esborranys de sermons o d'esbossos de sermons torrasians que s'han conservat manuscrits a la Biblioteca de Montserrat. Agraïm d'una manera especial al pare Alexandre Olivar —que ja va estudiar la relació entre Torras i Bages i Montserrat a la* Miscel·lània Torras i Bages *(Montserrat 1991)— que hagi volgut dedicar tantes hores a la preparació d'aquest text.*

La tercera i darrera part d'aquest desè volum de les Obres completes *del Dr. Torras ens ofereix, encara, un instrument imprescindible per a la consulta i l'estudi del material contingut als nou volums primers: un extens i minuciós índex de noms i de matèries compilat al llarg d'anys, amb una paciència admirable, per mossèn Andreu Soler i Soley, de la diòcesi de Girona, al qual hem d'expressar també el nostre agraïment més profund.*

Ens cal agrair encara al Centre d'Història Contemporània de Catalunya i al seu director Josep Benet —autor d'un excel·lent llibre sobre El Dr. Torras i Bages en el marc del seu temps *(Barcelona 1968)— el suport que ens han volgut donar per a la preparació d'aquest volum.*

JOSEP MASSOT I MUNTANER

SUPLEMENT

PRÒLEG GENERAL

I

NECESSITAT D'AQUESTA EDICIÓ

És necessari fer una nova edició de les *Obres Completes* del Dr. Josep Torras i Bages. Començada la primera l'any 1913, en vida del seu autor, i acabada l'any 1927, quan ja en feia onze que havia traspassat d'aquesta vida, podem dir que mai no respongué a les exigències del seu títol i sempre demanà que fos represa de cap i de nou. Per entendre bé aquestes insinuacions, cal explicar breument com i per què fou fet aquest arreplec massa primerenc.

Podem dir que el Doctor Torras i Bages fou forçat a fer la col·lecció dels seus escrits i a publicar la traducció de les Cartes Pastorals dins una segona col·lecció titulada *Obras Selectas*. La força venia de Roma per la ploma del cardenal Vives en repetides instàncies que revelaven el gran concepte en què allà era tingut el nostre Bisbe, i deixaven entreveure propòsits d'aixecar-lo a la més alta dignitat. Arribà un moment en què les instàncies revestiren la forma d'imperi, posant un termini de pocs mesos a la publicació del primer volum. Davant d'això no pogué resistir més l'obediència del Prelat, bal-

dament es posés en turment duríssim la seva humilitat i, fins a cert punt, la dignitat mateixa del seu caràcter. La carta del cardenal Vives que encapçala les *Obras Selectas* fou escrita expressament per donar al públic alguna explicació de com el Bisbe de Vic, per més que el traductor prengués tota la responsabilitat, permetia aquella publicació feta als seus ulls i sota la seva direcció.

Val a dir que el projecte de fer l'edició de les *Obres Completes* era una mica anterior al propòsit de traduir les Pastorals per a les *Obras Selectas*; mes el termini imposat de dalt estant a aquesta col·lecció impulsà la primera, que havia de tenir un volum castellà comú a totes dues, i li imposà certes normes d'estampació. L'edició castellana s'acabà ràpidament, abans i tot del termini que havia estat assenyalat, mentre que la catalana anà fent-se lentament amb penes i treballs, tant per raons econòmiques, sempre brutalment imperioses, com per la insatisfacció de veure que forçadament en sortiria una obra imperfecta.

Aquesta història, que tenim ben coneguda per haver intervingut en tot el seu procés, explica suficientment que fossin començades col·leccions d'escrits, que probabilíssimament havien de quedar incompletes a desgrat del títol mateix que les retolava. Efectivament, el Doctor Torras continuà escrivint Pastorals tres anys després que s'havien acabat els volums que volien donar-les totes plegades. És clar que, després de la seva mort, es recolliren totes les que quedaven balderes, però fou necessari encabir-les fora de lloc; i entre això i els nous materials que gairebé miraculosament foren salvats entre els seus papers pòstums, i sobretot amb l'arreplec de l'*Epistolari*, part essencialíssima de la seva obra, quedà tot molt trasbalsat i mutilat. Amb el *Sermonari* vàrem determinar donar per acabada la primera edició de les *Obres Completes* esperant una ocasió propícia per refer-les de cap a cap, i completant-les amb l'*Epistolari*, que de cap manera no hi podia faltar.

L'ocasió ha vingut a punt i expressa amb la introducció de la Causa de Beatificació pel procés informatiu obert en les cú-

ries episcopals de Vic i Barcelona, no solament perquè aquesta és l'hora propícia de propagar les obres del Doctor Torras, sinó també perquè la mateixa Causa ajuda a completar, ordenar i revisar tots els seus escrits. Efectivament, una part molt important d'aquest procés consisteix en la diligentíssima perquisició de tots els escrits del Servent de Déu, per tal d'ésser presentats a la Seu Apostòlica i examinats jurídicament com a condició prèvia a l'estudi de les virtuts i fama de santedat. El sotasignat, com a vice-Postulador de la Causa, ha fet jurament, abans i després de la perquisició, prometent i afirmant, en les sessions respectives, tota diligència a cercar els escrits i presentar-los al tribunal. El fruit d'aquests treballs, que, pel gran esment imposat pel Dret Canònic antonomàsticament són anomenats *Processus diligentiarum*, ha estat el recull de molts escrits desconeguts, amb el consegüent eixamplament de l'àrea de les *Obres Completes*.

No és pas que aquestes hagin de tenir igual amplitud que el procés. El procés demana absolutament tots els escrits, per insignificants que siguin, perquè la conclusió del mateix ha d'ésser la declaració autèntica que el Servent de Déu res no ha escrit que s'oposi a la definició de la seva santedat: és, doncs, una conclusió negativa, que en bona lògica té d'ésser universal. Les *Obres Completes* no tenen un terme negatiu, sinó que són una demostració del valor positiu del seu autor, i, per tant, solament demanen allò que porti alguna prova afirmativa d'aquest valor. Per exemple, cap dels copiosos escrits administratius que escriví el Doctor Torras en la seva vida; molts dels documents governatius que expedí com a autoritat, no porten ni un àtom infinitesimal als valors culturals i morals buscats en les *Obres Completes*; però tots han de comparèixer a declarar, almenys negativament, en el procés de la seva santedat.

Destriem, doncs, el material útil que ha portat la perquisició jurídica dels escrits a la tasca de les *Obres Completes*.

II

MATERIALS NOUS

Primerament, tenim els tempteigs literaris de jovenesa. En les caixes arraconades de la casa pairal de Vilafranca s'han trobat els apuntaments dels seus estudis mitjans i superiors, o sia, un seguit de llibretes on eren escrites les lliçons de la carrera, que no són pròpiament fruits intel·lectuals del Doctor Torras, sinó dels seus professors; però entremig d'aquests quaderns han sortit aquells primers assaigs de dissertacions que feien alguns companys aplegats en molt escaient tertúlia literària, els quals tenen un valor molt important per estudiar les primeres llambregades d'aquesta intel·ligència privilegiada. Aquestes provatures, juntament amb el treball oficial presentat al tribunal per la llicenciatura jurídica, formen l'arreplec que retolem *Primícies literàries*.

Dels arxius capitulars i parroquials i dels lligalls de les secretaries curials ha sortit copiosa documentació governativa, que per no referir-se a tota la diòcesi, o pel seu caràcter reservat, no es publicava en el Butlletí Oficial. Ja es comprèn que les *Obres Completes* no han d'obrir indistintament les seves planes a tota aquesta munió de decrets i providències; però *a priori* ja es podia suposar, i *a posteriori* ho ha comprovat l'estudi d'aquests materials, que hi ha peces molt interessants per conèixer algun dels valors intel·lectuals i morals del Doctor Torras, i que per aquesta raó és convenientíssim recollir i publicar en la nostra col·lecció part dels escrits governatius.

Mes el gran tresor recollit en el *Processus diligentiarum* és l'*Epistolari*, com suposaran tots els coneixedors i estimadors del Doctor Torras. Qui ha llegit alguna carta particular de les que ell escrivia quan s'ho comportava el ministeri sacerdotal, o l'ofici pastoral, o l'esplai de l'amistat, o qualsevol de les obligacions i conveniències socials que el voltaven, enyora no tenir a les mans aquest tresor, el més íntim, el més preciós i el més desconegut. Nosaltres vàrem sentir molt de bona hora

aquest enyor i el convertírem, tot seguit de la mort del Doctor Torras, en una recerca activa i perseverant. Abans encara que nosaltres i amb infinits avantatges va començar l'arreplec el Dr. Josep Dachs, Secretari de Cambra, el qual, a mesura que el senyor Bisbe anava escrivint cartes que sense imprudència podien ésser conservades, les col·leccionava amb gran amor i fidelitat. Després, amb una generositat que provoca en nosaltres tot agraïment i sinceres accions de gràcies, va voler ajuntar al nostre el seu riquíssim tresor. Així, en arribar l'hora de buscar amb tota diligència l'epistolari familiar del Doctor Torras, per presentar-lo al tribunal eclesiàstic, el nostre dossier tenia ja unes mil quatre-centes peces. Els decrets episcopals plantats a les portes de les esglésies demanant canònicament tots els escrits han fet sortir encara col·leccions molt estimables, que la ignorància o un amor massa gelós guardava amagades i recloses.

Tenim, doncs, una nova secció de les *Obres Completes*, que és l'*Epistolari*, el valor del qual es revelarà per si mateix. Per conèixer el Doctor Torras en les seves fonts més íntimes i més autèntiques, cap secció de les *Obres Completes*, ni totes plegades, no guanyen l'*Epistolari*. Allí se'ns dóna aquella intel·ligència, aquell cor, aquell mestre, aquell amic, aquell pare, aquella ànima tota sencera, sense cap convencionalisme, i no pensant ell mateix que es donava sinó a una persona particular. Sobretot allí es manifesta aquell abundós tresor de doctrina espiritual i aquell zel de santificar tothom mentre se santificava a si mateix. Moltes cartes no tenen altra finalitat que sembrar bona llavor, mes fins quan es tracta de complir altres oficis, rares vegades manca el paràgraf espiritual o la paraula apostòlica, com si li requés agafar la ploma si no era per la glòria de Déu i salvació de les ànimes. La màxima part de cartes han estat conservades per motius espirituals, és a dir, pel profit i consol que proporcionava la seva lectura moltes vegades repetida.

Encara s'han trobat coses més íntimes i més reveladores de la seva santedat, i són algunes de les apuntacions espiri-

tuals que prenia en temps d'Exercicis. Poques són aquestes, vistes les incomptables vegades que va recollir-se en la seva vida a fer els Exercicis de Sant Ignasi, perquè tenia gran esment que no quedés rastre de les seves comunicacions directes amb Déu; però les poques que providencialment es van escapar a la seva reserva natural i austeríssima, particularment aquell full admirable que va redactar en el recés preparatori a la seva consagració episcopal, on determina les normes que l'hauran de guiar en el seu ministeri pastoral, són proves eloqüentíssimes de la seva vida de santedat en la presència divina.

Aquestes insinuacions sobre l'arreplec d'originals autèntics del Doctor Torras ens obren camí per declarar quin caràcter i quin abast tindrà la nostra col·lecció. Perquè sembla cosa clara que les *Obres Completes* d'un autor no tenen sempre un mateix criteri d'extensió i de selecció. Quan solament interessa la doctrina o la literatura, no es recullen sinó les peces que tenen un valor doctrinal o literari, i encara es busquen principalment les obres que l'autor va donar al públic o per ell tenia preparades, perquè solament elles ens donen tot allò que ell volgué comunicar com a proves autèntiques de la seva cultura; tota altra cosa es rebutja com a fruit que no arribà a saó. Mes si no és solament la doctrina o la literatura el que ens atreu, sinó també la persona; sobretot quan posem per damunt de tot la vàlua personal, i una vàlua que ultrapassa els valors purament naturals, com s'esdevé en tots els sants i en els que deixen en el món la seva memòria aureolada per una resplendor de santedat, aleshores el nostre deler busca coses que menyspreen els savis i literats, i potser troba en aquestes or de més quirats que en aquelles altres. Arriben i tot a invertir-se els valors: ço particular i íntim val més que l'obra pública; estimem més un pensament o sentiment que ens revela el viure ocult de l'ànima, que no pas una teoria científica; la santedat amb les seves resplendors que esclaten d'aquell foc central en què s'abrusa un cor divinitzat, eclipsen en cert sentit totes les perfeccions humanes, encara que en un altre aspecte els donen més relleu i excel·lència.

Les *Obres Completes* del Doctor Torras entren en aquesta segona categoria, perquè tots estimem i admirem més la seva persona que no pas la seva ciència i literatura, i dins mateix de la santedat ens atrau més fortament la que va practicar que la que va ensenyar. Per tant, el criteri que ens ha guiat en conjuminar aquesta col·lecció és el de donar no solament tots aquells escrits que revelen el seu pensament, sinó també tots aquells, fins les engrunes, que ens donen la seva vida personal. Si algú deia que algunes o moltes d'aquestes coses pertanyen més a la biografia que a la bibliografia, tindrà tota la raó; mes nosaltres afegirem que en les *Obres Completes* no solament hem volgut donar la seva bibliografia, sinó també els fonaments més íntims de la seva biografia

III

La biografia

I heus aquí que això ens porta a donar compte i raó de la biografia que encapçala aquesta edició de les *Obres Completes*. Segons diferents punts de vista, és introducció als escrits i és conseqüencia dels mateixos; i per això tant podia anar davant com darrera de tot. Per l'escriptor de la biografia, aquesta és fruit i conseqüència de l'estudi dels escrits del *Doctor Torras*, no com a única i principal font de documentació, car aquesta consisteix en els fets reals de la vida, però sí com una deu preciosíssima que explica, il·lumina i de vegades transfigura espiritualment moltes coses de la prosaica realitat externa. Mes, suposant que la biografia ha estat escrita segons aquestes normes, pel lector de les *Obres Completes*, ella és una magnífica introducció a les mateixes, i particularment una guia necessària per situar cada escrit en el temps, lloc i disposició espiritual en què fou redactat. És clar que això s'indicarà breument davant de cada peça particular, però moltes necessiten una més copiosa informació que només pot donar-se en la bio-

grafia. Diem, doncs, que la biografia nostra ha estat escrita segons les normes que acabem d'indicar, completades per altres normes i condicions que declararem aquí, per tal que els lectors la llegeixin amb tota confiança, sabent a l'avançada que l'autor ha buscat per tots els camins la veritat, i tal com l'ha trobada ens la dóna sincerament, encara que no amaga ni vol amagar el seu amor al biografiat.

L'autor és el Dr. Fortià Solà i Moreta, piadós sacerdot i expert escriptor de la diòcesi de Vic, anys ha incardinat a la diòcesi de Barcelona. Seguint els seus estudis en el seminari i exercint el ministeri sacerdotal en les parròquies del bisbat, va presenciar a Vic tot el pontificat del Doctor Torras, i això no certament d'una manera passiva i rutinària, sinó amb una contemplació plena d'intel·ligència, admiració i amor, que li feien reparar i anotar moltes coses. Per la seva edificació sacerdotal i el seu enginy d'escriptor va cridar l'atenció del Doctor Torras, gran observador dels seus sacerdots, que va tractar-lo amb aquella paternal intimitat tan característica seva, que guanyava els cors, ensems que il·luminava les intel·ligències i formava els esperits. De més a més, el Dr. Solà fou amic molt íntim del Dr. Marian Serra i Esturí, canonge de la Seu vigatana, l'home que estudià més llargament, més íntimament i més de prop les perfeccions del Doctor Torras.

Com si aquests títols no fossin suficients per designar el Dr. Solà com l'home més indicat per escriure la biografia del Mestre, s'afegí una altra condició, que per si sola donaria a qualsevol escriptor de les seves aptituds i experiència un coneixement íntim del gran Bisbe: i és que el Dr. Solà ha passat una bona dotzena d'anys classificant i estudiant el seu epistolari. Ningú com ell coneix els amagats tresors d'aquesta mina; ningú no ha arribat a copsar i sospesar millor tot el seu valor. I tornem a repetir: el Doctor Torras enlloc ens ha donat tant de la seva persona com en les cartes familiars i de direcció. És, doncs, natural que el Dr. Solà tingui un coneixement molt íntim de les seves qualitats personals, sobretot de la seva vida moral i espiritual, que és la veritable vida de l'home. Quelcom

extraordinari degué trobar en el Dr. Solà el tribunal eclesiàstic que ha fet el procés informatiu en la Causa de Beatificació del Doctor Torras, quan l'ha tingut mesos seguits com a testimoni d'ofici, cridat no pel vice-Postulador, sinó pel mateix tribunal.

Podem, doncs, esperar confiadament que la nostra biografia serà completa, és a dir, que ens donarà no solament els fets externs del Doctor Torras, sinó també, i més principalment encara, la seva vida interior, tant com aquesta es revela en els escrits més íntims i personals. I també podem esperar que els lectors que coneguin aquesta vida completa llegiran amb més profit i amb més saboria els escrits continguts en la col·lecció de les *Obres Completes*, i fruiran molt particularment quan veuran que en elles se'ls dóna, no solament la doctrina destinada a l'ensenyament, sinó també el pensament íntim, l'afecte personal, el cor i l'ànima del Doctor Torras.

IV

Punts editorials

Parlem ara d'altres qüestions secundàries, totes importants, en la disposició d'aquestes *Obres Completes*.

I començant per ço que és més vistent i tangible, hem judicat molt convenient canviar el format dels volums adoptat en la primera edició. Aquells toms, grans i revinguts, eren llibres de biblioteca, aptíssims per inspirar respecte, mes poc o gens convidadors a una lectura sovintejada com la que demanen els escrits del Doctor Torras. Convé que el llibre pugui no solament tenir-se obert damunt la taula d'estudi, sinó també que, a la mà o sota l'aixella, pugui acompanyar-nos al temple, a l'altar, al confessionari, a passeig, si cal. Per altra part, la lletra ha de ser clara, el paper sòlid i lleuger, l'estampació nítida. Sortosament havíem fet l'experiència de les *Obres Completes de Balmes*, que tothom trobà esplèndidament reeixides en to-

tes aquestes qualitats, i no dubtàrem ni un moment que el mateix resultat obtindríem en les *Obres Completes del Doctor Torras*. Així les dues col·leccions pariones serien les dues columnes de la porta de la *Biblioteca Balmes*, que podria tenir-se per ben sortada i prolífica encara que no hagués donat ni donés a l'estampa altres publicacions. El volum en octau de tres-centes pàgines és el volum ideal.

Els escrits del Doctor Torras, amb una sola excepció, són opuscles que es presten a l'acoblament en volums d'aquesta mena, i fins sembla que busquen companys d'argument consemblant per agermanar-se en famílies, sense minva de la pròpia personalitat i amb escreix i enfortiment de prestigi. L'excepció única és *La Tradició Catalana*, que no cap en un volum d'aital gensor i ha d'ésser compartida en dos, els quals no poden respondre exactament a les dues parts essencials de l'obra, essent la segona notablement més llarga que la primera. Reconeixem aquesta dificultat, però creiem que la venç i supera de bon tros la conveniència de tota la col·lecció.

En començar la tasca de distribució i acoblament de matèries es presentaren solucions de diferent claredat. Era cosa evident que les *Pastorals* havien d'anar acoblades en volums seguits, i el mateix cal dir de l'*Epistolari*; les altres peces oferien un marge més ample per una ordenació regida per la semblança de temes. Mes en tota la col·lecció, dins ja de les classificacions adoptades, es presentaven dos criteris de seriació: el cronològic i el lògic. Són prou sabudes i debatudes les raons que defensen una i altra solució. En les *Obres Completes* de cap autor no pot mancar un índex cronològic de les mateixes, fonament insubstituïble per estudiar el desplegament de la personalitat; cada obra en particular també ha d'anar acompanyada de totes les dades de temps, lloc i altres circumstàncies en què fou escrita, elements necessaris o molt convenients per copsar tot l'abast que volgué donar-li l'autor, i l'eficàcia social que intentem conèixer nosaltres. Mes, ben assegurades aquestes notícies per ésser emprades amb tota facilitat en qualsevol moment, no hi ha dubte que tothom vol tenir els treballs

ordenats segons una classificació lògica, la més acostada que sigui possible a les idees mares de l'autor. I això hem procurat nosaltres, amb el desig d'encertar la millor solució, per tal que cada volum tingués la possible unitat.

Ve la qüestió de les notes. La biografia de l'autor i les indicacions bibliogràfiques que van davant de cada peça estalvien moltes notes que d'altra manera foren necessàries o molt convenients. Hem procurat no sortir d'aquesta sobrietat, si no és en aquells llocs de l'*Epistolari* en què, o bé un document important, o el tenir la carta corresponent de l'altra part, pot donar una especial il·luminació al text. El *Sermonari*, en la part que fou predicat a la catedral de Vic, i les conferències sobre el caràcter donades a la Joventut Catòlica de Barcelona abans del pontificat, tenen circumstàncies especialíssimes que aconsellen donar dos textos per les raons que exposarem millor en els llocs oportuns.

Queden encara les qüestions lingüístiques. No hi ha que dir que no ens hem pres cap llibertat de tocar el text del Doctor Torras, no solament en la substància del seu pensament, pero ni en cap de les formes literàries d'expressió. Té ell un estil molt propi i característic, subjecte segurament a alguns inconvenients, però molt ben agermanat amb la forma interna amb què concep aquella intel·ligència ubèrrima, no limitada ni estrafeta per cap convencionalisme. Aquestes formes internes i externes, naturalment acoblades, donen el caràcter literari de les obres del Doctor Torras, que no és lícit destruir. Altra cosa és quan s'intenta la traducció d'un escrit seu a una altra llengua, com vàrem fer-ho en les *Pastorals* encloses en les *Obras Selectas*. Allí, aprovant-ho en cada cas el mateix autor, vàrem creure molt convenient algunes vegades variar el tall de la clausulació, per donar al pensament una forma més regular i més acomodada al caràcter de la llengua castellana. Un altre element fou introduït en les *Obras Selectas* que, per voluntat del Doctor Torras, passà a la primera edició de les *Obres Completes*, i és una més justa divisió de la matèria en paràgrafs, acompanyats de convenients sumaris. No hi ha que

dir que en la segona edició conservem també aquesta millora. Mes el llenguatge, el deixem intacte sense escoltar raons literàries ni gramaticals de cap mena. En començar la primera edició, bullia encesa la qüestió de les normes ortogràfiques, i fou cas de consultar l'autor a veure quin sistema volia adoptar. Contestà unes paraules molt característiques de la seva virtut, que fins en coses tan trivials resplendia d'una manera admirable: «Donem, digué, exemple d'obediència als qui dirigeixen aquestes coses i en saben més que nosaltres, encara que moltes vegades, malgrat la meva bona voluntat, em deixo les normes en el tinter.» De molt bon grat complirem aquesta voluntat del Doctor Torras, que, per altra part, ha estat sempre la norma seguida en totes les publicacions de casa nostra. La *Biblioteca Balmes* té una *Oficina Romànica* que estudia científicament la llengua sense convencionalismes de cap mena; però en la pràctica no mou pertorbacions ni disputes apassionades, com solen ésser-ho sempre les ortogràfiques, sinó que segueix les normes usuals fins en allò que les judica reformables.

V

Col·laboradors

Molts han portat la seva col·laboració a aquesta edició de les *Obres Completes*, i és cas de justícia i de gratitud deixar aquí estampats els seus noms, començant pels col·laboradors literaris.

El Dr. Joan Badia, hereu del Doctor Torras, i com a tal posseïdor dels papers que quedaven en la seva casa pairal de Vilafranca, on fa molts anys exerceix com a Degà el ministeri parroquial, ha lliurat al tribunal eclesiàstic, part per mediació d'altres a qui havia deixat els papers, part directament, els primers escrits desconeguts en vida del Prelat, i potser per ell mateix enterament oblidats.

Dels calaixos de mossèn Ramon Corbella, gran col·leccio-

nador de papers, i secretari de visita del Doctor Torras, han sortit gairebé miraculosament moltes coses de tothom desconegudes, fins oblidades del seu mateix autor, sobretot la col·lecció inestimable del *Sermonari* que ens ha conservat un dels caires més importants del ministeri pastoral del gran Bisbe. A descobrir i aprofitar aquest amagat tresor desplegà tota la seva activitat l'amor del Dr. Marian Serra i Esturí.

Hem esmentat la primerenca i assenyada diligència del Dr. Josep Dachs, però mai no serà prou ponderada. Com a bon secretari del Prelat vigatà, comprengué des d'un bell principi la conveniència de conservar els autògrafs de les seves pastorals i moltes de les cartes particulars que escrivia. Sense ell s'haurien perdut moltes preciositats, i encara que no sigui possible donar-les al públic íntegrament, queden ben guardades com a testimoni de la intervenció del Doctor Torras en els principals negocis de l'Església d'Espanya.

El canonge Dr. Jaume Collell va donar a Catalunya, abans de morir, el fruit regaladíssim de la *Dulcis Amicitia* que va lligar-lo amb el Doctor Torras, en les cartes que d'ell havia rebudes des de la joventut. No hi ha que dir que tot aquest tresor queda incorporat al nostre *Epistolari*.

Si havíem de posar aquí la llista de tots els qui han lliurat cartes, hauríem de copiar gairebé tots els noms dels destinataris de les mateixes o dels seus successors; però hem de remarcar altra vegada la tasca extraordinàriament meritòria del Dr. Fortià Solà, escriptor de la *Biografia*, ordenador de l'*Epistolari* i de tota aquesta edició de les *Obres Completes*.

I amb això queden registrats elogiosament tots els qui han cooperat a aquesta edició en la seva part literària, que és el primer i principal element de les *Obres Completes*. Mes quedava per resoldre la part econòmica, que en l'ordre de l'execució és brutalment imperativa, i en una col·lecció de trenta volums agafa proporcions esgarrifoses; i aquesta l'ha resolta l'amor, que és l'únic que sap donar sortida a les dificultats que semblen impossibles. El Doctor Torras va tenir en vida i va deixar després de la mort esplèndida corona d'admira-

dors i estimadors, els quals, en arribant l'hora de manifestar-ho amb quelcom més que amb paraules, no han desdit, sinó que han fet honor als seus sentiments. L'hora del Doctor Torras ha estat aquesta en què l'Autoritat Eclesiàstica ha obert el procés informatiu per a la Causa de Beatificació, i en què s'imposa la propagació dels seus escrits per fer-lo conèixer i estimar de tothom, i per donar a la seva doctrina l'eficàcia que li pertoca. Tant el Procés com les Obres demanen despeses copioses, i aquestes, com a obres de sacrifici, han estat demanades als amics. Els amics ho han estat de fet més encara que de nom, i han fet el sacrifici econòmic segons els demanava l'amor i permetien les possibilitats materials. Aquí no és lloc de parlar dels cors generosos que sostenen les grans despeses de la Causa de Beatificació, però sí que és el lloc de commemorar els que han volgut subvencionar aquesta edició, i són els següents seguint l'ordre cronològic de la seva almoina: D.ª Rosa Julià, Vda. Raventós; J. B. P.; M. R. F.; D. Santiago Espona; D. Josep Sanglas i Germà; D.ª Tecla Sala; D. Josep Botey; D. Eduard Rifà; D. Ignasi Font; D. Vicenç Casacuberta; Srs. Alameda; Alemany i C.ª; Srs. E. Tomàs i Fill; Srs. Ignasi Vidal Germans; D.ª Paulina Costa de Sagnier; D. Marian Recolons; D. Josep Gallifa; Indústria Anònima, G. V. C.; Srs. Roca Humbert, S. L.; Srs. Estebanell i Pahissa; Indústries Mixtes, S. A.; Srs. Fills de A. Aparicio; D. Francesc Puig Oriol; D. Francesc Vives; D. Josep Viladomiu; D. Bartomeu Terrades; D. Modest Sayós; Excm. Sr. Comte de Lacambra; J. R.; D. Manuel Perdigó; D. Salvador Casacuberta; D.ª Josefa Maresch; D. Francesc Bultó; D. Jacint Rifà; D. J. R. Soler; Srs. Pericas, Boixeda i C.ª; Filatures Guixà; Manufactura de Roda; D. Andreu Garriga; D. Josep M.ª Surís; D. Manuel Pla; D. Salvador Marsal; D. Josep Grau i Sabat; Srs. Comella, Soler i C.ª; D. Josep Salvans; Srs. A. Murtra i C.ª; Comercial Anònima Vilà; S. A. Viladomiu; D. Dalmir de Caralt; D. Salvador Rifà; Srs. Uriach i C.ª; D. Josep Prat; C. B., i D. Joan Coma.

Mereix commemoració singular D. Gustau Gispert, que no solament ha portat el seu auxili econòmic, sinó que en certa

manera ha fet seu el de tots, imposant-se la tasca abnegada de demanar i recaptar la contribució dels altres.

No queda tancada la llista de col·laboradors, ans al contrari, ara comença la segona llista dels qui faran possible seguir i acabar aquesta edició de les *Obres Completes*, fent-se subscriptors.

IGNASI CASANOVAS, S. J.

NOTES D'EXERCICIS ESPIRITUALS

EJERCICIOS ESPIRITUALES EN LA CASA MISIÓN DE GRACIA EN 1877

DÍA 1.º

Meditación I.ª: *Ego sum principium et finis.*— Siempre hemos estado convencidos de que de Dios procedía nuestro ser y todo lo suyo, nuestras facultades o potencias y sentidos, es decir, el *principium*, pero esto no nos ha servido para agradecérselo. Propongo desde ahora seros agradecido, oh Padre celestial, y, siguiendo el precepto de San Pablo, tributaros frecuentes acciones de gracias, actualizar sobre todo la acción de gracias en el *Gloria* y *Canon* de la Misa.

No siempre hemos tenido la convicción viva, a pesar de la fe del *finis*, o sea del fin a que debemos dirigir el ejercicio de nuestras facultades. Desde niños en el mundo se nos fomenta su inclinación viciosa, y aprendemos a deletrear, y más tarde el conocimiento de las ciencias, no *ad maiorem Dei gloriam*, sino para adquirir consideración ante el mundo o medrar en la sociedad. Así es que desde ahora debemos poner un verdadero esfuerzo para encauzar y dirigir los actos al fin sobrenatural. Propongo hacerlo cada día en la oración, purificando

la intención, y de un modo especialísimo en los ejercicios de mi ministerio sacerdotal, quitando todo aliciente, no sólo de vanidad, sino hasta de complacencia espiritual. Tendré particular cuidado en el oír confesiones y predicar, haciéndolo puramente *ad maiorem Dei gloriam*, y en las primeras renovaré con frecuencia esta buena voluntad.

DÍA 2.°

Veo claramente, pensando en el uso que debe hacerse de las criaturas, el predominio que en mí tiene la vida sensitiva sobre la racional, lo cual debilita la fuerza del espíritu y engorda el apetito sensitivo. ¿De qué proviene esta flaqueza del espíritu y aumento de la vida sensitiva relativamente a otras épocas de mi vida? 1.° De haber perdido, o a lo menos disminuídose, la concentración habitual del entendimiento. 2.° De la negligencia en el recogimiento de la vista y otros sentidos. 3.° De no domar convenientemente la gula. — A estas tres causas opondré tres remedios: 1.° Día mensual de retiro. 2.° Exámenes cotidianos, en especial de la vista. 3.° Acordarme de que *edo ut vivam*, y hacer alguna prudente abstinencia.

DÍA 3.°

El hijo pródigo. — Yo lo he sido, no una sola vez. Si volviese a pecar, ¿me concedería Dios la gracia del arrepentimiento? Atribuyo del todo mi conversión a la Virgen María. ¡Dichoso quien tiene Madre! A ésta atribuyo la suavidad con que he sido tratado, a pesar de mis enormes y repetidos pecados, desde mi conversión. Sin embargo, no me olvidaré jamás de que soy penitente y no inocente. Renuevo el propósito de hacer predominar en mí la vida espiritual sobre la sensitiva, hasta como expiación de haber sido hasta ahora todo lo contrario. Ya trocaré toda aspiración a ser y a parecer; me contentaré

con los lugares humildes, dando gracias a Dios de no encontrarme en posiciones elevadas, donde se necesita una suma energía de espíritu que no poseo para vivir espiritualmente y cumplir los deberes. Ya que a María atribuyo mi conversión, le pediré siempre me enseñe con suavidad a ser penitente.

DÍA 4.°

La vida oculta de Jesús y de sus santísimos padres en la humilde casa de Nazaret me enseña con claridad que mi primer cuidado en la edificación de los prójimos ha de empezar por los domésticos, no sólo por ser ellos para quienes tengo más obligación, sino porque, si edifico a los de casa, fácilmente edificaré a los de fuera. ¡Ojalá pudiera santificar a los que viven en mi compañía! Por esto resuelvo ser cariñoso, o a lo menos manso con todos ellos; no creerme jamás ofendido porque no me tengan la consideración debida, y si alguna vez creo que no me la tienen, me conformaré pensando que soy penitente y no inocente, y que empecé yo por perder a Dios el respeto. — Con los de fuera seré humilde, y, siguiendo el ejemplo de Cristo, gustaré de confundirme con la muchedumbre, sin apetecer distinciones. Si me veo olvidado y que mis compañeros están exaltados, daré gracias a Dios porque, mereciendo el infierno, se contenta con suavísimas humillaciones. ¡Oh Espíritu santo, comunicadme vuestra santa unción para vencer mi torpeza!

De los tres grados de humildad. — 1.° Por nada del mundo quebrantar un precepto divino o humano, cuyo quebrantamiento importe culpa mortal, aunque para ello sea preciso morir. 2.° Por nada del mundo, ni por la muerte, cometer pecado venial, y estar del todo indiferente, si es igual para la gloria de Dios, entre riqueza y pobreza, salud o enfermedad, honor o ignominia. 3.° Desear más bien pobreza que riqueza, enfermedad que salud, ignominia que honor, para imitar a Jesucristo pobre, afligido y despreciado. ¡Cuán lejos estoy, Dios mío, de

todo esto! Casi ni siquiera llego a comprenderlo. ¿Desistiré de emprenderlo? De ninguna manera. ¡Dichoso el que tiene Madre! Para estar seguro de los dos primeros grados es preciso pretender el tercero; y éste intentaré alcanzarlo en la forma siguiente: En las cosas pequeñas, en la comida, preferiré lo más pobre, *in locis humilioribus.* — *Maria, monstra te esse matrem.*

Día 5.º

Vocación y misión de los Apóstoles. — Indudablemente la gracia de la vocación entra de lleno en la predestinación, y ésta se cumple si nosotros seguimos con resolución la vocación. Aun en el mundo, ¡de cuánta felicidad no es origen la vocación eclesiástica! Acuérdate, no obstante, de los deberes de tu misión. ¿Los cumples? Materialmente, sí; pero considerando a la luz divina el hilo de la intención, ¡ay cuán viciosa y grosera es, y muchísimas veces no descubro en ella el *ad maiorem Dei gloriam*! Por esto pretendo rectificarla a menudo en el curso de mis obras, hasta de mis oraciones y estudios. El recuerdo de los Apóstoles me aplasta. ¿Qué estímulos podrían entrar en los trabajos apostólicos, por ejemplo Santo Tomás en la India o Santiago en España? Ni la vanagloria, ni el interés, ni siquiera el de una ocupación placentera y simpática, únicamente el amor a Jesucristo enteramente descarnado. Dadme, ¡oh buen Jesús!, este amor vuestro enteramente descarnado.

Institución de la venerable Eucaristía y sermón a los discípulos. — Propongo una tierna caridad y simpatía con todos, especialmente con los sacerdotes. Los santos se han distinguido por una general benevolencia. Con los mayores seré respetuoso pero sencillo y afable; con quien no sienta simpatía, sino repugnancia, procuraré mucho esmerarme en serle afable.

EJERCICIOS ESPIRITUALES EN LA CASA MISIÓN DE GRACIA EN 1879

PRIMER DÍA

Ego sum principium et finis. — Para cumplir debidamente el fin para el cual he sido criado, lo primero es recordarlo con frecuencia; por esto conviene en gran manera el ejercicio de la presencia de Dios; y como esto, no viviendo en un monasterio, es difícil, me propongo cada día hacer quince actos de la dicha presencia de Dios. — Virgen Santísima, ayudadme a cumplir este propósito, que en honor vuestro pongo el número de quince. *Et de novo propono id quo iam nunc utor in refectionibus, quinque pro quinque, tres pro tribus, et Ave in principio ad V. M.*

* * *

La doctrina de la indiferencia, que se recita en los ejercicios, y que consiste en no preferir las unas cosas a las otras, en querer igualmente a las criaturas, la riqueza que la pobreza, la salud que la enfermedad, el honor que el desprecio, etc., y que se funda en la profunda verdad cristiana de que todo fuera de Dios es sin virtud, que todo es nada, encierra verdaderamente la esencia de la perfección mientras somos viadores, equivale (pero es *eminentiori modo* en el cristiano) al estoicismo, que buscaba la virtud a su manera, despreciando todo lo demás. Pero ¿cómo alcanzarlo? — *Per Christum Dominum nostrum* en primer y único lugar, pero ejercitándonos de nuestra parte en la mortificación y en la humillación; porque lo agradable a la carne y al amor propio ya no nos cuesta de aceptar, al paso que lo desagradable no podemos tragarlo. El hombre informado por la gracia puede llegar a adquirir el hábito de agradarle y de preferir lo desagradable a la carne y al amor propio.

* * *

¿He meditado sobre la gravedad del pecado, discurriendo por el pecado de los Ángeles, de Adán y Eva, por los efectos producidos y que producirán en los hombres hasta la fin del mundo y hasta puede decirse por toda la eternidad por un solo pecado? No llego a comprender; la Fe me lo enseña, lo veo y no lo entiendo, y es porque, considerado el pecado en cuanto ofensa de Dios, tiene cierta infinidad. — Desearía mucho comprenderlo, y ya que no puedo, y de consiguiente, ya que en mi corazón no puedo ofreceros un condigno sacrificio de arrepentimiento, acudo a la sagrada ara, y os ofrezco el sacrificio de vuestro Santísimo Hijo, y me prepararé para hacer una buena confesión. Ésta hace posible lo que al hombre le es imposible; se abaja Dios, oye nuestros pecados de nuestra boca, y por medio de su ministro nos da la absolución. — Propósito de la confesión mensual: no permitiré ni un átomo de vergüenza para con el Director, decirle lo más humillante, aunque sean cosas ligerísimas.

Cuando voy discurriendo por mi vida pasada, me veo hecho una criba; tal es el número de heridas de todas clases que he recibido. Pero lo peor es que no puedo asegurar que aquel pasado no volverá; al revés, es muy posible que vuelva a pecar. ¡Dichosos los que mueren en el Señor! No quiero compadecerme más de los que mueren, si lo hacen con señales de salvación; dichosos ellos; ya no pueden condenarse. — He discurrido sobre los medios de evitar el pecado, y no hay más que la mortificación y la humillación. *Omnes Sancti et Sanctae Dei, intercedite pro nobis.*

* * *

Propongo de aquí adelante purificar con frecuencia mi intención en todo, pero especialmente en los actos del ministerio; pues entonces soy aún más especialmente miembro e instrumento de Cristo. Procuraré mientras esté en el confesonario purificar o rectificar mi intención a cada confesión que oiga, aunque no diciéndole al Señor más que esta palabra: *Tibi.* Igual-

mente propongo esta mortificación o purificación antes y después de mis obras, especialmente en el estudio.

* * *

De la meditación de la muerte he sacado el emplear su idea o recuerdo como piedra de toque de la conveniencia o no conveniencia de las cosas que se me presentan, de las acciones, etc.; me preguntaré pues: ¿Te servirá en la hora de la muerte esto de pena o de alegría? Igualmente he sacado el hacer con frecuencia el ejercicio de la muerte, ensayándome a morir.

Dios mío, hicisteis amargo, sembrasteis de espinas el camino de la vida de perdición que iba siguiendo, para traerme a Vos; hicisteis inaccesibles para mí muchos caminos en el mundo, que hubiera seguido, para que me acogiese a Vos. Me arrepiento, Señor, de mis iniquidades, y a Vos acudo; pero imitaré al hijo pródigo, acudiendo a Vos, resuelto a recibir de vuestra santísima mano el azote, conformándome siempre con vuestra voluntad.

Lo más seguro sería morirse después de quedar purificado por los Sacramentos; hasta parece que de esta manera Dios tendría menos ofensas. ¿Por qué no sucede así? Porque el Señor quiere ver el poder de su gracia, la lucha y el triunfo de su gracia. Así quedan explicadas muchas anomalías de la vida espiritual.

* * *

De la meditación de la vida pública de Jesús he sacado confesar a Dios públicamente, como el Señor lo hacía; y, por lo tanto, hacer actos de culto público, procesiones, etc. Después me ha enseñado a trabajar en la salud del prójimo, mirando siempre la gloria de Dios; y aquí me he propuesto imitar a Cristo en la sabiduría, ciencia, mansedumbre, energía, etc.; y para esto estudiaré mucho los Evangelios y meditarélos, pensando que éste es propiamente el estudio sacerdotal. Me pro-

pongo también estudiar la Moral. Al principio de cada confesión diré: *Inunda me, Domine Iesu Christe, virtute tua, ut digne fungar ministerio tuo,* y procuraré portarme como se portaba Cristo con sus penitentes; pues Cristo es no sólo mi principal, sino también mi Maestro.

* * *

La obediencia y la paciencia son dos virtudes que he conocido en estas meditaciones de los ejercicios, lo que me falta, y lo necesarias que son para la santidad. En la meditación de la juventud de Cristo en el taller de Nazaret, o sea la vida oculta de Cristo: se confunde con los arreos del carpintero, el yo no existe; es tan obediente, que su voluntad no discrepa de la de su Padre legal. Propongo una obediencia estricta a mi Prelado, leeré todas sus pastorales, circulares, etc.; en las cosas domésticas seré también obediente; es decir, ya que mi padre es quien regula las cosas de la casa, no me quejaré de su arreglo, principalmente en lo que atañe a la comida, aunque me moleste.

Y esto se da la mano con la paciencia, que es la virtud que se desprende de las meditaciones del tercer grado de humildad, o sea del amor de los desprecios, y de la Pasión de Cristo. Conozco evidentemente que sin desprecios no hay perfección, que son la purga de nuestra alma cargada de malos humores, y no tengo ánimo de buscarlos; a lo menos propongo recibir y tolerar con paciencia los menosprecios que la Providencia divina me permita, y que consideraré como un medicamento propinado por el médico celestial, y que, por amargo que sea, está destinado a hacer grande bien a mi alma. Propongo al rezar la Coronilla de la Virgen los viernes, hacer una súplica a la Señora para alcanzar la paciencia, y lo mismo haré en el Rosario de dolor.

Conclusión. — Después de la Sagrada Comunión. — Repito los propósitos de los ejercicios anteriores, que son: Día de retiro mensual, exámenes diarios, alguna prudente abstinencia

en las comidas, añadiendo además ahora confesión o repaso mensual de conciencia, el Avemaría y cinco glorias en las comidas y tres en el chocolate, y el examen y los quince actos de presencia de Dios. Pido además al Señor encarecidamente las virtudes de la paciencia, especialmente en casa y en el confesonario; de la presencia de Dios, a cuyo objeto van los actos dichos, y la oración anteriormente anotada para las confesiones, sirviendo además esta última para actualizarme en la idea de que soy ministro de Cristo. — *Elegit nos Deus ut essemus sancti.* Meditando acerca del ministerio de mi elección, veo claramente que he sido elegido para santo; mi vocación a la santidad es evidente, pues que he tenido y tengo por misericordia de Dios la vocación al sacerdocio; luego tengo la vocación a la santidad; sólo falta que yo *certam faciam electionem meam.* Esto espero, Dios mío, por vuestra infinita bondad, la Sangre de Jesucristo, el patrocinio de mi Madre la Virgen María y la intercesión de San José y de todos los Ángeles y Santos: *Omnes Sancti et Sanctae Dei, intercedite pro nobis.*

EJERCICIOS ESPIRITUALES EN LA CASA MISIÓN DE GRACIA EN 1880

Día 8 de junio

Ayer y esta mañana hemos meditado el fin del hombre, del uso de las criaturas y de la malicia y gravedad del pecado. El uso de las criaturas es el medio para cumplir nuestro fin; el pecado es el mal uso de las criaturas; éstas son la escalera con que debemos subir a Dios; por lo cual, poner por fin de nuestras obras las criaturas, complacernos en ellas y no en el Criador, es tergiversar del todo nuestro fin. Esto, ni más ni menos, hacemos cuando faltamos a la pureza de intención. Me he examinado, y he visto que en nada tengo la tal pureza de intención; la sensualidad y la vanidad me tienen dominado. En los mismos actos del ministerio no busco a Dios, sino una

vana complacencia. He discurrido los medios de vencer la sensualidad, y lo primero que se me ha presentado es la conveniencia, para alcanzar esto, del estado religioso; pero como considero que me es al presente imposible abrazar este estado, no entro siquiera en examinar este pensamiento, sino que me he parado a estudiar los medios en mi situación actual. Creo que por temor de vanidad no debo dejar de hacer cosa alguna; pero al mismo tiempo tengo una necesidad absoluta de hacer puntual y exactamente la meditacion, acción de gracias de la Misa, los dos exámenes de mediodía y noche, y la preparación de punto desde la víspera.

La meditación de la muerte me ha hecho proponer de nuevo el día de retiro mensual como preparación para aquel terrible trance. Procuraré en aquel día hacer el ejercicio de la buena muerte. Me llama la atención el poco caso que hacemos de la muerte de nuestros amigos. ¡Cuántos han muerto jóvenes, y más jóvenes que tú, dentro de tu familia, y tú no has sabido aprovechar esta voz tan elocuente de la Providencia divina, que te enseña el desprecio de las cosas terrenas! Iluminad, Señor, mi entendimiento, ablandad mi corazón y convertidme.

Día 9

La primera meditación de este día ha sido del infierno. En ella he estado sumamente seco; he procurado excitarme a la compunción para la confesión que pienso hacer esta tarde, y casi no he logrado nada. Creo que el sueño o torpeza o letargo que ocupa el tiempo de los ejercicios de la Capilla me va a impedir gran parte del fruto; no obstante, siento una voluntad de obrar con gran discernimiento de aquí adelante o de obrar con reflexión; y me parece que durante el año pasado me he dedicado poco a compungirme por los pecados pasados.

La segunda meditación de este día ha sido del hijo pródigo. En la vida pasada yo fui un verdadero hijo pródigo; en este

año no me consta por la misericordia divina haber incurrido en culpa mortal; mas, a pesar de esto, he imitado al hijo pródigo, y aun con circunstancias agravantes; pues como él me he complacido en alimentarme con las bellotas de los cerdos, es decir, he hecho pasto de mi espíritu la sensualidad y la vanidad, y esto es en mí más criminal, pues he comido manjar de puercos, viviendo en compañía del Padre celestial y pudiendo alimentarme de su pan, es decir, cumplir su voluntad.

Otra meditación hemos tenido de la conquista del reino de los cielos, a imitación de un rey temporal. En ella he propuesto renovar el fervor, apoyándome principalmente en dos motivos: 1.° En la seguridad de alcanzarle, porque es campaña que se hace con Cristo, capitán y jefe, y de consiguiente con entera seguridad de éxito. 2.° Porque esta conquista, que es de nosotros mismos, es fácil y suave; los antiguos filósofos la practicaron, aunque no debidamente ordenada. Y te ayudaría grandemente a esta conquista el reflexionar que, según San Ignacio, y así lo enseña la experiencia, no sólo es de la felicidad eterna, sino temporal.

Día 10

La primera meditación de este día ha sido de la ida de Jesucristo al Templo, siendo de doce años, para darnos ejemplo de compostura, humildad y reverencia en la casa del Señor.

La segunda meditación ha sido de cómo se preparó Nuestro Señor Jesucristo antes de emprender la vida pública, esto es, pidiendo la bendición de María Santísima, recibiendo de Juan Bautista el Bautismo de penitencia, y retirándose al desierto, para entregarse a la penitencia y oración; sobre lo cual he resuelto, a imitación de Cristo: 1.° No emprender obra alguna espiritual o temporal, sin pedir la bendición de María Santísima. 2.° Aceptar las humillaciones que Dios me permitiere, sin pensar que esto pueda desautorizarme, pues Cristo empieza su ministerio confundiéndose con los grandes peca-

dores y declarándose tal en el Bautismo. 3.° Procuraré ejercitarme en la oración y penitencia, sin las cuales es nulo el fruto del ministerio. Os pido, Dios mío, el espíritu de oración, y para adquirirlo propongo de nuevo el día mensual de retiro. En la meditación de la vida pública de Cristo me ha llamado la atención la suma humildad que forma como la base de ella. He meditado que el fin de toda su vida fue: 1.° La gloria de Dios, sin quedarse nada para sí, ni siquiera el calificativo de Maestro o bueno; y el 2.° fin fue la salvación de las almas. Pero, ¿a qué almas principalmente se dirigió? A niños, pobres y enfermos. Propongo, pues, pedir a Dios y a la Virgen esta santa humildad, que es al mismo tiempo la que hace fructuoso el ministerio.

Día 11

Ayer noche hicimos, y hoy la he repetido, la meditación de las *dos banderas*. Su materia es cierta como el Evangelio, pues es ni más ni menos que la doctrina del camino estrecho y la puerta angosta, y del camino espacioso y la puerta ancha. En la bandera de Cristo hay escrito: pobreza voluntaria, abnegación de sí mismo, mortificación y estado humilde. En la de Satanás se lee: riquezas, honores, deleites sin límite. Ahora yo me pregunto: ¿Es regla de tu conducta el lema de la bandera de Cristo o el de la de Satanás? La conclusión práctica que lógicamente se deduce de esta meditación es el hacerse fraile o religioso; pues verdaderamente es más difícil vivir entre riquezas y no amarlas, verse rodeado de distinciones y no apetecerlas, no tener quien le mande y amar la sujeción, es más difícil que pasar un camello por el ojo de una aguja. Sin embargo, es cierto que Vos, ¡oh Dios mío!, tenéis poder para hacer este milagro, mayor que el de estar entre llamas y no quemarse. La gracia divina, cooperando yo con el examen particular de hacerlo todo con reflexión, me dará este feliz resultado.

En la meditación de los tres grados de humildad me he fijado en especial en el segundo, que consiste en «por nada del mundo cometer un solo pecado venial deliberadamente». He visto claramente la maldad enorme que es un pecado venial, y desearía aún, Dios mío, verlo más, para aborrecer con más ahínco a esta gran maldad; así como he propuesto de nuevo llevar el examen particular de hacerlo todo con reflexión, para disminuir el número de faltas.

En la meditación de la entrada de Nuestro Señor Jesucristo en Jerusalén he visto con gran claridad la repulsión mutua que hay entre el Dios-Hombre y los soberbios. Los sencillos y humildes son los que le obsequian, los soberbios le miran de reojo y le critican. Pasa el día en Jerusalén, y al llegar la noche tiene que ir a pasarla en Betania. Tantos ricos como había en la capital no le convidan. ¡Oh Dios mío! ¡Cuántas veces he sido yo duro como ellos!

Esta tarde me he reconciliado para la Comunión de mañana, y he consultado con el Director de ejercicios, con quien lo he hecho, el propósito formado de tener el examen particular de hablar y obrar con reflexión, y me lo ha aprobado, si bien componiéndolo más en particular, es decir, proponer antes de hablar reflexionar por espacio de un Avemaría. Así propongo hacerlo, y ofrezco esta resolución a Dios por medio de María.

Día 12

Conclusión. — Reproduzco y me confirmo de nuevo en los propósitos que tenía hechos de los ejercicios anteriores, mas con la variante de que el examen particular sea de hablar y obrar con reflexión, pero en la manera especificada, es decir, me examinaré de si, antes de hablar, estoy un momento como el tiempo de un Avemaría reflexionando.

Los propósitos principales que reproduzco son: Examen dos veces al día, y aunque cortos, con los cinco puntos. La prácti-

ca de rezar lo ya anotado en las comidas y chocolate. Grande ejercicio de la presencia de Dios; gran reverencia en el confesonario, no mezclando con la confesión otras cosas. Ejercitarme en la mesa en la virtud de la templanza. El ayuno y corona en los sábados en honor de María, a la cual me ofrezco y consagro por hijo suyo, devoción que me propongo propagar, y a la cual acudiré en todos mis negocios, tanto tristes como alegres. — 14 de junio de 1880.

Ad maiorem Dei gloriam.

EJERCICIOS ESPIRITUALES EN LA CASA MISIÓN DE GRACIA EN 1881

Día 1.º

Mañana. — De nuestra existencia Dios es el término *a quo*, y es el término *ad quem*; hemos sido criados *por* Dios y *para* Dios. Y ¿cuál es el tránsito? El mismo Dios. Sólo se va a Dios por Dios, es decir, sirviéndole y haciéndole reverencia; los otros caminos descaminan y apartan de Dios.

Hasta aquí yo no he vivido por los placeres de los sentidos; he tenido, es cierto, lamentables extravíos, pero mi afición perenne, mi defecto ha sido la vanidad y el amor propio, y aún me acompaña, si no me dirige.

Día 2.º

Lucifer conocía admirablemente a Dios, no sentía las solicitaciones de la concupiscencia, ni estaban gravadas sus facultades por la carne, y no obstante de esta excelencia espiritual, pecó; y el pecado es una deficiencia. Mas ¿cómo es tal deficiencia en aquella excelentísima criatura? Porque todo lo que no es Dios es deficiente, y perecerá si no se apoya en Dios;

o lo que es lo mismo, venimos de Dios, y vamos a Dios, pero por medio de Dios. Esto te explica tantos sabios errados y malvados, y tantos ignorantes acertados y virtuosos. Si el Príncipe de los Ángeles se perdió, porque no se apoyó en Dios, venciéndole la propia estima, ¿cuánto más te perderás tú, flaca criatura, si no te unes al Señor indisolublemente? En esta unión de la criatura con el Criador consiste la santidad. El pecado de Adán y sus consecuencias han sumergido el mundo en un mar de males; es reducidísimo el número de hombres que están en camino de salvación, de modo que de la Iglesia el concepto más exacto que se puede tener es el de una Arca para salvarse de las aguas amargas de este mundo.

DÍA 3.º

Repitiendo la meditación del Fin del Sacerdote, he comprendido más claramente cómo Jesucristo debe ser el modelo que debemos imitar continuamente.

DÍA 4.º

Los tres grados de humildad. — El primero debo tenerlo como cualquier cristiano; indudablemente lo tendría en el día necesario, porque Dios nunca permite que nadie sea tentado más allá de sus fuerzas; el segundo (preferir pobreza, desnudez, enfermedades, calumnias, etc., a cometer un pecado venial con deliberación) también espero que la divina largueza me lo concedería, pues debe tenerlo todo cristiano regular; y cuando Dios levanta a uno a un estado, le da las gracias congruas para el mismo; el tercer grado es ya cosa heroica, y debe desearse y pedirse con toda humildad (preferir pobreza, desnudez, desprecios, etc., a la riqueza, comodidad, honores, etc., lícitos y honestos y justos, sólo por imitar a Cristo), mas nosotros podemos y debemos ensayarlo en cosas acomodadas a

nuestra debilidad, que tales son los ejercicios de penitencia y humildad obrados con discreción y sujeción.

Durante estos ejercicios, una de las necesidades más perentorias que he conocido que tenía es la del estudio de la ciencia sagrada y la oración; por lo cual procuraré ser asiduo en el primero, aprovechar todos los ratos, y no tener tan olvidada la Teología Moral; me acordaré de que el sacerdote debe tener para los fieles palabras de vida eterna, que sólo se alcanzan por los estudios sagrados y la oración. Respecto a ésta procuraré en las tardes de las fiestas, y aun si pudiere en los domingos, tener media hora de oración, si buenamente puedo.

Resumen de estos propósitos y de los hechos en ejercicios anteriores. — La oración por espacio de una hora, cuando menos, por la mañana. Acción de gracias después de la Misa. Dos veces el examen, y el particular será de hablar con reflexión, parándome un momento antes para ponerme en mí. El examen será con los cinco puntos. La corona y el ayuno en sábado. Gran ejercicio de la presencia de Dios. Gran reverencia en el confesonario, no mezclando cosas ajenas. Me ejercitaré en la mesa en la virtud de la templanza, haciendo el acto acostumbrado. Aprovechar el tiempo, sobre todo para el estudio, y en particular destinaré algún rato a la Teología Moral. Las fiestas por la tarde, y aun si pudiere los domingos, añadiré media hora de oración. Retiro mensual. A Vos, Virgen María, encomiendo el cumplimiento de todo esto, a Vos me consagro por hijo, proponiendo de nuevo propagar vuestra devoción entre los fieles. — *Ad maiorem Dei gloriam.* — Fiesta de San Andrés de 1881.

EJERCICIOS ESPIRITUALES EN OCTUBRE DE 1886

Primero. — Propongo moderarme en el comer, levantando mi mente cinco veces durante la comida con la invocación mental del nombre de Jesús.

Segundo. — Propongo enmendarme de la mala costumbre de murmurar del prójimo.

Tercero. — Propongo fomentar la amabilidad grave con el prójimo, especialmente con los de humilde condición, y evitar la dulzura melindrosa y pegajosa.

Jesús, Jesús, Jesús; María, María, María; José, José, José.

EJERCICIOS ESPIRITUALES EN LA CASA DE LOS PADRES DE LA COMPAÑÍA DE JESÚS EN 1887

En el día de la fiesta del glorioso San Martín, obispo de Tours, del año 1887, estando en Ejercicios Espirituales en la casa de los Padres de la Compañía de Jesús, hago resolución de observar las reglas dispuestas por el glorioso San Ignacio de Loyola en el libro de los *Ejercicios Espirituales*, para ordenarse en el comer, dado que conozco la necesidad que tengo de ello. Mas, como conozco mi mucha flaqueza por experiencia, espero el auxilio divino, y para alcanzarlo propongo por espacio de un mes, a contar desde hoy, rezar las tres partes del Santo Rosario, y además un Padrenuestro en honor del Ángel de mi Guarda, San José, San Ignacio y San Martín, obispo. Así el buen Jesús, la Virgen María, los Santos citados y las Almas del Purgatorio me auxilien para libertarme de la vergonzosa pasión de la gula. Amén.

EJERCICIOS ESPIRITUALES EN LA CASA DE LA COMPAÑÍA DE JESÚS EN BARCELONA, COMENZADOS EN 6 DE NOVIEMBRE DE 1892

PENSAMIENTOS

No existe ni puede existir un pueblo o una civilización cristiana sin que exista en medio de ellos una filosofía. Un pueblo cristiano sin una filosofía dominante que lo informe no sería

sólidamente cristiano. Todo hombre cristiano es también a su manera un filósofo, y si no lo es, por popular e iliterato que sea, más que religioso, será supersticioso, o artista, o sentimentalista; pero no tendrá la solidez de la fe. El asunto de la salvación es un asunto profundamente filosófico; es el asunto de la finalidad, de la causa final del hombre. Todo se reduce a eso (día 7).

* * *

El que es vencido por la concupiscencia de una cosa queda esclavo de ella. Por esto el extremo de la esclavitud es el pecado; y su polo opuesto, la libertad de espíritu, consiste en la indiferencia. Por esto el rico suele ser esclavo; el pobre verdadero, pobre de espíritu, es el más libre de los hombres (*Meditación sobre la indiferencia en el uso de las criaturas*).

* * *

El fin de todas las operaciones sacerdotales es Dios. Sean cuales fueren las circunstancias sociales, los medios de que debe valerse el sacerdote, las preocupaciones humanas, que tal vez modifiquen los medios de transmisión de la verdad cristiana, el fin no obstante es enteramente el mismo, es Dios, que Dios sea conocido y glorificado. Tu alma sacerdotal se fecundará y gozará de la soledad de la oración. Tener prevención a la soledad es un desatino (*Del fin del sacerdote*).

* * *

Puede haber en religión (y hay) supersticiosos, artistas y creyentes. Los primeros son gobernados por el sentimiento de lo sobrenatural, innato en el hombre, pero sin regirse por la autoridad divina positivamente existente; por lo cual el error fomentado por las pasiones humanas entorpece la nobleza genuina de aquel sentimiento. — Los segundos consideran la re-

ligión por su lado estético, y buscan en ella solamente una fruición levantada; de aquí es que es una religión sin consecuencias prácticas, incapaz de normalizar la voluntad e inconstante. — Los terceros gobiernan y rigen sus facultades, acciones y toda la vida interna y externa por la Ley revelada, que es de una admirable conformidad con la razón y la Ley natural, teniendo un poder de atracción, estimulando la voluntad y fortificando la inteligencia mucho más que las últimas.

* * *

El pecado varía los principios componentes del ser humano; mejor dicho, los desordena, como un reactivo deshace un cuerpo; porque quita la debida finalidad al hombre.

* * *

La justificación y salvación del hombre es una verdadera evolución espiritual y sobrenatural, a la vez libre e influida; las circunstancias de la vida, traídas providencialmente, los Sacramentos instituidos por Cristo, van dirigiendo al hombre al estado definitivo, que constituye su suprema finalidad.

* * *

¿Qué es el sacramento de la penitencia sino el juicio anticipado de las acciones humanas, bañado de misericordia y amor, que nos toma el Juez divino? — En la meditación de *las dos banderas* San Ignacio dice que los emisarios de Cristo trabajarán en primer lugar en ayudar a los hombres a conseguir un puro espíritu de pobreza, y en lo posible la pobreza actual. Al revés de lo que procuran los emisarios de Satanás. El pensamiento de San Ignacio es el eco del Evangelio, en que se pinta a la riqueza como mortal enemigo del hombre. ¿Viene quizás la poca fecundidad actual del clero de que en su propaganda

no sigue aquel principio, o a lo menos no hace de él el caso que debiera?

* * *

La propagación de la celestial doctrina no la hizo el divino Maestro, ni los Apóstoles, ni los predicadores de la buena nueva, como una filosofía, porque no lo es en el sentido humano de la palabra. Siempre la propagación se ha hecho sobrenaturalmente, aun en aquellos principios que son comunes a la filosofía.

* * *

¡Cuán sutiles son, oh Dios mío, los obstáculos que se oponen a la vida espiritual! El espíritu parece de repente como enervarse al ir a poner manos a la obra; nos ilusionamos creyendo que no haremos nada, que será un día perdido aquel que dediquemos completamente al espíritu, que más valdría emplearlo en estudios o lecturas. ¡Oh Dios mío, cuán falsos somos! Por una fingida humildad creemos que nada podremos hacer, y por otra parte creemos que los estudios, es decir, el trabajo puramente humano, el esfuerzo de nuestra nada, ha de servir para algo, y olvidamos que en el recogimiento y en la soledad nuestra alma se ilustra en la ciencia de Dios, que es la mayor de todas.

Os doy gracias, Dios mío, de haber creado el infierno, que para mí ha sido un medio de allegarme a Vos. Jamás el amor por sí solo me hubiera hecho abandonar el pecado; el aletargamiento mortal y la falta de fuerzas, consecuencia del mismo, necesitan para ser vencidos el reactivo que produce en el alma aquel castigo.

Os doy gracias, Dios mío, por haberme colocado en un estado en el cual es más fácil la salvación. ¡Cuántos peligros en el mundo! Me apartaré, pues, en lo posible de él. El ser eclesiástico lo debo completamente a Vos; como a empellones me

habéis dirigido por este camino, y después lo habéis cortado, para que no pudiera volver atrás.

Uno de los medios más adecuados para evitar el pecado es el estar sobre sí, el no perder nunca el dominio de sí mismo, el tener convenientemente enfrenadas todas nuestras facultades. Regularmente cuando pecamos hay una verdadera sustracción de la mente, de la vigilancia que debe ejercer sobre todo nuestro ser; repite, pues, a menudo el acto de dominio de sí mismo, para adquirir de ello verdadero hábito.

RESOLUCIONS PRÀCTIQUES

(Exercicis espirituals practicats a la Cova de Manresa l'any 1899)

1.ª Ordre en les potències, i de consegüent pensar en els negocis a son temps, però no permetre la preocupació, demanar consell, etc., i quedar tranquil, fent lo que hi sàpigues. Les preocupacions i neguits neixen més de l'amor propi que de l'amor de Déu.

2.ª Pensa que el teu fi és servir a Déu, governar degudament, i res més; ni escriure, ni estudiar, ni altra cosa. Deus escriure i estudiar, però sempre amb el fi del règim de les ànimes. Procura en totes les teves obres un sol fi, és a dir, regir envers Déu aquells a qui Ell t'ha encomanat.

3.ª Guarda't molt del món, que serà ton principal enemic, proposa't morir al món, i viure solament per a la glòria de Déu i la salvació de les ànimes que tens encomanades. Fes lo possible perquè els periòdics no parlin de tu. Recorda't del principi de monsenyor Affre: *El bé no fa soroll, i el soroll no fa bé*; en tant aprofitaràs espiritualment en quant et facis més humil i agè al món.

4.ª Dedica cada dia algun temps, un quart o mitja hora per exemple, a pensar en cada un dels diversos rams que formen el teu ofici, i en lo que es pot fer en ells d'utilitat i profit;

per exemple: Seminari, parròquies, clero en general, Catedral, el teu servei o família de palau, etc. Tingues un llibre amb aquestes diverses seccions, on apuntaràs totes les observacions que t'hagin acudit després de la reflexió deguda.

5.ª Bastant després dels Exercicis, un dia en l'oració em vingué la idea de que, al passar Visita, resaré el Sant Rosari amb el poble, dirigint-lo jo; així compliré més el dever pastoral de fer oració, i dirigir-la, com Pontífex, amb el poble; i fins tindré l'avantatge de que ja hauré resat el Rosari.

IHS

I. Saepe saepius recorda in tuis meditationibus finem tuum, et ad illum dirige actiones tuas.

II. Caute utar tempore, non tantum ad gratiam augendam, sed etiam ut pro me sit studium (*un mot illegible*) et lingua, ne molestus aut damnosus sim proximis et familiaribus meis.

III. Omnes creaturae, etiam inter se oppositae, ad Deum ducunt; proinde quidquid tibi eveniat, sive salus sive infirmitas, aequanimiter sustine ac indifferenter, saltem patienter, quia ad vitam aeternam est.

PANEGÍRICO DE SANTO TOMÁS DE AQUINO

En las solemnes fiestas que le dedicó el Seminario Conciliar de Barcelona en el año 1882

Non est inventus similis illi in gloria: qui conservavit Legem Excelsi.
«No tuvo semejante en la gloria y sostuvo la Ley del Altísimo.»

(Eccles., XLIV, 20.)

Santo Tomás, arquitecto principal en la organización de la ley cristiana

Excelentísimo e ilustrísimo señor:[1]

El antiguo profeta Job[2] decía que Dios no tenía igual entre los legisladores, y aun podemos decir con más razón que Dios es el único legislador de los hombres y de los pueblos.

1. El Excmo. e Ilmo. Sr. Dr. D. José María de Urquinaona, obispo de Barcelona, que presidía la fiesta.
2. «Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua, et *nullus ei similis in legislatoribus.*» (XXXVI, 22.)

La Ley eterna,[3] que es la razón en virtud de la cual la Sabiduría divina todo lo gobierna, es el manantial y la fuente de todas las leyes; todas nacen de aquel soberano principio, a todas comunica la fuerza que tienen y la luz que derraman, de manera que, suponiendo el imposible de que aquélla desapareciese, todas las demás quedarían reducidas a la nada, como desapareciendo el sol el mundo entero quedaría sin luz ni vida. Porque la ley es un elemento esencial en el Criador y en la criatura; quien dice creación dice legislación; si Dios creó debía dar leyes a la hechura de sus manos, y aun debemos decir que al dar la existencia dio la ley, ya que ésta es, en su más alto significado, la fórmula de la vida. Allá en el seno del Padre encontramos la Ley de las leyes formando parte de la substancia divina, siendo eterna como Él;[4] por esto el santo profeta David pudo pronunciar aquellas palabras: *Justitia tua justitia in aeternum: et Lex tua veritas.*[5] El mundo desde sus principios ha conocido más o menos esta Ley: Dios, cuya bondad es sin límites, de diversas maneras y en distintos tiempos

3. «Sicut ratio divinae sapientiae inquantum per eam cuncta sunt creata, rationem habet artis, vel exemplaris, vel ideae, ita ratio divinae sapientiae moventis omnia ad debitum finem, obtinet rationem legis, et secundum hoc lex aeterna nihil aliud est quam *ratio divinae sapientiae, secundum quod est directiva omnium actuum et motionum.*» (*Sum. Theol.*, D. Th., 1, 2, quaest. XCIII, art. I, c.)

«Lex importat rationem quamdam directivam actuum ad finem. In omnibus autem moventibus ordinatis oportet quod virtus secundi moventis derivetur a virtute moventis primi; quia movens secundum non movet nisi in quantum movetur a primo...

»Cum ergo lex aeterna sit ratio gubernationis in supremo gubernante, necesse est quod omnes rationes gubernationis quae sunt in inferioribus gubernantibus a lege aeterna deriventur. Hujusmodi autem rationes inferiorum gubernantium sunt quaecumque aliae leges praeter aeternam. Unde omnes leges inquantum participant de ratione recta, intantum derivantur a lege aeterna...» (Id. art. III, c.)

4. «...Inter caetera quae hoc Verbo exprimuntur, etiam ipsa lex aeterna Verbo ipso exprimitur. Nec tamen propter hoc sequitur quod lex aeterna personaliter in divinis dicatur; appropriatur tamen Filio, propter convenientiam quam habet ratio ad verbum.» (Id. ad secundum.)

5. Ps. CXVIII, 142.

se la ha comunicado, hasta que, viniendo la ocasión oportuna, reveló a los hombres la plenitud de la Ley, que es su Hijo santísimo Jesucristo.[6] Ya está, pues, cerrado el período constituyente;[7] Dios con una palabra que habló, que es su Verbo, lo dijo todo; los principios cristianos, por tanto, deben regir a la humanidad hasta la total consumación de sus destinos. Toca sólo a los hombres saber aprovecharse de ellos.

Mas descendamos, hermanos míos, de estas sublimes alturas y veremos que la Ley cristiana, si bien perfectamente completa e inmutable, siendo de una virtud y una fecundidad inmensas, al compás de los siglos va aumentando sus utilidades y manifestando sus perfecciones; a la manera de Dios, de quien es hija, que descubre sus atributos inefables en los distintos órdenes de la creación, así esta Ley en todos los tiempos y en todas las situaciones de la historia, mostrándose la indispensable maestra y soberana de los hombres, da a conocer que participa de la immensidad de su divino Autor: el cual, siempre generoso para con sus criaturas, le ha enviado intérpretes y maestros que les explicaran el sentido y la substancia de esta regla de vida. A las naciones a quienes la Providencia reserva un ilustre porvenir, después de la época laboriosa y generalmente sangrienta de su formación, envía sabios y prudentes legisladores que las consoliden, mantengan y armonicen en su vida interior; así a la Iglesia, después del período heroico de las persecuciones, envió aquella ilustre pléyade de los Santos Padres, verdaderos genios tutelares de la humanidad que la antigüedad pagana hubiera colocado en el número de los semidioses, los cuales, animados por la luz y la gracia del Espíritu Santo, fecundando la revelación cristiana, aplicándola a todas las fases de la vida humana, la asentaron sobre la razón,

6. «Multifariam, multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis: novissime diebus istis locutus est nobis in Filio...» (Hebr., I, 1 y 2.)

7. «Status mundi variari potest dupliciter; uno modo secundum diversitatem legis; et sic huic statui novae legis nullus alius status succedet... Nullus autem status praesentis vitae potest esse perfectior quam status novae legis; nihil enim potest esse propinquius fini ultimo quam quod immediate in finem ultimum introducit; hoc autem facit nova lex.» (1, 2, quaest. CVI, art. 4, c.)

construyendo con materiales bajados del cielo, aquella estupenda fábrica de la sabiduría cristiana, obra en que, trabajando de consuno Dios y los hombres, éstos lograron lo que no pudieron los orgullosos hijos de Noé, esto es, escalar el cielo. Sí; la razón humana ha escalado el cielo subiendo por la noble y preciosa escalinata formada por la Ley divina; a varios de entre los miserables descendientes de Adán ha suscitado Dios para trabajar en este monumento; pero quien en verdad le dio forma, quien representa el papel de arquitecto principal que dispone como de subordinados suyos y les señala el lugar que deben ocupar en la obra a los admirables genios de Aristóteles y Platón, de Tulio y de Séneca, de los Agustinos, Gregorios, Jerónimos y Crisóstomos, es, indudablemente, el más ilustre de los hijos del mejor de los Guzmanes, el incomparable Doctor de la Iglesia, el Ángel de las escuelas católicas, nuestro querido maestro Santo Tomás de Aquino.

Non est inventus similis illi qui conservavit Legem Excelsi. — Nadie como él ha sostenido la Ley del Altísimo. Por lo cual en este solemne día de su fiesta, debiendo yo, fervorosísimo discípulo suyo, predicar su elogio, presentaros, siquiera sea en miniatura, un retrato de aquel sabio gigantesco, creo que lo mejor será que lo considere como al más ilustre sostenedor de aquella Ley que es luz, vida y perfección de la humanidad.

Antes ayudadme a implorar la asistencia divina por intercesión de la Virgen Santísima. Ave María.

Origen de la ley en Dios y oposición del hombre. — Ley de fe para el entendimiento y ley de gracia para la voluntad. — Caos moderno que resulta de rechazar una y otra. — Santo Tomás predestinado para domeñar la moderna barbarie intelectual. — Solución al problema del conocimiento natural y sobrenatural. — Solución al problema de la armonía entre la libre voluntad humana y la divina. — Renacimiento moderno de la doctrina de Santo Tomás. — Exhortación a tomarlo por Maestro.

He dicho que Dios solamente es verdadero legislador, y debe añadirse que la religión es la Ley por excelencia. Un hombre

investido de la suprema autoridad legislativa en su país, el real profeta David, la llama así quizá cien veces en un cántico admirable destinado a celebrar sus utilidades.[8] Las sociedades más famosas han atribuido a su derecho un origen misterioso y casi divino, dándose el hecho constante de que los pueblos enérgicos y fuertes en el orden especulativo y en el práctico han buscado a Dios por soberano, al paso que los muelles y débiles se desviven para encontrar quien les imponga un yugo meramente humano. Y es indudable el origen divino de la ley; mas Santo Tomás, siguiendo su costumbre, alía admirablemente la razón humana con la razón divina, la autonomía del hombre con la teocracia. El hombre a su manera es ley de sí mismo, pues brilla en su razón como un reflejo del divino rostro.[9] Los derechos de Dios no destruyen, pues, los del hombre; al revés, los afirman, de manera que así que aquéllos son más conocidos, más incuestionables se presentan los de esta flaca criatura, como a medida que los rayos del sol son más brillantes, más luminosos son los cuerpos celestes que de él reciben la luz. Pero, no obstante, a pesar de su evidencia, no supieron conocer esta verdad las criaturas que allá en los principios del tiempo brotaron de la Esencia divina a impulsos del amor. La terrible caída de Lucifer y el lamentable pecado de nuestro padre Adán revelan un desconocimiento u olvido de esta verdad fundamental, y el germen de corrupción y muerte que en sí misma engendra la criatura al separarse de su Supremo Legislador. A la miseria puesta en frente del poder pueden nacerle dos sentimientos, el de la envidia o bien

8. Ps. XCVIII.

9. «Quia ratio, etiam practica utitur quodam syllogismo in operabilibus, secundum quod Philosophus docet, ideo est invenire aliquid in ratione practica quod ita se habeat ad operationes, sicut se habet propositio in ratione speculativa ad conclusiones: et *hujusmodi propositiones universales rationis practicae ordinatae ad actiones habent rationem legis.*» (1, 2, quaest. XC, art. 1 ad 2.)

Recuérdese la doctrina contenida en los textos citados en la nota 23 y en la nota 27, y se verá cumplidamente la síntesis del pensamiento tomista sobre la Ley que nosotros expresamos diciendo que es a la vez autonomía y teocracia.

el de la súplica para alcanzar un auxilio. Por desgracia, suele prevalecer el primero.

El glorioso Padre San Bernardo[10] observa profundamente que el ángel y el hombre se rebelaron contra Dios movidos por la envidia, el primero del poder y el segundo de la ciencia del Eterno, y como una llaga profunda e incurable ha quedado esta doble enfermedad en el seno de la criatura viadora, es decir, en el hombre mortal. *Homo superbiebat de scientia et de potentia,* dice nuestro Maestro.[11] El hombre se ensoberbecía de lo que no tenía, deseaba con frenéticas ansias lo que no podía alcanzar, cuando Aquél que sabe aprovecharse hasta de los males para producir bienes presenta a la emulación humana a su Hijo Unigénito, la más ilustre de las víctimas de la Ley, y dice: Ya puedes, oh criatura, desde ahora ser émula de Dios; yo te invito a esta emulación; trabaja en conformarte con esta divina figura mía y resplandor de mi substancia; si eres ignorante Él te enseñará la sabiduría; si eres flaco Él te dará la fortaleza; tenías envidia de la ciencia porque tu inteligencia es deficiente, y de la potencia porque tu voluntad es flaca; mas he aquí una Ley que viene a llenar el profundo hueco de estas dos facultades.

En efecto, toda ley se dirige a la inteligencia y a la voluntad, de manera que los doctores, y al frente de ellos Santo Tomás,[12] al analizarla convienen en que contiene dos elementos: el directivo y el coactivo; el primero, que se dirige a guiar la inteligencia vacilante y errable, y el segundo, a fortificar la voluntad caprichosa y débil con el temor eficacísimo del castigo. Mas la Ley de las leyes, la augusta y santa religión, se dirige a la voluntad y obra sobre ella de un modo más admirable y magnífico. A la soberana ilustración del entendimiento,

10. *Super Cant.*
11. Id., quaest. XCVIII, art. 6, c.
12. «Lex de sui ratione duo habet: primo quidem quod est regula humanorum actuum; secundo quod habet vim coactivam. Dupliciter ergo aliquis homo potest esse legi subjectus: uno modo sicut regulatum regulae... Alio vero modo dicitur aliquis subjectus legi, sicut coactum cogenti...» (Idem, quaest. XCVI, art. 5, c.)

a la segura guía de la fe corresponde un crecimiento de la voluntad. Dios es la misma armonía, y, por lo tanto, no puede dejar en desequilibrio las facultades del hombre al levantarlo a la dignidad altísima de cristiano; si manda, da fuerzas para ejecutar lo mandado, y al establecer la Ley en virtud de la cual la criatura logrará levantarse hasta Dios, cumpliendo, aunque por opuestos medios, la promesa hecha a nuestros padres por el padre de la mentira allá en el paraíso terrenal, *eritis sicut dii*, seréis como dioses, asegura los dos principios en que debe apoyarse la Ley, que servirá de escala misteriosa para subir a tan alta cima, esto es, nuestra inteligencia y nuestra voluntad con la fe y la gracia.[13]

La fe, hermanos míos, por su peso natural busca la gracia, y una vez unidas en el hombre, éste realiza maravillas que llegan a dejar suspensos a los ángeles. El mundo no las advierte, porque el espectáculo del mundo interior no a todos es dado el contemplarlo; mas como redundan en la vida externa, el cuadro de la vida cristiana, el desenvolvimiento de aquella civilización, cuyos orígenes están en el cielo, prevalece y domina sobre todas las otras como una reina sobre sus esclavas.[14] Por desgracia, los hombres han querido prescindir y han rechazado la dirección y apoyo de la Ley; han proclamado la independencia de su razón y de su voluntad, rompiendo el suavísimo yugo de la Ley del Altísimo. Y entonces el entendimiento bus-

13. «Unaquaeque res illud videtur esse quod in ea est potissimum, ut Philosophus dicit. Id autem quod est potissimum in lege novi Testamenti, et in quo tota virtus ejus consistit, est *gratia Spiritus sancti quae datur per fidem Christi.* Et ideo principaliter lex nova est ipsa gratia Spiritus sancti, quae datur Christi fidelibus... Et ideo dicendum est quod *principaliter lex nova est lex indita, secundario autem est lex scripta.*

»...Dupliciter est aliquid inditum homini; uno modo quasi pertinens ad naturam humanam, et sic lex naturalis est lex indita homini; alio modo est aliquid inditum homini, quasi naturae superadditum per gratiae donum; et hoc modo *lex nova est indita homini, non solum indicans quid sit faciendum, sed etiam adjuvans ad implendum.*» (Idem, quaest. CVI, art. 1, c. *et ad secundum.)*

14. Está acorde en esta apreciación el protestante y quizá racionalista Ritter con Donoso Cortés, y aun prescindiendo de estos representantes de la alta filosofía, encontraríamos más de uno de los novísimos escritores epicúreos convictos de la misma verdad.

ca la concupiscencia; ésta a su vez con atractivos y hechizos seduce y rinde al entendimiento, y de tan funesto contubernio nacen gigantes, como el libro del *Génesis*[15] nos refiere que nacieron de la unión de los hijos de Dios con las hijas de los hombres.

El entendimiento es de origen divino, una participación de Dios, por lo cual, aun cuando se alía con la concupiscencia, produce efectos grandiosos. El genio militar aguzado por la ambición, el talento mercantil excitado por la codicia, la avasalladora elocuencia tribunicia y la intuición penetrante de los resortes por que se mueven las voluntades de las muchedumbres producirán movimientos admirables, como es admirable Satanás aun después de caído; pondrán en conmoción al mundo y lo transformarán, mas no lo salvarán; resultarán grandiosidades monstruosas que alucinarán al pobre *servum pecus*, que volverán locas a esas muchedumbres que se guían por los sentidos y la imaginación, mas no las harán felices. La Ley cristiana, por el contrario, siendo ley de suavidad y de orden, no puede caracterizarse mejor que con aquella frase de que es de *una difícil facilidad*, porque es la Ley de nuestra naturaleza que se amolda a la sociedad humana sin necesidad de movimientos bruscos ni conmociones violentas. Mas los hombres confunden la humildad con la poquedad; por esto, despreciando la humilde Ley cristiana, hoy notamos la tendencia, tanto en la vida especulativa como en la práctica, a los fuertes estímulos, en vez de la tendencia a las nobles satisfacciones propias de toda vida regularizada. Literaturas descabelladas; arte, o mejor diría antiarte, porque destruyendo el concepto fundamental de la belleza de ser noble, elevada y última fruición de las humanas facultades, es principio de bajos incentivos; políticas en que se eleva a principio fundamental la estéril lucha y perpetua batalla, no como preparación de la paz, sino como fin en que debe ejercitarse la actividad humana; ciencia y filosofía, no de convicciones, sino de conmociones: por esto

15. VI, 4.

vemos que es definida como Ley esencial de la vida, no la paz, sino la guerra, no el descanso, sino el vértigo. A semejanza de aquel pueblo el más versátil de la tierra, el ateniense, el pueblo moderno sólo busca novedades; el deleite de la novedad mata el placer de la verdad; tan vulgar estímulo invade todos los órdenes:[16] el nombre *novedades* ya no sólo sirve para excitar el aliciente de la vanidad femenil, sino que en él buscan pasto el hombre científico y el filósofo. No es esto el deseo de saber, germen y raíz de toda filosofía, sino el ansia del hambriento que no mira lo que devora, por lo cual no es aquella tranquila, feliz y simplicísima vida del amor de la verdad, cuyo distintivo es la serenidad suma. Y es muy cierto que el sabio moderno anda hambriento, porque, usando la bellísima frase del estático Padre San Juan de la Cruz,[17] en vez de sentarse a la mesa con su Criador, va recogiendo las migas que se cayeron de ella, que son las criaturas. He aquí la síntesis de la ciencia y de la vida modernas. La humanidad es cierto que se ha hecho grande; ya no es un niño; ha llegado tal vez a la plenitud de la vida; mas por lo mismo sus estímulos son más fuertes, sus apetitos más imperiosos, y nunca había necesitado tanto de aquel manjar de infinita substancia que es Dios; su vista es más abarcadora, ve sendas innumerables, caminos que no sabe adónde conducen, floridos edenes que coronan inasequibles alturas, elementos espléndidos, y no sabe con ellos cómo acallar necesidades vivísimas, abundantes medios que carecen de fin. En una palabra, siente el profundo malestar de quien, teniendo fuerzas, le falta equilibrio, o lo que es lo mismo, está necesitado de una Ley.

El ilustre Pontífice, que, sentado en la cátedra del Pescador de Galilea, es el que más conoce las necesidades de nuestra época, llegando con su penetrante mirada hasta el fondo de la sociedad, anticipándose a los filósofos y a los políticos,

16. ¡Si hasta medra, si no en la vida ascética, a lo menos en la vida devota!

17. Citamos al ilustre compañero de Santa Teresa, no sólo porque los místicos son a su manera grandes pensadores, sino también porque la base de sus altísimas doctrinas suele ser siempre la enseñanza tomística.

como siempre la ciencia divina se anticipa a la humana, ha visto que el grandioso caos de la civilización moderna nacía de una criminal desavenencia entre la razón humana y la razón divina. Desde las riberas del Báltico y las dilatadas llanuras de la Germania se ha extendido por todo el orbe civilizado la ciencia del mal, que es la destrucción de la Ley divina. Aquella magnífica corriente de verdad, la tradición filosófica y literaria, que, cual majestuoso río, había fecundado la civilización helénica y la romana, y a la cual la santa Iglesia, aportándole el riquísimo caudal de la doctrina revelada, prolongó el cauce para que, bajo su dirección, fertilizase toda la tierra, encontró un obstáculo que le levantaron los indómitos hijos del Norte. Aquella raza, como que no hubiese perdido aún la salvaje independencia de sus antepasados, pobladores de las selvas, fue la última entre las que ocupan la Europa en recibir la Ley del Evangelio y la primera en rechazarla; amante de ejercitar fuerzas, no vacila en despojarse de lo que piensa que puede embarazar sus movimientos, como el habitante de las montañas se descalza para andar con más soltura. Ahora han roto el yugo de la ley cristiana, como en tiempo de César[18] corrompían la ley natural, declarando lícito el robo, para estimular y avezar a la juventud al uso de sus fuerzas musculares y a la actividad guerrera. El huracán del liberalismo sopla de aquella parte; no ya sólo se quiere ser libre de la Ley, tener independientes la razón y la voluntad, sino aun levantarlas sobre Dios, e invirtiendo las cosas, declarar a Dios criatura del hombre. *Scientia Dei est causa rerum*, decían los antiguos doctores. La inteligencia soberana es el seno donde se engendran las cosas: así hablaba la antigua sabiduría; mas la vana y bárbara ciencia germánica, levantando su cátedra, no ya sólo por encima de la de Aristóteles y Platón, sino aun más alta que la de Moisés y Pedro el Pescador, excla-

18. «Latrocinia nullam habent infamiam, quae extra fines civitatis fiunt; atque ea juventutis exercendae ac desidiae minuendae causa fieri praedicant.» (*De bello gallico*, lib. VI, cap. 23.)

ma: la ciencia del hombre es la que engendra a Dios, y hasta el mundo o los mundos que existen, de mi inteligencia proceden; no adquiero yo la ciencia por las cosas exteriores; mi ciencia no deriva de otro, es mía; no participada, sino absoluta; yo soy el foco de toda luz.[19] *Homo superbiebat de scientia.*

Y como no quiso ley para la inteligencia, rechazóla también para la voluntad; y como la ciencia del entendimiento no era dependiente, sino absoluta, absoluta e independiente quiso también la voluntad. El acto de voluntad, dice el padre de la nueva era filosófica, es determinado absolutamente por la razón pura, y ésta determina, por tanto, también el orden moral.[20] Es decir, el hombre es ley y legislador de sí mismo, no

19. «Jusqu'ici l'on a cru que toute notre connaissance devait se régler d'après les objets; mais tous nos efforts pour décider quelque chose *a priori* sur ces objets au moyen des concepts, afin d'accroître par là notre connaissance, sont restés sans succès dans cette supposition. Essayons donc si l'on ne réussirait pas mieux dans les problèmes métaphysiques en supposant que *les objets doivent se régler sur nos connaissances*; ce qui s'accorde déjà mieux avec la possibilité de la connaissance de ces objets *a priori*, cette possibilité devant nécessairement établir quelque chose à leur égard avant qu'ils nous soient donnés.» (Préface de la *Critique de la Raison pure*, par Emm. Kant, trad. de Tissot.)

Sabido es cómo los discípulos y sucesores del filósofo de Koenigsberg completaron el sistema que en este lugar se inicia, llegando a los extremos a que se hace referencia en el texto; y, no obstante, Kant introdujo su sistema creyendo que era «le seul moyen de couper les racines mêmes du *matérialisme*, du *fatalisme*, de l'*athéisme*, de l'*incrédulité* religieuse, du *fanatisme* et de la superstition, qui peuvent être généralement nuisibles; enfin celles aussi de l'*idéalisme* et du *scepticisme*, qui sont plus dangereuses pour les écoles, mais qui ne pénètrent que difficilement dans le public» (*loc. cit.*).

¡Cuán cierto es que el talento más sublime divorciado de la verdadera fe sólo sirve para destruir!

20. «La razón nos atestigua que hay una ley a la cual se subordinan, no sólo todos los motivos de nuesta voluntad, sino también aquellos principios por los cuales nos regimos en la práctica, *tal como si de nuestra voluntad debiera proceder el mismo orden general de la naturaleza*. Por lo cual esta noción o idea conviene que sea de tal naturaleza que, aun cuando la experiencia no logre alcanzarla, pueda, sin embargo, crear la libertad, es a saber, idea de una naturaleza suprasensible. Y que ella realmente existe o a lo menos debemos suponerlo en cuanto es necesario para bien obrar...

»*La causalidad de la voluntad es determinada exclusivamente por la pura potencia racional*; la cual, de consiguiente, también se llama razón pura práctica.» (*Crítica de la razón práctica*, edit. Rosenkr. pág. 159.)

en el sentido en que el doctor de las gentes decía *homo sibi ipsi lex*; no en virtud de aquella comunicación sublime entre el Criador y la criatura, que hace que ésta pueda llamar suya la ley grabada en las entrañas de su ser, sino dándose la voluntad por soberana e ilegislable, fuente primera y raíz de todo derecho. *Homo superbiebat de potentia.*

El mundo empieza ya a perder el entusiasmo por estas locuras; mas completamente desorientado, ha sido preciso que Dios, por medio de su Vicario, al intimarle la Ley divina le señalase al mismo tiempo el libro en que debía estudiarla y meditarla. Tomás de Aquino es desde la eternidad el predestinado para domeñar la potente y admirable barbarie intelectual de los modernos germanos; estos nervudos gigantes de la ciencia a nadie más se rendirían que a aquél ante el cual por varios siglos se postró muda toda la república literaria, y a quien de otra parte hasta las condiciones naturales de su persona le hacen proporcionado para la empresa. Nacido en la risueña Italia, por parte de padre es procedente de la casa imperial de Alemania; hijo de una familia religiosa española, tiene por maestro un ilustre germano y por escuela aquella venerable ciudad que, por su inquebrantable adhesión a la fe verdadera, ha merecido el nombre de Roma del Norte, la antigua Colonia. Es, pues, un héroe común a las dos principales razas que pueblan la Europa y que son además, sin duda, las más ilustres de la tierra; el germano y el latino han de unirse bajo el magisterio del Doctor de Aquino; el maestro que supo conciliar doctrinas tan discordantes en apariencia, gracias a su penetrante mirada y a la luz de la fe que lo alumbraba, enseñará también ahora cómo han de salvarse estos abismos que separan la ciencia humana y la divina, la libertad del hombre y la autoridad de Dios; abismos en los cuales han perecido desgraciadamente una multitud de víctimas, y que Tomás de Aquino salva con sus admirables explicaciones de la Ley del Altísimo, misteriosa cadena, verdadero puente de comunicación entre la criatura y su Criador.

Dos leyes rigen el entendimiento del hombre: la ley de la

naturaleza y la ley de la gracia; y aun la primera por sí sola ya enseña el encadenamiento de nuestra inteligencia con la Inteligencia increada. ¿Cómo nuestro entendimiento comenzará a conocer, si otro superior no le mueve a ello?[21] En el tránsito de la ignorancia al conocimiento, es decir, del no ser al ser, se requiere quien empuje y determine el feliz cambio. Por esto la invocación a la Divinidad, al comenzar un trabajo intelectual, la encontramos desde Homero hasta Tomás de Aquino, que jamás empezaba el estudio sin haber antes de rodillas orado fervorosamente y con efusión de tiernas lágrimas. Así, pues, oh criatura racional, aun cuando seas un genio como el cantor de la lucha entre Europa y Asia, o un portento de saber como el admirable autor de la *Summa*, al pedir las luces de lo alto reconoces que tu inteligencia no es soberana, sino súbdita, y la virtud de ella no propia, sino prestada. Dios, que con mano generosa imprimió la luz de su rostro en nuestro espíritu, es quien pone en movimiento a éste para que se enriquezca y ennoblezca con el conocimiento.

Mas, ¿cómo nuestro entendimiento salvará la sima inmensa que le separa del mundo exterior? ¿Cómo podrá consumarse este consorcio entre espíritu y materia que llamamos conocimiento? En nuestra inteligencia debe caber todo, los astros,

21. «Cognoscere veritatem est usus quidam vel actus intellectualis luminis; quia secundum Apostolum (Ephes., V, 13): *omne quod manifestatur, lumen est*. Usus autem quilibet quemdam motum importat, large accipiendo motum, secundum quod intelligere et velle motus quidam esse dicuntur, ut patet per Philosophum... Sic igitur actio intellectus et cujuscumque entis creati dependet a Deo quantum ad duo: uno modo in quantum ab ipso habet perfectionem, sive formam, per quam agit; alio modo in quantum ab ipso movetur ad agendum (1, 2, quaest. CIX, t. c.)... Supra animam intellectivam humanam necesse est ponere aliquem superiorem intellectum a quo anima virtutem intelligendi obtineat. Semper enim quod participat aliquid, et quod est mobile, et quod est imperfectum, praeexigit ante se aliquid quod est per essentiam suam tale, et quod est immobile et perfectum... Unde oportet dicere quod in ipsa anima sit aliqua virtus derivata a superiori intellectu, per quam possit phantasmata illustrare... Et ideo Aristoteles comparavit intellectum agentem lumini, quod est aliquid receptum in aere. Plato autem intellectum separatum imprimentem in animas nostras comparavit soli, ut Themistius dicit. Sed intellectus separatus secundum nostrae fidei documenta, est ipse Deus...» (1 Par., quaest. LXXIX, art. 4.)

los continentes, las islas y los mares, las especies de los animales y las razas de los hombres, en una palabra, toda la inmensa mole material; y, sin embargo, nuestro espíritu no tiene espacio donde quepa el átomo de polvo más microscópico. Pero, ¡oh virtud de la potencia divina! Aquel Dios que no se contentó con dar ojos a las criaturas para ver, sino que también baña de luz a las cosas para ser vistas, diole al hombre, no sólo la virtud de conocer, sino además una admirable potencia[22] para espiritualizar los objetos e introducirlos en los senos misteriosos de nuestro espíritu, donde han de tener cabida, como de un modo más admirable en el Verbo divino se contienen todas las cosas. La gloriosa inmensidad del Criador se refleja en la creación como en un maravilloso espejo, por lo cual, tributando al hombre la facultad de conocer las cosas materiales, le dio Dios un medio con que pudiese contemplar y escrutar sus inefables atributos. He aquí la ley natural de nuestro conocimiento.

Pero más alto quiere aún la bondad divina que suba la pobre criatura racional; por un rasgo inefable de generosidad la quiere hacer participante de sus más recónditos secretos, eleva al hombre a la categoría de amigo suyo, y, entre amigos, dice un texto de Aristóteles comentado admirablemente por la escuela, todas las cosas son comunes, y, por tanto, entre ellos debe haber comunicación de ciencia. Todos los nobles apetitos Dios los ha dado para satisfacerlos: aquella inquietud y desasosiego de la razón para encontrar un pábulo digno de ella, aquella hambre casi inmensa de las cosas del orden superior y divino, el placer intensísimo e inefable que siente al alcanzar siquiera una migaja de las mismas, la sabiduría divina los satisfizo informando la inteligencia creada con especies sobrenaturales, o lo que es lo mismo, imponiéndole la

22. «Oportet igitur ponere aliquam virtutem ex parte intellectus, quae faciat intelligibilia in actu per abstractionem specierum a conditionibus materialibus; et haec est necessitas ponendi intellectum agentem.» (*Ibid.*, art. 3.) Véase lo dicho al final de la nota anterior.

ley de la fe.[23] Nada importa que la verdad primera sea aún obscura a los ojos del cristiano; éste es un discípulo mientras vive, y el discípulo, dice el Estagirita, debe empezar por creer en la palabra del maestro, porque la ciencia se adquiere sucesivàmente, *oportet addiscentem credere*. Un día vendrá en que llegue al colmo de la ciencia y entonces los ojos de su entendimiento, fuertes y vigorosos, podrán contemplar el Sol de verdad inmensa, encontrándose feliz en aquel piélago de inefable luz; la suma felicidad consiste en la suma ciencia.[24] He aquí

23. «Demonstrandum est, quod necessarium sit domini divinitus credenda proponi etiam illa quae rationem excedunt. Nullus enim desiderio, et studio in aliquid tendit, nisi sit ei praecognitum. Quia ergo ad altius bonum quam experiri in praesenti vita possit humana fragilitas, homines per divinam providentiam ordinantur, ut in sequentibus investigabitur (lib. III), *oportuit mentem evocari in aliquid altius quam ratio nostra in praesenti possit pertingere, ut sic disceret aliquid desiderare, el studio tendere in aliquid quod totum statum praesentis vitae excedit...*

»Cum enim Simonides cuidam homini praetermittendam divinam cognitionem persuaderet, et humanis rebus ingenium applicandum opportere, inquiens, humana sapere hominem, et mortalia mortalem; contra eum Philosophus dicit, quod homo debet se ad immortalia, et divina trahere quantum potest. Unde dicit, quod *quamvis parum sit quod de substantiis superioribus percipimus, tamen id modicum est magis amatum et desideratum omni cognitione quam de substantiis inferioribus habemus... Ex quibus omnibus apparet quod de rebus nobilissimis quantumcumque imperfecta coognitio maximam perfectionem animae confert.*» (*Cont. Gent.*, lib. I.)

Precisamente al escribir la presente *nota* hemos leído las palabras de Julio Simón citando al incrédulo Egardo Quinet, en las sesiones del Senado francés, evocando la necesidad que las naciones tienen de un *ideal*; pero ¡de qué manera más profunda y luminosa no lo dice el Angélico en los fragmentos que acabamos de transcribir! Sólo tiene el defecto de ser dicho por un doctor católico.

24. «Beatitudo magis consistit in operatione speculativi intellectus quam practici, quod patet ex tribus. Primo quidem ex hoc quod si beatitudo hominis est operatio, oportet quod sid optima operatio hominis. Optima autem operatio hominis est quae est optimae potentiae respectu optimi objecti; optima autem potentia est intellectus, cujus objectum optimum est bonum divinum; quod quidem non est objectum practici intellectus, sed speculativi...» (1, 2, quaest. III, art. V.) Y antes San Agustín en el libro de sus confesiones había escrito: «Beatitudo est gaudium de veritate.» ¿Pueden los fueros de la razón humana tener exaltadores más ilustres? Y sin embargo, una petulante turba de escritores viene cada día a atormentar nuestros oídos proclamando a Lutero redentor del pensamiento, que desde su tiempo precisamente ha quedado esclavo de las concupiscencias.

el tomismo enfrente del germanismo, un racionalismo leal y noble enfrente de otro rebelde y soberbio. Santo Tomás no se espanta de las exigencias de la razón indómita, no la quiere ahogar, sino sujetar y encaminar a la alta escuela del Padre de las ciencias, donde depuesta la rebeldía que la hace gastar inútilmente esfuerzos de gigante, oiga aquella augusta lección que hace útil, armónica y noble la sabiduría humana.

No sé si habréis observado, hermanos, que los pueblos y hasta la misma historia sienten una admiración más profunda por los héroes que por los sabios; la figura de César dictador nos impone más que César escritor, a pesar de serlo de primer orden; Teresa de Jesús, fundadora y mujer de acción, nos mueve más que con la pluma en la mano; una voluntad poderosa nos avasalla más que una inteligencia brillante, por lo cual la Ley de Dios debía también aplicarse a aquella nobilísima facultad. No; no puede ser la voluntad humana un planeta errante lanzado por Dios a los espacios de la vida sin dirección ni regla; hizo el Criador a las bestias libres de ley *ex fastidio,* según la desdeñosa frase del grave Tertuliano;[25] pero a la criatura racional, a quien crió para hacerla participante de su propia y altísima felicidad, debía con su paternal mano abrirle la senda para que llegase a este noble fin. No hay contemplación que iguale en sublimidad a la del gobierno y régimen de Dios sobre las criaturas libres. Rige su libertad, sin que ésta sufra menoscabo; obran los hombres libremente, y, sin embargo, no hacen más que cumplir los designios del Altísimo; hasta cuando son rebeldes le sirven, y no obrarían mal si no fuese buena la causa primera de todo movimiento,[26] como no habría sombra en la tierra si el sol no le enviase sus benéficos y luminosos rayos. Dios es quien en primer lugar mueve la acción de las humanas criaturas; por esto los genios más admirables al contemplar el curso de los acontecimien-

25. *Lib. II, adv. Marcion.*

26. Sábido es el principio: *Malum non est nisi in bono,* y la teoría sobre esta materia que el Angélico desarrolla en sus Quaest. *De Malo.*

tos sociales han visto en él nada más que el cumplimiento de la voluntad divina. La penetrante mirada de Aristóteles ya descubrió la conexión entre la voluntad creada y la increada; mas a quien toca la gloria de haberla expuesto con dignidad soberana, es a nuestro Tomás de Aquino con aquella célebre doctrina de la moción divina, sobre cuya interpretación, disputando vivamente las escuelas, escribieron tantas obras maestras con luz maravillosa acerca del misterioso eslabón que nos liga con el Todopoderoso. Nadie más hay que sea bueno fuera del Padre celestial: luego nuestros actos de bondad de Él derivan; no hay más poder que el suyo: luego las voluntades poderosas, admiración del mundo, no son más que participación del mismo.[27] Y, sin embargo, Dios, liberal y magnífico, que quiso hacer a las criaturas participantes de la dignidad de causa,[28] hizo de la voluntad del hombre la causa más poderosa y libre, la más aproximada a Él, porque así como los más allegados a un monarca terreno, son los que más participan de la soberanía, así la criatura humana participa de un modo ilustre de aquella libertad, que es una prerrogativa de Dios. A Dios debe el hombre su autonomía y su libertad; grandísimo error es, pues, desterrar a Dios de la humanidad para hacer a ésta libre, error tan enorme como fuera apagar el sol para ver mejor. Nuestra voluntad es libre y, no obstante, sus actos buenos de Dios proceden, como el magistrado de una ciudad ejecuta actos de jurisdicción, y, no obstante, toda jurisdicción deriva del Sumo Imperante.

27. «...Cum Deus sit primum principium motionis omnium, quaedam sic moventur ab ipso, quod etiam ipsa se ipsa movent, sicut quae habent liberum arbitrium; quae si fuerint in debita dispositione, et ordine debito ad recipiendum motionem, qua moventur a Deo, sequentur bonae actiones, quae totaliter reducuntur in Deum sicut in causam; si autem deficiant a debito ordine, sequetur actio inordinata, quae est actio peccati; et sic id, quod est ibi de actione, reducetur in Deum sicut in causam; quod autem est ibi de inordinatione, vel deformitate, non habet Deum causam, sed solum liberum arbitrium.» (*De Malo* quaest. II, art. II.)

28. «Non propter defectum suae virtutis sed propter abundantiam suae bonitatis; ut dignitatem causalitatis etiam creaturis communicet.» (1.ª Par., quaest. XXII, art. III, c.)

La importancia práctica de esta doctrina es evidente, no sólo por ser antítesis del liberalismo dominante, cuya raíz filosófica es negar toda dependencia y ordenación de las facultades humanas, sino además por ser de aplicación constante y fecunda. Los santos, verdaderos maestros de la vida, en el ejercicio de la voluntad humana, y sobre todo en el de la voluntad libre, consideran el poder y la acción de Dios; aun todo hombre en las grandes crisis, cuando para vencer obstáculos necesita esfuerzos prodigiosos, desconfía de sí, y levantando las manos al cielo, invoca el auxilio de lo alto. De fuera, pues, nos viene, oh mortales, el poder y la soberanía de la voluntad de que tan ufanos estamos, y esta nuestra libertad de que nos envanecemos y con frecuencia exageramos,[29] en Dios tiene puestas las raíces y de aquella infinita substancia saca todo su ser y valimiento. Nada eres, oh hombre, sin el concurso y la gracia divina; mas con ellos puedes dignamente representar en la tierra el papel de vicario y lugarteniente de Dios.

Tales son, amados hermanos, en resumen, las conclusiones de la ciencia de Tomás de Aquino al explicar aquella Ley del Altísimo en el punto fundamental en que el hombre, mediante sus más nobles facultades, coincide con su Criador, quedándole sujeto con amoroso vínculo. *Lex tua veritas.* La verdad es nuestra Ley, y por esto no se refiere sólo a lo exterior y visible, no se contenta con las acciones y los accidentes, sino que penetra hasta las mismas esencias, llegando el Angélico a casi disipar el misterio, dándonos la fórmula del ser limitado y el secreto de su enlace con el Ser infinito. Es imposible encontrar otro que como él haya sabido sostener la Ley del Altísimo; fuera de las Letras sagradas y de las canónicas, no

29. ¡Con cuánta verdad dijo un Romano Pontífice, hablando del hombre, que era perpetuamente víctima de su libertad: *Sua in aeternum libertate decepius!* (Innocent. I, Ep. XXIV, ad Cor. Carth.)

Al concluir estas *notas* pedimos indulgencia a los lectores, quizá abrumados con tantos y tan largos textos; pero Santo Tomás es como ciertas imágenes antiguas, a las cuales el pueblo fiel atribuye una resistencia a ser retratadas. Una concepción perfecta del Angélico sólo puede tenerse con la lectura y meditación de sus propias palabras.

hay doctrina que pueda compararse con la suya, verdadera arca de la Alianza entre la razón humana y la divina. Grandes fueron Agustín y Jerónimo, Ambrosio y Gregorio, y otro gran número de Padres y doctores de la antigüedad; pero Tomás es mayor que cada uno de ellos, como cuatro es más que uno, porque el angélico Maestro es el conjunto de todos ellos, es la substancia y quintaesencia, no sólo de los Padres y doctores de la Iglesia, sino de los grandes filósofos y hasta oradores y poetas que le precedieron; es, en una palabra, la encarnación de toda la humanidad pensadora purgada, vivificada y realzada por la infusión del espíritu de Cristo. El tomismo destruirá el germanismo, que por falta de fundamentos empieza ya a desmoronarse; la ciencia católica acaudillada por Tomás de Aquino, piadosa y reconocida hija del padre de las ciencias, vencerá y sujetará a su imperio a aquella ciencia, nacida del pensamiento protestante, ciencia a la vez estéril y potente, ciencia parricida que desentierra a Dios de los límites de su jurisdicción, al paso que el tomismo en todas partes le encuentra, tomando de Él el punto de partida y haciendo de Él su fin.

Las naciones todas empiezan a despertar de su letargo: la aparición de un jefe en cuya frente brilla la llama del genio atrae a la multitud noble y generosa, y esto es ya el principio de la reconquista. La erudita Italia tiene sus más célebres doctores consagrados a la exposición de las doctrinas de nuestro Santo; lo mismo que los hijos de Santo Domingo, los ilustres hijos de San Ignacio le toman por caudillo y maestro; la sabia, pero soñadora Alemania, paciente e investigadora, hace cada día derivar de aquel manantial riquísimo de la ciencia tomística, arroyos de sana doctrina en todos los ramos de la ciencia, en la teológica y filosófica, en la social y jurídica, en la política y económica; aquellos atletas de la inteligencia no pueden menos de quedar sorprendidos al ver en el Angélico un doctor católico que no se espanta de la ciencia, y a un filósofo que no se espanta de la fe, lo cual supone fe y ciencia de singular grandeza. España, la antigua nación teológica, la patria de los Canos y de los Suárez, tiene aún robustos retoños de

sus antiguos eminentísimos doctores tomistas. Francia funda universidades y cátedras desde donde se siga la marcha científica trazada por el antiguo Maestro, gloria de la Universidad de París. El orbe católico entero le ha proclamado príncipe de la ortodoxia cristiana, y el magnánimo León XIII ha sancionado esta proclamación presentándole como el doctor de los doctores y colocando en sus nobles sienes la augusta corona de rey de la ciencia católica.

Jóvenes estudiantes: Sea Tomás de Aquino vuestro maestro. El ilustre mártir y Padre de la Iglesia africana, San Cipriano, obispo de Cartago, para pedir las obras de Tertuliano decía: *Affer magistrum*. Eran para él el libro por excelencia. Séalo para vosotros la *Suma teológica* del angélico Maestro. Adquiriréis con ella más ciencia en un año de estudio, que con los demás libros en toda la vida, según la expresión del papa Juan XXII. Mas también os diré que no hay otro estudio que requiera tanta humildad como éste. El que pretenda adquirir una ciencia de fantasmagóricos efectos cuales son los de la ilustración moderna, que suelte el libro de la mano: Santo Tomás no es a propósito para ello; mas el que va en pos de la verdadera sabiduría y quiere tener un criterio certero y seguro para juzgar de las cosas divinas y humanas, que no deje tal libro, y yo os aseguro que alcanzará tan noble fin. Era opinión, aunque vulgar, muy general, que Santo Tomás tenía malas formas; esto es enteramente imposible. Sería cosa contradictoria un genio con malas formas. Nunca la verdad se presenta más brillante y resplandeciente que bajo la pluma del Angélico; su libro pudo ser transformado en poema, y el vate insigne que tal inspiración tuvo, llega a sacrificar la armonía de la versificación para conservar los vocablos primitivos, que resplandecen con la luz y hermosura del concepto. Se ha dicho que la verdad meditada con amor se convierte en poesía, y antes dejó escrito Cicerón que los verdaderos oradores salían, no de las aulas de los retóricos, sino de las escuelas de los filósofos. Meditad, pues, profunda y largamente los escritos de Tomás de Aquino, y yo os aseguro una perfecta ar-

monía entre todas vuestras facultades mentales, y entre el pensamiento y su expresión.

Sapientísimo Maestro: no sólo os pedimos la luz de vuestra doctrina, sino también el auxilio de vuestra celestial protección. En primer lugar os pedimos por el Prelado que nos preside y que en este día celebra el aniversario de su consagración episcopal. Por muchos años, mi carísimo Pastor y Padre, podáis presidir estas solemnes fiestas y celebrar entre nosotros este aniversario, siendo el consuelo de un pueblo en que os aman todos los que no tienen su entendimiento obscurecido por el error o su corazón devorado por las pasiones. Os pido también, queridísimo Maestro, por el ilustre Rector de este Seminario,[30] a quien Dios envía a gobernar en su santo nombre al pueblo ausetano; también allí la doctrina tomística es seguida con fidelidad y amor; ¡que Santo Tomás os proteja! De un modo particular infundid la luz de vuestra doctrina a los doctos y distinguidos catedráticos y a los alumnos todos, y a todos vuestros devotos alcanzadnos la firmeza de la fe y el amor finísimo de la caridad como prendas seguras de la gloria eterna que esperamos alcanzar. Amén.

30. El Ilmo. Sr. Dr. D. José Morgades y Gili, canónigo penitenciario de Barcelona y prelado doméstico de Su Santidad, electo obispo de Vich.

LA EJEMPLARIDAD SACERDOTAL DE SAN JOSÉ ORIOL*

SUMARIO

I. Oportunidad de esta Carta.
II. Imitabilidad de San José Oriol.
III. Ciencia y Santidad.
IV. La ley del Amor.
V. La oración.
VI. Espíritu y Apostolado.
VII. La Sagrada Escritura y la devoción a María.
VIII. La Eucaristía.
IX. El Catecismo.
X. Celo evangélico para con el pueblo.

* Carta pastoral escrita de retorn del viatge del Doctor Torras a Roma, en les festes de canonització del sacerdot barceloní sant Josep Oriol. És adreçada a la clerecia, i d'algunes cartes contemporànies sembla que es dedueix que ha estat escrita amb l'intent de pastoral col·lectiva de l'episcopat català als sacerdots i seminaristes de la Província Eclesiàstica.

NOS, EL DR. D. JOSÉ TORRAS Y BAGES,

POR LA GRACIA DE DIOS Y DE LA SANTA SEDE APOSTÓLICA OBISPO DE VICH

A los sacerdotes y seminaristas de la Diócesis, paz y salud en Nuestro Señor Jesucristo.

I

Oportunidad de esta Carta

Carísimos hermanos y muy queridos hijos:

El día 20 del próximo pasado mes de mayo asistimos, en San Pedro del Vaticano, a la solemne canonización de San José Oriol, sacerdote secular, honor del clero catalán y fervientemente amado de todos sus conciudadanos piadosos de Barcelona. También Nos le amamos desde Nuestra juventud, y formamos parte del tribunal que en la Diócesis de Barcelona entendió en uno de los milagros que han servido de base para el Decreto de canonización. Pero este afecto de devoción personal no es el que Nos mueve a escribiros la presente Carta a vosotros, amados cooperadores nuestros, los sacerdotes de la Diócesis, y a vosotros, hijos queridos, los estudiantes de Nuestro Seminario.

San José Oriol recibió en Vich, en la iglesia de Santa Clara, de religiosas de Nuestro Padre Santo Domingo, la consagración sacerdotal de manos de un venerable predecesor nuestro. Aquí, pues, se le confirió la gracia ministerial, y no sólo no la recibió en vano, como amonesta el apóstol San Pablo,[1] sino que la hizo fructificar maravillosamente; y Nos ha parecido, de consiguiente, que vosotros ahora debíais participar de la esplendidez espiritual del apostólico varón, que en Vich

1. II Corintios, VI, I.

recibió el tesoro de las gracias sacerdotales, con las cuales debemos los ministros de Cristo enriquecer al pueblo fiel.

Dios todo lo hace a tiempo conveniente.

Y este acontecimiento providencial, la manifestación de un nuevo y radiante astro en el cielo maravilloso de la santidad sacerdotal, cuando la autoridad suprema de la Iglesia, después de un riguroso proceso, da sentencia *ex cathedra*, afirmando que la luz resplandeciente del astro que admiró a sus contemporáneos y a su país, es luz verdadera que procede de lo alto, que viene de Dios y que a Él los cristianos podemos alzar los ojos suplicantes del alma en demanda de intercesión y de ejemplo; no puede dejarse en silencio, ni hemos de considerar el paso por el mundo de ese hombre, como el paso de un ave que hiende el aire con sus alas, pero que no deja nada en pos de sí; sino que aquella vida ha de ser para nosotros una lección práctica y un aliciente para elevar nuestra vida, que conducimos rastreando por el mundo hacia Dios, principio de nuestra existencia y fin de ella y eternización de la misma.

Hace pocos meses que la Santidad de Pío X, con motivo de su jubileo sacerdotal, dirigió *ad Clerum catholicum*, como documento de paternal solicitud, una venerable Carta, recordándonos los medios tradicionales que, por santa y divina tradición, hemos de usar para sostener nuestra vida a la altura de nuestro ministerio; pues siendo éste sublime, sublime ha de ser también nuestra vida. Y si el divino Redentor, en su tremenda agonía del huerto de los Olivos, al quedar como desamparada la sagrada Humanidad, pudo decir, para enseñanza y consuelo de nuestra flaqueza, que el espíritu estaba firme, pero que la carne se sentía flaca ante la realidad sangrienta de su predestinación de sacerdote y víctima, nosotros los sacerdotes, sacados de la común masa humana, naturalmente temblamos ante el cumplimiento de los deberes sacerdotales que constituyen, según la expresión de la Iglesia, una carga formidable hasta para los hombros de las mismas potestades angélicas.

Para ayudar a nuestra pusilanimidad, para dar más relieve

a la doctrina que todos sabemos acerca de la omnipotencia de la gracia, que hace fáciles a la fragilidad humana los caminos más difíciles y los trances más dificultosos de la vida, se complace la providencia de Dios, el Espíritu Santo, que rige la Iglesia en la tierra, en suscitar hombres, sencillos, salidos del polvo de la nada, que cumplen los deberes sublimes y, de consiguiente, difíciles del estado sacerdotal con suma naturalidad y sencillez, con la espontaneidad de ejecutores de un mandato divino, y con la convicción íntima de una asistencia interna indefectible.

San José Oriol es uno de esos hombres providenciales, de esos sacerdotes típicos que son como focos de santificación en el pueblo fiel; y por ser un hijo del país, relacionado no sólo con su diócesis de Barcelona, sino con las vecinas, y especialmente con la nuestra, Nos ha parecido oportuno hacer reflexión sobre el mismo, y poner su vida como un ejemplo práctico de santidad eclesiástica, cooperando modestamente a las enseñanzas del Pastor Sumo de la Iglesia católica, el Romano Pontífice, que tan vivo interés manifiesta para la santificación del clero, condición necesaria de la santificación del pueblo.

II

Imitabilidad de San José Oriol

La perfección del estado sacerdotal es el punto más interesante de la vida de la Iglesia y hasta podemos decir que es la fuente de esta vida; porque el sacerdote instrumentalmente distribuye la vida espiritual a los fieles, y la vida cristiana, sin la santidad sacerdotal, es como una rica vianda servida en platos repugnantes, que difícilmente se come con provecho. Y es obligación de nuestro ministerio, venerables hermanos y queridos hijos, hacer sabrosa a los hombres la vida cristiana con el delicioso condimento de nuestro ministerio, ejercido con amor y espíritu sobrenatural. La santidad servida por santos

posee un poder de atracción maravilloso y divino; servida por ministros evangélicos sin espíritu evangélico, hácese desabrida a los que no poseen un vivo apetito espiritual. Y en nuestros días el apetito espiritual no es común, pues las magnificencias, las comodidades y la abundancia de los medios que sirven para la satisfacción de la vida material embotan aquel noble apetito que, residiendo en la naturaleza humana, nos impele a buscar en Dios el consuelo y la satisfacción de la vida y la seguridad de nuestra suerte feliz en la eternidad, que sólo pueden alcanzarse practicando la doctrina de nuestro divino Redentor Jesús.

Ejemplo estimulante de santidad sacerdotal es el de San José Oriol para todo el clero, y mayormente para el de este su país. Como él se formó, a poca diferencia, vivió en el mismo medio social, con las diferencias accidentales que introduce la variedad de las épocas, con estudios similares, con obligaciones eclesiásticas idénticas y teniendo que vencer, a poca diferencia, las mismas dificultades que nosotros.

En efecto; el clero de esta provincia, y aun quizá el clero de todas las provincias españolas, puede considerar a San José Oriol *caro ex carne* y *os ex ossibus suis*. Salió del pueblo como gloriosamente salen casi todos los eclesiásticos, y salieron los mismos apóstoles. Su padre era un honesto tejedor, su padrastro fue un honrado zapatero, él fue monaguillo en la parroquial iglesia de Santa María del Mar, de Barcelona; los buenos sacerdotes beneficiados de este insigne templo protegieron al tierno muchacho, en quien descubrieron muestras de piedad y de virtud, y le inclinaron a seguir los estudios eclesiásticos. José Oriol, sin poseer una inteligencia superior, los siguió con grande aplicación; durante sus estudios tuvo que ganarse la subsistencia siempre, porque era pobre; necesitó la protección ajena y la obtuvo de la buena familia de su bondadosa nodriza; nació, vivió e hizo su carrera como la casi totalidad de los buenos estudiantes de nuestros Seminarios.

El sacerdote se saca de la masa humana por la vocación divina, por el sobrenatural influjo del Espíritu Santo, como

Jesús, nuestro divino Redentor, cabeza de la dinastía sacerdotal, fue engendrado en las puras y virginales entrañas de María Santísima por obra y gracia del Espíritu Santo.

José Oriol correspondió a la vocación sacerdotal, se preparó diligentemente para ejercerla, la ejerció cumplidamente, y al morir, acompañada su agonía por el canto al arpa del *Stabat Mater dolorosa*, pudo decir, como el gran San Pablo,[2] el humilde beneficiado de Santa María del Pino, de Barcelona: «He combatido en buen combate, he concluido mi carrera, he guardado la fe; ya sólo me falta recibir en este día la corona de justicia.» Y es precisamente tan útil al sacerdote la meditación de la vida de San José Oriol, porque no fue uno de esos atletas del Cristianismo que vienen al mundo acompañados de signos extraordinarios, dotados de facultades excepcionales, que aparecen en las cumbres de la jerarquía social, a propósito para levantar desde allí el vuelo y cernerse en las alturas del horizonte humano; no fue gigante ni en la inteligencia, ni en la ciencia, ni en la elocuencia: no tuvo dones extraordinarios de la naturaleza; pero obtuvo los dones del Espíritu Santo, que se levantan tanto de los de la naturaleza como el cielo de la tierra,[3] que dan la visión sincera de las cosas, la apreciación perfecta e invariable del mundo y de la existencia humana, porque son estos preciosos dones del Espíritu una participación de la inteligencia y del amor de Dios.

III

Ciencia y Santidad

Es cierto que necesitamos los sacerdotes un estudio, y estudio profundo y perpetuo, de Dios y de los hombres, porque nuestro ministerio es ministerio de mediación entre Dios y el

2. II Timoteo, IV, 7.
3. Isaías, LV, 9.

linaje de Adán. Por esto la Iglesia continuamente recuerda a sus ministros la obligación de consagrarse a la ciencia; ella ha sido la que, a través de tiempos de ignorancia, salvó el tesoro literario hasta de las épocas gentílicas; ella ha creado y mantenido siempre en su seno multitud de escuelas, y ordena al clero la celebración de conferencias eclesiásticas al objeto de no olvidar con los años los conocimientos adquiridos en el Seminario. En San José Oriol, el sacerdote ejemplar, al par de la oración y de la penitencia y de todas las otras prácticas ascéticas, vemos una firme aplicación al estudio, ya que éste, cuando se dirige al recto cumplimiento de los deberes propios del estado, es también una práctica ascética y un medio poderoso de perfección personal, una lima sorda, como dice un venerable asceta, que cercena nuestros defectos y modela debidamente la vida; pero también es cierto que la ciencia de la santidad ha de ser la preocupación mayor y más constante de todos los momentos de nuestra vida.

Y a pesar de que en nuestros días se ataca principalmente a la Iglesia en nombre de la ciencia, de la política y de la economía social, y conviene que el clero con profundo estudio atesore argumentos para la defensa de la religión de Jesucristo en todos estos terrenos, Nos hemos creído que, en la oportunidad de la canonización de un sacerdote secular de este país, la palabra pastoral había de versar sobre la santificación de nuestro propio estado, y que, pagando a la ciencia el tributo de consideración que se merece y que siempre le ha tributado la Iglesia, debíamos alzar nuestros ojos por encima de las sublimidades de la ciencia y fijarlos en la Fuente de la ciencia de la vida, Dios Señor nuestro,[4] en quien los tuvo continuamente puestos nuestro glorioso sacerdote San José Oriol.

Sin Dios la ciencia y todas las humanas disciplinas, y hasta el mismo linaje humano, carecen de conexión y de enlace, son miembros separados, por los cuales no puede circular la vida,

4. Salmo XXXV, 10.

y les falta, de consiguiente, aquella fecundidad benéfica que Dios quiere que ejerzan en favor de los hombres.

IV

La ley del Amor

La ciencia fecunda, la ciencia de la paz entre los hombres, la ciencia de la armonía social y de la salvación eterna es la misma. Es la ciencia del amor. Aunque decimos este mundo y el otro mundo, en la substancia de las cosas este mundo ha de ser el vestíbulo del otro, y un mismo aliento de vida ha de animar a los habitantes de la tierra y a los del cielo: el aliento del amor. La vida tiene una ley única[5] según la doctrina de Nuestro Señor Jesucristo, y esta ley es la del amor; por esto previamente, el Maestro divino, antes de encargar a Pedro el ministerio de predicar su Ley, con significativa insistencia obliga al santo apóstol por tres veces distintas a hacerle una explícita declaración de amor.[6]

Quien no ama no es apto para predicar esta Ley, pues la santidad consiste en un enamoramiento, y todo santo es un gran enamorado de Dios: por esto el artículo primero y fundamental de la ley, y la substancia de ella, es amar a Dios sobre todas las cosas y al prójimo como a sí mismo por amor de Dios. Esta ley fue la ley de vida de San José Oriol. Todos sus hechos y palabras, sus ideas y sus costumbres, todo el conjunto de su vida no es otra cosa que un desarrollo práctico de la gran ley de la caridad.

Una acción humana, para que sea santa y sobrenatural, ha de nacer del amor, si procede de otro móvil ya no es merecedora de vida eterna. El apóstol San Pablo nos explica admirablemente en su célebre capítulo XIII de la primera Carta a

5. Romanos, XIII, 10.
6. Juan, XXI.

los de Corinto, que las más altas perfecciones humanas son nada, si no van regidas por el ritmo de la caridad, porque sin este ritmo la vida resulta un desconcierto. Por esto todo el secreto de la vida cristiana consiste en descubrir y seguir el camino del amor. Y para amar se ha de ver; nadie puede enamorarse de lo desconocido, y el Cristianismo no es otra cosa que una manifestación de Dios a los hombres, y esto explica el por qué Dios, sólo dentro del Cristianismo, ha sido dignamente amado porque sólo dentro del mismo ha sido dignamente conocido.[7] Jesús decía: «Quien ve a Mí, ve al Padre.[8] Y sólo por Mí se va al Padre. Es decir: sólo se va a Dios por el camino del amor, y este camino Yo os lo muestro con mis revelaciones y os ayudo a seguirlo con mi gracia.»

V

La oración

Nuestro ministerio, pues, consiste en unir a los hombres con Dios por medio del conocimiento que la fe nos proporciona de su Hijo unigénito, su Verbo encarnado, Nuestro Señor Jesucristo. La unión máxima es la del amor, y esta unión ha de ser más íntima en nosotros los sacerdotes. Ya no os llamaré servidores, sino amigos, porque el criado no es sabedor de lo que hace su amo; a vosotros os dije amigos, porque os comunico lo que vi de mi Padre, dice el sagrado Evangelio.[9] Y esta intimidad de vida del sacerdote con Dios por medio de Jesucristo, esta nuestra vida divina, este entrar en los secretos de Dios, sólo se alcanza por medio de la contemplación, llamada por San Pablo[10] conversación celestial.

Por esto desde Jesucristo, cabeza del sacerdocio de la Ley

7. Tito, II, 11.
8. Juan, XIV, 9.
9. Juan, XV, 15.
10. Filipenses, III, 20.

nueva, que dijo tantas veces a sus discípulos, las primicias del sacerdocio, orad, y sin interrupción orad, hasta su actual Vicario, cabeza del sacerdocio cristiano en estos momentos, el papa Pío X, la ley de la oración ha sido continuamente recordada al estado eclesiástico por aquellos que el Espíritu Santo ha puesto para regir la Iglesia de Dios. Ni las mutaciones de los tiempos, ni el aumento de las comodidades corporales, ni los cambios políticos, ni las transformaciones sociales, ni los progresos de las ciencias, ni el refinamiento de la civilización, ni el esplendor de la literatura y de las artes, ni la multiplicación del comercio y los adelantos de la industria, ni cualquiera nueva faz de la civilización humana, derogará la Ley divina de la oración, que responde al mismo tiempo a una perenne necesidad que el hombre tiene, sea cualquiera el grado que ocupe en el círculo social.

Y los sacerdotes somos los maestros de oración. No existirá entre los simples fieles el espíritu de oración, que constituye el latido vital del cuerpo místico de Jesucristo, si los sacerdotes no lo poseemos. No se encenderá el mundo en el fuego del amor divino, si éste no arde en nuestros corazones; y vosotros sabéis muy bien, amados cooperadores e hijos muy queridos, aquella exclamación del Profeta,[11] tan repetida por todos los maestros de espíritu: «De mi meditación brotan llamas.» Este calor espiritual es señal de vida espiritual, y únicamente se mantiene poniéndonos en comunicación con Dios por medio de Jesucristo. Este fuego del alma nace del contacto con Dios. La contemplación de sus soberanos atributos, manifestados de una manera apropiada a nuestra limitada naturaleza en su verbo encarnado, enciende en nuestros corazones el fuego del amor sobrenatural, de la caridad divina; y entonces en el hijo vemos al Padre, y de esta manera la ínfima criatura, el descendiente de Adán, encorvado hacia la tierra por el peso del pecado que todos heredamos, se levanta y endereza con el esfuerzo de su voluntad y de su inteligencia, y con el auxilio

11. Salmo XXXI, 4.

de la gracia divina, que nunca falta al que humildemente la implora.

La oración es el sustento de la vida cristiana; el cristiano que no ora, lo es sólo de nombre; y el combustible indispensable de la oración profunda y constante, cual debe serlo la oración sacerdotal, es la práctica de la meditación, tal cual la facilitan los muchos libros que sobre esta materia han escrito varios santos y otros varones expertos en conducir al hombre por las vías del espíritu.

VI

Espíritu y Apostolado

El terreno propio de la acción sacerdotal es el espíritu. En este terreno trabajaron los profetas y apóstoles, y trabajó Nuestro Señor Jesucristo. Los sacerdotes que la Iglesia coloca para nuestra imitación y ejemplo en la categoría de santos, y muy especialmente nuestro querido paisano San José Oriol, han seguido el mismo camino, y esta norma durará hasta la consumación de los siglos. La historia de la difusión del Cristianismo comprueba con los hechos esta verdad; el Cristianismo consiste en la infusión de un espíritu sobrenatural, valiéndose de los medios determinados por Nuestro Señor Jesucristo, en el linaje humano. Las diferentes formas externas que con el transcurso de los siglos éste va tomando, los cambios políticos y sociales, no deben alterar la paz del sacerdocio, porque en definitiva el espíritu determina las formas, y, según sea el espíritu de los hombres, serán las formas externas de la sociedad por ellos constituida. Estas formas externas han cambiado varias veces desde que comenzó a predicarse el Evangelio, y continuarán cambiando también en el porvenir, porque sólo Dios es inmutable. Y de hecho el reinado social de Nuestro Señor Jesucristo sólo existe cuando su fe y su gracia dominan en el espíritu de los hombres.

En este terreno, el más libre y el más sólido, trabajó San José Oriol en la ciudad de Barcelona. Lleno del espíritu de Nuestro Señor Jesucristo, respirando la unción divina en todas sus palabras y en sus obras, buscando solamente la gloria de Dios y el bien de los hombres, fue su vida como un eco de la vida del divino Maestro. Él no buscaba ninguna ventaja temporal y su apostolado lo ejercía principalmente en favor de los humildes, de los sencillos, de los pobres, de los niños, que son propiamente la aristocracia del reino de Dios.

Hoy día, amados hermanos e hijos nuestros, esta dirección del celo sacerdotal tiene una oportunidad grandísima. Siempre será un canon irreformable el *evangelizare pauperibus missit me* del Evangelio,[12] y siempre la Iglesia ha exhortado a sus ministros en este sentido; pero hoy día, en que las sectas procuran presentar al clero como un aliado interesado de las clases altas y poderosas, nosotros ya no sólo con nuestra doctrina (que no ha tenido necesidad de las predicaciones socialistas para enseñar perennemente que los pequeños y pobres, que los desgraciados y oprimidos, debían ser objeto preferente de nuestras atenciones), sino que aun mucho más con nuestra conducta, debemos probar el amor al pueblo de una manera más sólida, benéfica y desinteresada que los que prometen una era de felicidad a los hombres, si sacuden de sí el yugo suavísimo de Nuestro Señor Jesucristo. Jesús es el maestro ejemplar; pero subir a su altura divina es imposible a nuestra flaca naturaleza, y por esto oportunamente Dios envía a su Iglesia sacerdotes que, salidos como nosotros de la misma corrupta masa humana, han tenido este amor a aquellos que el mundo mira con indiferencia y considera como unos seres inferiores. San José Oriol es en este terreno un dechado que debemos contemplar para procurar su imitación. Su devotísimo cardenal Casañas, de santa memoria, el cual casi podemos decir que dedicó su vida a la glorificación del humilde beneficiado de Santa María del Pino, de Barcelona, hizo resaltar este carácter distintivo

12. Lucas, IV, 18.

de San José Oriol en las siguientes áureas palabras, que dejó escritas, y que transcribimos hasta como un homenaje y recuerdo que aquí debemos pagar al piadoso y sabio Cardenal, ornamento de nuestra Provincia Tarraconense:

«El Beato era hijo del pueblo, vivió toda su vida identificado con el pueblo, se entregó al pueblo sin reserva de ninguna clase, y al pueblo obrero y a los pobres entregaba cuanto tenía, sin reservar absolutamente nada; todo el día se veía rodeado del pueblo, a quien devolvía la salud del cuerpo y del alma, y el pueblo lo aclamaba su padre, su protector y su amigo: ¿cómo no hemos de esperar que desde el Cielo lo ame y lo proteja con particular predilección?»

VII

La Sagrada Escritura y la devoción a María

A la formación del sobrenatural espíritu del sacerdocio, necesario para la santificación del pueblo, también contribuye en gran manera nuestra lectura ordinaria. Atraído por el amor a la Biblia, San José Oriol emprendió el estudio de la lengua hebrea. El hombre es según lo que lee. Por esto los Santos Padres y Doctores de la Iglesia han exhortado tan vivamente al sacerdocio a la lectura y meditación asidua de las Sagradas Escrituras, y especialmente del Nuevo Testamento, porque, inspirados por Dios, comunican ideas y sentimientos divinos a la mente y al corazón. No hay otra lectura que eleve tanto nuestro espíritu; y como un aliciente de la misma, nuestro Santísimo Padre Pío X ha concedido indulgencias a la lectura diaria de la Sagrada Biblia. Pero leedla con devoción y reverencia, con humildad profunda; usando la expresión de un Santo Padre de la Iglesia, leedla como unas cartas divinas que el Señor ha enviado a los hombres para su provecho espiritual y ayudarles a conseguir la salvación eterna. *Conversatio nostra in*

coelis est, decía el gran Apóstol de las gentes,[13] y para conseguir una vida celestial aquí en la tierra, y sostenerla en las alturas que exige el divino sacerdocio, es un gran medio la asidua lectura de las sagradas Escrituras y de los libros ascéticos y místicos, escritos por aquellos insignes maestros de espíritu que practicaron la ascética cristiana y que la Iglesia recomienda.

Nuestro trato con el mundo no nos ha de hacer mundanos; al revés, nuestra misión consiste en infundir al mundo el espíritu de Jesucristo; hemos de ser la levadura que sazone toda la masa, y la sal que corrija la fatuidad del mundo, esparciendo por él la doctrina del Evangelio eterno.[14]

No nos detendremos, venerados hermanos sacerdotes, en hablaros más detalladamente de los medios propios para alcanzar la santificación, pues los conocéis perfectamente y cada día los explicáis y recomendáis a los simples fieles; pero, puesto que os hablamos en ocasión de haber sido canonizado nuestro glorioso sacerdote José Oriol, que tuvo desde la infancia una filial devoción a María Santísima y se sirvió en gran manera de Ella para la santificación de las almas que él dirigía, no podemos menos de recomendaros esta devoción y amor, tan propia y característica de la Iglesia católica en general, y en nosotros más en particular, dulcemente obligatoria, por cuanto toda esta Provincia Tarraconense la reconoce y venera como Patrona en su glorioso título de Nuestra Señora de Montserrat.

Por singulares y divinas congruencias, evidentes en el proceso de las almas que buscan a Dios para salvarse, la intervención de la Mujer escogida para engendrar al Verbo eterno, podemos decir que existe siempre en la sobrenatural vida cristiana; y la Iglesia la proclama dulce debeladora del error y extirpadora de todas las herejías, y en las crisis que ha pasado la cristiandad los romanos pontífices han exhortado al pueblo fiel a acudir a la dulce Madre de Jesús, que es también madre

13. Filipenses, III, 20.
14. Mateo, V, 13.

nuestra, especialmente por medio de la oración del Santísimo Rosario.

Hemos dicho que la oración era como el latido que expresaba la vida espiritual del pueblo, y, en realidad, pueblo que no ora es pueblo muerto para la vida sobrenatural; y la oración del pueblo, la oración universal, la oración de todas las almas, la oración de todas las edades, es el Rosario. Es la encarnación del espíritu de oración en el pueblo fiel que comprende en su complexidad todas las clases y todas las condiciones de hombres. Es el Rosario un maravilloso resumen de toda la religión.

La devoción a María Santísima es como el vestíbulo o el atrio de la magnífica vida de la piedad sobrenatural, o sea de la devoción cristiana; así la celestial Señora, en el orden divino de la encarnación del Verbo, es la que introduce al Hijo de Dios en el orbe de la tierra. María engendró al Sumo Sacerdote del linaje humano y nos proporciona la augusta víctima para ofrecer a Dios el sacrificio cotidiano de nuestros altares. Así es que la piedad sacerdotal, cuya esencia consiste en el santo sacrificio de la Misa, está íntimamente unida con la devoción a María Santísima, y por esto vemos que en San José Oriol, desde la niñez, el culto de Nuestra Señora prepara su noble espíritu para el fervoroso culto al Santísimo Sacramento de la Eucaristía.

VIII

La Eucaristía

La Eucaristía nutrió el corazón de nuestro Santo como nutre todo corazón sacerdotal. La Eucaristía es la que hace el sacerdote de la nueva ley. Sin Eucaristía no existiría sacerdocio, y nuestro ministerio sacerdotal se eleva o se baja, según sube o baja en nuestro corazón la reverencia y amor que tenemos a la divina Hostia.

Conviene, carísimos cooperadores nuestros, que elevemos nuestro espíritu al orden sobrenatural, porque sobrenatural es nuestro ministerio. Cuando en nuestros días el Romano Pontífice, cabeza visible de la Iglesia de Jesucristo, se ha visto obligado repetidas veces a condenar ciertas especulaciones intelectuales que convertían la religión cristiana en un sistema religioso naturalista, en una manifestación de sentimientos que surgían de la conciencia humana, ofuscando la revelación divina, en una producción espontánea del linaje de Adán, en vez de considerarla como un auxilio que Dios envió a los hombres por medio de su Verbo encarnado, es necesario que nosotros los sacerdotes nos esforcemos en infundir en el pueblo fiel la devoción al misterio que es el generador de la piedad cristiana y sobrenatural, la santa Eucaristía.

La devoción cristiana, la piedad católica, no consiste en esta religión vaporosa, sentimental y vaga que está de moda entre ciertas gentes y forma la delicia de ciertos escritores; nuestra devoción y piedad consiste en una adhesión afectuosa, firme y leal al Verbo eterno encarnado, a Nuestro Señor Jesucristo, Hijo de Dios por naturaleza, unidos al cual, nosotros nos hacemos hijos de Dios por adopción y, en consecuencia, coherederos suyos de la gloria eterna.

Y el santo sacrificio de la Misa es el medio de unirnos con Jesucristo, y medio dispuesto por el mismo divino Redentor. Por esto os exhortamos, amados cooperadores, a la reverencia, pureza y amor en la celebración del sublime misterio que ha de servir, no sólo para vuestra santificación personal, sino también para la santificación del pueblo. Para adherirnos por amor con Jesucristo, los santos nos enseñan que debemos tratarle y frecuentar nuestras visitas al Santísimo Sacramento. En medio de la disolución actual, uno de los síntomas consoladores que se descubren en la vida espiritual del pueblo es la devoción al Santísimo Sacramento; y si los seglares frecuentan sus visitas a la Hostia divina que se ofreció por nuestros pecados, y si la Iglesia fomenta con especial amor este culto, exponiendo cada día diferentes horas el Santísimo Sacramen-

to, a lo menos en varias poblaciones de nuestra Diócesis, nosotros hemos de ser los primeros en la dulce y purificante conversación con Jesucristo, que habita en los sagrarios de las iglesias cristianas.

Así acumularemos en nuestro corazón el espíritu evangélico, el espíritu de Nuestro Señor Jesucristo, que hemos de esparcir por el mundo; así adquiriremos aquella unción[15] que con suavidad difunde la sabiduría cristiana entre los fieles; así practicaremos por divina misión aquella prerrogativa de la Ley nueva, que graba sus preceptos, no en tablas de piedra, sino en los corazones, con el buril del amor.

IX

El Catecismo

La enseñanza del sacerdocio cristiano tiene un carácter especial, porque la ciencia de Dios, la ciencia de la santidad, es también muy distinta de la ciencia de los hombres: es una ciencia que abarca a todo el hombre, encendiendo una luz interior que ilumina todos los ámbitos de nuestra conciencia y guía todas las acciones de nuestra vida. Y el sacerdocio comienza la enseñanza de la ciencia de la vida desde los primeros años de ésta; ha de grabar la ley de Cristo en los corazones cuando éstos son tiernos, desde los primeros años de la infancia. Jesús, con los ejemplos de su vida santísima, consagró el amor a todas las debilidades humanas, pero especialmente a la debilidad de la infancia; por esto acogía a los niños en su regazo, y este hecho del divino Maestro era real y simbólico a la vez, era una figura con la cual enseñaba a sus ministros, que habían de continuar su misión divina en el linaje humano, el amor que habían de profesar a la infancia, ejerciendo con ella el benéfico oficio de una paternidad espiritual.

15. I Juan, II, 27.

La formación de la *nueva criatura,*[16] el engendrar cristianos, este nuevo nacimiento del hombre a una vida sobrenatural, el nuevo ser de hijos adoptivos de Dios, la elevación de los miserables hijos de Adán a una categoría divina que los hace merecedores de la herencia de la gloria, es una obra superior a las fuerzas humanas, es un efecto de la gracia divina; pero de ella plugo al misericordioso Redentor hacer ministros, cooperadores suyos, a nosotros los sacerdotes de la nueva Ley.

San José Oriol, nuestro ejemplar sacerdote, es un modelo del amor espiritual a la infancia, de este ministerio de conformar los corazones tiernos a la ley de Jesucristo. Entre todos los medios de evangelización de que usó el glorioso beneficiado de Santa María del Pino, de Barcelona, caracteriza su vida sacerdotal el ministerio de catequista. No podemos decir que fuese ni orador ni escritor, aunque predicó y escribió; pero fue un eminente catequista. Todo su ser catequizaba: sus palabras, sus gestos, sus costumbres, su oración, su misa. En él lo mundano había desaparecido, e informaba toda su persona el espíritu de Jesús. Por esto su ministerio tenía tanta eficacia en los corros de muchachos que recogía por las calles, o en los soldados que amorosamente se atraía por las murallas de la ciudad, enseñándoles y explicándoles el catecismo de la doctrina cristiana.

Esta es la manera más práctica y eficaz de transmitir la sabiduría cristiana. Ya sabéis el predicamento que tiene entre los filósofos el sistema de enseñar llamado socrático, el cual, a poca diferencia, coincide con el sistema que usaba San José Oriol y todos los catequistas católicos, y, no obstante, sobrepuja tanto en eficacia (porque tiene la eficacia de la gracia cristiana) al del insigne filósofo griego, como sobrepuja la universal cristiandad a los pocos grupos de discípulos que logró reunir el famoso maestro de Aristóteles. Y si siempre es oportuno el ejemplo de un santo sacerdote catequista, hoy es de una oportunidad providencial. El actual Sumo Sacerdote de la

16. Gálatas, VI, 15.

Cristiandad, el que ha sido caracterizado con el nombre de párroco de la Iglesia católica, nuestro Santísimo Padre Pío X, que ha canonizado a San José Oriol, es por excelencia el Papa del catecismo, y con sus enseñanzas, con sus ejemplos, con sus ordenanzas y con sus mandatos se propone realzar este ministerio del catecismo, que es el único que de una manera eficaz puede realzar el espíritu del pueblo cristiano. Carga hoy, casi únicamente, sobre el sacerdote, el ministerio de enseñar la doctrina cristiana a las generaciones que van viniendo a la vida. En gran número de escuelas se enseña superficialísimamente, y en algunas quizá mal, y esto hasta en las que se profesan cristianas. La ortodoxia de los profesores tiene escasísima garantía.

Las familias, si son obreras, con el trabajo que pesa sobre ellas y que alcanza muchas veces, en los centros manufactureros, al padre y a la madre, por tener que estar en los talleres y, de consiguiente, fuera de casa casi todo el día, han perdido la cristianísima y útil costumbre de hacer del hogar una escuela práctica de cristianismo. Las familias ricas, en su mayor parte absorbidas por el mundo, tienen tiempo para entregarse a toda clase de placeres, casi siempre nocivos al alma; pero no, generalmente hablando, para enseñar el catecismo y la vida espiritual a sus hijos y domésticos. Los obreros viven agobiados por el trabajo, y los ricos por la vanidad, y por regla general unos y otros entienden los deberes de la paternidad de una manera materialísima: creen cumplir el noble deber de cooperadores de la providencia en la multiplicación de las criaturas racionales, si hacen con sus hijos lo que los pájaros del aire y las bestias de la tierra hacen con los suyos, darles los medios de vivir y gozar de la existencia material en toda la extensión posible. No se preocupan de la vida del alma; no piensan en poner a sus hijos en camino de salvación, en enseñarles la doctrina y la práctica de la ley de Jesucristo, deber ineludiblemente ligado con la salvación eterna de los padres; por lo cual la obligación constante del sacerdocio de catequi-

zar al pueblo que tiene confiado, hoy es de una exigencia mucho mayor y de un cumplimiento estrictísimo.

Por esto os decíamos, amados cooperadores y carísimos hijos, que la ejemplaridad del sacerdote San José Oriol, que acaba de ser canonizado, era para nosotros de una gran oportunidad. El dulce eclesiástico de Barcelona contribuyó muy eficazmente a la reforma de costumbres de la ciudad y al crecimiento de su espíritu sobrenatural con la propagación de la enseñanza catequística. La palabra de vida eterna no se apartaba de su boca, y él, como el ave a sus polluelos, sabía dar a los párvulos por la edad o por la falta de instrucción, el bocado correspondiente a sus fuerzas espirituales.

A su ejemplo debemos nosotros emplear los recursos de nuestro sagrado ministerio en su oficio más esencial, que es el de catequizar a los hijos de la Iglesia. Quizá hoy pecamos los eclesiásticos por error, pretendiendo casi todos ser apologistas del catolicismo. En todas las épocas han sido pocos los útiles y verdaderos apologistas, y en la nuestra, tan llena de pretensiones, pasa lo mismo. La labor del apologista está reservada a pocas inteligencias, que han de ser muy penetrantes y cultivadas; a la labor del catequista todos estamos llamados, y es la más útil y fecunda y la menos peligrosa. Los desvanecimientos son fáciles en las situaciones elevadas y en los altos ministerios; en el oficio del catequista no hay tales peligros, y sí la seguridad de un rico lucro espiritual. Quien se desdeña de él da pruebas de que no posee una noción verdadera del ministerio sacerdotal, y de que no tiene conciencia de su estado.

X

Celo evangélico para con el pueblo

Hasta aquí habíamos escrito de la presente Carta a nuestro amado Clero con motivo de la canonización de San José

Oriol, el sacerdote ejemplar de santidad evangélica, cuando vinieron los tristes lances de la persecución religiosa del último julio; y, al concluirla, no podemos menos de hacer fijar a nuestros fieles cooperadores en la honda llaga espiritual que la sedición anárquica ha puesto al descubierto, y que amenaza la vida cristiana de nuestro pueblo obrero, antes uno de los más morigerados, sensatos y piadosos del mundo.

Ha de abundar, pues, el bálsamo evangélico, único remedio para curar estas malignas llagas que corroen los corazones y corrompen las entrañas del alma. No hemos de buscar, carísimos cooperadores, para curar estos males algún específico nuevo, algún descubrimiento de nuestros sabios. El mal humano es muy viejo, como también su remedio. El mal es el pecado, y su remedio el bálsamo celestial que trajo al mundo Jesús, nuestro dulce Redentor: el celo verdaderamente evangélico. Según San Pedro, no hay otro remedio para los hombres, Jesús es el único.[17]

Por esto, más que a teorías sabias, que a sistemas sociales y combinaciones económicas, hemos de acudir al eterno Salvador de los hombres, haciéndole revivir en la sociedad actual, pues Él de su sagrada Persona despide la gracia que todo lo suaviza y todo lo armoniza.

Un santo es el mejor médico de las enfermedades espirituales de los hombres; al santo todos le reconocemos superioridad y nos rendimos a su autoridad, que sin imponerse domina. Así el humildísimo sacerdote San José Oriol dominó en la sociedad barcelonesa en que vivía, y dominaría en la nuestra si en ella viviese. Por esto, carísimos hermanos y queridos hijos, en medio de las grandes dificultades y de los obstáculos con que hemos de luchar en el ejercicio de nuestro sagrado ministerio, el consejo más eficaz que podemos daros es la imitación de los santos sacerdotes, y en especial de nuestro San José Oriol. La piedad, la oración, la humildad, la paciencia, el trabajo, el amor a los pobres, sirviéndoles en todas sus ne-

17. Hechos, IV, 12 y 13.

cesidades, el desprendimiento del mundo, estas virtudes encarnadas y viviendo en el sacerdote son el bálsamo precioso y necesario para curar las profundas llagas que tienen al pueblo cristiano sumido en una calentura violenta y consuntiva.

Es claro que el camino es arduo y difícil a nuestra humana flaqueza, pero el Cristianismo es una influencia divina en el linaje humano, y Jesús, nuestro dulce Redentor, envió a la Iglesia nuestra Madre el Espíritu de santificación, que vive y vivirá siempre en ella, y usando los medios que ella nos enseña, cada sacerdote se convierte en un órgano del Espíritu Santo para la difusión de la gracia divina.

Acudamos a la intercesión de María Santísima, Reina de los apóstoles y Madre de misericordia; supliquemos al benignísimo sacerdote San José Oriol que ruegue por nosotros, y no nos faltarán los auxilios sobrenaturales del Padre celestial y Dios de toda consolación, para continuar la gloriosa historia sacerdotal que tan ilustres ejemplos nos presenta en esta nuestra amada Diócesis.

Y recibid todos, hermanos e hijos muy queridos, la afectuosa bendición que os enviamos en nombre del Padre † y del Hijo † y del Espíritu Santo †. Amén.

Vich, 11 de septiembre de 1909.

CIRCULAR

Sobre la Comunicación del Excmo. Sr. Nuncio Apostólico*

Recibimos con respeto y publicamos con el mayor gusto la precedente Comunicación del Excelentísimo e Ilmo. Sr. Nuncio Apostólico en España, y esperamos del respeto y obediencia que todos debemos al Representante del augusto Pontífice Romano que el reverendo Clero de la Diócesis, siempre tan sumiso y amante del Papa, no se apartará ni en un ápice de las normas contenidas en el importante documento, que de otra parte coinciden con las disposiciones dictadas por nuestro venerable Predecesor, y por Nos mismo, señalando para dar ejecución a lo que se dispone en la norma 5.ª el plazo de tres meses, debiendo ser remitido el inventario, que en la misma se ordena, a Nuestra Secretaría de Cámara. Y por lo que se refiere a la norma 6.ª, que si bien, como en ella se dispone, débese facilitar el estudio de los documentos con la debida cautela y precauciones, no obstante, los reverendos Párrocos y demás eclesiásticos encargados de los archivos nunca entre-

* Es refereix a la Circular de Mons. Ragonesi, dirigida a l'Episcopat espanyol el 21 de juny de 1914, sobre la conservació del patrimoni artístic de l'Església i conreu dels estudis arqueològics.

garán documento alguno, aunque sea a persona respetable y por razón de estudio, de manera que salga del respectivo archivo, sin obtener previamente Nuestra autorización.

Y aun cuando el arreglo técnico de un archivo, que exige un estudio especial, no puede exigirse a todos los señores Párrocos, procurarán a lo menos una colocación de los documentos que existan en la Parroquia que garantice la conservación de los mismos y evite su extravío, proponiéndonos en Santa Visita el examen de este punto, lo cual de otra parte ya exigen los sagrados cánones, siendo en esto el Documento del Excmo. Sr. Nuncio un eco de los mismos.

También recomendamos al reverendo Clero la satisfacción del deseo, que manifiesta en su Comunicación el Excmo. Sr. Nuncio, de que los eclesiásticos, cumplidos escrupulosamente los deberes de su sagrado ministerio, se dediquen al estudio de los documentos históricos y de los objetos artísticos y arqueológicos pertenecientes a sus iglesias, publicando el resultado de sus estudios en forma de memorias, folletos o artículos. Estudio muy propio del eclesiástico, que los sacerdotes y religiosos antiguos practicaron, de manera que a ellos principalmente es deudora la Edad Moderna de las noticias que tenemos de la antigüedad cristiana, estudio que aumenta el amor a la Iglesia nuestra Madre, que viene a ser un argumento secundario, de orden humano, en favor de los insignes beneficios que la civilización europea debe al Clero, y que hoy día en otros países es cultivado con gran provecho por muchos eclesiásticos. Nos manifestó una vez un erudito religioso alemán, que vino a nuestro país para investigaciones históricas, que en el imperio germánico casi todas las Parroquias poseían su propia historia, escrita por los respectivos Párrocos.

Ciertamente que el estudio que más urge la conciencia del pastor de almas es el de la teología dogmática y moral, y de la ascética, que nuestro espíritu debe vivir y respirar dentro de esta atmósfera sagrada, en la cual se consolida la vida sobrenatural del sacerdocio; pero cuando no se desperdicia el tiempo, cuando no se malgasta en vanas y perniciosas ociosi-

dades, cuando no se vive vida mundana, sino recogida y eclesiástica, los estudios que recomienda el Excmo. Sr. Nuncio hallan su ocasión oportuna, sirven para llenar huecos, y aun constituyen una expansión en que el alma descansa de las graves atenciones del sagrado ministerio, elevando nuestros gustos por encima de las vulgares expansiones que rebajan nuestro carácter, y que, de consiguiente, no acercan, sino que alejan de Dios.

La historia y las bellas artes no sólo han sido fomentadas con especial cariño por la Iglesia, sino que en épocas pasadas el Clero las cultivó de eminente manera, y sin duda el Excmo. Sr. Nuncio en su Comunicación no sólo se ha propuesto la conservación de los documentos históricos y artísticos, sino que son sin duda factores de civilización cristiana, y que poseen especial eficacia para excitar la consideración de la sociedad civil hacia el Clero cuando a los mismos se dedica.

En suma: esperamos que nuestros amados cooperadores leerán y meditarán la interesante Comunicación del Excmo. Sr. Nuncio apostólico en España, que se empaparán de la excelente doctrina en la misma contenida, rigiéndose en todo por las normas que en ella se dictan, ya no sólo por el valor doctrinal del Documento, sino por la alta autoridad y augusta representación de la Persona de quien emana.

Vich, 13 de julio de 1914.

CARTA SOBRE EL «MOTU PROPRIO» DE PÍO X «DOCTORIS ANGELICI NEMO»*

Al Iltre. Sr. Dr. D. Tomás Serra, Canónigo y Vice-Rector de nuestro Seminario

Muy querido señor Vice-Rector: En las varias ocasiones que se nos han presentado en juntas de profesores, o al visitar las clases de teología y de filosofía de nuestro Seminario, siempre hemos recomendado, no sólo la fidelidad a la doctrina de Santo Tomás de Aquino, sino también al estudio directo de su *Summa theologica*. Un cierto instinto intelectual nos trajo a Vich, al iniciar nuestros estudios eclesiásticos, porque aquí el texto de las clases de Teología era la *Summa* de Santo Tomás.

Así que íbamos conociendo algo la doctrina del gran Doctor, nuestra adhesión era más íntima; y lo que nuestra débil inteligencia sentía acerca de la trascendencia de la doctrina tomística quedó confirmado por la iluminada palabra del Vicario de Cristo en la tierra, el papa León XIII, que con su autoridad soberana puso al Angélico Maestro como Maestro de las escuelas católicas, esperando el estudio de su doctrina no sólo un realce de la ciencia eclesiástica, sino también una mayor solidez en la civilización humana.

* Pastoral refermadora del tomisme del Seminari de Vic.

Pasaron los tiempos de León XIII, pero la influencia de las enseñanzas de los Vicarios de Cristo en la tierra perdura, y aun se perfecciona, porque el Pontificado es uno, y los distintos hombres que ocupan la cátedra de Pedro van regidos por el mismo Espíritu, y enseñan siempre la misma ciencia, si bien externamente pueda presentar matices distintos, que corresponden a la diversidad de temperamentos: aunque los distintos hombres partan de un mismo principio y se dirijan a idéntico fin. El papa Pío X, de santa memoria, ha determinado y concretado prácticamente las enseñanzas de León XIII acerca del estudio de la doctrina de Santo Tomás en las escuelas eclesiásticas: en su *Motu proprio* de 29 de junio del presente año que dirige a Italia e islas adyacentes, ordena que en todas las academias, seminarios, universidades u otros centros que gocen la facultad de conferir grados académicos se adopte como texto de estudio y de explicación la *Summa theologica* de Santo Tomás.

Es claro que esta disposición no afecta directamente a nuestro Seminario; pero como norma directiva debemos tomarla, para confirmarnos en lo que gloriosamente constituye como una tradición, puede decirse no interrumpida, del mismo. Los prelados que nos precedieron en la Sede Vicense, los teólogos que ocuparon las cátedras donde se instruye la juventud eclesiástica de la Diócesis, el clero de la misma, sentían *cum Ecclesia*, aun cuando ésta no daba ordenaciones concretas en la materia, y afirmaban la excelencia de la enseñanza eclesiástica mamada, como en los pechos de la Iglesia, en la insuperable *Summa* de Santo Tomás.

Por esto el *Motu proprio* de Pío X nos ha llenado de satisfacción sancionando nuestro pensamiento, y el pensamiento y la conducta de nuestros antecesores y de los teólogos de la Diócesis. El texto es la base y el fundamento de todo estudio serio. Los grandes hombres que la Providencia ha suscitado para dirigir la inteligencia humana hacia la Verdad han de ser considerados los verdaderos maestros: por esto en las antiguas escuelas, al que explicaba, al que llamamos ahora profesor,

se le titulaba lector, considerándose un intérprete de las fórmulas científicas que habían dictado Aristóteles, Platón o Santo Tomás. Así los alumnos estaban en trato inmediato con los grandes pensadores, y con su contacto aprendían a pensar, y las ideas madres en que se fundan sus doctrinas pasaban al espíritu de los alumnos con toda su fecundidad.

El sistema de que cada profesor pretenda gozar del privilegio de originalidad es contrario a la realidad de las cosas. Son pocos los que han nacido para maestros, y la mayor parte de los hombres debemos contentarnos con ser discípulos. Hasta el mismo procedimiento en la exposición de la doctrina, como las fórmulas que contienen las ideas, forman parte del mérito del Maestro, y así es que su intérprete no ha de querer ser original, sino únicamente poner en evidencia los conceptos del hombre excepcional, que las generaciones han considerado como una inteligencia superior a la de la generalidad de sus semejantes.

Hoy día difícilmente habrá alguien dentro de la Iglesia católica, en las regiones científicas de la filosofía y de la teología, que no baje la cabeza delante de Santo Tomás, y no acepte sus doctrinas fundamentales, que los Concilios y los Papas han identificado con la doctrina de la Iglesia. El sistema filosófico y teológico del Angélico Maestro es la misma revelación divina puesta en un organismo científico, vivo y racional, el más a propósito no sólo para la inteligencia de la Verdad revelada, que el sacerdote debe poseer para ilustrar al pueblo en la fe católica, sino también para dar un vigor invencible al entendimiento del controversista, a fin de que sepa sostener las espirituales batallas del Señor contra los perpetuos enemigos de la Religión.

Una profesión de fidelidad a la doctrina tomística, una ratificación en la excelencia del estudio de la *Summa* como texto de explicación académica, no es necesaria en Nuestro Seminario; pero sí que puede tener su conveniencia.

La juventud moderna siente de un modo especial el prurito de la novedad, de las doctrinas peregrinas de que ya habla-

ba San Pablo; y la sociedad en que vive y el ambiente que respira, le comunican un espíritu de independencia que es contrario al Espíritu que ha de informar la vida humana. Ésta, con el decurso de los siglos, adquiere nuevos elementos, las ciencias progresan, la sociedad se desarrolla en distintas formas, pero el espíritu de Dios ha de ser perennemente el principio vital en todas las épocas de la historia. Para esto vino el Verbo de Dios al mundo.

La doctrina de Santo Tomás posee esta comprensión, y dentro de ella cabe todo lo que no está divorciado de la verdad, lo mismo en el orden especulativo que en el orden práctico; por esto conviene que nuestros jóvenes alumnos penetren profundamente la *Summa*, síntesis sublime de la ciencia divina y de la humana, que asegura a los que en ella se inspiran la comprensión del orden universal, tanto como ello es posible a nuestra limitada inteligencia: lo humano y lo divino, que en la doctrina de la Iglesia, al contrario de lo que pasa en el Modernismo, forman un todo armónico.

Penetrado de la trascendencia del *Motu proprio* del papa Pío X, de santa memoria, y de la doctrina en el mismo contenida, convencido de que sería difícil encontrar en el transcurso de los pasados siglos un acto pontificio, en la legislación que regula la enseñanza eclesiástica, que pueda compararse al mismo por su significación profunda y decisiva en la dirección de los estudios, queremos que no solamente los profesores, sino que aun también los alumnos se fijen de un modo especial en este monumento de la Sabiduría Pontificia, y mediten profundamente su contenido, para seguir fielmente las direcciones que del mismo derivan.

A este objeto, señor Vice-Rector, creemos conveniente que en las clases de Filosofía y de sagrada Teología se dé lectura por el respectivo profesor al *Motu proprio*, comentándolo y explicándolo, a fin de que los alumnos se hagan cargo de su contenido, se persuadan de que Santo Tomás ha de ser su maestro y su guía, y se apliquen al estudio y meditación de la *Summa*, que el Romano Pontífice declara el texto clásico de las

doctrinas humanas y divinas. A este fin V. S. determinará, de acuerdo con los señores Profesores, el día y la manera en que haya de cumplirse esta nuestra disposición.

Nuestro Seminario, por las condiciones de la Diócesis, ha de ser una modesta escuela eclesiástica; no puede tener una gran diversidad de estudios, pero sí puede y debe tener una escuela de sólida y profunda ciencia filosófica y teológica, y a obtenerlo se dirigen todos nuestros anhelos; y el *Motu proprio* de Pío X ha de caer sobre nuestra escuela episcopal como lluvia benéfica sobre una tierra bien preparada. La suprema autoridad del Romano Pontífice sanciona solemnemente la tradición escolástica de la misma, y el texto augusto en que han aprendido la Filosofía y la sagrada Teología tantas generaciones de sacerdotes de nuestra amada Diócesis.

Reciba, muy querido señor Vice-Rector, los más vivos afectos con que le saluda.

† El Obispo

Vich, 20 de octubre de 1914.

SERMONS AUTÒGRAFS DE LA SÈRIE CORBELLA

a cura
d'ALEXANDRE OLIVAR

INTRODUCCIÓ GENERAL

Mn. Ramon Corbella

Ramon Corbella i Llobet nasqué a Vallfogona de Riucorb, bisbat de Tarragona, el 29 d'octubre de l'any 1850. Estudià al Seminari de Tarragona i, a partir del 1865, al de Vic. El 1872 suspengué la seva formació eclesiàstica per anar a lluitar, com a voluntari, al costat dels carlins. Arribà a ésser comandant, sota les ordres d'un altre militar carlí, que, com ell, havia abandonat també el Seminari de Vic, Martí Miret, gratificat l'any 1874 amb el títol de Vescomte de Castellfollit. Acabada la tercera guerra carlina, l'any 1876 Corbella s'exilià a Cuba. Retornà el 1879 i esdevingué, a Vic, patge o familiar del bisbe Pere Colomer i Mestres, que ocupà la seu osonenca del 17 de setembre del 1875 al 6 de juny del 1881. El setembre del 1880 Ramon Corbella rebé el presbiterat. El 6 de juny del 1882 esdevingué bisbe de Vic Josep Morgades i Gili, el qual retingué aquest càrrec fins que, el 19 de juny del 1899, fou traslladat a la seu de Barcelona; el seu successor, en la mitra de Vic, fou Josep Torras i Bages. Durant el pontificat del bisbe Morgades, el novembre del 1882, Mn. Corbella rebé el nomenament de Vice-Secretari de Cambra, ofici que mantingué fins al 1897; quedà, però, en el càrrec de familiar del prelat i obtingué el de Secretari de Santa Visi-

ta. Per oposició, el 6 de juny del 1899 prengué possessió d'un benefici de Concordat de la mateixa catedral de Vic, i el 27 d'agost del 1901, per nomenament del papa Lleó XIII, va obtenir el títol de canonge pontifici.

A Vic el canonge Corbella desplegà una activitat cultural. Intervingué en la creació del Museu Episcopal, fundat l'any 1882. Almenys entre els anys 1889 i 1921, dates extremes de la publicació de llibres seus, es revelà com un historiador interessat especialment per la seva població originària, Vallfogona de Riucorb, i d'una manera particular pel famós poeta Francesc Vicent Garcia i Torres, conegut vulgarment com «el Rector de Vallfogona». Però Ramon Corbella es dedicà també a la història de Vic. Morí en aquesta ciutat el 18 de desembre de l'any 1924.

És fàcil de comprendre que, a causa de la intimitat que fruí en la llar episcopal de Vic, el canonge Corbella tingués la possibilitat d'aplegar els autògrafs del Dr. Torras i Bages de què hem de tractar a continuació, encara que tots ells, amb l'excepció de tres només, siguin anteriors al seu episcopat. Es tracta de peces literàries del gènere homilètic (esbossos de sermons o textos més o menys perfectes) que havien romàs inèdits, excepte l'original de «De la ciència sacerdotal que ensenya lo S. Cor», sermó «predicat al Seminari de Barcelona el 6 de juny de 1897», com anota el mateix autor. Els papers del canonge Corbella, almenys molts d'ells, anaren a parar a Cal Martí d'Albió, que pertany al municipi de Llorac i no és lluny de Vallfogona de Riucorb. L'any 1963, els de Cal Martí en feren donació al monestir de Montserrat; segons l'interès o naturalesa dels documents, part d'ells es conserven ara a l'arxiu del monestir; altres, a la biblioteca.[1] *L'aplec d'autògrafs del Dr. Torras que ens ocupa constitueix el número 1138 del fons manuscrit de la Biblioteca de Montserrat. Acompanya aquest aplec una nota fir-*

1. Vegeu A. OLIVAR, *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca del Monestir de Montserrat* (Monestir de Montserrat, 1977), p. 486. En les pp. 310 i 311, on diu «Do de Mn. Corbella» i «Donat per Mn. Corbella», seria més exacte dir: «Del llegat de Mn. Corbella».

mada que, referint-se als sermons autògrafs, diu: «Recullits i conservats per Mn. Ramon Corbella Llobet, Canonge Pontifici de Vich. N. 1850 a Vallfogona de Riucorp, mort a Vich 18 Dbre. 1924. A.C.S. Les anotacions d'aquest índex són quasi bé totes de Mn. R. Corbella. Aquest recull és ofrena de Cal Martí d'Albió a la Biblioteca de Montserrat a la bona memòria del Canonge Corbella. Juny 1963». La firma és inintel·ligible.

De seguida veurem què vol dir l'índex esmentat i les anotacions referides.

L'APLEC MANUSCRIT

Aquests autògrafs de Torras i Bages formen un conjunt que, en el fons manuscrit de la Biblioteca del monestir de Montserrat portan, com acabem de dir, el número 1138. Mn. Corbella cobrí els autògrafs amb un paper de barba corresponent a un formulari oficial de la cúria episcopal i hi redactà un índex, amb el títol «Dr. Torras i Bages. Sermons sencers predicats per ell mateix».[2] *Ramon Corbella, en compondre aquest índex, no examinà detalladament els components de l'aplec; altrament s'hauria adonat que no totes les peces literàries són sermons sencers; molts dels textos són només esbossos o esquemes de sermó, com ja hem fet notar. Això passà fàcilment per alt al canonge Corbella pel fet que Torras i Bages, estalviador, aprofitava espais de pàgines que havien quedat en blanc per apuntar-hi els esbossos referits. Com que l'aplec de Corbella no representa cap ordenació ni temàtica ni cronològica, en la present edició ha estat adoptat un nou ordenament de les peces segons els temes, cosa que correspon a l'ordenament que tenen els textos en les* Obres completes, *encara que no ens hi hem acomodat estrictament.*

2. És l'índex reproduït al *Catàleg* esmentat en la nota anterior, 362 s. Al final del text d'aquest índex és on hi ha la nota de la donació feta a Montserrat pels de Can Martí d'Albió.

A continuació farem una descripció del conjunt, en la qual els manuscrits estan ordenats segons la cronologia. En els advertiments previs a cada peça, el lector trobarà les precisions que manquin en les descripcions que segueixen.

Ms. 1138, 1. 19 fulls cosits, formant un quadern. Originalment eren 20 fulls; un d'ells, entre els actuals 10 i 11, el qual contenia text, ha estat tallat i extret. 215 per 160 mm. Fulls 1-8: text XIV. Fulls 8v-10v: text I. Fulls 11-19 són en blanc.

2. 10 fulls (5 bifolis). 205 per 135 mm. Pàgines 1-19: text XXII. Pàgina 20: text XXVIII.

3. 6 fulls (3 bifolis). 270 per 205 mm. Text VI.

4. 6 fulls (3 bifolis). 270 per 205 mm. Els bifolis 2 i 3 apareixen perjudicats en els angles superiors interns, amb perjudici del text. Text VII.

5. 8 fulls (4 bifolis). 215 per 130 mm. Text XXIII.

6. 6 fulls (tres bifolis). 205 per 135 mm. La darrera pàgina és en blanc. Text II.

7. 4 fulls (2 bifolis). 210 per 135 mm. Text III.

8. 10 fulls (5 bifolis). 210 per 135 mm. Pàgines 1-18: text XXVI. Pàgina 18: text XXXI. Pàgina 19: text XXIX. Pàgina 20: text XXVII.

9. 6 fulls (3 bifolis). 210 per 130 mm. Pàgines 1-11: text XVIII. Pàgina 12: text XXXII.

10. 10 fulls (5 bifolis). 212 per 130 mm. L'última pàgina és en blanc. Text XI.

11. 2 fulls (1 bifoli). 207 per 132 mm. Text XIX.

12. 2 fulls (1 bifoli). 205 per 130 m. Pàgines 1-4: text XV. Pàgina 4: text XX.

13. 4 fulls (2 bifolis). 208 per 130 mm. Pàgines 1-8: text XVI. Pàgina 8: text XXI.

14. 4 fulls (2 bifolis). 215 per 135 mm. Pàgines 1-7: text XII. Pàgina 8: text XXV.

15. 8 fulls (4 bifolis). 210 per 135 mm. Pàgines 1-15: text XIV. Pàgina 15: text X.

16. 4 fulls (2 bifolis). 225 per 168 mm. Text IV.

17. 4 fulls (2 bifolis). Les mateixes mides i el mateix paper que 16. Text V.

18. 4 fulls (2 bifolis). 215 per 133 mm. Pàgines 1-8 XIII. Pàgina 8: annex.

19. 1 full. 217 per 135 mm. Text XVII.

20. 5 fulls, repartits en un full i un bifoli de 210 per 135 mm., més 2 fulls de 203 per 130 mm. Pàgines 1, 3-4 i 7-10: text VIII. Pàgines 5-6, en blanc. Pàgina 2: text annex a VIII.

21. 5 fulls, repartits en un bifoli de 225 per 160 mm., dues quartilles de 208 per 130 mm., més 1 quartilla de 204 per 130 mm. La pàgina 10 és en blanc. Text IX.

22. 1 full. 201 per 135 mm. Annex a text IX.

Correspondència dels textos amb les divisions de l'aplec manuscrit:

text I	*1, ff. 8v-10v*	*XVIII*	*9, pp. 1-11*
II	*6*	*XIX*	*11*
III	*7*	*XX*	*12, p. 4*
IV	*16*	*XXI*	*13, p. 8*
V	*17*	*XXII*	*2, pp. 1-19*
VI	*3*	*XXIII*	*5*
VII	*4*	*XXIV*	*1, ff. 1-8*
VIII	*20*	*XXV*	*14, p. 8*
IX	*21*	*XXVI*	*8, pp. 1-18*
X	*15, p. 15*	*XXVII*	*8, p. 20*
XI	*10*	*XXVIII*	*2, p. 20*
XII	*14, pp. 1-7*	*XXIX*	*8, p. 19*
XIII	*18, pp. 1-8*	*XXX*	*15, p. 16*
XIV	*1, ff. 1-8*	*XXXI*	*8, p. 18*
XV	*12, pp. 1-4*	*XXXII*	*9, p. 12*
XVI	*13, pp. 1-8*	*XXXIII*	*15, p. 16*
XVII	*19*		

El Dr. Torras en aquests escrits

Els escrits editats aquí, pertanyen, amb l'excepció de dos (VII i IX), a l'època presbiteral de l'autor, el qual no rebé l'episcopat sinó el 19 de juny de l'any 1899. El text I (que també és el primer en l'ordre cronològic) correspon al tercer any del seu presbiterat. Ja aleshores el Dr. Torras era un predicador considerat, estimat sobretot pel contingut dels seus discursos pastorals. En anys passats he tingut ocasió de parlar amb testimonis directes de la predicació del Dr. Torras, els quals afirmaven que la paraula d'aquest sacerdot, no massa ben pronunciada (Josep Torras i Bages era papissot o ho semblava), resultava una mica pesada i avorrida. Així i tot, era un predicador sol·licitat i es veu prou que la seva paraula agradava en aquella època en què l'oratòria sagrada, sovint superficial, sentimental tot al més en molts casos, obeïa a una retòrica estereotipada. El mateix Torras i Bages no es deslliga totalment d'aquesta retòrica del vuitcents tardà.[3] *És una retòrica molt acadèmica, típicament castellana. Torras, el Torras orador, dominava més el castellà que el català. Es nota que pensava en català i que, per això, el seu castellà, algun cop poc correcte,*[4] *resulta no del tot natural. Quan parla en català, cosa que fa d'una manera molt incorrecta, fins i tot tenint en consideració l'època,*[5] *és més ell. Gens format en la lingüística pròpia, de normes confuses en aquell temps, se sent més còmode quan parla en castellà. A la fi del segle* XIX, *però, era natural per a un predicador barceloní fer els seus grans discursos en castellà, com era usual que un sacerdot usés aquesta llengua quan s'adreçava a religioses. Més de la meitat dels escrits de què ens ocupem és en castellà. En català són els dos solemnes sermons predicats a Balaguer (IV*

3. Vegeu, per exemple, els texts VI, final del cap. II; XXIII, cap. I. Podem adduir com exemple característic també el paràgraf segon de XIII. Però cal advertir que l'estil retòric, segons la moda, és general en el nostre orador.
4. Sempre més correcte, però, que el català.
5. Val particularment pel lèxic, bastant carregat de castellanismes, i per l'ortografia, que en aquell temps era, certament, molt fluctuant, però que en altres escriptors trobem adoptada amb major uniformitat.

i V), els panegírics, cronològicament tardans, de sant Josep Oriol (VIII i IX), els sermons de primera missa, adreçats tots ells a capellans catalans (XII, XIV, XVI i XVII), encara que dos d'aquests discursos, dedicats als neomistes Mn. Andreu Samaranch (XIII) i Mn. Josep Junyent (XV), foren dits en castellà. En català fou declamat també el gran discurs pastoral fet a Manlleu davant Josep Morgades, bisbe de Vic (XVIII); també ho foren, tot i que predicades a la ciutat de Barcelona, les homilies dominicals XXI i XXIII. A pesar de tot, cal considerar que els esborranys de sermó escrits tant en castellà com en català no signifiquen necessàriament que el Dr. Torras, un cop a la trona, pronunciés el sermó en la llengua de l'esbós, encara que el tingués a les mans, com he sentit dir que tenia, o solia tenir, moltes vegades.

L'erudit. *Les deficiències del llenguatge i de la forma del nostre orador queden compensades per la seva erudició. En la paraula del Dr. Torras sempre hi ha, subjacent, una excel·lent formació. El recurs a autors antics, sobretot a sant Tomàs d'Aquino, no és quelcom merament il·lustratiu, sinó fonamental del seu pensament. Però el Dr. Torras està també al corrent del pensament modern, del cristià i del no cristià.*

L'apologista. *Doctor en ambdós drets i llicenciat en teologia, distribueix el seu pensament i la seva doctrina en aquests dos aspectes. Com a professional del dret, es presenta com a defensor del cristianisme; com a teòleg, se sent proclamador de la revelació divina, però també, i d'una manera eminent, moralista. Com a apologista no pot deixar d'adoptar les actituds del temps: les d'una apologètica típica, antiracionalista, davant una mentalitat que declarava triomfadora la raó humana comparada amb la fe.*[6]

El teòleg. *En el domini de la teologia especulativa, el Dr. Torras no despunta com a pensador extraordinari. Fou més intuïtiu que dialèctic, amb una forta prevenció davant la raó innovadora; se cenyeix a un tomisme clàssic, que ell combina exis-*

6. Un exemple: II, cap. I, paràgraf «Y en efecto...».

tencialment, per dir-ho així, amb l'espiritualitat i amb els problemes de l'època. El seu Jesús ideal ve a ser, per a la societat, el Crist Rei; per a l'individu cristià, el Sagrat Cor. Això està dit, potser, amb una mica de simplicitat, una mica esquemàticament. De tota manera, això no és tot, perquè el Dr. Torras no deixa de ser un estudiós de la revelació divina, però més que dialècticament —ho repeteixo—, d'una manera contemplativa, amb grans intuïcions, que fan interessant la manera com exposa la seva doctrina. L'aprofundiment del coneixement de Déu és cosa bàsica en el nostre teòleg;[7] *per conseqüent, és indispensable un estudi continu de Déu. Admira Auguste Comte, figura tipus dels positivistes, del qual lloa que posi la contemplació com a base de tot coneixement.*[8]

El moralista. *El Dr. Torras és eminentment un moralista cristià, d'aquells que la Revolució del 1868, anticlerical i anticatòlica en general, va suscitar. Torras està en la línia d'un Fèlix Sardà i Salvany i del seu «El liberalismo es pecado»,*[9] *encara que el Dr. Torras és marcadament més liberal i conciliador. Així i tot, en alguns dels nostres escrits, el Dr. Torras apareix com un crític molt sever de la societat urbana que l'envoltava, d'aquella classe mitjana i rica de Barcelona que, pel seu poder, tenia un gran pes. La societat criticada és descrita com immergida en el pecat.*[10] *Es una societat florent, seductora i fàcilment seduïble i, de fet, seduïda pel benestar material, pel plaer, per les passions de la carn*[11] *i per tota mena de sensualitat, per l'orgull del progrés i del benestar materials.*[12] *És allò que, emprant el llenguatge del Nou Testament, el Dr. Torras anomena «el món». Un món que només cal esguardar perquè*

7. Per exemple, XXII, cap. I.
8. XIV, cap. III.
9. «El liberalismo aún no ha determinado cuál es el árbol de la verdad que produce el fruto del gozo; aún no se han puesto de acuerdo sus doctores o, mejor dicho, se han puesto de acuerdo en resolver que no debía determinarse...», exclama el Dr. Torras en ple sermó XXIII.
10. Característic, en aquest sentit, és el text VIII.
11. Vegeu, per exemple, XXVI, cap. I.
12. Vegeu IX, cap. II (és de l'any 1910!).

faci venir fàstic.[13] *El jove Benet de Núrsia, quan en la seva primera joventut descobrí Roma, diuen que «inspexit et despexit». Es una frase que agradava al Dr. Torras; la repetia.*[14] *El llinatge humà, tan social per naturalesa, s'ha convertit en discorde pel vici.*[15] *Això l'ha fet caure en una indiferència religiosa, quan no en l'ateisme. Si més no, s'ha fet víctima d'un racionalisme que es fruit de la mala formació que s'impartia.*[16] *I així la vida ordinària, allò que de natural havia de ser bo, s'ha convertit en dolent. Sardà i Salvany veia el remei d'aquest mal en la conversió urgent a un sobrenaturalisme; també Torras i Bages predica un retorn a la vida sobrenatural, oposada a la natural, com a únic remei.*[17]

El prevere. *Els escrits que editem informen bé sobre l'ideal sacerdotal de l'autor. N'hi ha set que són sermons de missa nova. El predicador hi recorda als nous missacantants llur identificació amb Jesucrist, del qual són representants. Admira el respecte amb què mossèn Torras parla del sacerdoci i dels preveres. El prevere ha de ser consolador dels afligits; això apareix accentuat d'una manera especial. El prevere serà un bon consolador si ell mateix sap reposar el seu cap sobre el pit de Jesús, com va fer l'apòstol Joan durant l'Últim Sopar; ho repeteix això el Dr. Torras. El prevere ha de ser un veritable home d'oració. Per al seu propi desplegament espiritual i per a poder dur a terme degudament la seva missió pastoral, el prevere mai no ha de deixar d'instruir-se.*

La persona del predicador. *Amb el que hem dit, i amb altres coses que el lector trobarà en els escrits editats, Josep Torras i Bages, involuntàriament, traça un retrat de si mateix, no solament del seu ideal sacerdotal, sinó de la seva persona, tal*

13. Podeu veure, com exemple, al començament de III, el paràgraf que comença «Porque nuestra mayor miseria...».
14. Sobre el menyspreu del món vegeu particularment XIX; sobre el pecaminós fruir del món, XXIII.
15. XV, cap. II, començ. Sobre la manca de concòrdia entre l'Església i l'estat podeu veure el final de XXII.
16. XXIV, cap. III.
17. Vegeu el començament de XIV.

com visqué aquest ideal. Malgrat l'excessiva seriositat, de la qual es queixaven els companys, i el seu temperament una mica o un bon tros rústec, Josep Torras i Bages fou un home d'una santedat reconeguda pels seus contemporanis, una figura d'uns valors intel·lectuals i morals que el convertiren en una persona molt venerada. La seva pietat es trasllueix prou bé en els escrits editats aquí. Acusen una inclinació seva cap a l'Oratori de sant Felip Neri i fins i tot a la vida monàstica. Si Torras no era monjo per naturalesa, era, això sí, un devotíssim cristià, en el qual la fe donava forma a tota la seva personalitat i enfervoria vivament la seva pietat.[18] *Al món dolent oposava, en primeríssim lloc, l'amor, l'única cosa indispensable.*[19]

Judici general. *Seria arriscat voler fer un judici general sobre Torras i Bages només a base dels escrits fins ara inèdits. Fixem-nos, en canvi, en allò que confirmen o poden aportar al que ja coneixem. Esperit conservador,*[20] *Torras i Bages no fou un pensador gaire original; ja ho hem dit. Pel seu caràcter i per l'ambient social en què visqué,*[21] *esdevingué, com a sacerdot, un moralista que, en criticar la societat barcelonina, es converteix en un testimoni històric important d'aquesta societat. Alguns dels escrits més extensos que ara publiquem són testimonis preclars en aquest sentit. A algú, potser, interessarà comparar aquests testimonis, tan ben datats, amb altres, contemporanis i posteriors, del llegat torrasià i estudiar l'evolució que hi pugui haver hagut en tal crítica.*

Hi ha hagut qui, recentment, ha posat en dubte el valor de la reedició, per part de Publicacions de l'Abadia de Montserrat, de les obres completes de Josep Torras i Bages, «tenint en compte que només una tercera part, aproximadament, de la seva producció escrita és veritablement rellevant i que la resta són es-

18. Vegeu la segona meitat del cap. I de XXII.
19. XII, començ del cap. I, paràgraf «El goig ensenya...».
20. Avel·lí Artís, *Una ocasió perduda per Torras i Bages*, article publicat al «Diari de Barcelona», el 16 d'agost del 1991. Afegeix que el Dr. Torras era «de vegades obscurantista». Realment? A més, entre altres coses, qualifica d'«arcaica» la cultura del Dr. Torras.
21. «Torras i Bages va ser fins a la caricatura un home del seu temps»: *ibid.*

borranys i notes prescindibles, o reflexions que no tenen cap valor literari i han perdut actualitat».[22] *En aquestes paraules d'Avel·lí Artís hi ha acuïtat de judici. Malgrat tot, cal reconèixer que les obres del Dr. Torras i Bages, fins els petits escrits o esborranys, susciten un cert interès encara, com el suscitarà sempre la seva gran figura.*[23] *I ja que han estat reeditades les obres completes, els presents escrits fins ara inèdits, mers esborranys, alguns d'ells, i notes «prescindibles», no podien deixar d'ésser-hi afegits.*

Normes seguides en aquesta edició

Tenint en consideració que les diferents edicions d'obres completes del Dr. Torras no són edicions crítiques, hem esmenat una mica els textos, uniformant-ne l'ortografia i, en alguns casos, corregint-ne el lèxic, mentre això darrer no desfigurés el llenguatge de l'autor. L'actualització de l'ortografía val també per als textos castellans.

Encara que, tal com hem dit, no es tracti de cap edició crítica o diplomática, hem assenyalat en nota els accidents textuals. Més d'una vegada les esmenes que fa l'autor deixen veure els canvis que experimenta el seu pensament en la recerca de l'expressió justa o millor, i això és interessant.

Interessant és també constatar l'evolució del pensament de l'autor durant la redacció o, en temps posteriors, quan revisa un text escrit ja de temps i que ell vol reutilitzar. Quan els afegits que hi fa trenquen la redacció o no s'hi coordinen orgànicament, no hi ha hagut altra possibilitat que posar-los en nota. Tots els afegits que assenyalem com a tals són de la mateixa mà del Dr. Torras. Les paraules que hem afegit nosaltres per

22. *Ibid.*
23. Artís escriu també: «El Vaticà s'estima més a hores d'ara una altra mena de sants, compromesos políticament d'una manera més subtil». No hi ha dubte que la causa de beatificació del Dr. Torras ha hagut de superar moltes dificultats, encara que no totes del mateix ordre.

a completar frases imperfectes van dins de parèntesis quadrats.

També són de l'autor els subratllats (posats en la nostra edició en lletra cursiva). Hem respectat ordinàriament l'ús copiós i arbitrari que fa de les majúscules, perquè ens ha semblat que també això té el seu interès com expressió de la importància que l'autor dóna a determinats conceptes.

Hem desfet les abreviacions.

En l'aparat de nota, l'abreviació o signe «1ª» indica la grafia primera, canviada per l'autor.

La citació Obres completes, *mentre no quedi advertit res més, es refereix a l'edició de Publicacions de l'Abadia de Montserrat (1991), «Biblioteca Abat Oliba», vols. 87 i 95; els dos volums que constitueixen el sermonari són els VIII i IX d'aquesta edició de les* Obres completes *del Dr. Torras.*

A. JESUCRIST

I

EL CORAZÓN DE JESÚS, FUENTE DE PAZ

Advertiment preliminar

«Predicat en català en la Parròquia de Santa Madrona de Barcelona, lo diumenge 28 de Juny 1874, en la funció del mes del Sagrat Cor de Jesús», adverteix una nota de l'autor al final del sermó. Si hem de jutjar pels nombrosos escrits homilètics datats, continguts a les Obres completes, *VIII, 347-397, no sembla que l'església de Santa Madrona fos un lloc on el gran predicador del Sagrat Cor de Jesús exercís freqüentment la predicació sobre aquest tema.*

El text del sermó, pertanyent al tercer any del presbiterat del Dr. Torras, és el segon que ocupa el quadern que conté, en primer lloc, l'homilia per al diumenge sisè del temps de després de la Pentecosta, titulada «De la fe, único medio de vida sobrenatural» (XXIV). Vegeu el que ha quedat dit a l'advertiment sobre aquesta homilia en relació a la situació del sermó present sobre el Sagrat Cor, el text del qual ocupa els fulls 8 verso, 9 i 10 del quadern, text que fou, de fet, pronunciat abans de l'homilia del diumenge sisè.

Més curiós és encara que al final del text del sermó sobre el Sagrat

Cor, en el manuscrit, amb lletra més petita, a fi que cabés en la meitat inferior de la pàgina segona del full 9, espai deixat en blanc, trobem un pla, «Plan», d'aquest mateix sermó. Potser aquest pla havia de servir de pauta o guia per al Dr. Torras en una predicació viva.

Aquest pla és quadripartit, amb la particularitat que, per distracció de l'autor, el qual solia dividir en tres parts els seus sermons, sense comptar la introducció, la quarta divisió del pla porta el número III, en lloc del IV; hi ha, per tant, en el manuscrit, la repetició del III.

En el text del sermó sobre el Sagrat Cor el Dr. Torras posà el número I després de la introducció, mentre que en el pla la xifra I està al començament del text. En la transcripció del sermó del Sagrat Cor hem respectat la divisió inicial que hi fa l'autor, però hi hem introduït, guiant-nos pel pla, les altres divisions, indicant per mitjà dels parèntesis quadrats, que les divisions II, III i IV són introduïdes.

Ipse (Christus) enim est pax nostra
(Ephes. 2, 14).

Los profetas que anunciaron al mundo la venida del Salvador se complacieron de un modo particular en pintarle como un príncipe ilustre, que había de traer a los hombres lo que éstos han considerado siempre como el complemento de la felicidad: la paz. En[1] su venida, dice Isaías, el lobo y el cordero pacerán juntos, los cachorros del oso y del becerro[2] jugarán, y el león, como si fuese un buey, comerá pajas,[3] porque aquel niño que ha de venir al mundo será verdaderamente el príncipe de la paz.[4] Y cuando la Virgen María parió a su Santísimo Hijo en Belén, ya sabéis que el saludo de bienvenida, con que le saludaron los ángeles, fue éste: «Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus».[5] Durante toda su vida fue vínculo de paz;[6] al ser entregado a sus enemigos quiso que

1. «En»: sembla correcció de «A».
2. «del becerro»: sobre «becerro buey» ratllat.
3. Isaïes 65, 25.
4. Cf. Isaïes 9, 6.
5. Lluc 12, 14, segons la litúrgia.
6. Cf. Efesis 4, 3.

fuera señal de su entrega[7] el beso, el ósculo de paz, y murió suspendido en el madero para ser lazo de unión entre el cielo y la tierra. La paz fue, pues, la[8] cualidad más saliente del carácter de Cristo y, como la principal obligación del cristiano es estudiar[9] el carácter de su maestro para conformar con Él[10] el suyo, en este día dedicado al Sagrado Corazón, templo, escuela, fuente de paz, contemplaremos las excelencias de esta paz, que sólo Jesucristo puede comunicarnos.[11] — Para hacerlo con provecho imploremos la protección, etc.

[I]

La paz del alma tiene una perfecta analogía con el bienestar material que siente[12] de nuestro cuerpo a consecuencia de una salud perfecta; cuando nuestros nervios están templados, cuando nuestra sangre circula con suavidad, cuando todos los órganos de nuestro cuerpo funcionan del modo debido, nuestro cuerpo se siente feliz, porque tiene una sanidad perfecta. Así sucede en nuestro espíritu: cuando cumple con exactitud la voluntad de Dios, cuando sus pasiones están sujetas y se mueven al arbitrio de la razón, y ésta es humilde discípula de Dios, ¡qué suavidad, qué gozo, qué delicia espiritual!

[II]

Pero ¡cuán difícil es llegar a ese estado! La paz es signo de victoria, de triunfo, de no tener contradicciones y, por esto, la paz perfecta y absoluta sólo se encuentra en el cielo y, sin

7. «de su entrega»: sobre la línia.
8. «la»: «el dist» 1ª.
9. «estudiar»: segueix en el ms. «y contemplar» ratllat.
10. «El»: «el» 1ª.
11. Des de «que sólo» fins a «comunicarnos»: «para que aficionados a ella» 1ª.
12. «que siente»: «de» 1ª.

embargo, en la tierra puede haber, hay en realidad, un trasunto de aquella bienaventurada paz. No en vano dijo el Señor Jesucristo: «Mi paz os dejo, mi paz os doy; no como la da el mundo os la doy yo».[13] Esta es la herencia que Cristo dejó a sus hijos, herencia vinculada y perpetua, que nunca el mundo les podrá arrebatar.

[III]

Sólo Cristo puede comunicar a los hombres este tesoro de la paz. ¿Dónde la buscaría el hombre? ¿Dónde, en realidad, la busca? En la satisfacción de las pasiones, (a) que no colman el corazón, porque ¿cómo quieres que el mundo te sacie, si eres mayor que el mundo? (Kempis);[14] (b) que nos rebajan a nuestros mismos ojos, que repugnan a nuestro mismo orgullo, porque nos convierten en esclavos; (c) que al cabo de tiempo nos fastidian, nos cansan y hasta nos repugnan, como lo prueba el tedio que suele aquejar a los grandes del mundo. Salomón, sabio, poderoso, rodeado de lujo y placer, «vanitas vanitatum»,[15] exclamaba.

(La sed[16] hidrópica del avaro..., tiene las arcas llenas y el corazón hueco,[17] y muere verdaderamente en miseria.)

Los antiguos que no conocieron a Cristo disputaron mucho entre sí para determinar en qué consistía la felicidad; unos la colocaban en las riquezas, otros en el talento, otros en la virtud, otros en los placeres de la mesa, cuando he aquí que Jesucristo aparece y nos dice: Yo soy la paz; aquel que sigue mis caminos hallará la paz.

13. Joan 14, 27.
14. Sobre la línia: «Vide el ejemplo del avaro en la página siguiente».
15. Eclesiastès 1, 2.
16. Precedeix la frase, ratllada: «Observad lo que pasa entre los amadores del mundo».
17. «hueco»: «vacío» 1ª.

[IV]

En efecto, nuestro maestro Santo Tomás de Aquino pone dos condiciones para tener paz, que sólo puede cumplirlas el discípulo de Cristo. «Haec duo», dice, «importat pax, scilicet, ut neque ab exterioribus perturbemur, et ut desideria nostra conquiescant in uno».[18] En primer lugar requiere que no seamos conturbados por nuestros enemigos, y para esto es preciso que les tengamos completamente sujetos y rendidos; como antes os he dicho, es preciso que hayamos alcanzado triunfo sobre ellos. «Si vis pacen, para bellum». Guerra de un nuevo género y distinta de la que se hace en el mundo. Guerra más temible, porque nuestros enemigos no se nos presentan como tales; al principio nos agasajan y complacen,[19] para hacernos después esclavos. — El mundo, sus engaños e ilusiones, que se desvanecen como humo. — El demonio, valiéndose de la carne y sus apetitos, está acechando el momento en que nos encuentre desprevenidos. — ¿Quién nos librará, pues, de nuestros enemigos? Jesús. El viene y nos dice: «No temáis, yo he vencido al mundo»,[20] yo he vencido al demonio; confiad en mí y también venceréis. Mirad mí[21] glorioso cortejo de vencedores. Eran personas débiles, como vosotros, y vencieron, unos las hogueras y las parrillas, otros el mundo, etc... Y armados con las armas de Cristo, y con la espada de la oración, verdaderamente venceréis y pondréis debajo de vuestros pies el mundo y las pasiones, que querían hacerse dueños de vuestro espíritu.

Y entonces, me preguntaréis, cuando seamos señores de nosotros mismos, cuando hayamos vencido, ¿tendremos paz? Aún no, hermanos míos; tendréis, si queréis, quietud, no sentiréis perturbaciones, etc., pero os[22] faltará aquel suavísimo bienes-

18. Tomàs d'Aquino, *Summa theologica*, prima secundae, quaest. 70, artic. 3.
19. «complacen»: «nos complacen» 1ª.
20. Joan 16, 33.
21. «mi»: «el» 1ª.
22. «os»: «no os» 1ª.

tar distintivo de la paz cristiana, y es que os falta aún cumplir la segunda condición que, según Tanto Tomás, es necesaria para alcanzar la paz: «ut desideria vestra conquiescant in uno». En efecto, con la destrucción de nuestros enemigos hemos derribado el obstáculo; venciéndonos a nosotros mismos, hemos vaciado nuestro corazón de todo torpe afecto, hemos preparado el camino a Jesucristo, Príncipe de la paz;[23] y entonces Cristo, sin obstáculos que se le opongan, reinará completamente en nuestro corazón. En este estado las pasiones no desaparecen,[24] pero no perturban;[25] os servirán, las amansaréis.[26] «Super aspidem et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem».[27] El[28] amor propio seá verdadero amor propio, porque amará[29] sobre todo el lustre de vuestra alma, la pureza de vuestra conciencia. «Irascimini, et nolite peccare».[30] El verdadero cristiano a veces es preciso que se enoje, que se aíre, pero por esto no peca, porque su ira es una ira mansa, sujeta a la voluntad, que sólo llega donde debe llegar. La ley cristiana no mutila el alma, no petrifica al hombre; éste conserva sus pasiones y sentimientos, pero todos contribuyen a su bien, «omnia cooperantur in bonum».[31] Entonces, como Cristo es el maestro, sale el hombre[32] consumado en el arte de la vida cristiana, y como sucede en todas las artes, entonces obra con facilidad y con placer, hasta en los actos más difíciles, lo cual es enteramente imposible a los del mundo.[33] Observad a Cristo: trata con los hombres, enseña, disputa, reprende, pero ¡qué tranquilidad, qué paz en su corazón! Se le-

23. Cf. Isaïes 9, 6.
24. «En este estado las pasiones no desaparecen»: «No desparecerán las pasiones» 1ª.
25. «perturban»: «os perturbarán» 1ª.
26. «las amansaréis»: sobre la línia.
27. Salm 90, 13.
28. «El»: «Vuestro» 1ª.
29. «amaréis» 1ª.
30. Salm 4, 5.
31. Romans 8, 28.
32. «hombre»: «hombre cristiano» 1ª.
33. Des de «Entonces, como Cristo» fins a «a los del mundo»: entre línies.

vantan tempestades; no importa: Él va siguiendo con los ojos fijos en el Padre Celestial.

He aquí, hermanos míos, indicado el camino de la paz: es la guerra. Batallad, pues, contra vuestras pasiones, convertidlas en virtudes, y Jesucristo os dará aquella paz que, según San Pablo, sobrepuja a todo sentido, y guarda las inteligencias y corazones en Cristo[34] y los une con Él. A su presencia se humillarán los montes y se llenarán los valles,[35] y tendréis el camino expedito para el cielo. Etc.

Annex

PLAN

[del sermón precedente]

I. Los profetas anuncian a Cristo como un príncipe que venía a dar la paz. Isaías: el lobo y el cabrito comerán juntos...;[36] Príncipe de la paz.[37] En su nacimiento los ángeles le saludan: «Gloria in excelsis» etc.[38] Su vida. Su muerte. La paz fue, pues, la cualidad culminante de su carácter. Por esto, nosotros debemos imitar al Maestro. Hoy la estudiaremos.

II. La paz es signo de la[39] sanidad espiritual, como el bienestar de la corporal. Su dificultad en el mundo. Su posibilidad, pues Cristo dijo: «Pacem meam do vobis».[40] Sólo Él puede darla. No el mundo.

III. Dónde la buscan los mundanos: en la satisfacción de las pasiones, que no la produce. Disputas entre los filósofos sobre en qué consistía la felicidad; pero se presenta Cristo y dice: Yo soy la paz, etc.

IV.[41] En efecto, «haec duo importat pax: ut neque ab exterioribus

34. Cf. Filipencs 4, 7.
35. Isaïes 40, 4.
36. Isaïes 65, 25.
37. Isaïes 9, 6.
38. Lluc 2, 14.
39. «la»: sobre la línia.
40. Joan 14, 27.
41. «III» en el ms. Potser el Dr. Torras volia suprimir l'anterior III, però no ho féu.

perturbemur, et ut desideria nostra conquiescant in uno».[42] Y esto sólo puede cumplirse con la ayuda de Cristo. (a) Lucha con demonio, mundo, carne. «Confidite: ego vici mundum».[43] (b) La derrota del enemigo no es paz, sino quietud; pero viene Cristo y convierte las pasiones en virtudes: «irascimini, et nolite» etc.[44] «Super aspidem», etc.[45] La ley cristiana no mutila el alma, no la petrifica. Las pasiones se dirigen a Cristo, y Cristo reina y mantiene el corazón en paz.[46]

II

EL CORAZÓN DE JESÚS NOS ENSEÑA A AMAR A DIOS

Advertiment preliminar als sermons II i III

Ja el prevere Josep Torras i Bages fou un gran apòstol de la devoció al Sagrat Cor de Jesús. En fou un assidu predicador (vegeu Obres completes, *VIII, 347-397). Particularment l'església de la Santíssima Trinitat de Vilafranca del Penedès es va beneficiar de l'oratòria del prevere Mn. Josep Torras i Bages en aquest sentit. Si afegim als sermons coneguts sobre el Sagrat Cor o a propòsit d'ell, pronunciats en aquesta església, els que ara publiquem per primera vegada, o sigui, els que comencen «Dios nada necesita» i «Observando atentamente», tenim la següent llista de discursos pastorals pronunciats allí amb motiu del mes del Sagrat Cor, això és, l'octubre:*

1. El Corazón de Jesús nos enseña a amar a Dios. «*Dios nada necesita...*». *1878, últim diumenge d'octubre.*

2. Contra el mundo. «*Observando atentamente...*». *1879, 19 d'octubre.*

42. Cf. l'anterior nota 18.
43. Joan 16, 33.
44. Salm 4, 5.
45. Salm 90, 13.
46. Aquí acaba el text i l'espai de la pàgina. Seguia, en el quadern, un full, que fou tallat; el poc que en resta deixa veure que estava escrit a banda i banda; però podem creure que el text que seguia ja no pertanyia al «plan».

3. De la devoción como emanando del Sangrado Corazón de Jesús. «*Una de las mañas...*» *(o.c., VIII, 353-356). 1880, octubre (en el mes del Sagrat Cor, indicació que es repetirà en els sermons següents).*

4. De la ingratitud para con Jesucristo. «*Uno de los principales objetos...*» *(368-369). 1887, octubre.*

5. Preparació per a l'amor de Déu. «*El culte del Sagrat Cor...*» *(369-371). 1888, octubre.*

6. Necessitat del fervor. «*Estat intermedi...*» *(375-376). 1889, tercer diumenge d'octubre.*

7. De la santedat. «*Lo que distingeix...*» *(381-383). 1890, tercer diumenge d'octubre.*

8. L'ordre de la caritat. «*Déu ho és tot...*» *(384-385). 1891, tercer diumenge d'octubre.*

9. Jesucrist ensenya a orar. «*Avui demanarem a Jesucrist...*» *(385-387). 1893, quart diumenge d'octubre.*

Com veiem, els dos sermons editats aquí per primera vegada són, cronològicament, els primers i, tot i no ésser els textos sencers dels discursos, presenten unes redaccions més perfectes, mentre que els restants de la llista són només esbossos o pautes. Potser perquè els números 1 i 2 de la nostra llista foren, cronològicament, els primers sermons, Mn. Josep Torras i Bages, no acostumat encara molt a predicar sobre el Sagrat Cor, prepará aquests discursos d'una forma més sencera, més redactada.

*Notem que a partir de l'any 1888, és a dir, a partir del número 5 de la llista, els textos són en català. Però ja apareix escrit en català l'esbós d'un altre sermó, també sobre el Sagrat Cor, que Mn. Torras va predicar el primer diumenge d'agost del 1880, igualment a Vilafranca, a una altra església però: la de Santa Maria (*Obres completes, *VIII, 357-359). Que els esbossos siguin escrits en català no vol dir necessàriament que els discursos corresponents hagin estat pronunciats en la mateixa llengua.*

Al final del sermó «Dios nada necesita» (número 1) hi ha, en el manuscrit, la següent nota, autògrafa com totes les altres: «Predicado en la Iglesia de la Santísima Trinidad de Villafranca en el domingo último de octubre de 1878, en la función del mes consagrado al Sagrado Corazón de Jesús». L'autor afegeix: «No hice mención del texto quid debui facere... et non feci» *(cf. Isaïes 5, 4). De fet, el text del sermó porta, evidentment afegit, un altre lema: el de Lluc 12, 49: «Ignem veni mittere», etc. El títol general del sermó sembla també afegit.*

Al final del text del sermó Contra el mundo *(número 2) llegim: «Predicado en la Iglesia de la Santísima Trinidad de Villafranca en la función del Mes del Sagrado Corazón de Jesús en el día 19 de octubre de 1879.»*

El text del primer sermó ocupa tres petits bifolis, l'última pàgina del tercer queda en blanc. El segon sermó omple les vuit pàgines de dos bifolis.

Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur? (LLUC, c. 12, v. 49).

Dios[1] nada[2] necesita del hombre ni nada le pide sino su amor. Feliz en sí mismo y por sí mismo lleva la felicidad dentro de sí, como el fuego tiene en sí mismo el calor y el agua la humedad; lo tiene todo, nada le falta, le es imposible sentir necesidad de cosa alguna, y por esto es Dios. «Deus meus es tu, quia bonorum meorum non eges».[3]

Si felicidad hay en la tierra, es porque Dios sobre ella la derrama; como si en el mundo hay luz, es porque el sol le envía sus resplandores; y si haya calor, porque él la calienta con sus rayos. Fuera de Dios todo es miseria y nada. Nos enamoramos de las vanidades del mundo como el niño se enamora de los juguetes; y así como a éste, al último, el juguete más precioso llega a fastidiarle, o, si no, acaba por rompérsele entre las manos, así también a nosotros las felicidades terrenas nos cansan y causan hastío y, si alguna hay de duradera, al último se desvanece y la perdemos, causando una amarga decepción a nuestro corazón.

Por esto las almas grandes sólo se enamoran de Dios, de Él solo se satisfacen, con Él solo se alegran, mirando con modesto desdén las cosas transitorias y caducas, los placeres, los honores, las riquezas, la mundana sabiduría que tantos cora-

1. En el manuscrit hi ha «I» encapçalant el text, indegudament, ja que després de la llarga introducció que té el sermó torna a haver-hi «I», degudament.
2. «nada»: sobre «no» ratllat.
3. Salm 15, 2.

zones codician, para cuya consecución tantos hombres se desvelan, trabajan, pierden la salud corporal y comprometen su salvación eterna. Por esto un antiguo y sabio escritor dijo: ¿Cómo quieres saciarte con el mundo, tú que eres mayor que el mundo?

Y con la sabiduría divina, que nos enseña el desprecio de la grandeza según el mundo, está concorde la experiencia humana; la felicidad y la desgracia, cuando se han apurado hasta las heces, cuando de ellas se ha saciado el corazón, dejan escapar la misma sentencia: «Vanidad de vanidades, y todo es vanidad»[4] fuera del servir a Dios. Job, varón justo, era opulento en las riquezas y feliz en la familia; pero la mano de Dios le tocó, perdió unas y otras, la lepra cubrió su cuerpo y, sentado en un estercolero como en un trono de desgracia,[5] rascándose con un pedazo de teja proclama la inconstancia de las cosas del mundo.[6] Salomón, rey sapientísimo y poderosísimo, sentado en un trono de marfil y oro, rodeado de una corte brillantísima, circuido de gloria y de felicidad, fastidiado por el exceso de ésta exclama con aquella sentencia suya que ha traspasado los siglos y que todos los hombres repiten en el día de su desengaño, o sea, en el día de la sabiduría: «Vanidad de vanidades, y todo es vanidad».[7] ¿Pues de qué necesitará este corazón nuestro, que ni las felicidades satisfacen?

La gran Teresa de Jesús nos lo da a comprender con una expresión felicísima, hablando del demonio. Hablando de éste y de su eterna desgracia, queriendo calificar la causa de ésta, dice: «Este desgraciado que no puede amar». Luego, para ser feliz debe amar; luego, quien no ama no puede ser feliz, y a este corazón hecho para amar de nada le sirven todas las cosas de la tierra.

Pero si los placeres, las riquezas y los honores no les satisfacen, por desgracia muchas veces lo deshacen, lo oprimen y

4. Eclesiastès 1, 2.
5. «como en un trono de desgracia»: sobre la línia.
6. Cf. Job 1, 21.
7. Eclesiastès 1, 2.

matan, quedando entonces el hombre horriblemente mutilado, sin corazón, sin amor, buscando únicamente lo que halaga a la carne y contenta los sentidos. Y cuántos hay ¡oh Dios mío! en nuestros días que han perdido el corazón, que no piensan más que en sí mismos y en sus placeres! El apóstol San Pablo, al argüir a los paganos sus vicios y vanidades, les dice que no tienen corazón: «sine affectione»,[8] y si hoy predicara el grande apóstol, tendría que reprender a los mundanos de la misma falta; pero así como su doctrina tomó el mando e hizo aparecer santas generaciones de hombres, que tenían el corazón según Dios, Jesucristo, Señor nuestro, en nuestros tiempos se ha dignado abrirnos las puertas de su sacratísimo Corazón, para que a su vista y calor se encendiera el nuestro y se hiciese semejante a él.

He aquí, hermanos míos, porque vosotros cada día venís a este santo templo a oír las piadosas meditaciones, que desde este púlpito se os leen, para aprender de amar, para retornar a vuestro corazón, tomando por modelo el Corazón de Cristo, y yo, órgano en este momento del mismo Sagrado Corazón, me ocuparé brevemente en explicaros cómo el afecto que el Divino Maestro nos enseña, en primer lugar, y, como el fundamento de todos, aquel[9] fuego que vino a traer a la tierra y en el cual quería que ésta se encendiese, como dice el Evangelio,[10] es el fuego del amor de Dios. Y para hacerlo dignamente, etc. Ave María.

I

¿A quién amará nuestro corazón sino a quien le ha hecho? ¿En quién más dignamente pueden emplearse sus afectos sino en Aquel mismo que se los ha dado?

8. Romans 1, 31; 2 Timoteu 3, 3. — «Sine affectione»: sobre la línia.
9. «aquel»: «que aquel» 1ª; «es aquel» 2ª.
10. Cf. Lluc 12, 49.

Y, sin embargo, Dios juzgó necesario el mandar expresamente este amor: «Diliges Dominum Deum», etc.[11] Pero el mundo todo lo ama menos Dios; ama los vicios e iniquidades, aplaude las injusticias, hace enormes sacrificios, es generoso hasta el extremo para la vanidad y la sensualidad, derrama oro[12] para el lujo y los placeres, y da un miserable ochavo cuando se le pide por amor de Dios, para la gloria de nuestro Señor Jesucristo. Y es porque no tiene el corazón en Dios.

Es cierto que cuando Dios crió al hombre lo hizo recto, como nos dice la Sagrada Escritura,[13] que sus afectos se dirigían hacia[14] arriba, como el humo del incienso; pero después, viciada nuestra naturaleza por el pecado, ¡cuán diferente es la tendencia de nuestro corazón! No ha desaparecido aquel noble y primer impulso, que elevaba nuestro afecto[15] a Dios, como a una Hermosura y Bondad infinita, pero se encuentra con otra tendencia imperiosa y turbulenta, que le lleva en dirección contraria, luchando ambas para apoderarse de su corazón, lucha que arde hasta en los más nobles pechos. San Pablo la sentía: «Sentio etiam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae».[16]

Cristo bajó del cielo a la tierra para tomar parte en esta lucha que hay en el corazón de cada hombre y que tiene además el mundo dividido en dos partidos: el de los que siguen a Cristo y el de los que van contra Cristo encendiendo aquel fuego, en el cual quiere que el mundo arda. Empezó él mismo por manifestarse[17] encendido de este fuego: «Zelus domus tuae comedit me».[18] Deja la compañía de sus padres al volver del Templo para hacer brillar la gloria de su Padre; dice a sus padres que se le quejan: «Nesciebatis quia in his quae Patris

11. Deuteronomi 6, 5; Mateu 22, 37 i paral·lels.
12. «derrama oro»: sobre la línia.
13. Eclesiastès 7, 30.
14. «hacia»: sobre la línia.
15. «afectos» ms.; potser cal llegir «nuestros afectos».
16. Romans 7, 23.
17. «manifestarse»: «verse» 1ª.
18. Salm 68, 10.

mei sunt oportet me esse?».[19] Y para hacer brillar esta gloria, trabaja, sufre, padece, espera rendido de cansancio, sentado junto a un pozo, a una pobre pecadora; encendido de santo celo no vacila en arrojar del Templo a azotes a los que le profanan y, abrasado de amor, entre mil vituperios y escarnios, se deja conducir el inocente Cordero hasta la cima del Calvario, ara sagrada, sobre la cual es inmolado. Los santos y piadosos escritores de la vida de Cristo nos explican con qué transportes de amoroso deseo se abrazó con la cruz como con el instrumento, con el cual había de alcanzar la gloria de su Padre celestial.

Y, en efecto, retoños de la Cruz son todos los amadores que Dios ha tenido y tendrá en el mundo; son rosas que brotaron[20] de la tierra fecundada por la sangre de Cristo. Desde el día en que el Señor murió sobre el Calvario hasta nuestros días vemos una continuada, magnífica y encendida hoguera de amor de Dios sobre la tierra; los doce apóstoles son como doce chispas que saltaron[21] de aquel inmenso fuego que ardía en el corazón de Cristo y con el cual había de encenderse el mundo. Y, en realidad, se encendió. Los hombres no dudaban de derramar su sangre por su amor: —dieciocho millones de mártires—, santos monjes y vírgenes, los santos misioneros y todo esto, ¿este cúmulo de vidas heroicas y de muertes gloriosas, esta inmensidad de sacrificios, qué espíritu lo animaba, qué fuego lo movía, sino el fuego del Corazón de Cristo?

«Mirabilis Deus in sanctis suis».[22] En el cielo de la Iglesia hay una magnífica constelación de santos, verdaderas estrellas, preciosos astros de luz y de hermosura; pero ¿de quién reciben esta luz y hermosura, de dónde reciben todo su mérito? Del Corazón de Jesús. Como de las estrellas, que cada noche contemplamos, sabemos que, algunas[23] de ellas a lo me-

19. Lluc 2, 49 (2, 19 ms.).
20. «brotaron»: «salieron» 1ª.
21. «saltaron»: «brotaron» 1ª.
22. Salm 67, 36.
23. «muchas» 1ª.

nos, reciben la luz del sol, asimismo las virtudes que los santos ostentan, el celo de los apóstoles y la caridad de los mártires, la paciencia y constancia de los santos padres de familia,[24] etc., no son más que participaciones de aquel manantial de virtudes que llamamos[25] el Sagrado Corazón de Jesús.

Quitad a éste de en medio del mundo, que se cierren los corazones a su santísima influencia, y todo habrá desaparecido. ¿No lo estamos ya tocando con las manos? ¿Qué se han hecho las dulces y honestas costumbres del tiempo[26] de nuestros padres? La tranquilidad de espíritu y la alegría cristiana dominaban en los corazones de los hombres, la unión en las familias, la cordialidad en los pueblos; cada familia parecía una sola persona; cada pueblo, una familia que se asistía en sus necesidades, se consolaba en sus amarguras; el uno se alegraba con las alegrías del otro, y esta alegría, esta paz y sosiego provenía de que Cristo era el Rey del mundo. Nadie osaba rebelarse contra Él, todos le obedecían, todos le acataban y veneraban; el enemigo de Cristo era considerado, como[27] es en realidad, el criminal más infame; sentían más las injurias que a Él se dirigían que si se dirigiesen a sus propias personas.

¡Cuán diferente la situación en nuestros tiempos! Nos hemos acostumbrado a la impiedad, y ya el mal no nos causa horror, oímos la blasfemia con la insensibilidad de una piedra. — Juan Crisóstomo: vemos las profanaciones del día del Señor, etc.

Esto prueba que somos cristianos débiles, que nos falta[28] la energía de la fe; de lo contrario, trabajaríamos más por la gloria de Cristo. Cada uno dentro de su familia, de sus relaciones, debe procurar extender esta gloria, primero teniendo una fe valiente y activa —«non erubesco Evangelium»[29]— Necesi-

24. Des de «la paciencia» fins a «familia» és afegit sobre la línia.
25. «lla-mos» ms., en canvi de línia.
26. «los tiempos» 1ª.
27. «como»: «y» 1ª.
28. «que nos falta»: sobre «oíd a San Pablo» ratllat.
29. Romans 1, 16.

dad de *confesar* la fe *ad salutem*: «Qui non confitebitur me coram hominibus», etc.[30]

Esta frialdad e indiferencia traspasa el Corazón de Jesús con una lanzada más cruel que la de Longinos, y le hace exclamar: «Quid est quod debui ultra facere... et non feci?» (Is. cap. 5, v. 4). De todo esto se deduce que la mayor parte de los hombres, hoy, no aman a Jesucristo y, en la práctica, conservan algo de la ley cristiana, pero no aman a su autor.[31]

II

Necesidad de amar a Jesucristo. — «Qui non diligit manet in morte».[32]

(A) El amor de Jesucristo consiste en apreciarle más que todas las cosas; más que nuestros padres, que a los hijos, etc. Cuántos hay que cometen injusticias por amor a sus hijos, o les permiten el mal,[33] y se condenan, porque aman más al hijo que a Jesucristo; pero es un amor falso, que ha de producir la perdición también del hijo. — Muchos creen que el amor a Jesucristo está reservado a las personas que viven en el claustro; no, Jesucristo quiso ser enarbolado en la cima del Calvario, para que poniendo el espectáculo de su amor a la vista de todos, todos le amen.

(B) «Pro omnibus mortuus est».[34] Luego, por todos debe ser amado: «Si amare pigebat, saltem redamare non pigeat».[35] «Si quis non amat Dominum nostrum Jesum, sit anathema» (Cor. 1ª, cap. 16, v. 23).

(C) Nuestra alma es como el fuego, necesita de qué alimentarse, y si no se alimenta de Jesucristo, se alimentará de vani-

30. Cf. Mateu 10, 32, Lluc 12, 8.
31. Des de «De todo esto» fins a «a su autor» és afegit.
32. 1 Joan 3, 14.
33. «o les permiten el mal»: afegit sobre la línia.
34. 2 Corintis 5, 15.
35. Citació no identificada.

dades e ilusiones; al revés, amándole a él seremos felices, porque amamos a quien sabemos que nos ha amado más que a su misma vida; su amor es constante, tierno; es un amante a quien siempre tenemos presente y que nadie nos puede quitar. — «Maria optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea».[36] — Además, perder todo lo que amamos: familia, riqueza, la patria, etc., no [es perder] este amante.[37] — Poder y energía de este amor para producir la felicidad.[38] — Felicidad de los santos, hasta en el martirio. San Ignacio mártir invita a las fieras a que lo devoren; San Pablo: «Cupio dissolvi et esse cum Christo».[39] — Cómo al que ama a Jesucristo le es posible padecer y gozar, lo cual es una sombra de lo que pasó Jesucristo en los días de su pasión. — La parte baja padece, la carne sufre, pero el espíritu, puesto en contacto con Dios, amando a Jesucristo sobre todas las cosas, está satisfecho, porque tiene la íntima convicción de que le agrada.[40] Personas que padecen con el sonrís en los labios. — Este milagro se explica por el «vivo ego, jam non ego; vivit vero in me Christus».[41]

III

No basta decir «Señor, Señor» para entrar en el reino de los cielos;[42] no basta un amor de boca, sino que debe ser de corazón: «Operibus credite, et non verbis»;[43] y el mismo Je-

36. Lluc, 10, 42.
37. Dubtant hem intentat donar un sentit a aquesta frase que sembla imperfecta. En el manuscrit llegim: «...patria etc. no este (-e *sobre correcció*) amante». Hom podría llegir també, per exemple: «...no [lo hacemos sino por] este amante» o quelcom de semblant; sembla que volia dir això l'autor.
38. Afegit sobre la línia: «del lecho de un hospital, del calabozo de una cárcel, puede hacer, y hace, un paraíso».
39. Filipencs 1, 23.
40. Afegit sobre la línia: «como aquellas montañas, cuya cúspide baña el sol y en la falda retumba el trueno».
41. Gàlates 2, 20.
42. Cf. Mateu 7, 21.
43. Cf. Joan 10, 38.

sucristo dijo: «Si diligitis me, mandata mea servate».[44] Luego, quien no guarda sus mandamientos no le ama y, por lo tanto, no puede salvarse. Por esto San Pablo, que es el grande apóstol del amor a Jesucristo, no se contenta con predicarlo sólo, sino que además nos dice: ni los lujuriosos, ni los detractores, ni los blasfemos poseerán el reino de Dios.[45] Esforcémonos nosotros en alcanzarle,[46] imitando aquel Corazón divino siendo castos, humildes, pacíficos, despreciadores del mundo, y todas las demás virtudes necesarias para alcanzar el reino de los cielos, que a todos os deseo, etc.

III

CONTRA EL MUNDO

Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. 1ª Joan., cap. 2º, 15.

Observando atentamente en[1] los santos Evangelios el trato de Nuestro Señor Jesucristo con la gente, y examinando el carácter con que se presenta vemos siempre que en Él resplandecer el carácter del maestro. Maestro le llamaba el pueblo, maestro de los apóstoles; el pobre pesebre de Nazareth[2] es cátedra en que nos predica la humildad cristiana y desde[3] la cruz en la cima del Calvario habla a todo el mundo para enseñar el rigor de la justicia divina y la inmensidad de su misericordia.

Y ¿por qué es maestro el buen Jesús? ¿Por qué Dios, al

44. Joan 14, 15.
45. Cf. 1 Corintis 6, 9-10.
46. Cf. Filipencs 3, 12.

1. «en»: sobre la línia.
2. «Nazareth»: llegiu «Belén».
3. «desde»: sobre la línia.

manifestarse corporalmente a sus criaturas, se presenta como maestro de ellas?

Porque nuestra mayor miseria es la ignorancia; porque la sabiduría verdadera es la cualidad más rara; no[4] se encuentra con las ciencias si puede gloriarse de poseerla el letrado, y hasta la experiencia cotidiana nos enseña grandes torpezas y despropósitos cometidos por personas que el mundo aclama por sabios, porque no hay nada más necio que el mundo, pues, según las Sagradas Escrituras, la sabiduría del mundo es fatuidad delante de Dios.

Desgraciado de quien tome al mundo por maestro, que quedará engañado, tendrá de las cosas conceptos equivocados, vivirá en una perpetua ilusión, correrá desatinado en pos de cosas que son puras apariencias y alimentará su espíritu de mentiras. «¿Ut quid diligitis vanitatem et quaeritis mendacium?».[5]

Tres son los enemigos del alma, que desde el día en que pecó nuestro padre Adán hasta el día en que concluye el mundo estarán en éste para la perdición de las almas. Pero hay épocas en que domina más uno que otro. Todos dominan en la nuestra. El dominio tiene hoy cátedra pública[6] de herejía, con numersos auxiliares..., la carne está a punto de sofocar al espíritu..., el lujo, la glotonería, las excesivas comodidades con que nos brinda la nueva civilización dan creces a la carne. La austeridad propia del estado de cristianos ha desaparecido, y nos espantamos, y se nos hace duro de creer que hombres como nosotros pudieran pasar el rigor de las estaciones acogidos en las cuevas de Montserrat y de Montseny, alimentándose con pan de bellotas y con las frutas silvestres del bosque.

Pues, a pesar de todo, no es la carne el enemigo hoy más dominante; es el mundo. Él es el que ha llegado a avasallar

4. «no»: «que no» 1ª.
5. Salm 4, 3.
6. «pública»: sobre la línia.

el corazón del hombre, él quien lo tiraniza con amenazas y temores, quien lo seduce con suavísimos, pero mortales alicientes.

¡Ay! Si no fuese el temor del mundo, ¡cuántas más almas se salvarían en el siglo 19 de las que se salvan; qué mayor número de hombres veríamos arrodillados ante el Santísimo y recibiendo los sacramentos; qué mayor número de mujeres vistiendo modestamente y apartándose de lugares peligrosos! Pero el mundo se lo veda; oyen la voz de Cristo, pero la del mundo es más halagadora y, en competencia entre el mundo y Cristo, entre un camino anchuroso, rodeado de delicias y de fácil andar, y un camino áspero, estrecho y pedregoso, como es, en apariencia, el que conduce a Cristo. El hombre flaco escoge el primero, porque las delicias le seducen, porque ve que por él va[7] la multitud, sin pensar que la infinita mayoría de los hombres, según el dictamen del Espíritu Santo, se compone de necios.

Pues ¿quién va a sacarnos del terrible engaño en que estamos? ¿Qué luz disipará las espesas tinieblas que cubren la tierra y engañan a los hombres? La luz que despiden las llamas de amor que se albergan en el Corazón de Jesús. Este divino Maestro nos enseñará que fuera de Él no hay verdadero y duradero consuelo para las almas, que todo lo del mundo es vano y que, a pesar de sus amenazas, es impotente para con las almas fieles a Cristo. Esto es lo que me propongo explicaros Ave María.

I

Vanidad del hombre

No hay hombre que no proclame que todo lo del mundo es una gran vanidad, que no esté enteramente convencido de ello y, no obstante, todos somos víctimas de ella. El más pru

7. «van» 1ª.

dente, la persona de más claro entendimiento sufre lo que el mundo llama decepciones, es decir, engaños; las apariencias se apoderan de nuestro entendimiento, les entregamos nuestro corazón, hasta que descubrimos que todo es nada y que hemos sido víctimas de una ilusión.

Somos niños durante toda nuestra vida; el joven conoce y se ríe de las pueriles ilusiones de cuando era niño; el hombre de madura edad, de las doradas ilusiones de la juventud; el viejo, de las de toda la vida y, si pudiera hablarnos el moribundo que, colocado ya en las puertas de la eternidad, con serenidad de juicio contempla las cosas mundanales, ¡con qué elocuencia nos descubriría y explicaría que toda la vida no es, como dice un poeta, otra cosa que un profundo sueño, siendo la muerte un terrible despertar! El demonio se ha valido siempre de esta profunda flaqueza de nuestra naturaleza, es el más hábil ilusionador que ha habido y, porque el pecado no es más que una ilusión, trabaja continuamente para hacernos caer en ella. —Tentación de Eva en el paraíso terrenal: «Eritis sicut dii» etc.[8] Tentación de nuestro Señor Jesucristo: «Haec omnia tibi dabo» etc.[9] —Tentación de San Benito en Monte Casino.[10] Hasta la ambición no es más que una ilusión. Anécdota de Dionisio de Siracusa referida por Plutarco.[11] —Como Dionisio corremos nosotros en pos de apariencia, y cuando las alcanzamos, se desvanecen. Y ¡cuántas veces el hombre, seducido y engañado, se encuentra en el abismo del pecado y se conoce reo de rebedía contra de Dios! Por esto, el principal trabajo del sacerdote estriba en enseñar la verdad, manifestarla a todo el mundo encarnada en la persona del Hijo de Dios, bajo la dirección del cual es imposible el engaño.

8. Gènesi 3, 5.
9. Mateu 4, 9.
10. Cf. Gregori Magne, *Dialogi*, llibre II, cap. 2.
11. El Dr. Torras deu referir-se als *Moralia* de Plutarc; però a quina anècdota exactament?

II[12]

«Ego sum via,[13] veritas et vita».[14] —Fuera de Jesucristo no hay otro maestro capaz de enseñar a los hombres; los demás indican, guían, dirigen, pero no dan fuerzas a la voluntad. Él es el único que «docet cum potestate»;[15] Él solo desvanece las ilusiones y abre a la vista del hombre un nuevo mundo de sublimes realidades, radicalmente destruidoras de las ilusiones del mundo. Éste dice bienaventurado el rico, el que tiene a su disposición grandes medios; Jesucristo: «Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum».[16] ¿Quién es el pobre de espíritu? El que vive en medio de las riquezas sin tenerles apegado el corazón, con modestia, sin lujo etc. y, al revés, ¿qué le dice al mundo? Goza, aprovéchate de la vida etc. —Cristo dice: «Beati qui lugent, quoniam ipsi[17] consolabuntur»;[18] el mundo dice: bienaventurado aquel a quien todo le viene a pedir de boca, a quien la fortuna favorece. Y ¿por qué Cristo dice «Beati qui lugent»? Porque conoce el corazón del hombre y sabe que las lágrimas le vuelven sabio, y la alegría mundanal, necio. —Cristo dice: «Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam» etc.[19] Y ¿por qué razón bienaventurados? Porque viviendo el cristiano la esperanza, a medida que sus merecimientos sean mayores espera más para la otra vida; el mundo, al contrario, como no ve más que lo presente, aborrece todo lo que es sacrificarse, reprimirse, sufrir hasta por las causas más nobles e ilustres; por esto, los verdaderos defensores de la justicia, de la patria, etc., en ocasiones críticas salen del campo de la Religión, porque nadie obra ni se sacrifica sino con la esperanza de una paga. Y ¿por qué el mun-

12. «III» ms.
13. «via»: sobre «magister» ratllat.
14. Joan 14, 6.
15. Cf. Lluc 4, 32.
16. Mateu 5, 3.
17. «ipse» ms.
18. Mateu 5, 5.
19. Mateu 5, 10.

do es enemigo de la esperanza? Porque sólo cree y ama lo presente, ahoga y mata las grandes virtudes. ¿Qué es la virtud? La virtud consiste *in arduo*; luego, sin lucha, sin amargura y violencia, no hay virtud. Mas el mundo busca únicamente la felicidad, el goce, etc. Luego, el mundo imposibilita la virtud.

Tan sólo Jesucristo es verdadero maestro; el mundo es un maestro perverso y criminal. Al joven que siente el aguijón de las pasiones, que muere por gozar, que se desvive por el lujo y la ostentación, el mundo le aplaude y le dice: Haces bien, goza de tus floridos años. Al que trabaja para amontonar riquezas, le dice: Aumenta tus caudales, no te pares en medios;[20] con ellos lo lograrás todo. Pero Jesucristo le advierte: ¿De qué te servirá ganar todo el mundo, si pierdes tu alma?[21] Amontona tesoros que el orín no conserva.[22] De manera que el mundo aplaude todas nuestras perversas inclinaciones, al paso que Jesucristo las combate. De aquí la diversidad que resulta entre los discípulos de uno y otro. Por desgracia, el maestro casi universal ahora es el mundo. Las familias no educan ya a sus hijos en las modestas, bellísimas y santas costumbres cristianas. Al niño, desde el pecho de la madre, se le acostumbra al lujo y a la vanidad; muchas veces de los mismos padres aprende la falta de respeto a Dios y a sus santas leyes. Pero, desgraciada la persona que recibe una tal educación: cuando llega el día de la contradicción y de la prueba, se encuentra flaco, no tiene fuerzas para resistir y se rinde entregándose muchas veces a una total desesperación.

III

¡Cuán diferentemente pasa al que, despreciando las máximas del mundo,[23] toma por maestro a Jesucristo!

20. «no te pares en medios»: sobre la línia.
21. Cf. Mateu 16, 26 i paral.
22. Cr. Mateu 6, 19.
23. «despreciando las máximas del»: sobre «venciendo al» ratllat.

Pero tal vez diréis: ¿cómo renunciar al mundo? ¿Por ventura tenemos que hacernos[24] frailes o[25] monjas? No, hermanos míos; pero todos hemos renunciado a él en el bautismo y, si queremos ser discípulos de Cristo, no podemos serlo del mundo: «Nemo potest duobus dominis servire».[26] Tal es el estado de la sociedad: que los hombres creen que las cosas más elementales de la vida cristiana sólo pertenecen a los religiosos o eclesiásticos; ejemplo: el ayuno en Cuaresma o la oración cotidiana; y, sin embargo, pertenecen a todos. Y todo proviene de que no se da una educación cristiana.

Cuando Jesucristo es el maestro, no sólo produce la virtud en los hombres, sino la felicidad. ¿Quién ignora que la persona más feliz es un cristiano perfecto?

(a) Porque está contento con su suerte, cree que la providencia le ha colocado en el lugar que le convenía y que ella goberna en todas las circunstancias de la vida.

(b) Porque sabe poner a medida a sus deseos, ha aprendido a refrenar sus pasiones y queda, por lo mismo, libre de las terribles consecuencias del que se deja llevar de ellas.

(c) Porque desde niño no se llena de las ideas de felicidad y riquezas, honores y placeres, sino de sacrificio, de abnegación, y se le pone siempre a los ojos, como a tipo y modelo de su vida, el crucifijo.

Pero ¿cómo, diréis, estos tristes precedentes pueden conducir a la felicidad? Destruyendo las ilusiones y acostumbrando al hombre a la abnegación de sí mismo. Si quieres ser feliz, empieza por resignarte a no serlo. Esto y la esperanza crean en el hombre una situación de espíritu que, de una parte, le hacen insensible, en gran parte, a la contradicción, porque sabe que a ella vive destinado, que tiene el fin altísimo de probarle y purificarle, y que toda la vida no es más que una interinidad que cesará un día para dar lugar a la gloria, y «no son de comparar los trabajos de esta vida con la gloria que nos espera».[27]

24. «hacernos»: sobre «renunciar» ratllat.
25. «o»: «y» 1ª.
26. Mateu 6, 24.
27. Romans 8, 18.

IV

JESUCRIST REI

ADVERTIMENT PRELIMINAR ALS SERMONS SEGÜENTS

Els dos sermons que segueixen foren predicats successivament el primer i el segon dia de les festes del Santuari del Sant Crist de Balaguer. Al principi de cada un dels discursos (no al final, com de costum) l'autor adverteix: «Predicat a Balaguer, primer dia de les festes, 9 de novembre de 1896» i «Predicat a Balaguer, segon dia de les festes, 10 de novembre de 1896», respectivament. En el primer sermó l'orador es refereix a la ciutat de Balaguer, al santuari del Sant Crist, a la famosa imatge de Jesús crucificat i a les festes anuals.

*El Dr. Torras prengué com a tema d'ambdós sermons dos aspectes de la reialesa de Jesucrist. El sermonari editat no conté altres discursos pastorals sobre aquest tema, si no és un breu esquema, mancat de data i d'indicació topològica, amb el títol d'«El regne etern de Jesucrist» (*Obres completes, *VIII, 345); és d'això que tracta també, però diferentment, el segon dels dos sermons en qüestió.*

El text de cada sermó ocupa dos bifolis, de paper de barba «A SERRA S», de 33 per 22 cm el full desplegat.

Els textos representen redaccions bastant senceres; són molt més que esbossos. Hi ha passatges, però, on l'autor apuntà només les idees. L'abundància d'afegitons de ploma i tinta diferents de les usades en la primera redacció fan suposar que el Dr. Torras redactà el text a Barcelona i que, ja a Balaguer, en revisar els textos abans de la predicació, hi féu retocs i complements, molts dels quals, per no lligar orgànicament amb el text original, han hagut de ser transcrits aquí en nota.

> *«Tu dicis quia rex sum ego»: tal com dius jo sóc rei (*JOAN, c. 18, v. 37).[1]

Les festes cristianes sobrepugen de molt a les festes profanes, com sempre les coses de Déu sobrepugen a les coses del

1. «Posuerunt super caput ejus causam ipsius scriptam: Jesus Nazarenus Rex» (Mateu 27, 37, segons la litúrgia) 1ª, ratllat.

món. Les festes cristianes duren per molts segles, passen de generació en generació; canvien les modes, els sentiments i les idees, però elles perseveren i són sempre les mateixes. Són universals, és a dir, comprenen totes les classes; prenen part en elles rics i pobres, savis i ignorants, joves i vells, eclesiàstics i seculars. Greus, per sa pròpia naturalesa exclouen els excessos; suaus i dolces, donen expansió a tots els ànims i fonamenten la germanor entre els ciutadans.[2] En elles s'honra Déu amb la solemnitat del culte, amb l'oració pública; l'amor dels homes entre si es multiplica, les famílies es reuneixen, els amics es conviden. En elles es manifesta el caràcter essencial de nostra divina religió cristiana, l'aliança entre Déu i l'home, l'equilibri que sempre hi ha entre la glòria de Déu i el bé dels homes; o sia, en les festes cristianes resplendeix aquell principi fonamental de la Llei cristiana: l'amor a Déu i l'amor als homes. Déu és honrat i venerat, i els homes troben en elles consol i expansió, essent com un repòs en el fatigant camí de la vida.[3]

En aquestes festes el cor de l'home s'alegra, perquè són un homenatge tributat a un home i, al veure un semblant nostre en el tron, d'altíssima dignitat, de l'altar cristià, sembla que la nostra naturalesa es dignifica. Els patrons dels pobles solen ser apòstols, màrtirs, confessors, verges, és a dir, homes il·lustres i poderosos per la seva santedat, que ens prometen un patrocini excels. Vosaltres celebreu aquesta festa en honor d'un home elevat no a la santedat humana més alta i prodigiosa, sinó de l'home Crist Jesús, alçat fins a la Divinitat, absort i identificat, personificat amb el Verb etern, Déu omnipotent com el Pare, Jesucrist crucificat.

Per això, aquesta festa vostra té més les qualitats dites que les altres festes. La devoció dels sants creix, minva i fins canvia segons les necessitats i circumstàncies del temps. «Jesus Christus heri et hodie, ipse in saecula».[4] La universalitat tam-

2. «ciutadans» «hòmens» 1ª.
3. Des de «Déu és honrat» fins a «la vida»: entre línies.
4. Hebreus 13, 8.

bé és major, perquè tot sant representa, en cert mode, un atribut de Déu; per això se'ls invoca per casos determinats, se'ls[5] presenta com exemple en aquesta o en aquella virtut; però en Jesucrist habita la plenitud de la divinitat o el tresor de totes les riqueses celestials.

Us deia que en les festes cristianes resplendia l'aliança entre Déu i els homes, perquè en els sants s'ajunta la naturalesa humana amb la gràcia divina; però en aquesta festa vostra l'aliança entre Déu i l'home arriba a son grau major, perquè l'objecte d'ella és Jesucrist, en el qual s'uneixen l'essència divina i l'essència humana; en la seva sagrada persona, com diu San Bernat,[6] es besaren el cel i la terra, essent ella com el petó etern i afectuosíssim entre la humanitat i la divinitat, unides les naturaleses dues per l'amor, sens que mai més s'hagin de separar.

Volent jo exalçar aquest excels patró de tot el món, patró de tots els homes i de tots els àngels, però patró especialíssim de la noble ciutat de Balaguer, veient-lo aquí entronitzat dalt de la creu en aquest turó,[7] com al mig de son reialme, voltat de l'esplèndida naturalesa i, asseguda als peus com filla fidel,[8] la ciutat, vaig a explicar-vos la dignitat reial que el caracteritza i que notablement exerceix sobre tot el món i, en particular, sobre la insigne Balaguer.[9] Ave Maria.

És rei el qui governa i dirigeix suament els seus subordinats, portant-los[10] amb sabiduria a la consecució del seu fi. Per això la suprema regla de bon govern és la Providència divina. Tot ho ha criat i disposat Déu amb un fi. El cel, la terra, la mar, amb tot el que ells contenen,[11] ho ha fet per a l'home.

5. «se'l» ms.
6. Sant Bernat, *Super Cantica*, cf. sermó 2, II, 3: *Opera omnia* (ed. J. Leclercq etc.) I, 10.
7. «dalt de la Creu en aquest turó»: «dalt d'aquest turó» 1ª.
8. «filla fidel»: «noble filla» 1ª.
9. «la insigne Balaguer»: «aquesta» 1ª.
10. «portant-los»: «dirigint-los» 1ª.
11. Salm 145, 6.

Els homes són reis de les criatures inferiors, i imagineu-vos la sabiduria i la potència divina del Rei de l'eterna glòria, que governa els homes respectant-los el seu poder i llibertat.[12] Verdaderament li pertoca el títol de «Rei de reis i Senyor dels qui dominen».[13]

(a) Des del principi dels temps el Pare celestial crià i governa totes les coses per medi de son Fill etern.[14] Per medi de sa *Paraula* crià totes les coses, i sa *Paraula* és el Fill. Amb son braç governa el món, i son braç és el Fill.

(b) Quan el món es perdé pel pecat, quan el llinatge es corrompé, envià son Fill a instaurar-lo.[15] Ell, clavat a la creu, prengué possessió de la terra, i des d'aleshores la seva llei santa és la Llei de la Humanitat, i allí on Ell no regna, hi dominen l'esclavitud, el vici, la ignorància; en una paraula, són salvatges o, almenys, no coneixen la dignitat humana.

(c) I el Fill etern, que crià, restaurà i governa el món, és també el qui l'ha de judicar. Àngels i homes, abans de constituir el regne etern, seran judicats per Ell, qui farà la separació: «Deus judicium tuum regi da»...[16] «Hic Iesus, qui assumptus est, sic veniet».[17]

Quan[18] el món esperava la vinguda de l'humil Fill de la Verge Maria, esperava un Rei. Descendent de David, el gran Rei d'Israel, el seu regne havia d'abarcar tot el món i havia de durar per tota l'eternitat. Havia de ser el gran restaurador, el legislador sapientíssim, que establiria un nou ordre de coses, essent-ne com el Pare: «Pater futuri saeculi».[19]

A l'aparèixer[20] en el món revestit de la més gran humili-

12. Sobre la línia: «los governa sens que ells dexen de ser reys».
13. 1 Timoteu 6, 15; Apocalipsi 19, 16.
14. Sobre la línia: «Tot fou criat, tot és restaurat, tot és judicat pel Fill de Déu».
15. Sobre la línia: «Instaurare omnia in Christo» (Efesis 1, 10).
16. Salm 71, 2.
17. Actes 1, 11. —Tot el punt (c) és afegit en lletra menuda.
18. Sobre la línia: «Si el Fill governa és clar que és Rei» (vegeu la nota 20).
19. Isaïes 9, 6.
20. Com anteriorment (nota 18), hi ha un subtítol afegit: «La dignitat reial de Jesucrist apareix més visiblement en son naixement i en sa mort».

tat, sens cap senyal exterior, amb l'hàbit d'esclau,[21] el món el reconeix per rei. El mateix els mags que Herodes, que els doctors de la Llei («ubi est qui natus est Rex judaeorum?»),[22] i li paguen tribut els àngels del cel i els reis de la terra. Fins ja es veu perseguit com a Rei.

Quan apareix per establir son Regne, sa Persona sagrada respira tota[23] la majestat reial. Parla, i els qui l'escolten prenen per lleis de vida les seves paraules; reconeixen que no ha anat a l'escola ni ha estudiat, però se'ls imposa «sicut potestatem habens, non sicut scribae et pharisaei».[24] Demana que el segueixin, i el segueixen... com a súbdits..., entra en el temple i, trobant-hi els qui hi mercadejaven, fa un assot de cordes i els treu a cops. Un dia, amb sa paraula reial, domina tot el poble, i fuig, i s'amaga perquè el volen alçar per Rei.[25] Si quan era xic el persegueixen perquè l'esperit profètic l'anomenava Rei, ara, ja home, el porten als tribunals i l'acusen com enemic del Cèsar, perquè el tenien, i Ell es tenia, per Rei.[26] Quan Pilat li pregunta si és rei, respon «ego sum».[27] Al dictar la sentència, al qualificar el delicte de Jesucrist, el jutge digué la veritat: el seu delicte era ésser Rei; per això li posà el títol sobre el cap: «Jesus Nazarenus rex...»,[28] i sempre que a Jesucrist se'l vol desterrar del món, quan en la persona de la seva Església se'l vol crucificar, sempre és pel mateix delicte: perquè és rei. «Nolumus hunc regnare super nos».[29] I el cas és, estimats germans, que no pot deixar d'ésser-ho, perquè ho és per sa pròpia naturalesa; és Rei, i ni la mateixa omnipotència divina pot fer que deixi d'ésser-ho,[30] com la llum no

21. «d'esclau»: «de pecador» 1ª.
22. Mateu 2, 2.
23. «respira tota»: «despedeix» 1ª.
24. Mateu 7, 29.
25. Cf. Joan 6, 15.
26. Cf. Lluc 23, 2; Joan 19, 12 i 15.
27. Joan 18, 37.
28. Joan 19, 19.
29. Lluc, 19, 14.
30. Sobre la línia: «és la Llei de la nostra intel·ligència, és la Llei de la nostra voluntat, és lo qui dóna les lleis físiques, lo qui envia la vida i la mort, és la causa de totes les causes, és lo Senyor universal».

pot ser fosca, i la calor no pot ser freda. Per això, quan el crucificaren, quan l'alçaren clavat en el pal, quan l'enarbolaren dalt del Calvari per a aniquilar-lo, aleshores prengué, estenent els braços, la possessió de tota la terra, i terra i cel, amb terratrèmols, tenebres i eclipses, manifestaren reconèixer son Senyor.

Jesucrist ensenyà una manera d'arribar, i Ell mateix la practicà, que abans era desconegut, *per medi del sofriment*. Crucificat, és quan es pot dir que el seu regne es manifesta més: el cel i la terra, amb tenebres, eclipses i terratrèmols, el reconeixen per Senyor, i el mal lladre li diu: «Memento mei dum veneris in regnum tuum».[31]

En la creu vencé el dimoni, qui s'havia apoderat del món; la sang de Jesucrist fou el preu de la Redempció. Per això des d'aleshores el món fou de Jesucrist, el *comprà*.[32] Amb doble títol li pertany; però ha volgut la Providència divina que la possessió pacífica i absoluta del seu regne no vingués fins al principi del regne etern. Mentre dura el món actual és regne pel sofriment (l'Església militant), el dimoni i l'home mundà es resisteixen, i amb el sacrifici se'ls venç. Aquesta llei de vèncer per medi del sacrifici ha arribat a ésser una llei humana.

«Beatificamus eos qui sustinuerunt» (Jac. 5, 11). Dignifiquem i exalcem els qui sofreixen, els adjudiquem la dignitat reial. Els màrtirs..., la penitència cristiana...,[33] els qui moren exercint obres benèfiques..., no sols els missioners, sinó tots els qui moren per a escampar la civilització..., els qui moren víctimes de la ciència...,[34] el vostre darrer comte Jaume, perquè fou dissortat,[35] té el nom rodejat d'una aurèola. «Beatifi-

31. Lluc 23, 42. —Afegit: «i lo centurió el regoneix per Fill de Déu. I ab això quan lo veuen ab lo manto reial de púrpura de la seva sang, ab la corona d'espines etc.».

32. Cf. 1 Corintis 6, 20; 1 Pere 1, 18-19.

33. Sobre la línia: «la pobresa voluntària, exemple St. Francesc».

34. Sobre la línia: «tots els qui se sacrifiquen no sols pel bé espiritual, sinó també temporal de son pròxim».

35. «dissortat»: «desditxat» ms. —Referència a Jaume II d'Urgell, dit «el Dissortat», nascut suposadament a Balaguer.

camus eos qui sustinuerunt». Aquesta llei l'ha formulada l'Església en sa sagrada litúrgia: «per passionem ejus et crucem ad resurrectionis gloriam perducamur».[36] Tots aquells qui s'uneixen amb sa passió amb el Primogènit de la Humanitat[37] participaran de sa dignitat reial.

La imatge[38] del Sant Crist de Balaguer és també una prova d'aquesta llei, de que les injúries glorifiquen. Jesucrist es glorificà amb la seva passió; el mateix passà amb aquesta imatge. Entre aquesta i el seu diví original hi ha una vertadera identificació. En ella es reproduí el martiri del Calvari. Història de Berito...[39] D'aquesta imatge, Berito és el Calvari i aquest puig el Tabor, la muntanya de les olives, la muntanya de la glòria. Mireu-lo amb els braços estesos, que a tots us crida. «Tota die expandi manus meas ad populum non credentem et contradicentem»,[40] quant més al poble de Balaguer, que us ama.[41] Quantes generacions han trobat consol a l'ombra d'aquest arbre sagrat! Perills de què ha salvat a Balaguer. Miracles. Sobretot l'aparició de les tres llums, hermós símbol de la Divinitat, amb què es manifestà també a Manresa i a Poblet.

Gràcies a l'Ajuntament, al Rector i clero, en particular al del Santuari, a les monges, a tots els Balaguerencs; que mai diguin: «Nolumus hunc regnare super nos»,[42] sinó que, essent-li súbdits en el món, puguin regnar amb ell en la glòria.

36. Oració *Gratiam tuam*.
37. Cf. Romans 8, 29; Colossencs 1, 15.
38. A partir d'aquí fins al final del sermó, tot en lletra més menuda, encara que no sempre igual, per tal d'encabir la resta del sermó en l'espai que quedava de l'última pàgina del bifoli.
39. «Berito»: es refereix a la llegenda del miracle celebrat litúrgicament el 9 de novembre, data del present sermó, i anunciat així pel Martirologi Romà: «Beryti» (Beirut) «passio imaginis Salvatoris, quae a Iudaeis crucifixa tam copiosum emisit sanguinem, ut orientales et occidentales ecclesiae ex eo ubertim acceperint».
40. Romans 10, 21.
41. Entre línies: «Així com un monarca, a qui vol distingir, li envia lo seu retrato ab autògrafo, així Jesucrist vos envià aquest retrato seu ab lo autògrafo, que són los fets meravellosos obrats».
42. Lluc 19, 14.

V

ETERNITAT DEL REGNE DE JESUCRIST

Regni ejus non erit finis (ex Symb. Fidei)
(Luc. 1, 33).[1]

No hi ha res més variable i mudadís que el món, perquè nosaltres, els homes, som també variables i mudadissos: de tot ens cansem, els homes, fins d'estar bé. Els menjars més dolços, les lectures més perfectes ens cansen.[2] Modes en el vestir, en el construir,[3] maneres de pensar. Pero en una[4] de les coses en què més canvien i que més ens cansen, és en el govern. El poble de Déu era[5] governat paternalment per un d'ells mateixos, que anomenaven jutge... Demanen un rei. En tots els pobles de llarga història veiem el mateix. A l'antiga Roma, reis, república, imperi i, després de seguir tot el camí, tornar a començar. A poca diferència passa el mateix amb la França contemporània.

I, no obstant, el regne de Crist, a pesar de les impugnacions del diable i de la guerra de l'home enemic, a pesar de les heretgies, cismes, evolucions, etc., continua son camí a través de totes les generacions. La història ens demostra[6] que l'Església és eterna i les heretgies són transitòries. N'hi ha hagut que semblava que mai s'haguessin d'acabar. L'arrianisme. En el temps modern l'heretgia protestant; en nostres dies la Revolució. Mes aquests errors i novetats passaren, o van passant, «et veritas Domini manet in aeternum».[7]

¿D'on prové, doncs, l'eternitat d'aquest regne de Crist? Es-

1. Primer lema, ratllat: «Rex pacificus».
2. Des de «els menjars» fins a «ens cansen»: sobre la línia.
3. «en el construir»: sobre la línia.
4. «una»: «lo» 1ª.
5. «era»: «tenia» 1ª.
6. «demostra»: «ensenya» 1ª.
7. Salm 116, 2. —Des de «Mes aquests errors» fins a «in aeternum»: entre línies.

tudiar l'eternitat del regne de Jesus crucificat serà l'objecte d'aquest sermó. Ave Maria.

I

«Et regnabit in domo Jacob in aeternum» (Luc. 1, 32). El mateix la Profecia que l'Evangeli, quan parlen del regne de Jesucrist, ens demostren que ha de ser com el compliment de tot l'antic, la realització definitiva i permanent del que anava preparant des del principi dels segles. Per això, en el llenguatge de la Bíblia al Cristianisme se l'anomena l'últim temps, és a dir, la darrera època de la humanitat.[8]

Déu crià tot l'univers com un gran patrimoni, del qual féu administrador[9] l'home. Tot depenia d'ell. Única intel·ligència entre la terra, plantes i animals, ell devia governar-ho tot. «Homo, cum in honore esset, non intellexit...,[10] factus sicut equus et mulus, quibus non est intellectus».[11] Caiguda de l'home. Pecà per voler saber massa. Aleshores Déu envià al món un Home, en el qual residia la plenitud de la sabiduria del Pare,[12] i rescatà l'herència i la féu un regne definitiu. Per això l'Església canta: «Regni ejus non erit finis».[13]

En el món[14] el regne de l'home i el regne de Déu han d'és-

8. Afegit: «Pròpiament el regne del Fill de Déu és des del principi del món, quan crià l'home, a qui, com un *vicari*, encarregà el govern».

9. «administrador»: «hereu» 1ª.

10. Salm 48, 13 i 21. —Sobre la línia: «L'home que peca perd l'enteniment».

11. Salm 31, 9.

12. Sobre la línia: «és a dir, usant el llenguatge evangèlic, no havent reeixit son administrador, que és l'home, envià a son hereu, que és Jesucrist» (cf. Lluc 20, 13-14).

13. Lluc 1, 33 (i vegeu el lema del sermó): —Segueix, afegit: «II», quan de fet la divisió II primitiva es troba més endavant, adoptada també en la nostra transcripció. Com a títol de la divisió II afegida aquí, llegim: «(caràcter del regne de Jesucrist)». I encara, afegit: «Quan l'home vol anar per ell sol, està perdut».

14. Segueix en el ms.: «podem considerar», ratllat.

ser com un sol regne.[15] Quan l'home vol regnar per si sol, cau en la més gran esclavitud.

(a) Esclavitud de les seves passions, que l'embruteixen, el priven de la intel·ligència i després, com feres rabioses, fins destrueixen el mateix seu ser corporal.[16]

(b) Esclavitud de família, perquè la casa, en què el cap d'ella no es reconeix súbdit de Déu, és una vertadera esclavitud i sofriment.

(c) Guerra en la societat en què no es reconeix Déu per Senyor. Despotisme del ric i insolència del pobre.[17]

Tot això vol dir que el regnat de l'home no pot durar. Caiguda de les grans nacions orientals, de Grècia, Roma, els moros.[18] El regne de Crist és etern, sols pot caure si deixa d'ésser regne de Crist.[19]

II

El regne de Crist és etern, perquè és obra divina, i Déu és etern. L'Església és Déu governant el món. Si el Rei és etern, també ho serà el regne, perquè aquest regne durarà fins després de finar el món. Així com Déu no envelleix mai, tampoc el seu regne sobre la terra. Entre les coses humanes la mateixa grandesa a què arriben és causa de corrupció i de descomposició. Un home de geni conquista una part de món i en

15. Entre línies: «L'essència del cristianisme és la unió entre l'home i Déu. Per això, de l'Evangeli ne diem un testament, perquè per ell Jesucrist fou hereu l'home i participant de son regne».

16. Afegit: «Déu els permet caure en grans ignomínies, fins als savis, com ja deia Sant Pau als Romans» (cf. Romans 1, 26).

17. Afegit: «Despotisme, esclavitud, sacrificis humans [entre línies: "vicis deïficats"], desempar dels vells. Dii gentium daemonia [salm 95, 5]. L'home no respecta l'home, si no és per Déu».

18. «els moros»: sobre la línia.

19. Afegit: «Les nacions cristianes són exposades també a la decadència, com tot l'humà; els vicis, les mateixes prosperitats o les grans misèries fan decaure, però són *sanabiles* [cf. Saviesa 1, 14]. Quan han perdut la fe, ja estan acabades».

fa un gran regne; aquest serà el primer dels regnes de la terra que caurà a trossos. Fins un home particular, amb el seu treball i talent, funda una gran casa; la seva descendència, temptada per la riquesa i els vicis, serà la primera en quedar destruïda. Aquesta obra de Déu, el regne de Crist, és eterna perquè és simplicíssima, com la naturalesa divina; no hi ha complicació de lleis;[20] la llei fonamental, l'Esperit Sant l'escriu en el cor dels homes; les altres lleis són secundàries, i tota la substància i essència d'aquest regne la compendia l'apòstol Sant Pau dient: «Regnum Dei justitia et pax et gaudium in Spiritu Sancto».[21]

Justitia. El regne de Jesucrist crucificat no és un sistema polític, ni una filosofia, ni una escola literària o artística, ni és un codi de lleis. Tot això passa com les fulles dels arbres, que cauen i tornen a nàixer. Tot això ha d'alimentar-se de la saba d'aquest arbre diví plantat en el cim del Calvari; però no és el mateix arbre, són coses o institucions que viuen dins del regne de Crist, però no són el mateix regne. El regne de Crist consisteix, com digué el mateix Senyor, en «amar Déu sobre totes les coses, i el pròxim com a si mateix».[22]

Veus aquí per què el regne de Jesucrist crucificat és etern i universal. Està compost de tots aquells que honren i amen Déu, i honren i amen el pròxim. Des d'Abel i tots els justos de l'Antic Testament fins a l'últim que viurà sobre la terra formen el regne de Déu.[23] El regne de Déu és la justícia, doncs els justos són ciutadans d'aquest regne.

(a) No hi ha diversitat de temps, perquè és «justitia in Spi-

20. Sobre la línia: «Lex Dei ejus in corde ipsius» (salm 36, 31).

21. Romans 14, 17. —Afegit: «Aquesta és la constitució del regne de Jesucrist, sempre la mateixa. Quantes constitucions havem vist a Espanya i a l'estranger!».

22. Cf. Mateu 22, 27; Lluc 10, 27. —Afegit: «I. Amar Déu, que és el bé, vol dir apartar-se del mal, vol dir fer l'home just. Fuig del pecat que és el desordre. II. Amar el pròxim com a si mateix vol dir destrucció de l'egoisme i la caritat regnant per tot. Teoria del cos místic (de Sant Pau), essent el Cap Jesucrist i tots els homes germans».

23. «formen el regne de Déu»: sobre la línia.

ritu Sancto» i, de conseqüent, tots els ciutadans d'aquest regne tenen l'esperit en l'eternitat, no en les coses variables i transitòries en la vida present.

(b) No hi ha diversitat de llengües; tenen una llengua universal, aquella llengua de foc que Jesucrist envià el dia de la Pentecostes,[24] o sia, la caritat, que fa que els homes s'entreguin tots els uns als altres. Una comunicació més íntima que aquella que s'obté per ministeri de la llengua corporal, la comunicació dels esperits, l'auxili mutu dels homes justos, la *comunió dels sants*,[25] per medi de la qual[26] els homes s'ajuden els uns als altres per a arribar al fi benaventurat.

(c) No hi ha diferències de classe. Tots són uns en aquest regne. Fins dins de l'Església no hi ha més que dues classes: eclesiàstics i seculars. Tret el respecte que sempre es deu a l'autoritat civil, i encara els qui l'exerceixen davant de Déu són com el més íntim dels seus subordinats.[27]

Pax. El regne de Déu és pau; per això digué Jesucrist després d'establir-lo: «Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis»...,[28] «quam mundus non potest dare». La pau és el primer do de què disfrutem els ciutadans d'aquest regne.[29] Pau en l'interior de cada u. Exemple, els sants: pau en la misèria, en la malaltia, en vida i en mort.[30] Pau entre els uns i els altres: «Cor unum et anima una».[31]

En els regnes. En els congressos de la pau fins els protestants han cregut que el millor arbitratge internacional era el del Papa.

24. Cf. Actes 2, 3.
25. Símbol dels Apòstols.
26. «quals» ms.
27. Afegit: «Aquesta igualtat es manifesta evidentment en l'Església. Tal vegada el Prelat serà fill del masover, i el fill de l'amo li besarà la mà i s'agenollarà davant d'ell. En l'Església la grandesa de Déu fa desaparèixer totes les grandeses humanes».
28. Joan 14, 27.
29. Sobre la línia: «És la conseqüència de la justícia de l'Esperit Sant Porta la pau, perquè destrueix les passions».
30. Sobre la línia: «Non est pax impiis» (Isaïes 48, 22).
31. Actes 4, 32.

Gaudium. La *justícia* i la *pau*, porten la felicitat, el goig. El goig de l'esperit cristià[32] i el goig de l'esperit mundà; confusió[33]. L'excitació de les pasions produeix[34] el malvat goig del pecat, que acaba amb l'amargura, la desesperació i la mort. El goig cristià purifica, fortifica i consola; per això digué Jesucrist Senyor Nostre: «El meu jou és suau i la carga lleugera; apreneu de mi, que só mans i humil de cor, i trobaran repòs les vostres ànimes».[35]

Aquesta llei i aquest jou consisteixen en subjectar-se a[36] la Veritat i a la Justícia de Déu. Portem-la sempre dignament: «Servire Deo regnare est». Aquí regnarem sobre les nostres passions, regnarem sobre totes les dificultats i perills: «Super aspidem et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem»;[37] regnarem sobre les ciències, la veritat de les quals[38] és fal·lible; regnarem sobre les arts, el goig de les quals[39] arriba també a cansar. Tu, pobre, regnaràs sobre les riqueses, perquè tens un tresor major que elles, que no es rovella, ni el poden robar;[40] com Jesucrist regnarem sobre la mort, la fe cristiana triomfa d'ella, i després regnarem en la glòria.[41]

Però[42] el regne de Jesucrist sobre la terra sempre serà deficient i incomplet. La Providència divina no ha volgut encadenar encara els àngels rèprobes i l'home[43] del pecat. Per això

32. «cristià»: «Sant» 1ª.
33. Entre línies: «Tenim set de goig. Qui té set no mira de quina aigua beu. Però desgraciat d'aquell que beu de tota aigua, que beurà metzines. Per això digué Jesucrist: Qui tingui set que vingui a mi i begui, que mai més no tindrà set (Joan 7, 37 i 4, 14). Qui beu l'aigua del món és com l'hidròpic».
34. «produeixen» ms.
35. Mateu 11, 30 i 39.
36. «subjectar-se a»: sobre la línia.
37. Salm 90, 13.
38. «la veritat de les quals»: «qual veritat» ms.
39. «el goig de les quals»: «qual goig» ms.
40. Cf. Mateu 6, 20.
41. Afegit: «Omne genu flectatur caelestium, terrestrium et infernorum (Filipencs 2, 20). És la monarquia universal, rei dels àngels també. Adveniat regnum tuum (Mateu 6, 10; Lluc 11, 2). Regnum Dei intra vos est (Lluc 17, 21). Omnia mihi tradita sunt a Patre» (Mateu 11, 27; Lluc, 10, 22).
42. A partir d'aquí, tot el final del sermó l'afegí l'autor a la primera redacció del text.
43. «l'home»: «als (*sic*) home» ms.

Sant Joan veié, abans del triomf, tan horrendes revelacions. Però després també sentí aquella veu com crit d'una gran gentada,[44] com remor de moltes aigües, com espetec de grans trons, que deia: «Al·leluia, perquè nostre Déu tot poderós ja ha pres possessió de son regne. Gaudeamus et exultemus, et demus gloriam ei..., et uxor ejus (l'Església) praeparavit se».[45] I triomfant sobre tota criatura, sobre tota potestat diabòlica i humana, veié aquell personatge misteriós, que és anomenat per son nom «Verbum Dei»,[46] i en son vestit i en son muscle porta escrit: «Rex regum et dominus dominantium».[47]

Feu, oh Senyor, per vostres mèrits, que us siguem fidels a[48] la terra etc.

44. «d'una gran gentada»: «d'un gran gentiu» ms.
45. Apocalipsi 19, 6-7.
46. Apocalipsi 19, 13.
47. Apocalipsi 19, 16.
48. «a»: «en» 1ª.

B. PANEGÍRICS DE SANTS

VI

PANEGÍRICO DE SAN FELIPE NERI

ADVERTIMENT PRELIMINAR

Són tres grans bifolis. Per haver-se perdut un darrer bifoli, el text ha quedat truncat, mancat del final. No creiem que la part perduda del manuscrit hagi estat més d'un bifoli, ja que, en la part conservada, el Dr. Torras havia arribat a l'apartat IV del sermó, el qual, d'altra banda, ja resultava molt llarg. De fet, en aquest bell panegíric de sant Felip Neri, a l'autor mancava només parlar de la fundació de l'Oratori, cosa que ja comença de fer en el tros conservat de l'apartat IV.

No es tracta d'un esquema de sermó, sinó de la redacció sencera, en la qual hi ha nombroses correccions que, amb prou evidència, no són esmenes introduïdes en una revisió del text, sinó en la mateixa redacció.

Segons el que hem dit, poc li devia faltar, al text, per a ser complet. En el bifoli perdut (recordem que es tractava d'un bifoli gran) degué quedar molt espai en blanc, el qual, segons costum del Dr. Torras (n'hem vist molts exemples), potser fou aprofitat per a redactar altres apunts homilètics, més o menys considerables, i això explicaria la separació d'aquest últim bifoli i la seva pèrdua.

Amb la pèrdua del final del text ha desaparegut també la indicació del lloc on fou predicat el panegíric i la data, indicacions que no sol deixar el Dr. Torras. La data ha de ser l'heortàstica del sant: un 26 de maig. L'escriptura, encara poc torturada, fa pensar en la dècada dels anys 70. La redacció in extenso *del text del discurs fa sospitar que es tracta d'una obra del predicador prevere encara relativament jove.*

El lloc d'aquest discurs tan solemne degué ésser l'Oratori de Barcelona. Les Obres completes, *IX, 42-44, ofereixen un esquema d'un altre panegíric de Felip Neri, en català aquesta vegada, predicat a Vic l'any 1903, quan el Dr. Torras ja hi era bisbe. Aquest esquema porta el mateix lema, però més curt: «Suscitabo mihi sacerdotem fidelem» (1 Reis 2, 35).*

> *Suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum et animam meam faciet, et aedificabo ei domum fidelem, et ambulabit coram Christo meo cunctis diebus (1 Regum, cap. 2, vers. 35).*

La Providencia divina, que vela por la conservación de la Iglesia, se manifiesta de un modo particular durante las grandes tribulaciones que Dios permite que de vez en cuando sobrevengan a la inmaculada Esposa del Cordero. Entonces, en medio de las tinieblas aparecen rayos de luz que alumbran al fiel, confortan al vacilante y hacen estremecer a la impiedad, que se creía ya segura del triunfo.

Cuando en el siglo decimosexto apareció una de las más tremendas herejías que han afligido a la Iglesia, sus sostenedores tomaron por pretexto de la infernal predicación la corrupción de la Iglesia, amados hermanos, que es incorruptible como Jesucristo, cuyo cuerpo místico es, como Dios, de quien es hija inmaculada. Roma sobre todo era el blanco de sus abominables invectivas, cosa de otra parte común y natural, porque el demonio, padre legítimo[1] de todas las herejías, comprende que lo primero que debe atacarse es la cabeza, donde reside la vida, el espíritu, por decirlo así, de la Iglesia. Y por

1. «legítimo»: «natural» 1ª.

esto Dios, que siempre, desde San Pedro, ha enviado a Roma grandes santos, en la calamitosa época de la introducción del Protestantismo hace surgir, alrededor de los sepulcros de los apóstoles y de la cátedra de Pedro, una gloriosa turba de varones apostólicos santísimos, que no sólo son la honra de la Iglesia, sino su fortísimo apoyo y sus más fieles servidores. Roma ya no es sólo[2] la ciudad santa, sino la ciudad de los santos, la vida cristiana florece en ella; el espíritu de oración y de piedad no queda encerrada en los monasterios, sino que se difunde por las familias, y la que había sido motejada por los herejes con el nombre de Babilonia, vino a ser la santa Sión de los seguidores de Cristo.

La historia nos ha transmitido, rodeados de una aureola de gloria, los nombres de los apostólicos varones que santificaron a Roma en aquella época, pero a ninguno Roma se muestra tan agradecida, de ninguna se gloría tanto, como de aquel cuya fiesta celebramos en este día: el incomparable Felipe Neri. De oración ardiente como Elías, austero y penitente en medio de la gran ciudad como los ermitaños de la Tebaida, casto y dulce como el Evangelista Juan, reunió tesoros de virtud y gracias bajo un exterior común, probando que la virtud cristiana no es planta que sólo vive en los altos y desiertos montes, en la soledad no hollada de planta humana, sino que también puede crecer espléndida en medio de la sociedad, y que el varón perfecto puede llegar a la cumbre de la virtud no sólo viviendo bajo el tosco tugurio del ermitaño, sino que puede santificarse en la casa y en el palacio de una gran ciudad.

Esta verdad que nuestro Señor Jesucristo enseñó al mundo con su ejemplo, nos la demuestra también de un modo admirable Felipe Neri con su vida santísima. Era ya santo, y santo de primera magnitud, y perseveraba en estado seglar; hízose sacerdote por obediencia; y después, Padre ya de una dilatada familia, fue preciso que la diera[3] reglas, y, no obstante, no

2. «ya no es sólo»: «vuelve a ser» 1ª.
3. «que la diera»: «darle» 1ª.

constituye una religión; él, sacerdote secular, quiere que sus discípulos sean también presbíteros seculares, y, así como él, bajo la corteza de un clérigo romano, fue un portento de santidad, quiso que su Oratorio, sin ser una orden religiosa, tuviese la perfección que puede tener la religión más observante.

Ésta es, amados hermanos, la fisonomía especial y propia de San Felipe Neri y de su Oratorio, y como, según veis, no fue más que un simple sacerdote, y en ello se complacía el santo, en este día dedicado a su gloria quiero probaros que fue un sacerdote perfecto, convencido de que este solo título le es más glorioso que el de fundador, reformador de Roma, introductor del espíritu de piedad, que más tarde esparció por el mundo su hijo más ilustre, Francisco de Sales, y otros muchos que le son propios y la piedad de los fieles le tributa.

Ayudadme a implorar etc.

I

No es de extrañar que Felipe Neri apreciase tanto la calidad de sacerdote, porque ninguna grandeza humana puede compararse al sacerdocio. Es una cosa maravillosa y extraña, es la sublimación del hombre a amigo de Dios, a intercesor de los hombres, a lazo de unión entre[4] la humanidad miserable y pecadora y[5] su riquísimo y santísimo Criador.[6] El sacerdote, flaca criatura como los demás hombres, recibe una investidura divina, un carácter indestructible y sobrenatural, que le hace similar de Cristo, origen del sacerdocio y fuente de todo poder sacerdotal. La Providencia destinaba a Felipe a este ilustre estado y, por esto, desde su infancia «le previene con bendiciones de dulzura»,[7] le comunica[8] aquel amoroso temple

4. «entre»: «de» 1ª.
5. «y»: «con» 1ª.
6. «Criador»: en lloc d'una paraula ratllada.
7. Salm 20, 4.
8. «le comunica»: «comunica a su alma» 1ª.

de alma que el sacerdote debe tener, y ya niño es ejemplo de piedad y de oración. El célebre monasterio de San Marcos, en su patria, es su primera escuela. Allí, a la sombra de aquella casa santificada, entre otros, por el ilustre Antonino, y enriquecida con la representación de celestiales escenas, que en ella pintó el príncipe de los pintores cristianos, el bienaventurado Juan de Fiésole, va adquiriendo aquella[9] santidad que debía llegar a ser tan portentosa. Pero Dios aún le preparaba otras escuelas, y Él mismo quería ser su maestro.

Llamado a una pequeña[10] ciudad del reino de Nápoles por un tío, que quería hacerle su heredero, por indicaciones de su familia va allí. Pero ¡cuán diferente fue el resultado, amados hermanos en Jesucristo! El magnánimo Felipe no amaba ni el oro ni la plata; su corazón era demasiado grande, y sólo podía llenarse con Aquel que todo lo llena con su inmensidad. Allí, cerca de la casa de su tío, descubre el célebre monte de la Trinidad, de Gaeta, lleno de hendiduras que, según la tradición, se formaron con[11] el terremoto acaecido a la muerte de Cristo. Aquel fue el lugar de sus consuelos, en aquella soledad Dios le habló al corazón. Cristo crucificado y rebosando amor, y él dedicado al comercio, es decir, al acumulamiento de mundanales riquezas: he aquí un contraste que no pudo resistir Felipe. El oro es nada[12] en comparación del amor, y Felipe, que ya amaba, deja las riquezas de su tío y se dirige a Roma, no sabe a qué precisamente, pero sí va a consagrarse del todo[13] al amor de Dios. Entra en Roma, de donde[14] no debía salir por espacio de[15] sesenta años, y de la cual había de ser el apóstol. Entra en Roma, y allí es donde hace[16] su verdadera y próxima preparación para el sacerdocio.

9. «aquella»: «la» 1ª.
10. «a una pequeña»: «al Nápoles» 1ª.
11. «con»: sobre correcció.
12. «es nada»: repetit 1ª.
13. «del todo»: «completamente» 1ª.
14. «donde»: «la que» 1ª.
15. «más»: afegit i ratllat.
16. «hace»: «hacía» (?) 1ª.

Todos los santos, amados hermanos, han tenido una especie de aprendizaje, un tiempo de preparación, antes de darse a conocer al mundo. Generalmente el desierto ha sido el lugar elegido. Benito intenta salvar a la sociedad[17] de la corrupción y de la ignorancia, y a este fin quiere instituir una dilatada familia monástica.[18] Pues bien, tiene su lugar de preparación, su tiempo de incubación y fecundación; antes que enriquecer las almas de los otros debe enriquecer la suya, ponerla en contacto con Dios, para que se purifique y engrandezca.[19] Su escuela fue la horrenda cueva de Nursia;[20] su maestro, el mismo Dios,[21] que en la soledad hablaba a su corazón. Ignacio de Loyola quiere[22] organizar un cuerpo de ejército para que sostenga la bandera de Cristo con gigantescas luchas y trabajos indecibles: ¿quién será su maestro y cuál su escuela? La escuela, todos lo sabéis, la cueva de Manresa; su maestro, Dios. Felipe está destinado a ser sacerdote y padre de una muchedumbre de sacerdotes, necesita también una preparación; necesita llenar aquel gran corazón que ha de ser un tesoro de amor y de celo, y ¿dónde lo llenará? ¿Cuál será su escuela? No el desierto ni el convento; su escuela será Roma, la gran ciudad, pero no la ciudad de los vivos, sino de los muertos; no la ciudad de los pecadores, sino de los santos: las catacumbas. Enterrado[23] en aquellos horrendos subterráneos para diez años, que son su verdadera preparación. Sale únicamente de las catacumbas para ejercitarse en la caridad y ganar[24] almas para el cielo; visita a los enfermos, enseña el catecismo a los ignorantes, predica a los jóvenes disolutos[25] y convierte una porción[26] de los mismos; pero, concluidas estas ocupacio-

17. «a la sociedad»: «al mundo» 1ª.
18. «monástica»: «religiosa» 1ª.
19. «engrandezca»: «agrande» 1ª.
20. «Nursia»: l'autor ho confon amb Subiaco.
21. «Dios»: sobre «que» ratllat.
22. «quiere»: repetit en passar d'un bifoli a l'altre.
23. «Enterrado»: «He aquí un hecho» 1ª.
24. «ganar»: «para ganar» 1ª.
25. «disolutos»: «calaveras» 1ª.
26. «porción»: «muchedumbre» 1ª.

nes, su habitación son las catacumbas. Allí habla con Dios y con los santos, se pasea por aquellos inmensos corredores llenos de sepulturas, y los secos huesos de los mártires van dándole lecciones, haciendo[27] crecer en su pecho el amor de Dios y el amor de los hombres, y los santos, que ya descansan en el Señor, parece que le cuentan[28] como un amigo, ¡Cuán bello y profundo es, amados hermanos, este espacio de la vida de Felipe! El que ha de ser digno ministro de Jesucristo hace lo que hizo la Iglesia: antes de aparecer a la luz del día, antes que establecerse en la ciudad, se santifica en los subterráneos y, por esto, como el grano de trigo que la tierra cubre, será preciosa espiga.

Su espíritu crece cada día, y cuanto más se acerca al sacerdocio, su unión con Dios va siendo más íntima. Cuenta su historia un hecho maravilloso y sorprendente, que aunque muy sabido, no quiero dejar de[29] referiros en este día de su gloria. Felipe, como a herido por el amor, tenía una especialísima devoción a Aquel Amor Substancial, fuente del santo y casto amor, a Aquel Espíritu que enciende los corazones y los esclaviza, y se los hace suyos llenándolos de suavísima dulzura. Estaba, pues, en las cercanías de la Pentecostés, y el siervo de Dios instaba vivamente al Espíritu Santo que le comunicase sus dones; la oración de Felipe hacía violencia a Dios, y he aquí que de repente ve descender como[30] un globo de fuego, que va a colocarse sobre su corazón. Lo que entonces le pasó a aquel serafín humano es imposible de explicar; la fuerza divina del amor le arroja al suelo; no se le manifestó el Señor[31] por viento sutilísimo, como al antiguo patriarca, sino por viento impetuoso, como a los apóstoles.[32] Desde entonces el cuerpo de Felipe estuvo constantemente agitado por un temblor que

27. «haciendo»: «hacen» 1ª.
28. «le cuentan»: «ya le cuentan» 1ª.
29. «de»: manca en el manuscrit.
30. «como»: sobre la línia.
31. «el Señor»: sobre la línia.
32. «apóstoles»: «y» afegit i ratllat per tal de començar una nova frase.

los médicos se cansaban inútilmente en curar, mientras él repetía aquellos versos: «Decidme, si sabéis, cómo hecha ha sido —la red de amor que a tantos ha prendido».

II

Pero hora es ya de que empiece a hablar de su sacerdocio. Felipe era ya un apóstol, había convertido a muchos pecadores, tenía una continua oración, dirigía a muchos por el camino de la virtud y, no obstante, permanecía en el estado de seglar. Su confesor le manda que reciba las sagradas órdenes, y el humilde cliente las recibe. Éste será el fin a que, sin pretenderlo él,[33] Dios le encaminaba; éste era el estado en el cual había de cumplir su misión terrena.

Toda la perfección sacerdotal, toda la virtud del ministro de Cristo, y aun del simple cristiano, se compendia en una palabra: la caridad. El amor de Dios y el amor a los hombres: he aquí todo y lo único que necesita el sacerdote.

El sacerdote,[34] intercesor de los hombres, debe tratar familiarmente con Dios, y por esto le conviene una alianza íntima con Él, es decir, una caridad perfecta; y ¡cuán difícil le es al corrompido descendiente de Adán llegar a este altísimo estado de amistad con Dios! El hombre terreno tiende a lo bajo; a su torcida voluntad y a su alucinado entendimiento les cuesta desprenderse de los lazos que le ligan, y el alma, viendo un estado superior, queda como encadenada, contemplándolo como inaccesible. Por eso, el primer paso hacia el amor a[35] Dios es la pureza.

Cuando estudiamos profundamente esta virtud angelical, descubrimos en ella dos cosas: la separación y la unión. Aun en el orden natural llamamos puras a aquellas cosas que no

33. «el»: sobre la línia.
34. «El sacerdote»: «El amor» 1ª.
35. «el amor a»: «la caridad de» 1ª.

tienen elemento alguno extraño. El agua que salta de su caudal en la montaña es pura, porque no tiene absolutamente mezcla alguna de materias extrañas; pero después que ha corrido por el valle y arrastrado la tierra o las yerbas que encontró en su corriente, entonces deja de ser pura. Lo mismo exactamente notamos en el orden espiritual:[36] una alma es pura cuando no tiene aficiones extrañas, cuando no se une a cosas impropias de su naturaleza, y, si subimos al Dador de toda pureza, el Espíritu purísimo que llamamos Dios, observamos el Ser simplicísimo por excelencia, separado de todos los demás e inconfundible. Pero al hombre, ser mezquino y pobre, no le basta la separación; quedaríase estéril e inútil, y por esto necesita, sin la separación, una unión, la unión con su Criador, que no puede alcanzar hasta después de lograda la separación. Entonces el alma, vacía de todo elemento repugnante, no presenta obstáculo a su Criador, que desea llenarla de sí y comunicarle sus dones; entonces está verdaderamente dispuesta para la amistad con Dios. Entonces el sacerdote entra sin turbación a tratar con Dios la salvación de los hombres, sus[37] hermanos.

¡Cuán admirables, amados hermanos, fueron, en Felipe, esta separación[38] y esta unión![39] La separación es dura, cruel; sólo se alcanza con la violencia, como en el reino de los cielos, del cual es puerta.[40] Es preciso quebrantar los bríos de la sensualidad, para que el espíritu quede libre. Felipe tiene guerra declarada a su cuerpo, le trata como enemigo, le rinde a fuerza de abstinencias y continuas mortificaciones, hasta que llega a tenerlo rendido. Entonces queda libre del molesto enemigo, no tiene nada que le impida volar hasta la fuente de toda dulzura, queda tan espiritualizado que la carne no le parece pro-

36. «espiritual»: «sobrenatural» 1ª.
37. «sus»: «que» 1ª.
38. «separación»: «unión» 1ª.
39. «unión»: «separación» 1ª.
40. Cf. Mateu 11, 12.

pia, y muchas veces confiesa, con su admirable ingenuidad, que se ha olvidado de comer.

Pero Felipe aún alcanza otra separación, otra purificación más difícil que ésta: la pureza del espíritu. Cierto que la carne es enemigo temible,[41] porque es doméstico e insidioso, pues nada se insinúa[42] tan suavemente en nosotros como el placer de nuestra carne; pero hay otra concupiscencia y otro amor más fuerte: el amor de la estimación ajena, la ambición de los honores, el aplauso del mundo. Aun el hombre su propia carne doma[43] y mortifica[44] sus placeres ante el ídolo de la ambición, todo lo sujeta a él, y lo da para adquirir el predominio; como Satanás sacrifica la felicidad, para obtener un lugar más distinguido, y la ceguera humana llega a tanto y nuestro orgullo nos domina de tal manera, que esta concupiscencia abominable no hace perder al hombre su honor ante la pública consideración de la sociedad. Los extravíos de nuestra concupiscencia carnal se ocultan; la concupiscencia del espíritu se manifiesta, y el que la tiene aún es digno de alternar con los virtuosos. Muchos son los castos de cuerpo, pocos los puros de espíritu; en Felipe, no obstante, corrieron parejas. No sé de ningún santo que haya vivido con más intimidad con los grandes personajes, que haya sido tan distinguido de los mismos, más rogado a aceptar honores, y que le haya aventajado en desprendimiento. Los cardenales le tratan como a superior y padre, cumplen sus mínimas indicaciones y buscan su conversación con particular gozo. Los pontífices le consultan en los negocios arduos de la Iglesia y le oyen como a un oráculo. Los teólogos le piden les explique sus[45] más oscuras cuestiones y, sin quererlo ni pretenderlo, llega a ser verdadero árbitro de la corte del Vicario de Cristo. En vano los papas querrán hacerle cardenal: él desviará la conversación con chistes

41. «temible»: «terrible» (?) 1ª.
42. «pues nada se insinúa»: «porque el amor de los placeres se insinúa»: 1ª.
43. «doma»: «mortifica» 1ª.
44. «mortifica»: «doma» 1ª.
45. «sus»: «las» 1ª.

y se negará con jovialidad a admitir tal dignidad. En vano los embajadores del Rey de Polonia irán a visitar su celda para conocer un tal prodigio de santidad: él los recibirá leyendo, en compañía de un amigo, un libro de fábulas y comentando con grandes risas las gracias del poeta, a fin de que le tengan por hombre trivial. De él podemos decir lo que los discípulos de Benito escribieron[46] en una celda que el patriarca de los monjes de Occidente había habitado: «Inspexit et despexit».[47] Felipe lo vio todo y lo despreció todo; vio todas las grandezas humanas, aun las establecidas por Cristo, y no las deseó; se las ofrecieron y las despreció.

Imaginaos ahora cuál había de ser la pureza de espíritu de este siervo de Cristo, cuál la paz de su simplicísimo corazón y, de consiguiente, cuán dispuesto había de estar para tratar con Dios, que es enemigo de toda turbación: entraba en su divina presencia, se ponía en comunicación con Él con la mayor facilidad o, por mejor decir, siempre estaba en comunicación con Dios y era preciso que se hiciera violencia para dejar de estarlo. «Amore langueo»,[48] repetía a menudo, y verdaderamente estaba enfermo de amor, su espíritu siempre estaba activo amando y hasta, si quería dormir, era preciso que alguno de sus discípulos fuera a distraerle. ¡Oh contraste verdaderamente prodigioso! El común de los hombres tenemos grandes trabajos cuando queremos concentrarnos un poco en la presencia de Dios y, aun este poco, distraídos y fríos, no sentimos la presencia del Criador; parece que aquello sea contrario a nuestra naturaleza y que aquellos momentos sean de violencia; a Felipe le pasaban rápidamente las horas de este ejercicio, y una suavidad verdaderamente divina llenaba su espíritu.

Todos los santos han tenido[49] objetos que de un modo par-

46. «escribieron»: «que» afegit i ratllat.
47. Inspirat, sembla, en les paraules que escriu sant Gregori el Gran en la seva vida de sant Benet, *Dialogi*, II, prefaci: «Despexit iam quasi aridum mundum cum flore».
48. Cant. 2, 5.
49. Des de «Todos» fins a «tenido»: «En todos los santos descubrimos» 1ª.

ticular han excitado su corazón al amor y han solicitado su espíritu a la unión íntima con Dios. La gracia se adapta a la naturaleza perfeccionándola y completándola; por esto cada santo es distinto de los demás y, a pesar de que la perfección es una, parece que haya santidades diferentes. ¡Qué diferencia, por ejemplo, entre Bruno, el austero fundador de la Cartuja, el rígido solitario, y Felipe! Felipe, poeta por naturaleza y habiéndose ejercitado en la poesía en su juventud, recibía la impresión de la divinidad particularmente, nos dice su historia, a la vista de las[50] grandes obras de la naturaleza y del arte. Su lugar ordinario de oración era un punto alto de la casa, desde donde se descubría la bóveda azul que sirve de techo a la tierra, y ¡cuántas[51] veces no había desfallecido también de amor divino ante el cuadro de la Visitación que adornaba su iglesia, obra primorosa de un gran artista! La historia nos enseña y la tradición de Roma nos hace ver aún un lugar predilecto de Felipe, al cual solía acudir cada día, acompañado de sus discípulos, para contemplar el espectáculo de la naturaleza: la célebre escalinata de San Onofre. Allí acudían dos personas bien distintas tal vez a un mismo tiempo: el santo y el poeta Tasso; éste debajo de la encina que aún vive, Felipe sentado en la escalinata, contemplaban la naturaleza y la ciudad eterna, que está a sus pies. Aquel sorprendente panorama hechizaba el alma del poeta y se la fecundizaba, para que después produjese bellezas admirables; para el santo era el carro de fuego que le remontaba por los aires y lo hacía traspasar las estrellas, hasta ponerle en contacto con la Belleza increada, fuente y origen de toda belleza.

¡Juzgad, por el efecto que en el alma de Felipe hacían las obras de Dios naturales, cuál efecto le habían de causar las obras sobrenaturales de la gracia, en las cuales hay una belleza más soberana y cierta, y que rebosan de virtud divina! Muchas veces el confesionario y el altar le tuvieron extático. En

50. «de las»: «del cielo» 1ª.
51. «cuanto» ms.

la misa sobre todo era donde Felipe tenía más íntimos coloquios y suave comunicación con el celestial esposo de las almas. Cuando tenía sobre el ara la sagrada y divina víctima, quedaba absorto en contemplación y nunca hubiera acabado, si no le hubiesen avisado. Pasaban horas enteras y no se apercibía; y como al que ama le gusta estar a solas con su amado, sus discípulos, respetando religiosamente este deseo, le dejaban solo al llegar al Agnus Dei, para que libremente pudiese desahogar su pecho. ¡Cuántas gracias alcanzó en aquellos felicísimos momentos! Y ¿cómo no habían de ser poderosos las oraciones y sacrificios de aquel sacerdote, cuyo corazón estaba enteramente limpio de afecciones terrenas y latiendo de continuo[52] de amor divino? Su alma pura no sentía turbación alguna y, por esto, confiado y decidido, entraba a tratar con el Eterno Padre la salvación de los hombres.

III

El amor de Dios, amados hermanos, es fecundo en el corazón de los hombres[53] y, asemejándose[54] al amor que el mismo Dios tiene a sus criaturas, se extiende hasta donde llega el amor de nuestro santísimo Criador. Por esto el amor del hombre viene entonces a adquirir una cierta inmensidad, todo lo ama y nada aborrece, desde la criatura racional hasta el animalillo, hasta[55] la planta. El amor hacia estos seres inferiores ha distinguido a varios santos: Antonio, en el desierto, se complace y vive en sociedad con los leones y las aves más silvestres; Francisco de Asís acaricia tiernamente a la tórtola[56] y al cordero, y hasta toma bajo su protección y domestica un feroz lobo, que afligía una de las comarcas italianas. El magnánimo

52. «de continuo»: «continuamente» 1ª.
53. «en el corazón de los hombres»: sobre la línia.
54. «asemejándose»: «se extiende» 1ª.
55. «hasta»: «que» 1ª.
56. «a las tórtolas» 1ª.

corazón de Felipe sintió también este amor sencillo que es prueba[57] de un inmenso amor al Criador. La[58] historia nos repite el cariño especial que tuvo a varios animalillos, y nos recuerda cómo por varios años envió cada día,[59] por medio del ilustre[60] Baronio, su ración diaria a un animal doméstico, a quien tiene cariño por poseer aquel[61] la prerrogativa de la castidad. Si tuvo este amor a las criaturas irracionales que Dios crió para la utilidad del hombre, figuraos cómo debía amar al hombre, imagen de Dios y criatura tan excelente. Su corazón derramaba ternura en el trato con sus hermanos. ¡Cuántas veces, en el confesionario, la abundancia de sus lágrimas ablandó el corazón empedernido del pecador! Buscaba al extraviado, como el pastor a la oveja perdida. En su juventud quiso ir al Oriente para dedicarse a la conversión de los infieles; la Divina Providencia, que le destinaba a ser el Apóstol de Roma, no se lo permitió, pero, sin embargo, Felipe tuvo siempre una particular simpatía por aquellas gentes. ¿Sería porque del Oriente nos viene la luz que ilumina nuestros ojos y la verdad que guía nuestros entendimientos? Cuando encontraba en Roma algún natural de aquellos países, no le dejaba hasta tenerlo convertido. Y ¿a cuánta multitud de judíos no trajo también al gremio de la Santa Iglesia? Les hablaba y, juntamente con ellos, adoraba al Dios de Abraham, Isaac y Jacob, para que viniesen al conocimiento y amor del Dios del Calvario; les hablaba de Simón Pedro como de uno de los personajes ilustres de su nación, para reducirles a la obediencia de su sucesor, el Vicario de Cristo.

Y después que el infiel o el pecador estaba convertido, cuando les había engendrado a la gracia, una simpatía profunda unía el corazón del Padre y el de los hijos.

Llegado ya a una suma ancianidad, le rodeaban como una

57. «prueba»: «una» 1ª.
58. «La»: «y la» 1ª.
59. «cada día»: sobre la línia.
60. «ilustre»: «célebre» 1ª.
61. «aquel»: lectura dubtosa, sobre la línia.

corona de gloria; su mayor placer era estar entre ellos, oír[62] sus confesiones, calmar sus dolores, dirigirlos en sus dudas y levantarlos siempre a mayor perfección. Hasta el mismo día de su muerte oyó en confesión a una porción de ellos y, como que Dios quisiera premiar ya en esta vida al sacerdote ejemplar, en aquel mismo día celebró misa y rezó el oficio eclesiástico.

IV

Tal fue, amados hermanos, en compendio,[63] la vida de Felipe; pero, en[64] su paso por el mundo, no tuvo tan sólo la influencia efímera de la vida, dejó un rastro glorioso de virtud y de fecundidad, que se perpetúa en la Iglesia. Felipe, he dicho, tuvo, como por[65] carácter especialísimo de su santidad, el[66] amor ardiente a Dios y a los hombres, y como el amor tiene una tendencia a la descendencia, como el amor quiere dilatarse, no se contentó Felipe con haber amado a Dios en su vida hasta rompérsele el corazón y, por esto,[67] dejó tras sí un linaje...

62. «oír»: «y oír» 1ª.
63. «en compendio»: sobre la línia.
64. «en»: sobre la línia.
65. «por»: sobre la línia.
66. «el»: «de» 1ª.
67. «por esto»: sobre la línia.

VII

SAN FRANCISCO DE SALES

ADVERTIMENT PRELIMINAR

«Predicado en la Iglesia de Padres del oratorio de San Felipe Neri, año de 1877», adverteix el mateix autor en la nota acostumada a la fi del text. L'Oratori és, naturalment, el de Barcelona. El dia ha d'ésser el 29 de gener, la data heortàstica que tenia aleshores sant Francesc de Sales. El discurs reflecteix més d'una vegada, i amb èmfasi, la postulació que s'estava fent en aquell temps per a obtenir que sant Francesc de Sales fos declarat «doctor de l'Església». Això s'esdevingué pocs mesos després: el 7 de juliol del mateix any 1877 Francesc fou declarat canònicament «doctor de l'Església».

Tres bifolis grans, encapçalats el primer i el tercer per «Viva Jesús». El text emplena totes les dotze pàgines. Els angles interns superiors dels dos últims bifolis estan ratats, amb perjudici del text, que hem intentat de reconstruir hipotèticament en allò que ens ha semblat possible. Les paraules tancades dins parèntesis quadrats representen el text perdut.

Erat lucerna lucens et ardens (JUAN, cap. 5, v. 35).

El objeto y el fin del hombre es el amor de Dios: por el amor ha sido criado,[1] por el amor vive, de amor se sustenta y el amor ha de ser su corona y satisfacción eterna. Y, a su manera, así pasa también en[2] todo lo que existe. El amor es la ley de la vida y, aun habiendo[3] humillado nuestra frente en el polvo, levantamos la[4] mente hasta aquella Divina Substancia que da la vida a todo, porque es la misma vida, y llevados por la santa revelación, nos engolfamos en aquel piélago in-

1. «criado»: «producido» 1ª.
2. «en»: «con» 1ª.
3. «aun habiendo»: lectura dubtosa.
4. «la»: «nuestra» 1ª.

menso, descubrimos el Amor, no como ley de su vida, porque Dios no tiene ley, sino como lazo de unión, como perenne e inmortal abrazo entre el Padre y su Verbo y el[5] amabilísimo nexo entre las divinas personas.

Las criaturas que proceden de Dios y son hechura de sus manos, aunque disten infinitamente de su Criador, conservan la huella de la mano divina, y brilla en ellas, a pesar de su humildad, un rastro de la grandeza del Santísimo Ser, de que derivan. Todo es divino en el mundo, no tan sólo porque todo es de Dios, sino porque todo despide un rayo de amor divino. No se rompió, una vez efectuada la creación, el lazo entre el Criador y la criatura; hay entre ellos, perseverará para siempre, una especie de amable nexo, de lazo íntimo, de aspiración por parte de la criatura a su Dios, y de atracción por parte de éste de la criatura. Todo lo criado se dirige a su bien, todo busca su perfección y satisfacción, y el bien y la perfección y la satisfacción no son más que una participación a lo lejos, en imagen, de la Divina Esencia, como su olor soberano, que nos da entender la incomparable grandeza, la sumidad infinita, la sabrosidad sublime de su posesión soberana.

Esta ley de amor quedó rota por el estrago que en[6] la naturaleza racional hizo el pecado; aquella aspiración santa de la criatura, que le hacía andar corriendo tras el olor de la Majestad divina, quedó de tal manera viciada, que la criatura busca a la criatura, se une a la miseria, olvidando la nobleza de su linaje y el alto destino a que está llamada. Por el pecado lo que es más natural ha venido a ser lo más difícil, y aun después del sacrificio del Cordero, a pesar de la satisfacción dada por nuestro Señor, la misericordia divina ha tenido que enviar a la tierra hombres que guiaran y condujeran, que abrieran sendas más llanas y menos fatigosas, que dulcifican la virtud; que distribuyeran, en una palabra, con humildad, llanura

5. «y el»: «y» sobre la línia; «el» manca en el ms.; «y el» és, per tant, lectura conjectural d'un lloc que quedà imperfecte.

6. «quedó rota por el estrago que en»: sobre «esta aspiración del hombre de Dios» ratllat.

y caridad, el pan de la vida, palabra que el Redentor trajo al mundo; que fueran maestros de la casa de Israel, enseñando[7] de amar a los corazones olvidados, limpiando a las almas del orín de la culpa, para que brillara el oro primitivo de la caridad.

A uno de estos santos y predestinados varones celebramos en este día, a un hombre que de un modo especial recibió de Dios la misión de enseñar su santo amor, colmándole para ello de los dotes más preclaros y de las cualidades más distinguidas; a[8] un hombre, cuya palabra suave y poderosa penetraba todas las almas, cuya doctrina sublime y humilde hallaba acogida en todos los corazones,[9] que fundó verdaderamente escuela en la escuela de Cristo, enseñando con suavidad desconocida el modo de subir la cuesta del Calvario sin atropellarse ni desmayarse, la manera de alcanzar[10] el amor de Dios, hasta en sus más subidos grados, a todos los hombres de buena voluntad que hay en la Iglesia de Dios, y que por su[11] estado o profesión se ven obligados a vivir en el torbellino de los negocios; celebramos, en fin, la fiesta del más ilustre de los hijos de Felipe Neri, padre y patriarca a su vez de una ilustre familia religiosa, escritor excelentísimo, príncipe y prelado[12] de santidad ejemplar, el incomparable obispo de Ginebra San Francisco de Sales, y en este día de su gloria, cuando se trata de declararle doctor de la Iglesia, nos ocuparemos en declarar, en lo que permitan nuestras fuerzas, cómo verdaderamente fue maestro en la casa de Israel, y maestro de habilidad admirable, para enseñar a los hombres la vía del amor divino.

Para hacerlo debidamente, ayudadme a implorar el auxilio de la Virgen Nuestra Señora, a la cual saludaremos con el Ave María.

7. «enseñando»: «que enseñaran» 1ª.
8. «a»: «de» ms.
9. «de un hombre» repetit aquí i ratllat.
10. «alcanzar»: «llevar» 1ª.
11. «y que por su»: «sin necesidad» 1ª.
12. «prelado»: «obispo» 1ª.

I[13]

Es indudable que Dios predestinó a Francisco de Sales para ser maestro de amor en su santa Iglesia. Cuando menos, lo prueba claramente el que lo ha sido y es en realidad; el que no sólo en su tiempo sus escritos alcanzaran un éxito prodigioso, sino que hasta en nuestros días no hay persona piadosa que no lo conozca, no hay director de almas que no se valga de sus máximas para ejercer su santo ministerio, no hay alma espiritual que no acuda a beber de aquella dulcísima fuente, no hay cristiano en el mundo que no aprenda en sus obras el modo de desligarse de los lazos terrenales para enlazar su alma con Dios. Predestinado desde la eternidad al santo oficio de doctor de las almas, «fue prevenido con bendiciones de dulzura»[14] y sabiduría, fue colocado en circunstancias que fecundaron aquel noble espíritu y le dispusieron para ejercerlo poderosamente. El maestro de la vida espiritual, es preciso que conozca también la vida mundana; no basta el conocimiento de las sublimes virtudes cristianas: es preciso conocer también el miserable sujeto en que han de residir.[15] El doctor espiritual, que a la vez es médico, debe conocer no sólo los remedios, sino los males, la complexión o naturaleza, los[16] gustos, los vicios, las inclinaciones del alma; las preocupaciones, los errores, la moralidad del medio en que aquella alma vive, el estado de la sociedad de que es miembro.

Francisco de Sales desde su mocedad estuvo en contacto inmediato con el mundo, vivió la vida propia del caballero joven de su tiempo, alternó con los otros jóvenes y en las Universidades de Padua aprendió no sólo aquellos conocimientos que hacen al hombre literato, sino aquellos ejercicios que entonces se consideraban inseparables de una educación esme-

13. Les indicacions de divisió I i II manquen en el ms., però hi ha la III. Abans de la divisió I hi ha una ratlla; el lloc on hem posat la II és conjectural.
14. Salm 20, 4.
15. «han de residir»: «residen» 1ª.
16. «los»: «de los» 1ª.

rada; jugaba de la espada con notable habilidad, montaba con maestría y, en París y en Padua, fue no solamente el modelo de un estudiante ejemplar, sino el tipo de un cumplido[17] caballero.

Dios no hace nada inútil, amados hermanos, y estos ejercicios y pasatiempos, que el cristiano perfecto ha de mirar como el hombre mira los pueriles pasatiempos de la infancia, no hay duda que entraban en el plan divino que dirigía a Francisco a la perfección del maestro. ¡Con cuánta eficacia podía después enseñar en sus libros que la corte y los pasatiempos de la sociedad no son[18] incompatibles con la piedad, cuando no es[19] el gusto y la inclinación los que llevaban al hombre a aquella vida, sino el oficio o posición[20] que en la República se ocupa! El joven conde de Sales frecuentaba la sociedad y tomaba parte en sus pasatiempos honestos,[21] pero esto era sólo exterior; su alma noble no se saciaba de estas apariencias y su corazón descansaba, más que en las galantes pláticas de la distinguida sociedad[22] en que vivía, en las conversaciones humildes y piadosas, que con frecuencia mantenía con el venerable capuchino Padre Joyosa,[23] que antes fue duque y después vestía el tosco sayal de San Francisco. Si por razón de su estado frecuentaba los salones parisienses, por necesidad tiernísima de su alma pasaba horas enteras al pie del altar de la Virgen en la iglesia de San Esteban de los griegos, llorando compungidamente, y debajo de la seda, con que engalanaba su cuerpo, traía el áspero y punzante cilicio que maceraba su carne.

Durante el tiempo de sus estudios en las célebres universidades citadas adquirió un verdadero tesoro de ciencia: lenguas, Sagrada Escritura, leyes; todos los conocimientos más nota-

17. «cumplido»: «perfecto» 1ª.
18. «son»: «eran» 1ª.
19. «es»: «era» 1ª.
20. «o posición»: «o cargo» 1ª.
21. «honestos»: «inútiles» 1ª.
22. «sociedad»: repetit en el ms.
23. Francesc, duc de Joyeuse.

bles enrique[cieron su ente]ndimiento,[24] de suyo agudo y penetrante, pero la ciencia de [Dios y] la meditación de la palabra divina eran su más deliciosa [...]. Aquellos años fueron de verdadera preparación para este doctor as[céti]co y místico, que Dios enviaba a su Iglesia; entonces adquirió a[que]l profundo conocimiento del hombre del siglo y profundizó en el estudio de las vías del corazón, hasta llegar a dominarle como un héroe, y digo como un héroe, porque Francisco se enseñorea de nuestra alma, no con trabajo y esfuerzo, como hace el hombre vulgar, sino natural y sencillamente; el corazón se le rinde como a su señor, y oye con sencilla complacencia a un hombre que le conoce con más[25] perfección de lo que él mismo puede conocerse.

Este don de dominar las almas supone relevantes facultades en el que lo posee: ha de ser[26] un espíritu señor, un alma que se posea a sí misma completamente. Un carácter que no se domine a sí mismo jamás dominará verdaderamente a los otros; se impondrá a veces, tiranizará, pero no tendrá el dominio tranquilo y seguro, la posesión cabal de los corazones.[27] Y cuanto más esto haya de suceder en el régimen espiritual, en el dominio del que enseña sobre los que aprenden, se conoce claramente por la rebeldía de nuestros entendimientos. Con verdad ha dicho el más infame de los escritores contemporáneos que los que salen del Santuario tienen la facultad de tocar el corazón. Únicamente el Soberano Señor es el que tiene poder para hacer Señores; tan sólo por el contacto con el Supremo Dueño puede adquirirse la facultad de dominar. Por esto, el maestro espiritual debe ser una imitación del Divino Maestro Jesucristo; por esto, Francisco de Sales fue, según la expresión de su ilustre hija la santa baronesa de Chantal, una viva imagen del Salvador. A los[28] cristianos se les hace desde

24. «y»: afegí l'autor i ho ratllà.
25. «le conoce con más»: «conoce el corazón» 1ª.
26. «verdaderamente»: afegí l'autor i ho ratllà.
27. «corazones»: «de los otros» afegí l'autor i ho ratllà.
28. «A los»: «los» 1ª.

luego simpática la doctrina de un maestro que saben es[29] la encarnación perfecta de la misma; que enseña, aún más que con palabras, con acciones; que las ideas nobles y generosas que manifiesta[30] con palabras dulcísimas y encendidas no son un artificio o el engendro[31] de un entendimiento mecánico, sino pedazos de la substancia de su alma, eructaciones, como dice la Escritura,[32] de un corazón rico e ilustre, adornado de la sinceridad más admirable.

El que ha recibido de Dios la misión de enseñar a sus prójximos, haciend[o de instruc]tor de sus hermanos, tiene una cualidad que no se halla absolutamente en los [demás] hombres Convencido perfectamente no sólo de la verdad de lo que enseña, sino [que] amando ardientemente la doctrina[33] que propaga, y sintiendo un amor especial para los hombres, cuya salvación y santificación depende de que la admitan, el celo encendido llena su pecho y devora su alma,[34] pugnando las llamas para salir a fuera. El amor tiene tendencia a una descendencia; Francisco amaba ardientemente a Cristo, y la predicación y la enseñanza de Francisco, ¿qué era sino Cristo, y Cristo crucificado? Por esto quería engendrar a Cristo[35] en tantas almas, como veía, vacías de Él; en tantos corazones, de los cuales estaba completamente ausente. Y ¿cuántas almas no engendró Dios mío, para vuestra gloria? ¿En cuántos corazones no[36] hizo y hace nacer a[37] Cristo? No hablo, por ahora de sus escritos, verdadero bálsamo de eterna vida, pero si «defunctus adhuc loquitur»,[38] si su palabra muerta aún da vida y sustento a tantas almas, ¿qué sería de la palabra viva? S

29. «es»: «era» 1ª.
30. «ideas nobles y generosas que manifiesta»: «palabras dulcesas que las» 1ª.
31. «engendro»: sobre un mot corregit.
32. Cf. salm 44, 2.
33. «la doctrina»: «lo que enseña» 1ª.
34. «almas» ms.
35. «a Christo» ms.: «su doctrina» 1ª.
36. «no»: sobre la línia.
37. «a»: sobre la línia.
38. Hebreus 11, 4.

su palabra, después de tanto tiempo pronunciada,[39] atraviesa aún el alma como una espada de dos filos,[40] ¿qué sería de su predicación, de las palabras que salían de sus labios, encendida aún con el fuego del corazón[41] santísimo, de donde procedían? La historia de su vida nos comprueba la influencia inmensa, la propaganda extraordinaria, los frutos de santificación que produjo este nuevo doctor de las gentes, cristianas sí, pero alejadas de Cristo. Las nobles montañas de Suiza, su patria, tantas veces santificadas, habían perdido su vegetación católica; la piedad ya no embargaba el espíritu de aquellos sencillos habitantes y, en su lugar, había[42] tomado asiento la herejía más fría que el hielo de sus neveras y más cruel que sus empinados riscos. Los antiguos y venerados monasterios, las sagradas cruces, las piadosas ermitas, todo había desaparecido de aquel país a impulsos del odio de los herejes. Un príncipe, no obstante, cuya piedad debería avergonzar a su actual sucesor, conociendo que el primer deber de un soberano es la propagación y aumento de la fe católica, determina hacer volver al redil de la Iglesia a la provincia [de Chablai]s, una de las más contaminadas con la herejía de Calvino. [Llama] a este objeto al Obispo de Ginebra, el cual reúne sínodo, y allí [expo]ne a sus más distinguidos eclesiásticos la difícil empresa de evangelizar [aque]lla tierra. «Ecce ego, mitte me»,[43] contesta viva y prontamente aquella alma [g]enerosa, y el manso cordero es enviado a los lobos,[44] para que se viera una vez más el milagro de vencer el cordero al lobo. Parte Francisco con un compañero, el breviario y algún otro libro bajo el brazo y el báculo en la mano. No es posible explicar los trabajos y penalidades, las contradicciones y persecuciones de que es objeto. Al primer sermón se alborotan los here-

39. «pronunciado» ms.
40. Cf. Hebreus 4, 12.
41. «del corazón»: «de su corazón» 1ª.
42. «habían» 1ª.
43. Isaïes 6, 8.
44. Cf. Mateu 10, 16; Lluc 10, 3.

jes y quieren asesinarlo, pero la mano de Dios le protegía, y escapa de este primer peligro. Va a predicar por aquellas aldeas, y atraviesa a pie[45] las nevadas sierras de uno de los países más fríos de Europa; los pies se le agrietan y, más de una vez, su inocente sangre enrojece la nieve. «Omnes sancti quanta passi sunt tormenta, ut securi pervenirent ad palmam...!»[46] Una vez al llegar[47] la noche las cabañas se le cierran, pero Dios da hospitalidad a su siervo, que encuentra un horno, caliente aún, donde pasa la noche bendiciendo al amoroso padre, que no descuida nunca de sus criaturas. A medida que se acrecentaba el número de los[48] católicos, iba también tomando creces el odio de los herejes. Apostados en el camino le esperan algunos asesinos; el santo lo sabe de antemano, pero no vacila en pasar adelante; los enemigos van a matarle, pero al oír su palabra se rinden y le dejan ileso. Por fin el cordero venció al lobo, las conversiones se multiplican, la herejía decae, los más poderosos de la secta se reconcilian con la Iglesia, y setenta y dos mil almas, arrancadas de las redes del error de la esclavitud del demonio, son el fruto de la conquista evangélica de Francisco. En esta época tuvo lugar un hecho, que conviene referir, porque contribuye en gran manera a vindicar la gloria del santo. Se le presenta siempre, y es la realidad, como un dechado de dulzura y mansedumbre evangélica, pero ¡cuántas veces se invoca su grande ejemplo para cohonestar debilidades y abonar flaquezas! La dulzura y mansedumbre de Francisco son[49] cabalmente la demostración de su energía y entereza,[50] la señal[51] del dominio perfecto del carácter, de la sujeción de las pasiones a la razón.

Convertido el país del Chablais en gran parte, procura ase-

45. «a pie»: sobre la línia.
46. Antífona de l'ofici comú de màrtirs, de la qual el Dr. Torras ha omès l'última paraula, «martyrii», perquè no escau aquí.
47. «Una vez al llegar»: «Al llegar» 1ª.
48. «los»: sobre la línia.
49. «son»: «eran» 1ª.
50. «de su energía y entereza»: «de la energía y de la entereza» 1ª.
51. «la señal»: «eran la señal» 1ª.

gu[rar ... ...]ta, apartar todo peligro para la fe verdadera. A este fin [pide al] soberano que destierre a los ministros protestantes; el con[sejo del] príncipe se opone a este proyecto, pero el misionero inst[a «o]portuna e importunamente»,[52] y alcanza por último la separación de aquellos sembradores del error. ¡Cómo escandalizaría este hecho a nuestros corrompidos tolerantistas, y declamarían contra la imprudencia y tenacidad del clero católico! Sin duda atribuirían al dulcísimo Francisco falta de mansedumbre evangélica; pero él sabía bien que Jesucristo, maestro divino de todos los demás maestros de la ciencia de la salvación, no sólo quería ser llamado «el cordero»,[53] sino también «el león de la casa de Judá»,[54] que es dulce, pero enérgico; que la caridad divina se alía perfectamente con la fortaleza, y que aquel[55] rigor espantoso y aquella[56] cara severa, que en el día del juicio, con una sola mirada aplastará a los réprobos y hundirá las montañas, a veces se manifiesta a los hombres, aun en los días de su peregrinación, no por falta de caridad, sino como amoroso medio para traerles a buen camino.

II

Los principios de Francisco, amados hermanos,[57] no son distintos de los de los otros maestros que Cristo ha enviado a su Iglesia; su ciencia ascética es la misma que la de los antiguos padres del desierto, no ha debilitado siquiera un punto la santa y sólida energía cristiana, ni ha sido inventor de ningún término medio o descubridor de un terreno neutral entre los dos campos enemigos: de Cristo y del mundo,[58] que[59] se

52. Cf. 2 Timoteu 4, 3.
53. Joan 1, 29 i 30, etc.
54. Apocalipsi 5, 5.
55. «aquel»: «de aquel» 1ª.
56. «aquella»: «de aquella» 1ª.
57. «amados hermanos»: sobre la línia.
58. «de Cristo y del mundo»: sobre la línia.
59. «que»: «y que» 1ª.

tienen declarada abierta guerra. Facilita[60] el paso de Babilc nia a Jerusalén, aparta las piedras que podrían hacer trope zar al débil, gana al contrario con suavidad encantadora, y s los pies estropeados de los malos caminos que ha corrido n pueden sostenerle, lo cargará sobre sus hombros,[61] para con ducirlo a la casa del misericordioso Padre celestial; pero nun ca consiente ni tolera la necia hipocresía que quisiera contes tar a la vez a Cristo y al mundo que lo crucificó. El gran Sa Agustín declaró ya [... ...] la opuesta leyes fundamentales, qu vigen en la ciudad del hombre y [no en la] de Dios. En la ciu dad del hombre el hombre lo es todo y su amor [...]cia la su prema norma; su ley es pues «amor sui usque ad contemptun [Dei», es] decir, el hombre sobre de Dios o, como diríamos aho ra, el hombre soberano, [el hombre s]uperior, siendo el sujet de todas las complacencias y honores. Pero cuán diferente [e] la ciudad de Dios! «Amor Dei usque ad contemptum sui». H aquí el principio [f]undamental: ama Dios hasta tal punto qu te menosprecies[62] a ti.[63] Ya veis, pues, que no cabe fusión en tre estos dos términos, que es imposible conciliarlos, de ta manera como imposible es[64] conciliar el fuego y el agua Francisco, de consiguiente, no se propuso tal empresa; mu otra fue su conducta: fue maestro que sacó siempre triunfan tes sus principios; ya lo habéis visto en[65] su vida práctica, er su conducta como[66] estudiante, en su modo de proceder y de enseñar como propagador del Evangelio. Vais a verlo aún más claramente por sus escritos, por aquellos libros llenos de celestial sabiduría, en los cuales se propuso ensanchar la ciudad de Dios, rindiendo la ciudad del hombre.

60. «Facilitará» 1ª.
61. «hombros»: «espaldas» 1ª. (Correcció amb llapis blau.)
62. «menosprecies»: «desprecies» 1ª.
63. «a ti»: «a ti mismo» 1ª.
64. «de tal manera como imposible es»: «de la manera que es imposible» 2ª, segons correccions amb llapis blau.
65. «en»: «con» 1ª.
66. «como»: «y como» 1ª.

III

Lucha es, amados hermanos, según el antiguo patriarca Job, la vida del hombre sobre la tierra, y como el cristiano es el hombre cabal y perfecto, el plan de una vida cristiana ha de ser un verdadero plan de campaña, donde no se nos adormezca con el placer o debilite con la[67] condescendencia con nuestros enemigos, sino que se nos avive la voluntad y despierte el entendimiento, a fin de que no seamos sorprendidos. Esto, ni más ni menos, hace Francisco de Sales, y no se contenta con rechazar las invasiones del enemigo; pretende que su discípulo pase adelante, y le proporciona armas para derrotar y destruir el cúmulo de pasiones que se agitan en nuestro corazón, hasta hacer de éste un dominio tranquilo, afecto y entusiasta para nuestro Señor Jesucristo. Toma al hombre que empieza a comprender sus deberes de cristiano y a sentir la necesidad espiritual de la devoción, le conduce amorosamente por la larga travesía de la perfección cristiana y, al último, lo presenta al Soberano esposo de las almas, al dulcísimo Jesús, para que no sea ya el hombre viejo el que domine en él, es decir, para que no se guíe por su apetito o inclinación, para que no sea el amor propio el que [... ..., sino] el espiritual amor a nuestro Señor Jesucristo. «Amor Dei usque ad [contemptum] sui». Pone la confesión general como el primer eslabón de la cadena [...] que nos ha de unir con Dios; como la voz, con la cual hemos de [segar ...] tantas yerbas de malas pasiones y pecados como han crecido en nuestra alma y que, aunque estén ya muertas y secas, es preciso cortar para que no impidan el crecimiento de las virtudes sólidas y cristianas. Quitados los lazos que con la tierra unían al alma, la enseña a levantar el vuelo, la enseña a meditar, a cernerse sobre lo terreno por la elevación de nuestro entendimiento a las cosas sobrenaturales. ¡Cuán triste es la consideración de nuestra miseria y de nuestra nada! Aquella eleva-

67. «la»: «una» 1ª.

ción no puede durar; como[68] el ave torpe, que sólo puede volar a cortos trazos, el alma tampoco puede prolongar su elevación espiritual, ha de volver a la tierra, ha de alternar otra vez con el mundo, es decir, con su traidor enemigo. Pero Francisco de Sales le enseña la manera de hacer continuo, si no el ejercicio de la oración, a lo menos su más excelente prerrogativa. Antes de salir de ella, hazte como un ramillete de aquellas consideraciones, afectos e inspiraciones que más te hayan movido, cuyo olor te parezca más propio para desterrar la peste del pecador. Y como hacía[69] Catalina de Sena, enseña al alma, que ha de vivir en el bullicio de la sociedad, la construcción de[70] una celda allá, en la substancia de su alma, en lo más escondido de su corazón, donde se recoja con mucha frecuencia, de donde no salga por completo nunca, viviendo allí en sociedad íntima con Dios, que es luz para todo hombre que viene a este mundo,[71] ya se sepulte en el monasterio, ya tenga que vivir en la[72] sociedad mundana. Ya veis en cuánta razón os decía que la ciencia ascética de Francisco es la misma que la de los primitivos Padres del yermo; cómo no ha aflojado un punto de la divina severidad, de la virtud cristiana. No dice al cristiano: vete a la Tebaida, vístete el saco o la cogulla del eremita o del monje, renuncia absolutamente al comercio con los demás; pero sí le dice: vive enhorabuena en la sociedad, [si tu cond]ición te obliga a ello; sigue aquellos usos suyos que no contra[dicen la] moral de Cristo; sé rico, sé elocuente, sé hasta elegante; te dis[pensarás, como] cristiano que quieres ser perfecto en el mundo, de la mayor [parte] de las santas observancias de aquellos varones[73] que vivieron en la sole[dad] para hacerse imágenes vivientes de Cristo; sólo quiero que no pongas en las cosas mundanales el corazón, y que habites siempre

68. «como»: repetit.
69. «hacía»: «hacía la» ms. sobre «Catalin» ratllat; segueix en el ms.: «sigue».
70. «la construcción de»: «que ha de construirse» 1ª.
71. Cf. Joan 1, 9.
72. «la»: sobre «com» ratllat.
73. «varones»: «hombres» 1ª.

en la celda de tu alma o, lo que es lo mismo, vive, si quieres, en el mundo, pero no seas del mundo; trata con los hombres, pero tu más íntima y fina y continua amistad sea con Cristo.

La doctrina de nuestro santo, amados hermanos, no es nueva porque todo lo dijo ya Cristo con sus apóstoles, y los hombres únicamente hemos de estudiar las palabras divinas para hacernos santos. Pero, sin embargo, los hombres flacos necesitamos de maestros que nos desmenucen la doctrina divina, y de éstos es indudablemente, y de un modo eminente, San Francisco de Sales. El doctor de las gentes nos dejó ya consignado en el sagrado texto el modo cómo debemos vivir en el mundo: «Qui flent, tamquam non flentes; qui gaudent, tamquam non gaudentes; qui emunt, tamquam non possidentes, et qui utuntur hoc mundo, tamquam non[74] utentes, praeterit enim figura hujus mundi».[75] Pero la glosa más perfecta de este texto, su explanación más elocuente, su aplicación a los casos particulares de la vida, y aun podría decir de la vida moderna, debe[76] atribuirse al Santo Obispo de Ginebra. Por esto sus libros son el texto de las personas de sociedad, aun en nuestros días, que quieren llevar una vida perfecta; por esto, sin duda, se pide con singular instancia a la Santa Sede que sea declarado doctor de la Iglesia, y los cristianos piadosos le miran con el cariño y veneración de un patriarca que ha engendrado, aun después de su muerte, millares de personas al amor de Cristo. Francisco de Sales tiene la virtud de Eliseo, cuyos huesos secos resucitaron muertos;[77] y ¿cómo no la ha de tener aún mayor para resucitar almas, no los huesos, sino la substancia de su alma derramada en aquellas admirables páginas escritas con caracteres de la luz divina que la alumbraba y del fuego de caridad que la encendía?

Alcanzadnos, santo y celestial maestro, el don del entendi-

74. «et qui utuntur» fins a «tamquam non»: sobre «praeterit enim figura huius mundi» ratllat i repetit després.
75. 1 Corintis 7, 30-31.
76. «debe»: sobre «nadie» ratllat.
77. 2 Reis 13, 21.

miento de vuestras pia[dosas enseñan]zas, alcanzadnos el oído de la gracia para que vuestra [palabra] fructifique en nuestros corazones, para que, alimentados así [con vues]tra doctrina y defendidos con vuestra protección, apr[endamos] a conocer el mundo como una apariencia que desaparece rápidamente y a desear aquella gloria que ha de durar por toda la eternidad.[78]

Oremos, hermanos míos, para que se realice el piadoso intento de tantos insignes cristianos que están pidiendo humildemente la declaración de doctor de la Iglesia en favor de San Francisco.[79] Todos estamos interesados en la gloria de todos los santos, pero no hay duda que aquellos con los cuales estamos más enlazados deben interesarnos de un modo más particular. Francisco perteneció a la Congregación del Oratorio de San Felipe Neri; aún más, fue como el heredero del espíritu de éste, dándole una forma adecuada a las necesidades del tiempo y de las personas seglares; de consiguiente, su exaltación os interesa a vosotros, hermanos míos, que concurrís a este templo y recibís el pasto espiritual por ministerio de los sacerdotes del Oratorio, hermanos y discípulos, a un tiempo, del glorioso santo. Interesa a vosotros, Reverendos Señores, porque el honor de los hijos redunda en gloria[80] de la familia, para que vuestra doctrina práctica en la dirección de las almas, que no es otra que la de Francisco,[81] reciba el sello supremo y, aumentando su autoridad, crezca su eficacia, de manera que llenéis la Iglesia de santos servidores de Cristo, y el cielo de[82] almas bienaventuradas, que alaben y bendigan a Dios eternamente, y nosotros con ellas. Amén.

78. «Eternidad amen» 1ª. Si aquí acabava originalment el sermó, el que segueix en el ms. no apareix, ni per la separació ni per la diferència de la tinta o per la lletra, com un afegit posterior.
79. Vegeu l'advertiment preliminar.
80. «gloria»: «honor» 1ª.
81. «que no es otra que la de Francisco»: sobre la línia.
82. «de»: «y de» 1ª.

VIII

SOBRE SANT JOSEP ORIOL

ADVERTIMENT PRELIMINAR ALS SERMONS VIII I IX

Josep Oriol fou una figura molt venerada pel prevere barceloní Josep Torras i Bages i, després, pel bisbe de Vic. Ho demostren, sobretot, els diferents escrits que li dedicà. L'any 1896 compendià la vida del beat escrita pel jesuïta Pare Joan Francesc Masdeu,[1] *llibret reeditat posteriorment un parell de vegades amb el títol de* Compendi de la vida del beat (sant) Josep Oriol.[2] *Promovent la canonització del beat publicà una breu* Circular sobre la canonización del Beato José Oriol.[3] *La mateixa canonització, duta a terme el 8 de juny del 1903, va ser un dels grans esdeveniments religiosos ocorreguts a Catalunya en ple pontificat del Dr. Torras, el qual el dia 11 de setembre del mateix any publicà una carta pastoral sota el títol de* La ejemplaridad de San José Oriol.[4]

L'esbós imperfecte del sermó que publiquem a continuació i que comença amb les paraules «Roma pontifícia ha decretat l'honor», fou escrit el 1903 a Roma, segons sembla acusar el paper emprat. No sabem on i quan va ser pronunciat aquest sermó, si és que mai fou pronunciat. No ho degué ser a Barcelona, ja que el sermó següent, el que comença amb les paraules «Després del pecat» fou dit a l'església del Pi, de Barcelona, encara que un any més tard; de tota manera, el bisbe Torras no hauria repetit a Barcelona un sermó d'una mateixa temàtica, d'un contingut molt semblant al de l'altre.

L'esbós del sermó primer, començat a Roma, degué ser continuat a Vic. Consta d'un bifoli que porta l'encapçalament imprès del «Pontificio Colegio Español de San José: Palazzo Altemps», de Roma. El

1. Vegeu les diferents edicions de l'obra del P. Masdeu assenyalades per A. PALAU I DULCET, *Manual del librero hispanoamericano*, t. 8 (Barcelona, 1954-1955) números 157087-157093.
2. Barcelona, Editorial Ibérica, 1913; Foment de Pietat Catalana, 1934; *Obres completes*, III, 733-756. Al final de l'opuscle hi ha un «Tríduum a la Santíssima Trinitat en honor de Sant Josep Oriol».
3. *Obres completes*, VII, 113 s.
4. *Obres completes* (Editorial Balmes), IX, 135-162 [inclòs en aquest volum X de les *Obres completes*].

text, després d'haver emplenat tot el primer full, continua en dues quartilles de paper diferent. Un tros de full, de la dimensió d'una quartilla, conté un altre esbós sobre el mateix tema; el publiquem com annex.

El text del sermó segon comprèn un bifoli i tres quartilles. Per als detalls restants remetem el lector a les notes dels textos.

Lex Dei ejus in corde ipsius (psalm. 36, 31).

Roma pontifícia ha decretat l'honor de la pública veneració a Sant Josep Oriol. — Roma, de centre del món polític passà a ésser centre del món moral, i porta la pauta de les creences i dels costums del llinatge humà redimit. — La república i l'imperi decretaven els honors públics als vencedors del món; l'Església romana, mare i cap de totes les esglésies de la terra, decreta també avui els honors públics de vencedors del món. Però hi ha una gran diferència entre uns i altres vencedors. Jesucrist declarà aquesta diferència. Els prínceps dels gentils, deia, els dominen i avassallen, però entre vosaltres no ha d'ésser així, sinó que aquell qui voldrà ésser major, que es faci el menor.[1] Josep Oriol és un príncep d'aquest nou ordre espiritual, que vingué a establir en nostre llinatge Jesucrist. Josep Oriol és un príncep del nostre poble i tots li rendim vassallatge, el reconeixem superior. Nascut d'un velluter del carrer d'en Cuch, el reconeix superior aquell qui ha nascut en un palau i ha sigut bressat en bressol preciós. Pobre tota sa vida, és més ric que el capitalista més poderós, i distribueix tresors de consols i de salut. Tenint solament uns quants llibres sobre la taula, el literat, el filòsof, el teòleg, el *sociòleg*, li reconeixen una tranquil·la possessió de la sabiduria que emana del Verb, i és l'única llum que il·lumina els homes; tenint el grau ínfim de la jerarquia eclesiàstica, el Summe Pontífex i tots els Prelats inclinen el cap davant d'ell i li fan reverència i li demanen la seva intercessió. ¿Doncs d'on ve aquesta grandesa? La de-

1. Cf. Mateu 20, 25-26 i Lluc 22, 26.

mocràcia moderna ha estatuït el principi de que als homes o als ciutadans,[2] sens distinció de classes, els sien assequibles els llocs més alts i dignes de la jerarquia social, que cada u ha d'ésser fill de ses obres, i aquest és un noble principi. Però en el regne de Déu aquest principi té encara una major amplitud. Els prínceps del regne de Déu poden ésser-ho no solament els pobres, els qui ignoren les formes del món elegant, els il·literats, els qui s'han de guanyar la vida en els oficis més humils, sinó que és necessari tenir el cor net de l'amor a la riquesa, estar desprès de la vanitat[3] i de la fatuïtat de la sabiduria mundana.

Els racionalistes moderns han vist així com una ombra d'aquesta perfecció cristiana en l'altruisme, és a dir, en la victòria del propi egoisme; però l'Església, amb sana simplicitat, sempre l'ha ensenyada amb aquelles paraules: «Lex Dei ejus in corde ipsius».[4] I aquest fou el ritme de la vida harmònica de Sant Josep Oriol. Diu el profeta: «Canteu al[5] Senyor amb el saltiri de deu cordes».[6] Considera el decàleg, la llei de Déu, com un saltiri, i la vida que es regeix pel seu ritme, com un himne. Així la vida de Sant Josep Oriol és un himne d'amor a Déu i al pròxim. Ave Maria.

I

La preparació per a la santedat, la veiem sempre la mateixa. La soledat i l'oració. Ja els profetes ho practicaren, i un d'ells digué: «Desolatione desolata est terra, quia nullus est qui recogitet corde».[7] Fins els filòsofs per a rebre la sabiduria, ho practicaven a sa manera. Els apòstols per a rebre

2. «els homes i els ciutadans» havia escrit primer l'autor.
3. «vanitat»: «del món» afegit i ratllat.
4. Salm 36, 31.
5. «Canteu al» és correcció sobre «in psalterio».
6. Salm 32, 2.
7. Jeremies 12, 11. Sobre la línia: «In meditatione mea exardescet ignis»: salm 38, 4.

l'Esperit Sant. Sant Pau, després de la visió de Damasc, i en els temps moderns els famosos cardenals[8] anglesos Newman i Manning, quan de l'heretgia passaren a la fe catòlica, també seguiren el mateix camí. És una de tantes contradiccions com hi ha en la nostra naturalesa. Els homes havem sigut creats per a viure junts, l'un home ajuda a l'altre home, i l'un home fa mal a l'altre home; per això tant els sants com els filòsofs han proclamat l'excel·lència de la soledat.[9] Així ho practicà Sant Josep Oriol. I semblava que a ell no li havia d'ésser necessari, puix essent virtuós des de la infància, no havia de menester retirar-se per a emprendre la purificació de la seva vida. Explicació de la vida de retiro que sempre observà nostre Sant.[10]

II

«Homo Dei».

La grandesa cristiana nova en el llinatge humà. La grandesa mundana és sobreposada, no íntima i real, és la representació d'un paper, és una exterioritat; per això resulta que careix del que és distintiu de verdadera grandesa el poder. Els grans imperis es desfan, les lleis més sàvies es passen, les escoles més eminents cauen en decadències; no hi ha altre poder que

8. «cardenal» ms.

9. Sobre la línia: «Tota expansió fecunda, com és la dels sants, suposa abans una concentració».

10. Aquí, abans d'acabar d'omplir la segona pàgina del bifoli de paper del «Pontificio Colegio Español de San José», de Roma, el text s'interromp, però continua (ja que no hi ha dubte que es tracta de la continuació de l'esbós del mateix sermó) en dues quartilles d'una altra classe de paper. El pols de la mà de l'escriptor és el mateix. La primera pàgina de la quartilla primera comença, però, amb un nou lema: «Homo Dei». Així com el bisbe Torras ha assenyalat amb un «I» el començament de la primera part del sermó, després de l'exordi, la continuació no porta més números de divisió. Aquesta continuació, amb tot, correspon, més o menys, al sermó I, el predicat a Barcelona en l'aniversari de la canonització.

el poder de l'eternitat, lo etern[11] és indestructible, sempre és lo mateix en el principi, ara i per tots els segles, no té decadències, és el fonament del món, i el llinatge humà, tan variable, enamoradís de tot lo nou i que es cansa de lo vell, no obstant està sostingut per lo etern; cauen les antigues llengües, els homes parlen de diferent manera segons[12] els països, i no obstant ens entenem amb els pobles més desiguals, amb els homes més antics, els profetes i patriarques i, per això, amb David i amb Job, reconeixent la fragilitat de les coses mundanes, diem que sols Déu és gran.

La grandesa humana es funda en la humilitat. Per això les manifestacions excelses de Déu als homes es fan per medis humils. Aquesta és la regla de Déu en el govern espiritual del llinatge humà, i la Verge Maria expressà aquesta idea: «Quia respexit humilitatem ancillae suae, ecce enim ex[13] hoc beatam me dicent omnes generationes».[14] Aquesta regla la veiem en el vell i en el nou testament, i perseverarà fins a la fi dels segles. Moisès, fill d'una raça esclava, és l'organitzador i el legislador del poble destinat a ésser com el llevat del regne de Déu a la terra. David, pastoret, el gran rei i l'excels poeta, que significa la perpètua palpitació del cor de l'home que ama Déu, l'etern cantor de la divinitat. I el Verb de Déu al fer-se home, naix de pares pobres, i Ell és pobre i sens estudis, perquè Déu sia més visible en la naturalesa humana.

11. «lo etern»: «la eternitat» primer.
12. «segon» ms.
13. «ex»: «est» ms.
14. Lluc 1, 48.

[III]

San Josep Oriol és una manifestació de Déu al poble de Barcelona[15]

I Déu en aquesta manifestació seguí la mateixa regla: es manifestà per un instrument humil,[16] com a la França, la nació de la glòria militar, es manifestà per la Santa Joana d'Arc i ara per la Bernadeta. Per això les dates[17] de Sant Josep Oriol són providencials. 1. Comença a exercir son sacerdoci quan Barcelona sofria els mals morals que segueixen a les guerres (v. art. de S. Soler).[18] 2. La seva mort, consoladora i lluminosa, il·lumina les tristeses,[19] humiliacions i sofriments de Barcelona en l'època més crítica de la seva història. 3. La seva beatificació és com un consol espiritual de fortalesa abans de la guerra de la independència. 4. La seva canonització, que és la major glòria humana,[20] senyala un temps gloriós, que és un renaixement del poble.

[IV][21]

En totes les circumstàncies Sant Josep Oriol es manifestà un home[22] de Déu. — Si no és un home de Déu és un home vulgar, perquè no és savi, no és ric, no és eloqüent, no té cap

15. Aquest títol, bo o i que no està separat del text, apareix subratllat en el ms.
16. Sobre la línia: «Joana d'Arc i Napoleó Bonapart reconstruïren la França: contrast dels dos».
17. «dates»: «fetxes» ms.
18. Tot el parèntesi, lectura incerta.
19. «tristeses»: «y» afegit i ratllat.
20. «que és la major glòria humana»: afegit sobre la línia.
21. En el que segueix hi ha un canvi de ploma; la lletra també és més menuda. Potser el bisbe Torras, amb aquest afegit, pensava poder acabar l'esborrany del sermó en l'espai que quedava de la pàgina; no fou possible, i a la quartilla següent la lletra reprèn la dimensió ordinària.
22. «un home»: «l'home» primer.

grandesa humana, però té la grandesa divina. Sols així s'explica la seva atracció i la seva influència. És l'atracció de Déu. Fou Sant Josep Oriol una manifestació de Déu al nostre poble. — Maneres com Déu es manifestava en ell.

1ª. El tenor de vida —com la naturalesa— que no meravella i, no obstant, infundeix el sentiment de Déu. — Estava ple de Déu, i les irradiacions de la seva persona eren divines. — ¿Com s'omplí de Déu? L'Esperit Sant és per excel·lència el do de Déu, i diu Sant Pau (Rom. 11, 29): «Sine poenitentia sunt dona et vocatio Dei». I l'Esperit de Déu sempre s'ha comunicat, de consegüent, del mateix mode. La vinguda de l'Esperit Sant ha de preparar-se amb el recolliment i l'oració; així ens ho ensenyen els apòstols en la Pentecostès, i el mateix Jesús: «Sedete in civitate» etc.[23] Tot cristià ha de cercar per medi del recolliment i de l'oració l'Esperit de Déu; l'home dissipat és impossible que tingui l'Esperit de Déu; tindrà l'esperit del món, i Déu i el món són contraris. —Recolliment i oració de Sant Josep Oriol. —«Sedete in civitate» a imitació de Sant Josep Oriol; és a dir, guardeu-vos de la dissipació, s'han d'anar mantenint l'equilibri, el domini de la llei en vostra consciència, la pràctica de la pietat, i posseireu l'Esperit de Déu.[24]

2ª. És altra manifestació de Déu en Sant[25] Oriol el do de fer miracles; tota la ciutat n'era testimoni, i Déu volgué que acabada la guerra de successió, després de 30 (?) anys encara hi hagués 30 (?) testimonis que l'havien conegut. — El miracle és un justificatiu d'una missió divina en Jesucrist i els apòstols. Els miracles són fets, i contra els fets no hi ha raó que hi valga. — Miracle és un acte de soberania.

3ª. Manifestació: l'afecte i devoció dels seus ciutadans[26] després de mort. «Defunctus adhuc loquitur».[27]

23. Lluc 24, 49.
24. Des de «Sedete in civitate» fins a «l'Esperit de Déu» és afegit.
25. «Sant» és una correcció.
26. «dels seus ciutadans»: sobre la línia.
27. Hebreus 11, 4.

Annex

«Novissimi primi».[1]

Identificació entre el sacerdot i el poble ja en els temps primitius i profètics. El sacerdot sant[2] és com una emanació del poble, és son representant i mediador en l'ordre religiós, és l'encarnació més sublim de l'amor al propi poble. En els temps primitius i heroics edifica camins i ponts, construeix no solament temples i monestirs, sinó que també pobles i ciutats, és el legislador, fa observar la justícia i ensenya les arts i les ciències. Quan el poble ja te vida civil pròpia aleshores el sacerdot sant s'identifica amb el poble, sostenint-li l'esperit i essent com l'autor de la caritat entre els ciutadans.

«Eructavit abscondita a constitutione mundi».[3] La bellesa i el valor, l'amor, el que ensenya Jesucrist.[4]

IX

[SERMÓ]

Amb motiu del primer aniversari de la canonització de Sant Josep Oriol[1]

Predicat al Pi, a 6 de Maig de 1910, en la festa de [la] canonització de S. Joseph O[riol].[2]

1. Mateu 19, 30, Marc 10, 31; Mateu 20, 16.
2. «sant»: sobre la línia.
3. Cf. Mateu 13, 35.
4. Des d'«eructavit»: afegit en llapis.

---

1. El sermó no porta epígraf. De la mà de Mn. Corbella llegim: «Canonització S. Josep Oriol».
2. La canonització de Josep Oriol tingué lloc el 20 de maig del 1909 i feduta a terme per sant Pius X. Quan el bisbe Torras escriu «en la festa de canonisació» (*sic*) no pot referir-se a la mateixa canonització, ja que el sermve datat, pel mateix autor, d'un any, gairebé, després. El 10 de maig del 1910 un primer divendres de mes, degué ésser invitat el Dr. Torras a predicar am motiu de l'aniversari primer de la canonització. De la barcelonina església de Santa Maria del Pi, intitulada també Santa Maria dels Reis, era beneficia sant Josep Oriol i hi descansen les seves despulles.

Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quidquam.[3]

Lex Dei ejus in corde ipsius (psalm. 36, 31) et non sup[p]lantabuntur gressus ejus. Té la llei de Déu en el seu cor i (caminarà a pas segur) no posa lo peu en fals.[4]

Després del pecat el món tingué una miserable decadència. La llei física continuava sostenint-se, el món material continuava essent esplèndit, però el llinatge humà caigut en totes les misèries; per això el Verb de Déu, la Paraula sobirana que havia donat l'existència al nostre llinatge, s'encarnà en el fill de la Verge Maria per a elevar totes les coses humanes per medi d'una sublim atracció. Un cop crucificat seré elevat sobre la terra, tot ho atrauré, deia Jesucrist.[5] L'atracció divina és lo gran misteri del món que Jesucrist vingué a declarar i que Ell exercità per les seves paraules i les seves obres, però Ell mateix digué que els seus deixebles farien obres més maravelloses que Ell.[6] La missió d'elevar el llinatge humà, el Verb de Déu l'exercità per la Persona de Jesús, però valent-se d'ells com d'instruments també per medi d'altres homes:[7] per medi dels seus sants. L'Església és l'instrument de Déu aquí a la terra per a la conservació del seu regne; sens ella el regne de Déu s'acabaria; per això ella tan sols declara quins són que podem considerar sants: canonitza; quins són los qui exerceixen

3. Joan 6, 64. El mateix autor ratllà aquest lema, el qual apareix afegit sobre el de «Lex Dei ejus» etc., lema original, que l'orador reassumí.

4. Les paraules d'aquest lema, a partir d'«et non supplantabuntur», són afegides.

5. Joan 12, 32.

6. Sobre la línia constituïda per les paraules «el gran misteri del món que Jesucrist vingué a declarar», d'aquesta darrera frase, l'autor ha afegit el pensament agustinià: «La gràcia cristiana és una espècie d'atracció suau i poderosa. La llei de gràcia és la llei de l'atracció».

7. La frase resta imperfecta. Segur que el Dr. Torras hauria esmenat el passatge si hagués hagut de preparar el text per a la seva publicació. A part del llenguatge, no del tot correcte, que ens parla del Verb de Déu que actua per la persona (!) de Jesús, hi ha el plural «valent-se d'ells», que deu referir-se als «homes compresos en el concepte precedent de "llinatge humà"», encara que després siguin esmentats «altres homes», els sants.

una atracció envers la perfecció de la vida, envers la santedat. És clar que l'Església al posar un home en la llista dels sants no intenta que la massa dels cristians haja d'imitar-lo en detall, en sos dejunis austeríssims, en ses oracions, en l'abnegació admirable, etc. L'heroisme no és per les masses. Però sí vol l'Església una elevació d'esperit de tot el poble, un perfeccionament de la vida, un sant no és altra cosa que un cristià perfet, un home que té la llei de Déu en el seu cor i ho manifesta en les seves obres i paraules i, per això, exerceix una influència d'atracció i d'elevació. Per això l'Església, ciutadans de Barcelona, nos[8] posa l'exemple de vida de Sant Josep Oriol,[9] i per elevar la nostra vida, que s'arrossega per la pols de la terra,[10] vinc a parlar-vos d'ell, en aquestes solemnitats que la pietat barcelonina li dedica. Per a que sia al fruit, implorem l'auxili de Déu per mediació de Nostra Senyora, a la qual saludarem etc.

I

Quan l'Església canonitza un home, el declara triomfador. Roma fa molts segles que atorga la corona als homes triomfadors. Durant la república i l'imperi coronava els triomfadors dels pobles que engrandien i magnificaven l'imperi romà. La Roma Pontifícia corona els prínceps i herois de la caritat que engrandeixen i magnifiquen el regne de Déu. Un sant és un vencedor en el certamen de l'amor. Qui més ama és més sant. Els graus de la santedat se mesuren pels graus de l'amor.[11] És una nova grandesa desconeguda dels homes fins que la des-

8. «nos»: «us» primer.
9. Afegit sobre la línia: «Ell durant la seva vida mortal alçà el cor dels seus contemporanis envers Déu».
10. «per la pols de la terra»: «pel fang del món» primer.
11. Des d'«un sant és un vencedor» fins a «pels graus de l'amor»: afegit entre línies.

cobrí el Fill de Déu.[12] Els Prínceps del món subjecten i dominen, però els prínceps del regne de Déu[13] són aquells qui se[14] fan com els més petits. ¿Qui dubta de[15] que Sant Josep Oriol[16] és un príncep de la ciutat de Barcelona? Això no obstant, era pobre, de classe humil.[17] Tots li ho reconeixen: el capitalista, el noble, el literat, el sacerdot, fins el mateix Pontífex romà. És un príncep que és pobre, que no és savi, que no té ningú a les seves ordres.[18] D'on ve aquesta grandesa?[19] De Déu Sant Josep Oriol posà a la seva vida[20] fonaments eterns; per això encara viu en la nostra memòria i, difunt, encara parla.[21] ¿Qui es recorda dels nobles, dels literats, dels elegants,[22] dels comerciants, dels governants de son temps? El temporal i terrenal és transitori, però la veritat de Déu és eterna.

Els homes mundans volen ésser originals, distingir-se, tenir caràcter propi; els sants es despullen de si mateixos per a revestir-se de Déu. Així és que s'engrandeixen, adquireixen una potència sublim.[23] *Gloriosus Deus in sanctis suis.*[24] Sant Josep Oriol fou una manifestació de Déu a la ciutat de Barcelona i, com Déu és amor, per això tingué tal atracció, a pesar de ser[25] home insignificant,[26] però gran sant.

Déu sempre escull medis humils per a manifestar-se als homes. Moisès... David... la Verge Maria, la manifestació summa

12. Després de «desconeguda dels homes» hi ha afegides unes paraules que trenquen la frase: «La força de l'amor no la coneixia el món fins que la inaugurà en ell el Verb encarnat».
13. «de la ciutat de Déu»: afegit sobre la línia.
14. «se»: sobre «aspi» ratllat.
15. «de»: sobre la línia.
16. «Oriol» apareix gairebé sempre abreviat: «O».
17. «Això no obstant» fins a «humil»: entre línies.
18. Tota la frase «És un príncep» fins a «ordres» és afegida.
19. «¿Com s'explica aquest misteri?»: afegit sobre la línia.
20. «a la seva vida»: «per fonaments de la vida» primer.
21. Hebreus 11, 4.
22. «dels elegants»: afegit sobre la línia.
23. La frase «Així és» fins a «potència sublim» és afegida entre línies.
24. Salm 67, 36: «Mirabilis Deus in sanctis suis».
25. «a pesar de ser»: sobre «y ell» ratllat.
26. Afegit sobre la línia: «davant del món», i ratllat.

que és savi i omnipotent per naturalesa, els ama amb predilec ció. El seu Verb, Nostre Senyor Jesús, els cercava, i Ell matei donà com a senyal infal·lible dels seus deixebles escollits el *pauperes*[45] *evangelizantur*.[46] La delícia de tractar amb tota clas se de miserables és un gust reservat a les ànimes elevades, a les ànimes assedegades de fer bé, perquè enlloc l'home es troba més en disposició de fer bé que entre miserables. Les ànimes riques d'esperit[47] estan en son lloc propi entre els miserables per això veiem sempre Sant Josep Oriol entre pobres, esguer rats, malalts, soldats, gent popular i ignorant. El qui viu segons les lleis de la carn, els miserables li fan fàstic i nosa; el qui viu segons les lleis de l'esperit cerca els miserables com un med de glorificació divina. Per això l'Evangeli dóna com una nota justificativa de manifestació divina l'*evangelizare pauperibus*.[48]

III

Revestit de la virtut divina, tenia un admirable poder so bre de l'ànima i del cos dels altres homes. Poder de consola ció[49] i poder de curació, que és una manifestació de Déu. La ciència, la indústria, el talent proporcionen algun consol pe les afliccions de l'esperit i per la salut del cos. Déu ha posa en la naturalesa de les coses medis per a obtenir aquest resu tat, però els sants ho fan sens medis. Sant Josep Oriol consol als nombrosos[50] amics de Barcelona i de fora amb senzille paraules, cura amb aigua beneita i fent la senyal de la creu No era Josep Oriol qui curava o consolava, era Déu per mec de Josep Oriol.

45. Sobre «pauperes»: «els pobres de cos i d'ànima».
46. Mateu 15, 5; Lluc 7, 22.
47. «d'esperit»: sobre la línia.
48. Lluc 4, 18. — Les dues últimes frases, des d'«El qui viu segons le lleis de la carn» fins a «evangelizare pauperibus», són afegides.
49. «Remeis i consols de la naturalesa, remeis i consols de la gràcia»: so bre la línia.
50. «nombrosos»: «numeros» ms.

El do de curar que tenia Josep Oriol és un fet evident; no eren casos aïllats, sinó una facultat permanent; a la capella de la Sang, a la porta del Pi, pels carrers de Barcelona, a la vista de tot el món, amb summa naturalitat curava, i aquestes curacions del cos són medi de santificació de les ànimes, perquè són una manifestació de Déu. Una manifestació de Déu és el major benefici que pot rebre un poble. Un sant és un do de Déu per excel·lència. Eleva, pacifica i escampa l'amor entre els homes. Sant Josep és un do de Déu a la ciutat de Barcelona. Per això veiem congruències especialíssimes. Viu i exerceix el seu ministeri en època calamitosa per Barcelona, ell mateix profetitza el gran desastre i ruïna que l'esperava, mor a l'hora de la gran desolació i sa celestial protecció serveix de consol als barcelonins. És sens dubte un consol diví i providencial per Barcelona, i en la vida de Sant Josep Oriol hi ha un cas que declara sa missió de sacerdot de Barcelona i l'alta perfecció del nostre sant. Les ànimes assedegades de perfecció amb facilitat dubten de si mateixes. El goig natural que experimentava Sant Josep en l'exercici del ministeri en sa estimada ciutat li fa entrar el desig d'exercir-lo entre infidels per a obtenir la palma del martiri.[51] Per això surt[52] de Barcelona, se'n va[53] a peu fins a Marsella i allà cau greument malalt, i Déu, d'una manera sobrenatural, per mediació de la Verge Maria, li fa conèixer sa voluntat de que exerciti el seu ministeri en la pròpia pàtria. Els sentiments naturals, per nobles i elevats que siguin, queden més sublimats quan tenen l'aprovació divina. El cas de Sant Josep Oriol ens sembla similar al d'Abraham. Amava aquest son únic fill Isaac, i Déu li mana que el sacrifiqui. El Patriarca alça el braç per a consumar el sacrifici i Déu l'hi deté. Aleshores queda més magnificat l'amor paternal, s'eixampla i engrandeix el sentiment; no és un sentiment concret i determinat, com egoista, sinó que

51. «Sublimitat dels sentiments naturals que són elevats a sobrenaturals, d'humans es converteixen en divins»: entre línies.
52. «surt» és una correcció.
53. «se'n va»: «sens và» ms.

és més magnífic i grandiós; per això Abraham mereix ésser el pare de tots els creients i en son fill Isaac tenir una descendència nombrosa com les estrelles del cel o les arenes de la platja.[54] L'amor de Sant Josep Oriol a la seva i a la nostra ciutat quedà també sublimat i engrandit pel sacrifici. El sentiment natural de pàtria es transformà, es féu sobrenatural i diví amb la prova, i quan per manament diví torna a Barcelona, comença l'època taumatúrgica, el temps dels seus miracles i de la major fecunditat del seu ministeri, i exerceix una admirable influència de santificació[55] de des el Prelat de la Diòcesi, que el vol fer son director espiritual, de des del clero secular i regular, fins al poble menut, que el considera i estima com al seu Pare espiritual, com el seu metge de cos i d'ànima. La malaltia de Marsella fou per Sant Josep Oriol la crisi que determinà l'elevació de son esperit i el constituí una meravellosa manifestació de Déu al poble de Barcelona i de tot Catalunya. Quan un home és mort al món és quan exerceix major influència en el món. Mentre viu com el món, participant de les seves passions i interessos, és un home com els altres; quan ha mort al món i ressuscitat amb Crist, aleshores adquireix una espècie d'omnipotència.[56]

Havem dit que hi havia providencials congruències entre Sant Josep Oriol i Barcelona, en sa aparició, son ministeri, sa mort, sa beatificació i ara la seva canonització. Aquesta correspon a una època de magnificència i opulència de Barcelona, s'ha fet una de les grans ciutats del món, una ciutat nova hem vist alçar-se davant dels nostres ulls amb edificis esplèndits, amb places, carrers i passeigs plens d'un món elegant; però les grandeses mundanes tenen paral·leles grans misèries humanes, i el predicador evangèlic ha de fer prendre consciència al poble fidel de la pròpia misèria, a fi d'excitar-lo a purificar la seva vida. Així ho feien ja, en aquells antics temps

54. Cf. Gènesi 22, 17.
55. «santificia» ms.
56. Des de Quan un home és mort al món» fins a «una espècie d'omnipotència»: afegit.

del nostre llinatge, els profetes d'Israel en aquelles immenses i opulentes ciutats de Nínive i de Babilònia, que ja sols existeixen en la història. Així nosaltres, clero i poble, en la contemplació de Sant Josep Oriol havem d'estimular-nos a la pràctica de la virtut, a la pietat envers Déu, a l'amor al pròxim, a reforçar el nostre esperit cristià, a l'abnegació i al sacrifici, tan difícils en èpoques de riquesa i opulència, a la generositat i humilitat, a fi de que la fraternitat entre els homes, avui desgraciadament tan alterada, regni[57] en la nostra societat, regni en el nostre cor, i mereixem així l'eterna recompensa de la glòria.

Annex

[Esquema del sermó]

Lex Dei ejus in corde ipsius, et non supplantabuntur gressus ejus (Psalm. 36, 31)
La llei de Déu en son cor i no posarà els peus en fals.

Estat després del pecat. — El món tingué una miserable decadència. La llei física.[1] — L'atracció del Verb. — I dels sants. — Qui els declara sants. — Objecte d'aquesta declaració, no el detall, sinó l'atracció envers Déu. — Així nostre sant.[2]

I

Roma declara triomfadors.[3] — Dues maneres. — Els triomfadors en el certamen de l'amor són els petits segons el món. — No obstant són prínceps de la ciutat de Déu. — Per què essent pobres etc.? — Els mundans volen ésser originals, distingir-se; els deixebles de Jesucrist sols pretenen despullar-se de si mateixos i revestir-se de Déu. — Són una manifestació de Déu, i Déu es manifesta en homes humils: Moi-

57. «regne» ms.

1. Des d'«El món tingué» fins a «La llei física»: sobre la línia.
2. Com que tota aquesta introducció, entre els lemes i el text, és d'una altra ploma, sembla afegida.
3. Sobre la línia: «Quan declara un home sant, el declara triomfador».

sès, David, Maria, el Verb. — Encara després Joana d'Arc i Bernadette. — Déu es manifesta en aquells que es neguen a si mateix.

II

És dur el negar-se a si mateix, però és la doctrina de Jesucrist, predicada lo mateix a Galilea que a Grècia. — Fins l'altruisme és una falsificació del negar-se a si. — És l'ascètica cristiana que comprèn,[4] com a medis, la soledat, la penitència, l'oració. Aquest procediment és de sempre: el Baptista, Jesús, Sant Pau, Newman, Manning. — Sant Josep Oriol. — Les golfes..., abstinència i penitència..., oració. — Lluita amb el mal esperit. — Després de la victòria, pujat al cim de la muntanya de l'amor, ve l'expansió: la manifestació de Déu. — El ministeri en favor dels miserables. — Estranya contradicció de l'home miserable i fuig dels miserables. — Sant Josep Oriol amb els nois, soldats, escamots, pobres. «Pauperes evangelizantur».[5]

III

Abraham i Josep Oriol. — Manifestació de Déu amb el poder taumatúrgic, facultat permanent, semblant als apòstols: «curate infirmos».[6] Evidència del poder miraculós de Sant Josep Oriol. La destinació d'ell a la ciutat de Barcelona, la demostra no sols el fet de Marsella, sinó totes les congruències de la seva vida amb la situació de Barcelona. — Època de son ministeri. — De sa mort. — Beatificació. — Canonització.

IV

Fruit que hem de treure: la llei de Déu en el cor, i no posar el peu en fals en el camí de la vida. És a dir, la rectitud d'esperit i la puresa de les obres. Aleshores Jesús regnarà en el nostre cor i ens conduirà al regne etern.

4. «comprèn» és una esmena, la qual fa inútil la partícula «se» que precedeix en el ms.
5. Mateu 15, 5; Lluc 7, 22.
6. Lluc 10, 9.

X

DE SANTO DOMINGO

Para las Hermanas de la Presentación, venidas, ambas comunidades, en Las Corts, Fiesta del Santo de 1895.

ADVERTIMENT PRELIMINAR

El sermó corresponent a l'esbós que segueix fou predicat a les Corts (Barcelona), a les Dominiques de la Presentació, el 5 d'agost de l'any 1895, esmentat al subtítol.

El text es troba ocupant la meitat inferior de la p. 15 del manuscrit del sermó de primera missa que el Dr. Torras predicà per a Mossèn Salvador Bové (XIV).

Les Obres completes, *IX, 18-23, coneixen un panegíric de sant Domènec. El Dr. Torras el pronuncià el setembre del 1884, a l'església barcelonina de Montsió, als membres del Tercer Orde de Sant Domènec. No té, el seu contingut, cap relació amb el breu text present.*

Dec a l'amabilitat de la germana Montserrat Benejam la següent informació referent a la relació existent entre les Dominiques de la Presentació, de Barcelona, i el Dr. Torras i Bages. La casa de les Corts, anomenada de Nostra Senyora del Bon Consell i que ja fa molts anys que no existeix, va ser fundada pel canonge Dr. Josep Morgades en la seva pròpia finca, coneguda per Torre Duran. Es tractava d'un asil per a noies que s'havien apartat d'una vida moral correcta. L'any 1870, sol·licitada pel mateix Dr. Morgades, se'n va fer càrrec una comunitat de la Congregació de les Dominiques de la Presentació. Ben aviat, a aquesta primera obra se n'hi afegí una segona per a noies desemparades, però de conducta moral correcta, per tal de preservar-les a temps de seguir per un mal camí. Pocs anys després s'hi afegí una tercera obra: un pensionat. Aquestes tres obres, molt florents, subsistiren fins a la Guerra Civil, l'any 1936. La persecució religiosa va obligar la comunitat a fugir. La casa fou convertida en presó de dones fins a l'any 1955. En aquesta data fou retornada a la Congregació. Però el seu estat d'abandó i d'incúria era tal que era pràcticament inhabitable i hom projectà d'enderrocar-la i construir-la de nou. Un cop enderrocada, el nou pla d'urbanització de Barcelona dividí la propietat en diverses

parts per fer-hi passar carrers. Llavors la Congregació la va abandonar definitivament.

La casa de les Corts, per la seva situació geogràfica, la seva extensió de terreny i la seva gran capella, esdevingué la Casa pairal de la Congregació a Espanya i sobretot a Barcelona. Les comunitats dels col·legis de Barcelona (tots eren externats) tenien per costum anar-hi a celebrar juntes les festes principals de la Congregació. L'any 1895 només hi havia encara a Barcelona una sola comunitat: la del col·legi del carrer Bellafila, prop de la Plaça de Sant Jaume. El Dr. Torras i Bages, quan parlava d'«ambdues comunitats», es devia referir a les de les Corts i de Bellafila.

El Dr. Torras va ser director espiritual de la comunitat de les Corts de l'any 1894 fins a la seva elevació a l'episcopat. No es limità únicament a la confessió, sinó que aprofitava totes les ocasions: festes de la Congregació, temps litúrgics, etc., per fer plàtiques a la comunitat. Presidia sempre les funcions de Setmana Santa i altres celebracions litúrgiques solemnes. També era confessor de les asilades i benefactor material de les dues obres gratuïtes, que només subsistien amb donatius. Resumint la seva actuació a la Casa del Bon Consell i segons testimoniatges de les religioses que hi vivien, el Dr. Torras i Bages era l'amic fidel de la comunitat, la qual va ajudar sempre amb interès, apreci i abnegació.

Predicats a les Dominiques de la Presentació foren també els textos XXX i XXXIII.

Lex Dei ejus in corde ipsius (psalmi 36, 31).

Necesidad de recurrir al estudio del ejemplo de los santos. Cada uno debe parecerse al fundador de su linaje: vosotras a Santo Domingo. Un hijo de él debe ser un nuevo Domingo. Motivos especiales que vosotras tenéis para ello.

I

1.º En la obra de cristianizar el mundo primero hecha mano de las mujeres que de los hombres: Monasterio de Prulla.

2.º El apostolado fue el medio de que se valió el santo; vosotras tenéis una especie de apostolado.

II

Pero, ¿cómo formó su espíritu de apóstol? (a) por el retiro y la mortificación; (b) por el estudio de la ciencia sagrada, pues la sola filosofía no le llenaba el corazón; (c) por la oración continua y fervorosa. ¿Podrá hoy el religioso prescindir de estos medios? Al revés: los necesita más que antes. — Ponderad la fuerza de un espíritu de tal temple y la de un espíritu vulgar. En Santo Domingo, que sólo tuvo 18 años de vida pública, podéis ver la eficacia del apostolado. Tuvo tal eficacia, porque «lex Dei ejus in corde ipsius».

XI

PANEGÍRICO DE SAN BERNARDO

Advertiment preliminar

Al final del text adverteix el mateix autor: «Predicado en el oficio o misa mayor en la Iglesia de Valldoncella, el día de la fiesta de San Bernardo del año 1884». Fou, doncs, el 20 d'agost de l'any esmentat.

El text ocupa cinc petits bifolis. La darrera pàgina, la 20, és en blanc.

Sobre la relació del Dr. Torras amb la comunitat cistercenca de Valldonzella vegeu els advertiments preliminars a XXVIII i XXIX.

> *Charitate vulneratus, castitate dealbatus, verbo vitae laureatus, est Bernardus sublimatus, paradisi gloria. (Ex officio Cisterciensi).*

Por un secreto inefable de su Providencia, Dios, lo mismo en el orden natural que en el sobrenatural, ha establecido en

la tierra distintos grados de protección: al lado del humilde tomillo vemos la robusta encina y el sublime cedro, como al lado del modesto cristiano, que cumple los deberes esenciales de la Religión de Cristo, encontramos al héroe ilustre que, subida la escala de la perfección cristiana, resplandece entre sus hermanos como el sol entre las estrellas.

Pero hay una diferencia entre el orden natural y el[1] orden sobrenatural. En el primero, las cosas tienen sólo la perfección que han recibido de Dios; en el segundo, la virtud crece siempre, es cierto, a impulsos de la gracia, pero mediante la voluntad, que trabaja y suda, hasta llegar a la cúspide de la perfección. Mas es indudable que cuando Dios envía ese[2] hombre al mundo para que sobresalga a todos y sea como un príncipe de aquel pueblo que Él mismo se formó con su sangre, empieza ya por concederle las más excelsas cualidades naturales, adornándole con los más excelentes privilegios. Porque destinaba a Saulo a ser apóstol de las gentes, a llevar el nombre de Cristo[3] a las naciones gentílicas, llenas de supersticiones, pero también hinchadas de sus ciencias y ataviadas con artes esplendorosas, donóle un espíritu intrépido, capaz de vencer todas las dificultades, una palabra vehemente y robusta, suficiente a dominar las pasiones más avasalladoras y a sujetar los entendimientos más rebeldes.[4] Porque quería tener entre sus apóstoles uno que revelase a los hombres los misterios de la divina existencia y las secretas maravillas del amor de Cristo encarnado, al amable Juan le dispensó ingenio sutil, corazón delicado y dulce palabra. Cuando de[5] en medio de las gentes cristianas, que empezaban ya a perder el fervor primitivo, quiso formarse un pueblo fiel, guardador exacto de la mayor fidelidad a la Ley cristiana, envía al Santísimo Benito,[6]

1. «el»: «en» ms.
2. «esa» ms.
3. «de Cristo»: sobre la línia.
4. «rebelde» ms.
5. «de»: sobre la línia.
6. Afegit sobre la línia: «gran conocedor de la naturaleza humana y de la ley evangélica».

nuevo Moisés de la Ley de gracia, que debía conducir al innumerable gentío de larguísimas generaciones monásticas a través del corrompido Egipto del mundo.

No hizo excepción la Providencia en este su modo general de obrar en el glorioso San Bernardo. Destinábale a dar unidad a los divididos pueblos de la Europa, a hacer de las naciones cristianas un harmonioso conjunto, cuya cabeza fuere el Romano pontífice; a extender por todos los ámbitos del mundo la antigua orden monacal que allá, en los desiertos de Císter, había cobrado nuevos bríos y se presentaba robusta y lozana; quería Dios, por medio de Bernardo, dar a la Iglesia un maestro de espíritu, una ciencia mística pura y elevada. Y he aquí que adorna al noble hijo de Borgoña de las más ilustres prerrogativas. Filósofo y teólogo de una perspicacia admirable, puede mirar según la expresión de su hija Santa Hildegardis, el mismo Sol y beber su luz. Poeta de iluminado entendimiento y corazón encendido, canta los amores divinos, las excelencias de Jesús y de María, con una dulzura incomparable, como nunca se haya oído en la Jerusalén terrena, mereciendo que la Iglesia haya insertado sus celestiales cánticos en la sagrada liturgia. Músico de divinas armonías, aun hoy día es considerado maestro en el arte; hábil diplomático y político profundo,[7] fue el pacificador de Europa, el componedor de turbulencias, el adunador de voluntades de[8] príncipes y prelados entre sí discordes.

El elogio de San Bernardo, pues, podría ser una apología brillantísima según el mundo; pero él, que más se preciaba de labrar tierras que de cultivar ciencias; él, que sólo sabía de su amado[9] Claraval, para no faltar a la obediencia; él, que buscaba con todas ansias adquirir la ciencia de la santidad, de seguro que no quedaría complacido de ver predicando a un monasterio de sagradas vírgenes otra materia de su vida

7. «profundo»: «consumado» 1ª.
8. «de»: «entre» 1ª.
9. «de su amado»: «del monaster» 1ª.

que su aspiración a la más alta perfección y el cumplimiento de ella.[10]

«Castitate dealbatus, charitate vulneratus, verbo vitae laureatus» etc.

He aquí las cortas palabras en que la sencilla piedad de los hijos encierra el elogio de su gran Padre, en la misa que hoy canta la orden Cisterciense en honor de su más preciado Abad. Comentar, pues, estas palabras que encierran todo el proceso de la santidad es lo que me propongo, ayudado de la divina gracia por la poderosa intercesión de María. Ave María.

I

Antes que el espíritu llegue a tener las gigantescas proporciones que alcanzaron los héroes de santidad, es necesario que el espíritu nazca. «Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae».[11] San Bernardo sintió esta batalla; la han sentido los maestros de espíritu más encumbrados que ha tenido el pueblo cristiano. San Benito en las cumbres de Subiaco[12] y San Francisco en la plácida llanura de la Umbría se revuelven[13] entre espinos y zarzales que, regados con su sangre, se convierten en rosas. [San Francisco] quiso ser dueño de sí mismo y, por esto, empieza por tratar duramente a su cuerpo: échase en un estanque helado.[14]

Los cinco sentidos corporales que Dios nos ha dado para que los empleásemos en su servicio como instrumentos de perfección, conviértense muchas veces en lazos que atan el alma a lo terreno y le impiden el levantar el vuelo hasta las cosas

10. Afegit: «la santidad con sus maravillosas ostentaciones».
11. Romans 7, 23.
12. «en las cumbres de Subiaco»: «se revuelve por la nieve» 1ª.
13. «en la plácida llanura de la Umbria se revuelven»: sobre la línia.
14. Les esmenes que l'autor introdueix al seu text, motivades per l'afirmació primera que sant Benet es rebolcà per la neu (cf. l'anterior nota 12), cosa inexacta, han fet que el text quedés imperfecte. Les dues últimes frases es refereixen exclusivament a sant Francesc.

celestiales. Mas San Bernardo vence su rebeldía y los reduce a la obediencia. Sus ojos no ven la bóveda de su aposento,[15] ni la orilla del lago, por lo cual[16] anda un día seguido; su paladar ha perdido el gusto, bebe aceite creyendo beber vino. Y ¿cómo podía conservar el gusto quien tan ásperamente le trataba? En la fundación de Claraval susténtase a sí mismo y a los suyos con hojas de hayas y pan de arbejas y mijo. Su flaca salud no puede resistir tan extraordinaria penitencia, sus habituales enfermedades se agravan y el obispo del lugar y el capítulo de la orden,[17] excitado por aquél, le intiman que deje el rigor de la vida común; le construyen un cobertizo fuera del monasterio y allí, como los antiguos leprosos, pasa su enfermedad. Mas ¿cuál creéis que era su alimento? Una escudilla de leche con pan desmigado. Le[18] sujeta la obediencia a la dirección de un médico; pero Dios, que se vale muchas veces de un[19] aparente alivio para mortificar a los que quiere hacer santos, se valió de este médico para mortificar aun más cruelmente a Bernardo. Era un médico rudo y bárbaro de aquel agreste desierto, y trata el delicado cuerpo del noble abad como si se tratara de un animal. Le mortifica con pócimas y remedios horrorosos, hasta el punto de exclamar Bernardo: «Con gusto[20] yo, que tantos hombres ilustres y sabios tengo bajo mi obediencia, me sujeto a la obediencia de un hombre rudo y sin discreción».

Cuando Bernardo abrazó la vida monástica estaba acostumbrado al regalo propio de una familia opulenta y noble como la suya; los libros eran su delicia; mas al hacerse monje de Císter quiso[21] serlo sin ninguna dispensa. Los campos de Císter y después los de Claraval vieron al joven religioso segar las mieses con su guadaña, y cuando más tarde su cuerpo me-

15. «aposento»: «celda» 1ª.
16. «por lo (la ms.) cual»: «porque» 1ª, «por cuya» 2ª.
17. «la orden»: escrit amb llapis blau sobre «del monasterio».
18. «le»: «Quieren» 1ª.
19. «una» 1ª.
20. «Con gusto»: «Dios permite» 1ª.
21. «quiero» ms.

dio muerto no podía soportar aquella fatiga, no abandonó la fatiga del trabajo corporal. Los enviados de los príncipes, los teólogos que iban a consultarle, los prelados que iban a pedirle documentos de virtud, los innumerables personajes[22] que atravesaban los muros de Claraval en busca de consejo, de consuelo o de alivio, veían el santo Abad con la maza cortando leña o con el estropajo en la mano limpiando los suelos.

El mundo no comprende estos procedimientos, no atina cómo por ellos puede ganarse aquella autoridad que hizo de Bernardo el hombre más respetable y respetado de Europa. Es un hecho misterioso, pero es un hecho que con el ejercicio de la humildad[23] se adquiere la fama y la gloria. Ya San Jerónimo decía que la fama huía de los que la buscaban y[24] se enamoraba de los que la despreciaban. Cuatro siglos más tarde que San Bernardo[25] un hombre muy parecido a él, el jesuita Francisco Javier, iba embarcado en la escuadra[26] del entonces poderoso Rey de Portugal en calidad de misionero y, a la vez, legado de la Sede apostólica en los reinos de las Indias orientales. El santo, con admiración de los tripulantes, lavaba por sí mismo la ropa. El almirante de la escuadra le amonesta que deje aquel ejercicio como impropio de un hombre revestido de la alta calidad de Nuncio apostólico, pero Javier contesta: «Si a todos los Prelados de la Iglesia se les viese más atentos a estos ejercicios de humildad que a cuestionar sus primacías y privilegios, yo os aseguro, general, que otro fuera el fervor del pueblo cristiano.»

El hombre animal, dice San Pablo, no comprende lo que es el espíritu; el vulgo de los cristianos no puede alcanzar ni apreciar este rebajamiento de sí mismo, esta destrucción del hombre viejo a que se consagran los santos; mas es una verdad de nuestra santa fe católica que es necesaria la muerte

22. «personaje» ms.
23. «humilde» ms.
24. «huía de los que la buscaban»: afegit.
25. «que San Bernardo»: afegit entre línies.
26. «escuadro» ms.

del hombre viejo, la destrucción del hombre carnal, para que aparezca el hombre espiritual y revestido de Cristo. La sensualidad y la caridad no pueden andar[27] juntas; el amor de sí mismo y el amor de Dios son incompatibles y, si vemos a Bernardo revestido de caridad altísima, es porque antes se ha declarado a sí mismo guerra sin cuartel y ha reducido a su más perfecto dominio todas sus[28] fuerzas y aspiraciones.

II

El filósofo se contenta con este dominio de sí mismo; descansa ya en esta satisfacción de su propia dignidad; pero el santo empieza entonces una nueva carrera. Conoce a Dios y se conoce a sí mismo y, al resplandor[29] de aquella inefable luz, vese a sí mismo grande, es verdad, pero grande como el abismo, vacío y de una capacidad inmensa, que sólo puede llenar el mismo Dios. Dios se le manifiesta y le hiere el corazón y, desde entonces, digustado de sí mismo, disgustado de todas las criaturas, busca revestirse de Cristo. El alma es como un cristal diáfano y transparente que, cuando está limpio, el sol le ilumina de todos lados. Pero no le basta estar limpio: necesita que le dé el sol. Así el alma, después de purificada, ha de ponerse en contacto con Dios. La vida piadosa y devota se requiere, pues, para la santidad.

¿Quién más devoto que este glorioso Abad, que merece ser apellidado el devotísimo Bernardo? Sumérgese en el claustro como el pez en el agua; el continuo culto divino, que es el distintivo de la orden cisterciense, forma sus delicias; las largas horas de coro son para él de visión beatífica; los ángeles son sus compañeros; en las mismas horas de trabajo la labor de manos no impide su contemplación; las faenas más pesadas

27. «andar»: «resistir» 2ª, amb llapis blau.
28. «sus»: «las» 1ª.
29. «resplandor»: «lado» 1ª.

del campo no son suficientes para apartar su mente de la consideración de los divinos misterios y, por esto, cuando por deber de obediencia ha de salir de su monasterio para arreglar negocios o dirimir contiendas, su alma echa de menos la vida del monasterio y, lleno de tristeza, exclama: «Sum Chimaera saeculi mei».

Sí; su alma grande no puede vivir entre estas pequeñeces terrenas, a que la vanidad ha dado el nombre de grandezas; los tronos de los reyes, los grandes dominios de los magnates, la autoridad y las prerrogativas de los prelados eclesiásticos no le satisfacen. Por esto no apetece las mitras más ilustres de las principales iglesias de la cristiandad: Reims, Milán. La república de Génova, alborozada y llena de entusiasmo, le ofrece la mitra, pero su alma, de gustos elevadísimos, exclama: «Sicut desiderat cervus ad fontes aquarum, ita anima mea ad te, Deus».[30]

Su gusto está en vivir en espíritu en la celestial Jerusalén. Los habitantes del cielo son su sociedad preferida. Los ángeles son objeto de su particular devoción. Conoce sus excelencias, comprende su naturaleza, sabe sus oficios y ocupaciones con tanta perfección, que la Iglesia nos le da por maestro en las festividades que dedica a los príncipes de las angélicas milicias.

Su devoción a María es proverbial. El «Memorare», el «Ave maris stella», sus sermones sobre la Asunción. En el lenguaje hermoso y profundamente cristiano de los antiguos siglos. Bernardo era llamado el capellán de María. En la catedral de Espira, al cantar el cabildo la «Salve Regina», él, arrobado, exclama: «Oh clemens, oh pia, oh dulcis, Virgo Maria», que quedó por conclusión de la antífona.[31]

La sagrada humanidad de Cristo, el misterio de la unión[32] de las dos naturalezas en la sagrada persona del Redentor fue

30. Salm 41, 2.
31. Afegit: «Le da a beber la leche de sus pechos».
32. «de la unión»: repetit en el ms. (ratllada la primera vegada).

especial objeto de la alta contemplación de Bernardo y materia en que principalmente desplegó su maravillosa elocuencia. Los amores de Salomón con la hija de los Faraones, divinamente cantados en el Libro de los Cánticos, son una sombra y figura de los amores del Hijo de Dios con la humanidad caída. Es, pues, este libro el canto nupcial en el místico matrimonio entre la naturaleza divina y la humana, entre Dios y el alma que ha alcanzado la cúspide de la perfección. Para explicar este cántico nupcial requeríase un hombre que a la mente de un profeta uniese el corazón puro de una virgen y ardiente de un apóstol. Y todo esto se encontró en Bernardo. La Iglesia, como que hubiese hecho suyo este admirable libro, no puede leerse sin que su suavísima unión penetre hasta las entrañas; y si esto pasa leyendo ahora la muerta letra, ¿qué les sucedería a aquellos monjes de Claraval al oír aquellos elevados conceptos brotando de la misma boca de su melifluo Abad? El libro de los Cantares de San Bernardo es un libro eterno; es imposible escribir otro que le haga palidecer. Se ha escrito mucho para explicar el amor del Corazón de Jesús a los hombres, pero todo ello es como un fuego de pajas al lado de una fragua encendida en el ardiente fuego del Espíritu Santo. Estaba un día aquel grande doctor Sol de la Iglesia, el glorioso Santo Tomás, rodeado, en la Abadía de Fossa-nova, de los monjes cistercienses de la misma, y le piden al Santo que les continúe la explicación del sagrado Libro del Cantar de los Cantares. Tomás se resiste, los monjes le importunan, pero él replica: «Dadme el espíritu de vuestro Padre San Bernardo, y entonces os explicaré el libro del Cantar de los Cantares».

Aquella expresión que usaba con tanta frecuencia el profeta David cuando decía que el alma se le liquidaba como el agua o como la cera al derretirse,[33] indica lo que pasaba en el alma de Bernardo. La elocuencia salía a torrentes de sus labios, porque ardía en su pecho la fragua del amor.

33. Cf. salm 21, 15.

III

Cuando el amor divino se apodera de una alma cristiana la hace maravillosamente fecunda. Por esto el signo verdadero de la santidad es la fecundidad. Es cierto que hay santidades escondidas y desconocidas personas, a quienes no ve el mundo, pero que los ojos divinos contemplan con grande complacencia. Pero no creáis que su virtud sea estéril. El ser microscópico que produce la epidemia tampoco es visto y, no obstante, es capaz para apestar una nación. También queda escondida entre la yerba la humilde violeta que nace entre el verde césped y, no obstante, embalsama con su fragancia el aire que respira el pasajero, que ni siquiera piensa en la existencia de la flor. Pues si la virtud es fecunda en aquellos santos que Dios, en su inescrutable providencia, ha determinado que quedasen ocultos entre su pueblo de escogidos, ¿qué fecundidad más maravillosa no tendrá en aquellos a quienes Dios ha enviado al mundo para que fuesen maestros, padres, príncipes y caudillos del pueblo cristiano?

La virtud de estos santos admirables es tanta, que nunca llega a desvanecerse; pasan edades y épocas, pero ellos continúan siendo para el pueblo cristiano como una fuente cristalina y caudalosa, que de continuo envía sus aguas a los campos para fertilizarlos.

La fecundidad de la virtud de Bernardo es admirable. Aún muy joven, al entrar en el claustro, arrastra consigo a treinta jóvenes distinguidos y letrados, que todos visten la cogulla en Císter. Desconsuelo de los Padres de este nuevo[34] monasterio al ver que la austeridad de su vida arredraba y no tenían postulantes. Uno de los Padres tuvo un sueño prodigioso. Vio que bajaba de las montañas vecinas una gran muchedumbre y que se encaminaba al monasterio. Era Bernardo con los que arrastraba. — La familia de Bernardo se opone a su vocación pero él arrastra a su padre, a sus hermanos, a su tío.[35] — He

34. «nuevo»: «antiguo» 1ª.
35. «a su tío»: afegit sobre la línia.

cho que pasa con su hermano pequeño, Nivardo, en quien recaía la herencia. — También abraza el estado su maestro. — Episodio de Santa Humbelina en la puerta del monasterio. Se retira al monasterio de Villeto, donde estaban en fervorosísima comunidad las mujeres de los caballeros que entraron monjes en Císter.

La atracción de Bernardo era de una potencia extraordinaria. Adelaida, duquesa de Aquitania y hermana del emperador Lotario, desedificaba con su conducta libertina; la busca Bernardo como Cristo buscó a la Samaritana; le toca el corazón, y la vanidosa duquesa deja las pompas y mundanales galas para vestir la blanca cogulla cisterciense.[36] A Guillermo, duque de Aquitania, de desgarrado soldado y príncipe despótico, le hace reformador de la orden [de] San Agustín.[37] — En el concilio de Pisa trata con Pedro Bernardo, tesorero de esta iglesia y su más bello ornamento, le arrastra al monasterio y allí ocupa al célebre prebendado en los más humildes oficios de la casa, hasta que, probado en la virtud, lo envía para abad del monasterio de los Santos Vicente y Anastasio, de la ciudad de Roma, donde es elegido Papa, tomando el nombre de Eugenio III.

La divina elocuencia de Bernardo es incomparable, es como un río que todo lo arrastra; como un conquistador invencible sale de las ciudades llevando[38] en pos de sí una multitud de esclavos, así Bernardo saqueaba el mundo y, al volver a su monasterio, llegaba siempre acompañado de un ejército de hombres, que después de haber servido al mundo, querían consagrarse al servicio de Dios. De una vez convirtió, y juntos vistieron la cogulla blanca, una compañía de jóvenes militares o caballeros. Los antiguos grabados que representan la vida del santo nos pintan las mujeres cerrando puertas y ventanas, los padres deteniendo los hijos por las[39] calles por donde pa-

36. «cisteriense» ms.
37. Des de «A Guillermo» fins a «Agustín»: afegit sobre la línia.
38. «llevando»: «curas» 1ª.
39. «por las»: «porque» 1ª.

saba el santo, porque todo lo traía pos sí, todo lo arrastraba al monasterio. ¡Tal era el celestial hechizo del Abad de Claraval![40]

Bernardo no era sólo hombre de impresión o de empuje; era también hombre de constancia. No podía decirse de él: «Hic homo coepit aedificare, et non potuit consumare».[41] A los que llevaba a la vida religiosa los levantaba a los más altos grados de virtud. Gerardo y Nivardo, sus hermanos, son santos; Humbelina, la que fue un día mujer dada a la vanidad del siglo, es por santa venerada; el antiguo prebendado de la catedral de Pisa, el pontífice Eugenio III, por Beato le celebra[42] la Iglesia. «Generationes ejus quis enarrabit?».[43] El espíritu de Bernardo, aun después de muerto, vivificó por muchos siglos la orden Cisterciense; los santos[44] llegaron a multiplicarse de tal manera, que existe un decreto capitular, monumento de la sencillez y santidad monástica, prohibiendo proceder a nuevas canonizaciones de monjes, porque el excesivo número de santos hacía que se tuviese de ellos menos estima, y los procesos de canonización turbaban la profunda paz[45] de aquellos santos cenobitas.

IV

La poderosa elocuencia, la atracción de Bernardo, no se ejercía sólo sobre los individuos en particular, no se concretaba al santo objeto de traer hombres y mujeres al estado de perfección; su voz resonaba por toda la cristiandad, siendo[46] ángel de paz en las humanas discordias.

40. Afegit: «La Europa entera se conmueve cuando predica la cruzada; rompe su cogulla para hacer cruces».
41. Lluc 14, 30.
42. «celebra»: «venera» 1ª.
43. Cf. Isaïes 53, 8.
44. «los santos»: «y aun hoy» 1ª.
45. Afegit: «y contemplación».
46. «siendo»: repetit.

Siempre, desde que comenzó entre los hijos de Adán la discordia, no ha cesado entre los hombres: guerras y cisma. El cristianismo mitigó este estado, pero no lo hizo desaparecer. El siglo de Bernardo ha sido de los más turbulentos, pero nadie como él ha tenido la virtud de apaciguar los ánimos. Las luchas entre la potestad[47] eclesiástica y la civil, las invasoras pretensiones del imperio contra el sacerdocio, el cisma suscitado por Pedro León, antipapa Anacleto, mueven una porción de guerras, los reyes contra el Emperador, varios obispos contra el Papa. Bernardo, con ojo certero, dirige la fuerza de su persuasión al celebérrimo canonista Pedro Pisano, sostenedor de Anacleto, el cual, a su vez, lo era del estado general de rebelión de la cristiandad. Pedro Pisano es vencido por la dulcísima y penetrante elocuencia de Bernardo; el cisma va a desaparecer, en vano Arnaldo de Brescia, discípulo de Abelardo, vencido y salvado por Bernardo, inflama el ánimo de una parte de los[48] romanos, recordándoles la gloria de su antigua república y pretendiendo fundarla de nuevo sobre las ruinas del poder temporal del Papa. Bernardo apacigua Roma, vence toda rebeldía, introduce en la ciudad eterna el fugitivo Pontífice; los[49] ciudadanos, agradecidos por el beneficio de la paz quieren levantarle una estatua en el capitolio y le proclaman «Padre de la Patria, Autor de la Paz, Columna de la Iglesia».[50]

¡Con cuánta razón la liturgia cisterciense puede cantar «est Bernardus sublimatus in gloria!» El Pontificado le reconoce por su genio tutelar, el imperio como a su principal bienhechor, los varios príncipes que gobernaban los distintos estados franceses son por él apaciguados; el reino de Portugal, al hacerse independiente de Castilla, hácese solemnemente feudatario de Claraval; la orden Cisterciense, a impulsos de Bernardo, se mul-

47. «la potestad»: «el poder» 1ª.
48. «una parte de los»: «los» 1ª.
49. «los»: «y los» 1ª.
50. Afegit: «Pasa después a apaciguar el imperio de Alemania, cuyos príncipes entre sí reñían. Una vez apaciguado, regresa a Francia como en carrera triunfal; los pueblos le aclaman; los pastores de los Alpes, cuando pasa, se arrodillan en lo alto de sus riscos, pidiendo la bendición».

tiplica como las arenas del mar; la cogulla blanca es bandera de pureza de costumbres y renacimiento católico en las civilizadas naciones de Francia, Italia y España; es bandera de civilización en los pueblos semibárbaros de Suecia, Dinamarca e Inglaterra.

La gloria terrena de Bernardo es inmensa, pero mayor es aún su gloria celestial. Tiene la gloria del apóstol por su predicación continuada, la del mártir por sus sufrimientos y enfermedades, no sólo llevadas en paciencia heroica, sino aun trabajando incesantemente por la gloria de Dios; tiene el mérito del anacoreta y el honor de los patriarcas, ya[51] que lo fue y es de una dilatada e ilustre familia, y posee el inmaculado lustre de las vírgenes.[52]

¡Santo glorioso! A medida de vuestra gloria interceded por nuestras necesidades. Abogad por este antiguo monasterio, infundid a sus religiosas, vuestras hijas, el espíritu monacal; que el espíritu de contemplación y de soledad, que un día floreció admirablemente en las soledades de Císter y Claraval, florezca siempre, para mayor gloria de Dios, en este monasterio. A los distinguidos eclesiásticos, devotos vuestros, que celebran este solemne oficio, alcanzadles toda suerte de prosperidades, y a todo el pueblo cristiano dadnos el amor de Jesús y de María, que tan ardiente vivió en vuestro pecho, para que juntos podamos alcanzar la gloria del cielo. Amén.

51. «ya»: «el» 1ª.
52. Afegit: «Representa y es en el cielo y en la tierra el más complacido hijo de la orden monacal».

C. PRIMERES MISSES

XII

MISSIÓ CONSOLADORA DEL SACERDOCI PER MEDI DE L'EUCARISTIA

Advertiment preliminar

Consta de dos bifolis petits; però el sermó només ocupa tres pàgines del segon; la quarta, o sigui, l'última pàgina conté el text titulat «A la Milícia angèlica de Sant Tomàs», escrit el mateix any 1894, cinc mesos després: XXV.

Una nota de la mateixa mà del Dr. Torras, al final del sermó, diu: «Predicat en la 1ª Missa del P. Josep Bach de l'oratori, el dia 24 de Maig de 1894, festa del Corpus Christi, en la Iglésia de Sant Felip Neri». En efecte, durant el seu discurs l'orador fa més d'una al·lusió a aquesta església i als pares filipons. Josep Bach i Riera, vigatà, incardinat a la diòcesi de Barcelona com a membre que era de l'Oratori d'aquesta ciutat, fou ordenat prevere pel bisbe Jaume Català i Albosa per les témpores de la Pentecosta (19 de maig) de l'any 1894 (cf. Boletín... de Barcelona *36, 1894, 164).*

Que també aquest text de sermó de primera missa degué ésser aprofitat pel seu autor per a altres primeres misses, ho indiquen els afegitons que hi féu el Dr. Torras en rellegir aquestes pàgines.

Panem de caelo praestitisti illis sine labore, omn delectamentum in se habentem, et omnis sapor suavitatem (Sap. 16, 20).

Si el sacerdot que ha de predicar en[1] vostra primer missa[2] tingués facultats, son sermó hauria d'ésser un himn en honor de l'Eucaristia, (a) pel fet en si, perquè el sacerdo cristià[3] té la raó d'ésser en el sagrament; (b) pel dia de Co pus, en què la dieu;[4] (c) pel lloc, l'Oratori de Sant Felip, e pècie de cenacle pels bons catòlics de Barcelona, puix aquí J sucrist sagramentat té contínuament adoradors.

A més, la festa de l'Eucaristia és la festa de l'amor... I pelicà alimentant amb la seva sang els seus pollets n'és el sín bol. La carn i la sang del sagrament ens ensenyen que l'anye ha sigut sacrificat per l'amor. La substància del culte catòl és l'Eucaristia; per això la substància del culte és l'amor. L vida cristiana és com sostinguda pel culte i per això l'am és el mòbil de la vida cristiana, i l'estàtua de pedra del ve Sant Felip Neri, que hi ha en el front d'aquesta església, a l'a ribar a la plaça, convidant-nos a entrar a l'església, sembla q ens diu aquelles paraules de la llegenda: «Viam mandatoru tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum»: he corregut pel car dels vostres manaments, un cop haguéreu eixamplat el me cor.[5]

Sí, per a recórrer els camins de la vida necessitem eixar plar el cor. Tenim un consol: Jesucrist vingué al món per consolar els homes; per això envià l'Esperit consolador. I co els homes aniran gement i plorant en aquesta vall de llàg mes, estatuí el sacerdoci cristià per a consol i salvació de

1. «predicar en»: «fer lo sermó de» 1ª.
2. La del Pare Josep Bach.
3. «cristià»: sobre la línia.
4. 24 de maig de l'any 1894. — Entre (b) i (c) hi ha afegit, entre líni «en la Butlla d'institució de la festa el Papa canta les glòries eucarístiqu el gran Sant Tomàs, posseït per l'Esperit Sant, pren l'arpa de David i, a més sublimitat que aquest, canta una poesia sobre l'Eucaristia».
5. Salm 118, 32.

humanitat. De la missió consoladora del sacerdoci[6] us parlaré.

Esperit consolador, que omplíreu el cor dels apòstols perquè anessin a consolar els homes, il·lumineu la meva intel·ligència i feu expedita la meva llengua per a manifestar aquesta gran missió. Verge pura, Esposa del Sant Esperit, alcanceu-me aquesta gràcia. Ave Maria.

I

Que Jesucrist havia de consolar el món, ja ho pressentien la inspiració dels profetes i l'instint de tots els pobles (Joel 3, 18): «In illa die stillabunt montes dulcedinem, et colles fluent lacte, et per omnes rivos Iuda ibunt aquae; et fons de domo Domini egredietur, et irrigabit torrentem spinarum». Isaïes diu que, a la seva vinguda, les muntanyes i turons saltaran de goig i els arbres mouran les rames com si piquessin de mans a la vinguda del Salvador.[7] Joan Baptista salta d'alegria en el ventre de sa mare.[8] Els àngels diuen als pastors: «Annuntio vobis gaudium magnum».[9]

El goig, ensenya sant Tomàs que és un efecte de l'amor, i Sant Agustí diu que el món, els homes, són atrets per l'amor, i, per això, Santa Caterina de Sena afirmava que l'objecte de l'encarnació fou atreure els homes per l'amor. I, en efecte,

6. Afegit: «per medi del sagrament».

7. Isaïes 54, 10 i 55, 12b. — Entre línies del text d'aquesta cita hi ha afegit: «Veient la caiguda de Tir, Babilònia [cf. Isaïes 39, 6-8], Sidó, de les humanes civilitzacions, cridava el gran profeta: Consolamini, consolamini [Isaïes 40, 1) i pronosticava una civilització eterna» (cf. Isaïes, 40, 8). Un altre afegit: «Unxit te Deus oleo laetitiae» (salm 44, 8).

8. Cf. Lluc 1, 41 i 44.

9. Lluc 2, 10, segons la litúrgia. Afegit: «I el vell Simeó quedà tan omplert i satisfet un cop l'hagué vist, que exclamà: Ara, Senyor, ja em podeu treure del món [Lluc 24, 36; Joan 20, 19] i al pujar-se al cel els promet l'Esperit consolador» (cf. Actes 1, 5 i 8). Un senyal i el mot «ojo» remet al peu de la pàgina, on continua l'afegit: «se comprèn que baix el vel de la humanitat causés aquest goig, puix la sagrada teologia ensenya que la visió immediata (afegit: «extasi») és matèria de goig a la criatura».

aquesta és l'arma amb què Crist ha conquistat el món.[10] Amb l'amor arrastrava tothom i se'ls lligava al cor («traham vos[11] in vinculis charitatis»),[12] tothom el seguia. L'amor pur de Jesucrist vencia l'amor tumultuós de les passions més poderoses. Zaqueu i Mateu (l'avarícia), Magdalena (la vanitat i la luxúria). Als savis Nicodems, als ignorants, als pescadors, Jesucrist era un consol universal. Hi ha en el món altres consols: la filosofia, l'art, l'amistat, però no arriben a tothom, no són per a totes les circumstàncies, els vells, malalts, ignorants etc.[13]

Aquest consol de Jesucrist es manifestà amb la vinguda de l'Esperit Sant: «Ecclesia consolatione Sancti Spiritus replebatur (Actus Apostolorum)».[14] I Sant Pau: «Regnum Dei justitia et pax et gaudium in Spiritu Sancto» (Romans 14, 17).

Aquest consol de la humanitat no devia quedar-se en aquell racó de la Judea: els apòstols l'estenen per tot el món. El món estava cansat de tot, «terra sine aqua».[15] Il·lustració, art, poesia, filosofia, comoditats; però l'esperit humà necessitava altra cosa, i sols la veritat divina de Jesucrist podia omplir el cor dels homes. Per això els apòstols són saludats: «Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona» (Romans 10, 15). L'apòstol Sant Pau fou principalment el destinat a portar el consol a la gentilitat... Insuficiència de la civilització: a Grècia i a Roma els hi ha de portar el consol un bàrbar, i ell mateix ens explica com s'efectua aquest miracle, com troba aquest tresor de consol que ell escampa pel món per medi de Crist: «Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum et Deus totius consolationis, qui con-

10. Afegit: «L'amor és l'arma de què es val Jesucrist i sos ministres per a conquistar les ànimes».

11. «traham vos»: sobre la línia.

12. Cf. Osecs 11, 4.

13. La frase «Hi ha en el món» fins a «ignorants etc.» apareix en el manuscrit tancada dins un parèntesi marcat amb llapis. —Afegit: «Et solis instar sola regnet Charitas».

14. Actes 9, 31. — Afegit: «cor unum et anima una [Actes 4, 32]... in fractione panis» (Actes 2, 42).

15. Salm 142, 6.

solatur nos in omni tribulatione, ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt».[16] «Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita et per Christum[17] abundat consolatio nostra».[18]

El sacerdoci cristià ha sigut sempre el gran consolador de la humanitat. En els dies de prosperitat el món no es recorda d'ell; però quan vénen les tribulacions, les misèries, les pestes, quan la ignorància i l'error s'han apoderat de la terra, quan la societat està pertorbada,[19] els ulls es dirigeixen al sacerdoci...[20] Sant Felip Neri, gran consolador.

II

Convé, Reverend Senyor, considerar d'on li prové a Jesucrist i al sacerdoci per ell instituït aquesta potència consoladora.

L'amargura humana naix ja amb l'home. Un neguit universal com que indiqués que el nostre llinatge està amenaçat a un càstig o subjecte a una pena, i sent com la necessitat de donar satisfacció al Ser etern, qui ha donat principi al món.[21] Per això els sacrificis són en totes les gents, des d'Abel fins a vós, Reverend Sacerdot. A aquest instint responen els sacri-

16. 2 Corintis 1, 3-4 («ad Cor. 1, 13» ms.). — Afegit abans d'iniciar la cita: «Aquest text prova com qui vol consolar, abans ella ha de cercar consol, com Joan reposant en el cor de Jesús».

17. Afegit: «qui més pateix per Jesucrist, més disfruta d'esperit. Així els missioners en els turments, així els sants penitents. — Els goigs de la penitència. — Antinòmia».

18. 2 Corintis 1, 5. — Afegit: «Convertint-se en altre Crist. Mihi autem absit gloriari etc.» (Gàlates 6, 14). «Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus» (Gàlates 2, 20). «La mortificació camí del goig». «Qui més pateix per» (esborrat, això darrer).

19. Afegit: «i dominada per la mentida i l'heretgia».

20. Afegit: «i ressona de nou l'antic oracle: Els llavis del sacerdot guarden la ciència de la vida» (Malaquies 2, 7).

21. Afegit: «i, a més, la criatura mundana gemega sentint-se esclava i imperfecta, coneix i sent una excel·lència que no pot trobar i, per això, gemega, com si estés en dolors de part» (Romans 8, 22).

ficis humans dels salvatges i les impostures del cult maçònic. «Expedit unum hominem mori pro populo» (Joan 18, 14), digué Caifàs.[22] Satisfacció, doncs, de la justícia i obtenció de la caritat o amor de Déu, principi de tot verdader goig.[23]

El sacrifici de Jesucrist obtingué aquest doble objecte: la victòria divina del Calvari era objecte de *la justícia* i de *l'amor de Déu*; els ulls de l'Etern Pare, satisfeta la justícia, el miraven amb un amor immens, inefable i dolcíssim. Veia sa pròpia imatge i figura estampada en el pecador, i els llaços d'un amor augustíssim uniren des de llavors Déu i l'home.

III

La potència consoladora de Jesucrist i del sacerdoci queda compendiada i compresa en el Santíssim Sagrament.[24] És com una anticipació de la fruïció de la glòria; són com unes gotes del manantial diví, bàlsam que fortifica l'home en el camí de la vida. Així ho demostren tots els antics símbols i figures. El mannà..., fins el que es guardava en l'ara, símbol dels nostres sagraris;[25] el pa d'Elies, que el manté quan està defallit i perseguit dels enemics[26] i, sobretot, aquell «convivium omnium populorum»,[27] de què parla Isaïes (25, 6), l'esperança sola del qual[28] mantenia els homes, i la presència i realitat dels quals[29] els exalçarà i consolarà, anul·larà la mort i trencarà totes les cadenes. «Qui manducat hunc panem vivit in aeternum».[30]

22. Afegit: «sacrifici expiatori, propiciatori i eucarístic», potser com si aquestes paraules fossin com un títol del que segueix.
23. Afegit: «Caritat o amor de Jesucrist íntim, perquè essent home, a l'estimar els homes, estimava a sa pròpia naturalesa, que mai podrà avorrir».
24. Afegit: «admirable institució de la Justícia i de l'Amor».
25. Cf. Èxode 16, 34. — Afegit: «l'aigua que surt del penyal en el desert» (cf. Èxode 17, 6).
26. Cf. 1 Reis 19, 6.
27. Afegit: «en la sagrada Muntanya de Sion».
28. «l'esperança sola del qual»: «qual sola esperança» ms.
29. «la presència i realitat dels quals»: «qual presència i realitat» ms.
30. Joan 6, 59 («vivet»).

Propietats del consol eucarístic: (a) en tots els temps, en les catacumbes i en el segle XIX; (b) de totes les condicions: al trist consola, a l'alegre li serveix d'acció de gràcies; a la verge, a la viuda, al pobre, al ric, a l'ignorant i al savi..., perquè «omne delectamentum in se habentem et omnis[31] saporis suavitatem».[32] Fa valent el soldat abans de la batalla, fa pacient el cristià en les injúries. ¿D'on vénen aquests efectes tan distints? De que és Déu.[33]

Aquest consol vénen a cercar la gent a Sant Felip Neri. El Sant Fundador disfrutà sempre d'aquest consol i l'estengué entre els homes. Morí el dia de Corpus, «sacro magna exsultatione peracto». En això es funda l'atracció que exerceix l'Oratori sobre els cristians. És com la casa pairal; aquí hem begut les primícies de l'esperit quasi tot el clero. En això es funda l'atracció sacerdotal que exhala com aroma, que divisa totes les coses.

I aquí vindrà bé una explicació, puix sou un deixeble de Sant Felip i d'ell haveu d'aprendre vostre sacerdoci. Hi ha una nació il·lustre, encara que inficionada per l'heretgia, que, semblant a l'imperi romà, domina una gran part del món. Quan Déu ha volgut produir en ella un corrent envers el catolicisme, dos sacerdots, dos filipons, han sigut el principal instrument des del racó de Sant Felip Neri: Newman i Faber han trasbalsat l'esperit de la raça anglo-saxona des de l'Austràlia fins a la Unió americana.

Seria ridícul que jo volgués donar-vos lliçons. Teniu els mestres a casa. Sols dec exhortar-vos a que els seguiu, a que vós, últim rebrot de Sant Felip en l'Oratori de Barcelona, continueu l'esperit que des del Beat Oriol ha dominat en aquesta

31. «omnem» 1ª.
32. Saviesa 16, 20.
33. Afegit: «Grandesa del sacrifici: 1º per a qui va dirigit. 2n per la víctima. 3º pels efectes. 4º per sa duració; serà etern o permanent; és com el fonament del cel; sens ell el cel s'enfonsaria. Sols vós sou petit, sou un no-res, i sou tot, perquè sou la mà de Jesucrist, sou Jesucrist. Petrus baptizat, Jesus baptizat [cf. Agustí, Tractatus in Iohannem, VI, 7]. Deveu ésser alter Christus. Gravetat dels vostres deures».

Santa Casa, la *seva pietat específica*, no la pietat pompàtica, que fa molt soroll, sinó la pietat senzilla i amorosa, que domina fins els esperits més rebels. És un distintiu de Déu i dels homes escollits de Déu el fer grans coses amb medis molt petits.[34]

XIII

EL SACERDOTE ES EL HOMBRE DE DIOS

Advertiment preliminar

Són dos bifolis petits. A la meitat inferior de l'última pàgina, la vuitena, quedà un espai blanc, que el mateix autor, en tres ocasions distintes, anys després, amb lletra més evolucionada, més insegura, féu diverses anotacions, que interessen per a la història del sermó. La primera diu: «Predicado en la 1ª misa de Don Andrés Samaranch Pbro., el día 9 de mayo de 1887». Mossèn Andreu Samaranch i Albí, fill de Terrassa, va ser ordenat prevere el 26 de març del 1887 i obtingué el càrrec de coadjutor de Sentmenat aquest mateix dia (cf. Boletín oficial eclesiástico del obispado de Barcelona, *XXIX, 1887, 76 i 80). A l'exordi del sermó el predicador esmenta una modesta església, junt a un venerable monestir de monges, on l'homenatjat vestí la túnica dels levites i on visqué en la companyia de preveres.*

Una segona nota diu: «Predicat en català en la 1ª missa del R. Josep Bolet, a Santa Maria de Vilafranca el dia 9 de Març de 1898». Mn. Josep Bolet i Antigues era parent del Dr. Torras, el qual mostrà sentiments de gran amistat envers ell (vegeu, per exemple, A. Olivar, Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca del Monestir de Montserrat, primer suplement, *Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991, 144).*

La versió catalana del sermó es troba en Obres completes, *IX, 84-90.*

34. Afegit al final del sermó: «Re(co)manacions. A sa germana, que fa la 1ª Comunió, a qui associa a la seva primera missa. Lo grave Sant Benet i Santa Escolàstica; el nostre paisà Senyor Dámaso i Irene sa germana: s'associen en les obres de l'esperit».

En ser rellegida la redacció castellana per l'autor, o sigui, el text publicat aquí, que és l'original, el Dr. Torras hi anà afegint anotacions en català, com el lector pot veure en les notes. Hi ha, però, igualment petits afegits en castellà, entre línies, cosa que vol dir que aquest sermó serví al Dr. Torras per a altres ocasions.

Finalment el Dr. Torras fa constar que el mateix any que repetí aquest sermó per a la primera missa de Mn. Bolet, uns mesos després se'n serví per a una altra ocasió igual: «Predicat a Sant Felip Neri. Missa nova del Dr. Dachs, 19 Desembre de 1898». Josep Dachs i Carné, de Barcelona, rebé el presbiterat de mans del bisbe de Vic, Josep Morgades i Gili, en substitució del bisbe de Barcelona, Jaume Català, víctima d'una malaltia que aviat l'havia de portar a la mort; morí el 21 de febrer del 1899. L'ordenació tingué lloc a Barcelona a les témpores d'advent, el dia 17 de desembre del 1898 (cf. el citat Boletín, *XLII, 1899, 14). Pocs dies abans, el 9 del mateix mes, Josep Dachs, el qual fou sempre devotíssim del Dr. Torras i Bages, havia obtingut el nomenament de coadjutor de Sant Antoni Abat, de Vilanova i la Geltrú.*

En un dels afegits a la redacció original (castellana) del sermó, el Dr. Torras fa al·lusió a «aquest edifici» de l'església barcelonina de Sant Felip Neri i a la comunitat corresponent (vegeu la nota 23). Això vol dir que el nostre predicador repassà el seu text, per a inspirar-se, en haver de parlar en la primera missa de Mn. Dachs, la qual, com hem vist, fou celebrada en aquesta església de l'Oratori. Així i tot, la mateixa ploma que va escriure la rúbrica o títol referent a Mn. Dachs, ha escrit, amb lletra més menuda per tal de poder-lo encabir en el que restava encara en blanc de la pàgina, un resum de sermó o de part d'ell, que deu complementar l'original castellà. És el text que publiquem a continuació, havent-hi afegit el títol d'«Esquema de sermó de missa nova».

Oh homo Dei.
(1ª ad Tim. 6, 11).

Una de las historias más interesantes que contienen entrambos Testamentos es la de Samuel. Es la vocación sacerdotal más suave y natural. San Pablo es hecho sacerdote a la violencia; la caridad de Cristo le arrebata; mas Samuel, engendrado ya por las oraciones de su madre en el templo, desde pequeño

es conducido al santuario, allí viste la túnica del levita, crece a la sombra de las sagradas bóvedas, duerme al lado del Arca,[1] se educa al lado de Helí como sacerdote, y tiene con Dios la comunicación de la oración, y oye de noche la voz del Señor, y sale del santuario convertido en sacerdote y profeta.[2] Así ha pasado con Vos. Nacido de una familia piadosa, vuestros padres hicieron votos, como la piadosa Ana, madre de Samuel, para que el Señor os eligiese para ministro suyo; os conducen al templo, al lado de vuestro tío, y luego a esta modesta iglesia. Aquí vestisteis la túnica del levita, vivisteis al lado de los sacerdotes, junto al monasterio de religiosas vírgenes,[3] dormisteis por largos años junto al Arca de la Alianza verdadera, donde no se contiene el Maná del desierto, sino el celestial de la Eucaristía, oisteis la voz de Dios y ahora os tenemos ya sacerdote y ministro del Señor.[4]

Como una[5] yedra que[6] crece y se extiende amorosamente[7] abrazada a los viejos muros de una iglesia, así vuestra vida se ha pasado también dentro de las iglesias; por muchos años os habéis despertado[8] por la mañana al suavísimo murmullo de la oración o de la piadosa salmodia y os habéis dormido por la noche a los devotos acentos de la Salve Regina; el incienso de la piedad ha perfumado todo vuestro ser, por lo cual yo, cuya vida sacerdotal está tan enlazada con la vuestra, al tener que hablaros desde esta cátedra, no encuentro tema más oportuno y que más cuadre a las[9] condiciones que os prepa-

1. «duerme al lado del arca»: afegit sobre la línia.
2. 1 Samuel 1-3.
3. Vegeu l'advertiment preliminar.
4. Afegit: «Sois de Dios, porque el prelado os consagró como se consagra una iglesia: ungió vuesta cabeza, ungió vuestras manos; sois más sagrado que los vasos sagrados, que el ara del altar, que los ornamentos. Entre todas las cosas sois más sagrado Vos. El mundo es un templo en que todo habla de Dios, las estrellas etc.; Vos más».
5. «una»: «la» 1ª.
6. «que»: sobre la línia.
7. «amorosamente»: sobre la línia.
8. «dispertado» ms.
9. «las»: sobre «vuestras» ratllat.

raron para el sacerdocio, que aquellas palabras de San Pablo a su discípulo, el joven sacerdote Timoteo: «Oh homo Dei».[10]

1ª: varón de Dios por la unión con Dios, 2ª: varón de Dios por la acción divina que debéis ejercer sobre vuestros semejantes. Ave Maria.

[1]

Toda criatura es de Dios: la insensible y material que salió de la nada, la que ya vive con vida rudimentaria, como es la planta que germina, respira, se alimenta etc. por dispensación divina, la que ya vive y conoce y, por fin, el hombre, imagen y semejanza de Dios, a quien no sólo da la vida, sino la luz y movimiento intelectual y el dominio sobre todo. Pero el tipo y ejemplar de la criatura de Dios es el ángel, «angelus Domini».[11]

El ángel es especialmente de Dios 1° por su origen. El ángel viene pura y exclusivamente de Dios, es una existencia que se deriva de la divina como la chispa de una hoguera; las demás criaturas las formó Dios «ex limo terrae»;[12] a ésta tan privilegiada, del soplo de la boca. El hombre sabe a tierra, no el ángel.[13]

Es especialmente de Dios 2° por su alimento. La[14] substancia de la criatura es según su alimento. El ángel se alimenta de Dios;[15] el hombre, de pan terreno y de ideas, ciencias, artes, siempre deficientes.

El ángel es especialmente de Dios 3° por la intimidad de

10. 1 Timoteu 6, 11.
11. Afegit: «En el Viejo y en el Nuevo Testamento los sacerdotes son llamados ángeles».
12. Gènesi 2, 7.
13. Afegit: «És intel·ligència i amor, l'àngel, i sa intel·ligència de la llum del Verb etern i son amor, una derivació de l'Amor substancial».
14. «La»: sobre «Nuestra» ratllat.
15. «es su pan»: afegit sobre la línia. Posteriorment l'autor afegí després de «pan»: «El ángel es iluminado por la luz divina».

entrambas vidas. Son, los ángeles, adoradores o ministros,[16] sin que ninguna necesidad, apetito, gusto, etc. les distraiga de esta ocupación. Los hombres desgraciadamente vivimos atados y ocupados en las cosas materiales.

Mas,[17] como a imitación de la jerarquía angélica, constituyó Jesucristo la sacerdotal.[18]

1º Su origen es divino: el sacerdote sale de las manos de Cristo, como el ángel de las de Dios. Las otras potestades son terrenas, ésta es celestial. El poder humano no puede tocar esta institución del sacerdocio; es su más firme apoyo, pero no es su súbdito, porque deja lo que pertenece al César para ocuparse en lo que es de[19] Dios.

2º Su alimento es Dios: (a) la ciencia sagrada, las maravillas sobrenaturales,[20] la dulce poesía, enteramente divina, del Viejo[21] Testamento, la filosofía del Nuevo, la historia eclesiástica con sus héroes tan diversos de los otros.

(b) El alimento sobrenatural que ya no se aprende en las aulas, ni en los libros, sino en la oración y los sacramentos.[22] Cómo la oración transforma el hombre. Moisés, echando de sí rayos de luz, y otros santos que resplandecían visiblemente, son imagen de sus efectos. El sacerdote debe ser hombre de oración: los apóstoles nombran los siete primeros diáconos para poderse dar a la oración; Jesucristo, Sumo Sacerdote, nos la enseña en todos tonos... Es la principal función sacerdotal.[23]

16. Afegit: «Los antiguos profetas Ezequiel, Daniel, Zacarías, etc. nos describen grandiosas escenas de la vida de los ángeles; mas San Juan, en el Apocalipsis, es quien maravillosamente explica sus ministerios».

17. Sobre «Mas», ratllat, hi ha afegit: «La Iglesia terrena es como una sombra o imagen de la celestial: aquella es su ejemplar para esto».

18. Afegit: «Aun Moisés hizo el antiguo tabernáculo según un modelo celestial: Fac secundum... quod tibi in monte monstratum est» (Èxode 25, 40).

19. «de» manca en el ms.

20. Afegit: «de la teología».

21. «viejo»: sobre «antiguo» ratllat.

22. «y en el servicio divino» continuà l'autor i ho ratllà.

23. Afegit: «Los sacerdotes son hombres de edificación si son hombres de oración: San Martín en Francia (la Francia 1ª), San Carlos Borromeo en Lombardía, en nuestra ciudad el humilde José Oriol». Un altre afegit a conti-

La oración le prepara para el primer rasgo en que ha de asemejarse al ángel: su intimidad con Dios. Es su servidor doméstico. Todos los hombres deben ser siervos de Dios, mas el sacerdote lo es de una manera inmediata, debe procurar su gloria, hacer conocer su nombre, alabarle y honrarle,[24] le debe toda su vida; si la emplea en otra cosa, se la usurpa: «Deus meus et omnia»; es la canal de las gracias, el lazo de la unión entre Dios y los hombres.[25]

[II]

Éste es, pues, su ministerio y misión: ser para los pueblos el hombre de Dios, su representante,[26] [su] vicario, su procurador, su maestro, su padre. La misión sacerdotal es sublime, es sobre las humanas fuerzas. Por esto hay un solo[27] verdadero sacerdote: Cristo: «Habet sempiternum sacerdotium».[28] Nosotros sólo somos sus instrumentos, practicamos la operación externa, pero la gracia de Cristo no la producimos; el Espíritu Santo sólo baja al alma a instancias de Cristo. Es Pedro, o Pablo o Juan el que bautiza etc., pero el que infunde la gracia es siempre el mismo, Cristo. Mas, de todas maneras, el sacerdote es la canal, es el instrumento divino, es el ministro, y las grandezas divinas se distribuyen a los hombres por su medio, y de tres principales maneras.

1ª La enseñanza. Es el atributo radical del sacerdocio; todos los demás dependen de él. Debe enseñarles, a los pueblos, Dios. Debe hacer que este augusto nombre prevalezca sobre

---

nuació: «L'oració de Sant Felip Neri ha alçat aquest edifici, sosté la Comunitat, converteix els pecadors, consola els malalts etc.; lo que fa l'oratori ix, com d'una font, de l'oració de Sant Felip».

24. Afegit i ratllat: «hacerse otro Cristo».

25. Afegit: «el que ha de edificar el místico Cuerpo de Cristo: in aedificationem Corporis Christi» (Efesis 4, 12).

26. «representante»: sobre «ministro» ratllat.

27. «hay un solo»: sobre «el» ratllat.

28. Hebreus, 7, 24.

todo nombre. Hacerle reinar en todo el mundo, mas ante todo en el corazón del hombre. Introducirle en las ciencias, en las leyes, en la vida práctica; hacerle conocer a los que no le conocen: muchedumbres ignorantes,[29] enseñanza del catecismo, del cumplimiento de la ley de Dios.[30]

2.ª Los sacramentos. Nunca el sacerdote es tan hombre divino como en la confección y administración de los sacramentos. Crea, conserva, completa en el orden sobrenatural.[31] «Cor mundum crea in me, Deus».[32] En el bautismo hácele, al hombre, hijo de Dios por adopción..., en la penitencia limpia el alma inmunda. El sacerdote es el único que puede purificar el corazón del hombre.[33] Esta es la verdadera prueba de[34] que posee una virtud divina, de que es un hombre de Dios. El Evangelio ya nos lo manifiesta (Mateo, cap. 10, 7 y 8). Da Cristo la misión a sus apóstoles: «Euntes autem praedicate, dicentes: quia appropinquavit regnum caelorum»,[35] y, como para que diesen testimonio de su doctrina, les añade: «Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, daemones ejicite: gratis accepistis, gratis date».[36] Todas las obras de misericordia que se practican en la iglesia son una extensión del sacerdocio.[37] San Ignacio y San José Calasanz para los niños, Ca-

29. Afegit: «Messis quidem multa, operarii autem pauci» (Mateu 9, 37; Lluc, 10, 2). — «Nos falta arrojo para entregarnos a las hordas modernas ignorantes de Dios».

30. «2ª Los sacramentos»: en una de las revisiones que féu del text, l'autor modificà l'esquema del sermó, afegint després de «la ley de Dios»: «2ª Les ciències insuficients. Veié Isaïes (11, 4) que l'home del pecat, el fill de perdició, que vol posar-se en lloc de Déu, havia d'ésser enderrocat per l'alè de Jesús, és a dir, per l'esperit sobrenatural. Amb tota la ciència no es converteix una ànima. L'esperit neix de l'esperit» (cf. Joan 6, 64). A continuació Torras ha convertit la divisió «2ª» en «(a)»; manca, però, la corresponent subdivisió «(b)».

31. Afegit: «aunque de una manera ministerial».

32. Salm 50, 12.

33. Afegit: «y resuscitar al muerto».

34. «de» manca en el ms.

35. Mateu 10, 7.

36. Mateu 10, 8. — Afegit: «Lo mismo pasa hoy».

37. Afegit: «como para probar exteriormente la gracia invisible del ministerio».

milo y Juan de Dios para los enfermos, Vicente de Paúl para niños y mujeres abandonadas etc. Todo esto, el sacerdocio no lo hace por filantropía. Ésta no es mala, pero Cristo nos enseñó un camino mejor: la caridad.[38] «Charitas Christi urget nos».[39]

3.ª El sacrificio de la misa.[40] El sacerdocio aspira a reanimar aquel fuego que Cristo trajo a la tierra y con él quiere incendiar todo el mundo.[41] La caridad de Dios es siempre la misma, mas a los ojos humanos su momento álgido es el del sacrificio del Calvario. En este sacrificio el sacerdote es aún de un modo admirable el hombre de Dios: el hombre desaparece y queda como absorbido por Dios. Nada hay más grande que este sacrificio: es grande la Víctima, Aquel a quien se ofrece, aquellos por quienes se ofrece, la Iglesia militante, purgante y triunfante, y el mismo que lo ofrece, pues lleva la voz y la representación de Cristo.

Celebradlo con pureza y reverencia... Vuestro sacrificio es para todos, mas las *primicias* de vuestro sacrificio han de ser para el Papa, que este año celebra su misa de oro...

Annex

[Esquema de sermó de missa nova]

Exordi: Vocació de Sant Mateu, típica, perquè representa la victòria de Déu sobre del món, representat pel diner que és son rei. Celsus i Porfírius, racionalistes, imputen a Mateu lleugeresa.

Les lluites de l'esperit: l'atracció de Déu, la seducció del món. Temptació típica de Jesucrist: «Omnia tibi dabo» etc.;[1] de Sant Benet: «Inspexit et despexit».[2] El qui es fa amo: si guanya el món, ets

38. Cf. 1 Corintis 13, 1.
39. 1 Corintis 5, 4.
40. Tot aquest epígraf és afegit entre línies.
41. Cf. Lluc 12, 49.
1. Mateu 4, 9.
2. Vegeu el sermó «Contra el mundo» (III), nota 10.

esclau del món; si guanya Déu, ets esclau de Déu. Per això sou home de Déu. «Servire Deo regnare est». Doncs el sacerdot és l'home de Déu. *L'home es fa esclau del món mediant el vici*, per les passions; *l'home és esclau de Déu per naturalesa*; per això la primera esclavitud és violenta i dura, perquè l'home, que és superior, està subjecte a lo inferior; està destinat a regnar sobre el món, i aquest el té sota seu en miserable esclavitud. La esclavitud, de Déu és dolça, perquè és un llaç, no d'opressió, sinó que enalteix l'home fent-lo participar de la divina essència.

XIV

DE LA VIDA SOBRENATURAL I DEL SACERDOCI ENCARREGAT DE MANTENIR-LA EN EL MÓN

Advertiment preliminar

Al final del text l'autor anotà: «Predicat en la Primera Missa de Mossèn Salvador Bover l'endemà de Corpus, dia 14 de Juny de 1895 en la Iglésia del Poble Nou, Santa Maria del Taulat».

Salvador Bové va néixer a Reus l'any 1869. Tenia, per tant, trentasis anys quan va ser ordenat de prevere el 8 de juny del 1895 pel bisbe de Barcelona, Jaume Català i Albosa, a la capella del palau episcopal. Mossèn Bové, que havia estat nomenat coadjutor de la parròquia de Sant Joan de Gràcia (Barcelona) el dia 19 de l'abril anterior, era incorporat canònicament al bisbat de Barcelona. Fou canonge magistral de la Seu d'Urgell i morí jove, a Barcelona, el 1915. Quan rebé el sacerdoci era ja un investigador conegut. El 1894 havia publicat el llibre El canonge Pau Claris *i, el mateix any de la seva ordenació presbiteral, publicà* Institucions de Catalunya. *Dos anys abans, el 1892, havia aparegut la primera edició de* La tradició catalana, *del Dr. Torras i Bages. No sorprèn, doncs, constatar que el Dr. Torras fos l'invitat a predicar el sermó de la primera missa de Mossèn Bové. El contingut, en gran manera espiritual, i tot el to del discurs s'expliquen per la condició altament intel·lectual del destinatari, el qual es distingí particularment com a lul·lista.*

El manuscrit es troba en quatre plecs o petits bifolis; acaba a la pàgina 15, és a dir, la penúltima del darrer plec. El Dr. Torras aprofità la meitat inferior d'aquesta pàgina, part que havia quedat en blanc, per escriure-hi l'esbós d'un sermó «De Santo Domingo» (X), mentre que la pàgina 16 és ocupada per dos altres resums de sermons: una «Preparación para el día de difuntos» (XXXIII) i una altra per a la «Renovación de votos» (XXX). Tots aquests textos, que pertanyen igualment a l'any 1895, són publicats aquí.

Pauperes ejus saturabo panibus (salm 131, v. 15).

En l'home no hi ha dues vides. Hi ha una[1] vida comuna i ordinària, en la qual els homes treballen, fan negocis, mengen i dormen, es constitueixen en estat de matrimoni; es disputen, tenen guerres, es destrueixen els uns als altres, fan paus i alliances i, després de diverses peripècies, moren[2] i el seu cos és entregat a la terra, d'on havien sortit. Però aquesta vida no satisfà els homes: mengen i no queden satisfets, dormen i no queden descansats; quan tenen la taula més esplèndida, perden la gana; quan tenen el llit més regalat, se'ls en va la son; quan tenen son tresor ple de moneda, es troben amb el cor buit de satisfacció. I fins sovint succeeix que el qui té més vianda pateix més gana; el qui té més bon llit pateix més son. ¿Doncs, d'on ve que els homes, a pesar de tenir-ho tot, no queden omplerts?[3] És que en l'home hi ha la vida de l'esperit, la creença en un món diferent del món material i, per això, els homes, en tots els temps i en tots els llocs de la terra, han sentit uns desigs i patit una set, que res d'aquest món no pot satisfer i, per això, Nostre Senyor Jesucrist, enmig de l'immens Temple de Jerusalem, ple de gom a gom en un dia de gran

1. «Hi ha una»: «la» 1ª.
2. «moren»: «lo seu co» 1ª.
3. «cumplerts» ms.; sembla que l'autor havia començat a escriure primer: «satis».

solemnitat, ens diu el sagrat evangelista que amb grans crits clamava: «Si algú té set, que vingui a mi i begui...;[4] el qui begui de l'aigua que jo li daré, mai més no tindrà set».[5]

Compadit Déu d'aquesta set i gana furiosa que patien els homes, veient com cercaven[6] totes les immundícies i vanitats per satisfer-les, s'encarnà o féu home per a constituir-se mestre de la vida de l'esperit. Vós, reverend Senyor, us haveu fet deixeble i ministre de Jesucrist, cooperador seu, per a mantenir entre els homes la vida de l'esperit i en aquest moment exerciteu el ministeri més sublim del vostre ofici: consagrareu[7] l'aliment diví, que serveix de base a la vida sobrenatural, per lo qual m'ha semblat que des de la trona avui devia parlar-vos de les principals condicions d'aquesta vida de l'esperit i dels principals deures que Vós deveu exercitar per a fomentar dita vida entre els homes.

Implorem la Verge. Ave Maria.

I

No hi ha res que interessi tant els homes com la vida de l'esperit. Per a satisfer-la s'han inventat innumerables heretgies i sectes, cada dia en surten de noves, sobretot allà on no predomina la veritable: espiritistes, nihilistes, l'exèrcit de salvació a Anglaterra, els luciferians o satanistes. Quan una cosa es falsifica molt, senyal que és preciosa; l'or i els diamants són el que més es falsifica, perquè són cars. La Religió es falsifica, perquè és l'aliment principal de l'home, i per més que es faci, no se la podria desterrar del món. Des de que el món és món veiem que els homes, per a defensar la seva religió, sostenen guerres: els espanyols 700 anys, la Irlanda per espai de tres segles; aferrada a la fe catòlica abans que abandonar-

4. Joan 7, 37.
5. Joan 4, 14.
6. «cercaven»: «s'entregaban» 1ª.
7. «consagren» 1ª.

la, ha escampat els seus fills per l'Austràlia i els Estats Units. La Polònia ha sofert un veritable sacrifici.

Per a poder consagrar-se plenament a la religió, els homes renuncien el que més estimen: riqueses, glòries mundanes, plaers temporals, i això no solament en les centúries passades, sinó avui dia. Príncep Radziwill, monjo de Sant Benet, un fill d'una de les cases sobiranes d'Alemanya, rep ordres sagrades. El mateix, un Napoleó, a una princesa catòlica li veiem[8] despreciar la mà del príncep més poderós de la terra sols perquè no és catòlic i, baixant d'aquestes altes categories de la societat, cada dia veiem dintre de les nostres coneixences una noia hermosíssima que es rapa els cabells que l'adornaven, per a tancar-se en un claustre; una altra que se'n va als hospitals a servir malalts, un jove que podia fer bon paper en son país anar-se'n a terra de negres per a ensenyar-los el camí de salvació. I tots aquests sacrificis es fan perquè l'home vol assegurar la sort eterna a la seva ànima, i sap que la religió és el camí que hi porta. Pel mateix que és molt viu aquest instint de la vida espiritual, els homes han comès enormitats per a satisfer-lo. Sacrificis humans. Les arts màgiques, les bruixeries i supersticions. L'home molt fàcilment perd el camí en aquest mar immens de la vida sobrenatural i, per això, quan Jesucrist, Nostre Senyor, vingué al món, després de predicar la doctrina de salvació, deixà en la terra un magisteri autèntic, autoritzat, infal·lible, del qual, Vós, Reverend Senyor, heu d'ésser un fidel eco.

II

(a) La doctrina de Jesucrist sobre la vida sobrenatural descansa en uns principis enterament oposats als de la vida mundana; per això, des de la infància ens diuen que el món és un enemic de l'ànima; i, no obstant, la vida de l'esperit sosté la

8. «li veiem»: «per a no deixar» 1ª.

vida del món, de manera que la vida del món queda desfeta i aniquilada sens la vida de l'esperit. El comerç sens la justícia queda destruït, el capital sens la caritat és un monstre, les lletres[9] sens la moralitat són [10] un verí destructor, la mort i la vida sens la fe són uns misteris que lleven de l'ànima de l'home tot consol i fortalesa. I no obstant, repeteixo, el principi de la vida mundana i el de la vida espiritual són oposats. La vida mundana té per motor, que posa en moviment totes les rodes i engranatges, el desig vivíssim de la possessió de la riquesa; sens aquest estímul el treball quedaria esmortuït; de conseqüent, aquest desig és necessari i, per més que cavil·lin els socialistes moderns, no trobaran amb què substituir-lo. En canvi, ve Jesucrist, i comença per posar per fonament de la vida espiritual «benaventurats els pobres d'esperit!».[11] Doncs, ¿com conciliaran aquesta dificultat? Molt fàcilment. L'instint de la riquesa que ens dóna la naturalesa, i l'excel·lència i la necessitat de la pobresa d'esperit que ens predica Jesucrist, són el pes i el contrapès necessaris per a mantenir l'equilibri. Són dues forces contràries, però necessàries, per a mantenir l'ordre entre els homes. Traieu del món l'instint de la riquesa, i el món, amb tota la seva activitat productora, quedarà paralitzat, com un cos que ha perdut la força dels nervis. Traieu del món la doctrina de la vida espiritual, l'excel·lència de la pobresa d'esperit, i aquell instint de riquesa; perdut tot fre, es destruirà a si mateix el món, com un home a qui l'abundància i excel·lència del menjar i del beure, que li ha concedit la Providència per a mantenir la vida del cos, li serveixen per a rebentar-se ignominiosament.

(b) Dos són principalment els plats amb què Jesucrist, i el sacerdoci per ell fundat, alimenten espiritualment el poble. La doctrina i els sagraments amb l'oració.

La doctrina. «Non de solo pane vivit homo».[12] Si es comp-

9. «les lletres»: «la literatura» 1ª.
10. «són»: «es» 1ª.
11. Mateu 5, 3.
12. Mateu 4, 4; Lluc 4, 4 («de»: «in» Mateu i Lluc).

tava el que importava un capital més crescut, el pa que es consum en una gran capital, o bé el que costa l'immens nombre de periòdics, novel·les, etc., les representacions dels teatres, els discursos dels mítings,[13] tertúlies i societats, trobaríem que costa més això que no pas el pa.

Les idees canvien i tenen modes. El segle començà per enamorar-se de les idees i sistemes[14] liberals i, amb generositat i entusiasme, els homes, per elles, demanaven abundància de sang. Ara ja ha passat la moda i les idees socialistes ocupen el lloc de les liberals, i la gent es riu[15] d'aquests sistemes, com d'aquí a pocs anys es riuran del que ara està de moda. La bancarrota de la ciència. Brunetière[16] i la *Revue des deux mondes*.

El corrent del temps, com un riu, s'emportarà totes aquestes idees i restarà l'eterna doctrina de l'Evangeli, com passen les modes culinàries i queda sempre el pa, base de l'alimentació.

Doctrina de fe. Sobre els misteris que ens rodegen restarà l'explicació del sacerdoci de Jesucrist. Disputes sobre l'origen: la creació. Disputes sobre la moralitat, el pecat original i la redempció de Jesucrist. La mort i l'eternitat: el premi dels justos, el càstig dels pecadors.

Doctrina de caritat. Sobre les relacions entre els homes persistirà la caritat, la idea de que tots són una família, el Pare de la qual és Déu i que l'home santifica fent bé al pròxim. A les pomposes i estèrils promeses dels incrèduls s'oposaran les humils i profitoses obres que ixen de la doctrina de caritat. Els fundadors sacerdots: Sant Vicenç de Paül, el vicari de Bretanya fundador de les «hermanitas». Síntesis d'aquests instituts.

Sagraments i oració. Per l'aliment del poble cristià no n'hi ha prou de la doctrina, no n'hi ha[17] prou que el pagès tiri lla-

13. «meetinchs» ms.
14. «i sistemes»: afegit.
15. «riuen» 1ª.
16. «Brunetierre» ms.
17. «ha»: manca en el ms.

vor a la terra: ha d'ésser fecundada amb la pluja que cau del cel. La necessitat de la gràcia, és a dir, d'un auxili intern que no neix de l'home, tothom la sent: és un instint. L'home més incrèdul, en l'hora de la tribulació, alça els ulls al cel. Per això l'oració, la practiquen tots els pobles de la terra. Els homes apurats preguen Déu i, si el seu esperit no és recte, fins de vegades preguen el dimoni. Per això els apòstols demanen a Jesucrist que els ensenyi a orar, i Ell els ensenya el Parenostre. Per medi de l'oració l'esperit de l'home s'uneix amb Déu, com un amic quan parla a son amic. Hi ha, doncs, un principi de vida espiritual. Però la plenitud d'aquesta és per medi dels sagraments. Aquests fan participar l'home de la vida divina. Pel baptisme engendrareu fills de Déu i hereus del regne etern. Per la penitència reconciliareu l'home amb son criador i Redemptor, pel matrimoni cooperareu a l'acció creadora de l'Omnipotent, i, sobretot, per l'Eucaristia, amb la qual alimentareu l'home amb la mateixa substància divina.

Mes aquella condició de la pobresa d'esperit que us he dit que era necessària en la vida espiritual, la veureu enterament indispensable aquí. Respecte de la doctrina, deia el bon Jesús: «Confiteor tibi, Pater, quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis».[18] I Sant Pau, que qui volgués ésser[19] savi, comencés per fer-se ignorant,[20] perquè «la ciència infla».[21] A l'inflament de la ciència oposem la humilitat. De què t'ensuperbeixes, oh criatura ignorantíssima, tu que quedes[22] vençut per un animal invisible, que et quita la vida, que destrueix les teves[23] riqueses (fil·loxera). Quan l'home és humil, penetra tota la ciència cristiana. Una dona ignorant té més llum en les coses sobrenaturals que un acadèmic entonat. El mateix, respecte dels sagraments. Qui en treu més fruit?

18. Mateu 11, 25; Lluc 10, 21.
19. «ésser»: «fersée» 1ª.
20. Cf. 1 Corintis 3, 18.
21. 1 Corintis 8, 1.
22. «quedes»: sobre «no saps» (?).
23. «teus» ms.

El més humil. Amb el Pa de vida eterna es fortifica l'humil missioner, la dèbil religiosa que assisteix a l'apestat. Per això el gran profeta David, descrivint el regne de Jesucrist, entre ses grandeses posa aquesta: «Pauperes ejus saturabo» etc.[24]

III

Explicada ja, encara que lleugerament, la manera de la vida espiritual, també breument convé parlar dels deures essencials del sacerdot, encarregat de mantenir-la entre els homes. El sacerdot és sols un instrument, perquè la gràcia santificant ve de Déu, qui absol, qui consagra, qui bateja, etc. Però l'instrument intel·ligent i racional té una part interessant en la santificació; per això els pobles han considerat un càstig de Déu el mal sacerdot i un benefici el sacerdot sant. Un sacerdot ha d'ésser una imatge de Jesucrist, «alter Christus», puix és son representant. Per això Ell deia: «Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum... feci vobis, ita et vos faciatis».[25] I aquell gran sacerdot, Sant Pau: «Imitatores mei estote sicut et ego Christi».[26] I com arribarem a ésser un altre Crist? Pels mateixos medis amb què havem de sostenir la vida espiritual del poble: la doctrina sagrada, l'oració i els sagraments.

L'estudi de Déu. Com David, «ad te de luce vigilo».[27] En tot haveu d'estudiar-lo en les Sagrades Escriptures, en els tractats dels Pares, en la història del món, en Vós mateix: «Regnum Dei intra vos est»,[28] en la naturalesa, en els sants. L'estudi de Déu l'haveu de completar per l'oració. És el deure més fonamental i imprescindible que té el sacerdot (recitació de l'ofici). Els apòstols creen els primers diaques per a poder-se consagrar més a l'oració. Els grans obrers evangèlics són ho-

24. Salm 131, 15.
25. Joan 13, 15.
26. 1 Corintis 4, 16.
27. Salm 62, 2.
28. Lluc 17, 21.

mes d'oració: Sant Xavier, etc. Haveu de divinitzar el món i, per això, us haveu de divinitzar Vós. Com Moisès haveu de pujar al Tabor per a donar la Llei al poble. Si Vós no coneixeu Déu, no el dareu a conèixer al poble. La contemplació, fonament de la vida espiritual. Comte,[29] amb sa religió de la humanitat, ídol dels positivistes, posa l'estat contemplatiu com a base.

Doctrina de caritat. Mes no cregueu que no haveu de sortir de Déu. «Omnis Pontifex, ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur».[30] L'objecte de la nostra missió és la humanitat. Del nostre Mestre diví cantem que «propter nos homines et propter nostram salutem descendit de caelis; ...crucifixus... mortuus».[31] Els apòstols i màrtirs igualment, els missioners, les monges[32] que moren assistint malalts. Si un dia arribeu a ésser pastor d'ànimes, haveu de tenir per principi «Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis».[33] Haveu d'amar tots els homes, però particularment els pobres. Recordeu-vos que «quod uni ex minimis fecisti, mihi fecisti».[34]

Batalla entre la naturalesa i la gràcia. Aquesta l'ha de sostenir tot fill d'Adam, però principalment el sacerdot. La naturalesa ens inclina a desitjar la companyia de la gent il·lustrada, rica, poderosa i distingida, i Jesucrist ens mana cercar amb preferència els ignorants, els pobres, els malalts, els desgraciats. Aquesta és la part més preciosa del regne de Crist. Són uns miserables reliquiaris, on hi haveu de venerar uns fills preferits de l'Altíssim.[35]

Siau sempre amic d'hospitals, presons, escoles de pobres, més que de les cases dels rics. Havem d'estimar igualment tothom; mes, en igualtat de circumstàncies, imitareu Jesucrist i els sants si inclineu el vostre cor més als ignorants que als

29. August Comte.
30. Hebreus 5, 1.
31. Símbol de la fe niceno-constantinopolità.
32. «monges»: «hermanes» 1ª.
33. Joan 10, 11.
34. Mateu 25, 40.
35. Aquesta última frase sembla afegida.

savis, als pobres que als rics, als vells i malalts més que als joves i robusts.[36]

Recordeu-vos de Sant Llorenç, qui, sabent que el cercaven pel martiri, distribuí als pobres tots els cabals que tenia en dipòsit, i aleshores reuní els vells, malalts, esguerrats, etc., i en anar-hi el tirà a demanar-li el tresor de l'Església, ell li mostrà tota aquella caterva de miserables, dient-li: «Aquí tens el tresor de l'Església».

Tal ha de ser el tresor de vostre cor. Mes ¿com és això possible? Són misteris de l'amor. Un humil[37] frare hospitaler un dia em deia que mai era més feliç que quan es trobava entre els malalts. L'amor tot ho embelleix.

Com trobareu aquest amor? Amb Jesucrist, principalment en el sacrifici.

XV

DE LA MISIÓN SACERDOTAL

Advertiment preliminar

El text ocupa gairebé tot un bifoli petit i és escrit amb lletra més menuda que la que ordinàriament fa el Dr. Torras. Més petita és encara l'escriptura amb què l'autor volgué aprofitar, segons el costum que tenia de fer-ho, l'espai blanc que restava de l'última pàgina de dit bifoli, més o menys una cinquena part, en la qual el Dr. Torras anotà, pocs dies després de la data del sermó, un esbós d'un altre per a la «Dominica infra octavam Epifaniae»: XX.

El mateix Dr. Torras, amb la pròpia mà com en els altres casos, notifica, al peu del sermó «De la misión sacerdotal», que aquest discurs fou «Predicado en la primera misa de Don José Junyent en la

36. Des de «als ignorants» fins a «robusts»: «a l'ignorant que al savi, al pobre que al ric, al vell i malalt que al jove i robust» 1ª.
37. «humil»: sobre la línia.

Iglesia de Santa Clara, el día 30 de Diciembre de 1890». Especialment als neomistes vilafranquins els plaïa que els prediqués el Dr. Torras. Mn. Josep Junyent i Escoda, de Vilafranca del Penedès, va ser ordenat prevere el 20 de desembre del 1890, a la capella del palau episcopal de Barcelona, pel prelat ordinari, Jaume Català i Albosa.

Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis (Luc. cap. 2.°, v. 14).

Oportunidad de inaugurar las funciones sacerdotales en las fiestas de Navidad, es decir, en los días en que Cristo inauguró su gran misión, porque la misión del sacerdote es la misión de Cristo.[1] El sacerdote, «alter Christus», ya que el Cristo es el único, verdadero y propio sacerdote. Porque ¿qué es el sacerdote?[2] 1.° Es un representante de los hombres, un hombre, 2.° que aboga e intercede delante de Dios en favor de los hombres, 3.° ofreciendo sacrificios. Todas estas condiciones convienen eminentemente a Jesucristo: 1.° es el hombre por excelencia, no disminuido ni achicado por el pecado, sino que es la plenitud de la Divinidad, Hijo del hombre; 2.° el abogado típico por ser puro, inocente, santo, no necesita abogar por sí;[3] 3.° ofrece el sacrificio y la oración más excelentes, él propio es sacerdote y víctima, cordero de Dios que quita los pecados del mundo.[4]

Por esto todas las otras dignidades de Cristo están como subordinadas a ésta o, mejor, derivan de ella. Es Rey que legisla, es Maestro que enseña, es Padre que engendra hijos a la vida de la gracia. Pero las leyes que promulga y las doctrinas que propaga son el cumplimiento de su sacerdocio, de su misión de unir a los hombres con Dios, y los hijos que engendra son fruto de su sacrificio; el cristiano es un retoño de la cruz de Cristo.

1. Afegit sobre la línia: «Sicut misit me pater, et ego mitto vos»: Joan 20, 21.
2. Afegit: «Es el lazo de unión entre Dios y los hombres».
3. Afegit: «y por abogar mejor quiso *sentir* la necesidad humana: circumdatus infirmitate»: Hebreus 5, 2.
4. Cf. Joan 1, 29, segons la litúrgia.

Los dos videntes más admirables del Viejo y del Nuevo Testamento, David y Pablo, coinciden en declarar el carácter sacerdotal de Cristo: «Juró el Señor y no se arrepintió de ello, diciendo: tu serás un sacerdote eterno, según el orden de Melquisedec»;[5] y San Pablo nos recuerda al sacerdote que, ofreciendo en víctima su cuerpo y sangre, estableció una perpetua e indisoluble alianza entre Dios y los hombres;[6] y la Iglesia, divinamente inspirada, y la cristiandad entera, con un instinto sobrenatural, han llamado al sumo sacerdote jefe de la Iglesia, Vicario de Jesucristo. Somos, pues, amados hermanos, vicarios de Cristo; nuestro sacerdocio, el suyo; nuestra misión, la suya; y yo, debiendo predicar ahora de la misión sacerdotal, me encuentro divinamente enseñado por los ángeles que declaran la misión de Jesucristo: «Gloria in altissimis» etc.[7] Toda la misión de Cristo, toda nuestra misión, se compendia en estas dos palabras: glorificar a Dios, pacificar a los hombres. Para hablaros dignamente de la misión sacerdotal, imploremos a Aquella que es reina y madre del sacerdocio católico. Ave María.

I[8]

Aunque el verdadero[9] sacerdocio es instituido por Jesucristo, es, por su naturaleza, general[10] en[11] todos los pueblos, es inseparable de la sociedad. No hay pueblo sin sacerdotes. La pretensión de una sociedad laica es un sueño diabólico, que no se verá realizado. Robespierre, al restaurar el culto del Ser

5. Salm 109, 4.
6. Vegeu, per exemple, Hebreus, 9, 15.
7. Lluc 2, 14.
8. Aquest «I», posat aquí, probablement en una segona lectura que l'autor va fer del sermó, ha estat ratllat per ell mateix i col·locat després del paràgraf següent. Vegeu la nota 12.
9. «verdadero»: sobre la línia.
10. «general»: sobre «de orden» ratllat.
11. «en»: «es» (?) 1ª.

Supremo, haciendo como de sacerdote es un ser ridículo, pero es un apologista involuntario del sacerdocio. Nuestro sacerdocio y nuestro sacrificio no son esencialmente distintos del sacerdocio y del sacrificio de la ley natural. Entre Abel y Melquisedec, ofreciendo sus sacrificios allí, en los albores de la humanidad, y vos, ofreciendo el sacrificio del cuerpo y la sangre de Cristo, hay una profunda analogía. Jesucristo completó el sacrificio y el sacerdocio, como completó la Religión. La Iglesia lo reconoce en su sagrada liturgia, en el canon de la misa. Y al completarlo concretó divinamente la misión sacerdotal en aquellos dos conceptos: glorificación y pacificación.[12]

(a) El sacerdote glorifica a Dios[13] es el hombre de Dios;[14] enseñando la fe («Ite et docete»)[15] le acerca por el entendimiento. Misión fructífera de evangelizar a los niños, formar el espíritu del pueblo, informándolo de las grandes verdades, dándole la base de la salvación eterna.[16] El sacerdote enseña de pensar. El modo de pensar cristiano es garantía de salvación individual y de orden social, manteniendo en el mundo el santo temor de Dios. Así sostiene la Iglesia divina. «Domini est terra et plenitudo ejus, orbis terrarum et universi qui habitant in eo».[17] El sacerdote, por medio de su fe, glorifica a Dios, manteniendo la dignidad de esta creencia. El sentimien-

12. Vegeu l'anterior nota 8. Aquí l'autor posà «I (a)» afegit. També les següents subdivisions (b), (c) i (d) són afegides en una relectura, sembla, que el Dr. Torras féu del sermó. Després de «I (a)» afegí encara, marginalment o entre línies: «Todo este primer punto consiste en presentar gradualmente la transformación del hombre, o sea, la absorción del hombre en Dios». Aquest afegitó és segurament allò que ha motivat que l'autor tanqués entre parèntesis «es el hombre de Dios» en el text original. Vegeu la nota 14.

13. Afegit: «acercándole el hombre por el entendimiento y la voluntad».

14. «es el hombre de Dios»: entre parèntesis, que no semblen originals; vegeu el final de la nota 12.

15. Cf. Mateu 28, 19. «Ite et docete» apareix entre parèntesis, cosa insòlita. Potser aquests parèntesis, com en casos anteriors, segons el que hem vist, han estat posats per l'autor en una relectura del text.

16. Afegit: «Por medio de la fe forma la magnífica sociedad espiritual, cosmopolita, terrena y celestial, de los ángeles y de los hombres, cuyo jefe es Dios».

17. Salm 23, 1.

to sobrenatural se desvía. Los magos, nigromantes, brujos, etc. de otros tiempos, y los magnetizadores, hipnotistas etc. de ahora, son en todas las épocas; la fe es origen de virtudes, glorifica a Dios; la superstición, encubridora de pecados. La fe impide que las ciencias desbarren, que las artes se envilezcan,[18] que el comercio se haga injusto, que las costumbres se corrompan: «Beatus populus, cujus Dominus Deus ejus».[19]

(b) Unión de la voluntad mediante la oración. La fe muda es inútil, no completa la unión con Dios. La consecuencia natural de la fe es la oración. El sacerdote, hombre de oración: los apóstoles, los santos,[20] la ley de la Iglesia obligando al rezo. «Doce nos orare»:[21] maestro de oración. Como Dios es glorificado por la oración, ésta es el más alto ejercicio de la fe, porque incluye la creencia en su omnipotencia,[22] la esperanza en su bondad, el amor. Y el sacerdote debe trabajar para lograr universalizar la oración, el cumplimiento del antiguo deseo de David: «Cantate Domino omnes, omnes populi».[23] Ideal de todos los pueblos, diciendo al unísono: Padre nuestro que estás en los cielos.

(c) La gloria de Dios exige del hombre no sólo el entendimiento y la voluntad, sino todo su ser: «Tuus sum ego».[24] Nuestro cuerpo y nuestro espíritu, todas las fibras del corazón, deben emplearse en Dios. «Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea».[25] El sacerdote, todo de Dios. Os ungieron las manos, os ungieron la cabeza, sopló el prelado sobre toda vuestra persona el espíritu de Dios, y debéis decir como San Francisco de Asís: «Deus meus et omnia». El pueblo cristiano está en el mismo caso: es «gens sancta, regale sacer-

18. «envilezcan»: «corrompan» 1ª.
19. Salm 143, 15.
20. Afegit: «se pasaban horas enteras en oración».
21. Lluc 11, 1.
22. «en su omnipotencia»: sobre la línia.
23. Cf. salm 117, 1.
24. Salm 118, 94.
25. Salm 62, 2.

dotium, populus[26] acquisitionis».[27] El sacerdocio es la cabeza; el pueblo, el cuerpo. El pueblo cristiano debe vivir, trabajar, respirar y amar por Dios. No creáis, amados hermanos, que esto sea un misticismo exagerado; es la misma ley de Dios: «Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et in tota anima tua».[28] El que tenga en su corazón un amor que predomine al amor de Dios, no es digno del reino de los cielos. De aquí proviene que todo cristiano sea sacerdote a su manera, pues debe ofrecer a Dios el *sacrificio de su espíritu*, previsto por David: «Si voluisses sacrificium» etc.[29] El sacrificio del espíritu glorifica a Dios, pero mucho más.

(d) El sacrificio de Jesucristo. Glorificó a Dios su Hijo en el Calvario, le glorifica en el altar. Le glorifica ofreciéndole no sólo el entendimiento, la voluntad y el amor, sino la vida: es una pública y solemne protestación[30] del dominio absoluto del Señor sobre toda vida. Ésta es la esencia del sacrificio, desde el que ofreció «pueri tui justi Abel»[31] hasta vos. ¿Qué más puede exigir de nosotros la gloria divina que el que le tributemos todo nuestro ser, el ser del pueblo y la persona divina de su santísimo Hijo? Puede concretarse bien la misión del sacerdote diciendo que vuelve a Dios al hombre salido de Dios.[32]

II

El sacerdote no sólo glorifica a Dios, sino que pacifica a los hombres. No hay nada como el linaje humano, tan social por naturaleza y tan discorde por vicio. (a) Lucha del hombre

26. «populum» ms.
27. 1 Pere 2, 9.
28. Mateu 22, 37, etc.
29. Salm 50, 18.
30. «potesta» 1ª.
31. Cànon I de la missa romana, oració «Supra quae».
32. Aquesta última frase, des de «Puede concretarse» fins a «de Dios», sembla afegida.

contra Dios, ya desde los principios del mundo y, según las tradiciones de todos los pueblos, (b) del hombre consigo mismo, (c) de los hombres unos con otros. Aparece Cristo en medio de esta confusión, diciendo: «Pax vobis».[33] Y antes de dar la misión a los apóstoles, les saluda de la misma manera.[34] En Jesucristo «justitia et pax osculatae sunt».[35] Misión de paz de la Iglesia cumplida desde San León Papa hasta León 13, que aparece conciliando los ánimos de las diversas clases sociales que exhalan gritos de exterminio; sosteniendo la justicia y cohibiendo las pasiones hace triunfar la luz. Pero prescindiendo de estos grandes movimientos sociales, aquietados a influjo del sacerdocio católico, a todos nosotros, simples sacerdotes, nos dio Cristo una misión de paz.

(A) La penitencia (a) rinde al pecador embravecido y lo sujeta a los pies de Dios, (b) consuela y pacifica al corazón en que arden, y se combaten mil pasiones diversas, y hace prevalecer la serena gracia de Cristo, (c) reconcilia a los hombres, intimándoles al precepto del amor, que el cristiano debe amar a su enemigo.

(B) Pero si en[36] la penitencia nos dio una misión de paz, aún aumenta de grado esta misión en la eucaristía, que es misión de amor. Magnífica visión de los profetas, en que describen cómo no sólo había de salir la ley del monte Sión, sino que en él debía darse el gran banquete a todas las gentes de la tierra. Significado que tiene el comer juntos. Llámase sacramento del amor, los enemigos han de reconciliarse antes de tomar el sacramento (ceremonia de la paz) por mandato de Cristo, y el divino Señor pronunció el sermón del mandato la noche misma de la cena: «Mandatum novum do vobis».[37]

33. Lluc 24, 36; Joan 20, 19.
34. Cf. Joan 20, 21.
35. Salm 84, 11.
36. «en»: «por» 1ª.
37. Joan 13, 34.

Vais a celebrar este misterio de amor, este sacrificio de pacificación, las primicias de vuestro sacerdocio; sois el más tierno de los discípulos, el Juan del Sacerdocio; acordaos que «supra pectus Domini in coena recubuit».[38] Cristo se os entrega todo a vos, entregaos vos todo a él. Dadle vuestro corazón. Sean todas vuestras delicias en el mundo este cáliz de dulzura embriagadora. Vuestra voz hoy será especialmente vida. Rogad por vuestros padres difuntos, etc. y, últimamente, al ir a celebrar vuestro sacrificio, no puedo menos de recordaros las palabras de San Fructuoso de Tarragona, uno de los sacerdotes más ilustres de nuestro país, al ir a consumar el sacrificio de su vida en el martirio.

XVI

DE LA MISSIÓ DE CONSOLAR QUE TÉ EL SACERDOCI CRISTIÀ

Advertiment preliminar

Al final del sermó, el mateix Dr. Torras anotà: «Predicat en la primera missa de Mossèn Anton Magrans en la Iglésia de Valldonzella a 31 de Desembre de 1892».

Mossèn Antoni Magrans i Font, de Papiol, rebé el presbiterat durant les ordenacions que tingueren lloc a les témpores d'advent de l'any 1892, a la capella del palau episcopal de Barcelona, conferides pel bisbe de Vic, Josep Morgades i Gili, el qual actuà en substitució del bisbe de Barcelona, Jaume Català i Albosa, que es trobava malalt.

El text manuscrit ocupa dos bifolis petits. De l'última pàgina, la quarta, del segon bifoli pren només el primer terç; el restant de la pàgina serví al Dr. Torras per apuntar-se l'esbós del sermó o «explicació de l'Evangeli», que comença amb les paraules: «D'ell podries treure diferents lliçons», del quart diumenge de quaresma, el nostre text XXI.

38. Cf. Joan 21, 20, segons la litúrgia.

Qui et recubuit in coena super pectus ejus
(JOAN 21, 20).[1]

Fora de Déu no hi ha res gran; tot és petit i raquític, i quan l'home ha arribat al cim de les humanes grandeses, exclama, com Salomó assegut en un tron de glòria:[2] «Vanitas vanitatum, et omnia vanitas».[3] I quan, com Job, la desgràcia el persegueix, assegut en el femer com en un tron de misèria, i gratant-se amb un tros de teula la lepra que se'l menjava viu, perduda la il·lusió de les coses humanes; exclama: «Fuissem quasi non essem, de utero translatus ad tumulum» (10, 19).

Però Déu engradeix totes les coses que toca; els esdeveniments[4] de la vida humana sens Déu són incidents sens importància. El naixement, el matrimoni, la mort, pels ulls carnals són mirats com fets materials; però la intervenció de Déu els solemnitza. El naixement és el principi d'una existència eterna, el començament d'una destinació divina; el matrimoni, una cooperació a l'obra divina de la creació; la mort, una solemnitat amb què l'home comença una transformació.

Però si la intervenció de Déu engrandeix les coses que toca, sobretot ha d'engrandir el sacerdoci, les funcions del qual vós avui aneu a inaugurar, perquè el sacerdoci[5] identifica l'home amb l'Home-Déu. Tota la gràcia cristiana és una participació de la vida divina, però el sacerdot no solament la participa, sinó que la distribueix i proporciona als altres. És *alter Christus*. Com Jesucrist els engendra a la vida sobrenatural,[6] reconcilia els homes amb Déu, els obre les portes del cel, fa davallar les gràcies, els alimenta amb un pa substancial, els ensenya una doctrina celestial.

Per això bé es pot dir que el dia en què canteu missa és

1. «Joan 20-21» ms. «Qui supra pectus Domini in coena recubuit» 1ª, citat segons la litúrgia.
2. «assegut en un trono de glòria» ms., sobre la línia.
3. Eclesiastès 1, 2.
4. «esdeveniments»: «aconteixements» ms.
5. «sacerdoci»: «està» afegeix i suprimeix el ms.
6. «els engendra a la vida sobrenatural»: sobre la línia.

el dia més gran de la vostra vida, perquè mai havíeu estat tan identificat amb Déu, i puix vós naixeu al sacerdoci en els mateixos dies en què el Fill de Déu nasqué al món, ara, en aquest sermó, per vós d'enhorabona, he pensat parlar-vos de la missió sacerdotal en son aspecte més dolç i més diví, perquè abarca i és com la quinta essència de la missió sacerdotal, que prengué per divisa el Fill de Déu quan es féu anunciar als homes com a portador de la pau, això és, de la missió de consolar el món que us pertoca des d'aquest instant com a sacerdot.

Esperit consolador, que omplíreu el cor dels apòstols, perquè anessin a consolar els homes, il·lumineu la meva intel·ligència i feu expedita la meva llengua per a manifestar la gran missió consoladora del sacerdoci cristià. Us ho supliquem per la sobirana Verge, esposa vostra. Ave Maria.

I

(a) Estudiant el sacerdoci de Jesucrist coneixem el vostre propi sacerdoci, i dic mal *vostre* sacerdoci, perquè no és vostre, sinó de Jesucrist. A Jesucrist li reconeixem diferents qualitats: Pare, perquè ens engendrà a la gràcia;[7] amic, per l'amor que ens professa; Rei, perquè el Pare li donà com heretat totes les nacions; mes cap li correspon com la de sacerdot. Vingué al món per a oferir un sacrifici. Tots els sacrificis de la llei natural (Abel, Abraham, Melquisedec), els de la llei mosaica, els sacrificis gentílics, tots eran ombres, encara que, els últims, desfigurades, del sacrifici de Crist. Fins els cruels sacrificis humans eren com la veu pertorbada, encara que fonda i expressiva,[8] de la consciència humana, que reclamava la necessitat d'una gran expiació: eren com anticipació d'aquella veritat que Caifàs, convertit, sense saber-ho, en profeta, pro-

7. «gràcia»: «Mestre» afegit sobre la línia.
8. «pertorbada» fins a «expressiva»: afegit sobre la línia.

nuncià, tot tractant de condemnar a mort a Jesucrist: «expedit unum hominem mori pro populo» (Joan 18, 14).[9]

(b) El sacerdoci de Jesucrist fou vaticinat, en son propi caràcter, per la inspiració dels profetes i per l'instint dels pobles, pronosticant els efectes de dolçor i de pau: Joel 3, 18: «In illa die stillabunt montes dulcedinem, et colles fluent lacte, et per omnes rivos Iuda ibunt aquae, et fons de domo domini egredietur, et irrigabit torrentem spinarum». Isaïes presenta una bella imatge del consol que portarà al món el gran Sacerdot Jesucrist, dient que les muntanyes i turons cantaran càntics de goig, i que els boscos mouran les rames per a saludar i aplaudir,[10] com amb picaments de mans, la vinguda del Salvador.[11] Joan Baptista salta d'alegria dins del ventre de la vella Elisabet; els àngels als pastors: «Annuntio vobis gaudium magnum»,[12] i les cantúries que ompliren la cova eren cantúries de glòria i de pau. La gloriosa Santa Caterina de Sena, tan il·luminada dels misteris de la divinitat, ensenya que l'objecte de Déu[13] amb l'Encarnació del Verb fou atreure els homes per l'amor, i així succeí! A tothom arrossegava[14] i se'ls lligava al cor amb els cordills de l'amor: «In vinculis charitatis».[15] Els infants, els innocents (Joan), els justos (Nicodemus), els pecadors (Magdalena i Zaqueu). Era un consol universal, perquè era un consol de Déu. Consols particulars: la ciència, les arts, la filosofia,[16] l'amistat,[17] no són universals, no arriben a l'ignorant, al desemparat, al malalt. El consol sacerdo-

9. Afegit: «La missa és encara Crist morint per tot el món; en ella Jesucrist és la víctima, l'altar, el sacerdot; vós sou solament son instrument: Veieu, doncs, com coneixent el sacerdoci de Jesucrist coneixereu el vostre». Hi ha afegit encara i ratllat: «Després de parlar del sacrifici de Jesucrist, parlar de sa oració sacerdotal dita (?) en el moment de morir en la creu».
10. «saludar i»: sobre la línia.
11. Isaïes 55, 12.
12. Lluc 2, 10, segons la litúrgia.
13. «de Déu»: sobre la línia.
14. «arrossegava»: «arrastrava» ms.
15. Osees 11, 4.
16. «la filosofia»: sobre la línia.
17. «amistat»: sobre «riquesa» ratllat.

tal s'estén a tots i a totes les circumstàncies, fins als qui per gen. Abans de deixar els qui havia ordenat sacerdots de la nov llei, [Jesucrist] els dóna, com la divisa, com la contrassenya amb el «pax vobis»,[18] i el llegat que els fa és el llegat de l pau: «Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quc modo mundus dat» etc.[19] Però la possibilitat d'executar l missió cristiana es compleix amb la vinguda de l'Esperit cor solador.[20] Porteu aleshores el consol per tot el món, amarga i trist com terra «sine aqua»,[21] i els homes troben un consc que mai havien gustat. «Quam speciosi pedes evangelizantiur pacem, evangelizantium bona» (Rom. 10, 15).

II

Aquest consol de l'Esperit Sant que heu d'infondre en el homes és un tresor espiritual. No el trobareu ni en la poesia ni en l'eloqüència, ni en la profunditat de la filosofia: el troba reu, com Sant Joan, reposant el vostre cap sobre el pit d Crist:[22] «supra pectus Domini».[23] Però és necessari, abans d tot,[24] que vós mateix us ompliu d'aquest consol. El gran San Pau fou l'apòstol destinat a portar el consol de l'Esperit San a nacions plenes d'aquella amargor que porta l'abundància d les carnals delícies, i dintre les tribulacions de l'apostolat en manifesta quant ple estava del consol (ad Cor. 2, 1.3)[25] «Bene dictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, pater miseri cordiarum et Deus totius consolationis, qui consolatur nos ir

18. Lluc 24, 36; Joan 20, 19 i 21.
19. Joan 14, 27.
20. Sobre la línia afegit: «Regnum Dei justitia et pax et gaudium in Spir tu Sancto (Rom., 14, 17). En l'*Acta apost.* se descriu la primitiva Iglesia... ha bebat pacem... et consolatione Sancti Spiritus replebatur» (Fets, o 9, 31).
21. Salm 142, 6.
22. De «reposant» fins a «Crist»: sobre la línia.
23. Cf. Joan 21, 20.
24. «tot»: «per a comunicar-ho als homes» afegit sobre la línia.
25. Llegiu: 2 Cor. 1, 3.

omni tribulatione, ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt. Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita et per Christum abundat consolatio nostra». També Sant Pau obtingué, com l'han obtingut tots els grans sacerdots, aquest consol, reposant son cap sobre el pit de Crist, com Sant Joan en la Cena.[26] Vàries condicions de necessitat per a reposar sobre el pit de Crist.

(a) No reposar en el món. Qui no ha conegut Crist, no és tan estrany que reposi en el món; però aquell qui l'ha conegut demostra, en l'amor al món, ésser una ànima vulgar. Tot l'Evangeli està ple de la incompatibilitat dels dos amors: «Nemo potest duobus dominis servire»;[27] l'Epuló i Llàtzer.[28] L'esperit es dissipa i entorpeix en les delícies mundanes i perd les forces per a penetrar en el goig diví.[29] Goig de la penitència.[30]

(b) Instruir-se en els misteris secrets de Jesucrist, valent-se de l'estudi i de l'oració. Jesucrist és un enigma per a l'home que no l'estudia. Sant Jeroni, a un seu deixeble, escriu que no deixi mai de la mà els llibres sagrats ni de dia ni de nit. La ciència de Déu eixampla l'esperit humà; mediant ella puja al cel, contempla per la finestra de la fe la naturalesa divina, l'amorós misteri de l'encarnació i, posat ja Déu en el món, el veu en la doctrina de Crist, en els seus sagraments i en els sants i en l'Església, que viuen del seu esperit. Però aquest menjar de l'esperit, perquè sigui saborós, ha d'estar amanit amb l'oli sagrat de la unció divina, que s'obté per l'oració. És aquesta el primer deure sacerdotal. La fecunditat del ministeri està en raó directa de l'oració d'aquell que l'exerceix. Els apòstols es desprenen de part del ministeri per a poder consagrar-se a l'oració, i del[31] sacerdot summe Jesucrist ens en-

26. Cf. Joan 21, 20. Afegit sobre la línia: «absit gloriari nisi in cruce» (Gàlates 6, 14). «Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus» (Gàlates 2, 20).
27. Mateu 6, 24.
28. Cf. Lluc 16, 19-31.
29. «haveu d'ésser mort pel món, i el món mort per vós, com Sant Pau» (cf. Gàlates 6, 14): afegit.
30. «Santa Paula i Sant Jeroni» afegit sobre la línia.
31. «del»: «el» ms.

senya l'Evangeli que amb l'oració es preparava per a la predicació i per a aquella missa eterna que celebraria en la creu.[32]

(c) Altre mitjà d'obtenir el consol sacerdotal és l'exacte compliment del ministeri: instrucció dels fidels, purificació dels fidels, alimentació dels fidels. Mes la font de tot consol és l'ara santa. Aleshores estareu entre el cel, la terra i el purgatori. Dareu glòria a Déu, pau als homes, refrigeri a les ànimes del purgatori; sereu aleshores l'instrument de la divina misericòrdia, el canal de les gràcies celestials. Aleshores, tot divinitzat, la vostra veu ressona davant del tron de l'Altíssim, la vostra acció influeix en el purgatori i en el món.

Les antigues històries eclesiàstiques expliquen que,[33] quan els cristians elegits anaven a consumar l'acte summe de caritat del martiri, els fidels,[34] tot besant-los les vestidures, es recomanaven a ses oracions. El sacerdoci que ara inaugureu és també un acte summe de caritat, l'oblació de si mateix; per això us recomano etc.

XVII

ALTRE EXORDI DEL SEGÜENT SERMÓ PREDICAT A LA CASA DE CARITAT DE BARCELONA, EN LA MISSA NOVA DE M. FREDERIC CLASCAR, SANTÍSSIMA TRINITAT DE 1899

Advertiment preliminar

El llarg epígraf que porta, posat pel mateix autor, ja informa sob l'origen o la finalitat del text que ve a continuació. És un «altre» exo

32. «És la primera i més sagrada obligació que teniu»: afegit.
33. «expliquen que»: «com» ms. (vegeu la nota següent).
34. «els fidels»: «que els fidels» ms.; hem suprimit «que» per tal de co formar aquesta frase imperfecta a l'esmena que hem fet abans (vegeu la no precedent).

di per a un sermó, «el següent sermó», com diu l'epígraf, el qual no es troba entre els autògrafs del Dr. Torras ni entre els sermons editats, si no ens equivoquem. Potser Mn. Josep Torras va repetir o, almenys, es va inspirar en aquest cas, com feia en altres misses noves, en un sermó seu de primera missa anteriorment escrit i pronunciat, canviant-ne l'exordi i modificant el text, segons les noves exigències circumstancials. En el sermó titulat «De la misión sacerdotal» (XV), pronunciat nou anys abans, el 30 de desembre del 1890, amb motiu de la primera missa de Mn. Josep Junyent i Escoda, ja comparà, el nostre orador, al final del seu discurs (que reproduïm en la present edició), el neomista amb l'apòstol Joan, el qual reposà el cap sobre el pit de Jesús al darrer sopar. La mateixa comparació fa el Dr. Torras en el present exordi.

Vers la fi de l'exordi el Dr. Torras evoca «les relacions molt íntimes i espirituals» existents entre ell i Mn. Clascar. Aquest havia de ser un dels successors del Dr. Torras com a consiliari de l'entitat fundada per ell, la Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat. Frederic Clascar i Sanou, de Santa Coloma de Farners, localitat pertanyent al bisbat de Girona, estigué molt vinculat als moviments culturals de Barcelona; fou un dels primers membres de l'Institut d'Estudis Catalans. Per això, en ésser ordenat prevere, fou incorporat canònicament al bisbat de Barcelona. Amb lletres dimissòries del Vicari Capitular de Barcelona (seu vacant des de la mort del bisbe Català el dia primer de març del 1899), Mn. Clascar va ser ordenat a Vic pel bisbe del lloc, Josep Morgades i Gili, el qual, molt poc després, el 19 de juny, prengué possessió de la seu barcelonina. Mn. Frederic cantà la seva primera missa l'endemà mateix de la seva ordenació, la qual tingué lloc el dissabte de témpores de Pentecostès, dia 27 de maig del 1899 (vegeu el Boletín Oficial *del bisbat de Barcelona, XLI, 1899, 206). Essent cantada, aquesta primera missa, el Diumenge de la Santíssima Trinitat, o sigui, en la capvuitada de la Pentecosta, és natural que l'orador faci al·lusió al moment litúrgic: «Estem en la Pentecostes, en el consol de l'Esperit Sant» etc. El tema del consol i de la seva relació amb el ministeri sacerdotal reapareix en altres sermons de missa nova del Dr. Torras.*

El nostre gran apòstol Sant Vicenç Ferrer, en un sermó de primera missa, posà per tema: «Super pectus Domini in coena

recubuit».[1] Si es conservés el sermó, jo el seguiria al peu la lletra; però sols en queda[2] el tema i tres o quatre ratl no obstant, a mi em sembla que endevino el pensament] dut del gran Apòstol d'Europa. Aquell acte transitori, en el c el jove i predilecte apòstol reposà sobre el Cor de Jesús, presenta la situació definitiva de la humanitat redimida, la tuació eterna de la humanitat reposant en Déu, l'home co lant-se en Déu.

L'apòstol Sant Joan és la representació del sacerdoci c tià; l'acte de reposar ell sobre el Cor de Jesús fou en la c en què es fundà el sagrament de l'Eucaristia; i la consider de tot aquest gran misteri d'amor ens ensenya[3] que la hu nitat redimida deu cercar el consol en Déu encarnat Jesucrist[4] per medi del[5] sacerdoci en la Santa Eucaristia. s'adapta perfectament a aquesta solemnitat. Estem en la] tecostes, en el consol de l'Esperit Sant, en el temps en què c memorem la comunicació visible de l'Esperit de Déu amb homes, i Déu habita corporalment en el cristià per med l'Eucaristia, i per medi d'aquest misteri aconsola l'home terrat en aquest món. Vós inaugureu ara el vostre minis eucarístic i, per tant, en aquesta gran festa de la vostra ma, estant jo encarregat de sermonar-vos, havent tingut vós relacions molt íntimes i espirituals, vaig a parlar-vos més íntim de la vida cristiana, del goig i consol[6] que p del sacerdoci, efecte interessantíssim de l'Esperit Sant, de nisteri de consolació que rebérem ahir,[7] a l'ésser consa sacerdot de Déu.

1. Joan 21, 20, segons la litúrgia.
2. Sobre «queda»: «resta».
3. Afegit sobre la línia: «tot el gran misteri de la vida espiritual de tianisme, és a dir».
4. «en Déu encarnat en Jesucrist»: sobre «per medi del sacerdoci raules ratllades i repetides a continuació.
5. «del»: «de la» 1ª.
6. «i consol»: sobre la línia.
7. El 27 de maig de 1899.

XVIII

SERMÓ PREDICAT EN L'ESGLÉSIA PARROQUIAL DE MANLLEU, EL DIA 16 DE JULIOL DE 1883, FESTA DE LA MARE DE DÉU DEL CARME, EN EL PONTIFICAL CELEBRAT PER L'ILLUSTRÍSSIM MORGADES I GILI, BISBE DE VIC, PER A COMMEMORAR EL PRIMER ANIVERSARI DE SA CONSAGRACIÓ[1]

In omni populo et in omni gente primatum habui.
En tots els pobles i en totes les nacions he tingut un sobirà domini.
(Eclesiàstic, cap. 24, vs. 9 i 10)

L'excel·lència[2] d'un ser es manifesta pel seu poder; Déu, que és excel·lentíssim sobre tota ponderació, és omnipotent; de conseqüent, com més poderosa una criatura, més s'acosta a son Criador. Maria, doncs, és la criatura més pròxima a l'Increat, perquè és la més poderosa.

Més de tres anys feia que no havia caigut una gota d'aigua sobre la terra d'Israel. Un dia el venerable profeta Elies pujà al cim del Carmel, es postrà de cara a terra i pregà el Senyor, i digué al seu mosso:[3] «Mira cap a la part del mar». I tornà el criat dient: «No hi ha res». «Vés-hi fins a set vegades». I a la sèptima tornà dient: «Es veu un núvol petit com la petjada d'un home...» I amb un moment el cel quedà cobert i, amb grans vents i tempestats, vingué sobre la terra una fèrtil pluja (III Reg., cap. XVIII).[4]

Veus aquí una expressiva imatge de la humilitat i poder

1. Aquest títol és reproducció de la nota que, entre parèntesis, posà l'autor al final el discurs. Hem afegit la paraula «sermó» al principi. El text del sermó ocupa tres petits bifolis. A la darrera pàgina de l'últim hi ha el text «De Nuestra Señora del Rosario», que també transcrivim.
2. «excel·lència»: «virtut» 1ª.
3. «mosso»: «criat» 1ª.
4. 1 Reis 18, 41-45.

de Maria. Tots els sants Pares veuen en aquest núvol la im
ge de Maria; surt del mar, que representa la humanitat i
mensa, amarga, pesada com l'aigua del mar, i del seu si s
Maria. Tot el món ha sigut remeiat per Maria. Tot el bé q
hi ha en el món és degut a Maria, sens ella la terra seria es
ril, seria[5] la infructuosa. El núvol era lleuger: com Maria, q
no té la pesadesa del pecar; i era un núvol lluminós, com M
ria porta en ses entranyes no solament la fecunditat, sinó
llum de la terra. Elies venerà[6] Maria sobre el Carmel en
gura: Adam, abans, l'havia venerada en el Paradís terrenal.
ha sants doctors que opinen que la rebel·lió dels àngels f
motivada per no haver-se volgut humiliar a venerar-la. Era al
hores el petit núvol; mes en el dia ditxós de la seva mater
tat, quan isqué de son ventre virginal el Fill excel·lentíssi
fou el núvol que portà sobre la terra la fecunditat. És proc
mada Reina i sobirana del món. El reial pavelló d'aquesta
lestial princesa és el sant Escapulari. Per això les piadoses c
niques de l'ordre Carmelitana ens expliquen com a son infl
es rendeixen tots els elements, el nàugraf sura sobre de l'
gua, el foc no crema el que va vestit d'ell, les bales guerre
s'aplasten a son contacte, la mort recula a sa presència i
dimonis fugen exclamant: Tot nostre poder queda desvan
cut a vista del reial pavelló de la Verge de Judà.

Les lleis dels pobles més respectables de la terra han cons
nat a certs llocs[7] i a certs objectes el dret d'immunitat
d'asil; la mateixa Església l'ha proclamat: és una suspensió
la llei general en casos particulars en honor d'una person
d'un principi. L'Escapulari de Maria gosa[8] d'aquesta immu
tat de[9] la Justícia divina, com que quedés suspesa: la Ju
cia cedeix a la misericòrdia, el núvol d'Elies derrama[10] la s

5. «seria»: lectura conjectural; «sera» ms. (o «se fa»?).
6. «venerà»: «adora» 1ª.
7. «llocs» ms.: «endrets» 1ª.
8. «gosa»: és a dir, «gaudeix».
9. «de» manca en el ms.
10. «derrama» és lectura incerta.

pluja saludable, Maria dolçament[11] exerceix el seu reial domini.

D'aquest excels poder de Maria, que simbolitza[12] i, al mateix temps, enclou el sant Escapulari, us parlaré. Maria és la sobirana[13] protectora de tots els pobles i de totes les generacions. Ave Maria.

I

Maria és la gran reina i Senyora de tots els segles. El pecat és el gran diluvi que anega la terra; mes per sobre de les aigües que cobreixen el món, sempre neda la barca immortal que és Maria. Per això els Sants Pares la contemplen reproduïda en totes les generacions de l'Antic Testament. En la Gènesi: «ipsa conteret caput tuum».[14] Eva plorant davant del cos mort d'Abel representa Maria plorant davant del cos de Crist mort pels seus germans els pecadors. L'arca de Noè és Maria, única criatura que reïx del naufragi universal del pecat. L'arc iris és Maria des de que ella surt sobre la terra, hermosejantla. És impossible que es trenqui l'aliança entre Déu i els homes: és eterna. Moisès, imatge de Jesucrist, està en relació contínua amb imatges de Maria: el cistell que porta[15] el legislador dels hebreus és el ventre de Maria que porta el legislador dels cristians per a salvar els homes[16] i fer-ne un poble escollit. La zarza ardent és també Maria rebent el foc de la divinitat (ço és, l'Esperit Sant) sens consumir-la. El Tabernacle de la Llei, d'or pur i fusta incorruptible, el vas de Maria. Judit matant l'enemic Holofernes,[17] Ester enamorant el rei amb la

11. «dolçament» sobre la línia.
12. «simolisa» ms.
13. «sobirana» és lectura incerta.
14. Gènesi 3, 15. — Des de «En la Gènesi» fins a «tuum» és afegit sobre la línia.
15. «lo cistell que portà» ms.: sobre «la zarza ardent» (ratllat).
16. «per a salvar els homes»: «salvaros» 1ª.
17. «Hofernes» ms.

seva hermosura,[18] Maria es troba pertot arreu de l'antiga hi: tòria sagrada.

Però encara la trobem també venerada, encara que baix fo mes supersticioses i de vegades grosseres, en els pobles gent lics. Ha dit un savi escriptor (M. de Ségur)[19] que les religior falses són com uns somnis que descansen en la veritat de le revelacions divines, que el paganisme desfigurà. Un somni de cansa sobre la realitat de les coses, encara que el somni e si sigui fals. Una muntanya d'or poblada d'arbres de coral de cansa en la realitat de les muntanyes, de l'or, del coral, et Així en les religions falses. Per això totes elles tenen Mari L'antic oracle d'Isaïes: «una verge concebrà i parirà»[20] ress nà fins als últims confins de la terra, i la verge prodigios tan venerada de tots els pobles. Els perses i tot l'Orient qu seguia la doctrina de Zoroastre esperaven un Mediador qu havia de nàixer d'una verge. La cèlebre Isis dels egipcis, ma d'un déu i al mateix temps verge, devia vèncer el serpen que era el geni del mal. Els egipcis la veneraven tant que n hi havia casa on no es trobés la imatge d'aquesta verge dona mamar a son fill, el déu llibertador (Ségur). No han falta cèlebres arqueòlegs que han cregut trobar aquesta imatge nostres muntanyes.[23]

En Occident el culte de la verge que havia de parir era m comú entre els druides. El cèlebre santuari de Nostra Sen ra de Chartres era ja un santuari de Maria abans del crist nisme: en el seu altar druídic hi havia la cèlebre inscrip «Virgini parituraе». El cristianisme no féu més que purific

18. Afegit sobre la línia: «Els profetes, Isaïes: "Virgo concipiet et pa filium" (Isaïes 7, 14), «Daniel» (ha de ser Ezequiel 44, 2) «al cantar la pc oriental del temple (V: Liguori) dient («diu» 1ª) que ningú entrarà per per[què] el Senyor d'Israel se l'ha reservada. Jeremies: Una dona contin un home» (Jeremies 31, 22).

19. L'autor es refereix a Anatole Marquis de Ségur, *Les païens et les c tiens*, París, 1855, etc.

20. Isaïes 7, 14.

21. «simb»: afegit i ratllat.

22. «falten» ms.

23. «Los musulmans i xinos»: afegit sobre la línia.

lo. El mateix passa amb varis altres santuaris de Maria, i l'església de Fontaine, a Borgonya, en el lloc on nasqué Bernat, tenia el mateix origen.

En el poble escollit, el mateix que en els pobles que vivien «assentats[24] en les tenebres i ombres de la mort»,[25] la imatge de Verge mare de Déu, de la poderosa reina del món, resplendia meravellosament: «In omni populo et in omni gente primatum tenui».[26]

II

A[27]

Mes, quina és la raó teològica d'aquest culte universal de Maria, de que tots els pobles la proclamen sa reina i senyora?

1.º Perquè en el cos de l'Església Crist és el cap, Maria el coll, els homes els membres i, per això, és una condició de viure sa unió amb Maria.

2.º[28] Perquè el món és propietat de Maria i ha sigut criat per a Maria. Déu constituí l'home rei de la creació mundana, dret que perdé per son pecat; mes la naturalesa humana lliure de tot pecat, pura com al sortir de la boca de l'Etern,[29] regnaria en Maria.[30] Ella reuneix i és l'única que té tot els drets sobre el món. I com per [a] Déu els temps és com si no fossin al criar la naturalesa entera, Déu s'associà a Maria. «Cum Eo eram cuncta componens»,[31] diu d'ella l'Església.[32]

24. «assentats»: «d'assiento» ms.
25. Lluc 1, 79.
26. Eclesiàstic 24, 10.
27. La subdivisió en «A» i «B» és afegida per l'autor.
28. Des de «1º. Perquè» fins a «2º» inclusiu, sobre la línia.
29. Cf. Eclesiàstic 24, 5.
30. Afegit sobre la línia: «Com aquells rius que, després de córrer per sota terra, surten altra volta a la superfície».
31. Proverbis 8, 30.
32. En algunes festes (el 8 de setembre i el 8 de desembre, per exemple) la litúrgia aplicava a Maria el citat lloc de Proverbis 8.

Déu, al cridar el món, el referia i ordenava a Maria; Jesús devia ser el fruit de benedicció del món, mes la planta que el devia criar, «Vitis florigera», com diuen els carmelitans en l'ofici d'avui, era Maria, i el diví Sembrador[33] prepara la terra per [a] aquesta celestial planta.

B

Ella, doncs, és la Reina del món i Senyora de la humanitat, i per això Maria és el model i exemplar i tipus del cristià. Quinta essència de la perfecció humana, en ella troben el seu exemplar tots els estats que Déu ha establert en la vida humana.

Maria és el prototipus de la virginitat, la verge model, la verge a què es refereixen totes les altres verges, perquè ¿què és la virginitat? La puresa és, en primer lloc, separació de tot element estrany; l'aigua de la font és pura, etc.; i, després, és unió amb lo que és més excel·lent i pot elevar-lo. La separació sola faria una existència estèril, la unió la fecundeix i l'eleva. Maria té aquests dos elements; per això tot[34] el càndid esquadró de les verges la té per patrona i portaestendard.

El matrimoni té també en Maria el diví exemplar. No parlo d'aquell admirable matrimoni amb Sant Josep, sinó del matrimoni de Maria amb Déu, que l'escollí per verdadera esposa. Tota la generació cristiana deriva de la unió de Maria amb Déu, tots som fills d'aquest celestial deposori. Al constituir el Criador el primer matrimoni, els féu dos en una sola carn, és dir, volgué una unió íntima; la unió de Maria amb Déu és la més gran que imaginar-se pugui després de la unió hipostàtica. Per això el matrimoni cristià es col·loca baix l'emparament de Maria; per això els pares de família, el mateix que les ànimes virginals,[35] s'emparen sota el maternal mantell d'aquesta Reina.

33. «diví Sembrador»: «pagès» 1ª.
34. «totes» 1ª.
35. «virginal» ms.

Però encara Maria és model i exemplar de l'estat sacerdotal. El sacerdot és el que presenta ofrenes i sacrificis a Déu i intercedeix pel poble, i ¿qui fa aquests oficis més que Maria? D'aquí que el sacerdoci i Maria estiguin units amb un estret vincle; d'aquí que entre l'episcopat, que és la plenitud del sacerdoci, i Maria hi hagi hagut sempre estretíssimes relacions. Aquell apòstol model de bisbes per sa caritat, zel i doctrina, Sant Joan, fou qui la rebé de mans del mateix Crist, i aquest encàrrec de defensar i guardar la Mare de Déu l'han complert els bisbes amb zel i pietat filial. El Concili d'Efes, els bisbes orientals Ciril, Germà i molts altres són els grans encomiadors de les excel·lències de Maria. Els d'Occident el mateix, des del nostre Sant Ildefons de Toledo, que rep la casulla de Maria i escriu ses alabances, fins a Sant Alfons Maria de Liguori, que escriu les *Glòries de Maria*, passant per Sant Bonaventura i nostre[36] Sant Tomàs de Vilanova, arquebisbe de València, un dels més eloqüents predicadors de la Verge, trobaríem una sèrie de bisbes que, amb la ploma o amb la paraula, han exalçat la celestial Princesa. Vostre últim Bisbe[37] escrigué també sa vida.

La Verge Santíssima prengué possessió del principat de Catalunya per ministeri dels bisbes. Gotmar[38] l'entronitzà el primer a Montserrat, palau de penyes, i mil anys després és passejada triomfalment per la muntanya santa sobre les espatlles dels bisbes, i un altre príncep de l'Església la corona.[39]

Vós, venerable pastor,[40] seguíreu la tradició consagrantvos en un dia tan especialment dedicat a Maria com aquest;[41]

36. «Sant Bonaventura i nostre»: afegit sobre la línia.

37. Pere COLOMER I MESTRES, *Maria Virgo, seu vitae Beatae Mariae Virginis libri quinquaginta*, Vic, 1880.

38. Gotmar va ser el primer bisbe de la seu restaurada de Vic, al final del segle IX.

39. Aquí el Dr. Torras es fa ressò de les festes del mil·lenari de Montserrat, celebrades dos anys abans de la data d'aquest sermó.

40. El bisbe Morgades; vegeu el títol del sermó.

41. Josep Morgades va ser consagrat bisbe de Vic a la catedral de Barcelona el 16 de juliol del 1882, just un any abans que aquest sermó fos pronunciat.

volguéreu començar vostra carrera a l'ombra del pavelló div
de l'Escapulari del Carme. Que ella us doni sabiduria i forta
lesa; que ella doni a vostre poble docilitat. Sia la vostra crossa
pastoral com el guió o bandera al voltant del qual s'agrupi e
poble. El que Maria per [a] l'Església universal, ve a ser el bis
be per [a] son bisbat. Maria representa l'Església, ço és, la na
turalesa humana purificada i vivint aliada amb Déu per med
de la gràcia; per això tot heretge comença per rebel·lar-se con
tra Maria. El bisbe, en unió amb la Santa Seu, és la represen
tació de l'autoritat divina; pel qual l'orgull humà comença pe
rebel·lar-se contra l'autoritat episcopal quan no sap tenir aque
lla excelsa virtut pròpia del cristianisme i de la qual fou l
primera mestra Maria: la humilitat i l'obediència.

D. CELEBRACIÓ MATRIMONIAL

XIX

PLÀTICA MATRIMONIAL

ADVERTIMENT PRELIMINAR

Al final del text hi ha, entre parèntesis i de la mateixa mà del Dr. Torras, la nota següent: «Casamiento de Don Juan Torras con Doña Dolores de Canals y de Castellarnau, en Tarragona 19 de Octubre de 1887. Oratorio de casa Canals». L'any apareix com esmenat, com si el Dr. Torras hagués escrit primer «1897» o com si el segon 8 de «1887», no havent quedat prou clar, hagués estat resseguit.

Petit bifoli. El text ocupa totalment les quatre pàgines.

La Iglesia ordena a sus ministros que al bendecir la unión matrimonial recuerden a los contrayentes la sublimidad del sacramento que han recibido y los deberes que su nuevo estado les impone.

I

Se unen el hombre y la mujer en virtud de un intenso ser timiento que llamamos amor. Este sentimiento viene de Dios es providencial; el Sumo Criador de todas las cosas no quis dejar al hombre perplejo al tratar de escoger la compañer de la vida y, por esto, le infunde una fortísima simpatía a un determinada mujer y, por causa de ella, dice[1] el S. Libro de Génesis, dejará a su padre y a su madre.[2] Mirad, pues, si e fuerte este sentimiento, que le hace romper el vínculo tan na tural y fuerte de la paternidad.

Pero este sentimiento no sólo es fuerte, sino que es íntimo Nadie duda de la intimidad del amor conyugal, pero nadie l ha sabido expresar y formular de una manera tan exacta y e presiva como el Génsis: «Erunt duo in carne una».[3]

Pero la intensidad y la intimidad aumentan y se perfecci nan en el matrimonio; el sentimiento, entonces, de natural co viértese en sobrenatural. Dios eterniza las cosas; la natural za es inconstante y veleidosa; la gracia, permanente y durabl Dios, en el sacramento el matrimonio, constituido como t por su Unigénito Hijo Jesucristo, convierte el amor en perp tuo y fortísimo sobre toda ponderación. Hácese una particip ción del amor divino, convirtiéndose en una especie de un dad. El amor entonces es fuerte como la muerte; nada l destruye ni aniquila; nada es capaz de disiparlo. Las enferm dades roban la hermosura corporal, mas el amor se apacien en el espíritu, a donde no llega la enfermedad de la carne. L vejez enfría la imaginación y los sentimientos,[4] mas este afe to permanece, y sólo la muerte puede disiparlo, y aun ni muerte en las almas bien templadas. El recuerdo del espo llena la vida entera de una viuda.

Instituyó Dios el matrimonio para hacer más soportab

1. «causa de ella dice»: «ella dice» 1ª.
2. Gènesi 2, 24.
3. Gènesi 2, 24.
4. «sentimiento» ms.

la carga de la vida. «No es bueno que el hombre esté solo», dijo, y diole la mujer por compañera.[5] Mas, para que podáis gozar de los bienes que se derivan del matrimonio, es preciso que aceptéis[6] las obligaciones que nuestro divino Redentor quiso imponerle, y aun el mismo Criador.

II

La fe es el fundamento del sacramento del matrimonio. Es éste una cosa divinizada, y sólo la fe diviniza. Fundad, pues, vuestra unión en ella. No os será difícil. Vuestras familias gozan la tradición de la piedad. Además la fe es dulcísima y gran auxiliadora aun de la vida temporal. Mientras la estrella de la fe brille en vuestro hogar, no reinarán en él las tinieblas de las malas pasiones. Pero esta fe ha de ser práctica. El vínculo de la oración ha de atar vuestros corazones, vuestra unión es espiritual. El Sumo Pontífice encarga la oración del Rosario; yo[7] no puedo menos de encargárosla a vosotros. Buscad la felicidad en Dios y no en el mundo. Sed amigos de la vida modesta y sencilla. No os dejéis engañar por la aparatosa, pero vanísima y falaz felicidad del mundo. Buscad la felicidad en el ejercicio de la virtud, en el cumplimiento de vuestro deber. Preparaos, pues, en esta disciplina a la vez dulce y severa, por si Dios os da hijos. Acordaos de que los héroes y los santos procedieron, por regla casi sin excepción, de familias de este temple; que la felicidad se encuentra en estas familias.

Y ahora en nombre de la Iglesia os deseo el lleno de la felicidad cristiana; que podáis ver a vuestros hijos hasta la tercera y la cuarta generación, y sea[8] prenda celestial de este deseo la bendición que os voy a dar como final de esta misa de velación.

5. Gènesi 2, 18.
6. «aceptéis» (?) ms.
7. «yo»: lectura incerta.
8. «sea»: «como» 1ª.

E. HOMILIES DOMINICALS

XX

DOMINICA INFRA OCTAVAM EPIPHANIAE

Advertiment preliminar

El text ocupa la part inferior de l'última pàgina del bifoli corresponent al sermó «De la misión sacerdotal», que és el nostre text XV (vegeu-ne l'advertiment preliminar).

«Predicat en la 3ª Regla del Carme 12 de Gener de 1891», fa constar el mateix autor. Aquest breu esbós és, per tant, el d'un sermó predicat a l'església de Santa Anna, de Barcelona; és allí on solia adreçar-se el Dr. Torras als terciaris carmelites. A aquest lloc correspon també el nostre text XXI.

I és en la mateixa església i al mateix públic que, entre altres, va ser predicada una homilia igualment per al diumenge dintre de l'octava de l'Epifania, que fou, l'any 1885, el segon diumenge de gener (el text en Obres completes, *VIII, 264-268). El text que d'aquest darrer discurs pastoral deixà el Dr. Torras és incomparablement més llarg que el present esborrany, el qual és redactat en català, mentre que l'homilia de l'any 1885 fou pronunciada (o almenys redactada) en castellà.*

L'Epifania és la manifestació de Jesucrist als homes com a Déu; l'adoració dels reis, el miracle de Canà, la veu de l'Etern Pare «hic est filius meus» etc.[1] En aquest diumenge ens posa l'evangeli la manifestació de Crist en el temple.[2] Exposició de l'Evangeli. En ell consideraré tres coses.

I. Trobem Jesucrist en el Temple (a) per l'oració; en la distracció mundana el perdem; (b) pel sagrament de la penitència, recobrant la gràcia que perdem tan fàcilment; (c) en l'eucaristia, alimentant-nos en una substància divina.

II. Jesucrist ens ensenya a buscar l'ensenyança en l'Església, contrària a la del món; (a) despreciar el present, esperar el futur; (b) subordinar les afeccions humanes a l'amor de Déu: pares, amics, negocis, etc. «Nesciebatis quia in his» etc.[3]

III. Maria ens ensenya a[4] (a) complir els preceptes de l'Església, (b) buscar Jesucrist,[5] (c) reflexionar sobre les coses espirituals. Lleugeresa dels mundans, gravetat i reflexió dels cristians de veres. Recolliment necessari en la vida cristiana, de què ens dóna exemple la Sagrada Família a Natzaret.

XXI

QUART DIUMENGE DE QUARESMA

Advertiment preliminar

*Al sermonari imprès del Dr. Torras trobem esbossos de sermons per al primer, segon i tercer diumenges de quaresma (*Obres completes, *VIII, 278-287), predicats, el primer sermó i el segon, a l'església de Santa Anna, de Barcelona, a la Tercera Regla del Carme. El primer*

1. Mateu 3, 17.
2. Cf. Lluc 2, 22-32.
3. Lluc 2, 49.
4. «a» manca en el ms.
5. El mateix autor transposà l'ordre d'(a) i (b), invertit originalment.

ho fou el segon diumenge de març de l'any 1888; el segon sermó, també el segon diumenge de març, l'any 1895. El tercer sermó, en canvi, fou predicat a l'església de Mont-Sió, al Tercer Orde de Sant Domènec, el tercer diumenge de març de 1881. La col·lecció Corbella ens ofereix l'esbós d'un sermó per al quart diumenge, segon de març del 1893.

Hi ha altres sermons o, millor dit, esbossos de sermons o resums del compilador, per al quart diumenge de quaresma, del Dr. Torras, anteriors o posteriors al de l'any 1892 publicats tant en el vol. VIII com en el IX de las Obres completes.

El Dr. Torras va aprofitar l'espai blanc que quedava de l'última pàgina del segon bifoli del sermó de la primera missa de Mossèn Antoni Magrans, text XVI, per apuntar-s'hi el present esbós. Ho féu amb lletra menuda, per tal d'encabir-hi tot el text.

Vegeu l'advertiment preliminar al text XX.

Accepit ergo Jesus panes, et cum gratias egisset, distribuit discumbentibus (JOAN VI, 11).

Explicació de l'Evangeli. D'ell podries treure diferents lliçons; per exemple, el poder de Déu de multiplicar el pa; la devoció i constància del poble per a oir la paraula divina, fins sens menjar; l'ordre cristià, que es val del ministeri sacerdotal per a la distribució de la gràcia divina. Però parlarem de l'excelsa virtut de la misericòrdia. Ave Maria.

I

Les virtuts humanes són com una ombra de la perfecció divina. La misericòrdia envers el pròxim és una ombra de la que Déu té de nosaltres. Contempla la sabiduria divina veient com es val del pecat per a manifestar l'atribut de la misericòrdia, puix essent aquesta la compassió dels miserables, no s'hauria pogut exercir sens el pecat, que fa miserable la criatura. Exercità Déu la misericòrdia (a)[1] immediatament després del

1. No hi ha, en el manuscrit, la corresponent divisió (b).

pecat amb la promesa del Redemptor, amb els profetes que envià i, sobretot, la gran misericòrdia de la vinguda de Jesucrist, misericòrdia contínua, puix és un benefici permanent, ja que el posseïm en les Escriptures, en el sagrament i en l'autoritat de l'Església. Misericòrdia especial en perdonar per medi de la confessió.

II

Aquest exemple no ens mou a nosaltres per a ésser misericordiosos. Paràbola del majordom[2] que no vol perdonar el conservent.[3] Solem faltar a la misericòrdia (a) quan no socorrem el pròxim amb almoina,[4] consell, auxili, consol; (b) quan el murmurem, divulguem ses faltes, el contrariem o ens burlem d'ell.

III

«Beati misericordes, quia ipsi misericordiam consequentur».[5] Sereu midats amb la mateixa mida. «Misericordiam volo, et non sacrificium»:[6] paraules que inclouen la reprovació de certs devots de l'antiga llei, que tenen successors en la llei nova. Però entre els carmelitans que canten «Salve regina, *mater misericordiae*», germans de la gran Santa Teresa, que tan sovint repetia: «Misericordias Domini in aeternum cantabo»[7] (...)[8]

2. «majordom»: sobre «consiervo» ratllat.
3. «consiervo» ms.
4. «almoina»: «limosna» ms.
5. Mateu 5, 7.
6. Mateu 9, 13; 12, 7.
7. Salm 88, 2.
8. El text és inacabat.

XXII

DOMINICA 5.ª POST PASCHA DE LA ORACIÓN

ADVERTIMENT PRELIMINAR

El mateix orador indica al final del text el dia i el lloc de la pronunciació d'aquest sermó: «Predicado en la Catedral de Barcelona el dia 21 de Mayo de 1876». És, per tant, una de les peces més antigues del recull Corbella. El Dr. Torras es trobava en el cinquè any del seu presbiterat quan compongué aquest discurs, en el qual l'exposició doctrinal acaba cedint el lloc a un to fortament polèmic. Es tracta del text sencer del sermó, no d'un esbós esquemàtic, com ho és el text que segueix a la darrera pàgina del darrer bifoli, pàgina que havia romàs en blanc i que el Dr. Torras aprofità per a apuntar-hi l'esquema de la meditació sobre el silenci, que també publiquem aquí: XXVIII.

Són cinc petits bifolis de paper de carta.

Amen, amen dico vobis: si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis (JUAN 16, 23).

Ilustrísimo Señor:

La vida del Salvador resucitado durante los cuarenta días que permaneció en la tierra hasta su gloriosa ascensión a los cielos es el perfecto modelo[1] del pecador resucitado también a la vida de la gracia, dejando el sepulcro de la iniquidad antigua, sacudiendo por medio de la contrición el cieno del pecado y revistiendo su alma de la blanquísima inocencia, con que el Criador al principio había adornado a nuestras almas. Cristo, Señor nuestro, tomó el hábito vil del pecador, cargó sobre sus espaldas el infame peso de nuestras maldades[2] y, vestido con este hábito y encorvado[3] bajo el peso de nuestros pecados, anduvo sobre la tierra hasta el día en que compró por

1. «el perfecto modelo»: «una perfecta imagen» 1ª.
2. «maldades»: «iniquidades» 1ª.
3. «y encorvado»: «anduvo cargado» 1ª.

el precio de su sangre la liberación de la naturaleza humana. Desde entonces, desde su Resurrección gloriosa, la vida terrestre de Cristo cobró ya otro aspecto: lo que antes fueron llagas se convirtieron, en expresión de los místicos, en preciosísimas rosas; la antigua corona de oprobio y dolor se hizo resplandeciente aureola, y la horrenda cruz fue substituida por la bandera triunfal. También en nuestras almas, amados hermanos, se opera esta maravillosa transformación, que en Cristo se obró, y de tal manera hay conformidad entre la una y la otra, de tal manera coinciden que, ya no los místicos, sino los doctores y teólogos llaman a nuestra justificación resucitar,[4] y a los sacramentos del bautismo y de la penitencia, por medio de los cuales la alcanza, baño o sepulcro, donde el hombre, a imagen de Cristo, entra muerto para salir después transformado y revestido de una excelencia y hermosura divinas.[5] Librado[6] ya de la vieja esclavitud, convertido en hombre nuevo, expelida la inmundicia de la carne y quebrantada la soberbia del espíritu, el cristiano oye con singular complacencia, y conoce que se adapta maravillosamente a las necesidades de su nueva vida sobrenatural, aquel precepto de San Pablo, que tan repetidas veces la Iglesia hace resonar en nuestros oídos durante el tiempo pascual: «Si consurrexistis cum Christo, quae sursum sunt quaerite..., quae sursum sunt sapite, non quae super terram».[7] Si habéis resucitado juntamente con Cristo, buscad las cosas de arriba..., saboread las cosas de arriba, no las cosas de la tierra. De modo que quiere el Santo Apóstol que a la nueva vida acompañe otro género de pensamientos y afectos, otro género de deleites y deseos;[8] que no viva ya doblado sobre la haz de la tierra, apacentándose en ella, sino erguido, pisando y despreciando lo que antes amaba, y

4. «resucitar»: sobre correcció; sembla com si l'autor hagués volgut escriure primer: «resurrección».
5. «y hermosura divinas»: «divina» 1ª.
6. «Librados» 1ª.
7. Colossencs 3, 1-2.
8. «y deseos»: afegit sobre la línia.

buscando ahora y gozándose en las cosas de arriba, donde está Cristo sentado a la diestra del Padre.[9]

¿Y cómo buscará estas cosas de arriba, y cómo se convertirá en ellas el cristiano? ¿Cómo se mantendrá en este nuevo género de vida, en la cual se necesita algo más que el pan que la tierra nos ofrece? Jesucristo mismo nos lo enseña en el Evangelio que la Iglesia canta en este domingo: «En verdad os digo que cualquier cosa que pidiereis al Padre en mi nombre se os dará... Pedid y recibiréis, para que de esta manera tengáis un cumplido gozo».[10] He aquí, amados hermanos, el pan de la nueva vida, el alimento del alma cristiana, la fuente de delicias, y de delicias completas, para el hijo de Cristo. Pan que sacia y no entorpece, y nunca embota el sentido, sino que, haciéndolo más vivo y penetrante, le aguza aun para prepararle a la consecución de aquel deleite que no ha de tener fin.

La oración, pues, amados hermanos, es el principal sostén del hombre nuevo, del hombre resucitado, del hombre emancipado de la antigua esclavitud, del esclavo redimido y convertido en compañero de su primitivo Señor, y en el trato con Él, que es la oración, encontrará además la fuente del deleite purísimo que anima y fortifica el corazón, que ennoblece el alma y la restaura de los daños que sufre, que cada vez la ayunta más íntimamente con su Criador, hasta llegar a celebrar con Él un misterioso y santísimo casamiento, del cual[11] el Criador es la cabeza, es la potestad que dirige, el que lo hace todo, gobernando Dios a su[12] criatura racional y libre de un modo más sublime que en lo restante del mundo, y cumpliéndose entonces exactamente aquella súplica que Él[13] mismo nos mandó hiciésemos en la oración dominical, el advenimiento del reino de Dios en nuestras almas. Por esto Jesucristo nos

9. Colossencs 3, 1.
10. Joan 16, 23 i 24.
11. «del qual»: correcció de «en que».
12. «gobernando Dios a su»: «asegurándose así la» 1ª; «a su» és lectura insegura.
13. «Él»: «el» ms.

preceptuó la oración, por esto sus Apóstoles continuamente nos la intiman, su Iglesia nos la manda, sus santos nos la predican, los padres cristianos con ella desatan la lengua de sus hijos[14] pequeñuelos, y con la oración nos despedimos[15] de este valle de lágrimas al emprender el viaje a la Eternidad. Y la Iglesia, no contenta de rogar a todas horas, de día y de noche, ya con[16] silenciosos[17] gemidos del corazón, ya con fuertes[18] vociferaciones, usando el lenguaje enérgico de la Escritura, convida además a los coros beatíficos, y en especial en estos días de públicas rogaciones,[19] ruega[20] a todos nuestros predecesores en la fe, que ya reinan en Cristo, para que oren por nosotros. Y por la mañana nos despierta con el toque de oraciones, queriendo que ella sea el primer pensamiento al despertar[21] y, al mediodía, al avisarnos que ha llegado la hora de nuestra refección corporal, nos convida antes a la oración y, al darnos las buenas noches cuando llega la hora del descanso, se despide hasta el día siguiente, excitándonos a que nuestra última obra sea la oración, como por la mañana ha sido la primera. Grande, pues, debe ser, amados hermanos, la importancia de la oración cuando tan continuamente y tan absolutamente se nos pide; cuando se exige no sólo al monje y al clérigo, sino al secular; cuando lo mismo a ellos que al mercader y al industrial la Iglesia avisa con aquellas palabras: «Orad con perseverancia»;[22] «orad para que no caigáis en la tentación»;[23] cuando los santos doctores nos dicen que sin tener oración nadie se salvará.

Por esto, en este día, siguiendo la doctrina del Evangelio,

14. «hijos»: «hijuelos» (?) 1ª, «niños» 2ª (ratllat).
15. «nos despedimos»: «en el despido» 1ª.
16. «ya con»: «con» 1ª.
17. «silenciosos»: «los silenciosos» 1ª.
18. «fuertes»: «altas» 1ª.
19. Les Rogacions tenien lloc entre el diumenge cinquè de Pasqua, data del present sermó, i el dijous de l'Ascensió.
20. «ruega»: «ora» 1ª.
21. L'autor escriu «dispierta» i «dispertar».
22. Colossencs 4, 2.
23. Mateu 26, 41 i paral·lels.

os hablaré de la oración y, para que sea con fruto de nuestras almas, ayudadme a implorar el auxilio divino por intercesión de la Inmaculada Virgen, a la cual saludaremos con el Ave María.

I

¿Qué es orar, amados hermanos en Jesucristo? Orar es suplicar, es impetrar de Dios la santificación de su nombre, el aumento de su gloria y, por lo tanto, que su nombre sea conocido, que su grandeza inefable se nos haga evidente, su[24] bondad infinita se nos haga amable, para que de esta manera nuestras almas cobren luz y conozcan y aborrezcan la oscuridad. El fin primario de la oración se comprende en aquella súplica que San Agustín con tanta frecuencia dirigía al Señor: «Que te conozca a ti, que me conozca a mí».[25] El conocimiento de Dios y el conocimiento de sí mismo son para el hombre dos conocimientos gemelos, que a una misma proporción crecen y se disminuyen y que, desapareciendo el uno, difícilmente el otro subsistirá. Por esto el gran San Agustín los pedía juntamente; por esto, a medida que el resplandor del rostro divino penetra y se fija sobre nuestras almas, aumenta el propio conocimiento, y la desestimación propia crece a proporción que crece en nuestras almas el amor a Dios. Desestimación propia que es amor verdadero de nosotros mismos, porque es el aborrecimiento de todo lo malo que en nosotros hay, que es lo propiamente nuestro; y amor de lo bueno, que no es nuestro sino prestado, sino dádiva de Dios, confundiéndose entonces propiamente el amor a nosotros mismos con el amor de Dios.

Y como a lo menos la raíz de este doble conocimiento está en nuestra mano, la oración es natural, es como instintiva en todo hombre, «ipsa natura docuit», podríamos de ella decir

24. «su»: «y su» 1ª.
25. Agustí, *Soliloquia*, II, 1: PL 32, 885.

como del derecho natural decía el jurisconsulto romano. Allí donde no ha muerto el corazón, el hombre a quien no han sacado el corazón las pasiones más voraces, convirtiéndole en un ser idólatra de sí mismo, menospreciador de todo lo que no sea él, siente la necesidad imperiosa de la oración. El salvaje que se encuentra en peligro levanta espontáneamente los ojos y las manos al cielo en demanda de auxilio, porque conoce a Dios, porque se conoce a sí mismo, porque sabe que está en necesidad, y conoce clarísimamente la existencia de Aquel que se complace en socorrer a sus criaturas. Los hombres pierden este dulcísimo instinto, no cuando se civilizan, sino cuando se bestializan, cuando llegan a la estupidez, cuando la carne ha muerto al espíritu, la soberbia a la razón, y el corazón queda carcomido por el egoísmo. En las guerras de la Argelia un oficial francés quedó prisionero de un árabe, el cual cada día le insultaba llamándole perro. Me llamas perro, le dijo el oficial, y soy tan hombre como tú, y aun soy más que tú. Mientes, replicó el árabe; desde que estás cautivo no te he[26] visto orar. He aquí, amados hermanos, el bárbaro enseñando al hombre civilizado y, a pesar de nuestra aparente civilización, ¡cómo va aumentándose cada día el número de los que no oran! ¡Cómo va aumentándose sobre todo el número de los que se avergüenzan de orar! Y esto indica que cada día el hombre va siendo menos hombre, que continuamente baja el nivel de la elevación de espíritu, que no sólo merma el conocimiento de Dios, sino aun el de sí mismo. A lo menos nuestros regeneradores tuvieran la prudencia de aquel antiguo conquistador,[27] y gritaran a las muchedumbres que por desgracia les siguen: «No eres libre, no eres independiente y dios de ti mismo», sino la humilde y saludable advertencia: «Acuérdate de que eres hombre, es decir, acuérdate de que eres miseria».[28] Y en sus pomposas y engañosas peroraciones, donde continuamente exci-

26. «he»: manca en el ms.
27. «conquistador»: «capitán» 1ª.
28. «Acuérdate de que eres hombre» etc.: «acordaos de que sois hombres, es decir, acordaos de que sois miserias» 1ª.

tan las más vivas concupiscencias, clamarán con aquella sentencia, que la sabiduría gentilicia inscribió en el frontispicio de su templo más famoso: «Conócete a ti mismo». Pero nada de esto; los hombres han perdido el conocimiento de sí mismos; la vida moderna, verdaderamente fascinadora, imposibilita la reconcentración del espíritu tan necesaria al cristiano; impide el «recogitate corde»,[29] el entrar dentro de sí mismo; las discusiones de los parlamentos y la algazara de los periódicos, las adormecedoras emanaciones del placer, los aguijones de la desmedida sed de oro, perturban los entendimientos y los vician, haciéndoles ineptos para pensar lo que es más esencial, lo que constituye nuestro fin eterno, como el tísico que no puede respirar el aire de ciertas comarcas elevadas, no por el vicio del aire, sino por defecto de sus gastados pulmones.

El cristiano, amados hermanos, es el hombre de la soledad; las sagradas letras continuamente nos exhortan al retiro, diciéndonos que en él Dios nos hablará al corazón, y que al revés, en medio del mundo, la voz divina queda ahogada por el estruendo de los ruidos terrenos, y por esto el sacerdote, al contemplar el espectáculo que le ofrece nuestra gastada sociedad, que los viejos que aún[30] viven habían visto verdaderamente cristiana y que ahora es ya medio pagana, exclama tristemente con aquellas palabras de Jeremías: «La tierra está llena de desolación, porque no hay nadie que se recoja en su interior».[31] Ya sé que es difícil sustraerme enteramente a la influencia de los tiempos; que no a todos es posible, como dice el Kempis,[32] abandonar el siglo y hacerse religiosos, pero permitidme a lo menos que os diga lo que el Crisóstomo decía a los fieles de su época, a la que,[33] por desgracia, tanto se parece la nuestra: Así como la vida del pez es el agua, para ti

29. Cf. Isaïes 57, 1: Jeremies 12, 11; Eclesiàstic 41, 20.
30. «que aun»: «habían» 1ª.
31. Jeremies 12, 11.
32. Cf. *Imitatio Christi*, III, 10, 2.
33. «a la que»: «que» 1ª.

lo es la oración. ¿Que todo el día has de estar[34] ocupado en las disputas del foro, en los trabajos de la oficina, al frente de un gran número de trabajadores dependientes tuyos? Pues esto no te exime de la oración: ora en el foro, ora en la oficina, ora entre tus dependientes; si no puedes rogar con palabras, ruega con el corazón; haz como la madre de Samuel, que sin mover los labios oraba, y sin ruido de palabras su oración fue oída del Señor.[35] Y aun con la[36] mayor ocupación, en la vida más febrilmente agitada, siempre el buen cristiano encontrará algún rato del día en que cumplir más exactamente con la oración y en la forma que nos la encargó el Divino Maestro, esto es, dentro de nuestro aposento y con las puertas cerradas.[37] No hay género de oración tan fructuosa como ésta; cuando es cotidiana y perseverante produce el efecto del riego cotidiano para la planta: no es visible porque es continuo, porque la planta[38] nunca llega a secarse y, por lo mismo, siempre es difícil que muera.

Pero aun el otro elemento de la oración, es decir, el conocimiento de Dios, la sujeción al mismo no deja también de ser raro en nuestros desgraciados tiempos. ¿Quién ignora la crasa ignorancia religiosa que domina, no ya en las clases populares, donde es posible encontrar no tal vez uno, sino muchos, a quienes, si preguntáramos quién era Jesucristo, nos contestasen como aquel trabajador inglés: que no le conocían por no haber trabajado nunca en su fábrica? Y ya no sólo digo en las clases populares, sino en las elevadas, en las ilustradas, en las que dirigen, ¿no se descubre una profunda pobreza de conocimiento religioso, que revela el poco aprecio de Dios, la indiferencia para lo sobrenatural? Y si en el mundo no domina el conocimiento de Dios, si su nombre magnífico y terrible no vive en medio de la sociedad, como el sol en medio del cie-

34. «todo el día has de estar»: «ya muy de mañana has de» 1ª.
35. 1 Sam. 1, 13. Cf. Joan Crisòstom, *Sobre Anna* homilia II, 2: PG 54, 645 s.
36. «con la»: «apesar» 1ª.
37. Mateu 6, 6.
38. «la planta»: «el alma» 1ª.

lo, es claro que la sujeción[39] al Soberano Árbitro desparecerá, teniendo, por lo tanto, aniquilados los dos elementos de la oración: el conocimiento de sí mismo y la sujeción[40] a Dios. Y entonces cesa la posibilidad de la oración, concluye el dominio de la oración, y cuando acaba el tiempo de la oración empieza la época de la barbarie. Y no lo digo por antojo mío, sino enseñado por mi Angélico Maestro Santo Tomás de Aquino, el cual, indagando la naturaleza de la oración, se pregunta si es propio de la naturaleza racional el orar, y contesta afirmativamente de la siguiente manera. En la oración hay dos elementos:[41] un acto de inteligencia, un acto de nuestra razón, por el cual conocemos[42] a Dios y la propia necesidad, y un acto de sumisión y súplica a un superior, es decir, un acto de sujeción a Dios; por manera, dice el Santo, que el orar no es propio de las personas divinas, porque no tienen superior, ni de los animales brutos, que no tienen inteligencia;[43] luego es propio de la naturaleza racional; luego la naturaleza racional da pruebas de estar desmedrada cuando no ora; luego el hombre que no ora, la sociedad que no ora, manifiesta a las claras que está en decadencia, que la función más interesante no se ejercita; en una palabra: que la estupidez y la altanería han ocupado el lugar que antes tenía la adoración del Soberano Señor.

La noción más convincente de la excelencia de la oración se deduce evidentemente de lo que nos enseñan los doctores y aun nuestra misma madre la Santa Iglesia Católica. La oración no es un acto del alma humana aislada, no es una operación natural de nuestro entendimiento y de nuestra voluntad, no bastan nuestras fuerzas para tenerla; es preciso un auxilio superior, un impulso sobrenatural, una moción divina; bastan

39. «la sujeción»: «el conocimiento» 1ª.
40. L'autor escriu «sujeción» i «sujección».
41. «elementos»: «que son» afegit i ratllat.
42. «por el cual conocemos»: «que conoce 1ª.
43. Tomàs d'Aquino, *Summa theologica*, secunda secundae, quaest. 83, art. 10.

las fuerzas naturales del hombre con sólo el concurso general que Dios presta a todos los seres, para inventar un sistema filosófico, para forjar un plan de reforma social o política, es decir, para ser un eminente filósofo o un hombre político, pero no bastan para ser un hombre de oración, no bastan para tener medio cuarto de hora de oración; para ello es necesaria la gracia, que el Espíritu Santo mueva los resortes de nuestra alma y le comunique este excelentísimo don suyo, don empero que no niega y que se complace en comunicar a todo aquel que no lo rechaza, sino que humildemente lo recibe. Y este don es tan rico, que el pecador no tiene con qué poder comprarlo, ni bastaría todo el oro de las Indias, ni la mitad del mundo y, no obstante, a todos se ofrece gratuitamente, de manera que si el pecador lo tiene, no es por mérito alguno suyo, y si no lo tiene, es por culpa suya, y así es que de su posesión no puede gloriarse, al paso que de su carencia tiene excesivos motivos para humillarse profundamente.

Por esta doctrina, que es la de todos los santos doctores, conoceréis, amados hermanos en Jesucristo, cuán cierta es la eficacia de la oración, que las Sagradas Escrituras tan continuamente nos predican y que los santos tan repetidamente[44] nos enseñan; veréis claramente cómo, usando el lenguaje del Evangelio, el que pide será oído, al que llame se le abrirá,[45] el que busque hallará; porque si Dios es el que pone la súplica en nuestros labios, si es el Espíritu Santo, como afirma San Pablo,[46] el que desde el fondo de nuestros corazones pide[47] con gemidos inenerrables, ¿por ventura Dios se contradecirá? O tal vez ¿hará como el necio que empieza la obra y no sabe cómo acabarla?[48] No, amados hermanos; Dios, lo que empieza, lo perfecciona; si nos sugirió la súplica, si nos inspiró la

44. «tan repetidamente»: «continuam[ente]» 1ª.
45. «al que llame se le abrirá»: «el que llama será abierto» 1ª.
46. Romans 8, 26.
47. «pide»: sobre «supli[ca]» ratllat.
48. Cf. Lluc 14, 30.

oración, fue porque quiso oírla, porque quiso atenderla,[49] si nosotros no la viciamos y tergiversamos, si la hacemos tal como Él quiere que se haga, como la Sagrada Escritura nos enseña que debemos hacerla.

II

Porque en el Evangelio no sólo se nos inculca que tenemos necesidad de la oración, sino que en él vemos cómo el mismo Señor[50] Jesucristo nos enseña la manera como debe hacerse: «Amen, amen dico vobis, quidquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis».[51] Es decir: yo os aseguro que cualquier cosa que pidiereis al Padre en mi nombre, se os dará. De consiguiente, la primera condición que ha de tener la oración es la confianza íntima, la seguridad completa; de lo contrario injuriaríamos a nuestro Padre celestial, le supondríamos capaz de negarnos lo que nos conviene para nuestro medro espiritual, para la santificación de nuestras almas; le supondríamos peor que nuestros padres naturales, a quienes si pedimos un pan, no nos darán una piedra,[52] sino el pan que ellos tengan. Y dice el mismo Señor Jesucristo que podemos pedirlo todo, porque lo que no se refiere a nuestra salvación, eterna, todo lo que no atañe a nuestro provecho espiritual, es nada; todo lo que se aparta del Sumo Bien, es como[53] el vacío que ahoga, no por existir en él algún tósigo que despedace nuestras entrañas, sino por falta de aire, por falta de sustancia que respirar. De otra parte, si Jesucristo nos manda que hagamos[54] la oración en su nombre, si debemos orar sirviéndonos del nombre del Salvador, ¿cómo es posible que pidamos cosas que no

49. «atenderla»: «cumplirla» 1ª.
50. «Señor»: repetit.
51. Joan 16, 23.
52. Cf. Mateu 7, 9; Lluc 11, 11.
53. «como»: sobre la línia.
54. «hagamos»: «debemos hacer» 1ª.

atañan a la salvación? Si las pedimos, pedimos la nada, pedimos ese vacío que desmedra al alma, que llega a ahogarla y, por esto, el Señor no las concede. Por esto no oyó a San Pablo cuando le pedía el ser liberado de la tentación de la carne,[55] porque el ser liberado de ella no le convenía en orden a la santificación de su alma, y el continuar peleando contra aquel temible enemigo doméstico le había de valer repetidas victorias y, después, la corona gloriosa de que goza. Y no obstante podemos pedir en nombre del Salvador bienes temporales, y debemos pedirlos, porque de Dios nos vienen, y los santos los pedían y la Iglesia nos enseña a pedirlos; pero sea siempre en nombre del Salvador, es decir, subordinándolos a la salvación; en una palabra, pidiéndolos si nos convienen para nuestro aprovechamiento espiritual. Por esto, si Dios no nos oye, no debemos enojarnos, sino humillarnos, y recordar, como dice el Crisóstomo,[56] las muchas veces que el mendigo nos ha pedido y no le hemos atendido,[57] sin que él se enojara ni nos insultase,[58] a pesar de que nosotros no oímos al mendigo llevados[59] de nuestra dureza de corazón, y Dios no nos oye porque es infinitamente misericordioso y quiere sobre todo nuestra salvación eterna.

Es imposible, amados hermanos, que Dios no nos conceda[60] cuanto le pidamos, si es conveniente para nuestra salvación y se lo pedimos en nombre de Cristo. El divino Redentor fundó en el mundo una gran familia, una dinastía, a la cual legó su nombre ilustre, en el cielo, en la tierra y en los abismos; y si en la tierra el nombre de un progenitor ilustre sirve para tanto, si el nombre de un padre glorioso hace respetable a su hijo, ¿cómo no hará que sean atendidas[61]

55. 2 Corintis 12, 9.
56. Citació no identificada.
57. «atendido»: «oído» 1ª.
58. «insultase»: «a nosotros» afegit i ratllat.
59. «no oímos al mendigo llevados»: «entonces obramos movidos» 1ª.
60. «conceda»: «oiga» 1ª.
61. «atendidas»: «oídas» 1ª.

nuestras súplicas por el Eterno[62] Padre el nombre de Crist nuestro Padre y Dueño, que tiene empeñada su palabra en f vor de la eficacia de nuestras oraciones? Y es tan cierta la ef cacia de la oración hecha en nombre de Cristo que los Sant enseñan que, aun cuando la impetración con respecto a nos tros sea una gracia, con respecto a Cristo es como de justici es decir que, según justicia, seremos oídos por los méritos i finitos de Cristo, por su excelencia admirable, por su autor dad divina, al presentarnos ante el tribunal divino a suplic en nombre del Salvador.

Tenemos, pues, amados hermanos, en nuestras manos u infalible instrumento de perfección, o bien, usando el lengu je corriente, podríamos decir un excelente medio de progres de adelanto, un medio por el cual podemos andar a paso gigante por el camino de la felicidad y de la civilización. no obstante, los que se llaman sacerdotes de ella[63] apen consienten el uso de este medio, que a nadie daña y a tod aprovecha; se escandalizan de la oración y la ponen traba persiguen a los que la toman por su principal ejercicio y l declaran cuando menos holgazanes. Las leyes llegan a pers guirlos como a gente nociva a la República,[64] y ellos han t nido que esconderse como los profetas y sus discípulos dura te el reinado de los degenerados descendientes de David; ha tenido que ahogar la voz de su oración dentro del pecho. ¡Q contraste, amados hermanos, con lo que nos cuentan los ant guos historiadores de aquellas ciudades que contenían mil res de monjes en su seno, pasando por cuyas calles se oía continuamente, de día y de noche, las alabanzas al Señor! ¡Q contraste con los antiguos Estados que comenzaban sus cód gos no sólo en el nombre de Dios, no sólo poniéndolo por fu damento de todo, sino castigando a sus ultrajadores, prob biendo el delito, porque era ofensa suya; incitando a la virtu

62. «Eterno»: sobre la línia.
63. «ellas» 1ª.
64. «nociva a la República»: «perniciosa» 1ª.

porque Él la preceptúa, y los soberbios e impíos códigos modernos, en que se aplica el nivel de la igualdad a Dios y a sus contrarios, en que se manda que vivan amigos Cristo y Barrabás! No sólo ha cesado la continua alabanza al Señor que de la tierra se levantaba al cielo, sino que se ha destruido, se ha aniquilado el miembro del cuerpo social que lo tenía por oficio, porque antes los hombres creían que, entre los cristianos, no todos debían afanarse en los trabajos temporales, sino que convenía que una parte de ellos se dedicara a la oración, a la contemplación divina, así como en la celestial Jerusalén no todos los angélicos espíritus trabajan en ejecutar las órdenes del Señor, sino que una porción de ellos está destinada a asistirle, a adorarle, a ser su corte. Todo esto ha desaparecido y, en su lugar, la blasfemia cunde, la impiedad triunfa y la indiferencia con respecto a Cristo es el grado máximo de perfección social; por esto el Estado ya no quiere bendecirle, como antiguamente, por medio de su voz, que es la ley; al revés, le trata como a uno de tantos; el Estado ya no le alaba, no se postra a sus pies; los Estados ya no oran, sino que blasfeman, y cuando de la tierra sube al cielo blasfemia, odio y burla; cuando se rompe el yugo de Cristo y se dice: no queremos que éste reine sobre nosotros, ¿qué bajará del cielo sobre la tierra sino, bajo diversas formas, la venganza, el castigo, la maldición de Dios?

Para evitarlo, los verdaderos adoradores, los que aún conservamos la luz vivísima de la fe, los que proclamamos a nuestro Dios Rey y Señor absoluto de la tierra, sin limitaciones ni competencias, y odiamos, como al diablo, a todo rival y competidor suyo, aunque tenga el diploma legal en debida forma, debemos formar partido contra partido, una liga de corazones, una cruzada de oraciones. Con ellas Elías cerraba[65] y abría los cielos; nosotros también los abriremos haciendo descender sobre la agostada tierra la suave lluvia de la gracia, que la fecundice y renueve, convirtiéndola en jardín de santi-

65. «cerraba»: sobre «abría» ratllat.

dad, donde jamás cese la adoración, el honor y la gloria al Rey de los siglos, inmortal e invisible, el cual exclusivamente debe ser glorificado y, convirtiendo el mundo en lo que debe ser, en el Atrio del reino de los cielos, cuya [66] posesión a todos deseo. Amén.

XXIII

DOMINICA 5.ª POST PASCHA

Advertiment preliminar

El sermó per al cinquè diumenge de Pasqua, que correspon a la perícopa Joan 16, 23-30, comprèn quatre petits bifolis ben plens. El Dr. Torras comptava trenta-dos anys d'edat i set de presbiterat quan el va escriure i pronunciar. En una nota afegida pel mateix autor al final del text consta la data i el lloc de la pronunciació del sermó i la impressió de descontentament que se n'emportà el predicador; diu: «Predicado, bastante mal, en la Catedral de Barcelona el día 26 de mayo de 1878».

Encara que l'autor hagi anotat, amb la xifra «I», després de l'exordi, el començ de la primera part del discurs, el manuscrit no indica el començament de cap altra. El sermó, a pesar de tot, és ben sencer, tal com ens ha arribat.

66. «cuya»: «que» 1ª.

Petite, et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum (JUAN, cap. 16, v. 24).

Excelentísimo Señor[1]
Amados hermanos en Jesucristo.

Si por la frecuencia e intensidad con que se recomienda alguna cosa en las Divinas Escrituras puede conocer el cristiano la importancia de ella y su necesidad en la vida espiritual, no hay absolutamente otra que deba tanto apreciar como la oración. Sus efectos son maravillosos y sorprendentes, llegando el alma cristiana con su auxilio a una elevación tal que, haciéndose superior a todo el mundo, puede convertir a esta nuestra mísera naturaleza, que los antiguos filósofos llamaron mundo pequeño (micros cosmos), en una existencia infinitamente superior a todo lo que nos rodea y hacerla un pequeño cielo. Cielo más maravilloso que el azul que se extiende sobre nuestras cabezas, de luz más brillante que la que nos envía el sol, puesto que lo alumbra con sus resplendores Aquel que dijo: «Yo soy la luz del mundo»,[2] clarificándonos con la inefable luz de su divina pureza y haciéndonos semejantes a Él.

El Evangelio de este domingo nos expresa este efecto excelentísimo de la oración al decirnos: Orad, «ut gaudium vestrum sit plenum», para que tengáis gozo cumplido.[3] Gozo que es a la vez causa y efecto de la perfección del alma, que se requiere para que pueda labrar las virtudes que han de adornarla y que indica al propio tiempo que es[4] un ser a su manera perfecto, que no le falta elemento alguno, ni le sobra desarrollo alguno vicioso que impida o destruya aquella armonía soberana en que consiste el gozo. Los filósofos y los teólogos

1. En la data en què fou pronunciat aquest discurs Barcelona era seu vacant. Governava la diòcesi el vicari capitular, el molt il·lustre Senyor Joan de Palau i Soler. A qui saluda l'orador amb el títol d'excel·lentíssim senyor?
2. Joan 8, 12.
3. Joan 16, 24.
4. «es»: sobre correcció de «parece» (?).

lo estudian con verdadero interés, conociendo su importancia práctica, afirmando uno de los primeros, Aristóteles,[5] que es la consecuencia del despliegue feliz de la actividad de nuestra alma, mientras mi angélico maestro Santo Tomás de Aquino enseña que es un acto de la caridad; de modo que el doctor gentil y el maestro cristiano le[6] colocan el uno en la cúspide de la perfección humana y el otro en una participación de la naturaleza divina. Y los hombres todos de todos los tiempos y de todos los lugares, los chicos y los grandes, los ignorantes y los sabios, los criminales y los virtuosos, todos absolutamente, corren desalados en pos de esta fascinadora cosa que llamamos el gozo, y la misma Iglesia, madre nuestra tiernísima en su sacra himnología, en el rezo eclesiástico, pone en nuestra boca expresiones tales como el «vitae repellens taedium», en que pide al Autor de toda felicidad que ahuyente el tedio de nuestra vida y mitigue el fastidio de nuestra alma: «Ut alleves fastidium».[8]

Luego, si el hombre busca el gozo, si el cristiano lo pide fervorosamente a Dios, el hombre no lo posee, no es producto de la industria humana, no es el resultado de una larga investigación. Nuestro siglo ha adelantado e investigado mucho; de cincuenta años a esta parte tal vez se ha inventado más máquinas y escrito más libros que en los tres siglos anteriores se investiga, estudia e inventa buscando también el gozo y, no obstante, no ha dado con él. Tal vez entre todos los tiempos pasados no encontraríamos otro de tan frenético para alcanzar este objeto y, sin ningún género de duda, desde el tiempo en que la Buena Nueva se esparció[9] por el mundo no ha habido ninguno en que reinara menos el gozo. Todos hemos visto irse extinguiendo la antigua cordialidad y sinceridad en las

5. «Aristóteles»: afegit s. l.
6. «le»: correcció de «elevan».
7. Himne «Martyr dei qui unicum», II, 4.
8. Himne «Aeterne rerum conditor», I, 4.
9. «esparció»: «extendió» 1ª.

relaciones sociales, las expansiones de nuestra sociedad[10] son las revoluciones,[11] las expansiones del lobo y del tigre, la satisfacción del sensualismo y de la ambición y soberbia; son la explosión de las pasiones; no son, pues, el acto de la caridad de que nos habla Santo Tomás, ni siquiera la eflorescencia de la perfección del alma, como enseñaba[12] Aristóteles.

Cuando estudiamos las estadísticas de los pueblos que marchan a la cabeza de la civilización moderna, que pretenden haberse redimido con una redención más copiosa[13] que la del Calvario, haber dado a la humanidad una felicidad superior a la que le dio Cristo, encontramos un dato mortal para sus orgullosas pretensiones y que al mismo tiempo es advertencia terrible, pero elocuentísima, para el cristiano que sienta tentaciones de abandonar la sombra del árbol de la Cruz, el humilde pero segurísimo redil de la Iglesia Católica. Al compás de los progresos de la civilización moderna, dicen estas estadísticas, va creciendo el número de los locos y de los suicidas; diabólica, pues, debe de ser esta civilización que tal poder tiene para destruir la razón y hacer cobrar odio a la vida a sus infelices seguidores. ¡Cuán cierto es, hermanos míos, que Satanás esclaviza a sus amigos, prometiéndoles felicidad, al paso que Cristo, predicándoles la cruz y por medio de ella,[14] colma a los suyos de un gozo purísimo, semejante al gozo de los cielos, imagen de él, como la vida de la Iglesia de los cielos!

Coincidiendo con la época de expansión en que se encuentra la naturaleza física, formando una maravillosa armonía con la tierra cubierta de flores y colmada[15] de hermosos frutos, la Iglesia nos recuerda en esta estación del año[16] lo que podríamos llamar la primavera de la vida dentro de sus sobrena-

10. «sociedad»: «época» 1ª.
11. «revoluciones»: «espansiones» 1ª.
12. «como enseñaba»: «de que hablaba» 1ª.
13. «que pretende» fins a «copiosa»: «encontramos un dato mortal para esta más excelente» 1ª.
14. «ella»: «esta misma cruz» 1ª.
15. «colmada»: «sazonada» 1ª.
16. «estación del año»: «temporada» 1ª.

turales dominios, el tiempo de los alegres aleluyas, los feli cánticos a la gloria de la Resurrección, de ardentísimas es ranzas de la venida de Aquel Santísimo Espíritu Consolad que renueva la faz de la tierra, que purifica los sentidos y ciende los corazones y es fuente de aquel gozo celestial in ble, superior a las humanas mudanzas, a las inconstancias nuestra debilidad, a la rebeldía de nuestras pasiones, por es una participación de la felicidad divina. Y al proponer en este quinto domingo la enseñanza evangélica de la orac no se ocupa en recordarnos el[18] deber que de hacerla nos cumbe, cómo necesitamos su auxilio para no caer en la te ción, sino que por la voz dulcísima del amado discípulo J nos dice: «Orad, para que vuestro gozo sea cumplido».[19] Y esto yo también, al explicar este Evangelio, me detendré considerar lo que sea este gozo que Dios promete a sus h y que los del mundo nunca gozarán, que mira con amarga vidia la sociedad separada de Cristo y nunca la alcanzará paso que le es habitual al pueblo que tiene por Señor a su D «Beatus populus, cujus dominus Deus ejus».[20]

Imploremos el auxilio del Espíritu Santo, de quien pro ne todo gozo santo, por intercesión de Aquella, a quien la I sia apellida causa de nuestra alegría, a la cual saludaren con el Ave María.

I

El gozo no se encuentra en la baja esfera en que vivin no es una propiedad nuestra de que podamos usar a nues antojo, y, no obstante, penetra hasta lo más íntimo de nues alma y vivifica la substancia de nuestro espíritu. Es necesa que éste esté en su plenitud, lleno de vida y en toda su inte

17. «consolador»: «Santificador» 1ª.
18. «el»: «del» 1ª.
19. Joan 16, 24.
20. Salm 143, 15.

dad; que haya entre sus facultades una verdadera armonía, de manera que obre con facilidad, sin que se enturbie la claridad purísima que tiene a imagen de Dios. Pero no le basta esta armonía y claridad para tener un gozo verdadero, que no podrá absolutamente cumplir dentro de sí. Es deficiente, se queda corta; la necesidad que siente de gozar es mayor que la satisfacción que de ella puede darse, está hambriento de gozo; y buscando por todos los rincones de sí misma, como dice San Agustín, a pesar de conocer y sentir aquellas armonías y claridades espirituales, queda aún sediento[21] y con el estímulo de gozar aguijoneándole con[22] más vehemencia. Sale fuera de sí buscando algo que satisfaga su aspiración ardiente, remueve los cielos y la tierra, investiga y contempla los hombres, los animales, las plantas y las estrellas; busca elementos por defuera que luego trabaja, pule y se esmera en darles realce allá dentro, en el laboratorio de su alma, formando maravillosas creaciones, inventa ciencias y artes, e imitando al Supremo Criador de todas las cosas, las contempla una vez terminadas; como Él, ve que son buenas, pero aunque se harte de ellas, queda aún con el apetito por satisfacer. Y desgraciado de él si no queda aún hambriento de gozo, y de un gozo superior al que ha experimentado; si no estalla en su alma aquella aspiración a un gozo desconocido, pero presentido, del cual ha visto como los últimos resplandores y oído los últimos ecos de sus inefables armonías; si no conoce que sólo Uno puede satisfacerle; si no exclama su voluntad hambrienta: «Unum est necessarium»[23] y dirige todos sus esfuerzos y conatos a Aquel Uno que es la fuente de todo verdadero gozo.

Nuestro siglo nos presenta un ejemplo evidente de lo que es el errar buscando la consecución[24] del gozo. Se salió del camino verdadero y anda buscando por todas partes, y en ninguna lo encuentra, y es imposible que lo encuentre, por-

21. «sedienta» 1ª.
22. «con»: «aun con» 1ª.
23. Lluc 10, 42.
24. «la consecución»: «el camino» 1ª.

que[25] está pecando contra el Espíritu Santo, del cual es dc el gozo verdadero. La sociedad se ha rebelado contra el Esp ritu Santo, insubordinándose contra la Iglesia, que es con el instrumento, por el cual comunica a los hombres sus insp raciones, reniega de Él y de sus soberanos dones, y, si algur de sus prosélitos está aquí oyéndome, se reirá de mí, porqu creo que únicamente el Espíritu Santo puede comunicar mundo un verdadero gozo; porque afirmo que las ciencias las artes, la industria y la agricultura son nulas y sin ningú efecto para alcanzar la verdadera felicidad[26] si no están dir gidas por Aquel Espíritu Divino, que según la infalible pal bra de Jesucristo renueva al mundo y consuela a los mortale

Es imposible hacer mayor gala de insubordinación contr Dios, de la que hace el mundo actual y, lo que es más terrib aún, hermanos míos, es que en esto estriba su mayor glori ha formado un vasto sistema, tiene un ejército habilísimo con puesto de soldados diversos[27] entre sí, pero todos están dec didos a hacer desaparecer hasta el último vestigio del dom nio de la Iglesia sobre la sociedad, a fin de imposibilitar l acción del Espíritu Santo sobre el mundo. Por esto, el liber lismo es el principal enemigo, es el obstáculo más eficaz a qu el gozo reine entre los hombres y, por esto, desde que él re na,[28] el gozo está desterrado de la sociedad. Hasta nuestro mismos enemigos confiesan que ha desaparecido la jovialida antigua, aquella facilidad de alegrarse, que es el indicio de un alma pura, y todos vemos qué amargura reina en la sociedac a pesar de aumentarse continuamente los placeres, o bier usando la frase acerba, pero exacta, de un antiguo poeta: pesar de que ya no sabe cómo comprar los modos de peca ¡De qué han servido, oh siglo, tu ciencia y tu literatura!

Tus grandes pensadores que parecían iban a hacer brilla una luz más esplendente que la del Evangelio, porque habier

25. «porque»: «si no» 1ª.
26. «para alcanzar la verdadera felicidad» s. 1.
27. «diversísimos» 1ª.
28. «él reina»: «reina el liberalismo» 1ª.

do conocido a Dios no le adoraron como debían, entregados, como enseña San Pablo,[29] a sus propias concupiscencias, han acabado por enseñar los más monstruosos errores, los principios más disolventes y repugnantes, la destrucción de la ley natural que Dios grabó en el corazón de todos los hombres. El apóstol san Pablo caracterizó perfectamente, dio la definición esencial de la secta que hoy corroe el mundo, cuando dijo: «Semper discentes, et numquam ad scientiam veritatis pervenientes»:[30] siempre investigando y nunca llegando a alcanzar la verdad; ésta no domina al hombre; al revés, el hombre es el rey que la domina e impone leyes; su poder nunca termina; en sus congresos él hace y decreta la verdad,[31] como el senado romano en virtud de un decreto creaba dioses: «Nisi homini deus placuerit, deus non erit», decía profundamente Tertuliano:[32] si el dios que se propone al senado no es del gusto de los hombres, no será dios; y si hoy viviera aquel grave y elocuente africano, vería cómo en nuestros días, para que una verdad sea oficial, aunque haya sido revelada por Dios, no tiene con esto[33] bastante garantía; ha de ser del gusto del Parlamento, ha de contar con la aprobación de la mayoría de los padres conscriptos; y como el gusto de los de hoy puede que no sea el mismo que el de los de mañana, y como el hombre, en virtud del nuevo derecho, puede en rigor de verdad decir aquella expresión del príncipe de nuestros poetas: «Nada me parece justo — en siendo contra mi gusto»,[34] toda verdad lo es con carácter revocable, lo es únicamente en virtud de la unción que recibe[35] en el acto de ser votada y que puede perder por una contra-votación. Por esto, la verdad, en nuestros

29. Cf. Romans 1, 24 i 26.
30. 2 Timoteu 3, 7.
31. «en sus congresos» fins a «la verdad»: «él hace y decreta la verdad, en sus congresos decreta la verdad» 1ª.
32. Tertul·lià, *Apologeticum*, VI, 1: CCL I, 94 I, 94; cf. *Ad nationes*, I, 10, 15: CCL I, 25.
33. «con esto» s. 1.
34. Citació no identificada.
35. «recibe»: «la comunica» 1ª.

tiempos, anda errante por la tierra, se ve silbada por los caminos y, como el Hijo del hombre, no tiene dónde reclinar la cabeza;[36] no se le reconoce derecho a ser propietaria y, sin embargo, es cierto que es imposible el gozo donde ella no domina.

La seguridad, dicen los hombres formales de la escuela dominante hoy en el mundo,[37] es la primera condición de la felicidad del país, y tienen razón. Pero ¿de qué seguridad hablan? No de la seguridad de la verdad, del dominio de la verdad divina, que han desalojado de las esferas oficiales, sino de la seguridad de los placeres, de la felicidad de la carne, porque, a pesar de su aparente espiritualismo, el materialismo les domina, olvidando que «el reino de Dios no es comida y bebida, sino justicia y paz y gozo en el Espíritu Santo» (Rom. 14, 17). La seguridad que se requiere, hermanos míos, para el gozo, es la seguridad de la verdad, la posesión cierta de la misma; con la verdad estamos contentos y, si tenemos la seguridad de que ella domina, de[38] que rige los destinos de la sociedad, ¿quién podrá arrebatarnos este gozo? Un elemento divino se mezclará a nuestra naturaleza humana, el hombre participará de Dios por su facultad más noble, por su entendimiento; las tinieblas de la ignorancia y del error quedan desterradas; el ansia de verdad queda, si no saciada, a lo menos contentada; los hombres se sujetan dócil y fácilmente a su dominio, se le sujetan racionalmente y con gusto, porque cualquiera reconoce en la verdad el derecho de ser obedecida. Y si domina la verdad, reinará también la justicia; las relaciones entre los hombres, tanto seglares como eclesiásticos, y los súbditos son suaves y fáciles; los deberes se cumplen con más exactitud, porque no se pretende complacer el ojo del superior, sino cumplir con la voluntad divina; las tribulaciones y azotes, con que a veces es afligida la sociedad, son días de prueba, que a la luz de la verdad sirven para hacer brillar en el mundo la santidad y el heroísmo; si la tiranía extranjera pretende acabar

36. Cf. Mateu 8, 20; Lluc 9, 58.
37. «hoy en el mundo» s. l.
38. «de» s. l.

con la libertad del país, la verdad suscita héroes que la defienden;[39] si el hombre o la peste se ceban[40] en las poblaciones, la verdad encontrará santos que se consagrarán a su alivio[41] como a un ejercicio ilustre. ¿De dónde han salido, hasta desde qué dominan en el mundo los que han sacudido el yugo de Dios los bienhechores de la humanidad, los que han practicado virtudes sublimes? Los enemigos de la Iglesia tienen un poder extraordinario para arruinar y destruir, pero saber derramar el bálsamo del consuelo y del gozo en las sangrientas llagas está reservado exclusivamente a aquellos, a quienes gobierna el Espíritu Santo.

El gozo es un fruto de la verdad; ¿cómo lo alcanzará quien no conoce el árbol? El liberalismo aún no ha determinado cuál es el árbol de la verdad que produce el precioso fruto del gozo; aún no se han puesto de acuerdo sus doctores o, mejor dicho, se han puesto de acuerdo en resolver que no debía determinarse, y con esta confusión andarán hasta que Dios se apiade del mundo a pesar, usando la frase de San Agustín, de sus muchos méritos malos. Nunca adelantarán un paso de su punto de partida, su vacilación será eterna, como lo sería el movimiento de una roca desprendida, si no existiera la ley de la atracción, porque para ellos no existe la ley universal de la atracción de las criaturas racionales a su Dios.

Pero nosotros, hermanos míos, que conservamos el don excelentísimo de la fe, que estamos bajo el magisterio de la Iglesia regida e inspirada por el Espíritu Santo, acudamos a sus santas enseñanzas, y aprenderemos fácilmente la manera de alcanzar este soberano don del gozo, que hoy nos promete el santo Evangelio.[42] Levantemos los ojos de la fe hacia Aquel Ser Soberano, que es el origen del gozo y que posee en sí mismo un inefable gozo. Ser purísimo y perfectísimo, que todo

39. «defenderán» 1ª.
40. «si el hombre o la peste se ceban»: «y que aun cuando no prevalezcan» 1ª.
41. «a su alivio» s. 1.
42. Cf. Joan 16, 24.

lo tiene en sí mismo, por cuya razón es Dios: «Deus meus es tu, quia bonorum meorum non eges»;[43] no necesita el Señor los bienes de nadie, porque los tiene todos, porque todos los que existen, de Él derivan, porque las perfecciones todas de las criaturas, según la bellísima expresión de San Juan de la Cruz,[44] son como migas que se cayeron de la mesa del Criador, por lo cual, según el mismo, los que olvidados de esta mesa se contentan con las migas, es decir, los que olvidados del Criador quieren saciarse de las criaturas, andan siempre hambreando, como hambreando anda el mundo y muriéndose de necesidad y, aguijoneado de esto, se alimenta de inmundicias.

Y a pesar de poseerlo todo en sí misma, de tener la plenitud de la vida en quien todas las demás cosas son vida, no obstante no hay pureza de vida semejante a la suya; su simplicidad absoluta no admite mezcla, de manera que en Él todas las cosas son Él, como una substancia Soberana, de la cual el entendimiento del más encumbrado querubín no podría separar un átomo.[45] Pero el gozo no se puede concebir[46] en una existencia solitaria y, por esto, son tres en aquella Divina Compañía, y todos gozan de un mismo gozo, el cual es tan íntimo, que es su misma vida, que no puede distinguirse de su naturaleza; tienen, pues, un gozo esencial tan intenso como su vida y tan grande como su substancia.

Si Dios, pues, es el gozo esencial, porque el gozo denota la plenitud de la vida, el mundo únicamente alcanzará este gozo en cuanto esté unido a su Dios, en cuanto le reconozca y tenga por Señor, en cuanto se goce con el gozo de Dios a consecuencia de vivir su misma vida. Los errores y falsedades religiosas son caricaturas de la Verdad, porque al hombre separado de Dios hasta le falta inventiva para realizar sus siniestros planes. En efecto, los antiguos y modernos filósofos que imaginan un Dios que lo es todo, que es la vida que se desarrolla

43. Salm 15, 2.
44. Joan de la Creu, *Subida al Monte Carmelo*, I, cap. 6, 3. Cf. Mateu 15, 27.
45. «átomo»: «distinto» afegit i ratllat.
46. «no se puede concebir»: «no puede existir» 1ª.

y multiplica, no hacen más que caricaturar la verdad de nuestra Santa Religión, de que Dios ha de ser el alma, ha de ser el principio que mueva y dirija a todos los hombres en su vida mortal, son las ideas del Apóstol san Pablo, cuando para indicarnos que tal ha de ser nuestra vida en Cristo, nos dice que Él es la cabeza y que todos los hombres somos miembros suyos.[47] En Cristo sobreabunda el gozo; si somos miembros de Él, participaremos de su gozo al participar de su vida, como la sociedad lo experimentó ya cuando le reconocía por cabeza invisible, cuando obedecía fielmente[48] los impulsos del Romano Pontífice, que en nombre de Dios debe gobernar la sociedad humana. Dios entonces era el principal pasto de los hombres, y el filósofo que no encontraba suficientes las verdades naturales para satisfacer el hambre de su alma no se abandonaba a la desesperación, sino a la contemplación de la Verdad Primera, que le consolaba y satisfacía, y el poeta y el artista, viendo que no podían escalar el cielo, donde mora la verdadera y substancial Belleza, no se arrojaban a contentar y satisfacer los sentidos, sino que en alas de la fe, aplicando el oído a la voz de la Revelación, tenían un pábulo insuperable y siempre nuevo para las facultades de su genio. El príncipe acaudalado, a quien incitaban a la vida sensual la multitud de las riquezas, era detenido en esta peligrosa pendiente por aquella divina enseñanza: «El reino de Dios no es comida ni bebida»,[49] enseñanza que veía fielmente obedecida por muchas personas que, abandonando el regalo, se entregaban a la penitencia, y el pobre que tenía que mendigar su sustento o ganarlo penosamente con el sudor de su frente, era alentado en su áspero camino por el Hijo de Dios, que voluntariamente quiso seguirlo, y por aquella maravillosa apoteosis que del pobre hace la Iglesia al enseñarnos que cualquier acción que con él se haga es como si se hiciera con Dios, lo cual determinó a hombres

47. Cf. Efesis 1, 22; 4, 15; 5, 30; Colossencs 1, 18; 1 Corintis 6, 19; etc.
48. «fielmente» s. 1.
49. Romans 14, 17.

ilustres y a esclarecidas princesas a consagrarse[50] a su ser
cio, y a multitud de particulares a hacer donación a los p
bres de sus caudales. ¿Cómo había de quejarse y desesperar
el pobre si se veía el hijo mimado de la Esposa de Crist
¿Cómo había de envidiar a las otras clases, si veía a la su
considerada como de mayor lustre que los reyes de la tierr
cuando era frecuente ver a algunos de estos soltar la púrpu
y vestirse el hábito andrajoso de mendigo por amor de Jes
cristo? Y en ocasiones, hermanos míos, este gozo del Espíri
Santo en la sociedad cristiana llegaba hasta el regocijo; l
hombres llegaban a jugar en el regazo de Dios como los niñ
juegan en el regazo de su madre; nosotros hemos visto aú
si bien como ruinas aisladas, una imagen de este alegrarse to
un pueblo con Jesucristo y en las mismas sagradas cerem
nias en las festividades de Navidad y del Corpus. Sabem
cómo la cristiandad se gozaba y se dolía con Cristo, siguien
el precepto de San Pablo de que todo, hasta el[51] comer y
beber debemos hacerlo en nombre de Jesucristo,[52] el cu
siendo reconocido por todos los miembros como cabeza,[53] c
daba de que a ninguno de estos faltase el santo gozo del Es
ritu mil veces superior a todas las suavidades de la carn

Pero ya pasaron, hermanos míos, aquellos tiempos, y h
una secta poderosa empañada en que no vuelvan; separada
sociedad civil de la Iglesia, el gozo ha dejado de reinar en
primera, porque su vida es penosa y violenta, le falta la sav
de Cristo que, según la ordenación divina, debe alimentarl
como del pueblo hebreo y del gentil Cristo hizo un solo pu
blo: «Fecit utraque unum»,[54] colocándose Él como pied
angular[55] que sirviera de fundamento a su fusión, de la mi
ma manera quiso Él ser la piedra angular y fundamental

50. «congrarse» ms.
51. «todo» i «el» s. 1.
52. 1 Corintis 10, 31.
53. Cf. l'anterior nota 47.
54. Efesis 2, 14.
55. Efesis 2, 10.

la civilización evangélica, piedra que, arrancada hoy del fundamento y echada con ignominia, su falta[56] es causa de las violentas sacudidas que sufre hoy la sociedad, de cuya solidez absolutamente todos dudan; y este edificio espléndido, en apariencia, de la civilización, donde hallan pábulo todas las concupiscencias y en el cual se agostan todos los gérmenes generosos, en el cual no ha reinado ni reinará jamás el gozo del Espíritu Santo, irremisiblemente se derrumbará, porque, inspirado divinamente, David dijo que la casa que no ha sido edificada por el Señor no puede subsistir.[57] Y ¿no nos han dicho voces autorizadas de la Iglesia de Dios que la Revolución ha sido edificada por Satanás? Apartémonos, pues, de ella y de todo lo suyo, no nos dejemos engañar por sus vanos resplandores, despreciemos su aparente felicidad y acudamos a la Santa Madre Iglesia, donde reina cumplido gozo, hasta durante los días de peregrinación por este valle de lágrimas y se nos promete un gozo superior, super pleno, como le llama Santo Tomás,[58] que[59] no cabiendo en el hombre por ser mayor que él, es preciso que el hombre en él se sumerja —«intra in gaudium Domini tui»[60]— para gozar de la eterna bienaventuranza en compañía[61] del Padre, del Hijo y del Espíritu Santo. Amén.

56. «falta» repetit en el ms.
57. Salm 126, 1.
58. Tomàs d'Aquino, *Summa theologica*, 2-2, quaestio 28, art. 3.
59. «que»: «porque» 1ª.
60. Mateu 15, 21.
61. «compañía»: «nombre» 1ª.

XXIV

DOMINGO 6.º POST PENTECOSTEN DE LA FE, ÚNICO MEDIO DE LA VIDA SOBRENATURAL[1]

ADVERTIMENT PRELIMINAR

«Predicado en la Catedral de Barcelona el domingo 5 de Julio 1874», adverteix el mateix autor en una nota al final. No es tracta d' esbós, sinó del text sencer d'un llarg sermó que el Dr. Torras, «jo predicador encara, redactà amb temps, és a dir, abans del 28 de ju ja que aquesta data és la que porta el text que segueix en el mat quadern, un sermó sobre «El corazón de Jesús fuente de paz». M trestant el Dr. Torras tingué també temps per a corregir el títol sermó per al sisè diumenge de després de la Pentecosta, en el q l'orador no aprofita la perícopa evangèlica per a parlar de l'euca tia, sinó del pa saludable de la veritable fe que necessita la socie malalta de liberalisme.

El text ocupa els vuit primers fulls d'aquest quadern de paper q porta la filigrana de «P VIDAL Y F». El sermó acaba a la primera pàg del full 8; segueix, en el dors, l'esmentat sermó sobre «El corazón Jesús fuente de paz» (I) i un «Plan» de sermó que comença amb mots «I. Los profetes anuncian a Cristo (annex a I). El full següe que contenia també text, ha estat tallat. Segueixen, completant el q dern, nou altres fulls completament en blanc.

Les Obres completes, *VIII, 305-322, coneixen només sis esbos de sermó per a diumenges «post Pentecosten» (sense comptar-ne per al diumenge de la Santíssima Trinitat). Un és per al diume VI, en català i no datat; un altre per al diumenge XVIII de l'any 18 en castellà; tres per al XIX, dels anys 1878, en català, 1882, en caste i 1884, igualment en castellà. Cap d'aquestes homilies fou predic a la catedral de Barcelona.*

1. Un primer títol: «De las fuentes de la vida espiritual», està ratll

Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent (MARCUM 8, 2).

Cuando estudiamos las palabras y los hechos del Verbo encarnado durante su vida terrestre, observamos siempre no sólo[2] que tiene del hombre un conocimiento perfecto, que como a Criador le competía, sino que se aprovecha de lo bueno que en él hay en[3] su obra de reconstrucción de la humanidad. Fue verdaderamente el perfeccionador de la naturaleza, y aun vemos que la manifestó un particular amor, lo cual no podía menos de ser así, puesto que era su autor.

En distintos lugares del Evangelio, en diversos[4] pasos de su vida,[5] vemos no ya sólo[6] apreciar los sentimientos puramente naturales, sino manifestarse poseído de ellos como para sancionarlos y ennoblecerlos y elevarlos a una perfección superior en la nueva vida que venía a dar a los hombres. Varias veces llamó amigos a los que seguían su doctrina, y son[7] como un monumento admirable de la amistad de Jesucristo las lágrimas derramadas en la muerte de Lázaro. Sí, el Señor se conmovió y lloró con la familia del difunto, lo mismo que nosotros nos conmovemos y lloramos en la muerte de nuestros amigos. Y cuando, en otra ocasión, contemplando desde una altura la ciudad de Jerusalén, consideraba las desgracias que iban a caer sobre aquella ciega ciudad, lloró también amargamente como[8] nosotros lloramos ante los males de la patria. He aquí a Jesucristo modelo de amigos y enseñándonos que debemos amar a nuestra patria.

El Evangelio de este domingo nos manifiesta cómo sentía también las necesidades corporales del prójimo. Estaba en el desierto rodeado de una gran muchedumbre, que le había se-

2. «no sólo»: sobre la línia.
3. «en»: «para» 1ª.
4. «diversos»: «distintos» 1ª.
5. «su vida»: «la vida del Salvador» 1ª.
6. «sólo»: sobre la línia.
7. «son»: sobre la línia.
8. «como»: «como nosotros lo hacemos ("hacemos": corregit en "hacemos lo mismo") que»: 1ª.

guido para oír su doctrina, y al cabo de tres días, conocie que iban a desfallecer por el largo tiempo que habían pas sin comer, manda que le traigan siete panes y unos pocos cecillos, los bendice y, con aquel mismo poder y caridad que cada año multiplica el grano de trigo en espiga, mult ca aquellos manjares de tal manera que con ellos saciar hambre cuatro mil hombres.[10]

He aquí a Nuestro Señor Jesucristo también filántr como dicen los nuevos evangelistas de la humanidad; per amistad, el amor a la patria, el amor a los hombres, todas demás virtudes naturales,[11] cuando no proceden del Espí de Dios, cuando no salen de un corazón cultivado por la cia, ¿de qué sirven? Son flores bellísimas[12] y de olor sua mo, porque las sembró el mismo Dios, pero que sólo se pr cen en corazones privilegiados, en medio de muchas m yerbas, y que raras veces llegan a convertirse[13] en fruto, para hablar con palabras de San Juan Crisóstomo, son p zos de oro, pero que, como no llevan impreso el busto del F cipe, nunca pasarán como buena moneda, ni nos servirán p adquirir[15] aquella riquísima vida[16] celestial, a que todos a ramos. En el pan por Jesucristo milagrosamente multiplic debemos buscar el medio de adquirir esta vida; el[17] Ve por el cual y para el cual hemos sido formados, trajo al n do el pan de la divina palabra y el[18] único medio[19] para gar a la bienaventuranza.[20]

9. «el»: «la» ms.
10. «hombres»: «hombres y» ms.
11. «todas las demás virtudes naturales»: sobre la línia.
12. «es cierto, pero que raras veces llegan a cuajar sus frutos»: seg ara ratllat, en el ms.
13. «convertirse»: «cuajar» 1ª.
14. «frutos» (?) 1ª.
15. «adquirir»: «comprar» 1ª.
16. «aquella riquísima vida»: «aquel reino» 1ª.
17. «el»: «en el» 1ª.
18. «y el»: «y de los sacramentos» 1ª.
19. «medio»: «camino» 1ª.
20. Des de «el pan de la divina palabra» fins a «bienaventuranza» ratllat en el ms.

Esta es la verdad que pretendo explicaros;[21] para hacerlo con fruto, ayudadme a implorar la protección[22] de la Madre de la Divina Gracia, a la cual saludaremos con el Ave María.

I

La ciudad de Dios tiene su suelo en la tierra, y su cúpula cobija las mismas Personas de la Trinidad Beatísima. Los justos de la tierra y los bienaventurados del cielo son conciudadanos en aquel reino, cuyo Rey, como dice San Agustín, es la Verdad, cuya ley la caridad y cuyo modo es la eternidad. La Iglesia militante y la triunfante tienen por lazo la unión del Verbo, que todo lo vivifica y el cual hace que viadores y triunfantes tengamos una misma vida; sólo en principio es verdad mientras vivimos, pero no distinta de aquella, de que gozan en[23] toda plenitud los bienaventurados. Aun más, hermanos míos: esta vida sólo puede adquirirse en el mundo, y el que muere sin haber adquirido este derecho de ciudadanía, nunca jamás formará parte de la compañía de Nuestro Señor Jesucristo. ¡Qué bello espectáculo el de la celestial[24] ciudad de Dios! La Verdad reina absolutamente y sin restricciones; la Verdad es el principio de la Vida y, dando la vida, queda tan estrecha la unión entre el Vivificante y los vivificados[25] que viven una sola y misma vida, y son todos uno, como el Padre y el Hijo son Uno solo. Y como la caridad, que es la ley de aquella celestial sociedad, no es otra cosa que la unión con Dios, resulta que su ley es su vida; y como su vida es la Verdad, y la[26] verdad es su Rey, resulta que su vida, su ley y su

21. «la fe y los sacramentos son ("son" corregit en "es") el único medio de salvación» segueix en el ms., ratllat.
22. «la protección»: «el ausilio» 1ª.
23. «en»: «con» 1ª.
24. «la celestial»: «esta santa» 1ª.
25. «entre Vivificante y vivificados» 1ª.
26. «y la»: «resulta» 1ª.

Rey son una misma cosa: el Señor Eterno, al cual, según doctrina de San Pablo, quedan semejantes los bienaventur dos.[27] Pero descendamos de estas sublimes alturas, para : vernos oprimidos por el peso de la majestad divina, y consic remos la ciudad de Dios terrena, a que pertenecemos.

La Iglesia de la tierra, os he dicho, es como el princip de la ciudad de Dios y una imagen de ésta; el Rey y la ley s los mismos, pero ¡cuán diferente el modo de la vida! Aquí s mos engendrados, aquí nacemos a la vida de la gracia, aq crecemos en ella,[28] pero ¡qué crecimiento tan penoso! Nue tros apetitos y pasiones no nos llevan a lo alto, sino a lo baj y continuamente luchan para atraernos a la vida del cuerp y separarnos de aquella vida espiritual, a que Dios nos llam y nuestro débil entendimiento, tomando las[29] apariencias verdad por verdad,[30] no[31] busca aquella «luz verdadera qu ilumina a todo hombre que viene a este mundo».[32] Por es fue necesario que el Verbo divino se encarnara e hiciese hor bre, para traer a los hombres el pan espiritual que les fortal ciese y diese fuerzas para llegar a la plenitud de la vida.

II

En vano el hombre se esforzaría en hacer por sí solo la tr vesía de la vida, como el marinero que quisiese pasar el océ no sin nave acabaría por cansar inútilmente[33] piernas y br zos y, al último, se hundiría en el abismo; así el hombre, s la ayuda de la fe, tampoco es posible que llegue al puerto la vida, como dice San Juan Crisóstomo. La experiencia n

27. Potser hi ha una referència a 1 Joan 3, 2.
28. «ella»: «esta vida» 1ª.
29. «las»: «por» 1ª.
30. «verdad por verdad» «luz por verdadera luz» 1ª.
31. «no»: «se separa» 1ª.
32. Joan 1, 9.
33. «inútilmente»: sobre la línia.

enseña cuán profundamente cierta sea[34] la sentencia del Crisóstomo; los hombres, cuando han repudiado la fe, caen en las más grandes aberraciones; en vez[35] de acercarse a la Verdad suprema, se enamoran de la mentira, aman la vanidad y, trastornando la nobilísima naturaleza racional, que Dios les concedió, se hacen semejantes, como dice David, «al caballo y al mulo, que no tienen inteligencia».[36] En efecto, rechazada[37] la obediencia debida al magisterio de Dios, las fuerzas[38] intelectuales no son suficientes para sostenerlos en la vida espiritual y,[39] negando una a una todas las verdades,[40] concluyen por contentarse con la vida del cuerpo y satisfacen en inmundas fuentes[41] el ansia de gozar que todo hombre tiene.[42] ¡Cuán triste comprobante de esta verdad no es nuestra misma sociedad contemporánea![43] Ha abandonado la fe, y ahora, frívola y sensual, busca únicamente los goces[44] y las comodidades, su Dios es el placer,[45] teme la fe[46] y, en vez de alimentarse con las grandes verdades de la Religión, le es dulce «el pan de la mentira», según la enérgica expresión de Salomón.[47]

A la enseñanza que la Iglesia daba en nombre de Dios a la sociedad se ha sustituido la enseñanza del hombre. Todo ha querido emanciparse de la Iglesia, todo se ha secularizado: la educación, el matrimonio y hasta el cementerio, donde nuestra carne ha[48] de ir a parar. La consecuencia de esta abjuración de Cristo, que ha practicado la sociedad, ha de ser o, me-

34. «sea»: «es» 1ª.
35. «en vez»: «se enamor» 1ª.
36. Salm 31, 9.
37. «En efecto, rechazada ("rechazada": "negada" 1ª)»: «Niegan» 1ª.
38. «las fuerzas»: «y luego como sus fuerzas» 1ª.
39. «y»: «van» 1ª.
40. «verdades y» 1ª.
41. «en inmundas fuentes»: sobre la línia (cf. la nota següent).
42. «tiene»: «tiene en inmundas fuentes» 1ª.
43. «contemporánea»: sobre la línia.
44. «goces»: «placeres» 1ª.
45. «su Dios es el placer»: sobre «su Dios en su» ratllat.
46. «la fe»: «creer» 1ª.
47. Proverbis 20, 17; «de Salomón»: «del profeta Jeremías» 1ª.
48. «nuestra carne ha»: «nuestros cadáveres han» 1ª.

jor dicho,[49] va siendo ya un escepticismo aniquilador, que se convierte en abominable sensualismo. «¿Quanta est prudentia hominis», dice Tertuliano,[50] «ad demonstrandum quid vere bonum? ¿Quanta auctoritas ad exigendum?». Todo hombre está sujeto al error, una inteligencia limitada no puede imponerse a las otras inteligencias y, por esto, de ningún hombre se dirá lo que de Nuestro Señor Jesucristo dice el Sagrado Evangelista: «Docebat cum potestate».[51] Por esto, desde que los que rigen las naciones se han emancipado de la autoridad de Cristo, el mundo anda revuelto; sus códigos y sus leyes tienen una vida efímera y una autoridad sólo material, porque los hombres están convencidos de la verdad tan bellamente formulada por Tertuliano: «¿Qué prudencia tiene el hombre para demostrar lo que es bueno? ¿Qué autoridad para exigir que cumplamos lo que él proclama como tal?» Desgraciados de nosotros, amados hermanos en Jesucristo, si[52] del hombre debiésemos esperar que nos enseñase la puerta de la ciudad de Dios. El Padre celestial tuvo buen cuidado de manifestárnosla, cuando en la cima del Tabor,[53] con voz omnipotente pronunció aquellas santísimas palabras: «Éste es mi Hijo muy querido, en quien me[54] complazco; a Él oíd».[55] Y el Hijo a su vez nos dice: «Nadie irá al Padre sino por mí».[56] Sólo por Jesucristo, exclusivamente por Él, entraremos a formar[57] parte de la Ciudad de Dios. En efecto, la sociedad divina, por Jesucristo establecida, requiere, como toda sociedad, un conocimiento del Soberano y la posibilidad de cumplir con la ley de la sociedad. El Soberano es Dios y la ley la caridad. En vano buscaríais

49. «o mejor dicho»: sobre la línia.
50. Tertul·lià, *Apologeticum*, XLV, 2: CCL I, 159.
51. Mateu 7, 29.
52. «si»: «que» 1ª.
53. «entre relámpagos y truenos» segueix en el ms., ratllat.
54. «me»: «tengo» 1ª.
55. Mateu 17, 5.
56. Joan 14, 6.
57. «a formar»: «en la verdadera vida» 1ª; sobre aquestes paraules hi ha repetit «entraremos», ratllat.

en los pueblos que no tienen por maestro a Cristo un conocimiento verdadero de Dios; como San Pablo en Atenas encontraríais templos y simulacros, pero dedicados al Dios desconocido, «Deo ignoto»,[58] Dios ignorado, del cual no conocen las excelencias y a quien, por lo tanto, no pueden amar. Dios está para ellos en una altura inaccesible, no tienen relaciones con Él; los pueblos[59] no forman sociedad con Dios,[60] sino por medio de Jesucristo. Él nos merece la fe, fundamento[61] de nuestra vida, y la Teología Católica enseña con luz divina, y la Iglesia defende con anatemas, la verdad de que sólo Dios mismo[62] puede comunicarnos este conocimiento altísimo de las cosas divinas que llamamos fe,[63] único medio[64] de alianza entre Dios y los hombres. Como el astrónomo, con el telescopio, examina y estudia las estrellas situadas a millares de leguas de la tierra, nosotros, por la fe, contemplamos[65] las mismas entrañas de la Divinidad,[66] estudiamos sus más profundos misterios y, por el don del entendimiento que el Espíritu Santo concede a sus amados, aquellas últimas verdades se nos hacen completamente asequibles, nos parecen adecuadas a nuestro entendimiento y nos llenan de una[67] suavísima alegría, superior a la que siente el sabio cuando ha descubierto un nuevo principio. Hay un hecho repetido en todas las épocas de la Iglesia, que prueba incontestablemente ese algo divino que la fe coloca en el alma de los fieles. Encontraréis ciertas personas rudas, que no tienen otra ciencia que la del Catecismo y que, no obstante, discurren con una lucidez extraordinaria acerca las cosas de la Divinidad, conocen verdaderamente a Dios y no por las hue-

58. Actes 17, 23.
59. «los pueblos»: sobre la línia (cf. la nota següent).
60. «los pueblos» aquí, ratllat.
61. «fundamento»: «puerta de (*sic*) alma» 1ª.
62. «mismo»: sobre la línia.
63. «fe»: sobre la línia.
64. «medio»: «principio» 1ª.
65. «contemplamos y estudiamos» 1ª.
66. «Divinidad»: «humanidad» 1ª.
67. «una»: sobre la línia.

llas de sus pies, como decía aquel salvaje del desierto, sino porque irradia de un modo maravilloso sobre su alma el sublime resplandor del rostro divino.

¡Oh! ¡Si tuviésemos, hermanos míos, esa perfección de fe! ¿Qué obstáculo podría obstruirnos el camino del cielo? Seguramente ninguno;[68] llevados[69] por la atracción poderosa de Dios, ni la muerte, ni la vida, ni la adversidad, ni la prosperidad, ni lo presente, ni lo futuro[70] podrían inducirnos a quebrantar[71] aquella santa Ley de Gracia y Caridad, que Jesucristo estableció en el mundo. Entonces verdaderamente seríamos perfectos moradores de la Ciudad de Dios. Su Rey, que es la Verdad, reinaría absolutamente en nuestro corazón, y la ley de la Ciudad sería la norma de nuestra conducta, la[72] fuente de todas nuestras acciones, el esmalte que embellecería hasta los mínimos actos de nuestra alma.[73]

Pero ¿con qué desolación de espíritu hoy el sacerdote de Dios[74] mira la generación que le rodea, y con qué amargura repite aquellas palabras de Cristo que nos trae el Evangelio de este día:[75] «Me compadezco de esta turba, porque hace días que no han comido, y temo que va a desfallecer!»[76] ¡Qué desfallecimiento, qué debilidad en los hombres desde que el mundo no se rige por la fe! En vano buscaréis las grandes[77] y sólidas virtudes; los actos heroicos apenas se encontraran más que en los pasados siglos;[78] la abnegación, el desinterés, el sacrificio de sí mismo, sólo los vemos en ese reducido nú-

68. «Seguramente ninguno»: «Ninguno» 1ª.
69. «llevados»: «atraídos poderosamente» 1ª.
70. Cf. Romans 8, 38-39.
71. «quebrantar»: «romper» 1ª.
72. «la»: «y» 1ª.
73. «nuestra alma»: «nuestro espíritu» 1ª.
74. «de Dios»: sobre la línia.
75. «este día»: «hoy» 1ª.
76. Marc 8, 2.
77. Segueix en el ms.: «(y cuál será la causa de la decadencia de esta penosa verdad?)» ratllat.
78. Des de «a penas» fins a «siglos»: «hemos de buscarlos en los otros siglos» 1ª.

mero de almas que por la misericordia de Dios forman aún la gloria de su Iglesia. Es preciso que nos convenzamos perfectamente de la verdad de aquella sentencia de Cristo: «Sine me nihil potestis facere»[79]: sin mí nada podéis hacer; sólo unidos a Cristo como la rama al tronco, sólo participando de la savia preciosa de su gracia tenemos fuerzas para producir frutos de vida eterna; separados de Cristo, viviendo de nosotros mismos, produciremos hojas y flores que nunca llegarán a ser fruto, cosa hoy muy común: palabras, sólo bellas[80] palabras, pero no obras.

III

Pero ¿cómo se ha secado, preguntaréis, en[81] el corazón de tan gran número de cristianos esta preciosa virtud de la fe? Un apologista moderno, dirigiéndose a esas personas que quisieran creer y, no obstante, su corazón se les resiste, les dice: «Obrad lo que creéis, y creeréis todo lo que debéis creer». Y antes que él, un gran Padre de la Iglesia, el glorioso San Gregorio Magno, había dicho: «Quisquis vult audita intelligere, festinet ea, quae jam audire potuit, opere implere... Audiendo ergo praecepta Dei illuminati non sunt, faciendo illuminati sunt»:[82] el que quiera entender lo que oyó, procure luego poner por obra lo que pudo oír..., porque no son iluminados los que sólo oyen la palabra de Dios, sino aquellos que, una vez oída, la cumplen.

En efecto, amados hermanos en Jesucristo, mientras peregrinamos por este mundo nuestro corazón, que por medio de la fe conoce el Bien, está sujeto a mil borrascas, y en cualquier momento puede separarse de Dios, a quien se unió por

79. Joan 15, 5.
80. «bellas»: sobre «palabras» ratllat.
81. De «Pero cómo» fins a «preguntaréis en»: «Cómo se alcanza, preguntaréis, cómo se ha secado en» 1ª.
82. Gregori Magne, *In Evangelia* homilia XXIII, 2: PL 76, 1183.

fe; y si por desgracia llega a consumarse este fatal divorcio entre el Criador y la criatura, ¡cuán fácil es que la fe se vaya amortiguando! La fe es un don, una generosidad de Dios y, aunque es cierto que nunca la merecemos, que es superior a todas nuestras buenas obras, no obstante Dios la aumenta, se muestra generoso y liberal con aquel que cumple sus mandatos.[83] La fe, además,[84] es una cosa esencialmente práctica, se dirige a encaminar el hombre a Dios por medio de las obras, y desde el momento en que el creyente no se dirige a Dios por las obras, aquella fe ociosa va desvirtuándose y, al último, llega a extinguirse. Hoy es muy común tomar la Religión[85] lo mismo que un sistema cualquiera, se habla con énfasis de ella, se la considera fuente de arte y poesía, la alaban como maestra de la buena filosofía, como purificadora de las costumbres, y todo esto es cierto, y aun mucho más; pero tal vez estos mismos hombres que con tanta elocuencia hablan del Cristianismo en sociedad con otros, se avergonzarían de practicar las abstinencias y ayunos que la Santa Madre Iglesia manda o, cuando menos, de rezar el Santo Rosario. Éste es un hecho bastante general, y su consecuencia ha sido[86] que la fe verdadera, que la fe sobrenatural y católica, ha desaparecido de un gran número de corazones, se les queda arrinconada allá[87] en su entendimiento, como[88] una doctrina altamente provechosa al hombre y a la sociedad, pero no la consideran, no es para ellos la ley de su entendimiento y de su voluntad.[89] Cada día

83. Segueix, ratllat, en el ms.: «Entre la Iglesia del cielo y la de la tierra hay una continua comunicación; los justos de la tierra elevan a cada momento a Dios oraciones y gemidos de perdón ("perdón" corregit en "misericordia"), los cuales mueven e inclinan al Soberano Señor a derramar sobre sus siervos de la tierra la suave lluvia de la gracia y de la consolación».

84. «además»: sobre la línia.

85. Segueix en el ms.: «y la fe» ratllat.

86. «ha sido»: «es» 1ª.

87. «allá»: sobre la línia.

88. «como»: «pero no como fe sino como» 1ª.

89. Des de «la ley» fins a «voluntad»: «el alma de su alma, el móvil de sus acciones, la ley de su vida» 1ª.

restringen[90] su dominio, cada día[91] limitan más su imperio,[92] hasta que, al último, la abandonan.

Considerad, si no, lo que ha pasado a nuestro alrededor. Se principió sustrayendo del dominio de la Religión los estudios, la especulación científica; luego se la ha apartado de la dirección de la sociedad. No contentos con esto, ya dicen que la Religión sólo es cosa de mujeres y niños, y concluirán afirmando, con tono magistral, propio de la soberbia humana, que sólo merece respeto por ser un gran hecho histórico. Y a este tristísimo resultado ha contribuido también otra causa, de la cual son responsables muchos católicos.[93] Desde[94] hace largo tiempo se ha desnaturalizado la fe, quitado su razón de ser. Imbuidos en su espíritu racionalista, le han querido quitar la venda de los ojos, creyendo que de todo se podía dar razón, y al niño, después de que se le ha enseñado de decir «creo en Dios», se le demuestra su existencia, como[95] si el creer fuese una cosa indigna de un hombre ilustrado, y debilitándole así[96] el hábito de la fe que recibió en el Santo Bautismo. No se le acostumbra a sujetar su entendimiento al yugo de la autoridad, y veréis ciertos catecismos, que más parecen un tratadito de teodicea o religión natural, que un código de la fe católica.[97] La formación de este espíritu racionalista en el seno del catolicismo no es reciente y, aunque parezca algo ajeno del púlpito, permitidme, por su gran importancia, por el[98] interés primario que todo católico debe tener en su extinción, que os diga cuatro palabras de su historia.

90. «día restringen»: «vez van restringiendo más» 1ª.
91. «día»: «vez» 1ª.
92. «imperio»: «dominio» 1ª.
93. «muchos católicos»: «muchas personas que se tienen por católicas» 1ª.
94. «Desde»: «La fe desde» 1ª.
95. «como»: «Esto como» 1ª.
96. «así»: sobre la línia.
97. En el ms. segueix, ratllat: «El resultado de este sistema ("Este sistema", correcció, començant una nova frase) de educación religiosa es desastroso. La historia de».
98. «el»: «su» 1ª.

La Europa[99] fue por largos siglos verdaderamente la ciu dad de Dios: en ella reinaba la verdad. Su órgano en la tierra el romano Pontífice,[100] era oído y obedecido en todas partes las universidades, todos los centros de instrucción, todas la ciencias y todas las artes, laboriosas y modestas, crecían pro vechosamente a los influjos del benéfico sol de la verdad; l filosofía había levantado un magnífico edificio, estribando su cimientos en la misma palabra de Dios; todo era católico e aquellos dichosos siglos, nada se levantaba contra Cristo, s divino espíritu todo lo vivificaba. Pero los hombres tal vez n fueron verdaderamente fieles a Nuestro Señor; «la carne co rrompió sus caminos»[101] y Dios envió a la tierra un gran d luvio, quedando la mitad de la Iglesia sumergida en las amar gas y estériles[102] aguas de las doctrinas protestantes. Lo hombres que se salvaron de este gran naufragio[103] no fuero bastante prudentes, se cansaron de la simplicidad y modesti del tiempo de sus padres y, como los hijos de Noé,[104] quisie ron levantar una gran ciudad enfrente mismo de la ciudad d Dios, poniendo sus cimientos en la resbaladiza arena de la opiniones humanas. Descartes y sus discípulos fueron los ar quitectos de la obra, pero ¡oh castigo! vino la confusión d lenguas. Los hombres no se entendieron unos a otros, se div dieron y subdividieron en sus opiniones, y a la antigua alianz que los hombres formaban entre sí, teniendo por fundament a Cristo sucedió una unión entre los hombres, cuyo lazo fue ron sus necesidades y sus intereses. La ciudad del hombre quis sobreponerse a la ciudad de Dios y, como antes se decía, e mundo cristiano empezó a decirse[105] el mundo civilizado.

Pero la ciudad de Dios, amados hermanos en Jesucristo

99. «La Europa»: «El mundo» 1ª.
100. «el romano Pontífice»: sobre la línia.
101. Gènesi 6, 12.
102. «y estériles»: «e insípidas» 1ª.
103. «naufragio»: «diluvio» 1ª.
104. «como los hijos de Noé»: sobre la línia.
105. «decirse»: «llamarse» 1ª.

es inmortal; la palabra divina,[106] que es su fundamento, puede padecer, pero no perecer; tiene sus tiempos de tristeza, pero vienen después sus días[107] de alegría, y siempre, por combatida que esté, por despreciada de los hombres que se vea, conserva aquel pan de fortaleza de la fe que da al hombre el auxilio suficiente para llegar al puerto de la vida. ¡Cuán diferente la suerte de la ciudad del hombre! Es casa de confusión, casa de placeres, pero miserables placeres; de orgía, no de felicidad tranquila y permanente, y sin pan que fortalezca al hombre en sus debilidades[108] y contradicciones. La ciudad de Dios y la ciudad del hombre están hoy enfrente la una de la otra y, como no[109] podía menos de ser, la ciudad del hombre tiene guerra declarada a la ciudad de Dios. Tiene sus sabios y sus doctores, tiene establecidas sus cátedras de pestilencia[110] donde, proclamándose independiente, establece al hombre como soberano de la sociedad, agraviando a Cristo, que la compró con el precio de su sangre preciosísima. Y no se contenta con destronar a Cristo, sino que[111] dice: cada uno puede adorar a quien quiera. San Pablo se engañó neciamente; Cristo y Belial, la luz y las tinieblas, pueden vivir juntos y en armonía;[112] en la ciudad del hombre reina la tolerancia; y aun añade: Cristo es demasiado ambicioso, quiere su influjo en todas partes: en las escuelas, en las familias; pues ¡fuera de las escuelas la fe!,[113] ¡fuera la Religión del matrimonio! El hombre se basta a sí mismo; ¡quédese Dios en el cielo, que para nada le necesitamos en la tierra!

Ya comprendéis, amados hermanos en Jesucristo, que esa

106. Segueix, ratllat, en el ms.: «la fe».
107. «días»: «tiempos» 1ª.
108. «debilidades»: «contradicciones» 1ª.
109. Segueix aquí, en el ms., ratllat: «En este día levantemos nuestro corazón a Dios y pidámosle que multiplique el pan; tal vez...».
110. Cf. salm 1, 1.
111. Segueix, ratllat, en el ms.: «no, ni siquiera lo reconoce como Maestro, todo hombre, dice, es libre de enseñar y aprender lo que quiera, la fe no debe ser la norma de las ciencias».
112. «y en armonía»: sobre la línia.
113. Segueix en el ms.: «que de» (?), ratllat.

ciudad del hombre, necia e impía, es esa doctrina, tan repeti das veces condenada por la Sede apostólica,[114] es el liberalis mo, que pretende quitar todo color religioso de la sociedac y que ha destruido ya, como virtud pública y social, la excels: fe cristiana.

Unámonos todos estrechamente,[115] amados hermanos er Jesucristo, bajo la autoridad del Romano Pontífice, maestr(de la fe, padre de familias encargado de distribuir el pan d(la palabra divina a la descendencia de Cristo, clamemos cad: día desde el fondo de nuestros corazones: «Señor, auménta nos la fe».[116] Procuremos hacer, de nuestra parte, lo más per fecta posible, la ciudad de Dios terrena, para que merezcamo: alcanzar el premio de la vida celestial, que sólo se da a lo: que creen en Cristo, y que a todos os deseo.

XXV

A LA MILÍCIA ANGÈLICA DE SANT TOMÀS SEGON DIUMENGE D'OCTUBRE DE 1894 A L'ESGLÉSIA DELS AGONITZANTS

Advertiment preliminar

Aquest esquema de sermó ocupa tota l'última pàgina del segon bi foli del text del sermó «Missió consoladora del sacerdoci»: XII.

L'any 1883 el Dr. Torras pronuncià una altra homilia sobre el ma teix evangeli, el qual corresponia al diumenge 22 de després de la Pen tecosta. L'homilia del 1883 fou predicada a Barcelona, a l'església d(Santa Anna; en aquest discurs pastoral l'orador s'adreçava particu larment al Tercer Orde del Carme. En la del 1894 el Dr. Torras parl(

114. Des de «esa doctrina» fins a «apostólica»: sobre la línia.
115. «todos estrechamente»: «nosotros» 1ª.
116. Lluc 17, 5.

als membres de la Confraria del Cíngol (vegeu el començament de la secció segona).

*El text de 1883, més desenvolupat que el present esquema, és en castellà (*Obres completes, *VIII, 318-322). Hi ha una distància de nou anys entre un text i l'altre. El contingut homilètic d'ambdós no és comparable; divergeixen absolutament l'un de l'altre.*

*Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari, et quae sunt Dei Deo (*MATEU, cap. 22, v. 21).

Explica l'Evangeli.— Aquesta resposta de Jesucrist enclou tota la vida cristiana: donar a cada qual el que li correspon. Quan ens abismem en la contemplació de Déu, és clar que tot ho devem a Déu i tot ho havem de dirigir a Déu; però el Senyor ha constituït l'home en aquest món relacionat amb els altres homes, amb els àngels, amb les coses materials; naix fill de família, ciutadà, membre de l'Església, exercint una professió. ¿Vols tenir una regla de conducta general? Dóna a cada u el que li correspon. Així seràs un bon fill, un bon espòs, un bon ciutadà, catòlic, i exerciràs dignament ton ofici. — ¿Vols donar a cada u el que li correspon? Posa Déu per fi de les teves obres, perquè sempre que deixes de complir els teus deures és perquè l'egoisme et domina.

II

Puix que estic parlant a la confraria del Cíngol, l'objecte de la qual és fomentar la castedat, el present Evangeli té també una altra aplicació molt profitosa. Plet continu que hi ha entre el cos i l'ànima: el cos roí sempre s'alça contra l'ànima. Pretensions en el menjar, en el vestir, en les diversions, que són altres tants foments de la luxúria.[1] Hem de fer prevaler l'ànima sobre el cos, perquè el cos s'ha de podrir i l'ànima

1. Des de «que són altres» fins a «luxúria»: sobre la línia.

és immortal imatge de Déu. Sant Tomàs ens ensenya com vem dominar el cos per l'oració, la penitència i el treba

III

El món també mou plet al cristià pretenent que li deu ı part de la seva vida i, desgraciadament, molts cristians deixen vèncer i roben a Déu l'afecte que li deuen, per a pos lo al món. Les riqueses, les vanitats, els plaers mundans. N altres no hi hem de posar el cor, sinó que hem d'usar d'aqu tes coses amb sobrietat, sempre amb el cor posat en Dé

XXVI

DEL JUICIO FINAL

Advertiment preliminar

Aquest sermó sobre el judici final té una extensió extraordinà Ocupa cinc petits bifolis de paper de carta pautat en vermell; p al darrer plec o bifoli el text acaba al mig de la segona pàgina. que resta de la pàgina serví al Dr. Torres per apuntar-se el guió d'ı «Plática de comunión» (XXXI); a la pàgina següent hi ha el text «Deberes de la vida religiosa» (XXIX) i, finalment, a l'última pàg del bifoli llegim el text de «Día de retiro de Diciembre de 1881» (XXV

Són escrits que pertanyen, tots ells, com anirem veient, a l'any 18 Del sermó sobre el judici consten, al final del text, el lloc i la d de la predicació: «Predicado en la Catedral de Barcelona el día 26 Noviembre de 1881 Dominica 24 post Pent.».

*El text comença igual que el sermó de primer diumenge d'adv que el Dr. Torras predicà l'any 1909: «El principi de les coses fa p sar en la fi d'elles» (*Obres completes, *VIII, 212).*

2. Des de «Sant Tomàs» fins a «treball» és afegit.

El judici final o universal era un tema que el Dr. Torras solia tocar en els diumenges d'advent. En el cas present es tracta del darrer diumenge del cicle postpentecostal, o sigui, del que precedeix immediatament el temps d'advent i que té un text evangèlic també de contingut escatològic.

Encara que aquest text és molt més que un esbós, en punts determinats presenta una redacció bastant imperfecta, que alguna vegada, com és ara la que correspon a la nota 7, és difícil d'esmenar o no deixa endevinar què va voler dir l'autor. Això significa que el Dr. Torras no revisà aquest text, i altres de la mateixa sèrie, amb vista a llur publicació. En la divisió II *(A) la redacció apareix especialment defectuosa.*

Hi ha en III *(3) (al lloc que correspon a la nota 52) un llarg afegit del mateix autor entre línies. Tot i que aquest afegit trenca el fil del text, no l'hem transcrit en nota, com ho fem ordinàriament en aquests casos, sinó que l'hem reproduït allí on l'autor marca el lloc de la inserció, segons el costum adoptat per ell. L'afegit és massa important i, de fet, encara que representa una interrupció de la redacció, això no perjudica gaire el seguiment de discurs.*

El lema «Videbunt» etc., al principi de l'oració, és anotat amb llapis pel mateix autor.

Videbunt Filium hominis venientem in nubibus caeli cum virtute multa et majestate. (MATH. 24, 30).

El principio de las cosas, Excelentísimo Señor, tiene una íntima relación con el fin de las mismas, por lo cual el comenzamiento del mundo da ya una idea, si la misma fe no nos la enseña, de cual ha de ser la consumación de este astro que habitamos. El Paraíso terrenal, con la miserable escena del pecado de nuestros primeros padres, de que fue teatro, llama a la memoria, hace surgir en nuestra imaginación, aquella tremenda catástrofe, de que habla el Evangelio de este domingo, último del año, y el próximo, que es el primero según la distribución litúrgica de la Iglesia. Los evangelistas y los profetas compiten en expresiones de terror, en descripciones tétricas, en pensamientos de profunda melancolía, al hablar de esto que podemos llamar la muerte violenta de la humanidad y de su

terrestre morada, porque si la muerte de un hombre arr
lágrimas y el venirse al suelo un edificio sobrecoge de te
eriza los cabellos y hace temblar nuestras piernas, la des
rición de todos los hombres y la destrucción[1] de todo el
do, aun considerado sólo como un acontecimiento futur
capaz de reconcentrar al hombre más distraído y de hace
flexionar al más ligero. Debe el cristiano en este día, sig
do el espíritu de la Iglesia, repasar en su mente el gran Ju
despertando[2] del letargo, en que nos tiene amodorrad
sensualismo cada día creciente de la vida moderna, al so
rrible de aquella trompeta del ángel que hacía temblar a a
portento de oración y penitencia, el máximo doctor de la
sia, San Jerónimo.

El Paraíso de las delicias está, pues, estrechamente u
con el[4] día de los grandes dolores, recordándonos que los
ceres suelen parir amarguras; el mundo y la humanidad
de quedar purificados por aquel fuego que enviará la n
omnipotente del Altísimo. Quiso ya purificarlo y comuni
la virtud perdida el Hijo de Dios en su primera venida; r
bleció, es cierto, el paraíso que es el Jardín de la Iglesia,
tó en medio de ella el árbol de la vida, cuyo fruto es el Sa
mo Sacramento que, comido, comunica la inmortal
espiritual; mas la ponzoña del pecado no quedó del todo e
lida de la tierra, la cual continúa produciendo zizaña en
dio de los trigos, por lo cual un día ha de venir, en el
vendrá a la tierra el gran Padre de Familias, haciendo la s
ración de buenos y de malos, separando las haces de la zi
de las de trigo, y destinando a aquellas el fuego eterno y é
a los inmortales graneros de la gloria.

Aquel será el día en que Jesucristo aparecerá en la ti
tal cual es en la realidad, depuesta la forma de esclavo, de
jándose de las apariencias de pecador, no recostado en e

1. «destrucción»: «desaparición» 1ª.
2. «dispertando» ms.
3. «unidos» ms.
4. «el»: «aquel» 1ª.

milde pesebre de Belén, calentado por el resuello del buey y del asno, sino sentado en las nubes del cielo, resplandeciente de gloria, precedido de millares de millares de ángeles y manifestando su poder y virtud divina, con los atributos de juez soberano y de dueño absoluto y universal de todo lo que existe. Aquel, pues, será el día del triunfo definitivo de Cristo, la verdadera apoteosis del Hijo de Dios, que viene a recoger en la tierra la gloria que en la misma había sembrado con la creación y regado con la redención, reluciendo de un modo sublime los atributos de la misericordia y de la justicia, que como dos inmensas hogueras iluminarán de la gloria de Cristo los infinitos horizontes llenos[5] de espíritus angélicos, pasmados de ver sublimada la naturaleza humana hasta los confines de la naturaleza divina.

Levanta al ánimo abatido por las humillaciones que pasó y pasa el Hijo de Dios la consideración de este punto fundamental de nuestra fe, por lo cual, ayudado de la asistencia divina, voy esta mañana a explicarlo. Imploremos los auxilios de la gracia por la intercesión de la bienaventurada Virgen, a la cual saludamos con el Ave María.

I

El mundo criado para la gloria de Dios, como un reino para su Hijo Unigénito, dejó temporalmente frustrados los fines que Dios se propuso con él alcanzar. Mas el Señor es *patiens quia aeternus*, del mal que pulula sacará un bien, de la ignorancia gloria, de la rebeldía el más profundo vasallaje y la sujeción más absoluta. Todo es en el mundo concupiscencia de los ojos y soberbia de la vida.

(A) Reinado de las concupiscencias. Con el pecado de Adán empieza la subversión del orden verdadero;[6] porque la razón

5. «llenos»: «que» 1ª.
6. «verdadero»: «el rebelarse contra Dios» afegit sobre la línia.

quiso ser soberana absoluta, vendrá a quedar reducida a clava. Los escritores eclesiásticos, y hasta los documentos nónicos, llaman al pecado naufragio de la razón. Ésta qu engullida en un verdadero piélago de pasiones, que invadió t la humanidad, de tal manera que la historia, en su mayor te, viene a ser un inventario detallado de éstas al través los siglos; la misma historia del entendimiento humano e mejor relación de los casos, o sea, de las pasiones[7] ofus do y tergiversando el principio racional, llama divina que alumbra.

(B) La concupiscencia de la carne, o sean los apetitos suales, fueron la más alta aspiración de muchas generacic racionales, y aun hoy día lo son de una gran parte. «Om caro corruperat viam suam»...[8] «Homo, cum in honore es non intellexit, comparatus est jumentis» etc.[9] La inmund y corrupción de tal modo llegaron a inficionar el mundo, fueron necesarias para lavarlo las aguas del Diluvio uni sal, que cubrieron toda su superficie. Mas, como la marra que vuelve a revolcarse en el lodazal una vez lavada, as sociedad[11] sujetóse otra vez ignominiosamente a los apet carnales, y levantando a la concupiscencia de la carne por cima de la razón, la sublimó a la dignidad de diosa.

(C) Aprisionado el espíritu por la carne, perdió las altas piraciones que le son propias, limitólas al reducido esp de este mundo y al escaso tiempo de la vida humana, po cual las aspiraciones inmortales se convirtieron en pasio insaciables. Las riquezas y los honores mundanales son un jeto, al que frenéticamente tienden los hombres; depuest sabiduría práctica, tiénese la gloria mundana por la cúsp

7. L'incís és defectuós; hem intentat esmenar-lo, sense que el text que rim pretengui reproduir el pensament original de l'autor. El ms. diu: «la ma historia del entendimiento humano es mejor la relación de los caso o sea, de las pasiones».
8. Gènesi 6, 12.
9. Salm 48, 13 i 21.
10. «marrana»: «puerca» 1ª.
11. «sociedad»: «volvió» afegit i ratllat.

de la felicidad; todo a ella se sacrifica, llega a convertirse en diosa sanguinaria, exige víctimas humanas, por un trono se pagarán millares de vidas[12] humanas. Las grandes ambiciones son propias de almas a su manera grandes, como Satanás, que pretenden arrogarse la dignidad divina, el dominio de los otros, la adoración de todos; mas las almas vulgares quieren también endiosarse, haciéndose centro de todos sus cuidados, procurando hacer predominar la estima de sí mismas,[13] y entonces aparece la vanidad, que consiste en pedir prestado a las cosas el mérito que no se tiene, volviendo frívola a la generación de que se apodera y codiciosa de riquezas, con que adquirir el lustre de las dignidades mundanales y el aprecio popular. La concupiscencia de los ojos, o la concupiscencia animal, como la llama Santo Tomás, viene, pues, a enseñorearse del hombre,[14] que exclama: «No hay más Dios que yo mismo». Y queriendo él ser dios, declara guerra al Dios verdadero. La impiedad es, pues, la consecuencia de esta concupiscencia terrible, que consiste en el placer de la propia excelencia.

(D) Este deseo de predominio y de excelencia desarrolla terribles pasiones en el corazón. La «soberbia de la vida», de que habla el Evangelio,[15] no es más que el conjunto de estas fuerzas de misteriosa y terrible potencia, con las cuales el hombre lucha para conseguir el placer de la propia, aun cuando sea pasando por encima de las ruinas de los demás.

¿Y deberá la pobre humanidad quedar completamente dominada bajo el yugo de estos tres terribles enemigos? Puede el hombre echarse en el abismo de la culpa, pero salir de él le es imposible, no bastan todas sus fuerzas, queda enervada su energía, y se requiere que el mismo Dios venga a sacarlo de manos de sus enemigos. La concupiscencia de la carne, la concupiscencia de los ojos y la soberbia de la vida, encendiólas la malicia humana, arden y arderán hasta la consumación

12. «vidas»: «víctimas» 1ª.
13. «misma» ms.: «mismo» 1ª.
14. «de los hombres» 1ª.
15. 1 Joan 2, 16.

de los siglos por industria del pecado, mas nadie podrá garlas fuera de Aquel, cuya potencia es absoluta.

II

La insania humana sólo puede ser curada[16] por la Sa ría divina, el desorden de la naturaleza no puede ser cu con la misma naturaleza; todas las enfermedades del ho encuentran remedio en alguna de las infinitas virtudes naturaleza; mas para la enfermedad producida por las tres cupiscencias no hay remedio en el mundo, desde las más montañas hasta los abismos del mar. La naturaleza deb curada por la Gracia.

(A)[17] Para destruir las tres concupiscencias el Verb hizo carne y habitó con nosotros,[18] dejándonos nobili ejemplo para la curación de nuestra alma. Con el mero h de la unión de la carne al Verbo divino quedó aquella co concupiscencias, origen del pecado, vencidas. Toda conc cencia supone debilidad en el principio intelectual, es un dicación del dominio del espíritu sobre la carne, por lo la carne, tomada por el Verbo, era imposible que acoce la Persona divina que a tan alta dignidad la sublimada esto toda la vida del Hijo de Dios hecho hombre es una dente manifestación[19] de la subordinación de la carne a píritu. Aquella queda siempre avasallada, sus tormentos galos son nulos, rodeóse de circunstancias adversas a la c Pobre en su juventud, y la terminación de su carrera m fue una cadena terrible de sangrientos martirios hasta co marla, muriendo violentamente a manos de los pecado

(B)[20] De la concupiscencia de los ojos triunfó menos

16. «curarada» ms.
17. Vegeu la nota 20.
18. Joan 1, 14.
19. «manifestación»: «demostración» 1ª.
20. Les lletres de divisió (B) i (C) apareixen afegides: l'autor, però, c la (A), que nosaltres hem afegit al començament del segon paràgraf del tol II, on ens sembla que correspon.

pletamente; el amor a las dignidades y a las fútiles grandezas[21] terrenas estaba en Él substituido por un ardiente deseo de desprecios y humillaciones. Las insignias de su triunfo, las armas de su escudo son la Cruz, causa de escándalo de los mundanos, la corona[22] afrentosa y los clavos del dolor. Nadie[23] como Él padeciendo escarnios y desprecios mereció el nombre de «despectus et novissimus vivorum».[24] Los hombres, para cuya salvación vino, le recibieron con indiferencia («non receperunt eum»),[25] mas saludaron el día de su muerte como un día de salvación para la Patria, proclamando que debía morir para que los otros[26] se salvasen.[27] Y sin entenderlo decían una profundísima sentencia. Tales fueron las glorias que Jesucristo recibió en su carrera por el mundo.

(C) Mas Aquel que hace arder los montes si los toca,[28] que tiene por mensajeros de su ira el fuego abrasador[29] y el torbellino, que puede disipar la mole del Universo con la misma facilidad con que disipa una nube, apaga sus furores y aparece como[30] una esencial dulzura, y aquel hijo del desierto, heraldo de su gloria, Juan Bautista, lo proclama suave como un cordero que voluntariamente va a ser degollado, y aun[31] el mismo celestial Señor, abriendo de par en par las puertas de su Corazón, pronuncia, como la frase más culminante de su excitación a las virtudes, aquellas palabras: «Aprended de mí, que soy manso y humilde de corazón».[32]

Mas la excelsa obra de la encarnación del Verbo, la manifestación palpable de la grandeza divina, quedaría incompleta

21. «grandezas»: «dignid[ades]» 1ª.
22. «corona»: «cruz» 1ª.
23. «Nadie»: sobre correcció («abrazando»? 1ª).
24. Isaïes 53, 3, on llegim «virorum» en lloc de «vivorum».
25. Joan 1, 11.
26. «para que los otros»: «para los que» 1ª.
27. Joan 11, 50.
28. Cf. salms 103, 32; 143, 5.
29. Cf. salm 103, 4.
30. «aparece como»: «conviértese en» 1ª.
31. «aun»: «mas» 1ª.
32. Mateu 11, 29.

con sólo la primera venida del Hijo de Dios hecho homl
Es cierto que el atributo de la misericordia resplandece so
todos los atributos divinos, como el afecto del amor br
más[33] que todos los otros afectos humanos. Mas Dios, Se
nuestro, sería imperfecto, si en Él no reluciese, con peneti
tes resplandores, el soberano atributo de la justicia.

La misericordia y la justicia son, pues, lo que caracte
respectivamente la primera y la segunda venida. La Just
perfecciona la misericordia; por esto, en la manifestación
berana de la Encarnación, ésta precede a aquella; la mis
cordia puede ser defectuosa, puede ser excesiva, o bien ins
ciente, mas la justicia es, en sí misma, perfecta, jamás se exc
ni queda corta; de aquí el que la proclamación más alta
puede hacerse de la virtud y mérito de un hombre es de
es justo; y las palabras más expresivas de la excelencia inf
ta de Dios, aquellas: «Justus es, Domine, et rectum judici
tuum».[34]

III

Recto es el juicio de Dios, mas indudablemente es espar
so. Los profetas y evangelistas, y aun el mismo Señor Je
cristo, dan detalles ya con respecto a sus comienzos o pre
ración, que verdaderamente estremecen. De aquel día «ne
scit nisi solus Pater».[35] El Hijo, si lo sabe, no es por razón
su oficio, sino de su comunicación con el Padre, a quien
rresponde tal conocimiento por razón de atribuírsele la p
destinación. Los mismos hombres[36] tan lejos estarán de p
sar en tamaña catástrofe y de prepararse para aquella ho

33. «brilla más»: «resplandece» 1ª.
34. Salm 118, 137. L'autor escriu «Justus est Dominus et rectum judici tuum».
35. Mateu 24, 36.
36. «hombres»: «de tal manera» afegit i ratllat.

que no se ocuparán más que de satisfacer sus pasiones «comedentes et bibentes, sicut in diebus Noe».[37]

(1)

(A) Sin embargo de esta ignorancia del día, su venida es ciertísima; las Sagradas Escrituras nos lo dicen claramente, y aun la misma razón evidencia la necesidad de este universal juicio. La responsabilidad humana sigue su curso; aun cuando ha terminado la vida, el bien o el mal que ha hecho continúa fructificando; el mérito de los apóstoles, que sembraron la semilla evangélica y la regaron con su sangre, va cada día creciendo con las nuevas generaciones cristianas que vienen apareciendo; y, al revés, la terrible responsabilidad de los herejes, v. g. Lutero, va en aumento por la continuación de su obra, de su obra de impiedad. Cada uno cogerá según lo que ha sembrado,[38] y nadie puede saber su[39] cosecha, mejor dicho, la cosecha no se termina hasta la terminación de la humanidad.

(B) Además, el Juicio universal hará brillar la claridad de la verdad en este mundo que busca la vanidad y ama la mentira. Por lo regular, las generaciones humanas viven en ilusiones que les mantienen grandes criminales bajo el nombre de legisladores, doctores o grandes guerreros, y estos hombres aclamados por grandes han de caer en la miseria de Belial y ser sus eternos compañeros. ¿No vemos hoy día levantar estatuas a hombres que merecieron acabar su vida en patíbulo?

(C) El virtuoso y santo fue quemado vivo y sus cenizas aventadas, y el cuerpo del malvado yace embalsamado en regio panteón. Han de desaparecer, pues, estas mentiras, para que reine[40] la verdad eternamente, por lo cual todas estas piezas han de formar parte del proceso del juicio.

37. Mateu 24, 37 s.
38. Gàlates 6, 8.
39. «su»: «la» 1ª.
40. «reina» ms.

Todo enteramente será juzgado en aquel gran día, escu ñará a Jerusalén con la candela en la mano, la astucia habilidad humanas no podrán disfrazar las cosas; en aqu grave crisis espiritual pasará a los hombres lo que en las c tas crisis del cuerpo que, mórbido y resplandeciente de be za, de repente se pone asqueroso, porque aparece en el c el maligno humor que permanecía encerrado en las entrai Entonces cada uno parecerá lo que es, y la monstruosida deformidad serán tan evidentes,[41] verá el hombre con claridad[42] su delito, le morderá tan cruelmente[43] el remo miento, que exclamará: «Montañas, caed y aplastadme».

Y si la vista del delito causa tales horrores, pensad lo pasará a la vista del juez.

(2)

Uno solo es el digno de juzgar al universo en última y d nitiva instancia, como Uno solo fue el digno de criar el prir elemento del mundo. Estos dos instantes, el principio y el mino, Dios se los reservó para sí, excluyendo del todo ellos[45] la intervención de las causas segundas. El mundo criado por el Verbo, «per Verbum»,[46] es obra de la Sabidu divina, y esta misma Sabiduría encarnada debe juzgarlo el Padre juzga, juzga «per Filium», y verdaderamente a É toca tal facultad. «Pater non judicat quemquam, sed omne dicium dedit Filio» (Juan V).[47] El juzgar requiere sabidu por lo cual este juicio, cuyo fallo ha de ser eterno, tócale da a la Sabiduría esencial, que descansa en el seno del Padr

41. «será tan evidente» ms.
42. «tal claridad»: «tanta evidencia» 1ª.
43. «le morderá tan cruelmente»: «sentirá tan fuertemente» 1ª.
44. Cf. Lluc 23, 30; Apocalipsi 6, 16; Osees 10, 8.
45. «en ellos»: afegit sobre la línia.
46. Cf. Joan 1, 3 i 10.
47. Joan 5, 22 s.
48. Joan 1, 18.

Ningún juez puede dar fallo sin tener un conocimiento evidente de la culpabilidad de los reos, y ¿quién podrá juzgar de los crímenes del pensamiento y de la voluntad de los hombres, sino Aquel que «scrutat corda»?[49] Más aún: considerando a Jesucristo, es decir, al Verbo hecho carne, de una manera más evidente se descubre cuán justamente le toca el oficio de Juez Universal de la humanidad.

Jesucristo es cabeza de toda la humanidad; ésta, que le pertenecía a título de creación, la adquiere otra vez y a título oneroso, puesto que la compró con su sangre, por lo cual, si antes le tocaba el juzgarla por la doble razón de la sabiduría y del dominio, ahora, en cuanto hombre, quedan reforzadas estas dos razones: la sabiduría o conocimiento del hombre, porque él mismo es hombre, por lo cual juzga la misma naturaleza que Él lleva,[50] y el dominio, porque con su sangre selló el documento de adquisición.

(3)

Aquellas palabras «data est mihi omnis potestas in caelo et in terra»,[51] que pronunció el Hijo del Carpintero de Nazareth, van a tener ahora todo su cumplimiento. Al «omnis potestas» contesta el mundo «nulla potestas». Contraponen el Calvario a la segunda venida. —Aléguese la inmensa derogación del derecho divino, que es la secularización, para probar la necesidad del juicio y la confusión del siglo.— Ningún siglo reclama tanto la necesidad del juicio universal como el presente, por la razón de que el juicio universal se refiere a la sociedad, no al individuo, y la sociedad nunca había pretendido destruir, como ahora, la autoridad de Cristo. La negación del derecho de Dios es, pues, lo que viene a destruir Jesucris-

49. Romans 8, 27.
50. Des de «por lo cual» fins a «lleva»: sobre la línia.
51. Mateu 28, 18.

to, y viene a establecerlo para siempre en la nueva socieda que forma.[52]

La gloria que venía a dar a Dios en la tierra, ahora se cun plirá; hasta ahora sólo dábanle gloria los buenos; ahora se l darán los malos, los mismos que le persiguieron y crucific: ron; los que se gozaron en despreciar a Cristo y a su Iglesi van a rendir tributo a Aquel que es tan grande en castiga como paciente en esperar y largo en premiar. Las concupi cencias van a quedar rendidas. La gran rebelión del mund contra Dios proviene de la carne. Sin duda alucinados por est verdad que conocieron imperfectamente, hubo una secta qu sostenía que la carne, esencialmente mala, era el principio d mal; mas es cierto[53] que es la grande enemiga de Cristo. I Apóstol San Pablo la pone como principio y raíz de las gra des calamidades que asolan a la humanidad; todas las rebeli nes contra la autoridad divina, ella las ha promovido, y est inmensa apostasía y nuevo paganismo práctico, que se deco con el nombre de libertad, no es promovida[54] sino por la ca ne, cansada de estar sujeta al espíritu,[55] que quiere sacud el yugo de Cristo. No le busquéis más móvil al liberalism lo mismo cuando se sienta en el trono del monarca o en silla del cónsul, que cuando conmueve las muchedumbres; a como cuando se manifiesta autoritario, que cuando anárqu co; siempre es la carne quien lo sostiene. Ella ha sostenic todas las persecuciones, pues de sí tiene tendencias tiránica aun en las épocas de mayor espiritualismo ha triunfado al en el mundo y triunfará hasta que llegue el día del Señor. «S leat omnis caro a facie Domini», clamó en espíritu profétic Zacarías,[56] y entonces sí que en realidad quedará aplastada vencida, y triunfará en toda la línea este espíritu cristiano t

52. Des de «Al omnis potestas» fins a «la nueva sociedad que forma»: a git entre línies.
53. «es cierto»: «lo cierto es» 1ª.
54. «promovida»: «otra cosa» 1ª.
55. Cf. Gàlates 5, 17.
56. Zacaries 2, 13.

vilipendiado y escarnecido. Un silencio inmenso corresponderá a la venida del Hijo de Dios al mundo, silencio de terror, ansia y expectación universal, la inmensa gritería de las pasiones callará, levantándose en su lugar los agudos gemidos y penetrantes ayes de los reos, que hasta entonces fueron los mimados de la fortuna y los ídolos de las muchedumbres. Ésta será la mayor y más eficaz y más duradera de las revoluciones, va a formarse un nuevo estado social sobre unas bases que el mundo ha despreciado, cuya esencia se contiene en el primero de los preceptos del Decálogo y repitió, comentó y largamente expuso en palabras y obras el Hijo de María: amar a Dios con todas las fuerzas del corazón, y amar sólo a Dios, porque él solo es digno de ser amado. La codicia de las riquezas, la ambición de las dignidades, el ansia de los placeres, ¿qué son sino una apostasía, una «idolorum servitus»,[57] o sea, una servidumbre de las pasiones, que avasallan corazones, cuyo único Dueño es Dios? Y el mundo, por desgracia, no coloca en la cúspide de la jerarquía social a los que han renunciado a toda afección y dejado las riquezas y honores para seguir a Cristo;[58] al revés, los persigue con encarnizamiento, se mofa de ellos, como se mofó de su Maestro, y coloca sobre el pavés, en aire de triunfo, al rico tramposo y al elocuente sofista. Empero este orden de cosas irá abajo en el día del Juicio.[59]

«Vos, qui reliquistis omnia, sedebitis super sedes, judicantes duodecim tribus Israel».[60] En el presente orden de cosas el pobre está en dependencia y sujeción del rico. Llámense, como en lo antiguo, Dueño o esclavo o, como después, señor y siervo o vasallo o, como ahora, capitalista y obrero, siempre ha habido, y hasta la consumación de los siglos habrá, esta inevitable dependencia, mas, en la consumación de los siglos habrá una mutación esencial: entonces aquellos que por amor

57. Gàlates 5, 20; Efesis 5, 5.
58. Des de «y dejado» fins a «a Cristo»: sobre la línia.
59. «en el día del Juicio»: «con la venida» 1ª.
60. Cf. Mateu 19, 28. L'autor, però, s'inspira parcialment en les antífones litúrgiques «Vos qui reliquistis» i «Vos qui secuti estis me».

de Cristo se hicieron pobres, dominarán y juzgarán a los ı
tentados, a los que buscaron ser constituidos en altas digni
des. Los que todo lo dejaron por Cristo no serán juzgados, co
enseña Santo Tomás, y la razón es obvia: ¿de qué podrían
juzgados? Las parábolas evangélicas comparan este juici
la rendición de cuentas de un administrador;[61] mas aquel
lo ha dejado todo y se ha sujetado a los otros, sin querer te
a nadie bajo su dominio, nada ha administrado, de todo se
desprendido.

Mas ¡ay! ¡cuán terrible será la rendición de cuentas de
grandes y poderosos del siglo! El poder y las riquezas que ah
administran como suyos, entonces se verá que son de Di
y a la vista de aquellos mismos que fueron víctimas de
pasiones, oirán aquella terribilísima sentencia, que con voz
trueno pronunciará Cristo y[62] que aun ahora, sólo medita
hace erizar los cabellos sobre nuestras cabezas: «Id, maldit
al fuego eterno» etc.[63]

Pero, no obstante, amados hermanos, aunque aquellos
no siguieron los consejos evangélicos deban ser juzgados,
no obstante, cumplieron los preceptos de Jesucristo, pod
oír sentencia favorable; si administraron a gloria de Dio
no a propia, merecerán oír aquella sentencia «Venid, bendi
de mi Padre» etc.[64]

Y aquí tenéis las tres clases de la nueva jerarquía estal
cida en la humanidad purificada por el fuego del juicio y pue
en la eternidad: aristocracia (los que siguieron los conse
evangélicos), vulgo o plebe (los que después de haber segu
las pompas y vanidades de Satanás, quedarán esclavos su
por toda la eternidad) y clase media (o sea, aquellos que si
fueron bastante generosos para renunciar a las cosas hu
nas,[65] no obstante procuraron en su vida ordenarlas a Di

61. Cf., per exemple, Lluc 16, 1-8; 19, 12-27 i paral·lels.
62. Des de «que con voz» fins a «Cristo y»: sobre la línia.
63. Mateu 25, 41.
64. Mateu 25, 34.
65. «cosas humanas»: «criaturas» 1ª.

(4)

Entonces empezará el verdadero reinado del Rey de los siglos, inmortal e invisible,[66] entonces el cuerpo se habrá acomodado perfectamente a la cabeza. La humanidad se habrá hecho perfecta como Cristo. Los hombres gozarán de Dios; su entendimiento, unido a la substancia divina, quedará abismado en el piélago de la divina substancia, y aun estos ojos de la carne, que tienen incapacidad esencial de ver a Dios, a su manera le verán, porque el cielo y la tierra, que ahora «enarrant gloriam Dei»,[67] entonces, revestidos de sublime claridad, «novum caelum et terra nova»,[68] durarán[69] eternamente, a fin de que, aun sensiblemente, la gloria de Dios sea manifiesta, para que los sentidos humanos, que a su manera sirven a Dios, puedan también gozar de Él.

Tal vez la ciencia locuaz, amados hermanos, os presente el fin del mundo como una consecuencia natural de su composición física, como la muerte natural de un astro; mas el hijo de la Iglesia la espera como una muerte violenta, ya que, inficionada por el pecado, debe ser justificada por el fuego. Tal es la idea que debemos tener del Juicio y recordarlo continuamente, a fin de que evitemos el pecado y procuremos ejercitarnos en buenas obras y vivir en conciencia[70] pura, para que, pasando por aquel juicio formidable, merezcamos la gloria eterna, etc.

66. 1 Timoteu 1, 17.
67. Salm 18, 2.
68. Cf. 2 Pere 3, 13.
69. «durarán»: «manifestarán» 1ª.
70. «conciencia»: «la conciencia» 1ª.

F. CONFERÈNCIES ESPIRITUALS A RELIGIOSES

XXVII

DÍA DE RETIRO DE DICIEMBRE DE 1881

ADVERTIMENT PRELIMINAR

Aquest text ocupa la darrera pàgina de l'ultim bifoli del manuscrit del sermó «Del juicio final» (XXVI). Cronològicament és anterior al text que, en el manuscrit, precedeix, és a dir, a l'esbós de «Deberes de la vida religiosa» (XXIX). Vegeu el que diem a l'advertiment preliminar a aquest text. La proximitat del text del recés del desembre del 1881 a altres textos, un de predicat a la comunitat de Lestonnac (la «Enseñanza») i l'altre al monestir de Valldonzella, no ens assegura res en relació al lloc on fou predicat el recés. El lema Mateu 11, 7 corresponia a l'evangeli del segon diumenge d'Advent.

Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam (MATH. 11)[1]

DE LA SOLIDEZ DE LA PIEDAD

I

Tipo de San Juan Bautista, ejemplar de la penitencia cristiana. (a) Su soledad, (b) su ayuno, (c) su oración, (d) su humildad.[2] Así fue como se crió robusto para el cielo, y estuvo dispuesto para dejarse cortar la cabeza en defensa de la justicia. Sin una práctica continua de sólida virtud no estaremos dispuestos[3] para vencer en las crisis graves de nuestra vida espiritual.

II

La caña es símbolo de la piedad frívola y ligera, con lo cual a veces nos contentamos, pero que no es suficiente, ni sirve para vencer las graves dificultades de nuestra vida; el cristiano frívolo queda aplastado ante una grave contradicción; es como la caña, sobre la cual no puede cargarse peso. La caña es hermosa; así al[4] cristiano frívolo todo se le va por parecer; la caña mueve ruido movida por los vientos;[5] un cañaveral se oye de lejos; es una planta poco modesta. Tiene sus hojas hermosas, mas no produce fruto. En contraposición, la encina, símbolo de la piedad sólida, que, aun cuando las tempestades le desgajen sus ramas y los vientos le arrebaten sus hojas y los rayos rajen su tronco,[6] aun crece y produce fruto.

1. Mateu 11, 7.
2. Les lletres divisòries entre parèntesis han estat afegides per l'autor un cop escrita la frase.
3. «dispuesto» ms.
4. «al»: «el» ms.
5. Sobre «la caña mueve» etc. fins a «vientos»: «nace en parajes regalados de agua, no en la seca montaña».
6. «trono» ms.

XXVIII

DEL SILENCIO

ADVERTIMENT PRELIMINAR

Ja hem dit que aquest esquema de meditació es troba a la pàgina final, que havia quedat en blanc, de l'últim bifoli del text del sermó per al diumenge cinquè de Pasqua (XXIII). El Dr. Torras aprofitava el paper. El susdit sermó, com hem vist, apareix datat del 21 de maig de 1876. La meditació sobre el silenci ha de ser de poc després. Està pensada per a un monestir femení cistercenc. En efecte, el Dr. Torras, ja en aquest temps, predicava ordinàriament a les monges de Valldonzella, que aleshores vivien a la part vella de Barcelona, al carrer que avui porta aquest nom. El Dr. Torras i Bages continuà tenint bona relació amb aquestes cistercenques; fou pel seu consell que elles canviaren l'esmentada residència per la nova actual, al carrer del Císter. El sermonari imprès del Dr. Torras conté diferents testimoniatges de la seva predicació adreçada a les monjes de Valldonzella. Pel que fa al tema, les carmelites de Vilafranca del Penedès ens han tramès unes notes, preses per elles, d'uns exercicis que els predicà el Dr. Torras tres anys abans, l'agost del 1894; una de les conferències fou dedicada al silenci. El predicador hi enfocà el tema una mica diferentment (cf. Obres completes. *IX, 464), d'una manera no tan específicament monàstica.*

Sobre la relació del Dr. Torras amb les cistercenques de Valldonzella, que vegi el lector el que diem també a propòsit del text XXIX.

Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes...? (LUC. 24, 17).

La vida monástica es una escuela de perfección. — Fundamento y principio de ésta son el conocimiento de Dios y el de sí mismo. — Dificultad de este estudio; es muy sutil, requiere un gran esfuerzo de atención; más que todo otro estudio, exige silencio y tranquilidad[1] de espíritu.

1. «tranquilidad»: «quietud» 1ª.

Qué significa Monasterio. — Soledades en que se fundaban; isla de San Honorato de Lerins. — Todas las reglas lo preceptúan; en el mismo sagrado Evangelio nos lo enseña Jesucristo con ejemplos y de palabra; y estudiándolo vemos un triple silencio.

1. De Regla. El Verbo divino sigue la regla del silencio de la infancia. Sabiduría de las Reglas cistercienses en cuanto al silencio. La regla Benedictina lo recomienda en gran manera.[2] Prohíbe al monje referir lo que haya visto u oído fuera, bajo penas severas, y manda que los hermanos que hayan salido pidan perdón por los defectos cometidos fuera, y que antes de salir pidan[3] al Señor su asistencia.[4] Aplicación de esto a las monjas cuando van y vuelven de la Reja. San Benito quiso que sus monasterios fuesen como castillos en país enemigo, rodeados de altos muros y profundos fosos. — Definiciones de la orden del Císter acerca del silencio de las monjas. — En el mundo domina el charlatanismo, en vosotros[5] debe dominar la reflexión.

2. Silencio de prudencia («abstine»). Jesucristo, en medio de sus toscos e ignorantes discípulos, nos da ejemplo. San Ignacio nunca contradecía palabras picantes.

3. Silencio de paciencia («sustine»). Jesucristo: «Jesus autem tacebat»[6] en todos sus tormentos. — Excelencia del silencio de paciencia. — La monja que lo observa manifiesta claramente que dejó a la parte de fuera de la clausura el cuerpo y que entró sólo en espíritu.

2. Regla de sant Benet, cap. VI: «De taciturnitate».
3. «pidiesen» ms.
4. Regla de sant Benet, cap. LXVII.
5. «vosotros»: l'orador s'adreça a les monges, però pensa en tots els de l'orde del Císter.
6. Mateu 26, 63.

XXIX

DEBERES DE LA VIDA RELIGIOSA

ADVERTIMENT PRELIMINAR

El Dr. Torras, adreçant-se a religioses tant de vida activa (vegeu, per exemple, Deberes de la religiosa de vida activa, *a* Obres completes, *IX, 383 s.: aquí s'adreça a mercedàries) com de vida contemplativa, parlà moltes vegades sobre els deures de la vida consagrada a Déu. Predicador molt estimat de comunitats religioses femenines (vegeu les dues últimes terceres parts del volum IX de les* Obres completes, *a partir de la p. 203), les cistercenques de Valldonzella (Barcelona) ocupen un lloc privilegiat en l'actuació pastoral del venerat prevere barceloní. El Dr. Torras era l'assessor espiritual de les monges de Valldonzella, o sigui, el seu director i confessor (cf. Abadessa de Valldonzella [Maria Esperança Roca i Roca],* Arran de la mort del Dr. Torras i Bages. L'educador de la vida monàstica, *a* Vida Cristiana *2 (1916) 156-163; F. Solà,* Biografia, *I, cap. VI:* Obres completes *(ed. Balmes) 204-227;* Biografía de la Rda. Madre Mª de la Esperanza Roca y Roca, Abadesa del Monasterio de Sta. María de Valldoncella y compendio histórico de este monasterio, *Barcelona, 1935, especialment el capítol VIII, que tracta de «Frutos de celo y prudente dirección del Rdo. Dr. D. José Torras y Bages»;* El Doctor Torras i Bages y Valldoncella, *a* Santa Maria de Valldoncella. Cincuentenario del nuevo monasterio: 1913-1963, *Barcelona, 1963, 33-36). El Dr. Torras solia assistir a les preses d'hàbit i a les professions de les monges de Valldonzella i tenia el costum de parlar, en aquelles ocasions com en el cas del text present, de les obligacions que imposa la Regla de sant Benet i dels principis de la vida monàstica en general, com ho demostren les guies de les exhortacions corresponents que el nostre orador solia escriure en preparar-se curosament les conferències, els textos de les quals trobareu en el lloc esmentat del volum IX de les* Obres completes.

La pauta de sermó que publiquem ara per primera vegada correspon al «Predicado en Valldoncella en la profesion de Dª Remedios Baruel 18 de enero de 1882», com anotà el mateix autor al final del text.

Un any abans, el 16 de gener del 1881, el Dr. Torras havia predicat el sermó corresponent a la vestició de novícia de Remei Baruel; el

text va ser imprès amb el títol «La vida de perfección consiste en no detenerse en nada» (Obres completes, *IX, 400-402). La germana Maria del Remei Baruel i Fisas sobrevisqué només dos anys a la seva professió religiosa; morí el 12 de febrer del 1884 (agraeixo aquesta informació a l'amabilitat de l'actual abadessa, Mare Felicitat González).*

El que diem aquí sobre Valldonzella i la seva relació amb el Dr. Torras pot ésser completat pel que diem a propòsit del text «Del silencio», editat igualment en aquesta publicació.

El present text sobre els «Deberes de la vida religiosa» es troba a la penúltima pàgina del darrer quadern o bifoli, el cinquè, dels que contenen el sermó «Del juicio final» (XXVI), immediatament després del text de la «Plática de comunión» (XXXI), textos corresponents a unes predicacions que tingueren lloc gairebé tres mesos abans. Com que el Dr. Torras, quan escriví els apunts relatius a la plàtica de comunió i als deures de la vida religiosa, havia ja utilitzat, estalviador de paper com era, l'última pàgina del susdit bifoli per a escriure-hi l'esquema de l'exhortació «De la solidez de la piedad» (transcrit també en l'edició present), que porta la data del desembre del 1881, els dos textos anteriors, posteriors cronològicament, són escrits en lletra menuda i atapeïda, per tal de poder tenir cabuda en els espais blancs, reduïts, que havien quedat lliures en les dues pàgines anteriors.

Quidquid agendum inchoas bonum, a Deo perfici instantissima oratione deposcas. Regula Sancti Benedicti, in Prologo.

I

Trascendencia de la profesión religiosa[1] en el tiempo y en la eternidad; por esto la Iglesia la rodea de tantas circunstancias; mas, cumplidas éstas, la celebra con singular regocijo, porque significa la redención de un alma, una victoria sobre el mundo. Pero nadie gana en ser sal[2] y prudencia a la Igle-

1. «religiosa»: aquí hi ha afegit i ratllat el senyal de divisió (a), com afegit i ratllat apareix, una mica més endavant (vegeu la nota següent), el signe (b).
2. Aquí hi havia el signe (b), sembla (vegeu la nota anterior).

sia, por lo cual, aun después de la probación por que habé pasado, debo aún, en su nombre, recordaros sucintamente l obligaciones que os vais a imponer. La ley de vuestro nue estado será la Regla de San Benito y, como en toda ley perfe ta, los deberes que impone se reducen[3] a vos, al prójimo y Dios.

II

Debéis haceros a vos misma una guerra continua; la reb día dura hasta la muerte, también la guerra.[4] La Regla San Benito es una táctica militar perfecta, donde se ense la manera más fácil de vencer al enemigo. Vuestro cuerpo de quedar sojuzgado por vuestro entendimiento,[5] y éste Dios. La vista..., la lengua..., el oído...[6] ya no deben andar su capricho. También las potencias del alma han de ir gob nadas; el entendimiento para Dios; y la voluntad, debéis ent garla a vuestra Prelada; vos sois de ella; la voluntad es co la llave de vuestro ser, y por esto la debéis entregar a el Debéis quedar, pues, aniquilada, destruir el *yo*, que es el e migo de los prójimos de Dios.

III

Y San Benito quiere entre sus hijas una perfecta carid la una debe sacrificarse por la otra, manda que cada una tenga por la última de todas, que se constituya en servido de las demás. El admirable capítulo: que los monjes se o

3. «reducen»: lectura incerta.
4. Afegit sobre la línia: «Qui odit animam suam in hoc mundo, in vit aeternam custodit eam»: Joan 12, 25.
5. Afegit sobre la línia: «y voluntad».
6. Afegit sobre la línia: «El oído, no obstante, es el que aun una religi debe usar más, porque es una discípula; su lengua sólo para alabar a Di

dezcan mutuamente, destruye porfías; las palabras terminantes con que manda reconciliarse aquellos que han tenido entre sí disgusto, la misma venerable costumbre de pediros mutuamente perdón antes de comulgar, dan idea de la caridad perfecta que debéis tener con las hermanas, la que se manifiesta con las oraciones, con los servicios y hasta con las simples acciones.

IV

Relaciones con Dios. Están reducidas a esta sola expresión: debéis ser toda de Dios; un afecto de vuestro corazón a una criatura es su adulterio. Jesucristo os tomó por esposa, y así como una mujer es adúltera si ama a otro, así vos lo seríais por cualquier afecto que no fuera a Dios. Las sagradas Escrituras pintan al Esposo celestial como sumamente celoso, y desvía su afecto de la esposa. — Medios que da la Regla para el amor de Dios. Parte ya los hemos dicho: la destrucción del *yo* y, después, el aislamiento[7] y soledad del mundo y la oración. Si sois fiel, seréis feliz, porque os hará las amarguras sabrosas, las enfermedades dulces, y si las amarguras, en este estado, son dulces, ¿qué serán las felicidades? Tendréis franca entrada en el Corazón de Jesucristo, os oirá, y empezadle ya ahora a pedir. Etc.

7. «el aislamiento» sobre «la contin» (?) ratllat.

XXX

RENOVACIÓN DE VOTOS

ADVERTIMENT PRELIMINAR

Al costat del títol, l'autor anotà: «Presentación de 1895». Com que aquest text segueix al «De santo Domingo» (X) i al de la «Preparación para el dia de difuntos» (XXXIII), ambdós del mateix any de 1895 i referents a les Germanes Dominicanes de la Presentació, també en el present la indicació «Presentación» ha de designar el mateix destí.

Conservem l'esquema del sermó que, amb ocasió d'una mateixa renovació de vots, adreçà el Dr. Torras un any abans, el 1894, igualment a les religioses de la Presentació, també a les Corts: Obres completes, *IX, 468-469.*

Vegeu l'advertiment preliminar al text X.

Traham vos in vinculis charitatis (Oseae 11, 4).

El amor es el todo de la vida humana y aun de la vida divina. Dios es amor,[1] y este es el vínculo que une substancialmente a las Personas divinas. Nos une al mundo el amor, y nos une a Dios el amor, y como el mundo y Dios son opuestos, para unirnos con Dios debemos vencer y dejar al mundo. El amor, podríamos decir que es el mismo, sino que cuando va hacia el mundo, baja; cuando hacia Dios, sube. Debemos, pues, desenredar nuestro amor del mundo para elevarlo a Dios. Todo el trabajo de la perfección cristiana, podemos decir que es éste: *castificar el amor.*

(A) El mundo, la criatura, lo que no es Dios, la nada, solicita nuestro amor con tres grandes engaños: las riquezas, los honores, los placeres. Engaño y corrupción de estas tres concupiscencias. Con ellas nunca nos elevaremos a Dios, sino poniéndolas bajo de nuestros pies.

1. 1 Joan 4, 16.

(B) Nos elevaremos a Dios con sus contrarios: la pobreza, la obediencia, la castidad. Debemos limpiar las alas de nuestro espíritu, que son sus potencias, de este fango, para volar a Dios. Ejemplo de Jesucristo, ejemplar de unión con Dios.

(C) Siempre el fin de los votos es la caridad; más en vosotras, que sois hermanas de caridad y porque debéis amar más, debéis ser más pobres, más obedientes, más castas.

(D) Vuestra inspirada advocación a la Presentación, que recuerda la total consagración de la Virgen a Dios.

XXXI

PLÁTICA DE COMUNIÓN

Advertiment preliminar

El llegat literari del Dr. Torras ofereix diferents plàtiques de comunió, que no vol dir sempre de primeres comunions, sinó que es tracta també de breus exhortacions per a aquelles misses que en deien aleshores «de comunió general» (vegeu Obres completes, *VIII, 342, 344 i 346). La que editem ara fou predicada el 21 de novembre de 1881: «En la Enseñanza, fiesta de la Presentación 1881», com diu una nota afegida al final del text pel mateix autor. En el sermonari conservat del Dr. Torras tenim un altre esbós de sermó de comunió, predicat al mateix lloc, dos anys abans, el 1879, el primer divendres de juny (*ibid, *IX, 387 s.). En aquest darrer cas es tracta d'una plàtica de primera comunió. Podem suposar que altres plàtiques semblants predicà el Dr. Torras a la capella de les Monges de l'Ensenyança, o sigui, de la Companyia de Maria (Lestonnac). Les dues pautes de sermó esmentades corresponen a exhortacions que el prevere barceloní pronuncià al col·legi que dites monges tenien en aquell temps al carrer de Ferran; no fou sinó l'any 1885 que s'inaugurà el nou i actual col·legi al carrer d'Aragó. A les monges de Lestonnac, el Dr. Torras predicava en castellà. Sobre la relació que tingué el Dr. Torras amb les religioses de l'Ensenyança podeu veure F. Solà,* Biografia, *I, cap. V:* Obres completes *(ed. Balmes) 178 ss.*

La pauta de plàtica que ara editem es troba en la part inferior de la pàgina 18 del manuscrit del sermó sobre el judici final (XXVI), o sigui, en la segona pàgina del darrer bifoli, el cinquè. Això demostra que el Dr. Torras havia escrit ja el sermó que havia de pronunciar sobre el judici el diumenge 24 «post Pentecosten» a la catedral de Barcelona. Aprofità per a la plàtica de comunió l'espai de poc menys de mitja pàgina que quedava. El full següent fou utilitzat per a altres textos.

Ego sum via, veritas et vita (JOAN)[1]

Jesucristo en el Santísimo Sacramento lo es todo para el alma cristiana: Padre, madre, esposo, hermano, maestro, guía,[2] alimento etc.; pero de un modo particular es «camino, verdad y vida».[3]

Camino para ir al cielo; no se va más que por Cristo; el camino de la vanidad, de la riqueza, de los placeres, no lleva[4] allí. Mas este camino del cielo es áspero y, a veces, pedregoso, y sin comer este pan perderéis las fuerzas y os apartaréis del camino para seguir la vanidad.

Verdad. Necesidad que todos tenemos de ella para seguir el buen camino; mayormente las niñas. El mundo es muy mentiroso, promete y no da y, por esto, sus secuaces, creyendo encontrar muchas satisfacciones, quedan al último desfallecidos, y es porque no siguen el principio de la Vida. Jesucristo, en el Sacramento Santísimo[5] es para el cristiano principio de vida, porque[6] le da fuerzas; y vida del entendimiento, porque lo ilumina; de la voluntad, porque la fortifica, y del corazón, porque le consuela, alegra y hace feliz.

La Presentación de Nuestra Señora[7] es un ejemplo de concentrar nuestra vida en Dios.

1. Joan 14, 6.
2. «maestro, guía»: sobre «alimento» ratllat i després repetit.
3. Joan 14, 6.
4. «llevan» ms.
5. «Sacramento Santísimo»: sobre la línia.
6. «porque»: «por» ms.
7. Aquesta exhortació fou predicada el 21 de novembre.

XXXII

DE NUESTRA SEÑORA DEL ROSARIO

ADVERTIMENT PRELIMINAR

Trobant-se com es troba aquest esbós de meditació sobre el rosari a la darrera pàgina del tercer bifoli (últim) del sermó predicat a Manlleu (XVIII), en la festa de la Mare de Déu del Carme (16 de juliol) de 1883, podem creure que el text sobre el rosari és d'aquest mateix any. Sobre les «Excelencias del Santísimo Rosario» s'han conservat uns apunts del Dr. Torras, corresponents a una meditació dirigida a les monges de Valldonzella l'any 1884. El text de la present meditació s'acosta més a «Del Rosari», predicat a Canyelles l'any 1878. Un altre text «Del Rosari» fou predicat a Sant Domingo el 1900. A favor de la localització de la meditació present a Valldonzella hi ha que el text és en castellà, com l'esmentat de 1884, i que ambdós esbossos no es repeteixen pel que fa al contingut. Notem que en la meditació de 1884 el Dr. Torras parla de «nuestro Padre Santo Domingo».

Els textos de meditacions sobre el rosari, excepte el present, es troben a Obres completes, *VIII, 429-433.*

Regina sacratissimi Rosarii, ora pro nobis.

Es tan grande la dignidad y excelencia de María que es imposible ponderarla, ni siquiera exactamente comprenderla. Estriba en ser *Madre de Dios*, por lo cual, para comprenderla, sería necesario comprender la grandeza de Dios. Tuvo en sus entrañas Aquel, a quien los altísimos cielos no pueden contener. Las alabanzas y loores, pues, dedicados a esta Reina celestial no podían salir de su entendimiento humano. Para cantar su excelencia no era bastante ni un san Ambrosio ni un san Bernardo; era necesario un ángel, y aun Dios escogió un ángel de superior categoría: el arcángel san Gabriel.[1] De esta

1. «Gabriel»: sobre «Miguel».

perla preciosa de la salutación angélica Nuestro Padre Santo Domingo formó la graciosísima corona del Rosario.

I

El Rosario es, en primer lugar, una súplica. — A quién, — por mediación de quién, — de qué (lo contenido en las peticiones del Pater noster). Por medio del Rosario se alcanza todo: lo del alma[2] y lo del cuerpo. Lo del alma: aumenta la fe, la esperanza y la caridad con la contemplación de los misterios. Lo del cuerpo: el Rosario une a los cristianos y les da fuerza contra sus enemigos: los albigenses,[3] Lepanto, sitio de Viena, etc.

II

El Rosario es, en segundo lugar, un himno. Es decir, un canto de alabanzas. Cantar las divinas alabanzas es el empleo más digno que podemos dar a nuestra lengua; por esto la Iglesia ha establecido multitud de iglesias y de monasterios, donde de continuo se canta alabanzas al Señor; más aún, el Señor quiere que toda la humanidad forme como un inmenso coro, que cante las alabanzas a Él y a su Santísima Madre, estableciendo como el medio más conveniente el Rosario. Excelencia del Rosario por lo del Ave María, *llena de gracia, el Señor es contigo,* etc.

III

¿Cómo deben rezar las Ave-Marías? Así como decimos que los salmos debemos rezarlos con el espíritu con que los com-

2. «alma»: sobre «cuerpo» ratllat.
3. «albigentes» ms.

puso David, así también las Ave-Marías con el espíritu de San Gabriel: de veneración, de admiración, de amor. Amor a María, temor de disgustarla, amor a su Hijo. Etc.

XXXIII

PREPARACIÓN PARA EL DÍA DE DIFUNTOS

ADVERTIMENT PRELIMINAR

Aquest text es troba a la meitat superior de la p. 16, o sigui, a la darrera del manuscrit de «De la vida sobrenatural i del sacerdoci encarregat de mantenir-la en el món» (XIV) i després del petit esbós «De Santo Domingo» (X) que segueix al text esmentat.

La mà del mateix Dr. Torras adverteix, al final d'aquesta «Preparación», que anava destinada «A las Hermanas de la Presentación», és a dir, a les mateixes Dominicanes de la Presentació per a les quals el Dr. Torras predicà el sermó «De Santo Domingo». La present «Preparación» per al 2 de novembre correspon, segons expressa el mateix autor, a l'any 1895, com els tres altres textos del mateix conjunt manuscrit.

El text de la «Preparación» apareix redactat amb una certa precipitació i imperfecció. Manca la part «II», llevat que el «II» no explicitat correspongui al segon paràgraf, el subdividit en (a) (b) (c).

Trobareu una altra preparació per al dia de difunts a Obres completes, *IX, 67-69, sota el títol «Quant saludable és pensar en els difunts», sermó predicat a l'església de Santa Maria de Vilafranca, la vigília dels Difunts de l'any 1890; és un text molt més llarg, independent del de la «Presentación».*

Vegeu l'advertiment preliminar al text X.

I.[1] Diferentes estados del alma: la vida terrena,[2] el purgatorio, la gloria y el infierno. En todos estos estados el amor

1. No hi ha «II».
2. «la vida terrena»: «viador» 1ª.

de Dios es el fundamento del alma humana, y todos los goces y tormentos vienen de él. En la vida terrena, si el amor de Dios va bien dirigido, hay felicidad y hay tormento: felicidad por el descanso que encuentra el alma, tormento por la lucha que ha de sostener con las pasiones aviesas. En el Purgatorio, amor y dolor también; en la Gloria el amor comprende el gozo.

Unámonos con las almas del purgatorio (a) por la *oración*: venimos obligados a orar por ellas; (b) por la *imitación*, sufriendo con esperanza: (c) por la *intercesión*, pidiendo que rueguen por nosotros.

ÍNDEXS

INICIS DELS TEXTOS

Cuando estudiamos las palabras XXIV
Després del pecat el món tingué una miserable decadència IX
Diferentes estados del alma XXXIII
Dios nada necesita del hombre II
El amor es el todo de la vida humana XXX
El nostre gran apòstol sant Vicenç Ferrer XVII
El principio de las cosas XXVI
El objeto y el fin del hombre VII
En l'home no hi ha dues vides XIV
Es tan grande la dignidad XXXII
Estat després del pecat IX annex
Explica l'Evangeli. Aquesta resposta de Jesucrist XXV
Explicació de l'Evangeli. D'ell podries treure XXI
La providencia divina que vela VI
La vida del Salvador resucitado XXII
La vida monástica es una escuela de perfección XXVIII
L'Epifanía és la manifestació de Jesucrist XX
Les festes cristianes sobrepugen de molt IV
L'excel·lència d'un ser es manifesta XVIII
Fora de Déu no hi ha res de gran XVI
Identificació entre el sacerdot i el poble VIII annex
Jesucristo en el santísimo sacramento XXXI
Los profetas anuncian a Cristo I annex
Los profetas que anunciaron al mundo I

Necesidad de recurrir al estudio x
No hi ha res més variable v
Observando atentamente en lo santos Evangelios III
Oportunidad de inaugurar las funciones sacerdotales xv
Por un secreto inefable de su providencia xi
Roma pontifícia ha decretat l'honor VIII
Se unen el hombre y la mujer xix
Si el sacerdot ha de predicar xii
Si por la frecuencia e intensidad xxiii
Tipo de san Juan Bautista xxvii
Trascendencia de la profesión religiosa xxix
Una de las historias más interesantes xiii

ÍNDEX CRONOLÒGIC

1874, 28 de juny: I
5 de juliol: xxiv
1876, abans del 21 de maig: xxviii
21 de maig: xxii
1877, 29 de gener: vii
1878, 26 de maig: xxiii
últim diumenge d'octubre: II
1879, 19 d'octubre: III
1881, 21 de novembre: xxxi
22 de novembre: xxvi
desembre: xxvii
1882, 18 de gener: xxix
1883, 16 de juliol: xviii
dia incert: xxxii
1884, 20 d'agost: xi
1887, 9 de maig: xiii
19 d'octubre: xix
1890, 30 de desembre: xv
1891, 12 de gener: xx
1892, 31 de desembre: xvi
1893, segon diumenge de març: xxi
1894, 24 de maig: xii
segon diumenge d'octubre: xxv
1895, 2 de febrer: xxx
14 de juny: xiv
4 d'agost: x
abans del 2 de novembre: xxxiii

1896, 9 de novembre: IV
10 de novembre: V
1899, 27 de maig: XVII
1903: VIII
1910, 6 de maig: IX

El text VI, no datat, deu pertànyer a la dècada dels 70.

ÍNDEX ONOMÀSTIC

(dels noms que apareixen en els advertiments preliminars de cada text o en els títols)

Bach i Riera, Josep XII
Baruel i Fisas, Maria del Remei XXIX
Benejam, Montserrat X
Bernat, sant XI
Bolet i Artigas, Josep XIII
Bové i Salvador, Salvador XIV
Canals i de Castellarnau, Maria Dolors de XIX
Català i Albosa, Jaume XII, XIII, XIV, XV, XVI
Clascar i Sanou, Frederic XVII
Dachs i Carné, Josep XIII
Domènec de Guzmán, sant X
Francesc de Sales, sant VII
Felip Neri, sant VI
González, Felicitat XXIX
Josep Oriol, sant VIII, IX
Junyent i Escoda, Josep XV, XVII
Magrans i Font, Antoni XVI
Morgades i Gili, Josep X, XIII, XVI, XVII, XVIII
Samaranch i Albí, Andreu XIII
Torras, Joan XIX
Vidal i F., P. XXIV

ÍNDEX TOPOGRÀFIC

Balaguer, Sant Crist: IV i V
Barcelona: Agonitzants: XXV
Casa de Caritat: XVII
Catedral: XXII, XXIII, XXVI
Dominiques de la Presentació (Les Corts): X, XXX, XXXIII
Ensenyança (Lestonnac). XXXI
El Pi: IX
Sant Felip Neri: VI, VII, XII
Santa Anna: XX, XXI
Santa Clara: XV
Santa Madrona: I
Santa Maria del Taulat: XIV
Valldonzella: XI, XVI, XXVIII, XXIX, XXXII
Manlleu, església parroquial: XVIII
Roma (i Vic?): VIII
Tarragona: oratori de la família de Canals: XIX
Vilafranca del Penedès: Santa Maria: XIII
Santíssima Trinitat: II

ÍNDEX DE NOMS I MATÈRIES DE LES OBRES DEL DR. TORRAS I BAGES

Volums I-IX

A cura d'Andreu Soler i Soley

ABADAL, RAMON D'. III, 556.

ABEL. És figura de Jesucrist. Vivia segons la llei de Déu, i per això era odiat pel seu germà. La innocència i la justícia sempre són perseguides pels qui segueixen els instints dolents. V, 492.

ABNEGACIÓ. Els cristians tot ho hem d'oferir a Déu: sentiments naturals, afectes de família, etc. I no extirpant-ho de nosaltres, sinó fent que allò que sols tenia un valor i un significat naturals, adquireixi valor sobrenatural. Això es fa mitjançant la fe i vivint en gràcia. IV, 393s.

ABRAHAM. Déu el féu sortir d'Ur de Caldea, ciutat de les lletres, i li féu deixar la seva raça i família per constituir-lo principi del seu poble escollit. IV, 444s.

ABSENTISME. Els qui tenen la direcció del país, odiant la seva forma senzilla, l'abandonaren, bo i guardantse els drets. Així s'anà matant el regionalisme i preparant la revolució. I, 303.

ABSOLUTISME. L'a. és la sociologia oprimida per la política. II, 119.

La monarquia absoluta fou, de vegades, antireligiosa i opressora de l'esperit regionalista. I, 316.

És pitjor el revolucionari que el reial: aquest el frenaven els principis cristians; l'altre ha xuclat tota la vida social i ha deixat l'home indefens a mercè de l'Estat. El socialisme és la perfecció d'aquest a., i l'estén a l'ordre econòmic. II, 39.

L'a. —primer reial i després revolucionari— ha atrofiat la religió, la propietat i la família; ha envaït l'esfera de llur activitat pròpia. II, 50s.

Tant el reial com el revolucionari, l'a. no ha donat importància a la casa de pagès catalana. II, 67.

L'a. revolucionari, en cercar el perfeccionament social a través de la llei, en lloc de cercar-lo a través de la llibertat i la gràcia, ha produït esclavitud. II, 72.

La seva forma més repugnant és quan té la pretensió de regir la consciència humana i mana i disposa en l'ordre religiós. Una forma d'aquest absolutisme la trobem el segle XVIII sota Lluís XIV. II, 171s.

Vide BUROCRÀCIA.

ABSOLUTISME REIAL. Es veu aparèixer la seva ombra en l'obra de Pere Belluga, influït pel Renaixement. Adula el monarca Alfons el Magnànim i tendeix a divinitzar-lo (donà nom al seu llibre «vivae vocis oraculo» del rei), l'anomena Cèsar i Senyor del món. El tron del rei ha d'elevar-se per damunt del cap dels altres. Mostra també certa enveja del

poder de l'Església i de les prerogatives de Catalunya sobre València pel fet que aquella no era regne. I, 676s.

Bossuet el defensà contra el nostre Rocabertí. II, 118s.

La lluita pel predomini de l'a. r. començà durant el Renaixement, a causa de l'excessiu amor a l'època clàssica. II, 119s.

ABSTINÈNCIA. Vide DEJUNI.

ABSTRACCIÓ. No hi ha bellesa en les a., perquè com a tals no existeixen, no tenen vida. II, 325. «ACABAMENT». Segons Ramon Llull, significa l'últim fi de l'home (Déu), que dóna acompliment a la perfecció i a la felicitat de la persona. I, 452.

No hi ha «acabament», sinó defalliment, en les riqueses, el poder, etc., quan ho cerquem fora de Déu. I, 452.

ACADÈMIA DE BONES LLETRES. El Dr. Torras en fou membre. Era, a Barcelona, una institució destinada a la il·lustració de la pàtria. II, 116.

ACADÈMICS. Es dedicaven a sostenir opinions contradictòries. Sant Agustí un temps fou acadèmic. V, 61.

ACCEPCIÓ DE PERSONES. Vide DEMOCRÀCIA CRISTIANA.

ACCIDENTS. Són allò que coneixem de les coses (Ausiàs March). I, 610s.

ACCIÓ CATÒLICA. La seva deficiència ve de la manca de vida interior. II, 602, 607.

La Carta de Lleó XIII al Cardenal Sancha sobre a. c. significa que cal defensar la fe amb la fe i no amb la política. És una crida a tots els ciutadans catòlics de qualsevol partit perquè defensin la llibertat de la seva fe, sota la guia dels pastors de l'Església. VII, 107s.

Es donen disposicions per a la federació de les associacions catòliques de cada població amb vista a una única Acció Catòlica i Social. VII, 275s.

«ACCIÓ SOCIAL POPULAR». És una obra inspirada en l'Esperit de Crist, destinada a ajudar el proïsme amb un ample sentit d'universalitat. Coordina l'acció de tota mena de catòlics amb aquesta finalitat. És obra de caritat cristiana. Promou els drets dels obrers, estudia els problemes econòmics per trobar-hi solució. És la sistematització de l'amor en la seva accepció més alta i extensa. Prepara la reconstrucció del poble cristià, perquè es mogui segons les lleis de la gràcia. IV, 115-118.

La finalitat que es proposa, unir tot el poble cristià a base de l'amor de caritat inspirat en Jesucrist, és una obra de pau social i d'harmonització de tots els elements de la societat. No destorba les altres societats i organitzacions catòliques. Les ajuda. Només aspira a la reconstrucció del poble, amb la unitat essencial i la multiplicitat necessària. Els catòlics d'Alemanya n'ofereixen un exemple amb la seva *Volksverein* (Unió Popular). IV, 119,121.

ACURSI. III, 518.

ADAM DE SANT VÍCTOR. III, 32. IV, 503.

ADDINGTON SYRMONDS, JOHN. II, 485.

ADORACIÓ. És el màxim deure de l'home envers el Creador. Sense l'a. la fe no resulta autèntica ni serveix per a salvar-se. Cal creure que Déu existeix i que és remunerador. V, 372-373.

L'home té necessitat d'adorar. O adora Déu o adora els ídols. De vegades fa guerra a Déu, però tot el que aconsegueix és destronar-ne un per entronitzar-ne un altre. Hi ha una necessitat individual i social d'a. V, 526.

Només Déu és digne d'a. VI, 63.

Adorar Déu és un deure primordial de l'home. Som de Déu, en Déu vivim i a ell hem de tornar. En Maria se'ns ha donat un model d'a.

Amb les virtuts teologals complim el deure de l'a. VI, 268.
Vide NADAL, EPIFANIA, REPARACIÓ.
ADRIÀ. I, 358. III, 502.
ADRIÀ VI. I, 621.
ADVENT. Temps litúrgic de preparació per al Nadal. L'Església vol que ens hi disposem amb la penitència i el dejuni. Així fomentem la nostra esperança atenta en l'adveniment del Salvador. VII, 216s.
L'Advent és temps d'oració. Els homes esperen el Messies, perquè no es basten ells mateixos i han de demanar l'auxili de Déu.
Tota la litúrgia de l'A. tendeix a formar el Crist en nosaltres. VIII, 176-178.
És un temps en què s'exercita l'esperança cristiana. VIII, 176s.
Pertany a la via purgativa dels autors místics. VIII, 184s.
És temps de preparació. Hem de fer inventari, com els comerciants: què tenim i què devem. Tenim molts pecats i poques virtuts. Evitem els uns i mirem d'adquirir les altres. Hem d'augmentar la fe, l'esperança i la caritat, les hem de fer norma de la nostra vida. VIII, 205s.
Amb l'A. ens preparem a celebrar la vinguda del Fill de Déu al món mitjançant la penitència i l'allunyament del pecat. Ho fem amb l'ajuda de Déu, de la qual tothom té necessitat. Déu es prepararà un poble sant enviant persones santes al món que li preparessin els camins, com sant Joan Baptista i la Verge Maria. Són els models que hem de seguir perquè ens arribi el celestial Alliberador. VIII, 206.
Temps de penitència, però també de goig per la gran alegria que esperem. Per això és molt pròpia de l'A. la devoció a la Verge Maria, que ens porta el Salvador. Anem a Jesús per Maria. VIII, 216.
Durant l'A. desitgem la vinguda de Crist. El nostre desig ha de ser total. Hem de conèixer Crist i estimar-lo del tot, sense cap més desig que ens n'aparti. IX, 397s.
Preparem el Nadal amb actes de penitència i de fe. IX, 434s.
ADVOCAT. Ha d'allunyar-se de la companyia dels poderosos per motius espirituals (Callís). I, 671.
AFECTE. Els a. del cor humà canvien fàcilment. L'home passa de la suavitat a la ira amb rapidesa. No som amos de nosaltres mateixos ni podem assegurar els a. que tindrem demà. La rebel·lió dels a. en l'home és efecte i càstig del pecat original. IV, 198s.
L'home que posa el cor en Déu conservarà la igualtat d'afectes en les circumstàncies adverses. Tindrà pau i tranquil·litat. L'amor a Déu suavitza totes les amargueses. IV, 200s.
L'a. es lliga perfectament amb la fe. Tant, que quan un poble perd la fe, deixa de ser afectuós. Els pagans eren «sine affectione». IV, 541s.
Vide AMOR.
AFFRE. I, 222.
AFIRMACIÓ. La doctrina de Crist, el món moral, els contractes, les lleis dels governants, la confiança en les persones, les obligacions familiars i tota la vida humana es basa en l'a. i no en el dubte. IV, 593.
Vide CONTRADICCIÓ.
AGNÈS (Sta.). II, 533. IV, 291s. VI, 450. VIII, 144.
AGNOSTICISME. És manca de llum i, per tant, no pot portar alegria, ni poesia o art. II, 213.
AGNOSTICISME ARTÍSTIC. Mata l'art en tant que destrueix l'harmonia artística entre la filosofia, la teologia i l'art d'un poble. Fa que l'art no sigui popular ni el poble artístic. Fa que el poble dubti del seu esperit, sense el qual l'art no és possible. Les divagacions sectàries en art dels

desvagats estetes agnòstics són inassolibles al poble. II, 436s.

Si traiem les lleugeres pinzellades de religió que de vegades presenta l'art agnòstic, resta només un sentiment misteriós del més enllà, subjectiu, que no pot satisfer l'esperit racional de l'home. II, 439s.

L'a. a. desarrela l'art de l'Infinit, únic que pot donar-li permanència i fer-lo capaç de satisfer les altes aspiracions de l'home, ja que tot l'altre (escoles, pàtries, races, etc.) passa i és mudable. Sense Déu, gairebé cap dels grans artistes no tindria obres importants. L'art sense Déu és poc entretingut de formes. L'a. a. mata l'esperit en l'art. II, 448s.

Les seves falles són: pessimisme, desequilibri —tècnica arbitrària— entre la forma i la idea i desacord amb els elements socials. II, 449s.

Exclou Déu, un dels elements fecundants en la concepció del verb artístic. II, 450.

Fa de mal compaginar la no-admissió de l'Esperit Suprem amb les tendències psicològiques de l'art modern. És com admetre el regne i rebutjar el rei. II, 450.

Fa que l'art sigui esotèric i individualista contra les tendències del nostre temps. II, 449.

És torturat per la pruïja d'arribar a la perfecta resplendor de l'Infinit. Menysprea la forma i troba un món fantàstic i inconsistent. II, 459.

Encalla l'art, perquè el basa en el dubte. L'art és una afirmació i una vida. II, 460.

Amputa l'art traient Déu. Davant la manifestació de Déu en les criatures, ha de caure en l'ocultisme o el materialisme. Hi ha una reacció mística en l'a. a. vers el simbolisme. Però no arriba a la veritat ni satisfà l'esperit. II, 459.

L'art de Goethe no és agnòstic. Reconeix la veritat sobrenatural. II, 460.

Deslliga la fantasia i afebleix el judici. Per això té poca influència social. II, 462.

Cau en la insinceritat —pecat capital d'estètica— quan sospira pel Desconegut, pel més enllà, per l'Absolut, i rebutja Jesucrist. II, 466.

AGONIA DE JESÚS. Vide GETSEMANÍ.

Vide PANTEISME ARTÍSTIC, SUBJECTIVISME ARTÍSTIC, ART PER L'ART, ESCEPTICISME ARTÍSTIC.

AGRAÏMENT. Cal agrair a Déu els beneficis que ens ha fet. Però, de nosaltres mateixos, no som capaços d'agrair com cal. Hem d'agrair, doncs, oferint a Déu quelcom seu que li agradi: combregant li oferim el cor ple d'ell mateix. IV, 272s.

ÀGREDA. IX, 97, 146.

AGRICULTURA. És la més gloriosa i universal de les les arts. Existeix pertot on hi ha homes. El primer pagès fou el primer home. És el fonament de totes les altres arts o indústries: tot ve de la terra. En el paganisme hom arribà a deïficar-la. II, 404.

Té molta relació amb la religió. L'art gòtic s'inspira en la naturalesa (boscos i muntanyes). La salmòdia sembla la remor del vent. La creu és un arbre. La vinya del Senyor és la societat cristiana. Sempre hi ha hagut monjos pagesos. El blat i el vi serveixen per a l'Eucaristia. II, 405.

Fomenta els costums honestos i cristians. II, 405s.

El treball agrícola és símbol i representació de tot treball humà material. Les paraules del Gènesi sobre el treball s'adrecen a tothom. V, 13.

A la diòcesi de Vic cal aliar el treball agrícola amb l'industrial pel major benestar del poble i per evitar les immenses aglomeracions

d'obrers a les grans ciutats. El treball de fàbrica esmortueix o irrita els sentiments, desequilibra el caràcter humà i és odiat per l'obrer. Sovint aquest ha de refer-se tornant a la natura. És al revés del que passa amb el pagès. Per això és convenient que la indústria es munti en llocs agrícoles i es coordinin ambdues formes de vida, en comptes d'arrossegar els terrassans cap als grans centres fabrils. V, 22s.

És el treball humà característic i típic, el treball per excel·lència. V, 25.

Vide CASA DE PAGÈS, PAGESIA, CAPITALISME.

AGUILÓ, MARIAN. I, 379, 381, 445, 506, 537, 582, 587, 675, 691. II, 356. III, 556, 691ss. VI, 453.

AGUIRRE. I, 362, 389, 394, 401ss, 537, 585. VII, 259, 311.

AGUSTÍ (S.). I, 174, 177, 447, 552, 556, 570, 642, 683, 702, 709. II, 30, 35, 232, 237, 244, 354, 365, 444, 451, 461s, 484, 485, 490, 540, 544, 555ss, 597, 600, 602. III, 49, 61, 78s, 101, 309, 324, 328s, 330, 370, 542, 554, 560s, 566, 608, 626, 760. IV, 43, 48s, 177, 182, 206, 249, 286, 311, 463, 472, 499, 529, 626, 637, 733, 739, 752, 760. V, 61, 69, 84, 171, 175, 189, 253, 293, 312, 337, 469, 492, 496s, 512, 538, 544, 562, 571. VI, 115, 156ss, 218, 283, 315, 316, 332, 334, 339, 342, 347, 356, 461. VII, 14, 77, 108, 316. VIII, 101, 121, 265, 411, 419, 425. IX, 22, 34, 61, 71, 93, 121, 123, 174, 258, 328, 334, 336, 415, 458.

AGUSTÍ (S.), apòstol d'Anglaterra. I, 196. IX, 87.

AGUSTÍN, ANTONIO. I, 667, 685, 699.

ALÀ DE RUPE. III, 25, 28.

ALBERIC. IX, 399.

ALBERT DE JERUSALEM (S.). IX, 466.

ALBERT MAGNE (S.). II, 123s, 319. IX, 129, 280, 420.

ALBIGESOS. Heretges del segle XIII. S'aliaren amb molts senyors feudals de Catalunya. Socialment tenien molta semblança amb l'anarquisme i el nihilisme moderns, car tendien a desfer la societat del seu temps. I, 378.

No compten com a pensadors, a desgrat de la glorificació que en volgué fer Víctor Balaguer. Fins llurs aberracions són poc interessants. I, 379s n.

Els a. formaven sectes de caràcter anarquista que durant el segle XIII s'introduïren a Catalunya. Es dissiparen gràcies a un augment de pietat en el poble. Després d'aquestes sectes, vingué una època de cultura brillant. Regnà un catolicisme integral. V, 160.

ALBURQUERQUE, ALFONS D'. VI, 91, 170. VIII, 304.

ALEGRIA. Molt sovint l'a. pertorba el cor de l'home i li fa fer actes insensats. Per això l'home ha de fugir de l'excés d'a. IV, 201.

L'home, a exemple del Crist, no ha de deixar-se dur per l'a. Ha de mantenir la serenitat en els esdeveniments més agradables. Ha de pensar que els honors d'avui demà poden ser oprobis —l'home és voluble— i que no hem estat fets per a fruir de coses passatgeres en el món. El nostre destí és la felicitat del cel. IV, 201s.

La veritable a., la que no canvia ni es perd, perquè és el començ de l'a. perdurable del cel, és la que duu en aquest món l'amor a Déu. IV, 201s.

L'a. cristiana és molt diferent de la mundana, fins quan aquesta no és pecaminosa. L'a. cristiana és una participació de la felicitat de Déu. Neix de la bona consciència, del tracte amb Crist i Maria i de l'esperança en la vida eterna. VIII, 270.

Crist és model de tots els afectes humans, sobretot d'una alegria serena. Si ens identifiquem amb els

hauran de fer-se suplir per una persona idònia. El mateix cal dir dels pares. No sols han de preocupar-se de donar el pa del cos, sinó també el de l'ànima. IV, 668s.

S'han de considerar com la providència dels seus subordinats. No els poden explotar, sinó que els han de considerar com iguals i germans. Els a. tenen autoritat, no en benefici propi, sinó general. Déu els demanarà un compte estret sobre el compliment d'aquesta obligació. Són com una mena de pares dels seus subordinats. Tenen amb ells comunitat d'interessos i d'afectes per llei natural i cristiana. Ser ric imposa moltes obligacions. Així com el sacerdot distribueix la gràcia als homes, els a. distribueixen els béns materials perquè es compleixi el pla de Déu. Han de donar exemple de totes les virtuts. V, 26ss.

No compleixen totes les seves obligacions amb els treballadors limitant-se a pagar-los un jornal just. Han de fer que imperi entre ells i els seus subordinats l'esperit de família. Els donaran bon exemple, procuraran que no blasfemin, etc., sobretot quan són molt joves. V, 428.

Vide JERARQUIA SOCIAL, PROPIETARIS, CATECISME.

AMOR. És la passió fonamental d'on procedeixen les altres. En ell es contenen tots els sentiments humans. Sols el comprèn bé qui comprèn bé l'home: el cristianisme. I, 295.

És impossible cantar-lo mentre duren els seus efectes en l'esperit (Ausiàs March). I, 587s.

Tots els altres sentiments i passions neixen d'ell. I, 590s.

Constitueix l'únic tema d'Ausiàs. Canta les seves diferents manifestacions: el purament animal, l'humà (sensible i racional) i el purament espiritual o diví. I, 590s.

Neix del coneixement i és limitat per ell. Per això és més reduït i breu el sensible que no pas l'espiritual (Ausiàs March). I, 591.

L'home estima necessàriament, car l'amor ve de la intel·ligència i aquesta, seguida de la voluntat, coneix necessàriament el seu objecte (Ausiàs March). I, 592.

L'home és segons el seu amor. I, 592.

La mort l'anul·la, i per això l'a. la repugna (Ausiàs March). I, 595.

No pot sofrir la tebiesa (Ausiàs March). I, 595.

Els seus tres graus o «graons»: sentiment, desig i passió concentrada. En aquest darrer, el pacient s'emmagreix, no pot trobar l'equilibri ni el terme mitjà (Ausiàs March). I, 593.

L'a. humà és en part corporal i en part espiritual. Això fa que sovint sigui borrascós. I, 594.

Li cal sofriment enmig del plaer. Té recança si no sofreix, tal com el jornaler, a qui paguen sense treballar, s'adona que no ha guanyat la soldada (Ausiàs March). I, 595.

És difícil d'entendre. No se sap si és d'àngel o de bèstia (Ausiàs March). I, 596.

En la dona —de menys força intel·lectual— és més fugisser. En ella la raó domina més fàcilment l'apetit (Ausiàs March). I, 596.

El fi de l'a. és la contemplació fruïtiva, adés dels sentits, adés de l'enteniment, bé que els primers s'atrofien amb l'ús exagerat (Ausiàs March). I, 596s.

Tothom el sent (Ausiàs March). I, 598s.

Desacorda sovint la raó dels apetits inferiors. Té lloc aleshores una veritable traïció d'aquests (Ausiàs March). I, 598.

En tant que apetit, treu fora de si el qui estima i el dirigeix a l'objecte. I, 599.

Si és massa intens, pot produir aridesa (Ausiàs March). I, 599s.

Resta tot en l'home a desgrat de la contradicció (Ausiàs March). I, 599.

El perfecte amor humà conjugal no és ni purament carnal ni purament espiritual; participa de la naturalesa d'ambdós. Qui només es delecta en el carnal no comprèn l'altre; totes dues parts han de cooperar harmònicament. Una ha d'excitar l'altra; una delecta l'altra, perquè el subjecte és un; no pot impedir l'altra (Ausiàs March). I, 600.

L'acte principal de l'a. és la visió (contemplació) fruïtiva (Ausiàs March). I, 601s.

L'a. humà no es pot mantenir en un pla purament idealista. Ha de participar dels tres elements (angèlic, material i intermedi). L'últim és el pròpiament humà (Ausiàs March). I, 602.

L'a. pot arribar a una etapa purament espiritual; però s'ha de desprendre del cos. No pot ser comprès pels qui s'aferren a aquest. S'inflama considerant el bé i la bellesa suprema. La mort ens ajuda en aquest sentit (Ausiàs March). I, 603.

És de tres menes: honest, útil i delectable. Corresponen a l'espiritual, l'intermedi i el material. La mort destrueix els dos darrers i canvia l'objecte del primer (Ausiàs March). I, 605.

La seva causa és la semblança. L'a. té inclinació a baixar. Quan ha de pujar és més feble. Altres vegades la causa de l'a. és l'harmonia (Ll. Vives). I, 645.

El causa la bellesa mental, sensible i material; l'amor mateix d'un altre (Ll. Vives). I, 646.

No és l'essència de la felicitat. I, 660s.

No existeix l'a. a l'home sense l'a. a Déu. La història ho ensenya. II, 70ss.

No pot imposar-se l'a. amb una llei. II, 87s.

L'a. fa comunes les coses entre els qui s'estimen. Els iguala i els fa semblants. El qui es troba més amunt s'abaixa per tractar l'estimat. II, 89.

L'a. a si mateix no pot ser l'únic principi d'acció social. Hom arribaria al menyspreu de Déu, a l'explotació del feble i a instaurar l'esclavitud. Les nacions més civilitzades no van per aquest camí. II, 98.

El veritable a. humà no és el purament espiritual (d'àngel), ni el purament carnal (de bèstia), sinó que participa de les condicions d'ambdós (Ausiàs March). II, 180s.

És font de vida. II, 183.

És el vincle social del temps futur. II, 182s.

Es troba en l'inici dels estats de vida: religiós i matrimonial. És el que mou la beneficència i els instituts de per caritat per afavorir els malaurats, el rebuig de la humanitat. Tot això, l'a. ho vesteix de poesia. II, 183s.

L'a. a la bellesa fàcilment es fa sobrenatural entre cristians. S'identifica amb la poesia. II, 203.

Sempre concorre a l'obra artística; almenys, quan és contrariat. Tot acte imperat per un amor pur i desinteressat és bell. II, 212s.

És necessari en la creació artística, en el geni, en l'entusiasme i en la inspiració. Les il·luminacions intel·lectuals s'obtenen amb l'estímul de l'amor. La inspiració és un influx diví; però «qui no estima no coneix Déu», i no té inspiració. L'a. uneix l'engendrat amb l'engendrador. II, 298.

És vincle d'unió: porta a la unitat, perquè l'home veient bellesa en totes les coses, en cerca la font i la troba en l'Infinit, on reposa. II, 299s.

És indispensable en la producció

de l'obra artística. L'home ha de produir-la amb totes les seves facultats: totes les demana la consecució del bé i de la bellesa. II, 326s.

És desvetllat per la bellesa. II, 347s.

Imposa lluita. II, 455.

El seu triomf total serà en l'altra vida. Aquí en tenim el començament amb el capgirament cristià dels valors terrenals. Els pobres, els malalts i els dissortats són els preferits. II, 456.

L'Església no sols l'admet, sinó que el té com a centre de tota la vida humana i divina. II, 490s.

L'Església admet l'a. no religiós, mentre no sigui immoral ni herètic. També l'admetien els sants pares antics, mentre fos verament humà. II, 489s.

L'a. de la pròpia excel·lència, ben entès i no desordenat, és motor de virtut, És quelcom just. Això és compatible amb una sincera humilitat. No és supèrbia. II, 499.

L'a. de sí mateix, de la pròpia excel·lència, és l'origen i el germen de totes les passions. II, 499.

És la base fonamental de l'a. a Déu i alhora de la passió bàsica de l'home. Per això hi ha paral·lelisme i correspondència entre l'home i la llei de Déu. Coneixent-se un mateix s'aprèn d'arribar a Déu. II, 557, 602, 607.

És principi i fi de totes les passions. II, 571, 607.

L'a. cristià —la caritat— no és l'altruisme o la filantropia dels positivistes —un instint cec d'estimar el proïsme pel qual ens hàgim de governar. És una força amb algú que la dirigeix i la fa servir. Admetem l'instint, però no el fem principi d'obrar. No hem de ser caritatius perquè en sentim l'instint, sinó perquè tot home és imatge i temple de Déu —fill de Déu— i la raó ens fa veure que hem d'estimar Déu. II, 572s, 607.

És fort com la mort. Molts sants, com sant Lluís, han mort sacrificant-se pel bé del proïsme a qui estimaven en Crist. III, 732.

Ha de ser la base, el mitjà i l'ideal de la vida. III, 665.

Suposa el coneixement. Sols s'estima el que es coneix, i com més es coneix el valor d'una cosa més s'estima. IV, 183.

És la substància de la llei del Crist, principi i fi de tots els preceptes. El cristià ha de tenir a. a tothom, àdhuc als enemics i als éssers irracionals. Només ha d'avorrir el pecat. IV, 223s.

L'a. entre dues persones creix amb el tracte freqüent que es tenen. Primer es tracten per compliment, després per gust i, a l'últim, s'enyoren quan no es veuen. IV, 250s.

L'a. és vida. Fora de l'a. només hi ha fred, inacció i mort. IV, 445.

Qui estima de debò posseeix totes les perfeccions: és savi, discret i fort. L'a. és origen de totes les virtuts, com l'Esperit Sant, del qual prové. Per això Crist examinà sant Pere sobre l'a. i no sobre altres qualitats, quan el féu cap de l'Església. IV, 465s.

Ve de Déu i Déu l'ha d'infondre. Per això els pagans, els incrèduls i tots els qui s'aparten de Déu no tenen veritable caritat. La utilitat i el guany són llur objecte predilecte. IV, 467.

Les tres Persones divines estan enllaçades per l'a. El Verb s'uní als homes per a. Tots els homes han d'unir-se per l'a. o caritat, si volen complir l'aspiració de Jesús d'arribar a ser una sola cosa amb ell. L'a. és la llei constitucional i essencial de la Ciutat de Déu. IV, 466s.

Tant en Déu com en l'home, la vida s'identifica amb l'a. IV, 476.

Sense a. la misèria és avorrible. No és nova la teoria segons la qual els malalts, els esguerrats, etc., han d'eliminar-se de la societat per improductius. IV. 478s.

Tot l'a. que veiem en els homes, quan se sacrifiquen els uns pels altres, ve de Déu. Sense ell s'apagaria el Sol de la Ciutat de Déu i fructificarien l'egoisme i el mal. L'home, sempre que es condemna, ho fa per excés d'a. a si mateix i manca d'a. als altres. IV, 479s.

L'a. excita l'a.: és com el foc, que encén el que toca. Quan Déu volgué encendre els homes, els envià el seu Esperit d'A. IV, 541.

No hi ha prova més gran d'a. que donar la vida per l'amat. Per això el vessament de sang encén l'a., tant com pugui encendre l'odi. IV, 554.

Crist ens ha inspirat el manament d'estimar-nos els uns als altres. El dia que es compleixi bé aquesta llei Crist regnarà en realitat, perquè és el Rei de l'a. que regna des de la creu. IV, 556.

Fa que siguem dúctils al Crist, que ens deixem ensenyar per ell i que seguim la seva voluntat. Produeix la conversió o el canvi de forma mundana en cristiana. IV, 589.

És l'ànima de l'Església, el secret de la seva força i grandesa. Les sectes socialistes n'estan mancades i volen substituir-lo amb l'altruisme, que no és catòlic ni humà quan el contraposen a l'a. IV, 719s.

És la influència més eficaç sobre els homes: mou l'enteniment i la voluntat, activa el treball, etc. Estendre opinions i creences és fàcil, si l'a. empeny. Una propaganda activa suposa un sentiment viu. V, 93s.

Sense a. a la família, a la pàtria, etc., no hi pot haver martiri, encara que es facin grans sacrificis. V, 237.

És el principi ordenador de la jerarquia de la santedat. L'a. enlaira l'home. Fins els pagans el pintaven amb ales. Dóna força de penetració, i sant Tomàs el compara a la sageta, que es clava més en el blanc com més intensa sigui la força que la impulsa. L'home és segons el seu a. Conegut l'objecte que un estima, sabem com és. Per això el qui estima Déu és més alt en la jerarquia de la santedat. Aquesta comença en Déu. D'aquest mar d'a. en surten tots els altres i hi tornen. Qui no s'aparta d'aquest corrent, se salva. Tot el treball ascètic del cristianisme és purificar l'a. de l'home i unir-lo a aquest corrent. Com d'una font, l'a. surt de Déu; però, de vegades, riera enllà, s'enterboleix i es desvia. Els profetes anomenaren fornicació aquestes desviacions. Així era el pecat d'idolatria. Avui s'hi ha recaigut amb el culte a la matèria. Com l'aigua que baixa de muntanya és més pura en els cims que a la plana, així també l'a. Si l'a. ve de Déu i informa els sentiments de l'home, tot ens porta a Déu, fins l'a. als animals i a les coses inanimades, com veiem en sant Francesc. Aleshores l'a. a la família, a la pàtria, etc., és una anticipació de l'a. etern que fa les delícies de la glòria. Per això tots els preceptes se centren en l'a. Aquest inclou tots els altres. A més a., més santedat. «Sant» vol dir home consagrat a Déu. Per això tenen el grau superior en la jerarquia de la santedat els màrtirs, que han donat la màxima prova de l'a. V, 250s.

A. i vida són una mateixa cosa. L'a. no pot ser solitari. També la vida suposa una procedència, altrament és raquítica. V, 336.

L'home naturalment tendeix a l'a. i es mou per a. Tota passió indigna és un fals a. V, 425.

És desvetllat per la bellesa. A. i

bellesa són el motor del món. V, 463.

L'a. és la vida universal: sense a. no hi ha vida. Així és en Déu i en nosaltres, fins al punt que «qui no estima ja és mort». V, 463.

Abans que el cristianisme prediqués l'a. com a llei de vida i salvació, l'a. no tenia gaire força en el món. Segons sant Pau els pagans eren «sine affectione». Només en trobem gèrmens a l'Antic Testament. Però quan l'a. s'ha desenrotllat poderosament entre els cristians, també entre els no-creients s'han desenrotllat poderosament corrents i teories, d'un a. fals o desviat. V, 465.

Perquè l'home arribi al grau suprem de l'a. necessita una influència de la divinitat, com el foc s'abranda més si el remenen. Ja els grecs deien que l'a. és efecte d'una agitació divina. La secularització de l'a. —l'a. separat de Déu— és l'extinció de l'a: posa a l'a. la tanca de la carn i fora de la carn no el reconeix. A. secularitzat és a. apagat. Poden donar-se'n casos aïllats fora de l'aliança divina, però no és possible l'a. universal com aglutinant social i sosteniment de la vida col·lectiva. Quan falta l'a. a Déu, fàcilment es desfà la família i augmenten els divorcis. Llavors es fa gairebé impossible sostenir les cases de beneficència. V, 466s.

Sota l'influx de l'a. diví és més perfecte qui més estima. L'a. diví purifica els pecadors. V, 468.

L'heretgia del laïcisme capgira la llei de l'a. quan proclama: «Estimaràs la humanitat sobre totes les coses». Restringeix la universalitat de l'a., que s'estén als enemics i als criminals. És un amor tancat que s'ofega, com el foc quan no pot respirar. Tancada la comunicació amb Déu, l'a. s'estanca i es converteix en egoisme: no arriba a ser a. sacrificat, sinó a. que sacrifica els altres V, 469s.

El naturalisme i la sensualitat limiten l'a., el deshumanitzen, l treuen grandesa i universalitat, no el deixen penetrar en la regió de la veritable bellesa. La tendència a substituir la religió pel naturalisme fa que l'home es vagi limitant a la vida animal i vegetativa, el redueix a l'a. de concupiscència i l'incapacita per a l'a. autènticament humà V, 472.

L'a. cristià és més humà que l'a naturalista. S'estén a l'esperit i a cos, a tot el que Déu ha creat. Algunes santes besaven les llagues més horribles dels leprosos, perquè sabien que Déu ressuscitarà el nostres cossos i els revestirà d'immortalitat. L'Església, per explicar l'a. diví s'ha servit d'un poema simbòlic de l'Escriptura que descriu l'amor humà. V, 473.

L'a. autèntic ha de ser capaç de sacrifici. Això no sols és doctrina cristiana, sinó simplement humana Tothom considera herois els qui se sacrifiquen per a. V, 474.

Perquè l'a. de l'home no s'extravii, Déu ha assenyalat l'a. com objecte de culte en el Sagrat Cor de Jesús, i l'ha declarat exemple i model de tot a. humà. En la vida dels homes no hi ha a. més gran que el de Jesucrist. V, 475.

L'a. secularitzat no serveix per a unir les societats. Quan en una societat minva el cristianisme, la llei es fa més dura: allò que l'a. no uneix ho ha d'unir la força. V, 478.

Ha de ser sacrificat: els arbres s'han d'esporgar perquè donin fruit. Altrament es convertiria en sentimentalisme. V, 478.

La justificació per l'a. és un dogma de la nostra fe. V, 479.

Sense a. no hi ha vida i l'ordre de

l'a. és necessari per a ordenar la vida. L'ordre de l'a. s'aprèn del Cor de Jesús. El seu jou és suau i dóna la pau als homes. Molts s'enganyen i creuen que aquest ordre s'oposa a la intensitat de l'a. Però és un a. infinit i el cristianisme el converteix en regla de la vida. Els seus límits només són els límits de la vida. L'a. és l'aliment de la vida eterna. V, 481s.

L'amor no és lliure. Contra l'a. lliure i anàrquic, a l'atzar del sentimentalisme, fins la ciència purament humana ens diu que hi ha d'haver un ordre, una gradació i una estratègia en l'ajuda que la beneficència presta als necessitats. La caritat ha de guardar un ordre de precedències i ha d'actuar segons les circumstàncies. Perquè resulti harmònic, el Mestre diví n'ha de dur el compàs. Qui estima sense ordre, desenfrenadament, mostra un a. esguerrat i feble. L'a. entre els cristians és una irradiació de l'a. etern. Déu, quan posa ordre a l'a., el fa més fort que la mort. El model d'aquest a. el trobem en el Cor de Jesús. V, 482s.

Qui no estima els homes no pot estimar Déu, qui no estima Déu no pot estimar els homes. L'a. és u i no es pot partir. V, 484.

Dir llei de la gràcia és dir llei de l'a. Totes les lluites espirituals es guanyen amb la força de l'a. Si en la nostra vida triomfa l'a., som sants; si no triomfa, som pecadors. El pròleg de l'a. és negar-se a si mateix, vèncer l'egoisme. L'a. es dóna, viu en els altres, mentre que l'egoisme pretén que els altres visquin en ell: se n'apropia. Sant Pau vivia en Crist, plorava amb els qui ploraven, etc. Aquest despullament és necessari per a reeixir en la lluita humana. Els atletes van nus, i Crist vol que els apòstols vagin sense bastó ni alforges, només que vagin proveïts d'a. És l'arma de l'atleta cristià. V, 536s.

Té la facultat de fer-se seus els contraris: els venç i els captiva. V, 538.

L'a. és més fort que la mort, venç el mal amb el bé. L'a. és immortal, i la situació permanent de les coses serà una situació d'a. Els benaurats viuran en l'a. i els condemnats en la impossibilitat d'estimar. V, 538s.

L'a. ha de regular les relacions dels homes, ha d'inclinar al desprenyment i ha de frenar la concupiscència, que fomenta l'explotació del proïsme. VI, 414.

Jesucrist, com a mestre de l'a., és també mestre del sofriment. És el gran filàntrop, no conegué la concupiscència que desvia de l'a., i fou alhora l'home de dolors. Patí per nosaltres. I és mestre des del Calvari. De la creu surt el gran riu d'homes i dones que dediquen tota la vida a posar remei a les misèries dels altres. És la força de la gràcia, que transforma el dolor en a. i dóna el goig més sòlid. Els sants ens n'ofereixen exemples, sobretot Maria amb els seus dolors i goigs. VI, 414-416.

És la força que mou el món dels esperits i, d'alguna manera, tot l'univers. Fins és el centre de la mateixa substància divina. En la Trinitat, l'amor és el «nexus amabilis» entre el Pare i el Fill. Déu ha creat tots els éssers per a. On no hi ha a. no hi ha vida. La falta d'a. és mort i condemnació. Així ho ensenya la primera pàgina del catecisme quan parla del fi de l'home. Avui el Papa ens ho fa entendre i ens ho fa viure consagrant el món al Sagrat Cor de Jesús. VII, 41-43.

L'a. de Déu atreu i brilla en totes les coses, però sobretot en l'Encarnació i la Redempció. L'a. de con-

cupiscència és una profanació de l'a. L'a. autèntic té quelcom de diví i és a. d'amistat. L'a. del Cor de Jesús és cast i universal. No cerca el plaer, ni tan sols espiritual, se sacrifica pel bé de l'amic. El martiri és el grau suprem. L'a. de Déu no fa excepció de persones. VIII, 371-373.

El Cor de Jesús és la càtedra de l'a. Tots els sentiments humans neixen de l'a., fins l'odi. Tota l'obra del perfeccionament espiritual consisteix a purificar l'a. Qui estima bé és sant. Hi ha tres classes d'a.: a les coses del món, als homes i a Déu. Només Déu ha de ser estimat amb *tot* el cor. VIII, 384s.

Tothom estima; però l'a. ordenat és la virtut i l'a. desordenat és el vici. L'a. de l'home és immens: s'estén al cel i a la terra. IX, 108s.

Es parla molt de l'a., però es practica poc i es falsifica sovint. Els casos d'amor són rars, perquè són rars els homes divins. El distintiu de l'a. és la generositat i el sacrifici. El sensual que diu que estima una dona, cerca tan sols una vil satisfacció. L'artista diu que estima l'art, i potser només estima la fama. L'ambiciós que comet injustícies diu que treballa per amor als fills, quan el que vol en realitat és que el tinguin i l'admirin com a fundador d'una gran casa. Jesucrist, en canvi, se sacrifica i mor perquè estima realment la humanitat. No necessitava l'home, aquest li fou ingrat i el correspongué amb injúries. Malgrat això, no deixà d'estimar-ło. IX, 298-300.

L'a. és l'«unum necessarium» per als homes i les societats. Sense l'esperit cristià, que és la infusió de l'amor en les coses humanes, no es regulen bé les relacions del treball i el capital. Crist no dóna la fórmula precisa —sempre canviant a través de les circumstàncies històriques— de la indústria i el comerç i de les relacions concretes entre els amos i els obrers i l'autoritat estatal; però, qualsevol que sigui aquesta fórmula, ha de partir de l'esperit cristià de caritat i ha de tenir en compte que tot el que es faci en la vida social, ha de ser sempre pel màxim bé de tots. Crist és el defensor dels pobres. III, 284-291.

Vide PACIÈNCIA, AUTORITAT, JESUCRIST REI, AFECTE, BELLESA, HUMANITAT, JESUCRIST, LLEI DIVINA, MÚSICA, VIDA, MANAMENT NOU, SANTEDAT, HUMILITAT, CARN, DÉU, REPARACIÓ.

AMOR A DÉU. Hem de treure'l de les coses que ens volten. «Tot ho aplica a Déus amar» (Llull). I, 480.

L'home ha d'estimar Déu. Destorben aquest amor les ferides que el pecat original deixà en la nostra ànima. L'afavoreixen la llei natural impresa al cor de l'home, la contemplació de les criatures, imatges de la bellesa i la bondat de Déu, les instruccions de la sagrada Escriptura i els dons de la gràcia (Eiximenis). I, 541s.

És el camí més fàcil per a complir la llei i practicar les virtuts. En l'a. a D. i a Jesucrist es concreta tota la llei cristiana. II, 591.

L'a. a D., com totes les passions, immuta corporalment el qui el posseeix en grau elevat. D'on els raptes i èxtasis dels sants. III, 742s.

La millor manera d'aprendre'l és contemplar la creu de Crist, càtedra de l'amor: fer el Via Crucis. IV, 105.

És el precepte fonamental. D'ell deriva l'a. al proïsme. N'és escola i font per a tothom el Cor de Jesús. IV, 171.

Dóna mèrit i valor als nostres actes bons. De res no serviran la fe, el do de fer miracles, la saviesa, la beneficència, etc., sense l'a. a Déu. IV, 181.

És el gran desig dels sants. Tot ho haurien fet per augmentar en ells l'a. a D. Pot aplicar-se'ls allò del cérvol sedejant i cercant el doll de l'aigua. IV, 182.

Conserva la puresa en l'home. IV, 210s.

L'ha portat al món Jesucrist amb el seu sacrifici per nosaltres. L'a. del Cor de Jesús ens excita a estimar-lo. Abans d'ell era desconegut l'a. a D. IV, 238s.

Hem de correspondre i pagar tribut a Déu amb el nostre amor. Déu mateix s'encarrega de posar aquest tribut a les nostres mans, per tal que puguem pagar-l'hi. Ens dóna el sacrifici de la Missa. IV, 243s.

L'amor es paga amb amor. Déu havent-nos estimat tant (ens ha creat i ens ha redimit), l'hem d'estimar també. Ens hi obliga encara més la revelació del Sagrat Cor de Jesús, en què es manifesta més l'amor de Déu envers nosaltres. IV, 247s.

L'a. de D. serà ferm i viu en nosaltres, si ens causen un gran sofriment les injúries que en el món es fan a Déu. Així com els qui tenen una ferida es queixen en èpoques de mal temps, els qui tenen a. a D. no poden sofrir els ultratges que se li fan. Demanem aquest a. al Sagrat Cor de Jesús. IV, 263s.

Cal que Déu sigui preferit a tot, fins a les afeccions més íntimes i pures de família. Crist ens ho ensenya quedant-se al temple a l'edat de dotze anys. L'Evangeli ens ho diu en molts llocs i és el primer dels manaments: estimaràs Déu sobre totes les coses. Es tracta d'una veritat que costa d'entendre; cal la llum de l'Esperit Sant. Els Apòstols no ho entengueren bé fins després de la Pentecosta. Cal deixar de banda absolutament tot el que ens impedeix de servir Déu. IV, 365s.

Fins en aquest món fa la felicitat dels qui són senzills i piadosos. Aquests són més feliços que els poderosos de la terra, ja que Déu es comunica amb ells i es fa amic seu. Saben anar a beure a la font de tota felicitat i no troben a mancar les grandeses i pompes mundanes. IV, 370s.

És una anarquia santa. Fa que la llei no sigui externa i opriment, sinó ritme de vida intern. Eleva l'home a una dignitat reial. IV, 477s.

Sense estimar Déu, i doncs sense dirigir a Déu les nostres obres (per la fe), no és possible d'arribar a la felicitat eterna, que consisteix en un estat d'amor, en la fruïció, això és, d'un amor infinit. IV, 656.

La felicitat eterna és una vida d'a. impertorbable. Tota l'obra de l'Església (oracions, sagraments, sacrificis, etc.) és una castificació de l'a., perquè s'alci i no s'arrossegui pel fang de la terra. V, 423.

Sense l'a. a D., la mort i la vida de l'home perden tota solemnitat, com les d'un arbre o d'un animal. Per això hi ha qui diu que la religió és fruit de l'orgull de l'home, quan, de fet, només s'hi arriba per la humilitat. V, 536.

Alça la nostra vida a una esfera superior. També la carn n'és ennoblida. Hi trobem la satisfacció de tota exigència. Ens venç i ens fa divins. Molts sants ho han comprovat. V, 538.

És el centre de tota la vida cristiana i la virtut necessària per a perseverar-hi. VII, 366s.

L'a. a D. ha de ser superior al que tenim als pares, a la família i a la pàtria. Així ho fa veure Crist a les noces de Canà i en el cas de la dona que lloa la seva Mare. VIII, 145.

Estimar Déu sobre totes les coses i els altres com a nosaltres mateixos per amor a Déu és el resum de la

llei cristiana. Pot expressar-se també amb l'altra sentència de Crist: «Doneu al Cèsar el que és del Cèsar i a Déu el que és de Déu». Els deures d'amor i de justícia envers Déu no poden substituir els deures d'amor i de justícia envers els altres. Al revés, són també una manera de complir el deure d'estimar i servir Déu per damunt de tot. VIII, 318-322.

La llei de Crist és estimar Déu. Hem de separar-nos de l'a. del món i de l'a. de nosaltres mateixos. Ens porten a Déu la virtut, la pau interior, la pietat, la fe i l'esperança del cel. VIII, 322.

Podem augmentar el nostre a. a D. mentre som en aquest món («in via»). En l'altra vida («in patria») serà inalterable. L'absència fa créixer el desig i l'a., la presència el manté igual. Aprofitem, doncs, el nostre temps de créixer en l'a. a D. VIII, 378.

L'home es governa per impulsos. Els materials solen ser els més forts. Un cristià sentirà més impuls, possiblement, a ser bon comerciant que a practicar les virtuts. Cal intensificar l'estímul poderós de l'a. a D. Ens hi ajuda la devoció al Cor de Jesús. Cal recordar sovint els actes d'a. sacrificat que Crist ha fet per nosaltres. El contacte propaga les afeccions materials i morals. Posem-nos en contacte amb l'amor que brolla del Cor de Crist. La seva gràcia actuarà eficaçment al nostre interior. VIII, 379-381.

Cal renovar el nostre a. a D. en Jesucrist i evitar tota afecció que ens en desvia. Hem de donar-nos a Déu del tot. El sant ho és tot ell, i no només una part del seu ésser o de les seves obres. IX, 482s.

Vide GLÒRIA, FERIDA DEL COSTAT DE CRIST, ALEGRIA, LLEI DIVINA, JESUCRIST, PASSIÓ, COR DE JESÚS, PENITÈNCIA.

AMOR AL PROÏSME. Déu ens l'imposa es trictament, com una derivació d l'a. a ell. Qui no estima el proïsm no estima Déu, o sols l'estima apa rentment. L'a. al p. és el distinti dels cristians. En determinades ci cumstàncies hi ha l'obligació de do nar la vida per la salvació del proïs me. L'a. a Déu i al p. resumeix tote les obligacions cristianes. L'hom essent imatge de Déu, és injuria Déu injuriar l'home. IV, 185s.

Sense la pràctica de l'a. al p., e cristià es fa més culpable davan Déu que els infidels. V, 476.

Ha d'arribar fins a l'enemic i h de tornar bé per mal. Es basa e l'amor a Déu. IX, 431s.

L'a. als qui coneixem, fer bé al qui tenim davant, és cosa fàcil pe a la majoria de la gent. Un sent ment natural hi inclina. Fins l'ar ho idealitza i la poesia ho canta ser se esforç. És més difícil, en canv estimar i fer bé als qui no coneixen o tenim lluny. L'a. s'ha d'anar am pliant, el catolicisme s'ha de fer so cial. L'a. ha d'abraçar cercles cad cop més amples; si vol ser autènt cament cristià s'ha d'estendre a to hom. Déu és l'inventor d'aquest a universal que ha de ser el motor d totes les accions humanes. Crist h portat al món aquesta idea i li h donat vida i força. No és obra d cap savi de la terra. IV, 111-115.

AMOR CONJUGAL. És l'a. típicamen humà, intermedi, de naturalesa en sems material i espiritual (Ausiàs March). I, 605s.

AMOR LLIURE. La maçoneria l'ha aprè de les bèsties. El seu crepuscle ves perti és el matrimoni civil. I, 296

No veu en la unió conjugal ca més fi que la satisfacció de la con cupiscència. És la llei del socialis me. V, 125.

En definitiva, ve a dir que els ho mes i les bèsties no es diferencie

en la manera de multiplicar-se. No sempre és exposat cruament. Sovint hom s'acontenta d'afluixar el vincle del matrimoni i preparar el terreny amb la pornografia. V, 200.
AMOR PROPI. És el motor del liberalisme (lliure concurrència il·limitada), que fatalment es tradueix en odi al proïsme. I, 353.
ANA DE MENDOZA. III, 615.
ANA DE SAN BARTOLOMÉ. III, 617.
ANACORETES. Vide FILIACIÓ DIVINA.
ANACREÓ. IV, 23.
ANALFABETISME. Vide PAGESIA.
ANÀLISI. No solen tenir talent analític els homes temàtics que tot ho relacionen a un ideal. III, 727s.
ANARQUIA ARTÍSTICA. No hi pot haver bellesa en l'a., perquè en tota bellesa hi ha ritme de vida, i doncs llei i ordre. III, 646.
Vide ANARQUISME ESTÈTIC, SUBJECTIVISME ARTÍSTIC.
ANARQUISME. És la terminació lògica de la maldat humana. L'home contra la llei de Déu es llança al plaer, s'adora a si mateix. No troba la felicitat i es desespera i trenca l'ídol. IV, 86s.
L'aspiració de l'a. ve de les més profundes arrels del cor humà. Vol el regne de l'amor i la supressió de tota duresa i lligam exterior. Res no hi ha de més just. Però ho intenta per camins absurds. En la devoció al Sagrat Cor de Jesús, l'a. pot trobar satisfeta la seva aspiració. L'amor és vida del cristià i tota la seva llei. Li ve de dintre i la troba suavíssima i natural. IV, 480.
L'a. nihilista és la forma pràctica del pessimisme i l'escepticisme que imperen en la filosofia, en l'art i fins en la política. Tot plegat ve del dubte i la manca de fe. Són crits desesperats de membres del cos social que no poden mantenir-se en la posició violenta del dubte i es llancen a la destrucció universal. Són veus insatisfetes que, en certa manera, com els antics profetes, demanen el Just al cel, testimonis de la insuficiència de la naturalesa humana. Hi ha prínceps i savis anarquistes, perquè l'a. no ve de misèria material, sinó de misèria espiritual. IV, 583.
La secta anarquista havia posat càtedra d'iniquitat a Vic. La publicació fou condemnada per Torras i Bages. V, 148s.
Les sectes anarquistes no volen el millorament de l'obrer ni l'elevació del poble, sinó la destrucció del cristianisme. V, 149.
Les sectes anarquistes, en la seva lluita contra el Fill de Déu, es disfressen d'amigues de la llibertat del poble. Aprofiten la moda, el que té predicament i allò que és una aspiració popular per tal d'influir. V, 150.
No pot portar un millorament del poble, ans només la revolució. L'arbre dolent no pot donar fruits bons. L'equilibri i la justícia socials sols són obra del seny i de la serenitat de la raó, i les sectes encenen les passions. Els seus doctors no practiquen el que prediquen, llevat de raríssimes excepcions. La secta mai no tindrà sants. V, 151.
No comprèn el que és sacrifici. El té per una monstruositat. Cerca el plaer i, quan no el pot tenir, es gira contra la naturalesa —la societat— i malda per destruir-la. V, 156s.
Els anarquistes executors d'atemptats antisocials són menys culpables que els qui, amb llurs propagandes, els han mogut a cometre'ls. V, 157.
Té una musa inspiradora: els falsos profetes de la mentida. Prediquen el que agrada i afalaga, no el que és veritat i sol mortificar. Pels fruits es coneix l'arbre. La fe catòlica inspira els màrtirs. Els escrip-

tors enemics de l'Església inspiren els autors dels atemptats anarquistes. V, 157s.

És un pecat contra la naturalesa, ja que nega el seu Autor i Legislador. V, 159.

Rebutja la fe i la veritat. Per això no té equilibri, no sap com jutjar la família i la societat. La raó natural dóna suport a aquestes institucions; però els anarquistes rebutjant la fe, també han rebutjat la llei i la fórmula que les manté. Per això volen destruir la societat. V, 240.

Els anarquistes són orgullosos. Han rebutjat la fe i no veuen com pot sostenir-se la societat. No l'admeten i la condemnen. Sovint es condemnen ells mateixos per poder executar la sentència contra la societat. Aquests homes desesperats que maten, si haguessin cregut en el Crist, sovint serien capaços de sacrificar-se pel bé del proïsme. V, 240s.

Els periòdics, amb raó, titllen de desequilibrats els anarquistes. No tenen base sòlida on assentar-se, perquè no creuen en la veritat. V, 240.

És el «no» absolut als principis i lleis que determinen el ritme social i l'equilibri de la humanitat. Es contraposa al Crist com el «sí» i el «no», la mort i la vida. V, 242.

Té una forma idolàtrica. Vol suprimir el cristianisme. Sense tenir en compte la dinàmica social, vol bastir una civilització nova. És una aberració, i així serà jutjada per la història. Dóna als anarquistes un caràcter sacerdotal. Ofereix sacrificis humans per regenerar la humanitat. V, 244.

L'a. significa la negació de la veritat. Li és enemic sempre. Si l'acceptava, ja no fóra a., perquè acceptar-la és subjectar-se a la seva llei. L'anarquista és l'home fracassat que no encaixa en cap ordre social, i ha de ser rebutjat. Fins és nefasta la seva mort per l'ideal. És un màrtir al revés. V, 255.

Els anarquistes pressenten la necessitat d'una expiació. Per això maten. Materialitzen les aspiracions de la justícia i l'expiació. Fan com els jueus que entenien en sentit material i polític les profecies del Rgne de Déu. L'anarquista pot morir pel seu ideal, però serà tan sols una peça que no encaixa en el ritme de la societat i és rebutjada. V, 255.

És antitètic de tota edificació social. Déu l'ha permès per castigar l'orgull dels qui per vanitat neguen literàriament els principis salvadors i eminentment socials de la veritat i la llei de Déu. Els anarquistes realitzen aquestes idees orgulloses de gent lleugera i tèbia d'esperit. V, 257s.

És l'heretgia per excel·lència. Rebutja la llei sense la qual no és possible la vida en cap ordre. S'identifica amb l'odi i la destrucció, donat que la llei —cristiana— es basa en l'amor. V, 308.

Ensenya que la religió, la pàtria i la família són impediments de la felicitat humana. Avui l'a. té molta influència en la nostra societat i desvetlla l'odi contra la fe, la pàtria i la família. Cal defensar aquestes institucions que es basen en la llei natural. Així l'Església defensa la naturalesa humana. V, 393-394.

Se li fa insuportable tota autoritat i, per tant, s'impossibilita la vida social. Generalment, després de matar l'autoritat es mata ell mateix. És l'odi a la societat. No pot sofrir cap trava. VI, 109.

El «jo» dels anarquistes és el gran enemic de la societat, perquè és el tirà de tots els altres. VI, 439.

És una manifestació del contrast, difícil de conciliar, entre l'estatisme i l'humanitarisme. II, 622.

Vide CULTE, SANG, NIHILISME, INFINIT, FILIACIÓ DIVINA, JERARQUIA, PSEUDO-MÍSTICA, SOCIALISME, DESESPERACIÓ, JESUCRIST, CONCUPISCÈNCIA.

ANARQUISME ESTÈTIC. Nega que l'art tingui llei. Dóna el domini a la fantasia. Posa, doncs, l'art i el geni al nivell de la bogeria. No fou perquè sí que Nietzsche parà boig. II, 335s.

És germà de l'a. social i ve de l'a. de l'esperit. És un trencament o alteració del ritme de la vida o llei dels éssers. Destrueix la bellesa. En les lluites, en els conflictes de passions i rebel·lies hi ha una sublim harmonia —s'hi compleix una llei. Crist ho afirmà en preveure les oposicions al seu Evangeli. No és a. e. no voler subjectar-se a les normes plàcides del sensualisme clàssic. L'ànima no ha d'adormir-se. La llei, en aquest cas, era aparent, parcial. Els anarquistes de l'art neguen àdhuc aquesta llei parcial dels sentits i cauen en la contradicció de negar tota llei coneguda. Volen imposar les seves fórmules —altrament dit, les seves lleis— als altres. II, 339s, 344s.

En l'a. e., tant com en el polític, hi ha molt de diletantisme. Els anarquistes neguen la llei i volen imposar la seva als altres, a vegades, per imitació del gust dominant. Són sempre, també, un cas de pur diletantisme, incapaços d'arribar a tenir fecunditat, de propagar l'art en el poble i educar-lo. Les seves obres interessen només com a casos individuals. II, 345.

No voler Déu és l'a. essencial. Tot poder ve de Déu i sense Déu no hi ha poder. Tota escola sense Déu és llavor d'a. VI, 162.

ANASEOS. I, 361.

ANASTASI. III, 501.

ANATOMIA. Els estudis anatòmics, amb la dissecció de cadàvers, portaren conflictes i lluites en algunes Universitats d'Europa. I, 686s.

ANAXÀGORES. III, 481, 483.

ANAXIMANDRE. III, 481.

ANAXÍMENES. III, 481.

ANDORRA. És l'únic país català autònom. Quan es concedí el cardenalat al seu copríncep (Dr. Casañas), quedà honorada Catalunya sencera. El Dr. Casañas defensà el caràcter nacional català en aquest petit Estat contra l'absorbent influència francesa. III, 686.

ANDREU (S.). VII, 338.

ÀNGELA MARGARIDA SERAFINA. VI, 445.

ANGÈLIC, Fra. II, 284, 314, 320, 397, 473. III, 620s, 623.

ÀNGELS. Són admesos per Ll. Vives. I, 641.

En la jerarquia angèlica, els querubins són els à. de la intel·ligència; els serafins, els de l'amor. Ambdós ordes es complementen. II, 257.

El món angèlic governa el món humà. La terra està subjectada a un principi espiritual superior. II, 427.

Amb un enteniment superior al de l'home, coneixen millor Déu i, per tant —l'amor proporcionant-se al coneixement—, l'estimen més. IV, 182.

Són purs per natura. No tenen les febleses de la carn. Han conegut experimentalment l'Amor Infinit. Als à. no els costa de ser purs. En ells la puresa no pot tenir resplendors de victòria com en nosaltres. IV, 390.

Entre ells hi ha prínceps i diversitat de jerarquies. IV, 441.

La ciència, l'acció i la perfecció surten del Verb i s'escampen pels diferents graus de la jerarquia angèlica, per mitjà de diferents prínceps. L'un ho dóna a l'altre. L'amor els uneix. El príncep porta la pauta, el ritme. Els superiors il·luminen els inferiors, i el Verb etern els il·lumina tots. IV, 441.

Són esperit purs i no necessiten aliment material. Només viuen de la veritat i de l'amor de Déu. S'hi

comuniquen sense cap mitjà material o carnal. V, 556s.

Els invoquem i ens hi unim en la Missa, perquè, més intel·ligents i coneixedors de Déu que nosaltres, ens ajudin a lloar-lo. VI, 81.

Sempre tenim necessitat dels à., sobretot a l'hora de la mort. VII, 377.

L'home és de Déu i tot és de Déu, perquè tot depèn d'ell. Però l'à. ho és d'una manera especial. L'home és creat per Déu del fang de la terra. S'alimenta de coses materials i fins les seves idees li vénen a través de la matèria i s'hi barregen. L'à. és de Déu pel seu origen, per l'aliment i per la intimitat. Per aquests tres motius el sacerdot s'assembla a l'à. IX, 86s.

Vide LLENGUA, JESUCRIST.

ANGLATERRA. És terra de llibertat, perquè hi influí molt el cristianisme. I, 335s.

Ha conservat la llei consuetudinària —el pacte de les regions amb l'Estat— per influència del cristianisme. II, 41, 43.

Guardadora de la forma regionalista medieval, ha estat capaç de colonitzar i civilitzar molts pobles. II, 51.

La seva forma regional té per base la parròquia. Així s'endolceix la duresa natural de la societat civil amb el principi espiritual. II, 54.

Hom hi honora el treball i l'ofici que han donat riquesa i categoria social. II, 514.

S'hi ha conservat un cert sentiment de religiositat, malgrat el daltabaix del protestantisme, perquè la família anglesa, al revés de l'espanyola, ha conservat les pràctiques de pietat col·lectives dintre la llar. Així ha estat resistent a la dissipació que comporta la vida colonial i l'exercici del comerç lluny de la pàtria. En aquest sentit no ha fet tant de mal als anglesos el protestantisme com a nosaltres el liberalisme. IV, 522.

La seva constitució democràtica data de quan el país era anomenat l'illa dels sants. V, 150.

El catolicisme hi va créixer molt amb motiu de la Revolució francesa. Els clergues exiliats hi exercirent una influència apostòlica. V, 271.

ANGLOSAXONS. Són lliures, perquè tenen el costum com a llei. II, 48.

Conserven la forma social regionalista de l'Edat Mitjana, i això els dóna virtut civilitzadora i colonitzadora. Mantenen nítids i vius els seus elements socials (propietat, família, autoritat social, etc.) i poden ensenyar-los als altres. II, 51.

Llur llibertat els ve d'haver conservat el dret consuetudinari. Nasqué en una època d'unitat en allò que és essencial. Per això no és destructiva. No pot adoptar-se al pes de la lletra en altres països, precisament perquè és consuetudinària. II, 99s.

En ells predomina l'organització autonòmica regionalista. II, 198.

Malgrat llur caràcter positivista donen una gran importància a la religió, a l'art i a la filosofia, amb que reconeixen que l'home és un ésser eminentment contemplatiu i que en la contemplació hi ha el goig més alt. II, 584, 610.

Conserven més que França i Espanya les festes de família, que entre ells vénen a ser com un «culte intern» de la llar. IV, 82.

ÀNIMA. És «quodammodo omnia». Per la contemplació assoleix fins la perfecció i la felicitat de Déu. I, 60.

Sense la substancialitat permanent de l'à. humana no és possible la història dels pobles ni dels individus. I, 292.

La seva espiritualitat es prova per les seves funcions: recordar, entendre, estimar, pecar (Llull). I, 479s

Està tota en totes les parts del cos. I, 599.

Les qüestions de l'ànima no es poden tractar per la raó natural. I, 642s.

Salvar l'à. ha d'orientar tota l'activitat de la vida del cristià. VI, 421.

L'à. (o el cor) de l'home té grans aspiracions, que no pot satisfer, si no es dóna a Déu. IX, 449-451.

El pensament cristià prova l'existència de l'ànima pel pensament de la immortalitat, per la set de veritat i per l'anhel de felicitat. III, 475-478.

Vide FILOSOFIA ANTIGA.

«ÀNIMA UNIVERSAL». Wagner posa en l'à. u. el complement de la unió amativa. En retrobar-se en aquesta mena d'immortalitat despersonalitzadora, els éssers s'unifiquen. És millor l'explicació de la teologia catòlica amb la unitat deïforme de la glòria, que no suposa la despersonalització. II, 300s.

ANNA MARIA DEL SANTÍSSIM SAGRAMENT. I, 469.

ANSELM (S.). IV, 41. V, 495. VI, 474.

ANTICLERICALISME. Vol que en tota manifestació de vida externa i pública —naixement, matrimoni, mort, etc. es prescindeixi de la religió, i que aquesta només es professi a l'interior de les consciències. V, 443.

Presenta la religió i l'Església com els principals enemics de la democràcia i del poble, malgrat la identificació de l'Església i de la seva jerarquia amb allò que constitueix el nucli fonamental de la democràcia: l'elevació del poble i la divina dignitat del pobre. En l'a. —en l'odi contra l'Església— s'uneixen partits d'ideologia diferent i enemics entre ells. Podem esperar que un dia s'imposin el seny i la raó i hom no vegi en el clericat l'enemic de les classes populars, de les quals han sortit precisament la immensa majoria dels sacerdots. Una democràcia que ataca la llibertat religiosa és enemiga de la llibertat. III, 179-182.

Vide ESGLÈSIA.

ANTICRIST. Fou anunciat per sant Vicenç Ferrer, que va preveure, inspirat per Déu, la vinguda del modern esperit anticristià. I, 507.

Serà un individu, mourà grans persecucions contra l'Església, portarà un senyal al front i obligarà tothom a portar-lo. El diable li ensenyarà l'art d'alquímia (Eiximenis). I, 565.

L'apòstol sant Joan diu que ja era nat, perquè es referia a l'esperit anticristià. I, 565.

ANTICRISTIANISME. Uneix totes les sectes que tenen odi al clericat i s'oposen a l'expansió de la religió cristiana en la societat. Presenta diferències pels mitjans d'actuació, però el fi és sempre el mateix. Entre l'anarquisme i els parlamentaris anticlericals hi ha un lligam molt estret de parentiu espiritual: tots descendeixen de l'odi a l'Església. Han abjurat de l'amor i els caracteritza l'avorriment a l'home, fill de Déu. Negant l'obra de Jesucrist, neguen Jesucrist; negant Jesucrist, neguen Déu. No poden estimar l'home, perquè l'home es diversifica molt pel caràcter, les qualitats, etc., i només es pot estimar —es fa estimable— pel qui considera que tots som fills del mateix Pare. Negant Déu, l'home és un llop per a l'home. V, 152s.

ANTOINE, S.I. II, 484.

ANTON D'ÀURIA. I, 522.

ANTONI ABAT, (S.). III, 40, 695. V, 21, 529. VIII, 190. IX, 111.

ANTONI DE PÀDUA (S.). II, 274. IX, 217, 479.

ANTONI M. CLARET (S.). Breu semblança de sant A. M. C. amb motiu de la declaració pontifícia de «Venera-

ble» en el seu procés de beatificació. És una glòria per a la vila de Sallent. VII, 33-35.

Al seu temps fou l'autor més llegit d'Espanya i el predicador més popular. Es féu una subscripció per erigir-li un monument a la vila de Sallent. VII, 177s.

Fou intens el seu apostolats de les missions populars. Com a bisbe a Cuba, confessor de la família reial i fundador de congregacions, la seva obra va assolir una gran fecunditat. IX, 133.

Vide II, 477. III, 8, 28. IV, 484, 490s. V, 418. VII, 33ss, 143, 177, 308, 407. VIII, 388. IX, 133.

ANTONI PIUS. III, 500.

ANTONIO, NICOLAS. I, 362, 406, 495, 533, 537, 584, 664, 668, 676.

ANTROPOMORFISME. Neix de la dificultat de representar-nos Déu espiritualment. Quan els antics solitaris no pogueren representar-se Déu en forma humana, pel perill d'adorar les formes, es van sentir com desemparats. V, 118.

ANUNCIACIÓ DE MARIA. En l'A. de M. venerem la grandesa de la seva dignitat. V, 41.

És el germen del cristianisme, l'Encarnació del Fill de Déu. Per això l'Evangeli de l'A. dóna molt de relleu a Maria, que representa la humanitat. La humilitat és enaltida, l'obediència és coronada, la pobresa és enriquida. Invoquem sovint l'auxili de Maria. VIII, 76-78.

És l'esdeveniment més extraodinari que han vist els segles. L'àngel dóna a Maria el màxim elogi: «plena de gràcia». És la criatura més santa, i la més poderosa quan intercedeix per nosaltres. No es condemna qui li té una devoció veritable. VIII, 410-412.

Vide IMMACULADA CONCEPCIÓ.

ANY LITÚRGIC. L'Església ha distribuït l'any en diverses èpoques, a les quals ha donat un esperit particular. Tots aquests temps litúrgics tenen per objecte la nostra salvació i santificació. IV, 510.

ANY SANT. L'Església ha donat al Jubileu de l'A. S. un caràcter de penitència col·lectiva i pública pels pecats del món. IV, 532.

ANY SANT 1900. El 1899, darrer any del segle XIX, el món celebra l'entrada del segle XX amb l'Exposició Universal de París. L'Església també ha de celebrar-la amb un A. S. mena de «carmen saeculare» a glòria de Déu, autor dels segles. Ca pensar en l'eternitat i mantenir-no vigilants com les verges prudents A les poblacions amb cinc o més sa cerdots, aquests faran davant e Santíssim una lectura espiritual se guida de la Visita i les Lletanies del sants cada dia durant una setman Es donen disposicions similars pe als sacerdots que es trobin en altre circumstàncies. Es nomenarà cada parròquia una Junta de pe sones piadoses perquè ajudi els re tors a organitzar i celebrar els d versos actes que més endavant e determinaran. Els rectors donara compte al Bisbe del complime d'aquestes disposicions. VII, 18-2

Es fan pelegrinatges a Roma am motiu de l'A. S. Torras i Bages te no poder-hi anar, perquè fa poc qu és al bisbat. Però recomana que vagin tots els diocesans que pugui Podran prendre part en la peleg nació que sortirà de Barcelona. I fe s'enforteix prop dels sepulcr dels Apòstols i dels màrtirs. V. 50s.

S'estén a tot el món el jubileu d 1900, i s'expliquen les condicion els llocs per guanyar-lo dintre el b bat de Vic. VII, 70-74.

ANYELL DE DÉU. Imatge del sacrifici Crist, atreu les ànimes justes, q es regeixen pels seus ensenyamen

i per ell vencen les forces adverses del mal. Només se salvaran els qui hagin estat purificats amb la seva sang. Tot el misteri de salvació que s'inclou en l'A. de D. ens és revelat a l'Apocalipsi. VI, 76s.

Nom i imatge de Crist, que morí jove, sacrificat per redimir-nos del pecat. IX, 442s.

És símbol de la innocència expiatòria de Jesús. VI, 92.

És un nom que donem a Crist, perquè en el NT s'ha presentat humil i misericordiós, fins al punt d'expiar pacientment els nostres pecats. III, 103.

ANZIZU, MARIA EULÀLIA. IV, 151ss.

APARENCES. L'home es deixa seduir per la forma i les a., en detriment de la substància i la realitat. III, 726.

Els homes en fan més cas que de les realitats. El món s'estima més semblar que no pas ser. IV, 121.

APEL·LACIÓ. Dret eclesiàstic d'acudir a Roma segons les lleis canòniques, sense destorb per part del poder civil. Les regalies, el gal·licanisme, etc., impedien l'a. (538).

APELLES. II, 258, 273s, 379, 435. III, 721.

APETIT. L'home, àdhuc amb l'auxili de la gràcia, domina els seus instints i apetits inferiors no pas plaentment, sinó violentant-se (Ausiàs March). I, 594.

Estan regits i encaminats per institucions naturals, sense les quals resultarien malèfics. II, 37.

Vegeu MOVIMENTS.

APOCALIPSI. El Concili de Constança atribueix a sant Vicenç Ferrer el caràcter apocalític d'enviat de Déu. El mateix sant se'l reconegué. També els contemporanis. I, 507s.

L'A. ens explica que Déu enviarà a la terra missatgers de la misericòrdia divina en les grans crisis de la humanitat. I, 507.

Parla del segell que portaran els seguidors de l'Anticrist i que voldran fer portar a tothom. I, 564s.

APOLLO. III, 444.

APOLOGÈTICA. Hi ha una a. que parla molt dels béns que la societat deu al cristianisme i no diu que la pràctica personal de la religió cristiana és la realitat del cristianisme. I, 111s.

En la discussió amb els qui neguen Déu o no admeten la fe, no hi pot haver uns principis comuns o un terreny neutral d'avinença, perque entre el sí i el no no hi ha terme mitjà; qui no diu ni sí ni no, no diu res. III, 304.

La fe és un obsequi racional a Déu. La seva defensa ha de fer veure els punts febles de l'adversari, com ja ho feia sant Pau. Ha de posar en clar que la increença porta a la immoralitat i a la desgràcia i la creença al bé i al manteniment de la dignitat de l'home. Tanmateix el mètode de fer-ho ha de variar, perquè les circumstàncies històriques canvien amb el temps. Per això l'a. és diferent segons les èpoques. El seu procediment no és el sil·logístic o dialèctic amb preferència o exclusivitat, sinó un complex de moltes metodologies, com veiem en sant Agustí i en Newman. Déu crida l'home de moltes maneres, i així es manifesta la seva potència infinita. L'a. és una preparació d'aquest camins de Déu. El primer sentit que ens cal per caminar és la vista; però els altres també ens fan servei. Per fer el camí cap a Déu, primer ha de parlar la raó; però no pot callar el sentiment ni cap altre sentit o facultat humana. III, 308-310.

Ha d'inspirar-se en els estudis crítics i espirituals sobre la sagrada Escriptura. III, 321.

Varien els costums, els pobles i les institucions humanes. L'Església es manté sempre idèntica com

a signe i propulsora d'unitat i universalitat. També l'a., defensant sempre la mateixa veritat, ha de parlar tanmateix diversament en tots els llocs i èpoques. I més que parlar ha d'obrar, bo i fent que totes les realitats humanes siguin honestes i equitatives. L'a. de la gràcia és la del bé i de la santedat. No la de les paraules persuasives del saber humà, sinó la dels efectes sensibles de l'Esperit i de la virtut de Déu. És l'a. que s'apuntala en la pedra ferma de la veritat que ve de l'Esperit de Déu, i no en la sorra movedissa de les opinions humanes. Ha d'estudiar també les ciències humanes, o sigui, les veritats naturals, que són com el preàmbul de les sobrenaturals. Però la paraula que l'a. els diu ha de ser eco del Verb de Déu, que per això va venir al món, i ha d'anar sempre acompanyada de les obres de la caritat. L'excés de paraules sempre és en detriment de la veritat. La profusió d'idees i opinions fa que s'esvaeixin de pressa sense deixar rastre. III, 328-332.

Vide CONVERSIÓ, MARIA, TOMISME, ESGLÉSIA.

APOLOGÈTICA DE BALMES. No predica l'autoritat catòlica directament, però en fa ressaltar tot el que la fa estimable als lectors. I, 712.

Mira de col·locar-se en el terreny sòlid de la veritat, la humilitat i el coneixement real de l'home i de Déu. III, 304s.

Ensenya que la santedat convenç més i porta més gent a la fe que la ciència i els arguments dels savis catòlics. Probablement han fet més conversions la predicació i els escrits de sant Francesc de Sales que les «Variacions» de Bossuet. L'a. sola és impotent sense l'acció de la gràcia. III, 311.

Vide BALMES.

APOLOGÈTICA LULLIANA. Llull defensa la religió amb arguments d'ordre natural sense tecnicisme escolàstic, Ço que els fa populars i de gran utilitat. Continua l'esperit dels dominics del temps de Jaume I. I, 449.

APOLOGÈTICA VIVISTA. Pugna amb l'escolasticisme decadent i amb els excessos del Renaixement. Sosté la limitació humana: l'home ha de ser portat a la fe i a la raó, la religió s'introduí amb els miracles, els sants pares i els teòlegs demostren que la fe guia l'enteniment per no errar, no podem comprendre els misteris, tot i que són útils, el món no és etern, fins les sectes s'han beneficiat de la llum cristiana, l'Església ha fet assequibles a tothom els coneixements que abans només podien tenir els savis, sols l'Església (com a religió) protegeix totes les arts i ciències, perquè la veritat no contraria la veritat, sols l'Església —el cristianisme— agermana els homes amb la caritat, sense destruir el sentiment de pàtria. I, 653ss.

APOSTASIA. Els homes, si se separen de Crist després d'haver-lo conegut, són pitjors que els qui no han conegut Déu. Avui que la civilització ja és vella, ens trobem que molts moderns que han abandonat Crist voldrien destruir amb ferro i foc l'autoritat, la propietat i el matrimoni, bases socials. En la literatura i en la pràctica de la vida el respecte a aquestes institucions ha minvat terriblement. IV, 591.

L'apòstata que ha conegut Jesucrist i n'ha renegat no pot estar de bona fe. IV, 656.

És pitjor una societat cristiana que rebutja el cristianisme que no pas una societat pagana que no ha conegut el Déu veritable. L'a. revela una subversió interior: la victòria de les males passions, i doncs de les tendències egoistes i antisocials de l'home. Les societats apòs-

tates viuen en estat convulsiu, no tenen pau. Els pobles pagans antics guardaven cert equilibri, perquè reconeixien principis bàsics, bé que sacrificaven una part dels homes —el poble baix— en bé del tot. IV, 592.

És abandonar la veritat coneguda (pecat contra l'Esperit Sant). VI, 464.

APOSTOLAT. És perillós voler que tot fidel sigui un apòstol. Ningú no s'ha de dedicar al bé espiritual d'altri sense estar ben segur d'ell mateix. No es pot ser mestre sense haver passat un temps d'estudi i de discipulat. I, 139.

Tots els cristians, encara que no siguin sacerdots, han d'ajudar el Crist a salvar les ànimes, amb consells, amb bon exemple i servint el culte. Que el Sagrat Cor de Jesús ens faci la gràcia de contribuir a l'escampament del bé i a la regeneració de la nostra societat esgarriada. IV, 219s.

No convé predicar l'Evangeli a ventres buits. L'evangelització ha de fer-se sense desatendre les necessitats materials del poble. L'auxili als germans necessitats sempre serà la millor manera de fer conèixer la doctrina de Crist. V, 136s.

Vide SACERDOT, CATECISME.

APÒSTOLS. Confiaren als diaques els ministeris de caràcter exterior i sovint de molta eficàcia pastoral, per lliurar-se a l'oració i a la predicació. Són una lliçó per als sacerdots d'avui en l'ordre temporal. I, 176.

Crist va voler que els A., uns homes illetrats i senzills, fossin els propagandistes de de la nostra religió perquè es veiés més clar que aquesta era obra de Déu i no de la saviesa o el poder dels homes. V, 408.

Vide DONS SOBRENATURALS.

APREHENSIÓ. Vide MOVIMENTS.

APRIORISME JURÍDIC. Vol acomodar la terra a les lleis i no les lleis a la terra. I, 669.

AQUILLES. II, 350, 439, 445, 482, 544, 600.

ARA. Se suprimeix la funda que sol cobrir les a. dels altars on se celebra la Missa. VII, 81.

ARAGÓ. I, 307, 339.

A la Corona d'A. hi brillava la llibertat regional quan l'Església hi era més influent. I, 339.

Jaume I infongué una nova vida a la vella constitució aragonesa, sense canviar-li l'esperit. I, 406.

ARBITRATGE PAPAL. El Papa l'ha exercit modernament entre alguns Estats; però no com un dret (a la manera de la cristiandat medieval), sinó per la seva superioritat moral, reconeguda pels concorrents. II, 156.

ARCÀ DE L'UNIVERS. El Gran A. de l'U. és el principi bàsic de la maçoneria. Tant pot significar la natura (doctrina esotèrica, negadora de Déu i panteista), com el Creador del món (doctrina exotèrica que permet de fer-se maçons a homes que conserven sentiments religiosos). I, 76.

ARCADI. III, 500.

ARENÓS, SANXA D'. I, 581.

ARIBAU. I, 386. II, 114, 304.

ARIDESA. L'a. de l'amor és produïda, de vegades, pel mateix excés d'amor (Ausiàs March). I, 599s.

ARIMANY. II, 291.

ARISTOCRÀCIA. No n'hi ha a Espanya. Ha estat substituïda per l'oligarquia d'uns polítics que, del govern, en fan un «modus vivendi», sense representar res en el comerç, en la propietat, en la indústria o en la ciència. I, 323s.

Eiximenis es mostra poc amic de l'a. Reconeix els béns que pot haver portat; però, de fet, assenyala els vicis, excessos i crims de què se sol fer culpable. Diu que les ciutats no volen els nobles. I, 568, 578.

Eiximenis prediu la desaparició de l'a. en el governament dels pobles, i assegura que l'organització social serà popular o republicana. I, 578s.

Anant-se'n del lloc on havia de complir les seves funcions, ha perdut tota influència i ha anat desapareixent. II, 68.

Arribarà a fer-se inútil. Preferí un nom al talent, a la virtut i a la importància social efectiva. Déu potser la volgué fer desaparèixer amb la Revolució. II, 73.

Eiximenis anuncia que passaran les preocupacions aristocràtiques i regirà la justícia popular. II, 76s.

Vide NOBLESA, TREBALL.

ARISTOCRÀCIA ARAGONESA. Va posar dificultats al rei Jaume I. I, 406.

ARISTOCRÀCIA CATALANA. Vide CASA DE PAGÈS.

ARISTOCRÀCIA FEUDAL. A Catalunya l'a. f. era inferior en potència social (il·lustració, bons costums) a la classe popular dels mercaders i els industrials. I, 373s.

ARISTÒFAN. III, 482.

ARISTOTELISME. Segons Ll. Vives, fou corromput per les escoles medievals. I, 658.

Vide FILOSOFIA PERIPATÈTICA.

ARISTÒTIL. I, 172, 183, 222, 339s, 337, 367, 369, 433, 458, 497, 561, 570, 591, 613, 627, 628, 638s, 640, 642, 643s, 658ss, 669. II, 105, 231ss, 238, 245, 252, 258, 319, 324, 435, 485, 531, 569, 594, 600, 604, 606, 614, 638. III, 247, 460, 480, 482, 485, 508, 520, 558, 560, 562, 612, 656. IV, 12, 33s, 37, 40s, 49, 586, 645, 745. V, 217, 439, 441, 450. VI, 461, 466s. IX, 262, 353.

ARMES. Les a. inventades de nou (bombardes) són execrables (Ll. Vives). I, 622s.

A Catalunya no hi havia restricció en el seu ús, fabricació i comerç (Callís). I, 671.

Vide MÀQUINES BÈLLIQUES.

ARNAU DE SEGARRA. I, 409.

ARNAU DE VILANOVA. I, 384, 385, 545. II, 114.

ARQUELAU. III, 483.

ARQUÉS, JOAN BAPTISTA. VII, 198.

ARQUIES. III, 486.

ARQUÍMEDES. II, 472.

ARQUITECTURA. És un retrat del caràcter del poble, perquè ha d'identificar-s'hi. No pot prescindir de les circumstàncies de lloc i temps, i fer-se obra original i personal de l'autor. I, 497.

En l'a. —com en la música— és on es veu més clara la necessitat d'una llei o ritme vital de l'existència dels éssers. II, 338.

Hi ha una a. cristiana. Les pedres en mans d'un artista cristià clamen i lloen Déu. Uneixen i solidaritzen les generacions. Representen allò que hi ha de permanent en la humanitat. Llur destrucció és una barbaritat, un cas d'estrangeria en els sentiments humans. Els pobles civilitzats els conserven. II, 430s.

Tots els seus estils i escoles tenen de comú els mateixos principis d'estabilitat, resistència, etc. Canvien només les modes en la proporció de les parts, l'ornamentació, etc. IV, 681s.

ARRIANISME. Es va fer semiarrianisme per hipocresia tàctica, en veure que no podia prevaler descaradament. I, 69.

Fou més imponent que el protestantisme. IV, 619.

Les disputes que promogué sobre la divinitat de Crist van fer llum en les relacions entre les dues naturaleses del Verb. IV, 678.

Negava la divinitat de Crist, tal com fan en definitiva les heretgies d'avui: honoren Crist només com home il·lustre. No fou vençut del tot fins a Efes, quan es proclamà que Maria era veritablement Mare de Déu. V, 403.

ART. El liberalisme centralista i absorbent és enemic de l'a. Treu les obres artístiques del seu lloc propi i les porta als museus. I, 308.

No és acceptable el principi de l'art per l'art. I, 626.

Vives es proposà purificar les a. de les tenebres gentils. I, 658.

Quan les a. es fan poc naturals, els homes acaben desenganyant-se i tornen a la naturalitat. II, 79s.

Té el poder de ressuscitar els pobles. Ho demostra el cas de Catalunya. II, 109s.

Fora de la vida natural —regional—, l'a. perd i es fa decadent. Els sentiments humans —sobre els quals versa— desapareixen. II, 181s.

No podem fer de l'a. una religió ni el podem divinitzar. El consol que dóna, la veritat que té, són resplendors que li vénen de Déu, veritable últim fi de l'home. II, 217.

Ha de prendre la seva llei de vida del cristianisme, que restaurà la vida humana. La naturalesa se solda amb la gràcia i se'n beneficia. II, 325s.

Les belles a., a desgrat de tenir múltiples formes i mitjans d'expressió ben diferents, poden produir en l'esperit una mateixa impressió i poden unir-se per formar un únic objecte artístic, com és ara una catedral. II, 219s.

Les a. han tingut sempre com del seu domini l'esperit i el meravellós, àdhuc entre els escèptics: l'esperit domina la matèria. Per això diuen vident a l'artista. II, 222.

És equilibrat quan s'harmonitzen l'esperit i la matèria. Goethe ho volgué fer i fracassà: el seu heroi s'estrella contra la terra. El Vaticà ha reeixit. L'esperit ha de sostenir el cos. II, 226.

Més naturalista que la naturalesa, ha de trobar i posar de manifest l'essència de les coses enfosquida per la disposició de la matèria. II, 232.

Té el seu fonament en la veritat (naturalisme veritable), única que pot donar-li permanència, impedint que sigui convencionalista o esclau de la moda, i fent que satisfaci l'home. L'a. fonamentat en la veritat reeixirà sempre, esvaïdes les utopies i els artificis que, de vegades, enlluernen. II, 233.

Els errors i les heretgies són profitosos, perquè fan fixar en aspectes parcials abans desatesos. II, 233.

L'obra artística és ensems matèria i esperit. II, 235s.

En l'art s'hi barreja l'element diví i l'humà, el cel i la terra, el cos i l'ànima, tal com passa en la realitat. II, 236s.

Hi ha una llum divina, un segell de Déu, en les coses. Tots els grans artistes l'han vista. Àdhuc quan en reneguen, se n'aprofiten per bestialitzar. II, 237.

Totes les a. han de respectar la integritat de l'home, que és cos i esperit, i no poden fixar-se sols en el cos, com, per a la pintura, voldria el positivista Taine. II, 238s.

L'obra artística és feta principalment per la intel·ligència, que guia la fantasia i els sentiments —l'obra d'a. essent espiritual i sensible. Quan aquestes darreres facultats preponderen, l'obra surt monstruosa per l'excés d'imaginació o de passió. II, 240s.

La religió no atenua el sentiment i el gust artístic, com pretenen els positivistes. Sant Tomàs ensenya la bellesa dels colors. II, 242s.

Sols quan les a. tenen en compte les realitats espirituals —l'arrel més profunda de la bellesa—, exerceixen una funció civilitzadora, car harmonitzen les facultats de l'home donant la primacia a la raó. Això no significa que l'a. per ell mateix ens

faci bons ni hagi de confondre's amb la moral. Per això, el veritable plaer estètic no pot avenir-se amb el plaer immoral. II, 245s.

Per ell sol no moralitza, encara que es fonamenti en l'equilibri de les facultats humanes. La veritat pot agradar i no ser seguida. L'a. ens fa entusiasmar amb el bé i la veritat; però l'entusiasme del bé no és la pràctica del bé. Exemple: Schiller i Rousseau. II, 247s.

Quan el bon sentit i la filosofia pràctica dirigeixen la vida, l'a. s'agermana amb la veritat i el bé (sant Vicenç Ferrer, P. Granada). Quan l'home es desequilibra (èpoques primitives i decadents), els novel·listes i els joglars, amb arts imperfectes i rudimentàries, amb engrunes de veritat i bellesa, dirigeixen l'esperit públic, amb preponderància de la imaginació o del sentiment. II, 248s.

Els grans artistes mai no van témer per la puresa de l'a. quan aquest es posa al servei de Déu. II, 249s.

L'a. ha de tenir llibertat, que no se li nega quan se li assenyala un fi religiós. Al contrari, aquest fi l'allibera, ja que treu la tirania imaginativa i passional i aferma la veritat i el domini racional de l'home, en què l'a. es fonamenta. II, 250.

No pot ser independent. Té unes normes —un ordre— que regulen la seva vida i el seu funcionament. Fora d'elles moriria, com passa a tots els éssers. El seu fi és millorar l'home. Si en lloc d'asserenar i ennoblir l'esperit i els sentiments, els pertorba, cau de la seva categoria. II, 252.

D'ell mateix no millora l'home, però enlaira el seu esperit: el treu de les concupiscències materials i el fa adonar de les realitats superiors. Amb elles el consola, almenys, pel desig (Luis de León). II, 253s.

El seu fi és l'home. L'eleva, li tempera les passions, l'acosta a l'ideal. No pot admetre's, doncs, l'a. per l'a. II, 254.

Té importància moral i religiosa. Els efectes de l'a. entès com cal —com a estètica— són saludables. L'a. ens posa en contacte amb l'Esperit superior, puríssim. Entre els artistes no són freqüents els criminals. II, 255s.

El seu fi, entrevist per Taine, és produir la consonància entre el propi esperit i l'íntima realitat de les coses. II, 255.

Té una íntima relació amb la filosofia. Ambdós viuen dintre el misteri i volen donar-lo a conèixer. La filosofia és la veritat com a llum de la intel·ligència; l'a., com a foc de l'amor. L'un completa l'altre i l'afavoreix. Ho ensenya l'experiència. On hi ha hagut grans metafísics, hi ha hagut també grans artistes. Així la jerarquia humana imita l'angèlica, en la qual hi ha querubins i serafins, àngels de la intel·ligència i de l'amor. II, 257.

L'a. veritable, no dominat per tiranies d'escola, no és encongit ni limitat: és una manifestació de l'infinit i sols troba límits en la naturalesa de les coses. II, 259.

No pot acontentar-se sols d'ombres i aparences (el misteriós, l'inassolible), ans ha de satisfer-se amb el veritable infinit. Tota tendència té el seu objecte. II, 259s.

És el culte a la bellesa, el procediment per trobar-la i manifestar-la. No pot parlar-se, doncs, del culte a l'a. II, 262.

Explica i revela la mateixa veritat que la filosofia i la teologia, però amb més força d'atracció sobre els esperits de la gent corrent. II, 262.

És un culte humà i natural a la bellesa infinita, i doncs a Déu. Sen-

se reconèixer el valor real d'aquest infinit, sia acceptant-lo, sia oposant-s'hi, l'a. no és possible. II, 263.

En totes les a. se suposa la lluita. Sense aquesta, l'a. no existiria, tant objectivament com subjectivament, tant a fora com a dintre l'home. L'a. és un moviment d'ascensió, de superitació, i doncs de venciment. II, 260s.

Té quelcom d'espontani i salvatge. El refinament arriba a matar-lo. No el creen les regles i l'estudi. Ve de dalt. II, 276.

És la realitat humana més acostada a l'ordre sobrenatural i diví. Amb la revelació, Déu s'ha manifestat a l'home i aquest, espontàniament, l'ha expressada en forma artística (salms, profetes). II, 276.

Porta a l'Infinit per camins naturals. De vegades, seguint-los, hom s'extravia i fa el boig. II, 277s.

Els seus límits són: la revelació en les coses sobrenaturals, el magisteri de la naturalesa pertocant a les formes i el criteri moral en allò que fa referència a les passions. II, 282s.

El cristianisme, les lleis cristianes, no l'encongeixen, ans l'eleven i l'engrandeixen. Exemple: Miquel Àngel. II, 284.

En l'a. resulten falses les lleis matemàtiques. El conjunt de les parts no és igual al tot. II, 283.

En l'a. és necessari l'estudi tècnic i la perfecció de les formes que cal imitar de la natura. II, 287.

Té una missió moralitzadora i civilitzadora, reconeguda pels antics pagans (Art poètica d'Horaci) i negada pels modernistes de l'a. II, 288s.

Té un horitzó immens (cel, terra, purgatori, infern) dintre el catolicisme. II, 292.

L'a. i la filosofia són bessons. Els artistes són una mena de metafísics. II, 291.

Les seves creacions són troballes que no es deuen a cap regla, fórmula o silogisme. El mateix artista no pot donar raó de com les ha descobertes. II, 294.

No s'han descobert nous continents artístics, com volen alguns (Clarín). Tot és vell. II, 293 n.

Les escoles i l'estudi, la influència d'un escriptor, etc., no creen l'obra artística. Cal l'entusiasme, la inspiració, l'influx de Déu. II, 298s.

Necessita la revelació, perquè necesita la inspiració que ve de Déu, i Déu ha parlat per la revelació determinant el camí que va cap a ell. Som a la ratlla fronterera entre el natural i el sobrenatural. II, 300s.

És superior a la ciència i a la filosofia. Expressa les coses, difon els grans principis educadors, no amb signes artificials, sinó valent-se de llurs formes naturals. II, 302.

L'a. que se serveix sols de símbols i mites es destrueix ell mateix. L'a. no s'ocupa dels signes artificials, sinó de les formes naturals. II, 302.

En les obres veritablement artístiques, hom hi ha vist sempre un element diví, «donat» a l'artista, d'origen forà, no après en els llibres. El mateix artista no se sap explicar com ha fet l'obra: és superior a la seva capacitat. II, 305s.

Les obres d'a. són pagades a preu d'or, perquè es consideren superiors a la capacitat de l'artista, irreproduïbles, «donades», inspirades. II, 305.

Necessita un llenguatge, una expressió, que concreti i determini. El títol d'un quadre contribueix molt a l'efecte estètic. Però això no passa en la música —imprecisa per naturalesa—, on trobem la màxima manifestació estètica. II, 309s.

Necessita sinceritat de sentiment, identificació amb la vida del poble. El convencionalisme, el simbolisme,

la manca de significació directa i natural del mitjà d'expressió, l'amanerament, són la mort de l'a. Hom fa el millor a. quan no es proposa «fer a.» i encerta l'expressió més adient a la cosa. II, 310s.

Hi ha a. en les manifestacions plurifacètiques de la vida d'un poble: jocs olímpics, processons, festes majors, oficis de Setmana Santa, Missa del Gall, etc. Llavors el poble és artista. II, 311.

Manifesta un atribut de l'Infinit: la bellesa, de què els éssers creats participen. Per això el poble, identificant-se amb l'a., tendeix a la unió. Tot està relacionat amb Déu, i doncs amb la bellesa. II, 311s.

El seu procediment és divers del de la metafísica, tot i tendir al mateix fi. No procedeix per reflexió, per comparació o per sil·logismes, sinó per inspiració que ve de fora de l'home, per una mena de visió immediata de les coses. II, 312s.

Segons confessió de Taine, l'a. i la ciència tenen un mateix fi, que resulta ser metafísic: conèixer les causes permanents i generadores de l'home. II, 313s.

La seva dignitat exigeix que no es faci del conformisme al medi social, al temperament de la raça, etc., el model artístic únic i indiscutible. L'originalitat, el lliure arbitri, la personalitat humana espiritual, hi tenen el seu joc. Moltes de les millors obres d'a. no són sinó sàtires contra el medi social que ha produït l'artista. II, 316.

L'obra d'a. depèn del caràcter del poble de l'artista, de les idees regnants, etc.; però no totalment. Sovint el geni trenca aquestes lleis i es mostra oposat al medi ambient (Cervantes, Ramon Llull). El mèrit d'una obra sovint augmenta amb el seu caràcter personal i original. II, 316.

En l'artista hi ha d'haver amc que el porti a la concepció intel·le tual i a la realització de l'obr L'amor ha de buscar-la per arriba a la possessió de les essències. I 325s.

La missió de l'a. és la purgació d tota superfluïtat: arribar a l'essèr cia pura (Miquel Àngel). II, 328s.

És profundament humà. Per aix enlloc no és estranger, bé que prer gui una fesomia especial a cada re gió. II, 331.

El gran a. no és sistemàtic. El grans mestres s'apoderen intensa ment d'un pensament, el coven, i des prés l'executen tan bé com saber sense preocupacions d'academicis me o modernisme. El concepte ma teix determina la forma. II, 332s.

Eleva i dignifica les coses, dón la visió de llurs essències i de llu caràcter fonamental. II, 334s.

Necessita llibertat, perquè el se horitzó és immens: tracta de la be llesa, que és un atribut de Déu. E món li és petit i s'endinsa en Déu Necessita també direcció —brúixc la— per arribar a port. II, 334.

Avui l'a. se sent temptat d'ambi ció. Davant l'amplitud dels seus hc ritzons, vol usurpar les funcions d la teologia i, sense ser dirigit pe ningú, vol erigir-se en director d l'esperit de l'home. II, 334.

Té un ritme vital, una llei, sens la qual ve el desordre i les extremi tuds; ell mateix no s'entén. Amb l llei, l'a. progressa i els seus fruit es fan assaonats i rics. Té el seu rit me vital, com totes les coses, i for d'aquest ritme ve la mort. Aquest necessitat és més evident en l'arqui tectura i la música. II, 338s.

Les a. no ens donen tota la fruï ció possible de la bellesa, perqu aquesta sols és un reflex de l'Infi nit, i per assolir-la caldria sortir d les condicions d'aquest món. II, 341

Serveix a tots els homes per a conèixer la bellesa i fruir-ne i perfeccionar-se. No hi ha a. salvatge. L'a. sempre és social, encara que es tracti d'obres desaforades: sempre hi ha una profunditat de sentit humà que ens trasllada a la regió de les coses perfectes. L'a. cerca la visió de la vida total, de l'Infinit; no la veritat fragmentària, com les ciències. II, 342s.

És més difícil aprendre l'a. i produir obres artístiques que no pas la química, les matemàtiques, etc. La inducció i la deducció porten a aquestes ciències, però no a l'a. La bellesa és misteriosa i cega, com l'amor, amb el qual és una mateixa cosa. II, 341s.

Té un caràcter social. És per a tothom, com la llum i l'aire. II, 344.

És inadmissible l'a. de saló, l'a. de secta, l'a. dels iniciats, l'a. individualista. II, 344.

L'a. que no és social, de tots els homes, destinat a tots, encara que produeixi obres interessants és híbrid, no té fecunditat, no es multiplica; les seves imitacions fan caure en el ridícul. L'a. universal, en sentit de popular, es propaga i educa el poble. II, 343ss.

L'a. no és possible sense la distinció personal de cada individu. En el panteisme, desapareguda la individualitat, confosa amb l'Infinit, l'a. desapareix, i igualment la ciència, perquè són un camí que l'home fa cap a l'Infinit. La creació dels caràcters, allò més excel·lent de l'a., no hi és possible. El decorat serà esplèndid, però el drama serà nul. Serà un a. passiu i no actiu: afalagarà el sentiment, però no il·luminarà l'enteniment ni estimularà la voluntat. No exercitarà la vida racional. II, 349s.

El desequilibri i la lluita són matèria de l'a., però no el seu objecte. L'a. es proposa l'equilibri, la pau, l'harmonia. Però l'emoció que prové d'estar en desequilibri, en lluita, ha fet que alguns tendissin a aquesta mena d'a. que excita les concupiscències. Llur únic motiu de preferència és el plaer. II, 352ss.

Li cal una doble llei: la veritat i la bondat. Trencant l'una es trenca l'altra. Imperen en totes les coses i fan possible la unitat i l'existència humana. Els homes sempre ho han reconegut, àdhuc en l'a. gentílic: Júpiter era l'àrbitre dels déus, l'encarnació de la llei. II, 355.

Necessita la certesa i l'afirmació, i no el dubte, per a progressar. II, 354.

Hi ha alguns moderns que neguen que l'a. tingui llei de veritat i bondat, i ells, en canvi, volen constituir-se en llei dels altres. De fet, però, algun cop la reconeixen pràcticament. Tan natural i íntima a l'home és aquesta llei. II, 355s.

Tot i no confondre'l amb la filosofia, la política i la jurisprudència, cal reconèixer la seva missió educadora del poble. Desvetlla l'amor a la bellesa, a la perfecció dels éssers, a allò que es necessita per a arribar a la plenitud i a l'harmonia de la vida humana. II, 358s.

És un element de la vida humana. Per això és social, destinat a tothom; i és inadmissible l'a. individualista, d'uns quants particulars. L'a. produeix una delectança pura i educadora per a tothom. Dignifica la vida social. II, 358.

És més humà i més general que la indústria, el comerç, les ciències, etc. Pertany a rics i pobres, savis i ignorants. S'identifica amb l'home. L'home és la seva llei. L'a. per l'a. és inacceptable. L'a. és per l'home. II, 359s.

L'a., interpretació de la bellesa feta per homes escollits, té una llei,

com la mateixa bellesa. Aquesta és un element de la vida humana, i doncs té una llei comuna i ha d'existir en tots. Per això l'a. exigeix un estudi, un aprenentatge, unes normes fixes. Només un boig pot tenir la pretensió de fer a. totalment original, sense escola ni tradició. La humanitat és una cadena; si una anella s'escapa, ja no pertany a la cadena. II, 359s.

Com totes les coses humanes, en conjunt progressa, amb naturals alts i baixos. Es dirigeix a Jesucrist, fi de totes les realitats humanes en la prolongació dels segles. II, 362.

Es una manifestació de la vida de l'home: una expansió que sols poden produir alguns més ben dotats que els altres. II, 361s.

Hi ha un a. elemental que es limita a motius d'ordre purament natural (vegetal o animal). Cal acceptar-ho, si entra dintre les lleis de la vida humana, que és múltiple en graus. II, 363.

Té sempre quelcom d'enigma, car la bellesa que l'a. produeix és manifestació de la vida, que en el seu grau màxim només es troba en Déu. Fora d'ell, la vida, i doncs la bellesa objecte de l'a., poden trobar-se en graus molt rudimentaris i també en manifestacions més plenes i complexes. II, 364.

Hi ha una llei que li dóna unitat, una identitat de vida en totes les èpoques. Aquesta unitat li ve de Déu. La influència divina, a través de la lliure voluntat dels homes, la determina amb més o menys perfecció. Així va ser en els temps clàssics. Era difosa en el poble per un imprecís coneixement de Déu; però amb molta més perfecció en temps cristians. II, 366s.

Té la seva font en Jesucrist, Vida vinguda de Déu i Bellesa infinita. L'a. que no ve d'ell és fragmentari. El que en deriva atreu universalment en el temps i en l'espai. II, 367.

L'a. que fem ara ha de ser dels nostres temps, i no dels temps passats. Però ha de lligar-s'hi, ha de tenir un ingredient constant, un element diví, que dóna unitat, que enforteix i consola i es fa entenedor a tothom. II, 369s.

Ha de prendre la seva llei de vida del cristianisme, que restaurà la vida humana. La naturalesa se solda amb la gràcia i se'n beneficia. Per això, reduir l'a. a la natura material és mutilar-lo; endinsar-se en el món espiritual sense Crist és anar a les fosques i sense guia, desesperar-se i sofrir. Però l'a. ha de ser elevació i consol dels homes. II, 370s.

L'a. que s'aparta de Crist, restaurador de totes les coses humanes, presenta dues aberracions: o es fa materialista i sensual, tancat en el món dels sentits, o bé, pres de ridícula ambició, rebutja la matèria i les formes, es forja un món espiritual purament fantàstic i escarneix puerilment el culte i la religió, mancat de fecunditat i d'influència social. II, 371.

El seu ideal, l'estel inspirador, la regla que el fa gran i fecund, és Déu. Ell és el qui dóna realitat i perfecció —«acabament»— a totes les coses. II, 371s.

Identificat amb la llei, s'identifica amb la vida. Només respectant la vida és possible la llibertat. Tot el que sigui forà a la llei és exotisme que passa al marge de la vida permanent. II, 372.

Torras i Bages no n'era especialista ni el conreava, però va conviure amb artistes, s'ocupà dels seus problemes relacionats amb la filosofia i estudià obres d'estètica. Més endavant, ja bisbe, sols va percebre, de la bellesa de l'a., el que en donen la Bíblia i la natura. II, 373s.

Tots els artistes i tots els homes confessen que no és possible de produir grans obres sense l'influx de l'Esperit de Déu. II, 374.

Les obres d'a. no són tan sols per als artistes. II, 375.

Les obres d'a. no poden reduir-se a expressions de forma externa, han de tenir esperit. Sols així l'a. produeix l'intens goig estètic tan humà. II, 375s.

L'a. és transmissor d'esperit. Eleva la vida humana. Ho prova el fet de tenir tothom per home espiritualitzat —no lliurat totalment a les satisfaccions sensuals, no materialitzat— aquell que té gustos artístics (espirituals). També un progrés en la civilització suposa un avenç artístic. Molts creuen que és bo d'introduir l'a. en la indústria per desmaterialitzar la vida. L'a. espiritualitza. II, 375s.

Sovint es prostitueix. Un mal esperit se n'apodera i li fa fer el mal. L'home té una qualitat semidivina, la dignitat de causa, donada per Déu —és un déu petit. Amb les coses externes —ciències, formes artístiques—, fa com si creés un nou ésser, bo o dolent, segons l'esperit que hi posa. II, 376s.

És la cosa més humana del món, una ombra de l'home. Per això és matèria regida per un esperit. Per això el cristianisme, que vingué a restaurar l'esperit de l'home, havia de fer-se un a. diferent de tots els altres. II, 377s.

Sempre ha tingut —àdhuc abans de Crist— una funció espiritual. Més encara, l'a. ha predisposat l'home a rebre el missatge de Crist, restaurador de la dignitat de l'esperit en la humanitat. Ho prova l'exemple de Grècia, la nació més artística del món i la primera que es féu cristiana. II, 378s.

Lligat amb les coses humanes, amb l'esperit, amb el cristianisme, progressa constantment, malgrat certes reculades que encara li donen embranzida. II, 379s.

Derivació de l'home, l'a. ha de tenir perfectament proporcionats els seus dos elements constitutius: forma i esperit. Cal aplicar-li aquell principi biològic: «Mens sana in corpore sano». Per aquesta identificació amb l'home, l'a. permet de veure la fesomia d'un país o d'una època. L'esperit caracteritza. II, 380.

En l'a., l'esperit demana la forma adient. Sovint no la té (a. medieval). Hi ha més esperit que forma. L'excés d'esperit desfà la forma. L'esperit és el que fa atraients les obres. De vegades, sembla que la forma destorba l'esperit, com si aquest es volgués comunicar directament (conversa íntima en què diu més un gest que no pas un discurs eloqüent). També, en l'home, una excessiva activitat espiritual perjudica la salut del cos. II, 381.

Té per missió ensenyar la bellesa de Déu als homes, així com la filosofia els ensenya la seva veritat. II, 384.

Tots els artistes de tots els temps, conscientment o no, s'han mogut per transmetre als altres homes quelcom de Déu, bellesa infinita. II, 384.

Modernament, molts artistes, suggestionats per la llum de l'esperit, han menysestimat la perfecció de la forma, com si es volguessin desentendre del cos, enllaminits pel goig purament espiritual. D'altres, en canvi, sembla que es vulguin desfer de l'esperit per fruir de goigs totalment bestials. Això demostra que l'esperit és essencial a l'a. i que, quan el materialisme l'ofega, hom reacciona violentament i cau a l'extrem contrari. II, 382s.

L'a., en èpoques refinades, es fica pertot: en els mobles, en el menjar,

en les diversions, en el vestit, en el temple, etc. Llavors agafa pretensions. Vol convertir-se en ídol. Es fa ídol de l'home i l'esclavitza. Llavors l'a. odia la naturalitat humana, es fa artificiós i convencional, encén les concupiscències, en lloc d'harmonitzar la vida humana, i, en lloc d'invocar les muses, invoca els set pecats capitals. Avui aquest mal és més greu, per les facilitats de divulgació que té l'a. II, 386.

Ha d'aspirar a la perfecció, a la unitat d'esperit, sota una direcció. Això no limita el seu camp. En realitat, mai no l'acabarà de recórrer tot, perquè és infinit, com a manifestació de l'Ésser infinit. Pensem en la gran varietat que hi ha des d'Homer a Mistral. II, 387s.

Les obres d'a. són certament creació de l'home. Però aquesta creació és un reflex de la llum divina: d'ella procedeix i ella l'explica. Tothom ha vist en l'a. un «quid divinum». Per això totes les obres d'a. perfectament o imperfectament es dirigeixen a Déu. II, 389s.

Té per finalitat estendre l'amor, car la bellesa provoca l'amor. És així com l'a. influeix en els costums. És un Orfeu amansint les feres. Suavitza les relacions humanes. Fa formosos i amables els homes. Essent la bellesa essencialment harmònica, la seva contemplació i possessió harmonitza les facultats i les passions de l'home en totes les situacions. L'a. és un consol de la vida. És civilitzador. Aquesta és la funció de l'a. quan no es posa sota la influència del mal. Per això els cristians es preocupen de l'a. i de l'esperit que ha de regir-lo. II, 388s.

Escampa la bellesa en el món. Per conseqüent, essent la bellesa estimulant de l'a. i essent Déu amor, l'a. escampa en el món la influència de Déu. D'aquí ve que l'a. suavitzi els costums i civilitzi. D'aquí també qu l'a. uneixi, car l'amor uneix i tot tr ba unitat en Déu. Aquesta unió e realitza en el món cantant tots el éssers la glòria de Déu, en la qu l'a. pren una part importantíssim II, 389.

Fomenta la unitat dels homes e timulant l'amor. II, 388.

Necessita l'existència d'un Dé real, com a ideal de l'artista (la B llesa infinita). Altrament, ve el co vencionalisme (cadascú es fa la b llesa) i la manca de vida. II, 390

No pot sortir de la vida human bo i trencant les lleis fonamental de la seva harmonia, si no vol se monstruós i sense eficàcia social. I 390s.

Modernament hi ha qui ha caigu en l'aberració de considerar l'a. co a producte exclusiu de l'home, se se influència divina. S'ha volgut fe de l'artista un superhome amb llu pròpia, capaç de capgirar la natu ralesa humana i portant-se ell m teix el motlle del bé i del mal. I 390s.

Té una mena d'universalitat en l vida humana. Totes les profession intel·lectuals i mecàniques tene quelcom d'artístiques. Un object qualsevol ha de plaure, ha de se atractiu. La veritat i l'exactitud te nen una resplendor, que és la belle sa. Cal expressar la veritat harmè nicament. II, 491s.

És una de les realitats humanes Si Crist les ha dignificades i hi h posat un ordre, també l'a. ha d'en trar-hi. II, 393.

No pot oblidar que està en man de Déu i que la seva missió és fe veure als homes la bellesa, atribu de Déu. Això ho ha de fer tot a. no sols l'a. religiós. També els an tics veien el «quid divinum» de l'a L'a. divinitza la vida. Ho pressen ten, encara que ho entenguin mala

ment, els qui confonen l'a amb la religió, l'elevació de la vida en l'ordre natural i humà amb la religió revelada i sobrenatural, portada per Jesús a fi de fer-nos participar dels seus mèrits i de la seva glòria. II, 392.

És teocràtic per naturalesa. Déu el domina, perquè ho domina tot. En ell ens movem. D'ell ve la llum que il·lumina l'artista. Els antics ho reconegueren i ens ho diu la paraula «entusiasme». Déu agita l'ànima de l'artista a l'hora de la producció. II, 393s.

En les obres artístiques s'hi retrata l'ànima de l'artista. Pels fruits es coneix l'arbre. L'ànima de l'artista ve a ser la forma substancial de l'obra d'a. En les obres de fra Angèlic hi veiem la seva devoció; en les de Miquel Àngel, la inspiració poderosa; en les de Cervantes, l'esperit coneixedor de les aspiracions, les misèries i les ridiculeses de l'home, etc. Això prova l'espiritualitat de l'a. II, 397s.

Necessita la sinceritat. Sense ella no hi ha realitats, sinó aparences. Hi ha un a. «perennis»: és el que han anat elaborant els qui, amb sinceritat, cerquen la bellesa. Sense sinceritat, l'a. degenera en artifici i convencionalisme que no satisfà les altes aspiracions de l'home: li manca plenitud de vida. L'afany de novetats, la vanitat, com a antiestètiques, aboquen al ridícul. L'artista ha de viure sincerament al ritme de la llei eterna. II, 398.

Té una gradació en l'ús dels seus elements; però l'a. més elevat és simplicíssim, per tal com és més a prop de la Bellesa infinita summament simple. Amb poques paraules o amb poques línies es fa entendre. És una perfecció a què pocs arriben. El luxe, l'ornamentació i la vanitat torcen aquest camí que cal emprendre. El millor estil és el que menys ho sembla: el més senzill (Menéndez y Pelayo). II, 399s.

L'a. cerca els misteris. Es fica en la teologia i la teologia s'ha de ficar en l'a. II, 426.

La hipocresia és la negació de l'a. La sinceritat i la ingenuïtat són la primera condició per a satisfer l'home racional. II, 427.

Les grans obres d'a. produïdes sense una creença en un ideal determinat, són vagues en la idea. La perfecció els ve sols de la forma. II, 428s.

En l'a., una forma indeterminada suposa indeterminació d'esperit. Es nota avui en molts artistes. L'a. necessita determinació, resolució i energia. II, 428.

No ha de ser necessàriament religiós. Han existit harmònicament l'a. profà i l'a. religiós. II, 431s.

Té quelcom de substancial. No és un simple procediment per a transmetre una altra cosa. És una comunicació de l'Infinit. II, 433.

Ha de ser per a tothom, tot i haver-hi artistes que no són per a tothom (Dante, Goethe). Tolstoi exagera la universalitat de l'a. També aquests artistes aprofiten indirectament a tothom. II, 432.

Està lligat amb la filosofia, tal com la forma està lligada amb la substància i el cos amb l'ànima. II, 434.

És com la cara d'un poble. Allò que més el caracteritza. L'a. respon a l'esperit del poble que el practica. Més encara que la religió, a la qual sovint són infidels els homes. Així es veu estudiant l'a. i la vida de Grècia, Roma, els pobles orientals i el poble jueu. II, 434.

Necessita llibertat, però també orientació, a no confondre amb la primera. La veritat ha de determinar-lo. L'agnosticisme el mata i el fa impossible en el poble. II, 436.

És l'operació racional més elevada. II, 436.

Ens mostra que l'home no és sobirà absolut i independent. Ha de lluitar contra les seves passions i contra els seus enemics. Sovint és vençut. Tampoc no pot satisfer sempre els seus desigs. II, 438s.

Té tres estadis progressius: rudimentari i material, diví i natural, diví i sobrenatural. II, 438.

S'oposa a l'individualisme anàrquic i extravagant. Les grans èpoques artístiques han tingut un cert col·lectivisme, car l'a. és aglutinant per natura. II, 440.

Inclou un element racional i un element afectiu. No pot prescindir-se del primer, si hom no vol reduir la passió artística a la categoria d'instint irreflexiu i animal. Per això l'a. treu un gran partit de les lluites entre l'enteniment i les passions cegues. II, 442s.

Realitza les seves obres trobant la fórmula —la llei— de la vida dels éssers. Per això el sentiment artístic ha de concretar-se, i no podem restar indiferents a tots els sentiments i estimulants desentenent-nos de la realitat. El geni inspirat rep una il·luminació de la llei de vida. II, 442.

No és possible l'a. sense Déu, car totes les coses necessiten la llei —la fórmula de llur vida— i sense Déu no hi ha legislador. Per això l'a. antic es feia déus falsos i l'a. modern ateu es fa ideals que són els seus ídols transitoris. II, 443.

Té una llei general. No pot existir un a. totalment individualista, com si allò que un veu blanc l'altre ho veiés negre, contradient-se. Tots veuen la veritat, que és una, bé que amb variants, segons l'estat de cadascú, però amb identitat fonamental. Altrament, l'home deixaria de ser home. II, 445s.

Ha de tenir esperit i forma. L'esperit és el principal i el permanent. La forma és transitòria, mudable, adaptada a gustos, èpoques i països. II, 449.

Hi ha qui el confon amb la religió (Santiago Rusiñol). Això és fer-nos els déus nosaltres mateixos, carregant-los amb les nostres misèries i febleses. És determinar nosaltres mateixos el mal i el bé, fer-nos déus. II, 450.

És un aliment per a l'esperit de l'home. II, 450.

La seva finalitat és donar-nos el plaer que causa trobar la veritat directament, intuïtivament, no discursivament. II, 453.

És un preàmbul de la religió, però no la religió. II, 452.

L'a. sol, pres com a religió i prescindint de la religió, no pot reeixir. La vida resta incompleta. Hom cau en el pessimisme. Cal la «lluita» en què triomfi la fe. II, 454.

Empra la tristesa; però plàcida, amb sentit i amb consolació, no la tristesa sense sortida ni horitzó diví. II, 457.

En l'a. hi ha quelcom universal: la vida, que agrada a tothom i tothom comprèn, per damunt de les diferències regionals o d'època. II, 460s.

Té el ritme de la vida que ve de Déu. Sense ella és mort. II, 460s.

L'a. s'inclina a la idolatria. Defugint el Déu únic i veritable s'hi cau forçosament. II, 461.

Ha de ser humà i cristià, racional i dirigit per Déu. Altrament, es divinitza tota tendència que es fa independent. II, 461.

Hi ha més a. en les ciutats antigues, espontànies, que no pas allí on té cura de l'urbanització el ministeri de Belles Arts. El convencionalisme mata l'a. II, 465s.

La llei essencial de l'a. és la llei

de l'esperit. La matèria sola l'encadenaria, el privaria de tota expansió. II, 467.

Els seus límits són la realitat i la moralitat. Més que limitar-lo o reduir-lo, l'enforteixen. II, 468.

És un aglutinant social. II, 467.

El mal —tenebres, vici, infern— és element artístic en tant que manifesta l'omnipotència i la majestat de Déu. II, 468.

Té una llei. Sense ella ve l'embriaguesa i la bogeria. II, 467s.

L'objecte de l'a. no ha de ser agradar al públic, sinó donar la realitat genuïna. Per això necessita l'espontaneïtat i el refús de tot convencionalisme. II, 469.

L'a. té una potència infinita per a idealitzar les coses més vils: la pobresa, la lepra, la guerra, etc. II, 471.

L'a. no es pot reduir totalment a regles, per tal com fa adonar de l'infinit en les criatures. II, 471s.

El gran a. és patrimoni del poble. S'hi identifica i l'enriqueix. II, 476s.

Ha d'emprar el procediment de la Bíblia. En ella els fets històrics de l'AT són símbols o figures del Nou. Cal que les figures que empra l'a. no siguin mites morts i convencionals (wagnerisme, simbolisme), sinó fets vius que en signifiquin d'altres. II, 478.

No és producte del medi ambient. Recordi's el cas de Cervantes i Llull. II, 479s.

Per a Brunetière, l'a. té sempre elements desmoralitzadors —la natura (la forma) és perillosa. L'a. és immoral, si no compleix la seva funció social i humanitzadora. II, 485.

L'Església admet l'a. no religiós, mentre no sigui immoral ni heretic. També l'admeteren els sants pares antics, mentre fos verament humà. II, 489s.

Peladan cau en l'error de creure que l'a. és propi de minories escollides, almenys pel que fa a l'a. més excel·lent. II, 491.

S'ha corromput amb la influència maçònica, que tendeix a divinitzar els vicis, per haver considerat bo tot el que hi ha en l'home. I, 101.

El seu camp és «mixti fori» (els sentiments), en part sensible i en part intel·lectual. III, 562.

Per executar feliçment l'obra artística calen l'exercici i la pràctica constants. No n'hi ha prou de les bones idees, la cultura artística i la formació teòrica. III, 624s.

Les obres del cristià havent de fer olor del Crist, el que executi l'artista cristià farà olor de cristià. III, 627.

El mèrit principal de l'obra d'a. és promoure l'harmonia de l'ànima. L'a., doncs, ha de subordinar-se a l'últim fi de l'home, als deures religiosos i socials (Milà i Fontanals). En la realitat, l'a. no ha de ser res més que un dels molts camins que porten al cel. III, 633s.

El seu cultiu exclusiu desequilibraria les facultats de l'home. III, 647.

L'Església se'n serveix com d'un mitjà educatiu i el regula i legisla. Però no és exclusivista, i deixa en llibertat les a. no religioses i protegeix els artistes. Ens ho demostra l'exemple i la història de Roma. IV, 633.

Les manifestacions més sublims de l'a. es refereixen al culte de Déu. VI, 39.

Vide POESIA, NATURALISME ARTÍSTIC, AGNOSTICISME, HUMANISME, ARTISTA, FRUÏCIÓ ARTÍSTICA, CIÈNCIA, VOCACIÓ ARTÍSTICA, BELLESA, CRISTIANISME, IDOLATRIA, MUNDANITAT.

ART LITÚRGIC. L'a. l. (salms, catedrals, cant gregorià, himnes, etc.) posseeix un gran valor estètic, assoleix els grans cimals de la bellesa i prova que l'art pot avenir-se —i ha de fer-

ho— amb la religió i la moral. II, 249s.

Vide ART CRISTIÀ.

ART MEDIEVAL. Posseïa un esperit vigorós, però no els mitjans de la forma adient. Tenia més esperit que forma. Els artistes no dominaven el dibuix. No és apte per a la civilització tècnica i el refinament formal d'avui. Però hom el cerca, perquè s'adona de l'esperit que conté. Això prova que els esperits poden comunicar-se amb formes rudimentàries. L'esperit fa lluminoses i suggestives les obres. II, 381.

Pau Milà i Pau Piferrer posaren de moda l'a. m. entre nosaltres. Piferrer ajudà Milà àdhuc econòmicament. Un i altre posaren en relleu la bellesa i el valor de l'a. m. quan a Catalunya dominava un gust pèssim. III, 622.

Era eminentment espiritual, com el de Fra Angèlic, i catòlic, al revés del renaixentista, que sols es preocupava de les formes i del cos. Schlegel i Overbec contribuïren a ressuscitar-lo durant el segle passat. Entre nosaltres, Pau Milà i Fontanals en fou apologista. Tot i que no pintà molt, l'ensenyà i el propagà. III, 622ss.

ART MILITAR. Les obres d'Eiximenis (sobretot «Regiment de prínceps») contenen un veritable a. m. I, 568.

ART MODERN. És poc equilibrat, com a poc cristià: de l'extrem materialista cau a l'extrem simbolista i fatalista. II, 226s.

Té l'existent per defectuosíssim i vol cercar la perfecció seguint una norma desconeguda de molts. Vol destruir l'existent, la tradició, per arribar a grans sublimitats. I es troba que la mateixa vivesa d'impressions li desperta la carn i el fa caure a la luxúria. És com una mena de Nirvana occidental o d'il·luminisme. II, 228.

Els corrents simbòlics, subjectivistes, deterministes i panteistes de l'a. m. persegueixen una perfecció inassolible, un ignot espiritual, un desig que no serà satisfet, perquè va foraviat. II, 230s.

És materialista i sensual, com ho demostra el fet d'haver assolit més perfecció, actualment, les arts que empren per naturalesa l'element material més que no pas l'espiritual. Així l'escultura ha avançat més que la pintura. II, 231.

Ha confós sovint la bellesa i la fruïció artística amb l'excitació de nervis i la sensualitat carnal. II, 232s.

Ha pagat el corresponent tribut al cristianisme i a la seva bellesa espiritual. Però no sempre l'ha interpretat amb tota perfecció. II, 369.

Li manca una gran afirmació com a base. És escèptic. Veu ombres de la realitat, car neix del kantisme. No té harmonia ni grandesa. II, 447.

No és possible de fer-lo tornar al temps clàssic i treure-li la preocupació pel més enllà que li aportà el cristianisme. Crist ha desvetllat la fam de l'esperit entre els homes, i aquesta fam l'art antic ja no podrà satisfer-la. Les aberracions modernes (racionalisme, modernisme, etc.) es deuen a aquesta fam que Crist encengué en el món. L'a. m. té l'amor que el distingeix de l'antic. II, 455.

ART MODERNISTA. El seu fi no és assserenar l'home i fortificar-lo (amansir les feres), sinó suggestionar-lo i desfermar-li les passions. És dissolvent i no aglutinant. II, 252s.

ART ORIENTAL. És monista (la serp que es mossega la cua), surt d'ell i torna a ell mateix. Manca d'aspiracions a un ideal. L'art d'Europa és superior, perquè desvetlla l'esperit. II, 444s.

Vide PANTEISME ARTÍSTIC.

ART PER L'ART. No es pot admetre l'a. per l'a. Hi ha quelcom superior a l'art. Altrament, caldria donar la raó a Neró, que incendià Roma només per fruir d'una magnífic espectacle estètic. II, 466.

ART PESSIMISTA. Té seguidors de talent. Cerca l'Infinit fugint del camí que hi porta. II, 270s.

ART POSITIVISTA. Reduït l'art a producte de funcions purament orgàniques, l'home, en lloc d'elevar-se a la fruïció artística del suprasensible, s'enfonsa en delectacions animalesques. II, 255s.

Vide POSITIVISME ARTÍSTIC.

ART PROFÀ. L'Església l'admet com a lícit i se n'aprofita àmpliament, bé que consideri més excel·lent l'art religiós. II, 363.

ART REALISTA. Subjectant l'home als instints bestials, a la matèria (determinisme), ha fet impossible tota dramàtica humana. Sortosament, és un art ja superat. II 267s.

ART RELIGIÓS. Tolstoi s'equivoca en considerar-lo com l'únic art digne d'existir. Cal considerar-lo com la manifestació més excel·lent de l'art, tot i admetre l'existència de l'art purament profà. II, 362s.

L'a. r. és el que dóna una impressió més profunda de la bellesa, perquè va a la font: Déu, Bellesa infinita. L'art no pot prescindir de la religió, perquè seria com estroncar la font que li dóna vida. L'art ha estat religiós en totes les èpoques i llocs. II, 428.

ART RENAIXENTISTA. La idea de Déu hi fou presa més aviat com a argument per lluir el talent artístic que no pas com a genuïna font d'inspiració i de vida. Fou un diletantisme artístic, un refinament mancat de naturalitat i de veritable vida i grandesa artística. I, 366.

L'art del Renaixement, als ulls mateixos de la Seu Pontifícia, es fa moralment reprensible. Pren la religió com a simple tema artístic. II, 451.

Segons Brunetière, tot ho mirava pel costat estètic (per la bellesa de la forma) prescindint del fons. Podia pintar tranquil·lament verges i prostitutes. Era, doncs, immoral. II, 485.

ART ROMÀ. Fou religiós, com ho és tot art veritable; però no tant com a Grècia. La idea de Déu hi fou emprada massa sovint només com a motiu acadèmic. Hi hagué, doncs, diletantisme. No fou una genuïna i alta manifestació de la vida humana. II, 366.

ART RUS. Té elements sobrenaturals. Barreja la filosofia d'ara amb el cristianisme. II, 464s.

ART SIMBÒLIC. És una reacció contra el materialisme artístic. Una superstició del misteri i del desconegut. Fugint del determinisme naturalista i antiestètic, cau en el fatalisme. No troba el punt just d'equilibri i desfà l'home tant com l'abús que vol corregir. La voluntat no s'hi esmerça prou. No hi ha dramatisme. Troba a mancar l'esperit (la veritat en l'art) i s'extravia per estranys camins. II, 217s, 226s, 244.

L'a. s. de l'escola suggestivista és —com el nom ho diu— seductor, més que no pas il·luminador. Excitant els sentits i desequilibrant l'home, en el qual ha de dominar la raó, no atreu amb la resplendor de la veritat, que no posseeix, sinó adés amb desesperació i odi, adés amb la pruïja sensual. En lloc d'il·lustrar i convèncer, s'imposa i esclavitza la llibertat. És un buit engolidor que atreu. Desconeix que la llum és un element essencial de la bellesa. II, 246s.

ART WAGNERIÀ. És consubstancial del poble alemany. II, 196.

Vide WAGNERIANISME.

ART XINÈS. Tot i ser plè de grandiosa majestat, no té prou esperit. Per això ve a inspirar-se a l'Europa cristiana. II, 394.

ARTS. Vives es proposà purificar-les de les tenebres paganes. I, 658.

Quan es fan artificioses, poc naturals, els homes acaben desenganyant-se i tornen a la naturalitat. II, 79s.

Les belles arts, a desgrat de tenir múltiples formes i mitjans d'expressió ben diferents, poden produir en l'esperit una mateixa impressió i poden unir-se per formar un únic objecte artístic (catedral). II, 219.

Han tingut sempre com del seu domini l'esperit i el meravelliós, àdhuc entre escèptics: l'esperit domina la matèria. Per això l'artista és anomenat vident. II, 222.

Totes les a. han de respectar la integritat de l'home, que és cos i esperit, i no poden fixar-se sols en el cos, tal com, per a la pintura, voldria el positivista Taine. II, 231s.

Només quan tenen en compte les realitats espirituals —l'arrel més profunda de la bellesa— exerceixen una funció civilitzadora, car harmonitzen les facultats de l'home en donar primacia a la raó. Això no significa que les a., d'elles mateixes, ens facin bons ni que l'art hagi de confondre's amb la moral. Per això el veritable plaer estètic no pot avenir-se amb el plaer immoral. II, 245.

En totes les a. se suposa la lluita. Sense aquesta, l'art no existiria, tant objectivament com subjectivament, tant a fora com a dintre de l'home. L'art és un moviment d'ascensió, de supeditació, i doncs de venciment. II, 269.

Vide FORMES ARTÍSTIQUES.

ARTS OCULTES. Serveixen per a guanyar diners amb el coneixement de coses amagades i profitoses (Eiximenis). II, 567.

ARTISTA. El seu encert consisteix a saber fer lluir l'element diví de les coses i a descobrir-lo als altres per mitjà del seu talent especial. II, 235s.

Déu parla per boca de l'a. inspirat. L'a., quan crea o compon, està fora de si, alienat. La inspiració li és estrangera. II, 304s.

L'a. té autoritat social i natural en l'ordre estètic i intel·lectual, com el ric en té en l'ordre econòmic. És membre de la jerarquia natural establerta per Déu. Té la missió d'educar i elevar el poble. II, 305.

Ha estat l'auxiliar del teòleg i del predicador en l'ensenyament dels grans principis religiosos i morals. II, 305s.

Veu les coses no en esquemes i en abstraccions, com el metafísic, sinó vives, «enformades». No fa disseccions ni anatomies. II, 327.

Viu en una situació especial que cal tenir en compte (la inspiració no té llei), però no resta eximit de les lleis racionals. És ridícul que alguns a. es pensin ser éssers especials no subjectes a les lleis comunes, cridats a donar una nova forma social o artística a la cultura humana, irresponsables. També ells són homes. Fins ho eren els Apòstols i els profetes associats íntimament amb Déu, i temien per llurs defallences i responsabilitats. Els dons extraordinaris no fan irresponsable a ningú: són un tresor que cal administrar segons les lleis ordinàries. II, 336, 344s.

Pot crear-se convencionalment diverses situacions d'esperit per a les seves obres. Però la que expressa millor és la que ell viu realment. II, 397s.

Ha de tenir un gust depurat. Ha de tendir a la simplicitat i a la senzillesa. La Bellesa infinita és simplicíssima. Encara que hagi de te-

nir en compte el gust del públic i la seva incapacitat per a aquests alts principis, ha de tendir-hi perquè, en el fons, es tracta de conceptes d'intel·ligència universal, que sols demanen claredat d'enteniment. L'art educa el poble. Si l'a. ho oblida, el rebaixa i l'allunya de la bellesa, substituïda amb enervaments sensuals i tenebres agnòstiques. II, 401.

Ha de tenir esperit cristià perquè ho sigui el seu art. II, 401.

ARTISTES CATALANS. Cerquen preferentment les manifestacions de la bellesa plàstica en la història, la natura, els costums, etc., de Catalunya. II, 371s.

ARXIUS. Es donen disposicions sobre la protecció dels a. de les parròquies i es recomana que els sacerdots es dediquin a l'estudi dels documents històrics que s'hi guarden. VII, 393-395.

ASCANI. II, 143.

ASCENSIÓ. L'Ascensió de Crist al cel és el segon misteri de glòria del rosari. Crist ressuscitat s'aparegué diverses vegades als Apòstols, deixà establerta l'Església i els envià a predicar l'Evangeli arreu del món. Després pujà al cel gloriosament. La glòria del Crist ressuscitat és participada també pels creients. Pujar al cel ha de ser la nostra aspiració i el fruit de totes les nostres obres. S'hi oposa la naturalesa ferida pel pecat, però ho podem amb la gràcia de Crist. Maria acollia els Apòstols i els fomentava la pietat durant la infantesa de l'Església. Acudim també a la seva protecció mentre som en aquest món. III, 153-157.

ASCÈTICA. A l'home que fa vida solitària o de religiós no li cal una reglamentació tan minuciosa dels seus actes i paraules com al cristià que viu enmig del món i de més temptacions i perills. Hi ha un art de la santedat: és un mètode sobre les accions humanes. Ser-hi fidel és prescriure's una disciplina sobre tots els actes que poden fer-se i sobre totes les paraules que poden dir-se. De vegades, l'exactitud en el mètode pot semblar excessiva. Però cal tenir en compte que la santedat no és un fruit espontani de la natura i que totes les obres grans demanen esforç i constància. Aquesta reglamentació de les passions en l'essencial és indispensable a tot cristià. III, 720s.

L'a. cristiana dóna més importància a l'essència que als accidents, al fons que a la forma, a la realitat que no pas a les aparences. No menysprea, tanmateix, les coses accidentals i secundàries. Al contrari, és minuciosa i practica un ver positivisme de la vida espiritual. III, 726s.

Vide CONTEMPLACIÓ, VIDA ESPIRITUAL, MONESTIRS.

ASIL. Jaume I atorgà el dret d'a. o de refugi als convents dels dominics i àdhuc a la persona dels frares. Si emparaven algú que se'ls acostés, aquest no podia ser pres. I, 411.

ASPÀRREC. I, 391.

ASPERSIÓ. Les a. de l'AT significaven l'acció dels sagraments en el NT. Amb ells ens purifiquem dels pecats i quedem nets davant Déu. IX, 225s.

ASSIMILACIÓ NACIONAL. És llei del pensament català que aquest assimili els elements que no li són oposats i no volen penetrar amb violència. I, 357.

Un noi català educat a Castella serà castellà i viceversa. Prova que, tot i no ser negligibles les condicions de raça, etc., són més importants, per a la formació nacional, l'esperit i la tradició en què ens eduquem. I, 356.

Catalunya s'assimilà perfectament el romànic i emmotllà el gòtic al seu caràcter. I, 369ss.

Catalunya assimilà els costums dels pobles marins. En féu un codi d'ús europeu. I, 372s.

L'esperit d'a. n. ha fet progressar Catalunya. I, 383s.

Els pensadors i juristes catalans han tingut, fins fa poc, el do de saber fer catalanes les coses que s'introdueixen a Catalunya. Així ho feren amb les institucions del virrei i del capità general, que fomenten el Dret nostrat. I, 680s.

ASSOCIACIÓ D'IMATGES. Vide MEMÒRIA.

ASSOCIACIONS. Cal fomentar les a. entre els catòlics per practicar les obres de misericòrdia tant de caràcter particular com social. Necessàries per a la perfecció cristiana, és en aquest terreny on han de treballar els eclesiàstics. I, 203.

Neixen de la feblesa de l'home. II, 48.

Avui són abundantíssimes i gairebé sempre presenten l'estil parlamentari. Han brollat a l'influx del liberalisme. Algunes són cristianes. Els manca veritable eficàcia social. I, 123.

Afavorir l'esperit d'associació en les formes que la naturalesa i la llei cristiana han conegut és fer obra bona, és contribuir a la formació d'aquella unitat volguda pel Crist i establir aglutinants socials que eviten els mals de l'atomisme social («vae soli»). V, 10s.

El principi d'associació és fecund i l'Església el fomenta. Ella mateixa és una a. que vol abraçar tot el llinatge humà. VII, 247s.

Vide CAPITALISME, CRISTIANISME.

ASSOCIACIONS CATÒLIQUES. Són bones i necessàries. Però demanen un geni com sant Francesc d'Assís. De moment, el sacerdot ha de preparar el terreny, ha de purificar els esperits i encendre la caritat als cors. Ha d'evitar la indisciplina, la rebel·lia contra l'autoritat de l'Església i les divisions. Així es posarà un instrument eficaç en mans de l'Església, com diu Lleó XIII, capaç de contrarestar l'obra de la Maçoneria. Així són els terciaris franciscans i els socis de les conferències de sant Vicenç de Paül, avui força oblidats. I, 161-162.

Els sacerdots hi han d'intervenir perquè no perdin l'orientació espiritual i donin fruit. En aquest sentit dóna exemple la clerecia francesa. Tanmateix, hi ha entrebancs i perills en aquest camí. El sacerdot ha de presentar-s'hi com a home de Déu. Hi ha d'actuar amb discreció, saviesa i disciplina, segons les instruccions dels bisbes. VII, 11-13.

Vide SACERDOT, ACCIÓ CATÒLICA.

ASSOCIACIONS SACERDOTALS. Entre tantes a. catòliques com surten arreu, trobem a mancar a. s., les més típiques i clàssiques dintre l'Església. És ideal la vida comuna entre els sacerdots. Cal, si més no, entre ells, la intimitat de vida, tant per a la formació personal com per a l'eficàcia del ministeri. Així ho entenien Joan d'Àvila, sant Felip Neri i sant Vicenç de Paül. Avui pequem per individualisme. I, 162.

Les que hi ha avui potser han fet més mal que bé. Manquen a. s. amb vista a la perfecció personal, a la solemnitat del culte, a les missions populars, a la beneficència i a la catequesi dels infants. Tant de bo que Déu ens enviés un home d'Església de gran influència, que aplegués entorn seu molts sacerdots, i no pas amb l'esperit que es respira a les redaccions dels periòdics i altres centres, sinó amb zel i amb foc de caritat. I, 163.

ASSÍS. I, 308.

ASSOTAMENT DE JESÚS. És el segon misteri de dolor del rosari. En va ser causa la covardia de Pilat. Jesús pren damunt seu les nostres ferides,

paga el preu dels nostres pecats. Ens ensenya la virtut de la paciència: la dels màrtirs i la dels qui saben dominar les passions amb constància. Quan meditem la passió de Crist, hem de meditar també la de Maria. III, 130-134.

ASSUMPCIÓ DE MARIA. És la festa principal de la Mare de Déu. III, 715.

En l'A. de M. al cel la proclamem Reina dels àngels i dels homes i la contemplem coronada per la Trinitat i amb vincles que l'uneixen a Déu molt més íntimament que les altres criatures. V, 41.

Amb l'Encarnació, Déu baixa a M.; amb l'A. Maria puja a Déu. És la festa de l'amor. M. mor per amor. Déu la vol al cel per amor. És la festa de la incorrupció i el triomf de la puresa de cos i d'esperit. VIII, 437s.

L'A. de M. al cel és el quart misteri de glòria del rosari. A més amor, més força per pujar al cel. Però la voluntat de Déu mantingué Maria a la terra durant un temps per a confort de l'Església naixent. Morí d'amor i meresqué la glorificació immediata del seu cos a semblança de Crist. L'A. de M. al cel és una gran festa de l'Església, la Pasqua mariana. Pensem en el gloriós traspàs de Maria i preparem el nostre valent-nos de la seva poderosa intercessió. III, 161-166.

ASTARTÈ. III, 476.

ASTROLOGIA. Contra l'a. supersticiosa i quimèrica, a què foren inclinats a Catalunya Peratallada, Eiximenis, Anselm Turmeda i Arnau de Vilanova, s'alçaren els dominics, representants i defensors del seny cristià i català. I, 384ss.

No és lícit fer dependre dels astres els fets humans. És lícit, però, valer-se de l'a. per a les coses materials (medicina, agricultura, etc.) (Eiximenis). I, 543.

Saturn causa influència malèfica a la terra jueva, ço que contribuí a la perfídia dels jueus (Eiximenis). I, 545s.

La Verge nasqué en el grau 21 de Virgo (Eiximenis). I, 559.

Eiximenis diu com cal deslliurar-se de les mosques: construint, això és, una mosca d'or quan el sol està en una determinada constel·lació. Diu també que les armes han de fabricar-se en determinades circumstàncies estel·lars, perquè donin ardiment al qui les usa. I, 568.

És en part natural i en part supersticiosa. La primera s'ocupa del curs dels astres i de les estacions de l'any. La segona vol regir els actes humans i els costums de l'home (sant Isidor de Sevilla). I, 585.

ASTRONOMIA. Déu no creà els astres només per als astrònoms, sinó per a utilitat i intel·ligència de tothom. II, 374s.

ATANASI (S.). I, 174, 177. V, 528.

ATAVISME. Tradició exagerada, que destrueix el lliure moviment de la voluntat i la persona. I, 227.

ATEISME. Ha tingut sempre per efecte degradar, bestialitzar i afeblir l'home. Ho comprova l'exemple de Nabucodonosor. El mal pitjor de l'home és estar deixat de la mà de Déu. En una societat tirànica, l'a. converteix en bèstia el cap de l'Estat; en una societat democràtica, hi converteix la massa social. Fins la ciència atea del segle XIX ha proclamat la identitat essencial entre l'home i la bèstia. IV, 616s.

Demostra l'existència de Déu. No es fa guerra contra un ésser que no existeix. II, 626s.

Vide ANTICRISTIANISME, NIHILISME, PECAT.

ATEMPTATS ANARQUISTES. Un anarquista atemptà contra el cardenal bisbe de Barcelona. Es van cometre també atemptats anarquistes a Torelló i a Ripoll. V, 148s.

ATENEA. II, 266, 350, 595.
ATENES. I, 303.
ATILA. IX, 16, 96.
ATLÀNTIDA. Rocabertí en tracta. Adduix autoritats d'autors antics per demostrar el pressentiment de l'existència del Nou Món. II, 144s.
ATLETISME CRISTIÀ. Tot cristià ha de ser atleta, perquè ha de practicar el treball duríssim d'enriquir la seva vida interior. La nostra força espiritual disminuirà, si no l'exercitem cada dia. La lluita espiritual és útil. La pau i la manca de persecucions tenen els seus inconvenients. V, 515.

Neix de l'existència del mal en la humanitat. No hi pot haver pacte o avinença entre el bé i el mal, la veritat o la mentida. Per això l'a. c. és constant i forma part del ritme vital, tant en l'individu com en la societat. Es poden guarir els símptomes, però la lluita rebrota. En aquest sentit cal seguir l'adagi: «Si vis pacem para bellum». Qui no vol lluitar està destinat a ser esclau de les passions. Ens hem de guanyar la llibertat i només qui se la mereix és lliure. V, 527s.

En el gran certamen en pro i en contra de Déu, lluiten els homes fidels al Creador, però Déu els sosté i lluita juntament amb ells. Ho ensenya l'Escriptura. V, 532.

El cristià és un altre Crist i ha de regir-se per l'Evangeli de Crist en la lluita contra el mal. V, 533.

L'atleta cristià no vol la destrucció de l'enemic, sinó la seva edificació; ni tampoc la destrucció de la seva pròpia naturalesa; sinó el seu perfeccionament, vol aplicar-la al fi més alt. La gràcia no destrueix la naturalesa. V, 538.

El cristià és un atleta, tant a l'interior de la consciència lluitant contra les passions, com en la vida familiar i pública obrant segons la llei de Déu. Lluita amb les armes de l'amor, i per això venç, com Crist i tots els màrtirs. No són armes antiquades, pròpies tan sols dels primers segles. És tàctica de Déu i, per tant, infal·lible. V, 540s.

Vide SANT PAU, POBLE CRISTIÀ, AMOR.

ATÓ de Vic. I, 363.
ATRICIÓ. No és suficient per salvar-nos; però porta a la contrició que justifica. Es fonamenta en temor i és amarga (Ausiàs March). I, 615.
AUGUST. I, 357. II, 289, 550, 599. III, 460. IV, 654, 715.
AUSTRÀLIA. Els pobles s'hi van organitzant autonòmicament. II, 198.
ÀUSTRIA, JOAN D. III, 26.
AUTONOMIA. És governar-se per la pròpia llei. Es treballa per l'a. aclarint i apuntalant els principis racionals i ètics que han d'informar tota llei. I, 236.

És defensada a l'encíclica «Libertas». I, 338.

El principi de l'a. legal, propi dels juristes catalans, és abandonat per Dou, que proclama el poder absolut del rei, bé que referint-se als fets legals i no a la filosofia del dret. I, 708s.

El catolicisme la vol per als pobles; però aquests han de fer-se'n capaços, guanyant-se el mèrit de viure personalment. I, 715.

Llei (en sentit purament jurídic, deslligat del moral) i a. són antitètics. L'a. sols se salva amb la llei moral, consuetudinària. II, 87.

No pot existir en un poble que no té consciència de si mateix, perquè la consciència és la regla de les accions humanes. Llavors els seus restauradors obren instintivament. II, 188.

L'esperit autonòmic de Catalunya va créixer amb els Jocs Florals, que feien pensar en la llengua, els costums, la terra, la religió i les glòries dels nostres pares. II, 190, 193s.

L'a. literària porta necessariament l'a. política. Qui pensa per si mateix vol obrar per si mateix, perquè el pensament és la part més noble i el principal motor de l'home. II, 194s.

És l'espontaneïtat del poble en el seu dret i en la justícia. La resplendor de la veritat política, ja que la bellesa demana espontaneïtat. II, 195s.

L'esperit autonòmic fa que el dret i els costums de la terra hi visquin per dret propi, no per gràcia de l'Estat. II, 195.

L'a. d'un país suposa tradició, llei de vida pròpia. Un país sense tradició és «primi capientis», de la primera moda política i literària que es presenti. II, 197.

No pot discutir-se que l'a. és la llei fonamental de la societat humana. La defensen la religió, la filosofia, la ciència i el dret natural i el positiu. II, 198s.

L'a. regional és un moviment d'actualitat (Austràlia, Amèrica) i alhora d'història antiga (Roma, països bàrbars). II, 198.

La tenen tots els éssers, perquè Déu ha donat a cadascun una fórmula pròpia que és la llei de llur existència. Cada cosa té unes normes de vida pròpia expresses per a ella. Així és en les plantes, els animals, les famílies, les regions, les universitats, els pobles, etc. «Cada casa és un món». II, 199.

L'a. és la llei o la fórmula de vida pròpia que Déu ha donat a cada ésser. Per això Déu vol l'a i aquesta és antitètica de l'anarquia i de la independència. II, 200.

No són del tot realitzables els ideals sobre a. Cal treballar molt i deixar treballar la providència. Pàtria, Fe i Amor han de guiar-nos. II, 200s.

No vol dir separar-se dels altres pobles, desentenent-se de la realitat, sinó integració de la vida social, casar la naturalesa amb l'energia pública. Tampoc no significa menysprear els altres pobles. «Vae soli!» La compenetració de diferents esperits és element civilitzador. II, 201.

L'a. d'un ésser consisteix a posseir la llei que li fa possible la vida, no en la independència, que equival a la mort. II, 442.

L'Església la vol per als pobles, perquè l'a. és el desenvolupament de llur vida. L'Església estima tot el que viu: sap que és bo i que pot servir per al bé últim de l'home. III, 661.

L'Església vol l'a. dels pobles. Fins i tot quan l'han perduda, ella, durant molts anys, la considera vivent. Estima tot el que té vida, perquè sap que és bo. III, 661s.

L'Església no és enemiga, sinó partidària de l'a. dels pobles. Ho demostra el fet que el col·legi cardenalici estigui format per representants de totes les nacions, àdhuc d'algunes que han perdut l'a. política, com Irlanda, Polònia, etc., malgrat les amenaces dels governs opressors. III, 685.

El sistema social més excel·lent és el que reconeix l'a. dels diferents organismes que constitueixen la societat pública sota la salvaguarda i la protecció de l'autoritat suprema. IV, 702.

AUTONOMIA CATALANA. Vide DRET PÚBLIC CATALÀ, CATALUNYA.

AUTONOMIA MUNICIPAL. El govern dels pobles pertany als pobles. Si no hi ha motiu, les Audiències, etc., no poden ficar-se en l'administració municipal. Els béns comunals són del municipi, li donen base per a viure i actuar. Tot com en la família. No són béns de propietat estatal. (Santayana, professor de la Universitat filipista de Cervera). I, 689 n.

AUTONOMISME. L'a. de Torras i Bages neix del seu amor a la tradició i de la seva condició de ministre de Jesucrist, oposada a la frivolitat i a l'esperit de novetats. II, 196s.

AUTORITAT. Jesús obeí Josep. L'a. és un fet diví, és Déu governant els homes. No hem d'obeir per raons personals o per les qualitats del qui mana, sinó en tant que aquest no contradiu la llei de Déu. VIII, 227.

L'a. ha de regir per amor, amb esperit de servei, segons la llei de Crist. Per això aquest té dret a assentar que revolta-se contra l'autoritat és revoltar-se contra Déu. És una idea natural, enfosquida pel pecat i que la revelació il·luminà i reivindicà. I, 33.

És de llei natural que l'a. ha d'estimar i servir els inferiors. La Bíblia i la Il·líada concorden a anomenar els reis pastors de pobles. I, 33.

És natural en la comunitat: volguda per Déu. Cal suposar un pacte entre els súbdits i l'elegit per exercir l'a., car ningú no vol esdevenir captiu (Eiximenis). I, 571.

No convé que sigui exercida per tota la multitud: hi hauria confusió. L'a. necessita saviesa i seny. Els bons són menys nombrosos que els dolents. Hom perseguiria sistemàticament els rics, menys nombrosos. Això no obstant, tots els tres estaments de la societat (major, mitjà i menor) han de tenir participació en el govern. Cal elegir els millors de cada estament (Eiximenis). I, 572, 573s.

Una autoritat forta i eficaç dóna pau i prosperitat al país (Eiximenis). I, 573.

És millor que els regidors del cos social ho siguin temporalment (Eiximenis). I, 573.

La suprema a. civil té el grau suprem de llibertat: sols es veu constreta a obeir el pacte amb els vassalls i la seva pròpia consciència amb referència a Déu. Perd aquesta llibertat quan governa tirànicament (Eiximenis). I, 576.

Crist ensenya que, al revés del que passa entre els pagans, el fi de l'a. és servir els súbdits. II, 71s.

Ha de ser forta per salvaguardar la llibertat. II, 93.

Hi ha una jerarquia natural en tots els ordres: econòmic, estètic, intel·lectual, etc. II, 305.

Seria humilitat viciosa que l'a. es desestimés i negués els seus mèrits reals i les seves prerrogatives justes. II, 499.

És necessària per a la pau social segons Le Play. I, 110.

Si l'a. no ve de Déu, és il·legítima la seva existència, perquè tots els homes són iguals per natura i ningú no té a. sobre ell mateix. No serà possible cap forma de societat. I, 110.

Ha de mantenir els súbdits en l'obediència, no pel terror, que a la llarga és feble, sinó per la justícia i la raó. III, 660s.

No podem discutir els mèrits personals del qui exerceix l'a., com si aquests mèrits l'en fessin més o menys digne. L'a. no depèn d'ells. Jesús i Maria eren d'una excel·lència superior a sant Josep, i era aquest el qui, indiscutiblement, exercia l'a. per voluntat de Déu. IV, 358.

Una a. prudent i discreta, obeïda pels súbdits i que tingui el do de saber reconciliar els ànims en temps de discòrdia, és la condició necessària de la pau. IV, 384s.

Essencialment és una, com la bondat, la veritat i la bellesa. Pecar contra ella és pecar contra Déu. Els homes en tenen diverses participacions; però no la creen ells —no és delegació humana—, ningú no pot crear allò que li és superior. Els ciutadans sols poden determinar el qui

ha d'exercir l'a, que ve de Déu i ha de ser respectada encara que l'exerceixi un indigne, tal com el fill ha de respectar el pare, encara que el superi en il·lustració i bondat. IV, 457.

O a. o tirania. Sense a. les passions esclavitzaran els homes. Aquest és el mal modern. En tots els ordres (civil, domèstic, religiós, etc.) hi ha falta de respecte a l'a. IV, 457.

Els defectes del qui l'exerceix no l'incapaciten per a exercir-la ni fan que l'a. no li vingui de Déu. Això ho obliden fàcilment els qui volen trobar la felicitat i la perfecció en aquest món, perquè no creuen en l'altre. IV, 462.

Existeix en bé dels súbdits. v, 128.

És necessària a la societat, com el pal a un paller. Cal contribuir, amb l'elecció d'homes dignes, a millorar-la, bo i defensant els drets històrics dels catòlics. La societat essent obra de Déu, el cristià ha d'acatar l'autoritat que li és necessària. V, 200s.

Tota l'encíclica «Pascendi» és una defensa de l'a. VI, 439.

Segons el principi cristià, tota a., en qualsevol dels ordres de la vida humana, ha de basar-se en el dret que li dóna Déu i, en definitiva, en l'amor —ja que Déu és amor—, i per l'amor s'ha de regir. Per això, l'estatisme o cesarisme que explícitament o implícita prescindeix de Déu, en el fons és despotisme. Crist, quan donà el primat a Pere, va assegurar-se que tenia amor. Fins el positivista Comte reconeix aquesta necessitat en la seva organització de la societat. Però l'amor, sense Déu, no té base sòlida, i un règim social i polític digne de l'home només ha estat possible després de Crist. Abans tothom admetia que la condició d'home no equivalia exactament a la condició de persona amb tots els drets que li són propis. La influència cristiana ha fet triomfar de mica en mica el principi de l'a. entesa com a servei i de la igualtat essencial de tots els homes. III, 350-354.

És tan essencial en tot grup humà que, quan una revolució destrueix l'a., tot seguit se n'aixeca una altra. Sense l'a. no hi poble. El cristianisme la considera d'origen diví en qualsevol forma política que la societat presenti. És la base de tot sistema educatiu. Un home ben educat és respectuós amb els altres, i l'a. és el símbol de tots els individus. L'anarquisme pràctic, la manca de disciplina social, els sarcasmes i les burles contra l'a. són uns mals molt nostres. Això fa difícil la vida col·lectiva. Les escoles han d'inculcar el respecte a l'a. III, 420s.

L'a. civil és limitada. Ha de respectar l'a. del Papa i dels bisbes en l'ordre religiós i espiritual i ha de pactar amb el cap de l'Església en les matèries «mixti fori». VI, 28.

Vide JERARQUIA, SOCIETAT, LEGISLACIÓ SOCIAL, PODER PÚBLIC, RIQUESA, UNITAT, CIVILITZACIÓ, FE, PAPA, OBEDIÈNCIA, ORIENTACIÓ, SERVEI.

AUTORITAT CIVIL. Existint pel bé comú, ha d'intervenir en els assumptes que traspassen la competència dels organismes particulars. Per exemple, en la família, quan el pare no pot o no vol complir els seus deures. Però no pot impedir l'autonomia d'aquests organismes inferiors, que tenen lleis intrínseques i pròpies. IV, 701s.

Vide ESTAT.

AUTORITAT PONTIFÍCIA. Vide TEMPORALITATS.

AUTORITAT PÚBLICA. Vide OBEDIÈNCIA.

AUTORITAT SOCIAL. El centralisme polític i l'absentisme dels propietaris i les autoritats naturals dels llocs i

regions ha tret els caps naturals del poble i l'ha convertit en massa. Per això avui el poble fa bogeries. II, 49.

Les a. s. són els tendrums que uneixen els membres. Existiran sempre. II, 76.

AUTOS SACRAMENTALS. Literatura teològica de gran esplendor i magnificència, però que no presenta amb tanta simplicitat i força la gran concepció catòlica ni penetra tan endins de les potències i passions humanes com la literatura lul·liana. I, 479.

AVARÍCIA. És el desenfrenament i l'exageració en l'instint de posseir. La seva força malèfica queda evidenciada amb l'exemple de Judes, en el qual l'a. va vèncer l'encís de Jesús i el sentiment d'honor que resultava de ser el seu deixeble. Es comprèn aquesta força sabent que la riquesa és la clau de tots els béns humans. II, 513.

Segons sant Ignasi, el diable primerament tempta l'home per l'a. amb la possessió de la riquesa; després, ja satisfeta l'a., amb la possessió dels vans honors; després, amb l'orgull, i, finalment, amb tots els altres vicis. II, 513.

La primera víctima de l'a. és el mateix avar, cruel amb ell mateix. Té riquesa i no en frueix. El seu desig no es calma mai. II, 515s.

Esclavitza l'home, que estima els diners i es deixa dominar per l'interès i fins s'oblida de Déu. II, 515.

És causa de molts pecats contra la justícia (estafa, robatori, etc.) i comporta l'obligació de restituir. Perjudica els altres. II, 516.

L'home avar hauria de veure que tots els béns acumulats es quedaran i que només s'endurà els pecats (Granada). II, 516.

Endureix el cor, mata els sentiments i els subordina tots a l'afany de posseir. II, 516.

Fa mirar la riquesa com el bé suprem. II, 524.

Només un auxili de Déu —i especialment la intercessió de Maria, pobra— pot preservar-nos de l'a. i moure'ns a complir com cal les obligacions que suposa tenir béns materials. II, 525.

Avui la trobem molt desenrotllada en tots els ordres de la vida. Hi ha una gran a. no sols de riqueses materials, sinó també de tota mena de plaers i de possessions. És una avarícia de vida. L'home vol créixer massa, i es debilita i es mata. És una a. de vida. Hi ha una epilèpsia de la política i una excessiva nerviositat literària i artística. Les relacions socials han arribat al punt d'haver de dir: «Sempre que he estat entre els homes, m'he tornat menys home». V, 512.

És irracional. Esclavitza. Endureix el cor i ofega la caritat. Augmenta amb els anys. VII, 40.

Té un paper molt important en la passió de Crist. Esclavitza l'home sense donar-li cap satisfacció. VIII, 88s.

Va ser causa del pecat de Judes. Neix d'una necessitat natural de l'home. El desordre de l'a. és que, del mitjà, en fa un fi. És un pecat monstruós: subjecta l'home a coses indignes. L'avar és un botxí d'ell mateix. L'a. eixuga tots els afectes humans. Fa trepitjar la justícia i perjudica el proïsme. Cal corregir-se'n pensant en el judici, fent almoina, etc. IX, 256-260.

Vide RIQUESA, INSTINT DE POSSEIR.

«AVE MARIA». Es recomana que es conservi el costum piadós, tan cristià i tan català, de gravar al llindar de les cases la salutació «Ave Maria Puríssima. Sens pecat fou concebuda», i de continuar emprant aquesta mateixa piadosa salutació en les relacions normals de la gent cristiana. VII, 79s.

AVEMARIA. Es resa sempre després del parenostre, amb què s'indica que sempre hem d'invocar la protecció de Maria. El fill no pot oblidar la mare. V, 414.

Al cel, al costat de la lloança a Déu («Sant, Sant, Sant...»), es cantarà eternament la lloança a Maria («Déu vos salve, Maria...»). V, 415.

És l'himne que renova en Maria el moment de l'Encarnació del Verb, l'himne de l'aurora de l'eternitat humana i l'inici de la glòria. Si al cel no s'hi sentia, hi mancaria l'obertura del concert sempitern de la música divina, l'ordre de la gràcia i de la glòria a què l'home instintivament aspira. V, 415.

És el panegíric de Maria que l'àngel fa per encàrrec de Déu: plena de gràcia en tot el seu ésser. VIII, 216s.

És un compendi de les lloances de Maria. VIII, 409s.

És una oració molt antiga. El 1196, Otó, bisbe de París, manà que s'afegís al parenostre i al Símbol dels Apòstols. III, 21s.

Explicació i glossa de l'a. III, 74-89.

Els trinitaris o els camaldulencs van allargar l'a. amb les paraules: «Santa Maria, Mare de Déu, pregueu per nosaltres pecadors. Amén». Els franciscans hi van afegir: «...ara i a l'hora de la nostra mort». Tot això, abans del 1508, data en què apareixen aquestes paraules en els breviaris dels Ordes esmentats. Aviat es propagaren a tota la cristiandat. III, 89.

Vide ROSARI.

AVERROES. I, 659s. IV, 37.

AVERROISTES. Suposaven que la fe no pot ser confirmada amb les proves de la raó. I, 427.

AVICENNA. I, 659.

AYMERICH, NICOLAU. I, 385, 471, 504. II, 125.

AYMERICH, MATEU. I, 687s, 696.

AZCARATE. II, 693.

AZÓ. III, 518.

AZPILCUETA, MARTÍN DE. III, 91.

BACANTS. II, 108.

BACON, ROGER. IV, 38s.

BALADAS, RAFEL. III, 745.

BALARI, JOSEP. I, 470.

BALAGUER, VICTOR. I, 379, 381.

BALDO. I, 528.

BALFOUR. II, 301, 474, 639. III, 565.

BALL. Hi ha b. de caràcter religiós com els que es feien popularment per Nadal (santa Teresa, monjos de Ripoll). VI, 453.

Les postres del b. solen ser el pecat. Passa com amb el sopar d'Herodes i el b. de la filla d'Herodies, que tingueren per postres la degollació de sant Joan Baptista. Allunyem-nos-en. Encara que no s'hi arribi a perdre la gràcia, hi perilla sempre la innocència de l'ànima. IV, 409.

BALLESCÀ, MIQUEL. III, 745.

BALMES. És l'antítesi del sectari. Estudia l'home en tots els aspectes: enteniment, voluntat i sentiment, cos i esperit. És comparable amb Newman, així com «El Criterio» ho és amb la «Grammar of Assent», ambdues obres de fons apologètic i d'àmplia visió sobre els camins que porten a la fe, malgrat les tècniques filosòfiques tan diferents. III, 306-308.

Passà entremig de les ruïnes que havia deixat la Revolució i en les lluites del seu temps va saber veure què hi havia d'acceptable a cada banda. Intentà conciliar-ho. Va fer prevaler la veritat cristiana per damunt de tot. Treballà en la reconstrució d'una societat cristiana, com Lacordaire i Newman. Fou mestre d'investigació i de controvèrsia. La fe era la seva brúixola. III, 756-763.

Vide I, 521, 530, 639, 653, 683, 700,

711ss. II, 294. III, 10, 298ss, 320, 326, 332ss, 592, 628, 630, 756ss. IV, 47, 50s, 164, 490. VI, 11, 468. VII, 196, 288, 315, 457.

BALMESIANISME. Les obres de Balmes són conegudes entre nosaltres, però no prou llegides. Balmes es formà a la Universitat de Cervera, renaixentista, i en el tomisme. I, 711.

L'assimilació i el just medi distingeixen Balmes. No es distingeix pel brill literari ni pels grans bastiments filosòfics, sinó per l'observació dels fets i la seguretat de judici. I, 712.

L'ensenyament de Lleó XIII i les tendències modernes més sanes legitimen el mètode i la doctrina de Balmes. I, 713.

BANCA. L'alta b. d'Europa és jueva i aferma el predomini jueu. I, 570.

BANCS AGRÍCOLES. Els antics b. a. de Catalunya foren destruïts pel govern liberal i centralista. I, 307.

BAÑEZ, DOMINGO. III, 610s.

BAPTISME. En l'Església primitiva s'exigia amb rigor l'obligació de saber la doctrina cristiana abans de rebre el b. Quan l'Imperi fou cristià, es generalitzà el b. dels infants, però sempre amb el compromís que els qui els presentaven els educarien cristianament. VII, 164.

Desfà els efectes del pecat, ens comunica la gràcia i ens fa membres del Cos místic. Es completa amb la professió religiosa. IX, 206.

Vide COR DE JESÚS, LLIBERTAT DE CONSCIÈNCIA, ESPANYA, CIRCUMCISIÓ.

BAPTISME DE JESÚS. Quan sant Joan batejà Jesús al Jordà, el cel s'obrí, l'Esperit Sant davallà sobre el Crist i se sentí la veu del Pare etern proclamant que Jesús era el seu Fill a qui els homes han d'obeir. IV, 408.

BARALLES. Vide GUERRA.

BARBA, FÉLIX. III 668ss.

BARBA, JOAN. III 669.

BARBA, MANUEL. III, 669.

BÀRBARS. La invasió dels gots, ignorants, no destruí el caràcter de Catalunya, culta durant l'època romana, ans fou ella la qui els civilitzà i assimilà, a desgrat d'un momentani obscuriment. I, 361.

Amb la invasió dels b. es descompongué l'Imperi romà i sorgí de mica en mica l'organització autonòmica dels pobles a influx de l'Evangeli. II, 198.

Vide ESTRANGER.

BARCELONA. I, 307, 360.

Els mercaders de B. demanaren a sant Ramon de Penyafort un tractat de moral sobre el comerç. I, 397.

Carles V hi portà la barra del tàlem al costat d'un hortolà, amb gran goig dels catalans, que veien salvaguardada la vida regional per una autoritat comprensiva i forta. II, 93.

Per la festa del Corpus es passeja el Santíssim damunt la cadira del nostre darrer rei indígena Martí l'Humà. II, 187.

Quan s'apropaven els jorns més tràgics de la història de B. (la guerra de Successió), Déu determinà, per enfortir l'esperit de la ciutat, que hi visqués molts anys sant Josep Oriol. B. l'estimà intensament i el sant hi exercí un ministeri de santificació que beneficià tota la ciutat. III, 751.

Durant l'epidèmia de còlera del 1854, el sacerdot Morgades (després bisbe) fundà un hospital de colèrics al Seminari Conciliar. L'epidèmia fou terrible, igual que la febre groga del 1870. També llavors actuà Morgades —com en la del còlera del 1865. Reivindicà el dret als auxilis religiosos per part dels moribunds. III, 587.

La seva Exposició del 1888, presidida per la Mare de Déu de la Mercè, evidencià que el treball humà depèn de Déu i que els homes no han d'exercir-lo per pura concupiscèn-

cia de posseir i de gaudir, sinó per ajudar-se mútuament. Així es proclamà la sobirania de Déu i es contribuí a la unió dels homes exaltant el sentiment d'amor al proïsme. IV, 67s.

Vide DONA BARCELONINA.

BARONI, CÈSAR. IX, 40.

BARRAT. III, 528.

BARRETINA. Sembla que durant l'Edat Mitjana es feia d'estam, amb agulles i sense costures (Eiximenis). I, 560.

BARROQUISME. Ombra de la materialitat humana, exagerada com totes les ombres. II, 260.

BARTOLINI. IX, 177, 182.

BARUTELL, LLUÍS DE. II, 124, 126, 131.

BASILI (S.). II, 379. III, 702. IV, 638, 261. IX, 466, 481.

BASÍLICA DE RIPOLL. Vide CATALUNYA.

BASÍLIQUES ROMANES. Lloc on s'administrava la justícia. Catalunya n'assimilà l'estil, d'on deriva el romànic. I, 369.

BASSEGODA, JOAQUIM. I, 371.

BASTERO I LLEDÓ, ANTON. I, 418.

BATALLA DEL BRUC. Ens fa veure que Déu enalteix els humils i confon els orgullosos. Un grup de pagesos i menestrals, en defensa de la pàtria i de la religió, va vèncer l'exèrcit més poderós d'Europa. V, 386.

Va ser una lluita no «de cibis et venereis» o per motius materials, sinó per elevats ideals de l'esperit humà. L'esperit dels vencedors venia de Déu. No va ser per un interès material: no se li alçaria un monument al cap de cent anys. V, 389-391.

Hi contribuïren molt Igualada i Manresa. S'hi prepararen també espiritualment invocant l'auxili de Crist i la intercessió de la Patrona de Catalunya. Llavors es va veure, en contrast amb els afrancesats, que defensaren la pàtria els qui tenien més esperit religiós. V, 391-392, 395-396.

És una afirmació solemne d'amor a la llibertat de la religió, de la pàtria i de la família. V, 394.

BATLLE, JAUME. III, 621.

BAUTAIN. IV, 49.

BÉ. La contemplació i la consideració del Bé infinit ens encenen l'amor espiritual. I, 604.

Sols per la raó es distingeix del delectable (Ausiàs March). I, 608s.

El bé de l'home consisteix a percebre la veritat i en l'obediència de l'esperit a la raó (Ausiàs March). I, 609.

Es divideix en honest, útil i delectable. L'honest inclou els altres dos, «car per aquest delit perfet s'ateny» (Ausiàs March). I, 608s.

No es troba en la riquesa, ni en la vanaglòria (Ausiàs March). I, 610.

La distinció entre el bé i el mal, la veritat i l'error, és la llei fonamental de la consciència humana. Treta aquesta distinció i acceptant el sí i el no, desapareix la consciència. L'home llavors ja no és home: segueix fatalment el vent de la passió, no té autonomia, ni té dret a tenir-ne, el governen les circumstàncies. Aquest anihilament explica la falta de consistència dels homes i de les institucions d'avui. V, 62.

El bé —és a dir, la bondat, la veritat, la santedat, la bellesa— tendeix a difondre's, com l'aigua abundosa d'una deu es difon i s'escampa. III, 598.

BÉ COMÚ. No pot confondre's amb el d'una classe determinada (capitalistes o obrers). És el bé de tots, de tot el cos social. La llei l'ha de tenir per objecte: fent bé al tot farà bé a tots. El b. c. demana que la riquesa estigui repartida en totes les classes. IV, 692.

Vide PROPIETAT.

BÉ I MAL. És constant la lluita entre el b. i el m. en aquest món. Hi ha mo-

ments difícils, però el triomf serà del bé per Jesús. V, 275.

BEATIFICACIÓ. La b. d'un màrtir —com la de Pere Almató— inspira sentiments de santedat als qui la presencien. V, 233.

BEATRIU. Heroïna del poema de Dante. I, 587, 588.

BECARIA. III, 529.

BEGUDA. Vide EMBRIAGUESA, GOLA.

BELGICA. I, 193.

BELLARMINO. I, 435. II, 143. III, 722, 727s. V, 335. IX, 93, 225.

BELLESA. La consideració de la B. infinita ens encén l'amor espiritual (Ausiàs March). I, 604.

Els diferents ordres de la b. (mental, sentimental, material) són causa d'amor (Ll. Vives). I, 646.

L'home, abandonat a si mateix, la destruiria. Déu la conserva amb la naturalesa i la gràcia. II, 179.

La b. mundana ve de la divina, ideal de b. que té existència realíssima. II, 210s.

El principi que dóna atracció a la b. i a l'art no és un ignot (misteri), com volen els simbolistes, sinó Déu (per a nosaltres, el Crist), principi fontal de tota realitat. II, 218s.

El seu regne propi és l'esperit que suposa activitat i vida. En la matèria sola no hi ha b. Només hi és en tant que reflecteix una activitat espiritual, en tant que simula o reflexteix vida. Per això Déu, activitat i vida essencial, és b. essencial, i tota altra b. procedeix d'ell. L'art que fuig de Déu cau per aquests motius en el panteisme. II, 224.

El seu primer efecte és atreure'ns cap a la cosa bella. Això ho exerceix principalment l'esperit, no la matèria. És la vida —dramatisme espiritual i humà— allò que ens atreu en les obres artístiques. Un fragment d'estàtua —amb bellesa purament material— assoleix el grau ínfim de la b. Per això les obres cristianes poden ser bellíssimes. II, 224s.

Exigeix que es doni a cada element humà (cos i ànima) allò que és seu. Desfeta l'harmonia, no hi ha b. II, 228s.

És doctrina tomista (Zigliara) que la b. és d'origen espiritual, però té una doble naturalesa: espiritual i material (matèria i forma). Passa com en la manifestació del Verb entre nosaltres i com en els sagraments, que tenen un doble element. És «espiritual-sensible». II, 229.

És la resplendor de la veritat. L'art ha de trobar l'essència de les coses, sovint enfosquida en la realitat històrica. Ha de treure'ls el brill. II, 231s.

Hi ha b. en el Verb diví i d'ell procedeix tota b. II, 236.

La b. executada per l'artista en les obres d'art ve de Déu (sant Agustí). II, 237.

Existeix també en obres artístiques materials, però no en la plenitud de tots els seus elements, car suposa esperit. II, 243.

No la percebem igual que el bé. No tota obra bella és bona (pot haver-hi diamants en un femer); però ha d'agermanar-se amb el bé la veritable b., ja que ambdós s'identifiquen amb la veritat i suposen l'equilibri humà i el domini de la raó. La b. del mal és pertorbadora, com un xarop emmetzinat. II, 248s.

No pot sortir d'una civilització positivista. El treball humà sobre la b. i la veritat no es fa amb funcions purament orgàniques. II, 256.

És anterior a l'art i no depèn d'ell, ni és filla dels artistes. Aquests, amb l'art, no fan sinó estudiar-la i festejar-la. Correspon a l'ésser. A més ésser més b. A ésser summe b. summa. II, 262.

L'harmònica concordança d'elements és el seu subjecte. La seva es-

sència (raó del bell) és la resplendor de la veritat o vida. II, 272s.

En la b. és essencial la resplendor de l'Infinit. Els grans artistes expressen molt amb poques formes, perquè perceben l'Infinit d'on tot procedeix. II, 272s.

És infinita. Però el nostre esperit necessita uns termes i unes lleis per trobar-la: un auxili extrínsec. Ens el dóna Déu amb la revelació. II, 280-282.

Hi ha lleis que fan possible d'aconseguir-la. Són les condicions de la seva vida. II, 381.

Coincideix amb el bé al capdamunt de l'escala dels éssers. Pot haver-hi b. en éssers dolents, però no en actes dolents. II, 291-293.

Es troba en totes les manifestacions de l'Infinit. Però ha de regular-se (concretar-se) per la revelació: el magisteri de la naturalesa i les lleis morals. Sense això, la set de l'Infinit fa extraviar l'artista. II, 292s.

Déu n'és la font. Està difosa en les coses, com la llum del sol, i l'artista ha d'arribar a l'Infinit per trobar-la i reposar-hi. Però el seu desig sols resta satisfet amb la immortalitat de l'altra vida posseint Déu. Allí troba la màxima unitat de totes les coses, sense perdre la personalitat. II, 300.

Atribut com és de l'Infinit, supera l'enteniment de l'home, que no la pot atènyer ni expressar perfectament. Sols la intueix per inspiració, misteriosament, com a do de Déu. II, 303s.

L'artista no crea la b. traient-la de dintre seu, com volia Wagner, sinó que la percep en les coses mitjançant una llum superior que li fa possible la concepció del seu verb intel·lectual, i la dóna en espectacle als altres homes. II, 321s.

Existeix en les essències, però no en les essències tal com són en les abstraccions de la ciència filosòfica, sinó en les essències «enformades», vives, tal com existeixen en Déu i en l'expressió de l'artista. II, 325s.

La b. visible és imatge de la invisible. II, 325.

El contacte amb la natura (boscos, rius, muntanyes, etc.) fa sentir l'eternitat i la immensitat de la b. (384s). II 333.

Necessita una llei de la seva existència, un ritme vital, com tots els éssers. II, 338s.

El seu grau màxim es troba en Déu. En el món, doncs, sols podem fruir de rudiments de b. La b. en el món és un reflex de l'Infinit, «Déu entrevist». II, 341.

És difícil de produir-la i d'assolir-la, perquè la b. es confon amb l'amor, i l'amor és cec. Hom ha volgut discernir sobre b. àdhuc amb la punta de l'espasa. Els plets que provoca no poden solucionar-se amb inducciones o deduccions. II, 341s.

No és privilegi de ningú. És per a tots els homes, com la veritat: tant per als obrers com per als intel·lectuals. L'home sense capacitat per a la b. no seria home. II, 342.

Té un caràcter social. És com la llum i l'aire: n'ha de fruir tota la gent del poble. No és un requisit exprés i diferent per a cadascú. II, 342.

S'ha d'estendre a tots els ciutadans, perquè la b. prepara el regnat de la veritat entre els homes. Serveix per a introduir-la. Uneix en el ritme harmònic de la vida. II, 344.

Fins els qui la neguen —per mal gust o extravagància— en confessen la necessitat. II, 344.

Té una gran potència edificativa. És un element social de primer ordre. L'art i la literatura eduquen el poble. Exemple: la Renaixença de Catalunya. II, 345s.

Té més fecunditat social que la ciència, És més edificativa i uneix més el poble, perquè desvetlla l'amor, i la fecunditat ve de l'amor. II, 347.

Porta a la plenitud d'harmonia de la vida humana. Per assolir-la hi ha un procediment general a tots els homes, car tots tenen una vida semblant. II, 358s.

No és una generalitat existent en tots, sinó una varietat immensa. Per això l'art s'identifica amb la terra, amb la regió. Però té una llei comuna a tots els homes, com la mateixa vida de què és element; llei no artificial, ans espontània derivació de la unitat natural de llinatge. II, 359.

A la màxima vida correspon la màxima b., que n'és la resplendor. II, 364.

El sacerdot està en molt bona disposició per a percebre-la tenint a l'abast la Bíblia i la natura, dues paraules de la mateixa boca, procedents ambdues de la B. summa. En la Bíblia i en la natura hi batega l'esperit que ha mogut els artistes a llurs grans obres. II, 373s.

És essencialment harmònica. La seva contemplació harmonitza les passions humanes. Les regeix pel ritme de l'amor difós per ella. II, 384s.

Provoca l'amor, es fica al cor i s'identifica amb el subjecte. Amic i amat són un. II, 384.

Exigeix caràcter determinat per produir-la. II, 428.

S'identifica amb l'amor. II, 456.

L'home ha de cercar sempre en aquest món. L'art és tan sols un aperitiu. La fam de b. només pot satisfer-se amb la possessió de la b. eterna. III, 642s.

Qui tingui la mirada fixa en Déu, B. eterna, no s'equivocarà quan hagi de dir on hi ha b. i on no n'hi ha entre les coses de la terra. III, 642s.

Havent de ser eminentment espiritual, té una llibertat —una mena de llei casuística— que exclou l'anarquia. III, 646.

L'ordre de la b. és eminentment espiritual, fins en les arts plàstiques. L'harmonia de la matèria és una llei espiritual. Sense esperit no hi ha b. III, 646.

És una veu que sol·licita l'amor. Com que no és possible fer cas de totes les sol·licitacions, cal passar ferm enmig d'elles i dirigir-se només a la b. substancial, Déu, i a les altres sols en tant que són el seu reflex. III, 647s.

La b. essent infinita, és natural que els artistes i els literats mai no quedin satisfets de llurs obres i sempre vulguin millorar-les. III, 692.

Hom constata que els literats i els artistes més sincerament dominats per l'amor a la b. tenen un fons teològic en llurs obres. No és estrany per al qui sap que Déu és la B. substancial, revelada i comunicada als homes pel Verb etern. III, 692s.

Contemplar la b. és contemplar un dels atributs de Déu reflectit en la natura. Per això un paisatge, la música, etc., poden contribuir a portar l'home a Déu: causen impressions saludables, fan respirar un aire sa i exerciten aquelles facultats per les quals l'home és imatge de Déu. IV, 636s.

La b. i la fruïció artística o plaer estètic no poden obtenir-se amb la monotonia d'una anivellació social (sense autoritats ni súbdits, sense rics i pobres, etc.). Calen el contrast i la varietat, tant en el món físic com en l'humà. El públic es delecta amb la contemplació estètica de la humanitat pel contrast entre estats i situacions diferents d'home a home. Així la societat viu naturalment en la veritat i és susceptible d'oferir-ne la resplendor que és la b. IV, 685.

S'identifica amb la veritat i el bé. Del mal i de la falsedat com a tals no en poden sortir b. ni goig estètic. IV, 686.

Tot el que Déu ha creat és bell. Només l'home fa coses lletges. V, 463.

La. b. produïda per les arts cristianes és superior a la b. antiga, més limitada a les formes i a la matèria. La b. respon a l'amor, i l'amor cristià, quan inspira les arts, dóna una b. superior. V, 473.

Vide ART, EQUITAT, CRÍTICA LITERÀRIA, FRUÏCIÓ ARTÍSTICA, POESIA.

BELLESA CRISTIANA. És superior a l'hel·lènica, perquè reflecteix més l'esperit i la vida, mentre que l'hel·lènica dóna preferència a les formes. II, 225.

BELLESA DE LA DONA. Sovint és artificial, cobrint la veritable i natural, instrument de pecat i veritable pestilència (Llull). II, 453.

BELLESA I LLETGESA. Hi ha b. i ll. corporal i b. i ll. espiritual. Les espirituals són més importants (Llull). II, 453.

BELLUGA, PERE. I, 663, 668, 676.

BELSANCE. IX, 16.

BEMBO. III, 431.

BENAVENTURANCES. No prediquen una felicitat per a aquest món, sinó les condicions per assolir-la en l'altre. Anuncien també la pau que dóna el fet de tenir aquestes condicions. I, 660s.

Explicació de les b. VIII, 124-133.

El món les diu al revés: benaventurats els rics, els qui riuen, etc. Són la saviesa amagada als orgullosos. VIII, 223.

Són la llei de Déu i de l'Evangeli. Mostren el camí de la bondat i la felicitat, que només es troba en Déu. S'avenen amb la regla de sant Benet. IX, 237-246.

Vide CONSELLS EVANGÈLICS.

BENAVENTURATS. Déu, centre del cel i de la terra, transforma els b. en una mena de déus. Els dóna quelcom de la seva glòria. Fins a quin grau? Més o menys, segons l'amistat i la unió que cada b. tingué amb Crist en el món, per tal com, tot i ser diferents el cel i la terra, es corresponen i aquesta és l'ombra d'aquell. Així, la relació que hom hagi tingut amb Crist a la terra assenyalarà la que hi té en el cel. (Una sarment participa més de la saba com més unida està amb la soca.) El qui participi més en aquest món de l'amor i la virtut de Jesús participarà més en l'altre del seu poder. IV, 392.

Seran jutges dels altres homes. IV, 478.

BENAZAR, MIQUEL DE. I, 409.

BENEDICCIONS. Segons sant Josep Oriol, Déu ha donat un gran poder i eficàcia a la b. dels sacerdots. III, 746ss.

BENEFICÈNCIA. No ha de fer-nos recular de practicar-la la ingratitud dels afavorits. S'ha de fer sense vanaglòria (Ll. Vives). I, 649s.

No és possible l'erecció i el manteniment de cases de b. quan se secularitza la societat i s'apaga l'amor sobrenatural i diví del cor dels homes. Llavors fins s'arriba a creure que el benestar del món reclama l'eliminació dels éssers inútils per a la societat. V, 467s.

Ha de ser ordenada, tal com ho ha de ser la caritat. V, V, 482-483.

Les obres de b. o de caritat social dels països civilitzats es deuen d'una manera especial, sobretot en el seu origen, a la devoció a la Verge Maria, Mare de misericòrdia. Ho diuen les mateixes advocacions marianes de moltes fundacions d'Instituts i Congregacions destinats a una finalitat benèfica. Cal recordar la Mare de Déu de la Mercè redemptora de captius, la Verge dels desemparats, dels orfes, de la caritat.

La devoció a Maria té una gran força social. Si aquesta devoció s'apagués, desapareixeria en bona part la caritat social, que neix de la fe operativa. No hi ha una fe més operativa que la de Maria, perquè tampoc no hi ha un amor més gran. Desfer la devoció a Maria és desfer la caritat i el principi de cohesió del poble cristià, i també de Catalunya. VIII, 451-453.

Vide ALMOINA, CARITAT, ESGLÉSIA, AMOR.

BENEFICI. Els sacerdots han de donar als pobres els béns sobrants del b. III, 741.

El qui té un b. eclesiàstic no el té per fruir-ne simplement, sinó per dedicar-se al bé espiritual dels cristians. V, 16.

BENET (S.). I, 183, 184. III, 331, 602, 607, 609. IV, 22s, 508. VI, 155, 252, 447. VII, 190. VIII, 91, 186, 224, 267, 419, 420. IX, 37, 40, 43, 203, 231s, 238s, 351, 370s, 377, 379s, 415, 420, 444, 452, 466, 483.

BENET XIII. I, 507ss, 514, 522, 524s. II, 123. V, 578. VII, 304.

BENET XIV. III, 21, 42. IV, 293.

BENET XV. Notícia de la seva elecció. VII, 385-387.

Vide VI, 325ss, 361ss, 419, 487. VII, 385ss, 426, 436, 440, 448s, 460ss. VIII, 247. IX, 166.

BENET LABRE (S.). IX, 81.

BENJAMÍ DE TUDELA. I, 361.

BÉNS. Tothom té dret a participar dels b. terrenals creats per Déu a a fi de mantenir el llinatge humà. V, 26.

BÉNS PARROQUIALS. Cal administrar-los bé i tenir clar i ben documentat el que pertany a la parròquia, a les causes pies, etc. La negligència i la confusió podrien portar pèrdues i espoliacions. VII, 422.

BERENGUERA. I, 409.

BERENGUER DE CASTELLBISBAL. I, 392.

BERENGUER EL VELL. VIII, 455.

BERENGUER GIRART. I, 406.

BERENGUER RAMON II, «EL FRATRICIDA». II, 465.

BERENGUERS (comtes de Barcelona). VIII, 443.

BERGANT, EL. III, 747s.

BERGSON. VI, 441.

BERNARDETA SOUBIROUS (S.). III, 28. V, 405. VII, 196, 224.

BERNARDÍ DE SIENA (S.). IV, 167. VIII, 411, 449. IX, 122.

BERNAT (S.). III, 10, 19, 20, 33, 37, 62, 75s, 86, 90s, 703. IV, 26s, 88, 189, 288, 450, 549. VI, 92. VIII, 191, 378, 381, 394, 409, 419. IX, 11, 121, 150, 204, 232, 238, 240s, 242, 266, 277, 285, 317, 337, 377, 380, 403, 414.

BERNAT CALBÓ (S.). IX, 137.

BERNAT D'ALCIRA. IX, 404.

BERNAT DE TRAVESSERES. I, 379.

BERNAT EL CALB (S.). III, 585, 587. IV, 494. VII, 350s, 401.

BERNINI. II, 279.

BERRIOOCHOA. V, 145.

BERTHELOT. V, 455.

BETLEM. A B. comença un nou ordre de coses: els primers són els darrers i els darrers primers. Els àngels, els rics i els poderosos s'agenollen davant el feble i el pobre. IV, 347.

BEYANT. II, 470.

BÍBLIA. Alguns lul·listes (Sabunde) volien provar sols per raons naturals que contenia la paraula de Déu. I, 489s.

Sant Vicenç Ferrer recomana el seu estudi. Preveu profèticament que, temps a venir, els heretges (protestants) se'n valdran per defensar llurs errors i fer prosèlits. I, 519.

Fou traduïda al català per Bonifaci Ferrer, germà de sant Vicenç. I, 528.

Com a paraula de Déu, conté la plenitud de la vida humana, la clau dels secrets de la història. Il·lustra l'esdevenidor dels pobles. És llum i consol de l'ànima. II, 189s.

Hi ha la manifestació més ex-

cel·lent d'art espontani i salvatge, és a dir, genuí. II, 276.

És una manifestació de Déu, que, essent font de bellesa, la fa brillar en la B. B. i natura són dues paraules d'una mateixa boca. En la B. viu aquell esperit que ha creat les grans belleses naturals i que il·lumina els artistes en llurs creacions. II, 373s.

És senzilla i simple, com a sadollada de l'esperit diví. Té molts sentits en una sola lletra. Sobre els pobles civilitzats té una atracció superior a l'elegància grega. II, 399.

Fou escrita per homes com nosaltres; però, essent ells instruments de Déu, la B. és la paraula de Déu. Cal llegir-la com una oració. Serveix per a sostenir el nostre esperit. Cal llegir-la amb humilitat. Els humils l'entenen més que els savis orgullosos. L'home, ésser temporal, no pot jutjar la B. i l'Evangeli, que és etern i conté la llei de totes les generacions. No pot aprendre qui es pensa saber més que el mestre. IV, 147.

La seva lectura, feta amb humilitat sota el magisteri de l'Església, és l'aire que ve de les altures. Il·lumina l'enteniment de l'home i encén el seu cor. Apaga la set d'Infinit del nostre cor. És una carta de Déu escrita als homes i els dóna ensenyament sobre moltes veritats que quedaren enterbolides després del pecat. És el llibre de la civilització, el que dóna llum i aliment als homes sòlids. Sols ella és capaç de donar consol. Sant Vicenç Ferrer increpava els homes del seu temps perquè, oblidant la lectura dels llibres sagrats, es donaven als autors lírics i còmics. En ple segle XIV preveia els mals del segle XVI. Què diria avui? L'aliment és el sostenimment de l'home. Per això els aliments del nostre esperit han de ser sans i sòlids. Els sofismes elegants no ens alimenten. Una generació que es doni a la lectura de la B. produirà homes equilibrats de gran caràcter i de nobles sentiments. L'eternitat únicament és el que centra l'home. Els literats pseudo-místics li presenten ficcions d'eternitat, que no il·luminen ni consolen. La B. —tot el que conté— orienta l'home cap a l'eternitat, i per això el consola íntimament. V, 76-79.

Avui s'estudia molt la B., però sols com un tema d'anàlisi i erudició cultural. No es va a la seva substància per aprofitar-la i viure'n. V, 310s.

L'Esperit Sant obrí als Apòstols el sentit ocult de les Escriptures i assisteix el Magisteri de l'Església perquè les interpreti autènticament. V, 312s.

On no ha penetrat l'esperit de la B. no ha penetrat la civilització. La B. és el llibre de text de l'Església catòlica. El seu autor és el mateix Déu. V, 318s.

És el llibre que ha inspirat la civilització europea. Sant Tomàs se'n servia fins en les controvèrsies contra els gentils. Hi ha moltes ciències indiferents quant a moral i religió, i mai l'Església no les ha subjectat a censura. Però totes se subordinen a la ciència sagrada, en darrer terme, a la B., que cal estudiar a fons, tant des del punt de vista crític com teològic i espiritual. Tots els cristians en poden treure profit. Ha de ser l'aliment espiritual de tots els creients. III, 319-322.

Vide EVANGELI, PARAULA DE DÉU.

BISBES. Déu els ha donat plena sobirania en el seu territori. I, 248.

Han de defensar els drets de la Santa Seu quan són contradits pel poder secular (Rocabertí). II, 138.

Han de corregir els errors doctrinals del poder civil. No els excusa el temor del càstig (Rocabertí). II, 140s.

No han de dominar la clerecia i els fidels amb violència. IV, 151.

Han d'ocupar-se de les ànimes selectes (religiosos), perquè la santedat és la substància de l'Església. IV, 153.

Han fet més per l'Església els b. que han treballat en la formació espiritual dels religiosos i les ànimes escollides que no pas els qui han edificat molts temples i han protegit les arts sagrades. IV, 154s.

La mitra pesa. És una càrrega, com la creu. IV, 157s.

Quan Torras i Bages és elegit, no pot menys de sentir temor i desconfiança d'ell mateix, com Moisès quan Déu li encarregà la missió de conduir Israel. Però quan se sent més feble és quan és més fort. El sosteniment de l'Església no és cosa dels homes, sinó de Déu, i ell, per palesar-ho, sol escollir instruments defectuosos. El b. ha de prescindir d'ell mateix i ha d'abandonar-se a les mans de Déu. En l'ordre material i en l'ordre humà natural i sobrenatural, Déu tot ho fa del no-res: l'única condició que posa a l'instrument és que sigui dòcil. IV, 443s.

Déu li imposa una missió semblant a la d'Abraham. Li fa abandonar la seva ciutat i la seva casa i família per constituir-lo patriarca del poble fidel. IV, 444.

El b. defensor de la gràcia té més fecunditat que no pas el literat. Engendra fills espirituals, forma la Ciutat de Déu i va fent una sola cosa de tota la humanitat a semblança de la Trinitat Beatíssima. IV, 445.

El b. treballa pel sosteniment i la perfecció del cos social. El seu treball és molt necessari avui que les passions i les concupiscències amenacen amb la descomposició de la societat. Crist és el cap informador de la societat humana. Déu dóna a la societat allò que necessita per a sostenir-se: intel·ligència i amor. La intel·ligència i l'amor dels homes són la mateixa intel·ligència i amor divins. La missió del b. és corregir els vicis, explicar la doctrina: fer penetrar en els homes la intel·ligència i l'amor de Déu. IV, 445s.

Ha de ser testimoni verídic de la fe o de la paraula de Déu. No hi pot posar ni treure res, ans ha de repetir-la fidelment amb el Papa. Altrament desnaturalitzaria la fe, amb què Déu mateix es fa mestre de l'home. IV, 450s.

Porta la paraula de Déu —la fe— als homes, amb què calma i satisfà llur esperit, el qual sols amb la Veritat i l'Amor infinits pot nodrir-se com cal. IV, 451.

No és mestre dels homes en nom propi, sinó de Crist, únic mestre de la humanitat. El b. és un eco del Crist. IV, 451s.

Ha de defensar la llibertat dels fills de l'Església. La de dins i la de fora. Amb armes espirituals, ha de procurar mantenir-los lliures de les passions i concupiscències (llibertat de dins). No permetrà tampoc que les passions d'un oprimeixin els altres (llibertat de fora). Deixarà que cadascú, dins els dominis i les lleis de l'Església, s'encamini al cel pel camí que li plagui. IV 455s.

Ha d'edificar el Cos social de Jesucrist, fomentant la pietat, amb certa correspondència mística al que féu Maria edificant el cos físic. IV, 483s.

Fomentar la pietat del poble és l'obligació predominant del b., en virtut de les paraules de Jesús a Marta: «Només hi ha unaa cosa necessària». IV, 483.

El Seminari ha de ser la nina dels seus ulls. Com els fills per al pare, serà la seva glòria o la seva ignomínia. IV, 489s.

La pau i la concòrdia són una de

les coses que el b. ha de recomanar més. Crist és el Príncep de la pau. La litúrgia diu que el b. és enviat per calmar la ira i ser principi de reconciliació. Per això no ha de fer accepció de persones ni diferències entre escoles o partits diferents, honestos i legítims. Déu ha lliurat el món a les disputes dels homes, i el b. no ha d'estrènyer allò que el Crist ha fet immens. No ha de trencar, sinó soldar, com Crist, que, de tota la humanitat, vol fer-ne la Ciutat de Déu. Ha de tenir amplitud d'enteniment, de cor i d'esperit. IV, 492.

Hauria d'ensenyar contínuament al poble aquella súplica: «Senyor, augmenteu-nos la fe!». IV, 517.

Ha de donar compte al Papa de l'estat espiritual i moral de la seva diòcesi, després d'haver-la visitada. IV, 711.

Té goig quan va a veure el Papa, com el fill quan va a conèixer i a trobar el pare. IV, 713.

Ha de sentir afecte igualment intens per a tots els fidels de la diòcesi de qualsevol classe o professió, bé que aquest afecte pugui matisar-se diferentment per motius naturals i sobrenaturals. V, 8.

El seu ofici principal és satisfer la fam i la set de les ànimes, donar el consol de la vida. V, 166.

Les relacions entre el b. i els fidels diocesans han de ser íntimes, fortes i amoroses. Tenen per objecte el màxim interès que pot ocupar l'home, un interès comú a tota la humanitat i etern. V, 196s.

La seva obligació principal és donar direcció als cristians en les lluites i conflictes de la vida. V, 204.

El b. és mestre en nom de Jesús. Per això predica assegut. Ensenyar la fe és «assentar», posar fonaments i donar seguretat. VIII, 325.

Sovint els b. són acusats injustament d'intervenir en la política. La política i la religió no es poden separar: «omnia religione moventur». A més, el b. és un ciutadà que té els mateixos drets que els altres. No és un funcionari de l'Estat, i ha de defensar els drets de la religió i dels fidels. III, 226s.

Quan es reuneix un grup de b. per parlar als seus fidels, a fi de fer-los arribar una exhortació doctrinal per desfer errors i confusions, poden dir que els parlen en nom de Crist. VI, 423s.

Vide VISITA «AD LIMINA», CLERECIA, MARTIRI.

BISCAIA. I, 307.

BISMARCK. I, 318. V, 217. VI, 13, 348, 393.

BLANC, LOUIS. II, 126.

BLANCA, muller de Ramon Llull. I, 417.

BLANCA, muller de Jaume II d'Aragó. I, 393.

BLANCA DE CASTELLA. VIII, 265.

BLASFÈMIA. En els profetes i els sants (Job, Llull, etc.) trobem expressions que semblen blasfemes i només són crits d'un cor en lluita, xiscles de dolor. I, 474.

És una afirmació brutal de l'existència de Déu. És una confessió que contribueix a la resplendor del Nom diví, feta per la part enemiga. II, 344.

Avui s'ofèn Déu horriblement amb la b. Hem de reparar-la amb la devoció del Sagrat Cor. IV, 258.

Cal creure que tindran èxit els esforços de molta gent honrada del nostre poble per desterrar la b., vergonyosa tara del nostre país. La b. és indigna d'un poble civilitzat i avançat com el nostre. L'Església sempre ha predicat contra la b. Totes les consideracions que es poden fer contra la b. són bones. Però la gran arma contra ella és el temor de Déu. V, 417ss, 426.

Perquè no ragi brutícia de la llen-

gua cal tenir el cor sa, amb una llei que mantingui l'ordre interior. És una llei que fa savi l'home i que comença amb el temor de Déu. V, 419.

L'acció de les autoritats civils pot fer molt per evitar-la. Però, per al creient, la força principal és el temor de Déu. V, 419.

L'home educat es respecta a si mateix i no es permet insultar el contrincant amb paraules brutes i b. Només ho fa si perd el domini d'ell mateix. Llavors no és racional i imita les bèsties. Tanmateix pot dominar-lo el temor de Déu, capaç de ressuscitar la racionalitat morta del blasfem. V, 420.

La b. sol originar-se en la manca de consideració de les veritats religioses. L'home que es dóna exclusivament a les coses del món no pot capir les realitats divines en les quals resplendeix l'amor de Déu, no pot comprendre la vida d'amor en què consisteix la religió. Només el temor de Déu, principi d'amor, el pot fer reaccionar. V, 420-421.

En èpoques de fe, l'art ha representat amb molta vivesa els turments eterns del blasfem. Qui blasfema de Déu no pot viure eternament en la seva companyia. La b. és el pecat mortal típic, l'essència i la substància del pecat, la manifestació de l'odi i la rebel·lia contra Déu. V, 421s.

El blasfem és un desgraciat que no pot estimar, com el diable. No pot salvar-se, perquè la felicitat eterna és una vida d'amor impertorbable. V, 423.

La b. és vici de dimoni. Sant Joan veié l'esperit de blasfèmia estenent-se pel món com una emanació de l'infern. V, 424.

De vegades la b. ha estat castigada per Déu en aquest món d'una manera visible. El cas del periòdic blasfem «Il Telefono» i el terratrèmol de Messina. V, 424.

Quan no és un hàbit o vici en un home entorpit de potències, la b. és el pecat més greu, efecte de l'odi a Déu. Amb la b., sembla que l'home deixi de ser home i es converteixi en dimoni: frueix en l'odi i el mal, en lloc de trobar gust en l'amor i el bé. V, 425.

El blasfem en l'altra vida, després de la resurrecció també farà servir la llengua per maleir Déu, en lloc de lloar-lo, com faran els benaventurats. V, 425-426.

No tots els blasfems blasfemen amb advertència i malícia, però això no els excusa de pecar. Els qui blasfemen sense mirament per carrers, places, etc., són inconscients deixebles del diable, que ronda cercant qui devorar. V, 426.

Els rectors de parròquia avisaran els directors de fàbrica, els mestres, etc., perquè procurin que no es blasfemi entre els seus subordinats. Els qui senten blasfemar al seu voltant sense immutar-se demostren que no estimen Déu. Ningú no és insensible als insults que sent vociferar contra les persones estimades. També els rectors miraran d'establir alguna associació contra la b., i per la festa del Sant Nom de Jesús celebraran alguna funció de desgreuge. V, 427-428.

La decència de la paraula i la conversa honesta són la manifestació més clara de la cultura cristiana. V, 428.

Els cristians piadosos no haurien de deixar perdre el bon costum de pronunciar una jaculatòria quan senten una blasfèmia. V, 428.

Hi ha qui defensa que la b. i l'obscenitat són signes de perfecció humana. Diuen bé al mal i mal al bé. Pertanyen al tipus etern de l'heretge. VI, 474.

La propagació de la b. és senyal de corrupció de cor i d'odi contra

Déu. És un pecat contra la justícia i contra la fe, sense excuses en les passions i les conveniències humanes. VIII, 261s.
RAÓ, INTEL·LECTUALS.
BLAI D'AUVÈRNIA. I, 522.
BLAZE. II, 360, 372.
BLONDEL, GEORGES. III, 257.
BLUNTSCHLI. I, 317. IV, 487.
BOERS. Eren pagesos i, com a tals, bons patriotes. V, 24.
BOFARULL. I, 349, 495, 515, 527, 529. III, 670.
BOFARULL, ANDREU DE. IV, 58, 65.
BOGERIA. El geni és proper de la b., perquè és propens a cercar l'Infinit, que fàcilment fa rodar el cap, com les grans altures. II, 278.
El boig és exempt de la llei. II, 335s.
BOGUNYÀ, GERTRUDIS. III, 734s.
BOLET, PERE. IV, 71.
BOLLANDISTES. I, 391, 424.
BOMBARDES. Eiximenis en parla en una època molt reculada per a les armes de foc. I, 569.
BONA. I, 490.
BONALD. I, 711. II, 60.
BONASTRUC DE PORTA. I, 393, 394.
BONAVENTURA (S.). I, 419, 451. II 399. III, 91s. IV, 43, 151, 207. VI, 102.
BONDAT. La seva llei és essencial a l'existència humana. Fa possible entendre'ns. Tothom ha regulat i judicat les accions humanes per la b. II, 355.
BONDAT DE DÉU. És causa de la creació (Ll. Vives). I, 641.
BONDISALVUS. I, 578.
BONET, CONSTANTÍ. III, 583.
BONIFACI (S.). I, 196. IX, 87, 94.
BONIFACI VIII. I, 207, 362, 385, 685. III, 24.
BONIFACI, JOAN. III, 24.
BON LLADRE. Se salvà per la sola misericòrdia de Déu. No té tants mèrits com d'altres que són al paradís amb menys graus de glòria (Eiximenis). I, 549s.
Es va salvar per la gràcia, ple de maldats i buit de mèrits (Ausiàs March). I, 614.
És la imatge del pecador que es reconeix culpable i accepta el càstig redemptor, que el purifica i el fa digne de la felicitat eterna. IV, 87.
La conversió del b. ll. és un gran motiu d'humilitat per als deixebles de Crist: lladres i prostitutes ens passaran davant en el Regne de Déu. En l'episodi del b. ll. es veu l'eficàcia de la passió de Crist. Qui accepta la creu es purifica i entra al cel. És perfecta la confessió de fe del b. ll. Ens ensenya la drecera per arribar al cel. IX, 338-341.
Vide MISERICÒRDIA DIVINA.
BOQUES, PERE. IV, 64.
BORA, CATALINA. III, 604s. IV, 139.
BORRELL, comte de Barcelona. I, 364.
BORROMEU, FREDERIC. III, 716. VII, 304.
BOSCH. I, 665.
BOSSUET. I, 79, 498. II, 116, 126, 227, 286, 331, 452. III, 311. IV, 136, 138. V, 122, 264, 569s. VI, 347. VII, 296.
BOUGAUD. II, 341.
BOYELDIEU D'AUVIGNY. V, 54.
BRABANTE. IV, 715.
BRAHMA. III, 480.
BRESCIANI. I, 320.
BRET, TOMÀS. III, 574.
BRIAND. III, 277.
BRÍGIDA (Sta.). III, 79. IX, 128, 285, 333.
BRIONES, PASCUAL. V, 485.
BROGLIE, Príncep de. III, 450.
BRU (S.). III, 607. VIII, 235. IX, 72.
BRUC. Vide BATALLA DEL BRUC.
BRUGUERA, ANTON. III, 735.
BRUGUERA, CATERINA. III, 735.
BRUNETIÈRE. II, 301, 433, 474, 485s. III, 565. V, 292s, 312.
BRUNO, GIORDANO. I, 456.
BUCER. III, 604.
BUDA GOTAMA. II, 445. V, 524.
BUDISME. A Europa hi ha qui se'n fa admirador i voldria imposar-lo, des-

terrant la civilització cristiana i occidental. Això suposaria la implantació del règim de castes en l'ordre intel·lectual: uns quants il·luminats o gnòstics superiors a l'altra gent. Es trencaria la solidaritat social. II, 348.

Dintre una civilització budista, caldria renunciar a les emocions de la història i de l'imprevist, de la personalitat lliure i de la caracterització nacional. L'art seria trist, potser amb rics elements materials, però peresós, vague, mancat de vida i d'esperit. II, 348s.

L'art del b. —el panteisme artístic del Gran Tot—, suposa l'abolició de l'home, de la persona individual. Aquesta hi és un pur incident de l'evolució material o d'uns esperits fantàstics. II, 349.

Vol la moral independent. II, 464.

Ensenya que la creença en el «jo» és una il·lusió. No hi ha res que existeixi separadament del «tot». L'home no té individualitat. II, 445.

«BUEN DESEO». La societat literària «El B. D.» és digna de lloança per les seves activitats literàries, històriques i científiques i el seu afany de progrés i perfecció. Té en compte que l'home és esperit i matèria i que el fi de la ciència humana és el benestar social i la glòria de Déu. III, 520-522.

BUONARROTTI. I, 500. II, 397. IX, 94.

BURNE-JONES. II, 426s, 459s, 487, 489.

BUROCRÀCIA. Forma legal del centralisme. II, 49.

La b. liberal es fica en tot: en la vida de família (naixement i defunció), en l'ensenyament i en el municipi. Desféu la regió. Es vol ficar a l'Església. La llibertat que proclama significa esclavitud. II, 72s.

BUSQUETS, MIQUEL. III, 748.

BUTIÑA. IV, 326.

BUTLLA. Els pobres no tenen necessitat de prendre-la per fruir de la mitigació de dejunis i abstinències; però és bo que la prenguin per les indulgències i altres privilegis que concedeix. Els diners de la b. són una almoina que es destina al sosteniment del culte. Els rics que no la prenen demostren una gran indiferència religiosa. VII, 463-465.

Les indulgències són el principal mèrit de la B., més que no pas la reducció dels dies de dejuni i abstinència, que l'Església ha posat i l'Església pot treure. Se'ns treu l'obligació de fer determinades penitències, però se'ns exhorta a fer penitència. VIII, 247.

BYRON. I, 381, 261s, 270, 279s, 291.

CABA. III, 625.

CABA, LA. III, 449. VI, 453.

CABALLERO, FERNÁN. I, 320.

CABANIS. III, 473.

CAÇADOR, bisbe. I, 687.

CACIQUISME. Els cacics són autoritats bordes que no responen a l'interès del poble. El c. neix quan, a influx del centralisme, defalleixen les autoritats naturals (regionals, sortides de la propietat agrícola, etc.). L'artifici en el centre porta l'artifici en els últims elements. Ara, donat el centralisme, és millor que hi hagi cacics que no pas anarquia. II, 60s.

Molts sacerdots avui són esclaus del c. polític. I, 215.

És la superposició d'una autoritat falsa, un poder sense dret que neix de la manca d'autoritat legítima. VII, 109.

CAIN I ABEL. Vide Abel.

CALDERON. II, 446, 475, 544, 597, 695.

CALIXT III. I, 676, 685.

CALLÍS, JAUME. I, 663, 668s, 672ss, 678, 685.

CALVARI. És el lloc més venerable de la terra, regat amb la sang del nostre Redemptor. És l'ara visible del sacrifici de la creu. Els homes fan

llargs pelegrinatges per visitar-lo. IV, 237.

L'anada de Crist al C. és el quart misteri de dolor del rosari. No tot són botxins, criminals i gentussa carregada d'odi en la comitiva que acompanya Jesús al Calvari. Hi ha el Cireneu i un poble que el plany. Hi ha Maria i les santes dones. Seguim-lo també nosaltres amb la creu de la nostra penitència. Planyem-lo i ajudem-lo en la persona dels pobres, els malalts i els menyspreats pel món. III, 139-143.

Vide HUMANITAT.

CALVÍ. II, 26. IX, 19.

CAMIL DE LELLIS (S.). És un gran vencedor de la mort per l'amor i la dedicació als malalts i als moribunds. S'identifica amb la voluntat de Déu fins a estimar el mal que pateix. Troba entre els malalts les seves delícies: pertot veu Déu. Salvà moltes ànimes. Avui és molt oportuna l'obra dels Camils, ja que el laïcisme vol treure la religió dels hospitals i tendeix a tractar l'home com un animal malalt. IX, 44-46.

Vide VI, 474. VII, 377s. IX, 44-46, 89.

CAMILO BOSELLO. IX, 276.

CAMP DE TARRAGONA. I, 358.

CAMOENS. II, 297.

CANANEA. La fe de la dona c. va ser molt provada per Jesús. Ningú no entra al cel sense sofrir moltes proves. Hem de superar-les amb l'oració. IX, 319s.

L'evangeli de la C. ens ensenya que, de vegades, hi ha infidels amb més fe que els fidels, que la intercessió dels sants sempre és útil, que la constància i la humilitat fan que l'oració sigui escoltada, que Déu ens prova abans de concedir-nos la gràcia. IX, 472s.

CANALEJAS. I, 439, 457, 677, 679s. VI, 7s, 107, 109, 123. IX, 136.

CANÇONS CASTELLANES. Revelen la desnaturalització de molts catalans: s'enamoren dels rosegalls de cançons castellanes, bo i oblidant les de la terra. I, 298.

CANÇONS FLAMENQUES (andaluses). No hi ha res més oposat a l'esperit català ni que faci més mal a l'esperit de la nostra raça. Són, per a nosaltres, com un senyal de degeneració. I, 299.

Hom les presenta, per aberració i per vergonya nostra, com una mena de símbol d'espanyolitat als estrangers que ens visiten. I, 299.

CANIGÓ. Hi ha llegendes del C., primer cregudes i després rebutjades per Eiximenis. I, 538s.

«CANIGÓ». Poema de Verdaguer, que canta el naixement de la civilització cristiana de Catalunya. I, 380 n.

CANNEVAL. II, 30.

CANO, ALONSO. III, 650.

CANO, MELCHOR. I, 223, 618, 627ss, 641, 661, 707.

CANONGES. Es proveeix la dignitat d'Ardiaca a favor del Dr. Andreu Duran. VII, 75.

Es nomena Xantre el rector de Centelles Francesc de P. Codina. VII, 290.

CANT. És la forma i la manifestació de l'amor. I, com que Déu atreu amb llaços d'amor, el cant porta a Déu. IV, 637.

Acompanya l'oració i fa que sigui més fervorosa. Consola i purifica els sentiments, si és bo. L'harmonia de la música ha d'ajudar l'harmonia de la vida. Cal dirigir el cant a Déu creador, a Maria i als sants. IX, 130s.

CANT GREGORIÀ. Supera la música figurada quant a desvetllar el sentiment religiós. És sublim, penetrant, simple, lluminós, pur i popular. Torras i Bages l'havia estimat de sempre i patia amb el cant efectista, mundà i convencional de la m. que es cantava a les esglésies del seu

temps. Però callava perquè no volia imposar als altres els seus gustos personals. Per això ara compleix amb molt de gust les prescripcions de Pius X sobre la música sagrada. Vol que es tinguin en compte arreu del bisbat. Cal que se substitueixi el culte sofisticat pel culte veritable. Que tots els fidels al temple formin un cor universal. VII, 131-136.

S'envien felicitacions a diverses parròquies (Oristà, Sallent) per cantar la Missa d'«Angelis». VII, 274, 277.

CANT ECLESIÀSTIC. El cant de l'Església és un ressò dels càntics dels àngels. VII, 274.

Vide MÚSICA SAGRADA.

CÀNTIC DELS CÀNTICS. Ens ensenya l'amor que hem de tenir a Déu (Eximenis). I, 542.

CÀNTICS ESPIRITUALS DE MISSIÓ. Sant Vicenç Ferrer en compongué en català durant les seves anades apostòliques per Europa. I, 511.

CANTÚ, CÈSAR. III, 10, 348.

CAOS. Mena de primera matèria creada per Déu en el sistema lul·lià, de la qual, per tal com posseïa els cinc elements, s'originen els altres éssers, com per transformació de les espècies. I, 441s.

CAPITÀ GENERAL. Era el cap en els assumptes militars i de guerra. Primerament era ocasional. Més tard (1344) fou perpetu pel perill de França. Virrei i Capità General s'unificaren, però no augmentaren llurs atribucions. El c. g. no podia exercir les seves funcions més enllà del que atorga la constitució o les lleis pròpies de Catalunya. En els afers civils i criminals no s'estén a la jurisdicció del capità provincial, entre els soldats; no pot imposar vectigal ni contribució (S. Cortiada). I, 680.

CAPITAL. És contrària al benestar social la concentració del c. en poques mans anònimes. El centralisme facilita aquesta concentració, tan favorable al socialisme, mentre que el regionalisme la impedeix. II, 57s.

La seva descentralització de poques mans anònimes no és contrària al poder econòmic del país, car estimularia el treball dels obrers, que veurien més fàcil d'arribar a ser propietaris. II, 59.

La seva concentració en poques mans anònimes treu l'estímul del treball, puix que fa la propietat inassolible a l'obrer. II, 59.

Els grans c. anònims, encara que en un cert sentit siguin necessaris a la gran indústria i a la competició en els mercats internacionals, són perjudicials per a l'economia del país, perquè treuen a l'obrer l'esperança de millorar de condició. II, 59.

Vide PROPIETAT, AMOR.

CAPITALISME. Per justificar l'acumulació de grans capitals, hom allega les necessitats modernes de la indústria i l'agricultura mecanitzada. Però ni el creixement d'un capital particular és creixement de la riquesa d'un país, ni la producció excessiva, industrial o agrícola, és sovint convenient. Fins pot ser en detriment de la qualitat dels productes Es produeix desequilibri tant per massa com per poc. A més, la manera justa d'augmentar la potència productiva, no és l'augment del capital particular, sinó l'associació que concentra capital. Exemple: Catalunya amb les associacions de propietaris i parcers per a l'explotació de les vinyes. Això féu que el nostre país fos un dels primers en la producció vitícola d'Europa. Reduir l'home a un ésser aïllat és esquarterar la naturalesa i fomentar l'esclavitud. Els membres del cos social han de beneficiar-se els uns als altres. V, 18s.

Vide CAPITAL.

CAPITALISTES. Els propietaris, c. o industrials s'han de preocupar de la formació espiritual dels obrers que els ajuden a formar la seva fortuna. Han de mirar pel seu bé material i espiritual. Són auxiliars de la Providència en la satisfacció de les necessitats humanes de tots els ordres. Aquesta obligació és més gran quan es tracta d'obrers fabrils, ja que el treball amb les màquines embruteix la persona disminuint les seves facultats. IV, 669s.

Vide CLASSES DIRIGENTS.

CAPITAL I TREBALL. Entre ells hi ha avui un plet d'on surten les principals discòrdies socials. Ambdós contribueixen a la producció de la riquesa. Tots dos, per conseqüent, han de participar del producte. En quina proporció? No es pot resoldre per una norma general o per una llei. És quelcom que Déu ha deixat a les disputes dels homes. És una qüestió d'equilibri que s'ha de resoldre en cada cas segons les circumstàncies. Els elements que participen en la indústria són els qui han de resoldre-ho mitjançant acords i pactes justos. No cal dir que els obrers, per fer-se respectar dignament, podran associar-se i contractar associats. El que cal en totes dues bandes és la bona voluntat de mantenir l'equilibri i la justícia. No s'ha d'esperar la solució dels parlamentaris, dels periòdics o dels militars, ni tan sols de l'Església, que només dóna els principis i el camí dret i just. C. i t. s'han de considerar part d'un tot, d'una família, i, per tant, s'han de saber entendre. Amb pràctiques concordades entre els diferents graus de la jerarquia industrial, establiran costums que seran el codi de la societat productora. Aquesta és la formació normal de tota societat. Així es constituí Catalunya mitjançant els «Usatges». Els conflictes industrials els han de resoldre els industrials i els productors. IV, 695-698.

Han d'avenir-se mútuament, en pla de dignitat igual, i han de resoldre ells mateixos els seus conflictes sota la direcció i la llei de Déu que governa les societats de tots els ordres. Excloure el principi religiós en aquestes qüestions socials és ser enemic de l'home. L'Autor de l'home ha de donar el principi de solució en tota crisi. IV, 700s.

Vide COMUNISME, INDÚSTRIA.

CAPÍTOL CATEDRAL. Consell immediat del bisbe. Ha de ser el caliu del foc d'amor a Déu que edifiqui tot el bisbat i el mateix bisbe amb el culte solemne i continu que dóna a Déu en la catedral. Ha de ser exemple de vida per al clericat i els seglars. IV, 488.

CAPÍTOL DE METZ. Dels frares predicadors. Seguí els frares catalans, declarant també obligatòria la doctrina de sant Tomàs. I, 501.

CAPMANY. I, 349, 354, 356, 373, 397, 691. III, 272.

CAPUTXINS. Vide SANT FRANCESC D'ASSÍS.

CARA. Les característiques de la c. i el cap reben les qualitats i els vicis de la persona (Eiximenis). I, 553s.

És el mirall de l'ànima. Per ella es poden conèixer els gustos, les passions i la intel·ligència de l'home. Un home no és conegut si no se li veu la c. Per això la. c. costa tant de dibuixar. II, 434s.

CARÀCTER. És la concretació de la vida. II, 211.

En la creació de c. és on es revelen els grans artistes. II, 350.

És un món civilitzat creat per l'home. El panteisme, el teosofisme, l'anihilament de la personalitat i la seva confusió amb el gran Tot fan impossible la creació de c. II, 349s.

Un home de molt c. l'imprimeix en allò que fa. El cristianisme intensifica el c. Els qui es condemnen no tenen c. II, 428s.

Els c. són la principal riquesa de l'art. El panteisme els nega traient importància a l'individu. II, 445.

Sobre el c. i les passions el Dr. Torras va fer uns comentaris familiars seguint la doctrina de la «Summa». II, 493.

El c. en l'home pot ser oposat al temperament. Passa quan l'home sap dirigir fermament els seus instints dominants. Exemple: sant Francesc de Sales. II, 497.

És allò que constitueix l'home complet. La llum de l'enteniment i la força racional de la voluntat dirigint i orientant —donant forma als instints i a les passions sensibles. II, 497.

Jesucrist vingué a formar el c. de l'home: a fer que la raó domini damunt els instints o el temperament. L'Església continua la seva obra. Per això l'estudi de l'home és l'estudi predilecte dels teòlegs. II, 497s.

S'orientarà fent prevaler l'ideal, Déu, el sentiment principal que, reforçat per tots els altres, als quals dóna unitat, fa l'home irresistible. II, 498.

Les disputes sobre sistemes polítics, la barreja d'idees en tots els ordres, l'excessiva il·lustració (literària, artística, etc.) han fet decaure l'educació i el c. II, 609s.

El c. en tots els sants i en els homes notables ens ofereix el contrast de qualitats oposades. III, 709.

Ha de formar-se amb l'acceptació de la llei moral que regeix la consciència i amb l'educació del sentiment. Les idees han d'arribar al cor. VI, 151.

CARÀCTER CATALÀ. El català és home senzill, enemic de bombo i platerets. I, 332.

És moderat i pràctic i s'imposà àdhuc en els cerverins, que conservaren l'amor a la terra i la catalanitat. Informa la religió i la ciència. I, 692.

El català desconfia d'ell mateix i quasi arriba a l'apocament (J. Finestres). I, 701.

El seu retrat és «El Criterio» de Balmes. 712.

És pràctic, fuig d'utopies, cerca les realitats i no s'inclina als extremismes. III, 586.

Passa per pràctic i amic de posar-se en contacte amb la realitat. Jutja les coses pel testimoni d'elles mateixes. V, 340.

CARDUCCI. I, 79.

CARESMAR. I, 348, 358, 361, 373, 692.

CARITAT. És el vincle social i la llei amb què la cristiandat va maurar-se en formar els pobles d'Europa. Encara queden vestigis en els costums que demostren que els reis cristians es consideraven servidors dels pobres. I, 34.

La c. vencerà el materialisme del món i no es frustrarà l'obra redemptora del Verb encarnat. La c. és eficaç per a convertir. I, 57.

Ha de regular el treball i la indústria. I, 57.

La infusió de la c. en la indústria i el treball contribueix a assolir el fi últim de totes les coses, la glòria de Déu i la satisfacció de les necessitats materials, més que els grans invents. I, 65.

El termòmetre que marca els graus de la c. en els fidels no és l'entusiasme públic o les manifestacions sorolloses, sinó la rectificació dels costums, l'amor a Déu i el bé que fem als altres. I, 160.

És el vestit de la fe i la demostració de la seva existència. Per això ha de resplendir en les relacions humanes del sacerdot. I, 199.

És la llengua universal per comunicar-se tots els homes. I, 253.

Porta un comunisme voluntari en l'ús dels béns materials (Ll. Vives). I, 647-649.

Anihila l'antagonisme del «teu» i el «meu», fomenta l'internacionalisme cristià o la germanor dels pobles (Ll. Vives). I, 656.

Informa veladament els moviments d'unió, que apareixen després de l'allau revolucionària (associacions benèfiques). Ha de ser el fonament de la nova societat. II, 47s.

Consisteix a sacrificar-se, perdre el que un té, fins la vida, en benefici dels altres. És l'antítesi de l'enveja, que vol prendre l'honor i els mèrits dels altres per aixecar-se un a si mateix. Crist és l'exemplar de la c. II, 571, 606s.

Maria, Mare de l'Amor Formós —Mare de caritat— ens ha d'obtenir aquesta virtut. II, 574, 606.

És l'Amor Formós que exclou tot egoisme. No cerca la satisfacció d'un mateix, sinó el bé d'altri. II, 574, 606.

Pot solucionar la qüestió social, no ella sola, sinó impel·lint els catòlics a treure dels estudis socials les fórmules justes i cristianes de solució. I, 108s.

El sant sap intensament que és membre del cos format per la humanitat de la qual Crist és el cap. Per això no pot deixar de fer obres de c. a favor del proïsme, a qui tracta verament com a si mateix. III, 731.

No hi ha vera c. sense la paciència de suportar les contradiccions i les diferències de caràcter. IV, 191.

L'esperit de c. residint en els cors dels homes soluciona tots els conflictes socials: tot ho agermana i consola. IV, 454.

És conseqüència de la fe: el seu fruit natural. Déu la produeix en nosaltres per mitjà del seu Esperit. IV, 464.

És un dels dos fonaments de l'Església. IV, 465s.

Les persones posseïdes de c. sobrenatural senten afany de posar remei als mals del proïsme. IV, 468.

Per a guarir els mals del món és imprescindible la c. catòlica, car es necessita l'acció de tot el que és humanitat, i la humanitat no és completa si li falta Crist que és el seu cap, del qual rep el ritme vital, el corrent confortador del seu amor. IV, 469.

El cristià unit amb Déu viu al seu mateix ritme, que és l'amor. I així com Déu fa ploure i fa sortir el sol sobre justos i pecadors, el cristià estima i fa bé a bons i dolents. IV, 468.

Així com l'Esperit Sant deriva del Verb, la c. deriva de la fe. Sense fe no hi ha veritable c. desinteressada, sacrificada i heroica en bé del proïsme. IV, 468s.

La c. és bessona, una en dues branques: amor a Déu i amor als homes. Els actes fets per ella són els més meritoris. Fer c. és donar per amor, com fa Déu. Així dóna el cristià a l'Església pel sosteniment del culte i dels ministres. Fem c. o almoina als pobres perquè són fills de Déu, i això és una acció més excel·lent que vendre o guanyar fent negoci. És absurd considerar deshonrosa la c. o l'almoina, com fan els socialistes. Ningú no troba deshonrós d'aprendre d'un que sap més. Doncs els béns materials encara són menys propis d'un altre que la ciència. IV, 693s.

Segons les normes de la c. envers el proïsme, observades o no per nosaltres, serem jutjats un altre dia. IV, 693.

La c. sobrenatural té un instint infal·lible sobre allò que cal estimar. Sap graduar els afectes a coses i persones racionalment. Qui posseeix aquesta llei de l'amor és lliu-

re. «Estima Déu i fes el que vulguis» (sant Agustí). Així la llibertat és patrimoni dels fills de Déu. IV, 760.

Tenim obligació d'ajudar-nos mútuament. L'home necessita l'auxili del seu semblant: és social. Als cristians, la naturalesa i la gràcia ens obliguen a considerar les necessitats dels altres com a pròpies. V, 136.

La dels cristians primitius, quan s'ajudaven, feia dir als pagans: «Mireu com s'estimen els cristians!» No hi ha res que es propagui tant com el foc, i la c. és foc que propaga el cristianisme. V, 136s.

L'amor a Déu i als homes és tota la substància de la llei cristiana. Fou promulgada el dia de Nadal: Glòria a Déu i pau als homes. És la promulgació d'una llei que és més que una llei. V, 142.

Ens mana interessar-nos per tots els homes. V, 154.

La c. ens mana vigilar els fills i els dependents. V, 154.

Amb la c. hem de vèncer l'anticristianisme, enemic de Crist en la societat, el qual té per principi l'egoisme. V, 155s.

Ha de ser la norma de la nostra vida. El cristià no pot avorrir ningú, ni els enemics. Ni els enemics de Crist. Com Crist estimava l'home sols perquè era home, així també nosaltres. Amb la c. i amb la seva germana la fe, vencerem en tot conflicte. Res no ens ha de separar de l'amor de Crist. V, 210.

El cristianisme predicà la c. Això va fer que anés establint-se una forma d'igualtat i acabés l'esclavitud. V, 209s.

Són importants la fe i l'esperança, però ho és més la c. És omnipotent en la transformació i la santificació de l'home cristià. Virginitat, martiri, obediència heroica, tot neix de la c. Qui estima els diners es metal·litza, qui estima la sensualitat es fa sensual, qui estima la vanitat és vanitós, qui estima Déu és perfecte. Només Jesucrist pot produir el canvi d'amors en amor de c. Per Crist coneixem la summa amabilitat de Déu. VIII, 181-183.

Amb la c. fem tots els nostres actes per Déu. Sense la caritat res no val. L'amo només paga el jornal als qui han treballat per ell. Tot ho hem de fer amb c., així com Déu tot ho ha creat per amor nostre. La c. és un do de Déu i no el nega a ningú. VIII, 243-245.

Jesús va haver de predicar-la molt, perquè és molt difícil de practicar-la, sobretot quan es tracta dels enemics. VIII, 290-292.

És la virtut més excel·lent. La fe és l'enteniment; l'esperança, els braços; la c., el cor. És transformar-se en Crist, viure de la seva vida. És amor d'amistat amb intercomunicació. Ho veiem en els sants familiaritzats amb Jesús i Maria. Té tres graus: que el cor de l'home sempre es doni a Déu d'una manera actual (és propi dels benaurats), que s'ocupi en Déu i en les coses divines habitualment (és propi dels religiosos que ho han deixat tot per Déu), no fer res contrari a l'amor de Déu que hem professat (és propi dels qui estan en gràcia). Hem de fer sovint actes d'amor a Déu. El Calvari és l'escola de la c. La contemplació de la passió i dels seus motius augmenta la c. IX, 216-218.

Vide CRISTIANISME, ESGLÉSIA, SOLIDARITAT HUMANA, ALTRUISME, FILANTROPIA, HUMANITARISME, HOME, FE, AMOR A DÉU.

CARITAT CRISTIANA. La c. c. és més forta que la dinamita revolucionària i de més eficàcia social. El ministeri sacerdotal hi ha de recolzar. I, 195.

Refredada la c. c. en temps modern, la devoció al Sagrat Cor de Jesús ha contribuït a revifar-la. V, 480.

CARITAT DE PÀTRIA. És una forma de la c. sobrenatural que ens fa estimar el bé del nostre país en les seves associacions naturals (cases de pagès, etc.), sense afanys orgullosos i egoistes de prepotència particular. Aquestes associacions naturals són indispensables per a mantenir regulades les passions i aconseguir la unitat volguda pel Crist. V, 11.
Vide PATRIOTISME.

CARITAT SOCIAL. La natura sola no pot complir els grans deures de c. s. Sovint inclina l'home pel camí oposat. Cal inspirar-se en un ideal sobrenatural. III, 650s.
Vide BENEFICIÈNCIA.

CARMELITES. Són l'orde de la Verge i l'han d'honorar especialment. IX, 367.

CARLEMANY. I, 364. IV, 659.

CARLES. III, 583.

CARLES BORROMEU (S.). II, 523. III, 706s. IX, 45.

CARLES II. I, 694. II, 124, 127ss.

CARLES III. I, 685.

CARLES V. I, 622, 685, 687. II, 93. VIII, 235.

CARLYLE, TOMÀS. III, 729.

CARN. Segons un sentiment general, ha de ser regida per l'esperit, espiritualitzada. VI, 446.
És un misteri. Els uns han pecat per un extrem i els altres per un altre. Uns han defensat l'amor lliure i d'altres —no sols en l'antigor, sinó en temps moderns (Tolstoi)— la declaren intrínsecament dolenta. II, 526, 593.
Té presoner el nostre esperit. No el deixa volar. Els instints de la c. s'oposen a la nostra tendència envers Déu. Per això els homes de Déu senten alegria quan els arriba l'hora de desfer-se del cos. II, 526s, 593.
Entra en la formació de l'home juntament amb l'esperit. Déu ordenà jeràrquicament ambdós elements, però el pecat trencà aquest ordre, i per això hi ha lluita. Així ve el conflicte de la carn. II, 527, 593.
Influeix en tot apassionament i aberració, àdhuc intel·lectual. V, 298.
S'ha fet senyora del món, com reconeixen avui catòlics i incrèduls. Ho pot constatar tothom, només de sortir als carrers d'una ciutat. Belles arts, literatura i modes li paguen vassallatge. VI, 37.
El cristianisme l'ha ennoblida. En Jesucrist, la c. seu a la dreta del Pare. Per la c. ens unim amb Déu i per la c. ens unim amb el diable. Els qui la profanen trencant les lleis de la castedat no entraran al Regne de Déu. Aquesta és la gran qüestió del cristianisme, que té per raó de ser glorificar la c. del cristià, eternitzar-la després d'haver estat divinitzada en la persona del Fill de Déu. Hem de ser senyors de nosaltres mateixos. El cristianisme és la sublimació de la c. i sense la c. —sense l'Encarnació— no existiria. VI, 37s.
Són heretges els qui consideren la carn dolenta i diabòlica. L'Església honra la c. en els cossos dels morts, en espera de la resurrecció. Dóna a la c. un culte molt diferent del que li dóna el món. Ho fa, principalment, amb els sagraments del baptisme i del matrimoni. VI, 39.
Si no es desvia de la missió que ha rebut en la creació, serà aliada de Déu per tota l'eternitat. VI, 40.
Molts sants han practicat el culte diví de la carn: Maria Magdalena, que ungí els peus de Jesús, els qui besaven les nafres dels malalts pobres amb el mateix amor amb què haurien besat les ferides de Jesús crucificat, etc. VI 40.
El culte cristià de la c. deriva de l'Encarnació del Fill de Déu. El seu Cos ens alimenta espiritualment. L'amor al seu Cos crucificat i sagra-

mentat ens atreu, com a les àligues el cos que ha de servir-los d'aliment. Per la c. arribem a Déu. La c. sent fretura de Déu. Gràcies a la c. de Crist, Déu humanat, arribem fàcilment al coneixement i a l'amor de la deïtat invisible. VI, 41.

La c. ha d'anar regida i vivificada per l'esperit. Quan l'esperit s'afebleix o vacil·la, la carn es degrada i corromp. La idolatria de la c. trenca tots els límits, envaeix la vida, destrueix el matrimoni i converteix l'home en bèstia. La c. existeix per a l'esperit. Sense el govern de l'esperit, la humanitat deixaria de ser humanitat. En la creació hi ha jerarquia i només subsisteix si l'inferior se subordina al superior. L'esperit és superior a la c. VI, 42-44.

La carnalitat encega l'esperit. Quan domina en una societat, tendeix a destruir-la, dissol la vida de família, encén guerres i discòrdies, l'aboca al canyet de la corrupció. Aquesta és la fi de tota c. que no va dirigida i dignificada per l'esperit. Cal elevar-se —mortificar-se—, com Crist que alçat a la creu ho atreu tot cap a ell. VI, 45.

Com en la visió de l'Apocalipsi, la c. es declara deessa i senyora del món, s'ha entronitzat en la vida pública, política i econòmica. Vol que tot i tothom la serveixi. Només les ànimes piadoses i nobles fugen del seu domini i sofreixen persecució; i burles, com sant Pau a l'Areòpag. VI, 46.

És origen de tots els mals quan s'insubordina contra la llei de Déu. És una idolatria. S'adora a si mateixa i es decreta sacrificis humans; i ella que, governada per l'esperit obedient a la llei de Déu, és vehicle de vida, es fa vehicle i instrument de mort, com es veuen obligats a constatar legisladors, sociòlegs i metges. VI, 47.

És egoista, es redueix a ella mateixa. La seva finalitat és el plaer. En canvi, l'esperit tendeix al bé universal. El culte de l'esperit és la caritat, i el de la carn és l'egoisme. VI, 48.

Proclamar-la il·legislable és establir la religió de la c. Avui la c. rep un culte literari, que excita la sexualitat, però és inassequible al sentiment estètic de la poesia i la bellesa. VI 49s.

Sense el predomini de l'esperit no es pot salvar la c. La idolatria de la carn sempre ha causat grans desastres a les societats humanes, com ho ensenyen molts exemples de la història sagrada i profana. Les grans lluites del món sovint comencen a l'interior del cor, on la c. es rebel·la contra l'esperit. VI, 50-51.

La c. dominant el món és el «misteri de la Bèstia» de què parla sant Joan. És el culte idolàtric de la c. La c. és poca cosa, però pot dominar l'home i la societat. La supèrbia li dóna força. La supèrbia de l'esperit desencadena la supèrbia de la c. Així esdevingué entre els heretges gnòstics, que pretenien tenir una llum superior a la dels altres homes. Així també a Grècia i a Roma i a les societats d'avui, com reconeixen els mateixos lliurepensadors. VI, 52.

La idolatria de la c. preval quan es donen situacions de feblesa d'esperit. Per això avui domina tant la sensualitat en la literatura. Només el cristianisme frena aquesta davallada. VI, 58.

Cal posar-la en el lloc que li pertoca, ni més amunt ni més avall d'allí on la vol el Creador. VI, 59.

El ministeri episcopal té la funció d'assenyalar els perills per a l'home i la societat que la idolatria de la c. comporta. Tota decadència social ve pel predomini de la c. La

fi de la c. és la descomposició. Ho corroboren exemples antics i moderns. Són més representatives de la vera naturalesa de l'home les danses de la mort medievals —els ossos secs i forts que esperen la resurrecció— que no pas les impúdiques exhibicions de carnalitat que sovint presenta la societat d'avui. VI, 60.

La idolatria de la c. reclama sacrificis i víctimes: la salut física, la família, el matrimoni, la vida dels fills. És font de degradació física i moral. Serà possible que Venus triomfi de vint segles de cristianisme? L'únic camí salvador és la penitència. Cal elevar la mirada a Déu, font de Veritat, de Bondat i de Bellesa. VI, 62.

Equivocadament, els mundans anomenen amor la idolatria de la c. Però la c. no es pot adorar ni estimar per ella sola, perquè és l'esca del pecat i de la mort, principi de corrupció. Ningú no pot estimar ni adorar la mort. L'amor és desig d'immortalitat. Per estimar la c., cal governar-la, espiritualitzar-la i purificar-la. La castificació de l'amor és l'elevació de tot el nostre ésser a Déu. Llavors la c. entra a l'esfera de l'amor que és principi de felicitat eterna. VI, 63s.

Observant les lleis de la castedat i regint els instints del nostre cos, honorem la c., de la qual se serví el Verb de Déu per redimir-nos. Són dignes d'especial veneració les noies cristianes que han preferit morir abans de perdre la virginitat. VI, 449s.

Ha de servir l'esperit. VI, 456s.

Vide LUXÚRIA, COS, SENSUALITAT, LLUITA, MAGDALENA, ESPERIT, GRÀCIA SACRAMENTAL.

CARSELADE, JULI DE. V, 260, 264.

CARTES. Vide ESTIL EPISTOLAR.

CARTES CATALANES. N'escrivien durant el segle XVIII els més il·lustres pensadors de la Universitat de Cervera, amb què demostren llur catalanitat (principalment, Josep Finestres). I, 691, 695.

CASA. El sentiment pairal dóna consistència a la societat. I, 284.

És la primera partícula o cèl·lula social (sant Agustí). I, 702.

La c. moderna sovint és plena de confort i de luxe. Més que l'esperit dels qui hi viuen, manifesta la grandària de llur caixa de cabals. II, 395.

La c. on vivim no és solament l'argamassa i les parets, sinó la seva forma determinada. Els mateixos elements podrien formar una altra casa. I, 102s.

És una institució històrica i venerable. Té dos elements: el material i l'espiritual. IV, 667.

Vide FAMÍLIA CATALANA.

CASA CATALANA. El sentiment pairal en la c. c. afavoria la indústria i l'agricultura. Feia estimar un treball determinat, traspassava els coneixements de pares a fills, etc. I, 285.

Tornarà la forma de vida familiar i pairal d'amor a la casa i d'unió de moltes persones a la llar, si es dóna llibertat de vida a la regió. I, 286.

Amb la llibertat de testar, amb la reprensió del vici en el jovent i amb la funció social (agrícola o industrial) degudament exercida —que es fa amiga i benefactora dels treballadors— la c. c. ha de tornar a ser el puntal de la societat a Catalunya. En aquest sentit ha de treballar el regionalisme. II, 93s.

CASA D'ÀUSTRIA. Els reis de la C. d'A. eren sincerament catòlics, com es veu en l'acabament de llurs vides. La C. d'A., malgrat el seu cesarisme, tenia la missió de defensar l'Església. III, 710s.

CASA DE PAGÈS. Les c. de p. han estat, per a Catalunya, una veritable aristocràcia amb bons efectes morals i

econòmics. L'absolutisme —reial i revolucionari— no n'ha fet cas; però cal restaurar la família, si es vol restaurar la nostra societat. II, 67.

Veritable aristocràcia catalana, sosté el treball de la terra i la seva prosperitat. Fa possible un règim popular i col·lectiu. II, 68.

Fou justament estimada per Le Play. En la seva formació, els nostres passats demostraren posseir pràcticament la ciència social. La c. de p. és com una soca d'on surten branques que són noves cases i mantenen amb les anteriors un lligam que evita la disgregació social. Són un remei contra l'acció corrosiva del temps, que, així com dissol les roques, desfà les associacions humanes. Les c. de p. són aglutinants que mantenen la unió entre els homes, eviten el «vae soli» de l'Escriptura i contribueixen a realitzar la voluntat d'unió manifestada pel Crist. Els nostres passats comprengueren que així com els xops dels marges eviten que l'aigua s'ho emporti tot, també era necessari de formar aglutinants que, en les tempestats d'idees i passions, mantinguessin els corrents en termes justos i benèfics. I això sense necessitat de cursar estudis universitaris. La seva ciència naixia de l'amor. Estimaven el país i miraven pel seu bé. No tenien la supèrbia i l'egoisme de fundar una casa poderosa. Quan s'ajuntaven dos patrimonis pel casament d'hereu i pubilla, estava prevista la separació a base d'heretar fills diferents. Il·luminats per la fe i la gràcia, tenien la caritat de pàtria. Es dóna el cas que, en morir un propietari sense successió, deixa el patrimoni a un parent amb la condició que visqui a la casa, i el d'un altre que, vivint a ciutat i exercint alts càrrecs, se'n torna a casa per complir l'encàrrec del pare moribund: «Estima la casa com jo l'he estimada». V, 9-12.

Els amos de les nostres c. de p. tenien una consciència clara del seu ofici social i sabien complir-lo. Treballaven pel bé comú. Eren educadors dels seus conveïns i subordinats. Eren vers distribuïdors de riquesa. V, 27s.

Vide REVOLUCIÓ FRANCESA, PAGESIA.

CASADEVALL, FRANCESC X. VII, 75.

CASAMITJANA, ENCARNACIÓ. IX, 452.

CASAS, SALVADOR. III, 577, 583, 685ss. IV, 151ss. V, 147ss.

CASSIA. IV, 294.

CASTA. Donà consistència als grans pobles antics. Avui és substituïda per l'esperit regional. I, 273.

Vide SOCIETAT.

CASTEDAT. Per a fomentar-la i conservar-la en els joves cal una estratègia prudent (iniciació i instrucció en casos determinats i enrobustiment de l'esperit). Carta al P. Ruiz Amado. (Tret de «Educación de la castidad» [Ruiz Amado], p. 17.)

Ausiàs March declara la c. del seu enamorament. I, 594.

És possible, perquè és un fet. En el món antic hi havia gent casta (vestals): era venerada a Atenes (Pal·las Atenea). Sant Pau en disputava amb els qui no hi creien. Sant Justí diu que, entre els cristians, hi ha homes de 60 i 70 anys que no han pecat contra la castedat. Enmig de la gran corrupció de Roma hi havia les verges cristianes. II, 532ss, 595.

És la sagristana del temple de l'Esperit Sant que és el cristià (Tertul·lià). Vetlla perquè hi prevalgui Déu, perquè la carn no s'imposi a l'esperit i perquè la part externa —la façana, els sentits de l'home— tingui la deguda ordenació. Sobretot, vetlla per la puresa del cor de l'home, ara on se sacrifica Jesucrist. II, 536, 595.

Per guardar-la, cal fugir dels lli-

bres dolents, tan freqüents avui. II, 537s, 595.

Ens fa superiors als àngels. II, 538.

L'Església la considera possible quan declara que la luxúria és pecat mortal. II, 595.

Per educar-la és bo d'evitar jocs de nens i nenes junts. III, 702.

La c. és l'aurèola del cristianisme. En el nostre segle corromput, ens posa l'exemple dels sants més purs: sant Lluís Gonzaga i sant Tomàs d'Aquino. La saviesa demana la c. per viure. III, 702s.

Sempre s'ha pecat molt contra la c., però mai, entre els cristians, no havia estat necessari defensar-la com a virtut obligatòria. Avui s'han propagat errors contra aquesta virtut, i no sols cal exhortar a practicar-la i a fugir de la impuresa, sinó que es fa necessari defensar que és meritòria i excel·lent, com si parléssim a gent pagana del temps de sant Pau. VI, 34s.

La c. dels costums no s'aconsegueix amb lleis, com s'intentà a Roma i volen alguns racionalistes entre nosaltres. Les lleis no tenen força per arribar al cor de l'home, on ha de crear-se l'equilibri entre l'esperit i la carn. Les lleis poden ajudar a reprimir les manifestacions de la luxúria; però no poden evitar-la, no arriben a produir l'equilibri interior entre l'esperit i la carn. VI, 53.

És una victòria de la llibertat interior de l'home. La luxúria és la derrota que l'esclavitza a la carn. El llenguatge del sentit comú diu que l'home viciós és esclau del vici. La gràcia dóna aquesta llibertat. És una llei que alleugereix l'home, perquè és una força vital i interior donada a la persona. L'harmonitza amb tota la creació i l'aparta dels ídols. VI, 54.

No és possible sense la llibertat d'esperit. Els filòsofs antics reclamaven la c. —alliberament de l'esclavatge de la carn— als qui es volien dedicar a la saviesa. Però no és possible d'aconseguir-la en totes les circumstàncies sense la gràcia cristiana. Vé d'una llei interior que només Déu pot posar en l'home. V, 56s.

Sant Joan Baptista és màrtir de la c. La seva mort manifesta la fortalesa de la c. i la crueltat de la luxúria. La història del cristianisme presenta casos semblants en tots els estats de vida. És una glòria del cristianisme. VI, 64.

Cal ser castos en pensaments, paraules i obres. L'home sense c. es degrada, és ventre solament. Dominar la carn per la c. és portar la creu que ens fa entrar al cel. VI, 65s.

La puresa dels costums i la salvaguarda de la c. és un dels principis essencials del cristianisme. L'Església l'ha predicada fins en les èpoques de més corrupció i l'ha fomentada amb la institució d'ordes religiosos. VI, 446s.

És la glòria del sacerdoci catòlic. És necessària per salvar-se. Facilita la vida d'oració i la dedicació al servei de Déu. S'obté amb la pregària, la mortificació, el treball i l'estudi. IX 479s.

Vide VIRGINITAT, PURESA, CARN.

CASTELLA. És diferent de Catalunya, tot i ser semblants moltes condicions materials d'ambdós pobles. I, 356.

El seu caràcter altiu, tendint a la preponderància, encaixà bé amb el Renaixement, somiador de grandeses. I, 531.

La vanitat de la noblesa, considerada més pel nom que per la virtut, hi arribà a l'extrem. II, 73.

El poble castellà és idealista i amic de la forma, ambiciós i pròdig (Almirall). I, 96s.

Hi ha desequilibri en les seves facultats. Té una gran potència civilitzadora (Almirall). II, 97.

Vide I, 307, 356.

CÀSTIG. Vide PENITÈNCIA.

CASTRO, ROSALIA DE. I, 320.

CASUÍSTICA. És amb la c. que cal estudiar les accions humanes considerades èticament. II, 306.

CATALÀ, JAUME, bisbe de Barcelona. III, 675. IV, 65.

CATALANISME. Es conservà l'esperit catalanista en la Universitat de Cervera durant el segle XVIII. I, 690s.

Va rebre un culte privat durant els segles XVII i XVIII, refugiat en els convents, on existien els llibres catalans i on eren llegits i anotats. I, 631s.

És moderat i pràctic. La comunicació que mantenien amb l'estranger els intel·lectuals cerverins no desvirtuava llur amor a la terra ni la voluntat de treballar-hi a la seva manera. I, 692.

Ha de tendir a produir fets favorables a Catalunya, encara que siguin pocs, més que no pas a bastir muntanyes de paper plenes de somnis bonics. I, 713s.

Sols pot triomfar lligant-se al catolicisme, perquè l'Església defensa l'espontaneïtat i la llibertat dels esperits. I, 716.

Catalunya essent essencialment cristiana, sols el cristianisme pot inspirar el c. La secta liberal, maçònica, faria una regió nova, no catalana. II, 8s.

No pot evitar parlar de Déu. Ferho seria absurd, quan arreu del món els millors governants l'invoquen. II, 14s.

Entre els catalanistes hi ha alguns peixos grossos de la maçoneria; cosa absurda, perquè el triomf de la secta és antitètic de l'amor a la família, al país i a Déu que constitueixen el regionalisme català. II, 21s.

Ha de caracteritzar-lo l'amor a Catalunya i a tota la gent espanyola. II, 203.

Ser c. és un deure natural dels catalans. III, 671s.

Si ens enamorem de les coses de fora, més ens hem d'enamorar de les nostres. El c. en els joves és un senyal d'enteniment i de rectitud de cor. Hi ha qui s'enamora d'un tros de carn, els catalanistes s'han enamorat d'una idea. IV, 71.

Cal fer-lo català i enllaçar-lo amb les necessitats de la vida. Cal fugir de fer una Catalunya fantàstica. Cal cercar els elements de la vida material i moral allí on hem de viure. Hem de treballar per Catalunya, perquè és el proïsme més pròxim que tenim. IV, 72.

És la reacció contra el gust i la introducció de coses forasteres amb menyspreu de les pròpies: vestits, llenguatge, costums, cultura, etc. Són molts els qui cometen aquest pecat contra natura que el c. combat. Fan com els qui s'ocupen molt de la casa del veí i abandonen la pròpia. IV, 72s.

És el coneixement i l'amor pràctic de Catalunya. Tant el coneixement com l'amor ben ordenats comencen per un mateix. Seria ridícul conèixer i estimar les coses forasteres bo i ignorant les nostres. IV, 71s.

Cada catalanista ha de preocuparse principalment de treballar i tenir ben disposat el poble i la comarca on viu i fer-hi proselitisme entre la gent útil i jove. Cal també que els d'un poble o comarca es comuniquin sovint amb els de fora. El c. no és un pretext per a lluir-se. Cal procedir amb senzillesa i fugir d'artificis retòrics i ampul·lositats enemigues del caràcter català. IV, 72s.

Qui renega de Catalunya va contra la voluntat de Déu. IV, 157.

Vide REGIONALISME, UNIVERSITAT DE CERVERA.

CATALANISME ANTICRISTIÀ. És més repugnant que el centralisme maçònic o antireligiós, perquè la corrupció és més dolenta en els centres naturals o petits (família, etc.) que no pas en els grans i artificials. II, 9.

CATALANISME DE BALMES. Es mostra en l'amor amb què parla del caràcter democràtic de Catalunya, en el seu retrat del caràcter català («El Criterio», veritable codi del nostre seny), en la seva previsió del moviment regionalista en «República Francesa» i en les poesies que escriví en català. I, 712.

CATALINA, SEVERO. I, 580.

CATALUNYA. L'alegria popular de les seves festes hi era animada pel cristianisme. I, 67.

Manera catalana d'entendre la vida: «L'amor i la constància del treball, la modèstia de la vida, l'esperit pràctic i sensat, poc donat a fantasies, el respecte a la jerarquia familiar i altres virtuts fecundes per les condicions potents i expansives de la vida moderna». I, 229.

C. i Església van indissolublement unides. «Si algú volgués renegar de l'Església, no dubti que al mateix temps hauria de renegar de la pàtria. C. i Església són els dos ingredients que han fet la pàtria.» I, 232.

Desconeguda dels catalans moderns. Va essent més coneguda i estimada dels seus fills. I, 234.

El seu amor a la llibertat (text de Muntaner), i el seu equilibri econòmic. No hi havia grans fortunes, però la riquesa hi era ben repartida. I, 234s.

L'organització social de C. és la recta interpretació de la naturalesa en la família (patriarcal, plena autoritat del pare) i la propietat, que complia degudament el doble fi individual i social. I, 243.

Hi era honorat el treball manual. I, 243s.

L'esperit cristià de C. es demostra amb el fet de ser el dret canònic supletori del seu dret. I, 244.

El seu pensament és cristià. Ho proven la literatura i el fet de no haver pogut arrelar-hi l'heretgia. I, 244s.

El folklore demostra que el seu poble és cristià i està familiaritzat amb les veritats i els misteris de la fe. I, 245.

Per restaurar-la, no s'ha de procedir «a priori», imitant d'aquí o d'allà, ideant teories dintre un despatx. Cal fer reviure els elements que encara, somorts, s'hi conserven. C. és tal com Déu l'ha feta, no tal com la podria fer un grup d'ideòlegs. La C. que aquests farien no fóra respectada de ningú. I, 325s.

La nació catalana no la vivificaran ni el dret, ni la filosofia, ni la poesia, manifestacions de vida social, sinó Déu que n'és la font. I, 328s.

És una regió que viu per ella mateixa i desitja que li treguin tot obstacle a la vida pròpia. No viu per gràcia del poder central. I, 338.

No podem reconstruir-la exactament tal com era fa quatre centúries, ni és possible posar en vigència, de cop, el seu dret caducat. Hem de prendre la substància, l'ànima del poble, que encara viu, i adaptar-la a les condicions i a les necessitats modernes. I, 346s.

Era la nació més lliure del món (rei Martí a les Corts de Perpinyà): no perquè tothom fes el que li donava la gana, sinó perquè hi havia llibertat racional d'atènyer el fi degut. I, 352.

No hem de voler-la fer, sinó estudiar com és i mostrar-la així. I, 354.

Viu en condicions materials molt semblants a les de Castella i, tan-

mateix, és molt diferent el seu caràcter. I, 356.

El poble de C. és el resultat d'una barreja de races: protopelasgs (heteus), celtes, fenicis, grecs, romans, etc. I, 356s.

Es romanitzà completament. L'assimilació es féu d'una manera racional, sense violència —aquesta la interrompé temporalment (Indíbil i Mandoni). La romanització fou encara més notable en el Camp de Tarragona. I, 357s.

A desgrat de la seva total romanització, conservà l'esperit d'independència. Els representants de les principals ciutats, reunits a Tarragona, negaren a l'emperador Adrià uns subsidis que haurien privat C. de la flor dels joves. I, 358.

Els bàrbars gots ignorants no la transformaren, sols l'enterboliren. C., en canvi, els transformà amb la seva superior cultura romana. I, 361.

Des de l'època romana ha honorat el comerç, i això l'ha afaiçonada. No va perdre aquest caràcter amb les invasions goda i sarraïna. I, 361.

Va créixer sota la protecció de l'Església, com es veu principalment amb les distincions de Bonifaci VIII a Jaume II d'Aragó (el constitueix «ducem», «vexillarium», «admiratum» i «capitaneum» de l'Església), i amb les moltes comunicacions que tingué amb la Santa Seu. I, 361s.

Deu la seva pervivència cultural i religiosa durant la invasió sarraïna als monestirs, on es concentrà la vida social. I, 363.

El seu esperit democràtic de llibertat i igualtat hi és infós per l'Església, que hi suavitzà els costums (treva de Déu, al principi de l'Edat Mitjana). I, 364s.

Trobem una escola vigatana amb els bisbes de Vic Ató i Oliva, fogar de cultura eclesiàstica i de ciències exactes durant els temps més tenebrosos que seguiren la invasió sarraïna. Hi aprengué Gerbert, que després fou Papa. I, 363s.

Els seus juristes són plens d'esperit pràctic. Els seus legisladors sabien que la llei ha de créixer a mesura que va creixent el poble, i no feien primer la llei ideal per encabir-hi després el poble. I, 366s.

El seu dret civil (Usatges) és el mateix del temps primitiu, modificat sense violència quan C. s'ha governat ella mateixa. I, 365-367.

S'hi estimà sempre el treball. Ja en temps de Ramon Berenguer el Vell (Usatges), s'hi tenia igual consideració al burgès i al cavaller. I, 366.

El seu esperit d'assimilació l'ha posada al davant de les regions espanyoles. El seu amor a la tradició li ha fet conservar la llengua, el dret, etc. L'ha salvada. I, 383.

En prendre forma de poble o nació, aprengué de sant Ramon de Penyafort a tenir unitat de pensament dintre una ampla llibertat de formes jurídiques i polítiques. Això mateix encomanà als pobles sobre els quals influí. I, 390s.

El seu esperit comercial i profundament cristià queda esplendorosament manifestat amb la fundació de l'orde de la Mercè. I, 399s.

L'Església protegí el seu rei Jaume I quan era infant. Féu que Simó de Montfort el lliurés als nobles catalans i aragonesos. I, 401s.

El rei Jaume I li donà la forma democràtica, tan diversa de la de Castella. I, 405s.

En temps de Jaume I era poblada d'una raça forta, civilitzada i mercantil, que, amb una marina important, havia portat molt lluny la seva influència. Jaume I s'hi compenetrà perfectament. I, 406.

La seva organització democràtica fou consolidada pel rei Jaume I. I, 412.

Informada d'esperit escolàstic, el floriment d'aquesta filosofia féu que C. tingués una gran importància a Europa. Donà el vulgaritzador de l'època (sant Vicenç Ferrer) tal com Itàlia havia donat el filòsof (sant Tomàs) i el poeta (Dante). I, 498s.

Rebé les primícies de la predicació de sant Vicenç Ferrer i li donà els principals auxiliars. I, 510.

El seu esperit democràtic queda palesat en el cas de sant Vicenç Ferrer, sortit del poble, que exercí una influència considerable en el país, comparable tan sols a la d'un rei (Compromís de Casp). I, 523.

La unió d'Aragó-Catalunya amb Castella fou causa de l'enfonsament de les nostres institucions populars i de la nostra decadència nacional. I, 529ss.

És molt diferent dels altres pobles d'Espanya. Es distingeix per l'austeritat i la força d'expansió, l'autoritat robusta i la llibertat popular, la solidesa i la fecunditat de pensament. I, 536s.

Déu hi ha fet miracles (Montserrat, santa Eulàlia). No distingeix el miracle històric de certes supersticions (Eiximenis). I, 543s.

Modesta i de solidesa racional. I, 610.

Degué la seva decadència al Renaixement, unitarista, enemic dels elements casolans, més que no pas al canvi de dinastia. I, 619, 637.

Durant l'Edat Mitjana conegué la llibertat, la igualtat i la fraternitat. I, 632s.

Havia arribat a la perfecció política per al temps medieval. I, 637.

Ha tingut sempre juristes eminents. I, 663ss.

Fou la primera nació que tingué codi civil i mercantil. I, 666.

Era una monarquia paccionada. El rei s'obligava a celebrar-hi Corts. I, 670.

Quant al fisc, s'hi gaudien exempcions de la legislació general. No hi havia restriccions en l'ús, la fabricació i el comerç d'armes. Els béns dels condemnats a mort passaven als hereus. El comerç era lliure. Hi havia penes severes, com el «tolliment de membres» (Callís). I, 672.

El dret de la terra era el més noble (Callís). I, 672.

El príncep no hi pot derogar les constitucions de les Corts ni fer-ne de noves (Callís). I, 672.

Hi continuava l'organització feudal en els llocs rurals durant el segle XV (Callís). I, 672s.

El rei sol, sense les Corts, no hi podia fer les lleis. I, 677.

L'esperit cesarista del Renaixement, que s'hi infiltrà i s'encomanà a alguns juristes (Belluga) no hi pogué destruir el seu amor a les llibertats populars. I, 677s.

Les constitucions són dret comú a C., perquè aquesta viu segons lleis pròpies. El nostre dret és municipal estatutari. Els nobles no són admesos al govern (Fontanella). I, 678s.

Aferrada a l'esperit medieval, estimava la il·lustració popular i també la llibertat; potser fins i tot massa pertocant a l'ensenyament, car la multitud d'escoles i universitats hi féu decaure la ciència. I, 683s.

Les pestes i guerres del segle XVII i principis del XVIII esmortuïren la il·lustració general. I, 687.

La seva autonomia jurídica i legal és mirada amb amor i respecte per J. Finestres, de la Universitat filipina de Cervera. I, 703.

El seu règim interior i propi tenia defectes, provinents d'èpoques antigues, els quals, no havent estat esmenats a temps com es féu en al-

tres països, donaren pretext als seus enemics per abolir l'autonomia amb el decret de Nova Planta. Aquests defectes eren: jurisdicció familiar hereditària; manca d'instàncies en els litigis, àdhuc en casos de pena capital, i defectuosíssim sistema tributari. I, 706s.

S'hi feia poc ús de la tortura (Dou). I, 709.

Una expansió exagerada la perjudicaria. Ha de concentrar-se. Hem d'aprofundir en l'estudi dels pensadors i de la raça, per tal d'encarrilar catalanament la vida de C. I, 714s.

Té prou substància de pensament per a viure autonòmicament (amb vida pròpia); però els catalans han d'administrar-la bé, com els fills d'una casa. I, 715.

La religió catòlica és element substancial de la pàtria catalana. I, 716.

Senyals de la vida pròpia de la nostra regió, avui: l'art i la literatura, el dret, la vida comarcal que es desperta amb els cops dels polítics, el desamor a l'oligarquia regnant i la convicció d'haver-nos de salvar per nosaltres mateixos. II, 11s.

És persona jurídica, perquè és persona moral. Té pensament (literatura i art propis, no importats). Té la voluntat que correspon al pensament: els costums i les constitucions pròpies, s'aferra a les relíquies de la seva vida civil. Té activitat pròpia. II, 11.

És una persona moral i jurídica, no una circumscripció estatal, que tot ho rebi de l'Estat. Té esferes d'acció pròpies, en què l'Estat no es pot ficar. Els homes de lleis haurien d'estudiar la forma que cal donar-li. II, 19.

Té esperit d'independència en l'època romana. No hi té importància la raça, que es modifica fàcilment. El terreny dóna hàbit de treball, requereix esforç. L'esperit sensual dels darrers temps queda depurat amb la Reconquesta. L'oposició dels jueus i els sarraïns hi exercità el pensament. La necessitat del treball dóna importància al poble. Els frares —sobretot els dominics— ens van formar. Tenim la virtut de fer nostre allò que és foraster. II, 20s.

És una excepció entre els pobles llatins, en defensar fins a la mort la seva tradició i el seu dret consuetudinari, durant el Renaixement. II, 43s.

Té famílies soques (de propietaris que mantenen la casa i hi uneixen els qui en són fora), donen els directors naturals en cada lloc i aparten els homes dels centres de luxe i corrupció. Malauradament, estan en decadència per obra del centralisme. A C. la propietat hi està degudament repartida —gràcies a la llibertat de testar que hi tenen els pares. Aquesta circumstància fa que aquí l'absentisme sigui una calamitat social irreparable, més que si hi hagués latifundis que podrien ser dirigits per tècnics. II, 61s.

Hi ha llibertat de testar, cosa que ha permès la conservació de les cases. Però convé que en això el costum es modifiqui. Cal que es conservin les cases, però no que es basteixin fortunes colossals que engendrarien enveges, i fomentarien el vici en els joves i l'absentisme. Abans no hi havia aquest perill, perquè els propietaris complien més les funcions socials de la riquesa. Així, aquesta falla quedaria compensada. II, 63s.

Tenia una veritable aristocràcia amb les cases de pagès. Compliren un fi social i moralitzador. Han de restaurar-se per restaurar C. II, 67.

Durant l'Edat Mitjana hi trobem l'aspiració a la igualtat, la llibertat i la fraternitat. II, 72.

A C. mai no s'arribà a l'extrem de considerar l'aristocràcia més pel nom que per la virtut que posseïa, com ha passat en altres països. Sempre hi hagué llevat democràtic. II, 73.

Perquè continuï essent catalana, cal que la pregària i la predicació en el temple es facin en català. II, 96.

Sosté una lluita entre el temperament i la voluntat (Almirall). Però es tracta de quelcom general. La gràcia hi posa remei. II, 97.

El seu regionalisme ha de ser menestral, com l'antic règim. II, 102s.

A C. no hi pot haver més democràcia que el regionalisme. II, 107.

La poesia l'ha desvetllada. La poesia porta a l'acció, i per això ha refet C. No pot separar-se'n. II, 109s.

Té l'esperit romà. És horacià el cant que la desvetlla (oda de l'Aribau). II, 114.

Sembla impossible restaurar-la, quan hom veu la manera de vestir en els col·legis i els noms forasters dels nens i nenes. II, 114s.

El moviment regionalista, amb l'estudi de la literatura, de l'art, dels sants, de la família, de la indústria i del comerç del nostre poble (tradició i actualitat), ens ha fet adonar que C. vivia. II, 190-192.

És immortal. II, 201.

És essencialment cristiana. La fe li neix al Pirineu (Ripoll), com els rius que fecunden la seva terra. II, 205.

Wifred la formà a Ripoll estampant-li la creu al front. II, 207.

Contribuí a fer-la amb caràcter cristià l'abat Oliba, fundador del monestir de Ripoll. II, 213s.

A Ripoll s'inaugurà la seva albada. La claredat cristiana va desfer el misteri inexplicat i boirós de les fades i les goges. La fe li il·luminà el camí de la vida i la guia a la immortalitat del Crist. La fe, concentrada al Pirineu, s'escampà fins a València i Mallorca (Verdaguer). II, 214s.

Totes les arts i indústries hi han estat honrades. II, 404.

Ha tingut sempre molta habilitat a crear riquesa amb el treball i amb l'exercici de diverses professions. Antigament, els catalans estimaven i honraven el treball i l'ofici que els havia enriquit. Avui es menysprea l'ofici que s'ha exercit, quan ja s'ha adquirit categoria social, amb què es demostra la decadència moral de la nostra pàtria. II, 513s.

En el seu origen hi veiem, com en totes les societats, l'enveja i el fratricidi (assassinat del Cap d'Estopa). II, 565, 605.

És anomenada nació per Rocabertí (1620-1699) en la seva primera obra «Alimento espiritual». II, 121.

Durant el segle XVII la vida universitària gairebé dormia. II, 161s.

No hi han arrelat les heretgies. Els heretges hi són rars, cap calents, esperits inquiets que no han fet canviar el curs del poble. Però la decadència actual de la nostra raça ha permès un major arrelament a la secta maçònica. I, 72s.

A C., amb les antigues lleis de la propietat, el domini de cada tros de terra se'l partien diferents amos. Així resultava impossible el socialisme. El dret de l'un era garantia del dret de l'altre. L'organització gremial en el comerç i la indústria unia els interessos de les classes que avui semblen oposats. I, 122.

Les corporacions gremials hi floriren excelsament. El treball hi assolia tanta distinció i noblesa com l'exercici de les armes, gràcies a aquestes corporacions. Feien impos-

sible que l'obrer s'hi trobés desassistit. S'hi practicava la llei de la caritat cristiana. Lligaven els interessos dels pobres amb els dels rics i evitaven les lluites de classes. I, 124s.

És un honor per a la nostra pàtria haver estat representada a Amèrica per sant Pere Claver, apòstol dels esclaus negres. III, 652ss.

L'Església ha demostrat que no és enemiga de la seva autonomia. Elevà a la dignitat de cardenal el Dr. Casañas, príncep d'Andorra, únic país català autònom. III, 685.

Els qui a C. representen la fecunditat i la justícia de la cultura tenen el seu punt de partença en el magisteri de Xavier Llorens i Barba. Qui vulgui fer obra positiva en l'ordre cultural i científic, ha de fugir de la utopia i seguir el mateix camí. III, 556, 569.

Quan els corrents revolucionaris i estatistes del segle passat amenaçaven de corrompre la seva substància espiritual, Déu envià homes que, com Balmes, Milà, Permanyer, etc., la salvaren de perdre el caràcter català i cristià en diversos aspectes de la seva vida: art, literatura, filosofia, legislació. Potser la mateixa lluita que aquests homes hagueren de sostenir els privà de la celebritat i la grandesa que haurien assolit en temps i circumstàncies de més unitat de pensament. III, 627s.

Les festes de família que se celebren a C., com la castanyada, han de ser conservades en bé d'ella mateixa, ja que la seva sòlida constitució social ve de la sòlida constitució de la família catalana. IV, 82.

Ha proclamat Maria reina del treball humà, amb la coronació de la Mare de Déu de la Mercè. Amb això C. dóna finalitat a les obres del seu enginy i proclama la superioritat de l'esperit. IV, 66.

C. reconeix la sobirania universal de Déu. L'exposició de Barcelona és presidida per la Mare de Déu de la Mercè. IV, 67.

Per l'esperit, ve de la Roma cristiana. Per la forma, quant a la llengua, ve del llatí i de la literatura clàssica. Externament i internament ve de Roma. Si el corrent espiritual catòlic se li estroncava, C. moriria. IV, 142.

Al costat del bressol sempre hi ha la mare. Per això Maria es troba al costat del bressol de C. a Santa Maria de Ripoll. IV, 564.

Del seu Pirineu baixen rius que reguen la terra i les tradicions i devocions que mantenen la vida cristiana del poble, sovint provinents de prodigis i misteris de la gràcia, com el Santíssim Misteri de Sant Joan de les Abadesses. IV, 567.

Fou cristiana i tingué una vida socialment harmònica en els seus bons temps entre els elements polítics. A C., més que la llei, governava el costum. Per això el cristianisme de la gent, informat per la gràcia, es traduïa en la vida pública. IV, 597.

Els amos i els treballadors hi formaven com una sola família. Els caps de casa hi complien bé el seu ofici social de distribuïdors de la riquesa i de pares dels subordinats. En els litigis sobre precedència a l'església, s'establia que primer es col·loquessin els amos, els fills, els mossos i les criades de tal família, i després els amos, els fills i els criats de tal altra. V, 29.

La major part de les seves cases importants han pujat per la constància del treball, la discreció en el govern de les coses i evitant el luxe i les diversions. V, 30.

Entre la gent del nostre país, de qualsevol classe i condició, era comú saludar-se amb una professió

de fe en el dogma de la Immaculada: «Ave Maria Puríssima. Sens pecat fou concebuda». Unes paraules semblants hi ha escrites a la llinda de moltes cases. V, 34.

El caràcter català, pràctic i concret, que es guia per la raó i no es deixa dur per les exaltacions sentimentalistes, hem de procurar mantenir-lo, perquè és el que ha donat preponderància al nostre país. Hi ha una literatura pseudo-mística, santificadora de les passions, que li és totalment oposada. V, 56.

Les ciutats catalanes eren pobles democràtics i lliures dins d'una eficacíssima influència religiosa. V, 150.

C. és cristiana des que és C. VII, 262.

Si parlem del renaixement de C., volem dir que C. ha de tornar a néixer i que ha de practicar les virtuts de la infantesa i la joventut. Els pobles han de tenir humilitat. Ningú no entra al cel sense practicar les virtuts de la infantesa. Els pobles vells solen ser orgullosos, i doncs decadents. Maria presidí el naixement de C. La devoció a Maria és socialment aglutinant. C. ha de reviure amb les mateixes virtuts que li van donar vida. Això ho entén la gent de seny. S'estudia l'art, la literatura i la música dels pobles joves per trobar-hi elements vitalitzadors. Per això l'Església prefereix els sistemes regionals, perquè conserven un raig de la llum que il·luminava els pobles naixents. Volem perpetuar aquesta llum amb la reconstrucció de la Basílica de Ripoll. Els antics, guiats per la llum de la fe, gairebé analfabets, van saber construir allò que a molts polítics i savis sociòlegs d'avui, quan ho toquen, se'ls desfà a les mans. Per dur endavant l'empresa, Déu no els donà cap llibre, sinó tan sols la fe. La mateixa Església no va existir fins que vingué l'Esperit Sant. Treballem, sobretot, en l'esperit de C. Encara que d'ella en quedessin només els ossos, amb la fe tornaria a resorgir. VIII, 453-457.

Vide DECADÈNCIA CATALANA, CORTS CATALANES, KRAUSISME, SANT JOSEP, SAGRADA FAMÍLIA, ART MEDIEVAL, ROMANTICISME, RENAIXENÇA, CISTERCENCS, CAPITÀ GENERAL, CASA CATALANA, CASA DE PAGÈS, MIRACLE, REGIONALISME, LITERATURA CATALANA, CAPITALISME, AGRICULTURA, QUARESMA, CODI CIVIL, SANTA MARIA DE RIPOLL, RIPOLL, HOME, BENEFICÈNCIA.

CATALUNYA MEDIEVAL. La C. m. tenia importància en el moviment general d'Europa. Ho prova «El Concili» de Llull, escrit en català per influir sobre els pares del Concili. I, 481ss.

CATECISME. Cal ensenyar-lo en la llengua del país. A Catalunya, en català. I, 259.

Ensenyar-lo en castellà a Catalunya és un costum detestable i destructiu de la fe, perquè es divorcia de l'ànima i de la consciència viva de l'infant, que li parlen en català. I, 259.

És de llei eclesiàstica que a Catalunya s'ensenyi en català. Així ho prescriuen el Concili Tridentí, els Tarraconenses, el sínodes diocesans i àdhuc els prelats castellans dels segles XVII i XVIII. I, 260s.

Ensenyat en castellà als catalans, fàcilment s'oblida. Des que s'ensenya en castellà, la gent sap menys doctrina. I, 260.

Han defensat el seu ensenyament en català tots els homes de veritable esperit apostòlic de Catalunya, principalment el P. Claret. I, 260.

Posa els grans coneixements de la naturalesa de l'esperit humà (potències de l'ànima, examen de consciència, etc.) a l'abast dels infants i de la gent vulgar. II, 556, 602, 607.

Els pares han d'ensenyar als fills les primeres oracions i les nocions elementals del c. Són pocs els qui avui ho compleixen. N'hauran de donar compte a Déu. Trobaran el càstig fins en aquest món amb el mal comportament dels fills. El pecat més greu d'un pare envers els fills és no ensenyar-los la doctrina. També tenen obligació de fer-ho els amos envers els seus criats, com ensenya sant Pau. IV, 641s.

És impossible salvar-se sense saber el c., puix que el coneixement de Jesús és indispensable als homes, i aquest coneixement només es dóna en el c. IV, 644.

És la ciència dels qui no són científics, el llibre de text de la vida humana, la fórmula pedagògica del Gran Mestre de la humanitat, Crist. És la saviesa més alta —ve del Verb— i arriba a tots els homes. IV, 643.

Conté tota la ciència vinguda de Déu, capaç de sostenir i elevar la humanitat. Avui s'oblida el c., i per això el món humà trontolla. IV, 643s.

La ciència del c., a desgrat dels incrèduls i els positivistes, il·luminarà sempre l'home, perquè aquest, com ja ensenyaven els antics, mai no podrà arrancar-se les aspiracions al sobrenatural i l'etern. IV, 645s.

Tenen obligació d'ensenyar-lo els rectors, els caps de casa, els mestres i fins tots els cristians, perquè tots participen de la dignitat apostòlica i són un poble sacerdotal. L'home té l'obligació d'ensenyar la veritat al proïsme. IV, 644s.

Ha de ser la base de la civilització universal i cosmopolita, que ha d'unir tots els homes. Aquesta civilització ha de prescindir de les influències de temps i de lloc. Ha de fixar-se purament en l'home. No ha d'exigir ser llatí o germànic, ric o pobre, etc. Només ha de regular les obligacions amb Déu i el proïsme. Per això cal la humilitat de despullar-se de tot element estrany. Només pot fer-ho el c., que presenta els homes com una família sota el pare que és Déu. El c., doncs, prepara la unitat d'esperit que la humanitat necessita. IV, 646.

És el llibre de text per a la humanitat de tots els segles. Els homes són sempre els mateixos, les lleis de la consciència no varien i Déu també és el mateix. Per això el c. existirà sempre, ja que assenyala el camí que porta al cel. IV, 648.

Anivella totes les intel·ligències de savis i d'ignorants. És la ciència més alta i la civilització més excel·lent, encara que els superbs el menyspreïn com en temps de sant Pau. IV, 647.

Conté la doctrina de fe, d'obres i d'esperanaça necessària per salvar-se. El que hem de creure, el que hem de fer i el que hem de demanar per anar al cel. IV, 648ss.

Gravat profundament en els cors, és el millor preservatiu contra els errors moderns que pretenen, d'una banda, fer l'home superior a Déu i, de l'altra, el rebaixen al nivell de les bèsties fent-lo descendir dels simis. IV, 649s.

Ensenya la doctrina de la fe: Unitat i Trinitat de Déu, Encarnació, redempció, vida, mort i resurrecció de Crist, Església, sagraments, gràcia i excel·lència que la gràcia dóna a l'home. IV, 649.

És petit i senzill. Tothom l'entén. A tothom dóna els coneixements religiosos i de salvació. És un secret de Déu fer assequibles i senzilles les coses grans. Només ell ho pot realitzar. Per això han fracassat els imitadors fent, per exemple, catecismes democràtics que el poble no entén. IV, 654s.

El catequista fa aprendre lliçons i fórmules que, de vegades, no són enteses pels nois. No hi fa res. Tampoc els Apòstols no entenien sempre tot el que els deia Crist, i tanmateix ho recordaven. Més tard els arribarà la llum natural i sobrenatural suficient i ho entendran i sabran regir cristianament la seva vida. Així s'alien la natura i la gràcia, la raó i la fe, el catequista i l'Esperit Sant. IV, 659s.

Les seves parts més importants han de saber-se de memòria, encara que l'alumne no les entengui. Les entendrà més endavant amb l'ajuda de Déu, quan en tingui necessitat. IV, 660, 670.

Treballa més per la glòria de Déu i la salvació dels homes el qui ensenya el c. que no pas el qui escriu llibres d'apologètica. Sant Ignasi volgué que els seus teòlegs Salmerón i Laínez, abans de prendre part en les sessions del Concili de Trento, ensenyessin el c. als infants. Crist fou catequista, però no escriptor. Restaurà amb les seves pròpies mans l'home que havia creat. L'apologista fa llibres, el catequista fa homes. IV, 660s.

És el llibre de text del cristià durant tota la seva vida, si bé s'ha d'exposar d'una manera proporcionada a l'edat i a la cultura. Molts cristians han fet del c. un llibre de lectura constant. Però molts altres el consideren pueril. De vegades, ha calgut predicar-lo donant-li altres noms més pomposos. El c. conté tota la teologia. IV, 661s.

Sovint el seu coneixement no està en relació amb l'agudesa o la rudesa de l'enteniment. Cal ensenyar-lo d'una manera diferent de les altres ciències. Exigeix un gran respecte, ja que tot catequista (pare, mestre, etc.) compleix aquell manament diví: «Aneu i prediqueu...» Ha nascut de Déu com totes les ciències, però no de la naturalesa intel·lectual, sinó de la revelació. Per això no es limita a l'enteniment, sinó que s'estén a totes les facultats de l'home. IV, 662s.

El seu ensenyament és una obra sobrenatural i cal fer-lo a semblança dels Apòstols, que tenien en compte les ocasions de la vida del catequitzat. De vegades, convé llet; d'altres vegades, aliment més sòlid. En determinades condicions i circumstàncies, un excés d'exhortacions o instruccions no aprofitarà a una persona. Per contra, una altra seria atreta al bon camí amb breus i circumstancials reflexions o exhortacions. «Oportune et importune» es refereix a la constància del zel i del desig de fer bé, però no exclou la prudència en l'ensenyament religiós. IV, 664.

El seu ensenyament, fins a cert punt, correspon a tot cristià, que no pot considerar indiferent la glòria de Déu i la salvació de les ànimes. Amb el baptisme i la confirmació se'ns dóna un «sacerdoci reial». Hem de complir funcions sacerdotals, no sols quant al culte diví, sinó també quant a la propagació del Regne de Déu. IV, 665.

Els qui tenen més obligació d'ensenyar-lo són: els sacerdots, els pares de família, els amos i els mestres d'escola. IV, 665ss.

No és sols per als nois i noies, sinó per a tothom. Els grans s'haurien de gloriar d'exposar-lo. Avui la funció docent a l'Església resta menystinguda. Tothom hauria d'anar a les reunions de l'Església, com abans, per ensenyar i per aprendre el c. Joel anuncià que tothom profetitzaria. IV, 666.

És l'«unum necessarium». Sense saber el c. no seria possible salvar-se ni tenir l'íntima consolació que

fa passable la vida. El necessiten el rei i el jornaler —l'home com a home. És al revés de les altres ciències, que són de necessitat relativa. No per a tothom ni sempre. IV, 670s.

Ensenya també la santedat (els consells evangèlics, etc.), que és patrimoni de tothom. És el codi popular i universal que ensenya l'amor a la veritat, la justícia i la caritat fins als graus més sublims. IV, 671.

Tothom és cridat a participar a l'ensenyament del c. Fins el sacerdot ho demana a la missa quan diu, parlant dels apòstols i els màrtirs: «... partem aliquam donare digneris». Tots hem de ser apòstols. IV, 672.

L'Església obliga greument els bisbes i els rectors a instruir en la fe els humils i els poderosos, els savis i els ignorants, fins els idiotes. V, 178s.

Cal procurar que en l'ensenyament del c. els infants aprenguin bé les coses, que comprenguin el que aprenen. Cal que continuï l'ensenyament del c. després de la primera Comunió a les esglésies i també a les escoles. Cal que hi hagi c. de perseverança, escoles dominicals i centres d'esbarjo honest i formatiu. VII, 166.

Quan els principis de la fe s'han assentat bé durant la infantesa, reneixen després d'una vida passada en el pecat o en la indiferència, enmig d'atmosferes malsanes i anticristianes. VII, 166s.

El mestre ensenya el c. com una assignatura més. El sacerdot, visitant l'escola, ho farà il·luminant les intel·ligències i encenent els cors per la gràcia del seu estat i missió. El rector, quan bateja, contreu l'obligació d'instruir. VII, 200.

Les famílies, amb poques excepcions, ja no compleixen el seu deure de transmetre la fe degudament, ja no són una escola de religió, com ho eren abans. Es pensen que compleixen fent anar els fills a escola. Allí el sacerdot ha de trobar els nens i catequitzar-los amb zel i discreció. VII, 199s.

Cal que el rector o encarregat de parròquia es posi d'acord amb els mestres, que se sacrifiqui, si convé, per mantenir-s'hi en harmonia, que trobin l'hora i el dia de repassar i explicar el c., que es distribueixin els alumnes en seccions i que s'assenyalin les parts del c. i els temes de cada secció. VII, 200s.

No n'hi ha prou de procurar que els nens aprenguin de memòria el c., cal que els sacerdots els l'expliquin convenientment. Això és l'única garantia de continuïtat en la fe de les generacions que van venint. VII, 199.

És gran la responsabilitat dels sacerdots en la formació religiosa dels infants. Cristianitzaríem més el poble dedicant més temps al c. i no tant a l'esplendor de les festes i al cultiu de la pietat dels piadosos. VII, 201.

Avui l'ensenyament del c. es dificulta amb les condicions de la vida moderna (treball infantil a la fàbrica, al taller o al camp). El sacerdot haurà d'estudiar els horaris i sacrificar-se. Aquest ministeri és necessari. Més avui, que els pares el descuren, i fins els mestres, que abans alleugerien la càrrega parroquial. Sortosament tenim abundor de capellans que poden facilitar aquest treball. Tot sacerdot, per l'ordenació, té obligació de col·laborar-hi. Cal ensenyar c. a les esglésies i també, si és possible, a les fàbriques i als tallers. VII, 405s.

La missió de l'Església, sobretot dels ministres sagrats, és fer cristians, i l'ensenyament catequístic és

el principi i el fonament de la vida cristiana. Ningú no pot ser deixeble, si no coneix la doctrina del mestre. VII, 405.

Les mares, sobretot, tenen obligació d'ensenyar als infants les primeres oracions, així que comencen a parlar. Els han de donar també els primers coneixements rudimentaris de religió. Els rectors els ho han de recordar. VII, 406s.

Cal saber el c. de memòria. És el codi de la llei cristiana. Sobretot en matèria dogmàtica, on la més petita alteració porta a l'error. Però no es pot tolerar que els nens sàpiguen pàgines senceres del c. sense entendre'n res. Només se sap allò que s'entén. Val més que no sàpiguen tantes coses de memòria i entenguin el que diuen. Amb exemples, comparances i explicacions senzilles i excitant la curiositat intel·lectual dels nens això no és impossible. Hi ha llibres adequats: el c. del P. Claret. VII, 407.

Es comenta la Reial Ordre que tornava a permetre l'ensenyament de la religió a les escoles segons el text català dels catecismes diocesans. Fins la llei civil admet, doncs, el dret del bisbe a regular l'ensenyament religiós. Es pondera la importància de l'ensenyament del c. a les escoles per part dels rectors i es recorda l'exemple dels catòlics alemanys i els beneficis que això ha reportat al catolicisme en aquell país. La salvació o la condemnació eterna de molts homes depèn de l'ensenyament del c. VII, 102-104.

És deure dels pastors ensenyar el c. als infants. El baptisme només es pot donar al qui ha estat instruït en la doctrina cristiana o ho serà més endavant. És un deure greu dels rectors ensenyar-lo en una època en què negligeixen aquest deure una bona part dels pares cristians i les institucions civils d'ensenyament. Tot sacerdot té també aquest deure i ha d'ajudar a complir-lo als rectors de parròquia. Si no s'il·lustra la consciència dels nens amb la doctrina de Crist, fàcilment seran més endavant pastura de les sectes anticristianes, Aquest ensenyament ha de continuar després de la primera Comunió. S'ha d'explicar i fer ben entenedora la doctrina que s'ensenya. VII, 163-167.

Es reitera l'obligació que tenen els rectors de visitar les escoles i ensenyar-hi el c. Seria una mena de laïcisme confiar que el mestre ja procurarà que els nens l'aprenguin. El rector ha de vetllar perquè el sàpiguen de debò, i l'ha d'explicar ell mateix o per mitjà d'un altre sacerdot. És l'única manera de conservar la fe i els coneixements religiosos en la majoria del poble. Les famílies avui compleixen poc o gens aquesta obligació. El mestre sovint es limita a ensenyar el c. com una assignatura més. El sacerdot ha de fer-lo comprendre i estimar. Sobre els dies i les hores, i la forma didàctica concreta d'aquest ensenyament, els sacerdots, encara que sigui amb sacrifici propi, es posaran d'acord amb els mestres. VII, 199-201.

Ensenya la ciència més interessant, la de la doctrina cristiana. És la ciència de Déu i ensenya la regla de la vida que ens fa viure dignament i ens porta a la vida eterna. Es recorda als manresans que sant Ignasi de Loiola ensenyà el c. a la seva ciutat. Un gran teòleg del Concili de Trento també l'ensenyava als infants. A les famílies antigues els pares l'ensenyaven als fills i als dependents. Si amb raó se celebren jocs florals en honor de la poesia, amb més raó encara s'han de celebrar festes i certàmens catequístics.

La doctrina de l'Evangeli és la ciència de la pau i la felicitat de tots. És la ciència de la poesia i de la bellesa eterna; la veritat invencible de tots els homes i de tots els segles ensenyada per Jesucrist. VII, 253s.

S'adopta per a la diòcesi de Vic el c. de Pius X, amb petites adaptacions. Donada la freqüència dels canvis de domicili de moltes famílies obreres d'avui, és convenient la uniformitat dels textos del c. VII, 300s.

La missió de l'Església és molt diferent de la de qualsevol altra institució. Es proposa fer cristians, amics de Déu. Comença amb l'ensenyament del c. als infants. Ho han recordat sempre els Concilis i els Papes. Els rectors han de dedicar-hi hores, avui més que mai. Tots els sacerdots hi han d'ajudar. No es pot negligir la visita setmanal a les escoles. Fins hi ha d'haver c. a les fàbriques i tallers, si és possible. Cal suplir la negligència tan freqüent de les famílies. Cal que els infants sàpiguen de memòria una part del c., però han d'entendre el que diuen. VII, 404-407.

El decret del ministre Romanones prohibint que s'ensenyi el c. en català a les escoles de Catalunya és atemptatori dels drets de l'Església, que és l'única autoritat que pot legislar i sempre ha legislat en una matèria tan clarament d'ordre religiós. El c. en els nostres bisbats sempre s'ha ensenyat en català, perquè és així com arriba més fàcilment a l'esperit de l'infant i s'hi connaturalitza. Ensenyar-lo en castellà als nens de famílies catalanes seria reduir-lo a una instrucció superficial que fàcilment s'oblida, com les rudimentàries nocions de geografia que es donen als nens que molt aviat hauran de dedicar-se a treballs manuals per guanyar-se la vida. No s'explica una disposició semblant en matèria de tanta transcendència sense consultar els bisbes catalans, ni tampoc les autoritats civils de la regió, quan és costum que es consultin els interessats fins en el cas d'haver de construir una carretera de tercer ordre. S'ha disparat una canonada sense avisar, com si es tractés d'ensorrar una fortalesa enemiga. Ni en temps del senyor rei Felip V s'havia intentat un abús semblant. El fet és tant més inexplicable per quant la llengua catalana ha estat honorada oficialment per la Reina Maria Cristiana en la Festa solemne de la nostra Literatura i el mateix ministre Romanones, en nom del Rei, acaba d'assistir a l'enterrament del gran poeta Verdaguer. III, 401-406.

Vide ENSENYAMENT RELIGIÓS, MAÇONERIA, MESTRES, PARES, CONSELLS EVANGÈLICS, FAMÍLIA, AMOS, CRISTIANISME, RECTORS, VERITAT.

CATECISME DE PERSEVERANÇA. Dóna resultats excel·lents entre la joventut. IV, 666s.

CATECISME DE SANT PIUS V. És molt aconsellable la seva lectura, per sòlida i orientadora, als qui s'interessen per les coses de religió i de la vida sobrenatural. III, 707.

CATEDRALS. Les c. són monuments artístics a la formació dels quals contribueixen totes les arts. Les c. són així els símbols d'unitat de les arts. II, 219.

CATEQUESI. L'Església l'ha considerada necessària en tots els temps de la seva història. I, 193.

CATEQUISTA. Vide CATECISME.

CATERINA, muller d'Enric VIII. I, 624s, 651s.

CATERINA DE SIENA (Sta.). Passà proves terribles abans d'influir espiritualment a l'Església del seu temps. Escriu i descobreix que l'únic mitjà d'atreure els homes és l'amor. IX, 46-48.

La seva santedat produí efectes admirables en l'Església i el papat i en la seva vida privada. Es distingí molt per la fortalesa contra les temptacions i tota mena de proves i adversitats. Es valgué de la fe i la confiança en Déu, de l'oració i de la contemplació. IX, 50s.

Vide II, 122. VIII, 343, 347, 350, 367, 390, 411, 420. IX, 46-51, 104, 279.

CATILINA. I, 647.

CATÓ. I, 357.

CATOLICISME. És altament civilitzador, perquè fa que els pobles més diversos es comuniquin i es compenetrin. II, 201.

Més que amb arguments i tractats apologètics, cal fer-lo triomfar vivint les virtuts cristianes. I, 117.

La seva força no rau en el poder dels exèrcits, en l'eloqüència, etc. Per confondre l'orgull de l'home, Déu l'ha posada en una dona, Maria, triomfadora de les heretgies. V, 406.

Presentació als sacerdots diocesans de la carta del Cardenal Rampolla sobre la defensa dels interessos del catolicisme. VII, 115s.

Vide ESGLÉSIA.

CATÒLICS. De vegades hi ha divisions entre c. amb motiu d'assenyalar normes de conducta en la vida pública. I, 135-136.

Molts c. enyoren la glòria de l'Església en temps passat, quan dominava Europa. Veuen que avui és atacada i sembla a punt de naufragar. Dubten i es fan mereixedors de la reprensió evangèlica: «Modicae fidei, quare dubitastis?» I, 147.

Hi ha el tipus del c. pusil·lànime i acomodatici, però també del c. batallador i fanfarró, ambdós igualment allunyats de l'Evangeli. Naveguen entre esculls diferents. I, 139, 140.

Els c. que ho passarien tot a sang i a foc es divideixen i subdivideixen sota l'acció de subcorrents polítics, amb escàndol dels fidels. Això és indigne, sobretot, dels sacerdots. I, 140.

Molts c. han combatut les noves formes polítiques dels Estats que han deixat d'estimar l'Església i l'han injuriada. Per això enyoren les formes polítiques antigues de quan l'Estat honrava l'Església. Han de pensar que l'Església vol i espera el retorn de l'Estat pecador. Han de tenir paciència. I, 142.

Sols accidentalment poden formar partits, però essencialment han de formar escola, car el Crist prengué el caràcter de mestre. IV, 20.

Vide ESGLÉSIA.

CATÒLICS ESPANYOLS. S'han dedicat a lluitar entre ells per veure qui és més catòlic, en lloc de treballar en l'evangelització, en les obres de caritat i en la formació sòlidament cristiana dels fidels. I, 194.

CEC DE NAIXEMENT. En el miracle del c. de n. podem veure-hi: la desgràcia individual que no sempre és càstig del pecat, la pertinàcia dels fariseus, el panxacontentisme dels pares, la ceguesa espiritual i els mitjans per guarir-la. IX, 320s.

CECÍLIA (Sta.). IX, 51-54.

CEGUESA ESPIRITUAL. És un mal terrible. Ens enganya sobre nosaltres i sobre el proïsme. El remei contra la c. e. és meditar amb humilitat la vida humana de Jesucrist. IX, 320-322.

CAUSA. Déu ha comunicat a l'home la dignitat de c. L'home combina les coses externes i hi posa un esperit bo o dolent. Així crea, per exemple, una obra artística. II, 376s.

CEBRIÀ (S.). Màrtir i bisbe de Cartago. Es presentà al martiri amb els seus diaques (que no havien de morir), com si exercís un pontifical. V, 189.

CECÍLIA (Sta.). Des de molt antic és la

patrona de la música i les societats corals. Que ella ens ensenyi a elevar el nostre esperit a l'amor de Déu mitjançant la música i el cant. IV, 639.

Amb l'amor a la virginitat i a l'Espòs diví va contribuir a la conversió del seu espòs i del seu cunyat. És cèlebre el seu martiri, prova de l'amor més gran, que manifestà també amb el cant. IX, 51-54.

Vide VIII, 144.

CECONI. I, 222.

CEGUESA. Vide LLUM.

CEL. En el c. hi haurà diferències, graus i jerarquies entre els benaventurats. II, 108s.

S'aconsegueix pelegrinant en aquest món, fent-se violència, vencent en la competició (sant Pau), militant en l'Església d'aquest món, és a dir, treballant. La peresa d'ara ens pot destorbar d'anar al c. II, 581, 608.

Per entrar al c. vivint-hi la vida de contemplació, cal fer-ne un aprenentatge en aquest món. Això ens ha de moure a treballar en la nostra vida religiosa. II, 590.

És un organisme vivent. La ciència, l'acció i la perfecció dels estadants del c. són les mateixes de Déu. Ho reben de Crist. Ell és la font que ho rep del Pare. L'un ho diu a l'altre, i tota aquesta vida surt de Déu i torna a Déu, enllaçada per amor. Déu és l'«acabament» de tot. IV, 441.

En aquest món no podem comprendre en què consistiran les delícies del c. Però la fe ens diu que la nostra naturalesa, revestida de la divinitat, participarà de la vida de Déu. Els sants que amb el seu amor i fidelitat han merescut que Déu els fes conèixer sensiblement i d'una manera més aproximada la felicitat del c., l'han copsada a través de melodies finíssimes de música. IV, 624s.

La vida celestial és la vida humana típica, definitiva i perfecta, la plenitud humana i la satisfacció de tots els sentiments i potències. IV, 625.

La vida en aquest món és rudimentària. L'home no s'hi pot acabar d'identificar amb Crist. La visió de la Veritat és sols parcial. Però al c. les nostres facultats seran elevades i participarem de l'Infinit. Veurem sense destorbs la llum del Verb que contè totes les coses. Veurem en la llum de l'Anyell immaculat. L'Evangeli, única llum veritable de l'home en aquest món, es refondrà en el cel amb Déu mateix. VI, 299.

Crist va venir a la terra per facilitar-nos el camí del c. L'existència de la glòria del c. és un misteri de fe que es demostra per la sagrada Escriptura, la tradició i la raó. És un regne de glòria i de felicitat eternes que la raó no pot explicar. Tanmateix els llibres sagrats ens diuen que la felicitat del c. consistirà en veure Déu cara a cara en companyia dels sants, bo i participant de la mateixa felicitat divina. VIII, 198s.

Només s'hi arriba per Jesucrist. És una participació dels atributs divins. VIII, 237s.

És la possessió de tots els béns i l'exclusió de tots els mals. L'home no el pot descriure ni explicar. S'hi arriba per Crist. Se n'ha de parlar. VIII, 275.

En el c. tindrem els dots de subtilesa, impassibilitat, etc. Hi viurem amb Déu i en companyia dels àngels i els sants. L'hem de desitjar. Per ell hem de suportar les creus de la vida. VIII, 276s.

El cel és felicitat, absència de tot mal i unió de totes les facultats de l'home amb Déu. S'hi arriba pel camí que ens marca el sermó de la muntanya: pujant. Això indica dificultat i separació del món. VIII, 323s.

Tots els pobles han cregut en el cel. Arguments de la sagrada Escriptura sobre la seva existència. Cal parlar-ne avui, perquè es busca la felicitat en delícies que porten a la desesperació. L'esperança del c. porta a la vida heroica dels sants. És més fàcil de parlar del c. negativament. La visió beatífica i la companyia dels sants. La benaurança del c. consisteix en una mena de matrimoni amb el Creador. IX, 79s.

Vide ORACIÓ, GLÒRIA, FELICITAT.

CELEBRANT. El c., en la missa i en els oficis litúrgics, ha d'estar ple de pietat, posseït de l'Esperit diví. Així les seves fórmules de pregària oficial es clavaran en el cor dels fidels i els encendran d'amor a Déu, popularitzaran la litúrgia i uniran els pobles. La força de la gràcia ve del principal c., el Crist. Però el ministre secundari hi influeix molt. Així Ciril i Metodi edificaren la civilització entre els eslaus. IX, 175s.

CELESTÍ. II, 140.

CELESTÍ. V. I, 431.

CELIBAT ECLESIÀSTIC. És font de perfecció sacerdotal i d'eficàcia apostòlica. Fins els protestants ho reconeixen. Entre ells, els ministres de més zel i eficècia són cèlibes. II, 535, 595.

CEMENTIRI. El liberalisme invocant la llibertat religiosa, la igualtat de drets de totes les religions, etc., ha comès la tirania d'imposar el c. secular únic per a totes les religions. I, 79.

Per als catòlics, és l'església dels morts. Allí preguem per ells i ens hi comuniquem realment. IV, 78.

CENTRALISME. És propi de l'Estat liberal, que xucla la vida de les regions, destrueix les seves institucions pròpies (bancs, escoles), ho informa tot ell mateix i fins treu les obres d'art d'allí on les havia posades l'artista i on més podien lluir, per emmagatzemar-les estúpidament en les grans capitals. I, 308.

Només l'ambició el sosté. I, 326.

Prové del fet de ser material el fi que es proposa l'Estat (preponderància d'una raça, etc.). La matèria només pot existir amb una sola forma. L'Estat que té un fi espiritual (pau, justícia, etc.) pot deixar viure els òrgans naturals amb vida pròpia. L'esperit pot tenir formes diferents. En el primer cas, els municipis, les Universitats, etc., són creacions de l'Estat; en el segon, són organismes anteriors amb vida pròpia. II, 16.

No té com a fi el bé dels organismes socials naturals, sinó que els altera o destrueix en benefici del centre. II, 16s.

S'ha substituït a les antigues autoritats naturals, locals i regionals. Ara el poble ha perdut el cap i fa bogeries. II, 49.

Fa tornar migrades la regió, la propietat i la família, perquè els xucla la substància i les atrofia envaint llurs funcions pròpies. II, 50.

Desconeix el valor de la mort. Desvirtua la lliçó moral que la mort dóna, bo i distraient els mortals. II, 54s.

El c. polític i administratiu porta el literari i l'econòmic (formació de grans capitals anònims). Ho ensenya l'experiència. II, 58s.

Afavoreix l'emigració —les masses flotants— cap als grans centres, no cosmopolites —perquè no tenen cap ideal superior que els uneixi—, sinó nihilistes, reduïts quasi a condició animal. II, 61.

Es veu la seva ombra en la decadència de molts propietaris agrícoles i de les indústries relacionades amb l'agricultura, i també en la despoblació rural. II, 62.

Desintegra la família i el matrimoni, perquè atreu l'home als grans

centres artificials i desencadena grans ambicions i concupiscències. És el món, enemic de l'home. II, 69.

Li fa nosa tota entitat amb dret propi: només ajuda les que són creacions de l'Estat. Per això el c. no afavoreix la família i la casa, ans les polvoritza. L'Estat centralista no estableix pactes amb l'entitat natural, com ho hauria de fer, sinó que s'enfronta amb l'individu aïllat. II, 68s.

El c. unificador ha portat l'esclavitud, la desigualtat i l'odi: la filosofia contrària de la que proclama. II, 72s.

És un excés d'associació. Quan aquesta s'extralimita, desfà els organismes naturals i vol distribuir la vida social al seu criteri. Fomenta els grans centres, disminueix les qualitats personals, rebaixa l'home i augmenta la criminalitat. II, 82s.

Ha d'inspirar-se en normes més jurídiques que morals, perquè és artificial. Tendeix al despotisme, fins quan té bona intenció, S'inclina, doncs, a la separació entre el dret i la moral. Sols convenç els esperits en circumstàncies passatgeres: quan hi ha entusiasme per un cabdill, etc. II, 83s.

Atempta contra la dignitat de la persona humana, perquè disminueix les seves virtuts morals amb els grans centres i concentracions que fomenta i amb l'increment de passions que substitueixen l'ideal comú, així com amb l'absorció de funcions dels organismes naturals i amb la manca de llibertat. II, 84.

La llibertat i la gràcia no hi congenien. L'home oprimit i fiscalitzat perd l'espontaneïtat i l'embranzida que el porta al perfeccionament social. II, 84.

En el c. queda desatesa l'educació social de l'home, que viu en la família i en la regió. Per això el c. que actua sols jurídicament, per coacció legal, no pot millorar la societat, perquè no millora l'home. II, 89s.

Quan la vida social es debilita, es formen els grans centres, perquè llavors la vida és impossible en els extrems. Aquests centres, a llur torn, deformen i ofeguen la vida de les institucions naturals. II, 90s.

Durarà fins que les regions hagin adquirit la deguda perfecció de vida en llurs elements. Sols cau allò que pot substituir-se. II, 94.

Debilita el sentiment patriòtic. II, 112.

És el mal de la societat d'avui. Mata la vida natural dels diversos elements. Pretén capitalitzar-la. Avui ja té pocs adoradors de bona fe. IV, 74.

Vide ABSOLUTISME.

«CENTRE AGRÍCOLA DEL PENEDÈS». Els seus instituïdors sentiren, potser inconscientment, la relació entre l'agricultura i la religió, en voler que la virtut regís l'art de la terra. II, 405.

CENTURIÓ DE CAFARNAÚM. Ofereix un gran model de fe i de caritat. La guarició del servent ensenya que els mals i les malalties poden ser ocasió de beneficis espirituals. IX, 318s.

CERTESA. Sabunde la fa sortir del testimoni del propi coneixement, abans que Descartes. I, 488s, 490.

CERVANTES. I, 355. II, 258, 297, 316, 388, 397, 426, 446, 477, 480, 598. III, 405, 458.

CÈSAR. I, 357. III, 720. V, 358, 385.

CESARISME. Fou afavorit pel Renaixement en tots els aspectes. I, 634.

Volgué fer absoluta la sobirania dels reis independitzant-los del Papa. Destruí la unitat d'Europa —que era una per la supremacia del Papa. Volgué lligar la consciència de l'home, que abans sols reconeixia Déu com a superior. II, 130.

Després d'un temps d'invocar els

principis de la llibertat, ara, des de molts camps, es torna a posar de moda el c. Des de l'anarquisme fins als partidaris del poder unipersonal d'imperis i monarquies es posa de moda la supremacia de la potestat civil sobre l'Església. Però l'Estat, que és autoritat suprema en el seu ordre i ha de ser obeït en consciència, no té dret a governar sobre les consciències i la religió. El catolicisme no serà mai una religió de l'Estat. Si ho fos, deixaria de ser catolicisme. És rebutjable el c., tant l'autocràtic com el parlamentari. Els cristians mai no podran admetre que una majoria de vots pot fer just allò que és injust, o blanc allò que és negre. «Doneu al Cèsar el que és del Cèsar i a Déu el que és de Déu.» Sota aquest principi es va formar la societat d'Europa, fins que el Renaixement i el protestantisme van venir a enterbolir-lo i a provocar la recaiguda en l'opressió antiga, primer amb l'absolutisme reial i després amb el revolucionari. VI, 8-12.

El c. laïcista, quan combat l'Església catòlica i la primacia papal en l'ordre religiós, nega a l'home l'aspiració més justa i més noble dels corrents moderns: l'humanisme cosmopolita, la fraternitat universal, la unitat moral i espiritual de la humanitat. Aquesta unitat no s'obté sense una institució ecumènica, espiritual i visible. VI, 22-24.

Vide ABSOLUTISME, GALLICANISME, ABSOLUTISME REIAL.

CÈSPEDES, PABLO DE. II, 477.

CHABÀS, ROC. I, 506.

CHILDE-HAROLD. 261s, 270, 279s, 316.

CICERÓ. I, 206, 329, 659. III, 226, 237, 390, 460, 478, 483, 486s, 498. IV, 50, 53. V, 539. VI, 368, 391s.

CID. II, 223, 482. III, 622, 656.

CIÈNCIA. Quan es divorcia de la fe és estèril i perniciosa. I, 166.

Per ella mateixa no fa sant ni més virtuós l'home, perquè és sols una perfecció de l'enteniment. El mirall sol no renta la cara (Eiximenis). I, 551.

Agermanar la c. divina (la que ve per la fe) i la humana és el fi que es proposà sant Tomàs, i també Ll. Vives. I, 626.

Té per instrument el sil·logisme, més que l'observació. Aquesta sols arreplega els materials. I, 627s.

Ha de ser en profit del poble. Però no tothom ha de ser científic. Voler-ho seria semblant a l'heretgia dels protestants que afirmen que tots els cristians són sacerdots. I, 684s.

Una excessiva divulgació la perjudica. Fa que se n'ocupin esperits lleugers i poc preparats. Li convé un cert esoterisme: fórmules tècniques —clau per als iniciats— que la reservin a homes seriosos que hi dediquen la vida. I, 684.

Element social de primer ordre. La propaganda per una forma social (regionalisme) ha de fer-se en els centres universitaris. I, 692.

Per posseir la c. cal fatigar-se. No és possible de trobar un sistema que amb poca estona ens doni la clau de la saviesa. II, 287.

Com a reacció contra el racionalisme, hom ha pretès que la c. sols podia tenir valor partint de la creença. Exageració evident. II, 301.

La c. infla, és menys edificativa que la bellesa. II, 347.

No és possible en el panteisme, que confon els éssers amb l'Infinit, car la c. és un progrés cap a l'Infinit. II, 349s.

Està contaminada del positivisme, que no deixa treballar la raó, ans s'acontenta amb la superfície i el coneixement sensible. III, 657.

La c., avui purament tècnica i experimental, ha volgut desbancar la

filosofia i donar lleis al món. Pretensió absurda, perquè la c. rep els principis de la filosofia, i no pot satisfer la set de contemplació de l'home. Li dóna tan sols més comoditat. Ella sola moltes vegades el rebaixa. Unir les c. en un sol sistema coherent, com en una sola veritat, és propi del tomisme. IV, 10s.

Sovint allò que la fa treballar és l'odi a l'Església; però, en aquest cas, es pot dir: «Omnia cooperantur in bonum». IV, 10.

La seva llibertat és estar exempta d'error. Altrament, totes les c. estan encadenades entre elles i amb la font, principi i mestre de tota c. Les unes depenen de les altres, i el lloc suprem el tenen la teologia i Déu. L'obra del liberalisme havent estat la separació de l'element humà respecte del diví, ha produït la descomposició de la c. IV, 17.

La c. de Déu és una vida, perquè el Déu dels cristians és viu. En canvi, el déu panteista essent mort, la c. dels panteistes és morta. Parlen molt de la vida de la c., perquè noten que els falta. La vida no és una mera especulació mental, sinó un desenvolupament de tota la persona. IV, 147.

La c. és molt inferior a la saviesa de la creu, quant a l'eficàcia sobre els esperits i al perfeccionament moral dels homes. Els senzills menestrals de Judea que predicaren l'Evangeli —la follia de la creu— tingueren més eficàcia espiritual i civilitzadora que els grans savis de Grècia i Roma. Aquesta superioritat demostra la victòria de la creu sobre la c., la insuficiència de la qual ha estat confessada pels savis moderns més il·lustres. Els èxits tècnics de la c. (vies de comunicació, medicina, filologia, astronomia, etc.) són innegables. Però la c. fracassa en el governament de l'esperit de l'home. No l'omple ni li dóna la felicitat, tot i que li proporciona més comoditats. La c. és bona, com a filla de Déu, quan no surt dels seus límits i reconeix la seva dependència de l'Ésser Suprem. IV, 611s.

El Dr. Torras l'estima. Accepta el seu valor i els seus èxits tècnics. Ha conviscut amb molts homes de c. i els ha apreciat. IV, 613.

La c. s'ha enorgullit i s'ha cregut superior a tot. Però, repetint-se el cas de Nabucodonosor, una petita pedra l'entrebanca. Ella mateixa s'ha embolicat. Cercant l'augment de la riquesa i creient-lo el màxim bé, li surt el socialisme, que amenaça la prosperitat industrial. El nihilisme se serveix dels progressos de la química. L'art lliure degrada l'home i l'enganya. IV, 615.

Sovint s'extravia per orgull. V, 296s.

La c. humana de la crítica, la filosofia, etc., ajuda a penetrar la revelació, però no pot suplir-la. Ha de pressuposar-la. V, 312s.

La c. procedeix de Déu, igual que la religió. És serventa de la r., i quan se'n divorcia o la desprestigia, es degrada, cau en grans aberracions i arriba a cohonestar la relaxació social i els pitjors delictes. La c. i la filosofia mai no podran suplir la religió. V, 409.

La c., d'ella mateixa, no educa ni fa millors els homes. No arriba a la substància humana. L'esperit del bé ha de dirigir la c. perquè sigui benèfica. L'Església predica el treball i l'estudi als joves, perquè evitin la peresa i la c. els sigui com un instrument pedagògic d'educació. V, 410.

L'Església l'ha protegida i fomentada sempre. Ha salvat la civilització i la cultura antigues, que sense ella haurien desaparegut. Tanmateix no es pot fer un ídol de la c. Sense Déu s'autodestrueix. V, 439.

La c. del cor és més lluminosa i penetrant que la de l'enteniment. És una il·luminació que ve de fora, una inspiració. «El cor em diu.» No és passiva, sinó activa. Es confon amb la vida. Suposa la sinceritat. VI, 484.

Als savis catòlics, la fe no els és cap obstacle per a la c. Exemples de sant Ramon de Penyafort i Milà i Fontanals. VII, 271.

No ha fundat cap civilització. Només pot fer-ho la influència i la força de la fe. La c. separada de la fe pot arribar a les ignomínies més grans. La fe venç el món. No abandonem mai la integritat de la fe. III, 301-303.

Vide FE, ESGLÈSIA, ALEMANYA, ATEISME, OBSERVACIÓ CIENTÍFICA, POSITIVISME, FLOSOFIA, ORIENTACIÓ, GUERRA.

CIÈNCIA CATÒLICA. Podem parlar d'una c. c. Sap destriar allò que és permanent del que és transitori en el pensament i la vida de la humanitat. L'Església mateixa, permanent per institució divina, sap adaptar-se a les circumstàncies del temps i prescindir, quan cal, del que té un caràcter transitori. La c. c. —en definitiva, el pensament de l'Església— és humil, perquè cerca la veritat i no l'originalitat; és abnegada. S'obre a tot el que és bo, recomanable, comprovat i encertat, vingui d'on vingui, d'acord amb la dita paulina. Té amplitud d'horitzons. Ès complexiva i atraient, com el seu Mestre des de la creu. És un cos viu per la gràcia que s'assimila de tot element sa. Contribueix a la unitat universal de tots els homes entre ells i amb Déu. Ès la irradiació del Verb encarnat. III, 313-316.

CIÈNCIA DE LA SALVACIÓ. Déu no discuteix amb els homes la manera de comunicar-se: ho fa com vol, «in ostensione spiritus». La fam de què parla Amós, és fam de la paraula de Déu i de la c. de la s. VI, 436s.

CIÈNCIA DEL PATIR. Vide SOFRIMENTS, SOFRIMENTS DE CRIST.

CIÈNCIA DIVINA. En un sol concepte o forma ho inclou tot. Ès simplicíssima. II, 272.

CIÈNCIA JURÍDICA. Vide DRET.

CIÈNCIA MODERNA. S'ha volgut fer independent de Déu i de la raó, amb què hom l'ha rebaixada fins a subjectar-la al plebiscit dels sentits. III, 662.

CIÈNCIA RACIONAL. Vide FILOSOFIA.

CIÈNCIA SACERDOTAL. Ha de ser un ressò de la c. divina i ha de tendir a lligar l'home amb Déu, a unir la realitat divina amb la humana. L'heretgia del segle tendeix a separar-les. Són dos errors el liberalisme filosòfic i el tradicionalisme filosòfic: l'un prescindeix de Déu i l'altre de l'home. Desfan el Crist. El tomisme ens fa veure que Déu intervé en tot i tot ho regula: ciència, filosofia, art, etc. No hi ha res independent de Déu. Si el savi cristià respira Déu, pot fer tornar or tot el que toca. El sacerdot ha de tractar Déu, ha de meditar i contemplar. La predicació és filla de la contemplació. La missió de la c. s. és fer penetrar la fe en totes les esferes. La caritat li obre pas. VIII, 392-395.

CÍNGOL DE SANT TOMÀS. Es descriu i se n'explica l'origen. El guarden els frares de Chieri. S'assenyalen les condicions per a formar part de la confraria o milícia angèlica. IV, 311s.

«CÍRCOL ARTÍSTIC DE SANT LLUC». El seu naixement i la seva creixença estan vinculats a la Renaixença del poble català, al moviment vital de tot el conjunt social de Catalunya, que ha determinat el seu restaurament com a poble. II, 345s.

CIRCUMCISIÓ. Significava la unió de l'home amb Déu. Per això s'hi subjectà Jesús, que venia a refer aquesta unió bo i traient el pecat. Era imatge o figura del baptisme. Més

dura la llei antiga que la nova, la c. era també una cerimònia més dolorosa que el baptisme, amb què se'ns fa fills de Déu. La c. significava la purificació de l'home i era un segell posat a la seva carn. Amb la c. Jesús començà a vessar la seva sang per redimir la humanitat. Amb la c. es posava un nom al circumcidat, i Jesús prengué el nom de Salvador, que esqueia al seu ofici. IV, 349.

CIRIL I METODI (SS.). Estengueren l'adoració i el culte del Déu veritable als pobles eslaus, part considerable del món civilitzat. IX, 166s.

Vide IX, 94, 166-197.

Vide LITÚRGIA, LLENGUA.

CISMA D'ANGLATERRA. Té per fonament el divorci d'Enric VIII. I, 624s.

CISMA D'OCCIDENT. Contribuí molt a acabar-lo sant Vicenç Ferrer, segons que ho reconegué la mateixa Església. I, 513, 523.

Fou més material que formal. Tots volien obeir el veritable Papa; però era impossible determinar-lo. Per tant, podien obeir el qui era reconegut en el propi país, en virtut del principi «melior est condicio possidentis» i per tal de mantenir, almenys en cada lloc, la unitat d'obediència. I, 524s.

CISNEROS. I, 505. III, 601s.

CISTERCENCS. L'orde del Císter tingué, abans que els Predicadors, l'encàrrec d'inquirir sobre heretges; però no ho féu amb tanta perfecció jurídica com els dominics. I, 376 n.

Realçaren el conreu de la terra a les comarques desertes de Poblet i Santes Creus. Introduïren avenços en l'arquitectura de Catalunya. IV, 24s.

La base del Císter és l'amor a Maria i a la santa pobresa. III, 547.

CIUTADANIA. A Catalunya es concedia el dret de c. als forasters establerts a Barcelona al cap d'un any i un dia d'habitar-hi (Pere III, 1283). I, 375.

CIUTAT. La vida en les grans c. aparta els homes de la vida regional i no és favorable a la moralitat. I, 272.

Segons Eiximenis la c. ha de ser quadrada, ha de tenir unes determinades provisions i ha de comptar amb tres mans o estaments. I, 567.

Eiximenis dóna la definició aristotèlica de la c. I, 567.

No és convenient la formació de grans c. d'obrers industrials, d'atracció irresistible. V, 22s.

Vide FÀBRICA, AGRICULTURA, PAGESIA, SOCIETAT.

CIUTAT DE DÉU. És la c. de les ànimes justes en aquest món i en el cel. IV, 439.

En la C. de D. tots els ciutadans són fills de Déu i hereus del cel. Redimits amb la sang de Crist que prengué la nostra carn, tenen per gràcia allò que ell té per natura. IV, 440.

Es fonamenta en l'obediència i la subjecció a Déu. Amb la insubordinació es desfà, car cadascú cerca el que li convé a ell i no als altres. Sols Crist cerca el que convé a tots. Cap de tots els membres del Cos místic, vol el bé de tots. IV, 456s.

Té per fonament la fe en Déu, etern i immutable. Per això la C. de D. és ferma, no canvia, com les ciutats dels homes, on els d'un segle es riuen dels de l'altre. Els ciutadans de la C. de D. s'assemblen tots, els d'abans del diluvi, els de després i els de la llei de la gràcia, perquè tots imiten i tracten el Verb de Déu, el qual, després de l'Encarnació, s'ha fet encara més imitable i tractable. Per això els sants són sempre d'actualitat. IV, 458s.

La humanitat, quan no recolza en Déu, és molt variable. Els d'una generació es riuen dels de l'altra. Varia perquè no està en la veritat. Per això Déu, compadit, fundà la C. de D., perquè hi reposessin els qui estimen la veritat i la justícia. IV, 459.

Edificada per Déu, el cristià que hi viu ha de fer recolzar la seva vida sobre la fe en Déu. En aquesta divina immensitat d'espais l'ànima respira. Enmig de les dificultats i les imperfeccions d'aquest món resta confortada amb l'esperança certa de l'altre. Així l'home es perfecciona amb una participació de Déu. IV, 462s.

L'operació connatural dels seus ciutadans és l'amor o caritat, perquè essent Déu —la vida de Déu— allò que dóna la llei i l'operació substancial de la C. de D., ha de ser l'afecte etern de Déu el motor i la vida dels ciutadans. Aquest afecte és l'Esperit Sant. Per això el pecador que té fe havent tret d'ell l'Esperit Sant, és un estranger a la C. de D. IV, 466s.

Les seves ordenances són les pràctiques de pietat que fomenten la vida sobrenatural (fe i caritat): ús dels sagraments, oració, virtuts naturals i sobrenaturals. IV, 476.

En aquest món no és perfecta: té màcules i arrugues. Però la seva llei essencial és la mateixa de la de l'altra vida: la caritat. IV, 478s.

La seva llei és l'amor a Déu i al proïsme. Una anarquia santa que dóna dignitat reial als justos i els farà jutges dels altres homes. IV, 478.

Tothom qui vulgui viure un dia a la C. de D. perfecta del cel, ha de treballar en l'edificació de la C. de D. imperfecta de la terra, mitjançant la pràctica de la pietat i la caritat. IV, 487s.

Vide ESGLÉSIA, LITERATURA, AMOR, TRADICIÓ, HUMANITAT, PARAULA DE DÉU.

CIVILISME. Principi civilitzador antic, antitètic del cristianisme, es va fonent, suplantat pel regionalisme. II, 107.

És un esforç titànic de l'esperit humà (Roma). Té una història gloriosa. Vol fer de la llei positiva el principi de les relacions humanes. L'absolutisme reial, el liberalisme revolucionari i el socialisme són manifestacions seves. És antitètic del cristianisme, que respecta la naturalesa. El cristianisme el vencé. II, 192s.

CIVILITZACIÓ. Conrea els sentiments dels homes, com l'agricultura conrea la terra. II, 37.

Al qui ha perdut la fe li fa estrany l'oposició entre els avenços moderns i la vida evangèlica. En realitat, Crist és oposat al món. Per això cal l'exemple dels ascetes que el saben vèncer. IV, 21.

Els pobles de c. cristiana —i, tanmateix bon xic descristianitzats— creuen que poden imposar-la justament als pobles salvatges o bàrbars, que rebutgen la fraternitat universal que Jesucrist ens ha portat. IV, 580s.

La c. i la religió escurcen les distències i porten la unitat de vida a tota la humanitat. Per això actualment, fins en els països més catòlics (com el bisbat de Vic) s'ha estès la incredulitat propagada durant els segles XVIII i XIX. IV, 584.

Són necessàries essencialment per a la vida civilitzada i la unitat dels homes la propietat, el matrimoni i l'autoritat, que poden variar en les seves condicions externes. IV, 590.

A la base de la c. europea i americana, com a causa molt determinant, hi trobem la fe i la Bíblia. V, 318s.

La c. universal estesa a tots els pobles, unint-los i dignificant-los, només pot ser cristiana. Era un pensament constant de Balmes. III, 299-301.

Vide CATECISME, DIABLE, SOCIETAT, COLONITZACIÓ, HERETGIES, FE.

CIVILITZACIÓ CRISTIANA. Té per fonament la contemplació de Déu, base també de la benaurança. Secundàriament, requereix l'operació de l'enteniment pràctic que ordena les accions i les passions de l'home. I, 61.

«CIVITAS». Paraula aristotèlica, de contingut regionalista, amb la qual hom designa pobles naturals organitzats que viuen per ells mateixos. I, 338.

CLARA (Sta.). III, 602. V, 576. VI, 155. VIII, 420. IX, 46, 49.

CLARETIANS. Els missioners del Cor de Maria, fundats pel P. Claret, viuen agermanats amb el poble, on escampen llavor evangèlica. IV, 491.

CLARÍN. II, 293, 474.

CLASSE MITJANA. Les cases de posició modesta, però assegurada, donen els ciutadans més útils i més arrelats a la regió. II, 65.

CLASSES DIRIGENTS. Els propietaris, els industrials i els capitalistes no ho són en benefici propi exclusivament, com en el règim d'esclaus, sinó per beneficiar el poble i dirigir-lo. Són, per naturalesa, autoritats socials. II, 56s.

CLASSES SOCIALS. No s'han de fer distincions de classe a l'Església: sermons per als senyors i sermons per als obrers. Amb aquesta igualtat pràctica s'eduquen els sentiments. I, 265.

El seu moviment no s'estronca. Després del quart estat vindrà el cinquè, perquè en tota societat hi ha dèbils que volen elevar-se. Sols se sosté l'equilibri complint la llei del decàleg, base social posada pel Creador. V, 131s.

CLASSICISME. Vide RENAIXEMENT, LITERATURA CLÀSSICA.

CLÀSSICS CATALANS. Eiximenis és el més fàcil de llegir i el més profitós per a la formació gramatical (vocabulari filosòfic) i per a donar-nos una idea del caràcter català democràtic i cristià. I, 540, 553.

Són de lectura profitosa per a la formació dels homes d'avui. I, 582.

Ausiàs és difícil, no per obscuritat de pensament, sinó perquè no coneixem prou bé la filosofia que l'informa, ni —per expressar allò que té de més íntim la ciència escolàstica— la seva part psicològica. I, 587.

Ausiàs, encara que difícil en la seva poesia, és d'interès permanent, perquè canta allò més essencial i més permanent de l'home en la seva realitat total, no mutilada, com els moderns humanistes. Era profundament cristià. I, 616s.

CLÀSSICS PAGANS. Cal estudiar-los, però amb subjecció a la fe catòlica. (Ll. Vives). I, 626.

CLEMENCEAU. II, 633. III, 275.

CLEOMBROT D'ABRÀCIA. III, 483.

CLEOPATRA. VI, 453.

CLERECIA. La seva missió no és governar el moviment social: no s'adreça al cos social, sinó a l'esperit. Ha de conservar l'«unum necessarium» en la humanitat. És una missió invariable, sempre idèntica, en tant que té Déu com un dels termes; però variable, en tant que el segon terme és l'home. I, 133.

Ha de dedicar-se més a la pràctica de caritat que a la política o altres qüestions. Ha de defensar els drets dels pobres i fomentar l'esperit d'associació. I. 201.

No té la missió de fer governs, però sí pobles, en sentit regionalista. L'Església lliga el sacerdot a la regió i a l'afrau. Allí infondrà l'esperit de Crist a la gent i farà un poble acceptable a Déu. I, 332s.

Tota doctrina que la divorciï dels laics és morta. II, 111.

La c. d'una diòcesi constitueix una sola cosa amb el bisbe, un mateix sacerdoci, tant si treballa en comunitat com aïlladament. IV, 491.

Potser no té prou esperit de sacrifici, prou paciència, per evangelitzar els pobres, encara que sigui enfrontant el martiri. Cal cridar-li l'atenció davant l'ensopiment dels rics i poderosos en el seu plaer i la rabiosa desesperació dels pobres, que els duu al crim. Aquests són els trets que sempre han distingit els pobles que es van a perdre. V, 154s.

No té capacitació per a resoldre els conflictes del treball. No pot donar la solució tècnica; però pot preparar els esperits perquè tinguin bona voluntat, base de la solució. Han d'ensenyar com han de ser les relacions humanes d'amos i treballadors segons l'Evangeli. V, 204.

Caldria dir al poble cristià i piadós, que plora perquè veu els capellans i els temples objecte d'escarnis i profanacions: No ploreu per ells, sinó per vosaltres. Els vostres fills seran descristianitzats, orgullosos, avars, esclaus de les concupiscències, sense l'auxili que es rep dels misteris de l'Església. V, 281.

La c. té dret a ocupar-se en la política, que pertany al dret i a la moral. I, 206.

Vide SACERDOT.

CLERECIA ANGLESA. La c. a. del temps d'Enric VIII donà mostres d'esperit rastrer i vilíssim. I, 624s.

CLERICALISME. El «c.», que els laïcistes ataquen, és simplement la llibertat de professar públicament la religió que es professa a l'interior de la consciència. V, 443.

Amb el mot «c.» es vol fer creure a les masses populars que els capellans, sortint dels límits del seu ministeri, intenten apoderar-se de la direcció política dels Estats. VI, 425s.

CLIMENT D'ALEXANDRIA. II, 490, 497. IV, 9.

CLIMENT ROMÀ (S.). IX, 307.

CLIMENT IV. I, 402.

CLIMENT V. I, 423.

CLIMENT VIII. III, 98.

CLIMENT X. II, 123.

CLIMENT XIII. VI, 255, 258.

CLIMENT XIV. VI, 238.

CLOTILDE. VI, 158.

CLOVIS. VI, 158.

«COATS». Casa anglesa que mantenia al bisbat de Vic l'explotació industrial «Hilaturas del Ter». Havia establert a la seva colònia una escola regida per religioses. Moltes de les nenes eren de famílies protestants. Mai no hi hagué cap conflicte per motius de religió. II, 696s.

COBDÍCIA. És el fonament de tots els mals. Crist farà el judici fixant-se en la caritat envers el proïsme, que la c. tendeix a negar. IV, 702s.

CODI CIVIL ESPANYOL. Quan va publicar-se, Catalunya defensà unànimement la independència de la seva vida civil. I, 668.

CODIFICACIÓ. La c. escrita de lleis consuetudinàries és contra la llibertat, perquè nega a la societat la facultat de modificar la llei a mesura que es modifica la necessitat social. II, 72s.

Voler codificar i uniformar la llibertat, els drets de l'home, etc., és com treure les plantes del seu terreny natural. Hom les perjudica i les mata. La lletra del codi i de la llei escrita no fa virtuosos els ciutadans. II, 88s.

CODIFICACIÓ CIVIL. La mania codificadora ve del Renaixement. La mania de fer lleis és absurda. Fer lleis no afegeix res a l'home. Arreglar el món amb lleis és matar la llibertat i la vida. Influir en l'home pel convenciment és el que pot millorar-lo. II, 41s.

Quan es preparava el Codi civil, estava en perill el dret català. Entre els qui treballaren per la seva conservació cal citar el Dr. Estalella. III, 673s.

CODINA, FRANCESC DE P. VII, 290.
CODIS UNIFORMES. Els c. u. els imposà el liberalisme parlamentari, bo i desconeixent que els pobles tenen vida pròpia i que no poden fondre's i pastar-se a gust del legislador. I, 706.
COLCHIDEUS, TYNICHUS. II, 304.
COLL. El P. Coll, dominic, fundà la Congregació de Terciàries Dominiques de l'Anunciata, que s'estengué per Espanya i Amèrica. IV, 128-130.
Vide III, 8. IV, 484.
COLL I VEHÍ. III, 633.
COLLECTIVISME. El c. que l'heretgia ha deformat és una idea de la revelació cristiana. Entre els homes hi ha comunicació de béns i de mals. Quan s'ha fet obra destructiva per part d'alguns, tenim obligació de reparar i de reconstruir. Així s'esdevé en les persecucions. L'odi dels impius ha d'estimular la caritat dels cristians. V, 505s.
COLLEGI CARDENALICI. El constitueixen representants de tots els pobles de la terra, com per demostrar la universalitat de l'Església; i no sols dels pobles lliures, sinó àdhuc dels que no conserven l'autonomia política (Hongria, Irlanda, Polònia) contra les amenaces de certs governs. III, 685s.
COLLEGI DE CORDELLES. De la Companyia de Jesús. Es ressentia de la decadència cultural de Catalunya (segle XVII); però els jesuïtes que el regien i els qui d'allí sortiren foren eminents en lletres clàssiques i benemèrits dels estudis patris (Finestres, Dou, Aymerich, Gil). I, 687s.
COLLELL, JAUME. III, 590. IV, 157. VII, 7. IX, 137.
COLOM, CRISTÒFOL. II, 294, 472s.
COLOMER I PASQUÉS, ANTONI. IX, 33.
COLONITZACIÓ. Perquè un poble la dugui a terme, cal que tingui una forma social descentralitzada, regionalista, natural, i que tingui encara vius els elements socials: autoritat, família, etc. II, 51.
Vide CIVILITZACIÓ.
COLOR. Cada objecte, cada passió, cada escena, cada idea i cada realitat material i espiritual tenen el seu c. propi. II, 275.
COMBES. IV, 740.
COMELLAS I CLUET, ANTONI. Sacerdot de Berga, del segle XIX, que es dedicà a l'estudi de la filosofia. Publicà, entre altres obres: «Introducción a la filosofía, o sea Doctrina sobre la dirección al ideal de la Ciencia». IV, 28ss.
COMELLAS I SALA, PRUDENCI. VII, 432.
COMENTARI. Els c. sobre un text o autor han de citar i traslladar el text que comenten. II, 493.
COMERÇ. Ja d'antic era florent i honorat a Catalunya. Sant Feliu i sant Cugat s'hi introduïren vestits de mercader. I, 360.
El c. a Catalunya era molt honorat. Molts cavallers, en establirse a Barcelona, renunciaven als seus furs eqüestres per participar en el governament del municipi. I, 373.
A Catalunya era lliure (Callís). I, 672.
Les nacions més avançades d'avui, com Alemanya, han donat una gran importància al c. i han fundat escoles mercantils i tècniques. El mateix s'hauria de fer a Espanya, on han començat a fundar escoles semblants alguns Ordes religiosos, sense ajuda de l'Estat. El c. desenrotlla molt les relacions humanes entre els pobles i és un gran instrument de civilització. Fins ha servit per propagar la religió cristiana, com és el cas de Catalunya, amb sant Feliu i sant Cugat, que vingueren exercint l'ofici de mercaders. La tècnica, el c. i el treball manual, en general, desenrotllen l'energia humana i fan progressar els pobles. La joventut universitària no ha de li-

mitar-se a estudis de literatura, filosofia i dret. Ha de dedicar-se encara amb més intensitat a estudis de caràcter tècnic, que són com l'altra cara de la cultura d'un país. De la societat s'ha de dir, com de l'individu, «mens sana in corpore sano». III, 261-263.

COMES, ANDREU. I, 693.

«COMMUNE». Vide MAÇONERIA.

COMODITAT. És lícit cercar-la en les condicions materials de vida; però sense oblidar la superioritat dels goigs que l'esperit proporciona. II, 394s.

De vegades enerva l'esperit i ofega la vida cristiana. V, 264s.

COMPANYIA DE JESÚS. Vide JESUÏTES.

«COMPANYIA DE MESTRE VICENT FERRER». La formaven els auxiliars del sant en les tasques apostòliques. Homes i dones de totes les categories socials —sovint de mala vida, però convertits. S'assemblaven a les comunitats dels primers cristians. I, 510, 522.

COMPANYIES. Les bones c. tenen molta importància per al nostre perfeccionament espiritual. Els bons exemples i les bones converses tenen molta eficiència per a mantenir-nos en el camí del bé. Cal cercar-les. Entre sants, tu també seràs sant. IV, 394s.

COMPENDIS. Els c. de teologia, medicina, etc., són menyspreats per Ll. Vives. S'extralimita fins a censurar la «Catena Aurea» de sant Tomàs. I, 659.

COMPOSICIÓ. És un misteri per als artistes i els escriptors la concepció intel.lectual de llurs obres. Es tracta d'una troballa, d'una sort, com la del qui troba una pesseta pel carrer. Així ho reconeix tothom. II, 295.

COMPRENSIÓ. La c. dels misteris de la fe no és possible ni amb la llum de la gràcia. Aquesta dóna força a l'enteniment discursiu, però no canvia el seu ritme, sols l'assegura. I, 427s.

COMPROMÍS DE CASP. És exagerat fervor de neòfits catalanistes allò que han fet alguns autors: condemnar l'acció de sant Vicenç Ferrer en la successió del rei Martí. I, 523s, 531s.

Resoldre en una assemblea de compromissaris un plet dinàstic, en lloc de recórrer a les armes, és una eloqüentíssima mostra de l'esperit jurídic del poble català i del sentit de ciutadania i justícia que l'informava. És un exemple que rarament donen els pobles més civilitzats, àdhuc en temps modern. I, 527 n2.

Els compromissaris de Casp foren homes eminents i dignes de la confiança pública. S'adheriren al vot de sant Vicenç Ferrer. I, 527s.

Encara que haguessin previst l'absolutisme dels Trastàmares castellans, els compromissaris de Casp no haurien guanyat res elegint Jaume el Dissortat, si es té en compte el caràcter d'aquest home i els corrents de l'època. No podia preveure's l'ofegament de l'esperit català en un temps de gran esplendor per a Catalunya i durant el qual els mateixos reis castellans foren catalanitzats. I això encara que haguessin previst la futura unió amb Castella. Ja feia segles que Catalunya estava unida amb altres regnes, sense restar-ne gens ofegada o travada. I, 529s.

Vide SUCCESSIÓ DEL REI MARTÍ, TRASTÀMARES.

COMTE, AUGUST. II, 23, 25, 39, 42, 53ss, 94, 251, 271, 455, 585, 602, 610, 654, 696. III, 287, 353, 355. IV, 54, 474. V, 306, 456. VIII, 448s.

COMÚ DE BARCELONA. Els nobles no eren admesos en els oficis honorables del C. de B. ni d'altres municipis catalans (Fontanella). I, 678s.

COMUNIÓ DELS SANTS. Tots els amics de Déu s'ajuden els uns als altres, es comuniquen els béns espirituals i participen del cúmul sobrenatural

de mèrits de Crist i de tots els fills d'Adam. VI, 206.

COMUNIÓ ESPIRITUAL. Quan no es pot combregar sacramentalment, és molt recomanable la c. e. La recomana molt sant Alfons Maria de Liguori. La força unitiva de l'Eucaristia és tan gran, que el seu desig vehement fa participar de l'amor que irradia Jesús des d'aquest sagrament. La c. e. ens uneix a Crist i el fa regnar en els nostres cors. V, 571s.

Sant Francesc de Sales volia que tots els seus respirs fossin per Jesús i deia que s'arrancaria del cor la fibra que no vibrés per ell. Era com una c. e. contínua. V, 572.

COMUNIÓ EUCARÍSTICA. Les circumstàncies de la seva institució ens fan penetrar el seu significat i valor. És una memòria viva del Crist que havia de deixar-nos. Hi ha la seva presència real, perenne. No sols és viva, sinó que fa viure. Milions de cristians n'han viscut i en viuen. És el manteniment de la nostra vida cristiana, de la nostra unió amb Déu i de la nostra puresa i amor. És una transfusió de la vida de Déu en nosaltres. És la substància del cristianisme. IV, 110s.

Després del vessament de sang a la creu, semblava que Crist ja no tenia res més per donar-nos. Però encara trobà manera de donar-nos el seu Cos i Sang com aliment en la C. e. IV, 280.

La visita corporal que ens fa Jesús quan combreguem ens santifica d'una manera semblant a la santificació que portà a sant Joan Baptista, quan Maria anà a visitar Elisabet. Alegrem-nos també amb aquesta visita i agraïm-la com féu el Precursor. IV, 402s.

El decret de Pius X sobre la C. freqüent serà un d'aquells moviments silenciosos de l'Esperit Sant que transformen els homes sense que ni ells mateixos se n'adonin. Cal meditar-lo. V, 213.

Combregant rebem el mateix Cos i la mateixa Sang de Crist. Ens n'alimentem. Una substància divina i fortificant ens és comunicada. En són figures: el mannà i el pa d'Elies al desert. La discussió sobre la realitat d'aquest menjar (Jo 6) i la resistència que hi oposaren els deixebles fan indiscutible la voluntat de Crist. És el punt més crític de les predicacions de Jesús, perquè constitueix l'essència de la vida cristiana. V, 220s.

Hi ha una continuïtat de tradició entre el costum de combregar diàriament entre els cristians primitius i el decret de Pius X sobre la C. freqüent. V, 221ss.

La universalitat del convit eucarístic fou profetitzada per Isaïes (Is 25,6-8). V, 223.

Els cristians sempre han cregut que la C. és una participació en el sacrifici de la missa. La litúrgia sempre ho ha suposat. L'únic dia de l'any en què no es pot combregar (fora del cas del Viàtic) és el Divendres Sant, en què no se celebra missa. V, 222.

Els cristians sempre han cregut que la C., des de l'últim Sopar, és el Cos i la Sang de Crist rebut com aliment sobrenatural, que els dóna virtut, consol i unió entorn d'una mateixa taula. V, 222.

La paràbola del convit (Lc 14) expressa dues condicions del convit eucarístic: la universalitat i el desig vehement del Crist. V, 223s.

Segons el decret de Pius X sobre la C. freqüent són cridats a combregar sovint, àdhuc cada dia, tots els cristians de qualsevol estament i professió. És reprovable i herètica la doctrina que només permetia de combregar sovint als qui viuen en

un estat perfecte d'amor a Déu i sense culpa venial. La C. no és un premi, sinó un remei contra les temptacions i febleses. El qui estigui en estat de gràcia, sense pecat mortal, i es mogui amb bon fi, pot combregar, mentre ho faci devotament, amb la deguda preparació i l'acció de gràcies. Així es dedueix també de sant Agustí, del Concili de Trento i del Catecisme Romà. V, 224s.

Oir missa i combregar sovint és el mitjà de conservar-nos units a Jesucrist. Tota gràcia i santedat havent de venir per Crist, com més íntima sigui la unió, més gran serà la gràcia rebuda. V, 225s.

Els confessors han d'aconsellar la C. freqüent. Així santificaran el poble cristià i ells mateixos en rebran premi per haver fet fructificar el talent. V, 227.

S'ha d'inculcar la C. freqüent i fins diària entre els seminaristes, amb la lectura i l'explicació del document de Pius X i amb exhortacions piadoses. V, 228.

Els rectors explicaran el decret de Pius X a la parròquia, a les escoles i a les associacions piadoses. Ho faran també els consiliaris de les entitats catòliques i els capellans confessors de cases religioses, on es llegirà cada any. V, 228s.

Cal seguir l'exhortació de Pius X a combregar sovint, si és possible cada dia. Aquest pa de vida és consol en les amargors de la vida, purifica els cors i és penyora de salvació i immortalitat. V, 228.

L'amor que manté units els cristians entre ells i amb Crist se significa i es dóna amb la C. e., principi generador de la pietat cristiana. Les esglésies que no tenen Santíssim són «esglésies fredes». El foc de l'Amor diví és l'Esperit Sant i ens ve per Crist. Quan combreguem entrem en contacte amb l'únic que és font d'amor veritable i ens el fem nostre. V, 556.

És el viàtic que ens dóna força mentre caminem per aquest món cap a la vida veritable. Hi ha molts catòlics de vida cristiana feble, perquè s'alimenten poc d'aquest Pa de Vida. Com més es va complicant la vida i es fa difícil de mantenir la fe de l'home cristià en el món, més necessari es fa aquest auxili. V, 378-379.

És molt recomanable la C. diària. En aquest sentit hem d'escoltar com inspirades per Déu les recomanacions de Pius X. Qui no combregui sovint està en perill de perdre la fe. V, 380.

És el fi i el complement de la redempció de l'home. Amb la C., Jesús ens separa del diable i ens uneix amb ell. I ell s'uneix amb nosaltres. Forma el Cos místic i ens uneix amb tots els altres membres de l'Església. La C. realitza l'aspiració de Crist: «Que tots siguin u». Fins les espècies sacramentals simbolitzen aquesta unitat: un sol pa de molts grans de blat; un sol calze de vi de molts grans de raïm. Amb la caritat rebem tots els efectes unitius d'aquest sagrament. Així ho entenia sant Ignasi d'Antioquia quan volia ser mòlt per les dents de les feres, a fi de ser un pa agradable a Déu. Tots som blat sembrat per Crist i hem de ser mòlts per la caritat. Aquest és el pa que ell vol, el seu menjar: encendre d'amor les ànimes. V, 554s.

És necessària per a participar de la vida de Jesús. Per això Pius X volgué que la rebessin els infants i també els malalts que no poden guardar el dejuni eucarístic. Els infants han de combregar entorn dels set anys, que és quan començaran a sentir l'estímul de les passions i la

influència dels errors del món. Així rebran la força que els cal per sortir triomfadors d'aquesta lluita. La responsabilitat de complir aquesta disposició és dels pares, ja que tenen l'obligació d'educar cristianament els fills i ensenyar-los la doctrina i la pràctica de la fe. Examinaran els seus fills per veure si estan en disposició de complir el precepte pasqual i consultaran els confessors dels nois i noies. Els rectors els exhortaran al compliment d'aquest deure. Hi cooperaran també els mestres. V, 558, 577.

La humilitat és la primera condició per a rebre-la. Ho proclama l'Església quan ens fa dir abans de combregar: «Domine, non sum dignus». El més humil és el més digne, perquè en la vida espiritual humilitat i amor són el mateix. La humilitat extirpa l'egoisme. V, 558s.

És el mitjà més poderós de la restauració de l'home. Completa i perfecciona l'obra de restauració espiritual començada amb el baptisme. Com més contínua sigui la nostra unió eucarística amb Jesús, més participarem de la seva vida divina. Com a mitjà de restauració espiritual de totes les coses en Crist, Pius X ha assenyalat la C. e. V, 572.

Sense la C. e. disminueix la fe i no hi ha vida eterna, perquè manca l'aliment necessari. Per això Crist, àdhuc amb escàndol dels oients, proclamà la necessitat de menjar la seva carn i beure la seva sang. Quan hi ha anèmia, els metges recomanen aliments sans i nutritius. Per això Pius X recomana tant la C. e. als cristians d'avui, espiritualment anèmics. Vivim en un món oblidat de Déu i donat exclusivament al progrés de les ciències i els valors humans, i tots en paguem les conseqüències. Per això necessitem aquest aliment sobresubstancial de l'Eucaristia. El refinament de la civilització ens desperta noves i vives apetències que només podem satisfer amb Jesús. Tenim fam i set espiritual, i només ell ens pot donar satisfacció. V, 573.

La millor obra d'apostolat que es pot fer és estendre la devoció eucarística i procurar que es combregui sovint. V, 574.

Els nens han de combregar quan arriben a l'ús de la raó, perquè així que comença la vida, comença la necessitat de prendre aliment. V, 575.

La C. e. ajuda a conservar la innocència baptismal. Hi ha sants que han portat una vida angelical, gràcies, sobretot, al Pa dels àngels que és l'Eucaristia. Sant Joan, quan parla de la Ciutat de Déu, veu molt bé la relació entre la innocència i l'Eucaristia i descriu les ànimes dels justos que segueixen l'Anyell cap a la Pasqua eterna, inici de la qual és la Pasqua eucarística de l'Església. V, 575s.

El moment propi de la C. és dintre la Missa. VI, 84.

Pius X vol que combreguin els infants en arribar a l'ús de raó i permet als malalts de combregar sense guardar el dejuni eucarístic. Així es fa més ostensible la universalitat del sacrifici diví en bé de tots. VI, 92s.

Sense rebre sovint l'Eucaristia, s'apaga la vida sobrenatural que hem rebut de Crist. Per això Pius X ha recomanat tant la Comunió freqüent i l'ha facilitada als nens i als malalts. Hi ha manifestacions externes de religiositat i de fe molt més sorolloses i parençoses que la C. freqüent, però molt menys fructuoses i sòlides. Amb els qui es volen considerar cristians i no reben els sagraments, el sacerdot i les persones piadoses s'hi han de comportar amb dignitat humil i els han de

donar exemple de totes les virtuts. Cal fomentar molt la pietat i la recepció dels sagraments de les famílies cristianes, les «esglésies domèstiques» de què parla l'Apòstol. VII, 411-414.

Un dels errors avui més estesos és creure que en tenim prou amb la doctrina de Jesucrist. Necessitem la unió personal amb ell mateix per mitjà de la C. e. Només Déu és l'aliment satisfactori per a l'home. VIII, 344s.

Qualitats que es demanen als qui fan la primera C. No és un acte passatger, sinó que reclama una consagració perpètua a Crist. IX, 387s.

Vide EUCARISTIA, HUMILITAT, DIJOUS SANT, SACRILEGI, COMUNIÓ SOLEMNE, PRIMERA COMUNIÓ, GRÀCIA SACRAMENTAL.

COMUNISME. Eiximenis n'és enemic. I, 571.

El protestantisme portà un veritable c. amb el pretext de la igualtat entre els superiors i els inferiors i de l'exemple dels primers cristians. I, 647s.

Ll. Vives fa remarcar la diferència que hi ha entre els Apòstols dels primers temps de l'Església i els apòstols comunistes protestants. I, 648.

És utòpic. Porta confusió i discòrdia. La naturalesa el desfà. Fomentaria la desigualtat bo i obligant a treballs diversos (Ll. Vives). I, 648s.

Hi ha classes diferents de comunistes protestants (lladres, arruïnats que volen refer-se, poble enganyat) i cal donar tractaments diversos a cadascuna (Ll. Vives). I, 648.

És la reproducció d'un error social del segle XIII, que tingué ressò a Catalunya. Llavors partia d'una falsa interpretació de l'Evangeli. Ara és un pretès pla de reforma de la societat; una utopia, perquè la natura és irreformable per l'home. El c., doncs, és enemic del llinatge humà. Així i tot, les discussions i les lluites que desencadena tindran la bona conseqüència —com tota heretgia— de fer brillar la veritat: un dia quedaran més clares la funció del treball i el capital i les normes justes de les seves relacions. IV, 678.

Vol canviar substancialment la societat, abolir les seves classes, etc. Això no s'ho proposaven ni els grans dèspotes dels pobles, ja que es limitaven a aplicar les mateixes lleis a favor seu. L'originalitat del c. en fugir de les normes naturals és la dels boigs. La societat, amb les seves classes, és el resultat natural de la convivència dels homes. Els c. insulten la societat de tots els temps tractant-la de criminal. Prescindeixen de l'element espiritual i racional. No fan cas de la tradició o de l'experiència humana. IV, 680-682.

El c. materialista mata les aptituds de la nostra naturalesa i els sentiments generosos del cor. Redueix l'home a peça insignificant de la màquina sense vida a què vol reduir la societat. IX, 173.

Vide SOCIALISME, COMUNITAT DE BÉNS.

COMUNISME CRISTIÀ. El c. c. dels religiosos —i del temps apostòlic— és voluntari, neix de la caritat, de considerar el proïsme com un altre jo. Fa comunes les coses (en l'ús, no forçosament en la possessió). És un c. de mi a tu, no de tu a mi (Ll. Vives). I, 648.

COMUNITAT. Vide SOCIETAT.

COMUNITAT DE BÉNS. La tenien els primers cristians, però no obligatòriament. I, 648.

La practicaven els primers cristians, conscients de l'alta jerarquia que la pobresa té en el Regne de Déu. Els socialistes no l'entenen

—tot i fent-la servir d'argument—, perquè no admeten la revelació. Era voluntària. Avui no fóra possible pel gran nombre de cristians. II, 520.

És l'ideal —no obligatori— a què crida l'Església. Es practica entre els millors cristians: la primitiva comunitat de Jerusalem i les comunitats religioses. V, 151.

Vide SOCIALISME.

COMUNITATS ECLESIÀSTIQUES. Les c. e. de sacerdots seculars són pròpies i típiques de les terres de l'antiga Corona d'Aragó. III, 741.

CONCEPCIÓ ARTÍSTICA. Vide INSPIRACIÓ.

CONCHA, MANUEL DE LA. I, 674.

CONCILIÀBUL DE PERPINYÀ. Elogià molt Eiximenis. I, 537, I, 585s.

CONCILI AUSONENSE. Introdueix lenitat de costums i esperit democràtic a Catalunya. Prohibeix atacar els clergues i gent indefensa i embargar les eines de l'ofici. I, 365.

CONCILI DE CONSTANÇA. Reconeix el caràcter sobrenatural de la missió de sant Vicenç Ferrer. I, 508, 511.

Confessà que sant Vicenç Ferrer havia contribuït a pacificar l'Església. I, 513.

Acabà el Cisma d'Occident. Sant Vicenç Ferrer treballà i predicà per tal que s'adoptés la seva solució. I, 525.

CONCILI D'EFES. Definí la divina maternitat de Maria contra l'heretgia de Nestori. Això desvetllà un gran entusiasme popular i unes cèlebres manifestacions públiques de devoció a Maria. V, 46.

CONCILI DEL LATERÀ. Declarà l'home un entremig entre l'àngel i la criatura material. II, 593.

CONCILI DE NICEA. Per primera vegada hom veié harmonitzar-s'hi el regionalisme i l'universalisme: una assemblea de gent vinguda de tot el món amb els mateixos drets. II, 106, 197s.

CONCILI DE TARRAGONA DE 1242. Condemna els heretges convertits (mena d'anarquistes de l'època) a presó perpètua. I, 389.

CONCILI DE TRENTO. El canonge barceloní Joan Vileta hi parlà de la Comunió i hi defensà l'ortodòxia de Ramon Llull. I, 486.

El Parlament de París no el volgué rebre. II, 134.

CONCILI DE VIENA. A influx de Ramon Llull, manà l'ensenyament de llengües orientals a algunes Universitats. També s'atemperà a d'altres peticions de l'original pensador. I, 423s.

Llull va creure que aquest Concili podria realitzar els seus plans. En part ho aconseguí. I, 481s.

CONCILI «IN PRATO TULUGIENSI» (1068). Fomentà l'esperit democràtic a Catalunya. I, 364s.

CONCILIS. L'Església no fomenta els nacionals (estatals), però sí els regionals, perquè els primers la destorben i amb els segons té contacte directe amb el poble i les necessitats naturals. I, 250.

És contra llur costum jutjar la doctrina i els fets del Papa (Rocabertí). II, 147.

CONCILIS DE TOLEDO. Es degueren a l'empenta de la civilització romana, llavors ja mancada de força. I, 363.

CONCILIS TARRAGONINS. Manen la fundació d'escoles, àdhuc amb béns eclesiàstics. Prohibeixen l'elecció d'eclesiàstics forasters per a certs càrrecs importants i veden actes de jurisdicció de l'arquebisbe de Toledo en territori de la Tarraconense. Creen advocats i procuradors de pobres. Condemnen les sectes religioses (i socials) del segle XIII i tota mena de supersticions falsament piadoses. Mostren independència enfront de l'autoritat civil, i no deixen prendre part en les sessions al delegat reial. I, 666s.

Ja dintre el segle XVIII, difongue-

ren la devoció al Sagrat Cor de Jesús. IV, 164s.

CONCILI VATICÀ I. Ha fallat l'antiga controvèrsia gal·licana en el sentit tradicional defensat per Rocabertí (més tard per De Maistre) i contra el de Bossuet. II, 118s.

Vide GALLICANISME.

CONCÒRDIA. El nostre Ll. Vives treballà molt per la c. entre els prínceps cristians. I, 622s.

CONCUPISCÈNCIA. L'home concupiscent fàcilment es lliura a la ira, creu que hom el priva d'un bé. La c. desferma les passions de l'home, el fa menys racional. La bellesa i l'art, harmonitzant les passions i temperant la c., pacifiquen i consolen l'home. II, 385.

Contra les seves tendències cal una oposició total («per diametrum»). III, 701s.

Hom n'ha fet el motor de les accions humanes, l'essència de les lleis jurídiques i l'ideal de les escoles polítiques. III, 665.

És destructiva. Enganya l'home. Fa que l'home sols es vegi a si mateix i no la realitat. Es veu clarament en el matrimoni: el fa estèril i mata la descendència. V, 125.

És l'arrel de tots els mals. Fa apostatar de la fe els rics i els pobres. V, 126.

Les c. són estímuls vitals i necessaris que exciten l'activitat de l'home. Però, si surten de mare, ofeguen la raó i esmortueixen la vida. Els hebreus al desert tenien la concupiscència desenfrenada de menjar carn, i el Senyor els castigà fins a l'enfit i la mort. També en el món modern hi ha molts «sepulcres de la c.». La mort entra per la c. de la sensualitat, pel desenfrenament de la carn o de la raó. Molts es cansen de lluitar i es rendeixen a l'adversari. Així els materialistes i els racionalistes volen menjar més del que poden pair. Només a l'altra vida ens podrem satisfer plenament. V, 520.

Els crims terroristes són pecats de c. VI, 120.

L'excitació lliure de la c. no és una norma de felicitat pública, sinó un principi de corrupció. El terrorista Pardiñas ha assassinat, però abans, a ell, el qui li excità la c. li havia assassinat l'ànima. Abans de ser un vil assassí, ja ell havia estat vilment assassinat. No el podia salvar la policia. Morí a mans de les idees falses, dels qui diuen que la religió, la propietat i la família són el gran obstacle de la felicitat humana i social. VI, 120.

Déu ha permès el desequilibri de la c. en l'home per un bé major. Les tempestes del mar el preserven de la corrupció. Les tempestats purifiquen l'atmosfera. Tot desequilibri desenrotlla força. Així el desequilibri de la les c. permès per Déu és com una mena de necessitat social. La pau perpètua no és cosa d'aquest món, només pot aconseguir-se en la vida eterna. VI, 341.

Són la causa de tots els mals de la humanitat. Són c. l'avarícia, la luxúria i la supèrbia. VIII, 47-50.

La rebel·lia de la c. en l'home ve del pecat. Fa que emprem per a la perdició allò que Déu ha creat per al nostre bé. Crist la guareix amb la gràcia que ens fa dolç l'exercici de la virtut. VIII, 169s.

El desig o c. més racional seria el desig de Déu. Però desitgem coses que ens afalaguen i sovint ens són nocives: riqueses, honors i plaers. Només Crist ens pot guarir la c. VIII, 333.

Es perdona el pecat, però queda la c., font de temptacions i de lluita. Queda també la feblesa de la voluntat i altres reliquies del pecat. Per això sempre hem de demanar

a Déu, com David, que ens renti més i més de les nostres iniquitats. IX, 222s.

Provoca la rebel·lió de la carn contra l'esperit. Es venç amb la mortificació i l'abnegació. IX, 363s.

Vide PASSIONS, MUNDANITAT, AMOR, HUMANISME.

CONCURS DIVI. Tota obra bona de la voluntat suposa la iniciativa de Déu (Ausiàs March). I, 615.

CONDEMNATS. Els c. en l'altra vida no poden fer penitència dels seus pecats i per això tenen una pena eterna, ja que la pena ha d'adherir-se al pecat (Eiximenis). I, 546.

Vide AMOR, FE.

CONDEMNAT A MORT. A Catalunya els béns del c. a m. no eren confiscats (Callís). I, 671s.

CONEIXEMENT. Ha d'actuar-se en la naturalesa divina, la sensual i la intel·lectual. I en totes tres és molt limitat, «fenit e termenat» en elles i en llurs obres (R. Llull). I, 461ss.

El nostre c. s'estén més a les coses intel·lectuals que a les corporals, perquè les primeres són de la mateixa naturalesa que l'ànima (R. Llull). I, 465.

La nostra ànima té més abast intel·lectual en potència que no pas en acte, per tal com el cos no li és instrument fidel. En l'altra vida no serà així. La nostra ànima coneixerà en acte allò que ara sols coneix en potència (R. Llull). I, 465.

Segons Pere Deguí (lul·lista), ha de començar i efectuar-se per les raons experimentals, àdhuc en teologia, a causa del pecat original que supedità la raó a la sensualitat. I, 485s.

El c. de l'home és limitat, car ignora del tot la matèria prima; sols coneix per la forma en què la matèria existeix i es realitza. Però no es pot saber la raó d'haver-hi tal o tal forma, ni es pot conèixer tota la virtut del compost (Ausiàs March). I, 611.

És limitat. No percep l'ordre de molts fets antinòmics (Ausiàs March). I, 612.

Val més judicar sòlidament que no pas agudament (Ll. Vives). I, 636.

El c. d'una persona no és té coneixent-la per fora sinó per dins. Saber els seus pensaments, inclinacions, temperament, i gustos ens dóna el seu veritable c. Això vol dir conèixer-li el cor. IV, 254.

CONEIXEMENT D'UN MATEIX. Són pocs els qui el tenen, tot i ser molt necessari. Som curiosos de saber el que ens volta i no sabem què tenim dintre. II, 555, 602, 607.

L'Església el vol fer tenir a l'home: el reconcentra. El c. p. i el de Déu resumeixen el cristianisme en l'ordre intel·lectual. El Regne de Déu és al nostre interior. Pel c. d'un m. arribem, doncs, a Déu, com per l'escala de Jacob. Tot cristià ha de tenir-lo, encara que no es dediqui a la vida contemplativa. El catecisme l'ensenya als nens (examen de consciència, potències de l'ànima). Sant Agustí trobà Déu no fora d'ell mateix, sinó dintre. El c. d'un m. és paral·lel a la llei de Déu. Aquesta es basa en l'amor, passió fonamental de l'home. Estudiant-nos aprenem a complir la llei divina. II, 557, 602, 607.

És la ciència més important i el principi de tota filosofia. La perfecció humana consisteix en el c. de Déu i d'un mateix. V, 512.

Hi ha dos coneixements necessaris, el de Déu i el de si mateix. Quan coneixem Déu, ens coneixem millor nosaltres mateixos pel contrast de la seva grandesa amb la nostra petitesa. Llavors veiem millor què ens cal fer per ser perfectes. VI, 317.

És un error molt generalitzat ignorar la malícia inherent a l'home. Els qui el consideren bo per naturalesa arriben a adorar-lo. Els

emperadors antics es declaraven déus. VI, 473s.

L'home coneix millor el seu carrer que les tendències del seu esperit. Tenim més curiositat pel que passa al carrer que no pas pel que passa dintre nosaltres mateixos. Preguntem-nos qui som, com ho van preguntar a Joan Baptista. Ell va saber respondre. Som criatures de Déu i cristians. Complim les nostres obligacions? Qui no es coneix ell mateix no pot conèixer Déu. El trobem dintre nosaltres i en ell ens movem i existim. VIII, 255-257.

Té una gran importància per a la nostra educació i el nostre bé moral i espiritual. III, 522s.

Vide INTROSPECCIÓ.

CONFEDERACIÓ CATALANO-ARAGONESA. Els pobles hi vivien no unificats, sinó agermanats, conservant les seves lleis i institucions pròpies i l'autonomia interna. I, 412s.

CONFERÈNCIES DE SANT VICENÇ DE PAÚL. Han estat molt recomanades per l'Església. I, 159, 162.

Associació nascuda a influx de l'esperit cristià a París, seu del liberalisme maçònic. Fa regnar la caritat i la veritable igualtat. Tot i haver estat potser alguns dels seus membres tarats de liberalisme, és el pol oposat d'aquest. El Papa Lleó XIII hi crida tots els catòlics que vulguin portar remei a la societat. És més semblant als antics gremis que no pas a les modernes associacions d'estil parlamentari. I, 161.

CONFERÈNCIES ECLESIÀSTIQUES. Es restableixen al bisbat de Vic, on havien caigut en desús fora de la capital. Els sacerdots han de mantenir frescos i al dia els coneixements indispensables per al seu ministeri. Seria un mal sacerdot el qui oblidés o no posés al dia els coneixements de teologia moral i de litúrgia que va adquirir al Seminari. La restauració social del món ha de venir amb la celebració digna de la santa Missa i dels altres sagraments, sobretot el de la penitència. Pel Sacrifici del Calvari ha vingut la redempció i amb la penitència es perdonen els pecats i es corregeixen els costums. A més les c. e. disminueixen l'aïllament del sacerdot. VII, 302-310.

CONFESSIÓ. La bona c. dels pecats demana preparació, respecte i obediència al confessor i satisfacció dolorosa. IX, 365s.

A l'altra vida no ens pagaran les c. a tant la dotzena, sinó segons el fruit que n'hàgim tret. Si no hi ha veritable penediment, no es perdona el pecat venial, per més que ens confessem. IX, 417.

CONFESSIÓ DE LA FE. És lògica i necessària. La fe no es pot amagar, perquè no és un principi especulatiu, sinó una forma de vida. Fins el món es riu dels qui amaguen la seva fe i admira els qui la confessen obertament. La típica c. de la fe és el martiri. Cadascú ha de confessar la fe segons el seu estat i professió. És falsa la prudència del qui dissimula la seva fe. La vida més lògica i conseqüent és la que té Déu per principi. VI, 435s.

La c. pública de la fe no fa mal a ningú. Hi tenim dret no sols com a cristians, sinó també com a ciutadans, un dret i una llibertat que tenim des de fa milers d'anys. VIII, 198.

Vide FE.

CONFESSORS. En l'antiga Catalunya, el c. del rei el nomenaven les Corts, i el rei no li podia fer mercès ni castigar-lo. Sant Ramon de Penyafort fou c. de Jaume I. I, 407.

Els c. i els directors espirituals són els qui més han contribuït sempre a la restauració de la pietat cristiana. Aquest ministeri ha rebut

l'encàrrec diví de difondre el «bonus odor Christi». Tots els sants moderns han estat c. i directors d'ànimes. Formant un «pusil·lus grex» influent, milloraren la massa del poble cristià. Han d'influir a fer practicar la doctrina sobre la Comunió freqüent, força insubstituïble de santedat. V, 227.

CONFESSORS DE LA FE. En ells la fe ha triomfat plenament. I ells triomfen i regnen en Crist. Avui la gent, universalment, grans i petits, savis i ignorants, admiren els c. de la f. molt més que els grans conqueridors, els artistes i els filòsofs, per la victòria que obtingueren contra les seduccions del món, els turments, etc. V, 188.

CONFIANÇA EN DÉU. Tot cristià en estat de gràcia ha de tenir-la, com una criatura als braços de la mare. Sabem que Déu ens estima i ens vol dur al nostre fi i que té cura de tot el que ens passa. Sols el pecador no pot estar tranquil, puix que té Déu per enemic. El just ofèn Déu quan no li té confiança. IV, 200.

El cristià ha de tenir sempre c. en D. És font de gràcies. La c. del fill obliga el pare. La desconfiança és un pecat contra la Providència, propi dels qui no pensen en Déu. La sagrada Escriptura predica molt la c. en D. Ho fa, sobretot, recordant que Déu és Pare. La grandesa espiritual, els grans actes de virtut heroica neixen de la c. en D. La desconfiança aboca al raquitisme o a la concupiscència brutal. La c. en el món decep i duu a l'escepticisme. La vanitat del món és un tòpic de la Bíblia i fins de la literatura gentílica. L'experiència la confirma. El qui confia en el món en lloc de confiar en Déu no traurà cap profit del sofriment. VI, 417.

Hem de confiar, perquè Déu és bondat infinita. Envià el Fill i l'Esperit Sant. Permet el pecat per manifestar la seva misericòrdia. La desconfiança és una injúria a Déu; el qual, però, exigeix la nostra col·laboració. Ens fa forts, ens consola i en dóna fecunditat. VIII, 231s.

Tenim molts motius per desconfiar de nosaltres mateixos. Per això ens és necessària la c. en D. Dóna pau i fortalesa. VIII, 297s.

L'home ha de tenir sempre c. en D. Pot prescindir de tot, pot canviar molt; però no pot trencar els llaços que l'uneixen amb Déu. A Déu li ho devem tot. Per això és un mal que ens distraguem de pagar-li el deute d'amor i c. que tenim amb ell. Només ell ens pot ajudar sempre. IX, 421-423.

CONFIGURACIÓ AL CRIST. La c. del cristià al Crist és el súmmum de la perfecció a què aspirem. V, 311s.

CONFORMITAT. Vide RESIGNACIÓ, PROVIDÈNCIA.

CONFORT. Vide COMODITAT.

CONFUCI. III, 480.

CONGREGACIONS RELIGIOSES. Vide RELIGIOSOS, ORDES RELIGIOSOS.

CONGRÉS DE VIENA. I, 318.

CONGRÉS EUCARÍSTIC DE MADRID. Se celebrà el 1911. Fou el primer celebrat a Espanya. Com tots els que ja s'havien celebrat en altres països, recorda que l'Eucaristia és el sagrament de la unitat. L'amor de Crist unifica els pobles i totes les llengües canten el mateix Amor. L'Eucaristia és el pa dels caminants que cerquen un repòs que no es troba en aquest món, i és també el signe, el presagi i el començament de la Glòria. V, 580s.

Disposicions per celebrar-lo fructuosament al bisbat de Vic. VII, 318s.

CONGRÉS LITÚRGIC DE MONTSERRAT. El celebra la Tarraconense, presidit pel Metropolità. Vol popularitzar el sentit de les cerimònies i ritus de

la litúrgia romana, mitjançant estudis teològics, litúrgics i artístics. També estudiarà les devocions populars, de molt fruit espiritual per al poble. Tindrà en compte i valorarà la necessitat de la meditació i de la pietat personal del sacerdot que, per les circumstàncies d'avui, no es pot donar intensament a la pietat litúrgica. Tanmateix la litúrgia ha estat com el llibre de text de la pietat i la formació cristiana de la fe del poble enllà de moltes generacions. El sacerdot l'ha d'estimar molt. És detestable celebrar la Missa o administrar els sagraments d'una manera atropellada. El monestir de M. sempre s'ha distingit per la majestat i la devoció en les celebracions litúrgiques i ha publicat estudis valuosos. VII, 441-445.

CONSAGRACIÓ. Una cosa es consagra a Déu quan se li dedica i se li dóna. Consagrar és treure objectes o persones del domini i condició de les coses humanes i declarar-ho del domini de Déu i destinat al seu servei. VII, 47.

Vide SACERDOT.

CONSALVI. I, 319.

CONSCIENCE, E. I, 320.

CONSCIÈNCIA. Dintre la pròpia c. hi ha la base d'una metafísica. L'estudi psicològic del «jo» porta al transcendent (Xavier Llorens). III, 558.

Tots els homes sentim la veu de la c., que, en les grans desgràcies i perills, quan ens sentim impotents, ens fa acudir a Déu esperançats, com a un refugi. És una veu que es correspon a la de tots els éssers, animats o inanimats, naturals o sobrenaturals, bons o dolents, que també parlen a Déu. IV, 735.

L'home, dintre la seva c., ha de resoldre secretament moltes deliberacions, dubtes i lluites, ço que és el començ i l'orientació de la seva vida exterior. Llavors, si té el sentiment de la seva filiació divina, es troba aconsellat per una veu divina que tot home coneix, es veu assistit i ajudat pel Pare celestial o per ell corregit i amenaçat. Aquesta comunicació íntima és el més alt exercici de la vida racional. L'home mai no és més dignament home que quan tracta amb Déu. IV, 734s.

El cristià és lliure i proclama la veritable llibertat. Només se subjecta absolutament a Déu. El Papa i els Bisbes ho han proclamat sempre enfront dels poders terrenals. V, 435.

La llei moral, la veu de Déu, parla a la c. de l'home. És la llum que ens il·lumina el camí de la vida. Hi ha malaurats que la volen apagar, com aquell ministre francès que volia cloure els ulls del poble a la llum de les estrelles del cel. Però l'home normal sol veure en la llum de la volta estrellada la magnificència del Creador i identifica la llei moral amb la mateixa vida, ben d'acord amb el salm 118. El Regne de Déu és al nostre interior. VI, 114s.

Només la c. que es guia per la llei de l'Evangeli va per bon camí i observa una moral íntegra i no mutilada, no parcial. VI, 115.

La c. cristiana dóna solidaritat a l'home i a la societat. L'home, quan en prescindeix, s'aliena, es mou segons el vent que el domina. La constància i la unitat d'acció i de conducta vénen de la fermesa de la c., i aquesta només és sòlida i permanent quan arrela en Déu, que és etern. Sense la influència de l'eternitat, l'home queda disminuït. VI, 116

La c. cristiana ha de formar-se amb el coneixement i el temor de Déu. VI, 151.

Hem d'escoltar la veu de la c. Ens diu la veritat. És la predicació més eficaç perquè l'acompanyen el remordiment i la pau. Però hem de

treballar per formar-la d'acord amb la llei de Déu, que és la vida de la c. humana. VIII, 288-290.

No es pot basar en la neutralitat. Ha de dir sí o no. Per això és antinatural educar la c. en la neutralitat religiosa o laïcisme. II, 629.

El bé de la societat demana la formació adequada i completa de la c. individual. Sense partir d'aquí, no és possible l'«educació» (ve de «educere»: treure de dins d'un mateix). D'allà on no n'hi ha no en pot rajar. Quan sistemàticament es prescindeix de Déu en l'educació, es mutila o es deixa sense resposta l'aspiració bàsica a l'absolut del Bé i de la Felicitat. El cor queda sense repòs. Els ideals limitats, els déus petits, no satisfan. Llavors no es té una regla fixa de conducta, es vacil·la i es divaga, com molts ateus. Amb principis purament naturals no es pot sostenir la fraternitat universal, com es veu en les societats més evolucionades i democràtiques d'abans de Crist. Sense aquest, o l'autoritat estatal tiranitza l'individu (absolutisme, socialisme), o l'individu trenca les lleis de la convivència social (anarquisme). II, 631-634.

Hi ha indicis de Déu en la consciència de l'home, quan no està viciat per una falsa civilització: insuficiència i necessitat d'ajuda, amenaça del remordiment interior, vergonya natural enfront d'accions i actituds egoistes i indecents. Tot això ens diu que no estem sols, que no som independents, que hi ha un Ésser superior que ens vigila i ens jutja. Per educar la c., cal partir d'aquests elements interiors, que l'ensenyament laic o neutre desvirtua i mutila amb frívoles novetats. La consciència té dogmes o principis gravats per Déu. Són llavors que han de germinar i desenrotllar-se per arribar a fer l'home complet individualment i socialment. Hi ha un dogmatisme que és essencial en l'home. II, 634-641.

El mestre ha de cultivar la c. moral de l'infant. L'analfabetisme és un mal, però és un mal pitjor l'amoralisme, que és un dissolvent de la societat. Els principis morals de la c. no es poden discutir ni posar en dubte. II, 640.

Vide HOME, BÉ, MORAL, NACIÓ.

CONSELL DE CENT. Sobre la seva organització donà disposicions el rei Jaume I. I, 405.

CONSELLS EVANGÈLICS. Formen part del catecisme, amb el qual cal ensenyar-los a tothom. Les benaventurances (compendi del sermó de la muntanya) prediquen l'excel·lència de la pobresa, el sofriment i la humilitat, en contrast amb la doctrina del món. Poden fer sortir sants. Almenys donen força per practicar el bé que és necessari. La santedat és per a tots. IV, 671.

Els preceptes són obligatoris, els c. només si s'ha fet promesa o professió de seguir-los. Enganya i peca el religiós que no els compleix. És vergonyós que molts laics duguin una vida de més perfecció espiritual que alguns religiosos. IX, 417s.

CONSERVADORISME. Perd prestigi, perquè ens queden poques coses a conservar. Estem en època de transformació. Han desaparegut les formes socials velles. Només mereixen ser conservats els grans principis: família, municipi, regió, propietat. II, 18s.

CONSOL. És impossible de renunciar al c. i a la suavitat de l'esperit. Amb ell suportem les contradiccions més formidables. IV, 420s.

L'home no pot consolar l'home. (L'home no en té prou de l'home.) El c. és com la llum. Tenim els ulls capaços de veure-la, però la llum ha

de venir de fora. Així el cor és capaç de sentir el c., però el c. li ha de venir de fora. Per això sant Pau volia que Déu l'omplís de c., per poder consolar després els altres. El c. ens ve de Déu i el rebem per Crist, amb el matrimoni de Déu amb la humanitat. IV, 547.

Jesucrist ens ofereix la gràcia i el c. de l'esperit. Però cal cercar-lo amb humilitat i aprofitar el do quan ens l'ofereix amb els sagraments. També llavors nosaltres serem transmissors de c. VIII, 37s.

Tothom es queixa i cerca c. Però el c. autèntic només es troba en la religió. IX, 199.

Vide JESUCRIST, FELICITAT.

CONSOLAT DE MAR. Codi de lleis de mar, recollides pels catalans i assimilades a l'esperit nacional. Fou escrit per influència del rei Jaume I. I, 372s, 405.

CONSOLINO. IX, 39.

CONSTÀNCIA. Cal ser constant per arribar a la perfecció i fins per salvar-se. Però la c. és difícil per a tothom, sobretot per a la dona. Molts han començat bé i han acabat malalment. Hem de basar-nos en la convicció, més que en el sentiment. No deixem els exercicis i pràctiques de pietat. Per ser constants hem de saber que som inconstants. IX, 382s.

CONSTANTÍ. I, 545, 624. II, 106, 402. III, 339ss, 356ss, 372ss, 602. VI, 267ss. VII, 339, 358ss.

CONSTITUCIÓ DE BAIONA. Vide ESPANYA, MAÇONERIA.

CONSTITUCIÓ ESPANYOLA. Hauria de ser molt breu. Poques paraules i realitzables (Balmes). I, 713.

CONSTITUCIÓ SOCIAL. No es pot treure a un poble la seva c. s. i donar-n'hi una altra. Cada poble té la que li convé. El vestit d'un no va bé a un altre. I, 305.

CONTEMPLACIÓ. Desenrotlla les potències més altes de l'home. Per la c. de Déu, ésser perfectíssim, els homes assolim la perfecció i la felicitat. I, 60.

Crist l'ha feta assequible a tothom. Actualment ho fa amb la devoció del Sagrat Cor de Jesús. És un socialisme espiritual i sobrenatural. I, 62.

Pot fer la pau i el bé social. Els homes s'unirien en la c. de Déu. Els de dalt se sentirien responsables del bé dels inferiors. Es faria la igualtat de què parla sant Pau. Desapareixeria d'arrel el socialisme modern. I, 64.

La c. de la veritat de Déu és condició necessària per a perseverar en el bé. Quan ens desentenem d'aquesta c., ens deixem arrossegar pel naturalisme. Cal tenir sempre present l'«ascende superius».— I, 174.

El món modern es perd no per falta d'acció, sinó de c. L'acció catòlica és necessària, però ho és més la vida interior o c. Una bona part de la joventut d'Espanya es forma en escoles catòliques i, tanmateix, la nostra influència és feble. Si el món antic es convertí amb l'acció i la predicació, és perquè abans hi hagué un intens recolliment contemplatiu. I, 175.

El contemplatiu la confon, de vegades, amb l'evidència. Troba la veritat, no pel procediment lent del raonament, sinó per la convicció íntima de la seva fe. I, 419s.

La c. de la veritat (filosofia) i la c. de la bellesa (art) coincideixen. II, 217.

La c. de la veritat engendra fruïció artística, sobretot la c. de les coses divines. II, 235.

Amb la c. de les coses divines (meditació, reflexió), i apartant-nos de les distraccions, és com arribem a percebre les resplendors de l'Infinit, tant en l'ordre místic com en l'artístic. II, 320.

Tots els artistes la practiquen per tal d'arribar a la inspiració, a la troballa de la veritat. II, 473.

L'home és un ésser eminentment contemplatiu, La c. és el seu fi últim. Així es reconeix amb la importància que es dóna a la filosofia, a l'art i a la religió. Comte reconeix que, en la c., es realitza la unitat de la societat. La c. és necessària per a educar l'home en els seus afectes. Contemplant una veritat neix l'afecte. L'home exercita la seva qualitat més alta en la contemplació; per això la c. és la seva vida més alta, que ateny l'última perfecció en Déu. II, 584s, 610.

Per arribar a la c., màxim exercici de la vida humana —i, sobretot, a la c. màxima de Déu i les grans veritats—, l'home necessita un ajut que Déu mateix li dóna amb l'Església catòlica, norma general i vida que permet a tothom d'arribar-hi. Amb l'Encarnació, Déu es posà a la nostra mida. II, 586, 611s.

La vida contemplativa i ascètica és la saba que dóna força i fecunditat al cristianisme. Els instituts de vida contemplativa són fundats providencialment quan les passions tendeixen a disminuir la c. en el món. IV, 20s.

Santa Teresa de Jesús és mestra de vida contemplativa i de perfecció evangèlica. Tota l'Església l'admira i se n'aprofita. Principalment les monges carmelites han de seguir el seu exemple. Fins l'admira i valora molta gent profana i poc religiosa. VI 308ss.

La professió de vida religiosa i contemplativa —la c. pròpiament dita— és tan necessària al món com els oficis materials, la dedicació a la la cultura i les especialitzacions de la ciència. Els religiosos contemplatius tenen aquest «ofici». Així ho comprengué santa Teresa. Ho han de fer per suplir els qui obliden aquest deure o poden dedicar-s'hi poc. Pagar els deute d'altri forma part de l'essència de la nostra religió. És el que va fer Jesús. «Compensar» per les heretgies i les impietats del seu temps és el que va moure santa Teresa en les seves fundacions, que «ajudaven Crist a patir pel camí del Calvari», tal com els màrtirs antics. VI, 312-314.

En català, de vegades, hi donem un sentit especial. Contemplar algú vol dir acontentar-lo en tot, distreure'l d'allò que l'amoïna o el mortifica. Així els religiosos contemplatius «contemplen» Jesús, sobretot en la seva passió. Viuen per consolar-lo, servir-lo i reparar pels pecats que l'ofenen. VI, 314.

Amb la c., l'Església comença a la terra l'ofici que practicarà en el cel. De la c. ve la seva fecunditat, molt més que de les seves obres externes, que sense vida interior no donarien fruit. Els grans prelats de l'Església i els homes d'esperit més evangèlic i apostòlic sempre han procurat, com un ornament important de l'Església, la fundació de monestirs de verges contemplatives. Així ho han fet sant Domènec, sant Francesc d'Assís, sant Francesc de Sales i sant Alfons Maria de Liguori en èpoques molt crítiques per a l'Església. VI, 315s.

En la c. no cal pensar i discórrer molt, sinó estimar molt. El contemplatiu no pot ser egoista, sinó generós i abnegat. Cal desitjar, sobretot, acontentar Déu. De vegades, es barregen moltes il·lusions i desviacions en la c. Cal alhora concentració i expansió en la vida contemplativa, segons santa Teresa: estimar molt Jesucrist i fer, pel seu amor, tota mena de bons serveis als altres. La c. no és un embadaliment o una ociositat de l'ànima: és conèixer a

fons l'autèntica orientació de la vida. Així divinitzem les nostres accions, fins les més insignificants, com donar un vas d'aigua a un assedegat. La c., per tant, és la substància de l'Església de la terra i ha de ser un ingredient de tota vida cristiana. VI, 317-319.

Des de l'època dels monjos de la Tebaida, l'Església sempre ha considerat necessaris els ordes contemplatius, perquè no són tan sols de profit per als mateixos monjos, sinó també per a tots els cristians, en virtut de la solidaritat espiritual. VI, 320s.

La c. porta grans delícies espirituals als qui han renunciat al món per Jesucrist. Els esposoris de santa Teresa amb Jesús en són el símbol real i pràctic, així com també ho són de l'eficàcia de l'oració d'intercessió de les verges contemplatives en benefici de tot el poble. Per això molts cristians piadosos, quan passen dificultats i tribulacions, encomanen oracions a les monges. Comprenen que l'esposa és fàcilment atesa per l'Espòs. Del consol íntim que ve de la c. treia santa Teresa les qualitats que brillen tant en la seva vida: fermesa a lluitar contra les dificultats, equilibri i serenitat en totes les ocasions, amabilitat i alegria en el tracte amb els altres. L'home no pot trobar una alegria superior a la que li proporciona la c. divina. VI, 321s.

Sense contemplació no hi ha vida espiritual. VI, 458.

Tots hi som cridats en un grau més o menys elevat. Però no és possible sense la purificació del cor. VIII, 105.

Amb la c. ens alimentem de la veritat suprema. Crist s'ha transformat de diferents maneres per ser el nostre aliment. VIII, 281.

Dóna satisfacció perquè ocupa l'enteniment en un objecte excel·lent. Suavitza la pràctica de la virtut. IX, 445.

Tothom en té necessitat. Sense c. ens donem totalment a les coses de la terra i oblidem Déu. La c. ens transfigura, com a Crist dalt la muntanya de la transfiguració, i ens fa resplendir amb fe, amor, puresa i zel de la glòria de Déu. IX, 461.

És l'ànima de la vida religiosa. Els religiosos han de dedicar-se a la c. amb esperit de reparació per les ofenses que Déu rep constantment. IX, 462.

És un gran favor del cel poder-s'hi dedicar. Hi ha diverses menes de religions o Instituts de vida contemplativa. Als ulls del món la vida contemplativa és ridícula, però no als ulls de Déu. Ha fet bé al món. En la vida contemplativa el treball és necessari per a ocupar la imaginació i com a pena imposada pel pecat. IX, 465s.

Sempre ha estat la medul·la de l'Església, perquè Déu és origen i fi de l'home: en ell vivim, ens movem i som. La c. és el motor de l'acció. Crist, amb l'Encarnació i l'Eucaristia, la facilità. Per reparar l'oblit de molts envers Jesucrist, s'han fundat Instituts religiosos específicament reparadors a través del culte eucarístic. Així són les religioses de la Congregació de Maria Reparadora. Continuen l'ofici de Maria i de les santes dones al Calvari. Uneixen a la reparació de Crist el sacrifi de la seva renúncia a la família, als amics i a la seva terra, sobretot, el sacrifici de la pròpia voluntat. Tot el valor del sacrifici de Crist ve de la seva obediència. Amb això ens diu on rau el valor del nostre sacrifici afegit al seu. VI, 194-198.

Vide SANT JOSEP, ORACIÓ, MONESTIRS, SALMS, TRANSFORMACIÓ, TERESA DE JESÚS.

CONTRACTE SOCIAL. Vide PACTE SOCIAL.

CONTRADICCIÓ. És font d'activitat i energia. «Oportet haereses esse.» El bé, en el món, ha de ser contrariat; però ningú no té dret a contrariar-lo. «Vae homini illi per quem scandalum venit.» I, 353.

El principi de c. és negat per Hegel i Renan. És el fons del dogma de Renan, el que li fa admetre com a certes moltes afirmacions contradictòries i tenir per sants alguns homes diametralment oposats. El principi de c. és dels més generals, humans i necessaris a la vida. Els mateixos filòsofs que el neguen en teoria, en la pràctica el segueixen. II, 26.

És absurd negar el principi de c. Equival a destruir la racionalitat humana. III, 551s, 563.

La filosofia del «sí» i del «no» —que no admet el principi de c.— no ha arrelat en els països profundament catòlics, units a la Veritat, que és una gran afirmació. Però ha infectat la vida intel·lectual i social. Un home que fa tots els papers no mereix el respecte de ningú; però el segle XIX ha honrat una filosofia que declara conciliables tots els principis: la pietat i la impietat, la moralitat i la immoralitat, etc. Admetre indistintament idees contràries és no tenir criteri. Cal afirmar la Veritat, la Bondat i la Bellesa. IV, 589s.

La coexistència del «sí» i el «no» fa versàtil l'home i inconstant l'ordre social, produeix la indiferència, desfà la base racional de l'home i de la societat. Crist condemnà aquesta aberració: «No hi ha aliança possible entre la llum i les tenebres». L'afirmació de la Veritat és llum; la negació, tenebra; el dubte, un crepuscle que ha de resoldre's en un sentit o altre. IV, 592s.

Vide PRIMERS PRINCIPIS, CONTRARIETATS.

CONTRARIETATS. Ens desvetllen la ira. En trobem en nosaltres mateixos: lluita amb els nostres defectes, ignorància, manca de forces físiques. Per les maneres diferents de pensar i de sentir, en trobem també en les nostres cases, en els nostres pobles i en la nostra nació. II, 547, 598s.

Els homes en necessiten perquè no oblidin que són de pas en aquest món. Les c. a la vida la revifen, com els cops treuen foc de la pedra. V, 516.

És llei de vida que en aquest món s'ha de patir. El pitjor mal que es pot fer a l'home és fer-li creure que pot ser feliç a la terra. El cristianisme posa la conformitat com a base de la vida, de la pau i del consol. El paradís a la terra va fracassar al principi de la humanitat. Cal treballar esforçadament per millorar les condicions de vida en aquest món, però sabent que la victòria completa sols l'aconseguirem a la Glòria. V, 516s.

CONTRICIÓ. Serveix per a salvar-nos. Es funda en l'amor. És dolça (Ausiàs March). I, 615.

Ens penedim del pecat per la infinita bondat de Déu, per l'amor que ens ha manifestat morint a la creu. IV, 167.

Hem d'evitar el dimoni mut, que ens impedeix d'acusar-nos i confessar els pecats. La c. ens fa estar descontents de nosaltres mateixos. Antigament es practicaven molts ritus de c. La principal c. és la c. interior. Esborra els pecats i n'impedeix de nous. IX, 206s.

Vide PENITÈNCIA.

CONTROVÈRSIA RELIGIOSA. L'home senzill i ignorant cal convèncer-lo amb autoritats i miracles de sants; l'home culte i d'esperit científic, amb arguments de raó, adés naturals, adés intel·lectuals (R. Llull). I, 459.

Amb c. r. sant Vicenç Ferrer convertí molts musulmans i jueus. Les dues parts es posaven en el terreny comú de l'Escriptura, les glosses dels antics rabins i la raó natural. Eren c. semblants a les del temps de Jaume I i sant Ramon de Penyafort. I, 514.

Perquè sigui profitosa la c. r. amb els pagans és indispensable l'estudi dels filòsofs (Eiximenis). I, 543.

Vide TOLERÀNCIA RELIGIOSA.

CONVENT DE PREDICADORS D'AVINYÓ. S'hi retirà sant Vicenç Ferrer el 1398. I, 509.

CONVENT DE SANT MARC DE FLORÈNCIA. Hi visqué Savonarola. I, 518.

CONVENT DE SANTA CATERINA DE BARCELONA. Hi estudià sant Vicenç Ferrer. I, 501.

CONVENTS. Vide MONESTIRS.

CONVERSA. Hom no hi fa divisions, distincions, etc., amb rigor dialèctic i científic. Però són útils per a trobar i exposar la veritat. II, 493s.

De vegades resulta més útil la c. familiar, mantinguda amb bon sentit humà i racional, per a explicar els grans principis que han de regir la nostra vida i l'origen i la filiació de l'home, que no pas la investigació erudita i científica o les discussions extenses. Sovint és l'accent de la pròpia consciència i de la reflexió. IV, 733.

Les nostres c. han de ser edificants. S'hi descobreix l'interior de l'home. Els religiosos han de parlar de Déu i dels sants i han d'evitar parlar d'ells mateixos, dels altres i d'allò que encén les passions. Cal parlar amb naturalitat, humilitat i moderació. IX, 477.

CONVERSIÓ. A Catalunya (s. XIII), s'obtingué la c. de jueus i musulmans per mitjans pacífics i racionals. I, 392s.

Tots els homes, en arribar a l'ús de raó, han de convertir-se expressament a Déu, han de fer un acte de fe i d'adoració. III, 728.

Consisteix a passar del pecat a la gràcia seguint el camí de la penitència. És girar-se del revés al dret, del desordre a l'ordre. La c. total, la penitència perfecta, exigeix que no hi hagi cap diferència entre Déu i l'home. Per això l'home ha d'omplir amb la penitència el buit immens que el pecat li ha deixat: ha de satisfer, ha de pagar el deute. IV, 527s.

És un canvi total de l'home que segueix el mestratge de Jesús. Aquest mestratge no s'exerceix en les facultats o potències de l'ànima, com tot mestratge humà, sinó en la mateixa essència de l'ànima: és una transformació de la forma mundana en cristiana. No té necessitat de processos llargs. S'efectua per l'amor de Crist i de l'home. L'home simple i sincer es deixa atreure —es deixa ensenyar, és dòcil— pel respecte, la confiança i l'alt concepte envers la persona del Crist. IV, 589s.

Ara, com sempre, fora de casos com el de sant Pau, en què la força de la gràcia domina l'home meravellosament, cal obtenir la c. pels camins tradicionals: la predicació de les veritats eternes i la consideració de la importància de la salvació de l'ànima. Per a convertir els homes no són suficients les conferències sobre la utilitat social de la religió, la bellesa dels dogmes, els bons sentiments que inspira la fe, etc. L'arrel ferma de la religió és saber que sense ella no podem salvar-nos. El cas de Newman, savi eminent, que donà el pas decisiu al catolicisme mogut per la consideració de l'eternitat, és eloqüentíssim. V, 53.

Passa per uns tràmits: estat miserable del pecador, oracions dels justos, misericòrdia de Déu que el mou a penedir-se, col·laboració personal. VIII, 307-310.

Crist en té sempre la iniciativa, tant en el cas de Mateu com en el de Zaqueu. Sempre la precedeix la gràcia. És una regeneració. Fa veure el món diferent de com es veia abans. Ningú no es pot engendrar ell mateix. És una manifestació màxima de l'omnipotència de Déu. El predicador és tan sols un instrument. N'hi ha de sobtades i de lentes. El canvi i l'abandonament del món i del pecat han de ser sincers i cordials. Les c. ràpides o sobtades no són senyal de lleugeresa d'esperit, es deuen a l'acció de Déu. IX, 326-329.

La c. sempre és una transformació espiritual i una veritable resurrecció. IX, 341s.

Vide TOLERÀNCIA RELIGIOSA, TRANSFIGURACIÓ, ZAQUEU, MATEU, SAMARITANA, MAGDALENA, PERE, BONS LLADRE, TOMÀS.

COPÈRNIC. II, 472.

COQUETERIA. És oposada al veritable amor. II, 469.

COR. És la part millor de l'home. El millor elogi d'un home és dir que té bon cor. IV, 168.

El c. de l'home és el temple de Déu. Déu vol habitar-hi. IV, 174.

El c. d'una persona és el seu interior: pensaments, gustos, inclinacions, etc. Conèixer el c. d'una persona és conèixer-la perfectament. IV, 254.

Vide HOME.

COR DE JESÚS. Podem parlar de la intenció divina en expandir-se aquesta devoció i només per suposició de com hi cooperarà l'home. I, 21s.

La devoció al C. de J. és un mitjà per encendre la caritat en el cos social, l'únic mitjà que la pot refer. I, 24.

S'ha presentat al món en un temps de materialisme general per contrarestar-ne l'influx perniciós i presentar l'amor sobrenatural com l'única llei de vida que pot fer la felicitat individual i social. Avui és l'únic mitjà de salvació. L'amor creador sempre ha estat el remei que guareix els mals de la cristiandat. I, 44s.

La devoció del Sagrat C. de J. contraresta la impietat moderna que divorcia Déu de l'home. I, 47s.

La devoció al Sagrat C. de J. és aprovada per l'Església i els Papes moderns. Serveix per a encendre la caritat en un món que es refreda en l'amor de Déu. Per això és mal vista i perseguida pels qui combaten la influència de Déu en la humanitat. I, 49.

La devoció al C. de J. és la forma avui adequada a la vida espiritual de sempre dintre l'Església. I, 51.

La devoció al C. de J. promou la conciliació de la raó i la fe, perquè infon la humilitat del Cor de Crist. I, 59.

Jesús porta la creu al cor. La creu ve del cor de Crist. És un arbre que es refà amb la seva sang. La creu ens redimeix i ens defensa gràcies al C. de J. IV, 259.

Se li tingué devoció entre nosaltres ja durant el segle XVIII. En moltes poblacions (Vilafranca) se celebraven festes populars en honor seu. IV, 165s.

Parlem amb ell com a pare. Per tant, és just que els llibres de la seva devoció siguin en la nostra llengua pròpia. IV, 165.

Ni el mateix Déu no podria crear quelcom més perfecte i excel·lent. IV, 168.

És el llaç que uneix l'home amb Déu. És cor d'home i de Déu. Sent com a pròpies les misèries humanes —hereu que és de totes les coses— i se'n condol. Alhora és el nostre Mitjancer únic i el nostre Advocat amb Déu. Per ell ens vénen totes les gràcies. Ell ens les ha meres-

cudes. El seu Cor n'és el dipòsit. Hi hem d'acudir com l'abella a la mel. IV, 170.

Habitar en el C. de J. és habitar en el cel. IV, 170.

És perfectíssim com a home, però encara ho és més per ser Déu, per ser el cor d'una Persona divina. Té una misericòrdia infinita, una paciència infinita, una suavitat i una generositat infinites. IV, 169.

Va adornat d'aquestes insígnies: ferida, corona d'espines i creu. La ferida designa que el C. de J. és obert perquè hi entrem a omplir-nos d'amor a Déu. La corona d'espines ens recorda els pecats que fan patir a Jesús i el penediment que n'hem de tenir. La creu, suportada per ell amb paciència, ens ensenya la resignació. IV, 171s.

L'hem d'adorar, estimar i donar-li proves d'afecte. Demanem-li de desprendre'ns de l'afecte a les coses del món i d'omplir-nos de l'amor a Déu i al proïsme. IV, 171.

Qui hi penetra es troba protegit del llop infernal i hi té totes les delícies. És obert, perquè tothom hi entri. Ell mateix ens convida a entrar-hi. IV, 171.

Depenem d'ell: ens ha creat i ens ha redimit. Si ens n'apartem a causa del pecat, vol tornar-nos al bon camí. Això ens obliga a ser-li fidels, a fer el propòsit de no abandonar-lo més, a consagrar-nos definitivament al seu amor i servei. IV, 172s.

És d'excel·lència infinita i no s'acontenta amb la possessió de coses mesquines, sinó amb la glòria de Déu i la nostra felicitat i amor. IV, 173s.

Déu vol habitar en el cor de l'home. Però aquest no podent ser un temple digne, Déu creà el C. de J., infinitament digne, i on Déu es complau excelsament. IV, 174s.

L'home hi troba la felicitat, car Déu s'hi complau. IV, 175.

Els sants més devots del C. de J. són els més plens d'amor de Déu (sant Joan, santa Gertrudis). Els cristians més fervorosos i més virtuosos són també els més addictes a aquesta devoció. Al revés, els esperits grossers i carnals no l'entenen. IV, 175s.

El C. de J. en la infantesa, reduït, era molt excel·lent, tal com una gota d'essència conté l'excel·lència de moltes flors. IV, 176.

Era tendríssim. Plorà per les desgràcies humanes. I això des del primer moment de la infantesa (martiri dels Innocents, tribulacions de Maria i Josep). IV, 177s.

Tenia la màxima rectitud d'afectes des de la primera infantesa. No tenia la inclinació al mal que mostren els infants des del naixement. No podia dominar-lo el pecat. IV, 177s.

Jesús, sempre perfecte, manifestà més la seva perfecció en arribar a l'edat adulta. «Creixia» per ensenyar-nos a progressar en la virtut. IV, 178s.

La generositat era el seu distintiu. Per nosaltres vingué al món i morí a la creu. Aquesta generositat es manifestava més en la seva joventut, l'edat més bella de la vida. IV, 178s.

Era ple d'amor als homes en la seva joventut. Tenia totes les qualitats generoses dels joves sense els seus defectes de sensualitat i passió. La seva bellesa física i l'encís que exercia en la gent havien estat anunciats pels profetes. Seguim-lo també nosaltres, bo i deixant el món i les seves vanitats. IV, 179s.

Crist essent una Persona divina, el seu enteniment coneix Déu tant com és cognoscible i, per conseqüent, el seu Cor l'estima tant com és amable. Cal que adorem el C. de J., que comunica el seu amor diví

als serafins. Que ens el comuniqui també a nosaltres. IV, 183.

És ple d'amor a Déu. Satisfà el deute que els homes tenim en no estimar Déu. Ara podem oferir a Déu el C. de J., que és nostre, perquè Crist és el nostre Cap. Formem part del mateix Cos i podem pagar el deute. IV, 183s.

Odia els qui perjudiquen el proïsme, talment una lleona a qui arrabassen els cadells. IV, 185s.

Pot satisfer l'home i donar-li la felicitat, perquè és superior a l'esperit de l'home. IV, 190.

D'ell brolla un riu de dolcesa, que s'encomana als seus devots. Aquests la reflecteixen a llur torn en bé dels altres amb qui tracten. Així passà amb sant Francesc de Sales. Així passa amb la germana de la caritat que té paciència amb els malalts. Si volem tenir aquesta paciència i suavitat, siguem devots del Sagrat C. deixant el pecat i el món. IV., 190s.

Es demostra la seva infinita paciència amb la següent consideració: té poder il·limitat per a castigar els malvats i anihilar l'univers; són innombrables els qui l'odien i l'insulten, i, malgrat tot, fa sortir el sol pels justos i els pecadors i fa ploure sobre llurs camps. Conserva la vida dels seus enemics. IV, 193s.

És mansuet com un anyell. La seva paciència és infinita, perquè és divina. Suporta la ignorància i la impertinència dels seus deixebles; beneí i acaricià els infants que els Apòstols allunyaven; patí fam i set i tota mena de fatigues; enmig dels turments de la passió no obrí la boca per queixar-se. Fins en el seu estat gloriós ha de tenir paciència amb les ofenses dels dolents i les tebieses, les negligències i la manca de zel dels qui estan en gràcia. La paciència que Crist té amb nosaltres ens obliga a tenir-ne amb el proïsme. IV, 192.

Davant la seva paciència amb els malvats, hem d'aprendre a ser pacients amb el nostre proïsme. Hem d'esmenar la nostra vida pecaminosa. No ens aprofitem de la seva paciència per ultratjar-lo, car té una eternitat per castigar-nos. IV, 193s.

És el més resignat que hi ha hagut a la voluntat de Déu. Per això fou creat: perquè, no havent-hi cap cor d'home prou dòcil a la voluntat divina, el C. de J. fos infinitament dòcil i resignat. Ens mostren la resignació del C. de J.: l'Encarnació, les circumstàncies del seu naixement (empadronament, persecució d'Herodes i exili a Egipte, passió i mort). D'ell hem d'aprendre nosaltres la resignació. IV, 196.

No experimenta el combat que les passions mouen en l'home, quan se li revolten. No canvia d'afectes, perquè és Déu, i en Déu no hi ha canvi. D'ell hem d'aprendre a dominar el nostre cor en les amargors i els aplaudiments. IV, 198s.

La igualtat d'afectes en el C. de J. venia de la seva confiança en Déu i del seu despreniment de les coses de la terra. Era com una criatura en braços de la mare. Sabia que el Pare celestial té cura de l'home i el porta al seu últim fi. IV, 199s.

Durant la seva passió no va perdre la serenitat i la igualtat d'afectes per la seva amorosa confiança en Déu. Era com les muntanyes que, en la part baixa, es troben ennuvolades, mentre que, a la part alta, hi resplendeix el sol. IV, 200.

El Sagrat C. de J. ens dóna exemple d'oració. Contínuament exhalava puríssims afectes envers Déu. Purificava l'atmosfera de pecat que hi ha en el món. Ell mateix ensenyà als homes a fer oració. I, de nit, pregava retirat, després de predicar. La

seva oració causà una gran alegria en el cel, per l'honor i la glòria que donà a Déu i pel contrapès que féu als pecats dels homes. Ens ensenyà les condicions amb què hem de pregar: recolliment, humilitat, confiança. No content d'això, ens ensenyà el parenostre. El màxim exemple ens el donà a l'Hort de Getsemaní. Les foguerades d'amor del seu cor causaren la suor de sang, mereixeren gràcies per als homes i purificaren la terra. Ens ensenya a fer oració, encara que siguem sants. Encara que estiguem distrets i hàgim de fer-nos violència, hem de pregar. Jesús es veu obligat a repetir les mateixes paraules, com si no sabés discórrer. Les nostres oracions, vessades en el C. de J. i ofertes per ell, queden purificades de la nostra immundícia. IV, 203.

D'ell neix la humilitat, que no existeix fora del cristianisme. Ell mateix se'ns posa com exemple d'humilitat. Les lloances que se li fan les refereix a Déu: «Només Déu és bo». La seva humilitat es palesa amb els següents fets: prengué forma d'esclau, vestint-se de carn humana; nasqué en una establa; habità en una casa pobra; féu de fuster. Els antics profetes havien anunciat les seves grans humilicions: «verm», «saturat d'oprobis». Fou calumniat i morí al suplici de la creu. Santíssim, eren considerats més bons que ell homes malvats; sapientíssim, era menystingut i era consultada la infatuada niciesa. IV, 205ss.

Era feliç enmig de les injúries, perquè estava després de les coses de la terra: benestar, honors, distincions. S'afermava en Déu. Així hem de ser nosaltres. IV, 206s.

Fou extraordinàriament gran la puresa del C. de J. Tant, que Déu s'hi contempla com en un mirall claríssim. Renunciant a tantes coses, no renuncià a la glòria de tenir una Mare Verge. Això vol dir que escull les ànimes castes per habitar-hi i que la puresa és la virtut que més l'atreu. Al Calvari només l'acompanyaven Maria i Joan, ambdós verges. La neu i el cel blau no ens donen una imatge de la puresa del C. de J. Els àngels i les verges no són res al seu costat. El C. de J. fa purs els qui l'estimen. És una defensa contra les temptacions. Quan perdem la innocència, immergits en l'atmosfera pestilent del món, ens cal invocar-lo. IV, 210s.

És la font de la puresa. Tota la puresa que hi ha pel món surt del C. de J., tal com la llum del jorn brolla del sol. La comunica amb l'oració. Així com la branca separada de l'arbre perd la vida, el qui se separa del C. de J. perd la puresa. La Verge Maria i els sants l'aprengueren i la reberen d'ell. Per això la unió amb Crist per l'Eucaristia conserva i augmenta la puresa. IV, 211s.

Era molt mortificat. Tenia set de patir turments per la nostra salvació. Tanmateix era ple de pau i de felicitat enmig de penes i privacions. IV, 213.

Perfecciona el cristià, si aquest se li lliura dòcilment, sense resistència, com el fang en mans del gerrer. És a dir, si renuncia als seus gustos i segueix les orientacions de l'Evangeli. El C. de J. ens ensenya la mortificació de les passions. IV, 214.

Fou molt mortificat. S'aparegué voltat d'una corona d'espines per designar-ho. Portà sempre una vida penosa, tot i que els plaers no haurien estat cap perill per a ell. No conegué els passatemps honestos de la joventut per ensenyar-nos la moderació que tothom hi ha de servar. Es lliurà voluntàriament a la mort

per nosaltres, a fi d'ensenyar-nos que hem de complir la missió per la qual hem vingut al món: donar glòria a Déu. IV, 215.

Fou verament amic dels homes. Per ells es féu home. «No us diré servents, sinó amics meus». Troba les seves delícies convivint amb els homes. L'amistat del C. de J. ha de ser preferida per nosaltres a totes les altres. L'amistat de Crist amb Llàtzer és imatge de la que té amb nosaltres. Les germanes, davant la malaltia de Llàtzer, envien a Jesús aquest missatge: «El teu amic està a punt de morir». Davant la tomba de l'amic Jesús plora, i tothom diu: «Mireu com l'estimava!». IV, 222s.

Hi regnà esplendorosament l'amor als enemics. No hi hagué en ell l'ombra d'odi més lleu. Els seus perseguidors no pogueren alterar-lo amb les injúries i les befes que li feien. Sols aconseguiren augmentar el seu amor i compassió. En nosaltres les ofenses són com aigua que apaga el foc de l'amor. No així en Jesús, com es veu clar en el cas de Judes. Tot i saber que el tenia venut, mengen ambdós en el mateix plat i li dóna la Comunió. A l'Hort li digué «amic» i el besà. Això ens obliga a estimar els nostres enemics. IV, 225s.

El C. de J., que tant estima els pecadors i els envia gràcies, tot i que són enemics seus, ens ha d'ensenyar i ens ha de moure a perdonar i a estimar els enemics. IV, 226.

Ens ensenya a fugir dels honors i de l'aplaudiment dels homes. Es vesteix de la naturalesa humana amagant les seves perfeccions, apareix com si fos criatura i no Creador. Els seus no el volgueren rebre. Això ens ensenya a no voler ser coneguts i honorats dels homes. Cal morir al món per viure en Crist. IV, 227s.

Continua essent desconegut i ignorat com quan vivia entre els homes. En el món no es parla d'ell ni és honorat com caldria; àdhuc els cristians defugen de parlar-ne. Molts el blasmen i l'odien. El món i Jesús són oposats i no poden viure junts en el cor de l'home. Només els senzills i els humils en parlen i l'honoren. No ens n'apartem nosaltres. Imitem-lo a ell i els sants. IV, 228s.

El culte al C. de J. és el culte a l'amor. L'Església el considera apropiat als temps moderns. Ha desvetllat la fe i la pietat del poble cristià i ha donat consol a molts fidels. Déu es val sempre de mitjans humils per donar força a la vida cristiana. Del C. de J. pot sortir l'amor que regenera i dignifica la vida dels homes. El «Mes del Sagrat C. de J.» ha de ser un curs pràctic d'amor cristià: adoració i amor a Déu i caritat pràctica envers el proïsme. V, 475s.

És la càtedra de l'amor veritable. En les manifestacions a Margarida Alacoque trobem lliçons de purificació dels sentiments humans que vénen de l'Evangeli. El C. de J. es presenta coronat d'espines per ensenyar-nos que no trobarem la felicitat plena en aquest món. El pecat és un desordre de l'amor i l'hem d'evitar amb el sacrifici. Desvinculant-nos de l'amor a Déu, caiem en l'amor de concupiscència. Qui no creu en Déu o no l'estima ell mateix es fa déu: no se sacrifica ell i sacrifica els altres. V, 477.

És font de grans i nobles sentiments, però exclou el sentimentalisme. D'enmig d'un volt de flames en surt la creu, signe de sacrifici, de rectificació de sentiments i de dolcesa de vida. El C. de J., adorat i estimat, circumcida el cor de l'home. Dóna direcció a l'amor i als sentiments i fa que la vida de l'home

no es redueixi a un impressionisme continu. L'home sense la creu és un arbre que només treu branques i fulles; amb la creu, dóna fruit. Els sentiments del del C. de J. orienten cap al bé veritable, donen equilibri, i doncs pau i dolcesa. La creu del C. de J. és la llei de l'amor que rectifica la vida, l'esporga i li dóna fecunditat. V, 478s.

El culte al C. de J. és també un culte a la humanitat divinitzada pel Verb de Déu. Fomenta la caritat cristiana en temps de descristianització i ens mou a la pràctica de l'amor cristià en servei del proïsme. La caritat ha de ser el distintiu del cristià i, sobretot, dels cridats a la vida religiosa i contemplativa. V, 480-481.

És desconegut també i poc honorat en el Santíssim Sagrament de l'Altar. Molts ni saben que hi sigui, d'altres el visiten poc i fins hi ha qui el profana. IV, 229s.

«Home de dolors», ens ensenya com ens hem de portar enmig de les afliccions, perquè se'ns facin suportables. Sofreix voluntàriament pel nostre bé, perquè ens estima. Nosaltres hem de sofrir resignadament per amor d'ell, més que més quan el criminal no té dret a queixar-se del càstig. Avui és l'únic mitjà de salvació. L'amor creador sempre ha estat el remei que guareix els mals de la cristiandat. I, 44s.

Jesús, sempre perfecte, manifestà més la seva perfecció en arribar a l'edat adulta. «Creixia» per ensenyar-nos a progressar en la virtut. IV, 179s.

És l'ara invisible del sacrifici de la creu. Crist hi féu donació voluntària de la pròpia vida enmig del foc ardent de la seva caritat. Si els homes venerem el Calvari, ara visible del sacrifici de Crist, més hem de venerar el C. de J., ara invisible. Ell donà la sang del sacrifici i fou el sacerdot. IV, 236s.

Contemplant-hi l'excel·lència que té com a Víctima divina del sacrifici de la creu i la magnitud del seu amor, aprendrem a sacrificar-nos, a obeir, a renunciar a la vanitat, a l'amor propi i a l'odi. IV, 235s.

Desitja amb molt deler la reparació de l'honor de Déu, ofès pels pecats dels homes. A ell hem d'acudir per reparar els nostres pecats. IV, 238.

Amb el seu exemple i l'amor que ens ha tingut, encengué el nostre cor d'amor a Déu, virtut abans desconeguda. L'ànima que s'enamora del C. de J. ja no contempla la bellesa corporal; estima la que veu amb els ulls de la fe en aquest C., que ha donat la sang per ella i li té preparada la felicitat eterna. El C. de J. crida tothom a aquest amor, que dóna la pau en aquest món i la felicitat en l'altre. IV, 239s.

El seu sacrifici és etern. Ha estat la pluja que ha fecundat la terra de virtuts i santedat. El seu amor li ha fet continuar el seu sacrifici, malgrat que sentia les blasfèmies del Calvari i preveia els nostres pecats. IV, 241.

La millor manera d'obsequiar-lo és amb la santa Missa. Cal oferir-li obres d'amor. Però no n'hi ha cap de digna d'ell fora de la que ell mateix ens ha donat perquè l'estimem dignament. IV, 243s.

En els dolors de la vida el C. de J. ens ofereix un refugi segur. Penetrem-hi. No sols els religiosos, sinó tots els homes, i més encara els mundans, perquè tenen més necessitat de pau interior. Per a tothom està obert, puix que per tothom morí a la creu. IV, 244s.

Ens hi hem de refugiar els qui no volem caure a les seduccions del diable, que tants auxiliars i mitjans

té en el món. El C. de J. preserva de caure els qui se li confien, com una mare que aguanta el fill en passar prop d'un cingle. El C. de J. és una fortalesa on no pot entrar el diable. IV, 245s.

Ens ajuda a perseverar en el bé, si ens hi refugiem. És com aquella barca on anaven Jesús i els deixebles enmig de la tempestat. Qui hi navega travessarà amb seguretat els perills i les tempestes del món i arribarà a port. IV, 246s.

Ens fa assequible la consideració i la pràctica de l'amor de Déu. Per estimar Déu ja no hem de pujar al cel i considerar-lo en ell mateix. El Sagrat C. de J. és la infinitat de l'Amor, que ens ha creat, ens conserva la vida i dóna llum al nostre enteniment. IV, 247s.

L'amor de Déu no disminueix gens en el C. de J. Encara es fa més interessant i tendre, com la grandesa divina en l'Infant del pessebre. Déu així s'adapta al nostre enteniment limitat. IV, 248.

Donant culte al C. de J. venerem la mateixa essència de la divinitat, car Déu és caritat. En tots els seus atributs brilla el seu amor. En són facetes diferents. Mai no l'estimarem prou. IV, 249.

En el Sagrat C. de J. habita l'amor de Déu, pel qual existim. I l'amor de Déu essent l'atribut diví que més hem de venerar, estem obligats a ser molt devots del C. de J. IV, 249s.

Sants i pecadors poden ser devots del C. de J. Però cal tractar-lo —com en una amistat humana—, conèixer-lo, llegir llibres que parlin d'ell i practicar els exercicis de pietat que amb ell es relacionen. Com més el tractem, més veurem la seva bellesa i perfeccions. IV, 250s.

La devoció al C. de Jesús és allò que més ens fa conèixer el Crist. I, essent la perfecció cristiana la imitació del Crist, la devoció al C. de J. és el que més ens la facilitat. Ens fa considerar el seu interior, les seves qualitats de justícia, d'amor, de despreniment i de tranquil·litat. Crist mateix revelà que els qui la practiquessin tindrien uns grans augments de virtut. IV, 253.

És un bon company per fer el camí de la vida. Un viatge, encara que sigui llarg i penós, es fa més fàcil amb un company d'esperit tranquil i ple de bondat. Així és Crist per a l'home que l'estima. Si ens sentim abandonats, si tenim temptacions, etc., acudim a Crist, que vol alleujar-nos. Com desempararà les ànimes que li han costat tant? IV, 255.

Ens dóna el veritable coneixement del Crist, i doncs ens facilita la seva imitació, perquè ens fa fixar en el seu interior: pensaments, gustos, sentiments, afectes, etc., és a dir, allò que té de millor. Qui no coneix el C. de Crist, només coneix Crist a mitges. Aquest coneixement ens fa menysprear el món i les seves vanitats, per contrast, tal com la vista d'un paradís de flors i de vegetació ens fa menysestimar un desert sec i arenós. IV, 254.

És un remei per als mals presents del món la devoció al C. de J. Déu l'ha desvetllada i generalitzada amb aquest fi. Abans sols era coneguda d'un grup selecte. Avui nacions senceres, dissortades, esperen del Sagrat C. de J. la seva restauració material i moral. En els nostres temps, de tanta indiferència religiosa, és el gran remei per encendre la fe en els cors dels homes. No n'hi ha prou d'acudir a un sant, com en temps antic. Són tan urgents les necessitats d'avui i tan grans que cal acudir al Sant dels sants. IV, 256s.

La devoció al C. de J. és el mitjà de què ens hem de valer per com

pensar la indiferència envers Déu de tants cristians poc fervorosos, si no indiferents i morts espiritualment. IV, 257.

Si no ets prou espiritual per a contemplar els afectes interns del C. de J., contempla almenys les insígnies amb què s'aparegué a santa Margarida Alacoque: la creu, la corona d'espines i les flames. IV, 259.

És un mitjà per reparar les grans ofenses que es fan a Déu: blasfèmies i persecucions, sacrilegis i profanacions de la sagrada Forma, insults d'escriptors, cremes d'esglésies, entronització de la deessa Raó, etc. Hem de reparar, a més, les nostres pròpies ingratituds. IV, 258.

Amb la ferida del costat mostrà que abans se li acabà la vida que el desig de patir per nosaltres. Volgué donar tota la seva sang. Aquesta ferida és una porta perquè tothom entri en el C. de J. En brollà aigua designant el baptisme, que és la porta de tots els sagraments i del cel (sant Agustí). Qui no entri en el C. de J., qui no porti estampada la imatge del Fill de Déu, no se salvarà. IV, 260s.

Fou creat per servir d'òrgan a Déu, amb el qual estimés sensiblement les criatures. Era el santuari de la Santíssima Trinitat. Es féu encara més adorable després de la passió, amb què manifestà el seu amor als homes. Cal que li siguem agraïts. IV, 260.

La corona d'espines amb què s'aparegué significa els dolors que la passió ocasionà al cor de Crist, més vius que els que ocasionava a les altres parts del seu cos. El cor és l'òrgan més delicat de la persona. IV, 260.

El precepte d'imitar Déu se'ns fa fàcil de complir amb el Sagrat C. de J., el qual essent cor d'home ensems que de Déu, és més proporcionat a la nostra feblesa. Hem de portar en el nostre cor la creu que hi porta Crist. Hem de resignar-nos i mortificar-nos. IV, 262.

Santa Caterina de Siena canvià el seu cor amb el de Crist, fet admirable, que en certa manera hem d'imitar nosaltres. Hem de mirar de tenir els mateixos sentiments, afectes i volences del Sagrat C. de J. Hem de cercar en tot la seva voluntat. El canvi es farà si ens buidem dels afectes i males passions que ens tiranitzen el cor i l'omplim de l'amor de Déu i de les virtuts amb què Crist vol enriquir-nos. Cal desfer-nos de la nostra pròpia voluntat i obrar segons la voluntat de Déu. IV, 264s.

Perquè la devoció al Sagrat C. de J. produeixi el seu efecte, que és conformar el nostre cor al de Crist, cal que sigui constant i que no es redueixi a la pràctica del Mes del Sagrat C. de J. o a una foguèrada de devoció, que ens entusiasmi un dia o una temporada solament. Hem de dedicar un dia (cada primer divendres) a combregar en honor seu. Així ens anirem penetrant de la seva voluntat i sentiments. Mai no hem de perdre'l de vista ni l'hem d'oblidar, tal com també ell sempre ens té presents. IV, 267,

En la predicació i en l'ensenyament, cal pregonar i explicar el C. de J. El treball material que tal volta hàgim de fer, l'hem de fer com Jesús, amb els seus sentiments i per obeir la voluntat de Déu, amb resignació, paciència i humilitat. Les penes i les contradiccions, les hem de sofrir amb fortalesa i serenitat, tal com les prenia Jesús, i per amor d'ell. Això és conformar el nostre cor al C. de J. IV, 267s.

Hi hem de cercar tot el que necessitem, tal com una criatura demana al pare tot allò que li cal. Per mitjà d'ell hem de cercar les virtuts.

Si et tempta la luxúria, cerca la puresa en el C. de Jesús. Si tens mal geni i ets violent, cerca-hi la mansuetud. Si vols que la teva oració sigui escoltada, fes-la al C. de J. Ell la inflamarà d'amor i la farà acceptable. IV, 268.

La devoció al C. de J. endolceix l'hora de la mort. Fa que hom miri amb confiança el Crist que ens ha de jutjar i que tant hem estimat. Fa que ens fixem principalment en la misericòrdia del Crist. Treu la impressió aterridora d'haver d'anar a un lloc desconegut i tenebrós. Hi ha, encara, la promesa de Jesús de donar una bona fi als seus devots. IV, 270s.

La seva devoció dóna consol a l'hora de la mort. Quan tot ho hem de deixar, l'amor al C. de J. ens omple de consol, perquè sabem que és més fort que la mort i ens portarà a la nostra glorificació. Aquest amor encara augmenta a l'hora de la mort, perquè llavors la salut, les riqueses, les ocupacions, etc., no distreuen l'ànima i no li priven de veure les excel·lències de Jesús. IV, 271s.

Ha consolat meravellosament a l'hora de la mort els seus devots més insignes (les santes Gertrudis, Matilde Margarida Maria). Encara que no tinguem dret a esperar distincions tan senyalades, podem estar certs que la nostra mort serà dolça si som devots del Sagrat C. de J. Ens cal només lliurar-li el nostre cor perquè l'inflami amb l'amor ardent del seu. IV, 271s.

Combregant degudament, oferint a Déu un cor ple de Déu mateix, és de l'única manera que podem agrair els grans beneficis del C. de J. L'home, d'ell mateix, és pur no-res. IV, 272s.

Per a entrar-hi i ser-ne devots, hem de passar per Maria. Ella el portà al món voluntàriament, i ella ens el dóna. IV, 273s.

Era agraïdíssim. No parava d'exhalar himnes de gràcies i benedicions a Déu. Les obres i les paraules que, de Jesús, han consignat els evangelis, ho palesen clarament. L'Església, fundada per ell, constantment dóna gràcies a Déu en la litúrgia. Per això, qui estimi el C. de J. serà agraït a Déu, lloarà el C. de J. i voldrà que tothom el lloï i reconegui el seu regne universal. IV, 274s.

Ens ha donat grans proves d'amor i s'ha trobat amb la nostra ingratitud. Els seus temples han estat robats. Hom l'ofèn amb blasfèmies. Ell, però, ens ha fet fills de Déu i ell s'ha fet esclau. Ens ha donat l'Eucaristia. Cal desgreujar-lo per tantes injúries. Que els àngels, els confessors i els màrtirs, i la mateixa Verge Santíssima, li ofereixin en desgreuge els seus puríssims afectes. IV, 276s.

La devoció al C. de J. té origen sobrenatural, és excel·lent en ella mateixa i ha estat recomanada i aprovada pels Papes. Ve, doncs, de l'Esperit Sant. IV, 281s.

Pius IX concedí indulgència de set anys un cop al dia i indulgència plenària el dia del mes que ells mateixos escullin (amb les condicions acostumades) als qui practiquin el Mes del Sagrat C. de J. Amb tot, l'Església ha desaprovat la conducta dels qui volien barrejar els emblemes i representacions de l'Eucaristia i el Sagrat Cor. Tampoc no ha permès exposar a la veneració pública el Cor sol de Jesús. Posà també alguns límits al rés de les lletanies en honor del Sagrat C. d J. Així l'Església ha procurat evitar tota mena d'error i ha mirat de no fer ridícula la pietat. IV, 281s.

La devoció al Sagrat C. de J. de-

mostra que l'amor és la llei essencial del cristianisme. És una promulgació d'aquell misteri vist per sant Joan Evangelista: la Ciutat de Déu il·luminada per l'Anyell immaculat, sense temple, perquè el temple és l'Anyell. Tant en Déu com en l'home, la vida s'identifica amb l'amor. IV, 479s.

Els devots del C. de J. tenen una semblança amb els anarquistes. En identificar la llei amb l'amor, en realitat no senten ni acaten la llei com a trava externa, sinó com a vida que lliurement es desenrotlla en ells. Uns i altres cerquen el regne de l'amor, l'abolició de tota duresa. IV, 480.

A l'AT es manifestà principalment el poder i la justícia de Déu, en el NT brillà sobretot la seva misericòrdia. Per això la devoció al C. de J. és la plenitud de la vida cristiana; amb ella Crist establí a la terra el culte de l'amor. VII, 36-39.

L'únic objecte que es proposa el Papa quan consagra el món al C. de J. és fer que triomfi entre el homes l'amor de Jesucrist, sense parets divisòries i formant un sol poble. VII, 41s.

La devoció al C. de J. és la quinta essència del culte catòlic, és un culte tributat a l'amor de Déu amb el símbol més adequat. En la Missa diem a Déu que li oferim un do d'entre els mateixos dons que ell ens ha fet. I el millor do que ens ha fet i el que ell estima més és la nostra voluntat, l'amor del nostre cor. El Verb encarnat ens és model d'aquest oferiment: estima el Pare com ningú no l'ha estimat. I ho fa amb un cor humà com el nostre. És l'adorador per excel·lència i hem de seguir la seva direcció. Quan l'home vol anar per si mateix es perd. VII, 43-46.

L'home és segons allò que estima. L'amor a un objecte vil l'envileix. L'amor practicat en la devoció al C. de J. el dignifica i el divinitza. L'Església, amb aquesta pràctica devota, ens ensenya a estimar. Qui sap estimar és un cristià perfecte. El C. de J. és l'escola de l'amor a Déu i als homes. El sant és un home que tot ho fa per amor, com Crist. Encara que no tothom sigui cridat a arribar als cims més alts de la mística, el sacerdot, com Crist, ho ha de predicar a tothom. El ministeri sacerdotal, en el nostre món materialista, consisteix a desenamorar els homes de la terra i enamorarlos del cel. Tothom és cridat pel C. de J., resum de l'Evangeli, a estimar Déu i el proïsme com a nosaltres mateixos per amor a Déu. VII, 354-357.

Purifica l'home amb el foc de l'amor diví. Ens facilita l'amor el fet que Crist s'hagi fet semblant a nosaltres: cadascú cerca el seu semblant. Tothom qui coneix Jesús se li fa amic. Què mana Jesús? Només la puresa de cor, i tothom vol la perfecció, la netedat de la persona, més en l'aspecte moral que en el físic. Són qualitats que Jesús ens comunica amb l'amor que irradia del seu Cor. Per això la devoció al C. de J. santifica. És una devoció substancial, terme de la pietat catòlica, que conflueix en l'Eucaristia. VII, 374-376.

Cada dia els cristians, amb la Missa i la celebració dels altres sagraments, recordem el sacrifici redemptor i el gran amor de Crist envers nosaltres. Però, durant el Mes del Sagrat Cor, ho fem d'una manera especial, ja que venerem la font d'on brolla aquest amor. Participem tots a aquesta devoció tan recomanada per l'Església. Que es practiqui no sols als pobles, sinó també a pagès. La guerra que asso-

la els pobles i les ciutats d'Europa ofèn terriblement l'amor del Cor sacratíssim de Jesús. No deixem un sol dia de resar l'oració al C. de J. que Benet XV ha compost per demanar la pau. VII, 446-448.

Foren preliminars del culte al C. de J. la devoció a les proves d'amor que Crist donà en la passió i la devoció a l'Eucaristia. VIII, 347s.

Davant alguna necessitat nova de l'Església apareix una nova devoció. Així ha passat amb la devoció al C. de J. per contrarestar la fredor religiosa dels temps moderns. VIII, 348-350.

Les monges contemplatives es poden dedicar a imitar el C. de J. amb preferència. Les de vida activa, les mans o l'activitat. VIII, 350s.

Per Jesucrist ha estat possible que la immensitat de l'amor de Déu pugui trobar-se en un cor humà, el de Jesús, Déu i home. VIII, 351-353.

El culte al C. de J. fomenta la devoció, absolutament necessària al cristià. VIII, 355s.

La devoció al C. de J. és apropiada al nostre temps, caracteritzat per un gran afebliment moral. És fàcil, suau i dóna energia a la voluntat. VIII, 360s.

Ens ensenya sacrifici i amor: suportar les penes i estimar Crist, sacrificat per nosaltres. VIII, 396s.

No es pot predir fins a on arribarà la influència de la devoció al C. de J. en la societat, perquè aquesta hi pot ser rebel. I, 21s.

La devoció al C. de J., remei contra la descristianització de la societat es preparava, ja abans de la Revolució francesa amb les revelacions a santa Margarida M. Alacoque. Era el moment més oportú. Aquesta devoció avui és una gran esperança per al món catòlic. I, 46-50.

S'ha estès des de Montmartre (París), com abans ho féu la Companyia de Jesús. Ambdós moviments tenen el mateix fi, bé que amb estils diversos: la recristianització de la societat. I, 50-52.

Vide JESUCRIST, MARIA, PRIMERS DIVENDRES DE MES, CREU, AMOR DE DÉU, CORONA D'ESPINES, FELICITAT, PASSIÓ, LLEI DIVINA, VISITA AL SANTÍSSIM, SACRIFICI, SACRIFICI DE LA CREU, JUSTOS DE L'ANTIC TESTAMENT, RIQUESES, RESTAURACIÓ SOCIAL, FRANÇA, PARÍS, MISSA, JESUÏTES.

COR DE MARIA. Déu ens ha volgut ensenyar amb exemples: Crist, Fill de Déu, i també els sants, i entre ells sobretot Maria. El seu C. immaculat es compadeix de les nostres misèries, és recte, ensenya a complir la voluntat de Déu per més que costi. El c. és obra de Déu. Pot inclinar-lo necessàriament al bé; però no ho fa sense la nostra col·laboració. No ens salva sense el nostre concurs. El cor és un camp que s'ha de conrear i sembrar. La distracció, la duresa i l'apassionament malmeten la sembra. La llavor que ve de Déu s'aprofita poc. En canvi, el c. de M. dóna el cent per u. Déu, des de tota l'eternitat, el prepara immaculat i l'enriquí amb tota mena de virtuts i dons. El silenci de M. indica la puresa del seu c. Parlà poc, però digué coses molt importants. El seu Magnificat és el cant de la humilitat. Al temple de Jerusalem demostrà el seu gran amor al Fill. A Canà deixà veure el seu amor als necessitats. Per la intercessió de M. els cristians poden aconseguir aquestes virtuts. VIII, 424-429.

CORBELLÓ. I, 688.

CORMIER, JACINT. IV, 103.

CORNÈLIA. VI, 142. VIII, 265.

COROLEU. I, 405, 580.

CORONACIÓ DE MARIA. La c. de M. com a Reina del cel i de la terra és el cinquè misteri de glòria del rosari.

L'Església parla de la glòria de Maria amb paraules de l'Apocalipsi: «Vestida del sol i amb corona de dotze estrelles». Així es posa en relleu el brill de les seves virtuts i la grandesa del seu poder d'intercessió. No es podria salvar el qui no reconegués aquesta grandesa. Maria ens ensenya que el principi generador de la glòria és la humilitat. Ho proclama en el «Magnificat», l'himne de la petitesa excelsament enaltida. Fes-te súbidit de Maria, la Reina celestial. Purifica't del pecat i imita les seves virtuts. III, 166-170.

Vide COR DE JESÚS.

CORONA D'ARAGÓ. Vide COMUNITATS ECLESIÀSTIQUES.

CORONA D'ESPINES. Volta el Sagrat Cor de Jesús per significar que els nostres pecats se li han clavat al cor i que en el món sofrí per ells. Amb més motiu hem de portar-la nosaltres, que hem pecat personalment. Com David, hem de tenir sempre presents els nostres pecats i hem de plorar-los constantment. IV, 263.

La coronació d'espines és el tercer misteri de dolor del rosari. Les burles ignominioses de què Jesús va ser víctima són una continuació del menyspreu que, des del primer pecat, l'home ha tingut sempre envers la reialesa de Déu. La reialesa del cristià també va coronada d'espines de sacrifici i mortificació. Crist capgira els valors humans. El que és ignomínia per als homes és glòria per a Déu. Si vols pujar, t'has d'humiliar. Repara el mal dels botxins: corona Crist com a rei del teu cor. III, 134-139.

CORPORACIONS. La c. dels qui es dedicaven a l'encunyació de la moneda és estudiada i descrita per Jaume Callís en el «Tractatus de moneta». I, 673.

Vide GREMIS.

CORPORACIONS OBRERES. Són lícites. Serveixen per a mantenir la personalitat dels obrers quan pacten amb el capital, a fi de defensar-se i fer-se respectar. Ultra una direcció assenyada, és convenient que disposin de mitjans de fortuna. IV, 695s.

CORPUS. És una gran festa cristiana. Recordem i adorem Jesús en el Sacrifici eucarístic. És el pa de vida eterna, l'aliment que ens transforma i ens fa semblants a Déu. VIII, 304s.

CORRE. VII, 168.

CORREDEMPCIÓ. La Redempció s'ha fet amb l'Encarnació, el sacrifici de Jesús i la fundació de l'Església o vinguda de l'Esperit Sant. Maria col·laborà estretament en aquests tres misteris de redempció i per això és corredemptora. VIII, 420-422.

CORRENTS SOCIALS. La vida social porta canvis inevitables de mentalitat. De vegades engendra mals. No és possible d'oposar-se als c. s., però cal evitar aquests mals. Així ha calgut fer-ho amb el Renaixement i l'indiferentisme religiós. I, 518.

CORTIADA, SEBASTIÀ DE. I, 663, 680ss.

CORTS CATALANES. El rei tenia l'obligació d'assistir-hi personalment, àdhuc en temps de Felip II. I, 668.

Catalunya es regia per una constitució pactada entre el rei i els ciutadans. Les Corts havien de reunir-se, almenys, cada tres anys —al principi, cada any. Eren presidides pel rei. Es desenrotllaven en forma judicial. Fins el rei podia ser condemnat a restitució. Cap dels convocats no podia anar-se'n fins després de dissoltes. Estava determinat qui havia d'assistir-hi, com havien de convocar-se, etc. I, 670.

El rei sol no podia legislar a Catalunya. Calia l'aprovació de les Corts. Aquestes es convocaven demanant-ho el país. Primerament estaven fixades les èpoques, cosa que posteriorment no s'observava (se-

gle XVII). Havia de presidir-les el rei i, en defecte seu, la reina (Fontanella). Estaven compostes de representants dels tres braços de Catalunya, Aragó i València. El rei les presidia, però no podia fer res sense el consell dels convocats ni contra la constitució jurada. Se li podia donar regent, si obrava contra la constitució. Fora de les Corts no podia fer actes de Corts. (Pere Belluga.) I, 676s.

CORTS DE CADIS. Els qui les formaven desconeixien el país on vivien i s'enamoraren de l'uniformisme nou i revolucionari: un codi únic per a tota la monarquia. En fou president R. Ll. de Dou, de la Universitat de Cervera. Eren continuació del centralisme de Felip V. Volien reduir a un de sol el centre de vida de l'Estat. Però adulaven el poble i semblà que infondrien nova vida desvetllant l'antiga llibertat (governament del país pel país). I, 705s.

CORTS DE VALÈNCIA. Pere Belluga, durant la regència de Joan, rei de Navarra, hi defensà les lleis i les llibertats del país. I, 676.

COS. Vide CARN.

COS MÍSTIC. Crist, cap de tots els membres del C. m., vol el bé de tots. IV, 456s.

La doctrina del C. m. no és simplement una consideració mística o piadosa inaplicable a la realitat de la vida, com tal vegada pensen alguns, àdhuc catòlics. És fecundíssima per a l'ordenament social. IV, 473ss.

Els seus diversos membres participen de la mateixa vida, única i general. Tots tenen la mateixa dignitat fonamental. No es pot prescindir de cap sense perjudicar la persona. Sovint els membres més insignificants i amagats fan les funcions més importants per a tot el cos. (Déu es valgué de sant Vicenç de Paül per fer circular la misericòrdia en la societat moderna.) Si els membres del C. m. viuen participant degudament de l'Esperit de Déu, cadascun treballa per tots i tots treballen per cadascun. En el C. m. no hi ha membres negligibles: tots són destinats a viure en companyia de Déu. Tots hi poden arribar, fins els qui actualment són més vils i corromputs. Així com els diferents membres del cos tenen cadascun la seva funció especial, també els membres del C. m. tenen les seves funcions diverses. Déu ha distribuït les races, les aptituds, etc., ordenadament. Tot entra en la unitat. Tots han de tenir un sol cor i una sola ànima: la caritat, que ve del Verb. Coordinar, lligar, fer de tendrums de tota aquesta societat és missió dels sacerdots. Ells miren de conservar i augmentar la gràcia i la caritat en els diversos membres, distints per les aptituds, el caràcter, la nacionalitat, etc. IV, 471ss.

Crist és el seu cap. Ho és de tota la humanitat —passada, present i futura—, menys dels condemnats de l'infern. Els membres del C. m. han de viure del cap, com la branca viu de l'arbre. Hem de participar-ne en l'enteniment, en la voluntat, en la sensibilitat i en tota la persona. Ha de ser la nostra veritat, el nostre bé, la nostra bellesa. No sols ens dóna idees, suggeriments i atraccions per la seva paraula, sinó que ens infon la gràcia, infusió real del seu ésser, amb què vivim una vida divina i ens fem hereus del cel. VI, 475s.

En forma part tota la humanitat, de la qual —tota sencera— Crist és el cap. La caritat és la seva llei universal. Crist jutjarà tothom pels actes de beneficència practicats o no a favor dels pobres, que considera representants seus o cosa seva. IV, 479ss.

No és una utopia, un somni o un

apocalipsi. És un fet, una revelació divina, a la qual respon admirablement la natura humana. La tradició catòlica ha predicat aquesta doctrina en tots els segles. IV, 486.

Tots hem de contribuir a edificar-lo. I tots hem de pregar Déu, la Mare de Déu i els sants perquè ens ajudin a viure amb fe i caritat a la Ciutat de Déu terrenal per tal que després regnem a la Ciutat de Déu gloriosa. IV, 494.

És aspiració de l'Església que tota la humanitat s'uneixi i que tots els homes siguin «concorporals», és a dir, membres del C. m. del Crist. Aquesta unitat ha estat afavorida amb el progrés modern, l'augment de vies de comunicació i els mitjans de viatjar. IV, 544s.

És la unitat espiritual dels cristians que es forma, sobretot amb la Comunió eucarística. V, 558.

Vide POSITIVISME, CARITAT, CRISTIANISME, LITÚRGIA, MARIA, SACERDOCI, JESUCRIST, GRÀCIA, CIUTAT DE DÉU, ESGLÉSIA.

COSME (S.). IX, 81.

COSMOPOLITISME. Vide UNIVERSALISME.

COSTA I BORRÀS. I, 663, 667. III, 583.

COSTA I FORNAGUERA, TOMÀS. VII, 212.

COSTUM. Elevat a llei, és arrel de les llibertats populars. Així s'esdevingué a l'Edat Mitjana i, actualment, a Anglaterra. II, 47s.

Els c. són l'expressió més adequada de la vida social. Amb els c. fem les institucions socials, més que no pas amb el vot i la llei. Llavors la societat és democràtica. II, 90s.

Practicar els propis c. és de dret diví. II, 192.

Vide DONA.

COUSIN. III, 659. IV, 38.

COUVE, CLÉMENCE. II, 491.

COVA DE SANT IGNASI. La C. de S. I. a Manresa és un lloc de pelegrinatge espiritual de tota la cristiandat. IV, 491.

CREACIÓ. El seu fi és sobrenatural. La matèria per ella sola no donaria glòria al Creador (Ll. Vives). I, 641.

La força infinita del Creador i la seva personalitat resten revelades amb la varietat de lleis pròpies de cada ésser. II, 198s.

Cada cosa té —donada per Déu— la llei pròpia que és fórmula de la seva existència: una autonomia. II, 199.

Com més la criatura s'acosta al Creador, més gran és la seva perfecció. IV, 173s.

Els éssers de la c. són governats els uns pels altres —els homes pels àngels. Al capdamunt de tota l'escala hi ha Déu. IV, 438.

Tots els éssers de la c. —joves i vells, homes i dones, regnes, etc. han de formar un himne harmònic al Creador. Han d'ocupar el lloc precís i s'han de dedicar a allò per què han estat creats. IV, 634.

El pecat pertorbà la seva harmonia. Crist vingué a restaurar-la. IV, 634s.

És obra de l'amor de Déu, tant la c. de la naturalesa com la de la gràcia. La c. és un món d'amor. És útil contemplar-ho. V, 561.

Vide DONA.

CREADOR. Vide DÉU.

CRÈDIT. Vide RIQUESA FIDUCIÀRIA.

CREDO. El C. és el resum abstracte dels articles de la fe. El que recitem a la missa, posat ens mans d'un artista hàbil i inspirat, pot convertir-se en una peça musical de primer ordre. Això demostra la relació essencial que hi ha entre la música i la religió. IV, 627.

CREENÇA. Hom ha volgut posar-la com a base necessària de tota ciència. II, 301s.

És l'instint de deixar-se dur vagament per aspiracions elevades. Ha de regir-se per la fe racional. V, 305s.

L'instint de la c. porta a reconèixer l'esfera de realitats superiors, transcendents i desconegudes. Suposa l'existència d'aquesta regió de la realitat que s'escapa del nostre coneixement. Però és un instint que ha de ser regit per una llei: la fe i l'Església. V, 306s.

Per aprendre qualsevol ciència, cal començar creient el que el mestre ensenya. V, 320s.

Qui no creu no pot estimar, i qui creu sense estimar és mort i corromp tot el que toca. V, 543.

CREMACIÓ DE CADÀVERS. La maçoneria la defensa i l'Església la prohibeix. La c. de c. és conseqüència de la manca de caritat envers l'home. Qui respecta l'home, respectarà i honrarà les seves despulles, com fa l'Església i com ens porta a fer la mateixa naturalesa no corrompuda. Els antics pagans honraven els seus morts i els rescataven quan podien ser profanats. Avui hom no sols vol cremar-los, sinó àdhuc aprofitar certes matèries que se'n poden extreure. Tant se valdria acabar d'arribar a baix de tot i proclamar l'antropofàgia. I, 128ss.

CREU. Impera en el món, venerada per gent de moltes llengües i pobles. És homenatjada a Roma, a Madrid i a Barcelona amb motiu del setzè centenari (27 de juliol de 1913) de l'edicte de Constantí. II, 204s.

Abans de la c. les lluites humanes eren més bestials o materialistes. Després de la c. són més racionals (lluites d'idees). Fins quan es vol fer triomfar la concupiscència s'invoca el principi de justícia. II, 208.

Conté el misteri del llinatge humà i la fórmula de l'equilibri de la vida social. Amb la c. Crist ens redimí. Amb la c. vencem en les lluites morals i arribem a l'harmonia i la conciliació, que seran perfectes al cel. II, 208.

Podem dir que ha existit sempre en el món, perquè és la lluita de l'esperit humà contra el mal, la victòria obtinguda amb el sacrifici d'un mateix. D'aquesta lluita ha estat sempre símbol la creu del Calvari. II, 209s.

És la victòria de la vida, la mort de la mort. II, 210.

És font de vida i, com que la poesia és vida, també és font de poesia. II, 210.

La bogeria de la c., de què parla sant Pau, és la suprema categoria del regne espiritual. II, 262.

La mort i els turments de Jesucrist a la c. són el que ha guanyat més ànimes a l'amor de Jesús, ja a partir del Calvari. Hi resplendeix més la seva bellesa, i a més bellesa, més amor. IV, 104.

La c. és com la perxa que aplega i dóna consistència a la palla del paller. La humanitat al voltant de la c. és forta, els homes i els pobles s'ajuden mútuament i tots s'aprofiten per a la vida eterna. IV, 122.

El sacrifici de la c. reconcilià els homes amb Déu i agermanà els homes mútuament. Té eficàcia pacificadora. En la missa es demana també la pau a l'Anyell immolat. IV, 134.

La c. és tan agradable al bon Jesús, que ni al cel no l'abandona. Adornat amb amb la c. s'aparegué el Sagrat Cor. Amb això indica que els seus fidels han de seguir-la i estimar-la. IV, 259.

És el senyal del cristià; però, per a ser veritables deixebles del Crist, no n'hi ha prou de fer exteriorment el senyal de la c. al front: cal portar-la al cor, com el mateix Crist. Això vol dir conformar-se als designis de la Providència, acceptar les penes amb resignació, dominar-se les passions i mortificar-se. IV, 262.

És l'arma invencible contra el diable i el pecat. Crist morint a la c. va vèncer la mort i el pecat. Per això el camí del Calvari és el camí de la victòria i la salvació. IV, 533s.

És el tron de l'amor de Jesucrist, que morí per nosaltres. Amb la creu —amor a Crist i amor als homes per Crist— vencerem tots els enganys i seduccions del món. IV, 556.

És símbol del sacrifici, de la mortificació i dels sofriments necessaris i útils. IV, 608.

Sense c. no hi ha cristianisme, ni virtut de cap mena. La c. és guia dels homes, que la posen al cim de les muntanyes. Els enemics de Crist treballen per abatre-la. IV, 610.

L'adoració dels homes moderns no s'adreça a la c. i, tanmateix, la c. ha de coronar el veritable benestar, la vida i la civilització dels homes. IV, 610.

És més eficaç que la ciència per a formar una civilització i atreure's l'esperit dels homes, millorar-los i educar-los. És antiga la discussió sobre la superioritat de la ciència i la c. Ha estat tinguda per follia i feblesa abans i ara. Molts no accepten la llei del sacrifici i el renunciament com a llei del perfeccionament humà, i segueixen la llei del plaer, que és destructiu. La superioritat la demostra la victòria, i la c. ha obtingut allò que la ciència no ha pogut aconseguir, tot i mancar molt sovint d'il·lustració i elegància, com fou el cas dels Apòstols comparats amb els savis antics. Els savis moderns han hagut de confessar que la ciència és insuficient per a fer feliç l'home i per a dirigir el seu esperit. La c. actua per mitjà de la gràcia, es comunica misteriosament a l'home i li dóna la justícia de la vida. Els predicadors han aconseguit més que els conqueridors. IV, 611s.

La bogeria de la creu, el seu contrast amb la ciència, el fet que la c. sigui més eficaç per a atreure i fer feliç que no pas la ciència i la força humanes, prova la divinitat del cristianisme. Això ensenya el camí de la vida. IV, 614s.

És el pal que Déu plantà enmig del món perquè fos com la perxa que aguanta la palla del paller. La humanitat movedissa i inconsistent s'hi sosté i un home ajuda l'altre home. Els temporals, els errors i les heretgies no l'escampen. De fet, tots els pobles que es van civilitzant, i els que tornen de l'error (orientals, africans, americans, protestants) s'hi van aplegant. IV, 618s.

D'ella brolla i s'escampa pels seus devots una saviesa misteriosa, que compenetra tot l'home, dolcíssima, feta de caritat, que uneix tota la societat en una família. Per a tenir-la, cal crucificar els nostres vicis i passions en el Crist. Llavors la c. enamora i dóna felicitat. Dóna allò que és el distintiu de la vida cristiana: la serenitat i igualtat d'ànim en les prosperitats i en les desgràcies, la castedat, la discreció, la humilitat. La c. dóna un consol interior: la pau que el Crist va prometre. Entre c. i felicitat, per tant, no hi ha contradicció. IV, 620s.

És invencible en el món. Ningú no l'ha poguda arrancar i ningú no l'arrancarà, perquè dóna a l'home la veritable felicitat (fa cast, serè, etc.) i els homes honestos se n'adonen. Hi haurà tempestats, però després les ovelles tornaran a cercar el pastor. Crist serà sempre el refugi de les ànimes nobles. IV, 621.

La devoció a la c. castifica l'home i subordina la carn a l'esperit, amb què la guia i la dignifica. VI, 45.

La c. del cristià és el domini de les passions, el govern de l'home per la raó il·luminada per la fe. No ens ha d'espantar: el jou de Crist és

suau. Les delícies de l'esperit són superiors i més satisfactòries i duradores que les de la carn. La c. ens fa guanyar la vida eterna. Fa que la nostra carn sigui gloriosa, semblant a la de Jesús que seu a la dreta del Pare. VI, 66.

Exerceix una atracció d'amor que tendeix a unificar tots els pobles de la terra. VI, 76s.

Sempre ha produït dos efectes contraris: atracció i repulsió. Sense la gràcia, venceria la repulsió. Els pescadors de Galilea no haurien vençut els filòsofs. VI, 454.

La ciència de la creu és diferent de la ciència del món. Tenen procediments distints. La del món és racional, però té tendència a desviarse. La de la creu n'és una rectificació. Crist ens l'ensenyà, com el mestre que, quan els deixebles no entenen les raons que els dóna, els n'explica d'altres de més pes. VI, 455s.

Capgira l'escala de valors del món: la glòria, els plaers, la riquesa, resulten una misèria. És l'instrument de les grans transformacions, el símbol del sacrifici que divinitza: la victòria de l'esperit sobre la carn, el motllo de fer cristians. Sense la c. és impossible la glòria. Per això l'Església tot ho sembra de creus: les cases, els temples i capelles, els camins. Per això els ministres de Déu i fins tots els cristians fan contínuament el senyal de la creu. No n'hi ha prou d'adorar externament la c. el Divendres sant o en d'altres ocasions. L'hem d'adorar en esperit i en veritat. Qui s'avergonyeix de la c. també la troba; però com a signe i instrument d'ignomínia i de desesperació. Qui esquiva la c. del just haurà de dur la del pecador. VII, 344-347.

Les tres c. del Calvari, símbol de la humanitat: l'innocent, el penedit i l'impenitent. Hem de conformarnos a dur la segona amb humilitat i confiança. VIII, 144s.

És l'arbre de la vida eterna, de la felicitat. Comença als peus de Crist, amb l'òscul de la contrició, i va seguint: el de les mans, amb l'obediència; el del costat, la identificació amb Crist o el matrimoni espiritual, la benaurança anticipada. IX, 301s.

Els cristians, des dels primers segles, fem molt sovint el senyal de la c., perquè amb la c. Crist ens va redimir. La c. encapçala tots els nostres actes més importants. Hi cerquem refugi i protecció contra els enemics. És la nostra arma contra el Temptador. Fem el senyal de la c. també quan comencem el rosari. III, 38-40.

És instrument de llibertat i d'alliberament. La c., per al cristià, és esforç i treball. Crist ens alliberà amb la c. i amb la c. col·laborem a la nostra llibertat i al nostre enaltiment: és el grau suprem de perfecció i d'activitat ennoblidora. III, 367s.

El món considera una bogeria que la c. ens hagi obtingut la llibertat. Un governant francès concedí que un convent de vida contemplativa no fos suprimit, perquè tenia per boigs els qui es dedicaven a aquella vida i trobava millor que visquessin tancats. III, 378s.

La c. fa lliures els pobles. Els fa veure la llibertat religiosa i de consciència com un bé irrenunciable enfront de tot poder humà. III, 381ss.

Vide MÓN, PENITÈNCIA, COR DE JESÚS, HUMANITAT, VIA CRUCIS, RIPOLL.

CRIMINALITAT. És fomentada pels sistemes parlamentaris i centralistes (Cèsar Lombroso). Treuen l'home del seu element natural, alhora que augmenten el tracte i evaporen les virtuts humanes i naturals. II, 82s.

CRIST. Vide JESÚS.

CRIST REI. Crist és reconegut com a

rei per tots els qui l'adoren i li eleven accions de gràcies. Cal treballar perquè aquest regne s'estengui. IV, 274s.

CRISTIÀ. Si no ho és solament de nom, el c. es preocuparà de la seva salvació eterna. V, 369.

Peregrina cap a la vida eterna. Viu en tendes movibles, com els antics patriarques, però ha de posar arrels en Déu. No és sedentari, però tampoc desarrelat. Els transtorns i les persecucions li han de servir per desenganyar-se de trobar el repòs i la felicitat en aquest món. Qui estima la seva vida, la perd. A la il·lusió correspon la desesperació. Només confiant en Déu es troba l'equilibri i la pau. V, 510s.

Vide PAGESIA.

CRISTIÀ, PAU. I, 393, 514. II, 21.

CRISTIANDAT. Políticament, la c. era una en l'Edat Mitjana, gràcies a la supremacia del Papa. L'absolutisme (cesarisme, gal·licanisme) dels reis la destruí. II, 130.

La societat medieval, sobrenaturalitzada universalment per la fe, era una c. en aquest sentit: Formava un conjunt polític (feudal) que tenia per cap el Papa. Hi havia una gradació de poders, feudataris els uns dels altres, els quals, a l'interior de la nació, arribaven fins al rei i, internacionalment, fins a l'Emperador i el Papa. Però l'imperi era feudatari temporal del Papa. Aquest, doncs, era la clau de tot l'edifici. Conferia sobirania a l'Emperador. En consagrar-lo, deia: «Confirmamus, corroboramus, et per nostram Apostolicam Auctoritatem concedimus...» (Cal distingir acuradament aquesta sobirania temporal eminent del Papa en la cristiandat del seu poder de rei o sobirà immediat sobre un territori determinat.) Hom també apel·lava al Papa com a jutge temporal des de tot arreu del món. Aquesta c. medieval avui l'Església la considera un fet històric que ja s'ha esvaït. Els casos d'arbitratge que modernament han tingut lloc per part del Papa en conflictes entre diferents Estats, que a ell han acudit, cal considerar-los com el reconeixement espontani per part dels concorrents, no d'un dret, sinó d'una simple superioritat moral del Papa. Aquest fet històric de la c. medieval explica l'opinió dels catòlics que sostenien la potestat «directa» del Papa sobre les temporalitats. II, 152-156.

Tots els cristians formen una sola família. No hi pot haver estrangers entre ells. S'han de distingir per l'amor que es tenen i l'ajuda que es donen. En el manament de l'amor, Jesús hi inclogué tots els deures cristians. A imitació del Crist, de vegades cal morir per la salvació eterna dels altres. IV, 185.

Avui la majoria dels cristians són morts espiritualment. Tenen el nom de cristià, però no les obres. L'antiga fe que il·luminava el món viu sols en el cor d'alguns escollits. Abans hi havia milions de màrtirs, ara ens avergonyim de practicar la llei de Déu. Les esglésies són desertes. Dels qui hi van, la majoria s'acontenten d'oir amb poca reverència una missa el diumenge. Abans els deserts i els monestirs eren plens de milers de cristians consagrats al servei de Déu. Per encendre de nou la fe de la c. cal recórrer al Cor de Jesús. La seva devoció és el remei adient als mals d'avui. IV, 257.

La pietat manté la unió de tots els membres de la c., ja que és l'exercici de l'amor de Déu i ens fa veure Déu en l'home. IV, 483.

Vide ESGLÉSIA.

CRISTIANISME. Ha influït en la societat, civilitzant-la i dignificant-la amb

formes diferents (monjos benedictins, sant Ignasi de Loiola, Sagrat Cor, etc.). I, 52.

Viscut plenament, sense separar-lo d'allò que en diuen clericalisme, feia les delícies i l'alegria dels nostres pobles, com es veu encara en les restes del folklore. Feia l'alegria de l'home en tots els aspectes i funcions de la seva vida: quan resava, quan treballava, quan es divertia, etc. Era una mística que arribava a la vida social. I, 67s.

La societat moderna l'admet només fins a cert punt. Desqualifica el místic o el piadós. I, 68.

Es prova la seva veritat per l'excel·lència i la virtut del Fundador, els Apòstols, els màrtirs i els altres sants (Eiximenis). I, 542s.

D'ell s'han aprofitat àdhuc els incrèduls. Ha afermat entre la gent corrent els principis abans incerts (Ll. Vives). I, 656.

Traient la llei i infonent la gràcia es fa principi de llibertat. Gràcia, llibertat i vida són equivalents. II, 40s.

Essent principi de llibertat (educar l'home més que legislar-lo) féu lliures o de dret consuetudinari els pobles que formà durant l'Edat Mitjana. II, 41.

És una institució sobrenatural i natural a la vegada. II, 51s.

És regionalista. II, 52.

És regionalista i vol que cada home tingui una direcció individual. Sap que els homes, com a més perfectes que els altres éssers del món, són molt diferents els uns dels altres. II, 86s.

Triomfa a Roma amb l'adveniment de l'esperit «provincial», representat per l'emperador Constantí i santa Elena. II, 197s.

El seu objecte en l'ordre natural és mantenir l'equilibri entre l'esperit i la matèria. No és amic d'utopies ni d'exclusivismes. És més natural que els naturalistes. II, 226s.

Fomenta l'art, li suggereix formes i motius i el salva de caure en aberracions. Concilia i admet tots els matisos i escoles. Fa això perquè ve d'una potència infinita, causa de tot. II, 284s.

El seu distintiu és l'amor universal. Ha nodrit la civilització europea i li ha donat forma. Per això els qui cerquen noves orientacions han d'anar a l'Àsia i han d'importar el seu règim de castes, a base de seleccions intel·lectuals. II, 347.

Ha elevat l'art grec i romà infonent-li la gràcia i no negligint absolutament cap dels elements de la naturalesa humana. II, 348s.

Representa la plenitud dels temps, però té encara moltes possibilitats amb referència al millorament humà. II, 361.

Fou mal interpretat per Tolstoi. II, 362.

No és raquític ni tirànic. Assegura la llibertat de l'home. Perquè amb la llibertat hem d'obtenir la nostra salvació. II, 362.

No considera l'art religiós com l'únic art digne d'existir. Al revés, tot i considerar-lo la manifestació més alta de l'art, admet l'existència de l'art profà, mentre accepti la llei fonamental de la vida humana. Així, en les construccions religioses, admet motius ornamentals trets de la natura vegetal i animal. II, 363.

Restaurant la vida i donant-ne la fórmula ens ofereix l'art més excels, ja que la bellesa és la vida equilibrada i harmònica. II, 367.

És la llei del perfecte equilibri humà. Dóna a cada element el lloc que li pertoca: matèria i esperit, naturalesa i gràcia, àngels i diables, etc. Dóna també a l'art el ritme exacte. II, 370.

És essencialment espiritual. Amb

el c., Déu, esperit dels esperits, s'associa a l'home per revifar-lo, car estava esmortuït. Per això el c. havia de fer-se un art, ja que l'art té per ofici desvetllar i infiltrar esperit en les formes i en la matèria. II, 377.

És la darrera edat del món, la maturitat del llinatge humà, tant si es mira la sagrada Escriptura i la teologia com la història profana. L'home mai no és tan home com dins el c. Déu ha fet la revelació amb una gradació proporcionada a l'estat de l'home fins a completar-lo amb el Crist, resplendor de la seva pròpia saviesa. El progrés del c. en el món es fa amb certes reculades de detall que encara li donen embranzida. II, 379.

Fou perseguit i acusat d'ateu pel paganisme. II, 444.

És progressiu. Mai no torna enrera. Per això es preocupa de prevenir, de la política i de la societat. II, 452.

En el c. sempre hi ha hagut un cert pessimisme. Els cristians hem gemegat contra el mal, contra el pecat, contra l'esperit del món, etc. Però això ens diferencia del pessimisme modern. Els socialistes volen arreglar la societat amb reglaments polítics i policíacs; el cistianisme la vol arreglar arreglant l'home. II, 453.

Es basa en la raó humana. No neix de la por ni d'un goig o desig de glorificar aquells que estimem. II, 462.

Les doctrines del c. no es dirigeixen al perfeccionament de la societat, sinó de l'home particular. Però això fent, perfecciona la societat tant com si ella fos el seu únic objecte. II, 495s.

S'ha difós en el món per la unció o mansuetud de Jesucrist. És una vida —no una simple forma intel·lectual— que es propaga com la calor, de l'un a l'altre. La mansuetud és el seu distintiu, com ho era en Crist. II, 539s, 596.

Per la paciència i la mansuetud fa l'home semblant al Crist: víctima i Déu. II, 553s.

Pel que fa a l'ordre intel·lectual, el c. està comprés en el coneixement de si mateix i el que tenim de Déu. II, 555, II, 607.

Proporciona a l'home la contemplació de les grans veritats, en què, àdhuc en l'ordre natural, es troba la gran satisfacció humana. El c. ho facilita a tots els homes, els quals, en la seva immensa majoria, són impotents per a aconseguir-ho. II, 587, 610s.

És un sistema complet de vida. La seva essència és l'amor a Jesucrist. Tota la llei cristiana es redueix a això. II, 591.

Sols el c. interpreta degudament la natura humana. Els altres van d'un extrem a l'altre. II, 592.

No vol renunciar a res humà. No vol abdicacions, sinó sublimacions. Treu el vici; però el vici és corrupció i alteració, no és naturalesa. II, 456.

És el triomf de l'amor i, per tant, de la bellesa. Per això perfecciona i complementa l'estètica. II, 456.

Ha atret la part millor i més noble en la ciència i en les arts. II, 467.

És, com l'Evangeli, essencialment social. Crist fundà un poble, l'Església. Els cristians perden la vida si se separen del Cos místic. Avui hi ha tendència a l'error de considerar la religió com a cosa individual. IX, 169s.

Té caràcter social. És una comunitat que no mata l'espontaneïtat de l'home, ans la dirigeix a la gràcia de Déu. IX, 173.

L'home és naturalment cristià. La llei natural és el Decàleg. Tertul·lià i Le Play convenen a afirmar-ho. I, 107s.

És essencialment una religió que cadascú ha de viure personalment. No podem acontentar-nos amb la seva influència social, amb els béns que proporciona a la societat i amb les coses que hi pot arreglar. Això vindrà de més a més, després de practicar-lo els individus particulars. El c. compliria la seva missió encara que només hi una dotzena de cristians en el món. I, 111s.

Lliga la salvació de l'individu amb la de la societat. Per aquesta imposa sacrificis suprems, que queden compensats amb la salvació eterna individual. Sense això, el sacrifici seria estúpid i irracional. I, 112s.

Satisfà l'aspiració democràtica de fer participar a tothom dels beneficis propis de la vida humana. II, 24s.

La pràctica del c. dóna base a l'ideal, que sol ser l'entusiasme dels joves. El fa possible àdhuc als vells, perquè hom sempre pot veure l'Infinit que es reflecteix en tot. III, 707.

S'adapta a totes les formes i civilitzacions humanes. Durant el Renaixement —donat a la reproducció de l'antiguitat gentílica i ple de convencionalisme— va saber extreure i aprofitar la part que tenia aprofitable, els autors que moralitzaven i respectaven la dignitat humana. III, 708.

Dóna la primacia a l'essència, sense menysprear les formes i l'accidental. III, 726.

L'admiració i l'afecte de tots els pobles, catòlics o no, pel Papa i el seu ensenyament, demostra la vitalitat del c. Sota el materialisme i l'heretgia viu i espera el moment de desenvolupar-se esplendorosament una altra vegada. III, 663.

Realitza la unió dels fidels i els infidels en un mateix poble, reflex de la unificació natural del llinatge humà. IV, 7s.

S'aprofità de la saviesa antiga i la purificà. Creu que així com l'home té dos ulls corporalment, també els té intel·lectualment: la fe i la raó. IV, 8.

Volent unir les voluntats dels homes, hagué de preocupar-se de la unió de les intel·ligències, de la filosofia amb la teologia. IV, 8s.

Dóna fruits i s'estén gràcies a la saba que hi ha en el seu cor: la vida ascètica i contemplativa. Sense ella, el c. seria vençut per les passions. IV, 20s.

No abomina la matèria, ans l'ordena i la subordina a l'esperit. IV, 66s.

Té per objecte unir l'home amb Déu. IV, 110.

Destria el gra de la palla en tots els moviments socials (revolucions i persecucions) i aprofita tot el que és aprofitable, vingui d'on vingui, per al bé de la humanitat. IV, 122.

Té aparences senzilles, però produeix realitats admirables: sense escriure llibres de filantropia, té cura dels malalts; no escarneix ningú per ignorant, però treballa per la sòlida instrucció de tothom; no crida «Visca la llibertat!», però declara pecat la tirania; no predica la repartidora, però eleva les classes populars i ensenya als rics els deures de la caritat i la justícia. IV, 121s.

No subsistiria acceptant la doctrina i ignorant l'Home-Déu, com fan alguns heretges moderns. Fóra com voler la llum del sol i tapar el sol. Per sadollar-se de la llum de Jesús cal acudir a Jesús, familiaritzar-nos-hi i identificar-nos-hi. IV, 148s.

El cristià rep la doctrina —no se la fabrica ell mateix en la subconsciència— de la boca de l'Altíssim. Ha d'escoltar-la del predicador o llegir-la a l'Evangeli. IV, 149.

El veritable c. no fa accepció de persones ni coses. No és exclusivis-

ta. Tot i tothom hi pot entrar. Sosté i eleva a unitat excelsa totes les varietats. IV, 453.

No és un art, una ciència o un sistema social. Però Crist té en el seu tresor tot allò que cal a l'home i tot allò que pot satisfer-lo. IV, 452s.

No és una doctrina purament intel·lectual, com la dels filòsofs. A més de la fe suposa la caritat. IV, 465s.

No és un sistema intel·lectual, com sembla que creuen els cristians pecadors, que no fan cas dels pecats. No es pot ser cristià com s'és platonià, proudhonià, etc. El cristià viu la vida de Crist, rep una comunicació d'ell en totes les seves potències: enteniment, voluntat, sensibilitat, etc. El pecat separa de Crist: una part del nostre ésser —la voluntat—, d'aquell Bé d'on brolla la nostra vida sobrenatural. IV, 475s.

Ha obtingut una victòria moral evident. Verges, màrtirs i confessors han vençut la seducció i la violència del mal per la fe que tenien en Crist. Qui està amb Déu és impossible que sigui vençut. Ningú no pot vèncer Déu. IV, 515s.

La doctrina del c. dóna solidesa i fixesa a l'enteniment divagador dels homes. Uneix la humanitat amb Crist. IV, 567s.

Proposa als homes una gran empresa: assolir el Regne del cel. Tota la disciplina, penitència i oració que el c. proposa només té per objecte facilitar l'entrada al cel. IV, 603.

La seva fórmula més concreta i expressiva és estimar Déu i el proïsme. IV, 637.

És el compliment de totes les profecies. Joel anuncià que tots profetitzarien. Es complí amb la vulgarització de l'alta ciència que féu el c. En les reunions del temple els seglars són cridats a aprendre i a ensenyar el c. IV, 665.

Eleva la vida de tots els homes. Els dóna una satisfacció i plenitud de desenvolupament intel·lectual i humà. Millora tot l'home i tots els homes. Així agermana pobres i rics i fa que els rics siguin servidors dels pobres. IV, 703.

No és simplement un sistema ideològic, sinó que inclou sentiments, afectes, imaginació i, sobretot, raó directriu informada per la fe, que encamina l'home al fi últim, que és Déu. IV, 714.

Té una gran eficàcia per a fomentar els afectes dels homes. Contribueix, per tant, a fomentar l'esperit d'associació, i uneix la humanitat. V, 25s.

El desfà qui el lliga amb una forma política o social. És de tots els temps, i les formes polítiques són necessàriament transitòries. V, 119s.

Té com a principi bàsic el sacrifici, la caritat, l'abnegació de tots per arribar a l'harmonia. V, 155s.

Ha poblat Europa d'institucions benèfiques i culturals, perquè ha posat sempre entre els companys més íntims de Jesucrist els qui se sacrifiquen pel proïsme. V, 156.

La difusió del c. i de l'Església pel món no és féu mitjançant un pur procediment intel·lectual (art, ciència, literatura), sinó amb una influència sobrenatural. Res d'humà no pot produir la fe, que és una regla superior a l'home i només pot posar-la l'Autor de l'home. V, 177s.

No es propaga amb la controvèrsia i els estudis. No és un ram literari. Cal una força sobrenatural. V, 181s.

No és la doctrina de Jesucrist, com l'aristotelisme la doctrina d'Aristòtil. És la vida de Crist. Un dels mitjans més importants amb què se'ns infon aquesta vida és l'Eucaristia. V, 217s.

És la resplendor de Déu que il·lumina els homes. Per això és perenne. V, 272s.

Sense la gràcia —sols com a ordenament social harmònic— no és viable. V; 304.

És fals que el c. hagi entristit la vida humana de l'antiguitat pagana i clàssica, on regnava l'esclavitud. V, 341s.

L'ànima és naturalment cristiana. No hi ha res més natural que la doctrina sobrenatural del c. Dóna una orientació equilibrada i harmònica a tots els elements de la societat. No exclou ningú i s'adapta a tothom. Només és incompatible amb el pecat. V, 440.

És una vida d'amor. Només s'introdueix al cor per amor. Qui deixa d'estimar deixa de ser cristià, encara que no ho sembli. La vida cristiana és un amor etern. Això és la substància de la teologia catòlica. V, 464.

El c. és Crist guiant la nostra vida en tots els ordres i situacions. És eminentment pràctic. No es reclou a la consciència, com una essència tancada dintre una ampolla. V, 539.

És una irradiació del sacrifici de Crist. VI, 72.

Quan minva la seva influència en la societat, la força substitueix l'amor i els febles són menystinguts, entre ells la dona. VI, 131.

És l'Esperit de Déu a la terra. Per això s'ha considerat la Pentecosta com la inauguració de l'Església. VI, 259.

El poble cristià és l'hereu definitiu de tots els pobles. Tots els elements humans de tots els pobles l'enriqueixen. Fins treu profit de llurs aberracions. Tots els pobles són afluents de l'únic Poble de Déu. És l'acció de la gràcia omnipotent i purificant. VI, 483.

La història es divideix en dues etapes: abans i després del c. La primera no reconeixia la llibertat religiosa. El c. la proclamà. Constantí la reconegué i legalitzà el 312. III, 339s., 345.

El cristianisme és ideal i real. Per l'Esperit d'amor que l'informa és capaç de donar vida. No pot foragitar tot el pecat i tot el mal de la terra, però pot fer suficientment abellible la vida dels homes. L'edificació social cristiana, al revés de la socialista, és multiforme, perquè respecta la realitat de la vida i de totes les insitucions naturals que deriven de la creació de Déu. Posa preceptes o decrets, però no són violents, perquè no fan res més que traduir a les circumstàncies presents —o aplicar-hi— allò que surt de la llei natural que possibilita el desenrotllament de la vida i en marca els límits. La llei de la gràcia cristiana és un estímul a la virtut, és a dir, a l'acció lliure dintre els àmbits de la vida. No traspassant aquests àmbits exercita el cristià la seva obediència al Creador. III, 365-367.

Suposa unitat de vida. Fa llum i dóna orientació en tots els àmbits de la naturalesa humana: en la família, en l'escola, etc. III, 388.

Vide MÚSICA, JESUCRIST, COS MÍSTIC, PACIÈNCIA, ART CRISTIÀ, SANTIFICACIÓ, MUTUALITAT HUMANA, CREU, GRÀCIA, QÜESTIÓ SOCIAL, ESGLÉSIA, RELIGIÓ, CRISTIANDAT, LLEI CRISTIANA, FELICITAT, VIDA CRISTIANA, EDICTE DE MILÀ.

CRISTIANISME SOCIAL. A la seva influència es deu principalment tot el que s'ha fet en l'ordre de l'ensenyament popular, legislació social, etc., i, en general, tot el que s'ha aconseguit en l'elevació del poble. V, 132s.

Reconeix la llibertat que ha de tenir l'home i que tot domini ha de ser limitat. Per això respecta la na-

turalesa, l'espontaneïtat i les institucions i formes de vida social que, no sols respecten la llibertat, sinó que es realitzen per mitjà d'ella. V, 133s.

El c. mai no es practicarà amb tota fidelitat en aquest món. L'home és lliure i sovint elegeix el mal. Les concupiscències el tempten i sovint el vencen. VI, 121.

Sempre ha proclamat la igualtat essencial entre els homes i ha predicat els deures de caritat i de justícia envers els pobres. VI, 121.

CRISTIANITZACIÓ DELS POBLES. Cal començar-la amb la c. dels individus. Quan la fe i la gràcia informin els ciutadans, les lleis i les institucions també seran cristianes. IV, 597s.

CRISTIANS. Vide CRISTIANDAT.

CRISTIANS ANTICS. El seu heroisme, puresa i despreniment convertí el món a Jesucrist. Irradiaren bé la llum del Crist. IV, 505s.

CRÍTICA. Eiximenis n'està mancat en les seves obres. I, 566s.

Qui hi exercita molt les seves facultats serà bo per a destruir, però no per a construir. La c. —l'observació— no és la ciència. Aquesta ha de fer construccions racionals. I, 627s.

Manca, en el poble, l'esperit de c. científica. Sovint es dóna com a criteri de certesa que una afirmació es trobi en un llibre imprès, en un diari, etc. I, 659.

La c. històrica desfent amb la seva anàlisi tradicions antigues en conjunt, contribueix a matar la poesia. II, 177s.

Segons Tolstoi, els crítics no són capaços de rebre l'emoció artística. II, 432.

Ha de subjectar-se a la veritat, que de la veritat és filla. No pot erigir-se'n jutge. Per això la c. no pot jutjar Déu, la gràcia i la religió. V, 304s.

CRÍTICA ARTÍSTICA. No és una ciència, sinó una casuística, perquè l'obra d'art no té llei, no és filla d'un procediment tècnic ni d'uns estudis, sinó de la inspiració. Cal estudiar cada cas diversament dels altres. II, 306.

CRÍTICA HISTÒRICA. La pietat no pot fer tolerable la falsedat. I, 688 n.

Era deficient en l'Edat Mitjana per la dificultat d'adquirir notícies, per la facilitat de corrupció en les còpies dels escrits abans de la impremta i per la confusió de còdexs que contenien obres de diversos autors. Això era més greu en autors molt fecunds i enciclopèdics, com és ara Eiximenis. I, 538s.

CRÍTICA LITERÀRIA. Viure la religió i estar unit amb Déu, bellesa eterna i guia per a discernir la bellesa o la lletgesa de les coses del món, dóna capacitat per a la c. l. III, 643, 646.

El crític literari, si és cristià, necessàriament jutjarà com a cristià les obres literàries. L'home només té una consciència. III, 649.

Ha de fixar-se en aquell que és font de tota bellesa, Déu. I ha de fer adonar si les obres artístiques i literàries s'hi adiuen o no. Ha de conservar i fomentar l'harmonia i l'equilibri de l'home que no pot dedicar-se amb exclusivitat absoluta a la bellesa i a l'art ni, menys encara, a unes determinades manifestacions de bellesa. III, 648.

La bellesa es fonamenta en Déu, i la de les coses creades és reflex d'ell. Per això el veritable esteta, en les seves obres i en la seva crítica, donarà una impressió d'unitat universal i de varietat. El crític jutjarà, no per una llei escrita, sinó per la llei natural que ve de Déu, en virtut d'un criteri superior amarat de bellesa eterna. III, 647s.

Vide EQUITAT.

CRITICISME. La desconfiança de la

ciència humana té certa relació amb el misticisme. I, 634.

CRUCIFIXIÓ. És el cinquè misteri de dolor del rosari. En aquest moment culminant de la seva vida, Crist venç el pecat i la mort i s'apodera del món. També aquest és el moment del seu màxim dolor, igual que per a Maria, Reina dels màrtirs. Crist passà tres hores a la creu, donà lliçons admirables i ni deixant de viure deixà d'estimar. Donà la seva Mare com a Mare de tots els cristians, amb què els uní estretament amb llaços fraternals. Al costat de Maria, deixa't purificar amb la sang que degota de la creu. Fins la terra, miraculosament, s'estremeix amb un terratrèmol a l'hora de la mort del Fill de Déu. No t'allunyis del Calvari sense que el cor se t'hagi esberlat de dolor pels teus pecats. III, 143-147.

CRUELTAT. La pitjor és la dels refinats. La c. és un goig refinat. VI, 462.

CUELLO, abat de Poblet. IV, 58

CUGAT (S.). I, 360.

CULTE. L'Església sempre ha mirat per la puresa del c. i ha suscitat homes amb aquest fi, com Ciril i Metodi. IX, 166s.

El c. a Déu és un acte no sols social, sinó universal. Totes les criatures, per excelses que siguin, hi han de prendre part, cadascuna segons la llei de la seva naturalesa. Però hi ha la llei més universal de l'amor a Déu, que els imposa igualment el c. IX, 172.

En tot c. hi ha sacrifici i tendència a la felicitat. El c. veritable —el de l'Evangeli— harmonitza bé ambdues coses. Crist se sacrifica —i nosaltres amb ell— vencent les males inclinacions. Així l'acompanyem en la glòria, reconciliats amb Déu. El món no ho entén, separa ambdues coses. Per una banda, cerca sols el plaer i, per l'altra, elimina i mata per purificar la humanitat. Hi ha sibarites i anarquistes. Sensualitat i crueltat també solen anar juntes. V, 249.

Vide LITÚRGIA.

CULTE A SATANÀS. Vide SATANISME.

CULTE PÚBLIC. Dit també social. No pot eliminar-se sense amputar la natura humana, sense lluitar contra un estímul invencible, perquè la religió és l'únic aglutinant dels pobles i classes amb el seu principi de filiació divina. IV, 740s.

CULTURA. Un gran refinament de c. pot fer caure en l'orgull una societat o una civilització i omplir-la de vicis. Així passà antigament a Grècia i Roma i actualment a França i Alemanya. V, 445-446.

Hi ha una superstició de la c. La c. que prescindeix de la gràcia és una idolatria: adora l'home. Llavors Déu l'abandona a l'error i a la corrupció. La c. no dóna la felicitat ni la igualtat. Proporcionalment, aquests béns només els dóna la religió. VI, 465-467.

CULTURA CATALANA. Durant el segle XVII i principis del XVIII, contribuïren a la seva decadència tant la multiplicitat d'universitats, abans de la de Cervera, i l'excessiva vulgarització científica, com les guerres i pestes de l'època. I, 686.

Havia arribat a una gran postració durant el segle XVII i principis del XVIII. Els qui volien formar-se havien d'anar a França o a Itàlia. Finestres fou una excepció, car es formà ell mateix (R. L. de Dou). I, 703s.

CÚPIDO. Representava l'amor, la passió sensual, segons els antics. Va tapat d'ulls, perquè aquesta passió enfosqueix l'enteniment. II, 300, 342, 531, 594.

«CURAR DE GRÀCIA». Els antics catalans ho deien de sant Josep Oriol. És un dels dons que Crist concedí als

Apòstols, el de guarir les malalties amb llur oració. III, 745s.
CURCI. IX, 453.
CURIOSITAT. És principi engendrador de la ciència. I, 569s.
En les religioses sol ser un defecte. Té com a pretext la necessitat, la caritat i la distracció. IX, 430s.
La c. sovint destorba l'estudi i el treball intel·lectual profund. Hem de viure en societat, però no hem de tenir afany de multiplicar les relacions i converses amb la gent. Hem d'aplicar-nos, sobretot, a allò que és el tema fonamental del nostre treball i el text bàsic del nostre estudi. Coneixem més la societat contemplant-la des d'una altura superior, que no pas deixant-nos arrossegar per les passions que la mouen. IV, 305s.

DACHS, JOSEP. VI, 420.
DAHLMANN, JOSEPH. II, 464.
DALMASES. I, 688.
DAMAS (S.). I, 358.
DAMIÀ (S.). IX, 81.
D'ANNUNZIO. II, 355s, 439, 466.
DANTE ALIGHIERI. I, 408, 419, 447s, 470, 479, 499, 587ss, 615. II, 138, 234ss, 238, 244, 250, 258, 261, 264ss, 269, 272, 275s, 278, 293, 322s, 388, 432, 483, 487, 489, 537s. III, 23, 31, 331. IV, 12, 22, 93s, 587, 726. IX, 94.
DAROCA. Els sants corporals de D. són la joia i el consol d'aquell poble. IV, 568.
DARRAS. II, 126, 134.
DARTÉS, PERE. I, 579s, 585.
DAVID. Fou poeta espiritual i profundíssim. I, 636s.
Vide MISERICÒRDIA.
DECADÈNCIA. Ve amb la introducció de modes i diversions forasteres. Així, a la Roma decadent, s'hi introduïren els vicis de Grècia. Així avui, a Europa, s'hi introdueixen els vicis de París. I, 301.
DECADÈNCIA ARTÍSTICA. Vide ART DECADENT.
DECADÈNCIA CATALANA. Vingué de la unió amb Castella, per haver fet tot el seu esclat la nostra literatura en produir-se la unió i trobar-se, per contra, en moments de creixença el pensament castellà, per haver-se produït totes les nostres grans obres abans de la impremta, per la importància que el tron donà a Castella, pel caràcter castellà somiador de grandeses, que congenià millor amb l'esperit del Renaixement que no pas el nostre, amic de la llibertat casolana i de la vida pairal. I, 530s.
Vide RENAIXEMENT.
DECADÈNCIA SOCIAL. Les èpoques de d. s. de costums flonjos i aviciats solen tenir també el gust de la violència. Tertul·lià fustigava l'afemellament dels romans i alhora llur crueltat. I, 139.
DECADENTISME. És una exhibició, no d'una depuració artística, sinó d'una impressionabilitat malaltissa, d'un nerviosisme. II, 461.
DECADENTISME ARTÍSTIC. Vide PESSIMISME ARTÍSTIC.
DECÀLEG. És la llei que dóna l'equilibri entre les diferents forces que formen la vida humana. Voler canviar la societat canviant el D. és matar-la. Quan el D. és observat, la societat viu i la civilització és més forta. V, 129s.
És el fonament de la societat. Per restaurar la vida social i elevar el poble, cal fer-lo regnar en els cors. Ha de resoldre en última instància tota qüestió moral i de justícia. Eliminar-lo, com vol fer el socialisme, és un punt d'aquells que Déu no ha deixat a les disputes dels homes, perquè el D. és la base de la societat. V, 130s.
Compilació jurídica de sant Ramon de Penyafort. No és obra ori-

ginal, però demostra el seu caràcter moderat i equitatiu. És dret supletori a Catalunya. I, 396s, 682.

Disposaven que, en el cas d'un rei heretge, el Papa podia absoldre els súbdits del jurament de fidelitat. I, 573s.

DEFENSA. L'amor a l'Església no demana el renunciament a defensar els propis drets. I, 403.

«DEFENSOR CIVITATIS». Es donava aquest títol en temps de les invasions dels bàrbars. Sovint el tenien els bisbes. Avui hauria de donar-se a Lleó XIII, defensor de la societat moderna contra liberals i anarquistes, en ensenyar els fonaments sòlids de l'Estat: els títols de l'autoritat, l'obediència i la raó per damunt de la força. III, 660.

DEIXEBLES. Els veritables d. de Jesucrist no el segueixen pels miracles ni per la saviesa, sinó per aconseguir la santedat. VIII, 42.

DEJUNI. Hi ha qui es dóna a l'excessiu d. i penitència per llamineria de plaers espirituals, que no lliguen amb el massa menjar i beure. Així ho feia santa Paula, renyada per sant Jeroni. II, 577.

El d. dóna ales a l'esperit, que no pot elevar-se amb el pes de la carn. Recordi's l'exemple de molts sants. III, 703.

És el mitjà més eficaç per aconseguir la virtut de la penitència. Per això l'imposa l'Església. El d. dóna dolcesa a l'esperit, augmenta la devoció i enforteix l'ànima unint-la amb Déu. III, 755.

És la forma típica de la penitència, ja que significa l'oposició als excessos carnals, font principal del pecat. IV, 523s.

És una dieta per guarir l'ànima de la insubordinació de les passions, l'egoisme i l'ambició brutal. Fa florir la caritat més heroica en bé del proïsme i per la glòria de Déu. Res no espiritualitza tant com el d. Els sants —els qui més han penetrat el secret de les coses divines— han tingut el do de l'austeritat i de la vida penitent. IV, 525.

No tots els homes l'han de practicar en grau heroic; però tothom ha de tenir l'esperit de la mortificació corporal. L'Església dispensa el d. a moltes persones per raó del treball que fan o per la pobresa, la malaltia, etc. Atempera a les condicions dels temps i de les persones les prescripcions sobre el d.; però no dispensa de l'esperit de mortificació corporal necessari per a salvar-se. IV, 525.

DEJUNI ECLESIÀSTIC. Es basa en la llei natural, en la incompatibilitat entre el ventre i les altes funcions de l'esperit. És un règim medicinal (gimnàstica) de l'esperit, per tal que l'home aprengui a dominar-se. Si no es domina en el menjar i beure, tampoc no ho farà en la luxúria, tan relacionada amb la gola; ni ho farà amb els altres instints forts. Serveix també per a oferir satisfacció pels pecats. L'home, amb el d., adquireix energia espiritual. II, 578.

DEJUNIS I ABSTINÈNCIES. La llei eclesiàstica dels d. i a. ha estat mitigada per Benet XV. L'Església sempre adapta les seves lleis a les condicions i circumstàncies dels temps. Més que la mortificació per ella mateixa, és meritòria l'obediència a la llei de l'Església. És molt recomanable el dejuni voluntari. Hi ha raons que justifiquen la mitigació i els canvis en la llei eclesiàstica dels d. i a.: manca d'oli en algunes regions, viatges freqüents, etc. VII, 460-463. IX, 204-206.

Són una dieta contra les malalties de l'ànima: el desenfrenament de les passions. Reprimeixen els vicis, eleven l'esperit i aconsegueixen les virtuts i els premis. IV, 78-80.

Vide PENITÈNCIA.

DELARIS, ENRIC. El germà E. D. va fundar el Col·legi dels Germans de les Escoles Cristianes de Manlleu. Dedicà cinquanta anys de la seva vida a l'educació dels joves de Manlleu. Era un home abnegat i un religiós de molta pietat. IX, 197-199.

DELLA CHIESA, JAUME. VII, 385.

DEMANAR. D. en els sermons té l'inconvenient de fer-los menyspreables, quan es presenten heretges o contrincants que ofereixen donar als oients, en lloc de d. Els donadors sempre arrossegaran més gent que no pas els demanadors (sant Vicenç Ferrer). Se'n valdrà l'Anticrist contra els cristians. I, 519.

DEMOCRÀCIA. La participació del poble en el govern és ensenyada per sant Tomàs i era practicada a Catalunya durant el segle XIII, amb Jaume I el Conqueridor. I, 412.

Balmes estimava la d. I, 712.

Ha de ser regionalista. II, 107.

És un procediment democràtic per excel·lència elegir els càrrecs, no pel naixement, sinó pels mèrits personals. II, 126.

L'Església oposa la d. cristiana a la maçònico-liberal. L'obtingué a l'Edat Mitjana. Recordi's l'obra de sant Francesc d'Assís en els municipis d'Itàlia (era la instauració pràctica de la llibertat, la igualtat i la fraternitat) i els Ordes Tercers. I, 120.

És l'aspiració del nostre segle: fer participar a tothom dels béns de la veritat i la il·lustració. Ho compleix el cristianisme. II, 24s.

El millor argument a favor de la d. avui potser és el fet de no haver-hi cap classe ni cap grup d'homes que es puguin gloriar de posseir la saviesa. Un diluvi de lletra ho cobreix tot. III, 657s.

Les modernes d. volen governar l'Església, ni més ni menys que els sistemes anteriors. V, 102.

L'Església n'ha parlat, no en tant que és un sistema de govern amb predomini d'una classe, sinó com a necessitat d'ajudar el poble ínfim a elevar-se espiritualment, moralment i econòmicament. Cal explicar als catòlics què és la d., perquè tinguin una norma de conducata en les seves relacions amb la vida pública. V, 102s.

En el fons, com totes les qüestions humanes, és una qüestió espiritual i religiosa. Cal resoldre-la a la llum de Déu. V, 106.

Lleó XIII parla de dues d. que mai no s'avindran, la socialista i la cristiana. V, 106.

Ha de respectar la naturalesa i la llei natural, car només regint-se per la naturalesa amb què Déu l'ha creat, l'home pot ser autònom. V, 124.

La d. ha de ser social: la riquesa és per als pobres, la saviesa per als ignorants. VI, 438.

L'Església no diu qui ha d'exercir l'autoritat, però és amiga de la d. Té, com Crist, preferència pels pobres i els humils i procura la seva elevació. La seva jerarquia és oberta a totes les classes. L'Evangeli que l'Església predica és eminentment popular, hi consten divinament els drets dels obrers, dels pobres i dels desemparats. III, 177s.

Sovint s'ha practicat entre nosaltres una d. purament verbal i formalista, no gens pràctica: una d. que ha negat la llibertat i l'exercici dels drets a grups de ciutadans. Cal fomentar les associacions que procurin satisfer les veritables necessitats del poble, com han fet els catòlics d'Alemanya, que han treballat pel bé de la societat més amb obres que amb paraules. III, 189-191.

Vide SACERDOCI.

DEMOCRÀCIA CATALANA. Les classes populars d'industrials i mercaders de

Catalunya foren superiors a la noblesa feudal. Catalunya era un poble en creixença. En bona part, aquest esperit l'infongué l'Església. Els Papes confiaven en Catalunya (croada d'Almeria a precs de Pasqual II). I, 374.

L'esperit democràtic de Catalunya i, en general, d'Europa a l'Edat Mitjana, es prova amb «El Concili» de Llull. Adverteix planerament i dóna avisos —que avui passarien per irrespectuosos— a les més elevades jerarquies. I, 481.

Balmes l'estimà. Recorda la «Proclamació Catòlica» dels consellers de Barcelona enfront de Felip IV. I, 711.

DEMOCRÀCIA CRISTIANA. La que proclamen els Papes no és política (organitzada en partits, cosa deixada a la lliure discussió), sinó social: el millorament humà (econòmic i cultural) dels humils. Es fonamenta en la igualtat dels homes per naturalesa, en les excel·lències dels uns sobre els altres per la virtut i altres mereixements, no per la riquesa o la casta. Té present l'home típic, Jesucrist, el més excel·lent de tots i al mateix temps obrer. Reclama la jerarquia. Es distingeix tant en l'Escriptura com en la Tradició per exaltar els homes humils i fer remarcar llur dignitat. Així alguns salms i el Magnificat. Posen la jerarquia —que serà definitiva en la pràctica de la virtut. V, 109s.

L'Església té orígens democràtics. Crist nasqué home del poble, pobre i humil. Estava profetitzat que evangelitzaria els pobres i escollí entre els pobres els seus col·laboradors. Cridà tothom a l'Església; però ensenyà la dificultat de salvar-se els rics. Els enemics del cristianisme, en temps primitiu, deien que sols es componia de pobrissalla. Entre els primers grups de cristians es practicava la comunitat de béns, cosa no obligatòria, ni practicada sempre, ni possible de practicar fora de grups de molta altura moral. Els pobres, acceptant resignats la pobresa, formen la classe privilegiada de l'Església. Tenen més facilitats de salvar-se. Per això cal dir, amb Lleó XIII, que la d. c. no és cap cosa nova, ans ve dels profetes i de Jesucrist. L'accepció de persones, donar preferència als rics, és condemnat per sant Jaume. En la jerarquia eclesiàstica, àdhuc en el pontificat suprem, sempre hi han tingut lloc els pobres. L'Església sostingué aferrissades lluites durant segles per evitar que els alts càrrecs eclesiàstics quedessin infeudats als rics o a determinades castes. La d. c. és la reivindicació que, a favor del poble i pel seu enaltiment, ha sostingut sempre l'Església, negant que els rics i els poderosos siguin els únics dignes de dirigir espiritualment els homes. V, 111-114.

L'Església té preferència pels pobres. Ja Sixt III dedicà el mosaic de Santa Maria la Major a la plebs i no al patriciat. Durant el feudalisme, defensà el poble, el treballador i el desvalgut. Amb sant Tomàs, proclamà la funció social de la riquesa, que ha de servir per al bé de tots i no sols del propietari. Així els béns materials han de ser distribuïts a tota la humanitat. En el gran segle de Lluís XIV, Bossuet, veu de l'Església, proclamava la suprema dignitat del pobre i l'obligació de servir-lo que tenen les classes superiors. La doctrina democràtica de Lleó XIII no és, doncs, una concessió a l'esperit del segle, sinó l'aplicació d'uns principis eterns (de l'Antic i del Nou Testament) a la societat present. Sense la vigilància de l'Evangeli, no hi hauria democràcia ni civilització. Aquestes no exis-

teixen on la Bíblia no és el llibre de text. V, 120ss.

Neix d'aquell manament que és essencial al cristianisme: «Estimaràs el proïsme com a tu mateix». V, 132.

DEMOCRÀCIA LIBERAL. És hipòcrita. El poble governa de paraula. De fet, els governants ho mouen tot, segons llur voluntat. I, 573.

DEMOCRÀCIA REVOLUCIONÀRIA. Ha estat infecunda, perquè no ha tingut amor, com a anticristiana. Ha matat el patriotisme. II, 44.

DEMOCRÀCIA SOCIALISTA. Vide SOCIALISME.

DEMOCRATITZACIÓ CULTURAL I CIENTÍFICA. Vide VULGARITZACIÓ CIENTÍFICA.

DEMÒSTENES. I, 497. II, 379.

DEMOSTRACIÓ. Per causa, per efecte i per equació («quia», «propter quod», «per aequiparantiam»). Aquesta darrera és la que prefereixen els temperaments místics i aquella amb què Ramon Llull ho volia provar tot. I, 419s.

DENIFLE, ENRIC. I, 423.

DEPENDÈNCIA. La d., tant de les lleis que regulen la vida com del primer principi ordenador, equival a vida i llibertat per als éssers. II, 251.

Tot ho tenim donat per Déu. Una malaltia destrueix les nostres facultats sense que hi puguem fer res. II, 500.

DESAMORTITZACIÓ. Les lleis liberals de la d. de béns eclesiàstics es van fer en dany i perjudici dels pobles i dels pobres. L'Església administrava els béns dels pobres. Es van fomentar les grans fortunes dels particulars amb la d. I, 121.

DESCARTES. I, 490, 691. IV, 39, 41, 49, 50.

DESCHAMPS. I, 222.

DESCOBRIMENT. Vide INVENT.

DESCRISTIANITZACIÓ. Quan el diable treballa, Déu vetlla i procura el remei. Quan l'Islam amenaçava tot el món, envià sant Bernat. El mateix passà amb sant Ignasi i el protestantisme, amb la monja de Paray-le-Monial i la impietat moderna, etc. I, 47.

DESESPERACIÓ. Ve de la peresa espiritual. No aplicant la seva activitat a Déu, el peresós no s'acontenta amb res. Res no l'omple i sent fàstic de la vida. D'altra banda, els preceptes se li fan muntanyes, perquè es troba sense forces. II, 588s, II, 609.

Tot desesperat és un vençut, una baixa entre els qui lluiten per la vida. Així són els suïcides i els anarquistes. V, 534.

DESGRÀCIES. Sovint les d. tornen els homes i la societat a Déu. Fan veure que s'anava per mal camí. I, 70.

Amb desgràcies com les de Pompeia, la Martinica, etc., l'home s'adona que hi ha Déu, un Ésser superior que fa justícia, i se sent mogut a honrar-lo i aplacar-lo, si la passió no el cega totalment. IV, 737s.

DESHONEST. El d. és més repugnant dintre la família que no pas fora. II, 9.

DESIG. Les seves qualitats, la seva força, la seva relació amb la voluntat i la llibertat. III, 522ss.

DESIGUALTAT. Vide IGUALTAT.

DESOBEDIÈNCIA. És la perdició del món. Recordem els àngels dolents i Adam i Eva. Tot pecat és una d. IV, 368.

DESPOTISME. Es desenrotlla sobretot en les grans unitats. Un gran cos demana un gran esperit per viure normalment, i aquest avui difícilment es troba. I, 274.

En general, no altera les grans lleis de la societat. Les aplica a favor seu. Tira a terra un edifici i en construeix un de nou basant-se en les mateixes lleis d'equilibri i estabilitat. Però el comunisme altera les mateixes lleis naturals. IV, 680s.

Gràcies al cristianisme, el d. mai

no podrà ressuscitar d'una manera duradora. Les nacions més avançades tenen més tendència a apartar-se'n. V, 435.

Vide PODER POLÍTIC.

DESPULLAMENT. Vide POBRESA.

DETERMINISME ARTÍSTIC. Vol suplir el que feia el fat entre els artistes antics. Encadena l'home a les lleis de la matèria. Però el fat era artístic prerquè era un reflex de l'Infinit sobre el món, i el d. a. apaga tota llum espiritual i és artísticament estèril. II, 267s.

El d. a. vol que l'obra surti totalment del lloc i de l'època. Això mata la dignitat de l'artista, que és esperit lliure. II, 329s.

Vide ESTÈTICA DE TAINE.

DÉU. Estima l'home i el vol salvar, malgrat les ingratituds d'aquest. I, 22.

Els qui més han mirat D. són els qui han aprofundit més en l'home i més l'han entès. Regint-se per D., Creador, l'home pot trobar la coordinació de les voluntats, la pau i el bé social. D. governa la societat. I, 27.

Quan D. deixa de ser estimat, també deixen de ser-ho la pàtria, la família, etc. Ve el divorci i la prohibició de la llibertat d'ensenyament i d'educar. I, 71.

És immediat, indígena de cada poble. Hi parla la seva llengua, hi viu. D'aquí ve que s'hagi de fer conèixer en la llengua del país. I, 258s.

És intel·ligència infinita. Per tant, és amor infinit i felicitat infinita (Ausiàs March). I, 591s.

No podem comprendre'l (Ausiàs March). I, 608.

És l'únic ésser pròpiament autònom i que és llei de si mateix. II, 198s.

Encara que sigui poc el que puguem saber de D., el seu coneixement ens satisfà més que el de les coses naturals (Aristòtil). II, 235.

Atreu universalment els homes. La seva idea és sempre actual en la humanitat. L'art no ha fet sinó sostenir en el món la llum divina, més o menys alterada. Sempre ha aspirat al suprem ideal de bellesa. II, 384.

Ha volgut manifestar la seva bellesa a través de l'art; la seva veritat, a través de la filosofia. Ha assenyalat a cada cosa una funció en bé del nostre llinatge. II, 384.

Tots els éssers es refereixen a D. Ell és la regla de tots i els dóna unitat i harmonia. Déu és Amor i Bellesa, i per això aquesta unitat es realitza en l'amor de tots i en la bellesa que reflecteixen d'ell i que activa l'amor. II, 388s.

És la felicitat de l'home. S'ateny per la contemplació. II, 585s, 611.

No té memòria ni passat, perquè això no és acció. Déu és acció pura. II, 615s.

El qui miri les coses del món a la llum de D. sabrà donar-los el valor que tenen. Sabrà mantenir-se ferm en el moviment de les coses i les passions. III, 716s.

Compensa amb escreix tot sacrifici que es fa per ell. III, 643s.

Estimar D. no priva d'estimar els altres homes. Al revés: la caritat divina reforça l'afecció humana. Els sants en són exemple. III, 731.

És una via per a conèixer D. anar-li traient tota imperfecció («per remotionem», segons sant Tomàs), fins a restar tan sols l'acte pur, la tenebra lluminosa (Xavier Llorens). III, 550.

L'existència de D. es prova no sols pel principi de causalitat, ans també per una sèrie de fets de la consciència (la vergonya, el remordiment, l'instint de l'oració), altrament inexplicables. III, 552.

L'home que blasfema o nega Déu

és pitjor que els gossos, perquè no coneix el seu Amo. III, 554.

L'home ha de reconèixer la sobirania universal de D. És un deure elemental que tothom pot conèixer. IV, 66.

És l'ésser més íntim de cadascú. En l'oració comunica els seus grans secrets. El cristià té les majors intimitats amb Jesucrist, que, quan prega, l'il·lumina internament. IV, 146s.

És immens i veu els nostres pensaments. IV, 167.

Es féu home pel seu amor infinit a l'home. IV, 169.

Sols D. té tota la perfecció possible. Més: és font de tota perfecció. Les excel·lències de la terra vénen d'ell, són la seva petjada en el món. Per mitjà d'elles coneixem el Creador. IV, 173.

És etern i immutable. No pot envellir ni créixer. IV, 176.

Cap criatura no l'ha estimat com cal. L'amor correspon al coneixement. Com més coneguda és una cosa més s'estima. Els homes coneixen D. i poden estimar-lo; els àngels el coneixen més i l'estimen més. Maria, amb enteniment quasi diví, el coneix més que totes les criatures i l'estima molt més. Així i tot, D. és infinitament més estimable, i sols el Cor de Jesús, cor de Déu, ha pogut estimar D. com cal, perquè és D. IV, 182s.

És pacient perquè és etern (sant Agustí). IV, 194.

És sempre el mateix i no canvia. No té mobilitat de passions. IV, 199.

És impassible. No pot tenir tristeses ni amargors. IV, 200.

Tots els atributs de D. vénen a ser diferents vistes d'un sol Amor immens. «Déu és Amor.» IV, 249.

Els atributs de D. han de ser venerats per l'home: la saviesa, amb què tot ho governa; l'omnipotència, amb què mou i dirigeix el món; la justícia, amb què castiga i premia eternament. Però allò que més hem de venerar en D. és l'amor. Per ell existim. Som fruit de l'amor de D. Aquest amor habita en el Sagrat Cor de Jesús, del qual, doncs, hem de ser molt devots. IV, 248s.

Els sants no poden separar-se de D. Ho donen tot, àdhuc la vida, abans de perdre'l. IV, 364.

El fi de tota la vida de pietat i pràctiques cristianes és unir-nos amb D. Qui té D. té tots els béns. Qui no té D., per ric que sigui, és un miserable. IV, 393.

Tot es troba i viu en Déu. Fora d'ell només hi ha el pecat. III, 753.

Tota relació entre l'home i D. és lluminosa, perquè D. és la llum de l'home, i Crist és «la llum veritable que il·lumina tots els qui vénen en aquest món». Quan Moisès baixà del Sinaí, després de parlar amb D., li sortien del front dos raigs lluminosos. Mentre durà la conferència, la muntanya semblava encesa. Quan Crist convertí sant Pau, l'il·luminà fins a cegar-lo. I els qui estan més en contacte amb D. —els sants— els representem voltats de llum. IV, 504s.

En parlen tots els éssers: materials i espirituals, naturals i sobrenaturals, bons i dolents. Tota l'existència no és més que la llum de D. o l'ombra de D. Així com el que veiem és la llum del sol o la seva ombra. D., així, camina sobre els abismes. Els homes desequilibrats que senten l'atracció de l'abisme del mal, s'hi llencen, fugint i renegant de D. IV, 735s.

La força és un atribut de Déu, i per això l'home veu Déu en el desplegament de les grans forces naturals. Els profetes diuen que el tro i el soroll de la tempesta són la veu de Déu. La llei del Decàleg es dóna

al poble hebreu entre llamps i trons. Al Calvari també les forces de la natura feren eco a la veu de D. Els grans cataclismes, les revolucions, etc., ens manifesten el poder i la justícia de D. Davant aquestes grans forces, l'home comprèn que hi ha quelcom que li és superior i que mai no podrà dominar. Després del cop, D. fa brollar en l'home el sentiment filial. IV, 737s.

Pel seu poder i majestat espantava els pobles antics; però no els cristians, perquè s'ha fet germà nostre, encarnant-se. IV, 747.

L'home, fill de D., només pot trobar repòs en D. Les gràcies materials poden entretenir-lo, però no omplir-lo. L'origen governa tota la vida de l'ésser. IV, 761s.

És la puresa essencial, perquè és la llum. És tanta la seva puresa, que totes les coses poden contemplar-se en la seva substància. El «Deus meus et omnia» de sant Francesc ho tenia en compte. En el cel veurem totes les coses en D. V, 36s.

És l'únic que pot satisfer l'home. Totes les criatures han rebut una participació de D. (sant Tomàs). Unes sols l'existència o el coneixement del concret. Sols l'home ha rebut el coneixement de l'infinit o universal. Per això no s'acontenta amb menys que amb la possessió de l'Infinit. Per això vivim de la paraula de D., que és la fe catòlica. V, 170s.

L'home no el pot conèxer, si ell no se li manifesta. És superior a nosaltres, no està subjecte a les lleis del nostre enteniment. L'artífex comprèn l'obra, però l'obra no comprèn l'artífex. V, 181s.

És l'únic ésser viu que no s'ha d'alimentar, perquè és vida substancial i font de tota vida. V, 216.

És el principi suprem de la jerarquia dels éssers, en tots els aspectes de l'ésser i de la vida. Sobretot, en el sobrenatural de la santedat. Davant la grandiositat de les manifestacions d'ésser i de vida —paisatges, revolucions, etc.—, hom sent l'impuls d'exclamar com el profeta: «Sant, Sant, Sant!». V, 235.

És necessari i benèfic als altres éssers. Robespierre va haver de reclamar-lo com a principi suprem de tota jerarquia. V, 235.

És al cim de la jerarquia de la santedat. S'encarnà perquè l'home entrés en aquesta jerarquia. V, 249.

És la veritat. Si es nega la veritat es nega D. V, 299s.

Sense D. no hi ha unitat en el llinatge humà. V, 303s.

És font de vida i d'activitat. V, 329s.

És acte pur, un Ésser infinit d'essencial activitat. Comunica la seva vida d'una manera sublim, sense perdre res de la seva vida pròpia. V, 337.

Coneixent Déu ens coneixem millor nosaltres mateixos. V, 337s.

En Déu trobem la plenitud de la vida i de la felicitat. Fora d'ell caiem en el nihilisme. La realitat que es mou, actua i fa progressar ve de D., font màxima d'activitat i de vida. V, 343.

Qui creu en Déu i no l'adora comet la màxima injúria contra la divinitat. V, 372.

És remunerador. Premia els bons i castiga els dolents en l'altra vida. La fe en D. inclou necessàriament aquesta creença. V, 374.

D. tot ho té present en un «ara» etern. Pot disposar l'encadenament de les causes naturals de manera que serveixin per a l'obtenció dels seus fins providencials. V, 424.

D., lluny d'admetre sacrificis humans, se sacrificà per l'home. V, 434.

D. es manifesta en el món de moltes maneres: en la bellesa i l'harmo-

nia de la natura; però també donant ajuda als qui lluiten contra el mal i il·luminant la criatura racional. V, 532s.

L'aspiració més viva de l'home és cercar Déu. Però només Crist és el camí que porta al Pare. Per això qui rebutja Crist, no pot trobar Déu. Va per camins extraviats i fins cau en l'anarquisme. És un mort que propaga la mort. No va per camins humans, perquè només en Jesús hi ha l'essència de la humanitat. VI, 111s.

D. és l'ésser infinit. Per això la negació de D. és el buit infinit, el nihilisme absolut. Si es treu D., tot queda a les fosques. VI, 124.

Molts de tot en fan D., divinitzen la natura. Però, si tot és Déu, Déu no és res. Déu significa superioritat i imposa jerarquia. VI, 233.

Cap secta no podrà esborrar de la humanitat la creença en Déu. VI, 439.

En D. l'amor als altres neix de l'amor a si mateix. És plenitud, dóna vida perquè estima. Ho fa sense desprendre's de res d'ell mateix. És immutable. VI, 458.

D. no té passions o afeccions, que ens treuen de nosaltres mateixos i, si són fortes, ens maten. Passió és aspiració al que no tenim o repugnància a veure'ns privats del que tenim. Però, com a quietud en el bé volgut, en sentit intel·lectual o espiritual, també hi ha passions en D. Només hi ha en D. les passions d'amor i goig. D. essent plenitud d'amor i de bé, no podia permetre que el seu amor fos estèril. L'amor el fa obrar. Estima les criatures a proporció del seu obrar. La redempció és obra d'amor i ens uneix íntimament amb D. VI, 458s.

En la multiplicació dels pans i els peixos la multitud seguia Crist, perquè sentia necessitat de Déu. Tothom en té necessitat. Cada any ens dóna el pa: fa que els grans de blat germinin. I ens ofereix l'Eucaristia. amb les paraules d'abandonament pronunciades des de la creu, Crist ens fa comprendre aquesta necessitat. Les persones més espirituals també han passat per aquests sentiments de desolació. El remei és la fe i la pietat confiada. VIII, 146s.

Immutabilitat i activitat són dos atributs de D. No canvia i és el principi de tot moviment. Per això totes les coses creades, mutables i vàries, vénen a tocar-se en el principi etern que és D., fundador dels pobles enllà dels segles. VIII, 443.

Els assumptes més interessants i que mouen més els pobles són aquells en què l'interès diví s'ajunta a l'interès humà. D. és l'interès suprem de la humanitat i de cada home i és allò de més íntim que hi ha en l'home. Quan s'ajunten l'interès diví i l'interès humà, els sentiments humans arriben al capdamunt. IX, 25, 30.

Els qui neguen D. o en prescindeixen són sectaris, perquè passen per alt una part o secció de la realitat. III, 304.

La filosofia cristiana prova l'existència de Déu per la criatura racional, per la idea de l'infinit i per l'ordre i la finalitat de l'univers. L'existència d'aquestes realitats no suposa una infusió de l'Ésser en el nostre ésser. No és acceptable el panteisme. No és identificable l'esperit amb la matèria. No hi ha identificació dels éssers en el Tot: la víctima no és l'assassí. Hi ha un Esperit creador de l'univers que ha fet sortir les coses del no-res. III, 463-470.

Vide INFINIT, SANTEDAT, GLÒRIA DE DÉU, PACIÈNCIA, ATEISME, ESPERANÇA, COR DE JESÚS, FE, MISTERIS, CIÈNCIA, AMOR DE DÉU, RESIGNACIÓ, VIDA, LLUM, NOM DE DÉU, FILOSOFIA ANTIGA.

DEURES. Tots els cristians tenen d. especials segons el seu estat de vida: pares de família, religiosos, etc. IX, 81.

DEVOCIÓ. Les d. en castellà no ajuden a fer populars, pròpies i íntimes de cadascú les idees religioses i les festes de l'Església. IV, 165.

Hi ha d. que semblen cosa de dones (com la que es té a la infantesa de Jesús, a sant Josep acariciant l'Infant, etc.) i han il·luminat més els esperits que les sàvies demostracions de la ciència. IV, 360.

En els grans herois del cristianisme (màrtirs, doctors, homes d'Estat, etc.) trobem sempre la d., començant per Jesucrist. És el deure fonamental del cristià: servir i estimar Déu per damunt de tot. Sense practicar actes de devoció, guanya terreny la indiferència religiosa i disminueix la fe. Es fomenta amb el coneixement de Déu i d'un mateix. Ha d'existir en les famílies. VIII, 268s.

Amb el culte, l'Església es proposa fomentar la d., que és el camí que ens porta a Déu. Cal fomentar, sobretot, la d. a l'Eucaristia, amb què Crist se sacrifica pels homes i s'uneix amb ells. Més que de falta de fe, avui patim de falta de pràctiques piadoses. Molts diuen que són cristians, però no practiquen actes de d. Això fa que vagin oblidant-se de Déu. Les famílies cristianes de debò fomenten la fe i la pietat dels seus fills amb pràctiques devotes, sobretot amb la recepció freqüent de l'Eucaristia. Cal freqüentar la companyia de Jesucrist amb la Comunió i amb les visites al Santíssim. VIII, 329-331, 353-356.

La veritable d. consisteix a oferir-se i consagrar-se a Déu interiorment i exteriorment, no únicament dedicar-se a resos vocals. IX, 20.

Crist sembra la d. entre els homes, però el món malmet i desaprofita la llavor. Per mantenir i fomentar la d. cal considerar la bondat de Déu i els defectes i pecats propis. La distracció mundana desfà l'home; fins, de vegades, el porta al suïcidi. Cal que s'estengui pel món la virtut dels claustres. Ara, en moltes cases, fins es treuen o s'amaguen les imatges. IX, 20-23.

Vide PRÀCTIQUES PIADOSES, PIETAT.

DIABLE. Té domini sobre els pobles no cristians. Introduí la màgia com el culte que li escau (Ll. Vives). I, 655.

Atreu l'esperit de l'home, no per convicció i il·luminació, sinó per suggestió i seducció. És tenebrós per naturalesa en els seus procediments. La seva atracció és la de l'abisme. II, 246s.

És objecte estètic, perquè suposa l'existència de l'Infinit (Déu), ni que sigui per combatre'l. És l'ombra que dóna relleu a la llum. II, 263.

Les seves obres (les sectes que ell inspira) no són eternes. A l'últim triomfa l'Església. I, 127.

Déu permet, de vegades —per a més mèrit d'ells mateixos— que el d. molesti externament o físicament els homes de virtut heroica, els quals, pel domini que han obtingut sobre els seus instints i moviments, guadirien d'una pau molt gran ja en aquesta vida. III, 742.

Déu permet que intervingui en les coses del món, per provar i enfortir la voluntat humana. III, 687.

Tempta l'home amb molts mitjans. Té els seus predicadors i auxiliars en el món. Molts el segueixen, ja que l'home és una mena d'animal gregari. El d. amenaça amb el menyspreu dels altres aquells que li oposen resistència. IV, 245s.

Quedar vençut pel pecat en les lluites contra el d. porta a una esclavitud més dura que no pas la po-

lítica, car l'home perjudica l'home per circumstàncies accidentals i passatgeres, mentre que el d. té, contra l'home, una enemistat que surt de la seva mateixa naturalesa pervertida. IV, 512.

Per tal de vèncer l'esperit del mal que ens empeny al pecat i ens esclavitza, cal emprar el remei que indicà Jesús quan tragué el d. d'un jove, a qui els Apòstols no havien pogut alliberar: fe, oració i penitència. IV, 512s.

Sempre ha treballat per apoderarse del nostre cor i fer-nos pecar. En donen testimoni la sagrada Escriptura i la Tradició. I tots hem sentit l'externa excitació al mal, les insinuacions d'un mal conseller que ens vénen de fora i afavoreixen les nostres inclinacions perverses. En circumstàncies crítiques, hem experimentat l'horror i alhora l'encís del pecat. L'enemic ens presenta unes aparences dolces, però després descobreix la seva malícia, quan ens té esclaus seus. Instintivament, cerquem refugi en Déu. Les armes per a defensar-nos són oració i penitència. IV, 512ss.

Prenent la civilització com a arma, disfressat a la moderna, el d. sovint aconsegueix regnar en el cor de l'home. Es vesteix d'àngel de llum. Com que molts cristians es troben en contacte amb el món i, en bona part, l'han de seguir, es disfressa a la moda corrent. Tempta de maneres diferents el sacerdot i el comerciant o industrial, el ric i el pobre. IV, 596.

És molt bon dialèctic i sap fer ús de tots els sofismes. Quan un discuteix amb les excitacions passionals, promogudes sovint pel d., sempre en surt perdent. Cal tancar de cop. IV, 651s.

Entre el d. i la bèstia hi ha una relació íntima, i per això els artistes presenten el d. en figura bestial. El d., encara que es presenti en forma elegant i seductora, té per finalitat bestialitzar els homes, fer que no es tinguin per fills de Déu. IV, 731.

Sap disfressar-se i presentar-se segons els gustos i la cultura de cadascú, sap fer distinció de classes. V, 426.

És la mona de Déu. Estrafà les grans lleis de la vida i de la fe, com és ara l'amor. V, 469.

Crist té poder sobre el d. El domini del d. augmenta quan disminueix l'esperit cristià. El d. posseix l'home amb el pecat. Llavors l'home és sord i mut, no sap parlar amb Déu ni pot escoltar la seva paraula. És també paralític: veu el bé i no el sap seguir. El pecat debilita i predisposa a la recaiguda, entristeix. Salva i enforteix la devoció a Maria. VIII, 19-22.

La influència del d. en el món és innegable, per bé que els casos de possessió fossin més freqüents fins al temps de Crist. Molts moderns no creuen en el d. ni en la seva influència; però hi ha sectes que li donen culte. El d. té influència en les accions humanes i domina l'home amb el pecat. VIII, 120s.

És el Príncep del món enemic de Crist i hi domina. Se li tributa culte, abans amb la idolatria i ara per part de la maçoneria i algunes sectes, fins quan es nega la seva existència. Influeix sobre l'home i el tempta, l'esclavitza amb el pecat. Les vides dels sants en són testimoni. La impugnació diabòlica continuarà fins a la fi del món, amb formes i modes diverses. «Ens volta com un lleó per devorar-nos.» En el baptisme vam renunciar a les seves seduccions per boca dels padrins. Ratifiquem la promesa i complim-la. Invoquem l'auxili de Maria, ven-

cedora de la serp infernal. VIII, 188-190.

Actua en l'home, el tempta i el vol posseir per odi a Déu. El posseeix amb el pecat. El fa mut, sord, cec i paralític per al bé. VIII, 284-287.

Vide SEGLE XIX, ESPERITS, SATANISME, SATANÀS, TEMPTACIONS, ODI.

DIAGO. I, 348, 381, 382, 391, 393, 395, 411, 507, 514, 522.

DIALECTES. Solen ser molts a cada nació, però un n'és el principal. A Espanya, el «carpetà» —castellà— (Ll. Vives). I, 631.

DIALÈCTICA. L'escolàstica decadent la féu alambinada, massa tècnica. És millor la de Ll. Vives i de Balmes. Popular, exposa les formes racionals i necessàries. I, 639.

DIANA. Deessa caçadora i casta, segons els antics. L'exercici corporal afavoreix la castedat. II, 279, 537, 595.

DIANOÈCTICA. Segons Xavier Llorens, és la facultat humana que treu la veritat mediatament —a través del raonament o el sil·logisme— dels primers principis evidents en ells mateixos. III, 563s.

DIARIS. Vide PERIÒDICS.

DIAZ, FROILÀ. II, 129.

DIBUIX. Els millors dibuixants empren poques línies, són simples i senzills. II, 399.

És bo d'ensenyar-lo a les noies. Així millora el seu gust per a moltes coses de què hauran d'ocupar-se. III, 626.

DIDIOT, JULES. IV, 293, 307, 310.

DIEGO DE CÁDIZ (BT.). VI, 44.

DIFAMACIÓ. El qui difama, encara que descobreixi mancaments certs del proïsme, està obligat a restituir la fama robada, tal com si es tractés de béns materials. El pecador ocult està en possessió justa de la seva fama. II, 560s.

DIFUNTS. Creiem que els seus esperits viuen i que podem comunicar-nos-hi. No a gratcient del mèdium, com volen els espiritistes, sinó tal com ensenya l'Església. La religió natural ha fet presentar ofrenes pels d. en tots els pobles i l'Església ens fa pregar per ells. Inconscientment, si més no, tothom creu en la vida dels morts. Molts incrèduls no passarien la nit al cementiri. IV, 77s.

Cal complir els encàrrecs dels d., sobretot si són d'ordre espiritual. VI, 70.

Una antiga litúrgia felicitava amb motiu de la mort, cantava l'al·leluia als difunts, perquè morint en la fe i en la caritat entren a la vida eterna. VI, 441.

És sant i saludable pregar pels d. La nostra caritat és universal i s'estén als vius i als morts. Amb els nostres sufragis contribuïm a la glòria de Déu i ens fem intercessors en el cel. IX, 67-69.

La disminució actual de llegats i fundacions pies en sufragi a favor dels difunts és un senyal de disminució de la fe. IX, 73.

DIGNITAT HUMANA. Vide FILIACIÓ DIVINA.

DIJOUS SANT. És el dia de la Comunió solemne del poble cristià. Llavors celebrem solemnement el sacrifici de Jesús, l'anyell diví immolat pels pecats del món. L'Església prepara aquest dia amb un temps de recolliment, d'oració i de penitència. V, 564.

Es fa el lavatori de peus en senyal de caritat. VIII, 290.

DILIGÈNCIA. Totes les virtuts i valors (la ciència, la riquesa, etc.) exigeixen d. II, 582s.

Vide PERESA.

DINER DE SANT PERE. És tan antic com l'Església. Ja en l'època apostòlica els fidels oferien diners pel sostenimment dels seus pastors. Avui és igualment necessari. Té per objecte assegurar la independència del

Papa, pastor de tots els fidels del món. El Papa no té els tresors que li atribueixen els enemics del catolicisme. En canvi, ha de mantenir les obres pontifícies, les Congregacions romanes, les acadèmies i els seminaris, etc. El Papa no imposa res, però els cristians tenim l'obligació moral d'ajudar-lo. VII, 220-223, 226-229.

DINERS. No són principi ordenador ni aglutinant de la societat. Al revés, són un instrument necessari que cal emprar amb molt de seny. I, 328.

DIOCLECIÀ. VI, 135.

DIÒGENES. III, 710.

DIÒGENES D'APOL·LÒNIA. III, 481.

DIONIS AREOPAGITA. I, 669. II, 300, 325, 364. IV, 440. V, 183. VIII, 446.

DIRECCIÓ ESPIRITUAL. Sant Vicenç Ferrer en proclama la necessitat (Tractat de la vida espiritual). I, 505.

DISCÒRDIA. Són constants en la família humana la lluita i la d. I, 25.

És la major ignomínia d'una casa. IV, 384.

DISCÚSSIÓ. Tot i estimular l'enteniment a cercar la llum de la veritat, sovint produeix el fum de la confusió. D'ella deriva la lleugeresa d'enteniment, el flux de paraules, la distracció mental, la manca de reflexió i de recolliment. Dóna un criteri poc assenyat a l'home que n'abusa. IV, 733.

DISSENSIONS SOCIALS. Són molt velles. Però avui hi ha dissensió entre els elements que per naturalesa haurien d'estar units. Abans obrers, clients i patrons anaven a la lluita units, avui lluiten entre ells (Le Play). II, 49s.

DISSIPACIÓ DE L'ESPERIT. La d. de l'e. en les realitats del món (riquesa, etc.) és un gran perill per a la salvació eterna. V, 369.

DISTRACCIONS. Les d. en la meditació poden venir de la vivesa natural de la imaginació, de l'estudi o de les atencions de la vida social. III, 712.

DIUMENGE. És el record i l'eco de la resurrecció de Crist, la gran festa dels cristians. IV, 133.

DIVENDRES SANT. És el dia dedicat a venerar solemnement la santa creu, signe i instrument de salvació eterna, que transforma el dolor en alegria, la ignomínia de la mort en la glòria de la vida. VII, 346.

Vide CREU.

DIVERSIONS. Jesús no conegué els passatemps honestos de la joventut, per tal d'ensenyar-nos a tots que cal divertir-se molt moderadament. IV, 215.

Fa pena sentir un cristià que es queixa perquè no es pot divertir. Ignora que Crist va viure entre dolors i que el criat no ha de ser més que l'amo. Cal recordar que el qui s'estima massa a si mateix mata la seva ànima, i a la inversa. Els plaers són metzines per a la vida de l'esperit. Imitem la mortificació de Jesucrist. IV, 215s.

Molts s'arruïnen per assistir a espectacles i prendre part en d. que després els deixaran amb la mateixa fam i set. S'acontenten de les engrunes que cauen de la taula de Déu (sant Joan de la Creu). V, 218.

DIVERSIONS CATALANES. Són senzilles, honestes i cristianes. Malauradament es van perdent, llevat de la sardana en la contrada empordanesa. Avui les d. prenen un caràcter uniforme, ço que vol dir que ens manca esperit propi. I, 299s.

DIVERSIONS PÚBLIQUES. Han de fomentar les bones inclinacions: el sentiment de família i de pàtria. Això s'aconsegueix quan són pròpies de la regió i s'adiuen al seu esperit. La desmoralització sempre ve de fora. I, 300s.

«DIVINA COMÈDIA». II, 483.

DIVORCI. Enric VIII d'Anglaterra, per divorciar-se de Caterina d'Aragó,

al·legà el text del Levític: «Frater non ducet uxorem fratris». I, 625.

Era molt corrent en la Roma decadent, i ho serà si va triomfant la influència maçònica. I, 103.

La llei del d., que s'ha establert a França i es predica a l'ateneu de Barcelona, és una institució de la civilització carnal; és contrària al bé públic, al de la família i al dels fills. Als carnals, els fills els fan nosa. VI 456s.

Vide FAMÍLIA.

DIVULGACIÓ. L'esperit popular de l'Edat Mitjana afavorí la d. de coneixements útils en el poble; en canvi, el Ranaixement l'entorpí. I, 630s.

Ll. Vives, que és aristòcrata i antipopular en literatura, vol fer planera la contemplació filosòfica, i es guia pel sentit comú. I, 639s.

Si la d. científica és excessiva, perjudica la ciència. Fa que la cultivin esperits lleugers i superficials. I, 684.

DOCILITAT. Ve de «docere». Significa la facilitat d'aprendre. Neix de l'amor, l'admiració i la confiança que es té a la persona del mestre. IV, 588s.

DOCTORS. Vide FILIACIÓ DIVINA.

DOCTRINA. Cal conformar la vida amb la d., com sant Joan Baptista quan predicava penitència al desert. IV, 405.

DOCTRINA CATÒLICA. No és nova en cap temps. Però les circumstàncies porten a declarar-la i il·lustrar-la successivament. És com el llibre dels set segells, que van rompent-se segons que van succeint-se els fets històrics (Rocabertí). II, 141s.

Vide TRADICIÓ.

DOCTRINA CRISTIANA. Vide JESUCRIST.

DOCTRINA PONTIFÍCIA. Modernament (Lleó XIII), la d. p. s'encamina a ordenar la vida social, a pacificar-la, amb què es mostra ostensiblement l'exercici de la funció sacerdotal del Papa. Entre l'odi dels partits i les classes socials, el Papa assenyala l'ordre bàsic de la concòrdia. III, 666s.

Vide PAPA, SANTA SEU.

DOCTRINA SOCIAL DE L'ESGLÉSIA. Vide QÜESTIÓ SOCIAL.

DOCUMENTS PONTIFICIS. Acaben sempre implorant l'auxili de Déu. És quelcom més que un formulisme curialesc. Hi ha dimonis que sols es poden vèncer amb oració i dejuni. Els mals socials d'avui són d'aquesta mena. I, 125.

DOGMA. La fe catòlica sempre ha estat la mateixa. Crist ensenyà els misteris de la fe explícitament; però deixà als homes i a l'Església la tasca de coordinar-los amb la raó humana. Aquest és el treball més colossal que han fet els homes. IV, 502s.

Els d. són immutables, però no perjudiquen el progrés moral. Donen unitat al llinatge humà. V, 292.

DOGMATISME. Quan s'anuncia entre nosaltres que es traurà tot d. de l'ensenyament públic, es vol dir que Espanya ha deixat de ser cristiana i que es vol eliminar de l'escola tot vestigi de cristianisme. Quan el mestre educa en una escola laica, sense dogmes, és que l'Estat l'ha fet sacerdot; però no li ha dit de quin déu. Llavors és difícil que tots els mestres s'avinguin. Si no hi ha per a tots un únic principi directiu de la vida, els d. es multipliquen. III, 424s.

Vide CONSCIÈNCIA.

DOLENTS. Són més nombrosos que els bons, i això en tots els ordres (Eiximenis). I, 554s.

DOLOR. Pertorba el cor de l'home i li fa perdre la tranquil·litat. Per mantenir-se sa i tranquil en el d., l'home ha de tenir confiança en Déu i estimar-lo. IV, 200.

L'home ha de cercar-lo modera-

dament, perquè fa entrar en reflexió, desprèn del món i porta a Déu. IV, 201.

Els homes fugen sempre del d. Tot ho fan per treure-se'l de sobre. L'activitat de la indústria, el comerç, etc., va encaminada a evitar el d., però el d. augmenta. L'home equivoca el camí. No l'evitarà per mitjà d'ell mateix, sinó recorrent a Déu, que és pare i envia el d. com a càstig. Crist diu: «Veniu a mi, jo us alleujaré». IV, 230s.

Crist és l'únic que ens el pot treure o alleujar, no sols perquè és Déu i és omnipotent, ans també perquè de la seva passió podem aprendre com ens hem de comportar enmig del d. a fi que ens resulti fructuós. IV, 231.

El d. és general en el món. Tota criatura gemega (sant Pau): l'infant i el vell, el ric i el pobre. Els nens no poden satisfer tots els capricis. Els diners i l'opulència no donen la felicitat. Els grans, a desgrat de llur experiència, creuen que el temps futur els portarà felicitat. Només en el Cor de Jesús trobarem un refugi obert contra els nostres d. IV, 241.

DOLORS DE MARIA. L'Encarnació representà per al Crist un gran d. expiatori. Per això el qui s'uneix a Crist participa també del seu dolor. Maria s'hi uní més que ningú, i el seu d. és superior al dels màrtirs. Però els seus mèrits i la seva glòria foren a proporció d'aquests d. «Beati qui lugent», sobretot per motius espirituals. VIII, 416-420.

Són molt llargs i terribles els d. de M. a causa de la passió del seu Fill. Els màrtirs i els sants han patit pels seus pecats, M. era innocent. Al peu de la creu hi havia l'amor innocent i l'amor penitent: Magdalena i Maria. Aquesta sofria íntimament unida al Fill, crucificada en la mateixa creu. Una resignació sense lenitiu. VIII, 438-441.

Els d. de M. ens acosten a la passió de Crist. M. sofrí molt amb la passió i adquirí el títol de «Consoladora dels afligits». Els seus d. van durar tota la vida. Però eren moderats per una alegria interior, perquè patia per amor. IX, 208-210.

Vide HOME, COR DE JESÚS, SOFRIMENT.

DOMÈNEC DE GUZMÁN (S.). Miracle d'una imatge de S. D. a Soriano (Nàpols). IX, 19s.

Mostrà amb l'exemple què és la veritable devoció. Passava nits senceres a l'església, amb el rosari va vèncer l'heretgia. Era «home del Senyor» (*Dominicus*). Per estendre en el món la devoció es va fundar el tercer orde. IX, 20s.

Vide I, 419, 496, 692. II, 47, 136. III, 11, 19, 21ss, 28, 33s, 58, 88, 175. IV, 69, 91ss, 104, 129, 137, 508. V, 404, 415. VI, 249, 288, 290ss, 297, 302, 315. VII, 61. VIII, 186, 345, 420, 431, 433, 446, 447, 451. IX, 18-23, 37, 40, 43, 47, 57, 97, 111s, 122, 135s, 164, 331, 381s, 419.

DOMINICS. Han estat sempre fidels a l'escola que té per base la unió de la raó i la fe. I, 64.

Queda demostrada la seva llibertat d'esperit amb el fet que les constitucions de l'orde no obliguin sota pena de pecat, La seva legislació, molt sòlida, ha fet que no hi hagués divisions entre els d. L'orde de sant Domènec és d'esperit més moral que jurídic. Això no obstant, aplicà el principi jurídic al dogma, amb els tribunals per inquirir heretges (idees). Fou com el dipòsit de la tradició romana. Catalunya li construí convents i li donà els seus fills més il·lustres. És de gran esperit assimilador, com Catalunya. Ho prova l'obra de sant Tomàs, escrita a precs del català sant Ramon de Penyafort. En establir els drets de Déu, puntualitzà els de l'home i la

seva dignitat. Per això és assimiladora, humanista i estima la llibertat (Lacordaire). És de gran cultura i ha conservat els antics monuments literaris. Per tot això, s'alià tan bé amb les classes populars —tan progressives— de Catalunya i estigué en lluita amb l'element feudal (heretgia albigesa del segle XIII). Aquest li féu alguns màrtirs. I, 375ss.

Combateren l'astrologia supersticiosa. Fra Nicolau Aymerich, en condemnar les obres d'Arnau de Vilanova, distingeix molt bé la seva teologia de la seva medicina. Condemna els errors teològics, però l'anomena «magnus medicus». I, 385s.

De bon començ, van mostrar un gran respecte a la naturalesa racional de l'home i infongueren els principis de la fe en el camp de la ciència. I, 390.

Educaren el rei Jaume I, el confessor i mestre del qual, nomenat per les Corts de Lleida, fou sant Ramon de Penyafort. I, 406s.

L'orde dels frares predicadors estigué identificat amb Jaume I el Conqueridor. I, 407s.

Els seus trets fonamentals: harmonització de l'element diví i l'humà (humanisme veritable i integral), domini directiu de la raó, esperit conservador i progressiu. No volgueren establir un Ordre Nou, sinó guardar el curs natural de les coses. Lleó XIII s'ha fet seu aquest esperit i amb ell tracta els grans problemes d'avui. No podien avenir-se amb la manera de ser de Ramon Llull. I, 408s, 418s.

Portaren Catalunya a la unitat de pensament. I, 434.

Educaren la nació catalana. El nostre sentit comú encaixa bé amb llur esperit, que els portà a imposar el sistema de sant Tomàs per ser el més sa i el més comú. I, 499.

Treballaren per aconseguir la unitat de pensament. I, 514.

Foren rectors del pensament català ponderat i racional. I, 536.

Combateren Arnau de Vilanova i l'il·luminisme. I, 544s.

Brillen, sobretot, per la virtut de la fe. VI, 249.

Es fa una ressenya de l'obra «Chronicon Ordinis Praedicatorum ab anno 1340 usque ad 1415. Fratris Petri de Arenys», recentment publicada pel P. Reichert, O.P. Conté notícies interessants sobre història de Catalunya i de l'Església: el Compromís de Casp, la predicació de sant Vicenç Ferrer i el Cisme d'Occident. VII, 68s.

El distintiu de la pietat dominicana és la llum o la resplendor de la saviesa: el culte de les veritats dogmàtiques informant la vida cristiana. La pietat dominicana fa un tot de la fe, la contemplació, l'estudi i la propagació i la defensa del dogma cristià. Les propagandes sectàries han titllat els d. de durs de cor per les seves institucions. Però la Inquisició és filla de l'amor. De fet, molts inquisidors foren màrtirs de la fe. IV, 93-95.

La pietat dominicana es distingeix per la devoció al rosari i pel culte eucarístic. IV, 91-100.

L'Orde dominic és l'Orde de la veritat i de la fe. Ha fomentat extraordinàriament el culte solemne a l'Eucaristia, el misteri de fe. IV, 98.

La pietat d'avui ha sofert les conseqüències de la decadència espiritual del nostre temps. Ès massa superficial i sentimental. Cal elevar l'esperit a les grans veritats de la fe, a Crist i a Maria. La pietat dominicana —devoció a l'Eucaristia i a la Mare de Déu— és cridada a aquesta obra de regeneració. IV, 99s.

El seus convents van ser, al Piri-

neu, com una muralla que no va permetre que es propagués a la nostra terra l'heretgia albigesa. IV, 128.

Vide FRARES PREDICADORS.

DONA. Té poc seny per naturalesa (Eiximenis). I, 554.

No pot parlar-se malament de la d., ni tenir-la per orada o falsa, perquè d. fou la Verge Maria i el seu Fill ha de jutjar-nos (Eiximenis). I, 560s.

És convenient que sàpiga llegir (Eiximenis). I, 581.

És creada «propter hominem». Aquest té naturalment una certa autoritat damunt d'ella (Eiximenis). I, 581s.

Amb menys força intel·lectual que l'home, té també menys passió. Aquesta és més fugissera. És més fàcil que l'apetit animal li domini la raó (Ausiàs March). I, 596.

Seria pedant, educada com Ll. Vives voldria. I, 651-653.

Té una gran influència en els costums i en la manera de ser de les coses cristianes. La d. cristiana manté, en les famílies, la flama de la pietat que dóna escalf a tota la vida pública i social. La d. ha d'imitar Maria per aquest motiu. IV, 563.

Exerceix la seva influència, no per la ciència o pel treball, sinó per la seva gràcia natural. És la seva força i la seva arma. Anacreó diu que la naturalesa ha donat banyes als braus, lleugeresa als cavalls, etc., i, a les dones, la gràcia, que és la força més gran. El Gènesi diu: «Per ella deixarà l'home el seu pare i la seva mare». V, 88.

És esca del pecat i principi de salvació. Per Maria ens ha vingut la salvació. Ens mostren aquesta antinòmia Eva i Maria, i a França darrerament, la profanació del santuari de París i la Mare de Déu de Lourdes. V, 407.

Els homes fan les lleis, les d. els costums, que són la humanitat vivent i obrant. Així la d. predisposa al compliment de la llei. VI, 128s.

El cristianisme ha contribuït a dignificar-la i a millorar la seva condició. VI, 131.

Avui hi ha qui té la pretensió que la d. es torni home i la fica a tot arreu. Però la influència de la d. ha d'exercir-se principalment dintre la família. VI, 143.

Contribuí a la caiguda del nostre llinatge i a la seva restauració. També ara contribueix a la formació de l'home cristià i del poble de Déu. Contribuí a donar als Macabeus la força per al martiri. VI, 153.

És doble la fecunditat de la dona, sobretot de la mare: corporal i espiritual. En la d. cristiana, la fecunditat espiritual hi ha de ser sempre, qualsevol que sigui el seu estat de vida. En els ordes religiosos femenins ha estat sempre extraordinària, tant en els contemplatius com en els de vida activa. VI, 130, 158s.

La d. intervé sempre en els fets transcendentals del nostre llinatge. Així Maria i Eva. VIII, 249.

És més fràgil que l'home. Si es lliura a les distraccions i diversions mundanes, s'oblida fàcilment de Déu. VIII, 407.

Influeix en tots els aspectes de la vida humana: literatura, política, indústria, moralitat, fe. I tant en l'ordre natural com en el sobrenatural. Al costat dels grans sants solem trobar les grans santes. Els fundadors de Congregacions solen tenir auxiliars femenins. L'auxiliar de Crist és Maria, corredemptora amb ell del llinatge humà. VIII, 420s.

Fins grans poetes i filòsofs no catòlics exalten la d. com a verge i com a mare. Així Goethe i el positivista Comte, el qual, en el seu sistema polític, organitza un culte a la Verge-Mare. Són un eco del poble

cristià, que invoca Maria, «vida, dolçura i esperança nostra». VIII, 448s.

En totes les grans obres humanes —també en les de l'Església— la d. hi té la seva part de glòria. IX, 46s, 49.

Quasi sempre, al costat d'un sant fundador, trobem una dona que espiritualment l'ha ajudat. III, 602s.

Crist va associar la dona d'una manera especial a l'obra de reparació del llinatge humà. Volgué que Maria i les santes d. l'acompanyessin al Calvari. VI, 185.

Vide DIBUIX, MARIA.

DONA BARCELONINA. A Barcelona les d. es donaren al luxe a causa del comerç amb Alexandria. Les d'estament comercial superaven les nobles, i això portà discòrdies (Ll. Vives). I, 653.

DON JOAN. II, 350.

DONOSO CORTES, JUAN. I, 712.

DONS SOBRENATURALS. Els d. s. que reberen els Apòstols i profetes, les il·luminacions extraordinàries, etc., no els feien irresponsables ni els eximien de la llei comuna. Els afavorits havien d'administrar llur tresor segons les normes ordinàries. I, com de fet, temien per les seves defallences i no es consideraven éssers superiors o semidéus. II, 336s.

DONZELLES. Vide JOVENTUT.

DOROTEA (Sta.). III, 31.

DOU. III, 574.

DOU, FRANCESC. III, 583.

DOU, IGNASI. I, 695, 696, 697.

DOU, IGNASI, fill de l'anterior. I 696.

DOU, RAMON. I, 696.

DOU, RAMON LLÀTZER DE. I, 683, 687, 692, 696, 698, 700, 704ss.

DOU, Marquès de. I, 695.

D'OVIDIO. III, 632.

DRAMA. Vide LLUITA.

DRAMES WAGNERIANS. L'èxit els ve de llur caràcter autònom i del relleu que hi prenen els mòbils psicològics. II, 464.

DRET. No és la vida del poble, sinó el seu efecte, bé que serveixi per a encarrilar-la i defensar-la. I, 329.

El d. millor i el més cristià és el que es basa en la consuetud i dóna vigència supletiva a l'equitat natural, com passà a Catalunya. I, 665.

La formació del d. o legislació és una activitat social i no una construcció especulativa. I, 665.

La seva declaració no pertany a cada ciutadà (vot individual), sinó als organismes naturals: Tal com l'aigua rega tots els camps, però passa per recs determinats. II, 13.

No es pot dir que sigui «sols un límit que l'interès col·lectiu posa a la independència individual» (Almirall). Falta l'element ètic. II, 98.

L'estudi del dret i les lleis prepara els homes per a dirigir l'activitat dels altres amb referència a la santificació. III, 673.

El d. coincideix amb la v. No el crea el poder públic, ans l'ha de respectar. Obra de Déu, té quelcom de diví. Evoluciona enllà de les generacions, com la mateixa vida. Dir que el d. coincideix amb la voluntar del legislador és assentar la tirania. Trepitjar un dret, tant a una víctima particular com a una institució, és una injustícia. El d. és eminentment històric, perquè la vida és història. Per això a Espanya cal respectar el d. regional, així com la política hi ha de respectar les persones i les institucions. III, 199-201.

Reclamen més que es respecti el dret els febles que els forts. VI, 386.

Vide EQUITAT, LLEI, PÀTRIA.

DRET CANÒNIC. Era supletori a Catalunya («Així bé statuhim» de 1599). I, 682.

La publicació de la «Bibliotheca Pontificia», per Rocabertí, fou molt important per a la ciència canònica. Reuní molts tractats (21 volums) d'autors antics per provar les prer-

rogatives del Papa contra els gal·licans. Salvà de perdre's algunes obres. II, 168.

Vide JESUCRIST, DRET NATURAL.

DRET CATALÀ. És pràctic. No és apriorista ni amic de codis savis. Observa la realitat. Es va formant a mesura que el poble creix i viu. I, 366s.

Els catalans estimen el d. c. Això l'ha conservat. I, 383.

És principalment consuetudinari. Per això pot anomenar-se dret o llei de la terra. Ha nascut de la societat, no del cervell d'un príncep. I, 664.

El poble se l'ha anat fent, a mesura que l'havia de menester, gràcies a la disposició de les Decretals (sant Ramon de Penyafort) segons la qual el sentit comú havia de suplir les consuetuds i el dret escrit. I, 665.

Preveia que, en alguns casos, el ciutadà podia venjar-se o fer-se justícia pel seu compte. I, 702.

Té grans semblances amb el romà. Ambdós admeten l'equitat natural. I, 703.

Vide CODI CIVIL.

DRET CATALÀ CIVIL I MERCANTIL. Fou conservat per Felip V. I, 707.

DRET CATALÀ PÚBLIC. Hi dóna més importància Callís que Fontanella, car aquest escrivia en plena decadència (segle XVII), si bé en parlava indirectament i amb amor. I, 679.

Tenia defectes que, no esmenats degudament i a temps, donaren lloc a l'abolició de l'autonomia de Catalunya per Felip V, àdhuc amb simpatia d'alguns catalans. I, 707.

Vide CATALUNYA.

DRET CONSUETUDINARI. És millor i més natural que el científic. El d. c. ha estat el de Catalunya, i li ha permès de desplegar el seu caràcter. I, 409s.

Era la categoria més noble del dret a Catalunya (Callís). I, 672.

DRET DE GENTS. Un protestant anglès demanà al Vaticà I que es promulgués solemnement. I, 70.

DRET I MORAL. El vincle jurídic és dur i el moral és blaníssim. El primer lliga des de fora per la força, el segon neix de la naturalesa i segueix el seu ritme. II, 83s.

El poder públic centralista i absorbent separa el d. de la m. Vol posar només vincles jurídics. I comet el sarcasme de dir que ho fa en nom de la llibertat. II, 83.

DRET NATURAL. Ni el dret consuetudinari ni cap mena de llei positiva civil pot prevaler sobre el d. n. i diví (Callís). I, 673.

Fou declarat supletori del nostre dret indígena (Jaume I). I, per evitar disparitats de criteris, es declarà que hom es referia al dret romà i canònic, bo i admetent tan sols l'equitat natural que s'hi conforma. I, 681s.

El seu estudi es desvetllà durant el segle XVIII. Però alguns autors no en tingueren prou amb el dret històric i popular, i s'extraviaren cercant el fonament filosòfic del dret. Finestres defensa el fonament filosòfic i cristià del dret, i demostra que tots els estudis del dret històric s'avenen amb la doctrina catòlica. I, 700s.

Es fonamenta en Déu. I, 701.

S'inclou en els preceptes d'estimar Déu i el proïsme (J. Finestres). I, 701.

Queda destruït suposant l'estat de naturalesa primitiu. Surt de la sociabilitat de l'home (J. Finestres). I, 701.

J. Finestres concilia la part bona de la teoria dels nous autors del d. n. (Grocio, Pufendorff) amb la doctrina de l'Església. I, 702.

DRET PÚBLIC. R. Ll. de Dou en fa l'estudi, no en el sentit de dret polític, sinó en tant que conjunt de lleis que miren la utilitat pública i no la dels particulars. I, 708.

DRET ROMÀ. No va fer perdre el cap a sant Ramon de Penyafort ni al rei Jaume I, esperits molt pràctics. I, 366.

Durant el Renaixement es desvetllà un gran fanatisme a favor del d. r. i es menyspreà la legislació consuetudinària. I, 646.

Finestres l'estimava i el conreava; però el posa sempre en connexió amb el dret català. i àdhuc amb el d'altres nacions d'Europa i de fora d'ella. I, 699.

DRETS DE L'HOME. Els que proclamà la Revolució francesa, en part eren veritats de dret polític cristià (o simples obvietats) oblidades pels segles d'absolutisme cesarista. Però la part nova era l'esperit maçònic, després infiltrat en els Estats d'Europa, on hi corrompé el sentit de la democràcia, amb la infiltració de la independència absoluta de la societat i de l'home enfront de Déu, la divinització de l'home i del poble. I, 105s.

DRETS DE LA TERRA. Foren defensats pels jurisconsults catalans enfront del poder reial. I, 667s.

DUBTE. Modernament ha estat enaltit com a font de progrés, tot i ser una gran misèria humana. És un encallament, un principi dissolvent de la unitat humana. Crist, base eterna de la humanitat, és una afirmació i exclou el dubte. Amb el d. no és possible la llei. Del d., pot sortir-ne l'afirmació; però és irracional fer del d. sobre les coses essencials de la vida una base fecunda en ciència o art. Proclamar el d. en això és proclamar l'anarquia i impedir-se el moviment. A les fosques no es pot caminar. II, 353s.

S'entronitzà durant els segles XVIII i XIX amb l'afebliment de la fe originat per l'intent de fer-se independent de Déu. El d. esdevingué una mena de divinitat, font d'inspiració de les arts. El d. és una situació ínfima de l'esperit, ni afirmació ni negació, no té substància; no és res, i no pot produir res de viable. Per això la nostra època del d. és inconstant i d'institucions efímeres; els homes són versàtils, tan aviat diuen sí com no. El d. és la tenebra de l'enteniment. L'afirmació del dogma catòlic és la llum. La llum alegra i el dubte entristeix. Per això els mundans que viuen en el dubte cauen en el pessimisme i el nihilisme. Aquests darrers són els grans arguments contra el d. destructiu de la natura humana. IV, 581ss.

Sobre el d. no es pot edificar res. La vida humana és una realitat que no pot fundar-se en la incertesa. El d. és barreja de llum i tenebra: confusió. IV, 593s.

Vide CONTRADICCIÓ, ENSENYAMENT.

DUC DE VILLAHERMOSA, nebot de Ferran el Catòlic. IV, 58.

DUEL. La llei positiva, àdhuc a Catalunya, l'ha considerat lícit, en desacord amb el dret natural i el canònic (J. Finestres). I, 702.

DUMAS, ALEXANDRE. II, 239s.

DUNS ESCOT. IV, 45, 47s.

DUPANLOUP. III, 88, IV, 661.

DUPONT. IV, 46, 56.

DURAN I MARQUET, ANDREU. IV, 143. VII, 75.

DURAN I BAS. I, 329.

DÜRER. II, 284, 314, 449, 482.

ECKART. II, 123.

ECOLAMPADI. III, 604.

ECONOMIA. R. Ll. de Dou va preveure la importància de l'e. I, 709s.

L'estudi de l'e. és molt important per a arribar a resoldre la qüestió social. I, 108s.

El desequilibri de l'e. i la qüestió social són, en el fons, d'ordre espiritual. Però els remeis espirituals no basten. Calen els econòmics, com ho

ensenya el Papa, quan proposa un recte ordenament econòmic. L'home, tot i que té un fi sobrenatural, s'ha d'ajudar de mitjans naturals, de l'activitat i la intel·ligència pròpies. II, 55s.

El lliure moviment econòmic del treball i la propietat té una gran importància en la història i la vida de l'home sobre la terra. S'ordena a un fi moral i espiritual, al bé de l'home temporal i etern. És la gran epopeia dels temps moderns. La victòria del treball, el predomini econòmic d'un poble assolit amb mitjans justos i repercutint en benefici general de la humanitat és d'una grandesa incomparable, molt més que l'imperi pel triomf de les armes. La religió i la civilització l'aplaudeixen quan s'obté sense explotació i contribueix a una distribució justa de la riquesa entre les classes. Llibertat, justícia i veritat són els articles de la llei natural a què s'ha d'atenir tota e. en totes les inevitables transformacions que va sofrint enllà del temps. Ajuden a tenir-ho en compte i a observar-ho la fraternitat i la igualtat de tots els homes que l'Evangeli ens ensenya. III, 249-252.

En temps de la reconquesta els bisbes catalans donaven normes sobre les relacions que comporta l'ús de la riquesa en les relacions entre senyors i servents, a fi de protegir els pobres i els humils de l'explotació dels poderosos. Avui, dels afers econòmics, en concret, se n'han d'ocupar persones expertes en el seu funcionament. Però no ho poden fer prescindint de l'Esperit de l'Evangeli. Sense aquest esperit no es respecten les lleis naturals de la justícia. III, 275s.

EDAT. La fem servir per a excusar-nos de practicar la virtut o convertir-nos. La infantesa ens excusa amb els pocs anys i la irreflexió; la joventut, amb les seves distraccions, i la vellesa, amb les seves xacres i mals. IV, 179.

EDAT MITJANA. Fou una època regionalista per excel·lència. L'esperit cristià reeixia a mantenir-hi la unitat dintre el màxim respecte per a la varietat. S'hi conciliava també l'autoritat i la llibertat. I. 274.

Característiques: humanitarisme, llibertat, activitat intel·lectual, govern popular, organització regionalista i aire de família. I, 496.

Durant l'E. M. l'organisme social era el més natural, al revés del que s'esdevingué amb el Renaixement. II, 37s.

És època de llibertat, perquè és l'època de la llei consuetudinària. II, 40.

Fou considerada bàrbara pel Renaixement i època d'esclavitud per la Revolució. El prejudici continua. II, 43s.

Fomentà la llibertat popular en fer llei del costum. II, 47s.

Amb la mort de l'antiga forma social centralista i el naixement de les noves societats regionalistes, es verificà el principi: «Corruptio unius generatio alterius». II, 48.

La noblesa, durant l'E. M., complia una funció social. La pietat cristiana disminuïa la diferència entre les classes —o mà major i menuda. II, 73s.

Era una època senzilla i piadosa, de gran vigor de raonament. III, 631s.

Vide FEUDALISME, CRISTIANDAT, INVESTIDURES, TEMPORALITATS, UNIVERSALISME.

EDAT MODERNA. No pot desvetllar el patriotisme, per haver desfet o alterat els organismes naturals i identificats amb l'home i que aquest naturalment estima. II, 44.

EDICTE DE MILÀ. Donà llibertat al cristianisme. Significà el triomf del fe-

ble sobre el fort per la força de l'esperit. Sota la influència del cristianisme, proclamà i establí, per primera vegada en el món, el principi de la llibertat religiosa. Aquest canvi només s'explica per la infusió d'un esperit nou en la humanitat i és un fet sobrenàtural, la transformació més gran que ha conegut la història. Així ho va reconèixer i ho va legalitzar Constantí el 312. Cal meditar-ho i recordar-ho avui, quan nous intents d'opressió estatal tornen a amenaçar aquesta llibertat. II, 204. III, 341ss.

«EDICTE DEL PRETOR». Posà l'equitat natural com element suavitzador del dret romà, civilista. I, 703.

EDUCACIÓ. Se serveix molt justament de l'emulació. És més difícil ensenyar un noi sol. II, 559, 603.

Hi té molta importància la direcció que prenen els afectes, conseqüència dels principis que l'home professa. Per això l'e. té molt en compte la contemplació, d'on neixen els afectes. II, 585, 611.

L'Església vol que s'eduqui i es formi l'home cristià a l'escola des de la infantesa. I, 116s.

Cal fer avorrir el mal (maçoneria, etc.) als infants des de petits, inspirant-los sentiments d'horror contra ell. Cal prevenir-los dels perills i de les formes seductores que el mal prendrà. I, 117.

Educar fora de la religió és privar l'home del fre que li permet de dominar les passions. VI, 174.

L'e. de la voluntat és l'ascesi cristiana. VI, 485.

La bona e. és beneficiosa no sols per al qui la rep, sinó també per a la societat en general: forma bons ciutadans. Per això un bon col·legi religiós és un gran bé per a una població. IX, 197-199.

Un home instruït, però sense e. moral, és més infeliç que un que no ha rebut e. Té més mitjans per fer mal i fer-se'n ell mateix. A més instrucció, cal més e. És inhumà separar les dues coses. Prescindir de l'e. moral i religiosa —de l'e. de la consciència— és mutilar l'home i sembrar gèrmens de malestar social i de conflictes internacionals. II, 645s.

L'home necessita una e. convenient a la seva naturalesa i a la seva manera de ser. Cal donar una forma moral a la seva consciència, perquè pugui regir ell mateix dignament les seves passions i sigui un ciutadà d'una societat sòlida i pròspera. Prescindint de Déu i de la religió, aquesta formació és impossible. En un país catòlic l'e. ha de ser catòlica. És de justícia i de sentit comú. Així s'ha format el nostre país i així ha de continuar. Altrament, arribaríem a la desharmonia i a la dissolució de la societat, amb dualismes contradictoris i pugnes insolubles. L'e., per tant, ha de tenir un caràcter bàsicament nacional, segons la manera de ser de cada lloc, bo i no rebutjant, tanmateix, una sana tendència internacional. També es dedueix d'això que, en els afers de l'e., hi han de dur la veu cantant les institucions més humanes que civils: la família, el municipi i la regió. III, 398s.

Vide ESCOLA, CONSCIÈNCIA.

EDUCACIÓ RELIGIOSA. Cal donar als nens l'e. r. que volen els pares. III, 395.

Cal donar-la als fills amb l'exemple del compliment dels deures religiosos. Els fills han de veure els pares practicant la religió. Si el món modern ha anat perdent la fe, és perquè els pares han cregut que ja feien prou tenint cura del manteniment material dels fills i han negligit de practicar la religió al seu davant. La fe transmesa amb l'exemple dels pares és profunda i

resistent. Molts pares, al revés, porten els fills a diversions perilloses. Cal prendre per model la Sagrada Família i fer com sant Josep, que no complia ell sol anant al temple, sinó que hi portava Jesús. IV, 361s.
L'e. r. dels infants i joves és la millor manera d'evitar daltabaixos i transtorns com els de la Setmana Tràgica. El món viu espiritualment anèmic. Per això passa desvaris i crisis. Li cal una infusió de Déu, veritable font de vida. III, 407s.
Vide PARES.
EDUVIGIS (Sta.). VI, 86.
EGOISME. És una de les seves formes dissimular porugament les faltes del pecador, a fi de no renyir-hi. III, 671.
La indiferència d'home a home és un delicte. IV, 674.
L'e. s'apodera de l'home quan se li debiliten els sentiments i les conviccions religioses. VII, 285.
Vide AMOR.
EIXIMENIS. I, 532ss. IV, 326, 360. V, 513.
ELECCIÓ DE CÀRRECS. És millor —i més democràtic— elegir els càrrecs pels mèrits personals dels interessats i no per llur origen o fortuna. Així procedeix l'Església. II, 126.
ELENA (Sta.). II, 106. III, 602.
ELENA DE TROIA. VI, 453.
ELIES. VIII, 15, 17.
ELISABET D'ÀUSTRIA. II, 356, 439.
ELOQÜÈNCIA. Sol engendrar orgull, car l'e. demostra la superioritat de l'home en la paraula, que és el do que ens fa «homes», és a dir, distints dels animals (Eiximenis). I, 556.
Per posseir-la cal penetrar-nos bé del que hem de dir, i després parlar amb gran llibertat d'esperit. II, 332s.
Vide ORATÒRIA.
EMBRIAGUESA. En l'home degradat per la beguda hi veiem el procedir irracional d'aquell que té per déu el ventre. II, 576s.
EMFITEUSI. El sistema català emfitèutic és superior a l'anglès (arrendaments a llargs terminis). Ha multiplicat la riquesa agrícola a Catalunya. Seria bo d'estendre'l a d'altres regions espanyoles. Fóra la solució del problema agrari (Dou). I, 704s.
EMIGRACIÓ. Tant al camp com a ciutat, és fomentada pel centralisme de l'Estat, el qual, desentenent-se de les institucions naturals, els costums, etc., mata el patriotisme o amor a la pròpia terra. II, 44s.
EMMANUEL. Crist és l'E., Déu amb nosaltres, que ens fa triomfar en la lluita contra el mal i en èpoques de dissolució social. I, 46.
EMMERICH, ANNA CAROLINA. III, 127. IX, 333, 336.
EMPERADOR. Era consagrat i rebia el poder del Papa. II, 155.
Fins en l'ordre temporal era inferior al Papa (Eiximenis). I, 548.
EMPLEATS ESTATALS. Són com una mena de «clientela» de l'Estat —sense vida pròpia. Estan col·locats sols un graó més amunt dels socorreguts per la beneficència pública. I, 342.
EMULACIÓ. És la forma racional de l'enveja. Ens inclina a superar els altres. És justa. Serveix per a progressar. L'educació se'n serveix. Fins pot fer progressar en la santedat: és l'eficàcia de l'exemple. L'empra també la societat civil (erecció d'estàtues) excitant a les virtuts cíviques i al compliment dels deures patriòtics. Les biografies dels grans homes tenen també aquest objecte. És, doncs, bona. Però sovint l'home deixa que aquest instint traspassi la raó: veient que no pot aconseguir el proïsme, se sent mogut a rebaixar-lo i a fer-li la traveta per reeixir més fàcilment. II, 558s, 603.
ENCARNACIÓ. Jesús, després de l'E., és

home, i ho és més que els altres. Car en ell la divinitat reforça tot el que hi ha en la seva persona. III, 730s.

La maternitat virginal de Maria en l'E. fou prefigurada per la maternitat de la mare del Precursor. Maria concebé essent verge. Elisabet essent estèril. IV, 401.

És anunciada pel profeta que diu: «En el sol hi posà la seva estada», perquè la puresa de Maria és com un sol. Déu la trià per encarnar-s'hi. V, 37.

És una popularització de Déu. IX, 171.

La supèrbia humana sempre creu que es basta a si mateixa. Només es dóna i accepta ajuda quan es veu desenganyada i enmig de grans tribulacions. Per això Crist no s'encarnà fins que el llinatge humà reconegué i confessà que no es bastava a si mateix i necessitava l'auxili de Déu. L'home, per menjar pa, ha de tenir gana. VI, 350.

Perquè Déu fos adorat com cal vingué Jesús a la terra. És l'E. del Fill de Déu. A Israel hi havia curiositat per conèixer la vinguda de l'Enviat de Déu. Aquesta vinguda es va fer amb molta senzillesa. L'àngel anuncia a Maria el moment de l'E., moment excels que hem de recordar tres vegades cada dia amb el toc de l'Àngelus. Jesús ho és tot per nosaltres. VIII, 208s.

Déu prepara el món quan li envià el seu Fill. Es valgué de mitjans humils perquè es veiés que la seva obra era divina. VIII, 213.

Amb l'E. es fan les núpcies del Fill de Déu amb la naturalesa humana. D'aquest matrimoni neixen els fills de Déu. Molts profetes l'han anunciat i foren perseguits. El convit de noces és l'Església. Però hi prenen part també fills indignes que s'avergonyeixen de dur el nom cristià. Són fills que refusen la gràcia i no poden ser hereus del cel. No tots els cridats són elegits. VIII, 310-316.

La meditem en el primer misteri de goig del rosari. El món esperava el Redemptor. Neix de la Verge Maria esposada amb Josep. Maria dóna el seu consentiment a l'anunci de l'àngel, amb humilitat i obediència. III, 104-107.

Vide HOME.

ENCÍCLIQUES. Vide DOCUMENTS PONTIFICIS.

ENCICLOPÈDIA. Reducció de la ciència general a tractats breus. I, 583.

ENCICLOPEDISTES. Poden considerar-se autors enciclopèdics: sant Isidor de Sevilla, el beat Ramon Llull i, en grau menor, Eximenis. A aquest li falta la ponderació i la serenitat de judici del gran arquebisbe de Sevilla, encara que el guanyi en fecunditat. I, 584.

ENEES. IX, 72.

ENEMICS. El cristià té l'obligació d'estimar-los, si vol salvar-se. No tindria cap mèrit estimar només els amics. La raó és perquè l'amor al proïsme no és per les seves qualitats o pel bé que ens ha fet, sinó perquè és imatge de Déu. La injúria recauria sobre el mateix Déu —com qui injuria un retrat. Déu estima l'home, fins quan és pecador i reu de penes eternes. L'home odia el proïsme per foteses i insignificàncies. IV, 223s.

El cristià no pot odiar els enemics, perquè Crist estimà intensament Judes i li donà mostres d'afecte en els mateixos instants de la traïció. IV, 225.

El cristià ha d'estimar-los i perdonar-los, perquè Déu estima els pecadors, e. seus. Els envia la gràcia extraordinària de la conversió, com va fer amb sant Pau. Fa els més grans beneficis a un cor enemic. IV, 226.

Vide COR DE JESÚS.

ENERGIA. Vide IDEALS.

ENGENDRAMENT. L'e. d'una nova criatura és misteriós en tots els ordres: fisiològic, artístic i científic. Ningú no sap com es fa ni pot donar raó de les seves lleis. I, 295.

ENRIC IV. IX, 44.

ENRIC VIII. I, 621ss. III, 221, 223. V, 459.

ENSENYAMENT. No ha de donar-se d'una manera arcaica, omplint el cap només d'antiguitats i deixant en la ignorància dels problemes i els fets nous. I, 707.

Per a aprendre cal ser humil. No pot aprendre el qui es pensa saber més que el mestre. El dubte esterilitza la capacitat d'aprendre. IV, 147.

Les classes populars van començar a rebre e. gràcies a l'evangelització i la catequització de l'Església. Aquesta assentant el principi de les obres de misericòrdia (ensenyar l'ignorant), obtingué que les lleis s'ocupessin de la instrucció del poble. V, 178s.

ENSENYAMENT OFICIAL. L'e. oficial de l'Estat (centralista) no dóna la cultura de la regió, sinó una il·lustració forastera i exòtica. El nostre pa, produït per nosaltres, ens el fa comprar. I, 715.

ENSENYAMENT RELIGIÓS. Les veritats religioses més sublims són a l'abast dels humils, perquè la religió no és solament una filosofia. La religió posa la veritat a la nostra mida —en els primers temps del cristianisme, àdhuc miraculosament. Abans la veritat era de pocs. IV, 657s.

Es fa per l'Esperit Sant, el llibre de la ciència religiosa que portem al cor; però parla d'una manera humana. Home i Déu van a l'una. El catequista parla a l'orella i a la memòria del deixeble. L'Esperit Sant farà, al seu temps, que aquestes lliçons parlin a l'ànima. Aquesta unió de la naturalesa i la fe, de la raó i la gràcia, dóna una força triomfal a l'home, tant en l'ordre social com en l'individual. IV, 658.

No és clericalisme ni vaticanisme defensar la llibertat dels pares en l'educació dels fills i l'e. r. a les escoles. Cal que els fidels no es deixin enganyar quan les propagandes anarquistes o inspirades en la secta maçònica els diuen que l'e. de la religió a les les escoles és perniciós, perquè facilita que el poder polític sigui dirigit pel clericat o pel Vaticà. La religió és un dels elements principals que han contribuït a formar la nostra nació. Allò que ha estat germen de civilització i és obra de Déu no pot convertir-se en principi destructor d'una societat civilitzada. Els bisbes i el Papa, per dret diví, tenen la direcció espiritual de tots els catòlics. Són mestres que parlen en nom del Mestre i reproduïxen la seva paraula. En matèries de moral i de fe, és a ells que cal escoltar abans que els governants i els polítics. El moviment contrari a la influència de l'Església somia convertir el ciutadans en ilotes de l'Estat. VI 424-429.

ENTENIMENT. L'e. és limitat. Quan entén una cosa no en pot entendre una altra. Al revés de Déu, acte puríssim, no pot actualitzar-se en tot. Per això tampoc no pot comprendre Déu, que és totalitat en acte simplicíssim. Voler entendre el que és fora de l'abast de l'e és privar-se d'entendre altres coses comprensibles. (R. Llull). I, 458.

És més agut com més la carn és reprimida. I, 601s.

L'e. de l'home és d'abast limitat (Ausiàs March). I, 610.

Ens guia cap al bé. Però si no s'hi encamina, encara destorba (Ausiàs March). I, 612.

La vida de l'e. és l'originària i típica. D'ell deriva l'acció. II, 194s.

Hi ha virtuts de l'e. Quan el bon sentit —la filosofia pràctica— dirigeix la vida social, hi ha una gran altura en l'esperit públic (temps de Sòcrates, de sant Vicenç Ferrer, del P. Granada). Quan fallen, vénen èpoques decadents; l'e. no governa i els joglars i els novel·listes dirigeixen l'esperit públic amb engrunes de veritat i de bellesa. II, 248s.

Vide CONEIXEMENT, JUDICI.

No hi ha res a l'e. que abans no hagi passat pels sentits. III, 560.

ENTERRAMENT. Enterrar i honrar els morts, com fa l'Església, ens demostra que aquesta és plena de l'esperit de caritat que Crist portà al món. I, 130.

Enterrar els morts és una obra de misericòrdia. L'Església permet vendre els vasos sagrats, si és necessari, per practicar-la. I, 130.

ENTUSIASME. Era anomenat «énthous» (Déu en nosaltres), perquè per ell l'home s'assembla a Déu (causa primera) i en rep la dignitat d'engendrador. Déu parla per la boca de l'artista. Per això l'Església admet les obres artístiques per il·lustrar i corroborar la revelació. II, 298.

És l'estat de l'ànima de l'artista quan produeix. Llavors Déu mou l'ànima de l'artista. Això és el que significa etimològicament el mot «e.» II, 393s.

ENVEJA. És el contrari de l'amor al proïsme. Tira a destruir el bé del proïsme. Tothom l'experimenta més o menys, perquè neix, com totes les passions, de la naturalesa animal. Les bèsties la senten. Els infants arriben a emmalaltir-ne. II, 558, 603.

És la desviació de l'emulació. Té lloc quan, no sols volem superar els mèrits d'un altre (cosa lícita), sinó rebaixar-los i perjudicar-lo, a fi d'aconseguir-ho més fàcilment. II, 561, 603.

Els seus efectes es manifesten gradualment. Primer, l'envejós murmura, procura rebaixar el proïsme —el mèrit del qual vol emular dins un cercle reduït. Després ja ho fa públicament i fins calumnia. Quan aconsegueix rebaixar l'envejat, s'alegra d'aquell mal, a semblança del diable. Si no ho aconsegueix, sent tristesa del bé del proïsme i pot arribar a l'odi, punt final de l'e. i antípoda de l'amor. II, 561, 603.

Sovint és una forma de l'orgull. Es tracta d'una mateixa passió amb manifestacions diverses. Un odia, com un perjudici, allò que li sembla que li és superior. II, 562s, 604.

De vegades neix de la pusil·lanimitat o petitesa d'esperit. Per peresa o per incapacitat, hom veu que li és impossible d'atènyer l'excel·lència del proïsme i vol rebaixar-la. També neix, a vegades, de la ignorància, que creu els altres més grans del que són. II, 562ss, 605s.

L'envejós és l'antagonista de l'afortunat (Aristòtil). Quan veiem algú en una situació de gran prosperitat, li tenim e. i quan notem la misèria del proïsme, se'ns desvetlla la pietat («val més e. que pietat»). A Atenes, un votà l'ostracisme d'un ciutadà eminent perquè «ja estava cansat de sentir-ne parlar». II, 563, 604.

És una passió vil. Així com la ira és noble i treballa al descobert, l'e. mina el terreny d'amagat i fereix de traïdor. II, 564, 604s.

És la passió més injusta (vol fer desaparèixer el bé del proïsme) i més justa (castiga l'envejós: el fa patir, el consumeix i el posa en ridícul). II, 564, 604.

Només existeix entre gent d'una mateixa classe, professió o categoria; entre els membres d'un mateix grup o entre persones que tendeixen a un mateix fi i es destorben. II, 564, 604, 607s.

És una passió diabòlica. Per e. el diable temptà Adam i Eva. II, 565, 605.

Existeix en totes les esferes i ambients de la vida humana: entre gent vulgar, entre artistes i entre savis. Es té enveja de tot: de les riqueses materials, de la cultura, de la bellesa corporal (principalment entre dones), fins dels béns i qualitats espirituals. Els sants i tot fan ombra als envejosos. II, 566, 605.

Un remei contra l'e. és ofegar la vanitat, ja que sovint l'e. neix d'estimar massa els honors i distincions. Cal veure que aquests honors no són res ni serveixen de res. No fan feliç l'home. No són grandeses, sinó vanitats, com diuen tant Salomó al cim de la prosperitat com Job en l'abisme de la misèria. L'única grandesa digna d'emulació és servir Déu. II, 567s, 605s.

Un remei contra l'e. és la magnanimitat: desig de fer-se digne de l'honor. II, 568s, 605s.

Consisteix a prendre als altres els béns i excel·lències que tenen per aixecar-se un mateix. Per això l'e. és l'antítesi de la caritat, que sap sacrificar-se —donar el que un té, fins la vida, en benefici dels altres. II, 571, 606.

El fratricidi és el crim característic de l'e. Només existeix entre iguals o entre persones que pertanyen a un mateix grup o família. Es troba en tots els orígens de les societats humanes: el paradís, Roma, Catalunya, Església. II, 565, 605.

És la causa de les persecucions contra l'Església. V, 493s.

L'e. domina fàcilment els homes (casos de Caín, de Saül i de Josep). Com que és repugnant, es dissimula amb altres sentiments. És la corrupció de la caritat, estretor de cor. VIII, 95.

Fou causa del fratricidi de Caín i ha produït odis de família i guerres entre nacions. Ens fa entristir del bé dels altres i ens alegra amb llurs mals. Veiem els estralls de l'e. en la història de Josep i els seus germans, en la de Saül i en la passió de Crist. Cerca els defectes dels altres per rebaixar-los els mèrits. Sovint degenera en ira i fins en odi. Cal veure la nostra solidaritat amb tot el Cos místic de Crist. Així es guareix l'e. IX, 271-274.

És filla de la supèrbia. Va contra la solidaritat del Cos místic. És la negació radical de l'amor, el pecat del diable. IX, 437s.

EIXIMENIS. I, 380, 381, 384, 501, 531, 532ss, 619s, 630, 635, 652s, 672, 684. II, 70, 72, 76s, 78s, 85, 109.

EPICUR. II, 31. III, 476, 546.

EPICUREISME. La doctrina segons la qual vivim per regalar-nos ha estat ressuscitada per Renan. Admira la corrupció dels romans. «No s'ha de cohibir la natural expansió de l'home». II, 28-30.

EPIFANIA. Completa el Nadal i en l'adoració dels Mags se significa la vocació dels pobles gentils. VIII, 262.

Durant el temps d'E. contemplem els misteris de la infantesa de Jesús en la vida de família. VIII, 264.

A la manifestació per part de Déu correspon l'adoració per part de l'home, que l'ha d'agrair amb amor. L'adoració ha de ser en esperit i en veritat: d'enteniment, de cor i d'obediència. IX, 412-414.

EPIQUEIA. És estendre la llei escrita als casos que no conté, però que, per raó natural, ha d'emparar. Vigia a Catalunya. I, 665.

EPISCOPAT. Vide BISBE.

ÈPOCA. Vide SOLIDARITAT HUMANA, PÀTRIA.

ÈPOCA MODERNA. Es caracteritza per la fluixedat, la inconstància i el poc ca-

ràcter. No hi manca instrucció, sinó caràcter. V, 185.

Hi regna una gran flaquesa material i espiritual. Els metges propaguen molts remeis i sistemes curatius —àdhuc contradient-se. Quant a l'esperit, l'únic Metge és Crist. A l'últim els homes reflexionaran i ho reconeixeran. V, 214s.

EQUACIÓ. Forma de demostració lulliana («per aequiparantiam»), ni deductiva ni inductiva. Vol veure-ho tot per la contemplació de Déu. Suposa la vista de l'enteniment fixa en diversos termes juntament i alhora un gran esperit observador. I, 434s, 437, 448s.

EQUILIBRI. Tots els qui veiem morts a mans dels desigs desenfrenats són mancats d'e. No han sabut posar mida a les seves concupiscències. V, 520.

L'home ha de guardar equilibri en totes les circumstàncies de la vida. Ni presumpcions, ni desesperacions. Imatge de Déu, ha de conservar una certa immutabilitat d'esperit. Ha de governar-se per la llei de Déu, ha de dominar les passions i ha de confiar en la Providència. VI, 416.

EQUITAT. És superior al dret, car dóna no sols la lletra de la llei, sinó també l'esperit. Encerta el punt just de les coses, perquè és l'esperit de l'harmonia. És, doncs, casuística i no pot trobar-se en les lleis que regeixen la matèria. És eminentment espiritual i ve de Déu. Es troba per excel·lència en l'ordre sobrenatural. Quant al natural, és en el regne de la bellesa on més es realitza. Els jutges de la bellesa han de ser esperits superiors. III, 645s.

EQUITAT NATURAL. Fou posada com element suavitzador en el dret romà (Edicte del Pretor) i en el català. I, 703.

ERASME. Elogia Lluís Vives com «ingenium felix, sanum ac vegetum». I, 638.

ERMENGOL (S.). III, 688.

ERROR. L'e. i l'engany són possibles per la limitació natural del nostre coneixement (R. Llull). I, 465.

L'e. en els filòsofs no és causat per falla o impotència de l'enginy humà, sinó per defectes dels pensadors particulars (Ll. Vives). I, 658.

Contribueix al progrés de l'home la desviació del seu esperit a un e., perquè el fa adonar d'aspectes de la realitat abans potser desatesos. Així el naturalisme ha fet progressar en la forma de l'art. II, 233.

Encara que s'hagi d'impugnar l'e., cal ser tolerant amb els qui erren, car «la criada que renta els plats és la qui els trenca» (Xavier Llorens). S'equivoca, això és, el qui pensa, el qui treballa, no el peresós que no fa res. III, 551.

ERUDICIÓ. Ramon Llull no era erudit. Té sols la instrucció que era comuna en el seu temps. No té disciplina científica. I, 425.

ESCEPTICISME. No veu una realitat segura, un principi racional, en tots els homes. Per això, en sociologia, es fa individualista. II, 99s.

És una malaltia moderna, que ve del dubte en què han caigut molts afeblits en la fe. No és un sistema de vida, sinó de mort. Porta a la tristesa i a la desesperació, al nihilisme i a l'anarquisme. El mateix cal dir del pessimisme. Ambdós són seguits per artistes i filòsofs i fins per governants. IV, 582s.

Vide SUBJECTIVISME ARTÍSTIC.

ESCEPTICISME ARTÍSTIC. L'e. a. desconeixent l'existència de Déu o prescindint-ne, mata l'art. L'art essent un culte a la Bellesa infinita, necessita l'existència real de Déu sincerament admesa. Altrament, hom es fabrica la bellesa a mida del seu gust, manca d'ideal i resta sols en

un pur convencionalisme, i doncs en una manca de vida. II, 390.
ESCÍTIA. I, 357.
ESCLAVITUD. Existia a Grècia i a Roma, i per això el món antic no pogué conèixer la llibertat, la igualtat i la fraternitat. L'e. era el fonament de la civilització antiga: explotava a molts en benefici d'alguns. I, 334.
Absolutament, és lícita pel dret diví, però és indigna del poble cristià, que ha obtingut la llibertat de Crist (sant Ramon de Penyafort). I, 396.
És incompatible amb la ciència perfecta. Déu, omniscient, amb ciència operadora, condueix l'home a allò que ha preestablert. I, 451.
És fruit de la igualtat innatural dels liberals i els socialistes. No existint en la vida lliure i natural, la igualtat ha de produir-se amb la violència i l'opressió. Aquesta e. no coneix la manumissió de l'antiga. II, 39s.
La presenta el socialisme com a solució dels problemes socials. II, 46.
L'e., subordinació a un altre, en benefici exclusiu d'aquest, ha desaparegut de la terra. II, 57.
Sant Pau no volgué abolir-la, però assentà els principis que havien de suprimir-la. II, 59s.
Alguns filòsofs grecs (Aristòtil) afirmaven que els esclaus eren homes de mena inferior, poc diferenciats de les bèsties. II, 26.
L'e. dels negres, durant els segles XVII i XVIII, era espantosa. Les condicions del transport d'esclaus negres, l'estat en què arribaven, eren indignes d'un món civilitzat. Religiosos abnegats, com Alfonso de Sandoval i sant Pere Claver, treballaven en el millorament d'aquells infeliços. III, 652s.
Equival a la mort. Tota trava de matèria i de passions que s'oposi al lliure desplegament de la nostra vida ens fa esclaus. IV, 132.
Els antics la fundaven en una inferioritat natural de facultats. Si fos certa la degeneració fatal de les races, o la degeneració hereditària, que alguns moderns propugnen, tornaríem a les idees gentiliques favorables a l'e. IV, 745.
Adhesió al Congrés antiesclavista de Roma en temps de Lleó XIII. Els Papes han contribuït molt a l'abolició de l'e. en el món civilitzat. Ho han predicat com una obra de caritat universal. Cal recordar també els ordes religiosos que han sortit de Roma dedicats a la redempció d'esclaus. El cristianisme és una religió d'alliberament, ja que comença amb l'alliberament de l'home per la redempció obrada per Jesucrist. Lleó XIII ha condemnat modernament el tràfic d'esclaus i ha instituït una col·lecta per l'abolició de l'e. VII, 105s.
Vide PECAT, TIRANIA, CARITAT.
ESCOLA. L'Estat unitari i centralista l'ha desnaturalitzada en treure-la de l'òrbita municipal i en fer que ignori la llengua del país on està instal·lada. També ignora les seves necessitats i condicions. Impedeix que els nois s'hi nodreixin de l'esperit de la terra i es facin pràctics. Provoca la lleugeresa i fa enamorar de les coses forasteres. I, 341.
Els concilis de Tarragona manen la fundació d'e. amb béns eclesiàstics. I, 666.
Els vestits que hom fa dur als nois en les e. són impropis del nostre caràcter, disfressen la virilitat austera de la nostra gent. II, 115.
Les e. es converteixen en centres de sectarisme i opressió quan governa el liberalisme maçònic. I, 98s.
El cristià ha de treballar per la reconquesta de l'e. a favor de l'Església. És il·lícit que porti els fills

a una e. sectària o laica: no pot arrabassar a Déu els fills que li ha confiat en el baptisme. I, 116s.

L'home no pot prescindir de Déu ni un instant de la seva vida. Per això l'e. sense Déu no pot menys de formar generacions d'impiadosos. VI, 262.

No ensenyar religió a l'e. és neutralitzar la consciència i la personalitat, és a dir, matar la personalitat humana, en lloc de formar-la. II, 629.

La neutralitat dogmàtica en l'educació escolar imposa un dogmatisme contra la consciència humana. És una tirania, perquè ho fa contra allò que entenen, creuen i volen els pares catòlics. II, 642.

L'e. neutra, sense religió, fa homes neutres, de fe neutra i moral neutra. El mestre neutralitza el que ensenyen els pares i el sacerdot. La base de la vida moral i de la fe resta insegura i neix l'escepticisme: una societat a mig fer, de mitjos homes. Sense regla fixa, cadascú es guiarà pel propi temperament, pels gustos, les tendències i els interessos personals. La neutralitat no és res i no es pot edificar sobre el buit. II, 652s.

En un país cristià, les e. han de ser cristianes. Altrament hi ha tirania. L'Estat no pot imposar la religió, però tampoc la irreligió o l'agnosticisme que surt de l'educació neutra. Quan l'autoritat civil d'un poble cristià posa ensenyament religiós cristià a l'e., ho fa servint els pares i en compliment de llur voluntat. II, 655.

La neutralitat religiosa de l'e. és un vel per cobrir l'anticristianisme. Encara que fos sincera, destruiria la consciència moral de l'home. Atrofiaria l'home. II, 655s.

L'e. s'ha de fundar en la veritat —no es pot educar en la mentida tal com la veu aquell qui ensenya. III, 389s.

La família, avui, per les condicions de treball, els canvis de residència, etc., no pot complir com cal la seva funció educadora. Per això creix la importància de la funció educadora de l'e. III, 389.

L'e. neutra o laica és atraient perquè és una novetat, però perjudica l'home, perquè li falta un element educacional. L'ensenyament elemental ha d'incloure l'educació. Prescindint de Déu, es deixa l'home sense allò que li dóna més dignitat i el fa més respectable. II, 618-621.

Cal rebutjar-la, sobretot en defensa dels obrers, que es troben amb grans dificultats per a educar cristianament els fills. Els rics poden defensar-se més fàcilment. II, 630.

L'e., de fet, mai no és purament neutra. Sempre és dogmàtica. L'e. neutra substitueix el dogmatisme antic, cristià, de sentit comú, etc., pel dogmatisme nou de la revolució, del liberalisme o del laïcisme. La pretesa supressió del dogmatisme en l'ensenyament és una tirania de l'Estat, una violació i una manipulació de les consciències. No pot dir que respectarà els dogmes de la moral natural o de la moral tradicional, perquè, de fet, allí on s'implanta, lluita contra la religió catòlica. La moral sense Déu no té fonament i s'enderroca. El mateix passa, a Espanya, quan es vol reduir la creença en un Déu que no és el de la revelació de Jesucrist. Llavors la moral resulta ser autònoma o capriciosa. II, 641-644.

L'e. ha de ser edificativa, no neutra. Si entre catòlics no és catòlica, serà anticatòlica. A Espanya, molts anticlericals, en moments de serenor, tornen a les creences de l'Església. L'e. ha de tenir les conviccions religioses que tenen les famílies que

hi porten els fills. Si no fos així, i la moral i els ensenyaments del mestre no s'avinguessin amb els dels pares i del catecisme, s'obriria la porta de la consciència dels infants a l'escepticisme i a la increença. No es donaria una regla de vida, sinó una negació de regla, i es tendiria a produir una societat sense regla ni moral, és a dir, escèptica. Faria norma de conducta el temperament i les passions. En sortiria una societat infeliç, perquè l'escèptic no té seguretat en ell mateix, se li mou la terra sota els peus. Tant se valdria aixecar sense nivell ni plomada les parets d'un edifici. La neutralitat és el no-res. No es construeix una casa sense fonaments. Fins Comte, ateu i positivista, posa com a fonament de la societat una doctrina, un culte i una religió. Un poble cristià té dret a una e. cristiana. L'Estat no té el dret d'imposar-la —procura que s'ensenyi, en virtut d'una comissió rebuda. Però encara té menys dret a imposar la irreligió. II, 652ss.

La família és el centre primordial i bàsic de l'educació de l'home. Però, sobretot entre els obrers, les condicions econòmiques d'avui l'han perjudicada molt per les hores de treball que tenen absorbits els pares i pels canvis de residència. Per això creix a proporció la importància de l'e. amb referència a la formació del cristià i el ciutadà. L'e. ha passat a ser una qüestió de vida o mort. Segons el que sigui l'e. serà l'home; i, segons l'home, la societat. Ara, l'e. s'ha de fundar en la veritat, no en la vistositat o en l'atractiu de matèries variades i plaents. No pot deixar l'home moralment i espiritualment raquític, ni, doncs, negligir la seva formació religiosa sòlida. III, 387-390.

Un catòlic mai no podrà acceptar com a cosa normal, o com a ideal, que no s'ensenyi religió a l'e. No ho podria acceptar encara que s'ensenyés el catecisme als infants i fossin educats en religió d'una manera suficient per part dels pares i dels sacerdots. Déu és el fonament de tot per als qui creuen en la seva existència i cal tenir-lo present en tots els ordres de la vida, en totes les activitats i en tots els àmbits del coneixement. Si un catòlic prescindia d'aquesta realitat, cometria una falta de sinceritat elemental. La cometen també els polítics que combaten l'escola religiosa i, això no obstant, hi porten els seus fills perquè hi siguin educats. La supressió de l'ensenyament de la r. a l'e. perjudica, sobretot, les famílies obreres que no compten amb mitjans econòmics que els permetin de dur els fills a e. religioses de pagament. Com hi ha polítics que poden voler per als altres allò que no volen per a ells? La vida demana lògica, honradesa i sinceritat. III, 396-398.

Ha d'educar, i no pot limitar-se a fer aprenents de gramàtica i d'aritmètica. Però no educarà si prescindeix de la religió i de Déu. Només reconeixent la paternitat universal de Déu —que entre nosaltres només es coneix per la revelació de Jesucrist—, ens trobem amb una humanitat fraternal, capaç de viure en pau. L'e., de fet, o bé educa en l'amor, o bé educa en l'odi. De les e. de l'odi n'ha sortit la Setmana Tràgica i la crema dels convents. Fins al Japó, on imitaven el laïcisme europeu, els ha calgut tornar enrera i unir l'educació amb la moral religiosa. III, 409-412.

Vide MESTRES, EDUCACIÓ, «PATRIA, FIDES, AMOR», AUTORITAT.

ESCOLA CATÒLICA. Avui és en element indispensable per a l'evangelització de la societat. De moment l'escola

parroquial i, finalment, l'ensenyament catòlic a tots els nivells. I, 193.

És el camí del retorn dels pobles moderns al cristianisme pràctic. I, 194.

El laïcisme la combat, perquè vol treure la religió de la vida humana. IX, 134-137.

Vide ORDES RELIGIOSOS.

ESCOLA CERVERINA. Al començament i al final veié dos moviments adversos a Catalunya: Felip V i les Corts de Cadis. Els portà dignament i salvà el que podia salvar-se. I, 705s.

Ramon Llàtzer de Dou manifesta amor a la vida pròpia i als costums de Catalunya. Cultivà les lletres clàssiques i es mostrà excel·lent llatinista. I, 710s.

Vide UNIVERSITAT DE CERVERA.

ESCOLA DELS JACOBINS. De París. Fra Joan Tomàs de Rocabertí aprovà i donà autoritat als seus estatuts i reglaments. II, 123.

ESCOLA ESCOCESA. Ensenya la limitació de les facultats humanes. I, 461, 610.

Admet el testimoni de la consciència en el món dels sentits, Sabunde (lul·lista). I, 491.

Desconfià massa del raonament, per reacció contra l'abús que d'altres en feien. I, 630.

Per a estudiar l'home es val de l'observació. Però no tractava prou les dues parts del compost. I, 644s.

ESCOLA JURÍDICA CATALANA. Es va salvar del regalisme. El seu caràcter distintiu és el respecte i l'amor al costum, al dret consuetudinari, i la seva constant enteresa a defensar-lo. És la manifestació més genuïna del pensament català. I, 664ss, 681s.

Pot anomenar-se escolàstica (principalment en l'obra de Callís) per la traça a lligar l'especulació de la ciència jurídica, el dret general i la llei indígena, per l'esperit cristià, pel desenrotllament lògic, per la vulgarització, per l'aliança del present amb el passat i per cercar els fonaments teòrics en sant Tomàs i els altres grans escolàstics. I, 669s, I, 678.

ESCOLA LAICA. És una e. sense Déu. Diu que estima la religió, però no en vol sentir parlar. Fa perdre la fe dels fills de pares cristians que obligatòriament hi han d'anar. És un atemptat més avorrible quan es comet contra els pobres, que no poden neutralitzar els efectes de l'e. l. amb altres mitjans. Aquí hi ha el pecat de l'escàndol contra els infants tan durament condemnat per Jesús. VI, 163s.

Treure la religió de les e. és atemptar contra la vida espiritual dels infants. VI, 169.

Se celebra una Comunió de tots els nens i nenes d'Espanya per conservar la religió a les e. VI, 171.

És injust que l'Estat declari laiques les seves e. i no deixi ensenyar religió als fills de pares que han descurat els seus deures naturals i els han abandonat: és criar fills bords també en l'ordre sobrenatural. VI, 173.

Faria que Catalunya deixés de ser cristiana i passés a ser impia. Prescindir de Déu a l'escola és declarar Déu innecessari. Amb Déu no podem ser indiferents: o l'estimem o l'avorrim. Ho demostra l'experiència de l'e. l. a França i també a Espanya. L'e. l. ensenya que la influència de Déu és perniciosa per a l'educació de la joventut. Cal treballar per evitar l'e. l. Farem un bé a la pàtria, si aconseguim que la llei de Déu guiï l'esperit públic del nostre país. VII, 262-268.

L'home sense Pare celestial és fill de pare desconegut. És aquesta la conseqüència que surt de l'ensenyament laic. Però llavors l'home no pot ser germà dels altres. VII, 264s.

A l'escola s'ha d'aprendre la cièn-

cia de la vida. I no hi ha vida digna fora del cristianisme. Europa i Amèrica sobresurten, perquè tenen un fons de civilització cristiana. Sense religió, sense cristianisme, l'home no serà ni més moral ni més civilitzat, sinó ben al revés. No és possible de navegar sense aquesta brúixola: ens allunyaríem de la fraternitat universal. El cristianisme és tan universal que fins ens mana l'amor als enemics. VII, 266-268.

L'escola sense Déu és antihumana. És connatural a l'home adorar Déu, ni que sigui enmig d'errors. Per això educar l'home sense Déu és falsejar-li la consciència, arruïnar-lo. Els bons catalans no han de permetre la degradació i la ruïna del nostre país, a què l'educació de la joventut prescindint de Déu el portaria. La pàtria i la família viuen de l'acció de Déu, que infiltra els sentiments que permeten la cohesió de la societat. Sense la religió cristiana els homes deixarien de sentir-se germans. VII, 271-273.

És antisocial. Dissol l'esperit religiós que és el màxim aglutinant de les societats. L'e. l. no té caràcter i no el pot comunicar als deixebles: és infecunda. Si algun deixeble sobresurt, serà una excepció, i es deurà a circumstàncies i qualitats personals. L'e. l. argumenta contra l'escola catòlica que aquesta forma ciutadans creients i els posa en lluita contra els qui no ho són i no pot contribuir a la convivència social. L'experiència de les escoles catòliques d'Alemanya, en contrast amb les e. l. de França, demostra la falsedat d'aquesta acusació. L'Església té una llarga experiència de conviure amb no-creients. Sant Pau ensenya als cristians com han de conviure amb «els qui són de fora» i els amonesta a viure-hi en pau. L'amor és el principi bàsic de l'acció del cristianisme i harmonitza amb la naturalesa humana molt més que el laïcisme, fins al punt d'haver-se pogut afirmar que «l'ànima és naturalment cristiana». Hi ha qui voldria que fos naturalment laica; però no ho és, si no hi intervé la tirania de l'Estat. III, 391-393.

Desfà la consciència de l'infant: li treu el legislador, i en lloc seu, hi posa l'Estat; en la pràctica, un grup de ciutadans, dels quals no respon ningú. Això és la mort de la llibertat humana. III, 425-427.

ESCOLA PERIPATÈTICA. És la millor de les escoles filosòfiques (Ll. Vives). I, 638s.

A partir dels primers principis evidents, sap penetrar en la naturalesa de les coses. És molt ordenada en l'exposició. Els seus axiomes encara avui serveixen. Això fa d'Aristòtil el primer filòsof (Ll. Vives). I, 639.

ESCOLAPIS. Fundats per sant Josep de Calassanç, tenen el ministeri de l'ensenyament dels nois en forma evangèlica. IV, 491.

ESCOLÀSTICA (Sta.). III, 602. VI, 155. VIII, 420. IX, 46, 49.

ESCOLÀSTICA. A Catalunya, l'esperit de l'e. va sobreviure a l'heretgia albigesa, contra el que diu V, Balaguer, i informà el pensament dels nostres escriptors. L'e. educà el caràcter català, racional, fecund i resistent. I, 378ss, 379 n.

El naixement, la plenitud i la decadència de l'e. coincideixen amb el naixement, la plenitud i la decadència de Catalunya. Per això l'esperit de l'una fou el de l'altra. I, 498.

Sant Tomàs la formulà científicament, Dante en féu un poema, sant Vicenç Ferrer en fou el vulgaritzador entre el poble amb els seus sermons. I, 498s.

Pogué donar una gran força a l'oratòria. Exemple: sant Vicenç Ferrer. I, 520.

Dante és la metafísica e. poetitzada. Ausiàs March en poetitzà la psicologia. I, 587s, 588 n.

Fins i tot decadent, tingué la virtut de lligar a Catalunya la llengua popular i el mateix poble amb la ciència i les lletres. I, 620.

Tot i haver estat vençuda pel Renaixement, reaparegué i continua la seva tasca docent. I, 621.

Vives coincideix amb la seva doctrina fonamental, però en rebutja la terminologia, que ell cerca en les fonts: Aristòtil i la filosofia grega. I, 640.

El cerverí J. Finestres pot anomenar-se jurista escolàstic i tomista. I, 702.

El seu abús del raonament en la decadència no legitima l'abús positivista, que s'individualitza o particularitza i es fa purament immediat. II, 98s.

Vide TOMISME, FILOSOFIA PERENNE.

ESCOLA SUGGESTIVA. Vide ART SIMBÒLIC.

ESCOLA VIGATANA. Trobem una veritable e. v. en temps dels bisbes Ató i Oliba, que conservaren la cultura del país durant l'època més negra de la invasió sarraïna. I, 363s.

ESCOLES ARTÍSTIQUES. Provenen naturalment de la personalitat d'un artista que influeix en els altres. L'artista comunica als deixebles la pròpia virtut. Les e. a. no poden seguir-se sistemàticament, car, perduda la ingenuïtat, l'art va per terra. Ni els fundadors no es proposaren de crear-les. Els imitadors servils se separen de la realitat i fan obra indesxifrable per a la majoria. És com si parlessin en llengua de laboratori, en lloc de parlar la del seu poble. Cal penetrar-se del tema i després executar de la millor manera que es pugui, sense preocupacions d'escola. II, 332.

ESCOLES CATÒLIQUES. Entre nosaltres, no és tan forta com abans l'eficàcia formativa i cristianitzadora de les e. c. en la societat. I, 175.

Han tingut més eficàcia per a la cristianització del nostre poble que moltes altres institucions religioses. S'han desenrotllat molt a partir del segle XVI. Tanmateix, avui són escasses, amb pocs recursos, i no abracen tots els nivells intel·lectuals. I, 194.

Llur supressió comporta la destrucció de la fe en la gran massa del poble. V, 270.

ESCOLES FILOSÒFIQUES I TEOLÒGIQUES. Són un mal. Infiltren esperit de partit. Fàcilment els d'una escola consideren heretges els de l'altra (Ll. Vives). I, 658.

ESCOT. II, 483.

ESCRIPTORS ECLESIÀSTICS. Moltes vegades els e. e. de bona voluntat i talent no s'avenen en tractar i discutir sobre la conducta política i social que cal seguir en la vida pública. És matèria difícil. I, 135-136.

ESCRIPTURA. Vide BÍBLIA.

ESCRÚPOLS. Són una pesta de la vida espiritual. IX, 366.

ESCULAPI. III, 483.

ESCULTURA. És molt més perfecta que la pintura en l'art modern. II, 229.

És l'art de les formes humanes i el més material. El puritanisme antic i el dels protestants volia desterrar-les de l'Església. II, 229s, 242s.

L'art escultòric suposa la lluita. El seu valor consisteix a reproduir, mitjançant la matèria plàstica, els conflictes de l'esperit humà. II, 269s.

Vide FORMES HUMANES.

ESGLÉSIA. Avui, més que pel brill i la profusió de savis i apologetes, l'E. es distingeix per la pràctica de la caritat en tots els terrenys. I, 56s.

Per entendre's amb l'home, no cerca les entitats polítiques o Estats, sinó les naturals —regió o nació—, perquè és un escreix de per-

fecció afegida a la naturalesa humana. I, 247.

És regionalista. La seva unitat no és destruïda per la varietat de lleis comarcals, ritus i costums. L'home pot desenrotllar tota la seva vida espiritual sense moure's de la seva pròpia regió. I, 247s.

Reconeix el costum com a llei, amb què demostra el seu esperit regionalista. I, 249s.

És regionalista. Ho demostra que a cada regió i a cada poble dóna la preferència als sants locals sobre d'altres més importants de fora. I, 251.

És conservadora i conreadora de les llengües. Els eclesiàstics s'han distingit en estudis lingüístics. I, 254.

Classifica els pobles per llur llengua. I, 256.

L'E. no es fica en el règim dels pobles; però dóna les normes generals perquè, sigui quin sigui, estigui ben constituït. I, 319s.

L'E. afavoreix les institucions naturals (municipis, família) que sovint L'Estat tiranitza. Deixa en llibertat de pensar i actuar pertocant a la política i a les formes de govern. Salva la llei natural, origen de l'autoritat i la justícia. I, 345s.

Suavitzà els costums (pau i treva) al principi de l'Edat Mitjana a Catalunya. Començà a fer-hi córrer aires d'igualtat. I, 364s.

Ha existit en tres estadis: llei natural, llei mosaica i llei evangèlica (Eiximenis). I, 547.

És la continuació del Crist a la terra fins a la fi del món (Eiximenis). I, 563s.

Eiximenis assenyala les seves diferents èpoques. Posa la dels religiosos. I, 564.

La independència de l'E. és defensada en els concilis de Tarragona, que no deixaven intervenir el delegat reial en les sessions, encara que li atorguessin subsidis. I, 667.

L'abatiment social de l'E. i la disminució del seu poder és l'abatiment del poble. I, 676.

Practica la forma regional, tot i voler la unitat. La veritat és una, però ha d'adequar-se a cada home. I, 716. II, 8.

Salva la llibertat dels pobles. Ho ensenya la pràctica. I, 716.

No poden fer-se-li objeccions en nom del regionalisme. II, 8.

La seva raó de ser és fer bé al poble. Per tant, necessàriament no pot perjudicar el regionalisme. II, 9s.

És regionalista. Els homes hi acudeixen per regions. I, entremig d'ells, el Papa s'hi troba bé. Lleó XIII es mostra favorable a l'opinió regionalista (carta al Secretari d'Estat, 15-VI-1887). II, 15.

És indiferent sobre les formes de govern: monarquia o república, etc. Però això no vol dir que no es mostri favorable al regionalisme. És humana i afavoreix els moviments socials, i el regionalisme no és més que l'expressió organitzada de la naturalesa social de l'home. II, 15s.

Té una direcció i un règim espirituals. II, 16.

És regionalista. Té autoritats regionals sostingudes pel Papa. La pietat i les cerimònies tenen formes locals. Es regeixen per un principi teològic eminentment regionalista. La gràcia segueix la naturalesa i s'hi conforma. II, 51s.

És regionalista. El seu poder central no anul·la, sinó que defensa la vida diversificada de les parts. II, 85s.

És sobrenatural, però segueix les normes naturals de les societats humanes en el seu desenvolupament. Per això és regionalista i té unitat perfecta. II, 109.

Continua l'obra de Crist bo i fent

que els catòlics reproduïm en nosaltres el caràcter de Crist. II, 497s.

En el seu origen, com en totes les societats entre els homes, hi trobem l'enveja i el fratricidi. Els fariseus i els sacerdots que lliuraren Jesús a Pilat: «propter invidiam tradiderunt eum». II, 565, 605.

Continua l'obra de Crist. Qui es revolta contra l'E. es revolta contra Déu. Els combats contra Déu són combats contra l'E. I, 74.

Vol la pau i la concòrdia entre les nacions. I, 93s.

No és un «Status in Statu», un paràsit de l'Estat, encara que tingui els mateixos súbdits que aquest. Els fins de l'E. i l'Estat són diferents. El de l'E. és espiritual i obliga a obeir les autoritats constituïdes. I, 95s.

Són membres de l'E. els qui, no coneixent-la, segueixen la llei natural i estimen Déu i hi confien. I, 100.

Interpreta rectament la naturalesa valorant com cal els dos principis: cos i esperit. Fa triomfar el principi del dret sobre la força, la igualtat essencial dels homes, el respecte a la dona i l'ajuda als desvalguts. I, 104.

L'E. també crida: Llibertat, igualtat, fraternitat! Però sense excitar els mals instints ni desvetllar desigs que no poden satisfer-se. Vol que tots els homes participin dels béns terrenals. Vol la llibertat que fa l'home autònom, perquè segueix la llei interior de la seva veritable naturalesa. Vol la igualtat —que la natura desfà— amb la caritat que compensa les diferències de fortuna o de formació cultural. Vol la democràcia, que ja havia començat a establir en plena Edat Mitjana, com en són exemple els ordes tercers i l'obra de sant Francesc d'Assís entre els municipis d'Itàlia. I, 119s.

Té el principi segons el qual l'home, per viure, necessita el pa material i el pa espiritual. I, 121.

Abans, els béns de l'E. eren una veritable riquesa pública, car amb ells protegia les classes humils. L'Estat maçònico-liberal els convertí en riquesa particular de gent egoista. I, 121s.

Malgrat haver estat ofesa i ferida per la societat moderna, l'E. li torna bé per mal, li assenyala el remei de la misèria: l'associació cristiana de veritable germanor (no d'estil parlamentari), com eren els gremis i és avui l'associació de les Conferències de sant Vicenç de Paül. I, 123.

Cal agrair-li que hagi condemnat la cremació dels cadàvers, ritu antihumà i antiestètic de la maçoneria. I, 128.

La seva manera de veure —de conèixer— és natural i de sentit comú. Per això s'adapta a tots els homes i pot ser universal. II, 27.

És universal en el sentit més ample. Els racionalistes que la titllen d'esperit de secta, d'escola, etc., fugirien dels salvatges a qui ella predica i no podrien raonar amb ells, segons els sistemes que empren, sovint desviats del sentit comú. II, 27s.

No ha condemnat mai la generació, com assegura Renan. Al revés, té per heretges els qui la condemnen. Precisament, si condemna la luxúria, és perquè aquesta va contra la generació. II, 33.

És millor treballar en l'engrandiment de l'E. sembrant la llavor evangèlica en l'esperit dels homes per l'apostolat, que no pas cercar la seva defensa per mitjà del poder polític o militar. III, 711.

Que el poder polític defensés l'E. —sobretot en temps de la Reforma protestant— es justificava principalment pel fet que els protestants cercaven l'empara dels prínceps terrenals. III, 711.

Estima l'autonomia dels pobles. La considera vivent, fins i tot quan l'han perduda (Irlanda, Hongria). Estima tot el que té vida, perquè sap que és bo. No treballa directament per la llibertat dels pobles, perquè no és aquesta la seva missió; però treu dels Estats els gèrmens que els destruirien (maçoneria, anarquisme, etc.). Considera pecat la tirania. Respecta la llibertat de consciència, prohibint (a Espanya) que el rei obligui els súbdits a batejar-se. III, 661s.

No acabarà com han acabat les altres institucions humanes. III, 685.

Com per demostrar la seva catolicitat, té en el col·legi cardenalici una representació de tots els pobles de la terra. III, 685s.

Li és essencial la interioritat, és a dir, la santedat, l'acció de l'Esperit Sant. És d'aquí que brolla la seva vida. L'exterioritat és també una condició necessària, donada la naturalesa humana: la fe entra per l'oïda. IV, 152s.

L'exterioritat de l'E., els monuments, la música, l'arquitectura són expressió de la seva bellesa interior. Neixen de la seva santedat. IV, 153.

Crist la formà convivint amb pobres i ignorants, els quals estima com les nines dels seus ulls. De pobres i ignorants féu el llevat de l'E. IV, 186s.

Quan, dintre l'E., els simples fidels juntament amb els seus pastors es donen a una devoció o proclamen una idea o creença, cal reconèixer que els porta l'Esperit de Déu, que és Esperit d'unió i lliga dolçament els homes. IV, 332.

L'E. sobreviu als seus perseguidors, tal com passà amb Herodes i l'Infant Jesús. IV, 357.

Tots els moviments, corrents de devoció, etc. —dels quals participen el cap i els membres— que s'introdueixen a l'E. amb aprovació apostòlica, són deguts a l'Esperit Sant, que és el principi sobrenatural que assisteix l'E. i li manté la vida. IV, 381s.

L'E. és el conjunt de tots els cristians, que en són com les pedres. La bellesa i l'arquitectura de l'E. són la pau i la concòrdia dels cristians. IV, 384.

Crist vingué al món a fundar l'E. o Ciutat de Déu. La formà amb materials en brut —els homes pecadors—, els quals, un cop polits, formen com una ciutat intel·lectual (única residència digna de Déu, que no pot complaure's en la magnífica residència de la natura irracional), lliures de les cadenes del pecat, i doncs capaços de conèixer i estimar Déu dignament. IV, 440.

A l'E. de la terra passa el mateix que a la del cel: Déu és l'«acabament» de tot. La ciència, acció i perfecció dels homes, és una vida que surt de Déu i torna a Déu. Els uns la comuniquen als altres enllaçats per amor. Això passa fins en l'ordre natural. Per això la raó és la vicària de Déu i l'ànima de l'home és «naturalment cristiana». Però l'enteniment humà havent quedat ofuscat amb el pecat, Déu envià el seu Fill per realitzar-ho d'una manera més perfecta. IV, 441.

L'E. de la terra, més imperfecta que la del cel, segueix el seu mateix ritme. També aquí els uns il·luminen els altres, i així com entre els àngels els superiors regeixen els inferiors, els superiors eclesiàstics o prelats d'aquí baix ens il·lustren i regeixen en les coses de Déu. IV, 441-443.

La fundació de l'E. és una manifestació de la misericòrdia de Déu. Per això recull fins el rebuig de la humanitat pecadora. IV, 442.

La seva vida és la fe i la caritat. IV, 447.

Ciutat de Déu a la terra i al cel, Crist la fundà sobre la pedra de la seva paraula (fe). Per això anomenà pedra el seu representant i cap visible de l'E. Però també l'edificà sobre la caritat. Per això examinà sant Pere sobre l'amor, en lloc d'examinar-lo sobre la ciència, l'energia i la diplomàcia. IV, 465s.

L'E. actualment es mostra menys inclinada que mai a permetre que els sacerdots ocupin càrrecs polítics o de govern. I, 211.

No es lliga amb cap forma de govern o règim polític. Agraeix el bé que n'ha rebut; però, quan desapareixen, no cerca entre els morts l'Esperit que ha de guiar-la. L'E. d'avui ha de guiar els catòlics en cada present històric. I, 213.

Ha influït en la civilització, no amb mitjans polítics i jurídics, sinó fomentant les virtuts i la força moral en les ànimes. I, 199.

Fundada per Déu, participant de la vida de Déu, que és Amor, escampa l'amor en el món. Les societats modernes, apartades o oblidades públicament de Déu i, per tant, faltades d'amor i sobrades d'egoisme i utilitarisme, sovint han de recórrer a l'E., perquè, amb la seva caritat sobrenatural i amb el respecte que té a l'home —coneixedora que és del seu valor sobrenatural—, atengui els malalts, els pobres i els dissortats de tota mena. IV, 467s.

L'E. —Ciutat de Déu— perfecta és al cel. La imperfecta és a la terra. Ambdues tenen el mateix arquitecte i el mateix ritme de vida. I la jerarquia d'aquí baix és una ombra de la del cel. L'E. d'aquí és imperfecta, perquè és un laboratori de perfecció, ja que Crist respectà la nostra dignitat i no volgué que la glòria del cel semblés del tot donada, ans volgué que l'afanyéssim, bé que ens ajudi amb la seva gràcia, sense la qual no faríem res de bo. IV, 440.

L'E. és femenina, perquè és mare capaç d'engendrar pobles i societats, amb la caritat que difon; no perquè hagi de subordinar-se a l'Estat. IV, 487.

Traient el pecat fa obra social, perquè el pecat separa els homes de Déu i els homes entre ells. IV, 487.

Admet al seu interior l'existència de diferents partits i escoles honestes, perquè sap que Déu ha lliurat el món a les disputes dels homes i que Jesucrist no ha vingut a fer acepció de persones o coses, sinó a lligar tota la humanitat. L'E. no ha de subjectar-se a sistemes humans ni a formes socials i polítiques transitòries. Ha de durar fins a la fi del món. És vestíbul de l'Església eterna. Ha estat feta per abraçar tots els territoris, races i llengües. El Papa, mogut per l'Esperit de Déu, és així com actua, amb amplitud d'enteniment i de cor. Lleó XIII es mou per aquests principis: humanitat, fraternitat cristiana, temor de Déu i respecte a l'autoritat. IV, 492s.

L'experiència li ha ensenyat que la fe que té en el Crist, roca incommovible, no falla. Ha travessat totes les edats i ha resistit totes les tempestes. Ha vist caure al seu voltant imperis i regnes. IV, 517.

Mai no perdrà el caràcter de societat pública. IV, 532.

Desitja el progrés i el perfeccionament científic, però surt al pas dels seus excessos i pretensions injustes. IV, 613.

Podem riure quan se'ns parla de la feblesa de l'Església. Les forces humanes i les ciències que volen ofegar-la cauen amb una petita pedra vinguda de no se sap on. IV, 616s.

Estima la ciència i totes les forces humanes. Però, quan aquestes

la deixen, no es desanima, perquè sap que la creu és més forta. Aquest abandó es repeteix moltes vegades. IV, 617.

És columna i fonament de la veritat. Tot el que les sectes diuen de bo ve d'ella. Si alguna cosa ens priva de caure a l'estat salvatge és ella. IV, 644.

La seva norma o estil és la simplicitat. Pensi's en el catecisme, senzill i complet, que dóna fàcilment a tothom la ciència de la salvació. IV, 654s.

No sols és un temple per donar culte a Déu (o una societat), sinó també una escola que ensenya la ciència de Déu i la llei de la salvació. Aquestra segona part avui la tenim més oblidada. Amb tot, fins els seglars són cridats a un cert magisteri catequètic (màxima vulgarització de la ciència). IV, 665s.

Tot i ser d'institució divina i basar-se en principis de fe, l'E. mana que s'escolti tothom i que els diferents graus de la jerarquia (autoritats i súbdits) es consultin i es comuniquin. IV, 699.

La seva vida interior es correspon a l'externa. Aquesta és manifestació d'aquella. La fe i la caritat li donen unitat i vida, que prové del seu Cap que és Crist. Aquesta vida es difon seguint les vies de l'organització externa (Papa, bisbes, rectors) a tots els membres. Qui se separa, doncs, de Crist no participa de la vida sobrenatural; ni tampoc el qui se separa del Papa o dels bisbes. Així la unió de l'E. és el bé més excel·lent, pel qual pregà Crist en l'últim sermó. La jerarquia eclesiàstica és el sosteniment, l'expressió i la defensa d'aquesta unió. El mateix passa a l'home individu i al món. L'home ha de ser dirigit, amb unitat, per la intel·ligència contra instints desordenats. El món necessita també una autoritat. Això ens diu que home, món i E. tenen un mateix fi i són obra d'un mateix Autor. IV, 708s.

Existeix per tot el món un poble cosmopolita, avui contrariat per les tendències materialistes i sovint per la política i els conflictes socials. És l'E. La seva permanència enmig de tantes dificultats és un fet semblant al dels temps apostòlics. I el miracle el fa la humilitat. Maria és qui principalment sosté l'E. en els temps moderns. Sobretot amb els miracles de Lourdes. La devoció a Maria és la força principal que sosté la pietat i la devoció del poble cristià contra la sensualitat i el materialisme. V, 83ss.

Posant els ulls en l'eternitat, va acomodant els homes a les diverses formes socials, polítiques i econòmiques que se succeeixen, perquè hi visquin segons la llei evangèlica. No conté una forma concreta i pot informar una infinitat de situacions. Per això L'E., de vegades, té tants de treballs dels enemics com dels amics, que voldrien casar-la amb una determinada forma. Vol conservar la seva llibertat en l'Imperi romà, en el feudalisme, en les monarquies del Renaixement i en les democràcies modernes. V, 101s.

Té unitat i permanència d'esperit, de tradició i de contingut positiu de veritats que transmet als segles venidors. Al revés de l'heretgia, que és tan sols una permanent fermentació passional. V, 108s.

Té una tradició totalment democràtica. V, 111ss.

El seu fi principal és millorar l'ínfima plebs. «Evangelizare pauperibus misit me.» Els pobres formen la classe predilecta de l'E. Elevant els qui estan baixos ens alcem a l'amor infinit —Crist és en el pobre. V, 138.

No és enemiga de la llibertat ci-

vil dels pobles. Només és lliure el poble cristià. V, 150.

Sempre tindrà màcules i arrugues. En aquest món no serà mai perfecta. No pot dur «hic et nunc» a l'harmonia absoluta, per més que, al seu interior, hi hagi ànimes plenes de caritat. V, 155s.

No s'ha deixat dur per les preocupacions socials o aristocràtiques. Tracta tothom amb la mateixa consideració i s'ha regit per la llei de la igualtat. V, 159.

Ha afavorit el treball intel·lectual. A l'E. han reeixit i han brillat molt diverses escoles intel·lectuals. Tant, que de vegades ha calgut moderar-les. V, 177.

La seva unitat, tot i trobar-se estesa entre pobles de raça, de costums i de llengües diferents, s'explica per la humilitat cristiana d'acontentar-se de tenir per mestre Jesús, que ensenyà el sentit de la vida i de l'univers i les relacions d'aquest món amb l'altre. Els qui volen discutir això i ser originals, no s'entenen, tots volen ser mestres i no poden tenir unitat. V, 176.

Els catòlics han de defensar els seus drets, posseïts des de fa molts segles. V, 201.

No és cert que l'E. no defensi la classe obrera. Predica la igualtat essencial dels homes i que els rics han de ser pel bé dels pobres. V, 205.

L'E. és tan amant de la veritat i de la justícia que les admet encara que vinguin del dimoni. Rebutja la injustícia i l'error, encara que vinguin dels catòlics. Creu que Déu permet la injustícia i el mal en benefici dels bons. Com les tempestats purifiquen l'aire, així la contrarietat augmenta el mèrit. V, 206.

És la unió orgànica del llinatge humà, el poble sobrenaturalitzat per la sang de Crist. L'efusió d'aquesta sang l'E. la reprodueix místicament cada dia —cada dia és necessària, perquè es peca constantment. La missa és la raó de ser de l'E. Abolida, l'E. quedaria dissolta. Fóra com dissoldre el ciment que manté unides les pedres de l'edifici. V, 247s.

Quan passa trastorns i és perseguida, no hem d'escandalitzar-nos. Hem de comprendre que no és aquest món la nostra estada definitiva. La contemplació de la història passada ens diu que enmig d'aquests trastorns l'E. sura damunt l'aigua, com l'arca del diluvi. V, 261s.

Reparteix el pa substancial de la doctrina, que satisfà l'home. Les sectes ofereixen un pa il·lusori, que només satisfà en somnis. V, 276s.

Tot cristià ha de treballar per l'E. És la cosa més estimada de Déu en aquest món. Tot passa menys ella. És perenne, perquè és el regne de Déu a la terra. Casa pairal del cristià, conté moltes estances. És apta per a molts gustos. Enlloc no regna tanta llibertat. Té moltes professions i estaments. Abraça els partidaris dels sistemes polítics més diversos. Cal pregar per la llibertat de l'E. V, 282s.

La seva missió és defensar la veritat revelada contra els capricis canviants de les doctrines humanes. V, 290.

No pot afegir ni treure res a la revelació. Només l'administra. V, 291s.

És necessària per a la unitat de la fe i la seva conservació. V, 297ss.

Fora d'ella hi ha homes que estimen la veritat i són bons. S'inclinen fàcilment a la fe. V, 300.

Desapareixeria sense el poder que Déu li ha donat de confirmar i dirigir la fe dels homes. V, 309s.

Estima la ciència, però fa més cas de la saviesa que ve de l'Esperit

Sant. Per això els cristians fem més cas de les conclusions i les definicions del Papa que de les proposicions de la saviesa acadèmica. V, 316s.

Assistida per l'Esperit Sant, compleix la seva missió de portar els homes a la felicitat eterna educant-los, és a dir, donant forma perfecta als seus sentiments, costums i caràcter. I un dels instruments que té per a l'educació és la música, molt eficaç per a excitar els sentiments. Com que els sentiments són necessaris en totes les situacions de la vida (naixement, malaltia, vida de família, mort), i com que la vida sobrenatural es correspon amb la natural (baptisme, penitència, matrimoni, sepeli), per això l'E. fa entrar la música en totes aquestes ocasions. IV, 632.

Té autoritat moral sobre la política i la societat. I, 207.

Estima la tradició, perquè estima tots els homes; però també estima el progrés, perquè creu en la perfectibilitat de la societat humana, segons el model de la ciutat de Déu. V, 447-448.

Protegeix la ciència i vol que els seus sacerdots s'hi apliquin. No té, emperò, la superstició de la ciència, no li atribueix virtuts divines. V, 409s.

Viu en pau i fomenta l'harmonia social en aquelles poblacions on es respecta la llei natural, encara que hi hagi altres confessions religioses que antigament l'havien mirada amb prevenció. Obra amb suavitat i seny. El seu proselitisme és d'oració i de convicció. Orienta els altres seguint amb humilitat i constància la llum que ve del Verb de Déu. V, 450.

No molesta ningú, no és absorbent ni tirànica. Té la porta oberta perquè en surtin tots els qui en volen sortir. V, 458-459.

Si el catòlic té alguna cosa a dir sobre activitats o procediments de l'E. en el seu país, no ha d'acudir a l'Estat, sinó a les autoritats de la mateixa E. I, si contradiu el Vaticà o l'autoritat pontifícia, és que ja no és catòlic i no creu que el Papa sigui el Vicari de Jesucrist. V, 459.

Sempre ha treballat molt en l'evangelització dels pobres. Per aquest motiu ha sofert persecucions i contradiccions. V, 501.

L'E. no seria necessària a la terra, si no hi hagués errors, injustícies i pecats. La seva missió és eliminar la ignorància i el mal amb l'ensenyament, l'oració i totes les obres apostòliques. Ho fa amb la gràcia de Déu. Cap persecució no l'atura. Les èpoques de persecució són les més glorioses de l'E., són les que produeixen més ànimes heroiques. V, 502, 535.

Els enemics de Déu sempre combaten l'E. Per fer-ho, l'heretgia, el cisma, la corrupció dels costums i l'ateisme es disfressen amb noms pomposos i de moda: alliberament de les consciències, supremacia del poder civil, amor lliure, progrés científic, etc. Satanàs es transforma en àngel de llum. Per això cal escoltar sempre l'E. de Déu, columna de la veritat. V, 545.

Necessita vida interior. V, 551.

La Missa fa l'E., és a dir, l'aplec o reunió dels qui tenen per aglutinant l'amor a Jesucrist, i res com la Missa no desvetlla aquest amor, ja que és el record i l'actualització del màxim sacrifici d'amor. Sovint el poble cristià, de l'edifici de l'e. en diu «la missa». VI, 87s.

Crist, per propagar la fe, no fundà una acadèmia, sinó una E. que és mare, perquè criés i eduqués els fills. VI, 140.

Els pecats i les heretgies sovint han desvetllat els cristians adormits

i han provocat grans moviments espirituals de reforma i santificació dintre l'E. Així succeí amb santa Teresa. L'odi desperta l'amor en les ànimes nobles. VI, 311s.

L'E. estima fins a morir la seva independència. Obeeix Déu abans que els homes; però respecta l'autoritat humana, qualsevol que l'exerceixi, sobretot quan hi ha sectes que neguen el deure d'obeir la potestat civil, necessària a la societat. Cal pregar per les autoritats públiques. Tot això es recorda amb motiu de la visita del rei Alfons XIII a algunes poblacions del bisbat de Vic. VII, 139-141.

Avui es troba estesa arreu del món, més que en altres èpoques, però també són més grans les dificultats que s'oposen a l'evangelització i a la propagació de la fe. VII, 188.

Els cristians de tot el món celebren les mateixes festes i s'entenen pel llenguatge de la caritat. La universalitat de l'Església se significa i es realitza en el Papa, Pastor universal. VII, 205.

És equilibrada, fuig dels extrems. Interromp les mortificacions de la Quaresma amb la dominica «Laetare». VIII, 22s.

Hi ha una gran semblança entre Jesucrist i l'Església. L'E. té les qualitats de Crist. Ambdós pateixen persecucions i santifiquen els homes. VIII, 298s.

En les tribulacions de l'E. sempre s'ha demanat l'auxili de Déu. S'han abandonat les disputes i s'ha acudit a l'oració i a la fundació d'ordes religiosos d'homes i dones. IX, 57.

S'ha atacat l'E. perquè amb la influència religiosa del clericat i dels convents sobre el poble, a través d'escoles, hospitals i asils, s'apodera de l'ànima del poble. Més aviat caldria atacar-la per no haver-ho fet prou i no haver evangelitzat suficientment els pobres, que són els predilectes de Crist. En definitiva tot el treball de l'Església i de la religió és per formar ciutadans dignes i consolidar la pau social. No ha de preocupar els governants que la joventut s'eduqui en escoles religioses, on aprèn a ser treballadora i morigerada. Seria molt més perillós que es formés en els clubs revolucionaris i es llancés al desenfrenament de la pornografia i de l'anarquia social. Els governants han de témer molt més la irreligiositat que la religió. No és cap mal que en les escoles religioses es formin pares de família honrats, esposos que s'estimaran tota la vida, treballadors conscients dels seus drets i dels seus deures. A Europa hi ha grans nacions no catòliques que ho han sabut reconèixer. Però a Espanya ens assemblem més a aquells bizantins degenerats que preferien el jou dels turcs a la tiara del Papa. II, 679-682.

És independent de tota forma política, de tot règim i de tot sistema de govern. En tots fomenta la veritat i el bé. S'adapta a tots els sistemes, mentre no siguin immorals, i els fecunda tots. És com el corrent d'aigua saludable que s'adapta a la muntanya i al pla i els fertilitza. III, 176s.

L'E. catòlica la formen tots els fidels catòlics juntament amb els seus pastors. III, 219.

L'E. no és una escola filosòfica, no es limita a fomentar, instruir o formar una facultat de l'home. Agafa tot l'home, perquè és una escola de salvació. El qui vol influir en la totalitat de l'home ha de ser pràctic. No en té prou de dirigir-se a l'enteniment. Ha de crear institucions que formin i eduquin en tota la com-

plexitat de la vida de l'home. És el que ha fet l'Església. Institueix comunitats, associacions visibles i palpables: escoles no sols de pensament, sinó també de vida; és conscient que Jesucrist no venia a fer una acadèmia d'intel·lectuals, sinó un món. Per això els Papes criden avui els fidels a l'acció social catòlica. Per això cal l'ajuda de l'Esperit. «Per creure, no n'hi ha prou d'estudiar la religió, cal la gràcia de l'Esperit Sant» (Balmes). Ve't aquí per què és una obra d'apologètica molt eminent fomentar la vida interior, la pietat de l'ànima, avui malauradament tan afeblida. Aquesta vida interior fa sants, i els sants són l'argument més irresistible de l'apologètica de l'E, que és l'apologètica de Crist: dur a la fe per les obres. «Creieu les obres». III, 332-338.

L'E. viurà, encara que l'Estat l'oprimeixi, com a principi de vida sobrenatural; però les famílies i els pobles sofriran un decaïment vital. L'E. és pacient perquè té quelcom de l'eternitat de Déu. VI, 22s.

Vide JESUCRIST, HUMANITAT, UNITAT, CIUTAT DE DÉU, SOCIETAT, ISRAEL, MORAL CATÒLICA, PERSECUCIONS, OBRERS, ROMA, PAPA, PECAT, FE, CRISTIANISME, SIMPLICITAT, FELICITAT, SANTA SEU, FILIACIÓ DIVINA, BISBE, PROPIETAT, QÜESTIÓ SOCIAL, DEMOCRÀCIA CRISTIANA, RELIGIÓ, POBLE CRISTIÀ, LLUITA, MISSA, EVANGELI, LLIBERTAT, LLIBERTAT DE L'ESGLÉSIA, ENCARNACIÓ, TOMISME.

ESGLÉSIA I CATALUNYA. L'E. romana protegí Jaume I. La seva mare, la reina Maria, l'encomanà a la protecció de la Santa Seu. Simó de Montfort, quan el retenia essent infant, es veié obligat per Innocenci III a lliurar-lo als nobles catalans i aragonesos. Quan els Papes l'hagueren d'amonestar per les seves febleses, manifestaren l'íntim afecte que li tenien pels serveis que havia prestat a l'E. Jaume I elogià Innocenci III i s'hi volgué confessar. Demostrà sempre una gran confiança a l'E. I, 401ss, 406.

ESPANYA. I, 307, 308, 325, 361.

A E, vigia la idea que l'autoritat reial ha d'exercir-se amb caritat en bé i en servei dels més humils. Exemples dels reis Felip IV i Felip III. I, 35s.

Amb motiu d'ocasions extraordinàries, tots els espanyols treballen junts, però rares vegades. I, 279.

La noblesa ha deixat de complir les seves funcions socials i ha acabat malament. II, 68.

Han lluitat més per sostenir el poder central i reial les regions amb vida i règim propis, més o menys conservats, que no pas les províncies que depenien directament del centre sense gaires característiques pròpies. Aquestes es mostraren fàcils a la subversió revolucionària. II, 85s.

No podem esperar que vingui per la força de la llei la restauració de l'E. regional. Sols vindrà sostenint i augmentant la vida de les institucions naturals que encara hi viuen, sobretot la família, la propietat i la religió. II, 90.

És un conjunt de pobles diversos. Déu no posa la diversitat perquè hi hagi discòrdia, sinó perquè hi hagi harmonia. II, 111.

La pèrdua de les colònies fou el càstig que va fer adonar a E., no sols a Catalunya, que no anàvem bé, i la decantà al regionalisme, mitjà de restauració humana més que no pas política. II, 112s.

E. és un conjunt de pobles, amb costums i esperit diferents, formant tots plegats una summa harmonia. La diversitat no ha de ser pedra d'escàndol, sinó enriquiment del conjunt. E. ha fet obra civilitzadora. II, 202s.

A E., durant el segle XVII, hi havia una gran cultura dins l'estament eclesiàstic, amb símptomes de refinament. II, 159s.

La teologia espanyola no caigué en el gal·licanisme, com a França. S'adherí a Rocabertí contra Bossuet. Es mostrà favorable a la infal·libilitat pontifícia. Manifestà una gran llibertat d'esperit contra l'absolutisme dels reis i sobre la solidaritat i la unitat del llinatge humà. Així treia a l'Estat el dret a disposar de la religió i la família. II, 158ss.

Els maçons foren afrancesats sostenedors de Josep Bonaparte. El maçó Riego afavorí la sublevació americana. I, 102.

La maçoneria influí en la constitució de Baiona. Josep Bonaparte establí el Gran Orient Espanyol. Els prohoms maçons del liberalisme reconeixien aquest origen afrancesat. La maçoneria ha tingut una gran influència en la política. I, 91s, 95.

El Papa s'oposà al rei quan aquest volia obligar els súbdits a batejar-se. III, 662.

El cristià que hi ha nascut té obligació d'estimar-la i pregar per ella. IV, 222.

A E,, l'onada del liberalisme ha perjudicat la família. Ha fet que el cap de casa es desentengués dels seus deures d'educar cristianament els fills, d'infiltrar-los la pietat, etc. I ha fet que hom abandonés les pràctiques col·lectives de l'oració dintre la llar. IV, 522.

Quan a E. es van trencar les lleis de la unitat catòlica durant el segle XIX per obra de la maçoneria, semblà com si s'hagués afluixat la connexió entre els membres de l'Estat. No ho demanava cap consciència oprimida ni cap secta amb culte públic. Això demostra l'enervament de la nostra generació, incapaç de plantar cara a l'error desvergonyit. IV, 536.

El seu patriotisme del 1808 prové de ser aleshores un poble de pagesos. V, 24.

El Decàleg hi és públicament trencat. Per això la societat i la vida social s'hi debiliten i extingeixen. V, 130.

És trist veure que E., on l'Església és anterior a l'Estat i contribuí a fundar-lo, els bisbes hagin de defensar el cristianisme d'amenaces i calúmnies. V, 449.

A E., la impugnació de l'Església és la impugnació de la societat, porta el malestar a la família i a tota la vida pública, pel canvi d'orientació que dóna en tots els ordres. Així s'origina confusió i lluita. Les innovacions anticristianes tenen aquí una influència regressiva en la civilització. V, 458.

Cal pregar per la fe d'E., avui en perill per la dissolvent acció de les sectes. VII, 283s.

La glòria d'E. en el segle XVI no la iguala cap més poble de la terra. Fou fidel a la inspiració cristiana i donà un nombre extraordinari d'herois, savis i sants. E. portà el nom de Crist a terres que no el coneixien i defensà el catolicisme d'Europa contra el perill protestant. El desenrotllament admirable de la seva literatura i de tota la seva civilització fou com una matèria adaptada perfectament a la forma cristiana de vida. En tots els camps es mogué bàsicament per raons de fe. L'essència concentrada de tota aquesta grandesa brillant la trobem en una religiosa humil: santa Teresa de Jesús. III, 594-597.

El ministeri Canalejas entrà en conflicte amb Pius X. Es negava a tractar les qüestions religioses amb el cap visible de l'Església catòlica. Al·legava la independència de la po-

testat civil, ço que argüeix el seu cesarisme despòtic. La potestat civil té límits. La religió no existeix pel beneplàcit de l'Estat. VI, 25ss.
Vide REGALISME, CASA D'ÀUSTRIA.
ESPAR. III, 573.
ESPÀRTAC. I, 647.
ESPÈCIES. Com més perfectes són les e. dels éssers, més aquests es diferencien entre ells. II, 86s.
ESPERANÇA. En aquest món sempre hem de tenir e., perquè mai no ens hi trobem satisfets. El nostre cor és més gran que el món i només Déu pot omplir-lo. IV, 421s.
Tenim la nostra e. posada en Jesucrist: en la redempció i en les seves promeses. Esperem la vida eterna. La fe ens uneix amb Déu perquè és la veritat; l'e., perquè és la bondat. Els defectes de l'e. són la presumpció i la desesperació. L'oració i la devoció a Maria mantenen viva la nostra e. VIII, 241-243.
El qui renuncia a les «esperances» és el qui té més e. Cal creure i estimar Déu per damunt de tot, com Maria. L'e. neix de la unió amb Déu, de la seva presència en nosaltres, sentida i experimentada per la fe i la caritat. VIII, 412-414.
Fa fructificar els principis de la fe, com la pluja fa germinar la llavor sembrada. És necessària i útil. Dóna alegria i familiaritat amb Déu. S'obté amb una fe sòlida, desconfiant d'un mateix, amb la humilitat i amb la intercessió dels sants. Es mata amb la presumpció i la desesperació. IX, 215s.
L'e. en la immortalitat és la més forta. Era la dels màrtirs en una situació humanament desesperada. VII, 341.
N'hi ha de natural i de sobrenatural. Hi ha inclinació a la idolatria i també a l'e. vana. Jesús és la nostra única e. Ve de Déu i amb les seves obres ens salva. S'ha lliurat a la mort per nosaltres. Són fruit de l'e.: consol, magnanimitat, grandesa de cor, generositat, fortalesa, confiança, familiaritat amb Déu. No hi ha sant sense e. Omple els salms i la litúrgia de l'Església. VIII, 178-180.
Vide SALVACIÓ, MARIA.
ESPERIT. Governa la matèria, fins en l'home materialista. I, 354s.
No podem conèixer la seva substància, sinó tan sols algunes qualitats per les obres (R. Llull). I, 464.
El discerniment d'e. en els homes i en les institucions és propi del sacerdot. II, 185s.
Governa la matèria, àdhuc en les arts i en mans d'escèptics. Per això l'artista és anomenat vident. II, 222s.
Té fam violenta com el cos. Recordi's les presses de la gent per arreplegar les entrades d'una funció teatral. Childe-Harold anant pel món, Dante, Faust i els qui es gasten fortunes per col·leccionar objectes demostren el mateix. II, 261.
D'ell mateix, s'expressaria en les obres d'art amb la forma correcta i adient; però sovint no pot, perquè l'artista no domina la forma (art medieval). L'e. es pot comunicar amb formes rudimentàries. L'e. fa suggestives les obres. Atreu. De vegades, fins sembla que la forma —el so de les paraules, etc.— destorbi. L'excés de l'e. desfà les formes. Una preponderància de l'e. en l'home —una excessiva activitat espiritual (ascètica o intel·lectual)— destrueix la salut del cos. II, 381.
Tothom admet que ha de regir la carn i espiritualitzar-la. Ho fa en bona part per mitjà de l'art. II, 375s.
Hom l'ha comparat amb el vent, perquè mou i fertilitza, o aterra i empesta, segons la direcció que té. II, 387.
És més a prop de l'Infinit que la

matèria. Les passions espirituals poden dominar les corporals. II, 471.

Tant l'Església catòlica com l'heretgia, com el paganisme, creuen en l'existència d'e. separats. Sovint l'heretgia i la càbala han exagerat l'eficàcia dels àngels i els dimonis. IV, 442.

Les qüestions de l'e. han preocupat i preocuparan sempre la gent que pensa. IV, 496s.

L'activitat de l'e. sempre ha estat necessària en el món (Crist vingué a remoure el foc de les aspiracions humanes per fer-ne sortir la flama de l'amor de Déu), perquè la vida de l'home no es materialitzi totalment. L'e. ha de regir la matèria, com l'ànima regeix el cos, com l'home domina la bèstia, més forta que ell materialment, però més feble espiritualment. IV, 496s.

Els pobles viuen per l'e. Unes generacions mengen, treballen, es vesteixen, diversament de les altres; però totes tenen les mateixes creences i veneren els mateixos misteris. IV, 568.

És més fort i durador que la matèria, sobretot quan l'alimenta la fe. IV, 578.

L'e. té fam i set com el cos. Avui aquesta necessitat es fa sentir vivament, fins entre els autors materialistes. Escriuen i cerquen novetats, no per la fam del cos (encara que alguns ho diguin), sinó per la de l'ànima. Amós ho profetitza. No troben repòs, es cansen de tot, perquè confien en la paraula de l'home i no en la de Déu. Busquen el goig de la vida, fora del qui n'és la font. V, 164.

Necessita pa substanciós, que es troba en Déu. No en manca, però hi ha qui el refusa, i aleshores no troba el consol i la força. Aquest cerca estimulants que l'allunyen més del pa. A molts, no se'ls educa en el gust de les coses sòlides. V, 165.

Tota lluita en el món és espiritual. Sempre es tracta de quin e. preval. V, 526.

Dóna llum i dignitat a l'home. A menys materialitat, més llum i dignitat. Per això l'home carnal viu en les tenebres. Amb l'e. esclavitzat, té només esclats i lluïssors de tant en tant, però s'estimba als abismes de la mort. VI, 44s.

Vide LLUITA, CARN.

ESPERIT CATALÀ. És naturalment fort i entenimentat. Fou fomentat i educat pel cristianisme. I, 242.

No ha mort. La fe en conserva l'essència (cadira del rei Martí, que serveix per al Santíssim) i avui ens l'ofereix per refer-nos. II, 187.

Ve, com de la seva font, de la tomba de sant Pere. Si Catalunya deixés de ser catòlica, l'e. c. desapareixeria. IV, 142.

ESPERIT DE DÉU. Ens fa fills de Déu. Per ell som regenerats i adquirim una nova naixença. Fa el poble cristià contraposat al carnal. V, 277ss.

ESPERIT NACIONAL. La seva vida és el seu moviment lliure i autònom, no la transformació passiva, senyal de mort. Les divisions el maten. Els tres estats d'una nació: esperit perdut, esperit malalt (discòrdia de pensament), esperit sa (unanimitat dels ciutadans). I, 238ss.

Cal treballar per restablir-lo, si no volem que el poble es descatalanitzi. I, 241.

Si es dissipa o transforma, es perd la pàtria. I, 246.

L'e. n. o ànima del poble fa que, entre els ciutadans, hi hagi unitat de pensament, «que tots sien d'un cor e d'un voler» (Eiximenis). I, 571.

ESPERIT SANT. La seva llum és absolutament necessària per a comprendre moltes lliçons de l'Evangeli, com es veu amb els Apòstols, els quals no ho aconseguiren ben bé del

tot fins després de Pentecosta. IV, 366s.

És el principi sobrenatural que manté la vida de l'Església. IV, 381s.

Procedeix del Pare i del Fill, i aquest l'envia al món. IV, 453.

Se li atribueix la santificació dels fidels. Ve a ser com el complement de la llum de Crist, perquè només amb l'E. S. podem entendre la Veritat com els Apòstols. IV, 501ss.

L'atraiem amb l'oració, tal com amb l'aspiració atraiem l'aire que respirem. No l'atrauríem deixant-nos abassegar per les coses del món, enmig de diversions i negocis. IV, 520s.

Tots els instints nobles del poble cristià vénen de l'E. S. Per exemple: el d'invocar Maria en les temptacions contra la puresa. L'E. S., que tant estimà Maria, li adreça tots els afectes humans. De l'E. S. ve tota la vida sobrenatural. V, 41.

És l'Esperit consolador. La seva possessió és signe evident de vida cristiana. El benestar és senyal de salut. Tota l'obra de Crist fou preparar els homes perquè rebessin el consol de l'E. Donar aquest consol és l'efecte de la gràcia que concedeix l'E. S. Tot l'heroisme dels màrtirs i els confessors, totes les meravelles del cristianisme —la unitat dels homes en l'Església—, són obra de l'E. S. consolador. V, 166s.

L'E. S., amb els sagraments, produeix moviments sobrenaturals interiors en la consciència, que transcendeixen, de vegades, a tota la vida de l'Església. Comencen humilment, comparables al gra de mostassa. Els mundans no se n'adonen. Així és l'efecte que es preveu amb el decret sobre la Comunió freqüent. V, 213.

Se'ns ha revelat amb la imatge del vent, molt apropiada. L'E. S., con el vent, és fort i purifica. No ve del món, sinó del cel. Impulsa a practicar el culte, la lloança i l'amor diví. Mou a seguir els camins de la perfecció. IX, 423-425.

l'Esperit ens dóna santedat i vida sobrenatural. Hem de fomentar la seva acció en nosaltres amb l'oració, els sagraments, la comunicació amb els sants i la mortificació. El podríem apagar amb la negligència i el lliurament al món. IX, 439s.

La seva vinguda ens treu l'esperit del món. L'hem de preparar amb el recolliment i l'oració. Els seus efectes són els set dons i la unió amb Déu. IX, 446s.

La vinguda de l'E. S. sobre els Apòstols és el tercer misteri de glòria del rosari. És la consagració i la unció de l'Església naixent, que el va aconseguir perseverant en l'oració. Amb l'oració rebem sempre la gràcia de l'Esperit de Crist. Maria i els primers cristians pregant, desitjant i aspirant van atreure's l'Esperit de Déu que tant necessitaven. Els transformà totalment. Els il·luminà l'enteniment i els enfortí la voluntat. El mateix efecte pot produir en nosaltres, si amb fe i amor rebem els sagraments i perseverem en l'oració. Crist no en tingué prou d'ensenyar-nos i redimir-nos, sinó que ens comunicà el seu Esperit. Siguem agraïts, com Maria, als dons de Déu. III, 157-161.

Vide AMOR A DÉU.

ESPIRITISME. Pot considerar-se una continuació de la superstició del malefici. Es funda en la credulitat sobre la influència dels esperits separats en l'home. II, 128.

Pretén de posar l'home en comunicació amb els morts. Neix de l'instint que ens fa creure en l'altra vida. És molt antic. Els assiris i els caldeus ja el practicaven. La Bíblia condemna els «mèdiums» que evocaven els esperits dels passats. IV, 77s.

ESPIRITUALITAT. La societat cristiana es regia per l'e. cristiana. I, 42.

L'e. cristiana no distreu l'home del treball, de la indústria ni dels altres afers humans. Comunica dignitat a la matèria, regula les passions, frena l'enveja i l'ambició. I, 62.

L'e. és font de poesia. Però sols ho és plenament l'e. cristiana, perquè ens porta a l'«ens realissimum», principi de tota vida. I, 293s.

L'e. que es nota en la societat actual és insuficient. La veritable e. només la pot portar el cristianisme. II, 463s.

En el món de l'art modern els corrents d'e. no són res de nou, sinó reminiscències de coses molt velles. II, 474.

En l'home, com a ésser espiritual, la intel·ligència és superior a la matèria. A desgrat del gran materialisme pràctic del nostre temps, així es reconeix instintivament. Els qui es tenen per superiors i guies dels altres, s'anomenen ells mateixos intel·lectuals, àdhuc quan rebutgen Déu i cerquen revelacions estranyes i imaginàries. És una demostració de la necessitat del sobrenatural i de la insuficiència de la matèria. V, 105.

L'esperit determina una institució o forma social, li dóna direcció i moviment. Coneixent l'e. es coneix la institució més bé que no pas coneixent els detalls externs. Quan l'esperit es canvia, la institució ja no és la mateixa. V, 105s.

L'e. no suplanta ni ofega l'activitat convenient en el món material, com és ara el progrés de la indústria. Al revés, la impulsa i la dirigeix a bon fi. L'espiritualisme dóna una condició superior a tot el que toca: el fi caracteritza les coses. Així podem parlar del «cos espiritual» de Crist ressuscitat i dels benaurats. La indústria ha d'ajudar la caritat. Els rics seran la providència dels pobres. I, 62s.

ESPONTANEÏTAT. És font de poesia. II, 195.

ESPORTS. Els e. moderns sovint donen un goig grosser. V, 464.

ESPÒS DE SANG. Vide JESUCRIST.

ESSÈNCIA. L'essència de les coses no es veu amb els ulls, sinó amb l'enteniment, per mitjà de la llum que Déu dóna dins el recolliment. II, 322.

Les e. tenen bellesa si es consideren, no en les abstraccions filosòfiques, sinó vives en Déu i en la concepció de l'artista. II, 325.

Vide PERFECCIÓ.

ESSÈNCIA DIVINA. No pot ser compresa per l'home: el finit no pot comprendre l'Infinit. Com el vaixell, al fons del mar, és ple d'aigua, així l'home és terminat per l'essència i les obres de Déu, però sense poder-ho abraçar mai tot (R. Llull). I, 462.

ESTALELLA I SIVILLA, ANTONI. Jurista i canonge de Barcelona. Durant dos anys bisbe de Terol, on morí el 1894. III, 677ss.

Vide III, 672ss. IV, 159.

ESTALVI. No hem de desesperar-nos si, amb el nostre treball, no arrepleguem els diners suficients per a satisfer les necessitats de la vellesa. Jesucrist, amb el seu treball de fuster, no aconseguí deixar res més que la túnica a Maria —i encara la hi prengueren els soldats. IV, 218.

ESTAMENTS. Hi ha tres e. en la societat. Tots tres han de participar en el govern (Eiximenis). I, 572.

L'home, quan parla, ho ha de fer segons el seu caràcter o estat de vida, del qual mai no ha de desfer-se. II, 185.

Vide AUTORITAT.

ESTAT. Ha de ser complement de l'home i de la societat natural. I, 29.

Els E. petits solen coincidir més

amb les societats naturals. Respecten més la llei natural i són menys propensos al despotisme. Al revés del que sol passar en les grans unitats estatals. I, 29.

Quan l'E. racionalista rebutja Déu, deixa de regir-se per la llei de la caritat i fa rei l'egoisme, perquè Déu és caritat. Es torna al règim pagà dels qui són «sine affectione». I, 37.

L'E., com l'individu, necessita elements, no sols de la terra, sinó també del cel: ha de conèixer i estimar Déu. En l'E., com en l'individu, han d'anar juntes la fe i la raó. Però l'E., com l'individu, s'ha volgut independitzar de la fe i de Déu. S'ha extraviat. I, 37s.

L'E. antic honrava l'Església. L'E. modern sovint l'ataca i la denigra. L'Església espera la seva conversió. I, 142.

És el seu nervi la riquesa, més que no pas l'exèrcit i la tributació (R, Ll. de Dou). I, 708.

L'E. gran i d'autoritat forta fàcilment pot fer més justícia i defensar els ciutadans que no pas un E. petit. Els ciutadans d'un E. gran se senten més segurs anant per l'estranger (Eiximenis). II, 85.

Concebut com una mena d'obra d'art dels homes de govern —una construcció segons les regles sàvies—, un orgull d'aquest edifici —que fa mirar com a bàrbars els qui no el tenen— és propi de l'absolutisme, del cesarisme, del classicisme del Renaixement i del gallicanisme. L'E., així, s'allunya de la concepció medieval, més natural i cristiana, més adient a l'universalisme. Avui hom prefereix aquesta última forma d'E. II, 173s.

Pot tolerar l'existència d'una secta religiosa en certes circumstàncies. Però ha de mirar d'encaminar-la suaument a la veritat. I, 94s.

És incompatible amb la maçoneria, societat secreta que té un fi idèntic. I, 95s.

Ha d'impedir que els obrers siguin defraudats del seu jornal i, alhora, que la propietat sigui respectada. Ha de facilitar la intel·ligència entre el capital i el treball. Ha de donar suport a les institucions favorables als drets dels treballadors. V, 202.

Ha d'intervenir en els problemes del treball, quan es produeixen canvis de tècnica que perjudiquen els obrers. V, 203.

És una idolatria considerar que l'E. és més important que la persona. És també un principi d'esclavitud i el germen del socialisme. L'E., entès així, és com Saturn que devora els seus fills. Els pobles antics es decantaren al cristianisme perquè hi veien un principi alliberador. V, 433.

La tirania de l'E. és il·lícita, fins quan s'exerceix per protegir l'Església. Sempre ha de respectar la llibertat justa dels ciutadans. V, 444.

L'E. sol ser un o més homes, no gaires. Per això, quan es parla dels drets de l'E., de l'obediència plena que es deu a l'E., cal témer la tirania. Poques vegades els qui s'han apoderat del poder de l'E. ho han fet per amor al proïsme. V, 445.

Ha de subordinar-se al bé de la societat, i no al revés. Ha de fomentar la vida social i el desplegament de la personalitat dels ciutadans. L'absolutisme de l'Estat perjudica l'universalisme de la societat i de la família humana. V, 448.

No és l'Orient de la vida humana. No pot donar la llum que orienti els homes. Hi ha persones individuals més sàvies que l'Estat. Si ens orientem per la llum o la doctrina de l'Església, és perquè aquesta doctrina ve de Déu. El cristianisme s'es-

tablí al món contra les ordres del Cèsar. Els homes no poden fer-li la llei. V, 448-449.

No pot suplir els cossos espontanis i naturals de la societat: la família, la universitat, l'Església, la beneficència, etc. II, 16ss.

No té dret a dirigir espiritualment els ciutadans, ni en nom d'un poder personal absolut, ni en nom d'una gran majoria de vots. II, 621ss.

No hi pot haver pau i ordre en un E., si no s'hi respecten els drets de tots els ciutadans sense distinció. Per això qualsevol forma de persecució religiosa —negar-hi, per exemple, el dret d'associació amb fins religiosos— és font de malestar i de pertorbació. II, 694.

L'E. no és font originària de dret. No és llei el gust o el simple voler dels governants. Aquests han de respectar la justícia i les institucions naturals reconegudes pels ciutadans. II, 695s.

L'E. no pot fer obra de reforma eclesiàstica, molt menys encara si ho fa amb esperit hostil a la religió o a l'Església. Fer-ho entre nosaltres és atacar o matar l'ànima d'Espanya. Disposicions en aquest sentit, com suprimir bisbats o altres organismes eclesiàstics, si no es deixen en mans de l'Església, si no es consulten amb els interessats que professen sincerament la religió i són els seus promotors responsables, no poden ser sinó hostils i perjudicials. S'ha acusat injustament l'Església de barrejar-se en la política; però ara, de fet, és la política la qui vol intervenir en les coses de la religió i alterar-les. Si un dia l'E. volgués destruir l'Església, aquesta subsistiria, però l'E. se suïcidaria, perquè prescindiria del seu principal element de cohesió. Es dóna el cas que funcionaris d'Estats no-catòlics han de donar protecció a religiosos súbdits d'Espanya que no la troben en el seu país catòlic. Els responsables de l'autoritat han de saber que, si es malmet la religió d'un país, tots els altres valors cauran al seu darrera. Es començarà assaltant els convents i s'acabarà expropiant els capitals. Si els governants flaquegen en un punt, creixerà el desordre i la inseguretat en tots els altres. II, 700-711.

L'E. modern sovint cau en el socialisme d'E., veritable despotisme. Fins vol ser director espiritual dels ciutadans, amb molta menys delicadesa que la que solen tenir els directors espirituals dintre l'Església. Imposa els seus dictàmens coercitivament, amb amenaces i càstigs. Fins arriba a suprimir els vots religiosos i la vida conventual amb lleis que imposen l'exili als contraventors. I, com per sarcasme, els violadors d'aquests drets naturals de molts ciutadans benemèrits de la societat s'anomenen ells mateixos demòcrates i partidaris de la llibertat. III, 186-189.

L'home, tarat pel pecat original, tendeix a l'egoisme. Per això, sense la influència del cristianisme i de la gràcia, l'autoritat de l'E. tendeix a l'absolutisme i al cesarisme. Totes les grans persecucions religioses han estat desencadenades per l'E. tancat a l'Evangeli. Cal que els catòlics facin valer els seu dret enfront de l'E., el qual, quan declara contraventor o delinqüent el qui no se subjecta al seu dogmatisme laic, no sols anul·la el ciutadà, sinó també l'home ras i curt. L'estatisme converteix la política en religió i obra al revés de la veritable religió que dóna personalitat a l'home. Segons Crist, tot existeix per al bé de l'home, fins l'E. La suplantació de Déu i la usurpació dels seus drets sempre es paguen cars. Cap dret no

és reconegut enfront d'un poder estatal absolut. Els cristians, en canvi, reconeixem que, per la gràcia i la misericòrdia de Jesucrist, fins tenim drets davant Déu. Però l'Estat absolut no és persona, no té gràcia ni misericòrdia, i no té sentit dir que se'ns concedeix quelcom —un dret, una prerogativa— per «gràcia» de l'E. Els reis absolutistes, quan eren cristians, no eren tan absoluts: en la fe i la pietat personal trobaven els límits de la seva autoritat. III, 195-199.

L'Església ensenya —ho ha après de l'Evangeli— a respectar les lleis justes de l'E. en l'àmbit civil. Però reivindica la llibertat religiosa, anterior i superior al mateix E. No respectar-la és atemptatori als drets de l'home. Hi ha E. que tenen aquest respecte i saben concordar-se amb l'Església en matèries mixtes. III, 379s.

L'Església no pot consentir que hom transformi l'E. en un mena de Nabucodonosor modern amb dret absolut sobre les consciències. És respectuosa envers la seva autoritat suprema en matèries civils, però sap que l'autoritat estatal té límits i no pot atribuir-se el dret d'eliminar l'ensenyament religiós a les escoles o de retallar els drets dels pares en l'educació dels fills. L'E. no té poder espiritual. Els bisbes han d'alçar la veu contra aquestes tendències que vénen de camps sectaris, com són el socialisme i el comunisme. Els ciutadans catòlics han de fer ús del seu vot en defensa de la seva noble llibertat espiritual. Pacíficament han d'unir-se i treballar en defensa dels seus drets. Han d'organitzar les seves forces vives, com demana el Papa i segons les resolucions dels Congresos Catòlics. Ho han de fer per damunt de les lluites i els interessos dels partits. VI 4239-434

Vide LLEI, MAÇONERIA, FELICITAT.

ESTAT COMPOST. Pot considerar-se passador el capítol sobre l'Estat compost de «Lo Catalanisme» de V. Almirall. II, 101.

ESTAT DE PERFECCIÓ. E. de p. és estat de temptació. Per això els religiosos han d'entrenar-se molt a combatre les temptacions. El diable s'esforça més a fer caure els qui s'enfilen. IX, 249.

Cal ser fidel a les obligacions de l'e. de p. lliurement assumides. En cas de dubte de si un és cridat o no a l'e. religiós o de perfecció, podem inclinar-nos a seguir-lo. IX, 303-305.

ESTAT DE VIDA. Els e. de v., com més humans són, més defectes presenten; com més divins, més avantatges. Així són el matrimoni i la virginitat. IX, 309.

ESTAT I ESGLÉSIA. Avui l'autoritat política o combat l'Església o creu que no ha de ficar-se en els afers espirituals. No l'ajuda prou en la cristianització del poble. Davant d'això, hem de tenir més zel per la salvació dels homes. V, 155.

ESTAT LIBERAL. És u i indivisible. Mata la federació de regions, que eren els Estats antics. Abans el rei d'Espanya era: rei de Castella, d'Aragó, comte de Barcelona, etc. Ara és només rei d'Espanya. I, 306s.

Es constitueix des de dalt. La constitució es fa amb una junta de savis reunits en un despatx. Per això es canvia fàcilment. I, 314.

ESTAT MODERN. El país no hi té vida. Només fomenta els organismes que ell mateix ha creat. Les institucions naturals viuen per gràcia de l'Estat. II, 195.

L'E. m., regit pel liberalisme, ha substituït el principi de l'obediència pel de la violència. És despòtic i militaritzat. És la llibertat del fuet i del domador. Cadascú pot obrar com li plau, però també l'autoritat

pot castigar com li plau. Els homes no són governats racionalment. III, 660.

ESTAT RACIONALISTA. Quan l'E. deixa de ser cristià, la caritat se'n torna al cel, l'home es fa egoista. Els pobres en reben les pitjors conseqüències: s'estenen l'explotació i la misèria. Una onada de materialisme mata la vida espiritual. S'adora la ciència cega com a font de progrés i benestar. En aquesta situació Crist es presenta amb la devoció del Sagrat Cor per orientar altra vegada el món amb la caritat de Déu. I, 36-46.

ESTAT REGIONALISTA. És constituït per la força natural de les coses. Per això, un cop imposat el centralisme, sempre tendeix a reaparèixer, al marge d'aquest, la vida regional. I, 314.

ESTAT UNITARI. Les grans unitats polítiques, acomplerta la seva missió circumstancial, caminen a la decadència d'intel·ligència i de forces, i han de deixar lloc a la vida regional. II, 7s.

ESTATISME. El racionalisme estatal violenta la naturalesa, no fa cas de Déu —que ha posat una llei pròpia a cada ésser— i provoca el malestar i el desequilibri de la societat. I, 30.

L'e. racionalista ha prescindit de Déu i de la llei de la caritat. Per això es fa absolut, es creu fi de tot, mira només l'èxit i tots els mitjans li són bons, mentre siguin eficaços. Immola víctimes a la seva pròpia divinitat, amb perfecta dissociació entre la seva felicitat i la dels súbdits. L'e. racionalista es treu, finalment, la careta dels grans ideals i es degrada amb el materialisme més groller. I, 40s.

Començà amb la monarquia absoluta i s'intensificà amb la Revolució i el socialisme. Dintre la tendència estatista, l'Estat té dret a disposar de tot: de la religió i de la família, i —en la seva última forma— de la propietat. II, 160.

Confon el dret amb la llei o el decret de l'autoritat. És la consagració del despotisme. Ve de negar els drets de Déu i la inviolabilitat de la llei natural. Degrada l'home i el disminueix. No li reconeix la llibertat de consciència, tal com l'antic imperi d'abans de Constantí no la reconeixia als cristians. III, 354ss.

Ignora els fets i les realitzacions de la llei natural que troba en el poble (religió, família, associacions, en tant que necessitats col·lectives). Ho manipula o ho suprimeix, en lloc de servir-ho. Torna a l'època anterior a Constantí i al temps de les persecucions. III, 382ss.

Vide CENTRALISME, RACIONALISME, AUTORITAT, INTERNACIONALISME.

ESTATS UNITS. I, 314.

Formen una nació lliure, perquè s'hi respecta el cristianisme. I, 335.

Tenen una forma social regionalista (origen anglosaxó). Això hi afavoreix la religió, la propietat i la família. II, 50s.

Tenen consignada la llibertat a la constitució en forma negativa. II, 101.

També els EE.UU. reconeixen qui són els seus pares: tenen una tradició. II, 187s.

En bona part, els filòsofs dels EE.UU. parteixen de l'observació interna, amb tendència a arribar al transcendent i a la Primera Causa. Això els dóna un caràcter religiós. Déu és al nostre interior. III, 559.

La seva idea mare, el seu germen, és un principi religiós, com en totes les societats: l'amor a Déu i als homes, que lliga l'home amb Déu i els homes entre ells. IV, 487.

La seva constitució civil fou lloada per Lleó XIII. És molt adient a la constitució social d'aquells EE.UU. V, 150.

La saviesa profètica i la fe han influït en el seu dret públic i en el seu esperit. V, 318.

Vide TRADICIÓ.

ESTÈTICA. Hi ha una e. social: la dels organismes que es desenvolupen segons llur naturalesa. II, 202s.

Els seus principis fonamentals vénen de la Santíssima Trinitat. II, 454.

Té el seu complement en el cristianisme, car el Crist vingué a perfeccionar totes les coses. El cristianisme és el triomf de l'amor, i l'amor i la bellesa són el mateix. II, 456.

ESTÈTICA DE TAINE. Segons Taine, la inspiració neix de la natura. L'art consisteix en l'exacta imitació de la natura. Desconeix, doncs, una part de la realitat: l'espiritual. Per a ell, sols el «bell animal humà» és objecte de la pintura. Passar d'aquí amb la manifestació d'emocions religioses o d'altra mena, és sortir de la pintura i entrar en la poesia. És una frontera arbitrària. L'home complet és cos i ànima, i no hi ha arts de l'ànima i arts del cos. Quan l'art és veritablement humà, no és exclusivista. En el sistema positiu de Taine, l'art és fruit de l'evolució social, de l'ambient i de la raça: és poc humà i poc personal. El geni sovint es manifesta oposant-se a l'ambient dominant o al caràcter del seu poble. Exemples: Cervantes s'oposa a les vanitats nobiliàries de la idealista Castella; Ramon Llull, utopista i fantasiós, fa contrast amb el caràcter pràctic del seu poble. Això no vol dir que calgui negar tots els precedents i preparatius en l'obra d'un artista. De fet, en totes les grans obres pictòriques hi aleteja l'esperit. II, 314.

Mata l'autonomia de l'art quan diu que és resultat del medi social. Però els canvis socials, no els pot determinar, de vegades, l'artista? II, 478s.

En la desproporció de les parts, Taine hi veu el caràcter dominant i dominador, que és l'essència de l'art. II, 479.

Per a Taine, el caràcter dominant que més ens impressiona dels éssers és l'essència de l'art. Ve del prejudici antimetafísic. L'essència de l'art és la vida. II, 479.

Rebutja els principis i sols admet l'experiència. II, 479.

Té una escala d'importància gradual per a les obres d'art: *a*) obres de moda, passatgeres, *b*) obres que expressen l'esperit d'una època o d'una nació, *c*) obres que expressen un caràcter humà, universal. II, 482.

Separa l'ànima del cos. Segons ell, el poeta extreu i amplifica l'ànima, el pintor extreu i amplifica el cos. Ni el cos sol ni l'ànima sola poden ser terme de res: són mitjà essencial. Han de complementar-se. II, 482.

ESTÈTICA DE TOLSTOI. Hi ha dues menes d'art cristià: *a*) el que expressa els sentiments de parentiu amb Déu i amb tots els homes, *b*) el que expressa sentiments accessibles a tothom d'arreu del món i de sempre. Vol, doncs, una igualtat absurda. Nega l'art particularista. L'art d'avui es redueix a reproduir el nu. Condemna el Renaixement. Admet pocs artistes. Sols admet l'art religiós. Porta la concepció religiosa del domini de la raó al domini del sentiment. Rebutja la teoria de la bellesa com a objecte de l'art —teoria que ell anomena grega, quan, de fet, és universal. No admet el professionalisme en l'art, car ha de pertànyer a tothom. Dient que l'art ha d'expressar la concepció comuna que, de la vida, tenen els homes, vol determinar com ha de ser aquesta vida. És apriorista. Confon l'art amb la re-

ligió. Li fa realitzar directament i «per se» la fraternitat dels homes. Rebutja l'art per l'art. Sembla que no admet l'amor com a objecte artístic. II, 431ss.

L'art és per a tothom. No és esotèric. Qui no es fa entendre no és artista. L'art és quelcom passiu: la comunicació de sentiments. No és admissible la crítica, ni l'art profà, ni el professionalisme artístic. Defensa una mena de primitivisme artístic i nega el progrés en l'art. L'art serveix per a transmetre la religió. Així no es diferenciaria de la idea, de la bellesa o de la ciència. II, 432.

ESTÈTICA ESCOLÀSTICA. Vide ESTÈTICA TOMISTA.

ESTÈTICA PLATONIANA. Vide PLATONSIME ESTÈTIC.

ESTÈTICA POLÍTICA. O «elegantia iuris», popular i espontània. II, 195s.

ESTÈTICA TOMISTA. Recull les partícules de veritat que sobre la inspiració donen les tres escoles principals (Plató, Wagner i Taine). La inspiració —la concepció de l'obra artística—, segons sant Tomàs, no prové sols del cel (Plató), ni sols del fons de l'esperit del mateix home (Wagner), ni sols de la influència de l'ambient social (Taine). Prové a la vegada de totes tres fonts. En l'obra d'art hi ha elements individuals, divins i influències socials. En l'obra artística hi ha l'element diví, desigual: és la llum amb què l'artista troba les essències. No té lleis ni lògica, perquè depèn de la voluntat de Déu. Per això l'artista sempre ha invocat l'ajut de Déu en començar l'obra, i tothom ha reconegut que, si l'estudi facilita l'execució, la inspiració, l'ànima de l'obra no ve de l'estudi. La concepció i l'execució de l'obra (verb mental i verb del cor) es fan dintre l'artista, surten d'ell. Però —al revés de Déu, en qui la concepció del Verb es fa tota de la substància divina—, en l'artista ha de prendre elements de la naturalesa, car l'ànima ha d'enriquir-se amb realitats externes. És, tanmateix, el verb artístic, quelcom humà, i doncs lliure. Depèn de l'arbitri de l'home. L'artista no està totalment lligat pel medi social o l'època en què viu, bé que això influeixi molt en l'obra artística, en la qual es fan palesos els tres elements. Obres heterogènies (de música, de pintura, etc.) produeixen el mateix goig estètic: tenen, doncs, una causa comuna; es tracta de l'element diví de tota obra mestra. Hi ha també, en l'obra, la personalitat de l'artista, sovint ben albirable, i que àdhuc posa el seu segell en els deixebles. Pren, finalment, elements del poble o de la societat de l'artista, ço que fa l'obra entenedora i agradosa per als compatriotes. II, 317s, 330.

La filosofia tomista no està renyida amb l'art. Albert Magne i sant Tomàs foren pares de la generació artística gòtica. Sant Tomàs compongué himnes, propagà l'art dels vidres de colors i fou profundíssim descobridor de les essències o raons de les coses, en què consisteix la tasca de l'art i de la metafísica. L'un i l'altra tracten del desconegut. II, 318s.

ESTÈTICA WAGNERIANA. Vide WAGNERIANISME.

ESTEVE (Bt.). IX, 48.

ESTEVE D'HONGRIA (S.). VIII, 453.

ESTEVE, JOSEP. III, 574.

ESTIL. El millor és el més senzill i simple. Les intel·ligències superiors es fan entendre amb poques paraules. Déu és simplicíssim. II, 400.

ESTIL EPISTOLAR. Ha de ser familiar, senzill i obert als sentiments nobles. I, 696.

ESTILS ARTÍSTICS. Vide FORMES ARTÍSTIQUES.

ESTRANGER. És un símptoma de feble-

sa de caràcter, d'inferioritat nacional, estimar les coses estrangeres o forasteres i menysprear les pròpies. És senyal de pèrdua de personalitat. Els qui més coneixen l'estranger i la cultura universal, com Milà i Fontanals i Menéndez i Pelayo, són els qui més estimen les coses pròpies. El contacte amb la pròpia terra és el que dóna força per a volar a l'universal. III, 640.

Crist volgué harmonitzar les oposicions humanes, trencar les barreres que divideixen la humanitat i fer que, entre els homes, no hi haguessin estragers ni bàrbars. Tots som «concorporals», membres d'un sol cos. La creu agermana els homes. Fins sota la «creu roja» s'apleguen i són acollits homes que pertanyen a exèrcits que es fan guerra. L'esperit vivifica i uneix. Allí on no hi ha esperit predomina l'enfrontament i la mort. On l'esperit cristià és feble no poden faltar guerres per motius materials. VI, 339.

ESTUDI. El mutu amor a l'e. engendra sentiments elevats i dolços. I, 704.

ETERNITAT. El pensament de l'e. i del càstig etern és el remei més segur per guarir el mal d'avui, quan l'home es regula per la passió i perd la consciència, la distinció entre el bé i el mal i entre la veritat i l'error i es deixa arrossegar per les circumstàncies. V, 62.

Hi ha un instint que venç l'instint de conservació de la vida, tan fort en l'home: el d'assegurar la vida eterna. Crist vingué a resoldre aquest problema del més enllà i hi deixà una gran claredat. Els màrtirs preferiren la vida eterna a la del cos. I fins en la gentilitat, Sòcrates donà la vida per conformar-se a la veritat eterna, últim fi de l'home. El mateix féu Job. Això demostra l'eficàcia del pensament de l'e. per a moure els homes a obrar el bé. V, 63ss.

El pensament de l'e. és la font de totes les energies i dóna unitat a totes les coses. Tot el que no és etern no és res: només una ombra de realitat. Les coses temporals només tenen importància en tant que es refereixen a Déu. A la llum de l'e. se'ns fan clares totes les coses i els veiem significat. Temporal i etern han d'estar lligats. Separar-los és una mutilació. Quan el materialisme ofega els esperits, l'únic remei és revifar el pensament de l'e. V, 64s.

Dóna sentit a l'Evangeli, el qual, sense la idea de l'e. seria tan sols un somni bonic, però indemostrat. V, 66s.

És imprescindible a l'home la llum de l'e. per tal de tenir una idea exacta de les coses i no caure en il·lusions que foraviïn del camí de la salvació. En la vida social i individual —i àdhuc en la pràctica de la pietat— hem de fixar-nos en la llum de l'e., que desfà les boires de la fermentació humana. No es tracta d'un argument «ad terrorem», com pensen els mundans, purament afectiu, o per impressionar la imaginació. Impressiona precisament perquè surt de la idea d'una realitat immensa que, en darrer terme, és la mateixa resplendor de Déu. Tinguem-la present. Tenint-la-hi, la vida humana no és frívola i lleugera, ans formal i discreta, edificada en fonament segur, i aguanta totes les tempestats. En certa manera, esdevé eterna i divina, car l'e. és un atribut diví. Per tant, sempre actual, perquè l'e. ho abraça tot. Els homes de l'e. són els sants, sempre actuals, encara que siguin antics. V, 68s.

Venç, en definitiva, totes les coses. Perquè les modes, les cultures, els costums, etc., passen i canvien, i ella perdura. Qui es guia per l'e. és superior i es fa conciutadà de tota la humanitat. Així és el deixe-

ble de la llei evangèlica que cerca identificar-se amb Jesús, Verb etern de Déu, que il·lumina tot home que ve en aquest món. V, 68ss.

L'adaptació de la vida present, variable, a l'eternitat, és difícil. Exigeix molta aplicació de la ment i energia de la voluntat. Per això són molts els cridats i pocs els escollits. Aquests són els qui s'identifiquen amb Crist mitjançant la gràcia. V, 70.

La consideració de l'e. i guiar-se per la seva llum són quelcom essencial per a l'harmonia de la vida humana. Per això, quan no es considera aquesta veritat suprema, la vida humana es desnaturalitza i es descompon. V, 71s.

L'home té l'instint de l'e. Vol completar la seva insuficiència amb l'Infinit. Sent damunt d'ell una llei eterna. Tan sols complint-la, orientant-se cap a l'eternitat, l'home troba el consol íntim. La supressió de l'e. l'omple de desesperació, el condemna a arrossegar-se per la terra. Una conspiració mundana vol fer independent l'home de l'e. i no ho pot aconseguir. Per això la literatura pseudo-mística d'avui, a base de poetitzar les passions i els instints, i santificar-los i fer-los guia de l'home, vol presentar-li substitus de l'e. Però tot això s'esvaeix com el fum i no consola els esperits reflexius. V, 78.

Només el que és etern té vida veritable. Tota la resta tan sols serveix per a la vida i per donar-li unitat. VI, 117, 276.

Té el màxim interès per a l'home. VIII, 221s.

Vide HOME, VERITATS ETERNES, HERETGIA, REGNE DE DÉU.

ETERNITAT DE LA MATÈRIA. No és admesa per Ll. Vives. I, 641.

ETERNITAT DEL MÓN. Cal rebutjar-la: la civilització és recent; es conserva l'hebreu, llengua primitiva; la nostra civilització no pot servir per a calcular l'edat del món, car hi ha pobles endarrerits (Ll. Vives). I, 655.

EUCARISTIA. Uneix amb Déu, que és l'Infinit. Manté en l'entusiasme per l'ideal. Rejoveneix l'ànima. III, 706s.

És la delícia dels sants. Fa avorrir la vanitat de la pompa i les riqueses. III, 707.

Jesús vol que, abans de rebre-la, ens reconciliem amb el proïsme, si hi hem enemistat. IV, 185s.

Crist la instituí per amor nostre, a fi de quedar-se present entre nosaltres, tot i saber que el seu do fóra poc agraït i preveure les injúries que hi rebria i l'abandó dels sagraris. S'hi quedà per consolar el qui volgués trobar-lo i per donar-li força. IV, 187.

Crist, no content de redimir-nos, se'ns donà com aliment de vida espiritual, perquè els homes tinguéssim una naturalesa en certa manera divina. Tot i ser Déu, no podia haver trobat una prova més gran d'amor als homes. Hem de combregar sovint. IV, 187s.

Sense combregar és impossible ser cast. La puresa s'obté per mitjà de l'oració i la unió amb Déu. Qui no menja la carn del Crist no té vida, i la mort suposa corrupció. Qui no satisfà la set de goig en l'E. que uneix amb Déu, la satisfà en la llordesa de la luxúria. IV, 211s.

En l'E. continua la vida humil i ignorada de Jesús en aquest món. És oblidat per molts cristians. Molts passen pel seu davant indiferents. No el visiten, tot i perdre hores en foteses. No el coneixem, tenint-lo entre nosaltres, com els israelites. La humilitat de Crist era gran a la creu, perquè amagava la seva divinitat, però ho és més a l'E., perquè àdhuc la humanitat hi està amagada (sant Tomàs). Davant l'oblit i la

deixadesa en què es troba Crist als sagraris, no podem desitjar nosaltres ser honrats i aplaudits dels homes. IV, 229s.

Rebent l'E., l'home es fa capaç d'agrair degudament a Déu els beneficis rebuts. Ofereix a Déu un cor ple de Déu mateix, que forçosament ha de plaure-li. IV, 272s.

Jesús hi és present per sol·licitar la nostra devoció. Ens espera per perdonar-nos, per estimar-nos i per oferir l'exemple del seu sacrifici a la nostra imitació. IV, 425.

L'E. és un vi que sosté la vida de l'ànima. Amb ell hem de substituir les metzinoses delícies del pecat. L'E. ens ofereix refrigeri i repòs enmig del desert espiritual del món. Hem de donar contínuament gràcies a Déu per l'E. Cal que en esperit visquem sempre amb Jesús a la presó del sagrari. IV, 426.

Davant el sagrari amb el Santíssim sempre hi ha d'haver llum, símbol de la llum espiritual que és Crist. IV, 504.

És el convit en què celebrem la nostra unió amb Crist. S'hi dóna la seva sang, perquè aquesta sang encola i uneix Déu amb els homes, segella llur aliança. IV, 556.

És el gran misteri de la fe cristiana («mysterium fidei»). Per això Crist la instituí a la nit. És un misteri lluminós que guia l'home, com passa amb tots els misteris de la fe. L'home, en la foscor del temple, davant el Santíssim, veu les coses més clares que no pas al carrer a plena llum. L'E. ha il·luminat molts esperits. A Lourdes molts cecs han recobrat la vista al pas de l'Hòstia santa. Al Vaticà, enmig dels teòlegs i savis cristians, s'hi ha pintat la sagrada Hòstia. Crist els il·lumina. Els homes piadosos, quan necessiten llum per veure clar algun problema o per trobar la solució d'un conflicte, van a visitar el Santíssim o fan celebrar misses. IV, 569s.

És focus generador de fe, perquè la fe la dóna Déu, i Déu és present a l'E. Els protestants, deixant l'E. han anat perdent la fe. L'E. és un mitjà per a restaurar la pietat cristiana. Només menjant d'aquest pa es pot viure sobrenaturalment. Els misteris divins nodreixen l'esperit de l'home, i l'E. és el gran misteri. IV, 571s.

Resumeix i inclou tots els misteris de la fe, fins els de l'esperit humà. És el centre i l'essència del culte catòlic, el focus que difon la vida en tots els membres del Cos místic. Uneix els homes amb Déu i entre ells. Fa de tots un, així com l'hòstia és feta de molts grans de blat i el vi de molts grans de raïm. Qui no estima els seus germans, qui no hi està unit, abans de celebrar l'E. s'hi ha de reconciliar. Per això abans de la Comunió es dóna la pau. IV, 573s.

Jesús hi és en actitud de Víctima. Però per això mateix és penyora de glòria, ja que al Calvari obtingué la nostra reconciliació amb Déu. El sacrifici de Jesús ens obrí el cel, i aquest sacrifici és permanent en l'E. IV, 575.

Hi resideix tota la Santíssima Trinitat. Allí on hi ha una Persona també hi ha les altres. Així, en l'adoració de l'E., imitem la Cort celestial, que adora i canta les Tres Persones. IV, 574s.

És la vida i la calor de la humanitat, perquè conté Crist que és el tot de la humanitat i ens lliga amb Déu. En ell s'hi comprenen tots els misteris. Cal que unim el nostre cor al seu en l'E. i que ell s'uneixi al cor de tota la humanitat. IV, 575.

Jesús vol residir sacramentat en tots els pobles catòlics fins a la fi del món. Sense l'E. l'Església per-

dria la calor vital. En alguns llocs, a més, ha mostrat el seu poder amb prodigis eucarístics (espècies incorruptes, etc.), tal com durant la seva vida mortal de tant en tant feia miracles. IV, 576s.

És el misteri de fe, principi i mitjà que ens porta a la glòria, on adorarem sense vels la Veritat que ara adorem velada. IV, 578.

Donà força als primers cristians per resistir tres-cents anys de persecució. Donà resistència als catòlics alemanys contra Bismarck. Tornarà a restaurar la França cristiana, que s'ha apartat de Déu. V, 217.

Estimula a la vida espiritual. Dóna forces. Qui més en menja, més en vol menjar. V, 217.

Tota vida s'ha d'alimentar. Per això, Jesucrist havent vingut a donar-nos la vida sobrenatural, ens deixà també un aliment sobrenatural, l'E., que és el focus més poderós de pietat i el més necessari. Fins els protestants l'enyoren i en cerquen substituts. V, 216s.

És l'aliment de la vida sobrenatural, i l'hem de rebre sovint, sobretot en èpoques de fam i de feblesa com ara. Molts cerquen nodriments de l'ànima en coses insignificants —modes, etc.—, que els arruïnen; mengen engrunes, en lloc del pa substanciós que Déu ofereix. Per això Pius X exhorta a la Comunió freqüent. Cada dia hem de menjar per no defallir. Això cal en tots els ordres. V, 218s.

És el compliment de la promesa de Crist: «Jo estaré entre vosaltres fins a la consumació dels segles». És la vida de Crist que se'ns comunica. Sense l'E. s'estroncaria el corrent de la gràcia sobrenatural. V, 217.

És el Pa de vida cuit al forn ardent de la caritat del Cor de Jesús, quan desitjava morir per nosaltres, i pastat per l'Esperit Sant a les puríssimes entranyes de la Verge Maria. Aquest aliment ens ha d'introduir a la glòria. V, 229s.

El misteri de fe que és l'E. dóna vitalitat i força a l'Església, assegura la salvació de les nostres ànimes i ens fa més aptes en la defensa de l'Església. Per això Pius X ha restaurat l'antiga disciplina de donar la Comunió als infants. V. 551s.

És l'essència i la culminació de tot el culte que donem a Déu i el complement de tota la religió. Era prefigurada amb els sacrificis de la llei antiga i de la religió natural. Jesús és l'oferent i la víctima. Se celebra a perpetuïtat per disposició seva a través dels ministres que instituí. S'hi ofereix el seu Cos i la seva Sang. Extingeix el pecat, fa davallar la gràcia, perfecciona la naturalesa i satisfà la justícia de Déu. Tots els actes del culte i tota l'activitat espiritual tenen per objecte arribar a l'E., que uneix l'home amb Déu i li dóna vida sobrenatural. V, 552s.

Si desaparegués, desapareixeria tot el culte cristià i la mateixa Església, perquè és el vincle de caritat que la uneix i la manté. S'hi expressa i s'hi dóna tot l'amor de Déu als homes que els manté units i formant Església. V, 555.

L'home és cos i esperit. Per comunicar-se amb Déu, també necessita el cos. L'Encarnació del Fill de Déu i el sagrament de l'E. ens permeten aquesta comunicació. V, 557.

Molts viuen en pecat i, si no segueixen Jesús i no l'estimen, és perquè no el coneixen. Cal dur-los a l'E.: «Preneu i mengeu». V, 562s.

Jesucrist ens deixà l'E. perquè hi trobéssim força i remei contra el pecat. V, 563.

Només hi troben delícia els qui no s'han deixat vèncer pels gustos terrenals i les baixes inclinacions. L'E.

és penyora d'immortalitat i de victòria. Qui no és vencedor no pot participar d'aquesta anticipació de la Glòria. V, 564s.

És l'aliment del pecador penedit. V, 565.

És substància eterna, penyora d'immortalitat. Per això l'home, que en el fons aspira sempre a la immortalitat, l'ha de rebre necessàriament, almenys «in voto», per salvar-se. V, 566.

L'E. és el sagrament de la unitat humana i divina. Crist va instituir-la per satisfer l'instint d'unitat de l'home. Tots, Déu i homes, som concorporals, estem en un mateix cos. Exigeix una gran sinceritat. Aquí, la ficció es fa abominable, una befa al Déu de la Veritat, ja que hi és barrejat ell mateix. Per això la Comunió pot convertir-se en sacrilegi. L'èxit de l'E. és diferent entre els qui la reben: per als uns és vida i per als altres és mort. Tota la malícia de la Comunió sacrílega ve de la falta de sinceritat del qui, rebent el Cos de Crist sense estar en gràcia, fa pública manifestació d'incorporar-se al Cos místic dels sants que estan en gràcia. Per això la Comunió sacrílega és pecat mortal. V, 568.

És el Pa dels àngels i dels pecadors penitents. Fa àngels els qui la reben dignament. En l'E., Déu s'abaixa per amor a una criatura desgraciada i l'eleva del fang de la terra a una condició divina. Té una gran força de transformació. A semblança del menjar corporal, conserva i enforteix la vida. Amb la Comunió augmenta l'amor a Déu, la caritat, i l'augment de la caritat és la disminució de les cobejances del pecat. V, 570-571.

Els signes sensibles de l'E. —el pa i el vi— ens indiquen on és substancialment present el mateix Jesús. Això ens permet d'adorar-lo, visitar-lo, alimentar-nos-en i unir-nos-hi sacramentalment. El nostre progrés espiritual va lligat amb el grau d'unió que tinguem amb Jesús sagramentat. V, 571.

La devoció a l'E. és vincle d'unitat i de pau entre els pobles. Hi contribueixen els Congressos Eucarístics Internacionals, com el de Roma del 1905, al qual assistí Torras i Bages amb motiu de la visita «ad limina». És remarcable la pietat eucarística de Pius X. VII, 171-176.

Crist és el pa de vida que satisfà l'home plenament. Dóna una vida immortal. L'E. és com un compendi de la vida cristiana. VIII, 108.

El contacte amb Crist santifica. D'aquí ve l'eficàcia santificadora de l'E., que disminueix el «fomes peccati». Santa Caterina de Siena s'identificà amb Crist gràcies a l'E., que purifica dels pecats, conforma la nostra voluntat amb la de Déu i fa trobar la felicitat únicament en Jesucrist. VIII, 343s.

Fortifica i alimenta la vida cristiana. A més comunions menys pecats. És el veritable arbre del Paradís, de la ciència i de la vida. Déu va dir del primer: «Qui en mengi, morirà». D'aquest, en canvi: «Qui en mengi, viurà», IX, 301.

Vide SANT JOAN DE LES ABADESSES, JESUCRIST, FE, VISITA AL SANTÍSSIM, SACRILEGI, VIDA SOBRENATURAL, COMUNIÓ EUCARÍSTICA, HÒSTIA, PECAT, PENITÈNCIA, SACRIFICI, CONGRÉS EUCARÍSTIC DE MADRID, LLUM.

EUGENI III. I, 374

EULÀLIA (Sta.). I, 544. VII, 69. VIII, 144.

EURÍPIDES. III, 431.

EUROPA. I, 340.

És més excel·lent que les altres parts del món (Eiximenis). I, 548.

La seva unitat política basada en la supremacia del Papa, que era en-

sems garantia de la llibertat dels pobles i de les consciències del ciutadans, quedà destruïda amb el cesarisme i el gal·licanisme. II, 130.

La guerra d'E. és un càstig per haver-se revoltat orgullosament contra Déu. IV, 134.

Avui adora déus falsos i rebutja una veritat i una moral fixes i immutables. V, 288.

Les nacions d'E. foren un dia filles fidelíssimes de l'Església. Avui la tirania legal del laïcisme hi ofega la vida religiosa. V, 457s.

Vide SOCIETAT.

EUSEBI DE CESAREA. III, 342, 347, 356.

EUSTOQUI. IX, 379.

EVA. Vide PECAT.

EVANGELI. La Biblia és una carta que Déu envia als homes. Cal traduir els seus llibres —sobretot els e.— i que els homes se'ls facin substància pròpia i els visquin, identificats amb el Crist. Cal que tothom es pugui aprofitar més de les seves doctrines. IV, 146.

Els e. contenen la millor imatge de Jesucrist juntament amb la seva doctrina. Cal assimilar l'E. per salvar-se, perquè la predestinació és conformar-nos al Crist, a la seva doctrina i a la seva vida. IV, 148.

No és un llibre com els altres, que són llibres nostres (les biblioteques són cementiris, dipòsits de restes humanes). L'E. és un llibre viu, perquè conté la vida de Crist immortal. El seu autor principal és viu. L'E. és viu i es font de vida que cal divulgar. Els seus enemics no podran anihilar-lo. IV, 149.

Conté la faç veritable del Crist. Qui el vulgui conèixer ha de passar per l'E. Cal escoltar-lo, llegir-lo i meditar-lo. IV, 150.

S'adapta a tots els pobles i a tots els homes, perquè és una doctrina divina que ha de donar la vida a tots. Cal explicar-lo tenint en compte els destinataris de l'escrit o la predicació. Els qui s'han identificat amb una llengua, uns costums i una psicologia són els qui millor l'explicaran a aquella gent determinada. D'ells hauran d'aprendre el mètode els predicadors. IV, 156.

El poden entendre els més ignorants. Els savis el veneren arreu del món civilitzat. Les obres cabdals de la literatura són ignorades de la majoria de la gent. Sols l'E. és conegut de tothom. No passa de moda. Administrat per l'Església, és un aliment perfecte de la vida sobrenatural. Administrat per heretges, és, si més no, un element civilitzador de la humanitat. El poble que l'abandona no triga a ser abandonat per la civilització. És la paraula directa de Déu als homes, no a través de la raó natural ni dels profetes. IV, 448s.

No és un codi legal, com els que fan els homes, que lliguen amb vincles externs. És un resum dels fets i les doctrines de Jesús, que conté els principis que són el ritme intern de la vida dels homes. IV, 595.

Segons els sants pares, conté una veritable filosofia. IV, 604.

La seva idea mare —la que dóna vida a les seves pàgines— és l'eternitat. Sense l'eternitat, l'Evangeli fóra un llibre vulgar, un somni o una utopia moral indemostrada. Per això avui molts literats i polítics que viuen submergits en el món i en les seves passions de vanitat i concupiscència, mancats d'aquella senzillesa d'esperit que dóna la visió clara de les coses a la llum de l'eternitat, veuen en l'E. l'obra d'un filòsof social i res més. V, 66s.

La doctrina de l'E. propaga i encén l'amor. V, 464.

És el codi de les maniobres que regeixen en la lluita per l'existència eterna. Per això l'Església el llegeix cada dia. V, 533.

Molts homes veuen grandesa moral i perfecció humana en l'E. Però rebutgen el dogma. No tenen prou humilitat per arribar a veure que ambdós valors són inseparables. Déu és la font de l'ésser i de la vida i tota l'harmonia moral de l'E. ve de Déu, o sigui, de la realitat divina que el dogma formula. VI, 229.

Fugiu dels qui lloen l'E., però neguen que Jesucrist sigui el Fill de Déu. L'E. perd eficàcia sense Déu i es redueix a una pura utopia. L'E. és l'E. del Regne. Proclama el regnat de Crist que fa conèixer el Pare. Qui nega Déu resta fora d'aquest regne espiritual. També, per conseqüent, s'esvaeix Jesucrist sense l'Església. Així ha passat en bona part amb el protestantisme i, més encara, amb el modernisme. Són idees i realitats que van lligades les unes amb les altres. VI, 230s.

És una expansió divina comunicada als homes, el vestíbul de la vida infinita de l'eternitat, on el Verb de veritat satisfarà i omplirà de glòria totes les nostres potències. VI, 296.

Vide MODERNISME, PARAULA DE DÉU, CRISTIANISME.

EVIDÈNCIA. No es troba en els misteris de la fe. Però els místics tendeixen a cercar-la. Aquesta era la pretensió de R. Llull. I, 419s.

EVIDÈNCIA RACIONAL. És el que distingeix la predicació de sant Vicenç Ferrer, el qual, com a bon català, no movia amb grans esclats de sentiment, sinó per convicció de l'enteniment. I, 517s.

EXAMEN. La llei de l'e. regeix l'home individual i la societat eclesiàstica. Qui vulgui portar una vida ordenada ha d'examinar els seus actes i inclinacions. El Bisbe ha d'examinar les parròquies; el Papa, les diòcesis. IV, 710.

EXECUCIÓ. Vide GENI.

EXEMPLARITAT. Els homes exemplars, difunts, encara parlen, i és bo de propagar el coneixement dels fets de la seva vida. III, 556.

El bon exemple de les obres és la llum de Déu que reflecteix el cristià. Del cristià que dóna mal exemple, hom diu que, «en lloc de donar llum, dóna fum». IV, 505.

L'exemple dels bons ensenya la pràctica del bé. El penediment de David ensenya què és la conversió i mou els pecadors a convertir-se. IX, 228.

Vide COMPANYIES.

EXERCICIS DE PIETAT. Vide PRÀCTIQUES PIADOSES.

EXERCICIS ESPIRITUALS. Els de sant Ignasi de Loiola exposen les bases per rectificar l'orientació de l'home. Escrits en èpoques passades, no han perdut l'actualitat, malgrat els canvis dels costums i de les idees. V, 457.

A Vic no era necessari urgir-los als sacerdots sota pena de multa. Es recorda, tanmateix, l'obligació de practicar-los almenys cada dos anys. Són necessaris per a mantenir la pietat del sacerdot, sobretot en un món tan relaxat com l'actual. VII, 149-151.

Es disposa que els seminaristes de Vic, en acabar els estudis de filosofia, facin E. E. i s'assenyalen a les cases religioses de Manresa i de Vic, encarregades de donar-los, les indicacions oportunes sobre l'orientació que cal seguir: donar armes espirituals als futurs sacerdots contra les dificultats que trobaran per a la seva missió en el món d'avui, coneixedor del cristianisme, però també molt materialitzat, ple d'esculls i temptacions i, en part descristianitzat. Cal que els seminaristes examinin la seva vocació i vegin si seran capaços de vèncer les dificultats i perills que el món els opo-

sarà. Hauran de tenir presents les befes i escarnis dels incrèduls i la pobresa de mitjans amb què comptaran. Ho han de mirar molt més que si es preparessin per a viure en el claustre. El seminarista ha de veure si serà superior al món i a les seves seduccions en sentit moral i sobrenatural molt abans de rebre els ordes. Abans de començar els estudis de teologia, els seminaristes practicaran aquests E. E. d'examen de vocació, no acudint als llocs designats des del Seminari, sinó des dels seus domicilis particulars, per tal que comencin a exercitar la iniciativa individual. VII, 188-193.

Per perseverar en la fe i en la vida cristiana, no n'hi ha prou d'haver fet E. E. Per assegurar les collites cal regar sovint. Per obtenir la victòria cal exercitar-se en les armes. Les pràctiques de pietat els treuen el rovell. Cal acudir a les reunions de perseverança. VII, 368s.

S'hi ha d'entrar disposat a sacrificar-ho tot i s'hi ha de guardar un gran recolliment. Llavors Déu parla al cor. IX, 462.

Temari per a plàtiques d'E. e. IX, 367-370.

Vide INNOCÈNCIA, MANRESA.

EXÈRCIT. El creen unes ordenances, i per això no pot ser una imatge de la societat viva. La societat sols té vida quan la hi dóna Déu, quan és espontània. V, 135.

EXORCISMES. Era general l'afecció als e. el segle XVII, tant entre protestants com entre catòlics. S'atribuïren malalties per influència diabòlica a Felip IV i a Carles II. Rocabertí (i també el P. Froilán Díaz, el qual després, per aquest fet, fou empresonat per la Inquisició) intervingué en els e. que es feren a Carles II per guarir-lo. II, 129.

EXPLOTACIÓ. El materialisme en la manera d'entendre l'home, l'Estat, la producció, etc., porta a l'e. més denigrant i a tenir cura del treballador només amb vista al rendiment econòmic. I, 41.

ÈXTASI. Vide AMOR A DÉU.

FABER, G. I, 179, 203. VIII, 388. IX, 58, 236.

FÀBREGAS, ANTONI. II, 289

FÀBRICA. Es troba l'odi a l'ofici entre els obrers de f. De vegades, arriben a la destrucció. Això, tant com a la predicació socialista i anarquista, es deu al fet que la f. no inspira cap mena d'amor natural, com és ara el que la terra inspira al pagès. La f. no parla a l'esperit ni satisfà cap sentiment humà. No desenrotlla l'equilibri del caràcter. Més aviat esmortueix o irrita els afectes. L'home que hi treballa necessita refer-se moralment tornant de tant en tant a posar-se en contacte amb la natura i el camp. Per això és tan convenient de fer que l'obrer fabril participi de la vida pagesa i no s'acumuli tot el treball en grans centres industrials. V, 22.

Vide OBRERS.

FACULTATS. Tota f. —tot instint— té en la naturalesa l'objecte que ha de satisfer-la. II, 261.

FACULTATS AFECTIVES. Les f. a. de l'home tenen més eficàcia que les intel·lectuals. II, 53.

FACULTATS DE L'ÀNIMA Com més poderosos són la memòria, l'enteniment i la voluntat, més s'estén el nostre coneixement. Però no podem abraçar-ho tot. I, 463.

FALLIÈRES. VI, 26.

FAM. F. i set de justícia vol dir f. de Déu. Els qui s'alimenten de les criatures sempre tindran f. Només Déu satisfà. VIII, 107.

FAMÍLIA. És la base i la substància de la societat. Aquesta serà allò que sigui la f. I, 280.

Sols restaurant la vida regional es restaurarà la f. I, 284.

És la cèl·lula social. La societat és l'extensió de la f. (Eiximenis). I, 575.

S'organitza amb el matrimoni, acte lliure. Respon a un instint de la naturalesa humana. És òrgan d'activitat social fecunda quan va ben dirigit. El regionalisme la fomenta, mentre que el centralisme la xucla i la fa tornar anèmica. II, 50ss.

Està lligada amb la societat i la civilització, de tal manera que la decadència i descomposició de la f. és decadència i descomposició en la societat. II, 66s.

Perquè doni consistència a la societat ha de tenir continuïtat històrica i independència. II, 67.

És la primera cèl·lula de la societat. Perquè aquesta sigui pròspera ha de tenir el caràcter d'una gran f. II, 67s.

En l'Estat modern (civilista) la f. viu per gràcia de l'Estat, no per dret propi. II, 195.

La constitució de la f. segons les creences i els costums d'un poble ha de ser respectada pels vencedors i els governants. I, 99.

És destruïda —almenys s'intenta destruir-la— amb les lleis del divorci, que estableixen els liberals maçònics. El fonament de la f. és la indissolubilitat del vincle matrimonial, sense la qual només hi ha un conveni que dura el temps que convé als instints dels contraents. I, 103.

És necessària a la humanitat i a la pau social, segons Le Play. I, 107ss.

Ha de tenir-la en compte el regionalisme. Sense f. no hi ha regió. Per això el regionalisme ha de voler fomentar l'esperit de f. Ha de posar aquesta insistència a l'ombra de la religió. IV, 76.

Actualment es troba dissipada pels nous costums i les condicions del treball i del negoci, que separen els membres familiars. IV, 81.

Segueix les alternatives de la religió. Allí on hi ha més religió, la vida familiar és més intensa. Amdues tenen el mateix Autor i els mateixos enemics. Les festes religioses fomenten la vida de f. La religió tendeix a fer una gran f. de tota la humanitat. IV, 82.

La f. que no serva els bells costums de les festes de la llar (Tots Sants, Pasqua) és una f. morta o moribunda. La societat va morint amb la mort d'aquests costums. Anglaterra conserva aquest «culte intern» de la f. molt més que França i Espanya. Si volem treballar per Catalunya dins el regionalisme, hem de restablir les festes familiars i hem de mirar que no decaiguin. IV, 82s.

Donen més goig a l'home les petites coses de la f. que els més grans invents tècnics i els millors festivals de societat. Les castanyes de Tots Sants i el tortell de Pasqua són més saborosos que els requisits més refinats dels millors hotels. És que en la f. no sols menja el cos de l'home, ans s'alimenta també el seu esperit. IV, 82.

Cal la paciència en tots els qui la formen. IV, 191. Els homes moderns tenen tendència a fugir de la f.: sembla que la casa els cau a sobre. Desemparen els seus familiars, malversen els patrimonis i cerquen lluny de la llar les afeccions i els entreteniments. IV, 383.

Mitjà eficacíssim de la unió i la pau d'una f. és el rés col·lectiu del rosari, que fomenta la caritat i la pietat —vincle d'unió— dels seus membres. IV, 485.

Sant Pau l'anomena temple. Els pares hi tenen una autoritat espiritual irrenunciable. Hi han d'ensenyar el catecisme. El llaç espiri-

tual dóna unitat i estabilitat a la f., la qual, sense ell, serà solament un escamot o un ramat que es dispersaria en mancar l'estímul carnal: no arribaria a ser «casa». IV, 667.

La f. secularitzada, sense el puntal de la fe i l'amor a Déu que abranda l'amor del cor de l'home, difícilment pot subsistir contra l'atracció del divorci. V, 467.

Les f. cristianes són esglésies domèstiques. S'hi ha de celebrar un culte a Déu i a la Mare de Déu. S'hi ha de resar el rosari. Antigament era una mala nota que en una f. no es resés el r. No hi ha cap pràctica piadosa que mantingui tant la unitat de la f. VI, 301s.

Vide ROSARI, PACIÈNCIA, PARES, DÉU, NADAL, CASA, DISCÒRDIA, AUTORITAT, MATRIMONI, BATALLA DEL BRUC, SAGRADA FAMÍLIA, ESCOLA.

FAMÍLIA CATALANA. Mantenia units els parents, s'estenia gairebé a pobles sencers, solidaritzava els homes del país. I, 282s.

Vide CASA CATALANA, FAMÍLIA.

FAMÍLIA SOCA. Les f. s. són f. de propietaris que viuen en el país i donen els membres sobrants a la indústria, a les lletres, etc., bo i mantenint-los units a la casa. II, 61s.

FAMILIARITAT. És bo tenir amics, però massa f. perjudica. Fa oblidar dels llibres i de la ciència i fa perdre el respecte. IV, 306s.

FANTASIA. Ha d'existir en l'obra artística, però governada per la intel·ligència. II, 240s.

Vide MEMÒRIA.

FARLEY. VI, 116.

FARNÉS, SEBASTIÀ. II, 492.

FAT. Entre els artistes antics era una ombra del dogma de la predestinació —reflex de Déu en les coses del món. Per això era capaç d'inspirar obres valuoses. II, 266s.

FATALISME ARTÍSTIC. Vide ART SIMBÒLIC.

FAUST. II, 246s, 259ss, 270, 279, 281s, 316, 350, 426, 439, 480, 483.

FE. Ha d'il·luminar la ciència i l'activitat de l'home, perquè la societat s'encamini al seu bé. I, 58.

No obtindrà la victòria en el món per les armes, per la força parlamentària, etc., sinó per la pietat i l'esperit sobrenatural. I, 165.

Ha estat sempre benèfica per a la humanitat en totes les èpoques. Allò que hi ha de bo en les nostres civilitzacions ve de la fe sobrenatural. També en la ciència. Uneix l'home amb Déu i li dóna una certa infal·libilitat. La societat no s'extravia si es guia per la fe i els seus òrgans d'expressió de l'Església. I, 166-167.

Ha d'informar el nostre judici en totes les circumstàncies de la vida i ha de guiar sempre la nostra conducta, sobretot quan impera el naturalisme. I, 173.

És una perfecció de la intel·ligència. Per això l'estudi i la ciència poden ajudar-la, bé que no tots els cristians hagin de ser gent d'estudi o filòsofs per tenir una fe robusta. I, 177.

És font de poesia, perquè és la «substància de la glòria que esperem» i perquè ens apropa a Déu que és bellesa, resplendor de Veritat. I, 293.

És essencialment popular. I, 294.

La fe és més excel·lent que la raó. Aquesta s'exerceix en coses materials i intel·lectuals. La fe comença en les intel·lectuals i les traspassa. Ateny coses que la raó no pot atènyer. Però la raó pot descobrir si la fe és veritable o falsa (R. Llull). I, 456.

La fe fou necessària per salvar-se àdhuc als homes d'abans de Crist (Eiximenis). I, 547.

És necessària per a completar l'enteniment de l'home. I, 616.

Ha d'unir els elements que la na-

turalesa proporciona per bastir la pàtria. La gràcia és unitiva. II, 14s.

Perquè sigui forta, ha d'encarnar-se en certs llocs, ha fer-se regional. Com la pedra de Jacob, la regió i els santuaris de la terra donen vida a la fe. Fins els qui viuen lluny de la seva terra, en moments de gran fe, es recorden de les esglésies del seu país i hi trameten donatius. II, 52s.

Li donen força els records de família, les tradicions locals i la llengua indígena. II, 53s.

Conserva el que la pàtria perd (cadira del rei Martí a Barcelona) per donar-nos-ho purificat i revifar-nos. II, 187.

La fe conté la més alta poesia, la Bellesa summa, que satisfà l'esperit i és consistent i perdurable en les obres que informa (Wifred, Constantí), ni que sigui vista imperfectament, en ombra i no en visió. Fa contemplar a l'ànima horitzons infinits. No és una poesia de jocs d'imaginació, impressionista o fantàstica, ni una joguina espiritual. És la Bellesa fontal manifestada als homes. II, 205s.

Explica el misteri que tot home sent. L'ordena i li dóna un sentit de continuïtat. II, 206s.

Unint l'esperit a Déu, font de bellesa, la fe ha fet que la poesia s'escampés pel món, sense que poguessin contenir-la els motlles antics. II, 211s.

La fe perfecta ha d'estar informada per la gràcia o amor de Déu. II, 212s.

Uneix la nostra intel·ligència amb Déu i l'obra a una major vitalitat: la fa immortal. Principi com és de vida sobrenatural, transforma i immortalitza tot el que toca. Ens fa veure el conjunt ordenat de tots els éssers. No és una poesia, sinó la mateixa poesia. II, 211s.

Embelleix la vida, si és perfecta, informada per l'amor, perquè poesia i amor s'identifiquen. II, 212.

Uneix l'home amb Déu i fa, de tots els homes, una família. II, 214.

No és la política ni l'art, però és necessària a l'una i a l'altre perquè no desafinin. II, 487.

Alça exèrcits de partidaris una obra que s'inspiri en la defensa dels interessos de la fe, cosa que no fa una obra purament literària. II, 158s.

La fe defensa la raó. III, 659.

No està renyida amb la raó i la ciència, ni s'hi oposa, perquè totes tres neixen de la mateixa font. Tenen diferents ordres. La raó és insuficient per a arribar a la fe: sols pot preparar-li el terreny. Ve un moment, en arribar als límits del seu domini, que la raó s'ha d'aclucar d'ulls i abraçar-se amb la fe. La fe té més eficàcia per a governar i dirigir l'home que la ciència i la raó. Aquesta evita el vici sols fins a cert punt, i no pas per a tothom, ja que suposa molt d'estudi. En el fet d'haver-hi coses que poden provar-se, però no demostrar-se, es lliguen la raó i la fe (Xavier Llorens). III, 553s, 565.

El qui no té fe és mort, i no pot agradar a Déu. Sense la fe, l'home és cec i topa amb tot: amb la pobresa i amb la riquesa, amb l'èxit i amb el fracàs, amb l'honor i el deshonor, etc. El qui té fe posseeix una participació de Déu i, com ell, treu profit de tot i tot li coopera al bé. Si és ric, és generós; si és pobre, amb la gràcia de Déu viu content; en la salut, treballa per Déu i, en la malaltia, edifica amb la seva paciència. V, 447.

És la substància i el fonament de la vida espiritual. És creure, reposar en la paraula de Déu: una conjunció entre l'esperit de l'home i l'esperit de Déu. IV, 448.

L'home, guiat per la llum de la fe, adequada a tots els ulls, no pot extraviar-se en el seu camí cap al cel, car, amb la fe, és Déu mateix el qui guia l'home, i Déu no pot enganyar-se ni enganyar-nos. La fe és la paraula de Déu. IV, 450.

La fe no és la paraula de l'Església, sinó de Déu. El Papa és com un notari que declara autèntica la paraula de Déu. La fe o paraula de Déu és, encara, autenticada per la sang de Crist i dels màrtirs. IV, 450.

És el do més excels que Déu ha fet a l'home. És una llàntia penjada al mig del món que il·lumina tothom, fins els qui la rebutgen. Fins els protestants i els revolucionaris deuen a la fe catòlica els elements bons i els sentiments generosos que tenen, més o menys adulterats. Si la fe s'apagués, la humanitat quedaria a les fosques. IV, 451.

És la saviesa de Déu comunicada als homes. La fe els salva. IV, 463.

La fe salva, però no tota fe. La fe imperfecta, informe, divorciada de la caritat, la tenen fins els condemnats de l'infern. Tanmateix, en els cristians pecadors, aquesta fe és sobrenatural. Per als condemnats, la fe haurà estat una circumstància agreujant de condemnació, perquè hauran tingut més llum per seguir el camí del bé que no pas els gentils. IV, 463s.

Orienta i salva l'home, perquè és la saviesa de Déu en l'home. Però cal identificar-hi la voluntat. La fe ha de produir la caritat en l'ànima, tal com el Pare i el Fill produeixen l'Esperit Sant, Amor substancial. Déu, vida originària de totes les coses, principi i fi de tot, fa aquest treball en l'home, bo i respectant misteriosament la seva llibertat. L'acció humana i l'acció divina s'ajunten. El Pare obra en nosaltres per mitjà del Verb i l'Esperit. Amb la fe, sobrenaturalitza la nostra intel·ligència i, amb la caritat, la nostra voluntat. L'home queda harmonitzat, fins el seu cos queda ennoblit i sublimat: reposa en l'Ésser infinit pel qual ha estat creat. IV, 464.

La fe sola, sense la caritat, que és el seu fruit natural, estremeix. Per això molts voldrien que Crist hagués predicat una fe purament especulativa, que hagués obert un panorama sols per a contemplar, com els filòsofs, deixant l'ànima lliure, és a dir, esclava de les passions. Però la fe, amb la caritat, anima i dóna forces per pujar la muntanya de la glòria. L'amor dóna ales. IV. 465.

La fe sense la caritat fa que siguem estrangers en la Ciutat de Déu, on tots viuen de la mateixa vida i del mateix afecte de Déu. IV, 466s.

L'home sense Déu i sense la fe es troba a les fosques, desorientat i perdut. La fe és la llum en l'ordre de l'esperit. Així com l'home té horror a les tenebres i en fuig, també fuig de les tenebres espirituals, i quan no ha posseït la fe, ha adorat la mateixa llum material: el foc o els astres. Modernament, amb el culte maçònic, adora un estel fantàstic. IV, 497ss.

És un remei i una expiació contra l'esclavitud del pecat individual. També contra el pecat públic, concretament, contra la incredulitat, la distracció mundana i la sensualitat del temps modern. IV, 513.

Sense la fe és impossible agradar Déu i salvar-se. La fe és el tresor més gran de l'home. Tant de bo que ningú no li oposés resistència i penetrés en totes les ànimes! Crist morí a fi d'estendre-la pel món i és l'herència que ens deixà. El poder, les riqueses, etc., no serveixen de res sense ella. Totes aquestes coses

són com femta comparades amb la fe. Totes les coses del món falten i són enganyoses. Sols la fe sosté les seves promeses i no és desmentida. IV, 514.

La fe no enganya, com el món, ni es veuen desmentides les seves promeses. Hi ha qui no la pot rebre, com hi ha malalts que no poden menjar ni poden veure la claror. Però la fe sempre ha complert el que prometia. Israel subsistia per la fe en les promeses de Déu. L'experiència li havia ensenyat que no fallaven. El poble cristià subsisteix enmig d'enemics materials i morals, perquè sap que les portes de l'infern no prevaldran contra ell i que Crist és una roca ferma. Màrtirs, verges i confessors han triomfat per la fe. Qui està unit amb Déu és invencible: ningú no vencerà Déu. IV, 515.

La seva substància és la lliga o aliança amb Déu per part de l'home, espantat de veure's sol, impotent per a vèncer els seus enemics interiors i exteriors. L'home de poca fe —recordi's el cas dels Apòstols— no pot vèncer el mal ni el diable. IV, 516.

És l'escut i la cuirassa amb què hem de vèncer els enemics de la nostra ànima. Hi ha cops que només amb la fe poden aturar-se. Contra els vicis i les passions no serveixen els arguments naturals de conveniència ni les raons filosòfiques. Es trenquen, com les armes de canya dels infants, davant una envestida del món. IV, 516.

És la substància del cristià, el tot de l'home, Déu en l'home. Per això la fe dóna heroisme i fa que la donzella, el vell i l'infant triomfin en la vida cristiana. IV, 517.

És un gran misteri. Fins ho és el seu naixement en l'home. La fe ve de Déu. A sant Pere, que Crist era Déu no li ho revelà la carn ni la sang, sinó el Pare del cel. Qui més s'acosta a Déu, més participa de la fe. Déu trobant-se a l'Eucaristia, aquesta és un gran focus de fe. Els qui s'aparten de l'Eucaristia, com els protestants, van perdent la fe: se'ls ha post el sol. Perquè ho han vist així, molts protestants moderns tornen al culte de l'Eucaristia. IV, 571s.

És la gran necessitat humana. Sense la fe és impossible d'agradar a Déu. Els homes que no segueixen Crist trobant-se amb un gran buit en l'esperit, inventen fantasmes i aparences. Qui s'alimenta dels misteris de la fe és fort, qui no se n'alimenta és raquític. La substància de la terra només és suficient per als animals i les plantes, no per a l'esperit de l'home, que s'alimenta de la fe i del gran misteri de l'Eucaristia. IV, 578.

És la dependència de Déu que l'home professa per fer-se autònom, bo i adherint-se i identificant-se amb la Llum i la Vida que és Déu, la seva llei sobirana. IV, 581.

Dóna solidesa a la naturalesa humana i a la societat, que veu que les arrels i els principis que la sostenen i la informen s'aguanten en Déu. IV, 584.

La vida sense la fe és trista: li manca fidelitat. L'home sense fe i sense Déu és com un gos sense amo, que segueix els qui passen pel carrer fins que l'esquiven. Troba el desengany i la insatisfacció. Cerca —i amb això mateix, inconscientment, paga tribut a aquell Únic que pot satisfer-lo i que es féu un dels nostres, perquè el trobéssim més fàcilment. IV, 584s.

És la docilitat (promptitud d'aprendre, de seguir) a la paraula de Crist i de l'Església. Per això la fe no lliga l'enteniment: l'uneix agradosament a la veritat i li dóna solidesa. IV, 589.

Dóna arrels fermes i incommovibles —les fonamenta en Déu— a les tres institucions bàsiques i essencials de la societat, sense les quals aquesta es descompondria: la propietat, l'autoritat i el matrimoni. IV, 590.

Tenir fe és dir «sí» a la Veritat de Déu: una afirmació. La fe és el principi de la vida cristiana: «El just viu de la fe». La vida és una realitat, una afirmació. La mort és negació. Aquesta Veritat, a què cal adherir-se per viure, ens la transmet infal·liblement l'Església. Jesucrist és la paraula omnipotent de la Veritat, a qui ens adherim per la fe. Se'ns ha comunicat encarnant-se. Dóna un nou ésser als homes, vestint-los de llum i d'ambr. Ressona eternament. A la terra i al cel hem de respondre: Amén. IV, 599.

La fe essent un tribut racional de l'enteniment a Déu, com més racional sigui la humanitat, més creixerà la fe. Per això, com més civilitzats —més instruïts i més morals— són els pobles, més fàcilment s'hi propaga la fe. IV, 619.

La confessió de fe s'ha de fer més amb obres que amb paraules. És la demostració que som deixebles de Crist. Els apòstols lloen els qui l'han feta enmig de grans perills. La més esplèndida és la dels màrtirs. V, 488.

A molta gent d'avui la fermesa de la fe, l'actitud dels màrtirs, els sembla una tossuderia fanàtica. Molts es mantenen indecisos entre el sí i el no, la veritat i la mentida, el bé i el mal, i això els sembla llibertat d'esperit. És un nihilisme i una autodestrucció. V, 498.

És més forta que la violència de la impietat. La paciència de la fe perfecciona l'obra de Crist. Crist, com un nou Orfeu, amansí i civilitzà els pobles d'Europa amb el saltiri de deu cordes de la llei divina. Tots els recursos de la ciència humana són insuficients per fer penetrar als cors la saviesa que salva els pobles i els dóna solidesa. Només ens pot consolar i pacificar «la vella cantarella de la fe» que consolava els nostres pares. Torneu a obrir les escoles cristianes i les esglésies que heu enderrocat, poseu-hi els religiosos i les religioses que es fan esclaus dels malalts, dels pobres i dels infants, i Jesús reproduirà l'etern miracle de donar pau i consistència a la societat. V, 503s.

Tots és movedís en el món. Qui no vol que el riu se l'emporti s'ha d'apuntalar en la fe, que no trontolla. Els ministres de la religió hem de ser pacients com Crist, que redimí la humanitat amb un sol sacrifici, però ha volgut que es renovés constantment, perquè així com rebrota la malícia humana, rebrotés també la gràcia divina. V, 504.

Les veritats més altes de la fe són assequibles als humils. VI, 100.

El qui abjura de la fe també sol abjurar de la raó, ja que dóna més importància al sentiment. VI, 119.

Sense la fe no podem adorar Déu ni podem pregar. Quan disminueix l'oració, disminueix la fe, i el qui no fa oració perd la fe. Déu la sembra al cor, però l'hem de regar amb l'oració que, per a molts cristians, pràcticament és el rosari. VI, 268.

És el principi de la vida cristiana i de la justificació. És necessària per a l'oració, la contrició i la mortificació contra el pecat. No es pot agradar a Déu sense creure que existeix i que és remunerador. Amb la fe coneixem el sentit i el valor de la vida. VIII, 177s.

Sense la fe no ens podríem salvar. Hem de creure que Déu existeix i que és remunerador. I hem de creure en Jesucrist com a Fill de Déu.

Sense la fe no sabríem d'on venim ni on anem. Maria ens dóna exemple de fe: fou benaurada per haver cregut. VIII, 240s.

És necessària per salvar-se. De l'altre món només n'ha tornat Jesucrist: per això cal creure'l. Sense la fe l'home queda a les fosques tot fent el camí cap a l'altra vida. IV, 649.

No n'hi ha prou d'haver rebut en el baptisme la llavor de la fe sobrenatural, cal que l'ús de la raó acompanyi l'ús de la fe. Per això els pares cristians, juntament amb les idees naturals de la vida, desenrotllen i exciten en els seus fills les idees de la vida sobrenatural. Són de gran eficàcia les idees de la fe i les oracions apreses de petit. Surten sempre a l'hora convenient. Donen a l'adult la serenitat de la innocència. El fan petit per entrar-lo al Regne del cel. IV, 650.

L'Esperit Sant l'empelta en la força natural de la raó. Fe i raó es fortifiquen mútuament. IV, 652.

La fe essent necessària per a salvar-se i la salvació essent una ciència eminentment pràctica, resulta que la fe sense les obres és morta. Les obres són el complement de la fe, la seva activitat i relització. Sense les obres, la fe no seria sincera. IV, 655.

Ha d'informar les obres de l'home. Sense la fe les nostres accions no poden ser perfectament virtuoses. La fe dirigeix les nostres obres a Déu. Sense la fe quedarien dirigides a l'home, al món, de qui únicament haurien d'esperar la paga. IV, 655s.

Ha d'informar les obres de l'home per salvar-se, ja l'home havent caigut d'un estat sobrenatural pel pecat, només per una ajuda sobrenatural de Déu podrà arribar a la felicitat sobrenatural que li està destinada. Aquesta ajuda Déu la dóna amb els sagraments que s'adapten a totes les situacions de la vida. IV, 656s.

Només la fe —el «Déu ho mana»— aconsegueix la victòria en els grans conflictes i revolucions de les passions, car Déu és omnipotent. Però la fe ha de ser ferma, infiltrada en la joventut pel catecisme i nodrida amb els sagraments. IV, 657.

És una ciència secreta que només la sap aquell a qui la comunica el seu Autor. Per tenir-la, cal acostar-s'hi, no allunyar-se de Jesucrist. L'eloqüència i la ciència humana poden defensar la fe, però rarament la propaguen. És una llavor divina que sembren els humils de la terra, a l'estil del Crist. Els primers foren dotze pescadors, els qui vingueren després també foren humils i menyspreats pel món. Són aquests, els adherits a Déu, els qui propaguen la fe. Reben el secret de la ciència i l'amor de Déu. Per tant, cal que l'Esperit Sant habiti en nosaltres per poder dir Pare a Déu i entrar en aquesta intimitat. Es tracta d'una funció divina realitzada per l'home. Per això, de les seves coses, només els cristians s'entenen entre ells. IV, 749s.

Eixampla l'esfera de l'enteniment i li dóna fixesa contra les tempestats del cor. IV, 760.

És una gràcia de Déu que perfecciona tot l'home, no sols l'enteniment. Comprèn tota la vida i l'activitat humana. És un germen que es va desenrotllant. Ara és una llavor i després esclatarà d'una manera magnífica. Qui té fe, ja té, en principi, la substància de les coses que espera. Tanmateix, és pròpia i exclusiva d'aquest món. La fe, doncs, satisfà plenament i consola l'home. És el pa de l'esperit. La ciència, les belles arts, etc., sols ofereixen goigs fragmentaris de la vida. V, 169s.

La fe ve de Déu. Per trobar-la, cal apropar-se a Déu. La primera condició és la sinceritat, ja que Déu és la Veritat. V, 171.

És la fórmula de la vida humana donada per Déu, que és vida eterna. Per això és tan resistent. Les sectes, les civilitzacions, etc., moren i la fe perdura. Donava satisfacció i consol als màrtirs en els turments i les mofes. Dóna raó del nostre origen, del destí últim i de les moltes relacions amb tots els éssers i, sobretot, amb Déu. Explica la circulació de la vida de Déu en el món. Ès misteriosa. El savi —Déu— ha donat la fórmula, i l'obrer —l'home— l'executa sense acabar-la d'entendre. Al cel desapareix la fórmula, perquè la compenetració amb el Mestre es immediata. Si els obrers volien discutir la fórmula, no s'entendrien ni es faria res bé. Tampoc no podem discutir les fórmules de la fe. V, 171ss.

És el primer grau en el coneixement i la possessió de Déu. En el seu grau suprem, aquest coneixement serà la visió facial. Tot coneixement seria impossible sense començar creient la paraula del mestre. V, 173s.

Si desaparegués del món, els pobres i els humils restarien perjudicats. Abans de Crist, ningú no es preocupava d'instruir-los. Ell evangelitzà els pobres, amb què donà un senyal diví de la seva missió. Gràcies a la influència de la fe es generalitzà la instrucció a Europa. V, 178s.

No s'obté amb la ciència, que sols li prepara el camí i li treu obstacles. La infusió de la fe és obra de Déu. Així ho ensenya la Bíblia. Déu s'ha reservat la ciència de la salvació i, per comunicar-la als homes, envià el seu Fill i instituí l'Església. V, 178.

Tots som igualment deixebles de Crist en la ciència de la fe, l'única que salva. Aquí els ignorants poden avantatjar els savis, i els pobres els rics. També els teòlegs han d'estudiar més que tota altra cosa aquesta ciència necessària. V, 179s.

La fe és un fruit de l'Esperit Sant, un hàbit amb què pensa, jutja i viu el cristià. És una nova vida. Qui la perd és mort. És l'arrel de la vida sobrenatural. No ens ve dels homes, de l'enginy o de la saviesa humans, sinó de Déu. Cal dir-ho molt alt: és fruit de l'Esperit Sant. Així ho digué Crist a Pere. No és, com pensen molts moderns, una manifestació de la consciència humana, un fruit espontani de l'home. Si ho fos, no tindria unitat. És una paraula de Déu dita a l'home. V, 180.

L'engendrament a la fe és un misteri. Molts, com Nicodem, el senten —ho confessen—, però no l'entenen. No són prou humils i, en interpretar-lo, s'extravien. No entenen l'encadenament del Creador i les criatures, de l'home amb l'Infinit. V, 182.

Nova vida com és, no ens la podem donar. Ningú no s'engendra a si mateix. V, 182.

És necessari confessar la fe catòlica. Qui no cregui es condemnarà. Qui camina a les fosques s'extraviarà. No seria sincera la professió del cristianisme. Avui —època fluixa, de poc caràcter— cal un esforç en aquesta confessió. V, 184s.

La fe havent de transfigurar tota la vida, principi com és de vida sobrenatural, si es manté cohibida, sense expressió externa, s'ofega i es perd per falta d'exercici. Essent una aliança amb Déu, la seva confessió és un tribut obligatori. Hi ha qui s'avergonyeix de manifestar la fe que té, es pensa que no fa savi. La fe que ara fa callar parlarà contra

ell el dia del judici. Hi ha qui té fe, però li fa nosa, i es ven, com Pilat, a fi de triomfar en el món. Només si predomina la fe en la nostra vida, arribarem a la veritat, al goig i a la pau. V, 186s.

És una fórmula de vida. Per tant, no és sols un conjunt de veritats que cal admirar, sinó que cal usar durant tota la vida. De l'enteniment i la voluntat s'irradia a totes les potències. És el principi de l'orientació total de l'home. Ens lliga amb Déu, amb aquesta vida i amb la del més enllà, amb tot el passat, el present i el futur de l'univers. Ha de transpirar, doncs, en tots els nostres actes i ha de regir tota la nostra activitat. V, 186.

La fe no regna en nosaltres —i no ens podem dir súbdits de la Veritat— mentre no la confessem. Qui no s'atreveix a confessar-la és una ànima que encara es disputen la llum i les tenebres. V, 187s.

La seva confessió fa forts els homes. Ès com una cuirassa. Expressa la sobirania de la Veritat, que és Déu, a qui tot s'ha de subjectar. Amb la fe l'home s'identifica amb Déu i troba la força i la felicitat. V, 189s.

Sense confessar-la, la nostra fe fóra imperfecta. Aquesta confessió és necessària per a salvar-se. És el triomf de la veritat en nosaltres. V, 190.

Hem de confessar-la, encara que sigui exposant-nos a un perill. No sols l'hem de tenir al cor, sinó a la boca i a tota la vida. Confessar la fe és obrar de conformitat amb ella. Aquest és el signe que ens manifesta creients. La fe és el ferment que transforma la nostra vida. Tot té la seva lògica, també la fe. Per això la vida del cristià (pensaments i obres) ha de ser una derivació de la fe. Essent aquesta la «substància de les coses que esperem», ens durà llavors a la felicitat. Només a la confessió de la fe van annexes les promeses de glòria per al qui creu. V, 190ss.

La confessió de la fe ens imposa una lluita amb el món —el «certamen de la fe»—, que avui és més grandiós per la tendència a la unitat de tota la societat i per la multiplicitat de discussions en tots els ordres. V, 192.

Tot ho venç, mentre que les heretgies van esvaint-se. Tota lluita humana es redueix al certamen de la fe: de la veritat contra la mentida. V, 193.

La seva confessió convenç els homes, més que cap apologètica. L'eloqüència pot arrossegar les multituds. Per això la confessió de la fe, que és l'eloqüència de la paraula de Déu reproduïda per una vida humana, té una força irresistible. Santifica el qui confessa i els qui el veuen. V, 194.

La confessió de la fe és especialment difícil als obrers que han de conviure amb companys que parlen contra la religió o se'n burlen. Aquest insult, de vegades, és més dolorós que si anés contra la nostra pròpia persona. Però cal confessar la fe. Els Apòstols sofrien amb goig pel nom de Jesús. Qui té caràcter i no s'avergonyeix de la fe es guanya el respecte dels incrèduls. No convé parlar molt. Convencen més les virtuts de la vida. El cristianisme fa sants i no oradors, i Crist «demostrà» la veritat obrant, més que parlant, i, sobretot, amb la seva resurrecció. V, 198s.

Ès un do de Déu i cal demanar-la. V, 199s.

Qui no la té no pot salvar-se. Per això preferim morir abans d'abandonar-la. Fins és útil per a aquest món: manté el matrimoni i la socie-

tat. Els qui no la tenen cauen fàcilment en grans aberracions. V, 199s.

Ens uneix amb els vincles de la caritat i ens dóna l'esperança de la immortalitat feliç. V, 210s.

O destrueix el pecat o és destruïda per ell. V, 277.

És la submissió de l'enteniment a Déu. V, 298.

No pot separar-se de l'amor. Si ho fa, és informe, desfigurada. V, 302.

La fe no ha de confondre's amb la creença. Ès racional i dirigeix l'instint de creure en forces superiors i de donar-se a aspiracions elevades i imprecises. V, 305s.

La llei de la fe, que regula el nostre coneixement sobrenatural, ha de ser sempre una, com la llei que regula la vida fisiològica. V, 307s.

Ès la forma del coneixement humà, que pot abraçar les veritats sobrenaturals i ultraterrenes. V, 307s.

L'acte de fe participa de la naturalesa i de la gràcia. Un instint natural ens fa veure realitats superiors i ens inclina a donar-nos-hi. La gràcia i l'Església regulen aquesta creença instintiva. V, 306s.

La fe, llei de la creença, no és una troballa de l'enteniment. Ve de Déu com a principi de vida. Ès una gràcia. Una participació, això és, de l'esperit de profecia. V, 308s.

Ès rica, consoladora, connatural als grans esperits que tostemps s'hi inclinen. V, 312.

Dóna consistència i fermesa a l'home. V, 313s.

Ès necessària a la vida de l'home. Li dóna força, il·lustració i heroisme. V, 314ss.

Ha influït en la formació de l'esperit i la civilització de molts pobles d'Europa i Amèrica. V, 318.

No s'arriba a la fe sense la gràcia de Déu. V, 321.

Satisfà l'esperit de l'home. Quan és feble, l'esperit mira de satisfer-se amb qualsevol cosa, àdhuc amb pornografia; però pateix fam. V, 319s.

La fe és Déu en nosaltres —Déu que ens instrueix i ens governa. Per això ha de traduir-se en vida. V, 322s.

Sense les pràctiques de pietat, la fe es debilita. El catòlic de vida mundana que no practica els exercicis de pietat té una fe reduïda a un respecte estèril a la religió. V, 370.

Creure en Déu és el primer pas en el camí de la salvació. Ès pensar que tenim necessitat de Déu. V, 371-372.

No es pot imposar per força. Ve de Déu. Per ells sols, els homes no poden infondre-la. V, 443.

Sense la llum de la fe l'home no pot penetrar el misteri del món. V, 484.

La victòria contra el mal i l'error del món és la fe, no la ciència, la política, la indústria o el comerç. Aquests valors humans són bons, però insuficients; i, si es fan rebels a Déu, es traeixen ells mateixos i es desfan. Només Déu dóna vida. V, 545.

«Per la fe entenem» les veritats sobrenaturals i també el sentit i la finalitat de les coses naturals. Veiem aquest món visible com una ombra de l'altre. Molts positivistes diuen expressament que sobre aquest destí últim del món natural es volen quedar a les fosques. VI, 210.

La fe transforma l'home i el món. Fins en sentit natural l'home és un transformador de forces, físiques, intel·lectuals, etc. VI, 437.

La llum de la fe no l'obtenim sols per l'enteniment, sinó per un moviment integral de tot el nostre ésser. Ès un exercici vital de totes les fa-

cultats. Per això canvia tot l'home, com per una nova vida. El fet de la fe no s'entén sense la revelació. Però la pràctica de la sinceritat porta a la fe. L'home es troba lligat amb tot l'ordre dels éssers, amb el principi i amb el fi. I si és sincer, obert a la veritat, arriba a Déu. VI, 457.

La llibertat de l'Església obtinguda en temps de Constantí és la victòria de la fe. Humil, amiga dels pobres i sense cap dels mitjans del món que donen força i prestigi, aconseguí d'imposar-se contra l'oposició i les persecucions dels poders de la terra. VII, 339, 341.

En la vida hi ha foscors i dificultats, i necessitem la llum de la fe. Se'ns pot apagar pels pecats, pel tracte amb descreguts i per la falta d'oració. VIII, 263.

Sense la fe no és possible salvar-se ni és possible la vida de la societat. La fe és el nervi i la força de les nacions. És absurd creure la paraula de l'home i no la paraula de Déu. Els mundans tenen més fe del que sembla, però la tenen morta. IX, 73-75.

Ens fa creure Déu i és com la seva veu. Ens fa participar de la ciència de Déu. És l'arrel de la contrició, de l'oració i de la mortificació. Dóna un nou aspecte a la vida. Purifica, mou a professar els vots religiosos. Ens fa veure en tot, fins en la mort, la providència de Déu. Fa fer grans coses. Produeix la santedat. És com l'òrgan de la vista per a la vida espiritual. Sense ulls no podríem caminar, sense fe no podríem avançar en la virtut. No la fabriquem amb el nostre esforç, però l'aconseguim amb l'oració, repetint actes de fe, freqüentant els sagraments, demanant la intercessió dels sants, fugint de la pusil·lanimitat i de la supèrbia. Hem de pregar per la propagació de la fe. IX, 212-214.

L'hem de rebre de Déu: és obra de la gràcia i s'aconsegueix amb l'oració. III, 12.

És pecat imposar la fe als qui es neguen a professar-la. III, 180s.

Per una fe implícita en Crist, l'Esperit Sant ha inspirat i mogut a obrar el bé, d'una manera que ens resta ignorada, en molts pobles i races que potser menyspreem. III, 329.

Vide JESUCRIST, HUMILITAT, DÉU, AFECTE, VIA CRUCIS, AMOR DE DÉU, SATISFACCIÓ, VIDA, VIDA CRISTIANA, NACIÓ, MÚSICA, SANT JOAN BAPTISTA, FIDEISME, CIUTAT DE DÉU, CARITAT, IRRELIGIÓ, MISTERI, QUARESMA, RELIGIÓ, BATALLA DEL BRUC, MARIA, CONFESSIÓ DE FE, CIÈNCIA, CIÈNCIA DE LA SALVACIÓ.

FE I RAÓ. Abans manaven juntes en la cristiandat, tant en l'individu com en l'Estat. L'enteniment il·luminat per la fe guiava la voluntat. Modernament se n'ha fet el divorci. Primer l'han fet els savis i després l'Estat, que ha prescindit de l'ensenyament de la revelació en el governament dels pobles. Però l'home i l'Estat pensant alliberar-se, han augmentat les concupiscències de la societat i l'Estat ha resultat impotent per a complir les promeses de llibertat i felicitat dels ciutadans. I, 38s.

El divorci entre la fe i la raó neix de l'orgull que alça l'home contra Déu. I, 58s.

Uns tenen més fe que altres, malgrat que sentin la mateixa paraula de Déu. Uns entenen més que altres el que senten. Cal pregar perquè Déu ens augmenti la fe i ens doni «sentit cristià». IX, 250s.

FE IMPLÍCITA. La manca o la pèrdua de la fe porta tristesa. Si els pagans d'algunes èpoques gaudien d'alegria, és perquè tenien la fe i., no eren infidels positius, com ara. II, 457.

FEIJOO. I, 487.

FELICITAT. Tots els filòsofs, amb raó, han donat importància a la f. humana. És l'objecte de tota societat. Però el positivisme l'ha cercada en la matèria i la satisfacció dels sentits. Ha fet, de la societat, un ramat de bestiar. Però, de fet, la f. consisteix en la perfecció i només es troba en Déu. Només el que és més perfecciona el que és menys. L'assolim per la contemplació de Déu. Pertany més a l'enteniment que a la voluntat, com ensenyen Aristòtil i sant Tomàs. I, 59ss.

Si dóna f. la possessió de belleses i béns finits, més n'ha de donar la possessió de l'Infinit (R. Llull). I, 450.

No es troba plenament en aquest món (Ausiàs March). I, 608.

La f. de l'home consisteix en la visió contemplativa (Aristòtil, sant Tomàs), la qual, per diferents graus, arriba a la visió sobrenatural de Déu. L'amor que en deriva no és essencialment aquesta f. Els platònics la fan consistir en l'amor. Com a prova que consisteix en l'amor, Ll. Vives allega les benaventurances de Crist. Però Crist parla de la manera d'aconseguir en aquest món la f. en l'altre. I, 660s.

La teoria platònica, segons la qual la f. és l'amor, no és demostrable per la raó natural, al revés de l'aristotèlica i tomista. I, 660s.

És visió intel·lectual plena d'amor i engendradora de goig (Dante). II, 234.

La f. de l'home en aquest món i en l'altre s'assemblen i sols es diferencien en el grau o la intensitat: visió de la veritat, que produeix fruïció i amor. II, 234s.

És contemplació de la veritat, tant en aquesta vida com en l'altra, tant en l'home com en Déu. II, 235 n1.

Al qui ha tastat la f. espiritual que dóna Déu, se li fan amargues les satisfaccions de la terra, tal com el qui té mel a la boca no troba bons els altres menjars. Més encara, no perd l'alegria i la f. enmig de les tribulacions, les penalitats i els turments més horribles. Això explica que molts hagin renunciat a grans fortunes i possessions per trobar la veritable f. que únicament dóna el Crist. IV, 189.

És espiritual. La troben els senzills, humils i piadosos. És un do de Déu, al qual cal demanar-la. Els sants són els més feliços, perquè ho han deixat tot per Déu. Si cerquem les nostres delícies en el Cor de Jesús, trobarem la f. II, 188.

Els homes la cerquen adeleradament. Però no es troba en els diners, ni en la ciència, ni en el poder. Sols es troba en el Cor de Jesús. És un do d'ell. S'hi va per la humilitat, el despreniment i l'amor. IV, 188.

No ens la poden donar les coses del món, perquè el nostre esperit és superior al món. L'home es cansa de tot i s'avorreix. Sols Déu pot donar la f. IV, 190.

La cerquem per fora, en les riqueses i les satisfaccions dels sentits, i es troba dins de nosaltres mateixos, en la pau de consciència. Déu la fa possible a tothom, a rics i pobres, car la f. no depèn de les riqueses. No sempre els més feliços són els més rics, sobretot entre els cristians. Els més feliços són els qui confien més en Déu. IV, 212s.

Els plaers mundans són un mal camí per a la f. IV, 215.

La f. completa no és d'aquest món. En totes les satisfaccions hi ha una gota d'amargor. Quan la Sagrada Família tingué el goig de tornar a Israel després de la mort d'Herodes, hagué de témer la crueltat dels fills d'aquell tirà. IV, 357s.

L'Església la fa possible. Porta a la veritat i a la justícia. Però ensenya ensems que no és possible en aquest món una f. absoluta. Ens ho adverteix perquè no ens desil·lusioni el desengany. Diu que som exiliats en una vall de llàgrimes. Al revés, les utopies contràries a l'Església volen donar la f. perfecta en aquest món: empenyen l'home al plaer. Això és un crim de lesa humanitat, perquè desconhorta l'home. L'home, en aquest món, no es pot treure el sofriment de sobre. Com que vol la f., creu els curanderos que la hi prometen, i després ve la recaiguda en el desengany, cada cop més amarg i desesperador. El cristià cerca la f. al capdamunt d'una pujada, i sap que ha de patir per arribar-hi. Això aconhorta en les penes inevitables d'aquest món. És l'home del pervenir i no del present, i per això considera corruptors els plaers i les riqueses. Li són un destorb en el seu camí. El mundà vol el cel a la terra: frueix de les riqueses amb egoisme, vol destruir el matrimoni que posa frens a la seva concupiscència, no pot sofrir l'autoritat així que li veu un defecte. Al qui no aixeca els ulls al cel, la terra se li torna fosca. Es revolta i pateix, perquè no hi veu la perfecció a què aspira. IV, 459ss.

Per a l'home formal i serè, les satisfaccions externes no són consol ni f. La f. és molt interna. L'home sovint sent amargor enmig de les satisfaccions exteriors. La f. és una companyia del cor, i sols no pot fallar quan ens la dóna el Crist. IV, 547.

L'home d'avui la cerca en els plaers transitoris; però sovint s'ha d'adonar, per la força de les contrarietats, que allò que passa i canvia no pot ser-li una solució definitiva. Li cal l'etern i l'absolut. IV, 606.

En què consisteix la f.? En els plaers i les satisfaccions materials o en la contemplació de la Veritat, font de vida i salvació? És el gran problema de la vida, antic i modern. Els uns segueixen un d'aquests camins i els altres segueixen l'altre. Quins són els boigs i quins són els savis? IV, 606.

La creu dóna la f., perquè fa els homes constants i serens en les adversitats i les prosperitats. Els fa castos, discrets, humils. En la comunicació de Déu a l'home per la gràcia s'hi troba un consol: la pau que Crist portà als seus deixebles. Però qui vol seguir Crist ha de dur la creu. IV, 620s.

No consisteix en la possessió de riqueses. És una perfecció de la vida que no es guanya amb l'or. Molts savis gentils i cristians, per trobar-la, renunciaren a les riqueses. I Crist promet la f. als qui el segueixin, però no promet les riqueses. V, 31.

Tothom cerca la felicitat, però molts s'erren de camí. No és f. tot el que ho sembla. No ho és el plaer, ja que no es pot dir que les bèsties siguin felices. És plenitud de vida superior: no material, sinó intel·lectual. Tots els «intel·lectuals» hi aspiren, però no tots la tenen. El plaer i el goig són condició per a la f., però no són la f. mateixa. Sovint el plaer porta a la mort. Crist fundà l'Església per assenyalar a l'home el camí de la f., que es troba en Déu i no —com ensenya el laïcisme— en l'Estat, ídol sense substància. Amb aquest l'home es troba formant part d'un ramat sense pastor i sense pastura. L'Estat no pot consolar els homes, perquè no té esperit. V, 450-452.

Té graus i és segons les disposicions de cadascú; però tota limitació és disminució de f. La f. és la

vida, per això no pot prescindir de Déu, que ha creat la vida i la manté. VI, 438.

L'home té un desig innat de f., però no el pot satisfer en aquest món. Ha de transformar-se el nostre ésser, incapaç de ser feliç en aquest per malalties, angúnies i males inclinacions. VIII, 276.

Déu és la nostra felicitat essencial en el cel per la visió beatífica. La felicitat accidental ve del culte que reben els benaurats. En aquest món la f. essencial consisteix a estar en gràcia de Déu; la f. accidental, en els consols espirituals, els sagraments, la salut, etc. Qui té Déu no manca de res. VIII, 324.

Vide VIDA, «ACABAMENT», MÓN, PACIÈNCIA.

FELIP NERI (S.). Exercí el proselitisme de la santedat; no pels escrits o la predicació, sinó per la unció, d'ànima a ànima, el proselitisme propi del sacerdot. Fruits de la seva influència foren Newman i Faber. Ell i els seus deixebles aconseguiren aquesta eficàcia amb l'oració, el retirament del món, la meditació de la sagrada Escriptura i l'estudi de la «Summa» de sant Tomàs. Influí en la conversió d'Enric IV. IX, 37-44.

Torras i Bages confessa que li deu agraïment. Influí en la seva formació espiritual. L'oratori de sant F. N. és un fogar d'espiritualitat sacerdotal. La seva acció moralitzadora del clericat fou benemèrita, ja que contribuí a contrarestar la revolució luterana, originada en bona part pels desordres morals de la cristiandat. Els sacerdots l'han d'imitar. IX, 42s.

Vide I, 162. II, 536, 595, 617. III, 31. IV, 189. V, 226, 375, 471, 527. VI, 408. VII, 377. VIII, 110, 187, 391. IX, 37-44, 263, 344, 480, 482.

FELIP II. II, 81. III, 613, 711, 713. IV, 57, 61ss. VI, 11.

FELIP IV. I, 711. II, 120, 128.

FELIP V. I, 690, 692, 695, 698s, 705ss. II, 135. III, 402.

FELIU (S.). I, 360.

FEMINISME. Amb totes les seves exageracions i desequilibris, respon a la disminució de la influència cristiana en la societat. VI, 131s.

Si homes i dones són iguals, no s'han de confondre i unir, perquè l'un necessita l'altre. El f. actual és anticristià i dissolvent. VI, 467.

FÉNÉLON. V, 264. «FÈNIX». Rocabertí admet la seva existència, si bé es mostra dubtós en els fets que se li atribueixen. La seva responsabilitat queda salvada amb el gran nombre d'autoritats que allega. II, 145.

FENOMENALISME. Vide KANTISME.

FERIDA DEL COSTAT DE CRIST. És el principal signe d'amor de Crist per nosaltres. És la font d'on brollà l'aigua dels sagraments que ens purifiquen i alimenten. Moisès obrí una deu a la roca per al poble assedegat. La llança l'obrí per a nosaltres. IV, 261.

Significa l'amor de Déu. Hem de tenir-la també nosaltres, com a senyal d'amor constant: no com la d'aquell que avui es dóna al Crist i demà als passatemps pecaminosos del món. Així serà si ens sentim de les injúries que es fan a Déu com si ens les fessin a nosaltres. IV, 263s.

Vide COR DE JESÚS.

FERNÁNDEZ GUERRA. VI, 453.

FERRAN (S.). IX, 306.

FERRAN, fill del rei moro de Granada. IV, 57.

FERRAN D'ANTEQUERA. I, 522, 525, 528s, 668, 671.

FERRAN EL CATÒLIC. I, 485, 507.

FERRARIS. III, 89.

FERRI, JULES. II, 642.

FERRUSOLA. I, 687.

FESTES MAJORS. Hi ha una rica i variada manifestació d'art en les f. m. de cada regió. II, 311.

El poble hi troba unitat, i doncs personalitat. Acobla la fe, els afectes de família i l'expansió senzilla i popular comuna a joves i vells, seglars i clergues, pobres i rics, en una identitat, sovint artísticament reeixida, de sentiment i pensament. III, 638s.

FESTES RELIGIOSES. S'hi manifesta l'art del poble. II, 311.

Les festes religioses fomenten la vida de família. A una solemnitat en el temple correspon una solemnitat domèstica. Els qui viuen fora de casa hi tornen per les grans festes cristianes. IV, 81.

Vide SANTIFICACIÓ DE LES FESTES.

FEUDALISME. Plantava cara als reis, no per defensar el poble, sinó per explotar-lo. Per això el poble es posà al costat dels reis. I, 325.

Morí sota la influència de la vida municipal o dels comuns, que creixia cada dia oposada a la seva. I, 324.

Lligava els elements d'una societat que hauria tendit a dispersar-se. I, 323s.

Es féu injust quan, acabada la missió de defensa, es dedicà a impedir el desenvolupament dels pobles i viles, amb els seus drets tiànics i excessius. I, 324.

Fet social necessari en èpoques insegures, de guerres constants. Els Usatges el codifiquen, en treuen els defectes i el fan mitjà de progrés a Catalunya. I, 366.

El f. a Catalunya era continuador de l'estat caòtic dels primers temps, en oposició a la classe popular treballadora, comercial i progressiva. Per això lluità contra els frares predicadors, aliats del poble, durant les guerres albigeses (segle XIII). Féu màrtirs alguns dominics. I, 378s.

Afavorí l'heretgia del segle XIII, principalment en el Pirineu català. I, 388s.

Permetia les guerres particulars entre senyors, però les subjectava a certes restriccions. Hom podia matar sols en la lluita armada, en l'assalt de castells. Sols podien guerrejar certes persones i en certs llocs, etc. Aquestes lluites eren contra el dret natural (Callís). I, 673.

En el f. la propietat no era exclusivament en benefici del Senyor. Es coneixia el destí social de la riquesa. Actuava el principi: «Beneficium propter officium». II, 56.

Moltes dinasties feudals duraren fins ben entrada l'edat moderna. Anaven convertint-se en cortesanes. Tenien quelcom de pedantesc, amb els inconvenients morals que això comporta. III, 697.

Volgué fer de l'Església una de les institucions del seu sistema. V, 102.

Durant el f., l'Església, democràtica, defensava el dret del pobre i del treballador. Fou una època dura, de guerres i violències. Però a Europa no es va perdre el respecte al pobre gràcies a l'Església. V, 121.

Vide ARISTOCRÀCIA FEUDAL.

FI D'ANY. Ens fa pensar en la mort, en el judici de Déu i en l'eternitat. IX, 478.

FI DE L'HOME. No és la riquesa, el plaer ni la saviesa, sinó conèixer, estimar i servir Déu. Cal triar el bon camí, quan encara hi som a temps. IX, 59s.

Cal gravar-lo molt endins del nostre enteniment, com els principis fonamentals d'una ciència. IX, 462.

FI DEL MÓN. La fi del m. significarà la purificació del món, com la mort de l'home és la purificació de l'home. VIII, 174.

FI ÚLTIM. Vide «ACABAMENT», ORIENTACIÓ.

FICHTE. III, 658.

FIDEISME. Doctrina que considera la fe o la creença en el testimoni d'al-

tri com l'únic criteri de veritat, menysestimant la raó humana. La fe, en moltes ocasions, és plenament racional, però no és una tendència necessària de la naturalesa humana, ni un camí únic per arribar al coneixement de les veritats superiors, per trobar l'existència de les quals moltes vegades en tenim prou amb la raó. Ara, sobre llur naturalesa, ja és la fe l'única que té la paraula. III, 565.

FIGUERAS. II, 693.

FIDIES. II, 258, 266, 287, 379, 435.

FILANTROPIA. Els incrèduls que volen separar-se de la tradició cristiana fan de la f. l'equivalent de la caritat. Amb tot, la f. és una paraula usada per sant Pau i en si no és dolenta. II, 572, 606.

Paraula emprada per sant Pau (Tt 3,4). La Vulgata posa «humanitas». Significa l'amor de Déu a l'home, manifestat en l'Encarnació. El liberalisme maçònic l'utilitza per significar l'afecte a l'home, deslligat de tota relació amb Déu. II, 30.

La societat moderna té una gran tendència a la f. Per guarir-la ha de resplendir la caritat en el sacerdot. I, 199-200.

Vide ALTRUISME, INTERNACIONALISME.

FILIACIÓ DIVINA. Totes les qüestions que avui divideixen els homes es resolen en aquesta: l'home, de qui és fill? Si és fill de Déu, no s'hi val a exiliar Déu, ni de la vida privada ni de la pública. Aquesta f. d. tothom l'havia reconeguda, més o menys ben entesa. Sols la impietat maçònica l'ha refusada. Hom posava tota la vida humana (naixement, mort, matrimoni) sota la protecció paternal de Déu. En tota família honesta, el pare no pot faltar en els actes més importants, i la humanitat, malgrat les seves falles, és una família honesta. IV, 729s.

És un principi que orienta fonamentalment tota la vida de l'home. La vida humana seguirà uns camins i una conducta molt diferents, segons que l'home es consideri fill de Déu o una simple derivació de la naturalesa animal. IV, 731.

El fet que l'home sigui fill de Déu ha estat la base del dret natural fins als temps maçònics, i tothom l'ha admès, fins els perseguidors de l'Església. Això donava unitat a la societat. IV, 731s.

La naturalesa ens diu que som fills de Déu. L'home posseeix naturalment el sentiment filial envers Déu, però no sempre l'orienta com cal ni troba el veritable Pare. Jesucrist ens el mostrà, quan ens ensenyà el parenostre. IV, 733s.

Tot i ser natural aquest sentiment, avui hi ha qui no vol tenir-lo o no el vol dirigir a Déu. Són més infeliços que els orfes —que l'exerciten i es consolen imaginant o recordant el pare— i àdhuc que els bords, que saben, almenys, que tenen pare i formen part del llinatge humà. Són uns desemparats, sense assistència en la seva vida íntima, en les consultes, deliberacions i lluites que l'home ha de sostenir sovint en el secret de la seva consciència. IV, 734s.

És el nostre gran consol en la desgràcia, en la pobresa i en el remordiment. Tenim un pare riquíssim i omnipotent que ens estima. Fora d'ell caiem en el desencís i el desengany molt aviat, com el pròdig. En el món no hi ha consol, les opinions dels homes ens deixen a les fosques. IV, 739s.

És l'única força que uneix els pobles i les classes i evita l'explotació dels febles. Els homes s'estimen entre ells quan saben que són germans, fills d'un mateix pare que els estima tots igualment. IV, 741.

Crist establint-la de manera indubtable entre els homes, els dóna un principi sòlid i invariable, que els imprimeix caràcter, els obra uns horitzons de vida amplíssims i repara molt les ferides que el pecat original els causà, bo i inclinant-los a la mobilitat i al canvi de procedir. IV, 745s.

L'executòria de la nostra f. d. és escrita a la Bíblia pels Apòstols i evangelistes, mestres de tot el llinatge humà. No al·leguen proves i fets, sinó que convencen il·luminant-nos misteriosament amb llum divina. IV, 746s.

Perquè el Verb s'encarnà, som els seus germans i els fills adoptius de Déu, de la família de Déu, participants de la seva naturalesa. Això ho comprova la història de les relacions dels homes amb Déu. Abans de Crist, Déu espantava, ara no. Dominava el terror, i ara l'amor. Fins en els pecadors cristians predominen el penediment i l'esperança. La familiaritat amb Déu és pròpia del cristianisme. IV, 748.

El fet de ser fills adoptius de Déu ha desvetllat la consciència de la dignitat humana. Entre un dèspota i un veritable cristià, la victòria moral és sempre del cristià. IV, 748.

La filiació divina que Crist ens meresqué ens fa déus en certa manera, perquè la f. d. comporta una participació a l'herència del pare; en el nostre cas, a la perfecció i la felicitat de Déu. IV, 749.

L'home, d'ell mateix, no podia ser fill adoptiu de Déu. No podia intimar-hi i participar de la seva herència. Per això cal que, prèviament, l'Esperit Sant habiti en nosaltres i ens faci dir «Pare» a Déu, ja que es tracta d'una funció divina realitzada per una criatura humana. És, doncs, la f. d. una gràcia completament sobrenatural, efecte de la misericòrdia de Déu que, compadit del nostre estat després del pecat, envià el seu Fill perquè es fes germà nostre i ens enllacés amb ell. És admirable la f. d., i els profetes se n'espantaren. IV, 750s.

Tothom hi és cridat a l'adopció de fills de Déu, grecs i bàrbars, savis i ignorants; però cal esforçar-se per rebre-la. Encara que sigui obra de l'Esperit Sant, cal el nostre treball. També en l'adopció humana, l'adoptat ha d'acceptar. Hi ha d'haver una conjunció entre l'Esperit de Déu, principi actiu, i l'esperit de l'home. IV, 751s.

Tot engendrament és laboriós. Quan l'home, fet fill de Déu pel baptisme, correspon a aquesta gràcia i la conserva, les dificultats de la vida de fill de Déu són menors; però són molt grosses quan es fa indòcil i s'abandona al pecat. Llavors la regeneració és molt més difícil i angoixosa, com es veu en sant Agustí. IV, 752.

És al cim de les aspiracions humanes, tant col·lectives com individuals. Quan un poble té força i és en creixent, cerca un origen diví i es creu destinat a fer prevaler un principi sobrehumà en el món. Quan un poble és decadent i flac, simplement vegeta, el sol de Déu i dels grans principis li fa vergonya, i cau en la idolatria. També l'home, quan ha perdut la consciència de la f. d., baixa, viu sense energia ni virtut, es degrada, i en lloc de cercar el seu parentiu amb Déu, el cerca amb la bèstia, si no sempre d'una manera directa, admetent el transformisme, sí en els seus gustos i costums, i es fa incapaç de comprendre les coses de l'esperit. IV, 752s.

Els qui no l'admeten i persegueixen els ministres de Crist (maçons) creient que volen dominar per fer-los fer el que no volen, no ente-

nen el sobrenatural. No saben que les conquestes de Crist són racionals i d'amor. Tot ho materialitzen. Se'ls estreny la intel·ligència, es redueixen als instints animals i creuen que l'home no és més que una bèstia perfeccionada, cauen en allò que és el naixement de tota idolatria. El partit d'aquesta gent existeix en totes les civilitzacions al costat dels fills de Déu. Per això Israel s'hagué de separar d'Egipte. Els egipcis adoraven els animals que Israel oferia a Déu. Avui són perseguits els homes i dones que sacrifiquen els seus instints animals per oferir-los a Déu, perquè hi ha qui els adora. IV, 753s.

És el que satisfà l'afany d'infinit en coneixement i amor, i en grandesa, que sent tot home. Quan hom no la coneix o la rebutja, es troba com un que ha d'heretar i no sap d'on. Sent un vent que no sap d'on ve. D'aquí neixen les sectes i escoles. IV, 755s.

La paraula divina cridant els homes a la dignitat de fills de Déu consona amb el desig de grandesa del cor de l'home, amb la consciència de la seva dignitat. El cristià arriba a trobar natural aquesta paraula. D'aquí ve que, en països cristians, els qui han refusat la f. d. amb aquesta consciència exacerbada, en contrast amb la vida bestial en què estan immergits, sovint cauen en les rebel·lies de les sectes nihilistes. IV, 756s.

És l'única distinció o noblesa entre cristians i homes, encara que siguin de diferent estament o classe. Tots han de treballar per adquirir-la, i així cadascú és fill de les seves obres. IV, 758.

El qui l'aconsegueix i l'augmenta participa de la perfecció de Déu. Si com a home és feble, propens a l'error i al pecat, tot això queda vençut per la f. d. Així els màrtirs venceren els tirans; els anacoretes, les necessitats naturals, i els doctors, l'error que els voltava. El qui viu amb plena consciència de la f. d. comença a fruir ja en aquest món de l'herència de Jesucrist. Viu d'una manera corresponent a la seva alta dignitat. IV, 758s.

S'estén a tot el llinatge humà. El seu objecte no és fer comerciants o savis, sinó elevar l'esperit de l'home, fer-lo semblant a Déu, capaç de la felicitat divina. Així tot el que és humà també es divinitza i queda dirigit a un fi superior. Els fills de Déu surten de les mires baixes i egoistes comunes. IV, 759.

L'herència dels fills de Déu —la llibertat, la possessió de la felicitat divina— en aquest món és imperfecta. El cos no arriba a sotmetre's del tot. Però en el cel la posseirem plenament: arribarem a ser majors d'edat, a la plenitud de l'edat del Crist. L'herència és una llei, i qui en aquest món no és fill de Déu, no heredarà. Qui no eleva l'enteniment a Déu per la fe, i el cor per la caritat, no és fill ni tindrà l'herència. Cal entrar a la casa pairal, l'Església, per rebre la gràcia d'adopció de fills de Déu i merèixer l'herència. IV, 760ss.

Podem perfeccionar el nostre caràcter de fills de Déu practicant la pietat i la virtut, adherint-nos a Crist, pregant i fent penitència. IV, 762.

Som fills de Déu gràcies a una regeneració, a un nou naixement espiritual, que aconseguim quan ens és infós l'esperit de Déu. V, 280.

Vide LLEI DIVINA, PRÒDIG, PERFECCIÓ, PECAT ORIGINAL.

FILIPINES. I, 300.

FILLION. VII, 370.

FILÒSOFS. Els f. pagans no són útils per als pensadors cristians, que fan

injúria a Déu dedicant-los més atenció que a la doctrina del Verb (Sabunde). I, 489s.

L'ascetisme de certs f. antics (Diògenes, Sòcrates) s'explica, o per la seva supèrbia, o per la llum natural amb què veien la inanitat de les pompes mundanes. Però no arriben a l'altura dels ascetes cristians, com sant Lluís Gonzaga. III, 710s.

És convenient que no es perdin les màximes i els exemples dels f. que ensenyaren als homes a discórrer rectament. III, 548.

A causa dels abusos i les aberracions dels f., aquest mot esdevingué insultant (Sèneca). Una cosa semblant va passar al segle XVIII i part del XIX. Ara, esmicolat aquest ídol de la falsa filosofia en el camp no catòlic, torna a ser honrós dir-se f. IV, 13s.

FILOSOFIA. Primer fou materialista i després espiritualista (Ll. Vives). I, 654s.

La f. pre-cristiana, àdhuc en els millors autors, té grans falles (Ll. Vives). I, 656.

Hauria de tenir una terminologia ben difícil, que impedís ficar-hi cullerada a persones indoctes i lleugeres (Xavier Llorens). I, 684.

Tot i ser la ciència més abstracta i universal, ha d'encaixar amb els diferents pobles i regions i ha de produir-se segons llurs modalitats. I, 715s.

El seu objecte no és saber allò que els altres homes han pensat, sinó descobrir la veritat. II, 343.

Ha d'ensenyar la veritat de Déu als homes. II, 384.

És morta per als positivistes, que la neguen, i per als racionalistes, que la volen fer volar independentment i proclamen el pessimisme suïcida. La seva resurrecció és superior a les forces humanes. Per això no reeixí l'obra de Cousin, ni la f. oficial de França. III, 658.

Els grans sistemes filosòfics que no tenen en compte la fe són falsos i utòpics. III, 549.

Fa començar amb l'observació, principalment del propi esperit (X. Llorens). III, 558.

No és purament especulativa, sinó també pràctica. El seu fi és millorar l'home. Aquest ha d'obrar la veritat. Actualment la ciència ha desconegut aquest principi i s'ha proposat com a fi sols el profit material de l'home. IV, 19.

No es basa en l'autoritat, però menys encara en la rebel·lia. Ha de cercar per ella mateixa els camins de la veritat, però no pot negar Déu, origen de la veritat, i ha de tenir en compte la llum i les indicacions que Déu ha donat als homes per orientar-se. Tampoc no és una oració que l'enteniment fa a Déu, però la suposa. IV, 19.

Avui quasi no n'hi ha. V, 301.

La f. antiga i la moderna parlen de Déu i de l'ànima humana, però amb moltes diferències. III, 459s.

Vide MUNDANITAT, ORIENTACIÓ, LLUITA.

FILOSOFIA ANTIGA. Els filòsofs d'abans de Crist tenien una clara intel·ligència. Entre tots digueren totes les veritats, però amb molts errors. IV, 7s.

És útil encara avui (ens ho demostra l'exemple de sant Tomàs), no perquè l'home no en tingui prou amb la revelació, sinó perquè Déu ens vol ensenyar de moltes maneres, perquè així és més fàcil defensar la veritat i perquè així es manifesta en l'ordre intel·lectual la unió de la naturalesa humana i la divina realitzada per Crist. IV, 8s.

Els filòsofs antics discorrien admirablement, però no s'imposaren a la humanitat. IV, 586.

Abans de Crist la f. es mostrava fluctuant i insegura sobre Déu i la

immortalitat de l'ànima. A l'Orient trobem convicciòns més segures, però basades més en la religió que no pas en el raonament filosòfic. Són com tradicions adulterades d'una veritat primitiva. Hi ha filòsofs grecs que admeten l'existència de Déu, però expliquen la formació dels éssers, no partint del concepte de creació del no-res, sinó de la preexistència d'una primera matèria: l'aigua, l'aire, etc. Pitàgores i altres admetien els dos principis: esperit i matèria, però creien en la transmigració de les ànimes o metempsicosi. Sòcrates i Plató creien en Déu, en diuen coses excelses: ens hi hem d'assemblar, hem de tendir a la perfecció, hem d'arribar a la llum; però hi barrejaven la metempsicosi. Aristòtil afirma l'existència de Déu i de l'ànima immortal, si bé amb alguna fluctuació imprecisa quant a l'espiritualitat. Ciceró, compendi de l'antiga saviesa, admetia l'existència de Déu i té bellíssimes frases sobre la immortalitat de l'ànima, al costat de dubtes i vacil·lacions. III, 479-489.

Vide MESTRE.

FILOSOFIA ARISTOTÈLICA. S'hi basa la doctrina canònica de l'Església. Segons la f. a., és comunitat perfecta («civitas») aquella que pot viure per ella mateixa. Això és llavor de regionalisme. També hi trobem el costum i les necessitats peculiars. I, 337.

No trobem un pensament comú, una «philosophia perennis» sobre Déu i l'ànima humana en la f. a. III, 451s.

FILOSOFIA CATALANA. No s'ha fet notar per l'originalitat i participa del caràcter català —amb l'excepció de Llull. És el sentit comú, la «philosophia perennis». Toca de peus a terra i es nodreix de l'observació humana. Modernament no caigué en la fantàstica i extravagant filosofia germànica, com a la resta d'Espanya. Per això ha tingut potència catalanitzadora (Xavier Llorens). I, 367.

Vide NEOESCOLASTICISME.

FILOSOFIA DE L'HARMONIA. Segons Menéndez y Pelayo, consisteix a elevar-nos a l'amor de Déu per la contemplació de tot el que ens volta. I, 480.

FILOSOFIA DE XAVIER LLORENS I BARBA. Anava encaminada a fer homes i no llibres. Es reduïa quasi enterament a una psicologia basada en l'observació i l'anàlisi dels actes interns. Defugia la construcció de sistemes. En el camp metafísic era deficient, de tal manera que hom l'ha poguda titllar de tímida. Però, comparada amb les filosofies de moda a la seva època, era plena de seny i encaminava cap a l'acte de fe, encara que no s'aprofités d'aquesta. Els últims anys X. Ll. treballava per posar d'acord la seva filosofia amb l'escolàstica. Començava assentant que tot el que tenim a l'enteniment ens ve pels sentits. De l'estudi d'aquests passava a la imaginació i a la memòria; tot, en els dos aspectes cognoscitius i afectius i alçant-se del material i el sensible a la intel·lectivitat. Evidenciava l'espiritualitat de l'ànima. Quant als sentiments, els feia derivar tots del cognoscible, bo i descrivint minuciosament el procés de les passions i presentant-les com a motors de l'activitat humana sota l'imperi de la voluntat racional. Mitjançant l'observació interna, demostrava la llibertat psicològica de l'home, que pot prendre resolucions contràries, i presentava el sentit comú en aquest punt i els sistemes jurídics com els fruits d'un convenciment indestructible sobre la llibertat interna de l'home. Posava la primacia dels seus estudis en el pensament, el qual, amb

el material dels sentits, elabora el judici, el raonament, la inducció i la deducció. Considerava indemostrables i innegables els primers principis, comuns a tothom, i sense els quals no és possible d'entendre'ns. D'ells parteix el raonament o el sil·logisme, que ja no causa una certesa tan forta. Combatia els qui negaven el principi de contradicció (krausisme). Amb la gran llum que abocava sobre el coneixement, afirmava la realitat objectiva o exterior. Dues coses oposades (el jo i el no-jo, antítesi) s'uneixen estretament en el coneixement (síntesi). No caigué, doncs, en el subjectivisme de Kant, com sospitaren alguns que no abraçaren tota la seva doctrina i no veien cap a on l'adreçava. Ultra l'observació, no deixava de valer-se del discurs dialèctic. Ponderava la limitació de les nostres facultats, però evitava el fideisme distingint entre el cognoscible i el demostrable (podem conèixer l'existència d'una cosa sense poder-la demostrar), i entre la inclinació a creure i l'autoritat en què reposa la fe. La fe, per a ell, era un acte racional de l'enteniment i la voluntat, no l'instint cec i necessari de la naturalesa humana. Per a la generalitat dels homes, aquest camí per arribar a Déu és massa llarg, encara que hi porti plenament. Sant Agustí cercava Déu per fora i se'l trobava dintre. III, 548ss, 556ss.

Era apropiada a la formació dels qui havien de dirigir els altres homes (polítics i místics), car donava un coneixement molt complet de l'home. Els grans polítics anglesos havien estat formats en la mateixa escola filosòfica. Basada en el «nosce te ipsum», donava una gran elevació moral i una gran puresa de sentiments, portava a Déu i a la pràctica de la religió catòlica, com ho demostra l'exemple personal del mateix mestre. III, 555s, III, 567.

Vide MEMÒRIA, «SIMULACRUM IN SE», «SIMULACRUM IN ALIO», DÉU, IDENTITAT ABSOLUTA, PRIMERS PRINCIPIS, KRAUSISME, KANTISME, FE, CATALUNYA, CONSCIÈNCIA, FILOSOFIA PERENNE, NOÈTICA, DIANOÈTICA.

FILOSOFIA DE COMELLAS I CLUET. En la seva obra bàsica «Introducción a la Filosofía, o sea Doctrina sobre la dirección al ideal de la Ciencia», C. i C., professor del Seminari de Solsona, revisa el pensament dels filòsofs antics i moderns i es proposa contribuir a la restauració de la filosofia en sentit escolàstic, segons la direcció i l'esperit de Lleó XIII. El seu estudi parteix de l'home en el seu estat real d'imperfecció, i una llei triàsica, vestigi de les mans del Creador, ens dóna el resum de l'obra: l'estat o situació real, l'ideal atraient i la síntesi incoada entre el real i l'ideal. L'home, en l'estat actual, si s'estudia i es coneix ell mateix, es troba amb ésser i amb forces; però també es troba enormement limitat i totalment dependent. Tanmateix aquesta limitació és superable mitjançant la capacitat del seu ésser i de les seves forces amb referència a béns excelsos que encara no posseeix en acte. L'home és i té quelcom limitat. No és un pur no-res que vol (una voluntat que vol sense existir, contradicció de Hartmann) i una recaiguda en el no-res. L'ésser, doncs, no és un absurd i l'aspiració no ha de ser a l'anihilament. L'home aspira a més, té un ideal, i amb l'aplicació de les seves facultats pot progressar, pot aconseguir i ser més. El coneixement de la Perfecció infinita és borrós i limitadíssim per a l'home, però per poc que n'assoleixi, li és un gran bé i el capacita per a més. L'aspiració a l'ideal, per tant, vol dir adreçar

l'enteniment cap a les veritats més altes, aplicar els esforços més considerables, no a les realitats materials que ens rodegen, sinó a les intel·lectives i espirituals, en darrer terme, a l'Ésser absolut, Déu. Si és poc el que l'home pot arribar a aconseguir per ell mateix, la revelació sobrenatural l'ajuda. És així com, per als antics —i sobretot per als pensadors cristians— filosofia era sinònim de religió, de vida espiritual i de santedat. Al costat d'aquesta explicació, l'autor va exposant, corregint i descartant les filosofies que no s'hi avenen: la de Schopenhauer, per exemple, i que porten a considerar l'anhilament com el màxim bé possible. Cap valor humà no ens ha de desviar del nostre camí vers la consecució de l'ideal. La filosofia reclama una ascesi i una puresa d'intenció. Cal abraçar la veritat d'onsevulla que vingui. Només contra l'error hem de tenir prevenció. Per això el filòsof ha d'adherir-se a la fe catòlica i a la tradició filosòfica. Aquí es descarta tota forma de racionalisme que nega la revelació i es legitima una gran amplitud de criteri en l'acceptació de veritats d'ordre filosòfic que poden venir a través d'autors no cristians. El treball de molts és respectable i conté tresors. Malgrat l'orgull i les aberracions de certs pensadors, hi ha una «philosophia perennis». Proudhon, ens diu aquí l'autor, és l'enemic més acèrrim de la tradició filosòfica: antic equival a erroni i nou equival a veritable. Així Déu veritable i immutable seria el Mal i l'únic Déu acceptable fóra el Progrés. Amb poques i agudes reflexions destrueix C. i C. tot l'aparat ideològic del gran blasfem francès. Afegim, però, que Déu és acte puríssim, ho té tot i no pot augmentar ni progressar. Tanmateix és origen i principi de tot moviment bo, primer motor de tots els éssers, i així tot progrés i moviment que s'encamina a assolir quelcom és efecte causat per Déu. El dubte universal, ens diu després C. i C., destrueix tant la fe religiosa com la tradició filosòfica. Amb el dubte universal, l'ideal queda desfet. No hi ha lloc a l'aspiració i l'assoliment incoat del Bé suprem és impossible. La tradició filosòfica en resulta rebutjada i menyspreada i s'entronitza la supèrbia de creure's cada pensador millor que tots els altres. Amb el dubte universal, també deixa de ser racional la fe catòlica, ja que llavors tant la credibilitat com la credenditat són l'efecte d'un judici racional que es considera insegur. C. i C. salva aquí les bones intencions i la sinceritat de la fe catòlica de Descartes, però deixa ben clar que el seu sistema filosòfic no porta a la consecució de l'ideal. També pondera i valora el pensament d'Aristòtil i sant Tomàs sobre aquest tema. En un ordre de coses més pràctic, ens fa veure tot seguit el progrés de la filosofia cristiana des dels escolàstics fins avui. La filosofia, ens diu també, no pot reduir-se, com vol Cousin, simplement a l'estudi expositiu del pensament dels filòsofs, com si ja s'hagués esgotat la capacitat de progrés en la intel·ligència humana. Tant la filosofia com el filòsof mateix —l'exercici esmola i perfecciona les facultats— han de progressar. I també la teologia, com ha ensenyat el Concili Vaticà I. El mètode filosòfic per arribar a l'ideal de la ciència és empíric, abstractiu i deductiu en tres successius estadis. Aquí, per diferents raons, es rebutgen el positivisme (nega els moments abstractiu i deductiu) i el krausisme (nega el moment empíric i parteix

del «jo»). Fa una valoració dels mètodes de Stuart Mill i analitza les condicions amb què han de fer-se l'observació empírica, l'abstracció i la deducció. Entre les formes d'aquesta darrera distingeix la inducció, l'explica llargament i contradiu la manera d'entendre-la de Stuart Mill. El tercer estat és la síntesi del real amb l'ideal: el coneixement, objecte de tantes disputes entre els filòsofs. Però la limitació i la llibertat, condicions humanes, poden induir a l'error. El criteri de veritat és l'evidència objectiva, sia de l'objecte vist, sia de la veritat de l'objecte un cop vist. C. i C. creu que la certesa i la veritat són separables, a causa de la possibilitat de l'error. Tanmateix no sembla possible aquesta separació: si l'evidència pot acompanyar l'error, no serà un criteri segur. La veritat, segons els escolàstics, és la raó formal de la certesa: si doncs no hi ha veritat, no hi haurà certesa. Hi haurà, a tot estirar, un estat psicològic semblant a la certesa. No és un repòs sincer, com no ho és el de l'estómac ple d'una substància que no alimenta. C. i C. tracta moltes altres qüestions i fa relació de moltes opinions filosòfiques relacionades amb aquest tema, amb molta erudició i finor de raonament. En els «corol·laris», parla de la permanència del «jo» a través de la successió i la varietat dels actes. Parla també de la realitat del món exterior, i combat les teories de Kant sobre l'espai i el temps. Confirma el criteri de l'evidència objectiva amb les opinions d'Aristòtil, sant Agustí, sant Tomàs i altres autors. Després d'això, fa una crítica minuciosa de les teories filosòfiques que s'oposen a aquesta doctrina, tant les subjectivistes (Descartes, Reid i Jacobi), com les objectivo-extrincesistes (Huet, Boutain i Lamenais). Estudia després l'escepticisme i les teories que s'hi inclinen, i les combat —sobretot la de Kant— fins a les últimes trinxeres. Però el coneixement —l'assoliment de l'ideal— és sempre parcial en aquest món. L'ideal veritable i total només pot assolir-se en la visió beatífica. IV, 28-56.

FILOSOFIA DE SÒCRATES. És la més encertada entre les d'abans de Crist. Feia veure la insuficiència de les forces naturals per a atènyer i obrar la veritat independentment de Déu, amb què tenia un fons d'humilitat que s'acostava al cristianisme. IV, 19.

FILOSOFIA GREGA. És la que arribà més amunt. No ha estat superada. S'ha immortalitzat pel seu enllaç amb Déu i amb el cristianisme, on tenim la fe defensant la raó. III, 658s.

FILOSOFIA I FE. La seva conciliació fou portada a cap en diversos terrenys (especulatiu i pràctico-jurídic), però amb idèntic mètode científic, per sant Tomàs i sant Ramon de Penyafort. I, 394s.

FILOSOFIA PERENNE. Hi ha una f. p., encara que molts lletrats ensuperbits ho neguin. II, 176.

És la mare de les ciències, destinada a fecundar i formar les intel·ligències humanes de tots els llocs i de tots els temps. Ha d'enriquir-se amb les aportacions, depurades i colades, de tots els pensadors —tal com un riu va enriquint-se amb l'aigua dels afluents (Xavier Llorens). III, 558.

L'estudi de la f. p. dóna solidesa a la ciència i a la cultura i alhora unitat a tota la civilització. Dóna els mètodes que porten a la veritat. Agermana i uneix amb la veritat les ciències, les arts, les professions i els sistemes de govern. És la simplificació de la llei humana i el reflex de la divina. Allunya, doncs, la

dissolució i l'anarquia. La civilització d'avui, cosmopolita, demana aquests forts tendrums unitius, que només la f. p., conservada en el tomisme, pot donar-li. III, 568.
FILOSOFIA SARRAÏNA. És totalment menyspreada per Ll. Vives. Demostra que són infidels, quant al sentit, les traduccions d'Aristòtil fetes per Avicenna i altres autors àrabs. Sols han pogut tenir importància per la seva impietat. Sant Tomàs tracta aquests autors més benignament. I, 659s.
FLAUBERT. II, 486.
FLOQUET. II, 68.
FLÓREZ. I, 348.
FLUVIÀ. I, 513.
FINALITAT DEL MÓN. La unió de la matèria amb l'Esperit puríssim, que s'efectuà amb l'Encarnació del Verb, és tot l'objecte de la creació del del món, segons els teòlegs franciscans i R. Llull. I, 472s.
Ès l'home (J. Finestres). I, 701.
FINESTRES, PERE JOAN. I, 693.
FINESTRES, JOSEP. I, 683, 687, 689ss, 692ss, 704, 704ss.
FINESTRES, JAUME. I, 689.
FINESTRES, DANIEL. I, 689.
FINESTRES, monjo. historiador de Poblet. IV, 64s.
FIRES. Els nostres avis les celebraven amb motiu d'una festa religiosa. S'hi proveïen del necessari. Així quedava manifestat que el treball se subordina a Déu i que les concupiscències de tenir i de gaudir han de frenar-se amb un sentiment religiós de germanor. IV, 67s.
FISC. A Catalunya s'hi gaudien exempcions de la llei general (Callís). I, 671s.
FÍSICA. Els lul·listes medievals (principalment Peratallada) estengueren el coneixement experimental de la matèria en benefici dels pobres i de les classes populars. I, 484.
FITER. III, 694.
FLORÈNCIA. Durant el Renaixement era una ciutat mundana, on brillava l'art més exquisit. III, 701.
FOIX, GIL, personatge de «La febre d'or», de Narcís Oller. II, 31s.
FOCI. IX, 180.
FONSEGRIVE, GEORGES. II, 641. VI, 463.
FONTANELLA, JOAN PERE. I, 663, 668, 679, 701.
FORASTERISME. A Catalunya hi ha un corrent que ens fa seguir modes foranes en parlar i posar noms. I, 298.
Els concilis de Tarragona prohibeixen elegir vicaris generals i altres oficials que no siguin de la Corona d'Aragó. I, 666.
Vide ESTRANGERISME.
FORÇA. La més eficaç per guarir els mals socials i pacificar els pobles no és material, sinó espiritual. Pràcticament, els pobles ho reconeixen quan admiren i estimen la doctrina del Papa, encara que no arribin a seguir-la. III, 667.
FORMES. Menysprear les formes corporals és voler anticipar el cel a la terra. II, 459.
Vide APARENCES.
FORMES ARTÍSTIQUES. Són múltiples i, a més, canvien segons els temps i les regions. Es transformen, no tenen permanència. Però hi ha quelcom constant, idèntic a si mateix, que ens parla a través d'elles: l'element diví, que crida l'home a la felicitat. Les existències superiors parlen a l'home mijançant les formes sensibles, amb les quals tenen participació de similitud. II, 220s.
La millor és la que més domina la matèria i és menys ofegada per aquesta. Hi ha decadència quan les f. a. són ofegades per llur mateixa exuberància i sensualitat. II, 223s.
Les formes de l'art han de ser completes i acabades. Fer sentir l'emoció artística valent-se de formes incompletes sols és propi de grans artistes, i per a iniciats. El

comú dels mortals necessita que li parlin clar. II, 285s.
FORMES HUMANES. Déu les estima, ja que les creà i s'hi complagué. Per això no pot considerar-se dolent reproduir-les en l'escultura. II, 229s.
FORMES LITERÀRIES. L'elevació del pensament coincideix amb la distinció de la forma. IV, 142.
FORMES POLÍTIQUES. L'Església les admet totes, mentre siguin bones. El que fa cristiana la política no és la forma, sinó l'esperit. II, 393.
Hi ha qui identifica la religió amb les f. p. i socials, transitòries sempre, com els antropomorfites identificaven Déu amb les formes humanes amb què hom el representava. Les f. p. poden estimar-se, però quan desapareixen, ni que sigui per obra de la injustícia, no cal pensar que es perd la religió que potser defensaven. V, 119.
Vide JESUCRIST.
FORMES POLÍTIQUES I SOCIALS. L'Església és indiferent quant a les f. p. i s. o als règims de les societats, mentre no contradiguin la justícia. I, 213.
Vide ESGLÉSIA.
FORNARINA. II, 479.
FORNÈS. I, 415, 443, 444, 487.
FORNICACIÓ. És pecat i priva d'entrar al cel. II, 535.
És una mena d'homicidi. Per això ve després del manament que diu: «No mataràs». L'home que fornica sols es guia per la concupiscència i no respecta prou les lleis de la vida. Els pecats de luxúria, els desordres sexuals, són causa de malalties i de la degeneració de races i d'imperis. És vergonyós que avui calgui fer la defensa de la castedat. Abans només calia parlar dels remeis contra les temptacions i exhortar a la penitència. VI, 34ss, 65.
FORTALESA. La f. de l'home que es fa deixeble humil de la Veritat i la confessa, àdhuc en el martiri, és un espectacle digne de Déu. És millor que resistir l'embestida d'un lleó i dominar-lo. V, 258.
És la virtut que ens permet de superar els obstacles que s'oposen al compliment dels nostres deures. És necessària al cristià i, sobretot, al religiós. Cal la f. d'actuar i lluitar i també de suportar i aguantar. La f. indica magnanimitat. És la virtut dels màrtirs. IX, 352s.
FORTUNY. III, 625.
FRANÇA. I, 193, 307, 335.
Per ella començà la descristianització d'Europa i per ella ve també el remei amb la devoció del Sagrat Cor de Jesús. I, 46s.
Castigada per Déu, de qui se separà, quan passa per moments de conversió dedica, a Monmartre, un temple al Sagrat Cor. I, 50.
Amenaça la família amb el divorci i l'anul·lació de la llibertat dels pares en l'educació dels fills. I, 71.
Modernament hi ha opressió sectària i manca de llibertat, perquè hi imperen uns governs enemics del cristianisme. I, 335s.
Les regions amb vida pròpia i amb règim especial, més o menys conservat, són les que s'oposaren més a la Revolució. II, 85.
Al segle XVII s'hi establí el gal·licanisme en detriment del seu nom de Cristianíssima. II, 138s, 133ss.
Els seus bisbes callaren vergonyosament davant la imposició del gal·licanisme, contrari als ensenyaments tradicionals de l'Església. Dos bisbes únicament s'hi resistiren. II, 141.
Es mostrà tan agressiva contra el Papa amb motiu de la «Declaració» gal·licana en temps de Lluís XIV, que Anglaterra arribà a creure formalment que se separaria de l'Església (De Maistre). Amb tot, no volgué rompre amb el Papa. II, 150s,165s.

Modernament ha arribat a ser l'Estat maçònic per excel·lència. I, 98.

Se n'ha apoderat el liberalisme, que separa la societat de Déu, i que va desfent la societat, car aquesta sols en Déu troba consistència. Els mals i el desprestigi de França vénen d'aquí. IV, 15.

La secta que la domina vol desconèixer la sobirania universal de Déu. En l'Exposició, celebra la proclamació dels drets de l'home, això és, la seva independència de Déu. IV, 67.

La seva esperança, en les convulsions maçòniques que passa, ve de la pagesia, de l'encertat equilibri de la propietat territorial, que li dóna vida per superar les tempestats. V, 24.

Nació dominada pels maçons en la segona meitat del segle XIX, s'hi han estès la immoralitat i la incredulitat. Ha estat escollida per Déu per a realitzar-hi comunicacions sobrenaturals —Medalla miraculosa i Lourdes—, amb què dóna a comprendre que Maria és el remei adient per als mals d'avui i que els miracles són per als infidels, no per als fidels. Aquests en tenen prou amb la seva fe. A F. s'ha intentat subjectar la fe a la raó, l'esperit a la carn, la revelació a la ciència fal·lible, Déu a l'home. Per això hi convenien els miracles. Déu li parla per la boca d'unes dones illetrades i els savis cristians les escolten, obtenen l'assentiment d'una gran part del món, i per elles comença un moviment de renovació dels costums i d'augment de la fe. El món, parençós i renouer, no pot tant com la força de la humilitat cristiana. V, 44s.

S'hi desencadena una persecució contra l'Església moguda per la maçoneria. Els bisbes són expulsats de les seves cases, no es respecta l'arquebisbe de París, vell i malalt. És comparable a la invasió dels bàrbars, però pitjor. Aquests cercaven botí. Ara es vol destruir el cristianisme. Els religiosos són dispersats. Els eclesiàstics aguanten dignament abans de prevaricar. V, 262.

A principis del segle XX dóna un exemple de resistència cristiana davant la persecució. Semblava fluixa espiritualment i ha resultat forta. V, 264.

L'Església de F. pot comparar-se a la llavor que es torna arbre. F. ho deu tot a la fe catòlica. V, 267.

La persecució francmaçònica contra l'Església catòlica impedeix la comunicació dels catòlics amb el Papa. Vol destruir el govern d'aquest i decapita l'Església. V, 267s.

La persecució maçònica a França ha tret el sant Crist de les escoles i el nom de Déu dels llibres de text i de les monedes. Va contra Déu i la religió, encara que ho negui.V, 274s.

Davant la persecució maçònica, tota la clerecia s'ha unit i ha clamat perquè el poble no fos enganyat. V, 276.

A causa del pecat, li ha vingut la persecució maçònica. La seva fe no arribarà a ser destruïda, però li caldrà penitència. Religiosos i monjos han estat trepitjats en el cup de la tribulació, d'on sortirà el vi generós d'una vida santa. El raïm podrit serà transformat pel bo. V, 278s.

Davant les ruïnes de la seva vida cristiana i la persecució que hi ha esclatat, hem de fer penitència per no caure nosaltres. V, 279.

Pregàries i col·lectes per les necessitats de l'Església de F. durant la persecució de principis del segle XX. V, 284.

Ens dóna l'espectacle de la falli-

da de la ciència que s'extravia per orgull. Ha renovat les aberracions morals dels pagans antics. V, 296.
Els esdeveniments de la F. moderna, els seus problemes morals, religiosos, polítics i socials tenen influència en el nostre país. VII, 7s.
A F. hi ha persecució contra els catòlics. El poder públic ha expropiat les esglésies. Es disposen pregàries a tot el bisbat de Vic per aquest motiu. VII, 197s.
Vide REVOLUCIÓ FRANCESA.
FRANCESC D'ASSÍS (S.). Hi ha diferents famílies de s. F. d'A., però d'un mateix esperit. Donen al món l'espectacle de la pobresa alegre i voluntària. IV, 491.
Vide I, 162, 184, 361, 496. II, 371, 399, 458. III, 22, 31, 239, 580, 602, 650. IV, 92s, 137, 151, 155, 189, 207, 508, 636. V, 117, 251, 470s. VI, 30, 102, 122, 155, 249, 315, 323, 464, 468. VIII, 91, 130, 186, 315, 338, 420, 446, 448, 449s, 451. IX, 36, 40, 97, 104, 136, 140, 144, 164s, 420, 426, 432.
FRANCESC DE BORJA (S.). III, 611. VIII, 197, 235. IX, 68.
FRANCESC DE SALES (S.). 686. II, 122, 497. III, 311, 635. IV, 152, 190. V, 471, 572. VI, 155, 160, 233, 316. VII, 47. VIII, 124, 231. IX, 150s, 238, 332, 368, 481.
FRANCESC REGIS. IX, 36.
FRANCESC XAVIER (S.). III, 13. IV, 252. IX, 466.
FRANCESCA ROMANA (Sta.). IX, 305.
FRANCHI, AUGUST. IV, 52.
FRANCISCANS. L'orde dels framenors és inclinat a la mística. Viu més al cel que a la terra. És semblant a l'espiritualitat de Ramon Llull i s'hi avenia. I, 419.
L'orde seràfic dels f. es distingeix per la caritat. VI, 249.
Vide FRANCESC D'ASSÍS (S.).
FRANCMAÇONERIA. Vide MAÇONERIA.
FRANC VOLER. Vide LLIURE ARBITRI.
FRANKLIN. II, 297s.
FRANZELIN. III, 312. V, 247.
FRATERNITAT. Hi ha la f. de tots els homes, àdhuc infidels; l'espiritual dels qui viuen en gràcia, i la «demonial», dels qui s'avenen i s'organitzen per al mal (sant Vicenç Ferrer). I, 515.
No l'obté el maçonisme liberal. Promet els béns terrenals, com el diable a Eva, però no els dóna. Només ajuda aquells que li poden servir per als seus fins. No ha fundat institucions benèfiques, com l'Església. I, 120.
El cristianisme l'ha portada al món. D'ell l'han apresa fins els anticristians. Fora del cristianisme i la seva gràcia, si els explotats s'apoderen del poder, tot seguit es posen a explotar. En tots els pobles no cristians sol dominar l'esclavitud. V, 209.
«FRATRICELLI». Aberració de l'esperit místic de sant Francesc. Els «f.» sostenien errors sobre la propietat. Protegits pel metge i teòleg Arnau de Vilanova, que volgué substituir l'estudi de la filosofia, i àdhuc la regla de la fe, pels somnis de revelacions particulars. Arnau de Vilanova era metge excel·lent i pèssim teòleg. Es deixà seduir per les falòrnies de l'astrologia, l'il·luminisme i la superstició. I, 384.
Entenien malalment la pobresa evangèlica. Joan XXII els condemnà i alguns l'han acusat d'heretge. Els f. penetraren a Catalunya. Hi intervingueren Eimerich i Arnau de Vilanova. II, 147s.
Apòstates i il·luministes. I, 545.
FRATRICIDI. Crim característic de l'enveja, es troba en tots els orígens de les societats humanes (humanitat, Roma, Catalunya, Església). II, 565, 605.
FREDERIC II D'ALEMANYA. I, 409, 545. III, 23
FREYCINET. VII, 470
FRIGILIANA, COMTE DE. II, 136

FRUCTUÒS (S.). Era bisbe de Tarragona i fou martiritzat juntament amb els seus diaques. Quan era conduït a la foguera, un cristià li demanà que pregués per ell. Li contestà que havia de tenir presents tots els cristians d'Orient i d'Occident. IX, 173s.

Vide I, 358. VII, 111.

FRUHWIRTH. VII, 68.

FRUÏCIÓ ARTÍSTICA. Tothom qui no és un malalt d'esperit sent la f. estètica, encara que estigui dejú de tota tècnica artística. II, 216.

Radica en les visions espirituals: ens fa veure l'esperit en la matèria. D'aquí ve que els artistes siguin «vidents». II, 222.

Necessita la matèria, que és instrument de l'art —com una finestra per veure el món de l'esperit. Però si la matèria es fa dominadora, la f. a. desapareix i l'art es torna corruptor. II, 223.

Les obres espirituals, cristianes, la produeixen més intensa que les obres que són belles sobretot per la forma (clàssiques), perquè donen consol, acontenten i il·luminen totes les nostres facultats. II, 225.

No exclou, sinó que suposa l'execució tècnicament perfecta. L'expressió sola de l'esperit es percep millor amb formes ben perfectes. II, 231.

Suposa conformitat amb la naturalesa. II, 231s.

És semblant a la felicitat de l'altra vida: visió de la veritat. No pot confondre's amb les impressions neuròtiques i les excitacions sexuals, com fa sovint l'art modern. És el repòs i la satisfacció en el trobament de l'última veritat de les coses. II, 233s, 242s.

Ve de contemplar la veritat. Per conseqüent, la contemplació de les coses divines (font de veritat) és la que més fruïció pot causar. II, 234ss.

Poden donar-la també obres on no hi ha tots els elements de la bellesa, com les de l'art naturalista o positivista. Però és absurd voler limitar-la a això. És privar-la del seu grau suprem: el plaer de la contemplació espiritual. Llavors hom, insatisfet, la cercarà pels viaranys extravagants del simbolisme. II, 242s.

No ha de confondre's amb el plaer immoral produït per obres estèticament belles, però mancades —en tant que immorals— d'un element de bellesa: l'espiritual i diví, que ha de dominar. Amb aquest plaer, desequilibrades les facultats humanes, es produeix pertorbació i no repòs, desesperació i no satisfacció i goig, seducció i suggestió cap a l'abisme i la tenebra i no il·luminació agradosa de la veritat. II, 245ss.

La f. a. immoral desequilibra les facultats humanes, fa prevaler la part sensitiva. No pot confondre's amb la genuïna f. a. II, 245.

Quan neix de la bellesa pròpiament dita (espiritual i sensible), no pot ser produïda per una obra immoral, ni pot portar a la immoralitat, car suposa equilibri en l'home racional, la raó il·luminant i dirigint el sentiment, la voluntat i la imaginació. II, 245ss.

No ha de confondre's amb el sentiment moral. La f. a. és de caràcter especulatiu: el goig de contemplar la veritat; mentre que el sentiment ètic és de caràcter pràctic: el goig de practicar el bé veritable. II, 247s.

El sentiment de la bellesa estètica no coincideix amb el sentiment del bé moral. Però en les grans creacions artístiques (molt sovint religioses) van sempre units. La veritable bellesa suposa l'equilibri de les facultats humanes i el domini de la raó. II, 249s.

Té per finalitat elevar l'esperit de

l'home, asserenar-lo i apropar-lo a la font de la bellesa (Fra Luis de León). II, 253s.

Educa el cor i moralitza, malgrat que el fi de l'art no és moralitzar directament. II, 255s.

No és passiva, sinó activa (d'ordre intel·lectual). El goig és senyal de vida. Com més alta és la vida, més gran és el goig. Per això els homes aspiren a l'eternitat. II, 431.

Els homes se'n preocupen per motius de caràcter social i creen institucions adients: museus, biblioteques, publicacions, etc. II, 463.

FRUÏCIÓ ESTÈTICA. Vide FRUÏCIÓ ARTÍSTICA, BELLESA.

FULDA (assemblea episcopal). I, 200.

FULGENCI (S.). V, 540.

FUNCIONS RELIGIOSES. En les f. r. populars s'hi manifesta un art insuperable, tant en les antigues com en les modernes. II, 311.

Amb dany de la pietat, la moda ha desterrat en gran part l'ús de la llengua catalana en les f. r. IV, 163.

FÚRIA. Al geni li cal una certa f. per fer coses grans (Sèneca). II, 149s.

FUSTER, ANTON. I, 522.

FUTUR. L'home no el coneix, si Déu no l'hi revela. L'home pot interpretar la intenció divina per la revelació, però no pot preveure com l'acatarà la voluntat humana. I, 21.

GABRIEL, Infant. I, 695.

GAIETÀ, I, 678.

GAIUS. III, 498s.

GALBA. I, 357.

GALÍCIA. I, 309.

GALILEU. II, 294, 472.

GÀL·LIA NARBONESA. I, 36.

GAL·LICANISME. Rocabertí el combaté contra Bossuet. Ho féu amb fermesa, ple del sentit de la seva terra, pràctica i medieval —i doncs amant de la llibertat— amb obres monumentals. Contra Rocabertí, Bossuet es féu defensor de l'absolutisme reial. Modernament el Concili Vaticà I ha decidit la controvèrsia a favor de Rocabertí. II, 118s.

Treia el rei de la vigilància del Papa i el feia irresponsable i absolut. Aquesta independència dels reis fou l'esclavitud dels pobles (Louis Blanc). II, 126 n.

Els gal·licans —Bossuet i el Parlament de París— lluitant per la «llibertat» de l'Església francesa, condemnaven els contraris, mentre que aquests s'acontentaven amb la controvèrsia doctrinal. II, 126.

Consistia a «creure com més millor sense ser heretge i obeir com menys millor sense ser rebel» (Lamennais). Fou una conseqüència de l'absolutisme reial i del Renaixement clàssic que idolatrava el dret romà. França (o la monarquia francesa) era catòlica, però volia ser el «gall» dominador, omnipotent en tots els ordres —una autoritat es basta a si mateixa. Els gal·licans ampliaren antigues concessions, fins a posar en mans de Lluís XIV tota la provisió del personal eclesiàstic. El clericat francès, amb l'excepció de dos bisbes, tingué la covardia abominable de servir d'instrument a l'absolutisme reial. Reunit «de mandato regis», signà la Declaració i els quatre articles, assentant que el rei, en les coses temporals, no està sotmès al Papa, ni tan sols indirectament; que el Papa tampoc no pot absoldre indirectament els súbdits del jurament de fidelitat al poder civil; que els estatuts i els costums han de moderar el poder pontifici, i que, en les coses de fe i costums, el Papa no és infal·lible, si no obté el consentiment de l'Església universal. Després de diverses temptatives, fou aprovada la Declaració redactrada per Bossuet —lamentable falla en aquest home il·lustre. Es trac-

ta d'un veritable conciliàbul, en el qual es palesà l'hostilitat contra Roma. La Declaració i els Articles foren promulgats amb valor de llei civil. La consciència cristiana no ho passà en silenci. Entre els qui llavors s'aixecaren a defensar l'Església, hi ha el nostre Rocabertí; dos segles després, De Maistre. Hom no deixà de veure que l'excés autoritari portaria l'excés popular i la desfeta social de la Revolució. II, 131ss, 138ss.

Donà lloc a espectacles tan lamentables com el de Tolosa (segle XVII). Una abadessa fou introduïda en el seu càrrec per la força pública armada contra la resistència de les monges. II, 139s.

Incorria en contradicció quan negava l'autoritat infal·lible del Papa sol i recorria a ell perquè definís sobre Janseni. II, 143.

Fins i tot el g. modern (com el del P. Gratry) sol al·legar el fet del Papa Honori sobre els monoteletes. II, 146.

Si els prelats francesos poden determinar per ells mateixos la potestat del Papa, també ho podran fer els altres; i uns i altres essent independents —i àdhuc contrapuntats— tindrem el cisma (Rocabertí). II, 150s.

Durant el segle XVII eren favorables al g. gairebé tots els cortesans i monarques d'Europa. II, 158s.

Avui és doctrina herètica. Tenia ja les condicions de ser-ho declarada en temps de Bossuet i Lluís XIV, els seus defensors. II, 164.

Els teòlegs gal·licans (sobretot Bossuet) defensors dels drets de Lluís XIV contra Roma, estaven dominats per l'interès polític, més que no pas pel zel religiós. Se sentiren molestats que els contradiguessin, perquè hom tirava per terra els plans polítics de Lluís XIV sobre la successió d'Espanya amb el desprestigi que se li llançava. El qui condemnà l'obra de Rocabertí («De Romani Pontificis auctoritate») contra ells no fou un organisme doctrinal (la Sorbona), sinó el Parlament de París. Així l'autoritat civil es féu teòloga i, com a Rússia, volgué legislar sobre la consciència i fer-se superior a l'Església, amb què quedà ben demostrada la raó dels seus contraris. L'obra de Rocabertí fou la que preocupà més Lluís XIV i el seu teòleg Bossuet. Aquest la refutà per ordre del rei («Gallia orthodoxa»); però, davant la voluntat del Papa —que havia exigit una retractació als bisbes que signaren la Declaració gal·licana—, no arribà a publicar-la. Fou publicada pel seu nebot. En aquesta obra malaurada s'han inspirat tots els regalistes posteriors. II, 167s.

El ferí Rocabertí i l'ha mort el concili Vaticà I en definir la infal·libilitat pontifícia i la jurisdicció ordinària i immediata del Papa arreu del món. II, 171s.

Vide TEMPORALITATS.

GALLISSÀ I COSTA, LLUCIÀ. I 683, 685ss, 689, 694s.

GAMBETTA. V, 532.

GARCIA, F. VICENÇ, RECTOR DE VALLFOGONA. I, 695.

GARCIA, JOAN. I, 522.

GARCIA DE LOS SANTOS. I, 714. III, 761.

GARIBALDI. IV, 24.

GARRIGA I MARILL, PERE. I, 369.

GASTON. V, 358.

GELOSIA. Forma particular de l'enveja (Ll. Vives). I, 645.

Vide ENVEJA.

GENEBREDA, ANTONI. II, 216.

GENER, POMPEU. I, 357. II, 23ss.

GENERACIÓ. L'Església no condemna la g. o engendrament de fills; condemna la luxúria, que és contrària a la g. II, 33.

GENEROSITAT. No és una virtut de la

bossa, sinó del cor. Per això l'home més pobre pot ser més generós que l'home més ric. Crist en posa un exemple a l'Evangeli amb l'òbol de la vídua. IV, 347s.

GENI. És anomenat així perquè engendra. Té el sentiment de la paternitat sobre les seves obres. II, 296.

La seva finalitat és fer a tothom una mica g.: elevar l'auditori a la contemplació de l'Infinit. II, 321.

Ha de tenir llum intel·lectual per descobrir l'aspecte essencial de les coses. Aquesta troballa és quelcom propi que no depèn d'un model ni de les facultats aprehensives. II, 324.

Suposa la perfecció executiva de la concepció interna de l'obra. II, 326.

Mot paral·lel a «entusiasme». «Engendrar» pertany al seu concepte. II 472.

Si el creador de l'art només fos l'ambient, no s'explicaria l'aparició del g., que ben sovint sobresurt de l'ambient i el contraria. II, 479s.

El g., tot i no ser boig, té sovint un desequilibri de facultats, ocasionat per l'exercici intens d'unes determinades facultats amb inactivitat i en detriment de les altres. III, 729.

És necessària —ultra la concepció interna— la perfecció executiva en l'artista, perquè aquest tingui el distintiu del geni. II, 326.

GENÍS (S.). VIII, 165.

GENNARI. V, 578.

GEOLOGIA. No es pot admetre la gran antiguitat del món que afirmen alguns geòlegs (Ll. Vives). I, 655.

GERARD (S.). VIII, 419.

GERMÀNIA. La G. primitiva era un poble d'artistes a semblança de Grècia. II, 310.

GERSON, JOAN. I, 509, 525. III, 19.

GERVASIUS BARCHINONENSIS. I, 559.

GERTRUDIS (Sta.). És profetessa de la devoció del Sagrat Cor de Jesús per a un temps espiritualment fred. I, 48.

Vide II, 114, 477. IV, 203, 270. VI, 200. VIII, 351, 360, 381, 390. IX, 14, 279, 333, 378.

GETSEMANÍ. Jesús, a l'Hort de G., ens donà el millor exemple i el millor ensenyament sobre l'oració. Prega pels seus botxins i per mi, bo i preveient les meves infidelitats. IV, 204.

En la seva agonia a G., Jesús ens donà exemple de com hem de superar les hores angoixoses de la vida amb fermesa i acudint a l'oració. VI, 223s.

L'oració de Jesús a l'Hort de G. és el primer misteri de dolor del rosari. Crist sofreix pels turments de la passió que se li fan presents i per la ingratitud de molts. És consolat, perquè l'oració sempre produeix efecte. Aprenem de Jesús a fer oració amb perseverança en totes les circumstàncies de la vida, amb resignació a la voluntat de Déu. III, 125-129.

Vide COR DE JESÚS, SACRIFICI DE LA CREU.

GIBBONS. I, 375. II, 467, 674. IX, 73.

GIL, PERE, S.I. I, 687s.

GILART, APARICI. II, 163.

GILI. III, 573.

GIOTTO. I, 308. III, 621, 625.

GIRÓ, F. I, 586.

GLADSTONE. II, 707.

GLÒRIA. L'instint de la g. és, en els artistes, el legítim plaer de la paternitat sobre les seves obres. L'artista es deixaria prendre la seva obra abans de veure-la destruïda. Aquest sentiment de g. no té, doncs, res a veure amb el de la vanaglòria. II, 297s.

Vide ORGULL.

GLÒRIA DE DÉU. La canten tots els éssers creats, enamorats a llur manera de l'amor i la bellesa infinits. L'art necessàriament ha de contribuir-hi. II, 388ss.

En el món, només els homes poden donar-la, perquè són éssers intel·ligents, capaços d'entendre i estimar. IV, 439.

GLÒRIA DEL CEL. La g. del c. serà donada a cada benaurat, segons els graus del seu amor a Déu —manifestat en les obres fetes al seu servei— en sortir d'aquest món. La g. eterna és gaudir de l'amor de Déu, i de l'amor en gaudeix més el qui està més enamorat. IV, 379s.

Hi ha diversitat de g. en el cel, segons les jerarquies o les condicions dels benaventurats (apòstols, màrtirs, doctors, verges, etc.). El cel és com un jardí de diverses menes de flors. IV, 380s.

Per als benaventurats és una participació de la vida i la felicitat de Déu, fins dels seus atributs. Les obres de misericòrdia hi condueixen. L'única porta per entrar-hi és Jesucrist. IX, 485s.

Vide VISIÓ FACIAL.

«GLÒRIA PATRI». Vide TRINITAT DE DÉU.

GNOSTICISME. Vide CARN.

GOBERNA, ANTONI. III, 627.

GODMAR. VII, 359.

GOETHE. II, 221s, 224ss, 231, 237, 245s, 250, 258, 269, 279, 281s, 320, 360, 372, 426, 432, 449, 460, 464s, 471, 483. III, 258. IV, 587. VI, 212, 453. VIII, 448.

GOIG. El g., per ell sol, satisfà les qualitats més baixes de l'home. Cal que no estigui separat de la utilitat, perquè no malmeti el nostre ésser. IV, 71.

El g. de la vida humana és un misteri. Cal nodrir-se d'aliment substanciós, i no de llaminadures. V, 165.

És el signe demostratiu d'una acció que arriba a ser perfecta. V, 167.

Hi ha un g. espiritual que és efecte de la justificació i antítesi del remordiment. David en parla en el salm «Miserere». És una alegria que reforça la voluntat en el bé. Tanmateix no n'hem de ser goluts. IX, 226.

GOIG ESTÈTIC. Vide BELLESA.

GOIGS. Himnes religiosos populars, gairebé exclusius de Catalunya, dedicats als sants. Segons Aguiló, els joglars (i trobadors), rendits a l'evidència després de l'heretgia albigesa, anant per les ermites, els donaren origen. I, 381 n.

GOLA. Es desenrotlla en societats industrialment avançades. La indústria de l'alimentació mira de delectar sensualment els homes. II, 241s.

Una època de g. és una època de decadència i relaxació. En la Roma decadent, obtingueren gran renom i estima els bons cuiners. Avui ho veiem altre cop. Hi ha una gran preocupació per satisfer la g. Hi ha un art i una literatura culinaris. L'home golut no s'elevarà gaire en cultura ni en ciència. La g. priva d'elevar-se a la vida superior. II, 576, 614.

Hi ha una relació íntima entre la g. i la peresa. Diem: «En Tal només és bo per menjar i dormir». Ambdues vénen de l'absorció de l'home per la vida material. II, 574s, II, 613.

És un apetit desordenat de menjar i beure. Es basa en un instint natural i necessari. És el menys greu dels pecats capitals, perquè no va contra Déu ni contra el proïsme, sinó contra un mateix. Hi ha vici sempre que el menjar i el beure perjudiquen les forces o la salut corporals, i quan sols es menja i beu pel plaer que causen aquestes funcions, no per viure. Ara, l'home té una certa llibertat tractant-se de quelcom tan necessari. Els costums i les circumstàncies de temps i lloc fan excusables moltes coses: el que era g. dos-cents anys enrera avui no ho és. II, 575, II, 614.

Degrada l'home. Esterilitza la inbtel·ligència i la voluntat. El ventre

i el cap són enemics. La massa activitat bucal impossibilita l'espiritual, tant en l'ordre natural com en el sobrenatural. Satisfeta la g., ve l'alegria boja (sant Tomàs), la gresca estúpida, el parlar sense solta, la revelació de secrets, etc., i, sobretot, el desvetllament de la luxúria. II, 577, 615.

Avui les delícies del menjar ens contaminen a tots. Ens avergonyeixen la rigorosa penitència i el dejuni de sant Josep Oriol. III, 738-740.

L'home no pot prescindir de menjar i beure, però la g. és pecat i pot donar origen a grans crims. La mort del Precursor va ser les postres d'un banquet. Avui es cau en excessos de gola, sense pensar en els pobres que es moren de gana. La sobrietat és bona per a l'estudi. La cràpula entorpeix la intel·ligència. Dóna origen a l'embriaguesa i a una gresca desenfrenada i pecaminosa, a murmuracions, difamacions i imprudències. Sol desfermar la luxúria. És bo practicar el dejuni. IX, 263-266.

Vide MODERACIÓ.

GOMÁ, ISIDRE. VII, 370.

GONZAGA, RODOLF. III, 700, 709, 716, 725.

GONZÁLEZ, cardenal. 337.

GONZÁLEZ, DIEGO. III, 458.

GORDON. IV, 135. IX, 301.

GÒRGIES LENTINI. III, 482.

GÒTIC. No s'adiu tant com el romànic amb l'esperit català. Tanmateix, aquí hom l'assimilà, si bé presenta un caràcter especial, més adaptat a la nostra solidesa racional. Tampoc no arrelà a Roma, car tampoc no s'adiu gaire amb la moderació llatina i el seu esperit jurídic i equilibrat. Vol traslladar el cel a la terra. I, 369s.

Els artistes catalans el cultivaren quan ja havia desaparegut d'Europa (XVII i XVIII), amb què es demostra que els catalans són amics de la tradició i fugen de les extravagàncies i les exageracions de la moda. I, 383.

GOUNOD. II, 250.

GOVERN. És doctrina tomista la que ensenya que una bona organització política demana que el poble participi en el g. Així es feia a la Catalunya del segle XIII. I, 412.

Tot g. adopta un «instrumentum regni», una institució, un principi, una regla de governament. IV, 484.

GOVERN ECLESIÀSTIC. Ha de distingir-se per la pietat, però no pot abandonar els drets de la veritat. II, 137s.

GOYA. II, 222, 240, 426, 446.

GRÀCIA. La g. divina ajuda l'home a atènyer el bé. Fa que el bé sigui pràcticament assequible (Ausiàs March). I, 613.

És gratuïta (Ausiàs March). I, 614.

És necessària a la voluntat de l'home per arribar a Déu. I, 616.

Suposa una naturalesa sana, no deformada. I, 633.

Contraposada a la llei, significa la vida alliberada de traves que l'entorpeixin. II, 40s.

Actua en la societat. L'acció de Déu obra les seves transformacions. Els homes arriben a adonar-se'n (Robespierre). Han de reconèixer, en la societat, quelcom més que matèria i han de veure la ineficàcia de la ciència positivista en matèries socials. II, 80.

Llei suprema de Crist, que obra diferentment en cada individu. II, 109.

La g. cristiana és infinitament superior a la g. hel·lènica, a la qual superà i arraconà. La g. eleva els actes més senzills a una categoria i a una bellesa sublims, a una certa divinització. Per això un vas d'aigua donat per amor a Jesucrist mereix l'eterna recompensa. II, 212.

La g. cristiana té una gran belle-

sa. Fins el pecat —mitjançant la conversió— contribueix a aquesta bellesa. II, 212.

Segons els protestants, tapa els pecats, sense necessitat de penediment ni esmena. II, 290.

Realitza les seves meravelloses transformacions en totes les situacions de la vida, àdhuc enmig de les vanitats de la pompa i la riquesa. Exemples: sant Carles Borromeu i sant Lluís Gonzaga. Pot dir-se d'ells que estigueren al foc i no es cremaren. III, 706.

Molts no l'aprecien degudament i s'estimen més les exterioritats de l'Església: art, arquitectura, pintura, etc. Cal veure-hi amb l'esperit i no sols amb els ulls de la carn. En l'atre món se'ns faran evidents aquestes coses. IV, 154.

Ens cal la g. de Déu per penetrar les veritats divines —l'amor del cor de Crist— i adquirir les virtuts que l'adornen. També necessitem, per al mateix fi, la intercessió dels sants. IV, 167s.

Si Josep i Maria patiren molt per haver perdut Jesús sense culpa, més gran hauria de ser l'aflicció del cristià que amb el pecat perd la g. IV, 364.

Crist ens comunica la g. de practicar el bé, bo i respectant la nostra dignitat. Fa que puguem guanyar-nos la glòria. Però, sense la g., no donaríem cap fruit sanitós, tal com una branca no lleva fruit, si no rep la saba de l'arbre al qual està unida. IV, 440.

És una infusió de l'ésser de Déu en nosaltres, amb què vivim d'una manera connatural amb Déu i adquirim el dret de la glòria. No és sols una atracció o moció per les paraules, les idees i les obres del Crist. IV, 475s.

Estableix amistat entre Déu i l'home. Això exigeix la satisfacció pels pecats comesos. Car l'amistat suposa haver solucionat tota diferència i haver pagat tot deute. IV, 527s.

És superior a la ciència i més eficaç per a apoderar-se de l'home i dirigir-lo a la felicitat i al fi últim. No es comunica amb llibres, sinó amb el treball misteriós de Déu sobre l'esperit humà, que transforma ràpidament i comunica la justícia de la vida. Per això, en el món, ha produït efectes més pregons, visibles i duradors la g. que la ciència, els predicadors que els conqueridors. IV, 612s.

Procedeix silenciosament, al revés de la mundanitat. Es preocupa més de ser que de semblar. Ajuda els pobres, treballa per la llibertat i l'elevació dels proletaris amb més eficàcia i menys soroll i protestes. Els principis cristians donen el to de la vida, són el pern de la humanitat voleiadissa. Com el pal del paller. IV, 617s.

Hi ha congruència entre la g. i la naturalesa. Ho prova el culte a Maria. Els homes no sols tenen necessitat de metge, sinó també d'infermera. V, 39s.

La g. és el més gran dels afectes: l'amor. Actua amb suavitat, més que qualsevol altra força, i venç tots els obstacles. El treball de la g. és tan agradós que constituirà la nostra felicitat eterna: veure Déu i estimar-lo. Per això la llei cristiana és un jou suau i una càrrega lleugera, i és llei de llibertat. Fa agradoses les coses; tant en estètica com en teologia. És la vida sobrenatural que circula pels membres del Cos místic. Qui no en participa és mort. Ens ve per Maria, la plena de g. L'atracció de la g. s'exerceix per ella. V, 90s.

Ens fa culpables si no hi cooperem. V, 282.

Només la g. fa viable i possible l'ordenament cristià de la vida humana i social. V, 304.

La força de la g. és molt gran. La naturalesa dóna més o menys força a determinades classes d'éssers. La g. divina, en canvi, dóna una força invencible a tothom, mentre sigui humil. Així ha esdevingut en els màrtirs. V, 529s.

Dóna al poble cristià una superioritat que no té cap més poble. El fa fort i consistent contra l'embat de totes les adversitats. Els altres pobles tenen excel·lències circumstancials i no tan duradores. Li dóna la victòria espiritual. El fa també universal. V, 530s.

Amb la g., el cristià ho venç i ho domina tot: la pobresa, la riquesa, la salut, la malaltia. Tot ho governa i encamina al fi autèntic de la creació. Rebent la força de Crist, com les sarments reben la saba del cep, el cristià és omnipotent. Pot vèncer en totes les lluites i fa les obres de Crist. Els apòstols convertiren el món, que és més que ressuscitar morts. Així l'Església, unida al Crist, venç totes les heretgies i persecucions. V, 534s.

Per arribar a la grandesa divina a qué Déu el vol portar, l'home necessita la g. sobrenatural, una participació de la naturalesa divina. Però hi ha de cooperar. Sense un treball personal i els mèrits i la intercessió dels sants, la g. no li és de cap profit, com l'aliment en un ventre malalt. VI, 206.

Eleva la capacitat i les potències de l'home, que ho pot tot quan Déu li dóna la g. Llavors l'home també pot dir que tot ho fa ell, perquè allò que fem ajudats pels nostres amics podem dir que ho fem nosaltres. VI, 244.

És una infiltració de Déu en la humanitat. VI, 481.

Transforma l'home i el món. Eleva fins a Déu. S'ha d'assegurar amb una vida piadosa i cercant Déu en tot. VIII, 40s.

Dóna a l'home la grandesa més alta: ens fa fills de Déu i hereus del cel. Es pot comprar amb un vas d'aigua. VIII, 128-131.

La g. és necessària per la dificultat de la vida cristiana. És poderosa perquè és l'acció de Déu. IX, 77s.

Il·lumina i dóna grans coneixements sobre les coses divines i humanes a persones santes, humils i senzilles. IX, 146s.

Tot és g. i només hi ha un mal: el pecat. Les g. actuals preparen la g. habitual i hi porten. La g. habitual és una participació de la naturalesa divina, ens fa fills de Déu. Només la dóna Déu per Jesucrist. De pecadors ens converteix en justos. La g. ens obliga a l'activitat espiritual. Cal exercitar-la. IX, 406s.

Vide JESUCRIST, LITERATURA, ESPERIT SANT, REVOLUCIÓ, VIDA SOBRENATURAL, GRÀCIA SACRAMENTAL.

GRÀCIA SACRAMENTAL. És d'una gran eficàcia per obtenir el domini de l'esperit sobre la carn. El cristianisme és una influència sobrenatural per la g., i no solament la professió d'uns principis d'ordre de la vida humana. Per això es necessiten els sagraments. Cal, sobretot, rebre l'Eucaristia per conservar el domini de les passions. És per la carn que existeixen tots els sagraments. Són un culte cristià de la carn. Quan aquesta ja s'hagi divinitzat el dia de la resurrecció de la carn, desapareixeran. Només la supèrbia aparta dels sagraments. VI, 54s.

GRACIÁN, JERÓNIMO. III, 604s.

GRAHIT, EMILI. I, 533, 584.

GRALLA, NICOLAU. I, 373.

GRANADA, LUIS DE. I, 446. II, 122, 249, 295, 516, 527, 531, 547, 558, 564, 580, 593, 599, 603. III, 11, 148, 161, 187,

327, 554. IV, 126. V, 280. VI, 187. VIII, 277.

GRANDESA. Les coses grans —la glòria, les riqueses, etc.— tenen les seves misèries i humiliacions. IV, 76s.

Només són grans les coses eternes, no les de sorolloses aparences. És més gran la Sagrada Família a Betlem que els governants i els savis d'aquell temps. Cerquem aquesta g. en la humilitat i les coses petites de la vida. IV, 345s.

L'home té l'instint de la g., tant el criminal com el sant. El mòbil és el mateix, però les accions són diferents. Vol pujar en l'escala social, en la fruïció del plaer, etc. Això demostra la unitat humana i la bondat del Creador que vol elevar l'home a una dignitat molt alta. «Vosaltres sou déus», diu el salm. Ho som perquè tot el nostre bé procedeix de Déu, per més que cadascú sigui fill de les seves obres. A la fi del món es farà la gran batuda i es destriarà el gra de la palla en la nostra col·laboració per arribar a la vera g. VI, 204ss.

Cal saber regir l'instint de la g. a la llum de l'Evangeli i triar el camí de la vida, que és estret i costarut, però Crist el suavitza. VI, 206s.

Jesucrist és el mestre de la g. veritable. Sense ell, l'home s'il·lusiona, somia i després es desenganya i no li cau la bena dels ulls fins a l'hora de la mort. VI, 207.

El concepte de la g. segons Jesús pugna amb les passions i els instints inferiors, però gairebé tothom l'ha mirat sempre amb respecte. Tothom ha conegut la veritat de la vida, bé que, sovint, d'una manera fragmentària. L'ensenyament de Crist sobre la g. culmina en el Sermó de la Muntanya. Però l'home mundà i natural només entén la naturalesa. Per arribar tan amunt necessita una ajuda sobrenatural. Un missioner no podia acabar de fer entendre a un industrial dels EE.UU. que no treballava per diners. Cal pujar a un nivell més alt, enfilar-se a l'arbre, com Zaqueu, per veure i entendre Jesús. Cal humilitat i desaferrar el cor de la terra. Molts no entenen les obres de Jesús, no se les expliquen, perquè no creuen en la possibilitat del miracle. Són incapaços de pujar a un nivell més alt que d'arran de terra. Ho amiden tot amb la mateixa mida. VI, 208s.

La g. més sublim és la del màrtir de la fe. VI, 213.

La veritable g. humana és espiritual. Venç la violència dels tirans, i la pot tenir l'home o la dona físicament i materialment febles. Els humils i els petits poden ser els més grans. «els últims seran els primers». Molts s'enganyen, com l'home que pel mateix preu es queda amb un quadre que no val res, però amb el marc daurat, en lloc d'un altre molt valuós, però sense marc. L'home val pel que és davant Déu, no pels vestits que es posa (Crisòstom). Ja abans de Crist molts anhelaven aquesta g. interior. VI, 213ss.

Jesucrist ha vingut a cridar tothom a la veritable g., l'espiritual i sobrenatural. VI, 215.

La ciència de la g. consisteix a imitar la humilitat de Jesucrist. Els mundans de sempre ho han tingut per bogeria. És la ciència que es revela als senzills i als petits, als qui viuen com el Mestre diví que l'ensenya, humil, pobre, senzill i sofrent. Per ser grans cal seguir Crist pel camí de la creu. Així s'arriba a la g. que coincideix amb la santedat, el primer grau de la qual és la destrucció de la supèrbia. Si vols ser gran, comença per fer-te petit. VI, 216ss.

La g. espiritual l'ensenya l'Evan-

geli i només s'obté amb la comunicació de l'ànima amb Déu. L'encís de les realitats materials impedeix a molts de seguir aquest camí. VI, 229.
GRASSI (Bt.). Deixeble de sant Felip Neri, es distingí com ell pel proselitisme de la unció, l'oració i la meditació de la sagrada Escriptura. IX, 37-42.
Vide GRÀCIA, POSITIVISME, VIRTUT, HOME.
GRASSOT, CARLES DE. VII, 82.
GRAU, JOAN. III, 636.
GRÈCIA. I, 301, 334.
Nació aterrada i envilida sota els turcs (Eiximenis). I, 549.
És infeliç sota els turcs que l'oprimeixen cruelment (Ll. Vives). I, 624.
Fou un poble d'artistes. Amb sinceritat expressava el seu patriotisme, la seva religiositat, etc. Amarava les formes d'expressió naturals i directes amb els sentiments adients. L'amanerament, el convencionalisme, el simbolisme, el mite —en sentit modern de signe artificial— eren totalment absents. II, 310.
Per ser la nació més artística del món, fou la primera que es féu cristiana. El seu ideal de perfecció humana sols Crist el pogué satisfer. No la van satisfer les seves formes artístiques antigues, gràcils i acabades, però buides d'esperit. Amb el cristianisme, l'art hi tingué una admirable floreixença en tots els ordres: litúrgia, arquitectura (Santa Sofia), oratòria. II, 378s.
La gràcia de les seves creacions artístiques és la més excelsa de les gràcies humanes. És la delícia dels esperits més cultes del món, si bé és menys universal i intensa que la que exerceix el cristianisme per mitjà de Maria. V, 89.
És fals que a l'antiga G. hi hagués la felicitat. La majoria de la gent hi eren pobres, desgraciats, esclaus, etc. Hi havia suïcides a Atenes. Si G. hagués estat feliç, la creu que li predicà sant Pau no l'hauria consolada i no s'hauria convertit. VI, 440.
Vide ART GREC, ART CLÀSSIC.
GREGORI EL GRAN (S.). I, 363, 572, 577, 578. II, 79, 103, 112. III, 602, 673. V, 469, 537. VI, 461. IX, 16, 57, 207, 214, 269, 420.
GREGORI VII (S.). I, 401, 480.
GREGORI IX. I, 398s, 402. III, 91.
GREGORI XI. IX, 48.
GREGORI DE NAZIANZE (S.). II, 460, 490. III, 175, 702. IX, 261, 428, 481.
GREGORI XIII. III, 26.
GREGOROVIUS. III, 663.
GREMIS. Foren causa, en bona part, del gran honrament i distinció que es va donar al treball en les terres catalanes. Establint que els homes dels diferents oficis fossin nets de sang i ortodoxos, evitaren que certs oficis passessin als jueus o als moros, amb el consegüent menyspreu d'aquests treballs. I, 373.
Lligaven els interessos dels pobres amb els dels rics i feien impossible la lluita de classes. No permetien que l'obrer es trobés desassistit i hagués d'emigrar com ara. El Papa Lleó XIII invita a reconstruir aquestes corporacions. I, 121ss.
Vide CATALUNYA.
GRIMM. III, 663.
GROCIO. I, 702.
GRÜBER. II, 42, 94, 233, 257, 271. III, 217. IV, 474. V, 456.
GUÀRDIA, ARNAU. I, 391.
GUÉRANGER. IV, 501.
GUERRA. Hi ha qui la creu no sols inevitable i natural, sinó també necessària per a la humanitat i escola de virtuts. I, 26.
No és el mal absolut. D'ella es val Déu com d'instrument de purificació (Ll. Vives). I, 622.
Es feia entre senyors particulars en l'organització feudal (Callís). I, 672s.

Les màquines bèl·liques trauran de la g. la bellesa poètica del valor humà. II, 177.

La g. és objecte estètic. Tota lluita contra un obstacle és interessant a l'home. Les baralles entre Déu i l'home són les més interessants. Entre els antics, acabaven amb l'abatiment de l'home; entre els cristians, de vegades, l'home guanya (lluita de Jacob amb l'àngel). La g. serveix per a purificar la humanitat. II, 367ss.

En tota lluita humana (d'escoles, de desavinences domèstiques, etc.) s'hi descobreix sempre alguna causa metafísica: el «quid divinum» distintiu de l'ordre artístic, que desapareix amb la subjecció del determinisme materialista. II, 269.

El fonament permanent de la g. (armada o sols interior) és la distinció entre el bé i el mal, la veritat i l'error. Quan hom, per evitar-la, tolera i admet totes les opinions, sols aconsegueix santificar les concupiscències, guiar-se per la passió i reduir la g. a combats bestials «de cibis et venereis». V, 61s.

Actualment ha començat la guerra a l'Europa cristiana i després s'ha estès per gran part del món. La veu del bisbe, quan en parla, ha de resultar eco de la veu del Papa. Dos papes, Pius X i Benet XV, n'han dit el mateix: Que es pregui per la pau! Que es prediqui l'Evangeli de la pau! En temps de ferotgia i d'afany de matar i destruir, l'Església ha de predicar la pau. VI, 326-328.

És obra de la carn, però té el privilegi de desvetllar l'esperit. Amb la g., els qui no són cecs del tot es recorden de Déu, del qual vivien despreocupats, i fins tornen a recordar l'expressió bíblica: «el Déu dels exèrcits». Però els designis de Déu són inescrutables. Ell dóna la victòria a qui vol, quan vol, i no sempre a les causes justes. El cristià ha d'adorar Déu en totes les circumstàncies. La g. és un enigma dolorós i ens obliga a recórrer a Déu i al seu enviat Jesucrist i a escoltar la veu de l'Església. VI, 328s.

A la història de la humanitat sempre hi ha hagut g. L'Església només implora la pau eterna sobre els difunts. Les lluites mai no s'acabaran. Desitgem la pau, però quan hi som a tocar se'ns escapa. VI, 329s.

La Gran G. actual és per motius materials, «de cibis et venereis», per més que es parli de pugna de cultures; és per competències econòmiques, per oposició de concupiscències col·lectives. VI, 338.

La g. pot ocasionar alguns béns d'ordre personal i social: enforteix els caràcters i fins provoca la conversió de molts que havien abandonat Déu; pot fer que el cristià exerciti determinades virtuts; pot donar la preponderància nacional i augmentar, en certes circumstàncies, la riquesa pública, etc. Però res d'això no justifica la provocació de la g. No es pot fer el mal perquè en resulti un bé. Sempre és imprescindible la moralitat dels mitjans. L'oblit d'això ens tornaria a l'estat salvatge i a l'extinció de la llibertat civil necessària per a la llibertat dels pobles. La g. és destructora de l'ordre social i el nostre enteniment limitat no entén el bé general que en pot sortir; però veu molt bé els crims, els pecats abominables i les destruccions que provoca. Sabem que tots els mals deriven del primer pecat dels homes i tenen caràcter de pena. Per això, en les grans calamitats, els pobles, quan no han estat enverinats per propagandes de sectes impies, es reuneixen per demanar la misericòrdia de Déu. VI, 342s.

La g., provocada sempre per la voluntat dels homes, fa veure que la

naturalesa humana ha estat malejada pel pecat original, molt més encara que les catàstrofes de la natura, inundacions, volcans, etc. La g. és lletja com el pecat de qui és filla, i ara que tot Europa fa g., ningú no en vol ser la causa, tothom nega haver-la provocada. Tothom la fa i ningú no la pot evitar. VI, 343s.

La g., algun cop, pot ser justa i santa, els teòlegs n'estudien les condicions; però la Gran G. actual és un escàndol vergonyós per a la nostra civilització cristiana, que s'ha deixat invadir pel materialisme, i aplica a la destrucció i a la mort els fruits de la seva ciència. La civilització material, per ella sola, no serveix per a dirigir la vida de l'home. Quan es fa deessa, reclama sacrificis humans. VI, 344.

Cap teoria pacifista no ha posat tant en relleu els horrors de la g. ni els ha abominat amb tanta força com la sagrada Escriptura: «Vessada serà la sang de qualsevol que vessi sang humana, perquè a imatge de Déu fou creat l'home» (Gn 9,6). Hem d'abominar la g. perquè mata milions d'homes que són imatge de Déu. Cap argument dels pacifistes i els humanitaristes contra la g. no és més fort que aquest. Però quan no es respecta Déu, tampoc no es respecta l'home. Llavors, en l'alternativa d'haver de sacrificar un gran nombre de soldats o un gran nombre de cavalls, no sempre es tria l'estalvi de vides humanes. VI, 345.

En la g. es veu com la ciència sense Déu és homicida. No serveix per a millorar o augmentar la vida dels homes, sinó per a destruir-la. Déu, en canvi, sempre ha allunyat d'ell els qui vessen sang humana. Ho veiem en la història de David. «Déu no vol rebre l'obsequi del temple d'una mà bruta de sang» (Bossuet). Pel vessament de sang, l'Església considera pol·luïts sacerdots i temples. Qui contempla les g., ni que siguin justes, sense sofriment d'esperit, és un miserable sense sentiments humans (sant Agustí). VI, 345-347.

Quina humiliació més colossal per als cristians és la Gran G.! Tot hi contribueix a la mort i a la destrucció: ciències, arts, literatura, indústries. Fins les virtuts humanes del patriotisme i l'esperit de sacrifici. Fins la pietat religiosa! Tot es fa servir com ingredients d'aquesta obra d'extermini entre germans. Però la humiliació més gran és la de la ciència humana que ha renegat de Déu. Ha renunciat a la llum que ve de dalt i s'ha fet alcavota de la maldat i cooperadora de la mort, que entrà al món pel pecat. Destrueix vides humanes amb un goig més intens que el de la mare quan posa fills al món. Hi ha com un reconeixement implícit d'això en el tractament de «Santedat» amb què els governs de l'Europa en g. s'han dirigit al Papa durant els dies de Nadal. Bismark només li deia «Sire». És un reconeixement de l'obra de reconstrucció humana que fa l'Església, més humanitària que la Revolució francesa que tallava caps tot predicant humanitarisme. VI, 348s.

Si l'home no estigués tan aferrat a la idolatria, els estralls d'aquesta Gran G. destruirien molts ídols sanguinaris: l'idol de la riquesa, dels plaers sensuals, de la ciència, de l'astúcia política. Tots s'han desacreditat, còmplices de la destrucció humana. VI, 350s.

Del sofriment de la g. n'hem de treure un bé espiritual. Hi ha qui la considera un gran bé i en fa un ídol sanguinari. És gloriosa com la passió de Crist: els botxins eren abominables, la glòria és de la víctima. VI, 397.

Són terribles i innombrables els mals que provoca la g. Crist els pateix en la persona dels seus fills. VI 397s.

L'actual g. d'Europa és un misteri. Durant molts anys els pobles que la fan s'avenien, tenien relacions amistoses, es predicaven la pau i l'entesa, i de cop s'ha encès la lluita, amb una decidida voluntat de destruir-se. Serà com el mistei del Calvari, per a ruïna d'uns i glorificació d'altres? Només ho sap Déu. Però la reflexió cristina i humil ens diu que, de les calamitats de la vida, n'hem de treure una lliçó per alçar el nostre edifici espiritual. Tant en l'adversitat com en la prosperitat hi ha perills de perdició i de mereixements. Sempre hem d'estar alerta vetllant i pregant. Hem d'aprendre pel nostre bé la ciència cristiana del patir, que és també ciència de santedat. VI, 400.

No és possible suprimir-la del tot, però es podria limitar i reduir molt amb un organisme internacional adequat, com és ara la intervenció del Papa. VI, 364s.

Vide FEUDALISME, LLUITA, MAL, PAU, ESTRAGER, MILITARISME, SOFRIMENTS DE CRIST, INTERNACIONALISME.

GUERRA DE CLASSES. La g. de c. —la força sola— no pot obtenir la justícia d'una equitativa distribució dels béns materials. En la guerra sempre hi haurà vençuts, esclaus, això és, del vencedor, i les passions enceses no imposaran la justícia. La justícia davalla de la serena raó il·luminada per la Veritat divina. IV, 676s.

L'actual g. de c., predicada i fomentada pels socialistes i els comunistes, malgrat els trastorns que produeix, servirà a la llarga per a produir un bé major. IV, 677.

GUERRA EUROPEA. Cal pregar perquè s'acabi la g. e. i es restableixi la pau. Jesucrist vol que tots els homes formin un sol poble i visquin com germans. La g. també afecta Espanya, encara que no sigui bel·ligerant. S'hi pot veure arrossegada sense voler. A més, tots els pobles són solidaris i els mals que uns sofreixen també repercuteixen en els altres. La g. és filla del pecat, i sense pecats no hi hauria g. Fem, doncs, penitència i oració. Es donen disposicions perquè es pregui públicament per la pau. VII, 379-381, 382-384.

Són moltes les necessitats no sols espirituals, sinó també materials que provoca la G. E. L'Episcopat espanyol excita a l'oració i a la penitència per obtenir la pau. Organitza també una col·lecta per pal·liar els horribles estralls causats per la guerra. A Vic es farà dintre el mes de juny, el dia que elegeixin els rectors. VII, 449.

En aquesta g. terrible, Benet XV no para de cercar remeis en bé dels ferits i els presoners. Mira de suavitzar els procediments de la lluita. Vol que es posi confiança en Déu i que s'apaivaguin les males passions i els odis que divideixen els pobles. Demana que es faci penitència, perquè la g. neix del pecat, i és com una penitència general que el mateix pecat es porta i arriba fins als qui no en són culpables. Els pobles que estan en g. fan penitència forçosa. Fem-ne nosaltres de voluntària, ja que Déu ens ha alliberat fins ara d'aquest assot terrible. El Sant Pare ho demana. Fem tres dies de dejuni, i unim-nos íntimament al Cor de Jesús pregant per la pau. VII, 450-452.

La vergonya que causa la g. actual als pobles bel·ligerants (tots s'excusen que no l'han provocada) demostra que l'esperit cristià d'escrupolós respecte al dret i de fraternitat universal ha penetrat força endins de la civilització moderna. VI, 387.

La consciència és l'últim refugi del dret. VI, 386.
Vide GUERRA, MES DEL SAGRAT COR DE JESÚS, QÜESTIÓ SOCIAL, NADAL.
GUIBERT. I, 22, 168, 210. IX, 96.
GUILLEM II. II, 707. VI, 26.
GUILLEM D'AUVÈRNIA. IV, 41.
GUIMERÀ, ÀNGEL. II, 272. III, 405.
GUISASOLA. V, 162, 430.

HÀBIT. Posa traves a la llibertat de l'home. L'h. que es fonamenta en la naturalesa costa més de dominar que no pas el que sols té per fonament la repetició d'actes. Tanmateix el pot vèncer la voluntat il·luminada per la raó, que no es deixa seduir per les il·lusions de l'apetit (Ausiàs March). I, 607.
HAMILTON. I, 437. III, 470, 523. IV, 48, 54.
HAMLET. II, 350, 445.
HARMONIA. És la conciliació o síntesi de la unitat i la varietat. La unitat és vida que actua —fa «una cosa»— de diversos elements esparsos. II, 277.
Vide BELLESA, CREACIÓ.
HARMONIA SOCIAL. Vide SOCIETAT.
HARMONISME ESTÈTIC. En l'art, l'esperit ha de sostenir el cos. II, 226.
HARTMANN, EDUARD DE. IV, 32s.
HEDONISME. Vide EPICUREISME.
HEFELÉ. III, 601.
HEGEL. I, 351. II, 25s, 312s, 329.
HEGELIANISME. Hi han caigut alguns moderns pensadors catalanistes (Almirall), en voler-ho fer sortir tot de la idea de l'home: han dit que la llibertat era el fi social. I, 351s.
HEINE, ENRIC. II, 457.
HEINECCIUS. I, 696, 700.
HELIE. III, 529.
HERÈNCIA. Les lleis de l'h., fora de la doctrina del pecat original, mai no havien estat tan ponderades com en el segle XIX. Heretem els defectes i els mals dels nostres pares. És una prova de la solidaritat que hi ha entre els homes. IV, 530.
HERGENRÖTHER. I, 494ss.
HERETGES. Són hipòcrites, barregen el mal amb el bé (Eiximenis). I, 543.
Causes que porten l'heretgia: orgull, mala intel·ligència de l'Escriptura, crèdit excessiu donat als filòsofs (Eiximenis). I, 543.
Són els qui s'aparten de la via general i comuna de la creença. II, 24.
Són desequilibrats, perquè no admeten la base sòlida de la virtut. V, 240.
HERETGIA. Té un període ascendent i un altre de descendent. D'arrianisme es fa semiarrianisme, de liberalisme, semiliberalisme, etc. Una disfressa catòlica, un homenatge de l'error a la veritat? Una hipocresia tàctica. I, 69.
L'h., a l'Occident, no s'ha mantingut en el terreny de l'especulació. Ha passat a la pràctica. Ha estat un desenfrenament de la concupiscència amb pobresa de pensament. Ha pres el caràcter de rebel·lió social, i per això hagué de ser tractada com les sectes anarquistes i comunistes dels nostres dies. Les tenebres feudals l'afavoriren en el Pirineu català. I, 388s.
Prové del fet que els heretges, oblidant la limitació de l'enteniment, quant a la possibilitat de comprendre les coses de Déu, neguen tot allò que no entenen (R. Llull). I, 461s.
Les h. proven la divinitat de l'Església (Eiximenis). I, 545.
Els concilis de Tarragona condemnen l'h. albigesa del segle XIII. I, 667.
Crist les preveié. El bé de l'home s'obté per la contradicció. Les h. no són la llei de la varietat, sinó la rebel·lia a la llei de la unitat. II, 100s.
Les h. han estat vençudes, però no destruïdes. L'esperit de les h. —re-

voltar-se contra Déu i l'Església— continua en el món i passa d'unes a altres. I, 74.

Les dues grans forces que preserven de l'h. són la submissió absoluta al Papa i la pràctica de les virtuts ascètiques. Així es preservaren del cisma i l'h. Ciril i Metodi, deixebles de Foci, i modernament sant Vicenç de Paül, que convisqué amb els jansenistes i els admirà. La més eficaç d'aquestes dues forces és la primera. IX, 180s.

És vella, com la mentida. «Les monedes falses surten de seguida de les bones». II, 35.

La seva obra és essencialment transitòria, així com la del catolicisme és eterna. La fosca és la privació momentània de la llum que brilla sempre. III, 664.

A l'Occident, l'h. té un caràcter eminentment pràctic: independència de l'home i oposició política a l'Església. A l'Orient és més especulativa i filosòfica. IV, 581.

Déu permet les h. pel major bé de la humanitat. IV, 618.

Les h. són transitòries en els pobles civilitzats, mentre que la fe hi és permanent. Crist, sol de veritat, va desfent de mica en mica les crostes de l'error, i l'aigua que en surt va entrant al riu de l'Església. Com més civilitzat (instruït i moral) és un poble, més es produeix aquest fenomen. IV, 618s.

«Oportet haereses esse». El mal no és estèril —sota l'acció de Déu— per al bé de la humanitat. Les doctrines més tèrboles i impures, examinades i judicades amb criteri cristià, queden destriades, i l'or que contenen se separa de l'escòria. IV, 677.

L'h. sol titllar d'inútil, supersticiós, indegut, etc., el culte a la Mare de Déu. No s'adona de la correspondència admirable entre la gràcia i la naturalesa. L'home no sols té necessitat de metge, sinó també d'infermera. A l'h. li falta humilitat. V, 39s.

És filla de la carn. La sensualitat, l'orgull i totes les passions inciten l'home a deslligar-se del deure i a prescindir del guia segur en el seu camí vers Déu. Llavors l'home volent ser lliure i abandonant la norma obligatòria i segura, es fa esclau de qualsevol vent de passió i és variable com el vent. Sempre va darrera la novetat, sempre segueix la passió més forta. Hem d'amarrar en l'eternitat immutable que ens donarà la possessió de la Bellesa suprema, sempre vella i sempre nova. V, 72.

A l'Orient té un caràcter principalment teòric i especulatiu; a l'Occident, un caràcter pràctic, adient al temperament poc imaginatiu i més fixat en les necessitats de la vida de la gent d'aquí. Per això s'hi han desenrotllat tant les h. socials que, si bé parteixen d'idees falses, són sostingudes principalment per les concupiscències. Aquestes h. fan més estrall en la gent popular, que té les passions per única filosofia i es troba amb necessitats materials més urgents. Per això Maria és destructora d'h. El seu amor és un sedant. Dóna impuls per seguir, amb l'enteniment i la voluntat, les idees veritables. V, 94.

Sols té continuïtat i tradició en la comunicació de la supèrbia i altres passions. Té sentit negatiu, de manca de fre. Les seves afirmacions —el seu sentit positiu— varien. V, 108s.

La raó de ser de les h. és multiplicar l'Esperit en l'Església. L'Església les venç quan augmenta el seu esperit, la seva pietat. Estimem més Jesucrist quan el veiem crucificat. V, 126s.

En molts països catòlics fou vençuda en aparèixer el protestantisme. Però, a la llarga, ha reeixit a secularitzar la societat, és a dir, a rebutjar tota influència sobrenatural. V, 244s.

Ofereix un pa que no alimenta. Molts dels qui són seduïts per l'h. se senten decebuts i, com el pròdig, tornen a la casa del pare. V, 276s.

Tota h., en el fons, no fa més que desfigurar doctrines eternes. V, 333.

Encara que entre els catòlics hi hagi molt sovint divisions i desviacions de la doctrina ortodoxa, l'Església les tolera amb molta paciència. No va de pressa a condemnar i excomunicar. «Non deserit nisi deseratur» I, 217.

L'heretge és antisocial. L'h. és un principi dissolvent: centrar-se en si mateix i separar-se dels altres. Guiar-se per la pròpia llum, i renunciar a la veritat i a l'amor que ens fan sortir de nosaltres mateixos i ens uneixen a la família dels fills de Déu. VI 471s.

Per regla general, l'esperit superb és el distintiu de l'h. VI, 474.

L'heretge és antidemocràtic, vol ser ell la llum dels altres. L'Església, en canvi, vol interpretar una doctrina divina. VI, 475.

L'h. nega un o alguns articles o dogmes de la fe catòlica. S'han multiplicat en els nostres temps. S'hi ha perdut l'horror a causa d'haver de conviure amb els heretges. Cal evitar els perills: lectures, converses de religió amb heretges, etc. L'h. és un dels pecats més greus. El cristià ha de confessar la fe. VIII, 305s.

«Oportet hareses esse». La necessitat que el bé sigui contrariat, no inclou el dret de contrariar-lo. I, 353.

Vide MARIA, FE, PARAULA DE DÉU, ENTUSIASME, ERROR, BLASFÈMIA.

HEREU. No ha d'avergonyir-se de la casa pairal, encara que l'hagi augmentada molt. Sempre mirarà amb amor el que li llegaren els pares i ha estat el fonament de la seva fortuna. III, 640.

HERMANN (BEAT). III, 90.

HERMOGENIA. I, 703.

HEROISME. Consisteix a plantar cara al medi ambient, a una moda doctrinal, o al poder públic injust. II, 83.

Cada poble ha tingut els seus herois en moments crítics per a la seva vida. III, 627s.

Els herois que han contribuït més a la civilització i al benestar de la humanitat (exploradors, etc.), tant en temps antic com ara, no han estat materialistes i ateus, sinó cristians, i han confessat Déu davant els homes. IV, 135s.

L'heroi no es forma amb el plaer, que debilita i corromp. Sobresurt entre els altres homes, perquè ha sabut vèncer el sofriment i el plaer. VI, 48s.

HERRERA. III, 448.

HESÍODE. VI, 65.

HILARI (S.). II, 143. III, 369.

HIMNES LITÚRGICS. Vide POESIA LITÚRGICA.

HIPNOTISME. Vide MAGNETISME.

HIPOCRESIA. És filla de l'orgull. Tothom la té, però és lletja i no la confessem. Reconeixem més fàcilment altres defectes. Tots simulem qualitats que no tenim, amaguem ignoràncies, etc. II, 502s.

HIPÒLITA, monja, tia de Fra Tomàs de Rocabertí. II, 125.

HISTÒRIA. Els escriptors que caminen per les grans altures del pensament (Déu, la Veritat, la Justícia) són més segurs, però no retraten la societat del seu temps tant com els qui es fixen en l'home i tracten assumptes varis a l'estil d'Eiximenis. I això, malgrat que tinguin defectes i errors, ja que la humanitat es compon de llum i ombres. I, 539.

Eiximenis dóna una visió de la h. primitiva: moviments migratoris, etc. I, 567.

Ha estat generador d'h. el sentiment d'amor a les coses belles, l'estètica de tot l'antic, encara que alguns ho tinguin per un sentiment que perjudica la crítica de la h. II, 144.

HISTÒRIA DE CATALUNYA. Aguiló parla d'una H. de C. escrita en vers per un darrer prior d'un convent de dominics, refugiat a Andorra el segle passat. I, 379 n.

HIVERN. Amb els seus vents, pluges, glaçades, neus, etc., deixa la terra erma. Els arbres semblen morts. En realitat, prepara la terra i els arbres perquè puguin treure flors i fruits. IV, 510s.

HOBBES. I, 701.

HOME. Per ell mateix es pot separar de Déu, però no buscar-lo i trobar-lo, Li cal l'ajuda divina. I, 23.

La naturalesa humana, en lluita constant, té inclinació a combatre, malgrat l'aspiració a la pau. I, 25.

És un món petit. Hi entren els tres elements de la creació: material, angèlic, intermedi (Ausiàs March). I, 602s.

És risible per al qui el miri des d'un pla superior. Cerca allò que li és contrari (Ausiàs March). I, 612.

La revelació fa molta llum en el misteri de l'h. Ensenya que l'h. és matèria i esperit. I, 642s.

No pot ignorar-se que l'h. és carn i esperit, ni purament àngel ni purament bèstia. II, 180s.

Per més que es deixi esclavitzar pel cos, no pot prescindir de l'ànima. Sempre resta insatisfet. II, 244.

Les seves passions i operacions no es regeixen sols per lleis físiques. Si es treu l'influx diví, caldrà posar-hi el diabòlic (Valera). II, 244 n.

No té la possessió de si mateix. Les passions poden torbar-lo i fer-lo caure. Constantment ha de lluitar per viure i reeixir en tots els ordres. Sovint és víctima, ço que demostra encara més la seva subjecció. II, 438s.

És imatge de Déu fins el més viciós, que un dia pot ser millor que nosaltres. És temple de Déu, que es complau d'habitar en la nostra consciència més que en els grans temples de pedra. És fill adoptiu de Déu i hereu del cel. Crist ens meresqué aquesta dignitat fent-se h. II, 573s, 607.

És un món en petit. Com en el món, hi ha, en l'home, contrastos i lluites entre la raó i les passions, etc. És perquè ni el món ni l'h. no han arribat a completa formació, a la vida veritable. Som «viatores», pelegrins. Per això ens cansem i tenim peresa. En arribar a terme, la peresa no és possible. La vida eterna vol violència. Estem en una lluita o en una cursa, i hem de voler vèncer. Som a l'Església militant. II, 580s, 616.

Troba la seva felicitat en Déu, a qui ateny per mitjà de la contemplació. II, 585, 611.

No pot veure per ell mateix totes les coses de Déu que necessita veure. Déu ha d'il·luminar-lo. L'il·luminà amb l'Encarnació. IX, 170s.

El primer acte de l'h., en arribar a l'ús de raó, ha de ser dirigir les facultats a Déu, com a fi últim de la nostra vida: adorar-lo. Això no es fa espontàniament, perquè encara que l'h. tingui impulsos bons que el moguin a fer-ho, els estímuls d'ordre inferior l'atreuen més intensament i determinarien per ells sols tota la seva activitat. Així l'h. contribueix a l'harmonia i a l'ordre del món d'una manera més interessant que els astres i els elements inanimats o els animals. III, 728.

Contribueix a l'ordre universal,

no per lleis necessàries, sinó autonòmicament, governant-se ell mateix segons la llei de Déu. III, 728.

Hi ha qui el pren per ideal, i es diu humanitari. Fals. La humanitat és una pasta imperfecta, que ha de millorar-se amb l'acció de la religió i la gràcia. Aquesta inspirant la caritat arriba a extrems de perfecció que la naturalesa no assoleix. Que l'h. no és perfecte ho veu tothom. Qui s'examini veurà que sovint és feble per a complir els grans deures de caritat social. L'h., per naturalesa, no podria arribar a imitar sant Pere Claver amb la seva caritat envers els esclaus negres, malgrat la repugnància natural que li inspiraven llurs nafres, llur desagraïment, etc. El filàntrop afavoreix els altres, però sense arribar a aquests contactes directes amb la misèria. Per arribar-hi, cal estar posseït de l'esperit sobrenatural dels sants. III, 654ss.

La defensa de l'h. ha de començar per la defensa de la raó, que és la qui fa l'h. rei de la creació. III, 657.

No ha de dedicar-se a una sola cosa amb exclusivisme absolut. Això el desequilibraria. III, 647.

La naturalesa humana és pecadora, encara que la voluntat sigui recta. L'h. sempre té necessitat del penediment i el càstig purificador, que li dóna l'equilibri moral i l'esperança conhortadora. IV, 87.

L'h. és segons allò que satisfà el seu cor. Qui s'acontenta de riqueses, etc., és un mesquí. IV, 174.

No ha vingut al món per menjar i beure i gaudir de la vida, sinó per progressar en la virtut i adorar i servir Déu. IV, 179.

Pot estimar Déu, perquè és capaç de conèixer-lo, i sols el qui coneix pot estimar. Però, com que l'h. no pot conèixer Déu perfectament, tampoc no el pot estimar perfectament. IV, 182s.

La majoria dels h. són durs de cor, sols s'estimen ells mateixos. No estimen Déu com cal i estan en deute. Crist, cap de tots nosaltres, paga el deute amb el seu amor diví. IV, 184.

És una imatge vivent de Déu. Per això injuriar l'home és injuriar Déu. Un servei fet a l'h. Déu l'accepta com si se li fes a ell mateix. IV, 185s.

És estimat per causa del Crist, no perquè l'h. tingui cap mèrit. IV, 186s.

Déu l'ha fet per ser feliç, no per patir. Per això es fan tan visibles a l'home els mals d'aquesta vida. Els mals, conseqüència del pecat, han de servir-li per al bé, mitjançant la resignació a la voluntat de Déu. IV, 194s.

Té una guerra al seu interior: la rebel·lió de les passions, que no volen obeir-lo. És efecte i càstig del pecat original. IV, 198s.

Sols les coses eternes són dignes de l'h. IV, 241.

És inclinat al mal per vici de naturalesa. És, encara, temptat pel diable amb tota mena de seduccions. IV, 245s.

D'ell mateix no és capaç ni tan sols d'agrair els beneficis de Déu. És un pur no-res. L'Esperit Sant ha d'eixamplar-li el cor que les passions han fet tornar raquític, com aquella fruita que el pugó no deixa créixer. IV, 272.

Té dues vides: la temporal i l'eterna. Aquesta Déu l'ha feta feliç, amb què mostra la seva bondat; l'altra, adés penosa, adés alegre, mescla de dolors i goigs, com a temps de mereixement. L'exemplar d'aquesta vida present ens el dóna sant Josep. El regal continuat corromp l'h. Per això Déu el poleix amb el dolor, tal com un argenter poleix les joies amb la llima. IV, 333.

No és providència d'ell mateix. Fins l'incrèdul ha de reconèixer que moltes coses i esdeveniments s'escapen del domini de l'h., i que tot és dirigit a una finalitat desconeguda. Déu és el qui ho ordena i cal obeir la seva voluntat. Això és la santedat. IV, 335.

Déu mira l'home segons les qualitats i les virtuts del seu esperit. No fa com nosaltres, que honrem més el ric que el pobre, el qui va mudat que no pas el qui es presenta mal vestit. IV, 337.

Ha d'obrar, no per l'impuls de l'instint, sinó per donar glòria a Déu i santificar la seva ànima. IV, 339.

Té la tendència humiliant a seguir els qui fan més colla. IV, 245s.

De tots els éssers del món, només l'h. pot conèixer i estimar Déu, i, si està lliure de pecat, el pot conèixer i estimar dignament. IV, 439.

Res del món no pot satisfer-lo. Només Déu pot omplir-lo. No hi ha repòs ni salvació fora de Déu. Per això Déu establí l'Església: per satisfer l'h. IV, 441s.

L'h. sempre té un gran valor. Déu ha donat la seva sang per tots els h., fins pels més vils i degenerats. També aquests —reliquiaris miserables— porten la imatge de Déu. IV, 470s.

Mai no serà més que h. Sempre haurà de patir i treballar en el món, «completar el que manca a la passió del Crist», per tal d'arrribar a l'estat definitiu de la glòria. IV, 475.

Per obra de Crist i de les virtuts cristianes, en l'h. s'ha de fer el miracle d'espiritualitzar la matèria, de fer tornar racional allò que és irracional, bo i subjectant les passions a la llei de Déu i a la raó, matant l'egoisme i fent esclatar la caritat més heroica. IV, 524.

No pot viure sol. Déu instituí el matrimoni. Les paraules divines: «No és bo que l'h. estigui sol», expressen una llei natural. L'h. ha de cercar fora d'ell quelcom què l'ompli. L'h., rei de la creació, no en té prou, encara, dels seus dominis. Després del progrés modern, l'augment de vies de comunicació i de tanta comunicació amb els altres, encara no està satisfet. Sortint de la humanitat, cerca en el mar, en els astres, en les entranyes de la terra. I, després de dominar tant, encara es troba sol i encara es pot aplicar aquella exclamació: «Ai de l'h. sol!» L'h. necessita Déu. IV, 544.

Els utopistes del segle XIX l'han volgut fer subjecte de drets imprescriptibles i sobirà. Això sols s'aconsegueix fent-lo virtuós. Llavors l'h., arrelat en l'Absolut, domina sobre la variabilitat de les coses i no és esclau del vici. IV, 606s.

Seguint la llei de Crist, estarà en equilibri i trobarà l'harmonia de la vida. Portarà el jou de les seves obligacions d'estat i d'ofici i sabrà donar a cada cosa en què esmerci la seva activitat l'atenció i el temps convenient. IV, 633s.

Objecte de la predilecció de Crist, ho és també de l'Església. Cal ajudar a elevar-lo i dignificar-lo, a fer sobresortir la seva condició de fill de Déu. La major excel·lència dels homes és ser h., no ser ric, tenir poder o il·lustració. Això són forces que han de posar-se al servei de l'h. No sols tots els h. són iguals davant Déu, sinó que les diferències existents obliguen els rics, els poderosos i els savis a posar la seva superioritat al servei dels inferiors. IV, 693.

En cada h. la unió és difícil. Hi ha tendències contradictòries que es fan guerra. La intel·ligència, il·luminada per la fe, fa d'autoritat i posa ordre i pau. IV, 709.

Quan creixen les seves grandeses,

creixen també les seves misèries. Els qui es fan rics solen caure en ridícul. El progrés tècnic té també els seus contrastos. Això es deu a una sàvia llei d'equilibri i de compensació. IV, 725.

L'h. és social per naturalesa. Fins se li donà l'Evangeli en forma de llei s. L'Església és una societat. Per donar la felicitat a l'h. i perfeccionar-lo, no el podem aïllar. V, 103.

És l'objecte final i la raó de ser de la llei. La llei i l'Estat existeixen en bé de l'h. Vulnerar la seva persona és un delicte abominable. Igualment, l'Església i la religió —i fins Jesucrist— existeixen per al seu bé. La llei que el governa és sols per fer possible la seva vida. V, 128s.

És susceptible de santedat i de maldat. És un vas fràgil que l'Esperit Sant pot omplir —i comunicar-li una certa omnipotència—, o pot omplir-lo el diable. V, 233.

La qüestió fonamental de l'h. és saber què ha d'estimar i què ha d'adorar. V, 302.

L'interior de l'h. és com un regne, ja que cadascú ha d'obrar i ha de respondre per ell mateix, amb responsabilitat personal. V, 303.

Troba consistència i personalitat en la fe. V, 314s.

Resta disminuït si se li treu l'amor a la religió, a la pàtria o a la família. V, 389.

És més important que l'Estat. Fins Déu se sacrificà per l'home. V, 434.

És un pelegrí que fa via cap a l'eternitat. Avui hi ha més coses que el distreuen i el poden desviar. V, 510.

És més difícil trobar un h. de debò que no pas un filòsof, un literat o un artista. Per restaurar l'h. es va encarnar el Fill de Déu. V, 512.

La principal diligència de l'h. es formar-se a si mateix. Però cadascú sol tenir més tirada a «arreglar» els altres. El coneixement d'un mateix és el principi fonamental de tota filosofia. V, 512.

L'h. és segons el que menja: baix i terrenal, si es rabeja en el fang moral; excels i gran, si viu de Déu. Molts es pensen fer-se grans renunciant a Déu, i esdevenen petits i raquítics. La supressió de Déu en la societat portaria a l'anihilament moral. El temor de Déu és el principi de la saviesa. VI, 229s.

Hi ha h. que han fet molt soroll i han tingut una gran transcendència en la vida de la humanitat. Déu se n'ha servit per als seus designis i han estat providencials. Però no per això han assolit necessàriament la veritable grandesa. Buits per dintre, sense domini de les seves passions, a l'hora de separar el gra de la palla, es veuran petits. Així han estat molts conqueridors i reis. Ara hi ha xerraires i seductors de doctrina. També són instruments de Déu. Però seran el que siguin davant Déu. En l'eternitat només es premiarà el seu valor personal. VI, 231s.

Crist, fent-se home com nosaltres i naixent d'una dona, infon en la humanitat sentiments suaus, de gran cohesió social i profundament educatius dels sentiments i els costums. Es veu així durant l'Edat Mitjana: grans catedrals a les ciutats i petites ermites a la pagesia, i, en tots els components de la societat, uns mateixos sentiments i una mateixa veneració a Crist, a Maria, al «nostre Pare sant Francesc» i al «nostre Pare sant Domènec». Així es formà la societat catalana. VIII, 450s.

La vida de l'h. sempre és imperfecta: en la pobresa passa necessitat, en la riquesa intranquil·litat i insatisfacció. IX, 451.

La vida de l'h. passa de pressa i

sovint és vana. Cal no oblidar-se dels beneficis que hem rebut de Déu ni dels pecats comesos. IX, 469.

L'h. és un ésser religiós, com es veu per la seva història des que hi ha h. en el món. Una educació sense religió mutila l'home, perquè li amputa el sentit moral. III, 399s.

Vide ESGLÈSIA, CONTEMPLACIÓ, AFECTES, INFANTESA, CIUTAT DE DÉU, BLASFÈMIA, AVARÍCIA, IMMORTALITAT, GRANDESA.

HOMER. I, 639, 689. II, 57, 258, 266, 269, 295, 379, 388, 429, 449, 455, 544. III, 609, 630. IV, 587. VI, 462.

HOMES D'AIGUA. Viuen a l'aigua sense ofegar-se. Eiximenis i Ll. Vives ho creien. El darrer ho explica naturalment. I, 544 n.

HONEST. El bé honest és la bellesa intel·lectual. I, 608s, 609 n.

HONORI III. I, 402.

HONORS. L'home desconeixent la seva misèria vol figurar en el món i ser-hi aplaudit, no pot suportar que l'arraconin. No s'adona que el bé màxim i la plena felicitat no són d'aquest món i que Crist recomanà la vida modesta i retirada. IV, 227.

Tots els cristians, i no solament els religiosos, han de fugir-ne: han de considerar que aquest món és un lloc de pelegrinatge, de pas cap al cel. Han de voler morir per al món i viure per al Crist. Més: la vida retirada i modesta és necessària àdhuc per a la pau i la tranquil·litat d'aquesta vida. Déu fuig de les ànimes vanes i cerca els de cor senzill per donar-los les seves delícies. Així ho han entès els sants quan renunciaven h. i riqueses. IV, 227s.

Sovint l'home té una estima exagerada del seu propi h. Per aquest sentiment els emperadors es decretaven h. divins. També ho fa el qui trenca la llei de Déu amb el pecat: es declara Déu, s'adora a si mateix. Per això Crist, per expiar els pecats dels homes, sofrí deshonors. IX, 289s.

Vide COR DE JESÚS, EUCARISTIA.

HOPFNER. I, 698.

HORACI. I, 371, 490, 608. II, 289s, 553. III, 220, 431, 433, 460, 559, 629s, 648. V, 360.

HORMISDES. I, 361.

HORT (Nostra Sra. de l'H.). S'hi han establert religiosos de la Trapa. IV, 25.

HOSPITALS. Els h. servits per religioses són pertorbats quan el liberalisme maçònic governa. Les religioses són foragitades, les últimes voluntats que els fundaren són trepitjades i els malalts són desatesos. I, 99.

Vide CAMIL DE LELLIS.

HÒSTIA. És la raó de ser de tota l'Església catòlica, l'aglutinant de la humanitat cristiana. V, 555.

És el Pa eucarístic. L'anomenem h. perquè així s'anomenava la víctima que s'oferia i es destruïa en el sacrifici. Per això molts sants solien considerar la passió de Crist a l'hora de combregar. V, 564.

Vide EUCARISTIA, COMUNIÓ EUCARÍSTICA.

HUET. IV, 49.

HUG DE SANT VÍCTOR. III, 77.

HUGO, VÍCTOR. III, 529.

HUMANISME. El manifestà sant Vicenç Ferrer en fer ressaltar el sentiment humà del dolor de Maria, bé que moderat i racional. I, 516.

L'h. renaixentista (el cas de Ll. Vives) consistí a desfer l'harmonia tomista entre l'element humà i el diví de la ciència i de l'home. Això tingué dues conseqüències: desvaloració de la ciència humana (criticisme) en comparar-la amb l'esplendor de la divina, i també desvaloració de la ciència divina quan no respon a certes exigències i necessitats socials. I, 634.

El veritable h. en l'art és el cris-

tià, compost de matèria i d'esperit: l'home fet fill de Déu. Els naturalistes, quan es cansen de ser bèsties, volen l'esperit pur i cauen en l'altre extrem. No saben trobar el just medi. II, 180s.

Vol dir regionalisme, perquè, qui estima l'home, l'ha d'estimar en concret, tal com és en el seu país; qui el canta o en parla, ho ha de fer amb les seves coses i sentiments. II, 181s.

HUMANITARISME. L'h. revolucionari predicant l'amor a l'home sense l'amor a Déu és eixorc. Déu és el qui ensenya el valor de l'home (per la redempció). Anuncia l'alliberament del pobre endogalat pel ric i ensenya que el fi de l'autoritat és servir. II, 71s.

Sant Lluc té l'expressió «ser humà». S'ha volgut fer, de l'h., l'equivalent de la caritat. II, 572, 606s.

L'h. de moda desentenent-se de Déu, per més que adori la humanitat, no pot arribar on arriba la caritat cristiana: a tenir cura dels éssers més repugnants i vils de la humanitat. El sentiment de fàstig que inspiren certs extrems de misèria no el venç l'h. purament natural. III, 649s.

Certs modernistes senten naturalment la germanor envers els altres; però, negant Déu, els manca empenta i fonament, i s'acontenten amb un sentiment boirós i insuficient per a obrar el bé i la caritat. III, 650.

L'h. modern que es desentén de la religió cristiana, és sord i cec davant l'exemple dels sants més heroics de la caritat, tot i que es mostra amatent a enaltir els homes benèfics i humanitaris. III, 650s.

Els homes volent-se independitzar de Déu han cregut que podien prescindir de la caritat sobrenatural, que ve de la fe; però els sentiments naturals benèfics són massa petits per abraçar tota la humanitat (races diverses, èpoques, amics i enemics). Només Crist, cap de tota la humanitat, lliga els homes en una unitat infonent-los un corrent vital. IV, 468s.

Dóna més importància al sentiment que a les idees. VI, 119.

Té per guia el sentiment, al revés de l'Església, que es guia per les idees. L'h. mata la distinció entre el bé i el mal i és una degeneració del cristianisme que ha magnificat l'amor excelsament. No té regla fixa. És bona la tendresa del cor, però l'enteniment l'ha de governar. L'enteniment apassionat, «el cap calent», és poc de fiar. Déu, quan volgué encarnar-se, primer envià el Verb abans de l'Esperit Sant, la Saviesa abans de l'Amor. No és genuí l'amor que no procedeix de la saviesa. No és racional; és destructor, ja que es converteix en egoisme o concupiscència. VI, 119s.

L'h. o humanisme laic, revolucionari, socialista, etc., és un cristianisme bord, mutilat d'allò que li dóna més força i el fa arribar més amunt. No sap determinar el valor just de l'home, i per això acaba perjudicant-lo. II, 620.

Vide FILANTROPIA.

HUMANITAT. Per ordenar la h. —o contemplar-la i ser-li útil—, primer cal contemplar Déu. Abans de la contemplació humana cal la contemplació divina. I, 176-177.

En la h. hi ha quelcom mudable que canvia constantment: escoles, modes, habituds. Però també hi ha quelcom permanent. La h. s'encamina al seu destí. II, 220s.

Considerada en conjunt, va a una ascensió progressiva. El cristianisme hi té moltes possibilitats. Sembla que la llei del Crist hi inspirarà molt més. També progressa l'art. II, 361.

Progressa constantment fins al darrer dia. Hi ha certes reculades parcials, que encara li donen embranzida. II, 379.

En el seu origen, com passarà després en totes les societats, hi trobem el fratricidi i l'enveja (Caín i Abel, temptació d'Adam i Eva). II, 565, 605.

Tota la seva història —els seus tres estats típics— es resumeixen en les tres creus del Calvari: pecat, penediment i innocència. IV, 85.

Es divideix en dues fraccions: la que segueix Crist i la que segueix el diable. IV, 246.

Forma una unitat. Al capdamunt de l'escala dels éssers creats, hi ha Déu, i, per pujar-la, Déu assenyalà als homes àngels que els regissin, els donà la raó natural, les ciències, les arts i les virtuts naturals. IV, 438.

Pels seus propis mitjans (ciència, virtuts naturals, raó, etc.) no reeixí ni a salvar-se sobrenaturalment ni a formar una unitat humana que fos semblança de la divina. Palesat això amb una llarga experiència, Déu envià al món el seu Fill perquè hi fundés la Ciutat de Déu, l'Església, de la qual ja havien estat esbós els justos antics regits per l'Esperit Sant. IV, 438s.

La h. té Déu com a únic mestre. Déu envià el Verb per ensenyar els homes. El Verb posà els Apòstols i els seus successors, perquè repetissin aquest ensenyament. L'home no pot ser mestre de l'home, perquè d'ell mateix és mentider. Quan l'home vol fer de mestre dels homes, ve una pluja de paraules, de discursos, de llibres, de sistemes, de partits, i la terra cada dia té més set. Ara un sistema, una doctrina o un moviment artístic, fan furor; demà són oblidats, i així successivament. El metge, el guia i la veritat no hi són. Però Jesucrist no passa. No és un sociòleg ni un artista. Té tot el que pot satisfer i perfeccionar la vida humana: és la llum i la plenitud. IV, 451s.

Ha de formar una unitat, un cos social. Per això li és imprescindible un cap social que és Crist, el qual li infon el corrent vital de la caritat. Aquesta unitat, que és la Ciutat de Déu, conserva la independència i la personalitat a les diverses nacions. IV, 469.

L'experiència ha demostrat que la h. no podia donar-se naturalment la unitat que li convé. Déu envià el Verb perquè la hi donés. Des de llavors la unitat ha anat creixent. La gràcia i l'amor de Déu, que els sacerdots fan circular, són el vincle vital d'aquesta unitat que lliga gent de races, nacionalitats i aptituds diferents tot respectant llurs peculiaritats. IV, 472s.

Té diferents estats. Per arribar a l'estat perfecte de l'altra vida, cal l'esforç individual ajudat de l'auxili diví. Molts, per manca de paciència i per sensualitat, voldrien muntar una h. perfecta en aquest món. IV, 478.

La llei que ha de regular-la i regir-la és la Veritat i l'Amor, coses que li són internes i íntimes. Molts creuen que són línies exteriors de la seva arquitectura. Són, al revés, allò que constitueix la seva vida. Crist ho expressà dient: «El Regne de Déu és dins de vosaltres». La llei que regeix la h. és interna, no és una simple reglamentació externa, com en temps de Moisès. IV, 594s.

Sense la consciència de la filiació divina, es desfà i es disgrega, com una garba quan se li trenca el lligall. Allò que l'uneix i fa fraternals els homes és el parenostre: saber que són fills d'un mateix Pare. IV 732.

La situació de la h. en el món és de conflicte, que sols Crist pot resoldre. Cada home ha de resoldre el seu conflicte intern entre les passions i la consciència i el conflicte exterior amb els altres homes de diferents gustos i interessos. V, 203s.

Té tendència al mal. Però també al bé, que s'hi difon admirablement, perquè conserva les excelses aspiracions que li donà el Creador i s'aprofita de tot influx i acció saludables. V, 227.

On va la h.? És una viatgera eterna, però sense llei o direcció serà una perduda eterna. VI, 481.

Té unitat de llinatge. Procedeix d'uns mateixos pares. V, 253s.

En temps modern la h. ha sofert una gran debilitació; minva la força de voluntat i l'antiga energia, els costums se suavitzen i efeminen, fins les lleis i els càstigs perden rigor. Guanya la matèria i perd l'esperit. Predomina la civilització material. Només en l'àmbit material s'ha complert d'una manera relativament satisfactòria el manament diví: «Ompliu la terra i domineu-la». Per això és tan necessari l'auxili de la gràcia. Només Déu pot dominar plenament l'esperit de l'home. Ho ha fet per mitjà de Jesucrist. Modernament, amb la manifestació de l'amor que representa la devoció del Cor de Jesús, il·lustra sobre les exigències espirituals que s'imposen a l'home i dóna força perquè la llei de l'esperit triomfi sobre la llei de la carn. VII, 39-41.

Vide UNITAT, SOLIDARITAT HUMANA, MUTUALITAT, JESUCRIST, HUMANITARISME, CARITAT, CREU, SOCIETAT, CIUTAT DE DÉU, BISBE.

HUMANITAT DE CRIST. En la h. de C. hi brilla la divinitat. Ho fa veure el poema de Llull «Plant de Nostra Dona Sancta Maria». I, 471.

És exposat a supersticions entrar a massa detalls de la vida humana de Crist, que l'Evangeli no explica. Tanmateix això, si es fa com cal, afavoreix la pietat. I, 558s.

Els autors medievals (com Eximenis), eren inclinats a tractar la vida humana de Crist amb tots els detalls. Avui ens estimem més saber les minúcies d'una comedianta o d'un matador de braus. I, 558s.

HUMANITATS. Tracten l'home de la manera més humana, com a ésser intel·lectual i sensitiu a la vegada, però governat per la intel·ligència. II, 240s.

HUMILIACIÓ. És l'únic camí per arribar a l'enaltiment, el que seguí Jesucrist. La glòria fuig d'aquell qui la cerca massa. II, 500.

HUMILITAT. És una virtut eminentment cristiana i és indispensable per a la fe. I, 59.

Déu es dóna als humils i es nega als superbs i als qui fan gala de molta subtilesa per trobar-lo. I, 468.

No priva de reconèixer les qualitats i els dons sobrenaturals. Exemples: sant Vicenç Ferrer i sant Francesc d'Assís, que admetien honors en les seves predicacions, i Maria, que cantà el Magnificat. I, 512.

No està renyida amb la realitat. L'humil pot reconèixer els seus propis mèrits i excel·lències i desitjar-los. II, 499.

Resulta d'educar el desig natural de la pròpia excel·lència, posant-lo en el seu punt just, fent-lo racional, aprofitant-lo mitjançant la voluntat i la gràcia. II, 504s.

Consisteix en la veritat. No en atribuir-nos defectes i febleses que no tenim. Els sants no exageren quan es creuen uns malvats. S'han identificat amb la veritat i veuen absolutament tot el que la contraria, tal com al raig de sol es fan visibles les volves de pols. II, 505.

No es troba fora del cristianisme,

tot hi trobar-s'hi altres virtuts, perquè sols el cristianisme dóna el coneixement just de l'excel·lència divina superior que ens satisfà. Però els no-cristians han d'acontentar-se amb les aparences mundanes que tenen a mà i el desig de pròpia excel·lència, tan natural, els porta a l'orgull. II, 506.

Els grossers, donats a les concupiscències, no poden entendre la h. Són egoistes, es fan un déu d'ells mateixos, i la h. és abnegació, posar-se sota els altres, considerar que tot ho tenim deixat i que la possessió suposa responsabilitat. II, 505s.

Tota la Bíblia enalteix la h. L'Encarnació és la h. de Déu. L'observança de la llei, l'almoina, etc., sense la h., davant Déu no serveixen. Per entrar al cel ens hem de fer infants. Qui s'humilia serà exaltat. El Regne ha de formar-se del rebuig del món: els darrers seran els primers. La pedra rebutjada serà pedra angular. Hi ha molts exemples d'homes i pobles orgullosos anorreats, i, si es volen rehabilitar, han d'humiliar-se. Maria, per la seva h., fou enaltida més que tots. II, 506s.

No ens ha d'impedir que el nostre talent o el nostre exemple sigui profitós als altres. III, 556.

La h. ve de Crist i fora del cristianisme no ha estat practicada. Voler ser tingut per no-res, no voler figurar en el món sols pot desitjar-ho i practicar-ho el qui sap que en aquest món hem d'adquirir virtuts i mèrits per la felicitat eterna en l'altre. IV, 205.

Ens ha de fer ser humils la consideració de la vida de Jesús. Si ell visqué tant de temps ignorat, tot i ser Déu, jo no puc cercar desficiosament l'honor del món i el lluïment personal. IV, 206.

És el fonament de la perfecció cristiana. Totes les virtuts foren inútils i podrien considerar-se perdudes sense la h., sense creure que tots els nostres mèrits i actes bons els devem a Déu i que, sense el seu auxili, fórem uns malvats. Cal demanar la h. a Jesucrist. IV, 206.

Serem humils, si contemplem Crist humiliat i ple d'oprobis. Essent sant, és tractat com un lladre. És insultat, tenint milions d'àngels que el serveixen. Qui estima Crist serà humil, perquè voldrà assemblar-se a l'Estimat i sap, a més, que el qui sofreix amb Crist en aquest món, amb ell serà glorificat en l'altre. IV, 208.

No hem d'ofendre'ns ni ressentir-nos, si ens veiem menyspreats. Cadascú és, no allò que els altres pensen o diuen, sinó el que veu i judica Déu. Qui cerca desaforadament la glòria d'aquest món sol trobar menyspreu, humiliacions i grans amargors: qui s'exalta serà humiliat. Els humils, en canvi, sempre tenen tranquil·litat i pau. IV, 207.

Neix de l'amor de Déu. L'home que estima intensament Déu buida el seu cor de l'amor d'ell mateix: forçosament no és orgullós, sinó humil. Es menysprea ell mateix i vol ser menyspreat dels altres, com sant Joan de la Creu. IV, 208.

És el camí de la fe. No s'arriba a la fe amb discussions retòriques o filosòfiques, sinó amb la sinceritat i la senzillesa en cercar la veritat. V, 171.

És el camí de la veritat. Cal posar-nos en actitud de deixeble i no de mestre. Crist és el qui dóna la llum i la força necessàries per arribar a la veritat i confessar-la. V, 258.

Condició indispensable per a la fe i necessària per seguir el Crist. V, 321.

És la més cristiana de totes les virtuts. Mata l'egoisme i és una mateixa cosa amb la caritat. Se'ns exi-

geix quan anem a combregar amb l'oració prescrita: «Domine, non sumn dignus». Déu té preferència a comunicar-se sobrenaturalment, amb aparicions, als humils i senzills. El món se'n burla, perquè és incapaç de comprendre la h. i l'amor veritable. Amor i simplicitat són el distintiu dels sants —molt diferents de vegades— com sant Tomàs d'Aquino i sant Francesc d'Assís. L'amor necessita la simplicitat o humilitat. Ha de ser sincer, d'una sola direcció, sense giragonses. Si s'inclina més a prendre que a donar, ni és humil ni és amor. V, 559-560.

Quan combreguem hem de ser humils, perquè demanem caritat, conscients de la nostra insuficiència i misèria. Com bregant demanem la caritat més gran que podem rebre de Déu. Per això pot combregar tothom, petits i grans, perquè tothom és pobre i captaire. Hi ha qui no pot dejunar, o fer oració moltes hores, o guardar silenci; però tothom pot ser humil, i és això el que se'ns demana. V, 560.

Es concedeix poca atenció a la gent humil, perquè hi ha poc esperit cristià. Només satisfà la vanitat i la parenceria. Però cal ser humil i alçar l'esperit dels humils, perquè la h. perfecciona l'home i l'uneix al Redemptor. Per això hem d'unir-nos amb Jesús i sentir com ell, el més humil i el més gran. VI, 232s.

Sant Francesc de Sales veia la màxima grandesa de Déu en la h. de l'Infant Jesús. Així és també en els cristians. Els més grans i gloriosos són els més simples i humils. VI 233s.

Per conèixer i acceptar Crist s'ha de ser humil. Els jueus no el van conèixer perquè esperaven un Messies brillant amb totes les grandeses d'aquest món, dominador i altiu. Qui no és humil, creu que no necessita ajuda de ningú i no s'acosta a Crist. Qui no es considera malalt, no va a trobar el metge. VIII, 170s.

La h. és una virtut purament cristiana. Els gentils no la coneixien. Crist és el rei dels humils. A més santedat, més humilitat. En canvi, el diable és el rei de la supèrbia. VIII, 188-190.

Si el temor de Déu és el principi de la saviesa, la h. és la saviesa, perquè és la veritat. Sense la h. no és possible de trobar Jesús, que es revela als humils i es nega als superbs. Joan Baptista era model d'h. Si considerem la nostra misèria i feblesa, sempre serem humils. VIII, 202s.

L'humil, que és com dir el cristià, coneix la seva misèria de cos i d'esperit. És el secret de la seva força. Joan Baptista, amb la humilitat, va vèncer la tirania d'un rei. VIII, 224s.

Tot l'Evangeli és una lliçó d'h., començant per Crist, que prengué forma de servent i posà la veritable grandesa en la virtut i el despreniment. Consola l'ànima: els superbs no tenen alegria. VIII, 229-231.

És el fonament de tota perfecció. Segons sant Benet, té dotze graus. És com l'escala de Jacob: els graons de pujar són la h., els de baixar són la supèrbia. Són graus de la h.: temor de Déu i record dels manaments, voler complir la voluntat de Déu, subjectar-se al superior per amor a Déu, obeir amb paciència quan aquesta resulta dura, fer més del que està manat (com qui presenta l'altra galta), considerar-nos pitjors que els altres, no fer més ni menys del que permeten les lleis del monestir, callar fins que et preguntin, no riure ni fer broma fàcilment, parlar poc i mesuradament. IX, 232-236.

Fa la veritable grandesa de l'home. Ho veiem en la Verge Maria. S'hi

arriba per dos camins: innocència o adoració i penediment o contrició. IX, 414-416.

Tothom la pot practicar. Tothom estima els humils i avorreix els superbs. La religiosa no pot pensar que és més bona que la gent del món, ni tampoc que és més dolenta. En això hi ha supèrbia. Cal fer-se com infant per entrar al Regne de Déu. IX, 464.

No som res, ni per l'enteniment ni per la voluntat. Sense la gràcia no podem res. Ens ho ensenya la h. de sant Joan Baptista, quan diu que no és el Crist. Per això hem de demanar la vinguda del Crist. IX, 487.

Cal ser humils en l'estudi. L'Escriptura reprova la pruïja d'investigar els secrets de la divinitat. L'error i l'heretgia vénen de no respectar el misteri. Són els més humils els qui han arribat més amunt en la ciència de Déu. Cal no abandonar mai el camí i el guiatge de la fe. IV, 310s.

Vide OBEDIÈNCIA, FRANÇA, COR DE JESÚS, GRANDESA, SUPÈRBIA, ROSARI.

IBARRA, ANTÒNIA. I, 691.

IBSEN. II, 441, 465.

IDEAL. L'ideal és necessari a l'home. És ordenat per Déu a un fi sobrenatural. Per això l'enteniment i la voluntat de l'home s'han de dirigir a aquest ideal superior, que, encara que no es pugui conèixer perfectament, com a superior a l'home, dóna una gran perfecció a l'enteniment humà (sant Tomàs). II, 74 n.

L'i. no és sempre realitzable del tot. II, 200.

L'i, de perfecció, la Bellesa summa, la justícia, l'harmonia infinita, són quelcom real, no imaginari. L'i. existeix i és font d'existència. II, 210s.

Els grans i. i les grans elevacions espirituals pràctiques espanten els homes moralment postrats d'avui, que traspassen tot idealisme a l'art i a la literatura. En la pràctica fallen els sistemes socials més brillants, concebuts d'esquena a Déu i a la pietat. Si Déu no edifica la ciutat, tot se'n va a terra. IV, 486.

Tots els grans ideals, institucions i principis, necessiten abnegació, sacrifici de les pròpies concupiscències, i energia o virtut: afirmació. El dubte, la coexistència del «sí» i el «no» els és incompatible. IV, 592s.

Vide JOVENTUT, PERFECCIÓ,

IDEALISME ARTÍSTIC. El modern i. a. —retorn a l'esperit— no és el veritable idealisme, el cristià, estretament lligat a un sa realisme. És més aviat fill de l'hegelianisme. Així, mentre l'i. cristià equilibra i il·lumina la vida, l'i. modern desequilibra, pertorba, enfosqueix, porta al suïcidi, és enemic de la realitat i de la vida. II, 451.

IDEALISME HEGELIÀ. L'i. h., eminentment subjectivista, és conseqüència de les doctrines de Luter, que volia que cadascú es fes la creença religiosa. Volent divinitzar l'home deixen el seu misteri enlaire, són poc humans. II, 307.

L'i. h. vol treure Déu, el món i l'art de dintre mateix de l'home. II, 307.

IDEES. El desordre en les i. porta el desordre pràctic (Ll. Vives). II, 49.

«Les i. criden els fets». Si no s'encarnen en fets pràctics —i gairebé sempre hi arriben—, fàcilment es corrompen i dissolen. II, 103s.

Les i. governen i produeixen els estats socials i llurs canvis, car la matèria és moguda per l'esperit. II, 227.

Depenen les unes de les altres. Arts, teories, etc., es relacionen i tenen ordre i unitat pel Primer Principi ordenador. II, 252.

La vida de l'home és segons les seves i. La societat depèn de les i. que hi predominen. Els fets humans són i. encarnades. Les i. són la cosa més interessant de l'home. Déu, quan volgué salvar la humanitat, envià el Verb, la I. d'ell mateix veritable i subsistent. L'anarquia social és l'anarquia i la relaxació de les i. VI, 109.

El dogma segons el qual les i. són indiferents i cadascú pot tenir les que vulgui és una falsedat nefasta: és una sembra de delictes i homicidis. Hi ha el Camí i la Veritat de la Vida. Sortir-se'n és matar-se. S'acaba de veure la mort d'un primer ministre (Canalejas) assassinat per un home imbuït d'i. perverses. Hi ha i. que maten. VI, 109s, 123s.

Les i. errònies, immorals o perverses, contribueixen a la mort de l'home i a la destrucció de la societat, més que la pistola i la bomba. VI, 113.

Les males i. han posat l'arma homicida a la mà del Pardiñas —assassí de Canalejas— i del seus companys anarquistes: els han apagat la llum de les estrelles. En el tribunal de Déu seran jutjats amb més rigor els qui han sembrat i. dissolvents i destructives que no pas els mateixos assassins. Cal alçar la veu contra els falsos profetes. VI, 113s.

Avui sovint es dóna més importància al sentiment que a les i. VI, 118s.

IDEES PREEXISTENTS. Les i. p. en Déu (Plató) no són admeses per Ll. Vives, perquè suposen un concepte de Déu massa semblant al de l'home. I, 640s.

IDENTITAT ABSOLUTA. En la terminologia de Xavier Llorens, és el sistema dels qui neguen el principi de contradicció, com els krausistes. III, 551s, III, 563s.

IDOLATRIA. Els homes, privats de la llum de la fe, han adorat la llum material —el foc, els astres, l'estel maçònic—, car l'home fuig de les tenebres tant en l'ordre material com en l'espiritual. IV, 499.

Tant l'antiga com la moderna (d'artistes i literats) tenen la mateixa gènesi: els espectacles grandiosos de la natura, les passions, les revelacions parcials de la bellesa, la intel·ligència obscurida. Això fa que l'art i la literatura sovint abandonin la llei de Déu i segueixin la llei del pecat. IV, 605.

És una temptació constant per a la humanitat. Avui es manifesta en les supersticions populars, i també en l'art, la política, etc. V, 287.

La i. de les passions neix de la falta del fre que la llei moral imposa. V, 297.

La i. moderna és pitjor que l'antiga: aquesta naixia de la debilitat de l'home i aquella de la vanitat. En el fons és l'home que s'adora a si mateix. V, 301s.

S'ha donat culte idolàtric a la llibertat, a la ciència i a d'altres valors. Són ídols que esclavitzen. Sovint l'un desbanca l'altre. V, 438.

Vide AMOR, MUNDANITAT.

IGNASI D'ANTIOQUIA (S.). III, 56.

IGNASI DE LOIOLA (S.). Déu el predestina i el porta per camins desconeguts. El transforma profundament i el fa guia dels esperits. És home d'oració i es deixa transformar. Plasma el seu estat i el seu camí en els Exercicis. Amb aquest instrument fa la Companyia que contraresta l'obra de la Reforma amb una oposició radical: vots religiosos contra apostasia, penitència contra relaxació, fidelitat al Papa contra antipapisme, estudi contra errors, pau contra guerra dels paisans. La Companyia s'ha estès per tot el món. La pietat, les veritats eternes i les pràctiques humils del catolicisme (gua-

nyar indulgències, cantar salms, resar rosaris, encendre candeles) porten a Déu i són l'escola universal de salvació. IX, 33-36.

Vide I, 184, 194, 204, 222., 692, 447. II, 473, 477, 513. III, 58, 601ss, 604, 608s, 702. IV, 252, 508, 571, 651, 660s. V, 87, 457, 518s. VI, 241, 243ss. VII, 191. VIII, 89, 124, 159, 188s, 224. IX, 14, 33-36, 43, 49, 89, 257, 368.

Vide MANRESA, TERESA DE JESÚS.

IGNORÀNCIA. L'ignorant no dubta i es pensa tenir més coneixements de les coses que no pas l'instruït (Ausiàs March). I, 611.

Quan no es rep l'ensenyament de Crist, l'home cau en la i. més grossera: adora ídols. Avui hi ha qui adora vestits, mobles, plaers mortals. VIII, 333.

Vide SOCIETAT.

IGNORÀNCIA RELIGIOSA. És molt gran la que regna avui. Molts no fan la primera Comunió com caldria, no estan prou preparats —hom els la dóna per evitar un mal pitjor. Molts es casen ignorant les obligacions cristianes del seu estat. Molts arriben a l'hora de la mort sense els coneixements religiosos que il·luminen aquell trànsit tenebrós. Per salvar-se, cal desitjar-ho; i, per arribar al cel, cal saber-ne el camí. IV, 660.

És un mal que sovint neix del pecat, que ens distreu de pensar en el nostre destí i no ens deixa conèixer a nosaltres mateixos. Jesús la guareix amb la doctrina de la fe. VIII, 169s.

IGUALADA. Una de les ciutats capdavanteres en el moviment fabril de Catalunya. Prop d'I. nasqué Torras i Bages, que l'estimà sempre. Els igualadins són afectuosos i expansius. IV, 541.

El Divendres Sant de 1590 la imatge del Sant Crist d'I. suà sang. Els igualadins commemoren anyalment aquest prodigi. Com Crist és Espòs de sang de la humanitat —i el prodigi els ho recorda—, així els igualadins ho són de la pàtria. El 6 de juny de 1808 segellaren amb la seva sang l'amor a la pàtria en la batalla del Bruc. L'Espòs de sang els guià a la victòria. IV, 543.

El Sant Crist d'I. suà sang que s'ha conservat enmig de molts perills, trastorns i batalles. Això ensenya que els igualadins han de mantenir sempre la seva aliança i amistat amb el Crist que, amb la seva sang, segellà el seu matrimoni amb la humanitat. IV, 556.

Es pondera la pietat mariana dels igualadins amb motiu del cinquantè aniversari de la proclamació del Dogma de la Immaculada Concepció de Maria. VII, 154-155.

Vide BATALLA DEL BRUC.

IGUALTAT. La i. revolucionària és enemiga del regionalisme: consisteix a escurçar els qui són més alts perquè tothom sigui igual. I, 305.

Moros, jueus i cristians són iguals davant la llei (sant Vicenç Ferrer). I, 515s.

El comunisme la destrueix obligant a treballs diversos els homes d'igual fortuna (Ll. Vives). I, 648s.

Com que en la naturalesa no existeix, els qui la volen (socialistes, liberals) han de violentar la naturalesa esclavitzant l'home. II, 39s.

La i. es produí entre els cristians primitius, l'esperit dels quals es perpetua en les comunitats religioses. II, 75.

La i. filla de la llibertat i la gràcia no frena els instints i els afanys civilitzadors, sinó que porta la societat al màxim perfeccionament volgut pel Crist. II, 75s.

Ajuden a obtenir-la la religió, la propietat i la família. II, 76.

La i. essencial de sant Pau no anul·la les diferències naturals i socials dels homes. II, 75.

No és filla de la naturalesa, que produeix grans desigualtats, ni de la llei —seria despòtica—, sinó de la llibertat i la gràcia. La naturalesa l'aconsella i espera que la gràcia mogui els cors. II, 75.

La i. dels revolucionaris ofega els estímuls que promouen la civilització i mata la societat. II, 75.

Eiximenis preveié que el món es regiria, no per l'aristocràcia i la monarquia, sinó per la i. democràtica o popular. II, 76.

Avui no hi ha i. moral que doni a cadascú el que és seu i engendri la pau social. Els revolucionaris que la predicaven no l'han produïda. II, 77.

Voler la i. geomètrica i no la moral, produïda pel desenvolupament natural i la tradició, és convertir la humanitat en ramat i dissoldre la societat. II, 77.

No és filla de la llei, sinó de l'amor. Aquest iguala els qui s'estimen. II, 87s, 89.

Cal rebutjar la teoria aristotèlica de la desigualtat essencial dels homes. No hi ha homes destinats a viure en una esfera inferior de l'esperit, exclosos de l'art, de l'educació, de la bellesa. II, 342.

L'obté el cristianisme, en tant que és possible, enaltint la pobresa i ensenyant que les riqueses han d'aprofitar a tots els homes. II, 520s.

La naturalesa no fa els homes iguals —per talent i per naixement hi ha savis i ignorants, pobres i rics. Per això els liberals no aconsegueixen la i. divinitzant la natura i santificant els instints humans incontrolats. La i. sols l'obté el cristianisme amb el «fiat aequalitas» de sant Pau. És una i. que només s'obté amb esforç i amb l'ajuda de la gràcia per la caritat que compensa les desigualtats naturals. I, 119s.

L'Església sempre ha ensenyat la i. essencial dels homes. Qui la negués fóra heretge. V, 204.

Sant Pau és l'apòstol de la i. humana. No feia diferències entre nacionals i estrangers, ni entre rics i pobres. Vivia amb tots. IX, 174.

Es basa en la paternitat universal de Déu. V, 439.

Avui hi ha un gran desig d'i., i, no obstant, es practica l'absolutisme estatal, com a la república francesa. S'amenaça la llibertat de la consciència cristiana i la llibertat civil dels ciutadans. V, 457.

El socialisme la proclama i la pretén; però només la pot aconseguir amb la violència, i llavors, més que iguals, fa infeliços. Hi ha qui prefereix la vagància a la reglamentació del treball. La i. cristiana neix de l'amor, i fa que el ric ho sigui per al pobre i el savi per a l'ignorant. Només, doncs, amb llibertat hi pot haver i. Però a la perfecció d'aquest ideal no s'hi arriba en aquest món, on sempre, més o menys, hi haurà pecat i abusos. Això no obstant, el bé sempre pot créixer i el mal dels uns serveix perquè la santedat o el bé moral dels altres atenyi cims molt alts de perfecció. Ara, aquest món no és el lloc del nostre descans definitiu. III, 414-417.

Vide SOCIETAT, UNIVERSALISME, HOME.

IGUALTAT CATALANA. En són el dogma fonamental aquelles paraules adreçades al rei: «Nostre Senyor, qui és senyor de vós e de nós». I, 406.

ILLA, JOSEP, canonge i rector del Seminari de Vic. Torras i Bages comunica la seva mort als sacerdots diocesans i en fa una semblança elogiosa. VII, 152

ILLUMINISME. Eiximenis tira a il·luminista. Vol endevinar misteriosament per l'alquímia i l'astrologia. I, 534s.

Fou combatut a Catalunya pels frares predicadors. I, 544s.

Peratallada va creure que Déu li havia revelat alguns secrets naturals. I, 544.

Vide FRATRICELLI.

IMAGINACIÓ. Jesús, a Getsemaní, volgué ser víctima de la i., que li representava els turments de la passió. VI, 223.

Vide MEMÒRIA, FANTASIA.

IMATGES. Les i. religioses serveixen per a evocar els benaurats del cel i elevar-nos-hi, tal com el model serveix per a elevar l'artista a l'obra que executa. II, 324s.

Foren molt venerades pel rei Jaume I (Rocabertí). II, 144.

Els protestants del temps de Luter i Calví destruïen les i. dels sants. IX, 19.

IMELDA (Bta.). IV, 98.

«IMITACIÓ DE CRIST». És el llibre de més suavitat i consol i més orientador que han escrit els homes. Ho reconeix August Comte. Hi veia un procediment adequat per adquirir l'equilibri de la vida. V, 456.

IMMACULADA CONCEPCIÓ DE MARIA. Amb motiu de l'any jubilar dels 50 anys de la definició del dogma de la Immaculada, Lleó XIII, poc abans de morir, nomenà una comissió de cardenals encarregats de preparar-lo. Pius X la confirmà i compongué una oració a Maria. L'any jubilar s'estengué del 8 de desembre de 1903 al 8 de desembre de 1904. Renovem amb aquest motiu la fe catòlica en el misteri de la I. C. de M. V, 34, 46.

Sant Gabriel la saludà dient-li «plena de gràcia», que és com dir que en Maria no hi cap ni el més insignificant rastre de pecat, o que és immaculada. Ressò i prolongació de les paraules de l'arcàngel fou la definició del dogma de la I. per Pius IX. En l'Anunciació es manifestà el llaç entre les dues prerrogatives principals de Maria: és Immaculada perquè havia de ser Mare de Déu, i Déu l'escollí per Mare del Verb perquè era Immaculada. Tota bellesa i bondat vénen de Déu, i on més es reflecteixen és en Maria; on més podem contemplar-les és en la Puríssima Concepció. V, 35s.

Els artistes cristians la interpreten amb la figura de la donzella que esclafa el dragó infernal. La representació no pot ser més teològica, i l'Església l'adopta en la litúrgia. En el Protoevangeli veiem que l'imperi del mal serà destruït per la intercessió d'una dona, així com una dona havia introduït el pecat. V, 38s.

La contemplació d'aquest misteri ens eleva als més inefables atributs divins i a l'origen del nostre llinatge. La I. C. de M. és un compendi de tota la religió cristiana, el llaç que uneix la divinitat amb la humanitat, la «transició» de Déu a l'home. La saviesa i la justícia de Déu no podien lligar amb la ignorància i la corrupció de l'home. Per això Déu aplicà a Maria els mèrits de la Redempció i la preservà de tota culpa. Així oferí a la Justícia i a la Puresa infinites un lloc digne per a encarnar-se. «In sole posuit tabernaculum suum.» V, 41s.

La definició del dogma de la I. C. de M. produí unes manifestacions d'alegria popular molt semblants a les de la definició de la seva maternitat divina al Concili d'Efes en temps antic. V, 46s.

La invocació i la celebració d'aquest misteri, en el qual resplendeixen la puresa i l'amor, encenen en el cor dels cristians la caritat més ardent, protegeixen la fe del poble i obtenen la unió de totes les classes. V, 47s.

Per commemorar el cinquantè aniversari de la proclamació del dogma de la I. C. de M., el bisbe Torras convida els diocesans a restablir

els costums piadosos de posar la imatge de Maria en un lloc eminent de la llar i pels carrers, a resar el rosari en família i a d'altres pràctiques piadoses. V, 95ss.

Quan Luter va combatre el culte a la Mare Déu, va augmentar la devoció del món catòlic a la I. C. de M., fins que Pius IX proclamà dogma de fe aquest misteri. V, 404-405.

Aquest dogma és una lliçó d'humilitat. Ens fa conèixer que per nosaltres mateixos no ens podem desfer de l'esclavitud del pecat. Ens fa veure que la força més gran del catolicisme contra l'orgull de l'heretgia es troba en una Dona. V, 405-406.

És simbolitzada pel núvol que va veure Elies al cim del Carmel. Com aquell núvol envià una pluja benèfica a la terra, així la devoció a la I. C. de M. envia al món la pluja de la gràcia que fecunda el jardí de la virginitat cristiana. VII, 127.

Maria, en el misteri de la seva I. C., és la protectora de la joventut. En el cinquantè aniversari de la proclamació del dogma, s'encarrega la celebració d'actes especials en els col·legis i associacions de joves. VII, 129s.

El jovent s'ha d'enamorar. L'amor a Maria Immaculada ennobleix i purifica els seus afectes. La devoció a la Immaculada és la dimensió afectiva de la pietat cristiana. Lliga fàcilment amb la forma cavalleresca, com es veu en alguns episodis de la vida de sant Ignasi de Loiola. Per això és oportú el Congrés Hispano-Americà de les Congregacions Marianes, torneig de poesia, filosofia i eloqüència en honor de la Verge Maria. Són dignes d'elogi els joves que hi participen. Qui s'acull a la influència celestial de Maria conserva l'eterna joventut. VII, 136-138.

Amb motiu de l'encíclica de Pius X sobre el cinquantenari de la proclamació del dogma de la I. C. de M., es recomana als sacerdots diocesans que intensifiquin llur devoció a Maria per tal d'infondre-la a tots els fidels. Es ponderen les gràcies espirituals del jubileu i s'exhorta a aprofitar-se'n. Cal explicar-les als fidels. VII, 142-144.

La resplendor del culte a la I. C. de M. purificarà els costums i elevarà els cors, donarà grandesa espiritual a la societat. VII, 157s.

Instruccions per celebrar dignament al bisbat de Vic el cinquantenari de la definició del dogma. VII, 159s.

La festa de la I. C. ens recorda una gran calamitat i una gran felicitat: el pecat i la redempció. Maria és el rebrot de l'arbre socarrat pel llamp. Puríssima, agradable a Déu sense retop, mereixia ser portadora i mitjancera de la gràcia: «christifera». VIII, 402s.

Vide MARIA, CATALUNYA.

«IMMORTALE DEI». Encíclica de Lleó XIII, on la paraula «civitas» s'entén més pròpiament de regió o nacionalitat organitzada, que no pas d'Estat o regne. I, 338.

S'hi defensa l'autonomia municipal. I, 342s.

IMMORTALITAT. És un instint humà universal. La seva desaparició és un cas de brutalitat. No la neguen ni els incrèduls, els quals, si més no, en presenten faules i succedanis doctes. Però tot això és vagarós i confús. Necessitem un mestre que l'expliqui: Crist, que fundà l'Església. V, 197.

Només la que ens ve de la gràcia de Déu és real i digna de l'home. Tota altra i. de glòria en aquest món és fantàstica i il·lusòria. La i. real i benaurada s'obté en la lluita entre el bé i el mal. V, 547s.

Només la i. satisfà l'home. Aquest la cerca sempre. Per això no pot ascontentar-se amb les riqueses ni amb cap valor creat. Tot passa. L'home és més que el món. Només pot trobar la i. en el do de Déu. V, 566.

La creença en la i. és l'únic consol de la vida. VI, 442.

Vide MORT.

IMMORTALITAT DE L'ÀNIMA. La majoria de filòsofs l'han admesa. La seva negació es deu a una força adversa a l'home (Ll. Vives). I, 644.

Es prova per les seves operacions, independents de la matèria (Ll. Vives). I, 644.

IMMUTABILITAT DE DÉU. Sant Jaume i Plató coincideixen a afirmar-la (Ll. Vives). I, 642.

IMPERIALISME. El domini d'un poble damunt d'altres és un fet constant. No és l'ideal cristià, que vol que cada poble tingui llibertat sota el Crist. Però cada poble ha de fer-se'n digne tenint vida pròpia veritable. I, 714.

IMPERI ROMÀ. Hi tenien molta confiança el Papa sant Gregori el Gran i sant Ambròs, tot i que el primer fou el precursor de la nova era. Creien que perduraria. II, 103, 112.

En l'I. R., Constantí, provincià de les Gàl·lies, representà l'esperit regionalista i Majenci, cortesà de Roma, l'unitarista. II, 106.

Amb Constantí i santa Elena, a més del cristianisme, triomfà a Roma el regionalisme contra el civilisme o l'imperi absolut de la llei civil i els privilegis de la capital. II, 197s.

En l'ordre material, fou una preparació per a l'establiment de l'imperi espiritual i definitiu de l'Església. Per això Roma és la ciutat eterna. III, 685.

Ja fet cristià, enyorava la dignitat pontifícia i volia governar l'Església. V, 102.

IMPERI SACRE ROMÀ. L'Església vol la restauració del gran Imperi Sacre Romà, amiga que és de les grans unitats civilitzadores, mentre no ofeguin la vida pròpia de cada país. I, 318s.

IMPIETAT. Les legislacions gentils castigaven la i. i l'ateisme. La legislació maçònico-liberal proclama la i. i en fa un ideal. I, 82.

Per a contrarestar els efectes de la i., cal l'estudi seriós; però cal, sobretot, l'afirmació ardent, absoluta i generosa dels màrtirs. III, 554s.

Vide MAÇONERIA.

IMPRESSIONISME ARTÍSTIC. És senyal de decadència racional. Converteix en fi allò que només és mitjà. L'home ha de servir-se de les excitacions dels sentits (imaginació, etc.) per fer treballar la intel·ligència. L'i. ho fa al revés. II, 241.

Amb formes incompletes, inacabades, vol produir l'emoció estètica. Poden fer-ho els grans mestres. Pot fer-se per als iniciats, però no per a tothom. És com la utopia dels qui volen inventar un sistema de ser savi sense estudiar. II, 286ss.

Vide SUBJECTIVISME ARTÍSTIC.

IMPURESA. L'home essent imatge de Déu, li fa una injúria quan cau en la i. IV, 209.

L'impur cerca el plaer i troba l'amargor, la tristesa i la inquietud. IV, 209.

La i. fa que els joves siguin com flors passades i que els adults —i, sobretot, els vells— esdevinguin fastigosos, menyspreables, indignes del respecte dels altres. IV, 209.

És fastigosa. Les persones de seny en fugen. El pare de família no vol la companyia d'un escandalós per als seus fills. És la macadura del llinatge humà. Crist ens mostrà com l'avorria en néixer d'una verge i ser mantingut per un pare virginal. Tingué predilecció envers sant Joan. Es

comunica amb les ànimes castes. IV, 388s.

Són molts els qui avui viuen enfangats en la i. i fan vida animal, esclaus dels vicis de la carn. VI, 36s.

És un escarni a l'honestedat dels catòlics —i fins de tots els ciutadans honestos— «El ball de la puresa» que s'intentà organitzar a Manresa. La impuresa destrueix la civilització dels pobles. Fins els protestants i molts racionalistes ho admeten. Arruïna també la vida de les famílies i la salut de les persones. És causa de decadència, com ensenya la història. VI, 443ss.

Vide LUXÚRIA.

INCREDULITAT. Vide IRRELIGIÓ.

INDEPENDÈNCIA. La i. absoluta és el nihilisme. Res no pot viure sense observar les lleis de la vida. II, 251.

ÍNDIA. I, 318, 335.

Vide BUDISME.

ÍNDIA ORIENTAL. I, 357.

INDÍBIL. I, 357. II, 113.

INDIFERÈNCIA. El cristià, i més el religiós, han de ser indiferents a tot. Això dóna llibertat d'esperit per servir Déu per damunt de les coses creades. L'home és esclau d'allò que cobeja. Només hi ha una esclavitud digna: ser esclaus de Déu. IX, 463.

INDIFERENTISME. Vide SUBJECTIVISME ARTÍSTIC.

INDIFERENTISME RELIGIÓS. Creure que l'home es pot salvar amb qualsevol religió o creença és absurd. En Déu hi ha la veritat, per això no compleix la seva llei qui creu falsedat en Déu. (R. Llull). I, 459.

INDIVIDUALISME. Ve de no creure que hi ha un principi racional idèntic en tots els homes. Afirma el dret a la varietat sense límits i a l'extravagància. Prové de l'escepticisme que no veu una veritat segura. II, 99s.

INDIVIDUALISME ARTÍSTIC. És inadmissible l'i. a. d'uns quants particulars. L'art és un element de la vida humana, una delectació pura i educadora, destinada a tothom. II, 358.

INDULGÈNCIES. Totes les i. i perdons vénen dels mèrits de la sang de Crist i de la potestat de les claus. Són una forma de pagar el deute basada en la misericòrdia. VIII, 246s.

INDÚSTRIA. Té relació amb la propietat agrícola. Les famílies pairals de propietaris li donen els membres sobrants, i munten i. relacionades amb l'agricultura. II, 61s.

La més sòlida i permanent és la que es funda al país i es relaciona amb la seva agricultura. II, 61s.

La seva prosperitat i l'equilibri entre patrons i obrers demana que aquests tinguin l'autoritat natural d'aquells d'una manera local i regionalista, que casi el treballador amb la fàbrica, tal com en l'Edat Mitjana es casava amb la terra. II, 62s.

És una associació entre capital i treball, membres d'un cos. L'interès veritable és que s'avinguin, no que lluitin, com els membres del cos físic. Les crisis que porta el creixement de tot cos han de resoldre's amb seny i prudència. Passats els abrandaments de la passió (cobdícia o enveja), les coses s'entenen i els qui ho han d'enraonar són els mateixos capitalistes i obrers, amb acords mutus. Són els qui més hi entenen. En aquest terreny, per l'instint de posseir, molt fort, els conflictes són fàcils. Aquests casos han de ser jutjats i resolts pels mateixos homes de la i., mentre no siguin part en el cas concret que es discuteix. Ser judicats per homes de la mateixa llei és un principi molt antic que sempre tindrà vigència. IV, 698s.

Les necessitats noves de la i. i el seu creixement modern no permeten als capitalistes de passar per alt l'antic principi d'escoltar les parts

interessades en la producció (els obrers), pactar amb ells de mutu acord la participació en la producció i demanar la resolució dels conflictes a representants d'ambdues parts. IV, 700.

Ha de regir-se per un esperit, que no pot ser el del màxim guany o de la màxima producció, sinó el de la missió social de la riquesa. Hi ha ordre jeràrquic en la societat; però totes les funcions existeixen pel bé del tot. Passa com amb els cossos vius. La sang no es pot quedar a les venes: s'ha de distribuir als altres òrgans. Així passa amb el capital i els guanys de la i. És fruit de l'esperit evangèlic que això s'hagi vist clar en els nostres temps. Quan es vol obtenir prescindint de Déu i de l'Evangeli, la societat es trastorna; però els grans trastorns serveixen sovint per fer entrar en raó les societats. La jerarquia social, necessària sempre, qualsevol que sigui la forma que presenta, s'endureix i es fa inhumana, quan la influència evangèlica es debilita. III, 279-284.

Vide CAPITAL I TREBALL.

INDÚSTRIA I COMERÇ. Allò que falta a un país ho produeix un altre, ço que origina un moviment ordenat, unit, una unitat mercantil del món, que és un dels aspectes de la vida de l'univers. II, 579, 615s.

INDUSTRIALS. Vide AMO, PROPIETARIS, PATERNALISME, CAPITALISTES, CLASSES DIRIGENTS.

INFAL·LIBILITAT. La humanitat posseeix una certa i. en la creença i en la conducta, si es guia per Déu, que ha posat l'Església i els seus òrgans en el món per fer-li llum. I, 167.

La i. de l'Església ve de l'assistència de l'Esperit Sant (Eiximenis). I, 546.

Rocabertí demostra la i. pontifícia (fora del Concili i de l'acceptació de l'Església) al·legant la tradició dels autors, dels sants pares i de les escoles, les promeses de Crist i fins el mateix recurs dels bisbes gal·licans a Innocenci X quan li demanaren una declaració dogmàtica sobre Janseni. La prova també amb el fet que les Esglésies antigues (entre elles Tarragona) recorreguessin al Papa, com igualment hi acudien els reis, els emperadors i àdhuc els heretges. II, 142.

Segons Rocabertí, el Papa Honori no caigué en l'heretgia monoteleta. Que el seu nom figuri entre els condemnats pels concilis es deu a falsificacions d'actes per part dels heretges orientals, inclinats a la falsificació. Seria contra el costum de l'Església judicar un Papa. Honori, en els seus escrits, combat l'heretgia monoteleta. La manca d'oposició als heretges s'explicaria per raons d'oportunitat. II, 146s.

Rocabertí defensa el papa Joan XXII dels qui l'acusaven d'haver-se equivocat sobre la pobresa evangèlica. II, 148.

Totes les universitats i col·legis d'Espanya s'adheriren a l'obra de Rocabertí contra el gal·licanisme. Li donaren judicis favorables, amb què mostraren la seva opinió favorable a la i. pontifícia. Això demostra que la clerecia d'Espanya no estava contaminada de gal·licanisme com a França. II, 150ss.

Vide PAPA, FE.

INFANTESA. Els infants se salven sense mèrits personals, sols per la gràcia de Crist (Eiximenis). I, 549.

L'home, en la primera i., ja dóna mostra dels seus instints desordenats: mossega el pit matern abans de saber agrair la llet que mama (sant Agustí), té ira, gola i enveja. Ve del pecat d'Adam. IV, 177s.

L'Església reconeix una especial eficàcia en l'oració dels infants. Cal que preguin a Maria pel triomf de

l'escola cristiana a Espanya. VI, 170s.

Jesús posa com a model del cristià la vida innocent dels i. VI, 172.

Vide INNOCÈNCIA.

INFANTESA DE CRIST. Eiximenis, com, en general, els autors medievals, ens delecta narrant detalls de la i. de C. I, 558s.

INFANTESA ESPIRITUAL. És el secret de la saviesa evangèlica, condició d'entrada al cel, per la llibertat d'esperit que comporta en el seguiment de la veritat. V, 295.

INFERMERA. Vide MARIA.

INFERN. La creació de l'i. s'explica per l'amor de Déu a les criatures racionals i lliures. Sense l'i., serien molts més els qui anirien pels camins del mal i no s'esforçarien a practicar el bé. V, 540s.

El Creador ha posat l'i. com a contrapès del plaer desordenat, perquè és l'únic que pot contrarestar-lo. Només el foc de l'i. pot vèncer el foc de la concupiscència. Fins és un dogma de la religió natural. Totes les religions l'admeten. Crist en parla clarament. S'hi pateix la pena de dany (separació de Déu) i la de sentit en totes les potències. Procedeix de l'amor de Déu i pot contribuir a salvar-nos. No comprenem la gravetat de l'ofensa a Déu i no ens podem fer prou càrrec que hagi de ser castigada així. El sofriment per una pèrdua és a proporció de la importància del que s'ha perdut. Els sants han pensat molt en l'i. VIII, 57-59.

Amb la paràbola de Llàtzer se'ns ensenya que a l'altre món hi ha dues vides, que són eternes, la del cel i la de l'i. VIII, 71s.

La veritat d'aquest dogma misericordiosament terrible consta per la sagrada Escriptura. També en parlen els poetes gentils i l'afirma la raó natural. Si el Creador ha posat lleis, mereix càstig el qui les trenca. Les penes de l'i. són eternes per la malícia quasi infinita del pecat. Són de dany (privació de veure Déu) i de sentit. Lloc de justícia, l'i. també és lloc de misericòrdia: les culpes no són castigades com mereixerien i el temor que causa evita que molts hi caiguin. Per això els sants meditaven sobre l'i. Si hem pecat greument, ni que sigui un sol cop, l'hem merescut. No hi som per la misericòrdia de Déu. VIII, 196s.

Si Déu és jutge, hi ha d'haver càstig i lloc on es compleixi. El remordiment de la consciència ho insinua. L'i. fins és un dogma de la religió natural. L'Evangeli parla de l'i. i de les seves penes. És útil, ens manté en el compliment de les nostres obligacions. A l'i. s'hi tira un mateix per la seva voluntat desordenada. VIII, 236s.

La humanitat ha de tenir una situació definitiva. L'i. és el lloc on es catiguen les culpes. L'Escriptura prova la seva existència. No n'ha tornat ningú? Les aparicions supersticioses suposen les veritables. Meditem sobre l'i.: hi baixem vius per no haver-hi de baixar morts. En l'i. cal considerar la pena de sentit, la separació de Déu i l'eternitat. Déu no és bàrbar, perquè l'i. se'l fa el mateix home amb la seva voluntat obstinada. L'i. és l'amor etern de Déu eternament rebutjat. El càstig hi és inferior a la culpa i la consideració de les seves penes aparta de caure-hi. IX, 71-73.

Vide PARÀBOLES.

INFINIT. Tots hi aspirem. Si neguem el catolicisme, hi anem per la seva ombra, el panteisme. II, 259ss.

La manifestació de l'i. en el món es fa per la metafísica i l'art després de la revelació. Però l'art té més força sobre l'esperit de la gent en general. II, 262.

La set d'infinit que sent l'home és

demostrada per l'afany d'assistir a una funció teatral, per Dante que recorre les tres esferes cercant el consol de l'ànima, per Childe-Harold (heroi de Byron), que vol sadollar-se, fart de plaers, recorrent el món, pels col·leccionistes d'objectes artístics que es gasten fortunes colossals. II, 261s.

És el més positiu i real dels éssers. Brilla i es reflecteix en tots els altres. Per això tot es mou dins una atmosfera de misteri. Tots els grans talents se n'adonen i perceben la bellesa. L'artista sap fer-ne adonar als altres. Per això, de vegades, àdhuc els més cristians (Dante) sembla que divinitzin les criatures. Saben veure la influència de l'Infinit en l'univers, la relació del Creador amb les criatures. II, 264s.

És condició per a entendre el finit. Aquest s'esvaeix quan neguem aquell, com la llum fora de l'aire. II, 266.

Atreu l'esperit dels homes, àdhuc dels positivistes. Els esperona a cercar l'ideal i la bellesa. Però l'ideal sols el dóna Crist. II, 269ss.

Tothom el cerca i hi tendeix: místics, artistes, filòsofs. En l'ordre natural i en el sobrenatural, Jesús va venir a satisfer aquesta set. II, 271.

En les regions de l'Infinit es troba i s'ajunta tot: poesia, teologia, filosofia. Tots vénen de Déu. II, 275-276.

És acte pur, simplicíssim, que inclou una varietat summa. II, 277.

A la terra sols podem acontentarnos amb un reflex de l'I.: no el podem posseir enterament. II, 277s.

El camí natural per arribar-hi en aquest món és l'art; el camí sobrenatural és la mística. Com que les grans altures fan rodar el cap, molts dels qui segueixen aquests camins s'extravien i paren boigs. II, 278.

L'I., tant en la bellesa com en la veritat, només el podem assolir mitjançant certes determinacions o lleis. Altrament causa vertigen. L'I., en si mateix i totalment, és inassequible per a l'home. L'I. no té límits, però en té la nostra comprensió de l'I. II, 281s.

L'assolim per mitjà de la revelació. Aquesta és la llei de la vida de l'I. en nosaltres (Goethe). II, 282.

És simplicíssim, indeterminat, no té parts. Però, tanmateix, ha de concretar-se: té forma. És la revelació cristiana. l'Home-Déu. II, 283s.

La set de l'I. mou l'artista a trobar la bellesa. Però cal que hi arribi emmarcat per la revelació, el magisteri de la naturalesa i la llei moral que concreten l'I. per a l'home. II, 292s.

En l'I. es troba el grau suprem de bellesa. Qui s'uneixi a l'I., fruirà de la màxima bellesa. De l'I. reben la seva bellesa tots els altres éssers. Els homes viadors no poden unir-s'hi en les condicions de la vida present. II, 341.

Trobar l'I. d'amor i de bellesa és el mòbil de tots els moviments, lluites i activitats humanes. II, 341s.

No cap dintre l'home. En l'ordre artístic, tant com en el religiós i el de la natura física, la visió de l'I. fa rodar el cap. Israel tenia por de morir, si veia Déu. II, 471.

Es reflecteix en totes les coses, àdhuc en les misèries. Per això el cristianisme que porta a l'I. fa possible l'existència d'un ideal, que entusiasma, fins i tot en els vells. III, 707.

En l'home hi ha una aspiració a l'I., a una dilatació d'intel·ligència i d'amor. Encara que molts homes portin vida animal, es tracta de moments i d'excepcions. La tendència general existeix i en són prova les explosions socialistes i anarquistes. L'home es creu una mena de rei cri-

dat a una dignitat i una felicitat molt altes, i es rebel·la a la subjecció i a la limitació. És com un que espera l'herència i no sap d'on li ha de venir. Com Nicodem, sent un vent que no sap d'on ve. Les sectes i les escoles pretenen indicar la direcció d'aquest vent, però sols la mostra el Crist. IV, 755s.

INGRATITUD. Crist es queixa de la nostra i. amb la imatge de la vinya de què parla Isaïes. No hem correspost a la seva gran misericòrdia. VIII, 368s.

Vide DÉU.

INIQUITAT. És un misteri. En els pobles no cristians no s'hi produeixen els esclats d'odi antireligiós que veiem a Europa. El cristianisme destrueix la superstició, i aleshores l'esperit anticristià es desboca pels camins de l'odi i la negació. V, 151s.

INJUSTÍCIA. No queda justificada una i. al·legant que el qui la fa ha donat a l'injuriat més del que li ha pres. II, 165.

INNOCENCI III. I, 389, 401ss, 688.

INNOCENCI X. II, 143.

INNOCENCI XI. II, 124, 141ss. III, 741.

INNOCENCI XII. II, 139.

INNOCÈNCIA. Quan sofreix l'innocent pel culpable voluntàriament, es realitza una imitació de Jesucrist. L'innocent és invulnerable i immortal. Quan el torturen i el persegueixen, prega pels enemics. La i. i el sacrifici sempre salvaran el món perdut pels pecats. IV, 89.

Si aprèn les idees de la fe durant la infantesa (les oracions, el catecisme, etc.), l'home, en plena edat adulta, pot tornar a la i. dels primers anys, sobretot en el trànsit de la mort. Es desfà de convencionalismes i vanitats i contempla la veritat nua. Compleix allò de fer-se infant per entrar al Regne del cel. En el món no manca qui sap tenir aquesta i. àdhuc en el segle xx. És una i. que consisteix a estar en pau amb Déu. Pot ser primitiva o restaurada. Els Exercicis de sant Ignasi ensenyen el camí que hi porta. IV, 650s.

És sempre molt atraient. La de Jesús dóna eficàcia infinita al seu sacrifici. Déu, a vegades, per amor als innocents perdona els culpables. VI, 91.

Les persecucions més grans del món han estat contra els innocents. Perquè era innocent, Jesús fou perseguit. VIII, 43.

Vide ANYELL DE DÉU, RIQUESA, PROVIDÈNCIA, PASSIÓ.

INQUISICIÓ. El tribunal de la I. encarregat als frares predicadors per inquirir heretges (jutjar idees) es fonamentava en un principi ben humà i racional: la veritat és una. La garantia jurídica concedida a les dues parts evitava lluites i plets sagnants. Era un element civilitzador, ja que proclamava la veritat, reina del llinatge humà. I, 376s.

La I. catalana fou obtinguda del Papa pel rei Jaume I a consell i instàncies de sant Ramon de Penyafort. De procediment suavíssim i molt més humà i racional que els moderns tribunals militars que actuen contra els comunistes i els anarquistes, sectes idèntiques als heretges contra els quals s'establí la I. Finalitat del procediment: «Ut vita hominum corrigatur». En cas dubtós no es podia dictar sentència. No era suficient un sol testimoni contra un fet herètic. Calia proveir els heretges de tot el que fos necessari per a la vida. Calia consolar-los i induir-los a penitència «per viros religiosos». I, 391.

El regalisme espanyol volgué reduir la seva jurisdicció. II, 135s.

Vide DOMINICS.

INSPIRACIÓ. És la fecundació intel·lectual de l'artista que li fa «trobar»

l'obra. Hi ha un element inexplicable: la influència del món espiritual. II, 293-296.

Necessita l'amor com a estímul i l'atmosfera de la noció intel·lectual. «Qui no estima no coneix Déu», i Déu infon la inspiració. II, 299.

És il·legislable, espontània, distinta del procediment d'execució. És do de Déu. Així s'explica que un poeta inepte un dia produeixi una obra inspirada. Hi ha poetes (Aribau) que sols han produït una poesia de valor. II, 304.

Fa que l'obra artística sigui superior a l'habilitat i als coneixements de l'artista, irreproduïble i inexplicable per l'artista. II, 305s.

Segons Wagner, ve de l'home mateix; segons Plató, del cel; segons Taine, de la naturalesa. Entre tots tres diuen tota la veritat. II, 313s, 318.

Ha de precedir-la el recolliment, un estat preparatori que predisposi l'home a sentir les altes tendències. Cal anar-se'n de la ciutat i entrar en el silenci del bosc, on se sentirà la melodia elevadora, car és allí on les facultats es fan més sensibles (Wagner). II, 320s.

Amb el recolliment es facilita, perquè llavors la llum de Déu que la fa possible brilla més i res no la destorba. Cal fer-se cec i sord per tal de percebre-la. II, 322s.

És veure el sentit diví de les coses: la veritat genuïna —molt general i molt particular. II, 469.

És necessària per a interpretar la bellesa i la veritat. També hi entra el sentiment, no el sentimentalisme. II, 469.

S'assembla a la profecia. Ambdues endevinen —interpreten— el que no tenen al davant. Però la profecia ho fa sobrenaturalment. II, 468.

La i. artística és la màxima activitat espiritual. Hi intervenen la memòria, la intel·ligència, la imaginació i el sentiment, bé que cap d'aquestes facultats no pugui explicar-la isoladament. L'artista mateix no sabria fer l'anàlisi de la i. II, 470.

És una visió. Pressuposa la contemplació. Els artistes, abans d'arribar a la i., primer contemplen els espectacles naturals i humans: tempestes, muntanyes, conflictes psicològics. II, 473.

Hi ha artistes que han estat inspirats una sola vegada. II, 472s.

És més completament humana que la ciència. Té lloc en totes les disciplines i arts. II, 472.

És la visió de la veritat que s'imposa a tot altre raonament i que fa gaudir intensament. II, 472.

En l'esperit, l'avenç més gran l'home se'l troba sense saber com. No li ve amb procediments lògics, sinó contemplant. Li ve de fora. II, 473.

S'assembla a la fe sobrenatural: per l'objecte i per procedir mitjançant la contemplació. II, 473s.

És una il·lustració que rep el poeta, que el commou i no sap com explicar-la. Li ve de Déu. IV, 144.

El cristià, i principalment el religiós, té i. divines. Déu li parla amb la veu interior de la consciència, amb sermons, consells d'amics, lectures espirituals i meditacions. També amb consolacions i proves. Cal correspondre a les i. de Déu. IX, 404-406.

Vide ENTUSIASME, VERB DEL COR, VERB MENTAL, COMPOSICIÓ, ENGENDRAMENT.

INSTINTS. L'i. de posseir és natural en l'home, que no en té prou de les idees per a obrar, ni de l'esperit per a existir. Sense aquest i. decauria tota activitat: la indústria, el comerç, etc. No fóra suficient la idea del deure o la necessitat de treba-

llar. Cal l'estímul de la voluntat. «Sólo Dios basta». És cert. Però en el sentit que l'home es val de tots els elements que Déu li dóna. II, 510s.

L'home no fóra complet sense els i. naturals. Per actuar no en té prou de les idees, ni tan sols d'un enteniment privilegiat. Els i. neixen de la naturalesa humana. Són forts, perquè cal una activitat forta i sostinguda. II, 511s.

L'i. de posseir neix de l'i. de conservació i és com una forma nova d'aquest. L'home, per subsistir en la vida, ha de menester riqueses materials, i per això tendeix a posseir-ne. II, 512s.

L'i. de posseir és connatural a l'home. El trobem en l'infant que vol agafar allò que el rodeja, que es baralla amb el seu germà per prendre-li quelcom; i també en els adults que es disputen una propietat, o en els pobles que arriben a declarar-se la guerra per la possessió d'uns territoris o uns mercats. II, 512.

Els i. en l'home tenen una finalitat (conservació de l'individu i del llinatge). Són forces naturals que han d'anar dirigides per la raó. Altrament, són destructores. II, 528s, 593s.

Són instruments executors de l'activitat humana, a la qual ha de donar direcció la raó. Són els cavalls que tiren el carro i que necessiten un carreter que els governi. II, 572s.

Contra els qui prediquen que no s'ha de reprimir l'expansió dels i. humans, és recomanable de llegir «La febre d'or» de Narcís Oller. Gil Foix és un exemple que ens ensenya cap on porta aquesta expansió, quan la raó no la controla. II, 31.

El que només es guia pels i., contaria la naturalesa en lloc de seguir-la. Perquè és natural que la intel·ligència, informada de la veritat i la justícia, presideixi l'activitat de l'home. Només els animals tenen l'i. com a guia. II, 32.

A cada i. humà correspon una llei; així, la llei del matrimoni, la llei de la propietat; en darrer terme, la llei de la fe, que és la llei que regula l'i. de la creença. V, 306s.

Vide FACULTATS.

INSTITUCIONS. No cal enderrocar-les, sinó reformar-les, conservant-ne l'esperit i adaptant-les a les necessitats noves. I, 673.

Les i. polítiques no són immòbils i eternes. Cal veure on van i d'on vénen, i no entestar-se en el present. II, 112.

INSTITUT BÍBLIC. És regit per jesuïtes. No té autoritat canònica en la interpretació de la Bília; però, per encàrrec de l'Església, l'estudia, l'explica i la defensa. VI, 261.

INTEGRISME. És impossible fora de les regions dogmàtiques i celestials. II, 102.

INTEL·LECTUALS. Molts i. ensuperbits desconeixen les regions serenes de l'alta i veritable poesia i la confonen amb les excitacions dels sentits. II, 175s.

Són vanitosos, volen trobar per ells mateixos la veritat, l'explicació de l'univers. Només en tenim la fórmula per la fe. Ens és útil, però no la podem entendre. Sols Déu ho pot. Ja Crist digué: «No vulgueu que us diguin mestres». V, 174s.

Volen ser mestres del món. No s'entenen ells amb ells. Només s'imposen alguns per torn de moda. Han refusat Déu, font de vida, que en dóna la fórmula amb la fe. Només així es troba la unitat. V, 177.

Molts i. modernistes reconeixen el misteri en la vida humana. Però prediquen misteris pessimistes, que causen desesperació, en lloc de consolar, com els misteris cristians. V, 183.

No arriben a poder donar la vida per la veritat, com els màrtirs. No tenen fixesa en les conviccions. S'entusiasmen per un ideal, però tenen caigudes lamentables. V, 189.

Hi ha i. que, per orgull, es neguen a orientar-se amb la llum de la veritat que ve de Déu, confonen el bé i el mal i arriben a caure en aberracions que fins el sentit comú de la gent senzilla sol evitar. Fan l'apologia de la blasfèmia i l'obscenitat. Són com el cec de l'Evangeli, que veia els homes com arbres que caminaven. No exalcen la força i la grandesa espiritual —desviada i capaç de rectificació— que hi pot haver en els grans criminals, sinó les misèries més baixes i degradants de l'home. No tracten de naturaleses riques, sinó flaques; no dels fruits aspres de la muntanya, sinó de la lepra ciutadana. V, 496.

Vide ESPIRITUALISME.

INTEL·LIGÈNCIA. Ha de regir tot l'home (Ausiàs March). I, 592.

Guia l'home, però no sense dificultat (Ausiàs March). I, 592s.

No s'atrofia amb l'ús. I, 596s.

Ha de governar el sentiment i la imaginació en l'obra artística, altrament aquesta sortiria desequilibrada. II, 241.

La i. divina ha creat el món. Per això identifiquem la llum (intel·ligència) amb la vida (existència). IX, 193.

És la potència directora i més noble, però no l'única. Hi ha també el sentiment i la imaginació, de gran força difusora. Sense això, la i. fóra estèril i la voluntat poc forta. Però cap d'aquestes forces, ni el seu conjunt, no pot trobar la fórmula o el secret de l'equilibri humà. Cal Déu. L'orientació de la vida no ve del drama, ni de la novel·la, ni de la filosofia, sinó de la paraula de Déu. V, 177.

INTERCESSIÓ DELS SANTS. Vide GRÀCIA.

INTERÈS MATERIAL. És respectable quan s'enllaça amb la defensa de la pàtria i la família. V, 389.

INTERNACIONALISME. L'i. cristià, o fraternitat universal, fou indirectament afavorit, a desgrat d'exageracions i errors, pel Renaixement, que matà l'antic regionalisme de formes poc dúctils i flexibles. I, 632.

L'i. modern demana el regionalisme. L'amor a tots els homes ha de ser extensió de l'amor a la família i a la regió. I, 632s.

L'i. cristià, fomentat per la caritat, no mata el patriotisme (Ll. Vives). I, 656.

Vol fer una sola persona jurídica de tota la humanitat. És molt posat en raó, bé que ho intenti heràticament, prescindint del Cap de la humanitat, Crist, del qual únicament brolla el corrent vital, la caritat, que s'escampa pels diferents membres i fa possible la unió en conservar la personalitat i la independència de cada nació. IV, 470.

L'únic i. autèntic i veritable de la solidaritat humana va néixer al Cenacle de Jerusalem, amb la promulgació de l'Església. IX, 142s.

És una aspiració del cristianisme i de tota persona i societat realment civilitzada. Els organismes internacionals, una societat de les nacions, podrien reduir molt les guerres i ser un gran instrument de pau. La intervenció de Benet XV en la seva primera encíclica, la seva crida als bel·ligerants a fer la pau, respon a aquesta aspiració. La institució del Papat és la més adequada per a aquesta funció internacional. Lamentablement la seva crida ha estat desoïda. VI 362-364.

Les guerres vénen per conflictes d'interessos materials, però la pau ha de venir d'un principi espiritual, d'una llei superior que obliga els Es-

tats i no sols els individus. Aquesta llei superior que lliga tots els homes i totes les societats en una sola família només pot néixer de Déu i és la que pot imposar la pau. En l'ordre jurídic, per als catòlics, el Papa n'és el portaveu i és el qui en el món la representa davant més gent i amb més autoritat moral. El sentiment de pàtria, els drets de l'Estat, l'estatisme, no poden desvirtuar aquesta llei superior que uneix tots els homes i en fa una sola família. No tothom obeeix el Papa i hi ha moltes nacions no catòliques. Però el Papat es conegut arreu del món com un organisme internacional i amb representació diplomàtica en moltíssims països. La seva jurisdicció espiritual sobre els catòlics de totes les nacions és reconeguda gairebé arreu del món. És un fet social, palpable i visible. L'acció espiritual del Papa defensa la llibertat de la consciència de l'home enfront de l'estatisme que es va apoderant de moltes nacions, i tanmateix és respectuós amb els Estats i estima la seva història i les seves glòries. I pel que fa als catòlics conscients i als ministres de l'Església, no es neguen a donar la sang quan la pàtria els necessita, i fins el Papa, en aquests casos, sacrifica les lleis canòniques que veden l'ús de les armes als clergues. L'Església no és enemiga de l'Estat. Però no adora l'ídol en què l'estatisme el vol convertir. L'estatisme es declara superior a tot: a la família, a la religió, a la pàtria i a la naturalesa. Quan li sembla bé, esquartera països i ètnies sense miraments. VI, 365ss.

Els i. que prediquen el socialisme i la revolució són massa estrets perquè hi càpiga tot el llinatge dels homes. Són dignes d'estudi, perquè obeeixen a un instint humà, però es desencaminen. No respecten la llei de llibertat, que és la llei natural millorada per l'Evangeli. Els Papes d'avui en diverses ocasions l'han recordada i fins pobles no cristians han reconegut que, en fer-ho, no traspassaven els límits del seu ministeri. El Papa és l'únic home internacional. No té fronteres i tothom pot reconèixer la seva neutralitat en casos de conflicte. La seva missió és respectar l'home. És l'òrgan més autoritzat del dret natural. Té relacions d'amor amb tots els pobles de la terra. És també l'home menys subjecte a interessos particulars o nacionalistes o a modes transitòries de pensament o de política; és capaç de conèixer la raó i la justícia d'un pagà o d'un heterodox. Té equitat d'afectes. No són així els caps de les nacions. VI, 371-377.

Difícilment una societat internacional que respongués a l'aspiració humanista de l'i. podria tenir poder coercitiu per obligar els Estats. Caldria, doncs, que tots els Estats reconeguessin en consciència la llei superior basada en Déu, és a dir, la llei natural, aplicada per un tribunal reconegut com a imparcial i independent, guiat només per l'interès general d'amor a l'home. El Papa és el qui reuneix més aquestes condicions de «filàntrop». Durant la guerra Europea (1914-1918) els Estats beligerants així ho han reconegut quan li han encomanat di verses gestions humanitàries. Benet XV ha dignificat el pacifisme, que sempre ha d'actuar amb sentit comú i ha de tenir en compte les circumstàncies especials i concretes de les diverses nacions. Tanmateix la pau ha de predicar-se i procurar-se sempre. No és un infantilisme utòpic predicar sempre la pau en temps de guerra. De mica en mica la veritat amara els cors i els penetra. També podia titllar-se d'irreal la

igualtat i la llibertat que predicava sant Pau en plena vigència de l'esclavitud. El fet és que donà fruit. Hem de creure que l'aspiració a l'i. i a la pau creixerà després de la guerra. La guerra crida la pau. VI, 377-380.

Vide UNIVERSALISME, UNITAT.

INTROSPECCIÓ. És difícil de realitzar-la. Els actes humans són múltiples i complexos. Cal una gran perspicàcia i uns dots notables de talent observador per tal de distingir els moviments, els estímuls i les passions que intervenen en les accions de l'home. El bé i el mal, els estímuls bons i els dolents, es barregen constantment. Destriar-los i jutjar-los és difícil. III, 727.

INVENCIÓ ARTÍSTICA. Vide COMPOSICIÓ.

INVENT. Molts i. i descobriments, tant artístics com científics, no són fruit dels procediments ordinaris. Bé que exigeixin una gran força intel·lectual en el descobridor, aquest els troba sense saber com, i sovint ni tan sols pot demostrar-los científicament i donar-ne una raó clara. II, 294.

INVESTIDURES. La controvèrsia de les i. ocupà sobretot Gregori VII, el qual sostingué els drets de l'Església en la provisió de càrrecs eclesiàstics, bo i traient-la del poder civil que corrompia l'Església i atemptava contra la llibertat de la consciència cristiana. Els regalistes i els gal·licans renovaren aquesta controvèrsia. II, 148s.

Vide DEMOCRÀCIA CRISTIANA.

«IOANNES III», arquebisbe de París. I, 484s.

IRA. És una passió personal. Hi intervé més el coneixement que en la concupiscència. Neix no sols davant un mal que se'ns fa personalment a nosaltres, sinó també quan es fa als parents i als amics, a les nostres afeccions. II, 541, 596, 600.

És l'instint que ens fa repel·lir la injúria o el mal que ens fa l'adversari. II, 541, 596.

El seu objecte és bo. Tant, que la manca d'i. comportaria un defecte en l'home. Té per objecte fer regnar la justícia. Crist s'aïrà contra els mercaders del temple i contra els fariseus. II, 543, 597, 601.

El temperament físic de l'home contribueix al seu desenrotllament. És la passió més hereditària. Hi ha famílies d'iracunds. II, 543, 597, 601.

Hi ha una certa noblesa en la i. Fins quan és injusta o desproporcionada, excessiva, causa admiració i té bellesa estètica, com ho proven les obres dels poetes. Sempre admira una gran força humana (espiritual o corporal), fins quan descarrila. A Déu i tot sembla que li agrada. Escollí Moisès i sant Pau, iracunds, per a grans missions. II, 543s.

El qui té aquesta passió en grau considerable, ni que sovint es desviï, demostra ser ànima fèrtil, és a dir, apte per a gans coses, bones o dolentes. Tot depèn de com es conreï el camp. La ira és la base dels grans caràcters. II, 544s, 597s.

Té dos elements: tristesa i desig de venjança. Quan falta el segon no hi ha i. Per això mor la i. quan l'ofensor mor, quan dóna satisfacció o es rendeix (la i. té certa noblesa). II, 545s, 596, 600.

Té dues desviacions: o perquè no hi ha veritable motiu de venjança, o perquè la que es vol infligir és excessiva. Són fàcils aquestes desviacions per les moltes contrarietats que trobem en nosaltres mateixos i en la societat en què vivim. L'home que es deixa dur de la i. no estarà bé enlloc. II, 546, 598, 601.

Crist vol que la frenem i que siguem pacífics («pax vobis»), per tal d'evitar els seus mals. II, 549.

La seva satisfacció, la venjança,

causa un plaer intens i exquisit. L'afany de satisfer-la és vehementíssim («set de venjança»). Ja la sola esperança de venjar-se és un lenitiu. II, 548, 599.

Causa una commoció física en el cos. Pot arribar a produir la mort. Pertorba la raó, encara que neixi d'un judici, perquè la commoció orgànica a què dóna lloc enfosqueix l'enteniment. Fa fer actes irracionals, com mossegar i picar de peus. Per això l'irat, si no vol precipitar-se, abans d'obrar, «ha de dormir-hi». Ocasiona intemperances verbals: crits, insults, revelació de secrets, etc. És una explosió que fa sortir del cor tot el que hi ha... i fins el que no hi ha. Produeix assassinats, suïcidis, plets i guerres, duels i cismes, tots els desordres humans. II, 548s, II, 599.

L'home irat vol imposar-se als altres, i no ho aconsegueix. En canvi, ho fa el mansuet, l'home d'i. regulada. II, 551, 599s.

El principal remei d'ordre natural contra la i. és deixar passar temps abans d'obrar (recitar l'abecedari). Així es dóna temps a la reflexió que disminuirà quasi sempre l'abrandament sobtat i irracional de la i. II, 550, 599.

És un remei contra la i. frenar la concupiscència i l'orgull. II, 550, 599.

El millor remei contra la i. és sobrenatural: la gràcia, que hem de demanar humilment a Déu. Les soles consideracions naturals poden quelcom, però no per a tothom: molts han de viure d'un treball material. La gràcia de la mansuetud Déu la dóna a tothom. II, 551.

Es diferencia de l'odi. Aquest vol el mal formal de l'enemic; la i., que es faci justícia. II, 598.

L'embriaguesa l'excita, però no l'embriaguesa total. L'irat discorre per executar la venjança. II, 600.

Hi ha una i. noble: la de Crist, quan el diable el tempta perquè l'adori; la d'Elies, quan mana degollar els falsos profetes. És un sentiment de justícia. Quan no s'excedeix és justa, i és viciós que falti. La i. no és l'odi; però hi porta quan s'excedeix, i fins pot arribar al crim i a la guerra. És un gran perill. Per això Jesús es presenta pacífic i humil de cor i predica l'Evangeli de la pau. Remeis: humilitat, amor al proïsme, la contemplació de Jesús durant la passió. VIII, 92-94.

A cada moment veiem episodis d'aquesta passió, a casa, pel carrer i dintre nosaltres mateixos. L'amor és la més suau i dolça de les passions, però quan algú el fereix, es transforma en i. i en odi. Fins altera l'aspecte i el funcionament del cos. De vegades, la i. és una passió noble: neix del zel per la justícia. En trobem exemples en Crist, en Elies, etc. Altres vegades es desvia i arriba a extrems irracionals, com al del duel per «rentar» l'honor ofès. Per això Déu prohibeix la venjança i ferse un mateix la justícia. El remei de la ira és pensar que, com a pecadors, no mereixem massa bon tracte. IX, 267-270.

IRENISME. Vide LLUITA.

IRIARTE. III, 457.

IRLANDA. I, 330.

La clerecia d'I. ha sostingut el patriotisme del país. I, 330.

La seva fe aglutina i fa consistent el patriotisme dels irlandesos. II, 14s.

El seu alliberador formulà el principi d'actuació del regionalisme: «Ni debilitat ni delicte». II, 107s.

IRRELIGIÓ. Durant el segle XVIII i principis del XIX hi hagué un gran moviment contra l'Església catòlica a Europa, una conspiració contra el Senyor i el seu Crist. Hom assenyalà

el termini dintre el qual havia de morir el cristianisme. Volien formar una religió declarant l'home independent i prescindint del Crist. Semblava que el segle XIX havia de ser l'últim de l'Església; però comença el XX essent encara presidit pel Crist i acceptant els homes la llei de l'Evangeli com la base de la civilització. IV, 580.

La i. del segle XVIII i del XIX, encara que no hagi destruït el cristianisme, ha produït una generació d'homes escèptics, pessimistes i irreligiosos. Són les conseqüències del pecat dels pares. Però l'Església (caràcter de les heretgies d'Occident) sofrí més per la persecució política que no pas per la contradicció científica, si bé la fe quedà molt afeblida i s'entronitzà el dubte. IV, 581.

ISABEL. Princesa, filla dels Reis Catòlics. IV, 57ss.

ISABEL CATÒLICA. IV, 57ss, 64.

ISABEL DE BORBÓ, Infanta d'Espanya. III, 298.

ISABEL D'HONGRIA (Sta.). VI, 122, 234. IX, 305.

ISAURA, CLEMÈNCIA. II, 111.

ISIDOR (S.). I, 336., 584. III, 236ss.

ISIDRE (S.). IX, 81.

ISIDORO DE LA ISLA. IV, 326.

ISOP. III, 727.

ISRAEL. Déu el va treure d'Egipte i el guià a la terra promesa. És imatge de l'Església, que peregrina cap a la vida eterna sota el guiatge del Papa i els bisbes. IV, 444.

S'aguantava per la fe que tenia en les promeses de Déu. Sabia per experiència que no fallaven. IV, 515.

ITÀLIA. S'hi desenrotllaven les llibertats regionals i municipals quan l'Església hi era més influent. I, 339.

Donà el filòsof i el poeta de l'Edat Mitjana: sant Tomàs i Dante. I, 498s.

IU (S.). IX, 81.

JACINT (S.). IX, 19.

JACINT (P.). IX, 453.

JACOBI. IV, 49.

JACOBINISME. Absolutisme revolucionari agut. Vol millorar la societat, no amb la convicció i l'educació, sinó amb la llei. Desconeix que els homes són persones racionals i responsables. II, 43.

JACULATÒRIA. Al final de la Missa, es dirà en llatí la j. «Cor Iesu sacratissimum, miserere nobis». VII, 148.

JAFET. I, 567.

JANSENI. II, 143.

JAPÓ. La primera ambaixada japonesa a Europa es realitzà en ple Renaixement i tingué per objecte retre tribut de reverència al Papa. III, 717s.

JAUME EL MENOR (S.). VIII, 445. IX, 58.

JAUME I. Tingué molta devoció a la Verge Santíssima. Segons la trobava en una necessitat especial. En totes les viles conquerides feia alçar esglésies dedicades a la Mare de Déu. El crit de la seva gent quan entrava en combat era: «Santa Maria!» També es llegeix que la invocà en altres ocasions. IV, 431.

Vide I, 366, 367, 377, 386, 389, 391, 392, 393, 394, 398ss, 514, 569, 631, 665, 675, 681. II, 20s, 223, 474. III, 624. IV, 135, 430. VI, 415, 462, 489. IX, 115.

JAUME II. I, 362, 393, 394, 685.

JAUME D'URGELL. I, 530.

JAUME JANER. I, 485.

JAURÈS. II, 689.

JERARQUIA. En el món hi ha una j. natural. El superior és llei de l'inferior. L'anarquia i el desequilibri la suposen, car sense ella no foren possibles. Dionís Areopagita identifica la j. amb la bellesa. II, 360s.

L'organització jeràrquica és una llei fonamental del món. La religió la suavitza; però hi serà sempre. En la societat els graus de la j. —per exigència de la dignitat humana—

són subjectes a variació. No hi ha castes petrificades. Hi ha obrers que arriben a capitalistes i industrials que s'arruïnen. El fet de pujar es deu a certes condicions i capacitats de l'home. IV, 696s.

Hi ha dos ordres jeràrquics. Un —inferior— en aquest món, en l'ordre civil i econòmic. Un altre —superior i definitiu— segons l'exercici de la virtut, sota l'influx de la gràcia. Ambdós ordres —legítims— no coincideixen. IV, 704s.

En tots els ordres de l'univers hi ha j. Tant en el món material i físic com en el moral i espiritual. La destrucció de la j. significaria la desfeta. Per això l'anarquisme i el socialisme, en atemptar contra la j., tendeixen a desfer la societat i a eliminar físicament els ciutadans. La j. és imperfecta i transitòria, però necessària. V, 231.

Per voler de Déu, existeix en tots els ordres de la vida humana natural i sobrenatural. IX, 26s.

Vide DÉU.

JERARQUIA ECLESIÀSTICA. És un fet que sovint els cridats a formar part de la j. e. són homes que estaven dedicats a l'estudi del dret i la moral. Exemples: sant Gregori, sant Ambròs, sant Alfons Maria de Liguori. III, 672s.

La seva actuació no és dura, sinó suau, perquè el fluid vital que circula per tots els seus graus és l'amor. Tota ella és responsable davant Déu. I el qui és més superior, tindrà més a respondre quant al compliment de la llei de l'amor. IV, 712s.

JERARQUIA SOCIAL. Crist la reconegué en l'ordre familiar i econòmic. Cal inspirar consideració a l'amo. IV, 704.

JERONI (S.). 173, 360, 550, 624, 627, 659. II, 24, 141s, 537, 595, 615. III, 726. IV, 79, 152, 390, 585. VI, 315, 447. VIII, 168, 184, 187, 406, 419. IX, 65, 205, 261, 265, 328, 379, 409, 459.

JERONI EMILIÀ (S.). III, 580.

JESUCRIST. La llei de J. fa feliços els homes i les societats: posa l'autoritat al servei dels pobres i humils. I, 32.

És l'únic veritable remei de la societat. Per això, en la crisi moderna, se'ns presenta en la nació —França— d'on ha vingut el mal, mitjançant la revelació privada del Sagrat Cor de Jesús. I, 46s.

És el centre de la vida humana. Tota ciència se l'ha de proposar com a fi (Sabunde). I, 490.

Autor diví de la religió cristiana. L'historiador Josef reconegué la seva excel·lència (Eiximenis). I, 545.

La potestat de Crist es manifestava en cinc punts: santedat de vida, profunda saviesa, miracles, eloqüència, divinitat i majestat, que tanmateix no anul·laven la llibertat humana (Eiximenis). I, 562.

És el gran pacificador de la humanitat (Ll. Vives). I, 623.

Són testimonis de J. alguns autors pagans. Però cal cercar-ne més entre els cristians. Car, si volem saber coses dels jueus, ho demanarem a aquests, i, si en volem saber dels grecs, ho preguntarem als grecs (Ll. Vives). I, 655s.

J. és la manifestació substancial de Déu als homes. II, 340.

A ell s'encaminen els segles i totes les coses humanes, com també l'art. II, 362.

És el més formós de tots els fills dels homes. La seva bellesa atreia i encara el seu Evangeli atreu els esperits millors de la humanitat. El seu triomf és el triomf de la bellesa plenària. Hi ha art fora del Crist, però és fragmentari. La total satisfacció de la bellesa sols la dóna el Crist, que és font de vida i bellesa infinita. Per això la seva influència és universal. II, 367.

Complementa la vida humana i la perfecciona, perquè és la vida vinguda de Déu, i doncs la bellesa. Ell dóna la fórmula més adequada de l'estètica. II, 367.

No atreu els homes amb la demostració de la veritat, sinó amb la resplendor de la seva bellesa. La part millor de la humanitat l'estima, n'està enamorada. Això explica el proselitisme religiós. Per què el cristianisme ha fet més prosèlits i s'ha estès a més cultures que les altres religions? Perquè ha estimat més. La caritat és el seu secret. II, 368.

És simple i senzill, perquè és ple de Déu. II, 399.

Ha vingut a ensenyar-nos el camí del cel. Però, com que l'hem de fer en aquest món, J. resulta mestre d'estètica, de filosofia, de política i de sociologia. II, 450.

Per salvar-nos, cal que ens conformem al caràcter de J. i que el reproduïm. Aquesta és la finalitat de l'Església. II, 498.

El seu principal caràcter distintiu és la mansuetud, la unció, l'afecte càlid amb què penetra en els cors i difon el cristianisme. És l'Ungit. Així el presentà ja Isaïes: pacífic, anyell, víctima. Això és perquè Crist ve a redimir fent de víctima i perquè és Déu etern, i doncs pacient. Déu té temps per a tot. En la primera vinguda és la Víctima pacífica i en la segona serà Jutge. II 590, 596.

És l'exemplar de la caritat que se sacrifica i dóna la vida pels altres. II, 571, II, 606.

És l'únic camí que porta al coneixement i a la possessió de Déu. No creu en Déu qui no creu en J. La història ho ensenya. S'entén creure-hi d'una manera sòlida i constant. II, 590, II, 611s.

El nostre amor a J. ens transforma en ell i ens fa complir fàcilment tota la llei cristiana. II, 591.

La seva passió i mort fou produïda per l'enveja. Els fariseus i els sacerdots no podien sofrir que el poble anés amb ell. II, 605.

És «custos humanae naturae» (Climent d'Alexandria). I, 129.

No vingué a ensenyar una poesia, ni el pla d'un Estat perfecte. Vingué a redimir l'home —la persona— amb el seu sacrifici. Com que ve a restablir —i restableix— la naturalesa humana, tot l'humà (homes, sistemes, art, societat) que recolzi en ell en sortirà beneficiat. II, 28.

És històrica la seva existència. Contra els qui pretenen que fou inventada després del Concili de Nicea, es pot al·legar tota una literatura d'abans del Concili, basada en la vida de Jesús admesa com històrica. II, 29.

Són il·lògics els qui sols l'admeten com a gran home. L'han de titllar (ho fan sovint) d'haver cregut en la seva divinitat o missió sobrenatural. Lògicament sols podrien tractar-lo d'impostor o de boig. II, 28s.

Encomana a tots els qui el tracten l'amor als homes, àdhuc als més esquinçats. III, 588s.

En J. s'uneixen tres coses infinitament distants l'una de l'altra: Déu, l'esperit creat i la matèria. Així ens ensenya a honrar-les com cal IV, 67.

La creu de J. és la de la innocència. Pagà el deute d'altri. És exclusiva d'ell, per bé que, d'una manera secundària, és també dels qu paguen i se sacrifiquen pels altres La sang de Jesús fertilitzà la terra Hi va fer néixer l'heroisme i la caritat. IV, 88s.

Fou terriblement injuriat en la passió. Els cristians el desgreugen apesarats de llurs pròpies infidelitats. El visiten en el monument pe Setmana Santa. Cal desgreujar-l també per les injúries que, de pa

raula i d'escrit, avui reben ell i la seva Església. IV, 100s.

Restituí el que no havia robat. Tota la seva passió i mort fou una satisfacció oferta a Déu pels nostres pecats. Com a hereu del llinatge humà, pagà els deutes de la humanitat. Esquinçà el pagaré del nostre deute. IV, 122s.

És la llum del món. Sense ell el món estaria a les fosques. No podria viure. És tan necessari a l'home com la llum material. IV, 131.

Salva l'home. Però no és sols la seva doctrina, sinó també la seva vida allò que salva. Vida i doctrina són inseparables, perquè és el Verb, la Saviesa substancial que s'ha revelat als homes: és la mateixa Vida. IV, 148.

Era formós, atraient i amable. La gent el seguia meravellada. Ho reconeixien els seus mateixos enemics. Sortosos els qui el pogueren veure, però més sortosos els qui el veuen per la fe. IV, 168.

Essent home, estima amb amor infinit, perquè és Persona divina. IV, 169.

Pertanyem a J. per haver-nos creat i redimit. Depenem d'ell com un fill del pare, com una sarment del cep. Fins i tot separats d'ell pel pecat, ens té presents, es desficia per nosaltres i mira de tornar-nos al bon camí. IV, 171.

És més perfecte que totes les criatures, perquè s'identifica amb el Creador i és hereu de totes les coses. Tot forma el seu patrimoni. IV, 173s.

És hereu universal, amo de tot; però posseeix les coses amb despreniment. Cerca la glòria de Déu i el nostre bé. Així hem de posseir nosaltres les coses de la terra. IV, 174.

Com a home, anà creixent: primer fou infant i després jove. Però l'amor no el deixà envellir. III, IV, 176.

En la seva infantesa, J. apareix digne d'amor com mai. IV, 176.

Sofrí i plorà, durant la seva infantesa, pel martiri dels Innocents i les tribulacions dels qui més l'estimaven, car ja tenia ple coneixement, encara que no parlés i es conformés a les lleis del creixement de l'home. IV 177.

És hereu de la gran família humana i paga els seus deutes. Com que no som capaços d'estimar Déu com cal, ell paga aquest deute d'amor estimant-lo per nosaltres. IV, 184.

El seu amor als homes és extraordinari. El portà a fer coses que el món qualifica de bogeries. L'amor el portà al món per emparentar amb els homes. Li féu trobar les seves delícies en la convivència amb ells. Ens redimí amb la seva sang. Es quedà a l'Eucaristia. Conserva la seva creu. Visqué entre pobres i ignorants, dels quals féu el llevat de l'Església. I tornaria a morir per cada pecador. IV, 187s.

No es deixa torbar pel dolor ni per l'alegria. En l'entrada triomfal a Jerusalem, conservà la serenitat de sempre i els mateixos sentiments. Sabia que els homes són volubles, i que el nostre esperit ha estat creat, no per fruir de les coses passatgeres del món, sinó per ser feliç eternament en el cel. IV, 201.

Enmig dels horribles turments de la passió, conservà la pau i la tranquil·litat, perquè el seu Cor era posat en Déu. L'amor a Déu tot ho suavitza. IV, 200.

Qui examini la vida de J., de Betlem al Calvari, no el trobarà mai ociós, ans sempre treballant. Demanem-li que ens preservi de l'ociositat i la peresa. IV, 217.

Treballà tota la seva vida, però, sobretot, durant la vida pública. Feia hores de camí per evangelitzar la gent, i no esperava a tenir grans

auditoris, ans per una sola ànima feia molts passos sense cansar-se. Ensenyava els infants. A la muntanya, al mar, per carrers i places, predicava i treballava. Sant Joan diu que, si s'hagués d'escriure tot el que va fer, els llibres omplirien el món. IV, 218s.

Estimà intensament els seus pares de la terra, bo i donant-nos un exemple admirable d'amor filial. Els ajudà com a criat, amb el seu treball els mantingué i els tingué sempre un gran respecte. Els obeí, tot i que era Déu i els hauria pogut manar. Assistí sant Josep en la seva mort. Quasi les darreres paraules de la creu foren per a Maria, a desgrat dels tristos pensaments i les angoixes que llavors l'ocupaven. Si estimava els enemics, molt més havia d'estimar els pares. IV, 220s.

Estimà molt la seva pàtria, la Judea. Treballà per salvar-la. Plorà la seva perdició, preveient els desastres que li vindrien de la infidelitat a Déu i de l'obstinació a no escoltar els enviats de Déu. En dues ocasions es manifestà aquest amor a la pàtria per part de J.: quan plorà per Jerusalem i quan, anant al Calvari, exhortà les dones de Jerusalem a plorar per llurs fills. IV, 221s.

Fou anomenat home de desigs. Realment el seu desig de salvar-nos el portà a fer-se home. I, en el món, el seu desig de redempció anà creixent i convertint-se en obra, fins a esberlar el seu cor amb la llançada. Ara desitja baixar als nostres altars, i els àngels, les ànimes del purgatori i les persones santes esperen amb amor la seva vinguda. IV, 278s.

Déu l'estima més que cap altre ésser. És el seu Fill consubstancial, a qui ha comunicat la seva omnipotència i la seva naturalesa divina. Estimant-lo s'estima ell mateix. IV, 328.

És el primer predestinat. Déu l'ha destinat a la nostra salvació. Per això les nostres existències estan lligades a la d'ell, com les dels sarments al cep. IV, 327s.

Tothom qui se salva o es condemna, se salva o es condemna per J. Car ell essent l'única porta del cel, la salvació depèn de passar o no passar per aquesta porta. IV, 352.

Tingué ciència experimental, car, essent veritable home, havia de tenir la facultat d'aprendre. Sembla que aprengué experimentalment sense mestre (sant Tomàs): era convenient que aquell que era mestre dels homes no l'ensenyés cap home. D'altres fan sant Josep mestre de Jesús. IV, 359s.

Quan als dotze anys es quedà entre els doctors, començà a mostrar-se la seva divinitat entre els homes. IV, 365.

Els misteris de la vida de J. ja eren prefigurats a l'antiga llei amb ombres i figures. IV, 401.

És la solució de totes les dificultats i conflictes. Tot ho venç, tot ho consola i agermana amb l'Esperit de caritat, que ha de residir en els cors dels homes. IV, 454.

Ha mort per salvar tots els homes, sense exceptuar els més degenerats. IV, 470s.

Déu, en la seva Trinitat beatíssima —en la seva vida—, és la llum del món, l'orientació de l'home que s'adreça a la vida eterna. Pare, Fill i Esperit Sant il·luminen l'home, el creen, el redimeixen i el santifiquen. Però, «en Crist» —que fóra un enigma sense el misteri de la Santíssima Trinitat: no se sabria qui és el seu Pare ni quin és el seu Esperit—, reflueix tota la llum de Déu. Per la seva boca parlà el Pare i damunt d'ell baixà l'Esperit Sant. Veiem sempre Crist rodejat de llum: «Creieu en la llum, si voleu ser fills

de la llum». El seu naixement omplí de llum l'establia de Betlem. Es parla de la llum de Crist en la litúrgia de Nadal. Una llum meravellosa guià els Reis cap a Betlem. Els seus deixebles el veieren al Tabor transfigurat de llum. Quan morí al Calvari, s'apagà el sol, perquè moria el principi de tota llum. Quan ressuscità, resplendí victoriosament. Davant el sagrari sempre hi ha d'haver llum —símbol de la presència de la llum espiritual. Les festes cristianes són assenyalades amb grans il·luminacions (llum i glòria són el mateix), i, al cel, ell és el sol que ho il·lumina tot juntament amb el Pare i l'Esperit Sant. IV, 503s.

Seguint Crist, seguim la llum de la Veritat. Sols en ell podem trobar aquesta llum. Sense ell, on aniríem? Apagada aquesta llum, la humanitat civilitzada es dissoldria; cada savi i cada polític assenyalarien un camí diferent, i no existiria el camí universal de la Veritat. «Un cop ferit el pastor, s'escamparà el ramat.» Mancats d'aquesta llum, l'enyorem. Tota la nostra aspiració és arribar a una situació en què aquesta llum ens compenetri. El núvol lluminós que guiava Israel és símbol del Crist i de l'Església que ens guien al cel. Crist il·lumina tota la humanitat; però els seus raigs cauen amb més força dintre l'Església. Només en l'Església hi ha vida divina. IV, 506s.

No té indiferents, sinó amics o enemics, perquè és llum, i la llum alegra els qui tenen bona la vista, mentre que irrita els ulls malalts. Els qui viuen en l'esclavatge de les passions i del pecat odien la llum de Crist. Llum i tenebres mai no podran reconciliar-se. Ens cal fugir de les tenebres del pecat. Que Jesús ens ajudi a sortir-ne. Que ens il·lumini i ens guïi a la llum infinita. IV, 508.

És Espòs de sang de la humanitat, a la qual s'uní amb unitat de persona. En el Calvari es realitzà el matrimoni. Crist morí en creu per donar vida a la humanitat. No hi ha matrimoni més suau, més fort, més fecund i més necessari. Nosaltres, estrenyent aquesta unió, aconseguim salvar-nos. IV, 543s.

És l'amic que no deixa mai sol el nostre cor, si nosaltres no ens cansem d'ell. Quan tot ens és advers, homes i coses, quan són escarnits els nostres sentiments de família i de pàtria, ell no ens deixa sols —la soledat del cor seria llavors la pitjor tortura. IV 546s.

És l'amic i el consolador de la humanitat. Se'ns fa company i guia en el viatge que fem a l'eternitat. De la seva paraula se'n diu Bona Nova (Evangeli), perquè endolceix les amargors de la vida. Entre els amics de Crist no hi ha desesperats. Si algun es desespera, és que s'ha cansat del Crist i s'ha deixat seduir pel món, que a l'hora de la dissort l'abandonarà. IV, 546.

S'uneix a l'home no sols en l'esperit, sinó també en la carn. S'encarnà, a semblança del que passa en el matrimoni. L'home sol, sense Crist, no podria viure. Crist és l'Espòs de l'ànima humana: l'assisteix i consola en totes les circumstàncies. Déu s'enamorà de la humanitat i s'hi casà. L'òscul de Déu als homes és Crist: unió d'amor i de justícia de dues naturaleses oposades —el pecador i el sant. Crist ens ennoblí amb la seva sang. Es tracta d'una unió eterna, d'un etern acte d'amor. La humanitat és variable i inconstant, però no el Crist. IV, 548s.

Les seves núpcies amb la humanitat tenen com a complement l'etern sopar de bodes del cel. IV, 551s.

En Crist s'ha fet palpable i comprensible l'invisible i incomprensible de la divinitat. La seva carn és carn de Déu. Resumeix allò que és més excels de Déu i de l'essència humana. Les bones qualitats de Crist, intensificades com les essències, s'escampen i captiven tot el món. IV, 550.

El matrimoni entre Déu i la humanitat fou tan estret que en resultà una sola persona: J. IV, 550.

S'inflama el nostre amor a J. considerant el seu desfici i sacrifici per enllaçar-se amb la humanitat, patint passió i mort i donant-nos participació a la vida divina. IV, 552.

Contragué matrimoni amb la humanitat. Vessant la sang, segellà aquesta unió. La creu fou el llit de l'esposori; la corona d'espines, la corona nupcial; els claus de les mans, l'anell de bodes. Obrí els braços clavat en creu per abraçar i atreure's la humanitat. En totes les visions profètiques se'ns presenten l'Espòs i l'Esposa vestits de porpra reial, tenyits amb la sang de Crist que, des del Calvari, aspergí tota la humanitat. IV, 553.

L'Església —la humanitat regenerada— nasqué de la sang de J. Aquest, alçat a la creu, tot ho atragué cap a ell. La sang de Crist és el títol que els homes tenim per entrar al cel, el dot de la humanitat. D'ella neix l'eficàcia per a perdonar els pecats i donar la gràcia que tenen la penitència i els altres sagraments. La humanitat es purifica banyant-se en la sang de l'Anyell immaculat. IV, 553.

La seva efusió de sang regenerà la humanitat. Sense ella no s'haurien perdonat els nostres pecats ni hauríem obtingut la gràcia. Els homes venerem la sang de Crist, perquè sabem que és el nostre dot que ens permet de ser admesos a la glòria. IV, 553.

J. esposant-se amb la humanitat li comunicà una dignitat divina real: li tragué el pecat i li donà la gràcia. Tot espòs fa participar l'esposa de la seva dignitat. Aquest matrimoni fou segellat amb la sang de Crist. IV, 552.

La sang de J. és la raó de ser de tota la religió cristiana, dels seus dogmes, del seu culte, etc. La religió és una aliança entre Déu i els homes, i aquesta aliança matrimonial fou segellada amb la sang de l'Anyell immaculat. La sang de Crist uneix i encola aquest matrimoni. IV, 553s.

El seu matrimoni amb la humanitat és sostingut i vivificat per l'amor produït pel vessament de la sang de Crist. L'esposa estima ardorosament l'espòs que se sacrifica per ella. Així també les ànimes piadoses estimen intensament J. i ho deixen tot per ell, quan el veuen ensagnat per amor nostre. Estableixen amb ell un matrimoni espiritual, bo i deixant pares i casa. Ho fan els religiosos. IV, 554s.

La seva sang, vessada en benefici dels homes, ha apagat la set de veritat, de justícia i d'amor de dotze segles d'ascetes (Renan). Així serà sempre. Apaguem aquesta set nosaltres també venerant-lo. IV, 555.

El seu sacrifici i la seva sang desvetllen l'amor dels homes, i encara que no arribem a servir-lo amb el lliurament total dels religiosos, hem de complir la seva llei i estimar-lo intensament. IV, 555.

És l'únic amic de l'home i és redemptor. Tothom mira per ell mateix, només Crist mira pels altres. I aquesta llei de caritat és el distintiu dels seus, dels cristians. IV, 556.

És la porta del cel, l'únic Salvador, l'únic metge i l'únic consol dels homes. Cal cercar-lo en l'Eucaristia principalment: per això hi és pre-

sent, bo i recordant-nos-hi la redempció. IV, 577.

És la gran afirmació: la realització de totes les aspiracions humanes. IV, 582.

És l'únic que pot satisfer l'home. Es féu un dels nostres i es familiaritzà amb nosaltres, perquè el trobéssim més fàcilment. Som en ell. IV, 585.

En el rostre de Crist resplendia la divinitat. Atreia tothom (sant Jeroni). Els fets de l'Evangeli ho confirmen. Tothom esperava la seva paraula com un terreny assedegat d'aigua espera la pluja. Encenia en tots els cors l'amor de Déu. La seva doctrina s'estengué per la força de la misericòrdia, que ho penetra tot, com l'oli. Ell mateix duu el nom d'Ungit. És el mestre de la humanitat i la seva escola és tot el món. Ensenya sense tecnicismes i no pren aires de filòsof o literat. Es discuteix amb Plató i Kant, no amb Crist. O se segueix o es rebutja. És l'infinit, i seria ridícul discutir-hi. És l'únic, l'esperat. No el podem comparar amb ningú, ni amb els fundadors de religions, perquè el cristianisme no és una religió nova, sinó la natural restaurada i una ampliació de la revelada, i Crist és objecte de la religió. IV, 585ss.

És mestre de l'home, però és quelcom més. També els incrèduls podrien tenir-lo per mestre —Judes l'anomenava mestre. El seu magisteri és un fet històric subjecte als sentits. Però, a més, no es limita a actuar —com tot magisteri humà— sobre alguna o algunes facultats de l'home, sinó que penetra fins al fons del seu ésser, realitza la conversió i transforma l'home animal en home cristià. Ho obté per l'amor, quan l'home abat obstacles amb simplicitat i sinceritat. Aquesta docilitat («docilitas» és «docibilitas») fa possible de ser ensenyat a fons per Jesús. IV, 588s.

Exposa la seva doctrina amb formes populars, evidents als instruïts i als illetrats. És un do que només ha tingut ell. IV, 592s.

És el «sí» i l'«amén» de la humanitat, la base i el coronament. Però la humanitat no queda estancada, es va desplegant segons una llei que deriva de la seva essència i que és J., el primer de l'espècie, del qual són reproducció tots els altres i de la vida del qual participen. Crist és la font de la vida, que s'ha unit a l'home creant-lo, fent-lo fill de Déu i identificant-s'hi amb unitat de vida humana. El ritme vital de la humanitat és donat per Crist, és el mateix ritme del Crist, puix que els homes formen amb Crist un sol Cos (Crist és el Cap i els homes són els membres) i la llei de vida és la mateixa en el Cap i en els membres. IV, 593s.

Es fià dels homes més que els mateixos homes. Aquests lliguen amb vincles externs i lleis de força. El seu Evangeli conté principis i doctrines que surten dels seus fets i paraules. Les lleis canòniques són aplicacions d'aquells principis. IV, 595.

És el Mediador. Per ell es comunica Déu als homes. La Veritat i l'Amor, vida de l'home, ens vénen per J.: són la fe i la gràcia. Només ell té el poder de comunicar-se a tothom. El cristianisme, per les operacions que exercita en l'home, és llum i amor. Veritat i Caritat són les grans riqueses espirituals que constantment hem de demanar a Déu. Crist és el Verb, la Veritat substancial que ens envia l'Amor, l'Esperit Sant. La Veritat precedeix l'Amor. El món, si vol tenir amor, primer ha d'admetre la Veritat. IV, 598s.

És l'Orfeu de la humanitat i la

seva doctrina és una música divina. Les passions discordants dels homes trenquen l'harmonia del món. Crist porta el compàs de la vida, harmonitza les voluntats, fa que la humanitat sigui un ressò de la unió i de l'harmonia del cel. IV, 628.

Vingué al món per il·luminar i equilibrar les coses temporals amb les eternes. És l'Etern i es féu temporal. Així com les coses temporals queden desharmonitzades separant-les de l'eternitat i de la seva llum, també als homes se'ls fa impossible de resoldre els seus problemes sense J. i la seva llum. V, 65.

L'home té consciència de la seva poquesa; la infinita grandesa de Déu li fa por. Per això J. es féu Mitjancer entre Déu i l'home: els lligà per mitjà de l'eternitat. V, 66s.

És d'ahir, d'avui i de sempre. El desfà qui el lliga a una forma social determinada. La seva influència s'estén a l'AT. És l'única llei essencial de vida. V, 119s.

Existeix en bé dels pecadors, i no al revés. V, 128.

Els crims antisocials ens fan veure que Crist és la pedra angular de la societat humana. Sense ell la societat no es pot sostenir. Canvien els costums i les circumstàncies; però la paraula de Crist continua essent el lligam que uneix els homes, perquè Crist és l'autor de l'home. V, 158s.

És el «pa de vida». Satisfà la fam i la set de l'home que vol trobar el goig de la vida. V, 166.

Només ell té l'eficàcia d'apaivagar la fam i la set de l'esperit de l'home. Consola la humanitat. Els profetes ho anunciaren i els deixebles ho reconegueren. V, 169.

És el mestre de l'home en els conflictes socials. Sols ell il·lumina per no caure en errors contra la família i la pàtria en aquestes lluites. És l'únic amic veritable de l'obrer, el filàntrop per excel·lència. V, 208s.

És l'home universal. Els homes són amics dels qui els són semblants per l'educació, els gustos, la raça o el caràcter. Crist és amic de tots els homes en tant que homes, perquè és Déu. És l'amic que mai no ens fallarà. V, 210.

És l'únic metge que pot guarir l'ànima feble i malalta dels homes d'avui. Es preconitzen molts sistemes. Són xerrameques de curanderos. Dia vindrà que la humanitat tornarà en si, deixarà les novetats desacreditades i reconeixerà J. com a rei. Ell és l'únic que ofereix aliment sa. És pa de vida. V, 215.

Vingué a establir l'escola de la santedat contra l'escola del diable. V, 234.

Volgué parlar als homes i comunicar-los la veritat, roca sòlida que pogués donar-los consistència i equilibrar-los. V, 240.

És un «sí» solemne. Una afirmació eterna. Dóna solidesa i equilibri a l'home. Li dóna la disposició externa i la interna del seu Esperit, com un arquitecte, perquè visqui i se sostingui en les crisis de les edats. V, 241s.

Amb l'efusió de la seva sang, donà valor al seu testimoni i consagrà la humanitat, divinitzà el món i féu un sol poble de tota la humanitat: la internacional sincera i sòlida. Amenaça els qui fan diferències entre rics i pobres. Davant d'ell no hi ha estrangers: només germans. V, 247.

Amb l'efusió de la seva sang obtenim la filiació divina i l'herència de la glòria. Sense ella no coneixeríem els misteris de l'amor de Déu. V, 253s.

És l'únic que pot orientar la humanitat amb l'eterna doctrina de salvació. V, 431.

És l'únic Mestre i orientador de

la vida humana. Els altres enganyen, s'enganyen i afalaguen les passions. De Mestre només n'hi ha un, tots els altres som germans. V, 457.

Ha reformat la naturalesa humana en posar ordre a l'amor. V, 484.

Fou crucificat per enveja, perquè era l'encarnació de totes les perfeccions humanes. V, 493.

J. és perseguit en els cristians, perquè és viu. Un mort no fóra perseguit. La vida de Crist ha passat als cristians. V, 522.

En el món no queda cap defensor de Déu fora de J. i els seus deixebles. El Fill és l'únic que fa conèixer el Pare. Per això tots els enemics de Déu combaten J., l'existència del qual neguen molt pocs. Si Jesús fos mort, ningú no combatria per Déu. És el gran atleta de Déu. Tota la missió d'ell i dels seus deixebles és establir en aquest món el Regne del seu Pare. Tot enemic de Déu lluita «adversus Dominum et adversus Christum eius». L'anticristianisme és l'ateisme. Com a home tindria l'aplaudiment de tothom, com Sòcrates o el Buda Gotama. Però com a Déu és avorrit d'una part de la humanitat. V, 523s.

És més adorable i digne d'amor befat i clavat a la creu, ensenyant la llei d'amor, que no pas al cim del Sinaí escrivint la llei en taules de pedra, enmig de llamps i trons. V, 541.

Ningú com ell no ha destruït l'egoisme i exalçat l'amor. Ho féu, sobretot, amb la seva passió i mort. Estimà fins a la fi. És rei de tots els afectes humans. V, 542.

J. és el penitent per excel·lència. Innocentíssim, es carregà amb els nostres pecats, i en visqué angoixat tota la vida fins a la creu. Restituí el que no havia robat. S'identificà amb nosaltres, es barrejà amb la nostra carn, perquè rebéssim la seva bondat i ens purifiquéssim i arribéssim a ser llinatge dels fills de Déu. Per això ens deixà l'Eucaristia, perquè ens alimentéssim d'ell mateix. V, 563.

J. és model i font d'humanitat, dóna el ritme de la llei natural. Qui s'aparta de Crist s'aparta de l'home, es fa antihumà i antisocial. Mata els governants i els homes eminents, perquè vol destruir la societat. Es desnaturalitza. Homes així, guiats per l'ideal anarquista, són morts que maten. J., en canvi, és la vida del món. VI, 112.

J. és cap de la immensa multitud dels àngels i dels homes. Uns i altres han d'adorar-lo. La litúrgia ens ho recorda en els prefacis de la Missa. També un àngel és missatger en el misteri de l'Encarnació. VI, 282s.

J. no ha vingut al món a fer intel·lectuals, sinó homes pràcticament virtuosos. VI, 421.

És notable l'autoritat de J. Parlava amb autoritat. La increença i l'heretgia no han pogut contrarestar-la. S'ha infiltrat amb força en les intel·ligències i en els sentiments dels pobles cristians. Inspira l'amor als vells, als infants, als pobres i als malalts. Els sentiments que no són cristians es consideren inhumans. Qui creu en J. és un regenerat. Qui no hi creu és un degenerat, un home disminuït. VII, 22s.

Per amor vingué al món, per amor atragué els homes i per amor torna i ens torna al Pare. VII, 46.

Tots sabem que hem nascut per a Déu, que l'hem de servir, estimar i adorar. Però ningú no ho ha fet tan plenament com J. Només el cor del Fill de Déu fet home ha estimat Déu tant com es mereix. Tots els valors humans són consagrats a Déu: autoritat, família, etc. El que no es fonamenta en Déu és fonamenta en el

no-res i no és res. El Cor de Jesús ens ensenya aquesta fonamentació i dedicació essencials. És el model de la consagració de l'home a Déu. El qui es consagra a valors que no són Déu és un idòlatra, adorador d'ídols morts. El nostre cor és estret per estimar Déu com es mereix, però s'eixampla si hi deixem penetrar l'amor de Crist. Un cor ample és un cor lliure. Estimem amb la veritable llibertat dels fills de Déu. VII, 46-50.

Basta que sigui conegut perquè sigui estimat, en virtut del sacrifici de la creu. Com el sol ixent, J. alegra el món des del bressol, però vivifica, salva i dóna força com el sol de migdia des de la creu. VII, 344s.

Molts segueixen J. per interès temporal, com els qui el seguien pels pans i els peixos. VIII, 42.

L'eficàcia de la paraula i la vida de J. ve de la seva divinitat. VIII, 66.

Fou temptat de gola, però no de luxúria. VIII, 90s.

És l'amic de l'home que vingué a contrarestar i destruir la influència dels enemics de l'ànima. Fins en la cara es coneixia la superioritat de J. (sant Jeroni), i tanmateix es va fer amic i servidor nostre. És amic únic i veritable, desinteressat i disposat al sacrifici; és el bes del cel i la terra (sant Bernat), l'autèntic filàntrop. Va vèncer els enemics de l'ànima tant a la creu com al pessebre. VIII, 190-193.

Vingué al món per causa del pecat, i per això ha de ser jutge. El judici és tan propi de Crist, que quan nosaltres jutgem el germà, usurpem una atribució divina. VIII, 195s.

És el Fill de Déu encarnat, Déu amb nosaltres. L'hem de rebre acceptant la seva doctrina i obeint la seva llei. El tenim present per la llei de l'Evangeli, per la gràcia, per l'autoritat de l'Església i per l'Eucaristia. VIII, 210s.

Vide CREU, EUCARISTIA, CONSOL, MATRIMONI, MUNTANYA, PECAT, SACRIFICI, SAGRADA FAMÍLIA, COR DE JESÚS, MÀRTIRS, SACRIFICI DE LA CREU, DÉU, CREACIÓ, SANG, RESIGNACIÓ, GRANDESA, SUPÈRBIA, PELEGRINATGES, MESTRE, PARE, LLUM.

JESUCRIST REI. És rei de les nacions, legislador dels pobles. Sense ell no poden viure racionalment. També en aquest sentit el van anunciar els profetes. I, 31s.

Fa la unitat social amb llaços d'amor i no de força. I, 33.

El cristianisme, estimulat per les mateixes maldats dels homes, pot produir encara grans fruits. La definitiva glòria humana, el regnat etern del Crist, serà en l'altra vida; però també sembla que Crist regnarà un dia sobre tots els pobles de la terra i la seva llei realitzarà la fraternitat universal. II, 361.

A principis del segle XIX van augurar que el regnat de Jesucrist s'acabava, però durarà per sempre, tal com l'arcàngel Gabriel digué a Maria. La Redempció l'inaugurà com la situació definitiva de la humanitat. IX, 101s.

J. R. recorda que l'autoritat ha de servir els seus subordinats i que existeix per al bé de tota la societat. És un ideal que, malgrat tots els defectes inherents a la societat humana, arribà a realitzar-se entre els cristians que fundaren els pobles d'Europa. També a Espanya. En deixaren testimoni les lleis a favor dels indis d'Amèrica i la familiaritat entre els reis i els súbdits. I, 31-36.

Vide REGNAT SOCIAL DE JESUCRIST.

JESUÏTES. Són els religiosos adequats als temps moderns. Prototípics i modèlics, són també els més perseguits. De vegades, altres ordes són

acusats d'inclinar-se al «jesuïtisme». I, 53.

Han treballat i treballen molt per la conciliació entre la ciència i la fe. Avui ho fan, sobretot, amb «La Civiltà Cattòlica». Hi ha aquí una influència del Sagrat Cor de Jesús. Fins influeixen a infiltrar la caritat en el treball i la indústria. I, 64s.

Els j. catalans expulsats per Carles III donaren mostra de gran erudició escrivint en italià i llatí, principalment el P. Gallissà, que escriví sobre J. Finestres una veritable història de la Universitat de Cervera. I, 685s.

Durant els segles XVII i XVIII la Companyia de Jesús cultivà les lletres clàssiques i molts j. es distingiren per llur catalanitat en història i erudició. Influí molt en la Universitat de Cervera. I, 687s.

La seva vida és mixta: de contemplació i d'acció. III, 714s.

És mestra en l'art de reglamentar la vida de l'home a fi d'obtenir el domini de les passions. III, 721.

Se celebrà el centenari del restabliment el 1914. L'extinció i el restabliment de la Companyia de Jesús són tràmits de la lluita perpètua entre el bé i el mal. L'extinció va ser el començament de la persecució moderna contra els ordes religiosos. L'Església va haver de suportar la seva mutilació, però el seu amor a la vida evangèlica ha fet rebrotar l'arbre tallat. La llavor l'havia sembrada Déu en l'esperit de sant Ignasi. VI, 238ss.

L'objecte que es proposen, i que molta gent profana perd de vista, és fer cristiana la vida dels homes: procurar que els homes siguin amics de Jesús, que és el millor bé que se'ls pot fer. Els j., més que dels seus literats, científics i teòlegs, es glorien dels seus màrtirs. Tenen per llei la pietat, de la qual va néixer la Companyia, i es dediquen a estendre la pietat pel món. VI, 242s.

Sant Ignasi fundà la Companyia amb la intenció de fer que Déu regnés en totes les activitats de la vida: arts, ciències, etc. VI, 243s.

El seu fundador es féu íntim amic de Jesús i inspirà aquesta amistat a tota la Companyia. Per això els j. foren els defensors i propagadors de la devoció al Sagrat Cor de Jesús, fins i tot durant el temps de l'extinció de l'orde. Aquest amor els mantenia units i els donava esperança. L'extinció de la Companyia assenyalà un afebliment d'aquesta devoció a l'Església; però, amb el restabliment, s'intensificà més que abans. És la realització de la paràbola del gra colgat a terra. La contradicció i la humiliació donen força i creixement. VI, 244ss.

La Companyia de Jesús neix a l'escalf de la devoció a Maria, primer a Montserrat i després a Montmartre. També en el restabliment de l'orde, el P. Pignatelli prefereix d'acollir-se —entre els diversos llocs de Roma que se li oferien— a la capella del Bon Consell, dedicada a la Mare de Déu. Són realitats de l'ordre sobrenatural que la gent del món no pot entendre i en dóna explicacions fantàstiques. VI, 246ss.

La virtut que més resplendeix en els j. és l'obediència, la que el món necessitava més en la nostra època, tan marcada per l'esperit de rebel·lió. VI, 248ss.

Les congregacions religioses fundades darrerament han seguit la pauta de la Companyia de Jesús accentuant l'esperit d'obediència, a contracorrent de l'esperit de rebel·lia que predomina en el món. VI, 250s.

Els alts i baixos de la Companyia de Jesús tenen un gran paral·lelisme amb els de les altres congrega-

cions, perquè un mateix esperit les anima: l'amor a Crist i l'anhel de perfecció. Els gèrmens de l'Evangeli són immortals. Per això, després de cada daltabaix ve una renaixença. VI, 250ss.

En els nostres temps, els j. tenen, en les congregacions religioses fundades darrerament, la mateixa influència i la mateixa funció que els benedictins entre els altres ordes monàstics de l'Edat Mitjana. A èpoques diferents corresponen organitzacions de la vida relgiosa diferents. Benedictins i j. són com constel·lacions dintre les quals hi ha comunicació de vida. Entre els instituts religiosos moderns que han rebut influència dels j. es fa notar l'esperit d'obediència i disciplina envers el Vicari de Crist que dóna unitat a l'Església i l'enforteix en la lluita espiritual contra els enemics: en la primera època contra la revolta protestant i en la segona contra l'esperit de rebel·lia oposat a tota autoritat divina i humana. VI, 252ss.

La Companyia de Jesús exerceix la mateixa funció amb el mateix esperit en l'Església i en el món tant abans de l'extinció com després del restabliment. Per l'obediència s'extingí i per l'obediència va renéixer. El metge guareix per procediments diversos segons les circumstàncies i els mals, però sempre tendeix a donar la mateixa salut. VI, 255s.

L'ascètica i el sistema formatiu del poble cristià que empren els fills de sant Ignasi tendeixen principalment a la formació personal de cada individu. Es proposen ordenar la vida de cadascú. Així resultarà ordenada la família i la societat, amb la santedat personal. Som en una època d'anarquia moral, i cadascú s'ha de valer per ell mateix. De disciplinar cada persona amb Déu, en resultarà un poble de Déu disciplinat. L'home cristià, després de la rebel·lia protestant i de la revolució que la seguí, ha de ser engendrat de nou a la filiació divina i, per consegüent, a la disciplina paterna; per això necessita una formació total. VI, 257s.

Com els homes apostòlics, han sembrat tota mena de gèrmens de vida cristiana arreu de la terra. Han sembrat, sobretot, l'Esperit de Déu. VI, 258s.

Han practicat l'internacionalisme i l'humanisme de l'Església i de Crist, els únics veritables. Ho abracen tot: pobles, races, continents, ciències divines i humanes i classes socials. Tenen l'amplitud de l'esperit cristià. VI, 260s.

És una prova de confiança de l'Església a la Companyia de Jesús haver-li confiat l'Institut Bíblic. Desfà l'acusació dels qui la tenien per poc fidel a les veritats cristianes revelades. A l'Orient, se'ls ha encarregat la restauració de l'orde dels monjos basilians. VI, 261.

Tenen homes eminents en tots els ordres de la ciència sagrada i profana, però l'excel·lència principal els ve de l'esperit. Aquest esperit brilla en la seva dedicació als hospitals, orfanats i leproseries. Llur disciplina els permet un camp d'acció molt ampli. Alleugerits de llaços mundans i carnals, obtenen una gran flexibilitat d'acció. Tenen el fogar espiritual a Manresa i a la Cova de sant Ignasi. VI, 263s.

JESÚS. El nom de Jesús vol dir Salvador. Aquest nom, imposat per manament diví durant la circumcisió, és l'alegria dels àngels i dels homes. Malalts i moribunds, pronunciantlo, troben força. Il·lumina els cecs de l'esperit. IV, 349.

Vingué a guarir i salvar la humanitat. Però, així com el malalt s'esvera quan arriba el metge, perquè

sap que li aplicarà remeis penosos, també l'home refusa J. que per guarir-lo contradiu les seves males inclinacions. VI, 248.

Redimí el món practicant la virtut de l'obediència. VI, 250.

Quan Déu posa un nom, aquest nom significa allò que és la persona que el porta. El nom sol de «rei» ja fa respecte. El nom de J. es fa estimar, perquè significa Salvador. Està profetitzat que, en sentir aquest nom, flectaran el genoll el cel, la terra i l'infern. Això no nega l'eternitat de l'infern com sospitava Orígenes, perquè també en l'execució eterna de la justícia de Déu hi resplendeix el seu poder i la seva glòria. Ens salvem amb la invocació del nom de J. III, 83-86.

Vide JOSEP (SANT), JESUCRIST.

Jo. El culte del j. és antisocial. Per suavitzar el j. els antics inventaren el «nós». Declarar la prevalença del j. seria declarar l'estat de guerra de tots contra tots, una forma de jacobinisme. VI, 439.

Vide VOLUNTAT, ANARQUISME.

JOAN, bisbe de Lincoln i confessor d'Enric VIII. I, 623.

JOAN, fill dels Reis Catòlics. IV, 58.

JOAN, fill del rei moro de Granada. IV, 57.

JOAN I. Rei de Catalunya. IX, 112.

JOAN ALMOINER (S.). IX, 385.

JOAN BAPTISTA (S.). Molt lligat amb Jesucrist, a qui prepara els camins, el presentà i el féu conèixer als qui visitaven el desert. Amb Maria i Josep és de les persones més relacionades amb l'Encarnació del Fill de Déu. Presentà la penitència que salva. Batejà el Crist. Model de penitents, ens ensenya a fugir del plaer pecaminós. IV, 399.

Reuní totes les virtuts que pertanyen a les diferents condicions de vida de l'Església. Fou precursor, baptista, profeta, apòstol, anacoreta, verge i màrtir. IV, 400.

Prodigis del seu naixement: un àngel s'aparegué al seu pare; aquest, mancant de fe o creient-se víctima d'una il·lusió, restà mut per voler diví; la mare, Elisabet, concebé essent estèril, com Maria verge; el pare recobrà la paraula sobtadament en posar nom al fill. La gent es preguntaven, meravellats, qui fóra aquell noi. IV, 401.

En ell pot admirar-se la promptitud de fe en la divinitat del Crist. Demanem-li que augmenti la nostra. IV, 401s.

Fou santificat en les entranyes de la mare, quan Maria anà a visitar-la. Així, abans de néixer, se li esborrà el pecat original. IV, 402s.

La mare de sant J. B. s'amagava perquè no veiessin el seu estat poc adient als seus anys. Però molts s'alegraren davant els prodigiós naixement de J. Encara avui ens alegrem en celebrar-lo. Es complia i es compleix l'antic vaticini. Que ell ens obtingui l'alegria cristiana que suavitza les asprors de la vida i dóna coratge en la pujada cap al cel. IV, 403s.

Santificat a les entranyes de la mare, no havia de témer caure en pecat. Malgrat això, es retirà al desert durant molts anys. Practicà una gran penitència i austeritat de vida; tant, que superà tots els anacoretes i penitents posteriors. Ensems alimentava el seu esperit amb les delícies de l'amor de Déu i la contemplació de la bellesa infinita. Fugim com ell dels plaers terrenals i estimem l'oració. IV, 405.

La seva predicació fou meravellosa. Cap profeta no havia especificat com ell el caràcter del Salvador ni la necessitat de la penitència per entrar al cel. El seguí molta

gent. Homes de diversos estaments li demanaven una norma de conducta. Molts el prenien pel Messies. Però ell desféu l'error. Tingué molts deixebles, alguns dels quals foren apòstols. La missió del Crist fou preparada per la predicació del B. Els cors, commoguts per la veu del qui clamava en el desert, escoltaren més fàcilment la paraula del Crist. IV, 406s.

Assenyalà el Crist a la gent com l'Anyell de Déu que treu els pecats del món. Això significava que el Salvador esborraria els pecats de la humanitat fent-se víctima responsable. IV, 407s.

Morí heroicament en defensa de l'honestedat i el compliment de les lleis divines. Reprengué Herodes per l'escàndol que donava vivint amb Herodies. Fou empresonat, tot i que Herodes l'admirava. Amb ocasió d'un sopar i d'un ball de la filla d'Herodies, aquesta, aconsellada per la mare, demanà el cap de sant J., que fou degollat. Aquestes foren les postres d'aquell sopar i d'aquell ball. IV, 409.

Batejà Jesús al Jordà. Això li ha valgut el nom de B. És la seva glòria principal. Servim Jesús amb promptitud, com sant J. IV, 407s.

Déu enalteix els humils. S'ha complert en s. J. B. No era savi, ni ric, ni poderós, i avui és honrat pertot arreu. Té els mateixos historiadors que Jesucrist. El temple del Laterà li és dedicat. Té un orde famós de cavallers. Per aconseguir les seves relíquies, Gènova envià vaixells a Terra Santa. Més honrat és encara en el cel, on els profetes veuen en ell el complement de totes les profecies, i els ermitans i els màrtirs el seu model. L'Església l'honra extraordinàriament. L'invoca en el «Confiteor», en el Cànon i en les lletanies. IV, 410s.

És exemple de vida monacal i eremítica i de vida penitent. També és exemple d'humilitat. VIII, 156s, 165, 170.

Ens ensenya a preparar l'adveniment del Senyor. VIII, 248.

Vide HUMILITAT.

JOAN BAPTISTA VIANNEY (S.). VII, 296. VIII, 388.

JOAN CLÍMAC (S.). V, 360. IX, 415.

JOAN CRISTÒSTOM (S.). I, 566, 659, 701. II, 379. IV, 209, 612s. V, 575. VI, 213s. VII, 295. IX, 14, 74, 239, 307, 457.

JOAN D'ÀVILA (S.). III, 611, 615. VIII, 125.

JOAN DE DÉU (S.). III, 580. IX, 78, 89.

JOAN DE FIESOLE. Vide ANGÈLIC, Fra.

JOAN DE LA CREU (S.). I, 162, 194, 467, 472. II, 246, 320. III, 187, 550, 570, 609, 618. IV, 208, 477. V, 75, 218, 292. VIII, 107. IX, 302, 343, 361, 364.

JOAN DE PUIGVENTÓS. I, 392.

JOAN DE TARRAGONA. I, 361.

JOAN I. I, 503, 579.

JOAN II. I, 522, 579s, 676.

JOAN VIII. IX, 177s.

JOAN XXII. I, 384. III, 24.

JOANA, filla dels Reis Catòlics. IV, 58.

JOANA, germana de Felip II. III, 613.

JOANA D'ARC (Sta.). VI, 453. IX, 146.

JOANA FRANCESCA DE CHANTAL (S.). VI, 152, 155, 233.

JOB. Tenia temor de Déu (Ausiàs March). I, 614.

Patriarca d'Idumea, gentil, el pensament de l'eternitat fou eficaç per a mantenir-lo en el camí del bé. Confià en la immortalitat i va vèncer moltes i imponderables dificultats. V, 64.

Jocs. Són inconvenients els j. de nens i nenes junts. Sant Lluís Gonzaga no volgué prendre part en un j. en què havia de fer un petó a la cara de l'ombra que feia a la paret una nena corrent. II, 702.

JOCS FLORALS. Hi ha oposició essencial entre el lema dels J. F. («patria, fi-

des, amor») i la il·lustració maçònica que es vol apoderar de la poesia. I, 291.

Els J. F. i la poesia catalana tenen una funció i un lloc en la vida social de Catalunya. II, 185s.

No són una simple acadèmia de poesia. Els seus fundadors no podien preveure les seves conseqüències socials. II, 188.

Foren restaurats el 1859. II, 190.

Fomentaren l'esperit autonòmic de Catalunya. II, 190, 193s.

Els nostres J. F. demostren la veritable realitat de la poesia. No són un simple passatemps, sinó que tenen importància social. II, 193s.

Foren unànimement ben acollits a Catalunya. II, 194.

Els restauradors dels J. F. no pretenien restaurar Catalunya com a poble autònom, però instintivament treballaren en aquest sentit, ço que no disminueix llur mèrit. Foren profetes de la pàtria. II, 194s, 186.

El seu esperit és antitètic del civilisme, representen l'esperit de la terra, són un predecessor de l'autonomia. II, 195.

La institució dels J. F. és catalana i, per tant, tradicional. II, 197.

Els J. F., festa nacional de Catalunya, demostren que l'amor edifica. II, 203.

N'ha minvat la força poètica i s'hi posa en relleu el patriotisme. Fenomen natural, perquè després del florir ve el granar. Primer els poetes remouen l'esperit del poble i després els homes d'acció l'edifiquen. III, 586s.

Menéndez y Pelayo féu un discurs en català als J. F. de Barcelona. III, 641.

JOFRE DE BLANES. I, 522.

JOFRE GILABERT. I, 522.

JOGLAR. L'art del j., vil ben sovint, podia ser honest i profitós. I, 454.

Vide TROBADORS.

JORBA, JOAN. VII, 432.

JORDI (S). Home de fe i de caritat. Allibera els seus esclaus. Venç els turments i les passions, guanya una glòria immortal. És mitjancer davant Déu a favor dels cristians d'Orient i d'Occident. La seva festa ve per la primavera, bona ocasió per procurar que floreixin les virtuts morals amb la fecunditat del seu exemple. IX, 23-25.

JOSEP (S.). Eiximenis és precursor de la pietat i la devoció envers sant J. I, 558.

Sentia goig en tractar familiarment l'infant Jesús (Eiximenis). I, 560.

La moderna devoció a s. J. ha estat aprovada i autoritzada pels Papes, amb la declaració del seu patronatge universal. IV, 325.

La devoció de Catalunya a s. J. és molt antiga. Sant Vicenç Ferrer en parla amb molt d'afecte. Eiximenis vaticina el gran augment que assolirà aquesta devoció en el nostre temps. L'Església tarraconense tenia un rés propi de s. J. Modernament se li edificà el temple de la Sagrada Família a Barcelona. Treballar i pregar fou la vida de s. J., i és també la llei de la vida del nostre poble. Aquesta devoció pot ferli recuperar el seu veritable caràcter cristià. IV, 325s.

Déu el destinà a tenir cura d'ell mateix en la Persona del seu Fill damunt la terra. Li confià també la Verge Santíssima. Era gran la confiança que Déu li tingué. Això ens obliga a demanar la protecció de s. J. i a acudir-hi en les nostres necessitats. Hem de voler formar part de la seva família. IV, 328.

Els seus set dolors i goigs són lliçons de vida cristiana: *a*) El dubte que tingué davant l'estat misteriós de la seva Esposa i l'anunci satisfactori de l'àngel ens ensenyen a no

pensar malament del proïsme. *b*) La pobresa de Jesús i l'adoració dels Reis ens ensenyen la humilitat i la pobresa d'esperit. *c*) La cerimònia de la circumcisió i la imposició del nom de Jesús ens ensenyen a ser mortificats. *d*) La profecia de Simeó sobre la passió de Jesús i l'anunci que aquest seria el Salvador dels homes ens fa conèixer i estimar la creu. *e*) La fugida a Egipte i la caiguda dels ídols ens ensenyen a deixar totes les coses del món abans d'ofendre Déu. *f*) El temor que experimentà s. J. en tornar a Israel i la seguretat que l'àngel li anuncià que tindria a Natzaret ens ensenyen a confiar tranquil·lament en la divina Providència. *g*) La pèrdua de Jesús i el seu trobament al temple ens mostren com hem de trobar Déu rebent sovint i dignament els sagraments. IV, 329s.

Hem de tenir un protector que, amb la seva influència davant Déu, ens ajudi en les necessitats espirituals i materials. Aquests protectors són els sants. Però entre ells sobresurt s. J. La devoció a s. J. és meravellosa i universal. La tenen totes les classes socials i tots els cristians. Això demostra que Déu mateix ens diu: «Aneu a J.» Aquesta devoció vingué de la cristiandat oriental. Santa Teresa la propagà molt. IV, 331s.

La seva vida teixida de dolors i goigs ens mostra com ha de ser la nostra vida. Déu poleix l'home amb el sofriment. IV, 333.

Sap guardar l'equilibri perfecte i la moderació cristiana en totes les contingències. Les tribulacions li exerciten la paciència i no el desesperen. Els goigs el mouen a l'agraïment envers Déu. Obrem com ell. Déu mai no ens posarà més càrrega que la que puguem dur. IV, 333s.

S. J. treballant resignat i amb gust, segons la voluntat de Déu, és exemple de santedat per al treballador. Treballava, no com esclau, sinó conscient que el treball perfecciona l'home i ens fa guanyar mèrits de vida eterna. IV, 335s.

Déu l'enaltí, pobre i treballador com era. Això ens demostra que la dignitat de l'home no la fan els honors i les riqueses. IV, 337.

Déu honrant-lo ha honrat la persona de l'obrer i del pobre. Col·loca més alt s. J. que no pas els rics i els potentats. IV, 338.

Si som obrers, hem d'estar contents veient s. J. obrer elevat a una glòria immensa per Déu. Si som rics, hem de veure que la dignitat davant Déu no consisteix a tenir riqueses i que molts obrers estaran més amunt que nosaltres en el Regne del cel. Això ens ensenya que hem de ser atents amb els nostres inferiors. IV, 338.

És un model de prudència en els seus dubtes sobre la Verge Maria. No comprenent el seu estat després de l'Encarnació ni podent admetre que hagués pecat, no la denuncia com manava la llei: resol deixar-la. Un àngel li revela el misteri. Déu el volgué provar com féu amb Abraham. Cal tenir calma i discreció en els conflictes de la vida i reprimir la violència. «La paciencia todo lo alcanza.» IV, 341s.

Després que li fou revelat el misteri de l'Encarnació, esvaïts els seus dubtes, adorà reverentment i s'agenollà davant el sagrari viu que era la Verge Maria portant el Fill de Déu en el seu si virginal. IV, 342.

Dóna exemple d'obediència a l'autoritat civil, quan va a Betlem per empadronar-se, tot i tenir ell, descendent de David, més dret a governar el país que no pas el Cèsar de Roma. El viatge fou incòmode. Segons la tradició, Maria muntava una

somera. Eren desconeguts i menyspreats pels vianants rics. La inseguretat i les molèsties del camí eren compensades per la deliciosa conversa dels sants viatgers. Acompanyaven el sant viàtic per a la humanitat malalta. L'amistat i la companyia de Déu ens suavitzarà les asprors de la vida. IV, 343.

Durant el part de la Verge Maria, depengué de s. J. la sort del món. Hom s'hauria enganyat llavors anant a cercar el futur de les nacions en els governants i en els homes donats a l'estudi i desdenyant aquell obscur fuster, abandonat de tothom. Déu es burla de la supèrbia humana i enalteix la humilitat. IV, 345s.

Sofrí en veure la incomoditat i la manca de tot en què nasqué Jesús. Féu els possibles per disposar les coses de la millor manera i suplí, pobre de cabals i ric d'afectes, allò que mancava amb l'amor del seu cor i la seva adoració. Féu un gran do, perquè tenia un gran cor. IV, 347s.

Enmig de la tristesa, per les incomoditats i privacions, tingué una gran alegria quan nasqué Jesús. Car el veié objecte de les adoracions dels àngels, pastors i reis. Comprengué que el Regne de Crist s'estendria a tota la humanitat. IV, 348.

Posà per nom Jesús a l'Infant diví. Ho féu amb goig, perquè no acontentava el gust dels parents, sinó que obeïa la voluntat del Pare etern, manifestada per l'arcàngel. IV, 349s.

Sofrí en la circumcisió de Jesús, veient com aquest vessava la seva sang. IV, 349.

Tots els passos i misteris de la vida del Crist li foren profitosos i l'il·luminaren sobrenaturalment. Com ell, estiguem units amb Déu. IV, 349.

S'alegrà en circumcidar l'Infant diví i posar-li per nom Jesús, car sabia l'ofici de Salvador dels homes que aquest nom comportava. S. J. fou el primer a gaudir d'aquest nom. Qui participa de les penes de Jesús també participarà de les seves alegries. IV, 350.

És d'un esperit perfectament equilibrat. Simeó li profetitzà la passió de Crist, però ell, entre el goig i el dolor que li ocasionava el coneixement de la missió salvadora de Jesús, no es torbà excessivament, confiant en la Providència. IV, 351s.

Hom veu clar que Déu volgué que fos el cap de la Sagrada Família, quan donà a ell i no a Maria l'encàrrec de fugir a Egipte. Déu donà protecció a la Sagrada Família per mitjà de s. J. També per ell ens la donarà a nosaltres. IV, 353s.

Va rebre l'avís de l'àngel per fugir a Egipte, quan Herodes perseguia l'Infant. Mort Herodes, rebé un altre avís per tornar a Israel. Un altre avís celestial sembla que rebé encara de l'àngel, en arribar o anant a Israel. Aquest avís el va fer anar a Natzaret. IV, 357.

Tenia autoritat dins la Sagrada Família. L'àngel se li apareix i li comunica l'ordre de Déu, tant quan hagué d'anar a Egipte fugint d'Herodes, com quan en tornà per dirigir-se a Natzaret. I observi's que Jesús i Maria tenien més mèrits que ell. IV, 358.

Sant Tomàs diu que Jesús, com a home, en la seva ciència experimental, no tingué mestre, ans l'adquirí per ell mateix. D'altres diuen que l'ensenyà sant Josep. Eiximenis ens presenta s. J. fent festes a Jesús, tal com escau a un pare de família. IV, 360.

Dóna exemple als pares portant Jesús al temple. És així com es transmet la fe als fills: practicant-la al seu davant. IV, 361s.

Obtingué un tresor de revelacions divines (l'àngel li parlà, es comunicà amb Jesús durant molts anys); però, al revés del que passà amb els Apòstols, no ho rep per comunicar-ho als altres, sinó per tenir-ho reservat. No comunicà, doncs, el «secret» a desgrat de l'«èxit» fàcil que en podia obtenir. Així, doncs, fruir de Déu íntimament, contemplar-lo fugint del món i del tracte abassegador dels homes i practicar les virtuts humils és camí de santedat. IV, 368s.

Té una gran intimitat amb Jesús. Més que els àngels. Viu, treballa i gaudeix per Jesús. El manté, tal com fan els pares honestos. Ajuda tot un Déu a ser home. D'aquí es dedueix el gran amor que Jesús li tindria, ja que ell premiarà amb la vida eterna un got d'aigua que es doni a un pobre pel seu amor. S. J. era feliç perquè tenia Déu amb ell i no trobava a faltar el món. Està voltat de serenitat i de pau. La seva devoció és consoladora. IV, 370s.

La seva mort fou dolça. En podem estar segurs, encara que no ho digui l'Evangeli. Havia complert bé la seva missió i deixava un Fill que era la seva corona. Sabent que ell l'havia de jutjar, havia de sentir-se tranquil. En els seus sofriments corporals l'assistia la Verge Santíssima. Jesús, que instituí un sacerdoci que, entre altres oficis, té el de donar consol als malalts, el consolà personalment. Il·luminaria el seu esperit amb la llum de la glòria. IV, 372s.

Portà la nova de la vinguda del Salvador a les ànimes dels justos detingudes al si d'Abraham. Els ocasionà un gran goig. És propi de s. J. consolar i donar goig als seus devots. Els justos del si d'Abraham, fins els grans profetes, honraren s. J. com a superior per la intimitat que havia tingut amb Jesús i pel seu ofici de pare legal. IV, 374ss.

Detingut al si d'Abraham, sofrí més que els altres sants. Aquests tenien un coneixement boirós del Messies. S. J. l'havia conegut i tractat íntimament. L'enyoraria molt. La companyia distingida que tenia allí no podia suplir el tracte amb la Saviesa encarnada. Per això fou també molt gran el seu goig en veure'l ressuscitat. Voldria assabentar-se de com quedava en el món la Verge Santíssima. Hi ha autors que diuen que s. J. fou un dels difunts que ressuscitaren amb Jesús gloriosament. IV, 376ss.

La glòria de s. J. al cel és de les més excelses. És dels qui més ha servit Déu en aquest món. Mantingué Jesús amb el seu treball, li salvà la vida, i segons el servei és la paga. Jesús dóna la glòria per un vas d'aigua ofert per amor seu. A més, sortí d'aquest món amb un gran amor a Déu. Tractà Jesús com a fill. Coneixent-lo excel·lentíssim, l'hagué d'estimar molt; i la glòria correspon a la caritat amb què se surt d'aquest món. L'excelsa glòria de Maria demana també una glòria molt alta en s. J. Ultra això, s. J. resumeix en ell les diverses jerarquies de glòria celestial. És patriarca, verge, màrtir (sofrí persecució per Crist) i doctor (estigué molts anys en contacte amb la infinita saviesa de Jesús). IV, 379s.

El culte a s. J. és molt convenient al món modern. S. J. ens ensenya l'obediència a les autoritats constituïdes, sovint indignes (i tenim esperit de rebel·lia), l'amor al treball obscur i penós (i fugim de l'esforç i estimem la comoditat) i el compliment dels deures de família (i sembla que la casa ens cau a sobre i en fugim). IV, 381s.

És advocat per trobar la pau i la

concòrdia. Fou un cap de família prudent i discret, condició per a la pau de la llar. Per això ha pogut ser proclamat Patró de l'Església universal, a fi d'augmentar-hi la unió dels cristians. Té el do de reconciliar els ànims i calmar la irritació dels cors. IV, 384s.

Complí admirablement l'obligació humana de treballar. Sempre es guanyà el pa amb la suor del seu front i tothom coneixia Jesús pel fill del fuster de Natzaret. IV, 386s.

Complí bé l'obligació de pregar. Segons l'Evangeli, cada any pujava al temple com a bon israelita. Les instruccions que rebé dels àngels proven que no li eren estranyes les elevacions del cor i l'enteniment a Déu, que són la substància de l'oració. Perquè agermanà el treball amb l'oració, l'Església el proposa com a model al poble cristià. IV, 386s.

No féu dejunis extraordinaris, oracions llarguíssimes, ni altres heroïcitats. Se santificà practicant les virtuts senzilles i humils, agermanant l'oració i el treball i complint els deures ordinaris i comuns. IV, 387s.

En ell resplendí extraordinàriament la puresa. El seu matrimoni amb Maria, model de matrimonis, havia de distingir-se per una gran igualtat de condicions entre els contraents. I Maria fou la criatura més pura que hi ha hagut. La seva puresa superà la dels àngels, perquè aquests són purs per naturalesa i s. J. ho fou amb esforç. En la seva puresa hi ha esclats de victòria. IV, 389s.

El seu patrocini sobre nosaltres té per fonament la seva unió íntima amb Crist. Qui està més unit amb Crist participa més de la seva virtut. Després de Maria, ningú no hi estigué més unit que s. J. Per això l'Església ha proclamat i celebra llur patrocini. S. J. té poder per a obtenir-nos remei en tots els mals i necessitats. IV, 391s.

La seva devoció ha d'estendre's naturalment a tots els dies de l'any i a tota la vida. Però l'Església ha destinat uns dies a encomanar-nos-hi d'una manera especial: la festa principal de s. J., el seu Patrocini, els Esposoris, els dies 19 de cada mes i els dimecres de cada setmana. En aquests dies s. J. afavoreix especialment els seus devots. També ajuda molt a obtenir gràcies de s. J. celebrar —combregant— els Set Diumenges en honor seu. La base del culte popular a s. J. és la recitació de la petita corona dels set dolors i goigs. Es poden fer, a més, meditacions sobre el sant. Algunes esglésies fan també septenaris en honor de s. J. IV, 395s.

En sant J., home de Déu, confien Jesús, Maria i l'Església universal. Diem que és just, perquè la justícia és la universalitat de la virtut. La seva mort és la més feliç. VIII, 113.

Fou el primer a creure que Jesús era Déu. Era just, cast i humil. Jesús no és fill seu per naturalesa, sinó per amor. Serví Jesús durant la vida i Jesús el serví a l'hora de la mort i el glorificà en l'eternitat. VIII, 213s.

A l'Església continua l'ofici de sant J. exercit en la Sagrada Família. Sant J. és model del cristià en la vida oculta, humil i pobra. La seva devoció s'ha estès extraordinàriament en temps modern. Fou predestinat com els antics patriarques, servent de Jesús i de Maria, d'una abnegació absoluta. Va viure i morir en companyia de Crist. Vivia en família i apartat del món. Tenia la virtut de la justícia, que les abraça totes. IX, 9-13.

Hem de ser devots de sant J. per la seva identificació amb Crist i pel

seu exemple de fidelitat i prudència. IX, 14.

Déu ha volgut comunicar als homes la seva autoritat. Així és també en l'ordre sobrenatural. Hi ha el patrocini dels sants. Poden intercedir per diferents necessitats dels qui vivim a la terra. El patrocini de sant J. és més universal que el dels altres sants pel seu amor a Crist i les relacions especials que en aquest món va tenir amb ell. Fou predestinat per exercir un ministeri molt íntim i especial amb el Verb encarnat, sense comparació amb cap dels antics patriarques. Sostingué la vida material del Crist i ara el seu patrocini s'estén a tot el poble cristià. El mitjà per obtenir-lo és imitar la seva fidelitat a Crist, servir Jesús i Maria i complir els deures del propi estat. IX, 14-18.

És protector de l'Església i de tots els estats de vida, model d'acció i de contemplació. IX, 250.

Vide MATRIMONI DE JOSEP I MARIA, DEVOCIÓ, SAGRADA FAMÍLIA.

JOSEP DE CALASSANÇ (S.). IV, 491. VIII, 448. IX, 89.

JOSEP ORIOL (S.). Era molt devot de la Santíssima Trinitat. III, 752s.

Que ens sigui concedit de seguir els seus exemples, de conservar com ell la gràcia i d'estimar com ell Déu i el proïsme. III, 753s.

Era home de molta oració, de molta presència de Déu i de molt amor a Déu. Fins corporalment els qui el tractaven el sentien encès i el veien sovint enlaire agenollat, com atret per Déu. III, 754.

Déu li féu el do de l'abstinència i la gràcia de guarir. III, 754.

Practicà la penitència i el dejuni extraordinàriament. Durant molts anys sols menjà pa i aigua, o només alguna herba. Per això Déu donà una gran dolcesa al seu esperit. III, 755.

Era simple i senzill d'esperit. Deia la veritat sense ferir. Es proposava una sola cosa en les paraules i les obres: el compliment del deure, la glòria de Déu. No cercava secretament, com tants d'altres, la lloança d'altri i la satisfacció del propi esperit. III, 755s.

Vide III, 689, 733ss. IV, 630. VII, 113s.

Es comunica la propera canonització del beat J. O. als sacerdots diocesans. VII, 113s.

Vide IX, 87.

JOVELLANOS. I, 191.

JOVENTUT. L'obligació de treballar en bé del propi país els joves sols la compliran dintre el regionalisme, que salva les creences, la moralitat i la vida social. II, 105.

L'entusiasme per un ideal és natural en la j. Però, si aquest entusiasme no es basa en la pràctica de la religió, l'ideal no satisfà i hom acaba per caure en el materialisme i l'escepticisme. En canvi, dins del cristianisme és possible l'ideal en un vell de noranta anys, perquè àdhuc en les misèries veu l'Infinit que s'hi reflecteix. III, 707.

Malgrat la generositat que la sol distingir, les passions l'encenen i la distreuen de Déu. Cal consagrar la j. al Crist. No li oferim flors mústigues, sols les acaballes de la vida. IV, 180.

És l'edat més generosa de la vida. No sol dominar-la l'egoisme. IV, 179.

Els joves purs són com flors tendres i esplèndides, els impurs són flors passades i mústigues. IV, 209s.

Cal que consagri a la Verge Maria potències i sentits, cor, ànima i tota la vida, perquè regni Jesucrist en el nostre segle. IV, 432.

Li cal resguardar-se dels perills de la concupiscència, i per això ha de recórrer a Maria, que, per ser la

més pura de les criatures, meresqué de ser Mare de Déu. IV, 559.

Els joves i noies són les flors del místic jardí de l'Església. La part més bella, però també la més delicada. Les seves ànimes —reproduint les característiques de la flor— han de ser les més pures i les més enceses d'amor a Déu. Els artistes pinten joves els àngels. Això és senyal que entre ells hi ha grans analogies. Jesús estima els joves. Quan un anà a demanar-li consell, així que el veié ja l'estimà. Són els homes de demà. Si ara les flors són sanes, demà els fruits seran abundosos i plens. Delicada com és la joventut, ha de recórrer a l'auxili de Maria, que s'adapta al seu caràcter generós i ardent d'efecte. IV, 560s.

En les seves mans hi el futur. Els joves són els carreus amb què es construirà l'edifici social. Com Jesús posà el seu deixeble més jove en mans de Maria, així cal posar-hi la j., perquè ella maternalment la protegeixi i defensi. Això cal aplicar-ho principalment a les noies destinades a formar un dia els sentiments del poble i a conservar-hi la flama de la pietat. IV, 562.

Formada cristianament en la fe i la pietat, serà el llevat del temps futur que farà bona tota la massa social. Farà regnar Jesucrist. IV, 564s.

Molts joves, fins en cases religioses, no són educats en les coses substancioses i sòlides, sinó en refinaments. No se'ls dóna la paraula de Déu, sinó la de l'home, que deixa buit. V, 166.

Als joves d'avui no els manca instrucció, sino constància i caràcter. V, 185.

És un temps de preparació. Per això és tan important l'educació religiosa dels joves. Molts d'ells no imiten Jesús quan era noi i al temple escoltava els doctors i els feia preguntes. Avui en veiem alguns que amb prou feines tenen 15 o 20 anys i ja fan discursos polítics i volen arreglar Espanya. VIII, 267.

Tots els cristians de totes les edats i estaments necessiten dedicar-se a l'oració i a la reflexió, al recés i a la formació de la voluntat; però els joves ho necessiten més. Desgraciat del jove que segueix les màximes del món, segons el qual la j. s'ha d'aprofitar per a divertir-se. VIII, 406s.

L'Església procura formar els joves, perquè tenen dificultats especials a practicar les virtuts. Per això els agrupa en associacions com la dels Lluïsos, que els inclinen a la pràctica de la pietat. IX, 100s.

El jove és perfecte en l'ordre de la naturalesa i ho ha de ser també en el de la gràcia. IX, 133s.

Vide MÚSICA, DIVERSIONS, LLOANÇA.

JOVENTUT CATÒLICA DE BARCELONA. El Dr. Torras hi predicà unes conferències sobre les passions o els pecats capitals. Més tard, a instàncies d'aquesta institució, les publicà. II, 492.

JUBILEU. Vide ANY SANT, LOURDES.

JUDES. Vide COR DE JESÚS.

JUDICI. És sobre conceptes generals o particulars. Aquest és semblant a la facultat estimativa de les bésties (Ausiàs March). I, 597.

No depèn de la matèria. Ordena i compon les percepcions dels sentits i les dades de la memòria i la imaginació. Dirigeix aquestes facultats. Quan manca (per exemple, dormint), aquestes segueixen la fantasia. II, 323s.

JUDICI DE DÉU. En el j, les criatures acusaran el condemnat, perquè li ensenyaven a estimar Déu (Eiximenis). I, 541s.

Ha de causar-nos temor (Ausiàs March). I, 614.

Hem d'avivar la consciència de la

nostra responsabilitat. Saber que hem de donar compte de tot el que fem davant el tribunal de Déu és allò que hi ha de més eficaç per a moure'ns a obrar el bé. V, 60.

És temible per les seves conseqüències. VIII, 196.

És temible, perquè ningú no està segur d'ell mateix, i és rigorós. És una veritat de fe. Es demostra també per la Tradició i pel testimoni universal de la consciència i el remordiment. IX, 63s.

JUDICI PARTICULAR. Es fa en el moment de sortir d'aquesta vida. Hi ha molts testimonis a l'AT i al NT sobre el j. p. També n'és testimoni el remordiment de la consciència i la creença que trobem en tots els pobles. El j. ens ha de fer por si no tenim judici. Aquest temor és el principi de la saviesa. VIII, 1523-155.

S'estendrà a totes les edats de la vida i a tots els pensaments, paraules i accions. IX, 64.

Arribarà aviat per a cadascú. Són una bona preparació per al j. p. el sentiment de la presència de Déu, l'examen de consciència i la confessió sacramental. VIII, 233s.

El primer diumenge d'Advent l'Església ens parla del j., perquè hem de mirar el fi vers on ens dirigim des del començament del camí. L'hora d'aquest j. p. és incerta. Ens hi hem de preparar amb l'exercici de les virtuts teologals. VIII, 239s.

JUDICI UNIVERSAL. És un dogma de la nostra fe, el complement de la missió de Crist i una font del sant temor de Déu. Cadascú va cap allí on s'encamina amb els seus actes. Som, doncs, responsables del nostre destí últim. Fins tenim responsabilitat en les culpes dels altres. Per això demanem: «Dels mancaments dels altres, perdoneu el vostre servent». VIII, 168s.

Serà el dia de la liquidació universal, dia temible per la sentència inapel·lable. Ho és ja, per a cadascú, el j. particular. No sabem el dia ni l'hora. Però el Jutge ens serà favorable, si el rebem amorosament quan ve petit infant. Cal tenir present aquell dia que tancarà la història de la humanitat. VIII, 212s, 220s.

Destrueix la il·lusió del món i és la glorificació de Jesucrist. Ens mou a rectificar la nostra vida. VIII, 216.

Sant Vicenç Ferrer evangelitzava els pobles amb el j. VIII, 228.

Serà terrible per la destrucció del món i l'aspecte del Jutge. L'admet la raó natural i l'Escriptura el descriu. Confirmarà la sentència del judici particular. VIII 273s.

Serà el desenllaç de la història de la humanitat, el triomf públic de Crist i dels bons sobre els dolents. L'han il·lustrat els grans artistes. IX, 64s.

El pensament del j. u. ens ha de guarir de l'amor als afalacs del món. IX, 387.

JUEUS. S'explica llur perfídia pels mals pares, la influència del país, la influència malèfica dels astres, les males companyies i la rusticitat (Eiximenis). I, 545s.

Formen un poble diferent dintre el poble cristià i constitueixen un perill (Eiximenis). I, 570s.

Els jueus solen tenir un gran odi als cristians, a desgrat de la tolerància d'aquests (Eiximenis). I, 570.

Molts entenien en sentit material les profecies sobre el Regne de Déu. Creien que es tractava d'un predomini polític de la seva raça i no d'una unió espiritual dels homes. V, 255.

JULIÀ L'APÒSTATA. II, 444, 445. IX, 328.
JULIÁN DE ÁVILA. III, 614.
JULIANA (Bta.). VIII, 391.
JULITA (Sta.). VI, 135.
JUNGMANN. II, 246.

JÚPITER. II, 108, 350, 355, 485. III, 488. IX, 294.

JURAMENT DE FIDELITAT. El j. de f. dels súbdits al rei, el Papa pot dispensar-lo per motius d'ordre espiritual i en virtut del seu poder indirecte sobre les temporalitats. II, 153s.

JURISCONSULTS CATALANS. S'han distingit sempre en la defensa de les lleis de la terra, del dret consuetudinari. I, 664.

JURISDICCIÓ ECLESIÀSTICA. L'Església a Espanya tenia j. en causes civils i criminals del personal eclesàstic. Al segle XVII, a València, un frare bandoler fou detingut, jutjat i executat pel poder secular contra les reclamacions de l'arquebisbe Rocabertí. Aquest obtingué la destitució del virrei i excomunicà el governador de la ciutat, que hagué d'acceptar la penitència que li imposà l'arquebisbe. II, 137.

JURISDICCIÓ PONTIFICIA. Per tal de posar-la en evidència contra els gal·licans, Rocabertí publicà una compilació (en 21 volums) d'autors antics. Salvà de perdre's algunes obres rares. II, 168.

Vide TEMPORALITATS.

JURISPRUDÈNCIA. Ciència pràctica, que s'adiu al caràcter català. I, 168.

JURISTES CATALANS. Són els principals: Jaume Callís, Pere Belluga (és el qui assolí més importància internacional), Fontanella i Cortada. I, 668s.

Tenen el defecte de la timidesa. Escrivien poc, tot i que n'hi havia d'eminents. Els j. c. adoptaren per patró s. Ramon de Penyafort (Fontanella). I, 679.

Foren molt ben considerats a Roma, on se'ls consultava. I, 681s.

Per provar el dret no es valien de disquisicions retòriques, sinó de lleis, sentències, costums i fets jurídics. II, 142.

JUSTÍ (S.). I, 653. II, 595. III, 553, 567.

JUSTÍCIA. Cal otorgar j. al moro i al jueu, encara que sigui contra el cristià i el parent (sant Vicenç Ferrer). I, 515s.

Hi ha principis fixos de j., que no depenen dels estats del nostre esperit (imaginacions, passions, etc.). Creure altrament és de boigs. Així ho veuran sempre els homes normals. II, 30s.

És donar a cadascú allò que és seu. L'home ha de fer j. a les coses. Déu, esperit i matèria són tres éssers infinitament distants que l'home ha de tenir en compte i ha d'honrar d'una manera diferent. IV, 67.

Consisteix a conservar a cada cosa la seva naturalesa (sant Ambròs). IV, 679.

Crist morí per fer-la triomfar en el món i en nosaltres. El Calvari és el gran espectacle de la j. divina. Jesús era just amb l'Estat i amb Déu. Ho era tant, que pagava pels qui havien robat. La malícia humana de vegades és instrument de la j. divina. Ens hem de tallar segons el patró que és Crist. Ell mereix ser jutge de vius i de morts. VIII, 33-37.

La j. i la santedat són el mateix. Amb referència a Déu, la j. consisteix a complir els manaments; amb referència als altres, és donar a cadascú el que sigui seu. VIII, 100s.

Déu estima la j. i vol que la practiquem: «proprio Filio suo non pepercit». Ens fa benaventurats, perquè és la base de la vida natural i sobrenatural. VIII, 131.

Omple els dos Testaments. L'AT parla més d'una j. externa; el NT, més d'una j. interior. El primer, de la j. del servent envers l'amo; el segon, de la j. del fill envers el pare. A l'Evangeli, la j. és més perfecta, perquè arriba a legislar el cor: els sentiments i les passions. El cristianisme és j. Sembla una contradicció que, de vegades, diguem: el cris-

tianisme és justícia; i, d'altres vegades, és oració, o és penitència, o és humilitat. Però és que la j. ho engloba tot. La j. consisteix a donar a cadascú el que és seu, i a Déu li ho hem de donar tot; nostre exclusivament, només ho és el pecat. VIII, 172s.

Déu és just, i la j. ha de ser la base de totes les nostres accions. Consisteix a donar a cadascú el que sigui seu. A Déu només li podem demanar gràcia, no j., més enllà de la promesa que ens ha fet. Hem de guardar la j. amb Déu, amb la comunitat i amb els particulars. Si es guarda la j. hi ha pau. IX, 349-351.

Vide GUERRA DE CLASSES.

JUSTIFICACIÓ. Ningú no sap en aquest món les raons que guien Déu en la j. de l'home (Ausiàs March). I, 614.

La j. del pecador és obra de Déu, perquè la contrició que la prepara ja ens ve per la seva gràcia. David no veu quan demana a Déu que li creï un cor pur, perquè en ell mateix no hi ha res capaç de rentar. Demanar a Déu que li creï un cor pur és demanar que el creï formalment, que li creï la puresa. Tot ens ho ha de donar Déu: la nova afecció de caritat i la perseverança, així com l'alegria espiritual, signe i efecte de la gràcia. IX, 227.

JUSTINIÀ. I, 672. III, 490ss.

JUST MEDI. Sant Vicenç Ferrer el posa per principi en la pràctica de les virtuts, fins en la penitència. I, 505s.

JUSTOS DE L'ANTIC TESTAMENT. Fou molt esperat per ells el sacrifici de Crist, car no podien entrar al cel fins que aquest sacrifici no s'hagués consumat. Fou gran llur alegria quan veieren obert el Cor de Crist per on ells podien entrar a la felicitat eterna. Foren els primers en adorar el Cor de Jesús. Amb el sacrifici de la vida els va satisfer l'esperança que els donava vida. Penetrem-nos també nosaltres d'aquests sentiments d'amor, agraïment i devoció. IV, 239.

JUTGE. Pot dictar pena de mort quan hi ha causa, però sense odi. I, 396.

JUVENAL. I, 299, 653. II, 31. III, 331.

KANT. I, 368. II, 227, 258, 341, 343, 353, 440, 446, 539. III, 439, 461, 528s, 553, 565, 657. IV, 48, 53ss, 586s.

KANTISME. Kant declara incognoscible la realitat del món exterior. Destrueix tota metafísica. Es queda en la constatació del món fenomènic. Prova l'existència de Déu sols com una necessitat de l'esperit. Xavier Llorens té algun punt de contacte amb Kant pel que fa a un cert subjectivisme provinent de la primacia que concedeix a l'observació psicològica; però afirma la realitat de les coses exteriors (el «jo» i l'exterior s'uneixen en el coneixement); admetia el valor dels primers principis i del raonament dialèctic i, encara que s'ocupés principalment de provar l'existència de Déu pel remordiment, la vergonya o l'instint de l'oració, no per això deixava de tocar l'argument de causalitat. III, 555.

Vide PESSIMISME ARTÍSTIC.

KARLSTADT. III, 604.

KEMPIS. II, 82. III, 570. IV, 102, 302, 370, 456, 622. V, 456, 512. VI, 471. VIII, 191, 235. IX, 372, 399, 407, 418, 463, 481.

KENDAL, JAMES. II, 455.

KETTELER. I, 222.

KLEIN, FLIX. V, 297.

KRAUSISME. No penetrà a Catalunya, gràcies al seny pràctic de la nostra gent, que fuig d'utopies i cavil·lacions estèrils i és amant de cercar les realitats de la vida. També hi ajudà molt l'oposició que hi féu el professor i gran filòsof Xavier Llorens des de la Universitat de Barcelona. III, 564.

Vide IDENTITAT ABSOLUTA.
KULTURKAMPF. En la persecució del K., els bisbes alemanys tornaren a dir com el profeta: «Perquè creiem hem de parlar». V, 190.
KURTH, G. I, 171, 199.

LA BRUYRE. III, 463.
LACORDAIRE. I, 223. II, 136. III, 450, 537, 540. VII, 297. VIII, 344.
LAFUENTE, VICENTE DE. I, 349, 504, 683, 687. II, 127s, 129. III, 603. IV, 393.
LAÏCISME. Un precursor del modern laïcisme antropocèntric, podríem trobar-lo en el lul·lisme, principalment en les exageracions de Sabunde, el qual, del coneixement d'un mateix, volia treure totes les veritats, àdhuc sobrenaturals. I, 489.
Un mestre sense religió no és mestre, sinó simplement domador o ensinistrador d'animals racionals. La religió és ferment de tota humanitat («omnia religione moventur»), i tot el que aprèn el nen a l'escola ha de concordar amb la religió. III, 390.
El l. és l'antítesi del cristianisme. Crist uneix l'home a Déu, el l. l'en separa. Desfà l'aliança. És com una amputació, mutila l'home. III, 391s.
Vol orientar l'home prescindint de Déu. Vol que l'home no surti de l'àmbit de la naturalesa i de la ciència, com el pres que només pot córrer dintre els límits esquifits de la cel·la. Vol substituir la majestat de Déu per l'ídol de l'Estat i l'Evangeli per les ordenances cíviques. Vol que l'home s'acontenti amb la seva animalitat. Sense esperit no hi ha orientació sobre el fi de l'home. Per això el l. és purament negatiu. No posa res a la naturalesa humana, només en treu. I si diu que la religió és sols per a la consciència, divideix l'home, en fa dos trossos i el mata. L'exterior de la persona —i la seva dimensió social— ha de correspondre a l'interior. El que és lícit de pensar i desitjar ha de ser lícit de fer. V, 441-443.
En lloc de treballar per la pau, els polítics partidaris del l. sembren discòrdia i encenen lluites atacant la religió. V, 443-444.
Deixa l'home i la societat a les fosques, perquè els priva de la llum de Déu. V, 454.
Els partidaris del l., si són catòlics, han de pensar en la terrible responsabilitat davant Déu en què incorren amb la seva contribució a descristianitzar la societat. L'aboquen a calamitats molt greus i dificulten la salvació de moltes ànimes, especialment dels pobres i humils, ja que aquests compten amb menys mitjans que els rics i la gent culta per conservar la independència d'esperit enfront de l'Estat laïcista. V, 460.
És una negació: vol dir la religió fora de la vida. Si es pregunta als laïcistes vers on s'ha d'orientar la vida del poble fora del cristianisme, no sabran dir-ho. Donen una orientació sense Orient. Neguen que hi hagi un ideal de vida, o fan com si no existís. Si diuen que tenen un ideal d'humanitat, no són dignes de crèdit. L'home només el pot arreglar i encaminar aquell que l'ha fet: Déu, que per salvar-nos es va fer home. Només Déu pot orientar-nos. V, 460s.
Ha nascut dintre el cristianisme. Els pagans no el coneixien. Pecaven per l'extrem contrari. VI 482s.
És contra natura. Per això els catòlics francesos el repugnen en l'ensenyament. II, 624ss.
És l'antítesi del cristianisme. Crist va venir a unir l'home amb Déu, el l. ve a separar-los. Produeix una amputació dolorosa i antinatural. També és antisocial. S'introdueix a l'escola i a tots els àmbits

de la vida i dissol allò que és l'aglutinant més eficaç de la societat —l'esperit religiós—, i ho vol suplir amb invencions legals. III, 391s.

El l. francès en l'ensenyament arriba a l'extrem ridícul d'esborrar el nom de Déu dels llibres de text. III, 408.

Vide FELICITAT, ESTAT, VIDA, CAMIL DE LELLIS, ORDES RELIGIOSOS.

LAICS. Els l. catòlics no tenen dret a qualificar doctrinalment les opinions i els partits polítics amb independència del magisteri de l'Església. I, 208.

LAÍNEZ. III, 608. IV, 661.

LA LINDE. I, 348.

LAMARTINE. III 529.

LAMENNAIS. IV, 49, 51, 545.

«LAMENTABILI». Decret del Sant Ofici contra els errors moderns que neguen a la veritat revelada el caràcter de fixa i perenne. V, 290s.

LANUZA. III, 613.

LAO-TSEU. III, 481.

LAPIDE, CORNELI A. II, 600. III, 42, 72, 79s. IV, 323, 630. V, 111. VIII, 366, 420. IX, 50, 285, 334, 336.

LARRAZ. I, 695.

LATEAU, LLUÏSA. III, 82.

LATIFUNDIS. Vide PROPIETAT AGRÍCOLA.

LAURA. Heroïna del Petrarca. I, 588s.

LAURENT. I, 318.

LEANDRE (S.). I, 363.

LE BON, GUSTAVE. III, 350, 358. VI, 392, 475.

LECTURA ESPIRITUAL. Ens enriqueix amb idees santes i ens instrueix. Evita les distraccions, les murmuracions, etc. IX, 379s.

Ha de ser atenta, reposada i recollida. No es fa per ensenyar, sinó per aprendre la virtut. S'aconsella el *Kempis* (per a lectures breus) i el P. Rodríguez i les vides dels sants (per a lectures més llargues). IX, 463.

LEGAT. IX, 72.

LEGAT «A LATERE». Sant Vicenç Ferrer es cregué legat «a latere Christi» després de la visió a Avinyó, i els pobles li ho reconeixien. I, 510, 525.

LEGISLACIÓ. La l. d'un país ha de ser la generalització dels fets que hi tenen lloc. Així serà acomodada a la societat i aquesta serà autònoma. I, 669.

Cal restaurar-la fomentant la veritable vida —educant i cristianitzant les persones. No es pot entrar per la finestra en lloc de fer-ho per la porta. Restaurar la societat a base de lleis és fer plans sense realitzar-los. II, 89.

Vide DRET.

LEGISLACIÓ CATALANA. Era informada d'esperit català. Les decretals (dret canònic) eren obra d'un català. Hi resplendia l'amor a la llibertat. I, 681s.

LEGISLACIÓ OBRERA. Es deu a la influència del cristianisme principalment. Ve del manament: «Estimaràs els altres com a tu mateix». Es veu clarament a Alemanya amb l'exemple del bisbe Ketteler. V, 132s.

LEGISLACIÓ SOCIAL. L'autoritat pública té el deure de legislar sobre el treball de la dona i l'infant, sobre el repòs dominical, etc. Hi ha membres de la societat febles, fàcilment explotables, i l'autoritat ha d'impedir les falles dels organismes inferiors, encara que ordinàriament no s'hi pugui immiscir. Això és el compliment del manament evangèlic de la caritat. IV, 702.

LE GRAS. VI, 155.

LEIBNIZ. II, 99. III, 473, 487, 560. IV, 39.

LEMOS, TOMS DE. II, 125.

LEÓN, LUIS DE. La seva obra escrita, sobretot la seva poesia, harmonitza perfectament amb la seva vida. És escripturista, teòleg, moralista, poeta i traductor. III, 428ss.

Vide I, 302, 376, 446, 555, 608. II, 253ss, 338, 420. III, 195, 325, 599, 616. IV, 55. VI, 98.

LE PLAY. Un dels prohoms d'Europa en l'estudi de l'ordre i la composició convenient de la societat. Donà un gran valor a les cases de pagès, «familles souches». Les considerava soques d'on surten altres cases o branques, que eviten la dissolució social i estableixen extenses relacions i lligams d'afecte entre totes. V, 9s.

Vide I, 713. II, 42, 44, 50, 54, 56s, 60ss, 72, 81s, 92, 305, 676. IV, 485. V, 10, 17, 130. VI, 144, 383.

LEQUIEU. II, 353, 440.

LE TELLIER. II, 133.

LIBERALISME. Hi ha un l. atenuat, o semiliberalisme, que consisteix a acomodar la religió a les circumstàncies d'avui, llimada de tot allò que hi desentona. El l. va fracassar, no podia dur la felicitat als pobles. I 68ss.

Ha contribuït, per contagi, a la dèria d'una bona part de la clerecia d'avui a ocupar-se del bé públic més que no pas del bé espiritual de les persones. I, 196.

És uniformista i centralista, desfà la vida regional. I, 305.

És la imposició de la voluntat d'un home —o grup— a tot el país, amb uniformitat. Un principi es desenvoluparia diversament a cada regió; la voluntat d'un home (ministre), no. I, 306s.

És enemic dels drets i les llengües regionals. I, 310s.

El nostre país s'ha deixat dominar per aquest error. I, 312.

Tant com el cesarisme, es fa senyor de la societat. No en rep la llei (dret històric, consuetudinari), sinó que li fa la llei (llei apriorista, codificada i uniformada, igual per a tots), que podria servir igualment per a qualsevol altre país. I, 312s.

Destruïts per ell alguns elements de la vida regional, dificulta la reconstrucció social i lliure del país. I, 316ss.

El l. maçònic ha enganyat el poble. Li ha fet creure que l'Església és enemiga de la llibertat civil. I, 336.

Es fonamenta en l'amor propi, que hi pren el nom de lliure concurrència. El veritable fonament social és la caritat. La lluita —que és necessària— massa que vindrà per ella mateixa sense haver-la d'atiar. I, 354s.

Del l. rousseaunià en neixen la violència i el nihilisme. I, 574s.

Desconeix que el poble —la societat— té una existència pròpia, natural, regida per la naturalesa i per Déu. Per això ho vol fer tot legislant, donant formes noves a pobles que en tenien de pròpies. I, 706.

Els seus principis són els mateixos de la maçoneria. No admet la subjecció a Déu, proclama el lliure pensament, la llibertat absoluta i la negació del mal moral. El dret nou i la sobirania universal són la proclamació del panteisme naturista del Gran Tot i el Gran Arcà de l'Univers, la negació del pecat i del mal moral. I, 78.

El l. maçònic converteix la llibertat de religió en tirania de les consciències (cementiri únic per a totes les religions, que portaria al temple únic obligatori, etc.), en persecució religiosa i en odi a Déu. I, 79s.

El l. maçònic invocant la llibertat destrueix per la força les antigues institucions nascudes del cor de la nació, les fundacions dels passats, les lleis consuetudinàries, les veritables llibertats. Els cristians han de contribuir a pagar el que detesten: l'escola única sectària. Perden el dret a l'educació cristiana dels fills. No feia menys la tirania islàmica. Quan el l. maçònic arriba a governar un Estat, és inevitable el desencadenament de persecucions legals contra l'Església. I, 98s.

Considera l'Estat afranquit de tota llei superior, sense deures amb Déu. Legisla sobre religió: la considera assumpte particular dels individus. És absurd creure que hi pot haver un poble sense Déu. I, 105s.

Ha volgut fer de la llibertat fi i llaç d'unió social, i ha desterrat la caritat cristiana. Per això declara la llibertat absoluta i sense traves, sense haver-la de sacrificar gens en bé de la dels altres. Aquest l. maçònic fa que el ciutadà sigui més que la ciutat. I el bé absolut essent la llibertat absoluta, és evident que caldria desfer la ciutat i retornar a l'estat salvatge. El l. maçònic porta concebut el nihilisme: o el parirà o en morirà. I, 110s.

Ha fet possible el socialisme abolint les antigues lleis sobre la propietat. Ara aquesta pot acumularse indefinidament a favor d'uns, i es fomenta l'odi de classes. Així ho han hagut de reconèixer molts homes d'Estat. I, 121s.

El l. maçònic abolint els gremis i la forma antiga de la propietat ha deixat sol l'obrer, ha fet aparèixer els uns com enemics necessaris dels altres, ha contraposat els interessos de les classes. I, 122.

Ha deixat sol l'obrer, protegit per les antigues associacions desaparegudes. L'obrer de l'Estat liberal ha d'emigrar d'un lloc a l'altre, en recerca de millors condicions, sense poder arrelar enlloc. El l. fomenta, doncs, la creació de grans urbs i el despoblament de regions enteres. Fa que l'obrer odiï els rics. I, 124.

No s'han complert les seves profecies. Instaurat el l. no ha vingut l'harmonia social i el benestar públic, sinó que ha aparegut l'anarquisme —el «dinamitisme»—, conseqüència natural seva. III, 660.

Ha efectuat una divisió entre l'element humà i el diví en tots els ordres, àdhuc en la teologia. Aquesta s'ha fet una especialitat per necessitats de polèmica «científica», i no ha influït com abans en els altres estudis. IV, 11s.

Ha tret el sosteniment de l'autoritat en independitzar-la de Déu. La religió és l'única cosa que uneix la societat. Per això, quan se separen, la societat es va desfent. El l. ha tret l'Església de la presidència de la societat i ha fet d'aquesta una simple massa o multitud. V, 15s.

El mot «liberal» s'ha fet insultant per l'abús d'haver practicat la tirania invocant la llibertat. Els liberals han sortit dels filòsofs del segle XVIII, després que el mot «filòsof» ja s'hagué desacreditat. Quan un mot cau en descrèdit, cal adoptarne un altre. IV, 13ss.

El mot «liberal» s'ha desprestigiat després de les condemnacions de Pius IX. Els catòlics en fugen, i no s'atreveixen a emprar-lo. Es tracta d'un fenomen paral·lel al que va tenir lloc amb el mot «filòsof». IV, 16.

Diu que l'autoritat és delegació humana i que l'home pot tombarla. En pateixen fins i tot molts que el combaten. En el fons, no és res més que avorriment de tota subjecció i autoritat: un protestantisme que ha abandonat la forma religiosa i ha pres la política. Pren peu dels defectes del qui exerceix l'autoritat, com si això donés dret a destituirla. Oblida que, sense autoritat superior, cadascú tira pel seu cantó i cerca la pròpia conveniència, i que sols Déu cerca la de tots. El l. s'ha estès principalment en els pobles catòlics que es van salvar de la revolució protestant. IV, 456s.

Ha estat, entre nosaltres, la causa principal que ha fet abandonar les pràctiques de pietat col·lectives dintre la llar i l'educació religiosa

dels fills pels mateixos pares, sobretot pel cap de família. IV, 522s.

Vide REVOLUCIÓ, DRETS DE L'HOME, ESTAT MODERN, CIÈNCIA.

LIBERALISME ECONÒMIC. Ha fomentat monstruosament l'egoisme, en oberta contradicció amb la tan ponderada fraternitat. I, 121s.

La teoria del lliure concert econòmic ha fracassat, ha portat tota mena de mals socials: les vagues, l'anarquisme, els atemptats. L'home ha de regir-se per principis de fe espirituals i morals. Abans del concert econòmic, hi ha d'haver el concert espiritual de les ànimes. VI, 480.

LIBERALISME FILOSÒFIC. Vide CIÈNCIA SACERDOTAL.

Vide LLIURE CANVI.

«LIBERTAS». Encíclica de Lleó XIII. Defensa la llibertat civil dels pobles, el regionalisme i l'autonomia municipal. I, 333ss, 340s, 343ss.

LINNEU. III, 467.

LITERATURA. La l. racionalista manifesta preferència per als assumptes de caràcter més general i abstracte. La l. catòlica, per als de caràcter regional i concret: reflex de la dificultat dels incrèduls a solucionar l'antinòmia entre universalisme i particularisme. I, 320.

És expressió de la societat que la produeix. Però no ho és sempre, perquè, de vegades, un gran esperit es fa superior a les circumstàncies i a la moda. I, 355 n.

Mitjà de perfeccionament de l'home, perquè li ensenya d'usar bé la paraula (Ll. Vives). I, 637s.

Ha estat el vehicle de totes les revolucions que han empitjorat o millorat la societat (Bonald). II, 38.

La restauració d'una l. ha de portar la restauració de la societat que la produeix. II, 110.

S'ha corromput amb la influència maçònica. Donant com a bo tot el que hi ha en l'home —divinitzant la natura— divinitza el vici. I, 101.

La l. actual, amb el predomini de la novel·la i el periòdic, és un trist indici de la imbecil·litat de la nostra generació, que s'acontenta de l'exterioritat de les coses, del coneixement sensible, sense fer treballar la raó ni fer progressar la ciència, la qual no és un simple mètode de guanyar diners ni d'obtenir avantatges materials. III, 657s.

Segons les qualitats que té, assenyala els graus de civilització i l'avenç d'un país. III, 664s.

En temps de la formació literària de Milà i Fontanals, els estudis de retòrica es limitaven a estudiar la forma i els elements externs del llenguatge i l'obra literaris. III, 628s.

Allò que dóna valor a una obra literària és la dignitat moral i religiosa del qui l'executa. Qui està en contacte amb la bellesa i la veritat eterna en donarà un trasllat a la seva obra. III, 643.

Ha de ser equitativa, equilibrada. Ha de fugir de tota exclusivitat en les manifestacions de la veritable bellesa. Escoles, èpoques, gèneres, no poden fer presoner l'escriptor. El veritable literat ha de tenir l'esperit de l'harmonia i l'equilibri. III, 647s.

És espiritualment estèril, comparada amb la gràcia que engendra, quan algú la difon, fills espirituals que formen la Ciutat de Déu, i que fa una sola cosa de la humanitat a semblança de la Trinitat beatíssima. IV, 445.

Vide VERITAT, ART, IDOLATRIA, MUNDANITAT.

LITERATURA ÀRAB. Fou coneguda pels dominics catalans (Ramon Martí), que aprengueren l'àrab amb esperit missioner. I, 391s.

LITERATURA CATALANA. La l. c. antiga és una vulgarització del pensament escolàstic, a ús del poble. I, 386.

El seu llibre príncep és el Llibre de Contemplació de Llull. És, per al català, com la Divina Comèdia per a l'italià. I, 447.

Fou perjudicada pel Renaixement, que interrompé el conreu de la la llengua vulgar i féu oblidar els autors medievals. I, 630s.

Modernament hi ha penetrat una tendència pseudo-mística completament contrària al caràcter català, racional, assenyat i ple d'equilibri. Es tracta —principalment en el teatre, la novel·la i el periodisme— d'una exaltació i quasi santificació del sentiment. Un crim deixa de ser crim —i àdhuc es torna gloriós— quan el provoca una passió abrandada. Hom oblida que l'única cosa que redimeix és el sacrifici. Hom es deixa dur per un guia cec i renuncia a l'únic guia, que és la raó il·luminada per la fe. Aquesta l. té grans pretensions reformistes sobre la família i la societat, sovint pren aires profètics i pseudo-místics. Cau en aberracions filosòfiques i místiques com les dels pobles de l'Àsia, però agreujades amb la manca d'espontaneïtat. No té el fonament de l'eternitat. V, 56ss.

Vide CLÀSSICS CATALANS.

LITERATURA CLÀSSICA. Fou molt apreciada per Ll. Vives. I, 626.

Cal llegir-la expurgada (Ll. Vives). I, 661s.

Era molt cultivada a la Universitat de Cervera. Josep Finestres tenia una extraordinària facilitat en la mètrica llatina. Sabia el grec perfectament —l'aprengué d'un tebà. Compongué versos en llatí, grec, català i castellà. Era d'una gran erudició clàssica. Té cartes llatines elegantíssimes. I, 694s.

Els catòlics —escriptors i teòlegs— poden aprofitar-se'n. És com la sal en els aliments (Rocabertí). II, 142.

En els antics autors clàssics hi havia molta perfecció de forma, però hi mancava la transparència de quelcom que fos superior a la matèria. Crist ho portà. Els naturalistes (liberals i maçons) tornen enrera i es riuen de tot el que no afalagui els sentits. I, 104s.

Molts autors pagans de la l. c., tot i no conèixer la revelació, eren moralitzadors. Tenien un alt concepte de la dignitat humana. III, 708.

És l'exemplar no exclusiu que tot escriptor ha de tenir present per aconseguir elegància i justesa d'expressió (Milà i Fontanals). III, 648.

Era d'una gran distinció de forma. Sempre ha estat molt adient per a l'expressió dels pensaments més elevats entre els homes cultes. Recordi's l'exemple de les poesies llatines de Lleó XIII. IV, 142.

LITERATURA CULINÀRIA. Existeix avui dia, ço que és prova de la nostra de cadència. La preocupació pel menjar i beure priva d'elevar-se gaire a la vida superior de l'esperit, de la cultura, de la ciència i de l'art. II, 576.

LITERATURA ESPANYOLA. Mayans n'empunyà el ceptre durant la segona meitat del segle XVIII. I, 704.

LITERATURA I ART. Quan un poble mor, la seva literatura i el seu art s'estronquen. II, 12.

Amb el Renaixement, la l. i l'a. es van fer aristocràtics, s'apartaren del poble, amb qui havien estat en contacte durant l'Edat Mitjana (Viollet-le-Duc). II, 38 n.

Moltes obres grans de l'a. i la l. costaren esforços extraordinàriament penosos a llurs autors. III, 720.

LITERATURA MEDIEVAL. En bona part s'ha perdut per manca de la impremta. I, 538.

LITERATURA PAGANA. Vide LITERATURA CLÀSSICA.

LITERATURA POPULAR. Trencar amb la tradició popular de vulgarització de la ciència, ridiculitzar la llengua, no tenir en compte la manera de ser del poble, i introduir un motlle més perfecte, com féu Ll. Vives, no és propi de l'esperit cristià ni és civilitzador. És més civilitzadora l'actitud d'Eiximenis. I, 630s.

És orgullosament passada en silenci pels savis renaixentistes, com Ll. Vives. I, 652.

Les cançons i les rondalles de la l. p. són produccions exquisides, plenes d'admirable poesia, no rudimentària, sinó senzilla, germana de la d'Homer. Profundament cristiana, substitueix avantatjosament en tots sentits la mitologia clàssica com a recurs literari modern dels pobles cristians. III, 630.

LITERATURA PSEUDO-MÍSTICA. Molts dels qui, amb la l., volen donar aliment a l'esperit de l'home, no tenen res de savis, perquè no veuen que la saviesa és la possessió de la veritat. Menyspreen la veritat, no reconeixen la norma fixa i segura de la raó que els guiï, ans segueixen orbament i contradictòria els impulsos de la passió. Es fabriquen els seus propis déus. Volen inclinar els homes a la terra i separar-los del cel. Però, per a respirar i viure, cal aixecar-se. L'aire pur ve de les altures. V, 75s.

Vide LITERATURA CATALANA, ETERNITAT.

LITTRÉ. II, 232, 271. III, 287.

LITÚRGIA. Déu donà a Moisès unes prescripcions sobre la manera d'honrar-lo. Era una l. racional que, amb Crist, desaparegué. I, de culte nacional, el veritable culte s'estengué a tota la terra. Aquesta universalitat l'havien predita els profetes. IX, 167.

El veritable culte que s'ha de donar a Déu és universal, com es dedueix del diàleg de Crist amb la Samaritana. Tots els cristians som membres de Crist, Cap del Cos místic i Pontífex. Ell diu la paraula de pregària que tots repeteixen. La pregària de l'Església és ressò del Verb. IX, 167s.

Sols Déu podia fer la popularització de Déu. L'ha feta amb la l. Repetim la mateixa paraula de Crist —la mateixa oració— en comunicació amb Déu. Així la l. eleva el poble, és la mà que Déu li allarga. Popularitza els grans misteris i les veritats més altes. Ho fa assequible. IX, 168.

És la pauta que dóna el ritme i la llei de l'oració, que és la respiració en la vida sobrenatural de l'ànima. Nosaltres necessitem aquesta pauta, perquè transportem elements de mort en la nostra naturalesa. IX, 172.

En la pregària litúrgica mai no parlem a Déu individualment, demanem per tots: «Ora pro nobis». Recordi's el parenostre. IX, 173.

És un motlle diví per a l'edificació de pobles. No és possible un poble sense l. Les sectes i la maçoneria tenen l. Però sols la l. catòlica pot estendre's a tots els pobles i educar-los, perquè abraça tot l'home: enteniment i sentits. Sant Ciril i sant Metodi, amb la l., civilitzaren el poble eslau. Crearen l'alfabet. Van fer, de l'eslau, una llengua culta traduint la Bíblia. IX, 175s.

En la Missa i l'administració dels sagraments cal que hi hagi una sola llengua, que conservi pura l'administració i serveixi de vincle d'unitat dels diferents pobles. Però, en la pregària i la predicació dels fidels (litúrgia popular), cal admetre-hi la més ampla varietat de llengües. Ho ensenya el fet de Pentecosta. Segons el missal mossàrab, «la mera-

vellosa diversitat de llengües no impedeix gens la unitat de la fe». IX, 178s.

La l. segueix la manera de fer de Déu, humil i popular en comunicar-se als homes i educar-los. Ciril i Metodi, sortits de la brillant civilització grega, per evangelitzar els pobles eslaus, n'adopten la llengua i la perfeccionen, i creen la l. eslava. IX, 179s.

És la fe parlant al poble i ensenyant-li els misteris de la vida eterna. IX, 183.

Enlloc com en el culte catòlic no es compleix tan perfectament el deure d'adorar el Creador i de fer servir per a aquest fi totes les criatures. La l. catòlica beneeix els elements materials, els animals, etc. Fa servir les coses externes per a honrar Déu (edificis, música). Empra la poesia, la pintura, i tot ho dedica al mateix fi: venerar el suprem Senyor, fer-lo conèixer i respectar dels homes. IX, 186.

La l. serà viva o morta en un poble, segons que sigui l'esperit del sacerdot que la dirigeix. El sacerdot és l'ànima del culte de Déu. IX, 186s.

Determinar les pregàries i les fórmules de la l., canviar-les, introduir-ne de noves, és cosa reservada al Papa. No ho poden fer els sacerdots pel seu compte —defectuosos que són per naturalesa i no assistits per l'Esperit Sant en aquesta comesa, com ho és el Papa. Aquesta assistència i la dignitat que en resulta a la l., fins la fa admirar i copiar dels qui s'han separat de l'Església, bé que llavors sigui ineficaç, practicada per membres que, separats del Cos místic, no reben la saba vital. IX, 190s.

El sacerdot no pot fer ni alterar les fórmules litúrgiques, però ha d'interpretar-les i fer-les viure al poble. Intermediari entre Déu i els homes, el sacerdot amb la seva acció litúrgica ha de fer arribar al poble la santedat, el consol i la gràcia que vénen de Déu. Una responsabilitat que fa tremolar fins les espatlles angèliques! IX, 191s.

Amb la l. el sacerdot ensenya la ciència de la salvació. Té una pedagogia especial, molt més fina que la de l'antiga l. de Moisès. Es dóna no sols a l'oïda, com tot ensenyament, sinó també a tots els sentits i a tots els homes individualment i col·lectivament considerats. També la carn, com diu el salmista, té set de Déu. La l. és una circulació de vida entre Déu, els estadants del cel i els homes de la terra. Popularitzar la l. és, per tant, donar vida i llum al poble, i, com tota vida, ha de donar-se per mitjà de l'amor. Per això la l. s'insinua tan dolçament en el cor de l'home i ensenya i transmet de generació en generació, vivament i fàcilment, els sagraments, les pregàries, la doctrina, els manaments i tota la religió. Si el sacerdot té aquest amor o unció, farà participar a tot el poble de la influència de Crist. No seran la filosofia i les disputes les qui formaran el poble cristià, sinó la l. La l. ha fet Europa, els pobles eslaus i l'Espanya visigòtica. La l. entra en el naixement, el matrimoni, la mort de l'home, el comerç, en tot. Dignifica la vida popular i l'uneix a Déu. La l., encara, ha formulat la llei social. IX, 192ss.

És el culte públic a Déu, un culte universal i total. Totes les coses estan totalment subordinades a Déu, i la l. entra a regular-ho tot dintre el seu punt de vista. IX, 195s.

És la llei arquitectònica del temple de Déu en la humanitat constituïda pels cristians. La l. té fórmules per a tots els passos de la vida. Es fica en tot, car tot és destinat a

Déu. Per això el moviment litúrgic pot contrarestar l'heretgia moderna del laïcisme, que tendeix a separar i independitzar l'home de Déu, a desfer el matrimoni entre Déu i la humanitat. IX, 195.

És l'instrument extern que comunica als pobles i als particulars la gràcia que fa cristiana la vida. IX, 197.

L'art transmet una bellesa parcial; la l., una bellesa infinita. En la l. hi treballen totes les arts. II, 428.

Porta al coneixement del dogna, que creuen els qui la practiquen. Exemple: honrar els difunts, com fa l'Església, lliga amb la caritat cristiana i amb la resurrecció final; cremar-los, com fa la maçoneria, lliga amb l'egoisme i la negació de l'altra vida per part de la secta. I, 128s.

L'acció de gràcies i la lloança a Déu són constants en la l., a imitació de la mateixa vida del Crist. El prefaci que es diu cada dia a la Missa és una solemne acció de gràcies. Els mots «Deo gratias» s'empren contínuament en les sagrades cerimònies. IV, 274.

LLÀGRIMES. «Beati qui lugent.» Les llàgrimes sempre són respectables. Quan són superbes fan mal. Déu ha volgut que el temps de sofrir fos curt. VIII, 108s.

Vide CULTE, SANG, POESIA LITÚRGICA, CELEBRANT, DOLORS DE MARIA.

LLATÍ. Per aprendre'l, cal parlar-lo des de petit i cal que el parlin bé els qui volten l'infant (Ll. Vives). I, 651s.

Ll. Vives anomena despectivament llengua gotollatina el llatí de sant Tomàs i de tota l'escolàstica. I, 652s.

LLÀTZER. La resurrecció de Ll. és el miracle més famós de Jesucrist. Demostra que Crist era Déu. Va moure els fariseus a procurar la mort del Salvador. IX, 322-324.

Vide LITÚRGIA.

LLAUSÀS, JOSEP. III, 630, 643.

LLEI. L'amor a la ll. de la terra és garantia de llibertat civil per a ella. I, 668.

La ll. purament escrita i codificada sols serveix per a fer delinqüents. Cal el costum, el ritme de la vida: aquesta és la ll. II, 40s.

Cal que sigui el ritme de la pròpia vida de l'ésser, si no ha de tornar-se tirànica. II, 40s.

Només ha d'utilitzar-se la coacció de la ll. quan l'home es deixa dur per la passió. En tot altre cas, la llei es compon amb el ritme de la vida (costum), i fer lleis «a priori» per millorar l'home seria absurd. II, 41s.

La ll. no pot imposar la saviesa ni la llibertat, la igualtat i la fraternitat. Són fruit de l'educació. «Déu demana el que els homes manen.» II, 45s.

És impotent per a imposar la igualtat. Si ho intentés, imposaria el despotisme. II, 75.

És insuficient per a arreglar la societat. II, 81.

La tenen tots els éssers limitats. És prova de llur limitació. Només Déu no té ll. Per això és absurd cercar la llibertat amb la multiplicació de lleis i traves jurídiques. Aquestes vénen de fora, i sols la moral que ve de la naturalesa dóna dignitat i llibertat. II, 86s.

Una és la jurídica i l'altra la moral. Aquella ve de fora i limita la llibertat, aquesta ve de la naturalesa i salva la dignitat i l'autonomia de l'home. El centralisme uniformista ha d'actuar amb la primera. El regionalisme actua amb la segona i salva l'autonomia. II, 87.

La ll. perfecta, però impossible, seria la direcció individual de cada ciutadà. Cada home és un món. La humanitat no té la uniformitat de

la matèria, més apta per a les lleis generals. És impossible la uniformitat matemàtica en l'aplicació de la ll. II, 86.

Quan s'ha arribat a la distinció entre país legal i país real, és que la ll. s'ha fet purament jurídica, sense fonament en la moral i en la naturalesa. La ll. sola és impotent per a ordenar la societat. D'aquí ve que, quan es codifiquen i s'inscriuen al paper legal la llibertat i els drets naturals, s'ha de témer que no es tracti d'una llista de difunts. Quan hi havia més llibertat i més respecte als drets naturals, no se'n parlava tant. II, 88.

Ha d'acomodar-se a la societat, no al revés. II, 105.

Regir-se per les pròpies és de dret diví. II, 192.

Hi ha una llei inherent a la vida dels éssers. És llur mateixa essència. Destruïda aquesta ll., és impossible l'existència. És l'equilibri i la fórmula de la vida. Sense la ll. ve la guerra, el desordre i la destrucció. És quelcom tan íntim a l'ésser que es confon amb el seu ritme vital. II, 337s.

La ll. de la veritat i la bondat regula totes les coses humanes. Així ho reconegueren àdhuc els antics pagans: feien de Júpiter el jutge dels déus. Sols els pagans modernistes ho neguen algunes vegades. II, 355.

La ll. natural no és una màxima escrita, sinó el ritme de la vida. II, 361.

Déu ens dóna la ll. Aquesta s'identifica amb la vida, i, en perdre la ll., perdem la llibertat perquè perdem la vida. Les coses foranes a la ll. ens treuen de nosaltres mateixos, ens desfan. II, 372.

Sense ll. no hi ha existència. La ll. és la fórmula de la vida dels éssers. Marca les condicions en què la vida és possible. II, 443.

És quelcom íntim, el mateix ritme de la vida. Voler ordenar el funcionament de la humanitat només amb reglaments externs i codis legals és tornar al temps de Moisès. IV, 594s.

Té per objecte el bé comú, no el d'aquest o d'aquell, dels capitalistes o dels obrers, sinó el de tots. Crist establí una amorosa preferència pels humils i pobres: la mateixa preferència ha de tenir la ll. o l'Estat. Ni en la caritat no ha de destruir la iniciativa dels particulars. Només ha d'emprar la força quan la malícia humana trenqui les lleis naturals o quan, en circumstàncies donades, els particulars no puguin valer-se d'ells mateixos. IV, 692s.

Les ll. són fórmules escrites. Si no penetren el cor, són lletra morta, que mata per la violència amb què s'han de fer complir. Però Déu ha disposat les coses amb suavitat, i la dona és l'auxiliar del legislador, ja que forma els costums que predisposen al compliment. VI, 129.

És ineficaç per a l'edificació del poble. VI, 475.

No crea les accions humanes, les dirigeix. La justícia no és un producte de la ll., sinó dels homes. La ll. pressuposa un altre principi d'acció. L'absolutisme de la ll. (ho veiem en el socialisme) porta a l'anarquisme. VI, 476.

La ll. humana no pot castigar o prohibir tot el mal, perquè també impediria el bé. La ll. humana ho fa fer tot per força, perquè no dóna la força de fer-ho. La llei de la fe és una llei de llibertat, perquè dóna força i vida. VI, 476.

Déu no té ll. que l'obligui. La seva ll. és la seva voluntat. Nosaltres tenim per ll. suprema la voluntat de Déu, i és sant qui la compleix perfectament. VIII, 414.

Per nosaltres mateixos no podem

complir la voluntat o la ll. de Déu. Per això en el parenostre no diem «faré», sinó «faci's la vostra voluntat», perquè Déu ens ajuda a fer-la amb la seva gràcia. III, 61.

Vide JERARQUIA, DRET, INSTINT.

LLEI CONSUETUDINÀRIA. És la millor, la dels pobles lliures, perquè és el mateix ritme de vida proclamat norma legal. II, 40ss.

LLEI CRISTIANA. Sant Vicenç Ferrer va saber conciliar-la amb la vida social del seu temps. Veié els vicis i els errors que havia de destruir. Els corrents inevitables de vida social, no els volgué tòrcer; però digué com calia comportar-s'hi. Sant Bernat volgué portar la humanitat al cel més aviat per la dolçor i el sentiment. I, 517s.

És suficient per a salvar tothom (Eiximenis). I, 546.

S'inclou en vint prescripcions, segons Eiximenis: estimar l'enemic, practicar les benaventurances, fer almoina al pobre, deixar al qui ho necessita, cercar primer el Regne de Déu, etc. I, 561s.

És la ll. de la perfecta llibertat, perquè defensa la integritat de la naturalesa humana (llengua, costums). II, 192.

El camí més fàcil per a complir-la és l'amor al Crist. II, 591, 613.

Té el seu màxim rigor en prohibir les accions que danyen el proïsme, perquè l'home és imatge de Déu. IV, 185s.

L'Esperit Sant l'empelta en la ll. natural del cor de l'home. La ll. c. és extensió de la natural: ambdues es reforcen mútuament. IV, 652.

Obliga a poca cosa més que la ll. natural. L'home pot complir-la amb l'ajuda de Déu. L'obtindrà amb l'oració infal·liblement si està en gràcia. IV, 653.

És la mateixa per a tot el món. Al revés dels grans imperis que, universalitzant la ll., es fan tiànics, la ll. c. universal, igual per a tots, és ll. de perfecta llibertat. Déu ha legislat tot l'humà amb els deu manaments, assequibles a tothom. IV, 653s.

L'hem d'obeir, perquè el seu autor és Déu. Abraça tot l'home: pensaments, afectes, paraules i obres. L'hem d'estimar perquè ens permet de viure en la felicitat de Déu. VIII, 414s.

Vide VIDA CRISTIANA, LLEI NATURAL.

LLEI D'AMOR. És la llei cristiana (Eiximenis). I, 542.

Vide AMOR A DÉU.

LLEI DE CRIST I LLEI MOSAICA. La primera és superior a la segona per la universalitat, la claredat sobre Déu u i tri i la utilitat (recompenses espirituals, eternes) (sant Vicenç Ferrer). I, 520s.

LLEI DE LES XII TAULES. Preveia que, en casos excepcionals, el ciutadà podia fer justícia pel seu compte. I, 701s.

LLEI D'HERÈNCIA. Vide PECAT ORIGINAL.

LLEI DIVINA. És un pacte entre Déu i l'home (Eiximenis). I, 549.

La seva substància i fonament és l'amor. «Qui estima no ofèn»: compleix bé la ll., que es fa facilíssima i suau. Amb la devoció al Sagrat Cor de Jesús, ens revestirem d'aquest amor. Llavors la ll. d. no ens serà una cadena, sinó un bàcul per sostenir-nos. IV, 249s.

La ll. d. perd la seva duresa per a l'home piadós, es fa substància seva. Déu i l'home llavors van a l'una harmònicament, segons un mateix ritme. Per a l'home espiritual, la ll. d. no és una regla externa, sinó quelcom interior. A semblança de Déu, porta la ll. en ell mateix, i pot dir-se que no té ll. Per a ell, la ll. és amor. Per això tota la ll. d. s'inclou en l'amor de Déu i del proïsme. IV, 477.

Hi ha goig en el compliment de

la ll. d. Déu l'hi ha posat per facilitar-ne el compliment. L'home que compleix la ll. d. té el sentiment de ser fill de Déu, i doncs estimat pel Pare celestial. Així ho ensenya Crist en la paràbola del fill pròdig. IV, 738s.

Treta la ll. d. de l'home, ve el desenfrenament de totes les passions. V, 297s.

A molts, els sembla difícil, però no ho és. Servir el món imposa sacrificis més durs. VII, 44.

Crist proposa la ll. d. en les benaventurances. Ha de governar la nostra vida en lluita contra la llei de la carn. La ll. d. fa feliç; l'altra fa desesperats. VIII, 124.

Vide VERITAT, LLIBERTAT.

LLEI ETERNA. La sentim amb l'amenaça del càstig i el remordiment, o quan ens fa esperar una recompensa. Però ens cal un mestre que l'expliqui: Crist, que fundà l'Església. V, 197s.

LLEI MORAL. La ll. de la veritat i la bondat regeix la vida humana en tots els ordres. Es veu amb la mort. Tots els artistes la celebren i en fan matèria altament estètica, ço que no pot venir de les formes de la calavera ni de cap afalac dels sentits, sinó dels suggeriments sobre l'altra vida que ella desvetlla. Tothom reconeix que un home que faci una bona mort —que accepti al darrer moment la veritat i la bondat, els bons sentiments, etc.— honorarà tota la seva vida. II, 357.

Ha de ser estampada al cor de l'home en termes concrets i imperatius. Si sols es basava en una opinió, no fóra obeïda quan la passió s'abrandés. No pot ser discutida. Kant i el teòleg catòlic estan d'acord en això. IV, 651.

Ha de fonamentar-se en la paraula del Legislador que impera categòricament en la consciència. No en una opinió, que no tindria força davant les passions. IV, 651.

LLEI NATURAL. El cristianisme l'admet, la subratlla i la informa. I, 100.

És escrita al cor de l'home. La llei cristiana la reforça i l'ajuda. Déu ajuda l'home. La ll. n. sovint s'esborra, es fa poc clara. Fins en casos evidents és discutida; però, reforçada per la ll. cristiana, rep un raig potent de llum que obliga a veure-la i es fa inesborrable. IV, 652.

L'home la pot complir mitjançant l'ajuda de Déu, que s'obté amb l'oració. Allò que un pot fer valent-se dels amics, ja es pot dir que ho pot fer ell. IV, 653.

Encara que parli categòricament en la consciència de l'home, sovint no és clara per obra de les passions i s'esborra en molts. Per això Déu l'escriví en dues taules de pedra, i més tard la il·luminà i la reforçà amb la fe i la ll. cristiana. La fe la fa inesborrable, perquè és una derivació de la llum eterna. IV, 652.

La ll. n. és la naturalesa, obra del Creador. D'aquí ve que l'home sigui autònom. V, 124.

Hi ha una ll. n. que és el fonament de la vida de l'home en tots els ordres. Regula el funcionament de la família i de la societat. Fora d'aquesta ll. ve la ruïna i la mort. Quan molts pretenen edificar una societat segons una nova ll. inventada per ells, els bisbes hem de predicar la ll. n. sobre la qual s'edifica la societat sobrenatural regida per la llei de la gràcia. L'economia i el just repartiment de la riquesa per atendre les necessitats dels homes descansen també sobre una ll. n. de la societat i l'han d'observar. La ll. n. de la societat és la justícia, que cal interpretar i formular. III, 230-233, 235.

LLEIS SOCIALS. Vide PROPIETAT.

LLENGUA. Expressió del pensament del poble. I, 252.

Ens fa semblants a Déu. Ell es manifesta amb el Verb; la substància del poble, amb la seva ll. I, 253.

No totes les ll. han de servir per als ministeris principals i per a la vida internacional eclesiàstica; però sí per a tot el que fa referència a la vida espiritual dels individus. I, 256.

Cal que la ll. s'acomodi a les ànimes i no les ànimes a les ll. I, 269s.

Impedir l'ús de la ll. pròpia és violentar el dret natural. I, 311.

Els catalans tenim el deure de defensar la nostra ll. a l'escola, en els testaments i en els judicis. I, 310s.

Sant Vicenç Ferrer tingué el do de llengües. Gent de diferents ll. sentien el sermó en llur propi idioma. I, 511.

Lleó XIII no consentí la prohibició de la ll. polonesa en els temples del país. II, 53.

La diversificació de les ll. serví per a la divisió parroquial de Xicago. II, 53s.

Un poble que abandona la seva ll. natural és un poble desnaturalitzat, que renega dels seus pares. II, 188.

La manifestació de la pròpia ll. és de dret diví. II, 192.

La ll. materna té molta importància en l'art, car essent aquest unió d'amor entre dues coses, la ll. és la comunicació més breu entre dues ànimes. II, 476s.

La ll. «de la terra» ningú no té dret a fer-la callar. No és una institució de dret civil, sinó quelcom anterior i més permanent. Forma part del nostre ésser. Pel quart manament estem obligats a honrar-la. És el mitjà millor per a expressar-nos amb fidelitat. II, 117s.

Hi ha cops que, per interès científic, convé emprar una ll. més estesa que la pròpia. Però seria ridícul emprar-la quan la nostra veu no haurà de passar de les parets de casa nostra. II, 118.

Els qui volen propagar les seves idees polítiques en el poble es valen de la ll. popular; els qui es volen fer populars en la literatura, també. Més, doncs, ho han de fer la pietat i la religió, que tenen el deure sagrat de popularitzar-se. Crist vingué a evangelitzar els pobres. IV, 165.

Déu parla a cada poble amb la seva ll. IV, 146.

El catolicisme i l'Església no prohibeixen les ll. dels diferents pobles. Seguint l'Esperit de la Pentecosta, l'Església les parla totes, totes les fa seves i amb totes lloa Déu. Així l'Església de la terra s'assembla al cel, on els àngels formen cadascun una espècie diferent i tots canten el mateix himne de lloança. «Parlant diferents ll. s'edifica l'Església.» L'Esperit Sant parla a cadascú el propi llenguatge. IX, 176ss.

Vide ORACIÓ, DEVOCIÓ.

LLENGUA CASTELLANA. Absurda conducta dels pares que, perquè els fills parlin bé el castellà, els volten de persones castellanes vingudes de províncies on es parla malament. I, 652.

LLENGUA CATALANA. L'estimen fins i tot molts catalans amics de novetats. Això demostra el nostre amor a la tradició i ha salvat Catalunya. I, 383.

El català, gràcies a Ramon Llull, avantatja els altres pobles europeus, excepte l'italià, en haver emprat la llengua popular en obres científiques i filosòfiques. I, 446.

Sant Vicenç Ferrer la féu sentir per tot Europa i li donà relleu. I, 495, I, 511.

Ofegada amb la mort de l'Edat Mitjana, restà consagrada al servei de Déu i de la família. I, 497.

És anomenada «patria lingua» pel P. Gallissà (s. XVIII). I, 694.

Cal fer en ll. c. els actes de culte,

la predicació i l'oració al temple. L'Església ho vol (Concili de Trento, sínode de Barcelona). Els bisbes de Catalunya ho han ensenyat. Ningú no ha sostingut la conveniència de pregar i predicar en llengua forastera. Fer-ho és vanitat i perjudica la pietat del poble. Sols així es perpetuarà l'esperit indígena. II, 95s.

La ll. c. no és indigna del servei de Déu, com semblaria deduir-se del fet generalitzat de la predicació en castellà. III, 689.

Vide PREDICACIÓ, FUNCIONS RELIGIOSES.

LLENGUA ESPANYOLA. Ll. Vives en parla en el sentit de castellana. I, 631, 652.

LLENGUA FRANCESA. No era gaire coneguda entre nosaltres abans de Felip V. Finestres, ja abans d'aquest rei, traduí una obra de matemàtiques. I, 698.

LLENGUA GREGA. Fou perfecta, perquè era com la palpitació del poble hellènic (Ll. Vives). I, 638.

LLENGÜES. No prosperaren els estudis de ll. fomentats per R. Llull, per manca de sentit pràctic. Però els Papes tingueren en compte el seu pensament i manaren l'estudi de ll. orientals a algunes Universitats. I, 423.

Els humanistes del Renaixement miraren amb menyspreu l'estudi de les ll. modernes. Ll. Vives deia que els tractats filosòfics només s'havien d'escriure en llatí. I, 620, 626, 634s.

La pedagogia vivista oblida l'estudi de les ll. modernes. I, 652.

Segons Ll. Vives, cal ensenyar a l'infant, correctament, la ll. materna (pares i dida) i tot seguit el llatí i les altres ll. sàvies. I, 661s.

Vide LITERATURA POPULAR.

LLENGÜES CLÀSSIQUES. Se'ls donà una importància excessiva, fins al punt d'excloure l'estudi i el cultiu literari de les altres durant el Renaixement (cas de Ll. Vives). I, 651s.

LLENGÜES ORIENTALS. Els frares predicadors (Ramon Martí), per raons d'apostolat, fomentaren l'estudi de les ll. orientals a Catalunya. I, 391.

LLEÓ. Nom i imatge de Crist, fort, invencible, jutge de vius i de morts a la fi del temps. IX, 443.

LLEÓ I, EL GRAN (S.). IX, 16, 96.

LLEÓ X. II, 143s. III, 22.

LLEÓ XIII. Es fa una breu ressenya de l'obra d'aquest Papa amb motiu dels 25 anys del seu pontificat. Disposicions per a la celebració del jubileu. VII, 91-98.

Es comunica la seva mort. Es fa un elogi d'aquest Papa i es dóna un resum dels seus ensenyaments. Se subratlla el prestigi que adquirí fins en el món no catòlic. VII, 115-120.

Ha donat un gran prestigi al papat. El consulten governs i països no catòlics. Ha reforçat la influència de l'Església. Té sollicitud per a l'home i tots els seus valors: la filosofia, l'art, la literatura, el dret, les lleis, etc. Parla «com qui té autoritat», com en temps de Lleó el Gran i Atila. IX, 95s.

En aquest Papa resplendeix sobretot la saviesa, que consisteix a saber distingir la veritat de l'error, la virtut del vici, la justícia de la injustícia. Exerceix un poder i un amor universals. Exalta sobretot la devoció a Maria i el rés del rosari. Assenyala les lleis de totes les formes de la vida humana. IX, 113-123.

Desenrotllà molt l'Església, augmentà el nombre de bisbats i creà cardenals a Amèrica, Escòcia i Japó. Ordenà el que la revolució i la persecució havien desordenat. Amb les seves encícliques féu obra de restauració humana i social. Fou mestre admirable de saviesa i de vida cristiana. Fomentà la pietat. IX, 125-128.

Vide I, 160, 168, 180, 184, 190, 202, 204, 207, 209, 211, 217, 221, 315, 318, 333, 334, 336, 338ss, 342, 345ss, 408, 713. II, 15, 53, 57ss, 65, 88, 347, 496, 523, 665, 669, 681, 685s, 688, 694. III, 8, 10, 15s, 29, 171, 228, 248, 257, 308, 553, 566, 568, 583, 590, 635, 649s, 656ss, 663ss, 680, 686s, 765. IV, 11s, 17ss, 30, 37, 42, 56, 76, 106s, 120, 142s, 163, 283ss, 325, 392, 397, 415, 484, 493, 584ss, 591, 626, 690, 693, 707, 716. V, 17, 30, 33ss, 52, 100ss, 106ss, 150, 491. VI, 121s, 253, 262, 292, 295, 304, 393, 431ss, 477. VII, 7ss, 25, 37, 43, 49, 62ss, 70s, 91ss, 105s, 109, 117ss, 124, 196, 291, 295, 396s. VIII, 226, 345, 452. IX, 11, 91, 94ss, 113-123, 125-128, 155s, 158s, 196.

Vide PAPA.

LLEONARD DE PORTO MAURIZIO (S.). VI, 91, 170. IX, 130.

LLETANIA LAURETANA. La ll. és una forma d'oració d'origen apostòlic. L'Església l'ha practicada assíduament per aconseguir favors de Déu amb molta eficàcia. És una manera de complir el manament del Senyor que mana de pregar sense parar i amb insistència. Hi ha ll. adreçades a la Santíssima Trinitat, a Crist i als sants. La ll. l. s'adreça a la Mare de Déu i té origen en el santuari de Loreto. La pietat dels fidels ha introduït que es resés al final del rosari. Es fa una glossa de la ll. l. III, 97-103.

LLETGESA. Les coses lletges, deformes d'elles mateixes, es tornen belles en el conjunt de l'obra artística, on lluu la resplendor de la veritat. II, 273.

LLIBERTAT. La ll. provoca molts conflictes en la vida de l'home i de les societats. I, 25.

La ll. sola no és suficient per a restaurar Catalunya. Serà segons per on tiri, segons com sigui l'ésser social que l'exerciti. És una condició de l'ésser real, no el mateix ésser real. I, 233.

Prospera dintre la forma regional. I, 274.

És fonamentada i emparada per l'Església. En la formació de les noves nacionalitats d'Europa a la caiguda de l'Imperi romà, l'Església vol que el poble participi en el govern. Definició de la llei en el codi de les decretals: «...maiores natu, simul cum plebibus... sanxerunt». I, 336.

D'ella mateixa no és bona ni dolenta, ho serà segons el fi a què sigui aplicada. I, 351s.

No és el fi, sinó el mitjà per assolir-lo. I, 352.

Els princeps i els reis tenen el grau suprem de ll. (Eiximenis). I, 576.

La llibertat de l'home es basa en la racionalitat. I, 607.

No pot ser absoluta. No n'hi ha sota la llei turca (Ll. Vives). I, 623s.

Pel seu amor a les llibertats del país i la defensa que en féu a les Corts de València, fou perseguit i empresonat el jurista català Pere Belluga. I, 668, 676.

L'amor a la ll. es portava per camins revolucionaris, contraris al catolicisme. Balmes demostrà que la ll. civil era perfectament cristiana. I, 700s.

És el ritme de la pròpia vida. II, 40s.

És viure i desenrotllar la vida i la gràcia que Déu ens dóna. II, 45.

Déu demana allò que els homes manen. Déu dóna el pla de la restauració de l'home; els liberals i els anticristians se n'enamoren i volen imposar-lo, mentre que Déu deixa en ll. de seguir-lo o no. Així passa amb la trilogia revolucionària, que l'Estat vol imposar amb la llei. II, 45s.

Consisteix a suportar-se els homes els uns als altres, a desgrat de llurs diferències, sense oprimir-se.

És filla, doncs, d'un principi superior, d'una excel·lència moral. II, 87s.

És la facultat d'escollir. Serà una facultat bona o dolenta segons per on tiri. No és el major bé de l'home ni és el fi social. És el mitjà. II, 97s.

Si la ll. fos el fi social, els pobles salvatges foren els més civilitzats. II, 98.

La ll. és conservar la persona sense imposicions estranyes. És absència d'impediments. II, 100.

La ll. sola no pot portar la germanor, perquè és concepte negatiu. Manca l'element ètic. II, 100.

No pot ser el fi social, perquè és quelcom negatiu. II, 101.

Com més ens acostem a Déu, infinitament lliure, més lliures som. El cristianisme porta la ll.: destrueix les tiranies passionals, les il·lusions i les suggestions. La ll. és la veritat: és una qualitat intel·lectual. Tot allò que pertorba l'enteniment la desfà. II, 250.

No ha de confondre's amb la independència. La ll. és la vida i la independència la mort. Res no pot viure ni tenir ll. fora de les lleis que regulen l'existència i la subordinen al primer principi. Res del que viu no és independent. II, 251.

Cal no confondre-la amb el fi de l'home o dels éssers lliures. El mariner és lliure navegant; però té una brúixola per saber on ha d'anar. II, 334.

Consisteix a poder seguir la llei, fórmula de la vida dels éssers i veritable ritme vital. Exclou tot element estrany i pertorbador, nociu i tirànic. La ll. es fonamenta en la llei eterna de Déu i en la creació divina. II, 442.

És entesa pels liberals i maçons com un afranquiment absolut de l'home enfront de tota llei divina i humana. Amb això divinitzen la natura, l'individu i el poble. I, 78s.

Per la ll. de l'home Crist vingué al món i morí. És un atribut que ens dóna semblança amb Déu. És seguir la llei natural, no coaccionar la veritable naturalesa racional de l'home. I, 100.

La maçoneria l'ha invocada per seduir. Ha corromput el seu concepte. Li ha fet significar llicència d'obrar contra els dictàmens de la raó i segons els impulsos dels apetits. I, 100s.

No és el fi o el llaç unificador de la societat. És un mitjà, una condició de vida, que, per això, pot sacrificar-se, de vegades, parcialment. Els instints no poden deixar-se lliures i incontrolats. Hem de sacrificar, en part, la nostra ll. per no contrariar la dels altres, dintre l'ordenació d'una llei. I, 110s.

La veritable ll. que l'Església vol emancipa l'home de tota imposició forana; el fa autònom, perquè fa que es regeixi únicament per la llei de Déu, que és íntima a la seva naturalesa. El progrés i el vol cap al bé propi i al propi millorament no tenen fi ni troben obstacles en el cristià. És una ll. més lliure que la del liberal, perquè aquest es troba amb el lligam dels instints i les passions que no té prou mitjans per dominar, per tal com li manca la gràcia i el magisteri de l'Església. Al cristià sols el lliga la caritat, en la qual consisteix la llei de la seva naturalesa, veu de Déu. Així és com el cristià queda divinitzat i, en tant que és possible, es compleix aquella aspiració de ser com Déu, que els liberals i els rebels no han pogut assolir. I, 118s.

No existeix en el modern Estat liberal. Els homes poden obrar com volen; però també l'autoritat pot castigar com vol. Així s'instaura el principi de la violència. III, 660.

El naturalisme ha volgut fer l'home independent de l'Església i l'ha subjectat a l'arbitri d'una secta. III, 662.

Equival a la vida. Vida i ll. són una mateixa cosa. En la mort no hi ha ll. Crist ressuscitant ens infon la vida i la ll. L'Evangeli ens fa lliures desfent-nos dels lligams i traves que les passions i la matèria posen al lliure vol de la nostra vida. IV, 132.

A més llum de la raó correspon més ll. Quan a algú li falta la raó, per malvestats que cometi, hom el declara irresponsable: no és lliure. Crist augmetant-nos la llum ens augmenta la ll. IV, 131s.

En aquest món no podem trobar la ll. perfecta. Sempre hi haurà traves de passions i convencionalismes mundans que ens lligaran. Quan participarem de la felicitat i de la vida de Déu en el cel, tindrem la plena vida i la plena ll. IV, 132.

La veritat porta ll.: la ll. de dins i la de fora; la que no se subjecta als vicis i passions (a la immundícia, a la blasfèmia, a l'avarícia), i la que deslliura de l'opressió que imposen les passions dels altres. Jesucrist conquerí aquesta doble ll. per a tothom i l'Església la defensa. IV, 455.

Déu, vida i acció originària, actua en totes les nostres obres. Amb un treball misteriós i inexplicable, ens fa fer el que nosaltres fem, bo i respectant la nostra ll. IV, 464.

Només el virtuós té ll. Només ell s'imposa i domina. El viciós és esclau. IV, 606s.

Exigeix el dret de propietat, la facultat de donar suport material a la personalitat i de crear les bases de la família i la casa. IV, 683.

És patrimoni dels fills de Déu. L'home animal n'és incapaç. A la terra sempre és limitada, perquè la submissió del cos és imperfecta; però al cel serà plena. IV, 760.

En el just hi ha plena ll., perquè la veritat i la llei de Déu essent l'atmosfera que fa possible la vida, el just s'identifica amb la veritat i la llei i viu lliurement amb vida plena. Per això la veritat deslliura. V, 75.

El socialisme informat per la concupiscència la nega. V, 125s.

Sols és respectada on regna l'Esperit de Déu. El cristianisme obté la ll. i la integritat humana quan formula el primer dels manaments: «Estimaràs els altres com a tu mateix». V, 132.

La ll. humana és un dogma essencial del cristianisme. És la base de la personalitat. L'home sense ll. seria una cosa sotmesa al domini d'altri. Per això, dintre el cristianisme, tota autoritat i domini són limitats. Vénen del lliure albir. V, 133.

La família, la propietat i l'autoritat social salvaguarden la ll. de l'home. V, 134.

Amb l'ús digne de la ll. l'home s'eleva, ja que així és com, tant en l'ordre natural com en el sobrenatural, obté el mèrit. L'home i la societat es fan amb el treball lliure i meritori, estudiant i obrant amb constància. V, 134.

És inspirada per Déu, pels profetes d'Israel, pels papes i pels bisbes. V, 435.

Els màrtirs del cristianisme són màrtirs de la ll. V, 435-436.

La doctrina de Crist ha orientat l'home cap a la veritable ll. i fa impossible un despotisme durador. V, 436.

De vegades se'n fa un ídol i se li sacrifiquen moltes llibertats, sobretot la de la religió. V, 438.

Quan la ll. es desvincula de Déu i es converteix en ídol, es transforma en règim de castes i se n'exclou

una part de la humanitat. Només Déu és infinit i Pare universal que no fa accepció de persones. V, 439.

Ningú no és tan amic de la ll. com Déu, que l'ha creada. Per la ll. que ve Déu se'ns pot dir: «Sou déus». Per aquesta veritable ll. tots som responsables davant Déu i tots som iguals. V, 444.

La ll. comença quan l'home és lliure de les passions. Però a la terra la llibertat mai no és perfecta. Sempre hem de lluitar contra les passions i, d'alguna manera, sempre l'un tiranitza l'altre. El lloc propi de la ll. és la vida eterna. Ningú no és més lliure que els sants. Han vençut el món i només adoren el qui és digne de ser adorat. Participen de la sobirania de Déu. V, 528s.

La ll. humana provoca conflictes i només Déu en té la solució. Les lleis humanes i les formes que donen a la societat no sempre tenen en compte la llum de la revelació natural, a la qual s'ha de subordinar la legislació. Quan no es té en compte, es cau en el despotisme. I, 24-30.

Cal ll. i respecte mutu en societats heterogènies on regna una gran varietat d'opinions polítiques i socials. La ll. és una condició preciosa de la vida social. Democràcia i falta de ll. es contradiuen. El govern d'una democràcia regula els drets de tots, però no imposa els seus gustos propis. La maçoneria s'ha barrejat a la democràcia i l'ha convertida en autocràcia: fa que el govern imposi el dogma de la secta. El cristianisme és més liberal, més casuístic i adaptat a les circumstàncies i situacions; respecta la ll. dels no-creients, no els obliga a professar la fe, ni a organitzar-se, fins quan són una ínfima minoria. El mateix govern espiritual de l'Església és autonòmic, amb dret consuetudinari, amb ritus i litúrgies diferents. Cada diòcesi té estatuts i legislació pròpia, cada Orde religiós el seu reglament. I tot això sense inconvenient per a la universalitat de l'Església. III, 191-193.

La ll. és el respecte que l'Estat deu a l'home. El cristianisme l'ha fomentada a Europa. Hi ha molts testimonis medievals i moderns segons els quals la capital del món modern on es fruïa de més llibertat i es toleraven més les idees era la Roma pontifícia. Fins alguns creien que el règim temporal del Papa en els seus Estats era reprensible per comportar massa ll. El règim civilista (laic, estatista o socialista) és més restrictiu, perquè és reduït de temps i de lloc. A l'Església li escau, proporcions servades, allò que es diu de Déu: «patiens, quia aeternus». L'Església és feta per abraçar tot l'home i tots els homes. Vol que s'acatin les lleis de l'Estat, però té vida pròpia. III, 369-371.

Vide AUTORITAT, VOLUNTAT, UNITAT, PAPA, AUTONOMIA.

LLIBERTAT DE CONSCIÈNCIA. Per al liberalisme i la maçoneria significa opressió religiosa, persecució i propaganda anticlerical. I, 78.

L'Església respecta la ll. de la consciència humana. Ha prohibit als prínceps (Espanya) obligar els súbdits a batejar-se. III, 662.

El cristianisme és una llei perfecta de ll. Crist es presentà com l'alliberador dels oprimits. El cristià, des dels primers segles, obeeix l'autoritat i les lleis justes per motius de consciència. Però alhora té prou ll. d'esperit per negar-se a obeir el que és il·lícit fins a l'acceptació del martiri. No accepta que l'emperador —o l'Estat— es faci Déu. Quan l'Estat suplanta Déu, ell mateix es cava la fossa. Per reacció, li surten

sectes antisocials, anàrquiques, que proclamen —i lluiten per imposar— la supressió de tota autoritat. Quan l'autoritat se separa del seu fonament, que és Déu, queda indeterminada, tothom la vol determinar al seu gust; es produeix com una discòrdia universal, i es dóna la contraposició entre el país real i el país legal. A l'harmonia social, com va reconèixer Constantí, només s'hi arriba per la unitat del fonament religiós. III, 346-350.

Vide CONSCIÈNCIA.

LLIBERTAT D'ENSENYAMENT. Una excessiva ll. d'e. perjudicava, a Catalunya i a València, el desplegament de la ciència. I, 683ss.

Vide DÉU.

LLIBERTAT D'ESPERIT. La tingué en grau molt elevat sant Vicenç Ferrer: amonestava els prínceps i defugia els honors. I, 503s.

Fuig de dos extrems igualment dolents: creure que Déu és tan bo que no castiga amb justícia les transgressions de la seva llei o tenir-lo per un tirà rigorós que difícilment ens perdona. En la vida espiritual d'intimitat amb Déu és on més escau la ll. d'e. La manca de ll. d'e. pot venir de poc coneixement de Jesucrist, de temperament recelós o despreocupat, etc. La senzillesa, la sinceritat i l'amor a Jesucrist donen ll. d'e. IX, 425-427.

LLIBERTAT DE TESTAR. Ha de permetre la permanència de les cases. Però no convé que es basteixin grans fortunes, que produirien malestar social i portarien el vici i la ruïna a les mateixes cases. II, 63s.

«LLIBERTAT, IGUALTAT, FRATERNITAT». Són d'origen cristià i no pagà, com suposen els revolucionaris. I, 334s.

Els liberals idolatren aquests noms. Amb aquestes idees encisen el poble. Mai no les haurien descobertes sense el cristianisme que combaten, car l'antiguitat les desconeixia. II, 45.

El món modern té un gran afany d'assolir-les, però sovint equivoca el camí. Aquesta aspiració la portà el cristianisme. L'home no s'adona que és germà de l'home fins que Déu li ho diu. Crist ensenya el valor de l'home amb la redempció i predica el fi (servei) de l'autoritat. II, 70s.

Neixen del cristianisme, el qual ensenya que Crist redimí tota la humanitat, que l'home se salva amb el seu propi esforç, que els homes són essencialment iguals i que Déu és Pare de tots. II, 72.

La Saviesa divina les va portar al món. II, 74.

No poden obtenir-se per obra solament de la naturalesa. II, 81.

No són principis jurídics, no es poden imposar per decret: són l'amor que s'han de tenir mútuament els homes. L'amor neix de dintre, del principi moral, sobre ell no tenen eficàcia les lleis externes. II, 87s.

És el lema del maçonisme liberal. L'Església entén millor aquests principis. I, 119s.

LLIBERTAT DE L'ESGLÉSIA. Se celebra el XVIè Centenari de la ll. de l'E. atorgada per l'emperador Constantí. VII, 339-343.

LLIBERTAT POLÍTICA. És defensada en la «Summa Paenitentiae» de sant Ramon de Penyafort. I, 395s.

LLIBERTAT PSICOLÒGICA. Vide FILOSOFIA DE XAVIER LLORENS.

LLIBERTAT RELIGIOSA. La revolució i la maçoneria l'han negada i han restringit les ll. en general. III, 339-341, 345s.

Vide CRISTIANISME, EDICTE DE MILÀ.

LLIBRE DELS JUTGES. S'hi pot trobar un precedent del sometent: el fet d'un levita que obtingué que s'aixequés tothom per venjar l'ofensa que en la seva esposa li havien fet els homes de Gabaa (Callís). I, 675.

LLIBRES. Els ll. que escrivim, encara que siguin deficients, ens afalaguen i enganyen (Rocabertí). II, 138s.

És útil la publicació de ll. nous. La naturalesa humana no ha estat exhaurida amb la publicació dels antics (Rocabertí). II, 125.

La bona doctrina fa més profit aplegada en volums que no pas escampada en articles. El lector la rep amb més intensitat i en forma més reflexiva. IV, 156.

LLIBRES PARROQUIALS. Cal tenir-los al dia. La negligència en algunes dades o partides podria ocasionar perjudicis greus a les famílies. VII, 421.

LLICENCIAT VIDRIERA. II, 598.

LLINATGE. El desig de tenir ll. és natural a l'home. Fins el tenen els revolucionaris. II, 67s.

És natural en l'home voler saber de qui és fill, investigar la història i l'origen dels seus passats. També senten aquest desig les societats i els pobles. L'augment de riquesa i el progrés tècnic l'incrementen. El senten fins els escèptics incrèduls, que cauen en l'aberració de cercar el seu llinatge en les bèsties. Tostemps hi ha hagut el partit de Déu i el partit de les bèsties. IV, 726.

LLIURE ARBITRI. O franc voler. Domina sobre totes les coses. Sols Déu el governa (Sabunde). És el tron de Déu. És l'arrel del premi i el càstig en l'altra vida. I, 492s.

Els mals hàbits adquirits l'atrofien (Ausiàs March). I, 597.

LLIURE CANVI. És contrari al sentit comú, perquè la riquesa és el nervi de l'Estat (R. Ll. de Dou). I, 708.

Un dels seus primers impugnadors a Catalunya és R. Ll. de Dou. Diu que la teoria del ll. c. és contrària al progrés industrial. I, 710.

LLIURE PENSAMENT. Significa la llibertat absoluta contra Déu i l'autoritat. La propugnen la maçoneria i el liberalisme. És la negació de la moral, el panteisme i la divinització de la natura, del poble i de l'individu. I, 78s.

LLOANÇA. Tothom ha de lloar Déu i evitar la blasfèmia. Però la ll. escau sobretot als joves, per llur frescor d'imaginació i de sentiment. La malícia i els desenganys encara no els han eixugat el cor. Tot lloa Déu necessàriament fora dels homes. Per això l'Església dedica tant d'esforç en la ll. a Déu. VIII, 261, 262.

LLOBET. I, 485.

LLOBET, ESTEVE. III, 739, 743, 745, 749.

LLORENÇ (S.). I, 200.

LLORENÇ JUSTINIA (S.). VIII, 419.

LLORENS I BARBA, XAVIER. Tenia un caràcter profundament religiós i una gran humilitat filosòfica. Era enemic de tota construcció teòrica i defugia les demostracions, però, no era fideista. Creia evidents els primers principis. Veia fets en l'ànima que ells sols, sense Déu, no s'expliquen: el remordiment, els imperatius interiors de la llei moral, l'instint d'oració i d'adoració. Creia que amb les nostres soles forces no podem complir la llei moral i també deia que la filosofia l'havia apropat a Déu. Tenia devoció al rosari i la blasfèmia li causava horror. Estava convençut que, en matèries de religió, la convicció del qui parla té una gran força d'atracció. III, 569.

Vide I, 368, 437, 684. II, 114. III, 548ss, 623, 628, 642, 669.

Vide FILOSOFIA DE XAVIER LLORENS I BARBA.

LLORENTE. II, 136.

LLUÍS (S.), rei de França. I, 403. II, 47. V, 113. VI, 50, 145. VIII, 335. IX, 81, 306.

LLUÍS BERTRAN (S.). I, 505. II, 124s. III, 611.

LLUÍS GONZAGA (S.). III, 693ss. IV, 289. V, 576. VIII, 144, 330. IX, 45.

LLUÍS XIV. I, 306. II, 118, 121, 126,

129, 131ss, 331, 462. III, 81, 198, 382. IV, 23. V, 122.
LLUÏSOS. Vide JOVENTUT.
LLUITA. Els positivistes ensenyen que la ll. per la vida és el mòbil civilitzador. Abans que ells, ja ho ensenyava la Bíblia. II, 98.
És la condició de la vida. En tots els seus regnes hi ha ll. —instint i desig de millorament i perfecció. En l'expressió d'aquesta realitat es fonamenta l'art. II, 269s.
És condició de la bellesa. En tot art hi ha d'haver una superació, un venciment. La ll. entre l'home i la bèstia (matèria i esperit, objectivament i subjectivament) és el que dóna dramatisme i és el fonament de l'art. II, 269s.
En les ll. i els conflictes de les passions, les tempestes, etc., hi ha una harmonia sublim. Una llei les regeix. L'art en descobreix la bellesa. II, 339.
En les ll. i paroxismes de les passions hi ha bellesa. Reproduir-les artísticament no és fruit d'un plaer morbós, sinó del fet que la veritat sigui la llei dels homes, i tots la cerquin —alguns equivocant-se. II, 341, 344.
La ll. ve del fet de cercar la perfecció, la bellesa, la veritat per part de totes les criatures humanes. Per això en tota la humanitat hi ha llei i bellesa. L'anarquia hi és aparent. Els homes cerquen la bellesa i la perfecció, uns amb encert i d'altres enganyats. El conjunt d'aquesta ll. és l'espectacle més interessant que pot contemplar l'home. II, 343.
La ll. entre dos éssers demostra llur unitat: volen el mateix, necessiten el mateix. II, 580, 617.
La ll. pel pa de l'esperit, la paraula de Déu, és el que ens distingeix de les bèsties. Aquestes sols lluiten pel pa material («de cibis et venereis»). L'acabament d'aquesta ll. seria senyal de decadència per a la humanitat. V, 168.
La ll. típica és la dels esperits. El principi que l'engendra és l'activitat i la contradicció per dominar. Per això tota ll. veritable és espiritual. La ll. material —entre bèsties— és una ombra. La ll. espiritual és terrible. Sant Pau se'n cansava. Cadascú l'ha de sostenir dintre seu. En tot conflicte bèl·lic trobem la ll. dels esperits. Suprimit l'esperit de la humanitat, ja no hi haurà guerres, ni propagandes, ni màrtirs, ni anarquistes. V, 242s.
És llei de vida. Va començar amb la història humana. L'home sempre haurà de lluitar contra el mal. Aquesta ll. ennobleix. La santedat, la ciència, la riquesa i qualsevol distinció suposen ll. La pau perpètua, universal i absoluta en aquest món és una utopia impossible. L'harmonia més sublim, la poesia dramàtica més excelsa (la tragèdia), inclouen conflictes insolubles. Només a l'hora de la mort l'Església canta als seus fill el «requiem aeternam». Els qui volen evitar-la esborrant les diferències entre el bé i el mal i entre la veritat i l'error s'enganyen miserablement. Per aconseguir la pau perpètua caldria que tots els homes estiguessin confirmats en gràcia. El món no serà mai una bassa d'oli. V, 517s, 521.
En la ll. espiritual no es pot aspirar a una pau inalterable, sinó a la victòria per mitjà de Crist. El cristià és un combatent i el qui no vol combatre és vençut. El pecat és sempre una derrota. V, 518.
Totes les ll. del món són ll. d'esperit, fins les de la carn. Alguns se serveixen de l'esperit o la intel·ligència per fer triomfar la carn contra l'esperit. Proclamen que la carn ha de ser la senyora dels homes. Així lluiten contra el Regne de Déu. V, 525.

Tota ll. és entre la vida i la mort. Només Crist és immortal i ha vençut la mort. Tota ll. és ressò del cataclisme del pecat. V, 545s.

La ll. és interessant i congrega espectadors. La més interessant és la de la consciència que lluita contra el mal. Però encara és més interessant la victòria de la immortalitat que s'obté amb la gràcia de Déu. V, 547s.

Les ll. que sosté l'Església en aquest món són sempre espirituals, contra l'esperit del mal. V, 551.

La contradicció és llei de vida. Sense lluitar contra les males inclinacions i les temptacions no hi ha progrés espiritual. Com en les temptacions de Crist, les armes són el menyspreu del pecat i l'autoritat divina. VIII, 12-15.

Hem de lluitar contra les nostres passions —les ferides que el pecat ens deixà a l'ànima. Poques vegades ens preguntem sobre les nostres accions si són santes o lícites, sinó només si són agradables. VIII, 96-99.

La ll. espiritual és inevitable i necessària. Amb les armes sobrenaturals hem de lluitar contra l'avarícia, la sensualitat i l'orgull. VIII, 279-281.

Vide UNITAT, HUMANITAT, GUERRA.

LLUITA DE CLASSES. Cal tendir a pacificar les classes socials, a base d'aplicar els principis de veritat, justícia i caritat social. I, 205.

La Revolució la incrementà, el socialisme la porta als últims extrems. II, 73s.

Si només fos una ll. per la distribució de la riquesa, l'Església només hauria de procurar que les parts s'entenguessin. Però la qüestió econòmica s'ha embolicat amb l'ateisme. Els doctors de la secta funden el seu sistema econòmic en la negació de Déu. V, 526.

En la ll. contra la mort ens hem d'unir al Verb de Vida. Cap filosofia no ens pot donar la vida eterna. V, 547.

LLUITA PER LA VIDA. La ll. per la v. i la selecció de les espècies dels naturalistes són com una figura de la veritat eterna, segons la qual la perfecció cristiana no s'aconsegueix sense ll. Crist és el príncep dels nous atletes que han d'ennoblir la terra. Els porta a la victòria de l'esperit que venç la mort. V, 521s.

LLUM. És necessària per a la contemplació estètica. Sense ll., adés material, adés intel·lectual, no hi ha art. II, 213, 247.

És indispensable a totes les arts, principalment a la pintura. El Sant Antoni de Murillo té tot el seu encís de l'horitzó de ll. divina que l'il·lumina. La ll. és la bellesa. II, 273.

És una condició per veure-hi i per entendre. La manca de ll. fa patir en tots els ordres, Per això els homes cerquen la ll. i escolten el qui es presenta a oferir-la. Hi ha el culte de la ll., sovint extraviat (sectes d'il·luminats, maçons). Crist és la ll. del món. Amb la ll., els grans artistes sembla que ens trasporten al cel. La ll. és el reflex de l'Infinit. II, 274.

No té límits en cap ordre. Els limitats som nosaltres. II, 274s.

És la manifestació de l'Infinit en els éssers. Tots tenen el seu color propi: la realitat que els ha donat Déu. Hi ha la ll. que es descompon en colors i la ll. de l'expressió que pot ser espiritual. II, 275s.

És necessària absolutament, tant la material com l'espiritual. Aquesta és el Crist, i per Pasqua celebrem la seva festa, car, en la resurrecció, Crist resumeix tota la seva vida i tota la seva dignitat. IV, 130s.

És una aspiració de tots els éssers. Les plantes creixen i s'inclinen cap al cantó de la ll. Els animals

s'alegren amb la ll. i a les fosques s'entristeixen. L'horror de la ceguesa en l'home sobrepuja tots els horrors. Hom suporta l'amputació de braços i cames, però troba insuportable la pèrdua de la vista, i sembla que primer es deixaria arrencar la vida que els ulls. A les fosques, la imaginació crea monstres. L'infant, a les fosques, s'esglaia i necessita companyia. L'horror a les tenebres és semblant al de l'infern, tenebra eterna. La ll. és imatge de Déu, car sense Déu l'ésser racional no pot viure: la confusió s'apodera d'ell. IV, 497s.

És una imatge esplèndida de la divinitat. Moisès venerà la ll. —des d'on li parlava Déu— a la muntanya d'Horeb; els antics pregaven de cara a l'Orient, d'on ve la ll.; els profetes parlaven de la ll. que ha d'il·luminar el món; en les plagues d'Egipte, els israelites, adoradors del rei de la ll., tenien ll., i els egipcis no. Així els manresans veneraren la ll. dividida en tres raigs, imatge de la Trinitat, que sortí de Montserrat, Sinaí de Catalunya, i il·luminà l'església del Carme el 1345. IV, 498s.

Els homes admiren els cometes resplendents, el sol, la lluna que tempera les tenebres de la nit. Més d'admirar és, per la seva potència, la ll. de les bones obres cristianes, que reflecteixen la ll. de Déu i il·luminen el món. L'exemple heroic dels primers cristians serví per a il·luminar el món. IV, 505s.

Alegra i vivifica els ulls sans i irrita els ulls malalts. Així la ll. de Crist és consol per als bons i enuig insuportable per als dolents. IV, 508.

Jesucrist és la ll. del món. Ens il·lumina i se'ns dóna a conèixer, perquè entre amics no hi ha secrets. El coneixem, sobretot, amb l'Eucaristia. Per això hi ha persones santes, devotes de l'Eucaristia, que, tot i ser senzilles i sense lletres, tenen un coneixement de Déu superior al dels filòsofs i els teòlegs. VIII, 342.

Vide JESUCRIST, DÉU, SANTS, EXEMPLE, CRISTIANS PRIMITIUS, OBRES BONES, FE, MANRESA.

LOCKE. I, 691.

LOMBROSO, CÈSAR. II, 82. III, 729.

LOPE DE VEGA. II, 421. III, 432, 458.

LÓPEZ, ANTONI. III, 17.

LORENZALE. III, 622.

LORIS, DIMES. I, 688.

LOURDES. Se celebra el cinquantenari de les aparicions de la Mare de Déu a Lourdes i es disposa la Missa i l'ofici litúrgics. V, 400.

Les aparicions i els miracles de L. han tingut lloc a França, la nació del món més incrèdula. Això ha de fer reflexionar. Es tracta potser de la manifestació sobrenatural de la glòria de Maria més evident i important de tota la història de l'Església. V, 401.

Que la devoció a la Mare de Déu de L. purifiqui els cors dels fidels i encengui l'amor que faci dir als pagans d'avui, com ho deien els antics: «Mireu com s'estimen els uns als altres». A L. s'hi estimen cristians de tot el món. Maria, des de L., és estrella que il·lumina tot l'horitzó de la cristiandat. V, 401-402.

Les aparicions i miracles de L. tenen un doble vessant: trist i consolador. Per una banda, palesen la impietat de França i moltes altres nacions d'avui (els miracles són per als qui no tenen fe); per l'altra, ens diuen que Déu no abandona el món ni els pecadors. V, 402.

És una apologia de la Mare de Déu, un ensenyament i una ratificació pràctica per part de Déu, de tota la doctrina de l'Església catòlica sobre la Verge Maria; una confirmació històrica de l'acció sobrenatural de Déu en el món. V, 411.

Amb motiu del cinquantenari de les aparicions, se celebra un jubileu l'any 1908 i s'exhorta a practicar en totes les parròquies el Mes de Maria i a intensificar la pràctica del rosari. V, 413.

S'hi obren cada dia meravelles i miracles. Les peregrinacions fomenten la devoció del rosari. Des de Vic, s'hi organitza un pelegrinatge beneït pel bisbe. VII, 224s.

A L. es veu com Maria és remei dels malalts i consol del afligits. Hi hem vist una noia que en tornava guarida i molts d'altres que no tornaven guarits, però sí consolats. Això és prou per donar-li gràcies en aquell lloc i demanar-li la seva intercessió. Allí la Missa i el rosari són les principals devocions. Cal també que siguin les nostres. El rosari és una escala fàcil i segura per pujar al cel. VII, 230-232.

Vide ESGLÉSIA, EUCARISTIA, FRANÇA, MIRACLE.

LOYODICE. VI, 255.

LUANCO. I, 415, 439, 535.

LUCA. III, 529.

LUCRÈCIA. VI, 453.

LULLISME. L'escola lul·liana de Catalunya pertany a l'escolàstica, però era l'oposició al puritanisme aristotèlic. És una excepció que fa contrast amb el pensament català. Els lullians eren més decantats a l'observació científica, bé que exageraren fins a l'il·luminisme. El l. era conegut a Alemanya. I, 350s.

Els lul·lians s'apoderaren per poc temps de la Universitat de Lleida, quasi sempre en mans dels dominics. I, 382.

Acomplí funcions estimulants en el camp de l'escolàstica. Té defectes importants, però féu un gran bé desvetllant el gust per a l'observació científica, sobretot, per a l'anàlisi i la síntesi químiques. Excità a l'estudi. I, 422s.

Té el mèrit d'haver donat una gran importància a l'observació científica i experimental. També és estimable la seva observació psicològica. I, 434, 437, 443, 447s.

El l. és una excepció en el pensament català. No és ponderat com l'escolàstica, que des de la terra s'eleva al cel. Al revés, el l. ho vol treure tot a partir de l'«ens» realíssim, Déu. És apriorista i utòpic. I, 433s, I, 447.

Professa la limitació (manca d'«acabament») de les facultats humanes. I, 437.

Les incongruències del sistema (pruïja de demostrar i repudi del sil·logisme, etc.) s'expliquen tenint en compte que emprà termes prescindint del valor que els dóna l'escola i que no conreà metòdicament la disciplina escolàstica. I, 438s.

No és una barreja de mahometisme i cristianisme, car volia convertir els mahometans. Posa la discussió en terreny admès per l'adversari. Defensa que la fe és superior a la raó i que ateny veritats d'ordre superior. I, 439, 457.

És probable que Llull influís en els clàssics castellans, principalment en Luis de León. I, 446.

Exercí una veritable fascinació en molts esperits per l'art de Llull a unificar i fer veure totes les realitats humanes i divines a partir de la substància de Déu. I, 448.

Alguns deixebles de Llull caigueren en l'heretgia (cabalisme i racionalisme), entre ells, Giordano Bruno. I, 456.

Ramon Llull donà a la doctrina del l. un color d'il·luminada amb el seu esperit místic i amb les seves comunicacions amb Déu, que no segueixen els camins lògics. Com a místic, Llull té un segell social: no s'acontenta d'arribar al foc de l'amor de Déu, ans vol portar als po-

bles aquest foc diví, per tal de purificar-los. I, 466.

Llull vol trobar Déu valent-se de les ciències. I, 468.

La filosofia i la teologia lul·lianes es troben tant en els versos com en la prosa del mestre. Sovint el seu pensament és més clar en la poesia. I, 471.

Llull mostra la seva tendència a popularitzar i universalitzar la ciència. Es val d'una mena de novel·la científica (Blanquerna). També ho mostra en la poesia. I, 469s, 471, 478s.

La inquietud espiritual, tan del gust modern, es troba amb molta força en l'obra de Llull, principalment en el Desconhort, exposició del seu sistema i del seu esperit. No té la pau i el repòs característics dels grans escriptors cristians. Per això, tot i no ser incrèdul, és apreciat per certs incrèduls. I, 473, 476.

Llull creia haver rebut sobrenaturalment una missió extraordinària, i estava segur de la bondat i l'eficàcia del seu sistema. I, 474.

El resum del pensament i dels plans de Llull es troba en el Desconhort. I, 477.

Creu realitzable el somni d'una edat d'or cristiana, perfectament conforme a la voluntat del Crist. I, 478.

Mort el mestre, algunes acadèmies d'Europa continuaren la seva doctrina. Principalment fou conreada pels franciscans. A la Corona d'Aragó (segles xv i xvi), Peratallada i d'altres sembla que s'extraviaren de l'ortodòxia de Llull pels camins de l'il·luminisme. I, 484.

L'edició magna de les obres de Llull es deu a Ivó Salzinger (1732), feta a Magúncia. Hi treballà algun català lul·lista. I, 487.

Sabunde, deixeble de Llull, exagerà el racionalisme del mestre. Volgué provar les veritats dogmàtiques sols per raons naturals. Ensenyà també la corrupció total de l'home després del pecat original. I, 488s.

Hi ha un paral·lel entre el lul·lisme de Sabunde i Descartes. Ambdós fan brollar la certesa (i la filosofia) del coneixement d'un mateix. Però Sabunde admet, al revés de Descartes, l'experiència sensorial, i no es basa en un pur psicologisme. Tampoc Sabunde no comença dubtant, sinó que admet d'antuvi el testimoni de l'home. I, 490s.

La doctrina lul·liana fou salvada de la condemnació en el Concili de Trento pel canonge barceloní Vileta. I, 687.

Les «cameras» de Llull no constitueixen una nova «ars demonstrandi», sinó que, o bé coincideixen amb les categories d'Aristòtil, o bé són inútils (Sebastià Pier). I, 691s.

Vide EQUACIÓ, CAOS.

LUNA, MARIA DE. I, 503.

LUNA, PERE DE. I, 502, 524, 571.

LUTER. És un exemple dels redemptors del poble —que prometen més del que donen— en la «guerra dels paisans». IV, 684.

Vide I, 488s, 700. II, 128, 143, 307. III, 603ss. IV, 136ss. V, 404. VI, 311. VIII, 448. IX, 19, 35.

«LUTER». L'obra dramàtica titulada «Luter», de Joaquim Rubió i Ors, desmitifica l'heresiarca alemany i posa en relleu les seves lluites interiors i els seus defectes. IV, 136-140.

LUTGARDA (Sta.). VIII, 347, 381. IX, 305.

LUXE. Fa inútil la dona per a la llar. Engendra enveges i divisions socials (Ll. Vives). I, 653.

Els militars i els nobles han de donar bon exemple en el vestir. La pompa i el l. dissolen la societat (Callís). I, 672.

L'afecció al l. i als plaers ha tret

del seu lloc les autoritats naturals (propietaris, patrons), les ha apartades de llurs deures i ha produït la descomposició social. II, 49s.

LUXÚRIA. És l'instint de la carn que tendeix a la conservació de l'espècie, quan no va dirigit per la raó. II, 529, 593.

És el màxim dissolvent del caràcter. Evapora i anihila la voluntat de l'home. II, 530, 594.

És causa de malalties. Anihila l'home en l'ordre físic. II, 530, 594.

Anihila l'home en l'ordre moral. Enfosqueix l'enteniment. La passió i l'enteniment no poden funcionar alhora, i aquest resta obscurit amb els vapors de la carn. L'experiència ho confirma. Els antics representaven aquesta passió amb els ulls tapats. Produeix, a més, precipitació. És «peccatum puerile» (Aristòtil). Fa obrar sense reflexió. Fa fer ximpleries i ridiculeses als vells enamorats. II, 530, 594.

Destrueix la voluntat. La característica del luxuriós és la inconstància. El luxuriós perd la voluntat i no és capaç de mantenir els propòsits. La l. és una nansa per agafar peix: qui s'hi fica no en surt (P. Granada). II, 531s, 594.

El luxuriós s'estima desordenadament a si mateix. La l. porta al culte irracional del cos. Fa que el jovent, perdent la virilitat, vesteixi efeminadament. Com a conseqüència, porta a l'odi contra Déu, perquè la llei divina contraria la l. i perquè el luxuriós només estima la carn. II, 532, 594.

El seu remei principal és la fugida del perill. Aquí els vencedors són els qui fugen (sant Felip Neri). II, 536, 595.

Són remei per vèncer la l. l'exercici físic i la fatiga corporal. També ho és l'estudi seriós. II, 537, 595.

És un remei contra ella l'oració, perquè pregant Déu ajuda contra la passió. Fins ho és en sentit natural, ja que l'oració fa treballar la intel·ligència, ocupa l'esperit, i tot exercici augmenta la força exercitada. Augmentat l'esperit, la carn resta vençuda. II, 537, 595.

La fomenten les males lectures. Els mals llibres són alcavots del pecat de la carn (Dante). II, 537s, 595.

Un remei segur contra la l. és la devoció a la Mare de Déu. Cal acudir a Maria contra els baixos instints de la carn. II, 538, 595.

Molt sovint és produïda per la gola. II, 577.

És contrària a la generació, i per això l'Església la condemna. II, 33.

Remeis contra la l.: l'oració, els sagraments, la devoció a la Mare de Déu, evitar les males lectures i les companyies i les converses inconvenients. V, 200.

És una passió vilíssima que causa estralls en el cos i en l'ànima. És la que fa més víctimes. Remeis: fugir dels perills, modèstia i sagraments. VIII, 90-92.

És el pecat que rebaixa més l'home. Fins hi hagué heretges que consideraven pecaminós tot el que es refereix a la carn, que tanmateix és bona, ja que fou creada per Déu. Pels pecats de l. Déu ha enviat grans càstigs a la terra. Els sants feien grans penitències per poder dominar la carn. El qui s'hi lliura cau en molts altres pecats, com Salomó. Desordena les facultats més nobles de l'home. Encega l'enteniment i afebleix la voluntat. Per vèncer la l., cal mortificar-se, fugir de tot incentiu luxuriós, pregar i ser devot de Maria. IX, 260-263.

Vide IMPURESA, CARN, SUPÈRBIA, PENITÈNCIA.

MACH. III, 676.
MAÇONERIA. Els seus partidaris a Catalunya són gent lleugera, amiga de novetats. I, 245.
És oposada a la trilogia «Patria, Fides, Amor». I, 291.
És enemiga de la fe per principi, trenca la subjecció de l'enteniment humà al diví. I, 294.
Allunya de l'art i la bellesa veritables, perquè és ridícula. No sap harmonitzar els dos elements de l'home: esperit i cos. Després d'un curt període de domini de la fantasia, l'home apartat del cristianisme cau en les misèries de la carn. I, 295.
És incompatible amb el catolicisme. Mata l'amor a la família, al país i a Déu, les tres branques de la nació catalana. II, 21s.
Es proposà la reconstrucció social; però és impotent per naturalesa, per experiència i per vella. II, 105.
Vol destruir la societat present i fer venir un temps tenebrós. Però no tots els maçons han penetrat els fins reals de la m. I, 72s.
S'envaneix d'haver arrelat a Catalunya. I, 73.
Nasqué l'any 1717 o 1720 com a secta organitzada. Però el seu esperit —rebel·lió contra Déu— és de sempre. És l'«Ecclesia malignantium», l'«Església de la Revolució» (Feliu Pyat). Combatent l'autoritat de Déu (llibertat de consciència) necessàriament ha de combatre el Crist i la seva Església que el porten als homes. I, 73s.
Té una doctrina esotèrica i un altra d'exotèrica. Aquesta serveix per a encobrir aquella, que no és altra que l'ateisme en forma panteista de deïficació de la natura («Gran Arcà de l'univers»). Aquesta doctrina oculta només la va revelant gradualment. I, 74s.
És més radical i atea entre els catòlics que no pas entre els protestants. I, 75.
La m. provocà a Espanya la Revolució de Setembre (1968). Llavors es posà de manifest el seu dogma panteista. I, 75s.
La seva moral, com el seu dogma, presenta dos caires: el catonisme rígid de certs maçons i el llibertinate, que arriba a l'assassinat i a la traïció. Un maçó penedit declarà el 1759 que havia jurat observar i fer observar un reglament en el qual constava la negació de tota autoritat, el desfogament dels instints, l'amor lliure, la solidaritat entre els sectaris, la inexistència del pecat i del mal moral, el regicidi, la revolta i la metempsicosi. Cal admetre que aquesta moral és la que professen els maçons dels graus superiors. I, 76s.
Ha pogut dominar la societat pública gràcies a la seva doble doctrina i presentant al públic el caire atraient. I, 78.
Impel·lint a l'odi contra la religió porta l'amor al seu contrari, Satanàs. D'on el culte al diable que la m. practica. I, 79s.
El seu ritual de cerimònies és ridícul, retrunyent i antiestètic. I, 80.
Fa un ideal de la impietat, castigada tant pels gentils com pels cristians. I, 82.
No pot conciliar-se amb el catolicisme. La m. és el culte de la natura, això és, del mateix home: un déu ha de rebre culte i no ha de donarne. Ho confessen els maçons. El G.. Homer assegurava, a Barcelona, que entre l'ultramontanisme (catolicisme) i la m. hi ha oposició essencial i que aquesta té com a noble aspiració la destrucció d'aquell. Un maçó italià consultà sobre això un Conseil maçònic, i li fou declarat que el catòlic que demana per entrar a la m. apostata de l'Església.

Els Papes la condemnaren ja als seus començaments (Climent XII el 1738), amb què la secta sofrí una reculada. Això demostrà la clarividència del Papa sobre el perill de la m. Després, quan els maçons, per enganyar els catòlics, fingiren que els Papes ja no pensaven igual, anaren succeint-se noves condemnacions. I, 87ss.

El seu cerimonial té significació religiosa, segons declaració dels manuals de la secta. Té un personal —clerecia— destinat al culte. Hi ha disposicions sobre la forma de la lògia, l'altar, el tron del Venerable, les pintures de la volta, etc. Hi ha imitació dels sagraments. Hi ha també els convits en la lògia. Se celebren en el grau d'aprenent per a tots els germans, amb prescripcions minucioses. En l'admissió a un dels graus superiors, l'iniciat ha de tallar els tres caps simbòlics de la serp, principi del mal: la corona, la tiara i l'espasa (reialesa, clerecia i exèrcit). El simbolisme és transparent. I, 84ss.

Té una certa unitat i universalitat. Els seus ritus principals (grans seccions en què està dividida) són: Egipci (de més de 90 graus), Escocès i Francès (de 33 graus). En cadascun dels ritus hi ha tres graus fonamentals: aprenents, companys i mestres. Les societats particulars de cada ritu s'anomenen lògies, tallers, temples, etc. Per a l'aprenent, la m. sols és una societat d'ajuda mútua, ilustrada i progressiva, que fomenta la civilització, l'avenç i la pràctica de les virtuts socials. Després vénen els misteriosos viatges, el jurament de no revelar els secrets sota terribles penes, la declaració de ser la m. indiferent a totes les creences, contrària al fanatisme o l'exclusivisme de la fe, l'acatament al Gran Arquitecte que es confon amb la natura. Així, el secret de la m. és la destrucció de tota religió positiva. La m. no té un «Papa» o instància única, encara que tingui unitat d'esperit. Sovint està en guerra amb ella mateixa: a Sedan, per exemple. Uns protesten de la nota d'impietat i altres es declaren ateus. El seu principi fonamental del lliure examen és el que ha de destruir-la. Les grans divisions i lluites dintre la m. han arribat a oïdes dels profans. Ha portat aquestes lluites el fet de no haver-se guardat el secret sobre els fins reals de la m. amb referència als germans dels primers graus. I, 80ss, 89ss, 95.

És l'ànima dels moviments polítics. Aspira a dirigir-los. No es fa responsable de les revolucions, però les fomenta. Molts polítics i revolucionaris liberals són maçons. Així passà amb la Revolució francesa (L. Blanc). Napoleó I era ben vist dels maçons. Josep Bonaparte portà el Gran Orient a Espanya. La constitució de Baiona fou inspirada per prohoms maçons. Els «espanyolistes» liberals i maçons reconeixen el seu origen afrancesat. Lamartine deia que les idees de les lògies havien passat de la fosca a la llum amb la revolució de l'any 1848. També a Espanya l'amor a la República (1883) era cantat pels prohoms maçons. I, 91, 95s, 102.

Molts sobirans, prínceps i caps d'Estat s'hi han afiliat. Això no significa res contra els fins de la m., que són apoderar-se de l'Estat. Aquests sobirans quasi sempre romanen en els primers graus de la m. i sols en veuen les aspiracions d'igualtat i fraternitat: una retòrica que entreté i és inofensiva. I, 95.

Vol separar l'Església de l'Estat. Vol la independència del poder per fer-lo dependent de la secta. I, 98.

Combat l'Església gradualment:

tolerància, llibertat de cultes, opressió legal del catolicisme, entronització de la deessa Raó. I, 97s.

No es fonamenta enlloc el seu dret a viure. No rep el dret de Déu, a qui combat; no el rep de l'ordre històric existent, que es proposa enrunar; tampoc, de la sobirania popular, perquè, segons la m., la sobirania no ha de sortir de la lògia (es creu amb dret a governar la nació). Considera, doncs, el seu dret originari com absolut, diví i superior a tot l'existent. I, 97.

És contrària al sentiment de pàtria i als seus interessos (encara que molts maçons, per inconseqüència, siguin patriotes). Volen enderrocar el que existeix, el dret, les lleis, els costums, les institucions, és a dir, la pàtria, per fer una construcció nova. I, 102.

Tendeix a la deïficació del pecat i del vici amb el panteisme i la divinització de la natura. Les arts i la literatura que segueixen aquesta tendència arriben al capdavall de la indecència. I, 101s.

Destrueix la família amb les lleis del divorci que atempten contra la seva base: la indissolubilitat del vincle matrimonial. I, 103.

Fomenta el naturalisme o la divinització de la natura, li manca raó i esperit, entronitza el vici i la pornografia en totes les manifestacions de l'art i de la literatura. I, 103s.

No poden guarir-se els seus mals amb la inacció, o evitant manifestacions virulentes. Cal anar a l'arrel: entronitzar Déu altra vegada en la societat i en l'home. I, 106s.

És causa de malestar, de lluites intestines, d'odis entre les classes i de guerres. I, 107.

Hi ha lligams evidents entre la m. i els homes de la «Commune» de París. I, 109s.

Tot i que la m. només s'ha estès entre les classes riques, destrueix, per la força dels principis, el fonament del dret de propietat i origina el socialisme. Si l'home és totalment independent i es fa el dret, és evident que ningú no podrà impedir-li que es faci un dret nou que doni tota la propietat a l'Estat. I, 109s.

Proposa com a única recompensa dels actes més heroics, del sacrifici de la vida pel bé dels altres, etc., la satisfacció del cor i la tranquil·litat de consciència. L'absurd és evident. D'altra banda, els honors pòstums, considerats com a estímul, són simplement ridículs. Si amb el catolicisme aigualit de tanta gent la civilització trontolla, calculi's què portaria el predomini absolut del maçonisme. I, 112.

Ha volgut dirigir l'educació de l'escola per fer-se seus els homes des de la infantesa i treure'ls de la influència de l'Església. És el monstre de l'Apocalipsi: espera l'infant que la dona ha de parir per devorar-lo. I, 116s.

Conseqüent amb el seu principi —l'afranquiment de tota llei superior— considera com herois i predecessors els rebels, els enemics de la llei, els qui han volgut destruir la societat existent. El santoral de maçons il·lustres és vergonyós. Per això la m. és amiga de l'ombra i el secret. I, 115.

No cal un gran talent per a vèncer-la: per això s'amaga. La llum de la veritat la destrueix. Per això Lleó XIII va desemmascarar-la. I, 115s.

Lleó XIII vol que, ja en els catecismes, s'inspiri als infants sentiments d'horror contra la m. Així el pare prevé els fills pels perills que tindran després. I, 117.

Hom vencerà la m. fent el que preceptuava Lleó XIII: prenent-li el pretext que fa servir. Invocant la

igualtat, la llibertat i la fraternitat, es presenta com la protectora del poble i dels humils. Cal que l'Església, decididament, es preocupi, com ho ha fet tant temps, dels interessos dels pobres i de les seves aspiracions i faci seu tot anhel de justícia, germanor, millorament i llibertat, bo i donant ensems a aquests conceptes tot el seu valor i força i traient-ne la falsificació liberal. I, 120s.

La propaganda de la m. amb el lema «igualtat, llibertat, fraternitat», quedarà desacreditada el dia que els catòlics practiquin de debò la seva religió, car llavors el poble veurà viscut el triple principi d'una manera magnífica. I, 120s.

És un d'aquells mals esperits que sols es pot treure amb oració i dejuni. I, 125s.

Ha establert la religió de l'Home, oposada a la de Déu. S'ha presentat per deslliurar l'home en tots els ordres: vol dur-li la plena llum i el plaer sense traves. Li ofereix encens i el divinitza. Però, si l'home és Déu i no ha d'adorar ningú, el culte a l'home desapareix i amb ell el respecte a l'home. Per això la m. abandona els malalts i els morts. Desempara hospitals i crema cadàvers. En el fons, torna a l'antropofàgia: extreu del cos humà productes útils. I, 127ss.

A desgrat de tot el seu humanitarisme, quan van venir les epidèmies del còlera, la m. abandonà el camp als capellans i monges. Així passà a Múrcia i a Marsella. I, 128.

Els déus de l'antiga mitologia grega eren homes idealitzats. Els déus de la m. (l'home, la natura, el poble que divinitzen) són homes bestialitzats. La m., per necessitat, mata l'humanisme: la filosofia, l'estètica, la literatura. Abandona el malalt i crema el mort. I, 129s.

No té res de bo (com a ideologia i sistema, no es parla aquí dels maçons), per tal com és l'antítesi de l'Església. Ben al revés de moltes ideogies i mitologies que tenien una filosofia en bona part acceptable. La m. forçosament perjudica l'home pel fet d'haver-se aixecat contra el Crist i l'Església, quan han vingut a salvar-lo. I, 129.

S'ha posat al nivell dels antropòfags amb la cremació de cadàvers. Tant els antropòfags com els maçons són déus que no han de tenir en compte cap llei que limiti les seves comoditats i conveniències. De fet, algunes societats ja han demanat permís per a utilitzar els productes dels forns crematoris. I, 130.

Després d'haver-se presentat com salvadora de l'home, amb la cremació de cadàvers ha proclamat el seu epicureisme i ha practicat aquell adagi que, gràcies a Déu, no existeix en català: «A muertos y a idos, no más amigos». I, 130.

Té un fals culte a la llum, responent a l'horror instintiu que l'home sent a les tenebres materials i a la desorientació espiritual. Adora un estel fantàstic. Li manca la veritable llum de Déu i de la fe. IV, 499.

Naturalista per essència, és l'única autora de la guerra que modernament s'ha fet a l'ensenyament del catecisme a les escoles. IV, 645s.

Nega en l'home el caràcter de fill de Déu, amb què es fa la més radical de les heretgies, ja que trenca tota relació amb la divinitat. Les altres heretgies al·legaven que volien millorar aquestes relacions. La m., doncs, impedeix tot acte solemne de relació amb Déu. Supleix els sagraments amb cerimònies sense sentit. Canonitza la impietat, cosa mai no vista, perquè tota legislació l'havia reprimida, i àdhuc es discutia si era possible, o si els casos que se'n pre-

sentaven no serien més aviat ficcions per excusar les males passions. Si el maçó diu que creu en Déu, comet una insolència en no voler-lo honrar com cal. És rebel al Pare i, quan pot, persegueix la religió i els fidels. La seva neutralitat o indiferència religiosa és aparent. Renunciant a la filiació divina es fa fill de la bèstia. Contraposa la forma de vida purament natural i animal al parenostre, únic llaç que uneix els homes. IV, 730.

Peca per malícia, per odi contra Déu, no per feblesa humana. Persegueix la religió, oprimeix el ciutadà catòlic. Déu no pot reconciliar-s'hi. Sols després dels grans flagells i calamitats públiques que la justícia de Déu envia, podrà venir el reblaniment dels homes i les societats que la segueixen. IV, 736s.

Ha hagut de reconèixer, per boca de Combes, que no és possible prescindir de la religió en el govern dels pobles (ja ho reconegué Robespierre), després d'haver volgut eliminar-la de la vida social, perseguint la vida religiosa organitzada i volent esborrar el sentiment de filiació divina del cor de l'home, únic capaç d'obtenir una veritable unió. Això és tirar guitzes contra l'agulló: voler un impossible, perquè no es pot extirpar definitivament la racionalitat i la religiositat de l'home. Es pot tiranitzar, fer mal als individus, facilitar llur condemnació, trencar el matrimoni, exiliar els religiosos i impedir l'ensenyament religiós; però, passats els moments d'embriaguesa, la naturalesa recupera el que és seu. La relació entre Déu i l'home subsistirà sempre. IV, 741.

És una secta organitzada que té la mania de confinar la religió fora de la societat: mania filla de l'enveja que té el diable contra els fills de Déu. El seu objecte essencial, separar l'home de Déu, l'executa amb mesures legals quan s'apodera del govern d'un Estat. Es funda en la supèrbia i la sensualitat. És l'esperit del món sistematitzat i organitzat, enemic de Crist, que lluita contra l'Església. Cal conèixer bé els seus procediments, organització i doctrines per no deixar-se enganyar. Els pastors han de prevenir contra la m. i contra les diverses maneres que té de disfressar-se segons les circumstàncies. IV, 742.

És una secta herètica que treballa des del segle XVIII per extirpar el cristianisme i amb ell la vida sobrenatural del cristià, que ens porta a la felicitat eterna. Com totes les heretgies ha de ser vençuda per la poderosa mediació de la Verge Maria. V, 47.

La secta es presentava un temps com una amiga desinteressada del poble i fins del cristianisme. Però quan triomfa, segons hem vist a França, es dóna pressa a foragitar els ordes religiosos. V, 150s.

A França, ha desencadenat una persecució contra l'Església. V, 270s.

La m. influeix com a causa principal en l'hostilitat a l'Església catòlica que mostren molts partits polítics. I, 212.

Vol separar l'Església de l'Estat per unir-lo a l'Orient maçònic. V, 444.

És una societat internacional anticristiana, per això sembla que no existeix fora dels països cristians. No pot produir la unitat moral de la humanitat, perquè la seva finalitat és purament negativa i destructora. Sense el cristianisme, les divisions i diferències polítiques dividirien els pobles en societats enemigues i tornaríem al principi pagà: «Adversus hostes aeterna auctoritas» II, 647.

Com tota secta, pateix d'estretor d'esperit. La seva característica principal és l'odi al cristianisme organitzat, a l'Església. Amb disfressa democràtica, fa obra absolutista en una societat moderna que, de fet, és heterogènia en les opinions dels ciutadans. Per això no hi pot haver pau on ella té influència. Per això li ha calgut mantenir-se secreta, i ha estat menys influent quan, refiada dels seus èxits, ha gosat treure la cara en públic. III, 194.

Vide LIBERALISME, SOCIETAT, FILIACIÓ DIVINA, NATURALISME, REVOLUCIÓ FRANCESA, MAL, ORDES RELIGIOSOS.

MADRID. I, 299.

Assemblea episcopal de M. (14 de desembre de 1885). I, 208.

Vide I, 299.

«MAGALLÀNICA». Terra poc coneguda. Rocabertí en tracta. II, 144s.

MAGS. Van adorar l'infant Jesús i són un gran exemple de fe. VIII, 262s.

MAGDALENA (Sta.). Practicà sempre el culte de la carn, primer idolàtric i després diví. VI, 40.

S'hi mostra l'omnipotència —gairebé la violència— de la gràcia en la conversió. La M. es menysprea ella mateixa, es confessa pecadora, consagra a Déu el que havia fer servir per al pecat —fins el desvergonyiment—, menysprea el món i arriba al complement de la conversió, que és l'amor a Jesucrist. Aquest es fa predicador del seu amor. En la M. veiem el triomf de la gràcia i els seus fruits. IX, 333-335.

MAGDALENA DE PAZZIS (Sta.). IX, 285, 432.

MÀGIA. Fou introduïda pel diable en l'antiguitat (Ll. Vives). I, 655.

MAGISTERI DE L'ESGLÈSIA. El M. de l'E. ha de regir l'instint de la creença, insegur com tot instint humà. V, 310.

Cal fidelitat al M. de l'E., sobretot en èpoques d'efervescència herètica. V, 3134.

A més del M. de l'E. i del Papa, cal la llum i la gràcia de l'Esperit Sant. El món només començà a convertir-se després de la Pentecosta. Cal també l'oració. L'Església del temps dels Apòstols pregava per Pere sense parar. IX, 96s.

«MAGNIFICAT». És el càntic més propi de l'Advent. Explicació del M. VIII, 248-252.

MAGNANIMITAT. És el contrari de la pusil·lanimitat. Aquesta és font d'enveja i la m. n'és el remei. La m. és el desig de fer-se digne de l'honor i la grandesa; no, el desig de la mateixa grandesa. Dóna la satisfacció íntima de sentir-se digne, d'haver complert el nostre fi a la terra. És una passió nobilíssima. Per això el magnànim no s'entristeix amb excés amb les pèrdues i les contrarietats que li vénen de fora: es considera superior als contratemps. Té serenitat i no obra amb doble fi. És franc i estima la veritat. La m. convé amb la caritat. És la caritat en l'ordre natural. És, com la caritat, el conjunt de totes les virtuts de l'home (Aristòtil), la perfecció més alta. Es redueix a l'amor, principi i fi de totes les passions. II, 568s, 605s.

L'home magnànim sol ser aparentment ociós i calmós (sant Tomàs). No es mou ni actua per les menuderies i conveniències que mouen els altres, ans el seu pensament i la seva activitat treballen en una esfera superior. III, 632.

MAGNETISME. Té menys aparença científica i menys fonament que l'astrologia. I, 535.

«MAGNIFICAT». És obra de la Verge des de l'instant primer de la seva existència (Eiximenis). I, 558.

Càntic de Maria que inclou tot l'esperit d'humilitat del Nou Testa-

ment. La Verge hi expressa els motius del seu enaltiment, la seva humilitat. II, 508s.

Un antic tirà el volia esborrar de l'Evangeli i un protestant diu que té regust anarquista. És l'exaltació de la justícia i de l'ordre, que no es funda en les riqueses, la raça o el poder, sinó en la virtut. Diu quina serà la jerarquia definitiva del cel: la virtut sobre la força, la humilitat sobre la supèrbia. És un himne a la democràcia cristiana. V, 111.

MAHOMA. I, 431, 545s. II, 26. III, 25.

MAIMÒNIDES. IV, 37.

MAINE DE BIRAN. III, 566.

MAISTRE, J. DE. I, 301, 653, 712. II, 119, 267, 448, 480. VI, 213.

MAJORIA NUMÈRICA. Ha de rebutjar-se com a font de dret. II, 13.

MAL. Déu el permet a causa d'un bé major. Però això no dóna dret a fer-lo. I, 353.

Sant Agustí trobà el deslllorigador del problema del m. en determinar el seu caràcter negatiu. I, 552.

El m. moral suposa l'existència del lliure arbitri (Eiximenis). I, 553.

En aquest món està barrejat amb el bé. No podem separar-los. Déu els separarà del tot a la fi del temps. Creure en l'existència d'un m. absolut o d'un principi del mal portaria a adorar-lo per terror, refiats en la misericòrdia del principi del bé. Aquesta és la gènesi del modern satanisme. II, 290s.

No existeix el mal absolut en l'ordre dels éssers. Per això en tot objecte dolent hi ha relíquies de bellesa (la bellesa de les ruïnes). Per contrast amb el que s'aguanta, per la lluita a què dóna lloc, el mal pot ser objecte estètic. Hi ha bellesa en els mals esperits, perquè, per mitjà d'ells, brilla la justícia divina. En canvi, pot existir el mal absolut en l'ordre de les accions: és la corrupció destructora de tota bellesa. Un acte dolent no pot ser bell. Sols ho pot ser en algun aspecte secundari: el procediment, l'enginy, etc. II, 291s.

És objecte artístic, tant com de la natura, en tant que posa en relleu els atributs divins. II, 468.

S'han escrit en el món innobrables llibres sobre el problema del m. És una qüestió molt llarga de tractar. II, 25.

Els mals del món no són obra de Déu, sinó conseqüència del pecat. Déu vol que l'home s'aprofiti del m. que li envia o permet. La resignació converteix el m. en bé. IV, 194s.

Déu el fa servir com d'estímul i principi d'on surt el bé. Del pecat en tragué la redempció; de la tirania de l'Estat, el martiri; de les malalties, vicis i altres mals, la vocació i l'heroisme de les religioses. IV, 479.

Déu permet que en el món hi hagi pecats, vicis, crims, tiranies, concupiscències. Fins, de vegades, sembla que Déu sigui l'ésser més insignificant i impotent. És pacient perquè és etern, i de tot en fa mitjans de glorificació divina i d'exaltació de l'home. Tot és una preparació per a la vida eterna, per al regnat de la perfecció i de la justícia. Amb la penitència, l'home s'eleva de l'abisme del pecat al cim de la santedat. Així és com el vici, la crueltat i altres mals contribueixen a l'amor de Déu. IV, 528s.

Déu el permet per un bé major. Els conflictes de les passions, les guerres i discòrdies i l'opressió de la virtut serveixen per a dignificar l'home i conquerir-se una categoria divina seguint la llei de Déu, malgrat els obstacles. La lluita és una condició per arribar al bé. Tot progrés s'obté amb un esforç, vencent una dificultat. «Oportet haereses esse.» IV, 677.

Sempre hi haurà mal i maldat en el món, fins al dia del judici. Però el cristià no ha d'espantar-se ni ha de desconfiar de les promeses de Crist. Ens han d'esperonar a obrar el bé. V, 160.

En aquest món és permanent la lluita del m. contra el bé. Comença amb Caín i Abel. Aquest, figura de Jesucrist, és la víctima típica de la malícia humana. El fidel servidor de Déu sempre ha de sofrir de part de les males passions que pertorben l'home. La maçoneria fomenta avui aquesta tendència. V, 492s.

Són moltíssims i molt variats els m. que patim en el món: malalties, mort, mals morals, etc. Vénen del pecat original. Crist posava remei a mals de tota mena i ensenyava el camí del guariment i del bé. La seva acció benèfica era contra la ignorància i la concupiscència. En definitiva, el mitjà de què es valgué fou prendre damunt seu els nostres mals. VIII, 331-334.

Estem plens de mals. Però ningú no patiria cap m., si pogués alliberar-se'n ell mateix. Necessitem, doncs, un alliberador superior a l'home. El tenim, i és Déu. És tan bo, que fa que els nostres m. es converteixin en bé. De fet, l'únic m. veritable és el pecat, la rebel·lia contra Déu. Tot és bo per als bons, i tot és dolent per als dolents. La pobresa, per exemple, pot dur al cim de la santedat o als abismes de la desesperació i al suïcidi. Només pequem quan volem pecar, només caiem en el mal quan hi volem caure. Cal demanar a Déu la gràcia de no obrir mai les portes al m., que és el pecat. És el que fem en la darrera petició del parenostre. III, 70-72.

Vide ART, INIQUITAT, MISTERI D'INIQUITAT.

MAL·LLADRE. És la imatge del pecador que es revolta contra Déu i la seva justícia, que no accepta el càstig sense voler sortir de la culpa. Ell mateix es prepara la creu pitjor de totes. IV, 86s.

MALALTIES. Fóra indiscret i il·lícit rebutjar, sense il·lustració sobrenatual (la tingueren alguns sants) i sense autorització dels superiors, els mitjans ordinaris de la medicina en les m. per tal d'exercitar-se millor en la paciència i la resignació a la voluntat de Déu. III, 736.

Vide CENTURIÓ DE CAFARNAÚM.

MALALTS. Ajudar els m., sobretot a l'hora de la mort, és un ofici d'àngels. El practiquen exemplarment els religiosos de l'orde de sant Camil de Lel·lis. L'amor als m. és el més alt i més necessari; és com la devoció a Jesús crucificat, la més excel·lent de totes, font d'on deriven les altres. VII, 377s.

Els rectors han de visitar els malalts abans no es trobin en perill imminent de mort. És un deure molt greu, perquè de les disposicions espirituals de l'home en el darrer moment de la vida en depèn tota l'eternitat. VII, 423.

Jesucrist guarí molts m. durant la seva vida pública per manifestar la seva condició divina i el sentit de la seva missió. VIII, 332.

MALEFICI. Vide EXORCISME, ESPIRITISME.

MALTHUS. III, 536.

MAMACHI. III, 21, 24, 33.

MANALT, CATERINA. III, 752.

MANAMENT NOU. Crist l'anomena així pel relleu amb què va comunicar-lo i gravar-lo al cor dels seus deixebles. És un precepte que il·lumina la voluntat de l'home amb la veritat i és alhora condició de vida, perquè qui no estima ja és mort. V, 336.

MANDONI. I, 357. II, 113.

MANIQUEISME. És la doctrina errònia dels dos principis, el bo i el dolent.

Atribueix al segon la creació de les coses materials i la de les espirituals al primer. També aquesta aberració té manifestacions en l'art. II, 223s.

La creença en l'existència de dos principis absoluts, el bo i el dolent, i en la seva lluita en el món, porta al satanisme o a l'adoració del principi dolent per terror (Walter Scott). II, 290s.

Considera intrínsecament dolenta la matèria. És una heretgia que es perpetua en diferents formes. Cal honrar la matèria, criatura de Déu i part substancial de l'home. És l'heretgia de les races més intel·ligents. IV, 66.

MANNING. I, 189, 222, 713. VI, 420. VIII, 224, 388. IX, 43.

MANRESA. Ciutat industrial, de les primeres de Catalunya i d'Espanya. Conserva una força espiritual que li fa desitjar quelcom més que les riqueses materials: el Regne etern. A M. l'esperit governa la matèria, segons el bon ordre de la natura. IV, 496s.

El misteri de la llum de M. és símbol de la vida de l'esperit: de la vida divina que ens espera en el cel. IV, 497.

El 21 de febrer de 1245, una llum misteriosa, dividida en tres raigs eixits del mateix focus —imatge de la Unitat i la Trinitat de Déu—, sortí de Montserrat, Sinaí de Catalunya, i il·luminà l'Església del Carme a ple migdia. Encara avui es venera aquest misteri. IV, 500.

És la pàtria espiritual de la Companyia de Jesús i de sant Ignasi. Ha donat als jesuïtes molts dels seus fills i és plena de records del gloriós fundador. Aquest hi escriví per il·luminació divina el llibre dels Exercicis espirituals, que és com la medul·la de la Companyia. De la Cova de M. en sortí com un riu d'homes que escamparen el Regne de Déu arreu del món. VI, 242ss.

Amb motiu d'un ball indecent que es projectava, es recorda als ciutadans de M. que tenen per Patrona santa Agnés, màrtir de la puresa. VI, 443, 450.

Es restaura la façana posterior de la basílica de Santa Maria de la Seu. El bisbe aprova la constitució de la Junta i el projecte de les obres. Exalta la fe dels manresans i els diu que la basílica situada al punt més alt de la ciutat és l'ànima perdurable de M. VII, 432-434.

Vide BATALLA DEL BRUC, OBRERS.

MANRIQUE, ALFONS; arquebisbe de Sevilla. I, 621, 623.

MANRIQUE, JORGE. III, 455.

MANSEL. III, 571.

MANSUETUD. És el caràcter distintiu de Jesucrist i del cristianisme. Crist és víctima redemptora i Déu que, en la primera vinguda, ens manifesta la misericòrdia. El cristianisme és vida que es propaga amb l'afecte. II, 540, 596.

La m. és la ira fermada per la recta raó. El mansuet aconsegueix allò que no pot aconseguir l'iracund: dominar els altres. És ensenyament de Crist. Així ell i l'Església dominen i es difonen per la unció amb l'auxili de la gràcia. La m. fa l'home fill de Déu. Déu vol la pau. Els pacífics porten la seva marca i tenen la seva força. És una virtut sobrenatural. Les simples especulacions filosòfiques no servirien per a tothom. II, 551.

Vide COR DE JESÚS, PACIÈNCIA.

MANZONI. I, 320. III, 644.

MAQUIAVEL. VI, 481.

MÀQUINES. Les m. agrícoles contribueixen a fer desaparèixer la poesia. Destrueixen els boscos poblats de misterioses tradicions, de llegendes i d'encís natural. Capgiren els prats «florits e fulats». II, 177.

Vide OBRERS.
MARAGALL. IV, 640. V, 51. VI, 69s.
MARCA. I, 349.
MARC AURELI. III, 502. IV, 715.
MARCELLÍ. II, 146.
MARCH, AUSIÀS, I, 380, 586ss, 619s, 645. II, 32, 71, 92, 223, 258.
MARCHESE. I, 320.
MARCIAL. I, 299, 700.
MARE. La dona, quan ha de ser m., sol agafar manies estranyes i rampells. La m. de sant Lluís Gonzaga sentí uns grans afectes de devoció i gust de resar i llegir llibres piadosos. Sentia el desig de consagrar el seu fill a Déu. III, 697.

Les m. són necessàries al món. Per a salvar-se li manquen bones m. IV, 159.

És la paraula més dolça que tenen els homes. L'infant deixa de plorar en els braços de la m. L'home troba un consol en l'amor de la m. La m. és sempre misericordiosa. IV, 419.

La m. és la dipositària de les nostres penes. IV, 423.

La mare és sacerdotessa del seu fill, L'ha de formar i educar en la fe. Prega per ell, l'aspergeix amb aigua beneita, fa el senyal de la creu sobre els seus membres, li posa l'escapulari. Continua la consagració de la criatura pel baptisme. El porta al temple, on el sacerdot rep m. i fill. Així comença, per obra de la m., l'educació cristiana del nen, amb la pietat de la m. VI, 132s.

Com els antics ho pretenien de l'orador i del soldat, l'home cristià s'ha de formar i educar des de la primera infantesa. La formació del cristià exigeix una preparació remota, des del començament de la vida. VI, 134.

La influència moral de la m. en la formació cristiana del nen és extraordinària i comença des del naixement. La m. es val de gestos i mitjans puerils per ensenyar coses difícils: la Unitat i Trinitat de Déu, la sublimitat del cel i la malícia del pecat. Recordem l'exemple de sant Quirze i santa Julita. La m. temia el martiri, perquè deixava el fillet de tres anys, feble en la fe. Fuig i és detinguda. Amb carícies, el pretor volia fer apostatar el nen. Però com que la m. deia: «Sóc cristiana», el nen repetia: «Sóc cristià». El pretor l'estavellà contra l'enllosat. VI, 135s.

El fill no ha de ser mai una joguina de la m. ni un motiu de vanitat. Es criaria en una atmosfera malsana. VI, 136.

La m. ha d'ensenyar, sobretot, amb l'exemple. Hi ha un contagi del mal i del bé. Idees, costums i conviccions s'encomanen, Les m. donen la sang als fills: els han de donar també la vida de l'esperit. Hi ha fills dolents de pares bons, però no és la regla general. Sant Pau remarca la influència de la mare i de l'àvia en l'educació cristiana de Timoteu. També tota virtut humana i àdhuc d'alguna manera les ciències, es comuniquen així: per herència. Tots necessitem mestre. VI, 137s.

Hi ha qui diu que no s'ha d'ensenyar religió i que ni les m. ho han de fer. Cal respectar —diuen— la llibertat de l'infant, perquè aquest es triï la religió més endavant. Ho diuen els qui voldrien fer desaparèixer tota religió. La religió és vida, i ningú no es pot donar la vida a si mateix. La m. que ha donat la vida corporal dóna també l'espiritual. Sense això, la seva maternitat no fóra completa. La mateixa Església que té la responsabilitat de la fe dels seus fills no és una acadèmia, sinó una m. VI, 139.

La m. no es pot excusar: «Ja eduquen els fills a l'escola i al catecisme parroquial». Ella ha de posar els

fonaments de l'edifici. Sense això, la formació que donen els altres és inconsistent, com un castell de cartes. Són grans, i encara no saben el parenostre. Ningú no ensenya millor que la m. La seva comunicació és natural, fàcil, suau i eficaç. A l'escola i a la catequesi s'aprenen lliçons. Quan la m. ho ensenya en diverses ocasions del dia o de la vida familiar, en llevar el nen o portar-lo al llit, l'infant ho rep com l'ocellet rep al niu la becada de la m. La religió s'ha d'aprendre amb amor, perquè és amor, i ningú no estima com la m. Salomó conegué la m. veritable pel desinterès de l'amor. VI, 144s.

La m. ha d'infondre el sentit moral a l'infant. Sant Lluís, rei de França, rebé de la m. l'horror al pecat, l'amor a Déu i a Maria i l'esperit d'oració. Moltes m. ho negligeixen. Més, les de classe rica, donades a la vanitat. Les pobres, sovint per manca de temps, tenen més excusa. VI, 145s.

L'amor és foc. Per això el que ensenya la m. marca per sempre. Hi ha casos de persones descregudes que, a l'hora de la mort, recuperen la fe que els transmeté la m. amb les primeres oracions. En aquell darrer moment, vells i empedreïts, es fan com pàrvuls i entren al Regne del cel. VI, 146s.

Les m. han d'ensenyar als fills el sacrifici, el domini d'un mateix, la creu. Un nen morí d'una enrabiada, perquè volia cireres a l'hivern. No podem satisfer tots els gustos. VI, 147s.

La influència i la fecunditat de la m. dura tota la vida del fill. Ho demostra el cas de santa Mònica i sant Agustí. VI, 156ss.

La m. cristiana ha de veure l'escola laica o neutra en religió com el drac de l'Apocalipsi, que espera que neixi el seu fill per devorar-lo. És l'escola on el seu fill perdrà la fe que ella li ha transmès. Cal que mirin bé a quines escoles porten els fills i a quins mestres els confien. Han de mirar també què llegeixen. Avui corre una literatura fornicària. VI, 161s.

Té la missió de fomentar l'amor en les relacions humanes, però la m. cristiana ha d'identificar-lo amb l'amor a Déu i l'ha de purificar, tal com cal fer-ho amb tots els valors humans. Així es fa fins i tot amb l'or. VI, 132.

Amb les virtuts cristianes, arribarà a ser la dona forta que educa els fills i és l'ànima de la família. VI, 140s.

Principalment per la m. som el que som. També en l'ordre sobrenatural. Per això els enemics de Crist ataquen molt la devoció a Maria. VI, 169.

Vide DONA, MES DE MARIA.

MARÈS, FRANCESC. III, 737.

MARGARIDA DE CORTONA (Sta.). II, 465. IX, 78, 458.

MARGARIDA M. D'ALACOQUE (Sta.). És providencialment enviada per Déu a promoure la devoció del Sagrat Cor de Jesús, que contraresta la impietat moderna. I, 47ss.

Vide IV, 232, 259. V, 477, 479. VII, 39. VIII, 347, 360, 379, 381, 391, 396.

MARGARIDA DE SAVOIA. I, 522.

MARGARIDA, filla de l'emperador Maximilià. III, 711.

MARIA. La seva humilitat no la privà de cantar el Magníficat. I, 512.

Tingué sentiments de dolor —fou «humana»—, bé que moderats i racionals. I, 516.

Tingué ús de raó des del primer instant de la seva concepció. Ja llavors cantà el Magníficat. Conservava l'ús de raó dormint (Eiximenis). I, 558.

Al revés dels altres, domina agra-

dablement, sense violència, els seus afectes i passions. I, 594.

Va viure en el màxim grau d'humilitat, i per això té el màxim grau de glòria. II, 508s.

Era pobra. Potser fins arribà a l'extrem de captar durant la fugida a Egipte. Hem de demanar-li que ens preservi de l'avarícia i faci possible, entre cristians, la igualtat de què parlà sant Pau. II, 525.

Mare de l'Amor Formós, Mare de caritat, ens ha d'obtenir la virtut de la caritat. II, 574, 606.

És vencedora de les heretgies. El seu rosari fa comprendre i estimar més la religió cristiana, contrària de les sectes. I, 125s.

La devoció a sant Lluís Gonzaga és una introducció a la devoció envers la Verge Santíssima. San Lluís és com un patge de M. protectora de la puresa i la castedat. III, 694s.

La devoció a M. ajudà sant Lluís Gonzaga a resoldre el seu conflicte vocacional. III, 715.

Després de Déu, és l'esser més excels. És l'anella que uneix el cel amb la terra: ens portà Déu i ens porta a Déu. Qui vol la gràcia i no recorre a M., és com si volgués volar sense ales (Dante). III, 732s.

Sant Lluís Gonzaga ens introdueix a la devoció a M. És el seu patge. III, 732s.

El poble cristià la considera reina i li dóna, segons els gustos i les èpoques, la reialesa sobre allò que més estima: la saviesa, les batalles, l'amor, la indústria. IV, 65.

La seva Immaculada Concepció, simbolitzada pel núvol que veié Elies estenent-se per la terra i donant-li fecunditat amb la seva pluja, ha estat causa en el món que florís la virginitat cristiana. IV, 141.

És superior a totes les criatures, àdhuc als àngels. Té un enteniment quasi diví, i doncs coneix Déu millor que tots els altres éssers racionals, i l'estima més; emperò no pas tant com Déu és digne d'amor. IV, 182s.

Fou elegida Mare de Déu per la seva virginitat i puresa. Alhora M. aprengué la puresa del Cor de Crist i fou extraordinàriament pura per l'extraordinari amor que li tenia. IV, 210.

Fruit del seu santíssim ventre és el Sagrat Cor de Jesús. Ella el portà voluntàriament al món per la salvació dels homes: a ella hem d'agrair-lo. A més, ens el dóna contínuament, i ningú no podrà entrar al Cor de Crist, si no és per mitjà de M. Ella en té les claus. Tots els grans devots del Sagrat Cor de Jesús abans ho han estat de M. IV, 273s.

Sense deixar de ser criatura, fou infinitament pura, fins al punt que ni Déu no podria trobar-li cap tara o imperfecció moral. IV, 389.

Té un gran poder en el cel, superior al de tots els sants. Ve de la seva màxima unió amb Déu. Una sarment, com més unida està a la soca del cep, més participa de la seva saba. IV, 392.

El principi de la seva glòria és en la seva Concepció immaculada; però la seva plenitud, en l'Assumpció. IV, 414s.

És reina de tot el poble cristià —el regeix amb la llei de l'amor— i distribuïdora de totes les gràcies del seu Fill Jesucrist. És omnipotent per gràcia. Tots els cristians la invoquen en llurs necessitats. IV, 416s.

La gloriosa Assumpció de M. ha d'ajudar-nos també a nosaltres a triomfar de les nostres passions i del pecat i a arribar al cel. Que ella ens obtingui aquesta gràcia pel misteri de la seva Assumpció. IV, 417s.

És Mare de misericòrdia. El seu

amor consola els homes. No hi ha pecador que, si recorre a ella, no es vegi lliure de les cadenes del pecat i no recobri la llibertat de la gràcia. No hi ha desesperat que, invocant-la, no recobri la pau del cor. Per això li diem consol dels afligits. IV, 419s.

La devoció a M. dóna consol i suavitat a l'esperit, amb què el fa fort i resistent en els combats de la vida. El poble cristià ho canta en totes les esglésies del món. IV, 420s.

És la canal per on rebem la vida sobrenatural de l'ànima. Portà el Salvador al món i per ella continuen venint-nos totes les gràcies. Units, doncs, devotament a M., no podrem menys de salvar-nos. IV, 420.

Proporciona als homes la possessió de Déu. Per això li diem esperança nostra, ja que únicament Déu pot satisfer-nos del tot. M. sovint és representada oferint l'Infant Jesús als seus devots. Llegim que s'aparegué a alguns sants i els lliurà el seu Fillet. Per M. trobarem Jesús. IV, 421s.

M. ens protegeix en l'exili d'aquest món. Fent el camí penós cap a l'eternitat, trobem en M. una ombra suau i protectora que revifa el nostre esperit. IV, 422.

Ens consola en les nostres afliccions, com a bona Mare que ens és. Una dolça mirada dels seus ulls pot deixar asserenat el nostre cor. L'experiència ens mostra que, quan una família passa una tribulació, s'encomana d'una manera especial a M.: venera alguna imatge de la Mare de Déu, li encén llum, etc., per cercar remei i consol. IV, 423.

La seva maternitat s'estén a tots els pobles de la terra. Crist la constituí Mare de tots els homes quan li digué, recomanant-li sant Joan: «Senyora, aquest és el vostre Fill». IV, 428.

M., que edificà el cos físic de Crist, ha de contribuir a formar el Cos místic augmentant la pietat dels fidels, sobretot per mitjà del rosari. IV, 483s.

Fou Mare i Mestra dels Apòstols: els instruí sobre els misteris de l'Encarnació i la infantesa de Jesús, que ella sola coneixia. IV, 484.

Gira el cor dels homes més endurits en el pecat. Porta al món l'únic Salvador dels homes. Cal recórrer a M., que aixafà el cap del diable i és la deslliuradora de les ànimes, la il·luminadora dels enteniments enfosquits per l'error. L'aroma d'aquesta Rosa celestial desinfecta les ànimes i les deixa pures i plenes de caritat envers Déu i el proïsme. IV, 559s.

Han de ser devots de M. principalment els joves. Necessiten auxili particularment contra les passions i les influències mundanes, i M., dolça i generosa —i ensems forta—, s'adapta admirablement al caràcter de la joventut, que també té aquestes qualitats. IV, 560.

És Mare de misericòrdia. Correspon amb generositat de reina a les oracions dels seus devots. IV, 562.

La fe és principi d'alegria. Però molt més la fe i la devoció envers M. És vida, dolcesa i esperança nostra. I la invoquem: Causa de la nostra alegria. V, 35.

L'Església diu de M. que ha destruït totes les heretgies. La Immaculada aixafà el cap de la serp infernal. Per això M. ha de vèncer la incredulitat i les concupiscències del temps present i ha de restaurar el poble cristià. V, 35.

Reuneix admirablement dos atributs: la força i l'amor. És estimada dels àngels i dels homes, perquè és la més estimada de Déu. Tant, que la féu plena de gràcia i, per conseqüent, immaculada. V, 35s.

Déu, en virtut del principi de jerarquia amb què governa les coses, l'ha destinada a escampar pel món la santedat i la puresa, que és ell. L'olor de Crist treu el baf del pecat, i Crist és fruit del ventre de M., que participa de la santedat infinita de Déu. Per això els sants pares qualifiquen d'infinita la seva puresa. Per això és plena de gràcia i immaculada. V, 38.

Només a Déu es poden aplicar els atributs en grau infinit. Així i tot, els sants pares amb exactitud teològica anomenen infinita la puresa de M. No veuen en la blavor del seu cel el més petit llegany. La puresa de M. no té límits, perquè correspon a la seva plenitud de gràcia. La seva Concepció és anterior al món del pecat —i, per tant, divina. Engendrada des del prinicpi en la divina Intel·ligència, es mantingué sempre pura, i pura nasqué en el temps. No demanava menys ser restauradora de la puresa entre els homes pecadors i ser l'escollida per Mare de Déu. M. és portadora de la infinita santedat de Crist. V, 37.

Els camins de Déu són constants i irrevocables. Així com volgué que M. fos la iniciadora de la destrucció del pecat en el món, també l'ha constituïda auxili perenne dels cristians, perquè el pecat sempre rebrota i sempre hem de tenir a mà el remei. V, 39.

El culte a M. sol ser combatut pels heretges i molt estimat dels catòlics, que veuen en M. una celestial infermera que aplica els remeis del metge diví, que és Crist. Per a aquest ofici, la dona té una disposició natural. La suavitat de M. i el goig que produeix en el cristià fan de pont per arribar a la justícia eterna amb confiança i sense terror. V, 39s.

Tots els misteris de la vida de M. que ens proposa l'Església exciten afectes devots en el nostre cor. V, 41. En la passió i mort del seu Fill la venerem com a corredemptora del llinatge humà i reina dels màrtirs. V. 41.

És de gran exactitud la comparació de M. amb el sol. Com ell, il·lumina i guia els homes mentre fan el camí d'aquest món, exposats a tempestats i perills. Sense la devoció a la Mare de Déu, l'esperit d'un cristià s'encongeix i es veu impotent davant les temptacions. Com el sol escalfa i purifica. El devot de M. no pot ser una ànima freda, car l'afecte maternal penetra tots els esperits. M. estimula l'amor espiritual del cristià. No sols condueix l'ànima de l'estat del pecat a la gràcia, ans també fomenta el fervor i empeny a la perfecció. Tots els ordes religiosos la prenen per patrona i tots els sants li han estat devots. També, com el sol, purifica la terra. Treu la pestilència que ve del diable, a qui ha vençut, per Crist, sota els seus peus. És un sol que envia al món el raig de la santedat infinita que és Jesucrist. Per això és «Mater divinae gratiae». Una de les manifestacions d'aquesta purificació per M. és haver portat la virginitat al món, abans pràcticament desconeguda. Una altra, també ben típica, és la seva influència durant el segle XIX a França contra la incredulitat i la immoralitat. V, 42ss.

En les necessitats del món modern, contra la incredulitat i la immoralitat, els Papes Pius X i Lleó XIII —home, aquest últim, amant de les ciències i l'estudi— recorren a M. com al remei més eficaç. Així també ho han de fer els bisbes. V, 46.

La seva influència és benèfica per a purificar els cors i foragitar els vicis i l'error del món. V, 47s.

Vencedora de totes les heretgies, M. ha de vèncer també la maçoneria. V, 47.

És vencedora de les heretgies. Des de la definició del dogma de la Immaculada Concepció de M. per Pius IX —no contrariat per ningú—, fins els protestants li tenen una certa devoció, i s'acosten, per tant, a l'Església catòlica. V, 403-406.

El diable no pogué res contra M. El mal no enllorà la seva puresa. Per això cal invocar-la en els conflictes del cristià en aquest món, perquè ens ajudi a superar-los. V, 81.

La devoció a M. és el mitjà per a obtenir la unitat del poble cristià. Tots la reconeixem per Mare. V, 82.

Les seves pregàries, segons alguns sants pares, acceleraren la vinguda de l'Esperit Sant sobre els Apòstols. Com que l'esperit és principi de vida, també en les necessitats de l'home d'avui M. ens pot donar la vida i l'Esperit al poble cristià. És el principal llaç del Creador amb la criatura. V, 83.

La devoció a M. i els miracles de Lourdes i la Salette, les conversions célebres, com la d'Alfons de Ratisbonne, la definició del dogma de la Immaculada, etc., han sostingut l'esperit sobrenatural en el poble cristià i l'han fet resistent contra la sensualitat i la impietat del temps modern. Molt més que la ciència apologètica i l'esforç dels artistes catòlics. V, 86.

És «Virgo potens». Per l'amor i la gràcia supera les forces del mal. Les dones bíbliques prefiguraven aquesta força de M. per la gràcia: Dèbora, Judit, Ester, la princesa que salvà Moisès. V, 86ss.

L'home, malalt de esperit, no pot resistir la llum de la veritat divina directament. El rebatria per terra, com sant Pau en el camí de Damasc. L'excelsa majestat l'aterreix. En canvi, la gràcia suau de M. prepara l'home per al Regne de la justícia absoluta. Per això M. és refugi de pecadors. V, 89.

L'atracció i l'encís de la gràcia de M. són superiors a la gràcia hel·lènica. És una gràcia que no envelleix. No està subjecte a la moda, atreu savis i ignorants, és perpètua, és una manifestació adequada als homes de la Bellesa essencial. V, 89s.

En l'ordre sobrenatural hi ha l'afecte, que és el seu fluid vital. Un element de la gràcia és la participació que tenim en l'amor filial de Crist a M. Ell ens la deixà per Mare. Per això l'atracció suau i forta de la gràcia s'exerceix principalment per M., la plena de gràcia, que exerceix un encís molt fort en tots els cristians i els facilita el camí d'anar a la Justícia infinita. És «Mater divinae gratiae» i la font de la gràcia. V, 90.

La devoció a M. és el mitjà de renovació social apropiat al món d'avui, puix cal humiliar la seva supèrbia. M. ho canta en el Magnificat. V, 92.

La seva influència regeneradora en el món cristià és innegable: congressos marians, pelegrinatges, congregacions religioses fundades en nom seu. Sempre ha estat així. Catalunya i la seva reconquesta comencen a Santa Maria de Ripoll sota la protecció de M. La Mare de Déu del Roser salvà Europa del perill turc. Si ens salvà en les guerres, també ens salvarà de les concupiscències que regnen en el món d'avui. V, 93.

La devoció a M. és una relació d'afecte o amor. Per això la seva influència és fortíssima, car la influència de l'afecte és la més forta. I així M. mou l'enteniment i la voluntat, activa el zel catòlic i des-

trueix l'heretgia. Aquesta és odi i M. és amor. Ella calma les passions i la supèrbia que desvien. No debades és «Estrella del mar». Guia els homes. Estendre idees és fàcil, si el fil conductor és l'amor. V, 93s.

La seva devoció, desvetllant l'amor dels cristians, dirigint i fomentant els sentiments rectes, és un dels principals remeis als mals socials d'avui. V, 96s.

Cal que els caps de casa fomentin la devoció a M. Abans, a quasi totes les llars, hi havia la imatge de M. en algun lloc de distinció i era honrada comunitàriament amb la pregària. Per desgràcia, la moda ha tret aquest costum de moltes cases i ha substituït les imatges amb objectes pseudo-artístics i perillosos. Es gravava també la salutació «Ave Maria puríssima» als portals, es posaven als carrers imatges amb llantió. Fóra avui una bona manera de celebrar el cinquantenari de la Immaculada restablir aquests costums. V, 95s.

Sixte III ordenà la composició del mosaic de Santa Maria la Major, amb què demostrà la preferència de l'Església pels pobres: «Xistus Episcopus plebi Dei». No el dedicà al patriciat, sinó a la plebs. V, 120s.

És Mare dels cristians i vencedora de les heretgies. V, 285.

Déu s'ha valgut sempre de M. per solucionar les grans crisis de pecat en el món: arrianisme, càtars, Luter, racionalisme, etc. V, 403ss.

Ha vençut totes les heretgies. V, 403ss.

Déu es val d'allò que és feble per doblegar allò que és fort. Aquesta antinòmia es realitza sobretot en la dona. Per la dona vingué al món la perdició i la salvació: per Eva i per Maria. V, 407.

S'ha vist el seu poder sobrenatural en l'esperit dels homes amb les aparicions i els miracles de Lourdes, quan es manifestà a Bernardeta com la Immaculada Concepció. V, 405.

M., sobretot amb l'advocació de Lourdes, és l'antídot contra l'ateisme i la impietat. V, 407.

Els actes humils i personals, íntims, de devoció a M. acosten l'home a Déu i faciliten la conversió. No és una devota paradoxa que, amb miracles i aparicions, molts homes d'avui tornin a Déu. És un fet històric. Pertany a la dignitat de Reina de tots els sants que té M. V, 407.

M. concebuda sense màcula i eternament pura és advocada i protectora de la virtut de la puresa. VI, 67.

És model de les mares de família i les ajuda a complir els seus deures, del compliment dels quals hauran de donar compte a Déu. VI, 129.

Com a corredemptora del llinatge humà, és exemple i model en l'obra educadora de les mares. VI, 154.

L'Església sempre implora l'auxili de M. en les seves necessitats. VI, 270.

És benaurada perquè va creure, la fe la va fer santa. Sense la fe de M. no s'hauria consumat la redempció. De la fe de Maria en l'Encarnació deriva tota la religió cristiana. Per això la fe i la devoció a M. van juntes. VI, 271.

Per l'Encarnació fou constituïda mare del llinatge humà. VI, 279.

És impossible separar la devoció a Crist de la devoció a M., la qual té un lloc preeminent en l'ordre etern: s'hauria de desfer l'Encarnació. El poble hebreu esperava el Crist i la dona que l'hauria d'engendrar. Al paradís ja començà el culte a M. Hi ha figures de l'AT que el prefiguren. Així el núvol d'Elies i les dones salvadores del poble. L'ex-

pressió «etern femení» ha de ser recollida pels teòlegs: ve de la veu de la naturalesa, ressò de la veritat eterna. La dona té una missió específica i transcendental en el món, tant en l'ordre de la naturalesa com en el de la gràcia. Ha de contribuir a la transformació espiritual del llinatge humà i a l'assoliment de la vida. VI, 279s.

La seva funció en l'Església i en el Regne de Déu i el culte que cal tributar-li són eterns, car les conseqüències de la maternitat són eternes. Tota la glòria eterna dels redimits ve de la maternitat de M. «Sota el mantell de M.» veiem aplegats molts ordes religiosos antics. Les escenes de la vida de M. es perpetuen al cel, no com la visió d'una cinta cinematogràfica, sinó com una plena vivència eterna. Són substància eterna, factors d'una vida perdurable. Així els misteris del Rosari es viuen en l'eternitat. VI, 280s.

És la dona ideal estimada per tots els cristians. Torras i Bages se sent identificat amb la Congregació Mariana de Barcelona i escriu una carta d'adhesió al Congrés Hispano-Americà de les Congregacions Marianes que s'hi celebra. VII, 156s.

La vida cristiana és una vida d'amor. Per això cal la devoció a M., la Mare de la família cristiana dels fills de Déu. La mare és el centre d'on deriva l'amor en les famílies. VII, 204.

És molt estesa a Igualada la devoció a la Mare de Déu del Roser. M. és titular de gairebé tots els temples igualadins. VII, 364s.

Crist, a la creu, es preocupà de la seva Mare i l'encomanà a Joan. Una extensió de la maternitat de M. ens arriba a nosaltres. És corredemptora i mitjancera de totes les gràcies. VIII, 145s.

Era verge, plena de gràcia, humil i obedient. Hem de ser purs perquè Déu resideixi en nosaltres. VIII, 214.

És model de santedat en tots els estaments de la dona: verge, mare, esposa i vídua. És l'ornament de l'Església, que fa un ús constant de l'avemaria i hi afegí l'oració «Santa Maria...». VIII, 217-218.

M. destrueix el poder del diable en el món, perquè és principi de fe, de virtut i d'amor. Ho és per la intercessió i per l'exemple. L'experiència ho demostra. VIII, 398-400.

És principi de salvació, perquè fou l'instrument amb què Déu introduí la gràcia al món. Per això havia de ser immaculada. VIII, 401.

És més que les altres santes. L'Església celebra moltes festes en honor seu. El seu nom és invocat i beneït per totes les generacions. Es diu i s'invoca el nom dels qui estimem i el d'aquells a qui demanem ajuda. Invoquem el nom de M. en les temptacions, en els perills, quan sentim una blasfèmia. M. és la Mare del Rei de l'univers. Aquesta invocació és un deure, perquè M. és la nostra Senyora. VIII, 403-405.

Les perfeccions de M. brillen en tots els fets de la seva vida: anunciació, visitació, naixement i passió de Crist, etc. VIII, 405s.

El poder d'un ésser depèn de la seva perfecció i excel·lència. És així que Maria és la criatura més perfecta i excel·lent. Per tant és la més poderosa. És omnipotent per gràcia. Plena de gràcia, plena d'obediència a la paraula divina, és plenament agradable a Déu i sempre escoltada. VIII, 422-424.

La Mare de Crist també ho és del seu Cos místic. Infongué el seu esperit a l'Església, instruí els evangelistes en els misteris de la vida de Crist. Les Esglésies més antigues s'arreceren a l'empara de Maria. També les de les terres d'Espanya,

com ho testifiquen Covadonga i Ripoll. Amb ella sant Domènec destruí les heretgies que s'apoderaven d'Europa. És coneguda la devoció a Maria de Jaume el Conqueridor. La societat cristiana sempre ha necessitat l'auxili de Maria, com es veu amb Lepant i Viena. També M. ha contribuït a formar els ordes religiosos, que són el poble cristià per excel·lència, ja que professen els consells evangèlics. A Catalunya els santuaris marians són una irradiació de fe i de vida religiosa. I en M. s'inspiraren els sants de la Contrareforma. VIII, 444-448.

Infon vida al poble cristià. Li portà l'Autor de la vida, i molts teòlegs catòlics ensenyen que totes les gràcies ens vénen per M. VIII, 449s.

Necessitem la intercessió de M. per voluntat de Déu, com en l'ordre natural necessitem una mare. M. ens dóna exemple de vida de perfecció. IX, 366.

És model de religioses. Es donava a Déu en oblació total. D'ella hem d'aprendre els elements que fan la vida religiosa i ens permeten d'arribar a Crist: les seves paraules, poques i santes, el seu silenci, el servei al proïsme. IX, 484s.

Mitjancera de totes les gràcies, amb les seves súpliques pot tot el que pot Déu amb la seva omnipotència. Resumeix la intercessió de tots els sants. Pot més que tots, perquè estima més. Segons Gerson, és una jerarquia a part, superior a totes les altres, només inferior a Déu. Unim-nos a M. i a Jesús amb el rés del rosari. Besem-la amb les paraules de l'avemaria. La besem tantes vegades com les hi diem (sant Bernat). III, 19-21.

La devoció a Maria conserva la fe cristiana, com es comprova fins i tot a l'Orient cismàtic, on són molt venerats els quadres de la Mare de Déu. III, 36.

«Maria» vol dir «Estrella del Mar». És eloqüent el simbolisme d'aquest nom amb referència a l'ofici de Maria entre els cristians, tal com el desenrotlla sant Bernat. III, 75s.

És «plena de gràcia», un privilegi únic. Fou concebuda en gràcia, i la seva gràcia anà augmentant enllà de la vida, una gràcia que tingué efectes biològics en el seu cos i li permeté d'engendrar el Verb de Déu. Té totes les virtuts i excel·lències dels altres sants. La gràcia de M. és suficient per contribuir a la santificació de tota la humanitat. És més que plena de gràcia, perquè té dintre seu l'Autor de la gràcia. Després de la humanitat de Crist, no hi ha cap ésser en el món tan identificat amb Déu com M. En ella habita Déu, com en el seu temple propi. Déu habita en els qui l'estimen, i ningú no ha estimat Déu més que M. És beneïda entre totes les dones, la més excelsa, com a Mare del llinatge cristià, mirall de puresa i santedat, Verge i Mare. És la contraposició d'Eva pel fruit que sortí del seu ventre. III, 76-83.

Els catòlics no invoquem M. com si fos Déu: li demanem que pregui pels pecadors. L'eficàcia de la seva intercessió, superior a la dels altres sants, ha estat revelada i l'han proclamada els sants pares i els concilis antics i moderns. Es basa en la seva maternitat divina. S'interessa pels pecadors, com el seu Fill. III, 87s.

Crist va associar-la íntimament a l'obra de reparació del llinatge humà. VI, 185s.

Vide ANUNCIACIÓ, SAGRADA FAMÍLIA, ROSER DE MAIG, JOVENTUT, NATIVITAT DE MARIA, ANUNCIACIÓ DE MARIA, ASSUMPCIÓ DE MARIA, ESPERIT SANT, ENCARNACIÓ, CONCILI D'EFES, ROSARI, ESGLÉSIA, MATRIMONI DE JOSEP I MARIA,

VISITACIÓ, «MAGNIFICAT», IMMACULADA CONCEPCIÓ, LOURDES, MES DE MARIA, DONA, CORREDEMPCIÓ, REPARACIÓ.
MARIA, mare del rei Jaume I, I, 402.
MARIA, filla dels Reis Catòlics, IV, 58
MARIA, vídua de l'emperador Maximilià. III, 711.
MARIA, muller d'Alfons V. I, 585.
MARIA CRISTINA. III, 405.
MARIA DE SAN JOSÉ. III, 608.
MARIA EGIPCIACA (Sta.). II, 464. IV, 588. V, 361.
MARIA, reina d'Anglaterra, filla de Caterina d'Aragó. I, 651. II, 157.
MASSA. Les m. inorgàniques del poble són matèria apta per a rebre d'una manera més o menys airosa la forma de l'esclavitud. III, 382.
MARINA CATALANA. Comença en temps de la Reconquesta. El «Consulat de Mar», recollint els costums dels diferents pobles marins, prova l'esperit assimilador de Catalunya. I, 372s.
MARINERS. El m. és decantat a la religió, com el pagès, perquè fàcilment s'adona que fa el seu treball en comunitat amb Déu i que ha de tenir present una voluntat omnipotent i irresistible. V, 23s.
MARQUESA DE MOI. IV, 59.
MARQUILLES, JAUME. I, 663, 668s, 685, 701.
«MARRANOS». Mot despectiu aplicat als jueus o als moros que es convertien. Sant Vicenç Ferrer volia abolir aquest costum. I, 516.
MARSILI. I, 392, 393, 405.
MART DE S. R. II, 457.
MARTEL, P. I, 405.
MARTÍ DE TOURS (S.). IX, 87.
MARTÍ V. I, 513, 526.
MARTÍ, RAMON. I, 379, 391, 398. III, 312.
MARTÍ L'HUMÀ. A la seva mort, era dubtós el dret de successió. La solució per mitjà d'un parlament era la millor que podia adoptar-se. I, 527s.
La successió que el Compromís de Casp designà al rei M. fou bona, no sols en consciència —per als qui la donaren—, sinó àdhuc objectivament, ja que els compromissaris es guiaren pel dret romà en cas de dubte. Per altra banda, no podien preveure les conseqüències fatals de llur decisió. I, 529s.
Vide TRON DEL REI MARTÍ i també: I, 352, 522s, 528, 669, 674. II, 105.
MARTÍ, Infant. I, 502s, 507.
MARTÍNEZ, ALONSO. I, 310.
MARTÍNEZ IZQUIERDO. I, 211.
MARTIRI. L'Església antiga prohibí que els cristians provoquessin el m. amb ultratges al culte pagà. I, 171.
Desig de m. en Ramon Llull. I, 454s.
Per la paciència i la mansuetud, virtuts eminentment cristianes, els màrtirs vencien els tirans i resultaven impassibles i impertorbables en llur pau. II, 554.
El m. és l'acte més sublim de la litúrgia humana. IX, 173.
És una felicitat aconseguir el m. III, 711.
La beatificació del màrtir Almató és una corona per a tota la nostra terra. V, 143.
És just de celebrar la festa dels màrtis poc després de Nadal. Nadal i sant Esteve semblen una mateixa cosa. Cada màrtir és una prova de la fecunditat de l'Església catòlica i un nou testimoni de la seva divinitat. V, 142s.
Avui que és temps de sensualisme, l'exemple dels màrtirs pot sernos de gran profit. V, 145.
Els màrtirs són els confessors típics de la fe. S'estimaren més la Veritat que la vida. El món avui els admira i els considera triomfadors. Donaren la màxima prova d'amor a Jesucrist. L'honor del m. només el mereixen les ànimes selectes. V, 188s.
És el millor homenatge a la veri-

tat, el mitjà imprescindible perquè la veritat regni a la terra. V, 189.

Segons sant Tomàs, tots els sacrificis humans (per la pàtria, la ciència, etc.) fets per amor a l'home poden elevar-se a la categoria sobrenatural de m., si el mòbil és diví, això és, si es fonamenta en l'amor a Déu, font de vida i d'amor. V, 236.

Els màrtirs són els herois de l'esperit. Han fet triomfar l'esperit sobre el cos. Crist és el màrtir típic, perquè donà la vida a fi que l'Esperit de Déu es difongués en la humanitat. V, 243.

A la Missa es barreja la memòria de Crist amb la dels màrtirs, perquè aquests tenen la màxima intimitat amb ell. Ambdós sacrificis no en formen sinó un. La víctima és la mateixa: el Cap i els membres del mateix Cos. El mòbil és el mateix: l'amor a Déu. Per això, com el de Crist, el sacrifici dels màrtirs engendra santedat. V, 253.

És l'acte més sublim que pot practicar l'home, la funció màxima de culte i d'adoració. Demostra la perfecció de la caritat, ja que l'amor a un objecte es revela amb les coses que per ell desdenyem i amb els mals que sofrim per no perdre-ho. L'Església dóna al màrtir l'honor dels altars. L'home és més sant com més estima Déu, i el martiri demostra que es té amb ell la màxima intimitat. V, 253.

L'efusió de la sang del màrtir és un principi de vida. Els primers apologistes l'anomenaven llavor de cristianisme. La fe es transmet per la sang, tal com amb la sang es transmet la vida natural dels pares. L'abundància de màrtirs és senyal de fecunditat per a l'Església. V, 253s.

El màrtir és un home que compleix admirablement la seva missió en la col·lectivitat. Dóna testimoni de la veritat de Crist i el rubrica amb la seva sang. La seva influència continua orientant els homes més enllà de la mort. V, 255.

És molt convenient avui la glorificació dels màrtirs. Per la Veritat eterna i per la Llei de Déu han donat la vida. En canvi, d'altres la donen per destruir-les. A l'espectacle de l'odi i la mort cal contraposar el de l'amor i la vida donat pels qui han mort per afirmar els principis necessaris a la salvació eterna i a tota edificació social. V, 256s.

És la més esplèndida i clara confessió de fe que pot fer el cristià i una glòria de l'Església, que sense el m. no existiria. L'Església ha superat constantment les persecucions, tant les que li vénen de les lleis humanes, com les de la violència que vessa sang. Cada persecució és com una de les llagues de Crist que lloen Déu. V, 488.

La dignitat dels màrtirs és més excelsa que la dels àngels, que no poden donar la prova d'amor d'oferir la vida per l'estimat. Estimar més la veritat que la vida només ho poden fer els qui estan units a Déu per la gràcia. V, 489.

El m. és el cimal de la santedat. Els màrtirs són testimonis fins a morir de la distinció entre el bé i el mal i entre la llum i les tenebres. Són els herois de la dignitat humana. Adherits a la Veritat suprema, mantenen la diferència entre la veritat i l'error. L'actitud dels màrtirs és la que s'exigeix als bisbes en el moment de la consagració episcopal. Mai no han de dir bé al mal ni mal al bé. V, 495, 498.

Els màrtirs perdonen els enemics i preguen per ells. V, 500.

Sofrir per Crist dóna consol i pau interior. Això fins desperta l'enveja dels perseguidors. És cosa evi-

dent en moltes persecucions, sobretot en les de l'antiguitat cristiana. També s'ha donat en la persecució de la Setmana Tràgica. Per això Caín persegueix Abel. Amb aquesta serenitat hem de vèncer sempre els perseguidors. V, 506-508.

Vide SACRIFICI, FILIACIÓ DIVINA, AMOR, IMPIETAT, PERSECUCIÓ, GRÀCIA, GRANDESA, CONFESSIÓ DE FE.

MARTORELL, JAUME. IV, 62.

MAS, FRANCESC. III, 740.

MASDEU, J. F. DE. III, 733, 741, 749.

MASDEU, MARIA IGNÀSIA. III, 752.

MASSES. Les mm. no són poble, perquè no tenen unió de sentiments, d'organisme social, de cap. Són «oves non habentes pastorem». Perquè el poble perduri han de perdurar el seu organisme i el seu cap. II, 48.

MATÈRIA. Déu la dignificà amb l'Encarnació del Crist. Li dóna dignitat espiritual. La indústria i el treball material ens ajuden a salvar-nos i santificar-nos. Fent anar la maneta d'un teler, podem adquirir mèrits de vida eterna. I, 63.

És instrument necessari de l'art, missatgera de l'esperit, esclava i no senyora. Quan es fa senyora, l'art mor. II, 222s.

La m. pot ser bella, però no per raó d'ella mateixa. La vida i l'esperit la fan bella. II, 223s.

És inconsistent i variable. Per això els antics suposaren l'existència d'idees mares separades de la m.: un ésser espiritual per a cada objecte físic. Els sants pares han cregut que tota activitat es deu a impuls espiritual, i sabem que les revolucions i els transtorns visibles de la humanitat es deuen a la influència de les idees. II, 227.

D'ella mateixa no té vida: ha de venir-li de fora. Per això no pot fonamentar-se una estètica (que cerca la resplendor de la veritat viva en les coses) solament en la m. II, 238s.

No podem odiar-la. En Jesucrist hi ha matèria. IV, 67.

Hi ha qui la considera superior a l'esperit davant els avenços de la tècnica moderna. És l'heretgia del panteisme còsmic, pròpia de races poc intel·ligents. Cal honrar la matèria, però subordinada a l'esperit. IV, 66s.

Encara que de gran limitació i molt inferior a l'esperit, és bona. Déu la creà i l'Església la beneeix. Però cal ordenar-la degudament. IV, 66s.

Ha d'anar dirigida per l'esperit, com el cos per l'ànima, com la bèstia per l'home racional i intel·ligent. IV, 496s.

És bona, contra el que deien els maniqueus i sostenen alguns heretges moderns. Déu fins l'ha santificada amb l'Encarnació de Jesucrist i amb la institució de l'Eucaristia. Amb l'Encarnació consagrà el món i amb l'Eucaristia s'uneix místicament als homes per amor i forma el Cos místic. V, 557s.

MATÈRIA I FORMA. La teoria de la m. i la f. en la composició dels cossos és admesa per Ll. Vives, però amb terminologia diferent de la que empra l'escola. I, 640.

MATÈRIA PRIMA. Vide CAOS.

MATERIALISME. Avui impera en el pensament de molts i en el funcionament de la societat. S'ha infiltrat fins en les ciències més «espirituals», com la psicologia. La vida dels sentits i de la carn avui s'ho menja tot, fins la metafísica. L'home domina la m., però la m. el governa. I, 42s.

Fomenta els grans centres ciutadans i la vida centralitzada. Mata el regionalisme. I, 327.

El m. de la vida és provocat pels plaers i la fastuositat de les ciutats. II, 213.

És una gran feblesa humana. L'home fort és home d'esperit. V, 126.

No pot inspirar l'heroisme i el sacrifici que brillen en els qui van participar en la batalla del Bruc. Un poble materialista no pot ser un poble heroic. L'home materialista busca la platxèria i el confort material. V, 388.

Rebutja la religió, la pàtria i la família. V, 388.

Mata tot ideal noble i humà (religió, pàtria, família) i redueix totes les lluites a baralles bestials «de cibis et venereis». V, 389.

Vide ESPIRITUALISME, FELICITAT, EXPLOTACIÓ, INTERÈS MATERIAL.

MATERIALISME ARTÍSTIC. És impossible. Quan l'esperit és ofegat, la bellesa s'apaga. Destrueix l'home en la seva realitat dramàtica (artística). Desfà el joc de la voluntat lliure. II, 217s.

L'existència del m. a. actual resta evidenciada amb el notable progrés de l'escultura —de naturalesa més material— sobre la pintura. II, 229.

L'Infinit li fa rodar el cap, i es queda en les regions ínfimes. II, 278.

MATERNITAT DIVINA DE MARIA. Vide MARIA, CONCILI D'EFES.

MATEU (S.). La seva conversió fou excel·lent: ho abandonà tot per Crist i amb una gran promptitud. IX, 326s.

MATILDE (Sta). II, 114. IV, 268, 271, 295. VIII, 439. IX, 284.

«MATINERS». La guerra dels m. féu que el general Manuel de la Concha vingués a Catalunya, on estudià el llibre de Jaume Callís sobre el sometent. I, 674s.

MATRIMONI. Les sanes relacions entre marit i muller i pares i fills són afavorides per la vida regional i entorpides pel centralisme, que atreu l'home als grans centres, desencadena grans passions. II, 69.

La seva licitud fou negada per heretges antics que consideraven la carn essencialment dolenta. Tolstoi té aquesta tendència. II, 592.

Perquè no hi hagi cap deformitat en un m., ans sigui perfecte, cal que els dos esposos siguin de condició com més semblant millor. Déu digué referint-se a Adam: «Fem-li una companya semblant a ell». Els esposos han de tenir qualitats i gustos semblants. Així era el m. de Josep i Maria. IV, 389s.

No poden comprendre'l els qui volen trobar la felicitat a la terra i no creuen en més vida que la present. Veient les tribulacions que porta el volen destruir. IV, 461s.

És un jou per ajudar-se a portar la càrrega de la vida l'home i la dona. IV, 461.

Déu l'instituí i creà la dona perquè l'home no estigués sol. IV, 544.

El m. entre l'home i la dona és ombra i figura del m. entre Déu i la humanitat mitjançant la persona del Crist, Espòs de Sang de la humanitat pecadora. IV, 548.

Les coses del món són figures i aparences de les coses eternes. Déu establí la unió de l'home i la dona en la carn a semblança de la unió del Creador amb la criatura en Jesucrist. L'home no pot viure sol. La humanitat sola sense Déu —sense Crist— també estaria perduda. IV, 548.

El m. entre l'home i la dona és indissoluble, perquè és figura del m. entre Jesucrist i la humanitat, que és etern. L'ombra reprodueix la realitat, ni que sigui de lluny. IV, 549s.

En el m., l'espòs comunica a l'esposa la seva dignitat —si és rei, la fa reina—, encara que sigui de classe inferior. IV, 552.

Exigeix la propietat. És una aliança perpètua entre un home i una dona a fi de constituir una família.

L'educació i el manteniment dels fills exigeixen la possessió d'uns béns materials. Per això els socialistes que ataquen la propietat ataquen també el m., tiren a fer dels homes un ramat de bèsties, sense preocupacions del més enllá, de l'educació que han de transmetre els pares, a més de la sang, i ataquen també la religió. Els qui es preparen per a constituir un m., estalvien, reuneixen capital. El cap de casa ha de tenir un lloc seu per exercir-hi el seu domini. Sense aquest lloc propi, la família serà imperfecta, com la de l'esclau. D'on el desig de Lleó XIII que tots els obrers arribin a ser petits propietaris pel salari just que els permeti l'estalvi. Propietat i m. fan el benestar dels homes, de tal manera que fins els socialistes reconeixen el *benestar* dels capitalistes, i, amb mala lògica, volen fer desaparèixer la propietat i el m., en lloc de voler estendre aquests beneficis. Per això l'Estat ha de tendir a una millor repartició de la propietat. IV, 687ss.

La forma pura i fecunda del llinatge humà és el sant m. Fora d'ell no es respecten les lleis de la vida. V, 125.

El seu objecte principal és la conservació i la multiplicació del llinatge humà, i l'auxili i el consol que, amb el seu amor, es presten marit i muller. V, 200.

Crist l'elevà a la dignitat de sagrament i el restituí a la seva primera dignitat. És un reflex de l'amor de Crist a l'Església. Els deures dels esposos: amor i ajuda mútua sempre i en totes les circumstàncies i el bé dels fills. L'oració i una vida modesta són indispensables per poder-los complir. IX, 98s.

Crist ensenyà la licitud i la bondat del m. Però sovint l'amor dels esposos i dels fills es desordena i desborda i presenta grans dificultats al desenrotllament de la vida espiritual: els pares s'estimen més que els fills siguin rics que no pas virtuosos, les ocupacions i les obligacions materials absorbeixen tot l'esforç i tota l'atenció de l'home. IX, 309s.

Crist santificà el m. en les noces de Canà. Molts esposos cristians s'han santificat en la vida de m. IX, 316s.

La meravella del m. cristià: dos éssers que no es coneixien s'atreuen mútuament, s'estimen, s'uneixen indissoblublement i, quan es debiliten els atractius de la bellesa, el talent i la salut, augmenta l'atracció. Les virtuts que desenrotlla el m. c. són beneficioses per a la societat i li donen vida. L'home i la dona en el m. es complementen i s'ajuden. Hi ha també com a base i causa eficient de la unió matrimonial la procreació i la continuació del llinatge humà en el món. Tanmateix el m. no és obligatori per a cada persona, ja que no tothom és capaç d'assumir les obligacions que comporta. El m. és obligatori per al llinatge humà, però és lliure per als individus. No depèn de l'autoritat pública determinar la reglamentació del m., si bé podrà protegir els fills, reprimir els abusos i regular el règim econòmic. El m. com a societat natural i cristiana és anterior a l'Estat, i aquest no pot alterar la seva naturalesa: fer-lo obligatori o vedar-lo a determinades persones. Per llei natural el m. no seria absolutament indissoluble, però el m. c., celebrat i consumat, ho és. La separació dels cònjuges, en canvi, es pot admetre en alguns casos. L'Església ha espiritualitzat el m. i, amb la indissolubilitat, li ha tret el microbi mortal de l'esperança de noves unions que fomentaria la immoralitat. III, 530-544.

Vide ESPIRITUALISME, FELICITAT, EXPLOTACIÓ, PAU, GUERRA, FAMÍLIA, UNITAT, CIVILITZACIÓ, FE, PAPA, JESUCRIST.

MATRIMONI DE JOSEP I MARIA. Causa goig a l'Església, perquè és com el precedent del naixement de Jesucrist, sol de les nostres ànimes. Va plaure al Creador, perquè J. i M. no s'uniren moguts per l'instint carnal, sinó per la moció de l'Esperit Sant. L'Església celebra el dia d'aquest m. tal com els fills celebren, de vegades, l'aniversari del casament dels pares. Som fills espirituals de J. i M., perquè tenim la salvació i la vida que ens va merèixer Jesucrist redimint-nos, i Crist nasqué de M. Verge per obra de l'Esperit Sant a l'ombra d'aquest m. L'Esperit Sant fou el casamenter. D'aquí que s'avinguessin tant els sants esposos. L'un era digne de l'altre. Essent sant J. digne de la més excelsa de les criatures, hem de comprendre que ell és el més noble dels homes, el més afortunat, i que hem de venerar-lo d'una manera especialíssima. IV, 339s.

És un m. exemplar: de gran igualtat en les condicions dels esposos. IV, 389s.

MATRIMONI ESPIRITUAL. Vide VIRGINITAT, JESUCRIST, TERESA DE JESÚS.

MAURA. VI, 9.

MAXIMILI, rei de Bohèmia. IV, 64.

«MAYORAZGOS». Ramon Llàtzer de Dou reconeix els seus inconvenients. I, 708s.

MAZZINI I, 79.

MEDALLA MIRACULOSA. Vide FRANÇA.

MEDI AMBIENT. La majoria d'homes es deixa arrossegar pel m. a. Els herois són pocs. II, 83.

MEDIACIÓ UNIVERSAL DE MARIA. La gràcia ens ve per mitjà de M. Així vingué per primer cop quan Crist s'encarnà per redimir-nos. Segons molts sants pares, en tota reconciliació del pecador amb Déu intervé la misericòrdia de M. També, per experiència, els homes apostòlics diuen que per M. s'obté la conversió dels pecadors. En les temptacions, el poble cristià invoca el seu auxili, principalment els joves piadosos, no sense inspiració de l'Esperit Sant. V, 40s.

M. és advocada del cristià, no en aquesta o aquella necessitat de la vida, sinó en totes; és advocada de la mateixa vida, i és així com la invoquem: «vida dolçura i esperança nostra». V, 47.

La seva intercessió és omnipotent. Per una dona vingueren al món tots els mals, per una dona ens ha vingut tot el bé. Per mitjà de M. Déu envià al món el Verb etern que ens havia de salvar. Si tota la gràcia i la salvació ens vénen de Crist, Crist ens ve de M. La gràcia de M. és superior a la desgràcia d'Eva. La supèrbia no vol reconèixer que el món se salva per la gràcia d'una dona, però la humilitat ho accepta amb amor. V, 98s.

MEDICINA. És un deure valer-se dels mitjans ordinaris de la m. per guarir de les malalties. Els sants que ho refusaren, com sant Josep Oriol, ho feien moguts per una il·lustració especial de Déu i amb autorització dels superiors, a fi de perfeccionar-se en la paciència i la resignació a la voluntat de Déu. III, 736.

MÈDICIS, JOAN DE. III, 700.

MÈDICIS, LEONOR DE. III, 702.

MÈDICIS, MARIA DE. III, 702.

MEDITACIÓ. Les distraccions la destorben. Sant Lluís es proposà fer una hora de m. sense distraccions, i ho aconseguí, encara que hagués d'estar-se, de vegades, dues o més hores agenollat. III, 712.

Les m. que han de llegir-se a la trona convé que siguin breus, amb poques paraules i molt sentit. I cal

llegir-les pausadament. Cal, encara, subdividir-les en dos o més punts i fer-les acabar amb una petició i un obsequi. IV, 326.

Vide ORACIÓ MENTAL, REFLEXIÓ.

MELÈNDEZ. III, 458.

MEMLING. 314.

MEMÒRIA. És començament de saviesa. Ens dóna domini sobre les coses passades. I, 457.

Cal exercitar-la diàriament: llegir al vespre diverses vegades i al matí recordar-ho, prendre notes de passatges interessants per recordar-los bé (Ll. Vives). I, 651.

En el funcionament de la m. sovint s'esdevé que una cosa real i passada la prenem per una elaboració de la fantasia i, a la inversa, una elaboració de la fantasia per un fet real ocorregut. Això és freqüent sobretot en la composició musical (Xavier Llorens). III, 549s, 560s.

Per desvetllar el record de coses que necessitem tenir presents, cal acudir a idees de coses semblants o que tenen alguna relació amb les que cerquem. Les imatges lligades entre elles van fent-se presents i conscients per la llei de l'associació (Xavier Llorens). III, 561.

MENDICITAT. Perills que comporta, tant per al mendicant com per a la societat (Ll. Vives). I, 650.

MENÉNDEZ Y PELAYO. I, 320, 368, 371, 386, 392, 432s, 443, 446, 628, 629. II, 114, 135s, 400s, 600. III, 633, 637, 641, 663.

MENJAR. Vide ALIMENT.

MENTIDA. L'home sols pot viure en la veritat com en el seu element propi; però la mentida, manejada pel talent artístic o filosòfic, entreté momentàniament amb formes excitants i suggestives. Actua en l'instint de la novetat i la varietat. Demostra, així, l'existència de l'Etern i l'Infinit, tant com la limitació de les nostres potències. V, 74s.

No pot lligar amb la veritat. Avui hi ha un culte a la m. en la literatura, l'art, la filosofia. Té una certa grandiositat, com tota cosa buida, i exerceix l'atractiu del buit. És una veritat corrompuda. Dóna complicació i falta de simplicitat, perquè és múltiple i variant, al revés de la veritat. És com una ombra movedissa o canviant de la veritat. No tranquil·litza els esperits, ans provoca delìri i manca de repòs. És un estimulant corrosiu. V, 238s.

No dóna repòs. És un símbol de la m. la llegenda d'aquells esperits que corren eternament, sense poder-se aturar, en cercles perpetus. Sense fe —sense creure en la veritat—, no hi ha fonament on pugui sostenir-se l'edifici. V, 239.

És molt atractiva i sedueix els inquiets, els artistes i els rics més fàcilment que els altres. V, 300s.

No hi ha cap ésser que pugui viure de la mentida. VI, 472.

MERCÈ (MARE DE DÉU DE LA M.). Vide BARCELONA, TREBALL.

MERCEDARIS. Entre els seus fundadors hi ha sant Ramon de Penyafort. L'orde de la Mercè es dedicava a la redempció de captius cristians en poder de sarraïns. S'inspirava en la més pura caritat cristiana. Alhora retrata l'esperit mercantil i cristià de Catalunya. I, 399s.

MÉRITS. S'adquireixen amb les bones obres i la unió amb Crist que ens comunica els m. infinits de la seva passió i mort. V, 375.

MERRY DEL VAL. VII, 427.

MES DE MARIA. Pràctica devota instituïda durant el segle XIX. Quan augmenten els perills espirituals, Déu, que vol que tothom se salvi, augmenta també l'auxili, i per això instituí el M. de M. Predicadors, mestres i directors d'ànimes estan d'acord a assegurar que durant la pràctica del M. de M. és quan es

veuen més clars els prodigis de la gràcia en els pecadors i els joves allunyats de Déu i de la moral. IV, 559s.

És un tribut de devoció filial que cada any el poble cristià tributa a M. És una devoció molt pròpia dels infants, que necessiten l'amor de mare també en l'ordre sobrenatural. VI, 168s.

S'exhorta a practicar devotament el M. de M. El cristià que pren M. per consellera («Mater boni consilii») s'assegura la rectitud de conducta i la salvació eterna. VII, 145.

El M. de M. —la Mare del llinatge humà regenerat per Jesús— tendeix a fer que els homes siguin la gran família dels fills de Déu. La mare fa la família. Mentre es conserva la devoció a Maria, no s'està perdut del tot: queda dins l'ànima un filó de caritat autèntica. VII, 203.

Es recomana la pràctica piadosa del M. de M. als particulars, a les parròquies i a les famílies. El tracte i la companyia dels sants contribueix a santificar-nos, ja que la santedat és comunicativa, com també, per desgràcia, ho és el pecat. Maria és una forta defensa contra el pecat i l'heretgia. VII, 249-251.

La devoció del M. de M. facilita i suavitza molt la pràctica de la vida cristiana. És un camí amenós i planer per pujar la muntanya de la santedat. VII, 371-373.

Benet XV vol que es consagri el mes de maig a demanar la pau d'Europa per la intercessió de Maria. Ella és la personificació de la pau, equilibri de la justícia en aquest món. Demanem que regni una pau com una prefiguració de la justícia absoluta i eterna. El poble cristià invoca Maria com a Verge de la pau. Maria no tindria aquesta bellesa superior a la de totes les criatures, si no resplendís amb la serenitat de la pau. L'Església li aplica la comparança bíblica de l'olivera, i la del colom que amb un brot d'olivera tornà a l'arca. Són símbols de la pau. Passà pel món sense enfangarse en el pecat i portà el ram d'olivera: la reconciliació de l'home amb Déu. És el pont que uneix els homes amb Déu. És advocada dels pecadors, la conversió dels quals obté sovint. En els grans santuaris de Maria s'uneixen en pau i s'ajuden gent de nacions molt diferents. Els pobles es barallen perquè no se saben entendre. Els falta consell i saviesa. Maria és Mare del Bon Consell i de la Saviesa. Afegim a la pregària l'abstenció de diversions perilloses i la puresa dels costums. No encenguem el foc de les passions que contribueixen a malmetre la pau. La puresa de consciència i la justícia són el camí de la pau, s'identifiquen. Durant aquest M. de M. es resarà l'oració del Papa per la pau. VII, 435-440.

Fa que la devoció del cristià i, sobretot, del religiós sigui suau i eviti els esforços violents que no duren. IX, 381.

MESTRE. El gran M. de la humanitat és Jesucrist. Així l'anomenaven per antonomàsia els seus deixebles. Ell mateix proclamà que ho era. Qui no el reconeix com a m. no és cristià. VIII, 336s.

MESTRE DE LES SENTÈNCIES. IV, 34.

MESTRES. Les escoles profanes del gentilisme tenien els seus m., dels quals recollien les dites, i els procuraven imitar en la pràctica de la vida. Les doctrines d'aquells m. eren sovint extravagants i errònies. Llur magisteri resultava perniciós. Tanmateix feren algun bé, fins al punt d'haver dit algun autor cristià que foren per als pobles gentils com la Llei de Moisès per als hebreus. IV, 18.

Els catòlics hem de tenir m. Com a Mestre se'ns presentà Jesucrist. Amb subordinació a aquest M. tenim també el magisteri de sant Tomàs, posat per Lleó XIII, per tal d'interpretar-lo més encertadament. IV, 20.

Després de Déu i els pares, els m. són els responsables de l'educació cristiana d'un poble. IV, 158.

Actuen sobre aquelles potències o facultats dels seus deixebles que es refereixen a la seva especialitat. IV, 588.

El fet que els pares avui no compleixin l'obligació d'ensenyar el catecisme als fills posa una càrrega excessiva als m. IV, 641s.

Els m. tenen obligació d'ensenyar el catecisme. El m. és un educador, raó per la qual no pot oblidar-se de dirigir l'enteniment a la Llum que il·lumina tot home que ve en aquest món. Ha de dirigir el deixeble a l'ideal millor. La gran dignitat del m. ve d'haver-se-li dit també a ell: «Docete omnes gentes...» Els m. han d'adaptar el catecisme a la mentalitat dels deixebles. N'han de fer aprendre de memòria els punts principals. Han de considerar el catecisme com l'assignatura més important, perquè l'home la necessita en totes les circumstàncies i sempre, al revés de les altres. IV, 670.

L'home necessita un m. Quan rebutja Déu, es troba desemparat, com un gos sense amo, i segueix el primer que l'afalaga. VI, 110s.

Jesús es presentà com a únic m. dels homes. Però donà als deixebles l'encàrrec que ensenyessin en nom seu. IX, 26.

Un educador o m. sense religió no passa de la categoria de domador. Sense religió no es pot orientar la vida, perquè s'apaga la llum que fa veure el destí de l'home. III, 390.

El m. no pot educar sense el fonament de la religió, ja que la religió i la moral són inseparables. Seria contrari a la llibertat i a tot principi de justícia imposar m. no creients a nens catòlics, que han estat batejats i han rebut la iniciació cristiana. El m. necessàriament desfaria —té molts mitjans per a això— l'obra dels pares i dels catequistes. Faria incrèduls, escèptics o indiferents. No és injust que l'Estat exigeixi que, per a ensenyar nens catòlics, el m. sigui catòlic. També té dret a assenyalar i imposar moltes altres condicions per a l'exercici d'aquesta professió i donar el títol d'idoneïtat. L'escola és una prolongació de la família i els m. una prolongació dels pares, els quals tenen la primera i l'última paraula en l'educació dels fills. III, 393-395.

La disposició legal segons la qual els m. han d'ensenyar religió a l'escola respon a la situació política i social d'Espanya, que té el catolicisme com a religió oficial i és un país majoritàriament catòlic. Els m. ensenyaran religió i els rectors, en la visita a l'escola, la repassaran i l'explicaran. L'un ensenyarà la lletra i l'altre l'esperit. III, 395s.

Trobaran molta llibertat i flexibilitat de moviments, si orienten la seva pedagogia educacional en els principis del cristianisme, car el sobrenaturalisme cristià s'adiu perfectament amb la naturalesa: uneix amb la Font de la vida i deixa que el curs vital es desenvolupi amb espontaneïtat, bo i assenyalant-li només les desviacions pertorbadores. Al revés d'això, el socialisme, sectari i parcial, no educa per a la convivència. Trenca l'harmonia social entre el capital i el treball que el cristianisme procura. Per això combat la religió —fins el cristianisme fragmentari dels països protes-

tants—: la pressent enemiga dels seus desvaris i utopies. Els m., doncs, han d'educar en el bon sentit de la veritat social, i han de desfer les il·lusions socialistes que s'han apoderat de molts esperits, els quals, tanmateix, de vegades les professen i propugnen de bona fe. III, 412-414.

Han de proposar-se com a obra principal l'educació dels infants, bo i suplint en aquest camp les deficiències tan freqüents de les famílies. Han d'inculcar en els deixebles el sant temor de Déu i el respecte a l'autoritat. Els han d'orientar a escollir l'ofici o la professió convenient segons llurs aptituds. El m. és col·laborador del sacerdot. Ambdós tenen la mateixa missió: la formació d'un poble perfecte i d'una societat estable. III, 422s.

Vide HUMANITAT, COMUNIÓ EUCARÍSTICA.

METAFÍSICA. L'onada de materialisme que invadeix el pensament d'Europa afebleix avui la m. I, 42.

Vives, com Aristòtil, procedeix del conegut al desconegut. I, 640.

La rebutgen els positivistes, perquè sols s'adonen de la part inferior de l'home. I, 640.

METGE, BERNAT. I, 525, 643. II, 114.

MÈTODE EXPERIMENTAL. Fou proposat per Ramon Llull. I, 437.

MEYER. III, 632.

MICHAEL. I, 392.

MIDES. II, 230.

MIECHOVIC, JUSTINO. III, 102.

MIERES, conseller d'Alfons IV. I, 682, 685.

MILÀ I FONTANALS, MANUEL. I, 310, 381, 528, 587. II, 228. III, 550, 627ss, 645ss, 671. IV, 24. VII, 271.

MILÀ I FONTANALS, PAU. III, 619ss, 630.

MILANS, MARCANTONI. III, 738, 740, 749.

MILITARISME. No pot ser una forma de vida social cristiana ni és propi d'una època civilitzada. És constituir la força com a àrbitre de la independència i la llibertat dels pobles. És el materialisme polític. És voler convertir la societat en un immens exèrcit. El principi cristià ha penetrat tant en els pobles d'Europa, encara que vulguin atenuar-lo i alguns àdhuc en reneguin, que cap govern no vol ser titllat de militarista. Però es practica, sobretot quan les concupiscències es desboquen en casos de guerra. El m. significa males intencions i produeix una decadència en els estudis, en les indústries, en la moralitat i en la religió dels pobles. Els Estats tenen dret a defensar-se i han de mantenir exèrcits, però sempre amb vista al manteniment de la pau, que és una necessitat de la nostra naturalesa. Quan Déu permet que la pau s'alteri, hem d'aprofitar aquestes circumstàncies doloroses pel nostre bé en conformitat amb la llei de Déu. VI, 354-356.

Vide SERVEI MILITAR OBLIGATORI.

MILL, STUART. IV, 44s.

MILLENARISME. Tal vegada hi ha reminiscències mil·lenaristes en Eiximenis quan diu que, temps a venir, els homes sols tindran cura de servir Déu. I, 579 n.

És un error molt semblant al dels qui volen trobar el cel a la terra i creuen que la felicitat i la perfecció poden trobar-se en aquest món. IV, 461.

MILLER. II, 464.

MILLET. IX, 33.

MIMUS. I, 659.

MINARDI. III, 620s, 624. MINERVA. II, 108.

MIQUEL (S.). S. M. lluità al peu de la creu de Crist, fins que Satanàs conegué que Crist era el Messies (Eiximenis). I, 563s.

MIQUEL ÀNGEL. II, 250, 262, 322, 329, 476. IV, 715, 719. IX, 64.

MIQUEL DELS SANTS (S.). Arribà al grau més alt de la jerarquia humana, la de la santedat. IX, 25-33.

Excel·lí en diversos llocs d'Espanya per l'eficàcia, la saviesa i la bondat: un sant trinitari. Era home complet i equilibrat en tots els ordres, com solen ser els sants. Hi ha, en canvi, savis que excel·leixen pel pensament i res més. Són màquines de pensar que en la pràctica fan el ridícul. Era home de caritat i de contemplació, suau i amb dots de govern, Jesús vestit de frare. IX, 27-33.

Vide V, 576. VIII, 91, 165, 350. IX, 479.

MIQUEL I BADIA. II, 255.

MIRACLE. Prova la veritat del cristianisme. N'hi havia més al principi de l'Església. També n'hi ha a Catalunya (Montserrat, santa Eulàlia). Relata també, com si fossin fets veritables, rondalles i supersticions (nit de sant Joan i de Nadal, homes d'aigua, revelació de l'art d'alquímia a Salomó i altres). Mahoma no féu veritables m. (Eiximenis). I, 545.

Serviren i serveixen per a introduir i propagar el cristianisme, si bé no supleixen l'esforç humà que cal per a aquesta finalitat (Ll. Vives). I, 654.

Per a Déu, el m. no és res d'extraordinari. Per a ell totes les forces són naturals (Ll. Vives, sant Agustí). I, 642.

Els m. són per als qui no tenen fe. Demanar m. suposa falta de fe. La fe ens fa amics de Déu, i als amics no se'ls demanen proves. Hem de deixar fer a Déu, que obra prodigis quan li plau. V, 402.

Els m. no són exclusius d'èpoques passades i culturalment endarrerides. Les aparicions i els m. de Lourdes són d'avui i tenen lloc en una nació dominada per governs hostils a la religió. Gent d'arreu del món hi acudeixen i en tenen coneixement. V, 412.

Hi ha els prodigis de la naturalesa, però també els miracles, pròpiament dits, i sempre n'hi ha hagut. VII, 42.

Els m. demostren la divinitat de Jesucrist. VIII, 66s.

Vide FRANÇA, «CURAR DE GRÀCIA», LOURDES.

MIRAVENT. III, 625.

«MISERERE». Així s'anomena el salm 50, dit també de la misericòrdia de Déu. David hi expressà el seu penediment. IX, 220-229.

MISÈRIA. No és possible desterrar-la de la terra: ho diuen la revelació i l'experiència. Molts incrèduls mostren la seva manca de paciència i d'amor volent muntar una societat perfecta, de gent feliç, sense pobres, i eliminarien els esguerrats i els malalts per inútils. IV, 478s.

MISERICÒRDIA. La m. envers els desgraciats fa l'home amic de Déu. V, 480.

La m. de Déu es mostra amb el bon lladre, els infants que moren batejats i la paràbola dels llogats a diferents hores del dia (Eiximenis). I, 549s.

Resplendeix en la vida i la doctrina de Jesucrist. És el llaç d'afecte de Déu als homes. No la pot mostrar dintre la Trinitat ni amb els àngels, sinó només amb els homes, miserables que han perdut l'herència. La misericòrdia de Jesucrist és corporal i espiritual: guareix els malalts i consola els afligits. Tota la missió de Jesucrist és obra de m. També nosaltres l'hem de practicar. On es practica hi ha cristians. Avui es practica poc. Si els nostres pares haguessin vist que ha calgut fundar congregacions i asils per recollir els vells abandonats, quedarien espantats. VIII, 30-33.

És l'atribut de Déu més manifes-

tat. Tot el que fa amb nosaltres és m. La seva llei és que practiquem la m. Ens jutjarà per les obres de m. que haurem fet o deixat de fer. VIII, 106.

Tot el que va fer Crist és obra de m. Déu és tan misericordiós que fins castiga per m. Crist considera com fet a ell tot el que fem pels pobres. Sense la m. de Déu no hi hauria cel. VIII, 131s.

La m. de Déu resplendeix en tants homes i dones, febles i miserables com nosaltres, que han arribat a la santedat més alta per la gràcia de Jesucrist, que aplana les muntanyes i omple les valls. VIII, 203s.

Déu tracta el món amb m. Si el tractés amb justícia, ja l'hauria destruït. Només el castiga de tant en tant, perquè es corregeixi. Una manifestació de la m. envers el món ha estat la propagació de la devoció al Cor de Jesús. De l'amor neix la m. VIII, 357-359.

Déu és misericordiós amb tothom, per la creació, la conservació i altres beneficis. Però hi ha una m. que no es concedeix a tothom: la contrició, el penediment dels pecats. És una m. que no la podem merèixer. Per esborrar el pecat es necessita tota la misericòrdia de Déu. Aquesta és una m. completament gratuïta. Si la demanem i ens acusem, Déu ens perdona, elimina el pecat, no el tapa simplement amb la seva m. Com David, no podem al·legar drets al perdó: només la infinita m. de Déu. IX, 220-222.

Vide JESUCRIST.

MISSA. Com tota la litúrgia, és una divulgació de Déu. Té, doncs, caràcter social o col·lectiu. Mai no és un acte individual. Si no hi ha fidels que l'oeixin, l'escolà els representa. És un sacrifici del sacerdot i del poble. IX, 171.

És un sacrifici del sacerdot i del poble, un acte de culte social i fins universal. Hi participen els cristians d'aquest món i de l'altre. Fins els àngels conviden a lloar Déu durant la M. Ningú no pot restar exclòs del culte a Déu. IX, 171.

És la reproducció exacta del sacrifici de la creu. Assistir a la M. és assistir al Calvari. Però la nostra fredor ens fa creure que hauria estat una felicitat assistir al Calvari, mentre que assistim amb indiferència a la M. Crist és el sacerdot, encara que només veiem el capellà que celebra. També Crist és a l'altar, encara que només es vegin les espècies sacramentals. És el sacrifici continu. Sempre se celebra el sacrifici de la M. arreu del món de dia i de nit. L'Anticrist el destruirà (sant Alfons Maria de Liguori). Crist vol que se celebri, per tal com així té ocasió d'aplicar els fruits del seu sacrifici. Tot ho aconseguirem del Cor de Crist amb la M., fruit d'amor que ha brollat d'ell. Apaga les flames del purgatori i guareix les ferides de la nostra ànima. Amb la M. podem ajudar els amics més llunyans. Crist es complau amb la M. Els estadants del cel l'en feliciten. Aprofitem-nos d'un bé tan gran. IV, 242s.

En cert sentit, és més excel·lent fruit de l'amor que el sacrifici de la creu, puix que aquest el consumaren els homes vessant la sang de Crist, mentre que el sacrifici de la M. sols el consuma l'amor. Res més no hi intervé. És, doncs, la M. fruit veritable del Cor de Crist: la quinta essència de l'amor que es destrueix ell mateix per beneficiar els altres. IV, 244.

És el tribut amb què paguem l'amor que Déu ens té. Ell mateix ens dóna aquest tribut, amb què podem correspondre-li dignament. IV, 244.

Jesucrist desitja baixar damunt

els nostres altars. Els benaventurats del cel i els àngels desitgen aquesta vinguda del seu Senyor, perquè els uns desitgen veure l'acte en virtut del qual són sants i els altres desitgen tot el que dóna glòria a Déu. Les ànimes del purgatori l'esperen també, més del que la terra roenta i resseca a l'estiu espera la pluja, perquè la mística pluja de la sang divina que es vessa a la M. apaga les flames que les turmenten. Oferim la santa M. per les ànimes del purgatori amb la condició que preguin per nosaltres. Si Jesús vol venir fins a nosaltres, hem de desitjar honrar-lo i adorar-lo. IV, 278s.

La primera M. es digué durant l'últim Sopar. La Comunió en forma part i n'és una participació. V, 222.

Sense la M. l'Església quedaria dissolta. V, 247.

Posseeix una immensa virtut satisfactòria, perquè s'hi realitza l'efusió mística de la sang de Crist. V, 248.

No la celebra solament el ministre o sacerdot celebrant, sinó tot el poble conjuntament amb ell. I tothom qui combrega dintre o fora de la M. participa del sacrifici i en rep els efectes. V, 567s.

La pastoral sobre la M. (El Sant Sacrifici) és escrita a instàncies de Maragall. VI 70.

Tota la litúrgia de l'Església i tota la vida cristiana s'encaminen a la celebació de la M., culminació de l'ascensió espiritual que Crist ens ha ensenyat. VI, 71.

És l'aglutinant més poderós de l'Església d'aquest món i de l'altre. És la mateixa Església de Déu en acció. Sense la M. l'Església moriria. Els sacerdots ho són per a la M. Tots els fidels s'hi uneixen a Crist i al seu sacrifici. Tot els mèrits i sacrificis dels cristians es confonen i s'unifiquen en la passió i mort del Fill de Déu, completen el sacrifici de Crist i en són derivació, quan s'ofereix la M. Per això la passió de Crist —mística i real— continuarà fins a la fi del món. VI 79s.

És un acte col·lectiu per naturalesa, la reunió de tot el poble. Antigament se celebrava sols una M. a cada seu episcopal, mentre el nombre dels cristians ho va permetre. El poble participa en la celebració tant com en el sacrifici de Crist. VI, 81s.

En la M. Crist és el celebrant principal. Mort una vegada per sempre, el seu sacrifici és únic, universal i d'un valor infinit. Els sacerdots ministerials actuen i parlen en nom de Crist. Per això és gran la dignitat del ministeri sacerdotal. VI, 82s.

Crist hi és sacerdot i víctima. La destrucció i mort d'aquesta es representa amb la separació de les espècies. VI, 84.

Perquè la M. és l'acte més sublim de la religió i l'essència del culte cristià, l'Església hi concreta i determina l'obligació de santificar el diumenge i les festes. VI, 85.

L'Església contínuament celebra M. en compliment de l'encàrrec que li féu Jesús a l'última Cena. Per això també molts sants eren devotíssims de la M., n'oïen tantes com podien i fins algun s'unia en esperit a les que se celebraven arreu del món. L'única manera d'arribar al Pare és per Jesús, i mai no ens unim tant amb Jesús com per mitjà de la M. VI, 87.

L'Església la considera com l'acte vital de la seva existència i el tresor més preciós. Cal recordar les diferents formes històriques de celebració, la devoció dels primers cristians, que en la M. cercaven la força per confessar el Crist amb perill de la vida; les M. celebrades als

hospitals i a les presons, o en diferents circumstàncies solemnes de la vida: les M. de matrimoni, d'agonitzans, de difunts, en les professions religioses, etc. La M. és sempre solemne, tant si se celebra a les grans basíliques com a les ermites rústegues de muntanya. L'únic adorn digne de la M. és la devoció dels fidels. VI, 90.

Tota la força d'atracció de la M. ve de la innocència i la penitència de Jesús. VI, 91.

Hi han d'intervenir els infants, com vol Pius X. Són dignes de lloar l'Anyell de Déu, innocent, que es carrega i expia els pecats dels culpables. VI, 92s.

Les cerimònies amb què l'Església ha disposat que se celebrés la M. són adequades a la solemnitat de l'acte. Els qui les rebutgen o les ridiculitzen no es recorden que són homes (sant Tomàs). Els coneixements i els sentiments interiors necessiten representacions sensibles. Els actes corporals exciten els sentiments de l'ànima. Hi ha un simbolisme precís en les cerimònies i els objectes de la celebració de la M. VI, 94-99.

La M. és una renovació de la sublim aliança celebrada amb el sacrifici de Crist entre Déu i l'home. Per això s'hi demana i s'hi dóna la pau. VI, 99s.

Fou instituïda en plena nit del món i cal la llum de la fe per entendre-la i estimar-la. Però no deixarà de ser misteriosa fins que arribi el dia clar de l'eternitat. En aquest món la plenitud de la llum ens enlluernaria. La llum divina, mitigada i tot, és el consol suprem de l'ànima. VI, 101s.

Hem de ser devots de M. com molts sants. Alguns per reverència a la M. no es van ordenar sacerdots o no gosaven celebrar. L'acció apostòlica de l'Església serà fecunda a proporció de la pietat dels sacerdots envers la M. És el mitjà més poderós de santificació. L'assistència diària a la M. és senyal de sòlida pietat. El tràfec i les ocupacions diàries no eximeixen de la devoció a la M., fins la fan més necessària. VI, 103s.

Assistir a M. amb atenció, almenys a les festes, és un acte de justícia envers Déu: és un acatament a l'amor universal que el sacrifici de Crist manifesta, i és de justícia correspondre-hi. És un acte de justícia i d'amor que dediquem a Déu i a tots els homes vius i difunts. Això ens donarà pau, consol, equilibri i esperança d'eterna salvació. VI, 105.

Es disposa que, en la M., es deixi de resar la col·lecta «pro quacumque tribulatione» i les tres avemaries del final; però es recorda que el sacerdot, en profit propi i per donar exemple als fidels, ha de resar abans de la M. per preparar-se i després per donar gràcies. VII, 16.

Cal tenir molta cura a complir tots els encàrrecs de M. manuals i de causes pies. Cal anotar els encàrrecs en un llibre i en un altre el compliment. Es duran a col·lectoria els estipendis de les M. que no s'hagin pogut celebrar durant l'any. VII, 146s.

Disposicions disciplinars per celebrar la M. dignament. VII, 269s.

És sempre un culte públic i col·lectiu. Sacerdot i poble hi preguen junts. Els rectors han d'ordenar l'horari de les M. de manera que cada dia hi pugui assistir la gent amb facilitat. Cal celebrar-la sempre amb gran dignitat atenint-se a les disposicions canòniques. És lloable que l'ajudin persones grans. VII, 414s.

Té una importància cabdal en el culte de l'Església catòlica. Els nos-

tres temples existeixen per raó de la M. La seva grandesa del Sacrifici de la M. ve del principal oferent o Sacerdot, de la Víctima i dels fruits que aconsegueix. És un sacrifici latrèutic, eucarístic, impetratori i propiciatori. VIII, 334-336.

MISSA D'AGONITZANTS. És una pràctica piadosa de moltes parròquies del bisbat de Vic. Es va celebrar pel Dr. Torras i Bages. Hauria de ser un costum universal. És la realització pràctica de la ciència del patir. VI, 421.

Vide CELEBRANT, OFERTORI, EUCARISTIA, MARTIRI, COR DE JESÚS, ESGLÉSIA, SACRIFICI.

MISSIÓ NACIONAL. No és compresa pels espanyols. No pot fer la pàtria, perquè manca unitat de pensament en el govern i el poble no li té confiança. I, 279.

MISSIONS. Modernament l'Església espiritualitza les m. bo i desfent-se de la protecció política. I, 278.

Les que s'organitzen a les parròquies són molt útils per a la conversió dels pecadors, l'augment de la fe en els pobles i el millorament dels costums. Cal que se n'organitzin durant el primer any del segle XX. Que cada rector prepari els seus feligresos amb una missió, com si en aquest cap de segle Jesucrist, cabdill de tot l'exèrcit cristià, hagués de passar revista a la seva companyia. VII, 76s.

Es convoca una Missió a la ciutat de Vic. La predicaran els PP. Claretians. VII, 86s.

S'anuncia una m. a Manresa. VII, 111s.

Cal contribuir a les obres de caritat de les m. (hospitals, escoles, etc), encara que els beneficiaris siguin pagans. També els nostres pares ho eren un dia, i per la caritat dels cristians d'altres països van arribar a la fe. VII, 168.

Exhortació als fidels de Folgueroles perquè participin devotament als actes de la m. que va a celebrar-s'hi. VII, 331.

Paraules d'encoratjament als fidels de Tona perquè conservin els fruits de santificació i de pau aconseguits amb la santa missió que s'hi ha celebrat. VII, 338.

S'anuncia una m. a la ciutat de Vic. Serà ressò de la m. de Crist a la terra: de la seva predicació i de la seva creu. La creu entrarà ben alta a la ciutat. Que en desterri tots els vicis i l'esperit de blasfèmia. Que atregui els cors dels pecadors. Que hi triomfi aquest any en què commemorem la llibertat que Constantí donà a l'Església. Al final de la m., el dia de Corpus, es convoca tots els vigatans a prendre part a la processó, com un homenatge públic d'amor a Jesús sagramentat. VII, 349-353.

Exhortació als feligresos de Taradell amb motiu d'una m. VII, 362s.

Es convoca els fidels d'Igualada a la santa m. que tindrà lloc durant el Mes de Maria. La preocupació més important de l'home en aquest món ha de ser salvar l'ànima. Tothom té la inquietud pel que vindrà després de la mort. Obrim-nos a la predicació de l'Evangeli de la pau. VII, 430s.

MISTERI. Els m. són incomprensibles, però útils (Ll. Vives). I, 654.

L'esperit de l'home sent l'atracció del m. Sols amb la fe que l'explica aquesta atracció és constructiva (Wifred, Constantí). Fora d'ella és destructora (Revolució). II, 206s.

Els homes d'avui senten l'atracció del m. Però divaguen i s'agiten. No troben el repòs que dóna el m. explicat i fixat per la fe. II, 209.

La lluita entre l'esperit i les passions entra dins el m. humà. Aquest

m. és constant en l'home i és quelcom poètic. S'esvairia si triomfava la carn, és a dir, si s'esvaïa el m. II, 208.

És el fonament de l'art pre-rafaelita, simbolista i modernista. II, 427.

Els catòlics el reconeixem, però esperem que caigui: és interí. Els artistes modernistes el reconeixen i no troben la manera d'aclarir-lo. II, 436.

En la moda artística d'avui hi ha excés d'afecció al m. Hom el posa fins i tot on no n'hi ha. II, 457s.

El m. es troba en totes les coses de Déu i de la fe, perquè Déu habita en altituds inaccessibles a l'home. Passa pel món aixecant boires, il·luminades pel Sol de la Justícia, que guien molt millor que les clarors humanes. Sense aquesta boira guiadora, l'home es perd. Llum i fosca poden unir-se en mans de l'Omnipotent. IV, 569s.

La vida sobrenatural de l'home s'alimenta de m. Els grans caràcters, els sants i els herois s'han alimentat de m. Sense el m., l'home és inconstant i variable, i té una set que no pot satisfer. No pot suportar els altres ni es pot suportar ell mateix. IV, 572.

Els m. són una cadena, s'enllacen els uns amb els altres. És una cadena que permet a l'home d'arribar fins a Déu. Déu és misteriós, inaccessible a la feblesa humana. Només sobrenaturalment, pels misteris, hi podem arribar. IV, 573.

Els m. cristians, com tots els m., són obscurs. Tanmateix il·luminen, donen sentit a la vida i a la mort. Són com el núvol que guiava el poble d'Israel. V, 183s.

Avui no el nega ningú. Al revés, molts intel·lectuals modernistes el multipliquen innecessàriament, com els grecs i els romans multiplicaven els seus déus. Volen fer-ne fi de la vida, quan és forma transitòria del coneixement. V, 184.

Com més viu és l'enteniment, més es toca l'existència d'un m. en la vida. Això causa el pessimisme i la desesperació angoixosa de molts intel·lectuals. És com una forma de sacrificis humans als déus irritats. Cal admetre per la fe la solució d'aquest m. L'Església és l'encarregada de donar aquesta solució. V, 184.

Cal creure el m. que Déu ens proposa, com l'infant creu el que el pare li diu, encara que no ho entengui. Cal humilitat. Sovint es repeteix allò que va passar a Cafarnaüm, quan Jesús proposà el m. de l'Eucaristia. V, 319s.

Donada la limitació de la intel·ligència humana, necessàriament hi ha d'haver quelcom incomprensible (Xavier Llorens). III, 569.

MISTERIS DE GLÒRIA. Explicació dels m. de g. del rosari. VIII, 433-437.

MISTERIS DE LA FE. No ens podem limitar a conèixer els m. de la f., sinó que també els hem d'estimar, com hem de conèixer i estimar Déu. VI, 268.

Vide FE, MODERNISME, COMPRENSIÓ.

MISTERI D'INIQUITAT. En l'home hi ha una tendència inexplicable sense el pecat original: el brut vol embrutar, el pervers vol pervertir, la innocència és perseguida per la injustícia. Es vol destronar la Veritat per vella, per tiànica, per poc divertida. Es troba més estimulant el vici. És el principi de tota persecució contra el cristianisme i l'Església. La història comença amb Caín i Abel. V, 492-493.

És la lluita perenne entre el bé i el mal. Només tindrà fi el darrer dia del món, quan s'establirà el Regne de Déu. Fins llavors el bé i el mal es barregen i lluiten pertot arreu, fins a l'Església i a l'interior de cada home. Per això hem de lluitar sempre. V, 524.

MÍSTICA. És la pietat cristiana que pot dur remei als mals de la societat. És la unió dels homes amb Déu, el catolicisme pràctic, la contemplació de Déu que ens dóna la possessió d'ell mateix, un coneixement amorós que fa feliç. I, 66s.

Avui es diu «místic» i «piadós» en sentit pejoratiu, amb to de mofa i menyspreu. La societat moderna només admet un cristianisme atenuat. I, 68.

En l'exploració de la veritat, la m. és moguda per l'amor —mena de viatge del qual cadascun dels qui el fan pot rebre impressions diverses. No és el camí segur per a instruir els homes. Però l'Església aprofita els pensaments dels místics i llurs intuïcions. Els místics escriptors solen ser fecunds. També ho és l'amor. I, 417.

No s'acontenta de trobar la veritat pels camins lents del raonament. Vol arribar a l'evidència i a la contemplació. I, 419.

Els místics, de vegades, són portats a fer projectes allunyats del sentit pràctic. Ho veiem en el cas de Ramon Llull. I, 420.

Sovint es troben més avançats en l'amor i el coneixement místic de Déu moltes persones illetrades que no pas d'altres molt cultes. I, 468.

Hi ha una golafreria espiritual que cerca el goig espiritual, més que no pas l'avenç en la perfecció. II, 241.

Porta a l'Infinit per camins sobrenaturals. De vegades, seguint-los hom s'extravia i para boig. II, 278.

En la m. perjudica l'afany d'originalitat, que porta a l'il·lusionisme. És millor reproduir i aplicar la ciència i l'experiència dels passats. II, 122s.

Hi ha una m. falsa, la dels impressionistes. Es redueix a fer predominar el sentiment per damunt de la raó. III, 724.

És un equilibri de la passió i la raó. Aquesta (la llei) ha de dirigir aquella (la força). Per això els veritables místics, a desgrat de trobar llurs delícies en l'oració, la deixen quan el superior o algun deure ho manen. Els falsos místics són tossuts: no saben deixar les delícies de la seva oració. La seva passió és poc intel·lectual i raonable. III, 724ss.

La veritable m. cristiana no és excèntrica ni antisocial. No tendeix a la dissolució en el Gran Tot. Aferma la pròpia personalitat, encara que uneixi amb Déu. Toca de peus a terra. No fa oblidar cap aspecte de la vida real. Fa l'home complet i equilibrat. És una saviesa plenària. III, 726s.

La m. de moda tendeix a la confusió amb el Gran Tot (budisme). És nihilista: per això topa amb la societat. Aquests místics són excèntrics i antisocials. III, 726s.

No produeix mai desequilibri en l'home. No li desenrotlla unes facultats amb detriment de les altres. El fa idealista i pràctic, temàtic i minuciós. És perquè la gràcia ve de Déu que sosté i eleva la naturalesa. Déu ha vingut a servir els homes. Ha baixat del cel i el portem dintre. Ens dóna la saba vital. III, 729.

La m. falsa pretén que l'home, en unir-se amb Déu, es fon en la divinitat. No és així. El sant s'uneix amb Déu sense perdre gens de personalitat. Al revés, l'enforteix, tal com en l'Encarnació Jesús és més home que els altres, car les seves facultats són elevades a un grau de més perfecció. III, 730s.

Procediment intern per arribar a la perfecció de la vida cristiana i a Déu. Ha d'anar acompanyat de la pràctica de la virtut i l'Església l'ha de guiar d'a prop. Si no va governat per un criteri molt segur, és exposat a conseqüències fatals. L'Es-

glésia tria amb molt de compte les persones que han de guiar les ànimes que van per aquest camí. V, 57.

És una drecera per arribar a Déu, pròpia únicament de certes ànimes, car és difícil. Per seguir aquest procediment misteriós, cal un guia molt expert. V, 71.

Condueix a la llibertat en identificar l'home amb Déu. Per al just, no hi ha llei. Déu és el mòbil i el fi de la seva activitat. V, 75.

Vide SANTEDAT, AMOR A DÉU.

MISTICISME. Tendeix a fer desconfiar de la ciència humana. I, 634.

S'equivoquen els místics que volen prescindir de la teologia. No es guien per la raó, sinó pel sentiment. Són el resultat de la conjunció de la pruïja del sentiment piadós (o místic) i l'amor propi. Déu és llum i intel·ligència, i el místic s'ha de guiar per la llum de Déu (llei eterna coneguda per la raó), i no tan sols per la delectança subjectiva. II, 441s.

MISTRAL. I, 329. II, 388. V, 20.

MITE. A Grècia i a la Germània primitiva el m. no era, com en l'art modern, un símbol convencional, un signe artificial, sinó una realitat vivent que tenia significació directa. No «feien art». Sentien i vivien l'art amb sinceritat. Encertaven a trobar la forma adient a la cosa. II, 310.

Per a nosaltres no té tant de valor artístic com la forma històrica. El mite és una convenció i no és tan bell com l'expressió natural i viva de la realitat. Té un valor decoratiu. II, 477.

Emprar m. per significar conceptes, idees i fets artístics o literaris és un procediment defectuós. Els m. en si no interessen. Són elements morts, convencionals. II, 478.

MÍTING. Es prohibeixen els que feien els apòstates Pey i Ordeix i Carles de Grassot. VII, 82s.

MITOLOGIA. Tendeix a deïficar les criatures. Però és sincera. Parteix de la necessitat de l'Infinit per a explicar el finit. De la seva sinceritat neix el seu valor artístic. II, 266s.

La m. hel·lènica posava Júpiter com a jutge dels altres déus. Reconeixia una llei de veritat i de bondat. II, 355.

Lligada amb l'antiga m., hi havia una filosofia i també un art i una literatura en bona part acceptables. I, 129.

Cal desterrar-la de la literatura d'un poble cristià. El seu manteniment fóra absurd. III, 630.

Vide SIMBOLISME ARTÍSTIC.

MITOLOGIA GREGA. Tenia un nucli de rectitud i veritat. Era una idolatria espontània que s'apartava de la veritat per la feblesa de la raó humana, no per vanitat i orgull, com la idolatria atea dels moderns. V, 301s.

MODA. És l'esperit mundà, tirànic, anticristià i sovint ridícul. Ha tret pràctiques i costums devots, com tenir la imatge de Maria en un lloc eminent de les cases i dels carrers amb un llantió o escriure «Ave Maria» als portals. V, 96.

MODEL. El m. artístic no dóna l'essència de l'obra que l'autor vol crear. És un mitjà que li facilita de trobar la forma adient. L'artista, amb allò que és visible (el model), evoca el que és invisible i vagament porta a dintre. II, 324s.

MODERACIÓ. Vide SANT JOSEP.

MODERATUS CENSORINUS, Q. I, 682, 696.

MODERNISME. És causa de ruïna per als modernistes. Han volgut restaurar l'estat més excel·lent de l'home no caigut amb l'artifici humà de la llei, en lloc de fer-ho amb la gràcia. II, 40.

És una heretgia segons la qual la religió cristiana és un producte natural de la pròpia substància de l'home. Brolla del subconscient. Per

això els modernistes tendeixen a negar que vingui de Déu. S'inclinen, doncs, a negar la revelació, la historicitat i la inspiració dels evangelis. IV, 149.

El subjectivisme religiós d'avui diu que Crist anà transformant-se en Déu —creient-se Déu. V, 289s.

És una ciència heterodoxa de negació. Dissol i destrueix l'home. V, 317s.

És una vanitat insuportable, perquè pretén saber més que els cristians de tots els altres temps sobre la revelació de Jesucrist. No fa com les altres heretgies, que cercaven corroborants de les seves afirmacions en les doctrines dels antics. V, 326s.

És un nihilisme religiós i teològic. V, 327s.

Entre nosaltres no s'ha presentat obertament, però ha influït i ha fet mal. Ha buidat molt d'esperit la substància sobrenatural del cristianisme. Així, en la literatura, l'art i la filosofia, i fins en la vida corrent, quan afirma com si fos un tòpic evident: Tota perfecció, tota veritat o virtut, són un desplegament de la vida. V, 328.

No necessita la revelació feta als antics, car creu que la revelació es fa a la consciència de cadascú. V, 327.

Els savis modernistes van al revés del sentit comú i natural dels homes i dels pobles, àdhuc els pagans. Segons ells, l'home i la vida no vénen de Déu, sinó que Déu procedeix de l'home. La vida humana —diuen— és font de veritat, de bondat i de bellesa, és a dir, de Déu. V, 331.

El Papa Pius X, en l'encíclica «Pascendi», condemna la doctrina modernista, segons la qual el catolicisme i la religió són el desplegament o la germinació natural de la nostra consciència. Per tant, Crist no és Déu, sinó un home amb una gran sensibilitat religiosa del diví i de molta influència per a excitar-la en els altres. V, 331.

Els misteris dels cristians, basats en la revelació, són misteris de vida. Els dels modernistes són pures fantasies literàries, misteris de no-res, purs temes d'especulació. El m. no troba la font de la vida, i amb orgull n'ha de posar una de fictícia en l'home. Els modernistes donen culte a la Vida que ells s'han imaginat i el neguen al Déu veritable. V, 331.

Té raó quan diu que al fons del cor ressonen veus divines. Ho veiem en els profetes d'Israel. Però els modernistes no apaguen en Déu la set de Déu, sinó en les cisternes foradades del propi jo. El m. anul·la Déu en el desplegament de l'energia vital del jo. Redueix Jesús a un home com els altres. Deïfica la naturalesa, sobretot en l'home. Incorre en el panteisme. V, 333s.

Veu llum. Veu homes i excelses realitats en l'home, però no els acaba de seguir el rastre, no arriba a la font. No es deixa il·luminar per la llum de Déu. V, 335s.

El gran error del m. és confondre o identificar la vida humana i la divina. Desconeix la diferència entre el limitat i l'Infinit, que només per la gràcia arriben a harmonitzar-se i soldar-se. Als modernistes els falta humilitat. No es volen moure d'ells mateixos. V, 336.

Té un concepte fals de la vida. La confon amb la vida de Déu, l'adora. Rebutja el concepte cristià de la vida, la qual ha de depurar-se i perfeccionar-se en la lluita constant per la virtut. V, 337s.

Per orgull confon Déu i l'home. Vol fer Déu de l'home, temptació típica des del primer pecat, que fou pecat d'orgull i d'enveja. En el m.

es realitza la faula dels titans que volien escalar el cel i van ser estimbats a l'abisme. V, 337s.

Creu que la plenitud de la vida ha de trobar-se en aquest món. Es deixen dur per somnis vans. V, 339.

Té per excel·lent la vida natural i cau en la desesperació quan topa amb la desgràcia i la impotència. V, 340s.

Acusa el cristianisme d'haver entristit la vida humana de l'antiguitat clàssica. V, 341s.

Els modernistes «naturalitzen» la religió cristiana. Li treuen el sobrenatural. Creuen que el desplegament natural de la vida humana duu a la perfecció i a la felicitat. La religió modernista, quan fa de la terra un cel, es mofa de l'home, que mai no trobarà la felicitat plena en aquest món i l'ha d'esperar més enllà. V, 342.

Converteix l'amor cristià en sentimentalisme. V, 478.

Té el pressentiment de la veritat, però no sap trobar-la. Creu que la felicitat és la vida, però ignora què és la vida. Aquesta tendència porta a predicar la vida i a escampar la mort. Cal prendre Déu per guia. VI, 438.

La teologia modernista no cerca la veritat en Crist, en les dades objectives de la revelació, sinó en les seves pròpies entranyes. Ella s'ho pasta i s'ho fa tot. És una planta que no neix de cap llavor: una pura fantasia, un so de veus sense sentit, una bombolla inflada que esclata fàcilment. VII, 316.

Té l'instint de la unitat. Però li falta la humilitat per trobar-la en Déu i subjectar-s'hi. Fa que l'individu la cerqui dins el seu propi interior, i hi trobi l'Absolut, i es faci Déu, i arribi a un panteisme subjectiu. III, 316-318.

Redueix la fe i els arguments en què es basa la religió cristiana a la nebulosa enigmàtica del sentiment religiós. No considera vàlides les proves històriques de la revelació cristiana. Nega el caràcter transcendental del fi de l'home. És un corc que, d'una manera o altra, amb un nom o altre, sempre ha rosegat la humanitat. L'home es declara Déu, creador de déus, ésser necessari i, en definitiva, únic. Els avenços científics d'avui inflen encara més aquest orgull. El m. i el laïcisme en són una manifestació. El cristià, en canvi, sempre té present la transcendència del seu destí i la seva relació objectiva de subordinació a Déu, creador i salvador. Ho veu com una llei inscrita a la seva naturalesa i il·lustrada i potenciada per la gràcia. Això, en el cristià, unifica i universalitza les relacions humanes. Un mateix Esperit Sant habita en tots. En ell existim i ens movem. Segons Balmes, és l'Esperit que ha donat a Europa un sentit de la justícia i de la dignitat humana que no trobem en cap més poble. Entre els cristians, hi ha el pecat i es cometen mals molt greus; però els anomenem amb aquest nom i no els justifiquem. És una prerrogativa que devem a la fe. Tots hem rebut l'Esperit i, bons o dolents, som capaços de profetitzar. El cristianisme ha dut a terme la vulgarització i la socialització de la ciència més alta que il·lumina el destí de l'home, i l'ha universalitzada. III, 322-327.

Vide VIDA, PSEUDO-MÍSTICA, EVANGELI, VIVES I TUTÓ.

MODERNISME ARTÍSTIC. És vague i indeterminat. Lliga amb els esperits poc ferms i indecisos. Entumeix els homes i els porta al dubte. II, 282s.

Porta a supersticions i extravagàncies en voler fugir de la influència cristiana. II, 284s.

Cerca l'Infinit, com a reacció con-

tra el materialisme; però, rebutjant les dades de la revelació, s'extravia i cau en estranyes fantasies. II, 302.

Sovint rebutja la forma externa més del que cal, i cerca les misterioses impressions d'un invisible «deus ignotus», que nosaltres trobem visible i palpable en Jesucrist. II, 368s.

És una confessió del misteri humà i diví. II, 426.

Redueix la fruïció artística a tres sentiments: vanitat, sensualitat i pessimisme. II, 432.

És pessimista i malenconiós. Enyora l'Absolut, però no en l'ordre de la Bellesa i de l'Infinit, sinó l'Absolut impossible en l'ordre sensual. II, 434.

Té un element de veritat, i d'aquí neix la força que ha tingut: el reconeixement del misteri. II, 435s.

Proclama la independència absoluta de l'art i el dret a l'extravagància —l'individualisme. II, 440.

Es fa, com els gentils, els déus a imatge seva. Hom reconeix (Pérez Galdós) que avui no se sap per on tirar. Han oblidat que Crist és el camí. II, 450.

No pot passar d'on és. Es troba encallat, perquè no vol sortir del dubte. II, 452.

Vol usurpar a la religió l'ofici de la profecia. Vol dirigir els esperits. No s'acontenta de donar testimoni de la llum i vol ser la llum. II, 453s.

El pessimisme i la tristesa de l'art modernista són fruit de l'enyorament de la fe perduda. Totes les facultats de l'home la demanen. Fins en l'art antic l'alegria venia de la fe implícita. II, 457.

El m. a. té un llenguatge pseudoreligiós (recordi's Rusiñol). Es fa els déus a imatge seva. Es tracta de criatures —sense innocència— que juguen a fer capelles. II, 462s.

Descura la forma de l'obra artística i tota la seva acció la dirigeix a produir «efecte» en l'esperit. Els modernistes són efectistes i impressionistes, en lloc de cercar la manifestació de l'Infinit. Es tracta d'un art de màgia. II, 463.

L'impressionisme i el misticisme artístics troben fades les arts tal com s'han desenrotllat fins ara. Però llurs creacions no arribaran a superar els caràcters de l'hagiografia cristiana. II, 464s.

Vide SIMBOLISME ARTÍSTIC, SUBJECTIVISME ARTÍSTIC, PRE-RAFAELITISME.

MODERACIÓ. Cal m. en l'ús del menjar i beure. La gola és pecat. VII, 57.

MODÈSTIA. És una virtut necessària en la vida del cristià. Suposa i manifesta l'ordre interior, la vida virtuosa i el domini de les passions; és pau, lluita i victòria. VIII, 214s, 225.

MODESTINUS, jurisconsult romà. I, 674.

MOIÀ. S'hi constitueix un Sindicat agrícola catòlic el 1909. VII, 247.

MOISÈS. Déu li encarregà la conducció d'Israel a la terra promesa. Ell temia que el poble no voldria creure en la seva missió. IV, 443.

Vide VIII, 15, 17.

MOISÈS DE GIRONA. I, 393.

MÓN. Enemic de l'ànima anatematitzat per Crist. Un ambient fomentat per l'antinatural unitarisme, que afavoreix l'egoisme i desarrela els homes de la religió i de la família. I, 283s.

L'esperit del m., enemic de l'home, és afavorit pel centralisme, que arrossega els habitants d'un país cap als grans centres, ofega l'amor a la família i desvetlla les grans ambicions. II, 68ss.

La vanitat de trobar idees noves i els costums parençosos del gran món no afavoreixen la veritat i la bellesa, que sovint es troben en el poble humil. II, 176s.

Té unitat gràcies a la seva depen-

dència de les lleis de tota vida i del primer Principi ordenador. II, 251.

De vegades, veu la veritat i el bé, però no té prou força per encaminar-s'hi. Li cal l'oració que obté la gràcia. III, 668.

És incompatible amb l'Esperit de Jesucrist. Qui cerca el m. i les seves pompes i honors —qui viu la vida de la multitud— no parlarà gaire de Crist ni es preocuparà de la seva glòria, donat que no el blasfemi i l'odiï. IV, 228s.

Ens apartarem d'ell i de les seves vanitats, si ens fixem en el Cor de Crist, tal com la visió d'un paratge fèrtil i florit ens fa menysprear una terra seca i sorrenca. IV, 254.

Les coses del m. no són dolentes ni bones. Ho són segons com l'home se les pren. IV, 334.

Fa més cas de les aparences que no pas del mèrit veritable. S'hauria enganyat segurament a la Cova de Betlem comparant Josep i Maria amb els governants i els savis de l'època, si hagués intentat predir la influència que tindrien en la humanitat. IV, 346.

Aquest m. no és la nostra pàtria. Mai no hi vivim feliços i satisfets, ans hi som com exiliats que necessiten auxili i protecció. «A vós clamem els desterrats fills d'Eva.» IV, 422.

És enganyós en les seves promeses. Sols dóna aparences. Embriaga els seus seguidors, com el vi, i després d'uns moments d'esbojarrament, els deixa degradats i desesperats. Tothom pot constatar-ho, tothom ho confessa, i, això no obstant, el món té molts seguidors, perquè «el nombre dels ximples és infinit». IV, 515.

No s'adquireix l'esperit de Déu dedicant-se a les coses del m.: passatemps, lectures frívoles, negocis. Així no s'aspira la perfecció, la puresa o la caritat, sinó l'esperit pervers i tota mena de concupiscències. IV, 520s.

Parlarà als homes per la ciència o amb el llenguatge de les passions. Els afalagarà prometent-los riqueses o altres béns. Però no donarà satisfacció a llur esperit. La part millor de la humanitat seguirà la creu de Crist. IV, 621s.

No entén que la felicitat ve de la creu, i per això fa guerra a la creu. Per a entendre-ho, cal una doctrina que és inconciliable amb l'orgull. IV, 621.

Sempre ha estat enemic de les ànimes i, per tant, de l'home. Entre els desenganyats del m. que han conegut la seva malícia, no sols hi ha cristians, sinó àdhuc enemics de l'Església, com Dioclecià. L'única manera de guarir el m. és sobrenaturalitzar-lo amb Crist; però no tothom vol ser fill de Déu, i així el m. té sempre una part irreductible, organitzada o no, contra els fills de la llum. La maçoneria és l'esperit del món organitzat en secta. IV, 742.

Els seus fills viuen raquíticament. No han vist els grans horitzons de les idees altes i fecundes. No han produït les obres grans de la humanitat. El seu cercle és estret i limitat. Són morts que s'ocupen d'enterrar els seus morts. No tenen fermesa, qualsevol ventada se'ls emporta. Un mot apassionat els aixeca. Un home poderós en fa el que vol, com Napoleó a la França revolucionària. L'home és ferm i de caràcter, si el fonament que el sosté és ferm. Però els principis del m. són movedissos. Així domina en els fills del m. la falta de caràcter en totes les manifestacions de la vida: art, literatura, filosofia, costums, política. IV, 743s.

No és savi, perquè la saviesa és la possessió de la veritat, element

natural de la vida de l'home, i el m. la refusa. No es guia per la llei de Déu, sinó pel sentiment, l'instint i la passió. Per això no dóna la felicitat. Fins els seus partidaris pràctics el titllen de boig. V, 75.

L'esperit del m. és contrari a Jesucrist. Entre ells hi haurà guerra perpètua. V, 273.

El món que Déu ha creat és bell. La lletgesa és obra de l'home. V, 463.

És el primer enemic de l'ànima. El món cristià es formà amb la vida eremítica i monacal i amb la renúncia al món pagà. Déu ens ha elegit del món: no podem tornar-hi. El m., acabdillat pel diable, està tan perdut, que Crist ni tan sols prega per ell. El m. atreu a la pompa de la supèrbia i a la idolatria del plaer. És corruptor i mentider. Atreu sobretot els joves. Hem de viure a la terra com pelegrins. VIII, 156-159.

El m., enemic de l'ànima, mundanitza fins i tot la pietat: la fa elegant, de bon to, senyora, còmoda, en lloc d'humil, senzilla, amant de la pobresa i servicial. Els anacoretes i alguns filòsofs antics fugien del m. L'ase i el bou coneixen el seu amo, però el m. no coneix el seu Senyor. El m. sempre ha perseguit els bons. Crucificà el seu Salvador. Cal mantenir-nos incontaminats del m. i frenar les passions que ell desencadena. Desenganyem-nos de la vanitat del m.: passa de pressa. VII, 184s.

Fugir del món per cercar, almenys espiritualment, un recés que permeti la consideració de les veritats divines és un principi universal de santedat que han de tenir en compte tots els cristians, i no sols els religiosos. És el camí dels sants i de les persones de fe. VI, 180-182.

Vide FE, UNIVERS, DIABLE, ESPERANÇA, CULTE, PERSECUCIONS, CONFIANÇA EN DÉU.

MONACAT. És el complement de la vida cristiana. Sense el m. l'Església no seria perfecta. IX, 326.

Existeix a l'Església des de molt antic. És la vida cristiana concentrada. La providència protegeix la vida religiosa o monàstica: quan cau en la decadència o es relaxa, la restaura i la fa renéixer. És l'oblació pura i perfecta de l'home a Déu. Perquè és donar-se a Déu, font de la vida, és més vida que la vida del món. És una vida purament natural a l'home. Per això la naturalesa humana, corrompuda pel pecat, no n'és capaç sense la gràcia de Déu. IX, 455s.

MONARQUIA. Es féu popular i entrà a l'ànima del poble quan el defensà dels senyors feudals. Així aconseguí el rei la plenitud del poder. I, 325.

És millor l'hereditària que l'electiva, ateses les dificultats pràctiques de l'elecció (Eiximenis). I, 573.

Eiximenis, citant Lactanci, prediu la desaparició de les m. i assegura que el govern dels pobles serà popular. I, 578s.

MONARQUIA ABSOLUTA. La m. a. del Renaixement volgué fer seure en el seu tron l'Església amb gran majestat per governar-la més fàcilment. V, 101.

MONARQUIA ESPANYOLA. De grandiosos records, però fatal per a la vida lliure de les regions. I, 711.

MONARQUIA PACCIONADA. El pacte del rei i els súbdits és «ad instar» del que hi ha entre Déu i els homes. Déu promet el cel, i l'home s'obliga a obeir la llei (Eiximenis). I, 549.

MONARQUIA VISIGODA. Fou una ombra de la civilització romana, com l'Imperi bizantí. D'ella mateixa no tenia força, i per això no li costà gens de caure. I, 362.

MONEGAL, ESTEVE. IV, 25.

MONESTIR DE RIPOLL. És, juntament amb els altres temples romànics, la

fe de baptisme del poble català. Constaten el caràcter i la religiositat del nostre poble. La seva reconstrucció pel bisbe Morgades assenyalà la reconstrucció de Catalunya. II, 346s.
Vide RIPOLL.

MONESTIR DE SANT CUGAT DEL VALLÈS. Callís hi escriví. S'hi celebraren Corts en temps d'Alfons IV. I, 670.

MONESTIR DE SANTES CREUS. De línies elegants, reveladores d'un gran esperit. L'home hi reposa. II, 394s.

MONESTIRS. Durant la desfeta de la invasió sarraïna, s'hi empararen la civilització i la religió. Serviren per a escampar-les de nou al país. Foren església, escola, mercat i tribunal. I, 363.
Modernament havien deixat de ser gimnasos ascètics. Havien decaigut espiritualment, bé que brillessin per la seva obra natural. Tot i tenir influència moralitzadora, ja no ensenyaven la virtut en grau heroic. IV, 22.
Són manantials de vida ascètica, d'on rep vitalitat el cristianisme. Els homes no en tenen prou de l'exemple dels monjos i els ascetes antics. En necessiten de moderns, perquè sàpiguen que també ara es pot vèncer el món i no tinguin la virtut evangèlica per un arcaisme. IV, 21s.
Són les institucions més venerables de la civilització cristiana. Han contribuït a civilitzar terres llunyanes. La cultura, l'art, la llibertat i la democràcia han sortit dels m. Els m. foren salvatjament destruïts durant el segle XIX, que pretenia proclamar com un principi nou aquests mateixos ideals. IV, 536.

MÒNICA (Sta.). VI, 156ss. VIII, 265. IX, 71, 82.

MONISME. Vide ART ORIENTAL, PANTEISME, BUDISME.

MONJOS. Els m. del començament de l'Edat Mitjana formaren els pobles cristians d'Europa. I, 52.

MONOTELISME. Heretgia en què els gallicans suposen falsament que incorregué el Papa Honori. Això els servia d'argument antiinfal·libilista. II, 146s.
Vide GALLICANISME, INFAL·LIBILITAT PONTIFICIA.

MONTAIGNE. III, 478. IV, 53.

MONTEMAYOR, JORGE DE. I, 617.

MONTESQUIEU. Segons M. els grans Estats són propensos al despotisme. I, 29.

MONTJUÏCH, JAUME DE. I, 663, 669.

MONTMARTRE. D'aquí partí sant Ignasi amb els seus jesuïtes per socórrer la cristiandat durant la rebel·lió protestant. D'aquí parteix també la devoció del Sagrat Cor per recristianitzar Europa. I, 51.

MONTSERRAT. Han ocorregut miracles relacionats amb el monestir (Eximenis). I, 543s.
Uneix els catalans patriòticament i els guia. II, 15.
Fomenta la fe en l'ànima dels catalans. És la religiositat de Catalunya feta plàstica, encarnada. II, 53.
El santuari de M. fou visitat per sant Lluís Gonzaga, quan era patge de l'emperadriu Maria. III, 712.
El santuari de M. fou visitat per sant Pere Claver. III, 652.
Crist encomanà tots els homes a Maria quan li donà Joan per fill des de la creu. Sobre aquesta recomanació general, els catalans en tenim una altra de particular. Déu va fer de M. un lloc de defensa contra els moros, i els catalans sempre han invocat la Mare de Déu de M. quan han volgut deslliurar la pàtria. A més d'això —i confirmant-ho—, Lleó XIII ens ha dit: «Catalans, en la muntanya de M. i en la devota imatge que allí es venera teniu la vostra Mare». Que ella obtingui als catalans: fe, honestedat en els costums, allunyament de l'esperit de blasfèmia i de discòrdia, consis-

tència i vida per al poble català, victòria sobre els enemics espirituals i temporals de Catalunya i una pau cristiana i perpètua. Jaume I fou molt devot de Maria. També ho hem de ser nosaltres, perquè afavoreixi la reconstrucció moral de Catalunya, més difícil que la política. IV, 428ss.

Demanem a la Mare de Déu de M., far que il·lumina la terra catalana, que ens guiï a la pau i a la dignitat de la vida present i després a la felicitat del cel. IV, 433.

És un dels principals santuaris de la cristiandat. Casa pairal de tots els catalans. La Mare de Déu de M. és la patrona principal de Catalunya. Hi acudeixen devots de tot Catalunya, amb què es compleix la profecia del Càntic dels càntics quan diu que seguiran l'Esposa, que és figura de Maria, atrets per l'encís del seu olor. V, 49s.

És una muntanya litúrgica. Retaule on es venera una insigne imatge de Maria. Ha estat ungida per la pietat dels nostres pares. Els monjos de sant Benet hi canten contínuament les lloances divines. Lleó XIII declarà la Mare de Déu de M. Patrona de la Tarraconense. És una muntanya que simbolitza Crist, la major altura humana. IX, 196s.

La Verge Maria en l'advocació de M. resumeix tota la vida espiritual de la família catalana. V, 395.

La Mare de Déu de M. és reina i mare dels catalans. M. aglutina els seus esperits. Que Maria de M. conservi la fe del nostre poble. V, 397-398.

Els bisbats de la Tarraconense erigiran a M. el tercer Misteri de Glòria del rosari monumental. VII, 60s.

Vide CONGRÉS LITÚRGIC DE MONTSERRAT. SANTUARIS. TORRAS I BAGES.

MONTSERRAT I NAVARRO, PANTALEÓ. II, 579.

MONUMENT. Els cristians visitant els m. per Setmana Santa, conscients de llurs pròpies infidelitats, desgreugen Jesús de les terribles injúries dels jueus i dels ultratges que reben avui ell i l'Església de paraula i per escrit. IV, 100s.

Durant la Setmana Santa, agraïm a Jesús que hagi pagat els nostres deutes morint en creu: recordem el que ha sofert per nosaltres recorrent els m. on ell és present. Li hem de donar també el nostre desig de ser-li fidels, i l'expiació i els desgreuges per les ofenses presents. IV, 123.

MOORNATIUS. IX, 240.

MORAL. Ha de subordinar-se a la religió. I, 205.

La m. catòlica vol l'ordre natural en l'home: la raó presidint i dirigint els instints. Es basa en la justícia. II, 31.

El fi que la m. predicada per l'Església assenyala a l'activitat de l'home no és el turment, com diu Renan, sinó un goig superior. La penitència evita els conflictes, la febre de les passions. La m. c. dóna un goig sobrenatural que les dificultats externes no poden ofegar. II, 32.

La m. de Crist és la m. eterna. Per això s'equivoquen els qui pensen que es pot dissociar la doctrina moral cristiana de la doctrina dogmàtica que surt de l'Evangeli. Quan aquesta separació és duu a la pràctica, de moment pot donar un cert resultat; però a la llarga, la moral cristiana separada dels dogmes de fe es va deteriorant i es van oblidant i degradant molts principis morals de l'Evangeli. Posar com a llei de vida un Evangeli sense dogmes és regir-se per una lletra morta. La moral cristiana ha de tenir contacte amb la persona de Crist i amb l'ensenyament íntegre del seu Evangeli. VI, 115.

La vida humana per excel·lència és la vida moral. Els qui n'estan mancats són un pes mort i ruïnós per a la societat. Només poden enrunar-la, si bé, per contrast, desvetllen l'activitat constructiva dels fills de Déu. Segons Taft, la compenetració de la moral i la religió dóna solidesa permanent a les obres humanes. VI, 116.

No és possible la m. sense Déu. Els conflictes que ha de resoldre són massa forts perquè els pugui resoldre un poder que no sigui absolut o diví. La consciència de l'home només pot ser teocràtica o anàrquica. II, 648.

Vide MESTRES.

MORAL CIENTÍFICA. És el recurs dels qui volen implantar l'escola neutra: un recurs de picaplets. Els qui manen —o els qui obtenen més vots—, són potser més savis que els altres? Hi ha una ciència moral, però la m. no és filla de la ciència, té un origen més alt, i tothom està obligat a respectar-la: autoritats, científics i analfabets. El crim és llest i, de vegades, s'ha avançat a la ciència en els descobriments (Letamendi). Dissortada de la humanitat, si la moral s'hagués d'adquirir amb la ciència, que és cosa de pocs. II, 657s.

Vide ESGLÉSIA, CONSCIÈNCIA, ESCOLA.

MORAL INDEPENDENT. La m. i. de la religió no és una cosa nova. Els pobles orientals la tenen. Però ensems llur endarreriment demostra que no és un element civilitzador. II, 464.

MORALITAT. La m. consisteix en el predomini de la raó sobre els apetits i les facultats inferiors. I, 590.

Vide LLEI MORAL.

MOREL FATIO. III, 632.

MORELL, ANTON. III, 734.

MORELL, JULIANA. I, 505.

MORET. VI, 9.

MORETO, ANTONI. III, 610.

MORGADES I GILI, JOSEP. La vida del Dr. M. fou una vida d'amor a Déu, als homes i a les coses dels homes. Es dedicà a un gran treball d'apostolat amb publicacions piadoses, amb el ministeri de la confessió i el de la predicació. Restaurà Ripoll i el bisbat de Solsona. Fou humanitari en el millor sentit de la paraula. Féu obra social i cultural, administrà i fundà moltes institucions de caritat, descobrí la maldat dels turcs en la qüestió d'Orient. Restaurà les tombes dels reis catalans. Fou bisbe de Vic i de Barcelona. IX, 108-113.

Vide II, 346s. III, 573ss, 586ss. IV, 414s. IX, 109ss.

MORGOTT. IV, 286.

MORRIS. II, 342.

MORT. Anul·la l'amor (Ausiàs March). I, 595.

Transforma l'amor humà; el fa purament espiritual (Ausiàs March). I, 597s.

Destrueix l'amor útil i delectable —material intermedi (Ausiàs March). I, I, 605.

La manera d'entendre-la té una gran influència en la restauració social. En el centralisme és un accident individual sense importància; en el regionalisme se li dóna solemnitat i valor, aferma els lligams socials entre els parents i amics que resten, fa veure la necessitat de ser justos amb els altres i ofegar les passions desordenades. II, 54s.

A l'hora de la m. es veu més la veritat. II, 190.

Tot i ser una destrucció, pot ser objecte de bellesa estètica. II, 212.

La m., que destrueix, és principi d'excelsitud. Tots els artistes i literats l'han presa com a matèria estètica, capaç de donar origen a obres belles, no per la forma de la calavera (tristament lletja), sinó pels suggeriments que desvetlla en

l'home sobre l'altra vida. La m. és el punt culminant en els grans drames i tragèdies. Hi desvetlla una profundíssima impressió estètica. La música ha produït misses de «requiem» sublims. La m. no afalaga els sentits i, amb tot, els músics la canten, perquè eleva la vida aplicant-hi majestuosament la llei de l'esperit humà: la veritat i la bondat que, amb la m., regnen. És perquè aquesta llei ha d'aplicar-se a tota la vida que la m. té tanta importància i una m. digna, una m. soferta acceptant la llei fonamental de la vida humana, pot regenerar tota una vida. II, 356s.

És un recurs estètic perquè evoca realitats espirituals. Dins l'art materialista caldria retirar-la. II, 465.

A l'hora de la m. i en entrar a l'altra vida, hom troba la conseqüència de les premisses que ha posat durant la vida present. III, 555, 567.

L'estètica moderna dels incrèduls no en sap treure cap partit poètic. No hi veu més que la descomposició del cos i el final de la vida. IV, 77.

El sentit comú de la humanitat veu quelcom de sublim en la m. Hom perdona el criminal, quan mor en un acte d'heroisme. «Un bell morir tota una vida honora.» IV, 77.

En ella mateixa no hi ha cap diferència essencial amb cap altre moment de la vida. Però és el començ d'una vida extramundana, i tothom pressent que el qui comenci bé aquest camí arribarà a bon terme. IV, 77.

Els temors propis de l'hora de la m. s'esvaeixen quan l'home ha tingut amor a Déu durant la vida. Llavors no veu el Crist com un jutge, sinó com un Pare. IV, 269s.

El que fa més trista l'hora de la m. és l'afecte que hom ha tingut a les coses de la terra: família, riqueses, honors. Amb la m., tot això es perd i l'home s'adona que no li queda res. Sols quan el cor és ple d'amor a Déu pot trobar consol. Llavors sap que aquest amor i el premi que l'espera, lluny de desaparèixer, augmenten i es fan més reals amb la m. IV, 270s.

Tal la vida, tal la mort. La m. és un terme, i serà bona o dolenta segons el camí que s'hagi seguit en vida. L'arbre caurà cap a la banda vers on estava inclinat. Els casos contraris (com el del bon lladre: mort bona després d'una vida dolenta) són excepcionals, demostren la misericòrdia de Déu, però no ens han de donar una perillosa i vana confiança. IV, 372.

La m. física, les malalties, els sofriments i les angoixes que l'acompanyen, són càstig del pecat original. IV, 373.

És el moment més important de la nostra vida. És el començament de la vida definitiva. Per això necessitem llavors una protecció especial. Maria ens la dóna. La hi demanem en la «Santa Maria». Assistí el seu Fill crucificat i assisteix en l'agonia els altres seus fills cristians que la serveixen. IV, 424.

Són decisius els darrers moments de la vida. És l'hora de la gran crisi en el combat per la vida eterna. Se'n diu «agonia», que vol dir certamen i lluita. Només en unió amb Jesús hi obtindrem la victòria. Estimem-lo i lluitem amb les armes de la seva caritat. Per això són importants els últims sagraments. Una m. digna honora tota una vida. V, 549.

Sempre entristeix la m. d'una persona, d'una societat, d'una família. Crist plorà per la m. de Jerusalem. VI, 112s.

Cal meditar sobre l'ambició i la supèrbia a la llum de la m., que és

el gran remei contra tota concupiscència. Recorda't de les teves darreries i no pecaràs mai. VIII, 50-53.

Ens hem de fer amics de la mort i ens hem de preparar per a la seva vinguda. No fem com els mundans que no volen pensar-hi. VIII, 194s.

El pensament de la m. és eficaç per matar les nostres concupiscències. La m., per al cristià, és un principi de vida. VIII, 235s.

Una m. digna honora tota una vida. Una m. vil deshonra una vida virtuosa. La mort més digna és la de Crist. Tots els béns salvífics de l'Església han sortit del cor de Crist traspassat. El sacrifici immolatori del cristià és la pràctica de la caritat. VIII, 365-367.

Pot ser una derrota o un triomf, segons que s'hagi sostingut o no l'esperit. Parlem de la victòria dels màrtirs. IX, 44s.

Contribueix a purificar les ànimes del purgatori, perquè és efecte i càstig del pecat. Fa veure la malícia del pecat. Tot mor, perquè tot fou enfosquit pel pecat. Molts no hi pensen i tothom la té segura. El pensament de la m. fa savi. S'endolceix amb la devoció a Maria i Josep. IX, 62s.

Hi tenim un horror exagerat, que ve de la nostra vida poc cristiana i de l'amor desordenat a la carn. El pensament de la m. és útil, perquè ens fa pensar en el judici de Déu i ens mou a ordenar la vida. IX, 68.

A l'hora de la m. és quan es fa més viva la idea de la immortalitat. L'aparició de la llum de la immortalitat en les tenebres de la m. no és fruit d'arguments filosòfics, sinó una llavor de vida immortal. El pensament de la m. empeny cap a la santedat i cap a la vida eterna. IX, 138s.

El pensament de la m. ens ajuda a salvar-nos. IX, 384s.

A l'hora de la m., el Dr. Torras fa l'última exhortació pastoral. Dóna gràcies per haver pogut rebre tots els sagraments, encomana el bisbat i els organismes diocesans a la cura pastoral del seus successors, recomana la pràctica de la caritat i demana perdó. IX, 488s.

És un consol, a l'hora de la m., haver perseverat a resar el rosari i haver demanat a la Mare de Déu cinquanta vegades cada dia: «Pregueu per nosaltres pecadors ara i a l'hora de la nostra m.». III, 88s.

MORT ESPIRITUAL. És la separació de Déu. Té una gran analogia amb la m. del cos: el mort no té sentits ni moviment, es corromp. S'hi arriba per graus. IX, 322-324.

Vide COR DE JESÚS, MÚSICA, LLUITA, CARN.

MORTIFICACIÓ. Hi ha una m. necessària per a ser cristià i salvar-se, i una altra per a ser cristià fervorós. IV, 214.

Els homes en fugen desaforadament. Tenen set de plaer. Però no trobaran la felicitat fora de la m. Cal frenar els nostres desigs i passions i fer-se càrrec que aquest món és una vall de plors i que la vera felicitat sols la trobarem en l'altre. Qui massa cerca el plaer troba la infelicitat. La m. dels propis gustos és el principi de la felicitat i de la vida cristiana. IV, 213.

És necessària per al perfeccionament del cristià, així com per fer una estàtua cal arrancar trossos de marbre o de fusta. Un jove que vol lluir-se en els estudis ha de mortificar-se estudiant. Un pagès que vol treure fruit de la terra ha de fatigar-se treballant. També el cristià ha de treballar arrancant de la seva ànima vicis i males inclinacions. La força per fer-ho ens la dóna el Sagrat Cor de Jesús, si ens hi lliurem totalment, com fang en mans del

gerrer. Renunciem als nostres gustos per seguir l'Evangeli. IV, 214.

Qui es mortifica les passions imitant Jesucrist renuncia als plaers i a les satisfaccions del món i troba, en canvi, la pau i la fe felicitat perdurable, que no poden donar les coses de la terra. IV, 215.

No tothom l'ha de practicar en grau heroic, però n'ha de tenir l'esperit i ha de complir aquella m. corporal que, segons les condicions dels temps i de les persones, imposa l'Església. La m. és necessària per a vèncer la malícia diabòlica i mundana. La m. significa domini d'un mateix i menyspreu de les delícies sensuals, a fi que l'ànima pugui fruir lliurement de la contemplació de Déu i del seu amor. La gent moderna s'espanta de la penitència. Però és precisament avui que en tenim més necessitat, quan estem més materialitzats, adorem el plaer i els costums han decaigut. Si no sabem practicar les grans austeritats antigues, tinguem almenys la humilitat de considerar-nos inferiors i practiquem puntualment les penitències que ens imposa l'Església. Això és absolutament indispensable per sortir de l'esclavitud de la carn. IV, 525s.

L'exemple del pobre Llàtzer ens diu l'eficàcia que té la m. per santificar-nos. VIII, 70-72.

Subjecta el cos a l'esperit, és font d'alegria i facilita l'oració. IX, 463.

Val més l'esperit de m. que la m. Qui el té es mortifica sempre, es domina en tot i en tot posa mesura. Tothom es pot mortificar en les potències i en els sentits. És una educació i una pedagogia. Ensenya a fer el bé per convicció, no per ser vistos. Ens fa tenir present que Déu ens veu. IX, 470s.

Vide DEJUNI, CREU, SOFRIMENT.

MORTSECA. Vide MORT.

MOSSE, rabí. I, 551.

MOUREY, GABRIEL. II, 486s.

MOVIMENT. Els m. són apetitius o aprehensius. Aquests subjectiven l'objecte conegut a la manera del qui coneix. Els primers objectiven l'home traient-lo fora d'ell cap a l'objecte. I, 599.

És l'expressió de la vida. II, 579, 615s.

MOVIMENT D'OXFORD. Demostra la insuficiència del protestantisme per a arribar a Déu i l'amor a la tradició per part dels qui el promogueren. II, 427.

MULTITUD. No tota la m. del poble ha d'exercir l'autoritat (Eiximenis). I, 572.

Vide AUTORITAT.

MUN, COMTE DE. II, 88.

MUNDANITAT. Fins els més enemics en teoria dels corrents del segle es deixen influir i enlluernar en qüestions de mitjans i de conducta. I, 175.

Exerceix molta influència en els esperits la seva seducció, si no porten una vida interior forta. III, 700.

La concupiscència esclavitza l'home, l'aliena. L'home mundà, vençut per la concupiscència no es pertany a si mateix, sinó a la luxúria, a l'avarícia, etc. Els seus déus són els plaers. Per a ell no hi ha res més en el món. Sent la inconsistència del plaer, i es crea una religió boirosa (un fictici ideal d'esperit); però no hi acaba de creure, perquè ell s'ho fa. Així el mundà viu fora de la realitat. Dóna caràcter d'absolut a coses i satisfaccions contingents. El mundà fa déus de l'art, de la literatura o de la filosofia —obres de les seves mans. Són déus inútils. IV, 608s.

El mundà s'estima més semblar que ser. Fa cas principalment de les aparences i les exterioritats. Dóna espectacles per ajudar els pobres o

escriu llibres de filantropia. IV, 617s.

MUNICIPI. Ampliació de la família, ha de tenir els seus drets (propietat, educació) i les seves virtuts. I, 340ss.

El m., que ha de tenir vida pròpia, ha estat envilit per l'Estat, que el fa viure a discreció d'ell, i sols li deixa la pensió que li sembla. Li ha pres el dret d'ensenyar. L'ha fet servidor seu. No procura precisament que els regidors siguin els millors administradors del poble, sinó els més convenients a les idees i la política del centre estatal. I, 340s.

Per a la seva vida digna i autònoma, és essencial la reconstitució del patrimoni municipal. Així es veurà més lliure d'imposicions governamentals i els ciutadans pobres no hauran de viure de beneficència, amb minva, sovint, de llur dignitat. I, 342.

El m., essent extensió de la família, pot oposar una barrera al socialisme anihilador. I, 342.

En les encícliques «Immortale Dei» i «Libertas» Lleó XIII manifesta una gran preocupació per la independència de vida del m., perquè l'Estat no absorbeixi les seves funcions. Senyal que el m. pot oferir grans remeis a la societat present. I, 343.

La seva ànima són el patrimoni i l'escola propis. Sense ells només tindrà vida fictícia, i no serà possible de reconstruir la regió. I, 342s.

Vide COMÚ DE BARCELONA.

MUNTANYA. La m. simbolitza el Crist («montem, qui Christus est»). Crist és la màxima altura humana. Es retirava a fer oració a la m. Hi predicava (sermó de la m.). Des d'una m. ens redimí. IX, 196s.

MURILLO. II, 258, 274. VI, 453.

MURMURACIÓ. Són pocs els qui no tenen el vici de murmurar i saben mirar amb compassió els defectes i les faltes que són del domini públic. III, 670s.

No murmurem, si no volem que Déu sigui sever amb nosaltres a l'hora del judici. VII, 54, 56.

MUSEU EPISCOPAL DE VIC. És un dels dels museus més interessants d'arqueologia medieval. Va fundar-lo el Dr. Morgades a base d'objectes escampats per la diòcesi. III, 590s.

MÚSICA. La cultivava el catedràtic i cèlebre erudit de la Universitat de Cervera Josep Finestres. I, 697s.

Causa una impressió viva de l'Infinit i no concreta tant la seva expressió com l'escultura i la poesia. Per això cau fàcilment en el simbolisme. II, 302s.

És la «maxima philosophia» (Plató). Expressa els sentiments amb molta abstracció i vaguetat. Té una gran potència il·luminativa i posa en moviment totes les facultats de l'esperit. Però ella sola no explica el misteri de les coses, perquè no concreta les seves expressions. Un mateix himne ha servit per a cantar el triomf dels generals romans i el martiri dels herois cristians. II, 309s.

En la m. i l'arquitectura és on es veu més clara la necessitat d'un ritme o llei de l'existència. II, 338s.

És figura i símbol de la vida superior de la glòria. IV, 625.

És el mitjà més adequat per a expressar l'harmonia i la felicitat del cel. Quan, en les voltes de les esglésies, hom vol representar el cel, s'hi posen àngels tocant instruments musicals. Serveix admirablement per a totes les formes d'oració. IV, 625.

L'Església l'ha adoptada en l'oració i el culte. Els Pontífexs n'han tractat, com si fos teologia, perquè encén de fervor el cor de l'home i li fa més fàcil practicar la religió. Així ho reconegué sant Agustí, que,

en el seu procés de conversió, cantava salms al temple i s'enfervoria. En totes les esglésies hi ha m. i cants, tant en temps de les catecumbes com ara. Sant Pau la recomanava als cristians. Així serà fins a la consumació dels segles. IV, 626s.

Hi ha una relació essencial entre la m. i la fe o la religió. Ho demostra el fet que el credo, enumeració abstracta dels principis teològics i articles de la fe, hagi pogut convertir-se en una peça musical inspirada. Això no fóra possible de fer-ho amb principis de cap ciència o filosofia. IV, 627.

Els antics cristians representaven Crist amb la figura d'Orfeu. Quedava així la persona del Crist i la seva missió en el món simbolitzada per la m. La m. harmonitza i tempera les passions humanes. Això és el que fa Crist amb la seva doctrina. Hi ha una íntima relació entre la religió i la m. IV, 628.

Es lliga amb tots els nostres afectes i els desvetlla. David asserenava Saül tocant l'arpa. En l'exèrcit s'excita amb la m. el sentiment guerrer. La m. lliga amb totes les situacions de la vida, alegres o tristes, fins amb la mort, que és l'entrada a la Pàtria. Sant Josep Oriol, a l'hora de la mort, demanà que li cantessin l'«Stabat Mater». Per això la m. serveix per a dirigir les passions. IV, 629s.

Així com amanseix les feres, influeix també i obra amb força sobre les passions de l'home. Desvetllant sentiments i afectes saludables dirigeix rectament les passions. Hi ha missioners que atreuen els salvatges tocant instruments. IV, 629.

Ha tingut sempre una gran importància en la formació de les societats. La sagrada Escriptura compta entre els edificadors del poble els qui inventaren els tons musicals. Els profetes foren poetes i músics. La m. té un gran poder sobre els sentiments i les passions. David la feia servir per cantar el Crist, evocat profèticament. Per això tenen importància les societats corals pel que fa a l'educació del poble. En tots els temps la m. ha tingut aquest objecte. En totes les edats de l'home (fins la mare se'n val per governar l'infant) la m. serveix per a dirigir-lo, reposar-lo, etc. Pensi's en la m. militar. La m. pot servir per a apartar el jovent del vici. IV, 630s.

Ningú no ha entès tan bé com l'Església que la m. té una gran força sobre les passions. Pot educar l'home i s'adapta a totes les situacions de la vida. El catòlic relaciona tota la vida amb Déu, i quan públicament s'hi dirigeix, ho fa amb el cant, al matí, a la tarda i a la nit. Encara que això sigui propi dels clergues, aquests ho fan en representació de tots els cristians. Trobem el cant en totes les circumstàncies principals de la vida de l'home: en el naixement i en la mort. IV, 631s.

És molt agradable i, de vegades, absorbeix tant l'home que el destorba del treball o de l'ofici. L'harmonia de la m. no ha de trencar l'harmonia de la vida humana (sant Ambròs). IV, 633s.

És un solaç i un descans per a l'esperit de l'home. És com un fruit no necessari, però que serveix per a donar goig a l'home. L'ajuda a trobar suportable el treball i la vida penosa. IV, 635.

Només els músics s'hi han de dedicar amb molta detenció. Per als altres (membres de societats corals) ha de ser només l'amenitat de la vida. IV, 633s.

Hi ha una secreta relació entre els tons musicals i els afectes de l'home. Per això la m. s'adapta a totes les

situacions i serveix per a excitar els sentiments més diversos. Distreu, asserena, torba, fa riure o plorar, desvetlla la lascívia. Per això té importància moral i s'ha de subjectar a la llei de Déu. Així ho entenia Ulisses quan féu tapar amb cera les orelles dels seus companys en passar per l'estret de les sirenes. IV, 636ss.

Disposa a l'amor i l'excita. I com que hi ha amor de dues menes, també hi ha una m. corruptora i una m. ennoblidora. IV, 636s.

La música figurada és «ad delectandum»; el cant pla, o m. litúrgica, «ad movendum». No anem al temple per fruir de bona m., sinó per santificar-nos, commoure'ns i elevar-nos a l'amor de Déu i al seu servei. VII, 132.

L'Escriptura ens presenta la m. i el cant com l'expressió de l'adoració i l'amor a Déu en el grau més elevat. La música religiosa eleva els sentiments i porta a Déu. IX, 53.

Vide CEL, CANT, SANTA CECÍLIA, ORACIÓ, MEMÒRIA, ESGLÉSIA.

MUSSET, A. DE. III, 476.

MUTABILITAT DE COR. Neix de follia, luxúria, duplicitat, etc. (Eiximenis). I, 553s.

MUTUALITAT HUMANA. Hi ha qui la proclama per fer una societat nova, com un principi desconegut. Crist va predicar-la. Ningú no es pot sentir deslligat dels altres. Hi ha relacions mútues. El «cadascú que s'arregli» és anticristià. Crist va venir pel bé de tots. Per això hem de satisfer pels pecats dels altres, del nostre temps i de la nostra terra. Hi tenim una participació. IV, 530s.

NACIÓ. Hi ha d'haver unanimitat en la forma substancial de la n. I, 240.

«Moltes nacions fan un regne» (Eiximenis). I, 547.

La seva substància no pot tocar-la la mà de l'home: no ha de decidir el vot —això seria matar el regionalisme, car podria decidir el sistema centralista. Volen tocar-la el parlamentarisme i el socialisme cosmopolita. II, 12s.

Les n. són immortals amb la fe, perquè la fe enforteix l'esperit, li dóna vida i resistència. IV, 578.

Waldeck-Rousseau i els seus deixebles han volgut que la unitat d'esperit de la n. substituís el principi unificador del cristianisme, o la consciència cristiana, que en realitat és la base de la civilització d'Europa. Però llur pretensió ha fet fallida. França n'ha resultat profundament dividida i ha llançat molts homes —també entre nosaltres— a cometre atemptats de caràcter social. L'únic vehicle d'unitat és la consciència cristiana. És molt superior al principi d'unitat nacional, perquè edifica la unitat de tots els homes en Crist. Jesús ha tombat totes les tanques que divideixen la humanitat. Apagada la consciència cristiana dels homes, la fam desenfrenada de molts fa que es llencin a devorar la societat. VI, 117s.

Vide SOLIDARITAT HUMANA.

NACIONALITAT. Hi ha correspondència entre els elements espirituals i els físics. Per això tenen importància, pel que fa a la determinació de la fesomia d'un poble, el clima, la raça i la geografia. I, 355s.

La n. (o poble) és forma principalment per la predestinació divina i l'educació (tradició). I, 356.

Vide REGIONALISME.

NACIONALITAT CATALANA. La n. c. renaixent d'avui coincideix a desvetllar-se al començament del romanticisme; però no és hereva d'ell, sinó de l'esperit romà. I, 386.

NADAL. Era freqüent a l'Edat Mitjana tractar el naixement de Crist com si hagués tingut lloc al país de l'es-

criptor. Eiximenis en parla com si Crist s'hagués encarnat a Catalunya. I, 560.

La festa de N. augmenta extraordinàriament la vida de família. Els seus membres senten més que cap altre dia els afectes i els lligams familiars. N. és un veritable mar de defensa de la família contra la vida mundana. N. porta l'home a casa, li treu el vertigen de les passions dissolvents i li augmenta els sentiments que fan immortals les nacions. IV, 84.

Per N. sembla que es renova el sentiment d'adoració a Crist i l'amor entre els homes, quan ressona altre cop «Glòria a Déu i pau als homes», i això àdhuc en les societats més relaxades. La gràcia de Crist continua produint la santedat que mai no faltarà a l'Església. V, 141s.

Per N. es renoven els sentiments d'adoració a Déu i de germanor entre els homes. I és perquè la gràcia de Jesucrist continua produint els seus efectes en l'Església. V, 142.

És la gran festa cristiana. Cada casa es converteix en un tron de Jesucrist. Jesús ve a totes les cases i a totes les ànimes. Vol omplir el món, hereu com és de l'univers per disposició del Pare. Que no es pugui dir de ningú de nosaltres que no l'hem acollit. Fórem pitjors que el bou i l'ase, que coneixen el seu amo. VII, 21s.

Inspira sentiments humanitaris de generositat i humilitat. Al qui dóna, Jesucrist encara li donarà més. Les pràctiques piadoses de N. augmenten la fe. N. ens obliga a practicar la caritat amb els necessitats. Siguem caritatius, posem llenya al foc de la caritat de Déu. VII, 23-25.

Els sentiments de tendresa atreuen els cors i commouen els esperits. Per això Nadal i la contemplació dels misteris de la infantesa de Jesús atreuen tant. És un influx de la gràcia que per N. es fa sentir d'una manera universal. Cal que els col·laboradors del ministeri pastoral el fomentin en ells mateixos i el facin sentir als altres fidels. Ningú no dóna el que no té. Per més que la transmissió de la gràcia no depengui de la dignitat del ministre, la influència personal del sacerdot és molt gran. Es tracta d'un influx, d'una superioritat moral, que ha de tenir tot sacerdot. Són molt variats els mitjans amb què es pot fomentar l'espiritualitat del N. VII, 88-90.

El temps de N. va de N. a la Mare de Déu de la Candelera. És el temps de més consol espiritual. Amb la felicitació de N. es desitja la pau del cor, la felicitat de la bona consciència, la fe sòlida i l'esperança certa que ens dugué el Salvador. El jou de la seva llei és suau, i el poden suportar infants i vells que amb prou feines poden caminar. No és una càrrega, sinó un auxili. La millor manera de celebrar el N. és estar net de pecat i rebre els sagraments. VII, 217-219.

La celebració del N. en temps de guerra ens fa adonar que Crist portà la pau als homes de bona voluntat. Ens fa adonar també que és l'hora de rebre Déu entre nosaltres. Crist vingué al món quan el pecat i el vici feia temps que regnaven a la terra. El món, en la prosperitat, no es recorda de Déu. Hi retorna quan cau en la desgràcia. Llavors s'adona que fora de Déu només hi ha destrucció i mort. Una societat sense Déu s'enruna. La humiliació ens fa aprendre els manaments. Davant l'horrible espectacle de la guerra, els homes obren els ulls, confessen Déu i l'adoren, fins i tot a les trinxeres. Pensen en l'eternitat.

Molts hi veuen també una expiació pública dels pecats dels pobles. No esperem nosaltres un flagell semblant per tornar a Déu. L'amor cristià en té prou per servir Déu amb l'amor que Crist ens ha mostrat unit-se al nostre llinatge. Ens ha de moure l'espectacle del Fill etern de Déu fet infant a la falda de la Mare. Déu ha volgut acostar-se a l'home en la forma més graciosa. Celebrem santament aquest N. dintre la família i assistint als actes que se celebrin a la parròquia. Preguem per la pau. VII, 466-471.

És la festa de l'adoració i de la pau. Crist fa que en la humanitat s'hagi adorat i obeït perfectament el Pare. D'aquí neix la pau per als qui s'adhereixen a aquesta adoració. VIII, 257-259.

És la festa més solemne i gloriosa, origen de totes les festes. IX, 439.

Cal adorar Crist en el seu naixement, perquè «el qui rebem amb alegria, no l'hàgim de témer com a jutge». IX, 443.

Vide REGIÓ, MARTIRI, PESSEBRE.

NAIXEMENT DE JESÚS. El meditem en el tercer misteri de goig del rosari. Tots els poders de la terra són instrument de l'omnipotècia de Déu. Per això Jesús neix a Betlem, com estava profetitzat. En aquest misteri veiem la pobresa i la humilitat de la Sagrada Família i la preferència que Déu té per als pobres i humils. Crist ens hi ensenya el camí de la veritable grandesa. III, 112-116.

NAPOLEÓ I. Considerava com un títol de glòria poder-se anomenar restaurador de la religió a França. II, 702.

Vide I, 515. II, 17, 103, 469. III, 720. IV, 654, 744. V, 358, 385ss. VI, 213, 238. IX, 93.

NATIVITAT DE MARIA. És l'aurora de la gràcia. V, 41.

NATURALESA. Una n. deformada impossibilita la gràcia. I, 633.

No queda destruïda, sinó confirmada, amb la introducció de l'element sobrenatural en l'home. II, 50s.

Produeix desigualtat social. II, 75.

Ella sola no pot restaurar la societat, ni engendrar la llibertat, la igualtat i la fraternitat. Cal tenir en compte el pecat original. II, 81.

L'amor a la n. és perenne. Repudiada, atreu novament i torna. II, 113.

La contemplació de la n. no alterada per la mà de l'home (boscos, muntanyes) delecta l'esperit amb goigs elevats. II, 177.

És la mestra de l'artista. Cal imitar-la per produir bellesa i fer sentir l'ideal que transcendeix la realitat visible i limitada. II, 286s.

És font de poesia i bellesa, com a obra de Déu, bellesa suprema. Ho és en els boscos, els paisatges i les manifestacions de la vida humana. II, 373s.

La n., segons Brunetière, no és bona, és immoral. Ho diu per condemnar l'art naturalista. II, 486.

Els maçons en fan una religió i un culte, amb què cauen en el panteisme i l'ateisme, no sols anticatòlics, sinó també anticristians. I, 89.

Tota la n. (plantes, animals, etc.) és obra de Déu i proclamen el seu amor al Creador. Només el blasfem és la veu discordant. V, 422s.

No es poden canviar les lleis de la n. material ni les de la n. moral i social. Si s'intenta fer-ho, la transformació no dura i s'origina destrucció, sofriment i mort. V, 517.

NATURALESA ESPIRITUAL. Les nostres facultats no poden exhaurir-la en llur exploració intel·lectiva, memorativa i volitiva. Per això no la podem conèixer del tot. I, 463s.

NATURALESA HUMANA. Descartes la parteix en dues. Fa brollar la certesa d'un pur psicologisme, no del testi-

moni dels sentits. En això no s'avé amb Sabunde (lul·lista), encara que aquest també posi el principi del coneixement d'un mateix com a base de la ciència. I, 490s.

NATURALESA SENSIBLE. No pot ser totalment coneguda per l'home. Els sentits corporals no abasten a percebre-ho tot, sinó tan sols una part molt limitada. Com més poderosos siguin la memòria, l'enteniment i la voluntat, més s'estendrà el nostre coneixement. I, 463.

NATURALISME. Abans de combatre'l en el món l'hem de combatre en nosaltres mateixos. És més un vici que un error, i no es pot vèncer únicament amb discussions tècniques. És essencialment pràctic. Només es contraresta amb oració i contemplació. I, 174-175.

El triomf sobre el n. no s'obté amb discursos i llibres d'apologètica, ni amb treballs de propaganda. Sovint els qui lluiten així contra el n. aquest els venç i els encomana el seu esperit. Són necessaris l'estudi i el raonament, i, sobretot, la contemplació divina i la possessió de l'esperit sobrenatural. I, 176.

Vol deixar al descobert allò que els nostres primers pares van haverse de tapar. II, 9.

Ha convertit l'estètica en fisiologia. Ha triomfat pel sensualisme regnant. I, al seu torn, l'escampa en el poble. II, 178.

És l'exageració de la materialitat humana. Els qui el segueixen fan com si, en lloc de cercar l'objecte, cerquessin la seva ombra. II, 260.

El n. maçònic i liberal consisteix a negar Déu i reconèixer la natura com a principi suprem. I, 83.

Hi ha el veritable n. cristià, ja que el cristianisme és la llei natural amb poca cosa més. Estaven en la veritat els qui abans de Crist seguien la llei natural, i avui són membres de l'Església els qui, no coneixent-la, observen plenament la llei natural i estimen Déu i hi confien. I, 100.

El n. liberal o maçònic no és el veritable n. Treu de la naturalesa humana l'element principal: l'esperit —la raó—, i santifica i fa norma d'obrar l'instint. Dóna com a cert que tot el que hi ha en l'home és bo. Així el fa déu d'ell mateix. El n., entès així, és l'epicureisme. Això fa impossible la societat. Aboleix el pecat i deïfica el vici. I, 101.

El de l'Església salva i dignifica la natura humana. Fa triomfar el dret sobre la força, aboleix l'esclavitud, eleva la dona, allibera el captiu i ajuda el desvalgut. I, 104.

Per tal de guarir del n. maçònic no són suficients els arguments, cal l'exercici de la castedat i del dejuni. I, 104s.

Ha destronat el règim monàrquic de l'home, en el qual la raó era reina: ara es veu subjecte al plebiscit dels sentits. Amb què han anat per terra la ciència i la llibertat de l'home. La ciència es diu positivisme i l'autoritat es diu força. III, 662.

NATURALISME ARTÍSTIC. Vide MATERIALISME ARTÍSTIC.

És indispensable a l'art; però no en sentit d'escola, sinó de conformitat amb la naturalesa. II, 231s.

És un error que ha fet fixar en les formes artístiques i ha contribuït a perfeccionar-les. II, 233s.

Arriba a produir bellesa i fruïció artística; però no arriba a satisfer com cal, perquè la veritat en què es fonamenta és incompleta (matèria). Li manca l'esperit. D'aquí neixen, per pruïja de plena satisfacció, les desviacions i extravagàncies del simbolisme. II, 244.

NATURALITAT. Vide SIMPLICITAT.

NAUFRAGI. No és lícit d'apoderar-se dels béns que romanen d'un n. al

mar o a la platja, per dret senyorial. I, 396.

NECESSITAT. En cas d'extrema necessitat, el pobre pot apoderar-se dels béns necessaris per viure. II, 522.

NEGACIÓ. Vide CONTRADICCIÓ.

NEOCLASSICISME. Confongué l'esperit de l'art amb la forma externa, en la qual volgué fer consistir la bellesa. Negà totes les altres formes possibles. II, 449.

NEOESCOLASTICISME. Xavier Llorens i Barba s'hi inclinà, contra el que assegura Menéndez i Pelayo. Bé que preferí l'observació interna per arribar a la veritat i a Déu, donà la importància deguda als principis lògics i metafísics. Es valia del formulisme escolàstic. Aconsellava la lectura d'Aristòtil amb preferència a Plató. Explicava l'argument de la finalitat dels éssers, que prova una suprema Intel·ligència ordenadora. Dient que l'Absolut és fora del domini de la realitat comprensible, significava que, de Déu, no en podem espècies impreses, cosa, en darrera anàlisi, accidental a l'escolàstica. No s'inclinà gens al fideisme, ni volia ser tingut per heretge o dissident de la «Perennis Philosophia». Admirava sant Tomàs i era ple d'esperit català. I, 368 i n.

La resurrecció d'un esperit ja dissipat demana l'existència d'un deixeble semblant al mestre. Lleó XIII és el sant Tomàs del temps modern. III, 656.

Se sintetitza en aquests dos principis: la raó defensada per la fe i la llibertat defensada per l'autoritat. III, 656s.

Defensa la raó. Fa immortal la filosofia grega. Lleó XIII ha hagut de predicar la cultura i encoratjar a l'estudi en tots els ordres. El món no se n'ofèn, perquè la filosofia i la ciència separades de la fe ja han fracassat. Es tracta de conservar la religió i la cultura d'Europa com en els primers temps de l'Edat Mitjana: la reproducció de l'obra de l'Angèlic. III, 659.

La informació de la ciència per l'esperit catòlic, la restauració de la filosofia harmonitzadora del natural i el sobrenatural, realitzada després per Lleó XIII, fou pronosticada per Milà i Fontanals. III, 635.

Lleó XIII propugnant l'estudi de la «Summa» farà que cessi el divorci entre l'element humà i el diví en l'ordre intel·lectual. La teologia no serà una especialitat, sinó que donarà fonament a tota la cultura, com en temps de sant Tomàs, gran unificador de la ciència. La unió d'aquesta amb la teologia salvarà la civilització, tal com la unió del Verb amb la naturalesa humana salvà els homes. IV, 12.

Vide TOMISME.

NEOKANTISME. Vide PESSIMISME ARTÍSTIC.

NEÒFIT. El zel poc il·lustrat del n. l'inhabilita per a l'apostolat i el lloc de capdavanter. Sovint cau en la intemperància violenta. I, 139.

NEREU. III, 436.

NERÓ. II, 466.

NESTORIANISME. Vide CONCILI D'EFES.

NEWMAN. Escriptor anglès molt cèlebre. De religió anglicana, fou enemic per temps del catolicisme, encara que amb certa dignitat. Més tard es convertí i fou rector de la Universitat catòlica de Dublín i cardenal. Estudià profundament la tradició i la història dels primers segles cristians i es convencé, finalment, de la veritat de l'Església. Fou teòleg, poeta i filòsof eminent. El mogué a donar el pas decisiu al catolicisme la consideració de les veritats eternes: «El temps és curt, l'eternitat és llarga». V, 52ss.

Confessa que un sacerdot catòlic, que mai no va intentar convertir-lo,

influí molt en la seva conversió al catolicisme, bo i deixant que la gràcia obrés per ella mateixa. IX, 328.
Vide II, 591. III, 307ss, 344s. V, 52ss, 64, 358. VI, 420. IX, 41, 150.
NEWTON. III, 466.
NICOLAU. Un dels primers diaques. Apostatà. IX, 336, 375, 382, 453.
NIEBUHR. III, 498.
NIEREMBERG. III, 603.
NIETZSCHE. II, 335s, 355, 432s, 466s.
NIGROMÀNCIA. No era la n. allò que guiava els alquimistes catalans (Peratallada, Llull, Eiximenis), sinó l'esperit d'observació científica. I, 536.
NIHILISME. El n. és el resultat lògic dels principis liberals de la maçoneria. L'home essent superior a tot, tota llei essent inferior a l'home i considerada la llibertat com el bé màxim, resulta convenient de dissoldre la societat i entrar de ple en l'universalisme més salvatge. I, 110s.
El nihilista sent l'atracció de l'abisme contrari a Déu —infinit de negació. Es deixa vèncer per la passió i s'hi llança. És necessàriament enemic del catolicisme i ha de cercar necessàriament la seva destrucció per tots els mitjans. Al mateix temps li és a prop, com l'ombra és a prop de la llum. Com la llum i l'ombra, n. i catolicisme són inconciliables. IV, 735s.
És la indiferència entre el bé i el mal, el sí i el no, la veritat i la mentida. El nihilista no és res, no vol res, no afirma res. El seu ideal és el no-res, la destrucció: està en la línia dels qui creuen que l'última etapa de la civilització és la destrucció del llinatge humà. V, 498.
Vide ANARQUISME, CIÈNCIA, PECAT, DÉU.
NIHILISME ARTÍSTIC. Vol portar a l'Infinit; però, com que no dóna a l'home cap puntal ni li proporciona l'esperit de l'altura, porta al rodament de cap, a l'estimbada i al suïcidi. II, 279s.
NÍNIVE. Fou castigada a ensenyar les seves pròpies vergonyes. Torras i Bages aplica el text profètic a la caiguda de França en la impietat anticlerical. II, 39.
NIT DE NADAL I DE SANT JOAN. Es creia que al punt de la mitjanit d'aquestes festes floreix el poliol per sec que sigui. Eiximenis ho admet com a cosa certa. I, 544.
NOBLE, CLARA. VI, 69.
NOBLESA. Els nobles catalans que s'avergonyeixen de parlar en català ja no poden ser els prohoms de la terra. I, 266.
Els nobles no eren admesos en el govern de Catalunya ni en el Comú de Barcelona. La millor n. és la virtut pròpia, no la dels passats (Fontanella). I, 678s.
Hom parla d'una n. republicana a França, ço que demostra un instint natural a tenir llinatge. II, 68 n.
La seva jerarquia no es basava en la naturalesa. II, 75.
No consisteix en la pompa i el luxe, sinó en la preeminància donada pel fet de ser principi de vida comuna en un país i d'exercir una funció benèfica dintre la societat. V, 16s.
Vide ARISTOCRÀCIA.
NOBLESA FEUDAL. Vide ARISTOCRÀCIA FEUDAL.
NOCES DE CANÀ. Crist hi començà la vida pública i hi va fer el primer miracle. Maria intercedí pels esposos. Simbolisme de l'episodi evangèlic. IX, 316s.
NOÈTICA. Per a Xavier Llorens, és la facultat de l'home que percep immediatament el contingut dels primers principis i en té certesa absoluta. III, 563.
NOIES. Vide JOVENTUT, DONA.
NOMADISME. Vide EMIGRACIÓ.

NOM DE DÉU. Mereix tota reverència. El lloen eternament els àngels i els benaurats del cel, fins els no creients admiren la poesia de David que el lloa en els salms. És llum que orienta quan el pronunciem en les dificultats i perills. Fora d'ell tot és tenebra. S'invoca en la benedicció pastoral. El pronunciem i l'invoquem al principi i al final del dia fent el senyal de la creu, fins l'invoquen els governants dels països protestants. Déu és el sol que dóna llum i vida a la humanitat. V, 428-429.

L'home ha de glorificar i santificar el N. de D. Totes les criatures donen glòria a Déu. L'home ha de fer-ho voluntàriament. No pot fer-ho com cal. Per això, en la primera petició del parenostre, expressa el desig de la santificació del N. de D. En aquesta glorificació no fem més que col·laborar a l'acció de la gràcia. III, 54-57.

NOMS. És ridícul posar n. castellans a persones que viuen i moren a Catalunya. I, 298.

Hi ha una idolatria dels n. (llibertat, igualtat, fraternitat). Per a alguns, el regionalisme també és un n. II, 45.

Els n. que es donen als nois i noies catalans demostren que som un poble decadent: Pepito, Juanito, etc. II, 114s.

NOMS DE MARIA. Hort, Font, Salut dels malalts. Maria, regada per la gràcia, és fèrtil en virtuts; és font d'alegria i de gràcies per a la humanitat; també ha aconseguit de Déu la salut per a molts malalts. VIII, 441s.

NOSTÀLGIA DELS CATÒLICS. Vide CATÒLICS.

NOTTE, GRAU DE LA. II, 263.

NOU TESTAMENT. Vide SALVACIÓ DE L'ÀNIMA.

«NOVA PLANTA». El decret de N. P. de Felip V enamorà el cerverí Dou, tot i que estimava molt Catalunya. El motiu era perquè suprimí molts abusos de la nostra legislació que venien de l'època medieval. I, 706s.

NOVELLA. És inconvenient i nociu per a la vida espiritual, lliurar-se a la lectura de n., com es veu en l'autobiografia de santa Teresa de Jesús. VII, 389.

Vide LITERATURA.

NOVETAT. L'amor a la n. és prova de potència imaginativa. Dominà en el Renaixement. I, 518.

L'home té afany de n. Fer i desfer és la història humana, per tal com res no hi ha d'absolutament nou. Sovint es prefereix la n. a l'excel·lència de les coses. Els pobles vells, per aquest afany, abandonen allò que els és propi, es refinen i viuen de convencionalismes. IV, 74.

NOVETAT ARTÍSTICA. Els modernistes en l'art (Clarín) han donat la impressió d'haver-se descobert recentment nous continents artístics, quan, en realitat, tot és molt vell. II, 293 n.

NOVISSIMS. El fi de l'home és unir-se a Déu, viure en Déu. En el món, ple de pecat, hi ha molts impediments per a arribar-hi. Per això cal la destrucció del món present, la fi del món. Però és una destrucció que el purificarà, una mort regeneradora. A la destrucció del món s'hi afegeix el judici de Déu. L'Església ens excita el record dels n., perquè sap que així ens aparta del pecat. Implora la misericòrdia del Jutge etern. VIII, 174s.

La consideració dels n. serveix per a evitar el pecat. VIII, 273.

El purgatori i l'infern tenen en el cel la seva raó de ser. Cel i infern seran l'única situació definitiva de la humanitat. VIII, 274.

NÚÑEZ DE ARCE. II, 389.

OBEDIÈNCIA. Els súbdits sols han d'obeir en les coses justes i raonables (Eiximenis). I, 574.

Les tendències contra l'o. a les autoritats, entre nosaltres han estat degudes més aviat a frivolitat d'esperit que no pas a malícia. III, 688.

El cristianisme imposa la submissió a l'autoritat pública constituïda. Sant Josep és exemple d'aquesta o., en complir el deure d'anar-se a empadronar a Betlem. IV, 343.

Jesús, autoritat suprema, ens dóna un gran exemple d'o. subjectant-se a sant Josep durant la seva joventut, obeint tota la vida i morint per o. al decret del Pare Etern i la sentència injusta de Pilat. És absurd, doncs, parlar i discutir dels mèrits personals del qui exerceix l'autoritat. IV, 367s.

És un deure fonamental de l'home obeir l'autoritat, encara que doni ordres molestes, i encara que sigui indigna. Sovint Déu permet autoritats indignes per càstig dels pecats dels homes. IV, 382.

L'o. és la humilitat, i la humilitat és el fonament de tot l'edifici espiritual de la Ciutat de Déu. Crist fundà la vida humana en l'o. Ell mateix Anyell immaculat i sacrificat, s'humilià i subjectà, i no vol que els seus ministres facin ostentació de domini, ans vol que siguin servents dels súbdits. Els darrers d'aquest món seran els primers en el cel. Amb la fe vencem el món subjectant-nos a Déu i obtenint la veritable llibertat. IV, 457.

És la virtut més malmenada en la civilització moderna, en la qual domina l'esperit de rebel·lió. Però sense els valors correlatius de l'obediència i l'autoritat la civilització no pot subsistir. VI, 249.

És difícil i necessària l'o. a la voluntat de Déu i a l'autoritat. La conformitat és bona i la desesperació dolenta. IX, 99.

La Regla de sant Benet vol una o. perfecta a l'abat i fins als germans. Mata el propi «jo». Qui l'ha observada puntualment tota la vida pot ser canonitzat. Una mortificació que no trenca cap os: segueix el gust dels altres i no el teu. Hi ha qui suporta el mal caràcter d'un altre per pescar una herència. Amb més motiu hem de fer-ho per guanyar el cel. IX, 371s.

És fonamental en la vida monàstica i fins en tota vida cristiana: l'heretgia, l'apostasia i la condemnació eterna vénen de la desobediència. Dóna la pau. IX, 444.

Vide OBSERVANÇA.

OBERBEC. III, 620ss.

OBJECTES LITÚRGICS. Vide TEMPLE.

OBRERS. Són molts avui els qui parlen de la dignitat de l'obrer i diuen que treballen per ell. Però, si són o., procuren fugir d'aquest estat i, si no ho són, s'avergonyeixen de tractar amb o. IV, 337.

Déu ha honrat de debò la persona de l'o. Escollí per pare aquí a la terra un senzill treballador. Es féu pobre. Els deixebles de Crist més il·lustres són els qui, essent rics, es fan pobres i treballadors i serveixen els desvalguts, els necessitats i els ignorants. IV, 337s.

El treball a la fàbrica i amb les màquines disminueix les facultats humanes, al revés del treball agrícola, fet en contacte amb la natura. Per això els industrials han de tenir molt en compte la seva obligació de preocupar-se del benestar espiritual dels o. a més del material. IV, 669s.

Tot el que sigui ajudar a millorar de condició és complir el manament de Jesús: «El que fareu per un dels pobres, m'ho feu a mi». IV, 704.

Pot aspirar a la formació d'un pa-

trimoni, a l'adquisició d'una propietat per assegurar el pa dels fills. S'obté amb sacrifici. Si algú es veu impossibilitat d'aconseguir-ho, que recordi la doctrina de l'Evangeli sobre els pobres. V, 30s.

Cal ajudar l'o. sense perjudicar les altres classes, dins els límits de la justícia. Cal moderar el desequilibri de la riquesa en mans de pocs i afavorir la petita propietat i la petita indústria. V, 136.

Un grup d'o. cristians és més eficaç per a edificar el cristianisme que la paraula dels homes. Aquesta sols és bona per a destruir l'error i la calúmnia. V, 139.

Han de respectar els amos. El principi de jerarquia regeix en tots els ordres de la vida: familiar, polític, militar, agrícola, industrial i fins angèlic. Es pot pertorbar momentàniament l'ordre natural, però tard o d'hora torna a sortir. V, 28ss.

L'Església reconeix i ensenya que l'o. pot defensar els seus drets enfront de l'amo i pot treballar per millorar de situació, mentre no falti a la justícia. V, 206.

L'Església admet les millores de l'o., encara que siguin promogudes per socialistes, com ha admès una troballa filosòfica o artística, encara que vingui de pagans o incrèduls. També rebutja la injustícia o l'error, encara que vingui dels catòlics. V, 206.

La classe obrera és la predilecta de Jesús. Torras i Bages proposa al «Patronat Obrer de Nostra Senyora de Montserrat», de Manresa, la creació d'una cuina econòmica. VII, 210s.

La situació dels o. empitjora ràpidament quan la societat oblida que Déu és Pare de tots. VII, 286.

Els o. tenen moltes dificultats per a educar els seus fills, fins quan són piadosos. Per això cal defensar l'ensenyament religiós en les escoles públiques. II, 630.

Per manca d'esperit cristià en la regulació dels problemes del treball, veiem la família obrera en estat de descomposició: el marit sense feina, dedicat als treballs de la llar, la dona i els fills en edat escolar a les fàbriques. Cal que predomini en l'opinió pública el concepte humà i cristià de la vida perquè es restableixi el veritable ordre social. La indústria no ha de preocupar-se únicament de la producció. Ha de prevaler un sentit patriarcal, una solidaritat familiar entre els diversos membres que contribueixen a la fabricació. Les relacions humanes no són purament materials i econòmiques, ni els homes són màquines. En una societat materialista l'o. sempre és esclau, tant si l'Estat és socialista com si és capitalista. III, 276-279.

Vide FE, FÀBRICA, POBRES, AMOR.

OBRES BONES. Les o. b. són la llum amb què el cristià il·lumina el món i el porta a Jesucrist. Com més sant és un cristià, més reflecteix aquesta llum espiritual del Crist. La justícia de l'home és la resplendor de la llum divina. Per fer o. b. cal simplicitat d'esperit: bona intenció i voluntat recta. Les males obres són tenebra. IV, 505s.

Són necessàries per a la salvació. Déu no dóna la glòria a ningú si no la mereix. V, 375.

OBSCENITAT. Vide RAÓ, INTEL·LECTUALS, BLASFÈMIA.

OBSERVACIÓ. No és la ciència. Sols li dóna materials. I, 628.

OBSERVACIÓ CIENTÍFICA. No fa mal a la veritat. I, 712s.

OBSERVACIÓ PSICOLÒGICA. El camp propi de l'o. interna és el propi esperit de cadascú. II, 220.

Vide FILOSOFIA DE XAVIER LLORENS.

OBSERVANÇA. Fa que el religiós se san-

tifiqui amb l'obediència a la seva Regla. Conserva en la rectitud les nostres accions. IX, 364s.

L'o. de la Regla religiosa no ha de postposar-se a les devocions particulars. El religiós no s'ha d'enamorar de les particularitats d'altres religions. Al convent on no hi o. hi ha dissolució. IX, 465.

OBSESSIÓ. Tenir sempre fixa una idea determinada, una preocupació única, porta a distreure's i a no poder ocupar-se de res més. Fa perdre la llibertat. III, 716s.

OCCIDENT. Vide HERETGIA.

OCEANIA. I, 318.

OCHINO. IX, 321, 336.

OCIOSITAT. Vide TREBALL.

O'CONNELL. I, 712. II, 110. IV, 659.

ODA D'ARIBAU. Inclou l'esperit català, i no és romàntica, sinó romana, a desgrat d'haver estat escrita en plena febre romàntica. És el símbol de la Renaixença. Demostra que a Catalunya persevera el seny nacional. I, 386.

És de caràcter romà, horacià. No és una poesia romàntica. Desvetllà Catalunya, de caràcter romà. II, 114.

ODI. El jutge, ni que sigui segons justícia, peca si dicta la sentència amb o. (sant Ramon de Penyafort). I, 396.

S'hi arriba per l'enveja. Quan l'envejós no aconsegueix rebaixar els mèrits del proïsme o perjudicar-lo. L'o. és l'estació final de l'enveja. L'enveja és oposada a l'amor, i l'o. és el punt culminant del distanciament i l'oposició. II, 561, 603, 608.

Déu estima l'home, encara que l'ofengui greument i es faci mereixedor de l'infern. L'home, en canvi, per una fotesa odia el seu proïsme. Per un no-res s'encenen guerres i odis. Els homes es danyen i es guarden d'ells mateixos, més que de les bèsties. Jesús ens avergonyeix perdonant els seus botxins. IV, 224.

L'o. i l'enemistat d'home a home són sempre accidentals i passatgers, car provenen de circumstàncies accidentals i passatgeres: males intel·ligències, conflictes de passions. No són com l'o. que ens té el diable, que surt de la seva pròpia naturalesa pervertida. IV, 512.

És el complement últim de l'enveja, com veiem en la passió de Crist. VIII, 95.

Vide ENVEJA.

ODI A DÉU. Pot néixer de la peresa espiritual. Déu imposa l'esforç de dirigir-nos a ell. II, 589, 613.

ODILÓ. III, 528.

ODÒ. III, 22.

OFÈLIA. II, 350, 445, 483.

OFERTORI. En l'o. de la missa, el sacerdot ofereix el pa i el vi. Poc després el mateix Crist s'oferirà a l'etern Pare. Ens ve bé de poder oferir aquesta víctima pels nostres pecats. Alhora hem d'oferir els sentiments del nostre cor, perquè mai més no el fem servir per a ofendre Déu. IV, 279.

OFICI DIVÍ. És un culte obligatori, de molt valor pels elements que el formen. Es fa en representació de l'Església. És més meritori quan no s'entén el llatí. Té valor de lloança, d'expiació, de propiciació i d'acció de gràcies. El rés coral, de vegades, presenta defectes que cal evitar. IX, 203s.

Uneix a l'oració de l'Església. S'ha de resar amb atenció i devoció. IX, 464.

OFICIS. És altament formatiu i cristià fer entrar el gust per la bellesa artística en l'exercici dels o. manuals. Així es treu el materialisme de la vida, es fa que l'obrer no sigui una màquina i que no es doni primacia a la comoditat corporal. III, 625s.

Cadascú ha de fer el seu principalment. No ha de dedicar-se amb massa absorció a d'altres coses. IV, 634s.

OLEGUER (S.). II, 467.
OLIBA, abat. I, 363, 364. II 346, 467. III, 591. VIII, 443. IX, 111, 137.
OLIGARQUIA. És una aristocràcia borda que es dedica a governar com a «modus vivendi», sense tenir cap representació en la vida del país. I, 323.
OLIVARES, COMTE DUC. II, 128.
OLIVER, FRANCESC D'. IV, 64.
OLLER, NARCÍS. II, 31s.
OLLERS. I, 311.
OLOARTE. III, 437.
OMEJADES, califes. II, 31.
ÒPERA. Wagner la féu transcendent. Abans era un art fragmentari. II, 477.
OPULÈNCIA. Vide RIQUESA.
ORACIÓ. És imprescindible per al sacerdot i l'ha de practicar tota la vida, tal com l'Església ho té establert. No necessita jurisdicció especial com per confessar o celebrar. L'o. és necessària en totes les situacions de l'Església. I, 176.
En el sacerdot, l'o. ha d'anar acompanyada de l'estudi. Aquest fa que les veritats de la fe no restin en estat d'inventari estèril. L'o. desvetlla les ganes de saber. La ciència les satisfà. Així creixen el coneixement i la vida de la fe, i aquesta respon als nous problemes i a les noves situacions que es presenten amb el pas del temps; no resta encallada en estat arcaic ni divorciada de la humanitat present. I, 178.
És del mateix gènere que la poesia, si n'abstraiem l'influx sobrenatural. I, 266.
Dir les o. en llengua estranya és prova de descastament, d'haver sofert una nova generació espiritual. I, 268s.
El català que resa ho fa en català, encara que empri paraules castellanes: els pensaments i els afectes més íntims li surten en català. Així, el castellà sols serveix per a posar-li obstacles. I, 267s.
A l'hora de la mort, els esperits es desvetllen sentint la llengua pròpia. I, 269.
És ridícul resar el rosari a l'Església en castellà entre catalans. I, 270.
Té el poder pràctic de fer davallar l'Esperit Sant. II, 109s.
O. o contemplació. És la substància de la vida cristiana. Per ella se'ns dóna —com per la inspiració— la veritat. II, 473.
Dóna la clau de la contemplació de l'alta veritat de Déu, destí de l'home. N'és l'exercici assequible a tota mena de gent. II, 590.
És la manifestació més alta de la vida sobrenatural: la respiració de l'ànima. Qui vol viure ha de respirar. IX, 172.
La practiquen à llur manera alguns racionalistes, sobretot Renan. En aquest es tracta d'un pur exercici literari, sense base racional ni científica: una manera fàcil d'acontentar la seva vel·leïtat religiosa. Un veritable «cataplasma de flors retòriques». Reprodueix el que diria un sacerdot grec del paganisme. Sols li manca un petit detall: la sinceritat. És una o. que satisfà l'esperit tant com podria satisfer-lo una bona comèdia. II, 33s.
L'home sent necessitat de dirigir-se a Déu. Fa dinou segles que la satisfà amb el parenostre, ensenyat per Jesucrist. II, 34s.
Per guarir els mals de la societat, no n'hi ha prou que aquesta els vegi i desitgi el remei. El món estima el Papa i admira la seva doctrina, però no té forces per seguir-lo. Cal l'o. que fa baixar la gràcia del cel. Quan preguin els individus, les famílies i els pobles, vindrà la pau i la fraternitat universal. III, 667s.
En l'o. l'home es fa íntim de Déu

i s'hi comunica. Déu l'il·lumina i li fa conèixer els seus secrets. IV, 146s.

Llevat de la pregària litúrgica, tothom prega amb més devoció en la llengua materna, com qui parla a un familiar o amic, que no pas en el llenguatge oficial. L'o. segons la sagrada Escriptura ha de ser senzilla i fervorosa, amb caràcter d'intimitat, i això s'aconsegueix més fàcilment si es prega en la llengua pròpia. IV, 165.

És una conversa del cristià amb Déu. Amb ella aconsegueix la seva amistat i gràcia. Ningú no pot salvar-se sense o. És com l'aliment per al cos, que manté la vida. Per això Crist la recomana tant, ja que vingué a donar la vida als homes. Si demanem a Déu el que ens convé —principalment, les virtuts i la gràcia—, i ho demanem com cal, serem sempre escoltats. L'o. és una medicina que guareix els mals del nostre esperit: desesperació, feblesa, ceguesa. IV, 202.

L'home té l'obligació de pregar imposada per Déu en l'Antic Testament i en l'Evangeli. L'o. santifica l'esperit. Amb ella, Déu dóna força per regir el cos i alhora allunya de la supèrbia. IV, 386s.

La substància de l'o. és elevar l'enteniment i el cor a Déu. IV. 387.

Ès la vida de l'ànima. Qui té més d'aquesta vida (santedat) és perquè té més o. Els sants viuen en contínua o.: en la presència de Déu i en el seu amor. Així és també en el cel. III, 754.

Ès un remei i una expiació contra l'esclavitud del pecat individual. I també contra el pecat públic, concretament contra la incredulitat, la distracció mundana i la sensualitat del temps modern. IV, 513s.

L'home sempre ha de fer o. Demana el qui necessita, i l'home és un ésser perpètuament necessitat. IV, 518.

En l'o. l'home es comunica amb Déu: rep d'ell unes insinuacions que l'omplen de llum, li assenyalen el camí de la vida i desfan les enganyoses fantasies mundanes. S'hi troba saviesa —car hom tracta amb la veritat donant-li culte— i consol. Amb l'o., hom rep temor i amor de Déu: no sols el principi de la saviesa, sinó tots els dons de l'Esperit Sant. L'o. és un immens desig de Déu, una aspiració amb què l'atraiem —tal com atraiem l'aire amb l'aspiració física. L'o. mitiga el foc de la concupiscència que la mundanitat i els passatemps encenen. Per això Crist, volent destruir el pecat, predica l'o. Per això l'Església ha assenyalat un temps especialment destinat a l'o.: la Quaresma. IV, 520.

Ha de desenrotllar-se en un terreny preparat. L'o. del qui no mira de subjectar les seves passions i ordenar les seves concupiscències sempre serà raquítica i lleugera. No serà, per a ell, una arma capaç de vèncer la malícia diabòlica i mundana. IV, 523s.

L'o. en totes les seves fases: confessió de culpes, lloança a Déu, petició d'auxili, etc., troba la seva forma més plena i intensa quan s'expressa per mitjà de la poesia i la música. Recordi's l'exemple de David. IV, 625s.

Ès com el vapor que puja de la terra i hi torna en forma de pluja benèfica. L'o. torna al cor del suplicant en forma de gràcies divines. L'o. d'un cor amic de Déu obté infal·liblement la gràcia necessària per a complir la llei de salvació. IV, 653.

Com el vapor que puja de la terra hi torna a caure en forma de pluja benèfica, així també l'o. que surt del cor de l'home hi torna en for-

ma de gràcies que l'ajuden a fer el camí de la vida. L'o. per obtenir el compliment de la llei divina és infal·lible quan surt d'un cor amic de Déu. IV, 653.

Oferir la nostra o. amb un cor impur, estant en pecat, és presentar un regal amb una vaixella immunda. V, 95.

En les grans tribulacions de la vida, quan l'o. sembla només un seguit de paraules maquinals dites per força, és quan Déu ens escolta més, si perseverem com Crist a Getsemaní. Però l'o. sempre cal fer-la en unió amb la voluntat divina. Així l'abatiment i el terror es transformen en fortalesa i serenitat. VI, 224.

L'o. humil i constant fa possible la grandesa i l'heroisme dels sants. VI, 225.

És l'únic camí per acostar-nos a Déu. El sacerdot ha de fomentar l'esperit d'o., sense la qual no és sòlida cap obra de cristianització. Per això és tan recomanable el rés del rosari. VII, 179s.

L'o. és necessària per a la vida cristiana. El poble ha de pregar, i per això ha de veure que els sacerdots preguen. El sacerdot ha de pregar amb el poble i pel poble. Hi ha homes seglars al bisbat de Vic que practiquen la meditació diària: senyal que els sacerdots la fan i l'ensenyen. També són recomanables la lectura espiritual, el rosari, el trisagi i altres pràctiques de pietat. VII, 408-410.

La incredulitat i els mals costums es vencen més amb l'o. que no pas amb l'apologètica i la predicació, tot i que aquestes també són necessàries. VII, 184.

Jesucrist és mestre d'o., sobretot amb el parenostre. Si no aconseguim el que demanem, és que demanem malalment. Els sants de l'AT i els salms ens ofereixen també exemples i models d'o. L'o. és la primera obligació del cristià racional, i sense o. no és possible de ser cristià. L'home no es basta a si mateix: necessita l'auxili de Déu misericordiós. VIII, 74-76.

Cal reflexionar i fer o. Cal recollir-se: el rector a l'església, el religiós a la cel·la, el pare i la mare de família a la llar. No solament de pa viu l'home. VIII, 110s.

Jesucrist és mestre d'o. amb paraules i exemples. Predicava de dies i pregava a la nit. Els primers cristians l'imitaven. Les primeres representacions que en tenim els presenten amb les mans alçades. L'o. és l'arma del cristià que li permet de conservar la gràcia. La conversió del pecador és l'obra més gran que es pot fer en aquest món, i només s'aconsegueix amb l'o. L'o. demana senzillesa d'esperit i, sobretot, fe. L'o. ens perfecciona i ens educa. Els grans savis cristians han après més de l'o. que dels llibres. L'o. perfecciona l'individu i la família. VIII, 159-163.

Eleva el cor a Déu. Pot ser mental i vocal, d'acció de gràcies, de petició, etc. Ens és necessària per la nostra insuficiència. L'hem de fer amb Jesucrist, separats del món o amb recolliment interior. Ens fa sentir la veu de Déu. Hi hem d'evitar la vanitat de les coses espirituals. VIII, 283s.

Fomenta la vida espiritual. Exercita les virtuts teologals. No és possible ser cristià sense fer o. VIII, 376.

Tothom prega quan es troba amb dificultats o necessitats, però no sempre prega bé, i no prega quan se sent satisfet, prova del radical desagraïment del cor humà. Crist, amb la doctrina i l'exemple, ens ensenya a pregar sense defallir. L'Església prega contínuament (l'o. mo-

nàstica). Qui no prega no se salvarà. VIII, 385-387.

És necessària per aconseguir els dons de Déu. També és un tribut que hem de pagar-li, com el masover paga a l'amo una part dels fruits de la terra. Ens dóna força contra les temptacions, ens eleva l'esperit a Déu i ens consola en les adversitats. Maria és mestra d'oració. Ensenyà el rosari a sant Domènec. VIII, 429-430.

Cal fer o. per l'Església i el Papa. El dia del Juici veurem que les grans victòries de l'Església s'han aconseguit per l'o. de persones molt humils. IX, 58.

És el fonament de la vida cristiana. Sense o. no hi ha fe. No es pot deixar mai, com es poden deixar certs deures en certes circumstàncies. És fàcil, si s'és humil. Alguns no obtenen el que demanen perquè demanen felicitats humanes. Peca el qui passa molt de temps sense pregar. Obliga més en perill de mort i de pecar. IX, 75s.

És necessària per a aconseguir la fe. Resa i creuràs. III, 12s.

És l'aliment de la fe. Si l'o. falta, la fe mor. III 101.

L'home està perdut, arriba al fons de la desgràcia, quan es fa incapaç de pregar o no sap pregar. Aquest és el mal d'avui. Per això augmenten els suïcidis i la desesperació. Al principi de l'Església, el que distingia el cristià del pagà era que l'un sabia pregar i l'altre no. III, 171.

Tothom té necessitat de l'o. També els qui es dediquen a l'estudi. Si el pagès cristià ofereix a Déu una part dels fruits de la terra, l'intel·lectual ha d'oferir-li una part dels seus pensaments i afectes. IV, 303s.

Vide PROVIDÈNCIA, TREBALL, COR DE JESÚS, LITÚRGIA, PARES, LLENGUA CATALANA, PENITÈNCIA, QUARESMA, VIA CRUCIS, SATISFACCIÓ, FE, ROSARI, SOCIETAT, PARENOSTRE.

ORACIÓ MENTAL. Ll. Vives li dóna molta importància —potser excessiva. I, 636.

Santa Teresa aconsella un quart d'hora de meditació diària. És una pràctica que dóna solidesa a la vida espiritual. Equilibra l'esperit, perfecciona les bones condicions de la persona, li corregeix els defectes i fins fa que el seu tracte sigui agradable als altres. Qui és fidel a aquesta pràctica no perdrà la vida de la gràcia. VII, 390s.

ORATÒRIA. Si ha de ser eficaç, ha d'identificar-se forçosament amb el poble al qual va dirigida. És obra «per a avui», per obtenir determinades coses d'una determinada gent en un temps determinat. Per això la bona o. és la manifestació més fidel de l'esperit del poble. I, 497.

Florí esplèndidament en temps cristians l'o. grega. Sant Basili i sant Joan Crisòstom la van fer arribar molt amunt en combatre la maldat encarnada en el poder. II, 379.

ORDES MILITARS. R. Llull volia unificar-los per tal d'intentar la conquesta dels Llocs Sants, en cas que els infidels no es convertissin. Aquesta unificació a influx del beat, àdhuc fou intentada per Climent V. I, 420, 423.

ORDES RELIGIOSOS. Els antics s'agrupen i es formen amb el model de sant Benet. Els moderns, segons el model de sant Ignasi: jesuïtes, passionistes, redemptoristes, etc. I, 52s.

Els antics continuen avui, no passen de moda i responen a necessitats reals. És fals que tendeixin a desfer-se o a transformar-se. I, 54.

Els moderns han sortit del Cor de Crist. N'escampen la devoció adequada al nostre temps. En una època de passions de feblesa, més que

no pas de fúria, es dediquen, sobretot, als febles en sentit material i moral. S'adapten a totes les situacions. Si abans hi hagué religiosos guerrers i pagesos, avui n'hi ha de periodistes, industrials i científics. I, 53s.

Tots es distingeixen per l'exercici de la caritat. Són fruits del Cor de Crist, manifestacions teòriques i pràctiques de l'amor de Déu en bé de tota mena de gent necessitada. I, 56.

Formen el poble cristià per excel·lència: professen i practiquen els consells evangèlics. VIII, 447.

Són necessaris per al sosteniment de la vida religiosa dels pobles i per a l'educació cristiana de la joventut. IX, 134-137.

Tots, fins els més antics, són útils avui. Però quan canvien les formes socials i les situacions històriques, en surten de nous per atendre les noves necessitats. Els més moderns s'inspiren en la caritat —en l'amor del Cor de Jesús— d'una manera eminent. I, 53-57.

Els atacs contra les Congregacions i els Ordes religiosos sovint volen fer distinció entre els O. r. i l'Església. Però l'Església és una amb varietat de membres, i tot el que hi té vida li és necessari. Si alguns d'aquests O. r. amb el temps resulten innacessaris, per ells mateixos arriben a extingir-se. L'associació per motius d'apostolat i de culte és un dret natural. La societat faria una injustícia si prohibia les associacions de caràcter religiós. És una llibertat elemental seguir la vocació religiosa i entrar en un Institut religiós. Es tracta d'un dret humà, anterior i superior a tota normativa jurídica. Els O. r. apleguen gent de tota procedència i uneixen totes les classes: fins, de vegades, rehabiliten gent marginada de la societat. És un crim de lesa natura i un atemptat contra la llei evangèlica voler suprimir o reduir aquestes associacions. Només s'explica per un encegament apassionat. II, 660-663.

Atacar-los és atacar l'Església, de la qual són els millors membres. Lleó XIII els ha defensat contra els intents d'extinció que ha dut a terme el govern francès. Molts polítics es contradiuen lloant l'obra i l'ensenyament d'aquest Papa i atacant els O. r. II, 664s.

Hi ha un plebiscit permanent favorable als O. r. No el donen els avalots i els crits del carrer, ni els articles dels diaris, sinó els qui els confien l'educació dels fills i la cura dels malalts i els vells, com ho fan, contradient-se, molts dels qui els ataquen. II, 666s.

N'hi que han de canviar amb el pas del temps, per les ocupacions a què es dediquen. Els O. contemplatius, en canvi, romanen més invariables, perquè responen a dimensions més permanents i universals de la vida humana i cristiana, que té sempre un fons contemplatiu. També ha calgut que en sortissin de nous per sortir al pas de noves necessitats de la nostra època. D'aquest augment s'espanten irracionalment molts enemics de les Congregacions religioses. L'Església permet que neixin espontàniament, les aprova i els dóna autonomia. II, 667-669.

Són beneficiosos per a la societat en general, perquè fomenten moltes virtuts socials: justícia, honestedat, caritat. Per això és una anomalia i una injustícia atacar el seu dret a la propietat col·lectiva de béns materials. Cada religiós té aquest dret traspassat a l'associació, i robar a aquesta és tan injust com robar als particulars. A més, tots els O. r.

presten un servei social que mereix remuneració: culte, predicació, ensenyament, beneficència. Quan l'administració pública, entre nosaltres, funciona malament, és insensat donar-li encara més feina. De fet, són molts els qui prefereixen acudir a aquests serveis prestats pels O. r. que no pas als que presta l'Estat. Els O. r. viuen modestament i no malversen com l'Estat. El religiós produeix molt i consumeix poc. De segur que menja millor un obrer o un artesà d'una gran ciutat que no pas un astrònom o un lingüista eminent membre d'un O. r. Les obres artístiques, científiques i literàries dels religiosos són sòlides i útils. És proverbial dir d'una obra que reclama un esforç llarg i pacient: «Això és un treball de benedictins». És una fal·làcia dir que els O. r. perjudiquen el treball de la indústria i el progrés social. El primer pas per a avançar humanament en qualsevol ordre de coses és respectar la llei moral, els manaments. El nombre de convents no fa disminuir el de les fàbriques. Es pot veure a les conques del Llobregat, del Ter i del Fresser, a Vic i a Manresa. II, 670-678.

Atemptar contra els O. r. és atemptar contra l'Església. No es pot fer distinció entre una i altres, ja que el subjecte és el mateix. Perseguir els O. r. és perseguir l'Església. S'exagera i es menteix quan es diu que abans a Espanya han governat els frares i els capellans. De vegades es perseguien o es calumniaven bisbes, o es cometien altres atemptats semblants a ciència i paciència de les autoritats. La influènia innegable dels O. r. és la influència natural i justa de la religió en la societat, a base de la persuasió i l'exemple. No hi ha recurs al braç secular. És la mateixa llibertat de doctrina que avui es concedeix fins a les sectes més antisocials. Com es pot comprendre que aquestes siguin permeses i els O. r. no? Que això passi a gairebé totes les nacions on s'hi ha desenrotllat el cristianisme, no serà obra d'una societat internacional anticristiana, és a dir, de la maçoneria? II, 682-685.

És calumniós dir que els membres dels O r. són d'una fidelitat poc segura al seu país, perquè prometen fidelitat a un poder estranger, com és el de l'Església. No hi ha ciutadans més identificats amb la pàtria, com s'ha vist sovint en casos de guerra. Fins positivistes com Taine ho reconeixen. Els qui volen pau, ordre i veritable progrés social i polític no són enemics dels O. r. La societat necessita disciplina, i ningú no és tan capaç d'ensenyar-la i fer-la estimar com els religiosos. En conflictes econòmics, el poble, com per instint, sovint ha acudit al consell o a l'arbitratge dels rectors de parròquia: intueix que l'esperit de la religió pot contribuir a solucionar-los. La pietat és l'antídot més eficaç contra guerres i conflictes. Per això els O. r. que difonen la pietat en el poble poden contribuir molt a solucionar la qüestió social. II, 686-689.

La persecució que es mou avui contra els O. r. és il·lògica perquè contradiu una de les idees que els Estats moderns professen més universalment: la de la llibertat. Aquesta persecució es podia explicar en temps de l'absolutisme i el regalisme, per la gelosia dels governants i la repugnància que sentien a admetre límits en la seva potestat, però no ho és avui entre els qui es diuen liberals o partidaris de la llibertat. És un sarcasme escanyar amb murrieries de picaplets la llibertat de la vida religiosa en nom

de la llibertat i clausurar escoles en nom de la civilització. La nació que s'hi subjectés demostraria que els seus ciutadans han perdut la virilitat que demana tota situació democràtica, o que no són sincerament demòcrates. II, 690-692.

La persecució contra els O. r. desencadenada per Canalejas es basava en l'argúcia legal d'interpretar restrictivament el compromís assumit pel Govern, en el Concordat del 1851, d'establir a cada bisbat tres cases religioses d'Instituts distints, com si un document canònic pogués contenir disposicions contràries a la llibertat i al bé de l'Església, i com si el mateix Concordat no digués que les persones i coses eclesiàstiques han de regir-se per les lleis de l'Església. Fins els republicans del 1871 havien reconegut la més ampla llibertat d'associació en l'ordre religiós. II, 692-694.

Són respectuosos de la llibertat de consciència. En les seves escoles, on, de vegades, hi ha alumnes de famílies protestants, no s'ha produït mai cap conflicte per motius de religió. Les protestes i els atacs contra els O. r. vénen de gent sectària i solen ser inspirats per la maçoneria. Si els ciutadans no reaccionen contra aquests atacs lliberticides, és senyal de decadència: la societat és amenaçada de dissolució. A França hi ha hagut reacció. També a l'Alemanya luterana, en defensa de cases religioses catòliques ultratjades a Xina. II, 696-700.

Els ha congregat l'amor a Crist i als germans, es dediquen el bé dels seus conciutadans, els ajuden en la pobresa, la malaltia i la ignorància a satisfacció dels qui voluntàriament demanen o accepten llurs serveis, fan un gran bé a la societat i consumeixen poc. Ho reconeix l'Estat laic, i tanmateix aquest vol la seva extinció, si els religiosos no deixen de confessar que actuen en nom de Crist i en virtut de les obligacions evangèliques que davant Crist han contret. Poden associar-se i actuar tota mena de sectes —anarquistes, socialistes, maçòniques, budistes—, però els membres dels O. r. s'han de dispersar i deixar de viure segons els principis evangèlics, com si formessin les associacions més antisocials i perilloses. Tots els O. r., fins els de caràcter més penitencial i contemplatiu, viuen del poble i dels fills que el poble els proporciona. Tenen més vot popular que la maçoneria i l'anarquisme. Si en algun lloc aquestes institucions, i fins la mateixa Església, han tingut poder polític, ha estat transitòriament i perquè els pobles ho han acceptat. Però l'Església s'adapta a les diverses situacions històriques, i avui enlloc no reclama poder polític. La missió de l'Església en el món és espiritual: atreu amb llaços de caritat. Els abusos de poder de tal o tal eclesiàstic són casos particulars que la mateixa Església mira d'evitar i corregir. Si l'Església hagués ambicionat el poder polític, l'hauria aconseguit fàcilment en èpoques de gran endarreriment cultural, quan els clergues i els monjos eren els únics il·lustrats. A Espanya l'Església existí abans que l'Estat i el seu dret és anterior i ha de ser respectat. Fins podem dir que l'Estat va néixer de l'Església, la qual, encara, va educar-lo i fomentar-lo. El respecte a l'Església i a les seves institucions és, doncs, un dret nacional, a més d'un dret natural. Trepitjar-lo és un delicte de tirania. La llei injusta no és llei, tant si la imposa un sobirà autòcrata com un vot majoritari. I és una contradicció repugnant la prohibició de fer bé als nostres sem-

blants en nom d'un laïcisme pretesament filantròpic. És una persecució religiosa idèntica a la de Julià l'Apòstata. Posar traves al desenvolupament dels O. r. i limitar la llibertat de l'Església és un endarreriment de la civilització i un dany enorme que es causa a la societat i a l'Estat. III, 208-218.

El Projecte de la Llei d'Associacions presentat pel ministeri Canalejas fereix la consciència dels catòlics i és inacceptable. Nega uns drets elementals de l'Església i dels O. r. i causa un dany molt greu a la societat espanyola. III, 227-229.

Els O. r. no solen ser fruit d'un projecte minuciós i ben pensat dels seus fundadors: han començat per poc. Sant Benet només escriví una regla per a un convent. Sant Ignasi, al principi, només pensava en una companyia o petit grup que es dediqués a la defensa espiritual de l'Església, i després es va veure al front d'un gran exèrcit. Els fundadors són impulsats per la mà de Déu. III, 608ss.

Vide MONESTIRS, RELIGIOSOS, PROPIETAT, SOCIALISME, ESGLÈSIA.

ORDES RELIGIOSOS A CATALUNYA. El de sant Francesc s'avingué perfectament amb l'amor al comerç i al treball dels catalans, fundat com era per un fill de mercaders i destinat a l'evangelització del poble. El dels predicadors encaixà amb l'amor a la veritat i amb la llibertat d'esperit dels catalans. Els frares donaren forma a l'esperit català. Moltes Corts catalanes es reuniren en convents de predicadors i de menorets. I, 375ss.

Els O. r. fomentaren la civilització a Catalunya, principalment els menorets i els predicadors. Aquells segles medievals poden anomenar-se època dels frares. D'ells ve la constitució tan democràtica i popular de Catalunya. I, 379ss n.

ORDRE DE L'UNIVERS. Existeix, encara que en algunes coses no el puguem percebre (Ausiàs March). I, 612.

Tots els éssers hi han de contribuir: els irracionals, per mitjà de lleis mecàniques i necessàries; els racionals, seguint lleis autònomes, amb llibertat d'apartar-se'n, amb acceptació expressa d'aquest ordre. III, 728.

ORDRE ESPECULATIU. Es correspon amb l'ordre pràctic. L'enteniment suposa la voluntat. II, 12.

ORDRE SOBRENATURAL. Es correspon amb el natural. S'ajuda d'ell per a la manifestació de l'Infinit que la filosofia i l'art realitzen. II, 262.

ORFEÓ CATALÀ. És la veu sentimental de Catalunya, emanació de l'essència més íntima del nostre poble. Palesa la tradició de la pàtria, les seves tristeses, alegries i esperances. Dignifica la vida popular. II, 214.

Dóna idea de l'antiga harmonia de tots els estaments amb l'Església. La seva obra és transcendental. El poble admira els seus components, no tan sols per l'art, sinó també pel gran exemple de fraternitat i d'educació social que donen arreu. IX, 33.

ORFEONS. Vide MÚSICA.

ORFEU. Figura de Crist a les catacumbes. Com O. amb la música amansia les feres, Crist amanseix i civilitza els pobles amb el saltiri de deu cordes que és la llei de l'Evangeli. I, 332. II, 108, 245, 385. III, 175. IV, 634. V, 503s, 173s.

ORFICIÀ. III, 502ss.

ÒRGANS SOCIALS NATURALS. L'Estat centralista pretén fer-los i els treballa pel seu benefici, en lloc d'ajudar-los. II, 16s.

ORGULL. És originat per l'eloqüència. I, 556.

Quan els pobles o els individus han arribat al zenit de la glòria, cobegen una manifestació externa detonant (torre de Babel, Nabucodo-

nosor, estàtua americana de la llibertat, entronització del regalisme francès), que sovint esclata i s'esvaeix de pressa. II, 132.

Irrita Déu, que el castiga. IV, 134.

Bestialitza l'home. Nabucodonosor no en té prou dels seus palaus i del seu poder. Vol ser adorat com a Déu, i és castigat a viure com a bèstia. Els romans del temps de sant Pau, grans per tants conceptes, no es volen subjectar a Déu i tenen cultes bestials i vicis inqualificables. Avui passa el mateix. A la supèrbia de no voler subjectar-se a Déu correspon la vilesa de viure subjecte a la matèria corruptible. IV, 727s.

És contraposat a la saviesa evangèlica. V, 295s.

Vide SUPÈRBIA.

ORGULLÓS. L'o. té posats altius, i vol demostrar ostentosament que és generós. Si és donat a la luxúria, esguarda les dones «com a boch salvatje» i parla amb gust de tota mena de vileses (Eiximenis). I, 555.

Vide AMBICIÓS.

ORIENT. Vide HERETGIA.

ORIENTACIÓ. És un mot essencialment cristià. De l'Orient ens vingué la llum per veure on és la perfecció humana. Crist és l'únic veritable orientador dels homes, perquè és la Veritat. Per això de cara a l'Orient, d'on vingué Crist, es construïen les basíliques. Desgraciadament, molts avui segueixen altres o. Avui es parla molt d'o., senyal que hi ha desorientació. Es parla més de menjar quan hi ha fam. V, 432.

L'o. suprema ha de venir de Déu, no de l'Estat, conjunt d'homes. La direcció ha de ser superior al dirigit. Una o. purament humana seria idolàtrica o supersticiosa. L'autoritat de l'Estat és un pur ministeri que aplica la llei eterna de les coses creades per Déu. Quan es desvia de la llum que ve de Dalt, no fa sinó erigir ídols. V, 437.

Moltes o. sense Orient, que han volgut guiar la humanitat prescindint de Crist, s'han alçat i han desaparegut enllà del temps. L'ídol és variable i Déu és insubstituïble. V, 438.

L'o. fonamental de la vida no pot venir de la passió, sinó de la raó. Però aquesta és insuficient sense la llum sobrenatural de la revelació. V, 441.

L'o. de l'home vers el seu fi, que és sempre el mateix, varia segons les circumstàncies, així com les transformacions geològiques reclamen noves vies de comunicació. Per això, a més de la Paraula de Déu que ens indica el terme, se'ns donà l'Església perquè apliqués la llei eterna segons els canvis de les societats, de les institucions i dels costums. Així Déu ens fa a la seva imatge i semblança, mentre que l'Estat que el suplantés ens faria a imatge i semblança d'homes molt limitats. De fet, quan l'Estat s'atribueix aquesta funció d'orientar l'home, tendeix a invocar les qualitats d'algun pretès superhome. Instintivament, la funció d'orientar s'atribueix a la divinitat. Es busca en la profecia. El cristianisme orienta l'home sobre les bases sòlides de la revelació. Els racionalistes més honrats l'orienten per un ideal de perfecció abstracta; nosaltres, per un ideal que és Vida personal i Font de vida: la Trinitat beatíssima. V, 452-454.

L'o. cristiana de la vida és infinita, perquè ve de Déu. Penetra tots els àmbits de l'ésser de l'home i de la societat. És universal. Les o. purament humanes de la ciència no tenen tanta amplitud. La ciència i la filosofia independitzades de Déu són raquítiques. De fet, influeixen

en pocs individus i són modes que passen. L'o. cristiana s'estén a totes les classes i a tots els pobles, des del més petit al més gran. Comença orientant els infants del catecisme, quan els explica el fi de l'home, i continua després tota la vida. V, 455-456.

Dos llibres l'exposen a fons, «La Imitació de Crist» i els «Exercicis Espirituals». Són d'una actualitat perpètua. Amb això es veu la infinitud de l'o. cristiana de la vida. V, 457.

Mai no es parla tant d'o. com quan s'està desorientat. VI, 442.

ORÍGENES. III, 86. IX, 336, 375.

ORIGENISME. Vide JESÚS.

ORIGINALITAT. És meritòria en una obra artística, ço que demostra que aquesta no és filla exclusivament del medi ambient, del caràcter o la raça del poble de l'artista, etc. Cervantes és original i és gran artista escrivint una sàtira contra les exageracions de l'esperit idealista i aventurer de la seva nació castellana. També Llull és un gran artista, tot i fer contrast amb el tarannà reposat i pràctic del seu poble. II, 316.

Un excessiu afany d'o. porta a la vulgaritat i a l'extravagància. En teologia i en mística és millor reproduir i aplicar la ciència i l'experiència dels passats. II, 122s.

ORIOL, JOAN. III, 734.

ORLANDIS. IX, 385.

ORLEANS, DUC D. Sant Vicenç Ferrer es referí profèticament al seu assasinat. I, 511.

ORTOLAN. III, 498.

OT (S.). III, 689. IV, 106.

OTÓ. I, 201.

OVIDI. I, 381, 561, 694.

PA. És l'aliment típic i principal. Hi ha qui viu amb pa i poca cosa més. Del qui té per viure, diem que té el pa assegurat. Fins Crist ens donà l'aliment de l'ànima sota forma de pa. Per aberració, alguns que viuen en l'abundància el menyspreen, cerquen llaminadures i no se satisfan. V, 165.

El miracle de la multiplicació dels pans i els peixos ens diu que l'home ha de viure de Déu en tots els ordres. Déu és el seu pa. Manté la seva vida corporal i intel·lectual, individual i social. Totes les coses que l'home produeix, en el comerç, en la indústria, en la cultura, depenen de Déu. VIII, 121s.

En la quarta petició del parenostre demanem el pa del cos. Crist ens el fa demanar amb moderació, perquè generalment el desitgem massa, com el ric insensat de l'Evangeli. L'hem de demanar i procurar amb esperit de justícia, i per això diem «el nostre pa» i no «el meu pa». No hem d'excloure'n ningú i hem de procurar que tothom en tingui. Demanem també el pa de l'Eucaristia i de la paraula de Déu. III, 63-66.

PACIÀ (S.). I, 358, 688. II, 141.

PACIÈNCIA. Hi ha una p. irracional i viciosa. Per exemple, quan un pare no s'enutja pel mal que fa el seu fill. II, 543, 597.

Sense la p. l'home no estarà bé enlloc, perquè a tot arreu (casa, poble, nació) troba contradiccions i oposicions. Fins en troba en ell mateix, amb els seus defectes i deficiències. II, 546s, 598s.

Fa l'home semblant a Jesucrist: víctima i Déu. Crist és redemptor patint. L'home ha de completar la redempció, ajudat per la gràcia, patint també i vencent-se. Déu és pacient perquè és etern, i l'home pacient participa de la superioritat de Déu: es fa superior als elements contraris i posseeix una plenitud de pau impertorbable. Recordem els

màrtirs: vencien els tirans. El fet es repeteix en els cristians pacients que, durant les llargues malalties, es mantenen plens de pau i serenitat. Aquesta virtut sols l'obtindrem demanant-la a Déu: és sobrenatural. La p. purament natural no arriba a tant. II, 552s, 600.

La p. frena la ira contra els greuges rebuts. La mansuetud la frena per no fer-ne als altres. II, 600.

Tolerar les injúries que se'ns fan, tornar bé per mal, ens dóna senyoria damunt els altres: ens els atraiem com Crist des de la creu. És la filosofia de la caritat que els mundans no saben entendre. IV, 103.

N'hem de tenir amb nosaltres mateixos. Suïcidis, baralles i guerres tenen principi en la manca de p. Sense p. l'home és una fera. Hem d'examinar si en tenim. L'hem de cercar en el Cor de Jesús. IV, 191s.

És necessària per a assolir la felicitat. Aquesta no ve de no tenir contradiccions, sinó de saber-les suportar. La supèrbia vol dominar, però la p. domina. Conquesta les persones i contribueix a la felicitat de la llar més que les riqueses. No hi pot haver caritat ni pau on no hi ha p. per suportar els defectes i les diferències de geni. IV, 191.

Comparada amb la de Crist, la nostra p. és ínfima. No podem suportar un petit maldecap sense rondinar, i ell suportà sense queixes els turments de la passió. IV, 192.

Amb la p. tot s'aconsegueix (santa Teresa). N'és una prova evident el cas de sant Josep amb motiu dels seus dubtes després de l'Encarnació. La violència i la precipitació haurien portat el daltabaix. IV, 341s.

El cristià que sap que la felicitat i la perfecció són coses de l'altra vida, cap a la qual anem pujant amb dificultat, tolera les amargors, els vicis i les imperfeccions de la humanitat, ben al revés de l'incrèdul que fora d'aquest món no espera res. IV, 462.

És un dels grans atributs de Déu. El món s'entesta a ofendre Déu, lent a castigar. Una prova de la p. de Déu és que hagi inspirat i propagat en el nostre temps la devoció al Cor de Jesús. VIII, 359-360.

Jesús es presentà com un anyell pacient, perquè la p. és necessària a l'home. En la vida hi ha sempre molts obstacles i contrarietats. IX, 267.

Vide MANSUETUD, COR DE JESÚS, JESUCRIST.

PACIFISME. Benet XV l'ha dignificat. Se n'ha fet mestre, tal com li pertoca, segons l'ensenyament de l'Evangeli. VI, 487.

Vide GUERRA, PAU.

PACTE SOCIAL. El p. s. de la doctrina cristiana i escolàstica no té res a veure amb el p. s. rousseaunià. És una mena de contracte entre el príncep i el poble que assenyala els deures d'aquest i limita el poder d'aquell. Pertocant als tributs, el príncep haurà de restituir en consciència el que hagi exigit de més sobre el que ha estat establert a les Corts o a les Constitucions. I, 396s.

Cal suposar-lo entre els súbdits i l'autoritat (Eiximenis). I, 571s, 577.

Per a Rousseau, és l'origen del dret; per al cristià, és sols el dret positiu. Per al primer, és la substància de la societat; per als segons, és sols la «Constitució». I, 574s, 577.

El p. s. dels filòsofs cristians no dóna origen a l'autoritat, que ve de Déu i és natural a la societat, sinó que designa la forma amb què ha d'exercir-se, i no anul·la els drets de la persona individual. I, 577.

El p. s. de Rousseau consisteix en el traspàs que fan els ciutadans de

tots els seus drets i llibertats, de totes les seves forces i béns, a l'autoritat de l'Estat. I, 577 n.

El p. s. que dóna l'autoritat a tota la comunitat, en la qual posa l'origen del dret, és un dissolvent social. II, 78s.

Vide AUTORITAT.

PADRÓ. III, 625, 743.

PAGANISME. Acusà el cristianisme d'ateu. El p. era religiós en l'art. Acceptava el principi sobrenatural, bé que desencertat. II, 444.

Hi ha hagut intencions diverses vegades de restablir el gentilisme clàssic, el culte als déus pagans. Ho intentà, per exemple, Renan. II, 35.

Vide CRISTIANISME, MESTRE.

PAGESIA. Ja en el Concili Ausonense del segle XI, trobem a Catalunya la prohibició d'embargar les eines als pagesos. I, 365.

La p. ha de donar el to moral a la societat. Aquesta, fins en les seves formes més complicades, no pot abandonar els motlles de la vida pagesa, perquè la p. —la vida patriarcal— és el motlle proporcionat a la naturalesa humana i la forma social ordinària. En l'ordre higiènic, qui vo fer salut ha de tornar a la natura i ha de fer, més o menys, vida pagesa de tant en tant, com si aquesta fos la més saludable i pròpia de l'home. El mateix passa en l'ordre espiritual i religiós. L'Escriptura presenta com a models de vida als homes de ciutat i del segle XX, homes i dones patriarcals, pagesos primitius: Abraham, Sara, Jacob. El mateix fa l'Església en la missa nupcial, quan proposa exemples de virtut domèstica. Els gèrmens han de subsistir sempre com a fonts de vida. Per això cal exhortar els pagesos, pel bé seu i del país, a perseverar en aquesta forma de vida. V, 14s.

La vida pagesa és font de nobles sentiments i de poesia. De Virgili a Mistral, molts grans escriptors han interpretat en obres immortals el llenguatge de la natura. Cal lamentar l'analfabetisme del pagès? No molt, perquè pot llegir en el gran llibre de la natura i de la vida, que veu en tots els seus aspectes. Pot llegir sempre que vol «els discursos de Déu» (sant Antoni). Els llibres ens ensenyen pensaments humans; la natura, pensaments divins, puix l'Autor és Déu. Cal plànyer més la gent de fàbrica. La vida pagesa eixampla l'esperit, les idees i els sentiments amb la contemplació de la vida d'animals i plantes, més que més si el pagès viu sobre un tros propi o, almenys, en té condomini per la parceria. El treball de fàbrica, en canvi, lluny de desenrotllar equilibradament el caràcter, el desvirtua. L'obrer fabril necessita sovint posar-se en contacte amb la natura i eixamplar el cor. Per això l'obrer fabril sovint odia el seu treball. El pagès, en canvi, sol estimar el seu tros i la seva feina. V, 20ss.

El cristià ha d'universalitzar les seves relacions i no pas enxiquir-les. El pagès es troba ben situat per a universalitzar els seus afectes amb Déu, amb la natura i amb els altres homes. V, 23.

El pagès es pot adonar més que ningú que treballa en comunitat amb Déu. Veu que ha de comptar amb una Voluntat omnipotent. Això l'inclina a Déu i a cercar la seva unió amb ell. El pagès està unit també amb la natura, ja que l'agricultura n'és com el complement. Està unit igualment amb els altres homes, i així els pobles de pagesos són els més patriotes, com s'ha vist en la guerra dels boers i es va veure a Espanya el 1808. Els mals de la societat present s'han de guarir tornant a la terra i aplicant les virtuts

de la vida pagesa i patriarcal a l'edat present. La vida de pagès és la més pròpia de l'home, així com l'art agrícola és el treball típic. La forma de vida pagesa és la que més universalitza —fins en sentit cristià— les relacions de l'home. V, 24s.

Moltes famílies de pagès, quan no tenen fills, adopten infants orfes o de pares desconeguts. VI, 173.

Vide FÀBRICA, REVOLUCIÓ FRANCESA, AGRICULTURA.

PALAFOX. III, 607.

PALESTRINA. II, 250.

PAN. II 267.

PANACEA. Remei universal per guarir totes les malalties. En tractà R. Llull en el «Libre de Quinta Essència». La Quinta Essència o Panacea enllaça amb el seu sistema d'unitat científica. És com una forma universal que s'adapta a tota forma. I, 442s.

PANTEISME. Diu que l'home arribarà a la pau i a la perfecció pel desenrotllament d'ell mateix. I, 27.

El p. actual és idèntic a l'antic. II, 470.

És el gran dogma de la maçoneria. Acontenta el racionalista o el positivista i el qui encara conserva sentiments religiosos, després d'haver perdut la fe. Segons el gust de cadascú, serveix per a divinitzar el poble o per a divinitzar-se un mateix. I, 75.

El p. dels antics pagans —per als quals tot era Déu, llevat de Déu (Bossuet)— ha estat ressuscitat pel liberalisme i la maçoneria. I, 79.

És una eternitat morta, una superviència vana en la memòria dels homes. VI, 117.

Vide MATÈRIA, BUDISME, CIÈNCIA, MODERNISME.

PANTEISME ARTÍSTIC. És fruit del positivisme. Aquest deixa insatisfeta l'aspiració a l'Infinit. I llavors l'home s'hi llença per camins extraviats. Així ve el fenomen dels literats i artistes —ateus o antiteistes— que empren un llenguatge semireligiós i semimístic. És l'ombra que acompanya la realitat i que, de vegades, la supera en la grandària de les proporcions. El p. a. és l'ombra del concurs de Déu ensenyat per l'Església. II, 260.

Divinitza les criatures, perquè hi veu un reflex d'infinit i no sap descobrir la relació íntima entre Déu i les coses creades. II, 264s.

Davant la necessitat de l'Infinit i la seva connexió amb el finit, el p. a. deïfica el finit. Això fent, no té sinceritat: és un mer recurs per a negar Déu. Per això és un art inferior al de la mitologia grega, sincera en els seus errors. II, 266.

El p. a. o monisme cau en el materialisme dintre l'art modern. II, 444.

Traient importància a l'individu i negant la seva distinció del «Tot», fa desaparèixer els «caràcters», principal riquesa de l'art. II, 445.

Vide ART ORIENTAL, RACIONALISME ARTÍSTIC, BUDISME.

PANTEISME ESTATAL. Deriva de la teoria hegeliana. En l'ordre físic, tot és Déu. En l'ordre polític, tot és l'Estat. D'ell ve tot. No hi ha res anterior a l'Estat i que no en rebi la vida. Per això les regions amb vida pròpia han de desaparèixer. I, 321s.

PAPA. No hem de regir-nos en la fe i en la conducta cristiana per pensadors o teòlegs, sinó pel Magisteri del P. en darrera instància. Qui el segueixi no es perdrà. El Crist és un de sol i el P. és el seu Vicari. Hem de seguir-lo en la fe i en la pràctica de la vida pública i social. I, 167-168.

Hem de seguir-lo amb docilitat i senzillesa. Si cerquem explicacions humanes a les seves doctrines i directrius, si l'adjudiquem a tal o tal

escola o partit, som «naturalistes» de l'Església. És un mal avui freqüent. Cal confiar en l'Esperit Sant i en els homes que ell ha posat per regir-nos. És infidel no sols el qui no creu en Déu, sinó també el qui no creu en l'home posat per Déu. I, 168-169.

El P. és honrament de la naturalesa humana, car és el lloctinent de Déu a la terra (Llull). I, 454.

És el successor de sant Pere (Llull). I, 480.

És —sota Jesucrist— el cap de l'Església (Eiximenis). I, 546.

Té la més alta dignitat de la terra, superior a la imperial, àdhuc temporalment (Eiximenis). I, 548.

Pot absoldre els súbdits del jurament de fidelitat a llur sobirà en casos d'heretgia i de tirania greu. (Eiximenis). I, 573s.

El seu poder tan gran sobre tothom defensa la llibertat espiritual dels homes. I, 716.

Ha salvaguardat sempre la puresa de la fe. Rocabertí discuteix i desfà tots els casos dubtosos, amb gran erudició i coneixement de l'antiguitat, si bé no sempre amb una crítica prou depurada. II, 144s.

Qui acut al P. està segur de no foraviar-se (Rocabertí). II, 151.

Els gal·licans no hi volgueren rompre, tot i combatre les seves prerrogatives. Bossuet aconsella que el llibre de Rocabertí contra el gal·licanisme sols sigui prohibit de circular —perquè portava breus pontificis laudatoris—, i no condemnat al foc. Vol que es demanin explicacions al P. sobre el sentit d'aquests breus. II, 164ss.

Es veu l'assistència de l'Esperit Sant sobre el P. i l'Església en el fet de la condemnació de la maçoneria als seus inicis, quan ningú no podia preveure els mals fruits d'aquesta secta. I, 88s.

Modernament, no sols assenyala el camí per arribar a la fe i a Déu, sinó també per assolir la veritable il·lustració intel·lectual. Els homes, en general, ho admeten amb gust, encara que no tinguin el coratge de seguir aquestes orientacions, quan a la concupiscència —base avui de les lleis jurídiques— oposa l'amor. «El nostre segle no té llei, però té profeta». III, 664s.

El prestigi del P. i el seu ensenyament vénen del fet que els pobles hagin reconegut l'obra pacificadora que ha fet assenyalant, entre els diversos moviments i aspiracions oposades i en lluita, l'ordre que produeix la concòrdia. III, 666s.

La seva doctrina és avui respectada i acceptada com mai no ho havia estat. Les escoles catòliques no inventen sistemes per desvirtuar aquesta doctrina; sols hi ha aplicacions diverses, a causa de l'entusiasme envers un procediment particular. Però totes volen tenir el P. de la seva banda i fan ostensible la seva submissió. Fins els protestants i els cismàtics admeten la doctrina pontifícia. S'ha vist el cas d'haver-la defensada alguns d'ells contra els catòlics desobedients. Prínceps pagans i mahometans envien ambaixades al P. Materialistes i tot escolten amb gust l'ensenyament amb què el P. defensa els béns d'aquesta vida i mostra que se subordinen a un bé superior. III, 665s.

El poder temporal del P. és just i necessari. Encara que li hagi estat arrabassat, la usurpació no prescriu. III, 688.

Ha de posseir un territori independent de tota altra autoritat política. Ho exigeix la mateixa naturalesa de les coses. El P. és el poder espiritual diví, i Déu no ha de subjectar-se als homes, sinó els homes a Déu. Només si és independent, el

P. està en disposició de ser el cap universal de la cristiandat. Els pobles súbdits del P. no han de trobar-se estrangers a Roma. Roma és de tots els cristians. El segle XIX enfonsà aquesta institució de dret públic. IV, 535s.

Quan Lleó XIII, en les seves encícliques, ha tractat de l'autoritat, de la propietat i del matrimoni, tothom ho ha trobat enraonat. Tothom ha vist que aquestes institucions necessiten una sanció divina —i el P. és el representant de Déu. Es repeteix el cas de Crist: ensenya «sicut potestatem habens». Això, a finals del segle XIX, és tornar cap a Crist. III, 663ss.

És el representant de Crist. Actua en nom d'un superior a qui ha de donar comptes. No és irresponsable, i per això no pot ser tirànic. Al revés, és la garantia de la llibertat de l'home enfront del poder civil despòtic que, de vegades, intenta disposar de la consciència humana per als seus fins de domini absolut i irresponsable. IV, 712.

No pot ser súbdit de cap poder humà, perquè Crist, a qui representa, és superior als homes. La dependència política del P. és un atemptat contra la consciència dels catòlics de tot el món. L'opressió del P. i de Roma és la nostra opressió. El rei que mana el P., en realitat, ens fa de P. Cal mantenir la protesta constant contra aquest estat de coses. IV, 715s, 720s.

Ningú no pot estar segur, sense el P., de no caure en error. La garantia de la veritat no es troba en la ciència teològica o escripturística, sinó en la paraula de Déu quan fa infal·lible el P. Déu ens ha posat en el P. un guia segur que ens permet de navegar pel difícil mar de les doctrines. Per això s'exhorta a visitar el P. Ell, com Crist, li ho manà, confirma en la fe els seus germans. V, 716s.

Tots els catòlics del món tenen el deure gravíssim de donar almoines al P., perquè pugui sostenir dignament les obres i les institucions de la ciutat de Roma. Tots hem de sostenir la nostra casa pairal. Si fem caritat als pobres i als hospitals, més n'hem de fer al cap visible del Cos místic de Crist. La caritat al P. és el distintiu dels catòlics sòlids. Si honrem les imatges de Crist que hi ha als temples i per elles fem despeses, més obligació tenim envers la imatge vivent i l'autoritat de Crist, que és el P. IV, 721s.

Com la mística olivera voltada de rebrots, així molts pobles, Estats, repúbliques, confederacions, individus pobres i rics, savis i ignorants estan units al P. Ell és el millor aglutinant social i la institució que més contribueix a la unió dels homes entre ells i a la pau del món. I, com que uneix també els homes a Déu, hem d'estar units al P. si volem salvar-nos. IV, 722s.

«Episcopus Catholicae Ecclesiae», el P. és el cap visible de l'Església. Atacar-lo és decapitar l'Església. V, 267.

Els cristians fem més cas de les resolucions del P. que no pas de les dels savis, perquè l'assisteix l'Esperit Sant. V, 316s.

És el Vicari de Jesucrist a la terra. Enlloc no és estranger i és l'home més cosmopolita del món. La seva jurisdicció espiritual s'estén a tots els països, perquè tots són cridats a formar l'únic poble dels cristians. Així se salva la llibertat de la consciència humana de l'absolutisme estatal. L'aversió al poder espiritual i universal del P. és pròpia dels qui volen legislar en l'àmbit inviolable i sagrat de la consciència humana o pretenen, de fet, indepen-

ditzar-la de Déu. Els governs de les nacions més poderoses del món, fins els que no són catòlics, avui no senten aquesta gelosia. V, 459.

Cal un principi espiritual per donar equilibri i pau a la societat. Però no és suficient. En la guerra europea, pobles cristians que es regeixen pels mateixos principis lluiten entre ells. Només el P. pot ser principi de direcció espiritual concreta en la societat universal dels homes. Arreu del món hi ha cristians catòlics que l'obeeixen. Una legislació interncional que agermani els pobles i els mantingui en equilibri, només pot venir del principi espiritual que reconeix la sobirania de Déu. El P. té un interès íntim pel bé de tots els pobles de la terra. En tots hi ha cristians i tots són cridats a formar part de la família dels fills de Déu. La raó de ser del Papat és procurar la glòria de Déu i el bé del llinatge humà sense distinció de pobles. El seu arbitratge o direcció espiritual no es veuria compromès per interessos materials i polítics. L'autoritat del P. és espiritual, príncep d'un poble escampat per tot el món. No té un amulet per evitar les guerres, però és el nervi transmissor de la virtut cristiana que mou l'home a actuar segons l'impuls de la gràcia de Déu que unifica la humanitat. A la supèrbia humana se li fa difícil el reconeixement d'aquest mestratge espiritual d'orientació o de consell, però en les grans tribulacions de vegades es rendeix. En les circumstàncies crítiques de la guerra d'Europa apareix una tendència pública al reconeixement d'aquest magisteri espiritual de moderació i mediació, cosa que corrobora la necessitat que el P. sigui políticament i jurídicament independent de tot poder terrenal. Sense una magistratura internacional de mediació, forçosament vénen situacions de violència i de guerra i s'ha de caure en el militarisme. VI, 350, 351-354.

És l'únic home internacional del món. Enlloc no és estranger. VI, 487s.

La longevitat dels P. Pius IX i Lleó XIII és com una compensació de l'Esperit Sant per les persecucions i les calúmnies que l'Església dels nostres dies ha sofert. VII, 91.

L'expectació que creen arreu del món, fins en els països no catòlics, la mort i l'elecció del P. demostra la gran vitalitat de l'Església catòlica. VII, 120s.

Respectem i obeïm el P., no per les seves qualitats personals, sinó perquè és el Vicari de Jesucrist i el Mestre de la cristiandat. Aquesta obediència és una veritable devoció que, en darrer terme, s'adreça a Jesucrist. Per ell ens ve la gràcia de la Redempció. La pedra de toc per conèixer el catolicisme d'una persona és la seva obediència al P. VII, 121-123.

Els actes del P. en el governament de la diòcesi de Roma han de servir de guia per als altres bisbes d'arreu de l'Església. VII, 163.

Sense el P. l'Església no existiria, perquè és el fonament que hi posà Crist. Sense el fonament, l'edifici no s'aguanta. Estem obligats a contribuir al seu sosteniment. VII, 226-228.

Els catòlics d'avui, sobretot a Espanya, són més amics de la discussió que de la reflexió. Per això el P. ha hagut d'enviar tantes instruccions sobre la mateixa matèria. El veritable savi és dòcil a l'autoritat d'aquells que Déu ha posat per regir-lo. El P. és indiferent a la política i als partits, però té obligació de dirigir les consciències dels catòlics i determinar el que és bo i el que

és dolent en matèries de moral. Quan hi ha discussions interminables entre els catòlics, és que ens deixem dur per un element estrany a la religió de l'Evangeli. VII, 311-313.

Hi ha una expectació universal en l'elecció del P., fins per part de molts no-catòlics, que miren amb respecte el seu ensenyament. La fe en l'Església catòlica, apostòlica i romana és l'essència de la nostra professió de catòlics. On hi ha el P. hi ha l'Església i sense el P. no hi ha Església. El respecte obedient al P. s'identifica amb el que hem de professar a Déu. El Papat és la institució més excelsa de Jesucrist. És el conducte per on ens arriba el bé salvífic: la doctrina i els sagraments. VII, 385-387.

Hem de ser devots del P.; no és la Paraula de Déu, però és la imatge viva de Crist, mestre i doctor, i té la prerrogativa de la infal·libilitat. És mestre universal. Representa l'Església: «On hi ha Pere hi ha l'Església» (sant Agustí). Totes les heretgies han atacat el P. Ha escampat la llum de Crist i ha enviat missioners a tota la terra. Les desgràcies del papat en temps modern són desgràcies de tota l'Església. La doctrina de Pius IX i la seva crítica al liberalisme, tan atacada, no ha impedit que governs no catòlics demanessin consell a la càtedra pontifícia: la veritat s'imposa. El poder del P. és d'ordre moral, acceptat voluntàriament. IX, 90-96.

Cal pregar perquè els homes no vegin solament en el P. el suprem magistrat de la moral humana, sinó també el Vicari de Crist, i arribin al coneixement de la veritat. IX, 97s.

La sobirania espiritual del P. sobre tots els catòlics del món reclama la seva sobirania temporal sobre un territori amb independència de qualsevol altre Estat o domini. Només així els catòlics podem estar segurs que les normes que dicta el Papa, o els ensenyaments que predica, no són inspirats per les conveniències d'un poder humà que no és el seu. Així ho entengué Pius VII a Fontainebleau, quan no volgué donar disposicions eclesiàstiques sota la fèrula de Napoleó, malgrat que aquest era catòlic i li retia grans honors. La situació de Pius X és més crítica, perquè avui molts dels governants d'Itàlia que han usurpat els Estats Pontificis són sectaris i enemics de la influència espiritual de l'Església, que volen destruir. Constantí entengué probablement aquesta necessitat de la independència papal quan abandonà Roma i es retirà a Constantinoble. Comprengué que això no disminuïa gens la seva autoritat imperial. III, 372-377.

La llibertat dels catòlics d'arreu del món exigeix que el Papa sigui independent de tot poder civil i sobirà. Els membres no poden ser lliures, si no ho és el cap. El cristianisme i l'Església no existeixen per cap concessió del poder civil. Tenen un dret propi i són internacionals. Crist envià els Apòstols arreu del món, sense demanar permís a les autoritats estatals, car la llibertat religiosa és un principi fonamental anterior a tot poder civil. Els ciutadans no són ninots que es belluguen segons el capricі dels estiracordetes que els governen. Aquesta pretensió, que de vegades veiem duta a la pràctica, és fruit del materialisme imperant. La llibertat del P. garanteix la nostra llibertat de consciència. III, 377-381.

Els governs d'un país no poden tractar les qüestions religioses només consultant els bisbes i prescindint del P. Sense P. no hi ha Esglé-

sia catòlica i els bisbes són inseparables del P. La situació legal del catolicisme en un país s'ha de tractar amb el P., que és el cap visible de l'Església. Aquesta primacia del P. ha estat la salvaguarda de la llibertat i l'autonomia de l'Església. L'admet per als catòlics fins Bismarck a la Prúsia protestant. Negar aquest dret de l'Església pot ocasionar grans transtorns a una nació. Totes les persecucions tenen aquest mateix origen. VI, 12-15.

Prescindir del P. en la vida religiosa és prescindir del principal motor i paralitzar la vida de la societat catòlica visible. És deixar de ser catòlic. No es pot tolerar en una nació com la nostra, la Constitució de la qual diu que Espanya és un Estat catòlic, reconeix el catolicisme com la religió dels espanyols i, per conseqüent, admet la primacia del Papa en les qüestions religioses i en la direcció de la vida espiritual. I, si la base legal és aquesta, és perquè s'ha reconegut que la vida real, l'ànima de la nació, els costums i l'ésser dels espanyols, la nacionalitat mateixa, s'han format amb l'aplicació i la pràctica dels principis del catolicisme. Proves n'hi ha en l'esforç multisecular que Espanya ha desenrotllat en l'Evangelització d'Amèrica i en la defensa del catolicisme a Europa. Avui el govern espanyol, sectari i anticlerical, imita el crit suïcida de Bizanci: «Primer el turbant que la tiara!» Vol tancar escoles religioses i suprimir convents i institucions de beneficència. Diu: «Primer l'analfabetisme i l'abandó dels desgraciats que la religió de Jesucrist!» VI, 15-19.

La primacia del P. ve de l'ordenament de Crist: «Tu ets Pere, i sobre aquesta pedra edificaré la meva Església». Molts que no admeten la potestat pontifícia independent de la legislació de l'Estat en matèria religiosa, no són conscientment cismàtics, però segueixen l'impuls de la secta maçònica que vol destruir l'Església. Els catòlics han de ser respectuosos i obedients a la potestat civil, però quan hi ha conflictes entre les dues potestats, primer han d'obeir Déu que els homes, i el Papa abans que les lleis injustes de l'Estat. Les disposicions de la llei civil no han de fer-nos perdre la noció del que és just i el que és injust. L'Església pot sofrir, però no morir. I quan diem Església, no ens referim tan sols a la jerarquia del P. i els bisbes, sinó a tot el conjunt dels fidels, que mai no mancaran de la gràcia de poder seguir, amb la pau del cor i amb llibertat d'esperit, els camins de la justícia. En situacions així, sempre caldrà plorar més per l'Estat que per l'Església. VI, 19-21.

És intransigent en matèries de dogma i moral. Però en qüestions disciplinars i «mixti fori» sap entendre's i concordar amb governs de tendència política diferent. VI, 25s.

La potestat del P. és l'única salvaguarda de la llibertat religiosa dels cristians contra el poder arbitrari i abusiu dels Estats cesaristes. Ningú no posaria la seva consciència sota l'arbitri suprem d'un parlament o d'un ministre, ni que fos del seu mateix partit. La regulació de la vida religiosa no depèn del poder civil, com l'empedrat dels carrers o l'alçada dels edificis. A les nacions on no hi ha majoria de catòlics i, això no obstant, hi trobem una vida pública i civilitzada, és perquè s'hi respecta la llibertat de consciència i l'autonomia religiosa dels ciutadans i, pel que fa a la minoria catòlica, els governants saben entendre's correctament amb la Santa Seu. Entre nosaltres, els catòlics han de professar una devoció sin-

cera al P. i han de fer valer els seus drets ciutadans i constitucionals en les qüestions religioses i en tot el que fa referència a la llibertat i a la dignitat de l'home. Així ho faran també els diputats que els ciutadans catòlics han elegit. VI, 28-32.

Davant l'espectacle de la guerra europea, l'únic veritable neutral és el P. Tots els altres poders o Estats, si més no moralment, s'inclinen a un o altre dels bàndols en lluita. Més ben dit, el P. està a favor de tots, i fa sentir de tant en tant paraules de pau. Ha desaparegut l'internacionalisme dels socialistes i dels polítics, que de cop s'han convertit en belligerants furibunds. Només el Pare comú dels fidels pot fer obra internacionalista sincera i fecunda. La seva sobirania no humilia ni excita rivalitats, i és superior a les altres, tant com el dret natural és superior al dret civil. La consciència humana resulta ennoblida, si la dirigeix un poder espiritual, independent d'interessos d'ordre temporal. Ho impediria el poder temporal del P.? No, perquè a Roma s'uneixen ambdues potestats a fi que puguin estar separades en tota la resta del món (Antonelli). La guerra present fa veure encara més la necessitat de la sobirania temporal del P., tant per poder-se comunicar amb llibertat amb tots els catòlics del món, com per mantenir-se neutral i fer obra pacificadora de jutge de pau en tots els pobles de la terra. La guerra present ho posa en evidència. Una forma de presidència del P. en un tribunal internacional és l'única manera viable i pràctica de l'internacionalisme a què molts aspiren i que, d'altra banda, és exigència del dret natural. VI, 380-385.

El P. predica la pau, però no la vol amb menyscapte de la justícia. No admet els fets consumats. Aquesta doctrina, que no pot contradir en la pràctica, dóna garanties de salvaguarda del dret dels Estats febles i de l'esperit de justícia en el tribunal internacional que ell presidís. En la crida a la pau, Benet XV recorda aquesta doctrina. Crida a una serena reflexió perquè es faci justícia. És, doncs, necessari que en la societat internacional hi hagi un òrgan que tingui com a funció pròpia mantenir la pau entre els diferents Estats i procurar restablir-la quan s'hagi pertorbat, Aquest òrgan és el P. VI, 386-394.

Vide VISITA «AD LIMINA», INFALLIBILITAT PONTIFÍCIA, SANTA SEU, GALLICANISME, FRANÇA, FE, HERETGIA, AMOR, DINER DE SANT PERE, VIVES I TUTÓ, SOCIALISME D'ESTAT, CESARISME, UNITAT, INTERNACIONALISME.

PARÀBOLES. En la p. dels llogats a diferents hores del dia, no hi ha injustícia quan l'amo dóna d'allò que és seu. Es mostra així la misericòrdia de Déu (Eiximenis). I, 550.

Crist se'n servia per predicar com ha de ser la vida cristiana. VIII, 70-72.

La de Llàtzer i Epuló ensenya que la sensualitat, la vanaglòria i l'avarícia sedueixen i arrosseguen a la perdició. Demostra l'existència de l'infern i la proporcionalitat del càstig amb la culpa. Ens diu també que la felicitat no es troba en els plaers materials, sempre transitoris i sovint corruptors; que amb els nostres béns hem d'ajudar els altres; que els qui pateixen i porten la creu de Crist seran recompensats, i que no podem demanar mitjans extraordinaris de santificació. VIII, 71s. IX, 474s.

La del sembrador i la del blat i la cugula es refereixen a la paraula de Déu. Fan notar els resultats d'aquesta sembra de la paraula se-

gons les disposicions amb què és rebuda. La p. del blat i la cugula indica per què Déu permet el mal en el món. Hi ha un sentit al·legòric de la p. del blat i la cugula. VIII, 72-74, 271-272.

La del qui demana tres pans per a un hoste amic ensenya la necessitat de l'oració. VIII, 74-76.

La de la vinya i els vinyaters rebels és escaient per al temps de passió. Els vinyaters som nosaltres. Hem de treballar seriosament en la nostra salvació. Es reprova la ingratitud del poble d'Israel i de molts pobles cristians, així com la de molts fidels i fins religiosos que han rebut la vocació. Guiem-nos per la fe i no topem amb la pedra que és Crist. VIII, 78-80. IX, 476s.

El convit de noces significa l'Encarnació, matrimoni de Crist amb la humanitat, i també el convit eucarístic. VIII, 310-313.

PARAULA. Avui és la reina del món. Els homes hi confien excessivament. V, 164.

PARAULA DE DÉU. Té un sentit determinat —el que l'Església interpreta—, però es fa íntima de cadascú i s'adapta a la seva manera de ser, li parla en la seva llengua pròpia. IV, 146.

És el sol de la Ciutat de Déu. Il·lumina i escalfa. La dels homes és com la lluna: pàl·lida i freda. La p. de D. és universal, intel·ligible per a tothom. Totes aquestes qualitats les trobem als evangelis, llei dels homes i paraula de Déu. La P. de D., encarnada i habitant entre nosaltres, engendra amor a tothom, àdhuc als enemics i al rebuig de la humanitat; al revés de la paraula dels homes, que sols conté engrunes d'amor. Déu, que havia parlat de moltes maneres —per la raó natural i pels profetes—, a l'últim parlà directament als homes per la boca del seu Fill. IV, 448s.

És l'única cosa que pot satisfer l'esperit de l'home, que sols satisfan la Veritat i l'Amor. La p. de D. —la fe— el fa participar de la Vida i l'Amor infinits. Per això avui hi ha tanta gent que es mor de gana: no escolten la p. de D. Anant d'un sistema a l'altre, d'una moda artística a l'altra, no calmen la pruïja del seu esperit. Però els cristians en tenen prou amb l'Evangeli. IV, 449s.

Els catòlics no poden equivocar-se en la interpretació de la p. de Déu. Déu mateix els guia. Però els heretges, declarant-se lliures de tota opressió i volent anar a la seva, s'extravien i es perden. És el compliment de la profecia de Simeó. Crist és salvació d'uns i ruïna d'altres. IV, 450s.

Té un significat molt ample i abraça molts conceptes. Constitueix llei de la nostra naturalesa. IV, 545-547.

És el pa de l'esperit de l'home. Des de sempre hom se n'ha preocupat. S'ha investigat i discutit molt sobre aquest pa, tant o més que del material. V, 167.

Els cristians som deixebles perpetus de la p. de D. Ens és llum, força i delícia, en el temps i en l'eternitat. Al revés, els intel·lectuals, pretensiosos, no s'acontenten d'una fórmula que no entenen (la de la fe), volen remenar-ho tot i modificar la societat. Volen ser originals. Només són originals els nostres pecats. Tot el que és bo i útil ve de Déu, a qui cal acudir per rebre-ho. V, 175s.

Molts no la volen escoltar o només l'escolten parcialment. Si no l'escoltem, és que no som de Crist. Escoltar-la és complir-la. El qui no s'escolta a si mateix i escolta Déu té garantia de salvació. VIII, 287s.

Vide LLUITA, DÉU, INTEL·LIGÈNCIA.

PARE. Déu és P., i amb això ja veiem que s'inclina fàcilment a perdonar. VIII, 141.

Podem considerar Crist com el nostre P. Ens ha engendrat com a fills de Déu amb la redempció i ens ha fet molt diferents del que érem per naturalesa. Ens educa i ens alimenta amb la paraula i l'Eucaristia. Ens institueix hereus. Tot això ho fa principalment amb l'Eucaristia. VIII, 338,340.

Els homes no podrien dir «Pare» a Déu, si Crist no els ho hagués ensenyat. Només el podrien témer. Déu és l'únic i veritable Pare dels homes. L'hem d'estimar i obeir. No exclou ningú. És al cel, i la nostra oració a ell puja al cel i ens fa del cel. III, 50-54.

PARDIÑAS. VI, 113s, 120, 123s.

PARENOSTRE. En les dues primeres paraules del p. s'inclouen totes les relacions entre Déu i els homes. Són relacions de pare i germans (Ll. Vives). I, 636.

Hi demanem el pa espiritual i el material, perquè ambdós són necessaris a l'home. I, 121.

Cal resar el p. amb molta reverència, perquè ens l'ensenyà el mateix Crist. Cal penetrar-nos de la reverència, la humilitat, la confiança i l'amor a l'etern Pare amb què Crist el resà. Ha d'avergonyir-nos la distracció amb què el resem nosaltres. IV, 203s.

Resant-lo, expressem el nostre desig que tothom lloï Déu i agraeixi els seus beneficis, que tothom reconegui el seu Regne. IV, 275.

És el llaç d'unió de les societats, de les civilitzacions i dels pobles. Els redueix a la unitat saber que són fills d'un mateix Pare i els fa sentir germans. IV, 732.

En la petició del p.: «El nostre pa de cada dia doneu-nos avui», molts sants pares han entès que s'hi incloïa el pa material del cos i l'Eucaristia. V, 219s.

L'home, per naturalesa, sent la necessitat de pregar, de demanar ajuda a un ésser superior en les grans tribulacions que no tenen remei humà. Però és una oració rudimentària, no la veritable adoració en esperit i en veritat. Crist ens ensenyà l'oració perfecta, el p. L'han comentat i glossat els sants pares i els escriptors eclesiàstics antics i moderns: Tertul·lià, santa Teresa, etc. El cristià té una sola fe, una sola llei i una sola oració. És «un poble d'un sol llavi». El p. és l'oració de la caritat fraterna. El qui odia no el pot resar. Les paraules cristianes han de significar veritats pràctiques. No podem enganyar Déu. El p. és l'oració de la sinceritat. És difícil de resar-lo. El qui el resa amb total sinceritat és un sant, un altre Crist. Ell ens ajuda a resar-lo. Per la nostra banda, cal un entrenament repetit. III, 45-47.

El p. i tota oració ha de tenir cinc condicions. Ha de ser una oració confiada, recta, ordenada, devota i humil. No hem de demanar coses impertinents, no contingudes en el p. Tota oració ha de sortir de la caritat. El p. és norma i model de tota oració. III, 47-50.

Explicació i paràfrasi del p. VIII, 110-117. III, 45-74.

Vide ORACIÓ.

PARES. Ignoren com arriben a l'engendrament dels fills. Els és un misteri, tal com confessà la mare dels Macabeus. II, 295.

D'ells depèn la fe dels fills. IV, 158.

Són els instruments amb què Déu ens ha donat la vida. Han fet l'ofici de creador per als fills. La cura material i l'educació que donen als fills demostren el seu gran amor. També els fills han d'estimar-los. Cal estimar els pares tal com Jesús els estimà. IV, 220.

Viuen per als fills. Per ells treba-

llen i frueixen. Així passa entre la gent honrada. IV, 369s.

Han de preocupar-se ells mateixos —no poden refiar-se gens de l'autoritat i de la llei civil— de la moralitat de les diversions i dels espectacles a què assisteixen els seus fills i súbdits. IV, 519.

Els p. tenen el deure d'educar religiosament els fills des de la infantesa. Són els primers apòstols dels seus fills. Així es feia abans entre nosaltres. Avui no. Després de l'onada de liberalisme, molts es basquegen per deixar als fills un patrimoni que els salvi de la misèria, però, del patrimoni de pietat que els salvi l'ànima, no se'n preocupen. A tot estirar, se'n preocupa només la mare, i hom considera absurdament que aquesta feina li és exclusiva, com la de la cuina i la roba. El cap de casa no pot passar per alt aquesta obligació. Pot condemnar-se, si no la compleix. Superior de la família, ha de dirigir-la a Déu per l'oració. IV, 522.

Tenen obligació d'ensenyar la doctrina. És una funció de la seva autoritat espiritual, a què no poden renunciar. Les formes modernes de vida no els excusen. Arreu on hi ha hagut puresa de costums s'ha exercit aquesta obligació. A un pare de família no se li exigirà que hagi deixat una fortuna als fills, però sí que els hagi educat cristianament. IV, 667s.

Si són propietaris o industrials, han d'educar els seus fills en l'agricultura o la indústria. En morir, tot i conservar la casa pairal, han de distribuir la riquesa entre els fills —a fi d'evitar l'acumulació de grans capitals— i constituir-los caps de noves cases. Així els evitaran també l'orgull de posseir grans fortunes i els perills del luxe. V, 17s.

És digne seguir el camí dels pares. Cap fill de pares honestos no se n'ha d'avergonyir. V, 387.

Molts p. eduquen malament els fills perquè els veuen totes les gràcies i fins s'enamoren dels seus pecats. No els corregeixen els defectes. No imiten Cornèlia, santa Mònica ni Blanca de Castella. Desgraciats dels fills que són objecte d'aquest fals amor dels p. VIII, 264s.

Hi ha p. incapaços de sacrificar-se pels fills. Els deixen créixer com arbres del bosc, atents als seus negocis o als seus plaers. No es preocupen de la seva educació cristiana. VIII, 265s.

El p. és el sacerdot de la família. Els fills l'han de veure resar. No pot abandonar aquesta funció a les mares o a l'escola. Si el fill no té religió i és més il·lustrat que el pare, no el respectarà. VIII, 266s.

Tenen el deure essencial d'educar els fills, per la transcendència que l'educació té en el futur de l'home. Els pares que negligeixen aquesta obligació es fan mal ells mateixos. Si la negligeix un dels pares, l'altre l'ha de suplir. És gran la responsabilitat davant Déu dels qui tenen encomanada la direcció dels altres. IX, 81s.

Els pares terrenals no saben desprendre-se'n quan convé. Els volen per a ells. Al revés de Josep i Maria, que saben oferir l'Infant a Déu. IV, 351.

Vide CATECISME, FE, EDUCACIÓ RELIGIOSA, COMUNIÓ EUCARÍSTICA, MESTRES.

PARES DE L'ESGLÈSIA. S'aprofitaren de la saviesa gentílica i l'esporgaren d'errors (Ll. Vives). I, 627.

Fundaren la ciència cristiana. Encara avui proporcionen un arsenal d'armes contra l'error. Són com rius d'on ens davalla el saber teològic. IV, 21.

PARIS, PAULIN. III, 632.

PARÍS. I, 51, 303.

La seva exposició (1888) fou presidida per l'estàtua de Voltaire. Hom volgué proclamar la independència del treball amb referència a Déu —en realitat, el desenfrenament de l'afany de posseir i de gaudir, que porta els homes a devorar-se mútuament. IV, 67s.

PARLAMENTARIS. Els diputats i els senadors catòlics tenen el deure d'evitar que s'aprovin les lleis favorables a l'ensenyament laic en les escoles de l'Estat. III, 387-400.

PARLAMENTARISME. És una matussera ficció de democràcia el p. del govern liberal, dels partits que es tornen en el poder. Es fonamenta en el nombre d'uns vots donats inconscientment. Els més capaços no voten. I, 323.

Avui presenta una gran similitud amb el feudalisme decadent i injust: els cabdills adquireixen el domini per la força o l'astúcia, viuen sobre el país, l'exploten en lloc de defensar-lo, fins donen oficis i prebendes en feude, mitjançant un cànon. I, 324s.

És un despotisme dels partits, una il·limitada concupiscència, més perjudicial per al regionalisme que no pas el poder reial absolut. II, 11.

Ha volgut concentrar la quinta essència, l'extracte de la vida social, en el Parlament per difondre-la en el cos social fet d'artifici. És una pura il·lusió. La vida fuig, quan la toca d'allí on l'ha posada la naturalesa. El desengany no trigarà a venir i els homes tornaran a les formes naturals de societat, les regionals. II, 79.

Vide CENTRALISME, SISTEMA PARLAMENTARI.

PAROCHI. II, 491.

PARRÒQUIA. La vida de p. fomenta el regionalisme. Lliga l'home a la família, a la contrada, als costums i usos del país. I, 329s.

La p. i la unió de p. és la base de la forma regional anglesa. Així s'uneixen l'element temporal i l'espiritual de l'home. II, 53s.

Es disposa que, en cas de trasllat i nomenament de rectors, es faci inventari dels béns parroquials. VII, 58s.

La provisió de p. és, per als sacerdots, l'acte més transcendental després de l'ordenació. Això els fa servents dels seus feligresos, al bé dels quals cal sacrificar-ho tot. El rector no és un funcionari públic, sinó un pastor d'ànimes. La seva autoritat es basa, sobretot, en la persuasió i en l'atracció evangèlica. El recurs al braç secular és desuet. Cal ciència sacerdotal i caràcter adient, però la primera qualitat és el zel evangèlic: abnegació i esperit de sacrifici pel bé espiritual del poble. Cal també salut física. VII, 213-215.

PARTITS. Els p. parlamentaris, de torn, són colles d'homes associats per explotar, en benefici material propi, el governament del país: no responen a estats de consciència política dels ciutadans. L'oligarquia dels p. no afavoreix la vida regional. I, 325s. II, 11ss.

No són simples maneres diferents d'opinar en qüestions polítiques, sinó l'organització del país en bàndols que es fan la guerra. En aquest sentit han de desaparèixer —bé que no violentament— substituïts pels organismes naturals. II, 13.

Neixen de la doctrina liberal de la majoria com a font de dret. II, 13.

La seva existència és un mal. Cal que desapareguin; no per la força, sinó vitalitzant els organismes naturals: la família, el municipi, la regió, les associacions professionals, que són els qui han de tenir vot i discutir les necessitats del país i declarar el dret. II, 13.

És lícita l'existència de diferents

p. o escoles honestes dintre l'Església i la societat. N'hi haurà sempre, perquè Déu ha lliurat el món a les disputes dels homes. IV, 492s.

Segons Lleó XIII, és un abús valer-se de la religió a favor d'un partit polític. V, 109.

Vide UNITAT CATÒLICA.

PARTITS CATÒLICS. Només accidentalment els catòlics poden formar partit. IV, 20.

A Alemanya ha donat bons resultats per a l'Església la constitució d'un p. c., que precisament no porta aquest títol en un país protestant on seria natural de portar-lo. Ha bandejat tot exclusivisme i s'ha mostrat generós, tal com ho és la mateixa Església catòlica. Intents semblants a Espanya han abocat a confusions, lluites i divisions. I, 216.

Vide PROPAGANDA CATÒLICA.

PARTITS POLÍTICS. L'Església no obliga els catòlics a formar part de p. p. concrets per defensar la religió i l'Església. I, 143.

Sovint uns mateixos p. barregen el bé i el mal ens els seus projectes i actuacions. L'Església no els condemna, però amonesta els catòlics que evitin el mal dels partits amb lúcid discerniment. I, 211.

El mal que alguns p. p. fan a l'Església ve, sobretot, de la influència que hi exerceix la maçoneria. I, 211.

L'Església és molt tolerant amb els p. p. No sol condemnar ni els que sovint se li mostren hostils. I, 211.

No són gaire coherents amb els seus principis. I, 211.

«Un partit és un odi» (Veuillot). I, 215.

Vide SACERDOT.

PASCAL. VI, 463.

PASCUAL, EMILI. IV, 157ss.

PASQUA. És la festa més gran de totes, és eterna. Celebrem la resurrecció de Crist, resum de la vida i la grandesa del Senyor. Tots vivim del Crist. IV, 130s.

És la festa de la llum, perquè Crist és la llum del món: ressuscitant, dóna vida, fonament i valor a tot allò que ell és per nosaltres. IV, 131.

És el centre de tota la vida dels homes, que per la resurrecció de Crist van ressuscitar a la vida veritable i a la llibertat. Tota la litúrgia depèn de la P.; tots els diumenges de l'any en són un ressò: tenen un caràcter d'eternitat. Els perpetuarem amb vida, glòria i llibertat plenes, per la resurrecció de Crist, a la pàtria celestial. Tot el que és del món només ens interessa en tant que ens ajuda per arribar a la P. eterna del cel. IV, 132s.

És la festa del Senyor, que es repeteix cada diumenge. IX, 210.

La primera aparició de Crist ressuscitat el dia de P. va ser a les dones, amb què es veu la preferència de Crist envers els inferiors, els avantatges de matinejar, de confiar en la providència. IX, 358.

PASQUAL. I, 418, 423ss, 441. II, 20.

PASQUAL II. I, 374.

PASQUAL, monjo del Císter. I, 487.

PASSIÓ. La resignació que va mostrar Crist en la p. ens mostra la resignació a la voluntat de Déu que tenia Crist infinitament i que nosaltres hem d'imitar. La p. de Crist ha fet resignats els sants. IV, 197.

Hem d'acompanyar Jesús pel camí dolorós de la seva p. Si l'acompanyem en les penes, també l'acompanyarem a la glòria. Crist, a més, agraeix la nostra compassió, molt més que d'altres mortificacions exteriors. Si es manifestà el Sagrat Cor a santa Margarida M. Alacoque, fou perquè el compadíssim, abandonat en la seva p. i abandonat avui. És blasfemat i ben pocs el segueixen en la persecució. Ser devot seu es

considera niciesa. Estimem Crist, encara que el món ens tingui per estúpids. IV, 232.

Crist és de plànyer en la seva p., sobretot, pel desempar en què el deixaren els amics, car vingué al món sedejant l'amor dels homes i per amor als homes morí a la creu i ens donà l'Eucaristia. Què més podia fer? La vinya que ha plantat li ha donat vinagre. El poc fruit de la seva p. és el que més turmentà el Crist: la previsió dels pecats dels homes. No hi ha dolor semblant al seu, ni al cel ni a la terra. Consolem-lo nosaltres i reparem les ofenses que li fan. IV, 233.

La meditació freqüent dels passos de la p., almenys quan es consideren en el rés del rosari —pensar sovint en la suor de l'hort, l'assotament, la crucifixió—, augmenta la nostra devoció i amor al Sagrat Cor de Jesús. Ens diu el que ha fet pel nostre amor. Aquesta devoció és deliciosa, perquè no se'ns demana contemplar Crist com a jutge i vindicador dels nostres pecats. Crist és un enamorat de la nostra ànima que ens demana correspondència. IV, 251s.

En la p. de Crist hem de contemplar la mortificació de les nostres concupiscències. Va satisfer fins a la darrera gota de sang per les nostres concupiscències carnals. Aquest ensenyament ha fructificat a l'Església amb tots els qui han practicat la virginitat i la castedat i amb l'honestedat pública d'innombrables cristians. VI, 222s.

La p. de Crist és una lliçó d'altíssima saviesa. Ens diu que la grandesa de l'home, el domini absolut sobre ell mateix, es pot donar enmig de les mofes, els turments i el deshonor. Així la majestat de Crist apareixia a desgrat de la ignomínia amb què el tractaven els botxins. I amb aquests sofriments Crist obtingué la seva glorificació i preparà la nostra. Hem de participar en la seva p. Però ell pagà per nosaltres. El seu jou és suau. VI, 226s.

Els refinaments de la nostra civilització moderna fan que necessitem més que la gent d'altres èpoques meditar la p. de Crist. Els plaers són el Déu del món. Això no ens deixa elevar l'esperit i ens fa egoistes quan ens hem de sacrificar pel bé dels altres. Crist, amb la p., destruí l'ídol del plaer i ens estimulà al compliment de la llei de Déu, al sacrifici i a la generositat. Contribuí a la perfecció de l'home, a l'augment de les facultats espirituals. Ens fa arribar a la font de la Vida. VI, 228s.

Amb Jesucrist s'interpreten tots els misteris de la vida humana: la seva passió és la nostra i la nostra és la seva. VI, 396.

La p. de Crist és el crim pitjor que s'ha comès a la terra. L'ofensa més greu contra la innocència més gran. Malgrat això és el principi de la restauració del nostre llinatge, una font de virtuts i la porta per on hem d'entrar a la vida eterna: el crim més abominable i la salvació de l'home. VI, 398.

Durant el temps de p. augmenta l'austeritat de l'Església. Prohibeix la música, tapa les imatges, fins renuncia als goigs purs i espirituals. Pressent la tragèdia que s'acosta. La Innocència serà sacrificada i obtindrà la victòria. Els protagonistes són Crist, els màrtirs i l'Església en general. La vida és una lluita entre la innocència i la malícia. Jesucrist és innocent, la humanitat és culpable. El pecat no ens deixa ser de Déu. VIII, 27-29.

Sempre hem de pensar en la p. de Crist, i més quan l'Església és perseguida. Hi pensem durant la Qua-

resma perquè és temps de renovació i de purificació. De la p. deriva la vida de l'Església. VIII, 81s.

En la p. de Crist han trobat estímul tots els sants i màrtirs de l'Església. Crist patí per redimir els pecats dels homes. En la p. brillen esplendorosament les virtuts de Crist. VIII, 83.

La tristesa fou un dels pitjors turments de Crist durant la p., a causa de la seva delicada sensibilitat. El remei és la resignació a la Providència. VIII, 83s.

Ningú no ha sofert tantes injúries, ni tan immerescudes, com Jesús durant la p. VIII, 84s.

Durant el temps de p., l'Església està trista i en dóna senyals: tapa les imatges. Veu sofrir l'Innocent pels nostres pecats. La sang rdemptora de Jesús és el dot de la nostra ànima. VIII, 122s.

La p. de Crist conté tota la substància del culte catòlic. Hi trobem el sacerdoci i el sacrifici. És la realització de les benaventurances de la justícia i la misericòrdia, que amb ella se satisfan plenament. VIII, 132s.

Per la carn vingué el pecat, i també per la carn vingué el remei amb la p. de Crist. El sofriment és la corrupció del plaer pecaminós. Crist vencé el pecat amb el «triumphale silentium» de la passió, una paciència vencedora. Així també podem vèncer el pecat. La transfiguració evità l'escàndol de la p. en els deixebles. La p. de Crist fou molt dura, perquè afectava també l'esperit amb la desemparança i el deshonor. Els deixebles passen per una p. semblant. El sacrifici de Crist és la substància del culte diví i el camí de la nostra glòria si ens hi unim. La p. de Crist ens fa veure la plenitud del seu amor, simbolitzat en la llançada del soldat. Cal que corresponguem a l'amor sacrificat de Jesucrist amb els tres òsculs, de què parlen els sants pares: als peus (penediment), a les mans (amor filial) i al cor (quan l'amant es converteix en la persona estimada). VIII, 134-140.

L'home no pot millorar moralment pel seu propi esforç: ha de rebre l'auxili de Crist, que se'ns dóna sobretot amb l'exemple de la p. i la lliçó d'humilitat que inclou. Jesucrist és mestre i metge de cos i d'ànima. L'ascens moral, el venciment d'un mateix, és difícil; però la gràcia de Crist, a través de la consideració de la p., ens ho facilita. Revestim-nos de nostre Senyor Jesucrist. IX, 279-281.

La p. de Crist és la idea fixa de l'Església. La recorda sempre. Tots els màrtirs han mort perquè Crist va morir per ells. La p. ha donat fecunditat i força a la vida de tots els sants. «L'esperit vivifica, la carn no serveix de res.» Molts fins l'han considerada intrínsecament dolenta. Però, amb el sacrifici de la seva carn, Crist ha salvat la humanitat. Els sants solen contemplar la p. de Crist amb gran afecte. Resseguimne tots els passos i detalls. IX, 282-285.

Crist, durant la p., va sofrir més que molts màrtirs a causa de la tristesa que omplí el seu esperit. L'esperit és més culpable que el cos. Per això Crist, per expiar els nostres pecats, sofrí dolors espirituals acerbíssims. La tristesa l'acompanyà tota la vida. L'Evangeli no diu que rigués en cap ocasió. Però, sobretot, sofrí de tristesa mortal a l'hora de la p., a causa dels pecats dels homes que tenia presents i pels mals que haurien de sofrir els seus deixebles. Tot ho acceptà amb resignació. IX, 285-289.

Crist, durant la p., sofrí molt en

el seu honor. Cal meditar-ho, per aprendre a tenir paciència i resignació davant les injúries i menyspreus. Ho patí per expiar els pecats que es fan per conservar l'honor i venjar les injúries. IX, 289-293.

Els morts se solen respectar. Però ni mort no van respectar el cos de Crist. Un soldat li traspassà el cor d'una llançada. En el misteri de la llançada hi ha la solemne proclamació de l'amor als homes per part del Crist crucificat. IX, 298.

De la p., del cor traspassat de Crist, surt la gràcia dels sagraments que ens purifica dels pecats i ens obre el cel. IX, 300s.

En la p. de Crist resplendeixen meravellosament les quatre virtuts cardinals. IX, 356s.

Vide COR DE JESÚS, PAU, DOLOR, SACRIFICI DE LA CREU, JESUCRIST, VIA CRUCIS, MONUMENT, MISSA, SAVIESA.

PASSIONS. Són de dues menes: concupiscibles i irascibles. Les primeres tendeixen a allò que plau; les segones defugen un obstacle que s'hi interposa. Totes surten de l'amor i tornen a ell. I, 590.

Fan perdre l'esma (Ausiàs March). I, 594.

Portades a l'excés, forcen la voluntat cap al plaer; però llavors causa dolor el remordiment de la consciència (Ausiàs March). I, 597s.

Poden desbocar-se en l'home i ferlo caure. II, 438s.

Les p. espirituals dominen les corporals. Hi ha qui, per ambició, es reprimeix la luxúria. II, 471.

Estudiar la forma racional de conduir i regular les nostres p. és difícil i és un treball que pocs homes fan de gust. II, 496.

Pròpiament, en l'home, només hi ha una p.: l'amor o la concupiscència. D'ella vénen totes les altres, contràries o no (irascibles o concupiscibles). II, 498s.

Com més vives són per naturalesa, més destructores es tornen en faltar-los la direcció de la raó (sant Tomàs). II, 529s, 593s.

Hi ha una p. fonamental, i, en un grau elevat d'apassionament, l'home passa fàcilment d'una p. a l'altra. Hi ha qui riu i plora a la vegada. II, 562, 603.

Totes es redueixen a l'amor. El procés afectiu és com un cercle. II, 571, 608.

Tots els grans homes les tenen. Són el motor de l'ànima humana. Sense p., l'home seria com encantat. El que cal és dirigir-les per la raó i la fe. Cal donar a les p. un caràcter intel·lectual, fer-les «raonables». III, 723s.

Manen l'home; però no han de guiar-lo. El qui guia és la raó. Així predominarà en la conducta humana la suavitat sobre la vehemència (obra de la passió), i l'acció sempre serà encertada (obra de l'enteniment). La p. és la força, la raó és la llei. La força sola és bestial. La força i la llei fan la grandesa. III, 724.

Fan que l'home s'enganyi dient que té allò que desitja profundament (saviesa, felicitat, llibertat), com l'infant que es pensa que és un general perquè en va disfressat. IV, 13s.

Es desencadenen més en les grans ciutats. IV, 151.

Són més fortes que l'home i el vencen, quan aquest només compta amb els recursos de la saviesa humana. IV, 604s.

No es poden vèncer sense un auxili especial de Déu. IV, 607.

Són molt diverses i oposades. Són el motor que condueix l'home a la dignitat d'una vida pura i serena o a l'abisme de la ignomínia i la desesperació. IV, 629s.

No pot discutir-se amb la p. quan

va contra la llei moral. Cal tancar de cop, categòricament. IV, 651s.

Són cegues i han de purificar-se amb la direcció de la raó i de la fe cristiana. És una averració de certs literats i certs corrents de pietat tenir la passió i el sentiment per guia indicadora del bé i del mal. V, 59.

Si la p. és erigida en norma i guia de l'home, desapareix la distinció entre el bé i el mal, la veritat i l'error, es perd la consciència, l'autonomia i el dret propi; l'home resulta dirigit per les circumstàncies, desapareix la racionalitat. El remei més segur per guarir aquest mal és el pensament de l'eternitat. V, 61ss.

Treta la llei moral que la fe imposa a l'home, ve la idolatria de les p., que es tornen senyores. V, 297s.

Són necessàries, però han de ser regides per la raó il·luminada per la fe i enfortida per la gràcia. V, 298.

Avui hi ha qui les vol fer norma de vida, deixades al seu albir i sense dependència de Déu. V, 301.

S'insubordinen contra l'enteniment de l'home que veu la veritat i el bé. L'ofusquen, el sedueixen i el converteixen en capità de lladres que les guia cap a la maldat i la corrupció. VI, 223.

Vide LLUITA, TEMPERAMENT, CARÀCTER, SENTIMENTS, AFECTES, MAL, FE, SENTIMENT, RAÓ, ASCÈTICA, EQUILIBRI, DÉU.

PASTEUR. II, 263s.

PASTOR. És un dels noms que més escauen a Crist, que guia, alimenta i protegeix el ramat. Indica tendresa. Molts cristians són poc dòcils a l'acció saludable del bon P. VIII, 292-297.

PASTOR. L. III, 369. VI, 481.

PASTOR, JOAN. 381.

PASTORS. Els p. guardant els ramats del llop ens ensenyen a guardar la nostra potència sensitiva de la ferotgia del pecat (Llull). I, 454.

PASTORS DE POBLES. Ho són els reis, segons la Bíblia i la Il·líada. I, 33.

Ho són els rics, els propietaris, els industrials i totes les autoritats naturals. Han de fer servir els seus mitjans en benefici dels subordinats i han de dirigir-los. Són necessaris i sempre n'hi haurà. II, 49, 56s.

PATERNALISME. L'home mai no pot ser explotat. El propietari, l'industrial o el cap de casa no poden excloure els seus subordinats de la justa participació en els béns que contribueixen a produir. Atenent la naturalesa humana i la llei cristiana, l'amo i els treballadors o criats constitueixen una veritable família. Entre ells, no sols hi ha comunitat d'interessos, sinó també d'afecte. Mútuament s'han d'estimar. En aquest sentit l'amo exerceix una funció paternal envers els subordinats. Aquest equilibri es pot alterar, però sols transitòriament. La naturalesa tard o d'hora recupera la normalitat. V, 25ss.

PATERNITAT. Existeix en l'odre artístic. Els homes, imatges de Déu, han rebut d'ell la dignitat de la causalitat. El geni artístic tendeix a crear noves criatures on brilli la bellesa. II, 297s.

Tots els éssers, en arribar a la plenitud, volen comunicar a un altre la seva existència. Així ho veiem en l'ordre natural i en el sobrenatural. En els fundadors d'ordes religiosos i en els artistes. II, 297.

La p. en tots els ordres deriva de la Providència. III, 696s.

PÀTRIA. Educar la voluntat i la intel·ligència (principi ètic i principi racional) és restaurar la personalitat de la p., perquè és fer sobresortir allò que fa la persona. I, 231s.

És la nostra mare, la causa del que som. I, 275s.

S'identifica amb l'home, i res del que hi passa no li és indiferent: això

fa que l'home pugui morir per la p. I, 276s.

No la fan conèixer i estimar els sistemes unitaristes, perquè en donen una idea massa abstracta. I, 277.

El veritable amor a la p. cal fonamentar-lo en l'amor a les coses pròpies i més nostres. I, 279.

Suposa la substancialitat permanent de l'ànima humana, que és el seu fonament. No hi hauria identitat en la nació, no podríem dir-la «nostra», sense aquesta permanència de l'ànima. I, 291s.

La p., més que no pas el terreny, és la història, el poble que hi viu i hi treballa. I, 291s.

La llengua pròpia de la nostra p. és la llengua que parlem. I, 310s.

No n'hem de ser mestres, sinó deixebles. És treballar per la p. estudiar el seu pensament i les seves característiques, i exposar-los a la gent. I, 354.

És immortal en el sentit que el seu esperit és conservat per la religió que el proposa a les generacions que podran aprendre d'ella. No en el sentit que les institucions, els costums, el govern, etc., de la p. hagin de viure sempre. II, 105s.

Concebuda com a regió, no caduca ni és derogada: és la llei natural, oposada al civilisme. II, 193.

Filla de la natura, de llarga formació, obra de Déu, els teòlegs tenen dret a estudiar-la: no és de dret humà i positiu, sinó de dret diví i natural. No l'han formada a les oficines governamentals, sinó els decrets de Déu. II, 116s.

La p. és el conjunt de creences, tradicions, costums i lleis. No és simplement la terra, les roques i els edificis. Com la casa on vivim, és una cosa espiritual, encarnada en el terreny que trepitgem. I, 102s.

No hi ha p. sense Déu. IV, 158.

Crist estimà intensament la seva p. Plorà per Jerusalem, en previsió dels mals que li esdevindrien. IV, 221s.

Hem de pregar per la nació i per la terra en què Déu ens ha fet néixer, per Espanya. IV, 222.

Amb el nostre país i amb la nostra època hi tenim una mena de compenetració. Som «os dels seus ossos i carn de la seva carn». Tenen una fesomia i un caràcter que permet de distingir-los pertot. Els arqueòlegs i els literats, en presència d'un escrit o d'un monument antic, coneixen l'època i el país a què pertanyen. El nostre temps i la nostra terra són condicions de la nostra vida temporal amb què hem de guanyar l'eterna. Per això tenim part en el mal que faci la nostra p., o la nostra època, i n'hem de fer penitència. IV, 531.

L'amor a la p. és l'amor al proïsme en el grau més elevat, perquè la p. és aquella part de la humanitat identificada amb nosaltres per la sang, els costums, els sentiments i el veïnatge. V, 207s.

Té una constitució, una harmonia d'elements, una llei de vida, que li són propis. Encara que enllà del temps es produeixin variacions i canvis, ha de ser pel curs natural de la mateixa vida. Si un governant o un buròcrata pretén alterar-ho, atemptarà contra la vida de la p. Hi ha lleis que prohibeixen atemptar contra la integritat de la p. Es limiten sovint al que és purament material i simptomàtic. No van a l'arrel, que és el dret. La vida de la p. és el dret. S'atempta a la integritat de la p. violant els drets del ciutadà, de la regió o de qualsevol entitat honesta. El dret no es pot confondre amb el poder de l'Estat o amb la voluntat dels governants, que mai no tenen dret absolut de vida i mort. III, 183-185.

Vide JESUCRIST, BATALLA DEL BRUC.
«PÀTRIA ESPANYOLA». No té sentit, si es neguen o desvaloren les coses «nostres». I, 279.
«PATRIA, FIDES, AMOR». És la síntesi de la vida humana i cristiana. L'escola ha de mantenir i fomentar aquests tres sentiments bàsics de tota societat humana. Sense Déu, l'home ha de considerar-se fill de pares desconeguts i no pot mirar els altres com germans. Falta el sentiment de fraternitat humana que uneix els homes de diferents llengües, races i nacions. Sense l'amor a la família, entre els esposos i els fills, imperarà l'egoisme i l'odi en les relacions humanes. Sense el sentiment natural de pàtria, els llaços jurídics de l'Estat desconeixeran les realitats ètniques naturals i resultaran opressius i odiosos. És obra del socialisme sectari la negació d'aquesta trilogia, a fi de destruir els vincles naturals de la societat i poder manipular la massa humana amb fins inconfessables. III, 417-420.
PATRIARCAT. És la forma de la vida regional. La destrueixen els grans centres polítics moderns. I, 272.
És possible en els temps moderns guardar-ne l'essència salvadora. I, 272s.
És la forma engendradora i permanent de la vida humana. D'una manera o altra ha de continuar sempre. L'Església ens posa els patriarques com exemples per a tothom. V, 14s.
És la forma de vida genuïna de l'home. L'Església ens el posa per model. I la societat humana l'ha d'imitar, si no vol sortir dels raïls que l'encaminen dreturerament. Hi haurà d'haver sempre una discreta imitació, adaptada als nous temps, dels temps primitius, tal com imitem les obres d'art clàssiques. Hi ha relacions socials de caràcter permanent. Així és l'afecte de família que hi ha d'haver entre amos i treballadors o entre cases entroncades. V, 28.
Vide PAGESIA.
PATRICI (S.). III, 21. IX, 94.
PATRIOTISME. La seva expressió més pròpia és l'amor a la regió. I, 275ss.
És un principi civilitzador: fomenta l'esperit de família i fa que l'home rebi el fruit de les generacions passades. I, 276s.
Sentiment natural, instintiu, que no ha de confondre's amb l'amor universal als homes, ni amb el sentiment polític (sentiment nacional). I, 277.
Sols s'aconseguirà fer-lo créixer i florir respectant la regió i fent-la estimar. I, 279s.
És falta de p. deixar les antigues consuetuds de la terra per matusseres i pageses i donar-se a les coses forasteres en el llenguatge, les diversions i la cultura en general. I, 298s.
Allí on no hi ha vida regional, on les coses i les institucions pròpies han estat malmenades i destruïdes pel liberalisme i el centralisme, ningú no s'hi troba bé, no hi ha p. Allí on hi ha una vida regional intensa, tothom l'estima i està disposat a defensar-la: hi ha p. I, 315.
Ha estat desacreditat pels liberals, que fan de la pàtria una entitat artificial, fabricada per una part dels ciutadans. L'altra part ha d'odiar-la. I, 313ss.
La votació d'una assemblea o el decret d'un Cèsar no poden crear el sentiment del p. Aquest neix, com tots els sentiments, de quelcom natural creat per Déu: en aquest cas, la regió. I, 314s.
El liberalisme, fent consistir la Constitució d'un país en la voluntat de la majoria, fa que la Consti-

tució sigui mudable. Amb això mata el p., que és amor, car l'amor demana durada i freqüentació de tracte de la cosa estimada. I, 315s.

No el destrueix el sentiment cristià de germanor universal (Ll. Vives). I, 656.

El demostra Fontanella en plena decadència (segle XVII) a favor de Catalunya i del seu dret públic constitucional. I, 679.

El p. de la terra ha rebut un cop mortal amb la desarticulació de les regions (Taine). II, 19s.

L'home no s'acontenta d'idees abstractes. Per estimar l'Estat ha de veure'l identificat amb el lloc i els costums on ha nascut i viu. II, 44.

És matar-lo voler que l'home estimi l'Estat quan aquest contradiu els organismes naturals en què vivim. Això no produeix el p., sinó el nomadisme. II, 44s.

Té més p. l'home religiós i de sentiments elevats, que estima les tradicions de la seva llar i de la seva raça, el culte practicat en el seu país, etc., que no pas l'home grosser i materialista, donat a la sensualitat. Per a aquest tot el món és pàtria. IV, 356.

Vide CARITAT DE PÀTRIA.

PATRONS. El p. és l'autoritat natural de l'obrer. Perquè aquest el reconegui així, cal l'organització local, regionalista, de la indústria. Sense el p. com autoritat natural, els obrers són masses perillosos. II, 62s.

Vide CLASSES DIRIGENTS.

PAU (S.). Va treballar per la llibertat traient el jou de la llei antiga. II, 40s.

És anomenat Apòstol dels gentils per l'afecte i la predilecció que els professà. II, 26. IV, 467.

És el gran model de l'atletisme cristià. Lluità sempre contra la llei que l'arrossegava cap al mal i va vèncer amb l'auxili de la gràcia. V, 520s.

PAU. Déu procurarà en la humanitat, a través de lluites, la p. i la felicitat a què l'home aspira. I, 26.

Sant Vicenç i alguns de la seva «companyia» pacificaren diversos llocs i ciutats. I, 512s, 523, 524ss.

De vegades, porta la corrupció. I, 622.

La p. social és fruit de la justícia, de donar a cadascú el que és seu, o sigui, de la igualtat moral. II, 77.

És impossible de fundar la «pau perpètua». II, 267s.

Crist vol que siguem pacífics. Ens digué: «Pax vobis». II, 549.

És l'obra i l'objecte de la doctrina del Papa. Enmig de l'odi de les classes i els partits, dels moviments de progrés i de conservació, d'autoritat i de llibertat, treu tota virulència assenyalant l'ordre que porta a la concòrdia, tan interna com internacional. III, 666s.

Jesús, a la creu, ens l'obtingué amb Déu i també entre els homes mútuament, car redimint-nos a tots igualment, va estrènyer el llaç que ens unia i agermanava. Crist extingí els antics antagonismes en el gresol d'un amor infinit i universal. IV, 134.

El cristià ha de demanar-la en els moments en què la guerra destrossa la humanitat. IV, 134.

Per demostrar que vol la germanor i la p., l'Església ha posat la cerimònia de la p. en les misses solemnes. IV, 185s.

És difícil, perquè els homes no saben estar els uns sense els altres, i, quan s'agrupen, no se saben estar de barallar-se. Les condicions per a la p. són que hi hagi un cap discret i prudent i que els altres l'obeeixin. El cap ha de tenir el do de saber reconciliar els súbdits enemistats. IV, 384.

Avui es treballa molt per la p., i és quan hi ha més guerres i més

mortíferes que mai. És una humiliació per als homes. Tota lluita és pel pa —del cos o de l'ànima—, i hi haurà lluita mentre tothom no estigui satisfet. A la casa on no hi ha pa tot són raons. V, 168s.

És missió del bisbe predicar la pau. V, 393.

És una aspiració de l'Església. Els bisbes treballen per la pau. V, 443s.

És el bé més gran d'aquest món i el premi etern en l'altre. Però massa p. en aquest món també perjudica. Augmenten les comoditats, les passions es desfermen, els costums es materialitzen. La contradicció, la persecució i la lluita espiritual, exerciten la força espiritual de l'home i li fan bé. V, 515.

Jesús porta la p. Amb l'Encarnació i la Redempció reconcilia Déu amb l'home i els homes entre ells. Però sempre hi ha l'estímul del pecat, de la desunió i de la guerra. La Missa amb la Comunió significa i realitza una conciliació entre aquells que s'hi troben agermanats per la p. que els dóna Déu. VI, 99s.

La p. perfecta mai no existirà en aquest món. Hi ha guerres des del principi de la humanitat en la família humana. VI, 326.

Els pacifistes que prometen la p. són curanderos de la societat. Causen un mal molt gran, perquè prometre el que no es pot donar provoca la desesperació. No mancava qui digués que, tret Déu de les societats, ja es podria fer la p., i és ara precisament que tot Europa és un exèrcit. Cal omplir els temples i demanar al Senyor dels exèrcits que enviï la p. al món. Sempre el curandero promet més que no pas el metge, i el metge és Jesucrist, que, sense la pretensió d'abolir definitivament la guerra en aquest món, sempre ha predicat i ha donat la p. L'heretgia promet més que l'Església, té més imaginació, però menys força social. La persistència del llevat pecaminós en el món fa impossible d'impedir totes les g. Tanmateix Crist ha vingut a donar la seva p. a la humanitat regenerada, i aquesta l'aconsegueix en la mesura que li és fidel. La persistència del mal en el món sempre fa possible la guerra. Però Déu permet el mal per un bé millor. VI, 330-332.

Hi pot haver g. justes, i fins santes i obligatòries. Molts dels qui consideraven que la g. és necessàriament un delicte han hagut de rectificar i en el present conflicte bèllic s'han declarat defensors de la pàtria i han pres les armes amb entusiasme. Hi ha g. santes a l'AT. Jesús reconegué la possibilitat de la g. justa admetent com a lícita la professió militar, mentre es respectessin les regles de la justícia. L'Església venera soldats sants. Però la g. és filla del pecat i sense el pecat no existiria. El principi de la g. cadascú el porta a dintre amb la llei del pecat en lluita contra la llei de la gràcia. VII, 332.

La p. no pot venir d'una simple combinació de forces econòmiques o polítiques. Ha d'inspirar-se en principis espirituals que reconeguin la sobirania de Déu i regulin i dominin les concupiscències egoistes. Una política materialista mai no portarà la p., que té l'arrel en la formació espiritual de cada ciutadà. Les guerres vénen de lluny i de molt endins de l'home. La concupiscència del materialisme desbocat porta a la mania del domini universal. VI, 340.

La pau a la terra engendra vicis: «malis pacis vexati» (Ll. Vives). Afluixa els caràcters, i l'heroisme, cosa de pocs, és tanmateix necessari en la societat. Els roures dels cims, assotats per la tempesta, es fan més

forts que els del pla, humit i tendral. Segons sant Agustí, Déu, de vegades, esmena els costums dels homes amb els mals de la guerra. Veiem com, davant les calamitats de la guerra present, molta gent es converteix i torna a Déu. VI, 341s.

Cal demanar la p. a Déu. Demostra la feblesa i la insuficiència de l'home el fet que, tot i no voler la guerra, no la puguem evitar. La guerra depèn dels homes, però la p. ve de Déu. Per això mai ningú no sap com acabarà una guerra ni les conseqüències que tindrà. La fem sense saber el que fem. Potser la mort de l'un serà la glòria de l'altre. Només Déu és l'àrbitre de les transformacions socials. Els Papes i els Bisbes han pregat perquè Déu toqui el cor dels governants i els encamini a la p. Cal demanar-la al Cor de Jesús, sobretot durant la Quaresma, amb sentiments de penitència i contrició, amb la humilitat que contraresta la supèrbia que engendra les guerres, amb el sacrifici que ens uneix a la creu redemptora, que reconcilià l'home amb Déu i infongué sentiments de fraternitat a tots els homes de la terra. Pensem que avui Jesús pateix terriblement en els seus membres. VI, 357-360.

La p. veritable és la de Crist quan prega que tots siguin u, la p. de la germanor i de l'harmonia entre els homes; la p. dels vius, no la del vencedor sobre el vençut, que és la p. dels morts. VI, 419.

Crist predica p. i violència. Una contradicció? Hem de cercar la p., la calma en les passions, la tranquil·litat d'esperit, etc. Per això hem d'estar en guerra amb les passions, amb el diable i amb el món. Per lluitar bé, cal serenitat i p. Sense aquesta guerra no hi ha p. VI, 468s.

La p. consisteix en la possessió segura de la vida, en la fe que assegura. VI, 473.

Crist és el Príncep de la pau i pacifica els esperits amb la llei de la caritat. Es veu sobretot amb l'Eucaristia, que uneix tots els cristians. Com Crist, hem de practicar la mansuetud. A mesura que ens acostem a Déu augmentarà la nostra pau. VIII, 125-128.

En les condicions d'aquest món, amb tantes contradiccions, és difícil trobar la p. L'ofereix i la dóna Crist als qui es desenganyen de la p. del món, aparent i falsa. La llei de Crist ens posa en p. amb Déu i amb el proïsme. L'oració i els sagraments faciliten la p. IX, 83s.

L'home busca la p., però no sempre l'obté. L'obtenen els religiosos amb el menyspreu propi i del món i abandonant-se a la providència de Déu. La p. perfecta i indestructible només s'aconsegueix al cel. IX, 441.

La p. interior és la conformitat amb la voluntat de Déu. Sense la p. interior no és pot ser feliç ni tan sols en la mesura que se'n pot ser en aquest món. IX, 446.

La p. interior s'obté reprimint les passions i practicant la virtut. Quan passem penes, solem buscar el consol de les criatures. Déu consola més a fons. La pertorbadora de la p. és la imaginació. IX, 464.

La p. és completa quan es té amb Déu, amb un mateix i amb els altres. Amb Déu suposa la gràcia; amb un mateix, la mortificació de les passions; amb els altres, s'obté servint-los i oblidant tot ressentiment. IX, 466.

Una societat no pot subsistir sense la concòrdia o p. interior. III, 182.

La ciència i la cultura no poden edificar la p. Mai no s'havia avançat tant com avui en els coneixements científics, i mai no hi havia hagut una guerra tan mortífera com

la d'avui. És un altre el poder que pot limitar i desterrar les guerra. Cal recórrer a Déu. VI, 335.

Isaïes havia anunciat una era de p.: la del Messies, que uniria tots els pobles de la terra. Només Crist pot dur aquesta p. Però aquí hi ha l'anunci del Regne, que en aquest món només es prepara. El pacifista més exigent no podria demanar més del que presenta aquesta visió d'Isaïes. Per arribar a la p. cal arribar a l'amor que Crist portà al món. Sempre que falta p. és perquè falta amor. VI, 336s.

Vide RESIGNACIÓ, PACIÈNCIA, MANSUETUD, QÜESTIÓ SOCIAL, SOCIETAT, LLUITA, GUERRA, CONCUPISCÈNCIA, NADAL, INTERNACIONALISME.

PAU I TREVA. Vide TREVA.

PAU V. III, 98.

PAULA (Sta.). II, 615. IV, 79. IX, 205, 265.

PAULINISME. La doctrina i la posició de sant Pau és d'una gran decisió: una afirmació total, d'un convenciment absolut, heroic fins al martiri, generós. És simptomàtica l'antipatia que li tenen els racionalistes fluctuants que no admeten el principi de contradicció i s'agraden de vaguetats intel·lectuals, com Renan, bo i posant el bé suprem en el plaer. Pompeu Gener porta la notícia que sant Pau anava acompanyat de dues secretàries. Coneix l'Evangeli i la Bíblia sols pel que en diuen els heterodoxos. II, 29s.

PAULUS, jurisconsult romà. I, 674. III, 498.

PAUPERISME. És una plaga social d'avui. Però l'orgull dels Estats dedica més renda pública a sostenir les guerres. I, 40.

Hi ha dues classes de pobres: els qui viuen en cases de beneficència i els particulars. Cal fer registres d'aquests en les parròquies. Cal enviar els estrangers a llur país. Cal donar feina als qui són capaços de treballar. Als incapaços, caldrà donar-los el menjar suficient, sense deixar-los vagarosos. Cal que hi hagi alguns magistrats dedicats a la cura dels pobres. Per ajudar-los, s'instituiran rendes actualitzades destinades «ad hoc» en esglésies i hospitals, col·lectes i caixes en els temples. Caldrà estalviar en matèria de diversions i festivals (Ll. Vives). I, 650s.

PAYO COELLO, JOAN. IV, 64.

PECADOR. El pecat fa que l'home sigui desgraciat: cec, sord, mut i paralític per al bé. VIII, 284-287.

El pecat deixa el p. en un estat molt miserable. Cada cop amb més predisposició a tornar a pecar. És una veritable corrupció. Perd l'amistat de Déu. Les seves bones qualitats es tornen vicis: si té talent, es torna orgullós; si és decidit, temerari. Contamina els altres, i hi troba gust. Per sortir del seu estat, calen dues circumstàncies: les oracions i intercessions dels fidels i l'esforç del mateix p. per treure els impediments de la gràcia. IX, 69-71.

No pot estar tranquil, car té Déu per enemic. Tem on no hi ha motiu de témer i generalment està frenètic. IV, 200.

Mai no es mouria del pecat i es condemnaria irremissiblement, si Déu no li enviava una gràcia molt abundant per tocar-li el cor. La història de sant Pau és la de tot p. convertit. IV, 226.

PECAT. El p. enfosqueix la raó i augmenta els apetits. D'on el cas del mal lladre: demana el perdó del càstig sense deixar la culpa i es revolta contra la llei i el seu autor. El p. es llança amb força cap allí on creu trobar el bé (vanitat i mentida) i, en palpar-ne la vacuïtat, s'ofega com un monstre marí fora de l'aigua. És com una bogeria epilèptica,

el predomini de la passió sobre la raó. IV, 86. V, 440.

L'home que viu en p. i té fe és un estranger dintre la Ciutat de Déu. No viu segons la llei i l'operació connatural de tots els altres, que és la caritat. IV, 466s.

Déu permetent-lo, mostra i aplica els seus atributs (misericòrdia, justícia). Sense el p. fóra «ligat lo poder de Déu» (Llull). I, 471s.

Disminueix la llibertat de l'home (Eiximenis). I, 555.

No consisteix a fer l'obra, sinó a fer-la desordenadament (Eiximenis). I, 553.

És un engany culpable («decipimur sub specie boni»), i l'engany prové de la carn (Ausiàs March). I, 612.

Mitjançant la gràcia i la conversió, el p. contribueix a la bellesa i a la glòria infinita. En aquest sentit, tot pot ser bell. II, 212.

També existeix en l'ordre natural. És contrariar la naturalesa, sortir de les seves lleis de vida. Per això el fruit del p. és la corrupció i la mort. IV, 252.

El p. consisteix en un error. II, 500.

El p., ni que sigui venial, fa l'efecte de revulsiu en les consciències delicades i les esperona a la santedat. Pensi's en la petita falta moral de sant Lluís Gonzaga —els renecs que aprengué dels soldats— i l'efecte que li van fer. III, 699.

La visió dels p. propis ens fa ser humils i ens fa estimar el sacrifici de Crist. IV, 134.

La previsió dels p. dels homes fou una de les causes que féu sofrir més Jesucrist en la seva passió. IV, 233.

Ultratja la majestat divina. Priva Déu de la glòria deguda. Exigeix una reparació que els homes no poden donar. La donà Crist morint a la creu. És una fletxa que, llançada des de la terra, té poder d'arribar al cel i ferir l'honor de Déu. Hem de reparar-lo oferint la satisfacció condigna de Jesucrist. IV, 238.

Fins els p. i els crims més horribles han estat comesos per homes molt semblants a nosaltres. Si no ens ajudava la gràcia de Déu, cauríem en els pitjors abismes. IV, 353.

Déu el permet per treure'n un bé. Contribueix a l'harmonia universal, en posar en relleu alguns atributs divins. IV, 447.

És el principi de tots els conflictes i dificultats. IV, 454.

No treu les nostres idees cristianes, però separa la nostra voluntat del Bé perfectíssim, d'on brolla la nostra vida sobrenatural. IV, 476.

És un principi dissolvent, que tendeix a separar els homes de Déu i entre ells. És antisocial. IV, 487.

De vegades, tots hem sentit ensems l'encís i l'horror del pecat, amb què ens convida l'esperit del mal afalagant les nostres males inclinacions. Té unes aparences dolces. Però després descobreix tota la seva malícia. IV, 511.

Les armes per deslliurar-nos de l'esclavitud diabòlica del p. són la fe, l'oració i la penitència. IV, 513.

Hi ha p. públics i socials, que en temps moderns, principalment durant el segle XIX, dominen en molts pobles. Són: la incredulitat, la distracció mundana i la sensualitat. Dit d'altra manera: l'afany exclusiu pels interessos materials i pel confort de vida, sense pensar gens en les coses eternes. Aquests p. demanen també una expiació i un remei públics, que sols poden ser la fe, l'oració i la penitència. IV, 513s.

La seva font principal són els excessos carnals. Fins dels p. que semblen més independents de la carn. Tot p. és un engany que neix de la torpesa de l'enteniment que li des-

figura les coses: exagera els sofriments físics, encisa amb el plaer, estreny l'horitzó de les grans veritats i fa que la consideració de l'home no surti de la vida present. Materialitza i animalitza l'home. S'oposa a l'obra de Crist, que àdhuc espiritualitza la carn. IV, 523s.

És el monstre més repugnant de la terra. L'home l'ha engendrat en contuberni amb el diable. El seu lloc propi és l'infern. És un monument de rebel·lia contra Déu. El primer deure humà, la primera activitat de l'home, ha de ser destruir-lo, treure'l de l'ànima, com es treu un cranc o malgrà del cos. IV, 527.

Amb el qui peca per malícia —per odi contra Déu—, Déu no pot reconciliar-s'hi: és el p. contra l'Esperit Sant, que no es perdona ni en aquest món ni en l'altre —en tant que manté el seu caràcter. Però Déu es reconcilia amb el qui peca per feblesa —i, per tant, se'n penedeix—, perquè, per ajudar els febles i els malalts, Crist fundà l'Església i vingué al món. Avui la secta maçònica estén pel món aquest p. de malícia. És un p. que no el guareix la misericòrdia de Déu, sinó els cops i els cataclismes que envia la seva justícia. IV, 736s.

El p. esclavitza. Ho han reconegut els savis gentils i cristians. Totes les legislacions priven de llibertat el criminal. El pecador —el criminal— cau en una mena d'esclavitud i, per a deslliurar-se'n, necessita un règim especial de vida. IV, 745.

La seducció del p. és un misteri. Empra formes delicioses i suaus. Al principi, les sectes més antisocials saben atreure incauts apeixant-los amb falsos aliments espirituals. V, 152.

Ofega la fe. Quan el p. abunda la fe desapareix. A la llarga, no poden coexistir. V, 277.

És més greu el que fa el cristià que no pas el que fa el pagà. El cristià té més coneixement i més gràcies que l'ajuden. V, 282.

És el desordre de l'amor. V, 477.

És una derrota en la lluita contra el mal i una pèrdua de llibertat. V, 519.

La victòria més sublim i típica és sobre el p., que ha portat la mort. És una victòria de la vida. El p. és un corrosiu de l'ésser. Per això mata. Per la gràcia i la fe participem de la Vida infinita, i pel p. ens en separem i ens encaminem a la mort. De l'ateisme han sortit el nihilisme i el pessimisme, últimes conseqüències de la impietat humana. V, 546.

Déu l'ha permès per posar més en relleu la magnificència de la gràcia i augmentar el mèrit dels homes. Molts pecadors, per la penitència, han arribat a un grau altíssim de santedat i d'amor a Déu. El p., per l'omnipotència de la gràcia, pot ser ocasió d'humilitat, de purificació i d'unió amb Déu. El p. determinà l'Encarnació del Verb, el mogué a predicar la doctrina de salvació i a consumar el sacrifici redemptor. I per fortificar la voluntat de l'home contra el pecat instituí l'Eucaristia, simbolitzada en el mannà que sostenia els hebreus al desert. V, 561s.

El p. és egoisme, amor d'un mateix en perjudici dels altres. Tendeix a disgregar i a sembrar discòrdia. Corromp i destrueix la societat. L'home, amb la seva tendència al pecat, és una contradicció vivent: és social per naturalesa i discordant per vici (sant Agustí). És un miracle que l'Església catòlica mantingui sempre la mateixa doctrina, uns mateixos sentiments i una mateixa autoritat (P. Granada). Amb la g. actual s'ha reproduït el cas de Babel. S'ha volgut edificar la pau sobre

l'egoisme rebutjant la sobirania de Crist. VI, 333s.

En la mort, la sepultura i la resurrecció de Llàtzer s'hi representa l'efecte del p. en l'home i l'obra de la gràcia. VIII, 68s.

És una veritable bogeria. La reflexió i la meditació fan sortir del p. VIII, 142.

És causa de la mort i la fa repugnant. VIII, 194s.

És incompatible amb la devoció al Cor de Jesús, perquè és incompatible amb l'amor a Déu. VIII, 369-371.

Eva és principi de corrupció, i doncs de pecat. El p. no té pare ni mare: no neix d'una generació, sinó d'una corrupció o descomposició, com els cucs que surten dels cadàvers. VIII, 60-62.

És trencar la llei de Déu. Cada p. ataca un atribut de Déu. La malícia del p. es coneix per la grandesa de Déu i els efectes que causa. La Redempció és una circumstància agreujant. IX, 60-62.

Conèixer el p. és començar a penedir-se'n, com conèixer Déu és començar a estimar-lo. És un coneixement que punxa, és el remordiment. David ho expressa en el salm 50. IX, 223s.

Les recaigudes en el p. tenen cada cop conseqüències pitjors. Es creu que Déu té determinat el nombre de vegades que vol perdonar una ànima. IX, 249.

El p. és un monstre, una imprudència, un desordre, un error, un enfonsament en la corrupció. IX, 346s.

Tothom el reconeix d'alguna manera o en té alguna idea: perjudici causat a un altre, desordre, etc., com tothom té alguna idea de Déu, per acceptar-lo o per lluitar-hi, i alguna forma de consciència. II, 627.

Vide DIABLE, PECADOR, PERSEVERANÇA.

PECAT MORTAL. És una greu malaltia de l'ànima. Sempre sol tenir una història llarga. Abans de caure-hi, la voluntat n'ha covat els gèrmens temps ha. És pitjor que la mort, perquè el mort no pot fer mal. El qui està en p. m. no pot obrar el bé amb què es mereix la vida eterna, però pot rebre la gràcia del penediment i de la conversió. Les intercessions dels justos poden merèixer aquesta gràcia, com en el cas del paralític de l'Evangeli. Déu vol la conversió del pecador, però aquest ha de correspondre a la moció de la gràcia. VIII, 307-310.

PECAT ORIGINAL. El desequilibri de l'home confirma la doctrina del p. o. (Ll. Vives). I, 641.

Abans del p. o. hi havia un estat feliç de la humanitat. Ho diu la revelació i ho ensenyen les tradicions de molts pobles. II, 81s.

La realitat del p. o. fa que sigui una utopia la bondat natural de l'home primitiu i que tots els mals vinguin del contracte social. La naturalesa sola no arregla l'home. II, 81s.

L'home es rebel·là contra Déu; però ensems, i com a càstig, ha estat víctima de la rebel·lió de les seves passions. IV, 198s.

La transmissió del p. o. es realitza per mitjà de la nostra naturalesa corporal. IV, 527.

El p. o. estenent-se com una taca d'oli per tot el llinatge, ha desfet l'harmonia de l'home i li ha desfermat les passions. Crist vingué a reparar aquest mal, a harmonitzar l'home. IV, 635.

Corc destructor de l'home, el fa menys home. Li lleva caràcter personal i l'inclina a seguir principis diversos, segons les passions del moment. Alguns moderns, del p. o., en diuen llei d'herència, i fins han caigut en un ver fatalisme, com si

les tendències comunicades pels pares als fills fossin invencibles. La degeneració hereditària —l'herència del pecat— es fa a la naturalesa i no a la persona. Altrament, l'esclavitud essent fruit del p., tots hauríem de ser esclaus. La persona pot vèncer aquesta herència, i Crist l'hi ajuda. Vingué al món, es vestí de carn humana, ens redimí i ens donà molt vivament el sentiment i la condició de fills adoptius de Déu que, amb el temps, s'havia esmorteït. IV, 744s. V, 516.

Hem nascut d'una família tacada amb el p. o., com confessa David en el salm 50. És una raó per demanar la misericòrdia de Déu. El p. o. se'ns esborra amb el baptisme, però ens en queden les conseqüències, contra les quals hem de lluitar: la inclinació al mal, la ignorància. David intuí l'existència del p. o. (Bel·larmino), amb què veiem que Déu ensenya la veritat als senzills i humils de cor. IX, 224s.

És un desordre natiu i universal, que es transmet de generació en generació. N'és conseqüència la feblesa que experimentem en el domini i direcció de les nostres passions. II, 628.

Vide VIDA.

PECAT VENIAL. No en fem cas, però és un indici gravíssim de fragilitat i d'una certa malícia. IX, 249.

Els p. v. són com els deutes petits: si en tens molts, et pots arruïnar. El p. v. és un afebliment de l'amor a Déu. No fan un pecat mortal l'acumulació de molts p. v., però insensiblement maten, perquè predisposen a la caiguda mortal. L'examen de consciència, l'oració, la mortificació i la intensificació de la caritat són el remei contra els p. v. IX, 456-458.

No se'n fa cas, però arriben a causar la ruïna espiritual. IX, 416s.

PECATS CAPITALS. Vide PASSIONS.

PECATS CONTRA L'ESPERIT SANT. Són gravíssims. Irriten Déu especialment. Són de difícil perdó. Un d'ells és defraudar el jornal a l'obrer. V, 202.

PEDAGOGIA. Vide EDUCACIÓ.

PEDAGOGIA VIVISTA. La instrucció ha de començar a la infantesa. Cal exercitar diàriament la memòria, prendre notes de lectures i explicacions, etc. La formació no ha de donar-se individualment, sinó a diversos alumnes alhora. Mestre i deixebles han de parlar en llatí. Els mestres han de parlar-lo bé. Cal excloure la lectura d'autors llatins medievals (Ll. Vives). Això ho aplica també a l'educació de les noies, cosa que pot fer-les pedants. Oblida l'estudi de la llengua pròpia i el de les altres llengües modernes. I, 651ss.

PEDANTERIA. La forma d'instrucció que Ll. Vives vol que es doni a la dona, pot fomentar-la. I, 653.

PEGUERA. I, 663, 678.

PELEDAN, J. I, 382. II, 491.

PELEGRINATGES. En els pelegrinatges religiosos l'entusiasme i el sentiment es comuniquen de l'un a l'altre. Això és passatger. Però l'efecte, la confirmació en la fe, ha de perdurar. IV, 707s.

Al bisbat de Vic hi ha molts santuaris dedicats a venerar alguna imatge del Sant Crist. Es recomana que s'hi facin p. amb motiu del canvi de segle. Crist és un pelegrí d'amor que acabà el seu p. a la creu del Calvari. VII, 53-55.

La vida de l'home —i, sobretot, del cristià— és un p. cap a l'eternitat. V, 510s.

Adhesió als organitzadors d'un p. de desgreuge al Pilar de Saragossa. VII, 84.

S'anuncia un p. de Vic i comarca a Sant Julià de Vilatorta en honor de la Sagrada Família. VII, 280-282.

Devot p. a Santa Eugènia de Ber-

ga de les famílies cristianes de Vic i comarca que practiquen la devoció de la visita domiciliària de la Sagrada Família. VII, 332s.

S'exhorta a prendre part en el p. que es farà al Pilar de Saragossa, per demanar la pau d'Europa i la preservació del perill de guerra per a Espanya. VII, 425s.

Vide HOME, CRISTIÀ, MONTSERRAT, ANY SANT 1900.

PELLA I FORGAS. I, 405.

PENA DE MORT. És justa en alguns casos; però l'odi pot fer que el jutge pequi en dictar-la, àdhuc justament (s. Ramon de Penyafort). I, 396.

La qüestió de la licitud o il·licitud de la p. de m. és molt difícil. La sensibilitat ens predisposa contra aquesta pena; però la raó pràctica l'aconsella. La seva abolició augmentaria el nombre d'homicidis, i l'home és fet per a viure. Moltes nacions que l'havien abolida l'han tornada a establir. Hi ha també arguments contraris a la p. de m.: la societat contínua essent criminal, malgrat l'abolició; si l'home no es pot matar ni pot matar, tampoc no ho pot fer la societat; molta gent rebutja la p. de m. III, 528s.

PENA ETERNA. Correspon al qui mor en pecat mortal, car, si en l'altra vida el pecador no pot penedir-se i el pecat sempre demana pena, sempre ha de ser castigat (Eiximenis). I, 546.

PENEDIMENT. Infon consol a l'esperit i el vigoritza. Tothom sent que el p. és necessari, com ho és el perfeccionament de les pedres precioses i dels fruits. La naturalesa humana és pecadora i fàcilment es desvia, encara que la voluntat vulgui seguir el bon camí. Acceptant el càstig o els contratemps com una purificació, l'home resta equilibrat i esperançat, com el bon lladre. IV, 87.

PENITÈNCIA. Sant Pacià és testimoni de la tradició catòlica sobre el sagrament de la p. Defensa el perdó dels pecats contra l'heretge Simpronià. I, 359.

És insuficient la voluntat de ferne. Cal l'ajuda de Déu (Ausiàs March). I, 615.

L'Església la predica com una dieta que evita els conflictes i les febrades de les passions. Dóna un goig d'ordre superior. És mal entesa pels incrèduls com Renan, el qual assentà la falsedat que l'església considerava pecat la generació. Precisament ha condemnat aquesta afirmació per heretica. II, 32s.

La practiquen els monjos de la Trapa: treball manual, oració, silenci, dejunis. És una delícia que volen conservar a tota costa. Quan els persegueixen van allí on se'ls permet de conservar-la. Si la seva vida és dura, la seva mort és dolça. IV, 25ss.

Sense la virtut de la p., el cristià no pot aconseguir la glòria del cel. IV, 406.

És necessària per a obtenir la victòria damunt el cos i les passions. Acosta l'home a la perfecció divina. Tots els sants l'han practicada. El dejuni és el mitjà més eficaç per a obtenir la virtut de la p. Per això l'imposa l'Església. III, 755.

És un remei i una expiació contra l'esclavitud del pecat individual. I també contra el públic; concretament, contra la incredulitat, la distracció mundana i la sensualitat del temps modern. IV, 513.

Va sempre acompanyada de l'oració. Són dues virtuts que no poden existir separades. Són les dues ales de l'ànima per volar cap a Déu, les armes indispensables per vèncer el pecat i el diable. IV, 523.

La p. obra admirables conversions. Eleva, des del fons del pecat i del vici, a la santedat més alta. La p. és el gresol on s'obté l'or purís-

sim de l'amor de Déu d'enmig de la gran varietat de malesa i bondat que hi ha en l'home. IV, 529.

La p., originàriament, és individual. Cadascú ha de respondre pels pecats que ha comès i els ha d'expiar personalment. IV, 529s.

Originàriament de caràcter individual, té també un caràcter públic i comunitari. Tots els homes som solidaris. V, formem un cos immens i tenim relacions mútues. Hem d'expiar també els pecats dels altres. El nostre temps i el nostre país ens han marcat profundament. En els crims de la nostra terra i de la nostra època hi tenim part per acció o per omissió: n'hem de fer p. Tots hem contribuït al cúmul de mal que hi ha en el món. Així l'Església disposa penitències públiques pels pecats del món en els seus jubileus. IV, 530s.

La p. i la Quaresma són institucions permanents. Establertes pel Crist i el seu Precursor, tenen la mateixa actualitat i són necessàries arreu i sempre, bé que hagin canviat en les seves modalitats i s'hagin suavitzat. IV, 602.

El seu objecte és facilitar que la Veritat domini en l'home, que sovint es deixa enganyar per la sensualitat i la vanitat. La sensualitat ofega l'esperit i la vanitat desvia la raó amb fantasies. IV, 602s.

Te molta importància a l'Església, que l'ha revestida de solemnitats externes. Sempre s'ha urgit i practicat. Té dos elements essencials: la mortificació de la carn i el recolliment de l'esperit. IV, 603.

L'observança quaresmal ha minvat terriblement en temps modern, sobretot, en els pobles meridionals, de passions molt ardents i d'imaginació molt viva, amb l'augment de riquesa i la multiplicació de goigs materials. En aquests pobles catòlics és molt necessari l'esperit de fe i de p. La manca d'esperit catòlic hi ha coincidit amb l'afebliment de la vida política. IV, 603s.

El seu principi generador és la gràcia de la creu. Ha exercit sempre una influència saludable en els homes. Fins la saviesa purament humana ho reconeix, quan els savis que han volgut elevar els costums, fortificar la voluntat, rectificar les idees i millorar la vida, han pregonat la mortificació de la carn i el recolliment de l'esperit. IV, 604.

Enforteix l'esperit de l'home, el fa virtuós, li dóna la victòria sobre les passions i, per tant, sobre la variabilitat de les coses externes. El fa invencible en les lluites espirituals i morals. La creu eleva l'home. Aquest és el sentit d'aquelles paraules de Crist: «Quan seré alçat damunt la terra, tot ho atrauré cap a mi». IV, 607s.

El sagrament de la p. és una ajuda sobrenatural amb què Déu ens torna a l'estat sobrenatural de què hem caigut amb el pecat. IV, 656s.

És necessària, així com el càstig. Com el pagès poda l'arbre, el pedagog —i Déu ho és— té un sistema de càstigs per exercitar en la virtut. V, 279s.

És la condició necessària per a estendre el Regne de Déu. V, 279.

La paraula «penitència» espanta la gent mundana, però la p. cristiana no és dura i Crist parla del seu jou suau. V, 381.

La p. que ens imposa l'Església es resumeix en la llei del dejuni. L'ha afeblida i assuaujada en temps modern bo i tenint en compte la suavització dels costums i la debilitat humana. V, 381-382.

P. i Eucaristia van lligades. Sense la p. de Jesús no podríem combregar, perquè Jesús és la víctima que s'ofereix pels nostres pecats i

els expia. Quan combreguem, fem memòria del seu sacrifici, i a la capella del sagrari s'hi sol posar la creu i la Mare de Déu dels Dolors, costum piadós que es recomana conservar. Crist és el gran penitent de la creu i del sacrifici que commemorem en combregar. V, 564.

Consisteix a fer prevaler l'esperit sobre el cos. VI, 62.

És un sofriment actiu, restaurador, que destrueix el pecat i renova l'amistat amb Déu. En la p. es comprenen totes les virtuts teologals i morals. El subjecte de la p. és la voluntat (sacrifici). L'impuls ve de Déu i hi cooperem. Segueix aquest procés: fe, temor servil, esperança, caritat o temor filial. La p. pot augmentar molt l'amor a Déu. Val més un soldat desertor que torna i lluita heroicament, que no pas un que mai no ha desertat però lluita amb covardia. El dolor màxim dels pecats és racional, no corporal o sensible. La p. ha de durar tota la vida. Dolor dels pecats i p. són sinònims. Com el foc desinfecta, la p. purifica. La contrició, en cert sentit, és la forma més alta de l'amor, és foc d'amor. VI, 460.

Els innocents poden tenir l'hàbit de la p., però no l'acte. Els sants al cel, com a hàbit de la p., canten la misericòrdia de Déu. VI, 462.

Molts llocs de l'Escriptura ens parlen de l'alegria de la p. VI, 463.

Hi ha alegria en la p. Sant Francesc parla de la perfecta alegria en aquest sentit. VI, 464.

És el domini sobre un mateix, la reducció de totes les forces de la persona a la raó. És una virtut universal. Tothom n'ha de fer. Tota mena de gent acudia a fer p. amb sant Joan Baptista. Té un caràcter de totalitat. L'hem de fer amb totes les nostres facultats. El malefici del pecat dels primers pares ha malejat tota la naturalesa humana. Tots som pecadors i hem de fer p. a proporció dels nostres pecats. Hi ha encara la p. pels pecats dels altres, com la de Crist. És la més gloriosa, molts sants l'han feta. Només si hem fet p. podrem estar tranquils a l'hora de la mort. VIII, 163-167.

Les grans restauracions o reformes saludables de l'Església sempre han vingut per la p. Pensem en sant Benet, sant Domènec i sant Francesc. Cal mortificar els instints carnals, que tendeixen a ofegar l'esperit. Sovint les grans catàstrofes són efecte del desenfrenament dels instints carnals. Els pecats de la carn són causa de la condemnació de molts. Per això sant Pau castigava el seu cos. Cal fugir de les ocasions. Només venç el qui sap fugir. VIII, 186s.

Algun diumenge de Quaresma es toca l'orgue. Això ens diu que es poden conciliar la p. i l'alegria. La p. ens ha de fer suaus i no adustos. Ens mou a disciplinar-nos nosaltres mateixos i no els altres. IX, 207s.

És un remei i una precaució contra el pecat. La practiquem abans dels grans adveniments de Crist per Nadal i per Pasqua. Avui és més necessari que mai l'esperit de p. per l'hedonisme que regna en el món. IX, 435-437.

Les p. i mortificacions poden ser interiors i exteriors. Quan aquestes no són simples mortificacions dels sentits, sinó maceracions del cos (dejunis, cilicis, etc.), s'han de fer amb permís dels superiors. IX, 463.

La p. és necessària al pecador. N'hi ha d'obligatòries i de voluntàries. N'hi ha d'enviades per Déu. Totes són bones i profitoses. La pràctica de les virtuts també és una p. IX, 465.

Vide SATISFACCIÓ, CONVERSIÓ, JESUCRIST, VIA CRUCIS, QUARESMA, PECAT, CONFESSIÓ, PISCINA PROBÀTICA.

PENSAMENT. El poble que viu té un pensament. Però aquest no es basta a si mateix: ha de ser il·luminat per la intel·ligència divina. I, 328.

PENSAMENT CATALÀ. El pensament d'un poble és la seva ànima. El pensament fa el poble, l'uneix. I, 347.

En «La Tradició Catalana» no estudiarem tot el pensament de Catalunya, sinó sols el del seus escriptors principals. I, 350.

Conèixer el pensament d'un poble és conèixer el poble: costums, institucions, gustos. Tot ve del pensament. I, 349.

El beat Ramon Llull és una excepció dintre les línies generals del p. c. I, 350s.

El pensament nacional dels diversos pobles de la terra, antics i moderns, presenta grans diferències. Les diferències físiques del cos són senyal de les diferències espirituals. I, 354.

El seu primer representant és sant Pacià. Representa el pensament romà amb utilíssimes modificacions. Deixeble de Tertul·lià, no es deixa portar per la seva intemperància. Testimonia la doctrina catòlica sobre la penitència. És d'una gran llibertat d'esperit. Reprèn els vicis i estima la saviesa gentílica. És cortès i exquisit en la controvèrsia. Dóna testimoni de la permanència de la llengua dels hispans i la distingeix de la de Roma i Grècia. I, 358s.

És signe d'una raça pràctica i religiosa el fet que, en el desvetllament de Catalunya després de la invasió sarraïna brilli —il·lustre en ciències exactes— l'escola dels bisbes de Vic Ató i Oliba. Oliba fundà monestirs i presidí sínodes. Era versat en literatura antiga. Pràctic i senzill, diu com està una grua que tenia. I, 363ss.

L'amor al treball i al comerç l'informaren. Aquest amor es combinà amb l'esperit pràctic i assimilador heretat dels romans. I, 372s.

Presenta grans analogies amb el tomisme. És pràctic, assimilador, amant del just medi, racional. I, 380ss.

Del seu sistema forma excepció Arnau de Vilanova, mena d'il·luminista que advocà pels «fratricelli» i posà els somnis quimèrics de la seva imaginació com a superiors a la regla de la fe i a la filosofia. I, 384.

El seu caràcter, dotat d'una fermesa sòlida basada en la fe, li comunica fecunditat. I, 386.

El pensament nacional ha de tenir unitat. Però aquesta ha d'obtenir-se sense coacció. Així es feia a Catalunya durant el segle XIII. Hom obligava els jueus i musulmans sols a conferenciar i discutir, no a convertir-se. I, 393s.

Per formar el p. c. dels joves, caldria editar les obres dels nostres clàssics, especialment el *Libre de Contemplació* de Ramon Llull. I, 446.

Ausiàs March és l'encarnació poètica d'allò que té de més genuí i profund el p. c. I, 587.

Llull no n'és representant. El p. c. és amant de seguir les vies racionals. És reposat. Llull no és el pensador més sòlid de Catalunya, però sí el més original, el més gran i el més estimulant. I, 422s.

Més que per cap escriptor, queda retratat per sant Vicenç Ferrer. És «orador», i per això hagué d'identificar-se amb el poble, al qual no sols ensenyà els dogmes cristians, sinó també la vida pràctica cristiana. I, 497.

Excepció i confirmació del p. nacional c. i formant com una sola banda, Eiximenis i Llull són dos autors enciclopèdics, en els quals preval la imaginació sobre el judici.

Llull és més general i més original; Eiximenis, més refinat i més civilitzat, estima el corrent popular de l'Edat Mitjana i és d'una immensa erudició. I, 533ss.

L'alquímia i l'astrologia (Llull, Eiximenis, Peratallada) foren la contribució del p. c. a les ciències experimentals. Els qui entre nosaltres les cultivaren sols incidentalment cauen en la nigromància. Volien endevinar els actes de l'home, del món físic, per la influència dels astres, per les relacions de l'esperit i la matèria i per l'observació dels fenòmens físics. Abunden els llibres d'alquímia a Catalunya. Això demostra el nostre esperit pràctic i observador. I, 535s.

Una manifestació molt pròpia del p. c. és l'escola jurídica catalana, amant del dret consuetudinari. I, 664.

Els seus trets característics: sentit pràctic, moderació. Brilla, sobretot, en els juristes catalans. I, 669s.

Ha estat sostingut pel tomisme, clar i enemic de fullaraca literària. I, 713s.

PENTECOSTA. El dia de P. l'arbre de la creu comença a donar fruit. Neix l'Església, que s'assembla a Crist, perquè és divina (té l'Esperit de Déu), il·lumina i ensenya, és una com Crist i el Pare, és santa, universal, perseguida, santifica amb els sagraments. VIII, 298.

Vide LLENGUA, LITÚRGIA, UNITAT.

PERATALLADA JOAN DE. I, 384, 484, 487, 536.

PERDÓ. El demanem per Jesucrist, víctima propiciatòria dels nostres pecats. Pregà pels seus botxins i els excusà. VIII, 142.

Demanem que Déu ens perdoni els pecats en la cinquena petició del parenostre. Però no ens perdonarà, si no perdonem. Perdonar les ofenses és difícil. Ens ajuda a fer-ho la gràcia de Déu i l'exemple de Crist i dels màrtirs. III, 66-68.

PERDÓ DELS ENEMICS. Tothom pot estimar els amics. Estimar els enemics és dels cristians. VIII, 143.

Perdonar o estimar els enemics és un amor excel·lent que ens obté l'amor i el perdó de Déu. Per això els enemics són útils. IX, 471s.

Vide ENEMICS, COR DE JESÚS.

PERE (S.). Fou elevat a Príncep dels Apòstols per haver confessat abans que els altres la divinitat de Crist. III, 571.

El que l'Evangeli ens ensenya sobre sant Pere ens diu que les conversions, en aquest món, no sempre són definitives i totalment segures. P. es convertí, pecà i tornà a convertir-se. Molts han tornat a caure després d'haver-se convertit. Són causes de caiguda: la presumpció, deixar-se dur per l'ambient de gent mundana, etc. Cal penediment sincer després de la recaiguda. IX, 335-338.

Vide AMOR.

PERE ALMATÓ. És una glòria del bisbat de Vic i de Catalunya. Rebé el martiri sense haver-se contaminat de la malícia del món. Que ell vetlli per la diòcesi, perquè mai no es mundanitzi. El Papa determinà de beatificar-lo el 24 de maig de 1905. El Dr. Torras convida els diocesans a anar a Roma amb ell. V, 143s.

Martiritzat al Tonquín. Se sacrificà pel bé del proïsme, inspirat per la fe. V, 158.

Natural de Sant Feliu Sasserra. Morí màrtir al Tonquín. Va ser beatificat en temps del Dr. Torras i Bages, el qual assistí a la solemnitat amb un grup de diocesans. V, 232.

Era fill del metge de Sant Feliu Sasserra.V, 235s.

L'exemple de la seva fortalesa en confessar la veritat és contraposat a la feblesa de molts homes d'avui,

materialitzats, incapaços d'elevar-se a les fonts pures de la Veritat i l'Amor. Es demana que intercedeixi per la conservació de la fe al bisbat de Vic. V, 258s.

Dominic, s'encaminà al martiri amb els rosaris a les mans. V, 259.

Vide V, 141ss, 158, 231ss, 253ss, 258s.

PERE CANISI (S.). III, 705.

PERE CLAVER (S.). III, 649ss. IX, 36.

PERE D'ALCÀNTARA (S.). III, 611. VIII, 164, 167. IX, 261.

PERE DE LA CADIRETA. I, 379, 390, 398.

PERE DE LES VINYES. III, 23.

PERE DE QUERALT. I, 522.

PERE EL CATÒLIC. I, 381, 388, 402.

PERE EL GRAN. IX, 289.

PERE ERMENGOL (S.). II, 597.

PERE III. I, 375, 677, 680. III, 624.

PEREDA. I, 320. II, 450. III, 644s.

PERESA La p. espiritual és la p. típica, ja que, en l'home, allò que és espiritual ve després del que és material. Consisteix en una falta d'energia per arribar a la contemplació de les grans veritats, i doncs de Déu, que el cristianisme facilita. L'home ha d'esforçar-se a caminar i lluitar; no pot ser neutral. II, 589, 611s, 617.

És una disminució de la vida, perquè la vida és activitat i la p. és falta d'activitat. II, 579, 615s.

És exclusiva de l'home. Tots els altres éssers treballen dintre l'ordre i el moviment —manifestació de vida— del món. II, 579s.

És possible la p. en l'home perquè no té la vida definitiva. Peregrina, fa un viatge i pot cansar-se. La vida de l'home és una lluita o una cursa, i ha de voler vèncer. El Regne etern vol violència i activitat. La p. és un destorb per assolir-lo. En una Església militant el gandul no hi escau. II, 581.

És incompatible amb qualsevol virtut natural o sobrenatural. Totes suposen aplicació d'una energia per adquirir-les i conservar-les —una activitat. També és incompatible amb l'adquisició de la ciència o de les riqueses, que suposen treball constant. II, 581s, 608.

Tots els vicis la suposen. Són falta de forces i de treball per practicar la virtut. II, 583.

Dóna a l'home la pusil·lanimitat. L'home que no s'aplica a contemplar l'únic ideal que el pot satisfer, Déu, va recorrent amb inconstància a d'altres objectes, divaga, perd l'activitat per a tot i res no el satisfà. La p. espiritual dóna la desesperació de trobar el fi propi o la satisfacció plena. Dóna la «tristesa d'aquest segle» (sant Pau) i inclina al suïcidi. Dóna horror als preceptes, que es converteixen en muntanyes —el peresós sent les seves forces anihilades. Dóna, finalment, l'odi contra Déu. II, 588s, 609, 612.

Són un remei contra la p. espiritual: l'obediència a l'Església, educadora de la voluntat amb les seves lleis; l'oració, que eleva l'ànima a Déu i a la contemplació —que contraria directament la p.—; l'amor a Jesucrist, sols pel qual arribem a Déu; el pensament que ens hi va la salvació i que la contemplació en aquest món és l'aprenentatge per a la vida de l'altre. II, 589s, 613.

Tenim obligació de treballar en el perfeccionament de la nostra ànima. Que no ens passi com al servent que enterrà el talent. II, 582s.

La vida és moviment, treball i ús de les nostres forces. On no hi ha moviment hi ha corrupció i mort, com en l'aigua estancada o en l'aire viciat. Així també, en l'ordre espiritual, la p. és estancament i mort. Costa més d'aplicar-se i exercitar-se en les realitats més excelses. Per això hi ha tants peresosos que eviten d'aplicar-se a les coses de Déu. Per facilitar aquest treball Déu es

va fer home. Quan l'home defuig d'ocupar-se en les realitats més altes, es rabeja en les més baixes i degradants. Llavors cau en la desesperació i la tristesa. El remei contra la p. és pregar i posar esforç en el compliment dels deures. IX, 274-277.

Vide GOLA.

PÉREZ GALDÓS. II, 450.

PERFECCIÓ. Els qui no saben com és per la revelació, han hagut de fingir-se un estat de p. II, 210.

És universal l'instint de perfeció. Tots els homes el senten i cerquen la p. per camins bons o dolents, atrets per l'ideal de l'Infinit. II, 270s.

La p. de les coses ve del qui les ha creades. Hi ha, en els éssers, graus diversos de p. Com més un ésser s'acosta a Déu, més perfecte és. IV, 173s.

La p. i l'excel·lència d'una cosa augmenten quan es concentren en poc espai. Una gota d'essència de rosa conté la virtut de moltes roses. IV, 176.

És l'únic títol de noblesa i de distinció entre cristians, el gran tresor de Déu que posseïm amb la filiació adoptiva. IV, 758.

La p. espiritual és la medul·la de l'Església, el seu centre vital que mai no morirà. VI, 309.

En estat d'imperfecció hi ha persones molt perfectes, i en estats de perfecció, persones molt imperfectes. VIII, 67s.

És obligatori tendir a la p. Els mateixos mundans l'admiren. El camí de la virtut és més planer que el de les passions desenfrenades. IX, 465.

Vide ABNEGACIÓ, SANTEDAT.

PERICLES. III, 460.

PERIN, CARLES. II, 63.

PERIÒDICS. Els diaris, sobretot, en donar un coneixement superficial «de omni re scibili», com a resultat del moviment positivista que desacostuma de fer treballar la raó i fa que hom s'acontenti del coneixement sensible i de l'exterioritat de les coses, són veritables màquines de fer estúpids (Fichte). III, 657s.

És pecat mortal llegir els que ataquen la religió. Els pares han d'evitar que els seus fills tinguin aquestes «males companyies». V, 376-377.

PERIODISTES. Els p. del segle XIX s'assemblen als trobadors medievals i als sofistes del Baix Imperi. II, 111.

PERMANYER. III, 628.

PERPÈTUA (Sta.). IX, 215.

PERPINYÀ. I, 352.

PERRONE. III, 575.

PERSECUCIONS. Proven la divinitat de l'Església (Eiximenis). I, 545.

Les trobem sempre en la vida dels homes apostòlics. Si no les p. materials que maten la vida del cos, però augmenten el zel de l'ànima, almenys les més amargues de la contradicció entre els mateixos catòlics, en forma de sospites i delacions d'heterodòxia. Així va passar amb Ciril i Metodi, per la seva obra amb els eslaus en relació amb la litúrgia, si bé respongueren degudament davant el Papa i foren encara més honrats. IX, 181s.

Déu les permet per bé dels homes. IV, 618.

Crist pronosticà als seus deixebles que hom els perseguiria tot creient fer una obra bona. Així hi ha Estats (maçons) que persegueixen Crist en els seus ministres, bo i recelant que l'obra de conversió no sigui un intent de dominar i fer-los fer allò que no volen, com ridículament cregué Herodes de l'Infant Jesús. Els manca el sentit de la fe i del sobrenatural. L'odi els cega, i no veuen que les conquestes de Crist són racionals i d'amor. Materialitzen tot el que toquen. IV, 753s.

Són de gran eficàcia per a la difusió de l'Església. La Providència se'n val. La vida es transmet amb la sang, tant la natural com la sobrenatural. V, 253s.

Tenen un valor de purificació per a l'Església. Fan veure que no ha de confiar en les grandeses d'aquest món. Així és com Déu treu bé del mal. V, 261s.

Les p. —com les de França a començ del segle XX— són una demostració de l'omnipotència de la gràcia i de la perennitat de l'Església i de l'amor de Déu als homes. Són elements de purificació del poble escollit. V, 265s.

Davant la p. no es pot dir si la religió catòlica serà ofegada en un país. Queden les arrels. Els predicadors, foragitats, sembren en altres llocs i hi fan fruit. Però el poble senzill del lloc on hi ha persecució en rep les pitjors conseqüències. V, 270ss.

Déu se serveix dels malvats com d'instrument per purificar i castigar l'Església. Però després els rebutjarà. V, 269s.

Recorden al cristià que és ciutadà d'un altre Regne i que viu de pas en el món. V, 270.

Neixen de l'esperit del món orgullós i sensual, que no pot sofrir la humilitat i la puresa. V, 273.

Posen al viu la força de l'Església. Desvetllen l'entusiasme. I això tant en els temps primitius com ara. Són una prova de la divinitat de la nostra fe. V, 272.

Van sempre contra Jesús, encara que pretenguin anar sols contra l'Església. Crist pot dir sempre al perseguidor: «Per què em persegueixes?» V, 274.

Comencen amb Jesucrist i es perpetuen contra l'Església. V, 275s.

El pretext de totes les p. és que l'Església és enemiga de la pàtria. En la batalla del Bruc, els qui lluitaren en defensa de la pàtria tenien un gran esperit religiós, al revés dels afrancesats. V, 392.

En la destrucció i profanació de llocs sagrats i en els assassinats de gent religiosa, profanació de cadàvers, etc., executats amb exhibicionisme i espectacularitat, s'hi manifesta odi contra Déu i desig de fer-li guerra. Aquestes p. contribueixen al pla de Déu en tant que exalten alguns creients a una dignitat quasi divina. Tanmateix, d'aquest odi satànic, no en són capaces grans masses de la humanitat, sinó només els actors principals. És el misteri de la iniquitat. És difícil l'odi al Déu invisible; però és més fàcil l'odi a les persones consagrades a la religió —o notòries pel seu esperit religiós— i a les coses sagrades. Aquesta contradicció persecutòria contra Déu pren diverses formes i és constant, sobretot la que es fa a Jesucrist, Fill de Déu, i a tots els qui s'hi relacionen. És la seva apologia i la seva glòria: una demostració palesa de la veritat del cristianisme i el compliment de les promeses de Jesús. V, 486-487.

La p. és convenient per al bé dels cristians, perquè recordem que la nostra ciutat definitiva no és aquest món i perquè no visquem aferrats als béns de la terra. Així se'ns posa en situació de demostrar la nostra fidelitat a Crist. V, 488.

La causa principal de les p. contra el cristianisme és l'enveja de l'injust contra l'innocent. V, 493s.

El món no estima els qui no són com ell i els persegueix. El Verb de Déu penetra els esperits, els il·lumina i separa el bé del mal. Els perseguidors volen barrejar el bé i el mal i fer passar el mal per bé. V, 494.

El poble cristià no es forma sense p. V, 501.

Les persecucions d'avui —a França amb la llei, aquí amb la violència— volen arrancar el cristianisme sobretot del cor dels humils i els pobres. Hi ha unitat d'acció en l'obra revolucionària i laïcista contra l'Església. V, 502.

Els cristians perseguits donen al món el gran espectacle de la força de la fe, una força que continua i reedifica tot el que la p. ha enderrocat. La p. fecunda l'Església i desvetlla la caritat dels cristians. Déu permet el mal perquè en surti un bé més excel·lent. V, 505.

Vide CLERECIA, MAÇONERIA, ANARQUISME, JESUCRIST.

PERSEVERANÇA. És necesària i difícil. Ser bo una temporada és molt fàcil. Ser-ho sempre és superior a les nostres forces. Molts comencen i pocs acaben. Així com les estacions de l'any, amb els canvis de temperatura, ocasionen malalties, les diferents circumstàncies en què ens trobem ens fan caure en pecat. Encara ens poden venir ocasions més perilloses que les presents: companyia d'incrèduls, etc. Caurem, si no ens refugiem en el Cor de Jesús. IV, 246s.

Vide EXERCICIS ESPIRITUALS, CONSTÀNCIA.

PERSONA. Individu racional amb voluntat i intel·ligència pròpies. I, 231.

És desconegut el valor de la p. humana on no regna la religió de Crist. I, 334s.

Una p. moral suposa l'enteniment i la voluntat d'una associació. II, 11s.

Vide HOME.

PERSONALITAT. N'hi ha d'individuals i de col·lectives. Aquestes no han de confondre's amb l'Estat. Hi ha esferes d'acció pròpies de cada persona col·lectiva. L'Estat no pot ficar-s'hi. En canvi, ha de mantenir-los les prerrogatives. Cal afermar-se en la pròpia personalitat (Taine). II, 19.

PERSPECTIVA. Fou intuïda per Eiximenis. I, 536 n.

Per mitjà d'ella es poden fer aparèixer en el cel exèrcits de combatents (Eiximenis). I, 570.

PESCH, TILMAN. II, 353, 440.

PESSEBRE. La gran lliçó del p. és la humilitat del Fill de Déu. Ens desenganya de cercar la felicitat i la grandesa en les coses d'aquesta vida temporal. Sense aprendre aquesta lliçó, viurem potser «contents i enganyats», però, a la fi, desenganyats i amargats. VII, 217.

PESSIMISME. Hi ha un p. social que arriba a aconsellar el suïcidi de la humanitat com a única manera de ser feliç. I, 70.

Vide DESESPERACIÓ, ESCEPTICISME, PECAT.

PESSIMISME ARTÍSTIC. Nega el progrés de l'art. Apaga la llum intel·lectual i dissipa l'energia de la voluntat. Tot a la inversa del que ha de fer l'art. II, 361s.

Neix de la filosofia de Kant. Els postulats són ombres de la realitat, no enforteixen prou la intel·ligència per produir obres notables. Els postulats, a més, porten a l'escepticisme, impedeixen el vol de l'Esperit. II, 447.

El p. modern que s'observa en algunes obres artístiques ve de la manca de finalitat. La realitat es troba equilibrada entre l'alegria i la tristesa, i àdhuc les majors calamitats tenen un sentit que enlaira l'esperit: serveixen per a un bé. L'art que no reconeix una finalitat és trist com un gos sense amo. II, 446s.

Vide MODERNISME ARTÍSTIC.

PETRARCA. I, 588. III, 431, 454.

PETRONI. I, 708.

PEY I ORDEIX, SEGIMON. VII, 82.

PIBERNAT, ELEUTERI. III, 638.

PIC DE LA MIRÀNDOLA. II, 141.

PIETAT. Els actes de p. no han de fer-

se durant aquelles hores que cal dedicar al treball (Eiximenis). I, 559s.

La p. dels autors renaixentistes (Vives) és acadèmica, d'un esperit particular, no de tot el poble. No segueix allò de fer-se infant per entrar al cel. I, 634.

És afavorida per la vida regional i local. S'encarna en els llocs natius. L'humanitarisme revolucionari engendra una p. fofa, cosmopolita, poc viva i inconcreta. II, 52.

L'essència de la p. cristiana és tenir Déu sempre present a l'esperit i, sota la seva llum, saber donar a les coses externes el valor que tenen. És un puntal de fermesa en la mobilitat de les coses i les passions. III, 716s.

Hi ha un diletantisme de la p. Hi ha qui cerca la p. per assolir la fama i el bon to que ella dóna a la societat, sense fixar-se gaire en la substància: la perfecció i l'ennobliment de l'esperit i de la conducta. III, 721s.

L'ús dels sagraments, l'oració i l'exercici de les virtuts naturals i sobrenaturals són la vida de la fe i la caritat, el mitjà de comunicar-se Déu als homes. Sense l'exercici de la p., la fe i la caritat s'esvaeixen, car no germinen naturalment, sinó que Déu les comunica. La p. dóna origen a les accions més heroiques, aglutina els homes i els pacifica; transforma els cors; eleva l'enteniment a altures sublims, bo i preservant-lo de l'orgull, i governa els sentiments i les passions. Fa que la llei perdi la seva duresa i es torni substància de l'home espiritual. IV, 476s.

És l'educació dels ciutadans de la Ciutat de Déu, dels membres del Cos místic. Regula les accions humanes segons la llei de l'Amor. Fa veure Déu en els homes. La p. és la virtut que ha d'unir les diferents parts de la cristiandat. Jesús s'hi referia quan digué a Marta: «Només hi ha una cosa necessària». Per això, el principal deure del bisbe és difondre la p. IV, 482s.

Hi ha una tendència entre nosaltres a una p. fofa, purament sentimental i pseudo-mística. Hom cerca refinadament la satisfacció del sentiment, tal com els literats que santifiquen la passió. Així el sentiment i la fantasia governen i es busca l'enervament de la llaminadura, més que l'aliment sòlid. S'oblida que la p. ha de dur al sacrifici de practicar la virtut, sempre difícil. No és possible d'arribar així a la pau sòlida del cor. Ens hem de guiar per Déu —per la fe i la raó. Altrament, seguint el sentiment i l'instint, serem idòlatres. Ambdues malalties —la literària i la piadosa— neixen de no voler fer funcionar les més altes facultats humanes: la intel·ligència i la voluntat. Així hom santifica els crims acolorits de sentiment i passió. Cal evitar aquest contagi, almenys pràcticament. Avui perjudica molts cristians. V, 57ss.

No és bo carregar-se de pràctiques de p. que poden dificultar el compliment dels deures propis de l'estat de vida de cadascú. VI, 160.

S'infiltra al cor dels homes i els modifica i consola. Els regeix les potències pels camins rectes de la vida. Pel principi de la p. els Apòstols i els missioners han civilitzat Europa i Amèrica. La p. és la influència divina en les coses humanes, és Déu obrant en l'home. VI, 243.

És un exercici de l'esperit, una elevació de l'ànima a Déu per l'oració i el culte. Ha de practicar-se principalment els dies de festa. VII, 324.

Suposa un tracte íntim amb Déu. Fins dóna clarividència en les coses

humanes. La necessiten més que mai els sacerdots en l'apostolat, avui que l'atordiment del segle ens duu a pensar que la difusió de l'Evangeli és cosa eminentment externa que reclama tècniques modernes de propaganda. La difusió de l'esperit es fa amb mitjans espirituals, no amb paraules de convenciment humà, sinó amb els efectes sensibles de l'Esperit i la força de Déu. La p. és foc i es propaga com el foc en un canyar. IX, 147s.

No hi ha monotonia en la p., sinó en la tebiesa. En la vida de pietat hi ha esforç i lluita, no monotonia ni avorriment. IX, 360s.

La p. cristiana i catòlica és una: és la que ve de Crist i l'Església ens proposa. Però no és uniforme. Reflex de la vida divina, té una immensa riquesa i ningú no la pot abassegar tota. Per això els sants, plens de gràcia i de p., són tan diferents els uns dels altres. Però tots plegats constitueixen una immensa harmonia. Hi ha sants que han format escoles de p. o de santedat —sant Francesc, sant Domènec— que presenten matisos i qualitats diverses d'una mateixa p. cristiana. IV, 91s

Vide SOBRENATURALISME, ORDES RELIGIOSOS, FE, MÍSTICA, PRÀCTIQUES DE PIETAT.

PIFERRER, PAU. I, 320, 354. III, 622, 628, 630s. IV, 24.

PIGNATELLI, JOSEP. VI, 247.

PILAR. El santuari del P. fou visitat per sant Lluís Gonzaga, quan era patge de l'emperadriu Maria. III, 712.

PÍNDAR. I, 689. II, 429. III, 431, 433.

PINTURA. És lloat pel P. Gallissà el pintor Viladomat, que influí sobre J. Finestres, catedràtic de Cervera. I, 697 n.

És menys material i més perfecta que l'escultura, més psicològica. Reprodueix millor els estat d'esperit. Fins quan reprodueix la natura expressa un sentiment. Fa rastrejar el pas de Déu (l'Esperit) en la natura. Per això en l'art modern —materialista i sensual— la pintura no assoleix la perfecció de l'escultura, a desgrat dels progressos tècnics. II, 229s.

Taine, positivista, no concedeix als pintors que hagin d'endevinar el caràcter amagat de les coses —com ho fan els escriptors. Els pintors, segons ell, són fisiòlegs, retratistes. II, 238s, 243.

Pot ser bella una pintura, encara que la cosa representada sigui dolenta (sant Tomàs). Llavors la bellesa obtinguda manca de l'element principal. II, 243.

En la p. té més importància la llum que les proporcions o l'harmonia de les línies. Això ve de l'essència de la bellesa, que és la resplendor de la veritat. II, 272s.

El color és un element indispensable de la p. II, 273.

Parla a tothom i a tothom es fa entenedora. És el «Llibre dels ignorants». II, 286s.

Causa una impressió viva de l'Infinit i no concreta tant la seva expressió com l'escultura i la música, amb què fàcilment s'inclina al simbolisme. II, 302s.

És propi de la p., com de totes les arts, reflectir la llum de l'Infinit. No ha de limitar-se a reproduir les formes del «bell animal humà». L'home complet és cos i ànima. Les millors obres pictòriques reflecteixen també realitats espirituals. II, 314s.

PINTURA GÒTICA. Si no hi ha prou correspondència entre l'esperit i la forma és per manca d'habilitat i no de voluntat. II, 448.

PINTURA MODERNA. Clos l'actual cicle artístic, els crítics futurs hauran de confessar la buidor i la imperfecció

de la p. m., a desgrat de troballes tècniques i de brill exterior. II, 229.

PINTURA SIMBOLISTA. Ha fugit del naturalisme, atreta per la set de l'Infinit. Gràcies a la vaguetat natural d'expressió en la p. i a la indeterminació de l'Infinit, ha caigut a l'extrem de rebutjar les formes naturals per assolir l'Infinit directament. II, 302s.

PIRATES. Els p. moros eren un perill en el mar en temps de Felip II. III, 711.

PISCINA PROBÀTICA. L'evangeli de la p. p. pot servir per a explicar el sagrament de la penitència, «secunda post naufragium tabula», instrument de salut, repetible, al qual cal acudir convençuts de la nostra misèria, amb humilitat i sinceritat i disposats a complir el que se'ns hi aconsella. Després hem de treure l'ocasió de tornar a pecar, perquè no ens passi quelcom pitjor, i hem de glorificar Déu. IX, 473s.

PITÀGORES. II, 141. III, 481s. IV, 301, 638. IX, 236.

PITRÉ. 632.

PIUS V. II, 123, 124. III, 26, 615, 707. IV, 312. VII, 411.

PIUS VII. III, 374, 752. VI, 238, 250s, 253, 255, 259, 264.

PIUS IX. I, 215, 318, 712. III, 28, 575, 634. IV, 16, 282, 325, 384, 392, 719. V, 34ss, 81, 86, 405. VI, 381, 388. VII, 222, 227. IX, 11, 57s, 95.

PIUS X. Notícia de la seva elecció. VII, 121-123.

Se celebra el jubileu pels cinquanta anys de la seva ordenació sacerdotal. VII, 205s. 233s.

Notícia de la seva mort. VII, 382-384.

S'anuncia una col·lecta per contribuir a l'erecció del monument sepulcral de P. X, el Papa de l'Eucaristia i el gran propulsor de la música sagrada i de la pietat dels fidels. VII, 427-429.

Vide III, 191, 223, 302s, 331, 333, 335, 337, 374, 381, 752, 760, 762, 765. V, 33ss, 95, 140, 219, 222, 224s, 227s, 268, 276, 326ss, 346ss, 354, 366, 380, 413, 478, 491, 495, 531, 552, 558, 572ss, 576s. VI, 7, 25, 26, 92, 121, 144, 172, 264, 308, 325ss, 476s. VII, 121ss, 129, 132ss, 142ss, 148, 163ss, 174ss, 181, 201, 205s, 212, 221s, 225, 226ss, 229, 233s, 259, 275, 191ss, 300, 308, 311s, 314ss, 322ss, 354, 378s, 382ss, 388, 396ss, 401, 405, 407, 410s, 427ss. VIII, 108. IX, 151, 158, 161, 163.

PLAER. El que donen els sentits és fugisser i torbador i no pot comparar-se amb el p. permanent que dóna la veritat. III, 704.

El qui cerca el p. per damunt de tot en aquest món serà l'home més infeliç de la terra. IV, 213.

És destructiu de la naturalesa humana. La felicitat es troba en el renunciament i la mortificació. IV, 611s.

No pot sublimar l'home. No en fa un heroi, sinó un egoista. Crist anatematitzà la religió del plaer fent l'elogi de l'austeritat de Joan Baptista. VI, 48.

Vide MUNDANITAT, DIVERSIONS, GOIG.

PLAER ESTÈTIC. Vide BELLESA.

PLAGUES D'EGIPTE. En una de la p. d'E., mentre els egipcis estaven voltats de tenebres, els israelites fruïen del benefici de la llum, perquè es trobaven sota el domini del Rei de la llum, el Déu veritable. IV, 499s.

PLANETES. Són habitats per éssers superiors a l'home (Ll. Vives). I, 655.

PLATÓ. I, 172, 369, 433, 640, 642, 660, 691. II, 53, 227, 232, 238, 258, 300, 303ss, 306s, 309, 313, 317ss, 322, 325, 350, 365, 435, 465, 479, 485, 539, 565, 604. III, 460, 482, 483, 520, 562. IV, 29, 33, 56, 212, 613ss. V, 217, 524. VI, 63, 454.

PLATONISME. Feia consistir la felicitat,

no en el coneixement (contemplació), sinó en l'amor. I, 660.

Plató empra una forma intuïtiva (no rigorosament sil·logística com Aristòtil) i ateny els cims més alts de la intel·ligència humana. II, 565.

PLATONISME ESTÈTIC. Presenta l'artista obrant a influx de Déu. L'home veu ombres, no sempre exactes, de la realitat. Veu la resplendor de l'Infinit, i, per atènyer-lo, cal purificar-se. Tot al revés de l'idealisme hegelià i de l'estètica wagneriana, que tot ho treuen de l'home. II, 306s.

PLAUTE. I, 173, 689, 700.

PLINI. II, 125. III, 488.

PLUTARC. III, 487, 708. IX, 73.

POBLE. Els p. desapareixen; però queda allò que han produït i és estimat i estudiat pels homes. I, 237.

Ha de tenir pensament, il·luminat per la intel·ligència divina. I, 328.

L'esperit popular porta a l'error. Cal alliberar-ne el savi.

(Ll. Vives). I, 636.

Sovint viu en el p. la poesia més pura, que s'ha evaporat dels intel·lectuals i de la gent rica i de moda. II, 176s.

La poesia, la història i la vida actual del país són una triple manifestació de la substància o ànima del p. II, 186.

De vegades el p. perd la consciència d'ell mateix. Llavors no pot ser autònom. II, 188.

Un p. sense poesia és un p. mort. II, 191.

Quan un p. pensa per si mateix, també vol viure per si mateix, sense coacció forastera. II, 194s.

Tots els p. tenen dret a viure la seva vida pròpia. II, 198s.

Un p. serà invencible si és virtuós i d'esperit invencible. II, 193.

La comunicació i la barreja entre els diferents p. és un element civilitzador. II, 201s.

Els p. volen comunicar-se i barrejar-se. Això és civilitzador, mentre no perdin llur personalitat. És més poderosa una legió de p. que no pas una gran massa d'individus artificialment modelats. II, 202.

El p. ha sabut combinar en les catedrals totes les arts (arquitectura, escultura, pintura, música) per formar un únic objecte artístic. II, 219s.

El p. humil té sempre un fons sa, no gastat i ingenu. Fins quan es lliura a excessos criminals o viciosos, té més brutalitat que malícia. Per això el p. encaixa bé amb l'Evangeli, i el sacerdoci surt generalment del p. V, 115.

Resulta descristianitzat quan els governs laics imposen l'ateisme en la vida pública. V, 270s.

POBLE CRISTIÀ. Fort i invencible amb la gràcia, és un conjunt de persones que responen a la crida d'un certamen. Se'ls promet un premi que tothom pot guanyar. Però cal aplicar-s'hi seriosament, no com tants «dilettanti» del modernisme. El cristià ha de ser atleta, ferm en la fe dels màrtirs i no confiant tan sols en la llum de la raó. El pur racionalista o impressionista no pot ser heroi ni màrtir. L'home de fe que compon el p. c. es despulla d'ell mateix i es revesteix de la força de Crist vencedora i immortal. «Jesús és l'únic veritable enemic dels ateus» (Gambetta). V, 530-532.

Vide VIRTUT, ESPERIT, SOLIDARITAT HUMANA, ESGLÉSIA.

POBLES MERIDIONALS. Vide PENITÈNCIA.

POBLET. Monestir dels més importants de la cristiandat. Fou visitat pels Reis Catòlics el 1493 i per Felip II el 1564. IV, 57ss.

Ni per la visita dels Reis Catòlics no deixaren els monjos de P. els oficis ordinaris del cor. IV, 60 n.

La reina Isabel la Catòlica féu prendre les notes del credo que ha-

via sentit cantar al cor del monestir. IV, 60.

POBRES. Són més aptes per als béns sobrenaturals que no pas els rics. I, 62.

Els concilis de Tarragona manen que hi hagi advocats i procuradors de p. i que no cobrin res d'ells. I, 666s.

En cas d'extrema necessitat, el p. pot apoderar-se del que necessita per viure. II, 522.

Seran els primers al Regne del cel, si saben aprofitar-se de la seva condició present. IV, 492.

Els p. i la classe obrera necessitada han de ser objecte d'una predilecció per part del legislador i dels rics particulars, tal com ho són de Crist. IV, 692.

Els p. són tan dignes com els altres homes i el seu destí és igualment gloriós. Crist els prefereix i els promet les primícies del Regne. Els promet la felicitat eterna, si el segueixen; però no les riqueses. V, 31.

Són més dòcils que els rics a l'acció evangelitzadora dels sacerdots. V, 138.

Crist ha assentat el principi segons el qual només ens salvarem fent-nos com els petits i els humils. V, 139s.

Abans eren els més cristians de la societat, L'astúcia anticristiana, amb el pretext de millorar la condició del p., els ha pres en gran part l'esperit cristià. V, 154.

No es deixen seduir tant per la mentida com els rics. V, 301.

Acostumats a l'austeritat i al sacrifici, l'heroisme de les grans virtuts els és més fàcil que no pas als rics. V, 388.

El cristianisme acull els p., els malalts i els malaurats de tota mena. Sap que estimant-los s'estima el mateix Crist. En canvi els mundans els esquiven, perquè els deslluexen la vida. V, 470.

Els sacerdots, els religiosos i les religioses que treballen més en les obres apostòliques i de beneficència surten principalment de les classes pobres. L'esperit evangèlic encarna preferentment en la gent popular i pobra. Per això és més trist veure que la impietat arrossega les masses populars pels camins de l'odi, la blasfèmia, la concupiscència i la destrucció. V, 501.

L'Església, a partir de l'Evangeli, sempre ha predicat la caritat i la justícia envers els p., així com la igualtat essencial entre els homes. Considera pecat gravíssim l'explotació del p. Però no sempre és obeïda pels seus fills. VI, 121s.

L'Església ha exaltat sempre la dignitat del pobre i el considera més a prop de l'esperit de Jesús que el ric. Creu que en el món sempre hi haurà p. Els rics més cristians s'han fet pobres per amor a Jesucrist. Als sociòlegs no cristians aquestes consideracions els semblaran puerils, però així són les coses de Crist que han transformat el món. VI, 122s.

Vide ESGLÉSIA, SOCIALISME, OBRERS.

POBRESA. Jesucrist li dóna la primacia —l'aristocràcia— en el seu Regne. Vingué a evangelitzar els pobres. Els rics hi són tolerats, bé que se'ls tinguin certes preferències, per la imperfecció de la societat humana. Crist escollí deixebles pobres, que havien de deixar el poc que tenien, ja que el pobre és més apte per al sacrifici. Crist digué: «Benaventurats els pobres». Els primers cristians vivien en comú. Donaven el que tenien. Vivien practicant un comunisme voluntari, ço que avui no fóra possible pel gran nombre de cristians. És impossible ser cristià sense ser pobre, almenys espiritualment. II, 520s, 523s.

Només amb un auxili sobrenatural de Déu s'explica que alguns la

prefereixin a les riqueses per seguir el Crist. La naturalesa no arriba a tant. L'home, naturalment, fuig de la p. o se n'avergonyeix. Servir els pobres és servir el Crist. II, 523.

La p. o el despullament és la virtut típica que assenyalà Jesucrist quan descriví l'home apostòlic, en enviar els seus deixebles. Pobresa d'esperit, puresa d'intenció, ofegament de les concupiscències: ve't aqui el que farà fecund el ministeri apostòlic. Això tindrà vigència sempre i pertot. El qui ho determinà coneixia l'home com l'artesà coneix la seva obra. IX, 189s.

D'ella mateixa no és ni bona ni dolenta. Si el pobre la pren resignadament, és bona; si és envejós o es desespera, és dolenta. IV, 334.

Lluny de ser un mal, és un mitjà per arribar a la santedat. Per ensenyar-nos això, Jesús va néixer pobre. IV, 345.

És la millor preparació per entrar al cel. IV, 480s.

Les ànimes elevades l'estimen més que els plaers i les pompes mundanes. IV, 491.

És un bé per a l'home, perquè el manté en la simplicitat i el seny. Quan un es fa ric, fàcilment l'ambició i l'afany de plaer se li augmenten, es torna pretensiós i ridícul i li entra un desig de llinatge. IV, 725s.

És una escola de formació moral. Encaixa amb la universalitat de l'Evangeli, perquè treu les repugnàncies i els prejudicis de casta i de riquesa. Per això l'estimà sant Francesc d'Assís i es planyia que entressin nobles al seu orde. V, 116s.

Crist i l'Església tenen preferència pels pobres. Els sants s'han distingit en l'amor a la p. i als pobres. L'Església sempre ha considerat missió seva «parare Domino plebem perfectam». V, 120.

És la imitació de Crist més perfecta i el primer dels vots religiosos. S'hi peca fàcilment. IX, 210.

Els ordes monàstics cauen en la decadència quan se'ls dissipa l'esperit de p. IX, 380.

Vide PROPIETAT.

POBRESA D'ESPERIT. Vol dir desprenyiment de tot el que és terrenal, convenciment de la nostra misèria i insuficiència i de la necessitat de l'oració. És necessària per entrar al cel. Jesucrist, pobre, és el rei dels pobres. VIII, 102s.

És el desinterès, el despullament de tota concupiscència, fins del propi judici i de la pròpia voluntat. Ofereix molts avantatges: evita guerres, plets i delictes. Mata la supèrbia i ens fa confiar en la providència de Déu. Qui desitja poc sofreix poc. VIII, 124s.

No consisteix a no tenir res, sinó a no desitjar res. Disposa a seguir el Crist. És l'abnegació de si mateix. IX, 238s.

No és degradant, si es viu amb dignitat. III, 274.

Vide RICS.

POBRESA EVANGÈLICA. L'entenien malament els «fratricelli» i no Joan XXII (Rocabertí). II, 147s.

Els religiosos han de practicar la p. e. La propietat de les coses destrueix l'essència de la vida religiosa. Per això en molts monestirs reformats es fan canviar les coses dels religiosos amb freqüència. IX, 460s.

POBRES DE LIÓ. Vide VALDESOS.

PODER PÚBLIC. La seva missió és vigilar que no s'extralimitin els organismes naturals (família, etc.); no n'ha de voler ser el director. II, 69s.

Ha de respectar la independència de les relacions privades. II, 68s.

Sempre té tendències tiràniques, per la set de domini i la manca de moderació dels homes que l'exerceixen. Tots els moviments polítics

vénen d'aquesta concupiscència, tant els de sentit absolutista o autoritari, com els de sentit liberal, republicà o democràtic. El p. p., quan no té principis cristians, cau fatalment en el despotisme, no reconeix superior, es fa irresponsable i es divinitza. En aquests casos, l'exemple i l'actuació del Papa és la defensa de la llibertat de la consciència humana. IV, 711s.

La supremacia del poder públic o civil és un ídol de moda. Amenaça la llibertat de l'home, ja que el reconeixement del poder suprem de Déu és la seva veritable protecció. II, 621.

Vide AUTORITAT.

POESIA. Per assolir el màxim vol, cal que el poeta canti en la llengua pròpia. I, 266s.

No és possible una gran p. nacional, sentida igualment per totes les regions. La civilització desproporcionadament material i tècnica priva que es puguin sentir amb força i constantment els grans ideals. I, 289.

La p. que neix de la terra i rep la influència dels costums i les tradicions és la més estimada a l'estranger i la que més agrada al poble. I, 287s.

Si no es fomenta la p. regional, hi ha perill que l'art es bestialitzi, ja que, per una part, avui falten grans ideals unitaris i, per l'altra, surten de la regió els afectes moralment sanitosos, capaços de donar fonament a l'estètica. I, 290s.

Es corromp i es torna sensual i bruta amb la influència maçonica. Desconeix que l'home depèn de Déu. I, 294.

És essencialment popular. La científica no és viable. I, 294.

Ella sola, sense la llum divina, no pot donar vida al poble. I, 328s.

Ha donat origen al regionalisme. Aquest no és una revolta, sinó el gest digne d'estimar i conservar les nostres coses. II, 108.

Té una gran força pràctica. Ha ressuscitat Catalunya. S'assembla a l'oració que fa davallar l'Esperit Sant. Exigeix la realitat. II, 109s.

P. i amor són el mateix. II, 111.

Avui no és cultivada l'alta p. de l'esperit, sinó les vulgars sensacions dels sentits i la imaginació. II, 175s.

Sovint viu senzilla i nua en el poble humil, més que no pas entre els lletrats superbs i pompàtics, que la volen adornar i polir, car la p. no té res que s'hagi d'amagar com a inhonest. II, 175s.

Existeix una p. perenne. II, 176.

Serveix per a cantar l'amor diví i l'humà, els éssers visibles i els invisibles. Hi ha aquesta p. perenne a no confondre amb les delectacions dels sentits i la imaginació. II, 175.

El progrés tècnic —principalment en la guerra i en l'agricultura— contribueix a matar la p. II, 176s.

No depèn de la ciència, del refinament social ni de les riqueses: per això és immortal. II, 178.

Contribueix a matar-la la vida social materialista i sensual que destrueix la família i converteix l'estètica en fisiologia. II, 178.

La perjudica la crítica històrica moderna, desfent i analitzant les accions i els personatges. II, 177s.

La p. no ha mort a desgrat de les causes que contribueixen a ofegar-la, perquè ve de Déu, principi fontal i realíssim de tots els éssers, com la llum ve del sol. II, 178s.

En els temps antics, hom reconegué que la p. havia de ser defensada per la divinitat (muses). Després els seus defensors foren la naturalesa i la gràcia, el regionalisme i el catolicisme, la humanitat i la divinitat. II, 179s.

Déu no l'abandona en mans de

l'home, que la destruiria i desterraria de la terra. La naturalesa i la gràcia la salven i la mantenen. II, 179s.

L'home pot sentir l'alta p. que ve de Déu, puix «cor qui s'alegra del trobament de les coses finides, gran meravella és si no s'alegra del trobament de la cosa infinida» (R. Llull). II, 179.

La indústria estenent-se li disminueix els dominis. Però sempre restaran a la p. els dos camps de la humanitat i la divinitat. II, 182.

Floreix allí on la societat, equilibrada com cal, està assentada sobre els seus fonaments naturals. II, 181s.

La p. que educa el poble i fortifica els esperits és la que pren els sentiments humans tal com demana llur naturalesa (esperit i matèria). II, 181s.

Ha de fonamentar-se en la religió i la família —en les lleis naturals—, si no vol caure en el sensualisme i enervar-se. II, 181s.

El seu camp més propi —el seu pervenir— és la humanitat. La canta i li assenyala nobles ideals. II, 182.

Ha de compenetrar-se amb la vida humana que recull tot el que és humà i té per llei l'amor —«vis unitiva». II, 182s.

P. i amor són una mateixa cosa. Hi ha amor en totes les grans realitats i en els estats de vida. II, 183.

És germana de la mística. Les altes il·lustracions de Déu (Moisès, Isaïes i àdhuc els pobles gentils) van acompanyades de llum poètica. Per això el cristianisme sosté la p. II, 183.

La p. s'enfosqueix quan l'home surt de la vida regional, perd personalitat i es fa membre d'un ramat amorf. II, 184.

Retorna els esperits, porta gèrmens de vida. II, 186.

Entre gent de fe i de vida religiosa la p. és reina de la vida. Tots els elements religiosos són fonts de p. El sensualisme refreda els cors i Déu els escalfa. II, 184s.

És d'ordre espiritual. II, 186.

És l'olor de la substància de la pàtria. Revifant-la es revifa la pàtria. II, 191, 196.

No és un simple passatemps. Té importància social, ja que ha fet estimar l'autonomia a Catalunya. Molts no estaven preparats per a desitjar l'autonomia directament. II, 193ss.

Necessita l'espontaneïtat, perquè és una expressió brillant de la veritat («splendor veritatis»), de la justícia, de Déu —el més espontani i autònom de tots els éssers. II, 195s.

Atreu els homes a la veritat, la qual, per si mateixa, no tindria gaires seguidors (funció semblant a la de la gràcia). II, 194.

És essencialment autònoma. Viu de la seva pròpia llei. Mor a la més petita violència que hom li fa. II, 196s.

Un poble pot tenir p. quan té vida i substància pròpies. II, 197.

Es relaciona amb el món físic, moral i social. II, 198s.

Suposa un equilibri de les facultats humanes. Si en manca una —o preval amb exageració—, la p. se'n ressent i perd. II, 198.

La p. difon entre els homes els grans principis. II, 205.

P. i amor són el mateix. II, 203.

La p. és impregnada de misteri, i per això atreu l'home a qui el misteri atreu. Però, com que aquesta atracció sols és bona i constructiva quan el misteri ve aclarit per la fe, la p. fora de la fe és pertorbadora —p. de ruïnes. II, 206s.

Necessita el misteri humà, la lluita de l'esperit i la carn. Quan aquesta triomfa, poesia i misteri desapa-

reixen. Entre les bèsties no hi ha p. II, 208s.

Necessita la creu, perquè ha de ser viva dintre de l'home, i la creu és l'arbre de la vida. II, 209.

És l'ordre diví de les coses terrenals. Suposa, doncs, el misteri. Suprimit aquest ordre i triomfant el materialisme, s'esvaeix la p. II, 208s.

En darrer terme, ve de la creu (triomf de l'esperit sobre la matèria, sacrifici propi), perquè la creu és font de vida i la p. és vida humana. Quan el materialisme triomfa, mor l'esperit i mor la p. II, 210.

La fe unint-nos amb Déu, font de bellesa, i revelant-nos la veritable harmonia dels éssers, fa percebre essencialment la p. II, 211s.

En la p. de tots els pobles hi ha difosa una llum de divinitat: l'element diví omple tota p. I, com que Déu és vida, la p. també és viva, amb caràcter determinat —amb vida concretada. II, 211s.

P., amor i vida s'identifiquen. II, 212.

La fe ha fet escampar la p. pel món, ja que uneix amb Déu, font de bellesa. II, 211.

No pot néixer de l'agnosticisme, car la p. necessita llum intel·lectual, tant com l'art plàstic necessita la llum material. II, 213.

S'acosta més a la filosofia que a la història, perquè no pot limitar-se a consignar l'estat de les coses, sinó que ha de cercar llur essència. Ha de treure la resplendor de la veritat, sovint enfosquida per indisposició de la matèria. II, 231s.

En tota p. d'amor convé que s'hi barregi l'element diví i l'humà, el cos i l'ànima (Valera). II, 235 n.

Encara que la p. no és servidora de la moral, si és profunda i veritable, resulta moral i moralitzadora; i això encara que el poeta no sigui home honest (Valera). II, 249 n.

Tant l'objectiva com la subjectiva suposen la lluita i el conflicte de passions. II, 269s.

Hi ha poetes que només tenen una composició veritablement inspirada i artística: Tynichus, Colchideus, Aribau. La inspiració és do de Déu, independent de la perfecció executiva o tècnica. II, 304.

La idea s'hi manifesta més directament que en les altres arts. Avui hi ha poca fermesa poètica, perquè hi ha falta de determinació d'esperit i d'energia. II, 428.

Ha de nodrir-se de la teologia, la filosofia, la història, la literatura popular i les grans obres dels genis. Sense això es redueix a un joc mètric o a un pur art d'imatgeria: un vas sense contingut. III, 631.

La llengua pròpia per a expressar les elevacions de l'ànima humana és la llengua natural del qui escriu. III, 641s.

Pot posar a l'abast de tothom i fer atraients la teologia i la filosofia. Pot veure-hi i descobrir-hi congruències i relacions profundes. IV, 27.

Tots els pobles han cregut que té un origen diví. Déu parla per boca del poeta, perquè aquest ha rebut una inspiració o una il·luminació que l'ha commogut. Per això la millor p. és la religiosa, quan el poeta no fa tan sols un exercici literari, sinó que adora Déu devotament. Així és la poesia litúrgica. IV, 144.

POESIA CATALANA. Per haver-hi p. c. hi ha d'haver Catalunya. II, 110.

Perquè hi hagi p. c. cal que visqui Catalunya i que Catalunya sigui catalana. II, 184, 191.

Ha estat l'encarnació de l'esperit català. II, 190.

No pot ser exòtica, artificiosa i sense correspondència amb la vida real. Ha de retratar el nostre sentit pràctic. II, 196.

Vide JOCS FLORALS.

POESIA CLÀSSICA. No és tan humana com la bíblica. Per això avui no interessa tant com aquesta. II, 429.

POESIA DRAMÀTICA. Els conflictes de passions de què se serveix no arriben a ser tan forts com els que comporta la vocació religiosa en algunes ànimes. III, 714.

POESIA ESCOLÀSTICA. Dante i Ausiàs March la cultivaren. Agrada per la bellesa del pensament més que per la forma. Ausiàs canta la doctrina dels sentiments, de la voluntat i de la gràcia. I, 615s.

POESIA HEBREA. A desgrat de cantar temes universals, d'interès per a tots els homes, també encarnava l'esperit de la terra i de la pàtria. II, 196.

POESIA HEROICA. La p. h. primitiva és plena d'espontaneïtat, de naturalitat i de senzillesa d'esperit. Sols poden imitar-la els qui tenen aquestes qualitats. III, 637.

POESIA LITÚRGICA. La litúrgia és una mina riquíssima de p., ja que aquesta té quelcom de diví. Déu inspira el poeta. La p. l. neix del sentiment d'adoració devota amb què el poeta s'apropa a Déu. Satisfà plenament l'instint racional de l'home i exerceix en els lectors una suau atracció cap a Déu. Ès poc coneguda, dissortadament. Ha de ser divulgada amb traduccions dignes. Tots els pobles han desitjat aquestes traduccions. Tant de bo que elles desfacin la funesta influència de l'art materialista! IV, 144s.

POESIA LULLIANA. De vegades, és científica i abstrusa, insuportable per al gust modern; però no manca de dolçor mística en contemplar la divina substància. I, 472.

No és d'impressió, de manera que es comprengui de seguida i agradi sensualment. De forma defectuosa i escardalenca, és plena de pensaments sòlids i pot ensenyar a fer obra consistent als poetes moderns. És remei contra el sensualisme enervador. I, 470.

POESIA NATURALISTA. Canta únicament la bèstia que hi ha en l'home, no l'home. II, 181s.

POESIA PROVENÇAL. Vide TROBADORS.

POESIA RELIGIOSA. La inspiració venint de Déu, la p. r. és la millor, la que posa el poeta més en contacte amb Déu. IV, 144s.

POETA. Hi ha p. que han estat inspirats una sola vegada. II, 322.

Vide ARTISTA.

POLÍCRATES. I, 559s.

POLITEISME. Els antics, segons Eusebi de Cesarea, havien arribat a adorar més de trenta mil divinitats. III, 101.

POLÍTICA. El sentiment polític, molt fort, de vegades, i d'acció altament civilitzadora, no té la durada del patriotisme, és de faisó més passional. Un cop apaivagat o esmortuït, reapareix el sentiment regional o patriotisme. I, 278.

És art i no ciència el governament dels homes, perquè no ha de prefabricar-se, sinó que ha de seguir la naturalesa. II, 79s.

Ha de subordinar-se a la religió. I, 207.

Actualment s'ha desacreditat molt. La gent assenyada no hi creu. Tant de bo que Déu enviés un Moisès per alliberar la clerecia de l'esclavitud del caciquisme polític! I, 215.

POLÒNIA. I, 330.

La clerecia de P. no treballa contra la russificació o la germanització, sinó per enfortir la fe; però, fent això, enforteix la nacionalitat polonesa. I, 330s.

Lleó XIII defensà el seu dret a emprar la llengua pròpia en el temple. II, 53.

POLS. Rocabertí tracta de si són habitats. II, 145.

POMÉS, BENET DE. VII, 136ss.

PONS, SALVADOR. I, 398, 407.
PONS DE PLANEDIS. I, 379, 390.
PORCIÚNCULA. Condicions per al Jubileu de la P. VII, 320s.
PORFIRI. IX, 328.
PORNOGRAFIA. Eu la civilització moderna ha triomfat la p. en els costums, les arts, els llibres, els espectacles i les modes. Es deu a l'increment del naturalisme maçònic, que santifica els instints, bo i considerant que tot el que surt de l'home és bo. La secta vol que la carn mati l'esperit. I, 103s.

Actualment s'ha estès molt la p. en les societats de cultura refinada: Alemanya, França i també Espanya. Molts homes se'n queixen, fins no catòlics. La cultura no hi pot posar remei. Cal acudir a Déu. V, 446,447.

Vide CARN, SENSUALITAT, LUXÚRIA.
PORTALIS. 515.
POSITIVISME. L'esperit positivista no pot fer mal a la veritat, si es limita a observar. Són els somnis i els apriorismes sistemàtics allò que fan mal (Balmes). I, 713.

Els positivistes (Comte, Taine, Le Play) reconeixien que el mal principal de la societat postrevolucionària és la manca de bondat espiritual en els homes. II, 92.

Fundat per Comte, volgué ser una religió que substituiria el cristianisme amb l'altruisme. II, 94 n.

És la mort de la ciència, perquè mata la generalització. Els antics (Aristòtil), contra el que diu el p., havien après de conciliar la generalització amb l'observació («nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu»). II, 98s.

Amb el seu particularisme i no admetent la generalització, és la miniatura en la ciència. II, 99.

Nega el valor de la metafísica, la mística i la poesia. II, 175.

El positivista Spencer admet que les coses tangibles i limitades que percebem són símbols d'una realitat suprema. II, 257.

Desconeix la més positiva de totes les nocions, la de l'Infinit. II, 263s.

És contrari a la naturalesa humana, que pregunta sempre el «perquè» i és curiosa i subtil, fa filosofia i no s'acontenta amb el simple fet o el fenomen escarit. II, 481s.

El p. de Comte sent afecció a l'Església catòlica, malgrat que li és enemic. Hi coincideix en posar el focus de la vida social en la contemplació. II, 585, II, 610.

És la negació de les facultats racionals de l'home. Redueix la ciència i la filosofia a ben poca cosa més que al coneixement purament sensible dels animals. La diferència és sols de grau. Així ho féu Kant, declarant cognoscible només l'exterioritat mutable de les coses. La ciència actual és així: periodística, de novel·les i diaris, sense solidesa ni ambició de síntesi racional, com un simple mètode de guanyar diners. III, 657.

El positivista Comte volgué fer un ordenament social copiant (és confessió seva) la doctrina paulina del Cos místic, amb sacerdoci, oració, sagraments, etc., cosa evidentment absurda, però que demostra l'eficàcia social del cristianisme. IV, 474.

Vol fundar la vida humana en l'ordre natural i fins material exclusivament i prescindeix del sobrenatural. És un error vell: a Grècia hi havia qui ensenyava que a l'home li basta allò que és humà i mortal. Aristòtil ho combaté, i ensenyava que l'home mai no s'arrancarà l'aspiració al que és diví i etern. Avui també la filosofia del catecisme vencerà el p. IV, 645.

Quan l'home només vol tenir en compte les realitats naturals del món, prescindint de la llum de la

fe, és cec o camina a les fosques. Només pot conèixer el que palpa o té molt a prop. És com el cec de l'Evangeli que prenia els homes per arbres. Si és ric, creurà que té molt poder, però no es podrà allargar una hora de vida. El científic que nega la fe fa jocs d'ombres. La seva ciència és un foc follet superficial. Totes les seves maniobres no li desxifren l'enigma del món. La dona que confia en la bellesa veu com el temps la deixa que fa fàstic: de reina es torna esclava. Els positivistes enganyen el món i s'enganyen ells mateixos. Tanmateix tots els béns temporals tenen el seu valor autèntic, el seu sentit i el seu destí. Però cal col·locar-los al lloc que els correspon a la llum de la fe: la realitat temporal és símbol de l'eterna i mitjà per arribar-hi. La veritable grandesa se situa en l'eternitat. VI, 210ss.

Veu un perill en l'estatisme. Vol respectar els costums, el dret històric, la tradició. Però s'inclina al fatalisme. No reconeix el lliure albir de l'home. Creu que s'han d'extirpar els criminals. Dóna un dret despòtic al qui exerceix l'autoritat. P. i estatisme neguen Déu i l'home moral, la consciència dels ciutadans. En tots dos sistemes l'home en surt perjudicat. III, 358ss.

Vide FELICITAT, FE.

POSITIVISME ARTÍSTIC. El positivista Taine es contradiu quan afirma que l'art té per finalitat descobrir un caràcter essencial de les coses, sovint amagat, i que això ha d'endevinar-ho el cor, ja que, segons ell, sols ha de procedir-se per comparacions i anàlisis materials. II, 238s.

La sola observació pels sentits és la cosa més rudimentària i infantil que es pugui pensar en filosofia i art. Els crítics i els artistes positivistes, en la pràctica, han de contradir-se, perquè hi ha necessitats que la matèria sola no pot satisfer. II, 237s.

Es fixa sols en la matèria i mutila l'home. En la pràctica, els positivistes troben a faltar l'esperit. Zola es queixa —amb gran inconseqüència— d'A. Dumas, perquè els seus drames no tenen vida. II, 239s, 243s.

Actualment es cau en el defecte de fer art sols per delectar les facultats més materials de l'home (sentits, imaginació), com passa en l'art culinari. S'oblida la intel·ligència. Per això la moda i el gust es canvien a cada moment i la sensibilitat resta extenuada. La idea i el pensament queden morts. II, 241s.

Limita enormement el camp de la bellesa. La considera i l'admet tan sols en la matèria. S'acontenta amb engrunes. II, 243s.

Després d'haver-se apartat del sobrenatural i de voler-se acontentar del que es veu i es palpa, es llança al misteri i a la vaguetat per camins extraviats. És com un mal esperit que ha de sortir per allí on ha entrat. II, 258.

El seu evangeli primitiu és acontentar-se de les aparences: allò que ens diuen els sentits, sense anar més enllà. Però l'home sempre sent el desig d'apropar-se a l'Infinit, i no s'acontenta amb menys. II, 259.

Vide ESTÈTICA DE TAINE, PANTEISME ARTÍSTIC.

POSSESSIÓ. La satisfacció que ens causa posseir les coses indica el que nosaltres valem i som. Qui se satisfà amb coses petites i mesquines (bellesa física, riqueses) és petit i mesquí. IV, 174.

PRÀCTIQUES PIADOSES. Produeixen el seu efecte de conformar-nos a la voluntat de Crist, quan es fan amb constància; no, si sols són una foguerada momentània. IV, 267.

Vide DEVOCIÓ.
PRADES, COMTESSA DE. I, 585.
PRAT DE LA RIBA. V, 100.
PRÀXEDES (S.). II, 533.
PRECURSOR DEL CRIST. Vide SANT JOAN BAPTISTA.
PREDESTINACIÓ. L'home no és un ésser isolat. La seva existència està lligada amb la de tots els altres i amb la de Crist. Quan Déu envia un home a la terra, ja sap per què l'hi envia. L'home té un fi sobrenatural, al qual està predestinat. IV, 327s.
La p. més visible la tenen els pobles o les nacionalitats. Només existiran en aquest món. Els individus, la major part de l'existència dels quals serà en l'altra vida, segons el dogma catòlic tenen una p., però no és tan visible. I, 355.
Vide JESUCRIST, EVANGELI.
PREDICACIÓ. Cal predicar en la llengua pròpia del país. I, 261ss.
Predicar en llengua forastera entorpeix la transmissió de la fe, perquè afegeix la dificultat d'expressar-se o de ser entès a les dificultats de les matèries pròpies de la p. I, 262s.
Cal fer-la en la llengua pròpia, perquè en els moments de gran sinceritat i emoció afectiva —coses que la p. ha de cercar— hom tendeix espontàniament a expressar-se en la llengua nativa. I, 263.
Els antics predicadors catalans tractaven sempre temes evangèlics. I, 264.
Que el poble demani el sermó en castellà no vol dir que l'entengui o, almenys, que l'entengui bé. La vanitat hi és per alguna cosa. I, 264s.
Si es predicava sempre en català, desapareixerien del nostre país els principals defectes de la predicació: ampul·lositat, recercament, temes impropis. I, 263s.
No és culpa dels capellans si es predica en castellà. Han de condescendir amb una moda irritant. I, 266.
Els Apòstols predicaren en la llengua del país. Així ho legisla l'Església (concilis Tridentí i provincials de Tarragona). I, 265s.
Perquè faci efecte, cal que els oients cooperin a la gràcia (Eiximenis). I, 563.
El Dr. Casañas, essent ecònom de la parròquia del Pi, predicava en català, contra el costum regnant de fer-ho en castellà. La p. catequística en català als catalans és més profitosa que no pas en castellà. Tot sacerdot d'esperit apostòlic i pràctic ha de tenir-ho en compte. III, 689.
Les ànimes verament apostòliques no s'acontenten d'escriure, estimen la paraula viva i el contacte personal i directe, sense convencionalismes. Per això escolleixen la llengua natural de la predicació, el català. Així predicà el Dr. Morgades. III, 590.
El predicador fa com sant Joan Baptista: pepara els cors perquè rebin la paraula de Déu més fàcilment. IV, 407.
Sovint no dóna fruit perquè els predicadors prediquen la paraula de l'home en lloc de la paraula de Déu. Mai no s'havia predicat tant com ara, i mai el fruit de la p. no havia estat tan escàs. Cal que, a més de la p., hi hagi l'exemple del predicador i una llarga preparació d'estudi, meditació i oració. Els estudis literaris, socials i polítics són útils, però poden distreure del que és essencial i esbravar l'espiritualitat del predicador. L'acció suposa la contemplació. El predicador fins es contagia, a través de l'ambient on viu, dels errors que combat, com el liberalisme i el laïcisme. És laïcisme predicar la paraula de l'home i no la de Déu. Els temes socials, polítics, apologètics, etc., poques ve-

gades han de ser tema de predicació. Altrament, el poble creurà de poca importància els temes fonamentals de l'Evangeli. La religió catòlica no és primordialment per arreglar les qüestions de la vida present. El tema fonamental de la p. és la salvació eterna. Predicar a l'apostòlica no és predicar sense preparar-se adequadament. VII, 291-297.

Vide EVANGELI, GRÀCIA, SACERDOT, LLENGUA CATALANA, CONVERSIÓ, VERITATS ETERNES.

PRELATS. Regeixen els cristians a semblança dels àngels de jerarquia superior que il·luminen i regeixen els inferiors. IV, 442.

PREMSA. És jueva una bona part de la p. periòdica. I, 570.

La p. més llegida és la més dolenta, perquè sap péixer al lector la delícia del pecat. Trets caractrerístics de la premsa sectària: abundor de paper, barreja estimulant i excitant de bo i de dolent (bons sentiments envers els obrers, pornografia, crides a l'extermini de la religió barrejades amb altres a favor de la justícia, la veritat i la bellesa). És el principal instrument contra el cristianisme. V, 152s.

PRE-RAFAELISME. L'art dels pre-rafaelites, sortit d'un poble molt pràctic, donà primacia, per contrast, a l'element sobrenatural i diví, fins potser negligint allò que és material i transitori. II, 369s.

Reconeix la realitat del sobrenatural en contacte amb l'humà. Els pre-rafaelites es relacionen amb el moviment d'Oxford. Un i altres surten de l'amor a la tradició i del reconeixement la impotència del protestantisme i el racionalisme. II, 427.

Cercava la gràcia prescindint de la naturalesa. Cal no prescindir de cap. II, 438.

Reacció espiritualista contra l'art materialista. No és perfecta i encertada, perquè li manca la fe. Sense la fe, cau en el panteisme. II, 486s.

Segons Mourey, vol sortir de la crisàlide carnal, de la forma material, per endinsar-se en el misteri del món bo i donant culte idolàtric a tothom qui ajudi a aconseguir-ho. Això ens dóna, alhora, un resum del modernisme artístic. I, 487s.

Vide WAGNERIANISME.

PRESÈNCIA DE DÉU. Es concilien perfectament la p. de D. i la llibertat humana. Veure algú en un lloc no l'obliga a estar-s'hi (sant Vicenç Ferrer). I, 517.

El record constant de la p. de D. com a jutge dels nostres actes ens aparta del pecat. VIII, 175.

Cal renovar el sentiment de la p. de Déu amb exercicis freqüents: reflexió, oració, interrompent algun cop el treball, etc. IX, 433s.

Vide VIDA INTERIOR.

PRESENTACIÓ. En la p. de Jesús al temple, Simeó profetitzà la missió del Crist, missió gloriosa acomplerta amb penes i treballs. Així és la missió de l'home. Josep i Maria acompanyaren la p. amb el simbòlic do dels pobres: un parell de colomins. Supliren la pobresa del do amb la riquesa de l'afecte del seu cor. Alhora oferiren l'Anyell que treu els pecats del món, desprenent-se'n amb dolorós sacrifici. És la conducta exemplar que han d'imitar els pares donant els fills a Déu si aquest els reclama. En la p. ocorregueren fets extraordinaris: Simeó, per instint sobrenatural, endevinà que Jesús era el Messies Salvador, profetitzà la seva passió i anuncià que uns se salvarien i d'altres es condemnarien per causa de Crist. Crist és l'única porta del cel. IV, 351s.

Sant Jeroni i sant Ambròs ens parlen de la P. de Maria —encara

infant de pocs anys— al temple de Jerusalem, on féu vida retirada i dedicada a l'oració. Pot servir d'exemple a molts joves cristians, sobretot a les noies. VIII, 406-408.

PRETENSIÓ. Creix en l'home amb el progrés tècnic i l'augment de riquesa. IV, 725s.

PRIMERA COMUNIÓ. La p. C. serà de caràcter privat. La solemne o general serà més tard. Que en la solemnitat que s'hi doni no hi entri la vanitat, com ja disposava Benet XIII. En les festes de la p. C. i de la C. solemne no hi han de tenir lloc el luxe i la vanitat. Crist féu un acte d'humilitat abans de donar la C. als Apòstols: els rentà els peus. Que els nens vagin vestits sezillament. Que els rics no disfressin els seus fills de pietat amb adorns luxosos. Que la C. solemne, en entrar els nens a la joventut, sigui una festa de germanor, com vol sant Pau. La C. solemne l'organitzaran els rectors. Cal que els pares combreguin amb els nens per donar-los exemple i ensenyar-los que la religió no és cosa solament de boca, bo i recordant que l'ensenyament només és fructuós quan és sincer. No se celebrarà aquesta C. sense un temps preparatori de Catecisme. I els pares recordaran que tenen obligació d'enviar-hi els fills i dependents que hi hagin de participar. Per això els rectors llegiran al poble en temps pasqual el decret «Quam singulari», que el Butlletí diocesà publicarà traduït. V, 576ss.

Es donen disposicions sobre la p. C. VII, 298s.

Vide COMUNIÓ EUCARÍSTICA.

PRIMERS DIVENDRES DE MES. El divendres ha estat sempre venerat pels cristians com el dia en què morí Jesús. Celebrem-lo nosaltres amb mortificacions i oracions. Consagrem al Cor de Jesús el primer divendres de mes amb una meditació adient, resant els tres parenostres, les jaculatòries i l'oració, i, sobretot, confessant i combregant devotament. Desgreugem Jesús per les ofenses nostres i d'altres. Així ens prepararem una bona mort. IV, 277s.

PRIMERS PARES. Vide HUMANITAT.

PRIMITIVISME ARTÍSTIC. Avui hi ha un gran fanatisme per l'art dels primitius. Voler-lo emprar és caure en falsedat, perquè no consona amb la nostra manera de ser. II, 458.

PRINCIPIS. Hi ha p. evidents, de tal manera que en situació normal seria injuriar la naturalesa humana voler-los provar. Tanmateix, avui cal fer-ho per la gran pertorbació moral de la humanitat (Thiers). II, 49 n.

És propi de l'home racional procedir per p. Són necessaris en religió, en filosofia, en política, en art. II, 480.

És inútil discutir amb els qui neguen els primers p.:

«fustibus sunt arguendi». Amb aquesta negació és impossible construir res. L'enteniment, encara que vulgui, no pot pensar contra els primers p. Són el puntal o la base del raonament o del sil·logisme (Xavier Llorens). III, 551, 563s.

Cal l'afirmació categòrica i clara dels principis. Sense p. no hi ha res possible. Són el començament i la base de les coses vives i reals. Cal distingir la llum de les tenebres i la veritat de la mentida. V, 495.

PRIVILEGIATS. N'hi ha entre els homes en relació amb Déu, que vol mostrar la seva misericòrdia extraordinàriament (bon lladre). Aquests privilegis, doncs, no són sense raó suficient (Eiximenis). I, 549s.

PROBLEMA AGRARI. Bona manera de solucionar-lo seria aplicar el sistema emfitèutic de Catalunya (Dou). I, 704s.

PROCESSONS. Les p. del Jubileu del temps de Pius IX eren una protesta pública de fe catòlica. III, 634s.

PRÒDIG. La paràbola del fill p. ens ensenya que Déu és el nostre Pare. L'home que se n'aparta, enganyat per les passions, troba el desengany i la necessitat. Es recorda del sentiment filial, del goig que sentia a casa seva i es decideix a tornar-hi. IV, 739.

PROFECIA. Potser hi havia esperit de p. en els grans contempladors de Déu i de l'home (sant Vicenç Ferrer i Eiximenis) quan intuïren esdeveniments futurs que es van realitzar. I, 564s.

L'esperit de p. s'identifica amb el principi de fe o llei de la creença, que se'ns dóna com una llum superior per gràcia, i no amb l'esforç de l'enteniment. V, 308s.

Vide CRISTIANISME, CATECISME, INSPIRACIÓ ARTÍSTICA.

PROFECIA DE SANT VICENÇ FERRER. És apòcrifa, però demostra que el nostre poble el té per reinvindicador de l'esperit català. I, 531s.

PROFESSIÓ. Sovint passa que l'home menysprea la p. o ofici que l'ha enriquit i elevat en categoria social. De l'avarícia es passa a la vanaglòria. II, 513s.

PROFESSIÓ RELIGIOSA. Completa el baptisme i suposa una transformació per a la resta de la vida. IX, 206.

Comporta una renúncia total al món, fins en les coses bones, per no tenir destorbs en el seguiment de l'Evangeli. És com una resurrecció a la vida veritable. Hi ha una analogia entre les condicions de la vida dels benaurats i la dels religiosos professos: agilitat en el seguiment de Crist i a triomfar de les dificultats, claredat o llum del bon exemple, record agraït envers la família i súpliques d'intercessió, etc. IX 394-397.

Amb la p. r. es deixa el món que es coneix, fins moltes de les seves coses lícites, per seguir Déu en una vida espiritual que només es coneix per la fe. Es tracta d'un pelegrinatge exclusivament a la llum de la fe i de les promeses de Déu. Però un cop feta la decisió i consumat el trencament, no es pot tornar enrera ni aturar-se. Cal avançar constantment. El Senyor crida sempre a fer camí. IX, 400-402.

L'abandonament, ruptura dels vots, o apostasia de la p. r. causa més escàndol i més mal a l'Església que la prevaricació d'un seglar catòlic. Fa perdre el respecte als r. i a la vida monàstica. La gènesi és sempre una passió que no s'ha volgut ofegar des del principi. IX, 453s.

La p. r. és un matrimoni espiritual. El r. i la r. deixen el pare i la mare per unir-se a Déu: s'hi identifiquen, hi tenen relacions íntimes en l'oració i la contemplació. Els fills d'aquest matrimoni són les obres santes. IX, 458-460.

Vide MONACAT, RELIGIOSOS.

PROFETES. De vegades, Déu parla per la boca de p. indignes. II, 280.

Els falsos p. contribueixen al mal de l'home i de la societat. Cal proclamar enfront d'ells la doctrina de la veritat i de la llei moral: en definitiva, la veu de Déu que parla a la consciència pel Verb encarnat. VI, 114.

Vide DONS SOBRENATURALS.

PROGRÉS. Hi ha un p. en la civilització, en la difusió i l'aprofitament del cristianisme, en l'art, etc. Cal afirmar-ho contra el decadentisme i el pessimisme moderns. Si bé hi ha alts i baixos nacionals, les nacions no són inguaribles. II, 361.

Hi ha un p. constant, malgrat certes reculades. I això en el cristianisme, en la civilització, en l'art. II, 379s.

El p. tècnic ha donat a l'home més domini sobre la terra, amb què li ha fet créixer l'orgull i la pretensió. IV, 725s.

El p. material sol portaria corrupció. L'abundància sense educació moral engendra vicis. En canvi, promogut el p. moral, augmenta el p. material sense perill. Llavors el poble es fa major d'edat, sap tractar els seus interessos i no necessita tuteles. V, 137s.

El món modern, ensuperbit per l'avenç tècnic, pensa que fins pot capgirar la religió. V, 291.

Vide HOME, COS MÍSTIC.

PROHIBICIÓ DE LECTURES. Cal evitar les males lectures. Els pares han d'evitar aquest perill als seus fills. Són com el corc de la vida cristiana. V, 377.

Es prohibeix la lectura dels periòdics de Barcelona «El Cosmopolita» i altres. VII, 65.

Es prohibeix el periòdic «El Republicano», de Manresa, aliat amb els apòstates Pey i Ordeix i Carles de Grassot. VII, 83.

Es prohibeix la l. dels periòdics de Barcelona «La Publicitat», «El Diluvio», «La Campana de Gràcia», «L'Esquella», «La Saeta» i «El Urbión». VII, 85.

Es prohibeix per antireligiosa la l. del setmanari de Vic «La Justicia». VII, 169.

Per les moltes heretgies i errors que hi ha en els seus números publicats (negació de la divinitat de Jesucrist, de l'existència de Déu, etc.) es prohibeix la lectura del setmanari «El Igualadino». VII, 234s.

Es prohibeix la l. del periòdic «La Montaña Republicana» que es publicava a Sallent-Manresa, per herètic i immoral. VII, 258.

Condemnació del diari de Manresa «Bages-Ciutat». Amb el pretext del sentiment de pàtria, impugna l'article del Credo: «Crec en la santa Església catòlica». VII, 326.

PROÏSME. Imitant Jesucrist, hem de fer sacrificis pel bé espiritual del p. IV, 187.

Vide ENEMICS.

PROPAGANDA CATÒLICA. La millor p. c. és la que fa el catòlic il·lustrat que no es fica en cap partit ni brega, que confessa el Crist públicament i obeeix l'Església, bo i fent estimar el nom catòlic als qui l'avorrien i no fent-lo avorrible a ningú. III, 636s.

S'ha de fer, sobretot, per la difusió de l'amor. La millor p. c. i cristiana, i la més irresistible, és la de les obres de la caritat. V, 476.

PROPERCI. I, 695.

PROPIETARIS. El p., com el beneficiat eclesiàstic, té una llei natural de residència. El p. existeix pel bé del país. L'incompliment d'aquesta llei porta la destrucció del p. i la descomposició social del país, mancat de la direcció, l'exemple i la protecció dels seus caps naturals. El p. ha de tenir comunitat de vida amb el país, ja que n'és membre. Separar un membre és matar-lo i mutilar el cos. Si els p. han de viure fora del país pels seus càrrecs o ocupacions, cal, almenys, indispensablement, que hi visquin una bona part de l'any: l'han de beneficiar amb la seva riquesa, els seus coneixements i la pràctica de les virtuts. Déu els en demanarà compte rigorosament. Si només servissin per a xuclar la substància del poble, serien membres monstruosos, fatalment condemnats a mort, com ensenya l'experiència. No han de tendir a l'acumulació de grans riqueses en la seva casa, segons la llei de l'egoisme, ans, atesa la conservació i el creixement natural de la casa pairal, necessària al bé comú, tendiran més aviat a repartir la riquesa entre els diver-

sos fills, per evitar-ne l'acumulació en poques mans, lamentada per Lleó XIII. Això també ho han de tenir en compte els industrials. Així s'evita el luxe i l'orgull en els fills i es fomenta la formació de noves llars lligades amb la casa pairal. V, 15ss.

Vide AMO, CAPITALISTES, CLASSES DIRIGENTS.

PROPIETAT. El dret de p. privada no neix de la llei positiva. I, 702.

És necessària a la naturalesa humana en l'estat actual. Però té un aspecte social: les coses han de ser de possessió particular i d'ús comú (sant Tomàs i J. Finestres). I, 702.

Ha de ser lliure en la constitució i la transmissió. Respon a un instint natural. És òrgan fecund d'activitat social quan és ben dirigida. El regionalisme la regula i la fa pròspera; el centralisme la xucla i la fa tornar anèmica. II, 55ss.

Limitar la p. privada amb disposicions legislatives és injust i inútil per a resoldre la qüestió social. La p. privada s'escapa de la llei en la seva forma fiduciària, mentre que —amb lleis socialistes— sols s'aconsegueix de vexar la p. privada d'industrials i propietaris, que no poden complir aleshores llur funció social. II, 57s.

L'estat social nascut de la Revolució serà substituït —si s'obté la divisió de la p. privada— per un altre de més just: hi haurà estabilitat en el territori i disminuirà l'abisme de separació entre els opulents i els miserables. Això seria unir la naturalesa i la gràcia, perquè fóra la realització d'una aspiració cristiana. II, 65s.

Les lleis han de respectar-la, però han de facilitar la seva distribució entre molts. Així les riqueses estarien distribuïdes més equitativament, no hi hauria els dos extrems de gent molt rica i gent molt pobra i disminuiria el perill socialista, car l'obrer sabria que li és fàcil de prosperar. Es multiplicaria la riquesa del país i s'evitaria l'emigració (Lleó XIII). II, 65s.

És necessària a la societat (amb el seu segon fi social) i ha de durar tant com ella. II, 57.

Han d'equilibrar-se els seus dos fins: particular i social. Suprimir el primer en benefici del segon (socialisme, col·lectivisme) seria una utopia. II, 57.

Si no es volta de condicions convenients, l'instint de la p. privada es torna destructor de la societat. II, 57s.

La p. material en la societat d'avui demana una formació espiritual més exquisida, que no té. Amb aquesta p., fàcilment les passions es desencadenen més. II, 92s.

L'Església l'admet; però li posa un antídot contra els seus abusos: la pobresa d'esperit, amb què tendeix a la igualtat. II, 521.

Els maçons no poden defensar-la lògicament, ja que, si l'home es fa el dret, pot suprimir el dret de p. Le Play la considera necessària a la societat. I, 109s.

Si la p. és un robatori, tothom és lladre, fins els socialistes. IV, 683.

Sense el dret de p. (amb el sistema socialista), els homes són instruments d'una màquina i perden tota llibertat. IV, 683.

La p. neix de l'instint natural de l'home. Els qui neguen el dret de p. haurien de construir un home nou, perquè l'home tal com és sempre pecarà contra els seus principis. La p. és una conseqüència de l'autonomia de l'home, de la personalitat. L'home necessàriament tendeix a constituir una casa o família i a posar les seves bases materials. Negar-li aquest dret és negar-li la lliber-

tat més elemental. El consentiment universal, fora l'excepció dels comunistes, ha reconegut la p. com una base indispensable de la societat. S'ha discutit la seva forma concreta, però no el seu principi. En la pràctica, admeten la p. fins els comunistes. Amb l'anivellament absolut, sense la p., la vida humana seria monòtona i insuportable: faltaria el contrast de les mútues relacions, que és font de bellesa (llaç de fidelitat entre superiors i inferiors, relacions entre pobres i rics). La societat estaria fundada en la falsedat i no podria oferir la «resplendor de la veritat». Bellesa i veritat s'identifiquen. Sense la p., la societat restaria mancada de la força motriu, que és l'instint de posseir, únic que té força per a incitar al treball en la majoria de persones, que no se solen moure per ideals elevats únicament. Els socialistes construirien una màquina que no tindria motor. IV, 683ss.

L'instint de posseir és natual a l'home —als socialistes també. Tothom se'l reconeix i el respecta en els altres. És el motor de la societat. Per ell es treballa, es viatja, es descobreix i es progressa. Els ideals més elevats són de pocs. Voler-lo suprimir o deixar sense objecte és fer de la societat una màquina sense motor. La religió l'ennobleix aliantlo amb el deure i traient-li l'egoisme. L'Església el reconeix com estímul secundari de l'activitat dels seus ministres amb els beneficis i les distribucions, tot i ensenyar el menyspreu de les riqueses. IV, 686.

L'Església vol que s'estenguin a tots els homes els beneficis de la p. Vol fer propietaris, perquè la p. és el suport indispensable de la família. L'home que no té dret a posseir (l'esclau) tampoc no podrà construir una família perfecta i sense cohibicions angoixoses. Per això el Papa («Rerum novarum») vol que els obrers guanyin un jornal que els permeti millorar de condició i arribar a ser propietaris. I vol també que l'Estat, amb les seves lleis, afavoreixi l'equitativa repartició de la p., perquè el benestar d'un país no és l'acumulació de grans fortunes en poques mans, sinó la repartició de la riquesa en el major nombre. L'equilibri social (no diem la igualtat absoluta) és el benestar social. IV, 689s.

Negada pels socialistes, és tanmateix legítima. Ningú no creu que hagi de renunciar al que ha guanyat o estalviat, ni té remordiment de posseir-ho o de disposar-ne en testament. Les lleis civils poden regular-la, però no destruir-la. «No robaràs» és llei natural en la consciència de l'home. És justa, perquè és filla del treball. V, 201s.

Existeix pel bé comú. Els rics són pels pobres. Les riqueses acumulades són com la neu de muntanya, que fa anar les fàbriques del pla. V, 205.

No es pot exagerar el dret de p. La terra és comuna, i és de Déu. L'home no pot viure aferrat a la terra. VI, 479.

Quan són tants els qui avui combaten el dret de p., imprescindible en tota societat civilitzada, és una veritable follia voler expropiar dels seus béns les Congregacions religioses: és una provocació al desordre i al daltabaix social. També l'Estat ha de complir les obligacions que imposa la justícia. Si dóna el mal exemple d'apropiar-se del que no és seu, simplement convida a robar. II, 678s.

La societat és un cos viu i tots els seus membres són solidaris. Per això el principi bàsic de la justícia, llei natural de la societat, fa que la

possessió comuna dels béns útils per a la vida sigui de dret natural. Però la complicació de la vida social i la finalitat i el funcionament tan diversos dels membres del cos social estableixen diferències entre aquests. Com ensenya sant Pau, els membres més baixos i repugnants poden ser els més necessaris. Així, el capital o propietat privada és un acumulador de riquesa material que, en justícia, s'ha d'utilitzar i repartir en bé de tot el cos. La p. privada és un gran perill, perquè exposa els posseïdors a l'egoisme i a l'avarícia. Per això Crist va dir que els rics difícilment entraran al cel, i va posar com a norma d'entrar-hi la pobresa en esperit, la generositat i el despreniment. III, 236-240, 246-249.

Vide INSTINT DE POSSEIR, RIQUESA, MATRIMONI, SOCIALISME, UNITAT, CIVILITZACIÓ, FE, PAPA, ORDES RELIGIOSOS, TREBALL.

PROPIETAT AGRÍCOLA. La gran p. a. (latifundis) fa que l'absentisme no sigui un mal irreparable. La p. pot ser dirigida i explotada per tècnics. II, 62.

És florent quan el propietari viu en el país i dirigeix les seves terres, sobretot en països de p. dividida, com a Catalunya. II, 61s.

És la p. típica i més moralitzadora. El regionalisme l'afavoreix. Les millors autoritats surten dels propietaris rurals, que s'identifiquen amb la regió i estan acostumats a governar la seva casa. II, 60.

És beneficiada pel regionalisme, que lliga els homes a la terra i produeix les «famílies soques», que donen els membres sobrants a la indústria o a les lletres i mantenen la casa. Es beneficia del cultiu fet pel mateix propietari. II, 61.

PROPIETAT COMUNAL. La p. c. dels municipis donava seguretat a les famílies proletàries. Un cop suprimida, ha vingut la dispersió dels proletaris, a causa dels canvis de les circumstàncies econòmiques. II, 696.

PROSSI. III, 528.

PROSTITUCIÓ. L'Església i la societat civil poden tolerar-la —no prohibir-la— en la legislació positiva (Eiximenis). I, 556s, 570.

PROTESTANTISME. Matà l'Edat Mitjana. I, 496.

Fou previst amb esperit profètic per sant Vicenç Ferrer com a reacció contra la fredor religiosa del Renaixement. Fins els mitjans de què es valgué per triomfar —excitació de les més baixes passions— foren descrits per ell més a tall d'historiador que no pas de profeta. I, 519s.

Fomentà un veritable comunisme. Començà amb la discussió i arribà a la guerra per una igualtat entre superior i inferior fins a la comunitat de béns. I, 647.

Separà el judici privat del públic. II, 104.

El p. invocà el pretext de la reforma per separar-se de l'Església. Aquesta no defugí la veritat deturpada pels protestants i promogué la veritable reforma. I, 117s.

No ha aconseguit destruir la Santa Seu, i ni tan sols ha evitat que els pobles, catòlics o no, admiressin i aplaudissin el Papa. III, 663s.

A poc a poc es va desfent, i els seus membres van entrant a l'Església. Així passà amb l'arrianisme, més imponent encara, i avui inexistent. IV, 619.

Després d'haver amenaçat l'Església catòlica, ara es va fonent. Molts dels seus adeptes tornen a la casa pairal del catolicisme. V, 191.

Els protestants troben a faltar l'Eucaristia, aliment indispensable de la vida sobrenatural. El supleixen amb una comunió fictícia.

Un ministre anglicà demanava a un sacerdot catòlic que li deixés adorar el Santíssim Sagrament a l'Església. V, 216s.

Es divideix en moltes sectes, perquè va relaxar la regla de la fe, que és l'Església catòlica. V, 299.

És l'heretgia mare que ha donat a llum els fills bords de la Revolució i el lliure examen. Tenen origen en la negació de l'autoritat espiritual. VI, 258.

Els heresiarques protestants es declararen enemics de la Missa, de la vida conventual i de la virginitat. Però l'odi desvetlla amor en les ànimes nobles, i en molts països catòlics hi hagué una forta reacció de vida espiritual i un augment de vocacions religioses. VI, 311s.

Vide PARAULA DE DÉU, MAGISTERI, FE, EVANGELI, SOLIDARITAT.

PROUDHON. IV, 39.

PROVES. Déu envia p. als seus predilectes per posar de manifest llurs virtuts i perquè obtinguin mèrits i progressos espirituals. IV, 341.

Vide CANANEA.

PROVIDÈNCIA. Amb daltabaixos, destronaments, etc., obté, de vegades, un bé major. II, 157.

Governa el món i l'Església. Els envia els auxilis adients a les seves necessitats. IV, 256.

La divina P. dóna una compensació de les dificultats de la vida a l'home que li és fidel: les delícies de l'oració. IV, 344.

Salva tot el que vol, a desgrat de les previsions dels homes i de la pobresa de mitjans. Salvà l'Infant Jesús del rei Herodes i deixà que morissin altres infants de famílies més acomodades i amb més mitjans de salvar-se. IV, 354.

Els designis de la P. es poden descobrir, de vegades, a través de les seves manifestacions sobrenaturals, però no es pot predir la història futura de la societat, perquè no es pot endevinar si aquesta seguirà les indicacions divines. I, 21.

Hem de conformar-nos a la voluntat de Déu, al designi de la seva P. sobre nosaltres. Ho demanem en la tercera petició del parenostre. La nostra voluntat ens perd, la de Déu ens salva. III, 61-63.

PROVÍNCIA. Al revés de la regió, la p. no viu per ella mateixa. Necessita que li donin els elements vitals des del centre estatal. I, 338.

La divisió provincial d'Espanya es deu al rancor sectari contra les coses antigues que ve de la Revolució. I, 308s.

PROVISIÓ DE CÀRRECS ECLESIÀSTICS. Fou posada en mans del rei d'una manera absoluta pels teòlegs i els legistes gal·licans. II, 132s.

PRUDÈNCIA (Sta.). IX, 307.

PRUDÈNCIA. Hàbit d'acomodar les regles de la raó a les necessitats de la vida. És imatge de la Providència. I, 664.

És una virtut cristiana molt necessària. Tothom n'ha de tenir en totes les circumstàncies i actes de la vida. No hi ha virtut sense p. Cal en tots els estaments, oficis i professions; en el qui mana i en el qui obeeix. Tres condicions de la p.: reflexió, consell i resolució. VIII, 99s.

És l'ordenament recte en les nostres accions, tenir per guia la voluntat de Déu, com els sants. Tot pecat és una imprudència. Hi ha, però, la p. de la carn, que és la dels pecadors per aconseguir fins dolents. Hi ha una altra p., no contrària a la llei de Déu, però encaminada tan sols a les coses d'aquest món. La p. sobrenatural i perfecta s'encamina al darrer fi de l'home. S'obté reflexionant, no obrant amb precipitació, cercant consell i actuant amb resolució. IX, 346-349.

Vide CONFESSIÓ DE FE.

PRÚSSIA. I,. 311.

PSEUDO-MÍSTICA. La p. modernista de molts filòsofs i literats d'avui consisteix a seguir l'instint i la passió, sense la guia del Crist, ni de l'Església, ni de la raó, en el camí que fa l'home cap a Déu. Afamada amb fam espiritual, ella mateixa es devora les entranyes i s'encamina a la destrucció. Els pseudo-místics i els anarquistes són els moderats i els exaltats —o els teòrics i els pràctics— d'una mateixa escola. V, 71.

Vide LITERATURA CATALANA.

PSICOLOGIA. Avui s'ha estès molt l'afecció a la psicologia. III, 696.

Vide CONSCIÈNCIA.

PUENTE, LUIS DE LA. IV, 438. IX, 280, 297.

PUFENDORFF. 702.

PUIG, NARCÍS. III, 630, 634.

PUIGREFAGUT, RAMON. VIII, 219.

PUIGVENTÓS. II, 21.

PUIGVENTÓS, MARIA. III, 734.

PUJOL, JOAN. I, 587.

PUJOL, JOAQUIM. III. 583. IV, 284.

PUJOLAR, DOMINGO. III, 734.

PURESA. En el món, la p. és un lliri que ha de viure en un hivernacle. Només que aquest hivernacle se l'ha de fer cadascú abstraient-se de les seduccions i les dissipacions mundanes. III, 712s.

Consisteix a guardar-se de la immundícia de la carn. Viu en un cos ple de passions sensuals, però les domina. Fa semblant i àdhuc superior als àngels, car aquests no senten els estímuls carnals (sant Joan Crisòstom). Una ànima pura és una imatge de Déu resplendent, i per això és molt estimada de Déu, que l'omple de suavitat i de pau. La p. és considerada pels homes com una joia en els joves. En l'edat adulta i en la vellesa, la p. fa els homes dignes de respecte. IV, 209s.

Suposa llum i claror. Déu, llum essencial, és la màxima p. V, 36s.

En les temptacions contra la p., els joves i noies cristians, inspirats per l'Esperit Sant, invoquen l'auxili de Maria. Ella els obté de Déu la gràcia de viure purs. V, 41.

És necessària per a la vida espiritual i també per a la material. L'aire i l'aigua han de ser purs, no contaminats. La p. ens fa aptes per a la contemplació de Déu. VIII, 105.

La p. interior —el bon desig, la recta intenció— és el gran bé de l'home. Déu la vol més que tot, com es veu en la seva discussió amb els fariseus, que donaven importància prevalent a les observances exteriors. L'oració, les pràctiques de pietat, els sagraments, tot ha de servir per arribar a la puresa de cor. Només així es veu Déu i es té una idea exacta de la seva llei i de la seva voluntat. VIII, 128-131.

L'esperit serà pur si no hi barregem elements impropis, que ens entren per les finestres dels sentits. Ens guardarem de pecar si mantenim viu el sentiment de la presència de Déu, com feien els nostres pares, que resaven l'avemaria quan tocaven les hores. Quan tenim a prop un personatge important, ens guardem de fer res inconvenient. El poble mira amb repugnància el sacerdot que no és pur i sant. No oblidem l'oració, no ens dissipem, no deixem córrer la imaginació. Les virtuts s'adquireixen i s'enforteixen amb la repetició dels seus actes. IX, 480-482.

PURESA DE CONSCIÈNCIA. El domini sobre les passions i la rectitud moral contribueix al coneixement de la veritat i a l'eficàcia del treball intel·lectual. IV, 297s.

Vide CASTEDAT, IMPURESA, COR DE JESÚS, EUCARISTIA.

PURGATORI. Les penes del p. s'apaguen amb la celebració de la santa missa. IV, 243.

Déu l'ha creat per rectificar l'home i conformar-lo al seu fi. IX, 59.

Les ànimes s'hi troben separades de Déu i el sofriment les purifica. IX, 60.

Les ànimes del p. preguen per nosaltres; encomanem-nos-hi com els primers cristians s'encomanaven a les oracions dels màrtirs. IX, 75.

Els qui són al p. es recorden del món i en segons què no els agrada. El que aquí agrada allí desagrada. IX, 82.

Per als religiosos, la vida de comunitat és un veritable p. Malgrat això, és fàcil que després de morir encara hàgim de passar pel p. Pretendre que anirem al cel de dret fóra temeritat. IX, 373.

Cal oferir sufragis pels difunts que són al p. Ho han de fer, sobretot, els religiosos. Hi ha pena de dany i pena de sentit. Els qui s'hi purifiquen s'hi consumeixen d'amor diví. IX, 373s.

PURIFICACIÓ DE LA MARE DE DÉU. Ens ensenya el compliment puntual de la llei de Déu per amor i obediència. Ens diu també que Crist és llum, que Maria el va comprar per nosaltres i que la virginitat i la puresa són les condicions amb què s'adquireix. VIII, 414-416.

És el quart misteri de goig del rosari. Simeó anuncia la missió de Crist en el món. Els sants esposos donen exemple d'obediència a les lleis religioses del seu poble, tal com també ho ensenyarà Jesús. Simeó ens dóna exemple d'esperança. III, 116-120.

Vide MISSA.

PUSIL·LANIMITAT. Petitesa d'esperit, impotència o incapacitat per peresa o ignorància. Engendra l'enveja. Per p. defugim dificultats que no són superiors a les nostres forces. És una forma de l'orgull, quan ve de la por de quedar malament. II, 562s, 604, 608.

És produïda per la peresa espiritual. El peresós que no fa l'activitat bàsica que satisfà —la contemplació de Déu— no s'acontenta amb res, divaga, es torna pessimista i es forma un sentiment d'impotència. II, 588, 612.

PUVIS DE CHAVANNES. II, 295, 459s, 489.

QUADRADO, JOSEP M.ª I, 587.

QUARANTA HORES. O Jubileu anomenat «Laus perennis». El fundà a Espanya i el celebrà per primer cop a la ciutat de València l'arquebisbe Rocabertí. II, 126s.

QUARESMA. És l'època de l'any litúrgic que s'adiu més a la nostra condició de pecadors. L'Església, regida per l'Esperit Sant, l'ha establerta. Ha disposat que fos llarga. Hi ha posat dejunis i predicacions, perquè vol preparar els nostres cors per a rebre-hi Déu. IV, 510.

L'hivern n'és imatge en l'ordre natural. Així com a l'hivern els arbres pateixen, semblen morts, el pagès els poda, la neu els cobreix, també espiritualment nosaltres, durant un temps, ens hem de dedicar a la penitència i a l'oració per treure flors i fruits de santificació i de vida eterna. Ens hem d'assaonar perquè fructifiqui en nosaltres la llavor de l'Evangeli. IV, 511.

Temps destinat a armar-nos per a les batalles de la vida cristiana. Per això, mentre dura, hem d'intensificar la nostra fe, que és l'arma principal contra les embestides del pecat. Hem de demanar-la a Déu principalment en aquest sant temps. IV, 517.

Encara que sempre sigui temps d'oració, la Q. ho és per excel·lència. Crist, per donar-se sense destorb a la pràctica de l'oració, es re-

tirà quaranta dies al desert. Els convents de religiosos i religioses, durant la Q. intensifiquen la clausura, tanquen els parladors i es dediquen més a l'oració. En temps malauradament passats, quan la llei cristiana era practicada públicament i socialment per la Q., es plegaven les diversions profanes. Els pobles consideraven que aquell temps era com de dret diví destinat a l'oració i a la penitència. IV, 518s.

En temps de Q. cal dedicar-se al silenci, al recolliment i a l'oració. IV, 520.

A la nostra terra, per la Q., no sols s'augmentava l'exercici de l'oració a les esglésies, sinó que a cada llar es deien les tres parts de rosari i es cantaven les cobles de la passió, exercici molt propi per fomentar el dolor dels pecats. La infiltració de la pietat en l'home es feia des de la casa paterna. «Els pares —deia el Catecisme de Vic— són els primers apòstols dels seus fills.» Avui no és així: després del contagi liberal, molts pares han abandonat aquest deure. A tot estirar, és la dona sola la qui té cura de l'educació religiosa dels fills, com de la roba i la cuina. IV, 522s.

La Q. és el temps sacramental per excel·lència. Per la Q. se'ns recorda el misteri de la passió de Crist. Ens hi hem d'unir íntimament amb la Comunió eucarística. VI, 70ss.

És temps de penitència i d'atletisme i lluita espiritual contra les passions i el pecat, a exemple de Jesucrist, que va fer penitència al desert i sofrí per nosaltres. V, 541s.

És un temps de preparació per a celebrar el gran Sacrifici de Crist, commemorat i renovat en la Missa. VI, 71.

És un temps dedicat a l'oració i a la penitència. També a la predicació de la passió de Crist. Durant la Q., la litúrgia posa, per a cada dia, un tros diferent de l'Evangeli. VIII, 45s.

L'objecte de la Q. és la renovació del cristià. Prepara per a la Pasqua amb una regeneració íntima de l'home interior. La religió no pot consistir en exterioritats. VIII, 47.

S'hi manifesta la gran bondat de Jesucrist amb els misteris de la seva paraula, la seva mort i la seva gràcia. VIII, 66.

És el temps més cristià de l'any, perquè ens fa viure en la passió de Crist, portant la creu. IX, 247.

La Q. és un temps sant i saludable. Hem d'aprofitar-lo per purificar-nos de pecats i defectes, de tot germen de corrupció. IX, 278s.

QUEIXES. Crist es queixà al Pare des de la creu. Les persones més santes també han passat per moments de desolació. Les seves q. a Déu són suaus. Troben el remei en la fe i la confiança. L'última paraula de Crist a la creu és la constatació d'haver complert la voluntat del Pare. VIII, 147s.

Vide PENITÈNCIA.

QÜESTIÓ SEMITA. Caldria solucionar-la donant als jueus una llei especial segons aquests dos principis: *a*) a tothom es deu justícia natural, *b*) el qui professa una llei diferent de la que regeix la ciutat no ha de ser tingut per ciutadà. I, 515 i n.

QÜESTIÓ SOCIAL. És la q. màxima del temps modern. L'han provocada les transformacions socials del món i la disminució de la religiositat. El sacerdot no pot aliar-se amb cap interès de classe, bé que ha de recordar els principis d'equitat i ha de procurar el bé de les classes necessitades. I, 205.

No és possible negar-la ni oposar's-hi frontalment. Els canvis socials són inevitables. I. 205.

Bé que menys complicada que

avui, Ll. Vives la tracta i assenta les bases de la solució: desigualtat natural i justa de fortuna, obligació de l'autoritat pública d'atendre les necessitats dels pobres. I, 651.

S'inclou en la qüestió econòmica. I, 709s.

La part més important de la q. s. és el problema obrer i totes les q. s. s'hi relacionen. Podem dir que és un problema «catòlic», universal. II, 18.

El regionalisme la resol. II, 56.

No es pot resoldre amb disposicions legislatives sobre la propietat i els seus límits. La forma fiduciària de la riquesa s'escapa de la llei, que sols entorpeix la propietat de l'industrial i del propietari, mentre que el gran capital domina els governs i els pobles. II, 57s.

Per tal de solucionar-la, cal descentralitzar el capital (treure'l de l'acumulació en poques mans anònimes) i augmentar el nombre dels propietaris (Lleó XIII). II, 58s.

Més que una q. s. hi ha qq. ss., perquè no es tracta d'un problema insoluble, d'una lluita necessària de classes. Aquestes poden harmonitzar-se en la caritat de Crist. Són lluites i problemes incidentals. No es resolen amb la caritat sola, sinó amb els mitjans que un esperit ple de caritat sabrà treure dels estudis socials. I, 108s.

Cal destruir la maçoneria que mina les bases de la religió, la família i la propietat, si es vol resoldre la q. s. I, 109ss.

Els nostres passats n'haurien dit brega entre pobres i rics. III, 589.

En la nostra terra sovint esclaten conflictes entre amos i obrers. No sols fan patir les parts interessades, sinó també els altres. En la societat, com en el cos, no hi ha membres indiferents. La llum de la justícia ha d'orientar cap a la solució. És una llum que la religió ens pot donar. En aquests problemes no ha de decidir únicament la força, ço que ens confondria amb les bèsties. La raó ha de decidir. IV, 675s.

Per solucionar-la, cal tenir per norma el pensament de sant Ambròs sobre la justícia: conservi's a cada cosa la seva naturalesa. Per això l'Església contribueix molt a solucionar el conflicte: no assenyala remeis externs, pegats per fora, ans equilibra les passions del cor de l'home, d'on neix el mal. Coneix la naturalesa i sap tractar-la —rep la llum de l'Autor de l'home. I, quan es reprodueixen els desequilibris, reprodueix el remei. Té una força moral ordenadora i permanent, crea institucions adients. Rebutjar el seu auxili és una ceguesa. L'instint orienta els amos i els obrers que no menystenen aquest auxili, ni que manquin de creences. IV, 679s.

Fan falta a la societat els bons sentiments. Tot sentiment natural és bo, dirigit rectament. Aquesta direcció falta. Avui l'egoisme enverina els sentiments i s'arriba a l'odi de classes. Encara que calgui pregonar els remeis econòmics, el principal remei és aquest: l'amor cristià, entendre que tots som germans. V, 96s.

Han de contribuir a resoldre-la l'Estat i les institucions socials. V, 202.

No pot ser resolta pels sacerdots, els teòlegs i o els filòsofs. Ni pels mateixos sociòlegs. L'han de resoldre els entesos en la indústria i en la naturalesa del treball. Però els sacerdots poden orientar —i han de fer-ho— sobre la bona voluntat necessària en tota solució. V, 204s.

El Papa s'ha declarat protector dels obrers i defensa les seves reivindicacions justes. Els polítics catòlics, en diferents països, han in-

troduït una legislació social que protegeix els drets dels treballadors. En l'ordre polític, Lleó XIII i Pius X ensenyen que els ciutadans, guardant la justícia, poden organitzar el sistema polític d'acord amb les circumstàncies socials. La doctrina de l'Església no fomenta la lluita de classes, sinó que les harmonitza, reclama que es compleixin els deures de caritat i de justícia i es faci la pau. V, 491.

Se solucionaria, si el cristianisme fos practicat fidelment. VI, 121.

La legislació obrera d'avui contribueix a solucionar-la i serà una glòria del nostre temps. Però cal que els cristians siguin el ferment que pot transformar la societat. Sense l'esperit, la lletra mata i les lleis són insuficients. VI, 124s.

Es resol amb l'aplicació del principi de sant Tomàs: l'ús i la participació dels béns materials han de ser comuns, però la propietat ha de ser lliure i privada. És fàcil d'entendre en el terreny de la teoria, però en la pràctica de les relacions humanes és un principi variable segons les circumstàncies i molt difícil d'interpretar. Demana molt d'estudi. Presenta un contrast difícil d'harmonitzar i equilibrar. Ara, com tots els contrastos, és font d'activitat, de progrés i de vida. Els cristians tenim la fórmula d'aquest equilibri: la caritat social, que s'ha de traduir en obres. Per als qui no creuen en la fraternitat cristiana que ens ve de tenir tots el mateix Pare del cel, la q. s. és un problema insoluble. Llavors resta tan sols la llei de la necessitat: cal imposar obscures normes jurídiques de ferro per evitar el daltabaix i la dissolució social. En canvi, la llei cristiana és lluminosa, i fa suau allò que, prescindint de Déu, resultaria dur. L'home en surt dignificat i la societat consolidada. Al cim més alt de la jerarquia humana hi tenim un obrer: nostre Senyor Jesucrist. III, 263-270.

Vide GUERRA DE CLASSES, ECONOMIA, PROPIETAT, SOCIALISME, ORDES RELIGIOSOS, CRISTIANISME, AMOR.

QUEVEDO. II, 246. III, 458, 473s.

QUÍMICA. La intuí Ramon Llull. I, 536.

QUINTANA. VI, 44. IX, 29.

QUINTILIÀ. I, 651, 661. VII, 317.

QUIRZE (S.). VI, 135.

QUIRZE. Bisbe de Barcelona. I, 363.

QUIXOT. II, 445.

RAÇA. No té gaire importància en la constitució dels pobles. Les r. es transformen com els vegetals. II, 113s.

La barreja de r. és fecunda i font de civilització. II, 202.

RACIONALISME. És estatista. Usurpa els drets de Déu. Veu que la societat no és dòcil als seus antulls, i la lliga. S'ocupa molt de l'Estat i poc de l'home. Creu que l'home és per a l'Estat. Sacrifica l'home en prescindir de Déu, el qual dóna tant de valor a l'home que arriba a encarnar-s'hi en la Persona del seu Fill. I, 28.

El r. de Llull és aparent, motivat pel seu afany d'especulació. Ramon Llull pondera la força de la raó. I, 429s.

És fals el principi racionalista, segons el qual una cosa pot ser veritable per la revelació i falsa per la raó (Ll. Vives). I, 627.

L'art modern en bona part l'ha superat, ja que admet els àngels i el misteri. II, 426ss.

Vide ORIENTACIÓ.

RACIONALISME ARTÍSTIC. Víctima del seu propi ardiment, es llança a l'Infinit i no el pot atènyer. II, 278s.

RADICALISME. Tot r. és enemic de la democràcia i de la llibertat, realitats vives. El r. fuig de la realitat i és una fantasia utòpica. Vol espa-

terrar, cridar l'atenció; però només ho aconsegueix per poc temps. Mai no significa intensitat de vida. El r., que vol treure Déu del món, produeix un buit en la societat i, per tant, fa que s'enfonsi l'edifici. A Espanya no arriba tan enllà, en tindria prou de suprimir l'Església. Però, de fet, en un país catòlic majoritàriament, Déu és reduït a no-res si se li treu el seu representant. La utopia radicalista fa abstracció de la forma de l'Estat —monarquia o república. Vol crear un poble de socarel amb tota la perfecció que li inspirarà la maçoneria. El r., doncs, podrà ser-ho tot menys democràtic, perquè no respecta la vida real del poble i en vol crear de nova. Vol assemblar-se al judici final, a partir del qual regnarà l'Absolut. Vol la instauració d'un Regne immutable i etern en aquest món... que seria, de fet, la mort eterna, la ruïna integral. L'Església no cau en aquests r. terrenals. Guareix i mira de millorar la vida d'aquest món, la prepara per al Regne etern de Déu. Té sentit comú, sentit de la vida. El r. evolucionat fins a les últimes conseqüències és el nihilisme. Aquest és el camí que ha seguit el r. a França i el que vol seguir a Espanya. És l'Estat que devora la nació. Fa com els alquimistes medievals, que volien fer sortir la vida dels seus alambins. Ells, almenys, si no en treien la vida, tampoc no en treien la mort. Els teòlegs catòlics han estudiat la manera, no de produir una vida nova, sinó de purificar i guarir la que Déu ha creat. I ho fan salvaguardant i potenciant la llibertat, per tal que la brutalitat de les passions no l'atropelli en els combats de la vida. III, 201-208.

RAFAEL. II, 250, 285, 331. IV, 715, 719.

RAGONESI. VII, 393.

RAMIÈRE. III, 575, 589.

RAMON, MARIA BENITA. IX, 423.

RAMON BERENGUER I EL VELL. I, 365, 366, 401.

RAMON BERENGUER II, «EL CAP D'ESTOPES». II, 565.

RAMON BERENGUER III. 374.

RAMON DE CÀPUA (Bt.). IX, 47s.

RAMON DE PENYAFORT (S). I, 366, 377, 379, 380, 386, 389, 390ss, 393, 394ss, 397ss, 419s, 514, 536, 665s. II, 21. III, 312. IV, 13. VII, 271. VIII, 452. IX, 87, 115, 164.

RAMON DE TÀRREGA. I, 440.

RAMON LLULL (B.). I, 367, 380, 384, 413ss, 533ss, 540, 553, 587, 620, 629, 641, 656, 684, 691s. II, 114, 223, 277, 287, 292, 300, 316, 327, 372, 449, 472s, 480, 637. III, 425, 562, 692. IV, 441.

RAMPOLLA. VII, 115s.

RANCÉ. IV, 23, 182.

RAÓ. Si bé inferior a la fe, que ateny coses superiors a la comprensió de la raó, aquesta pot determinar si la fe és veritable o falsa, si tal o tal article s'ha de creure o no (Llull). I, 456s.

Necessita la fe per salvar-se en els remolins o confusions d'idees que de vegades es presenten. I, 643.

Necessita la llum de la fe per no desbarrar. Ho comprova la tradició eclesiàstica, d'una banda, i, de l'altra, les contradiccions dels filòsofs antics i moderns (Ll. Vives). I, 654.

Quan la r. perd el domini de l'home (èxtasi no sobrenatural) fàcilment s'arriba a l'orgia. II, 112.

Sovint ens serveix per a fer-nos més bestials que les bèsties. II, 237.

Ha de dirigir els instints i les passions de l'home. Coincideix en això amb la llei divina. Fa que es compleixi el fi de l'instint. II, 529, 593s.

Ha de governar els instints i les passions perquè l'home vagi endavant. Si en lloc de regular les passions se'n fa còmplice, els instints es tornen violents i destructors. No

en tenim prou dels instints com els animals. II, 547.

Cal moure's per raó més que per afectes. Cal ser «intel·lectual». Així i tot, quan es tracta de les grans decisions de la vida, cal acudir més que mai a la voluntat de Déu, perquè la raó pot obscurir-se amb la influència, dissimulada o no, de les passions. III, 715s.

L'home, sabent que la r. és el millor que té, sovint se n'enorgulleix, és gelós de la seva independència i arriba a fer revolucions per reivindicar-la. O es peca per defecte o per excés. III, 657.

Hi ha qui la vol totalment independent i sols aconsegueix fer-la estimbar. III, 658.

El culte de la deessa R., entronitzat a França, és un escarni contra Déu pitjor que el que féu el poble jueu preferint Barrabàs a Jesús. IV, 258.

Encara que curta, és recte en l'home i, malgrat els afalacs de la carn, amb l'auxili de Déu pot governar les passions. V, 298.

La r. natural diu als homes, fins als més senzills i ignorants, el que és bo i el que és dolent; però, de vegades, la malícia enfosqueix la r. i es dóna el cas que els savis orgullosos confonen el bé i el mal, com ensenya sant Pau (Rm 1-2), i cauen en les pitjors aberracions morals. Avui s'escriu l'apologia de la blasfèmia i de l'obscenitat, com si fossin manifestacions exquisides d'excel·lència intel·lectual, contra el sentit comú de cristians i no-creients. V, 496.

Amb la llum de la r. natural podem conèixer Déu, però és cosa de pocs i resulta difícil sense la revelació de Jesucrist. Ho corrobora el que ha passat als protestants i als modernistes, entre els quals trobem tantes degeneracions racionalistes i panteistes. Sense la fe autèntica en Jesucrist s'adorm la consciència moral i tornen els tirans. La consciència cristiana no s'hi ajup. II, 649-652.

RAONAMENT. En tots els ordres l'home es complau en el r.: teologia, música, etc., bé que no sempre el r. sigui de la mateixa mena. II, 471s.

Vide PASSIONS, INTEL·LIGÈNCIA, FE.

RAPTE. Vide AMOR A DÉU.

RATISBONNE, ALFONS DE. V, 86. IX, 327.

RÀULICA. I, 712. III, 618.

RAVENTÓS, JAUME. IV, 156.

RAVENTÓS, MANUEL. V, 485.

RAYNALDI. I, 402.

REALISME. S'ha anomenat així el materialisme, però sense raó. Més real i més constant és el món de l'esperit que el de la matèria. Del primer procedeix el segon. El veritable realisme és equilibrar l'ànima i el cos. II, 226s.

REBEL·LIA. En el món modern hi ha l'esperit de r. Hom no pot sofrir cap mena d'autoritat. V, 382s.

Quan els homes s'insubordinen contra l'autoritat, entra l'esperit de divisió i de discòrdia. Cadascú cerca el que li convé a ell i no el que convé als altres. IV, 456s.

RÉCAMIER. III, 17.

RECÉS. El silenci i la vida retirada són necessaris per a la vida espiritual sòlida. Tots els grans homes han estimat el recolliment. VIII, 224s.

Tots hem d'imitar la substància de la vida eremítica o la retirada al desert de sant Joan. Hem d'estimar Déu per damunt de tot. VIII, 235.

El r. és necessari tant per a la vida espiritual com per a l'estudi i la vida intel·lectual. Així ho ensenyen els grans filòsofs i els sants. IV, 302s.

RECÉS SACERDOTAL. És lamentable que els sacerdots de Manresa assisteixin poc al r. s. de cada mes. És una

pràctica necessària per al foment de la pietat sacerdotal i té caràcter d'institució canònica. Abandonar-la seria donar mal exemple a molts cristians laics que practiquen el recés mensual. VII, 401-402.

RECOLLIMENT. Tots els grans homes han passat prèviament per una època de recolliment i estudi. II, 120s.

RECONCILIACIÓ. Independent de tot grup i partit polític, el sacerdot ha de ser signe i mitjà de reconciliació en la societat. La pau social ha estat la funció preferida dels grans sacerdots en tots els temps. Ells han agermanat la ciència i la fe, els pobres i els rics, l'Església i l'Estat, el progrés i la tradició. I, 221.

RECTORS. Són veritables pastors d'ànimes, la salvació de les quals pesa damunt la seva consciència. Participen de les fatigues apostòliques del Redemptor. Són els qui treballen amb més eficàcia en l'edificació del Cos místic del Crist, per la difusió de la gràcia i l'amor a Déu. Són capaços de restaurar la nació, tant a França com a Espanya. Engendren fills a la vida sobrenatural. Avui que manquen caràcters i la gent no serveix per a les coses difícils de la vida i menys per a la Ciutat de Déu, els r. han de procurar emmotllar els homes segons Crist. Així reconstruiran la societat i mereixeran ser magistrats de la Ciutat de la glòria. IV, 489.

Tenen obligació d'ensenyar el catecisme, segons el Concili Tridentí. A Vic l'han d'ensenyar a totes les esglésies i capelles on es diu missa. IV, 667.

REDEMPCIÓ. La realitzà Jesucrist. Però el cristià ha de completar-la en ell mateix per la mansuetud i la paciència, suportant les contrarietats que li oposaran els seus propis defectes vencent-los, i les dels altres homes, suportant llur manera diferent de pensar i de sentir. II, 552ss.

Treu l'home del pecat. Restaura l'enteniment i el cor. És superabundant. Les ànimes més selectes han estat devotes de la passió. Pel benefici de la r., hem de pagar a Crist el tribut de la fe, l'esperança i la caritat. IX, 102-108.

Vide JESUCRIST, CIUTAT DE DÉU.

REDEMPCIÓ DE CAPTIUS. Vide ORDE DE LA MERCÈ.

REFLEXIÓ. Avui hi ha una gran manca de r. L'home viu amb gran frivolitat. Cafès, diaris, novel·les, tot contribueix a dissipar-lo. L'home ho vol arreglar tot, l'Estat i l'Església, discutint lleugerament, i no sap arreglar-se ell mateix en la seva consciència. El món es perd per manca de vida interior, com en temps de Jeremies. IV, 519s.

És la consciència pròpia, capaç de trobar Déu dintre de l'ànima. IV, 733.

És necessària a la humanitat, sobretot en civilitzacions universalitzades i magnífiques, on es munten grans construccions ideològiques poc sòlides, sempre que no es basen en la roca de la fe. V, 193.

REFORMA. L'Església sempre té la capacitat de reformar-se. Quan les altres societats entren en decadència, es corrompen, es degraden i moren, l'Església, per contra, es redreça i es refà. Quan els vicis l'ofeguen i la fe se li desintegra, troba en l'excés dels seus mals la preparació d'una època de fervor, de puresa de costums i d'exaltació de la santa fe catòlica. Així va passar al naixement del protestantisme. Quan a Alemanya els convents es buidaven i els monjos es casaven amb les monges, a Espanya es produïa un augment de pietat i de vida interior, es restaurava l'observança en els convents i se'n fundaven de nous. III, 600ss.

Vide PROTESTANTISME.

REFORMA SOCIAL. Al començament del nou segle cal proposar-se una r. s. que faci seguir la norma de Crist, salvadora de l'home i de la societat. Tothom vol reformar els altres (vol «arreglar Espanya»); però ningú no pensa en ell mateix. Cal treballar en la perfecció social sobre dos elements essencials: nosaltres mateixos i les nostres famílies. IV, 595.

REFORMES ECLESIÀSTIQUES. Vide ESTAT.

REGALIES. Donen al rei el dret de conferir prebendes i càrrecs eclesiàstics. Perjudiquen l'Església, perquè donen els càrrecs a clergues asseglarats, sense pietat ni ciència. Impedeixen el recurs a Roma. Confonen la potestat civil amb l'eclesiàstica. II, 139s.

Voler-les fer prevaler, com feien els gal·licans, era reproduir la controvèrsia de les investidures del temps de Gregori VII. II, 148.

Tingueren començ en la «pragmàtica sanció» sobre la qual Pius II digué que el Pontificat, que no té límits humans en el poder, haurà de subjectar-se al Parlament de París (Rocabertí). II. 151.

Renúncies de la Santa Seu a favor dels prínceps seculars sobre nomenament de personal eclesiàstic. Són privilegis i concessions de la Santa Seu, sempre revocables per part d'aquesta. Les exigències d'obtenir r. per part dels reis no queden justificades dient que aquests reis han donat a l'Església més del que li han pres. II, 164s.

Vide GALLICANISME.

REGALISME. És el corc que va malmetre les antigues escoles jurídiques, menys la catalana. Matà l'espontaneïtat de la vida social. Començà l'obra uniformista que la Revolució perfeccionà. Féu de tot ciutadà un funcionari estatal. I, 681.

Doctrina del poder absolut del rei o de l'Estat. Es nota la seva influència en Dou. I, 706.

El poder absolut del rei és admès per R. Ll. de Dou, almenys com un fet legal del temps. I, 708s.

Similar al gal·licanisme, era fruit, a Espanya, de l'absolutisme reial. No era tan radical al principi com el gal·licanisme, per la millor constitució política d'Espanya. El seu gran segle és el XVII. Al XVIII acabà tenint tendències cismàtiques. Va voler reduir la jurisdicció de la Inquisició, a fi de cedir al fisc reial les confiscacions que imposés. No ho assolí per l'oposició de l'arquebisbe Rocabertí. II, 135s.

L'adveniment de Felip V, nét de Lluís XIV, intensificà a Espanya els corrents favorables al r. Això féu que la gran figura de Rocabertí, oposada a aquell corrent de convencionalisme i artifici, gairebé no fos coneguda entre nosaltres, tot i haver posat en commoció Lluís XIV i Bossuet. II, 172s.

Vide GALLICANISME.

REGENERACIÓ. S'anomena r. l'acte en virtut del qual l'home es fa cristià. És el naixement a la vida cristiana. Per la r., la imatge divina ha de resplendir en l'home amb l'acompliment de les aspiracions divines, que ja apunten en la nostra naturalesa, si bé tendeixen a desviar-se. Regenerats, som encara «criatures», infants que necessiten l'ajuda de Déu. Cal no deixar-se enganyar com criatures. Per evitar-ho i instruir-nos Déu envià el seu Verb. V, 474.

REGINALD DE PIPERNO. IV, 288, 290s.

REGIÓ. Arrel de la vida social. Només de la r. es pot esperar la brotada en el cos social, no de les branques mortes. I, 275s.

La r. i els seus elements naturals són anteriors a l'Estat: no tenen la vida per concessió del príncep, sinó per virtut pròpia o personal. I, 322.

Sols pot reconstruir-la Déu, que l'ha feta. I, 327.

No serà restaurada pels interessos materials, econòmics, presos com a vincles socials. Aquests interessos han de ser dirigits per un principi superior. I, 327s.

Actualment és anèmica, xuclada pel centralisme. Necessita una reconstitució. I, 327.

Florirà naturalment, sense necessitat de lleis, el dia que la religió, la propietat i la família tinguin tota la vitalitat que han de tenir i estiguin sanament constituïdes. Quan els pobles siguin piadosos, quan els rics compleixin els deures socials de classe directora, quan la casa sigui el centre de les afeccions humanes. II, 91.

És el principi aglutinant dels homes. II, 106.

La cultura regional (escoles, arts) contribueix a la civilització general. II, 114.

És el gran aglutinant que fa la pàtria. En temps de desastres i desenganys de sistemes, és el principi salvador de la societat. II, 193.

La r. i el regionalisme deuen molt a la festa de Nadal, que porta els homes al seu poble i a la seva llar, a parlar la llengua natural i a tractar de les tradicions i els interessos del seu país. IV, 84s.

Vide PÀTRIA.

REGIONALISME. El r., l'amor a la pròpia terra, no contradiu la pràctica universal de la caritat cristiana ni la manera de ser de l'Església. I, 226s.

És un precepte moral (de llei natural) respectar la integritat personal de les regions. I, 229s.

Fomentant la vida regional s'encarrilarà bé la vida social i política de l'època present. I, 232.

El r. pot donar resposta a les aspiracions de la vida moderna. I, 234s.

El r. és l'instint de conservació social contra el socialisme. I, 237.

Afavoreix la moralitat, perquè afavoreix la creença religiosa. I, 271.

Té els avantatges de l'antiga casta sense els seus inconvenients. Fa que els homes no siguin grans de sorra. I, 273.

La vida regional és més viva i acusada allí on la família està més ben constituïda. I, 280s.

Fa que l'home pugui desenrotllar-se plenament, sense sortir de la regió. I, 282.

Fomenta la vida de família, l'ordenació jeràrquica de la societat i el patrimoni o la indústria. I, 282s.

El r. fa impossible la revolució, i aquest és l'argument més fort contra el centralisme que li és contrari. I, 302ss.

Avui el comerç, la indústria i tota la vida moderna fan impossible —per l'increment d'uniformisme que donen a tots els pobles— la plena resurrecció de totes les antigues peculiaritats regionals. Això no legitima l'abús dels qui volen introduir en els pobles formes socials que tal vegada pugnen amb llur temperament. I, 305.

S'ha avançat pel bon camí. Alguns polítics castellans comencen a entendre que cal respectar les literatures i els drets propis de les diferents regions i que fer això és treballar per la causa verament nacional. I, 309s.

Es fonamenta en el dret històric: l'herència dels passats, amb els quals formem família. I, 308s.

Hi podria haver un r. liberal, si l'imposaven des de dalt, d'esquena a allò que demana la naturalesa de la regió. Tant com la revolució no pot crear la regió, tampoc no pot imposar el r. I, 313s.

No és un sistema. És sols el natural desenvolupament de la vida

social. El r. no l'han fet els homes, sinó Déu. I, 313s.

L'Església és regionalista, sense abdicar el seu universalisme: es fa «nacional» en cada país. I, 319.

El r. de sant Tomàs es demostra amb la seva teoria segons la qual el govern millor ha de tenir representació del poble. Una autoritat superior i sota seu d'altres autoritats escollides de les diferents multituds, que salven la necessària varietat del cos social. És aplicació del principi més general de la causa primera i les causes segones, car el govern dels homes imita el de Déu. I, 320s.

Els literats catòlics prefereixen els assumptes regionals. I, 320.

Els sants són instintivament regionalistes. I, 321.

Influeix saludablement en tota la vida humana: família, pàtria, art, dret. I, 322.

Així com la monarquia millorà la vida social en altre temps desfent els abusos del feudalisme decadent, també el r. salvarà la vida social matant els defectes del parlamentarisme, mentre es restauri la veritable regió, no un artifici més. I, 325s.

És la veritat. D'aquí ve tota la seva força. Tal com davant la veritat i el sentit comú cauen les teories filosòfiques extravagants més ben treballades —passen com les modes—, quan apareix la reflexió assenyada de la «philosophia perennis», així caurà l'oligarquia que governa el país unitàriament, quan el país es disposi a governar-se senzillament ell mateix. I, 326.

No pot procedir d'un grup de savis teòrics. Ha de fer que la regió recobri les formes naturals. I, 325s.

Sols la religió és capaç de fer-lo triomfar, en donar força a l'esperit de l'home per vèncer l'atracció concupiscent dels grans centres mundans amb l'amor —enfortit pel deure religiós— a la família, a la parròquia i als sans costums pairals. I, 328ss.

El r. és sacrificat, pràctic, senzill, humil, pacient i moderat. Pot aplicar-se-li el que ensenya sant Pau en la Primera Carta als cristians de Corint. I, 331ss.

És una virtut espiritual: exigeix esforç i abnegació. No està fet per als egoistes, que troben satisfetes llurs ambicions més aviat amb el centralisme. I, 331.

És pràctic: s'ocupa de coses concretes: el millorament de l'agricultura, el nivell cultural del veïnat, etc. I, 331.

No pot triomfar amb la simple dissolució de l'unitarisme: cal la influència de les virtuts cristianes. I, 332s.

Té un element de defensa i de vida en la clerecia. I, 333.

Lleó XIII defensa el r. en l'encíclica «Libertas». Fa veure que és la forma predilecta de la llibertat civil política. I, 333s.

Entronca amb la doctrina canònica de l'Església i amb la filosofia aristotèlica, de la qual són aquests dos principis: el costum i el respecte a la diferent manera de ser dels països fan llei; la «civitas perfecta» (comunitat perfecta) és la que pot viure per ella mateixa. I, 337.

És la manera més natural de la llibertat cristiana, si bé no l'única. I, 336s.

Els regionalistes han de fomentar l'aspiració a viure del propi treball, a tenir vida pròpia, sense esperar-la del centre estatal. A més, han de frenar la concupiscència dels qui se senten atrets per la vida de grandeses dels centres importants. I, 338.

Voler-lo instaurar no és un anacronisme. El Papa l'afavoreix i no és un utopista, sinó un legislador

pràctic. Les circumstàncies actuals hi són favorables. I, 339s.

Ha de cercar, sobretot, el reforçament del municipi, del seu patrimoni i de la seva autonomia. I, 342.

Ha de treballar per la reconstrucció del patrimoni i l'escola municipals, elements necessaris de la regió. I, 342.

És defensat per Lleó XII («Libertas», «Immortale Dei») amb els textos que donen llibertat als catòlics sobre política i formes de govern, i amb els que condemnen els abusos de l'estatisme. I, 345ss.

És just. El demanen la naturalesa, la història, la legislació eclesiàstica i el desgavell de la política unitarista. I, 347.

És tasca primordial del r. fomentar el pensament propi del poble i enrobustir-lo. I, 349s.

Era practicat pel rei Jaume I en el govern dels Estats de la Confederació. Cada Estat es regia per les seves lleis i institucions. I, 412s.

Seria absurd voler restaurar el r. medieval amb la mateixa varietat de costums, jurisdiccions, etc. L'esperit cristià i l'internacionalisme modern demanen una forma més ampla i de més unió amb els altres pobles. De l'antic r., n'hem de prendre l'esperit i no les formes. I, 632s.

La propaganda regionalista ha de fer-se en els centres universitaris i a les escoles, perquè son les institucions més influents en el país. Així obren tots els moviments bons o dolents. Quan la Universitat sigui catalana, començarà la veritable Renaixença. I, 692s.

Pot fecundar les nostres institucions l'estudi dels altres països. I, 699s.

R. Ll. de Dou admet el r. defensant que el legislador ha de tenir en compte els drets regionals i el geni de la regió. I, 708s.

És desamortització de vida. I, 710s.

Balmes preveu aquest moviment a «República Francesa». I, 712.

Ha de fer catalana la Universitat. I, 715.

Ha de cercar el restabliment de la nació o regió estudiant els pensadors propis. I, 714.

Contrariar-lo a Catalunya és un pecat contra la naturalesa, perquè Catalunya té vida pròpia. Afavorir-lo és patriotisme. I, 319s.

Aquest moviment té importància pràctica, no és un somni de poetes. De fet, les grans unitats tendeixen a desfer-se i d'elles surt la vida regional. França, la nació més unitària, n'és exemple. II, 7s.

Treballem en el r., perquè aquest moviment no descarrili; perquè la secta no el llanci contra l'Església, cosa que, després de tot, seria absurda, car l'Església naturalment, per la seva missió, l'afavoreix. II, 8s.

És una esperança de vivificació del país en l'actual descomposició política. II, 11.

Ha de tenir en compte, sobretot, el present, si no vol estavellar-se contra la realitat. Un r. sistemàtic i doctrinari seria un enamorat d'ell mateix i no de la regió. II, 14.

Els seus punts bàsics són: *a*) La substància regional (o nacional) és invariable, sols pot canviar accidentalment per les circumstàncies. *b*) El vot no és omnipotent sobre la regió, ni tampoc no ho és la voluntat del rei o de l'Estat. *c*) La majoria no és font del dret. *d*) Han de declarar el dret —fonamentat en la llei de Déu— els òrgans que la naturalesa assenyala. *e*) Dasaparició dels partits polítics; els qui han de governar són els òrgans naturals: la família, els municipis, les regions, les associacions professionals, l'Església, etc. *f*) El triomf del r. no ha

de ser fruit d'una revolució, sinó d'un treball pacient i assenyat en les manifestacions de vida de la regió. II, 13s.

Defensa els fonaments de la societat humana. Per això l'Església, que es mostra indiferent davant les formes socials i polítiques passatgeres, afavoreix el r. II, 15s.

No pot instaurar-se de cop i volta. La dissolució social present és massa gran —en les lleis i en els costums—, i ha de precedir la propaganda i els escarments, àdhuc materials, del centralisme. Els municipis han perdut personalitat. Són instruments del cacic o del polític centralista. No tenim hàbit de governar. II, 19.

És l'antítesi del socialisme i satisfà els apetits que aquest no sap satisfer. II, 37.

Així com «La Tradició Catalana» estudia en què consisteix el cabal dels avis, «Consideracions sociològiques sobre el regionalisme» l'aplica a les necessitats presents i futures. Treballar en aquest sentit donaria força al r. II, 36.

El r. fomenta i fa pròsperes la religió, la propietat i la família, perquè no cohibeix la naturalesa. II, 51ss.

Afavoreix el cristianisme i la vida piadosa. II, 52s.

Dóna importància a la mort, en fa entendre la seva lliçó moral. II, 54s.

Pot resoldre la qüestió social, car dóna consciència als propietaris i a les autoritats naturals del destí social de la riquesa. Així era en el feudalisme. Dóna a entendre que el benefici és per l'ofici. Per això es diu que els propietaris són classes directores. Són «pastors de pobles». II, 56.

El r. en la vida administrativa i social portaria la descentralització del capital, multiplicaria els propietaris i mataria el socialisme. II, 58s.

Tendeix a descentralitzar el treball i el capital. Afavoreix la propietat agrícola. II, 60s.

En economia, descentralitza el capital, fomenta la manufactura i l'agricultura del país. Ajuda els homes en la seva mateixa terra i enforteix la família. Fa homes i no màquines. A l'obrer, li dóna esperances de millorar de condició. II, 59s.

Protegeix la permanència de les cases o famílies. Perquè no és més que llur desenvolupament natural. II, 61.

Fomenta la propietat agrícola. Fa que els homes representatius, guardians de les tradicions, no es moguin de la terra, la cultivin i la millorin. II, 61.

Afavoreix la prosperitat industrial, perquè aquesta necessita autoritats naturals que es troben en l'organització local de la fàbrica. II, 62s.

Fomenta la vida de família. II, 69.

L'Església ensenya que pot existir un règim regionalista amb un cap central fort i perenne. II, 85s.

No porta l'afebliment del poder central. Al revés, l'enforteix, perquè els pobles tenen més vida i, quan els tracta bé, li són més fidels. II, 85.

És la forma social més natural i excel·lent, i la que més convé a una societat materialment pròspera. En aquest cas es necessita més moralitat en els homes i el poder polític té més temptacions de caure en l'absolutisme. II, 84.

Només el r. —i no el centralisme— pot fomentar la llibertat, la igualtat i la fraternitat, perquè es basa en el principi moral, la naturalesa, i no ho vol imposar per la llei externa que ve de fora. II, 87s.

És la manera més racional de dirigir els homes. És casuístic i par-

ticularista. Atén les necessitats de cada cas i sap que cada home és un món. Les lleis generals sols escauen bé a la matèria. II, 86.

Es basa en la llei moral i no en la purament jurídica. Té en compte el cas particular de cadascú, la naturalesa. Així arriba a l'autonomia. II, 87.

Han d'ajudar-lo tots els homes de bona voluntat, perquè és l'únic veritable sistema de restauració social. No actua amb la llei externa i jurídica, sinó amb la moral: respecta la naturalesa, educa els sentiments de l'home (família, municipi, regió), llavors salvadores que fan estimar mútuament, apaguen les concupiscències i suavitzen les relacions amb el poder. II, 89s.

No pot triomfar per la llei, ni per una votació, sinó enfortint cada ciutadà la vida de família, la religió, la propietat i les institucions naturals que encara ens resten. Altrament, es contradiria amb els seus principis bàsics: respecte a la naturalesa i prevalença de la llei consuetudinària. II, 90s.

És l'antítesi del sistema de Rousseau, llavor de tots els centralismes i absolutismes moderns. L'un dóna l'omnipotència social a la llei escrita; l'altre, a la naturalesa, obra de Déu. II, 90.

El seu pitjor enemic no és la política centralista o uniformista, sinó les males passions desencadenades i la manca d'espiritualitat en els homes. II, 91s.

Demana una autoritat comuna, efectiva i forta sobre tot el conjunt polític. Aquesta autoritat, ben exercida, és garantia de llibertat. II, 93.

Fomenta els bons sentiments i educa l'home socialment, al revés de la Revolució, que desencadena les passions. II, 92s.

No triomfarà amb una revolució, sinó treballant amb paciència en la propagació de la «philosophia perennis» en política, demostrant que l'unitarisme és accidental, que la societat reposa quan les regions viuen, mantenint les institucions que encara hi hagi, despertant en el poble la consciència d'ell mateix, aplicantse al bé del comú, encenent la caritat entre amos i treballadors i enfortint les cases amb la llibertat de testar. II, 93s.

No ha de basar-se en un interès o una oportunitat, sinó en l'estudi de la naturalesa social, en l'exemple de les societats, sobretot de l'Església. La importació de formes estrangeres és contrària al r., quan n'hi ha de pròpies. II, 102.

És un principi i no un partit. II, 102.

Imposar-lo per ordre del govern és una utopia. Surt de la terra. Fins les tiranies suposen una situació social convenient. II, 103.

Els joves han d'inclinar-s'hi per complir l'obligació de treballar en bé del país: fomenta la moralitat, les creences i la concòrdia social. II, 105.

S'alçà contra la falsa llibertat del liberalisme; proclamà la llibertat pràctica de desenrotllar la vida real, bo i substituint el govern dels cacics (artificials) pel de les autoritats naturals. I tot això a exemple de l'antiga constitució catalana, principalment de Barcelona. II, 106.

És de dret diví. Sols ell respecta l'home. Té més atenció al petit (persona, família, municipi) que no pas al gran (nació, societat internacional). Aquest és l'ordre establert per Déu i el que seguí Jesucrist. II, 106s.

És el dret diví, fonament de la sociologia humana. És l'acceptació de Déu en el govern de l'home i el respecte a la persona humana. II, 108.

Sortí de la poesia. Les passions

esquarteraren el pais, i la poesia ajuntà els trossos. II, 108.

És la fórmula de la veritable democràcia. II, 107.

Enfront de l'unitarisme orgullós, és com David enfront de Goliat. L'ha de vèncer amb mansuetud, «sense debilitat ni delicte». II, 107s.

No ve de Rousseau, sinó de Crist. II, 109.

No està renyit amb el sacerdoci, malgrat el cosmopolitisme d'aquest, perquè ambdós es basen en la llei natural amb ben poc de positiva. II, 110.

No recolza en el codi ni en les constitucions de Catalunya, sinó en el dret natural. Té en compte la naturalesa de cadascú. Per això pot ser cosmopolita. II, 108.

És desig d'autonomia. És treballar perquè el país tingui una vida normal i pròpia i es restableixi seguint el ritme nacional. II, 110.

Signes de la seva vitalitat: entusiasme dels joves, unió de la clerecia i el poble, el bé que han produït les seves temptatives. II, 111.

Vol refer la Monarquia espanyola decaiguda vitalitzant els membres de les regions, somorts però vius, perquè viuen de la naturalesa i, per tant, són capaços de resurrecció. II, 112.

Ha passat els anys obscurs refugiat a la llar i a la comarca. Quan ha influït en la poesia, s'ha fet capdavanter de totes les activitats del país. II, 111.

Demostra la seva oportunitat el fet que, nascut a Catalunya, s'hagi estès per altres regions d'Espanya. Hom hi ha cercat el restaurament humà i polític amb el desengany del desastre colonial. II, 112s.

Es troba en tota obra valuosa, àdhuc en la mística i en la teologia (santa Teresa, santa Rosa de Lima). II, 114.

El r. és la naturalesa, font i preservatiu de la poesia i la bellesa. II, 179s.

Fa veure les coses tal com són en els seus llocs. Per això afavoreix l'art i la poesia. Tracta l'home tal com és. II, 181.

Va créixer fomentat pels Jocs Florals. II, 190ss.

En els grans desastres l'esperit és més lúcid. Per això, en l'enfonsament colonial d'Espanya, els homes clarividents s'adonaren que el r. era apte per a la reconstrucció nacional. II, 190.

És propi del sacerdot propagarlo, perquè ha d'estimar l'home. II, 191s.

No és una mania d'arcaisme arqueològic. Té actualitat i lliga amb les tendències universalistes d'avui. II, 192.

«La llei regional és la llei natural». II, 193.

És de dret diví, perquè és la manifestació de la naturalesa humana (llengua, costums, etc). II, 192.

És una aspiració viva, bé que un xic indeterminada, dels pobles d'Europa. Harmonitza amb les lleis de la naturalesa i la gràcia. III, 693s.

El Dr. Morgades treballà pel r. no en sentit teòric, sinó pràctic. Fou un edificador del poble i un restaurador social. III, 592s.

És font de goigs i utilitats, i per això enalteix i no degrada com el plaer tot sol. Captiva totes les facultats de l'home i el desenrotlla íntegrament. IV, 71.

Vol enfortir la vida dels elements naturals de la societat, ofegats pel centralisme. No és una utopia ni la introducció d'elements estrangers. Al revés. Vol la vida de tothom, tal com l'ha formada el Creador. És la lluita per la vida, sense perjudicar els altres. Restableix les lleis naturals de la societat. Es fa superior

al convencionalisme i a la moda. Renuncia als avantatges materials dels partits polítics i és l'apostolat de la restauració social. IV, 75.

No es limita a donar culte a l'amor de pàtria. D'aquí parteix i rep força. Però, en realitat, és un treball per refer la nostra terra en els seus elements bàsics, principalment la família, ja que sense família no hi ha regió. IV, 75s.

La propaganda regionalista té un fi social, més que polític: restaurar la societat en què es viu, principalment la família, dissipada modernament pels negocis i els nous costums, que porten l'home lluny de la llar. IV, 81.

El seu triomf significaria l'equilibri social, la pau entre les classes, la bona administració dels pobles i la moralitat dels costums. IV, 84s.

Fomenta els sentiments naturals, estreny les relacions entre les classes socials i afavoreix la vida de família. IV, 83.

Vide CATALANISME, FAMÍLIA, ROSARI, CATALUNYA, RENAIXENÇA, SEPARATISME, SANTA MARIA DE RIPOLL.

REGIONALISME CULTURAL. Contribuiria a la il·lustració internacional més que no pas la Universitat centralista actual. Desvetllaria més fortament la cultura dels diferents països. El pensament de cadascú viuria amb més plenitud. I, 716.

REGIONALISME I RENAIXEMENT. El regionalisme és antitètic del Renaixement. El primer és la vida natural de la societat, extensió de la família. El segon és una forma «a priori», orgullosa i despòtica, un motlle que hom vol imposar amb uniformitat a tots els pobles. I, 619s, 634s.

REGIONALISME MEDIEVAL. El r. m. fou mort pel Renaixement. Ll. Vives pot considerar-se enemic del r. m. I, 632ss.

REGLA. La R. que segueixen els religiosos és la contraposició de les normes que regeixen en el món. Imposa el canvi de costums. És una escola de servidors de Déu. IX, 444.

REGNAT SOCIAL DE JESUCRIST. És més profitós per al bé espiritual del país que la vida dels cristians sigui perfecta que no pas tots els discursos solemnes sobre el r. s. de J., tòpic de certa oratòria. Molts presenten J. com si fos un savi a la manera de Plató, més que no pas com el Fill diví de Maria. El Crist no s'ocupà directament de la vida política, però la seva gràcia i la seva doctrina l'han millorada. I, 172.

No és possible aconseguir-lo per l'acció de les armes o de la política. Només s'hi arriba amb les formes de l'ensenyament i la beneficència: amb la difusió de la caritat, més forta que la dinamita revolucionària. I, 194s.

REI. Encara que sigui estranger, no és prou per apagar l'esperit d'una nació. I, 530.

Quan queia en l'heretgia, el Papa podia absoldre els súbdits del jurament de fidelitat (Eiximenis). I, 573s.

Si obra tirànicament i no fa cas d'amonestacions i representacions, pot ser deposat pels súbdits (Eiximenis). I, 573s.

Ha de tenir contacte amb el poble. Els seus consellers han de ser lliures (Ll. Vives). I, 621s.

«Lex animata in terra». Però no pot obrar contra les Corts ni prescindir-ne (Belluga). I, 677.

El Papa pot excomunicar-lo i fins deposar-lo, quan es fa cismàtic o enemic de l'Església. S'addueixen diversos fets, com el d'Isabel i d'Enric VIII d'Anglaterra, el sufragi decisiu dels autors catòlics (sant Tomàs, sant Ramon de Penyafort, etc.). Això no és contrari a la pietat de l'Església, que ha d'imitar el govern

de Déu, el qual permet tempestats assoladores per un bé major (Rocabertí). II, 157.

Els r. antics, en adorar ells mateixos el Déu veritable, posaven en relleu el «quid divinum» del poder sobirà. IV, 65.

Vide CORTS CATALANES, ABSOLUTISME REIAL, TEMPORALITATS, GALLICANISME, CRISTIANDAT.

REGNE DE DÉU. Només hi entra una humanitat seleccionada. Només els qui han lluitat fins a la fi i han vençut en les lluites de l'esperit contra la carn aconseguiran la glòria immortal dels fills de Déu. VI, 62s.

És etern i tots els altres són efímers. És, doncs, l'unic que existeix. L'ordre temporal s'encamina a l'etern i d'ell deriva, com tots els rius van al mar. Tot el que té vida existirà en l'eternitat d'una manera més sublim. VI, 276.

Comença aquí a la terra amb el compliment de la voluntat de Déu. VI, 481s.

És al nostre interior, i per això ningú no el pot destruir, sinó nosaltres mateixos. L'assegurem com Maria: «Faci's en mi la vostra voluntat». VIII, 215.

Crist l'estableix amb els homes, elements molt imperfectes. És un r. que s'aixeca entre ruïnes. Però és etern. Crist el construeix amb el Sacrifici de la seva sang, perpetuat en l'Eucaristia. VIII, 345s.

Tot està sota el domini de Déu. Però l'home no sempre se li subjecta. Això retarda l'adveniment del Regne de Déu i impedeix que la terra sigui un cel. En la segona petició del parenostre demanem, per justícia i per amor al nostre Pare, que aquesta reialesa universal no sols sigui de dret, sinó de fet. III, 57-61.

REICHERT. VII, 68.

REID. I, 368, 370.. IV, 49s.

REIS CATALANS. No foren fautors d'heretges. El mateix Pere el Catòlic té constitucions contra els albigesos, tot i que morí a la batalla de Muret en la guerra en què intervingué per conveniències polítiques. I, 381 n.

REIS CATÒLICS. IV, 57ss.

REIXACH, BALDIRI. I, 311.

RELIGIÓ. No és una teoria, sinó el llaç pràctic que uneix els homes amb Déu. I, 66.

Fins la r. veritable pren les característiques (llengua, etc.) de cada regió. I, 257.

La fomenta l'esperit regionalista, puix els homes fàcilment senten més devoció envers els santuaris i els sants de la seva terra. El centralisme la perjudica amb modes de devocions forasteres. I, 257s.

Lliga amb la pàtria. R. i pàtria fan un tot indestructible. I, 258.

Sols la vida religiosa s'ha salvat de la desnaturalització obrada pel centralisme en el municipi i l'escola, gràcies al fet que l'Estat no hi pot influir directament. I, 341.

Tots els grans homes, diversos pel temps i pel caràcter, demostren un idèntic esperit religiós en les mateixes grans circumstàncies. I, 404 n1.

Els llibres del «Crestià», d'Eiximenis, són una apologia de la r. I, 541.

Fou instituïda per a la salvació dels homes (Eiximenis). I, 542.

És un pacte entre Déu i l'home. D'aquí ve la remuneració (premi o càstig) (Eiximenis). I, 549.

És la base de la saviesa (Ll. Vives). I, 626.

És un element social de primer ordre. I, 692.

Balmes no confon la r. amb la política quan defensa la r. I, 712.

No pot imposar-se per força. Respon a un instint natural. És principi fecund d'activitat social, quan és

ben dirigida. El regionalisme la fomenta, el centralisme la fa tornar anèmica. II, 51ss.

És fomentada pel regionalisme, forma natural de la societat. L'artifici és antitètic de la r. Per això molts recobren la fe en tornar al seu país. II, 52.

Una r. sense Déu per enllaçar els homes és impossible. Sense l'amor a Déu no existeix l'amor a l'home. La història ho ensenya. II, 71.

Hi ha qui assegura, erròniament, que la r. no ve a l'home des de fora, sinó que neix dintre seu, fruit, per tant, de l'esperit humà. II, 390s.

Hi ha qui la confon amb l'art. Aquest eleva la vida en l'ordre natural i humà. Jesús ens ha portat la r. per unir-nos a ell: als seus mèrits i a la seva glòria. II, 392.

Els homes no sempre viuen segons les normes de la r. Per això la r. d'un poble no és una dada suficient per al coneixement del poble. II, 435.

Quan no és catòlica, això és, de tothom i de tot arreu, és raquítica i opressora. II, 490s.

No pot imposar-se a la força una religió o una irreligió. Cal respectar el dret dels pobles a practicar la seva r., a constituir la família segons els costums i les creences que els són propis. Així ho feien els antics prínceps cristians. I, 99.

És necessària, segons Le Play. Sense r. i sense Déu, l'autoritat no tindria dret a governar. I, 110s.

Té el caràcter d'aliança i lliga amb Déu. L'home sol s'espanta i es veu impotent, i cerca refugi i protecció en Déu. IV, 516.

Avui hi ha la falsa r. de l'art, de la literatura, de la ciència. Ve del fet que l'home es veu vençut per la concupiscència. Posa en el plaer la seva única fe: el considera un absolut. I quan s'adona de la seva inconsistència, es crea un idealisme boirós, un fals Olimp, en el qual no pot acabar de creure. L'espiritualitat es redueix llavors a l'art, a la literatura i a poca cosa més. IV, 608s.

Ha de regir la societat no per força, sinó de grat. La r. és vida, i no s'infon per contrarietat, sinó per amor. V, 102.

No és causa de divisions i lluites, com diuen alguns. Tampoc no és culpa del pa que els rics i els pobres es barallin. V, 168.

L'home sent la temptació constant de fer-se-la al seu gust. V, 287.

Se n'estudia molt l'escorça, la perifèria —l'arqueologia i l'erudició—, però no se n'arriba a treure el que és vital, nutritiu i consolador per a l'home. V, 310s.

És una vida. Per això és absurd estudiar-la sense viure-la. V, 311s.

Crist va establir la r., filla de Déu, per mitjà dels Apòstols, ignorants i sense poder, perquè no es pogués atribuir la seva fundació a l'obra dels savis i els poderosos de la terra. V, 408.

La r. i la fe no es poden imposar per força. V, 443.

La r. té drets en la societat i només el despotisme pot negar-los. El cristianisme, fundat per Jesucrist, té dret a propagar-se, perquè és d'origen diví, respecta totes les formes polítiques i socials i es pot conciliar amb totes les situacions honestes de la societat. V, 458.

Avui molts polítics que es creuen més savis que l'Església volen desterrar la r. de la societat. Rebutgen el jou necessari que és la llei de la vida. Llavors fan obra de destrucció social. Es guien per l'ideal dels desesperats. VI, 118.

Ve del cel. No és un invent de cap savi de la terra. Necessita mestre. Els pares l'han d'ensenyar als fills amb la paraula i l'exemple. No es

poden deixar els infants sense educació religiosa, perquè més tard ells es triïn la r. que els convé. La r. és com la vida, que ens ve sempre d'un altre. VI, 139.

És un ferment diví per divinitzar la humanitat. VI, 481.

Són curts de gambals els qui diuen que la r. ha de conformar-se a les diverses èpoques. La r. no pot canviar en la substància. Déu, que no canvia, l'ha posada al món perquè fos la imatge de l'eternitat. VI, 482.

La tirania que impedeix l'exercici lliure de la r. és la més insuportable i repugnant de totes. Ningú no pot sofrir l'opressió de la consciència. II, 689s.

Compte i altres (maçoneria) han proclamat la r. de la humanitat. Han negat Déu, i han cregut que donaven més dignitat a l'home fent-lo Déu. Llavors ha resultat que, enfront de la massa de déus nominals, la humanitat, s'exerceix despòticament el domini dels qui manen com a únics déus reals en nom dels altres. S'ha confós el dret amb el que està manat. III, 354ss.

És absurda, i ha perdut terreny, l'opinió segons la qual el nen s'ha d'educar sense r., perquè ell mateix triï més endavant, amb tota llibertat, la que li convingui. L'home és un ésser en part espiritual, i l'esperit toca amb Déu. Si aquesta relació no es cultiva, el nen s'assemblarà a un terreny on res no s'hi ha sembrat, cobert de males herbes. Els éssers, cadascun segons la seva naturalesa, necessiten sembra i cultiu per arribar al cim de la perfecció. Per educar l'home, el mestre no pot prescindir de la r. III, 390s.

S'ha de professar externament i públicament, i no sols en la intimitat de la consciència individual. Els governs no tenen dret a impedir-ho. VI, 25ss.

Vide MÚSICA, PIETAT, CONVERSIÓ, MATRIMONI, ENSENYAMENT RELIGIÓS, FAMÍLIA, CIVILITZACIÓ, BATALLA DEL BRUC, AMOR A DÉU, ESGLÉSIA.

RELIGIOSES. És importantíssim treballar en la seva formació. Déu crida a la santedat tots els cristians. IV, 151s.

Les r. de vida activa s'han de proposar com a model l'obra dels frares mercedaris que redimien captius. Elles, amb l'oració i l'apostolat, han de redimir les ànimes esclaves del pecat. IX, 383s.

Encara que se separin dels pares i familiars, els estimen i preguen per ells. IX, 410.

En general, les r. joves són més fervoroses que les velles. Aquestes no han de dir mai: «Això és cosa de novícies». Totes han de servir Déu. IX, 463.

Poden tenir devocions particulars. Les més importants i preferents han de ser al Santíssim Sagrament, a Maria, a sant Josep, a les ànimes del purgatori i al sant Pare. També han de pregar per la conversió dels pecadors. IX, 466s.

RELIGIOSITAT. Vide RELIGIÓ, MAÇONERIA.

RELIGIOSITAT SOCIAL. Un cop refredada la r. cristiana de la societat, s'ha perdut l'antiga forma regional de l'Edat Mitjana. I, 302s.

RELIGIOSOS. Eiximenis és molt original quan posa una època dels r. en la història de l'Església. I, 564.

Entre ells es perpetua voluntàriament la igualtat dels cristians primitius. II, 75.

La vida religiosa, la saviesa evangèlica, que consisteix a desposseirse de tot per seguir més fàcilment Jesucrist, no és compresa pel món. IV, 152.

Són el nucli principal de l'Església, tot i ser poc nombrosos. L'Església rep força i vida de la santedat. IV, 153s.

Deixen la casa i els pares, els béns materials, els càrrecs i els honors per servir Jesucrist en la persona dels pobres, els malalts, els presos. L'amor que li tenen els fa trobar lleugers tots els sacrficis i privacions. El sacrifici i la sang de Crist hàn encès aquest amor. IV, 554s.

En totes les famílies religioses (monestirs, instituts) hi trobem sempre la influència de la dona, principalment en els fundadors, si més no, per la seva devoció mariana. Sovint al costat dels fundadors hi ha una dona que completa la família religiosa. VI, 154s.

Els r. contemplatius són més necessaris que els actius en el Cos místic de Crist. L'oració és l'aire que respirem, i els r. actius sense els contemplatius serien tan sols campanes que dringuen. IX, 57s.

L'Església sempre ha estimat i fomentat les Congregacions, els Instituts i els Ordes religiosos. Considera que agrupen els cristians que volen professar la fe d'una manera més autèntica i radical amb els consells evangèlics i faciliten i propaguen la santedat de vida. Quan aquestes institucions són combatudes i destruïdes, rebroten després purificades i amb més força. Així s'ha vist amb la Revolució. Els passa com als màrtirs: la sang i el sofriment dels cristians són llavor. IX, 159s.

S'han d'alimentar espiritualment amb freqüència, encara que, de vegades, sentin desgana o es cansin. També els treballadors de la terra, a l'estiu senten desgana i tanmateix s'alimenten i l'aliment fa el seu efecte. IX, 403s.

Ha d'abandonar el món i adherirse a Déu. Totes dues coses són difícils; però la segona ho és més i té més valor. A la primera, hi han arribat fins alguns que no eren cristians: «Hoc et Crates fecit philosophus» (sant Jeroni). IX, 407-410.

La vida religiosa és amagada en Déu; és una vida interior, com la de Crist; no necessàriament amagada a la cel·la. Comprèn tres graus: aspirar a la perfecció de la caritat; mantenir la quietud d'esperit, lliure de tota afecció desordenada; sacrifici de tota la persona del r. a Déu. IX, 451s.

R. i sant han de ser la mateixa cosa. El r. ha de buscar Déu per damunt de tot, ha de trobar gust en els exercicis espirituals. Ha de ser obedient i ha d'estimar les humiliacions i els oprobis. IX, 452s.

Els r. han de ser amics de Jesús. I aquesta amistat ha de manifestarse en la devoció a l'Eucaristia i a la passió. IX, 466.

Les primeres formes de vida religiosa o monàstica eren eremítiques. La soledat o apartament del món és essencial en la vida dels r. Més tard, sant Basili i sant Benet regularen i moderaren aquesta forma de vida. El silenci n'és un element important. IX, 466.

Han escollit la forma més perfecta de vida cristiana. No s'acontenten dels manaments, sinó que practiquen els consells. Per això atacar aquesta forma de vida és atacar la mateixa Església; suprimir-la seria mutilar la institució de Crist. Tanmateix podria viure: també un home pot viure, si li tallen les cames. Dir mal dels religiosos i de les Congregacions és insultar els membres més útils i honorables del Cos de Crist. II, 663s.

Vide SANTEDAT, ESTAT DE PERFECCIÓ, MONACAT, POBRESA EVANGÈLICA, CONTEMPLACIÓ, OBSERVANÇA, ORDES RELIGIOSOS.

REMORDIMENT. És un turment vivíssim. Fa barallar l'enteniment i la voluntat (Eiximenis). I, 555.

És el principi de la conversió, la veu del Jutge diví que ressona en la consciència. No es pot resistir quan no es té confiança en Déu. Ha produït molts suïcidis. Jutgem-nos per no ser jutjats. VIII, 54-57.

Vide PECAT.

RENAIXEMENT. El R. literari era mal vist per Sabunde (lul·lista). No s'ha de prescindir de la revelació. I, 489s.

Sant Vicenç Ferrer veié els mals que portaria, però no volgué lluitar contra l'impossible oposant-se als corrents de vida social. Digué la manera pràctica d'evitar els mals. Savonarola, al revés, influït del mateix esperit del nostre sant, volgué oposar-s'hi i naufragà. Era menys pràctic. I, 518.

Engendrà el protestantisme. Debilitada la vida religiosa pel conreu literari, naixeria l'heretgia pretextant el renaixement de la fe (la restauració de la Bíblia) i valent-se pràcticament de les passions per obrar. I, 518s.

Donà un cop fatal a la literatura catalana. El R. era amic del faust de la vida cortesana i aristocràtica. La nostra literatura era informada de l'esperit popular. I, 531.

Aspirava a restablir l'esperit del paganisme i repugnà instintivament als pensadors catalans, impregnats de l'escolàstica profundament cristiana. I, 588.

Té l'origen en un desenfrenament de les passions i en una idolatria del cor. Torna al temps dels déus, perquè «un déu cascú vol ser... e sobre tots Venus és mils servida» (Ausiàs). I, 588.

Menyspreà les literatures populars i les llengües modernes. I, 620.

Volgué oblidar l'Edat Mitjana, lliure i regionalista, i imposar a tothom la mateixa llei. I, 619, 637.

Va vèncer l'escolàstica fàcilment i guanyà molts prínceps eclesiàstics i seglars a la seva causa. I, 621.

Féu mal a la cultura catalana, tota ella popular, en llengua vulgar i medieval. N'interrompé el cultiu i féu, de les ciències, un camp acotat per als llatinistes i els hel·lenistes. I, 631.

Fou una revolució aristocràtica. Infiltrà el cesarisme en la literatura. Perjudicà la cultura del poble amb l'oblit de la llengua del poble i dels autors medievals. I, 630s, 634.

Trencà el pacte de l'home amb Déu, separà l'element humà del diví i féu néixer l'humanisme. I amb això, deixant desemparada la persona, afavorí el despotisme en tots els ordres. I, 634.

Portà un veritable fanatisme a favor del dret romà i féu abandonar, de vegades, la legislació consuetudinària. I, 646.

Desencadenà una efervescència de pensament. És llavor de l'època moderna. L'actual persecució i sublimació de l'Església ve del R. I, 657.

És enemic del regionalisme i és cesarista en tots els ordres. I, 662s.

Exagerà la importància i el poder del rei. El féu no sols director, sinó amo dels homes, ço que ofegà les llibertats populars. I, 677s.

S'enamorà dels Estats antics i, abandonant l'organització natural de la societat, l'empenyé cap a un convencionalisme que encara dura. Matà l'esperit popular. Produí l'absolutisme i la Revolució i, finalment, la burocràcia i el socialisme. II, 37ss.

Desvetllà la mania codificadora. II, 41.

Ha produït el fenomen de l'odi al propi país —considerat falsament com una terra d'esclavitud durant l'Edat Mitjana— i l'amor a l'antiguitat greco-romana —considerada, no menys il·lusòriament, com una època de llibertat. II, 43s.

Separà la raó de la fe i el gust erudit del popular. II, 104.

Era una època convencional, antitètica a la ingenuïtat, donada en cos i ànima a l'estudi i a la reproducció de l'antiguitat clàssica. Els esperits cristians sabien aprofitar-ne el que era bo i conforme a la naturalesa de l'home. III, 708.

Es mostrà rebel i enamorat de la civilització pagana. I, 223.

Vide ART RENAIXENTISTA.

RENAIXEMENT I EDAT MITJANA. L'esperit antic i absolutista de l'un i la cristiana llibertat i tolerància de l'altra es manifesten en la manera diferent com Ll. Vives i sant Tomàs tracten els filòsofs sarraïns. L'un els rebutja asprament, els tracta d'ignorants. L'altre, tot i impugnar llurs errors, reconeix els esforços que feien per trobar la veritat i els demostra simpatia. I, 659s.

RENAIXENÇA. El treball que hi han fet els poetes, els arqueòlegs i els legisladors és molt intens. I, 240s.

La R. de Catalunya comença amb el romanticisme, però és informada d'esperit romà. I, 386.

Per arribar a plena maturitat, necessita la universitat catalana. I, 693.

Amb l'amor a la literatura indígena, fa esperar que afavorirà la vitalitat dels elements naturals del país. II, 38.

Començà amb pretensions purament idealistes i sentimentals: cantar la pròpia terra. Però això havia de portar necessàriament a l'acció social i política. Els capdavanters de la R. potser se n'haurien espantat si ho haguessin pressentit. II, 103s.

Si vol ser un moviment d'interès general a Europa, ha de restaurar la regió, i ha d'afavorir la moralitat i la unió dels homes que hi viuen. II, 105.

La R. a Catalunya ha estat un moviment d'ascensió, a què han contribuït, sovint sense proposar-s'ho, en virtut del lligam natural de les coses, tots els seus elements socials: art, literatura, etc. L'art és el que més hi ha contribuït i el que n'ha sortit més beneficiat. II, 345s.

Fou llevat del regionalisme català l'amor i el cultiu de les coses i les institucions de la pròpia comarca i regió al principi de la R. III, 670.

RENAN. L'obra de R. és una pura camàndula, sense originalitat de pensament i amb molta mitologia retòrica. Admet el sí i el no en un mateix punt. Quan li digueren que Jesús havia estat inventat pel Concili de Nicea, ell, que coneixia tota una literatura sobre Crist anterior al Concili, per no rompre amb Canneval, contestà: És el mateix. El qui l'ha inventat és tan gran com el Crist. II, 28s.

Vide II, 23ss, 446, 485, 486. III, 291. IX, 382.

RENEGATS. Vide APOSTASIA.

RENOVACIÓ. Calen la r., els canvis i els trànsits en els pobles, les classes i les institucions. Així eliminen les impureses, com en el vi quan es trascola. V, 115s.

REPARACIÓ. Crist ens ha redimit amb un sacrifici reparador pels nostres pecats, el qual es renova cada dia amb la Missa. Però tots els cristians tenen el deure de reparar pels pecats del món, ja que participen del sacerdoci de Crist. Els nostres pecats contribueixen al mal del món. D'aquí deriva el nostre deure personal de reparar o satisfer. Ho hem de fer, bàsicament, amb la penitència i l'oració. VIII, 373s.

Crist, fent-se home, va voler reparar la desfeta del pecat. Però ens ha associat al seu sacrifici. Tot cristià té una funció reparadora pels pecats personals i pels dels altres. Tots participem en el sacrifici del Fill de Déu. Hi ha religioses que s'hi

dediquen d'una manera especial. Ho fan estimant, perquè tota r. —tot sacrifici— suposa amor i no es pot fer sense amor. Déu és amor i és vida. Qui no estima roman en la mort. VI, 182-184.

Reparar és adorar. Adorant-lo, reparem per les injúries que es fan a Déu. Quan l'ofensor abraça l'ofès o li demana perdó, repara l'ofensa. Tot el que Jesucrist va fer en el món és r. pels nostres pecats, tota la doctrina que ensenyà és una r., una compensació i una adoració al Pare per suplir la nostres culpes i deficiències. Maria fou associada especialment a aquesta tasca de r. La Verge Santíssima féu amb Crist l'ofici de Marta i Maria. Reparà, amb la seva adoració i servei, la rebel·lia d'Adam. Intercedeix per nosaltres, salva l'Església de dificultats i heretgies. El poble cristià li demana la intercessió reparadora: «Pregueu per nosaltres pecadors». Els qui imiten aquest ofici de Maria i fan obra reparadora pels pecats dels altres són com desinfectants enmig d'un món contaminat amb la pesta del pecat. Aquests desinfectants avui calen més que mai. Les grans aglomeracions humanes contaminen molt. VI, 185-190.

Vide CONTEMPLACIÓ, SACRIFICI.

REPARADORES. Institut de R. de Maria Reparadora, de Manresa. VI, 178ss.

REPÒS. Vide TREBALL.

REPROBE. Vide MAL LLADRE.

REPÚBLICA. Eiximenis preveu que els Estats, temps a venir, es constituiran en repúbliques populars. II, 76s.

REQUESENS. Castell i santuari de R. Fra Joan Tomàs de Rocabertí (1620-1699), últim descendent dels vescomtes, passà la primera joventut en aquest castell. En la seva obra parla amb amor de la Mare de Déu allí venerada i dels records de la terra. II, 121s.

RESIGNACIÓ. Converteix en bé els mals enviats o permesos per Déu. L'home, revoltant-se contra l'adversitat, augmenta els seus mals. És difícil aquesta r.: sotmetre les passions i no revoltar-se. Això és la r.: sotmetre l'esperit a la voluntat de Déu; creure que allò que ens passa Déu ho vol pel nostre bé, per purificar-nos. Déu és el nostre Pare i sols ens pot voler bé. Si hi hagués r. en el món, hi hauria pau. IV, 194s.

El que més contribueix a fer-la néixer i augmentar en nosaltres és l'exemple del Crist sofrent amb admirable paciència i docilitat a la voluntat de Déu. IV, 197s.

Ens cal aprendre-la del Cor de Jesús, infinitament dòcil a la voluntat de Déu. Ens l'ensenyen les circumstàncies del seu naixement i la seva passió. IV, 196.

L'exemple de Crist fa créixer la nostra r. a la voluntat de Déu. Si ens costa sofrir una pèrdua d'interessos, pensem que Crist fou sempre pobre. Si ens manca salut, Crist sofrí turments i fou clavat a la creu. Si no ens tenen les atencions degudes, Crist, persona d'infinita dignitat, fou tingut per malfactor i abans sols era tingut per fill d'un fuster. IV, 197s.

Si ens costa de resignar-nos a la voluntat de Déu, pensem que aquesta vida és un exili, que la r. té un premi etern i que Déu ajuda els qui es conformen a la seva voluntat. IV, 197s.

Vide PROVIDÈNCIA.

RESPECTE HUMÀ. No hem d'avergonyir-nos de practicar actes públics de religió (via crucis solemne). El dia del judici Crist s'avergonyiria del qui a la terra s'ha avergonyit d'ell. IV, 538s.

Vide FE, DIABLE.

RESTAURACIÓ. És més difícil restaurar que construir. Déu donà meravello-

sament una gran dignitat a la naturalesa humana, i encara més meravellosament va restaurar-la. VIII, 151.

RESTAURACIÓ CRISTIANA. La r. c. de la societat ha de venir del cosmopolitisme de la caritat, a través de la beneficència i l'ensenyament. I, 194s.

RESTAURACIÓ SOCIAL. Ha de venir de la caritat i la fe. Avui la devoció al Sagrat Cor de Jesús la promou en el món. I, 57.

RESURRECCIÓ. En la r. del Crist es resumeix tota la seva vida i tota la seva dignitat. El Verb és la nostra vida, i el fonament que tenim d'aquesta vida és la r. IV, 130s.

Crist, en la r., se'ns presenta ple de llibertat. Deixà la presó del sepulcre i les mortalles que el lligaven, i ens fa veure que la vida perfecta és la llibertat perfecta. IV, 132.

El cos gloriós dels justos ressuscitats tindrà «la carn incorruptible, immortal, ungida amb una virtut divina i participant de qualitats pròpies de la naturalesa espiritual per benefici de l'omnipotència divina». IV, 378.

Juntament amb Crist ressuscitaren alguns difunts, que foren vistos a Jerusalem. Alguns creuen que, entre ells, hi havia sant Josep. També hi ha qui creu que aquests ressuscitats gaudiren de les qualitats dels cossos gloriosos. IV, 378.

La r. de Crist és el complement de la redempció i la causa i la imatge de la regeneració del cristià. També ho és de les virtuts teologals. Crist ressuscitat ens diu que hem de parlar del seu Regne. IX, 219.

La r. de Crist és causa exemplar de la nostra. Tindrem les mateixes qualitats corporals. De les virtuts, només romandrà la caritat. IX, 358s.

La r. de Crist és el primer misteri de glòria del rosari. A l'hora de la r. l'ànima de Crist es torna a unir al cos. El poder de la divinitat el transforma gloriosament, com el sol de posta transforma i fa brillar esplendorosament un núvol negre. Per la r. el dolor de Maria es transformà en goig molt gran, ja que el goig és sempre a proporció de la pena passada. Semblantment, Crist paga també amb un goig molt gran la diligència devota de les santes dones a amortallar el seu cos i l'afecte adolorit dels seus deixebles. La r. de Crist és el fonament de la fe i de l'esperança dels cristians, el dia que ha fet el Senyor; no té l'ombra humana del pecat. És una demostració de la divinitat de Jesús. No siguem incrèduls com Tomàs. Benaventurat el qui creurà sense haver vist. III, 148-152.

RESURRECIÓ ESPIRITUAL. Només Crist la pot realitzar. La podem demanar per a nosaltres i per als altres. Hem de treure els obstacles que s'hi oposen. Hem d'interessar-nos per la conversió dels pecadors. Té analogies amb la r. de Llàtzer. IX, 322-324.

Vide PASQUA.

RESURRECCIÓ FINAL. Hi ha d'haver la r. f. Sense ella els sentiments humans restarien insatisfets, perquè la creació necessita un acompliment, i l'home és incomplet (li manca «acabament») amb l'esperit separat de la carn. «Si hom no és ressuscitat, / en altre món perd la meitat» (Llull). I, 460s.

REVELACIÓ. Manifesta la gran excel·lència del poble cristià, al qual Déu comunicà coses excelses, amagades als altres (Eiximenis). I, 551s.

La r. realitza allò que la naturalesa mostra com a conveniència seva per arribar a la perfecció. II, 300s.

Sense les dades de la r., l'art s'ex-

travia quan cerca l'Infinit. II, 300s.

És una, com la humanitat, com la religió i com Déu. És el que Déu ha dit a l'home. Molts mestres donarien ensenyaments contraris. V, 181.

La doctrina revelada, fixa i eterna, ens conforma i ens modifica. V, 289.

Queda completada i plena amb la vinguda de Crist. Déu no ha de dir res més als homes com a llei general. La r. és immutable. V, 291s.

És un ensenyament baixat del cel: l'aparició, a la terra, de la Saviesa de Déu encarnada en Jesucrist. V, 329.

Vide SAVIESA.

REVOLUCIÓ. La r. vingué no pas en virtut d'una força especial d'un moviment, sinó perquè ja havia mort l'esperit regional de la societat i el cos havia de descompondre's. I, 303.

La r. va néixer de l'ambició —de l'orgull—, que portà els homes als grans centres i destruí la vida regional. Per això la r. és essencialment enemiga del regionalisme. No es troba en el sediment de cap societat ni és patrimoni especial de cap poble. I, 304.

Odia la família. I, 306.

Trenca amb el passat i és la negació del dret històric que dóna fonament al regionalisme. Això l'enemista amb aquest. I, 309.

En les grans r. tothom hi és còmplice, fins els qui defensen les coses antigues. I, 489.

L'evolució pot evitar-la (Balmes). I, 712.

No hem de cercar amb una r. l'adveniment del regionalisme. II, 13s.

Després de l'enfonsament de la forma social produïda per la r., ha vingut una societat caòtica que lluita per donar-se forma. II, 17.

S'ha destapat a França les seves pròpies vergonyes (any 1893). II, 39.

L'esperit de la r. és rebutjat pels pensadors no cristians (Comte, Almirall) com a fautora de despotisme sobre la consciència i els béns dels particulars. II, 39.

Ha volgut regenerar l'home amb codis, fórmules i retòrica oficial. No ha posat res en el seu esperit. Ha desencadenat l'odi dels pobres contra els rics. II, 46.

És una heretgia que, com totes, serveix per a conèixer millor la veritat. L'autoritat, la llibertat i la propietat, atacades per la r., queden més precisades i fortes. És l'obra positiva de la r. II, 46s.

Morirà el dia que els seus adversaris tinguin de debò les virtuts que ella fingeix (llibertat, igualtat, fraternitat). II, 47.

Exacerbant els mals del Renaixement (centralisme, apriorisme social), desfà la societat existent i afavoreix sense voler el resorgiment de les formes socials naturals, regionalistes i caritatives, tal com succeí al començament de l'Edat Mitjana amb la caiguda de l'Imperi romà. II, 47s.

Els revolucionaris o aprioristes solen mofar-se de la forma consuetudinària de la vida regional. Ignoren que cada home és un món. II, 54.

Ha fomentat el socialisme. II, 74.

Destruí l'aristocràcia, perquè era una pura vanitat dels noms i prescindia de la virtut i el talent. Però la r. caigué en el mateix mal en establir la vanitat de les condecoracions i els títols. II, 73.

Ha augmentat l'odi i la separació de classes. II, 73s.

Ha tret els sentiments i els ideals que aglutinaven la societat i no n'ha portat d'altres. Per això la societat es dissol. Aquest és el fruit d'haver menyspreat la tradició medieval. II, 77s.

Separà l'home del ciutadà. II, 104.

Entre nosaltres ha tingut com a

distintiu la negació de la Veritat i de la llei i l'apoteosi del dubte. L'han enaltida uns partits seguidors de la tirania. II, 353.

És l'excés popular que respon a l'excés autoritari del cesarisme, pel qual és ocasionat. Els qui combatien el gal·licanisme ja ho van endevinar. II, 134s.

La r. no ha pogut aconseguir l'enfonsament de la Santa Seu. A desgrat de la seva obra, la Santa Seu és admirada i aplaudida per tots els pobles catòlics o no. III, 663s.

El corrent revolucionari ha posat en perill l'existència de les nacions en allò que els és característic. Més encara, quan aquestes nacions mancaven d'autonomia, incorporades a un Estat de nacionalitat diferent. III, 627s.

Déu permet les r. pel bé dels homes. IV, 618.

Una r. pot desbancar la classe opressora i enlairar l'oprimida; però, sense la gràcia cristiana, no acabarà l'opressió. Els oprimits d'ahir seran els opressors d'avui. L'home té inclinació a explotar els altres. Sols la gràcia modera les passions del cor humà. V, 209.

Predica que cadascú és déu de si mateix, fa molts déus petits. Però concentra tota la força en el déu gros que és l'Estat, i aquest es menja els petits. V, 434.

No és capaç de construir, només de destruir. Si té quelcom de bo, ho deu a l'esperit cristià que informa o informava el poble, tal com el perfum es conserva al vas, d'on s'ha vessat l'essència. III, 291s.

Vide OBRERS, INTERNACIONALISME.

REVOLUCIÓ DE SETEMBRE. Fou obra de la maçoneria. I, 75s.

REVOLUCIÓ FRANCESA. Cometé la falsedat de presentar la llibertat, la igualtat i la fraternitat, com a ideals que regnaven en la societat antiga i que ella, la R. F., ressuscitava en el món modern. Aquests ideals són d'origen cristià. I, 334s.

Per a molts babaus és l'origen de la llibertat, quan, en realitat, aquesta era més autèntica durant l'Edat Mitjana. I, 574ss.

Amb Napoleó, restablí les tres funcions socials que havia arruïnat: el culte, la beneficència i la instrucció. Ho féu des de dalt, uniformement a tot arreu i mantenint a la seva mà els fils vitals de tot (Taine). II, 17.

És continuadora de l'esperit gentílic del Renaixement. Ofegà la vida popular. II, 38.

Com tota agitació humana, prové de l'atracció que el misteri exerceix en l'home; atracció que resulta destructora i anàrquica, quan el misteri no és il·luminat per la fe. II, 207.

Els maçons la reforçaren durant la seva preparació i, en bona part, la dirigiren. El duc d'Orleans, Danton, Condorcet i molts altres eren maçons. L'entronització de la deessa Raó obrí el primer temple maçònic. Fou la religió maçònica, el culte a la natura. I, 90, 95s.

Fou el triomf de l'ideal naturalista i maçònic: l'home afranquit de tota llei i independent. Era aquest el sentit de la proclamació dels drets de l'home. I, 105ss.

Encarnació de l'esperit del món, guillotinà capellans i frares, perseguí la religió... i acabà confessant que no és possible governar sense religió en la persona de Robespierre, el qual instituí un culte i una litúrgia estrambòtics i significatius del caràcter d'aquella R. IV, 740.

La R. F. i la de tot arreu no és una època heroica d'alts sentiments extraviats, sinó de misèria moral i de descomposició social, per haver desaparegut en gran part la vida page-

sa, la residència i la funció dels propietaris, que administraven i regien la societat i eren com l'ossada del país (Taine). V, 15.

Fou un vergonyós parèntesi en la història de la humanitat civilitzada. Destruí la societat antiga. V, 385.

Vide SANG.

REVOLUCIÓ SOCIAL. S'evita fent que el patró sigui l'autoritat natural dels obrers, cosa que només s'obté amb l'organització regionalista. II, 62s.

REVOLUCIONARIS. Vide SETMANA TRÀGICA.

RIBAS, PAULA. III, 748.

RIBATALLADA, MARIA ANNA. IX, 455.

RIBERA, JOAN DE. I, 507. III, 650.

RIBÓ. III, 625.

RICHARD. II, 694.

RICS. Tenen obligacions socials molt greus, avui més que mai. Les han de complir amb sentiments de paternitat. I, 63.

Caldria que l'autoritat pública exercís una vigilància sobre l'administració dels joves rics (Ll. Vives). I, 650.

Molts porten una vida ociosa i inútil. II, 74.

Són administradors de la riquesa. Treballen pels pobres. Els béns que tenen han d'aprofitar a tots, perquè tothom té dret a viure dels béns materials. Així es fa la igualtat cristiana. II, 522, 525. IV, 461.

Els r. de la terra no saben donar valor a la santedat. Només veuen l'or i els tresors materials. IV, 343.

Crist els amenaça amb les dificultats de la salvació. És evident que hi ha pobres rics i rics pobres, és a dir, pobres ambiciosos i rics despresos; però aquesta no és la regla general. Per això la immensa majoria dels sants que eren r. començaren a santificar-se renunciant a les riqueses. La litúrgia parla dels «pobres de Crist». En canvi, mai no esmenta els «rics de Crist». IV, 480.

Són en el món per beneficiar els pobres. Han de contribuir a la satisfacció general de les necessitats humanes tant de l'ànima com del cos. IV, 669s.

Existeixen pel bé del pobres. V, 128.

Hi ha hagut sants pares que han parlat amb tanta energia contra els mals r. que tenien un concepte egoista de la propietat, que avui molts governs els considerarien subversius i perillosos per a l'ordre social. V, 205s.

En general són més materialistes que els pobres. V, 388.

Vide AMOS, RIQUESA.

RÍMINI, FRANCESCA DE. II, 538, 595.

RIPOLL. La reconstrucció de la seva basílica prova el patriotisme català: l'amor de la gent d'avui a les generacions passades de la mateixa raça. II, 15.

En el monestir de R. hi ha les arrels de Catalunya. Wifred reconstruint-lo donà caràcter al nostre poble. II, 207, 214s.

El monestir de R. fou restaurat pel Dr. Morgades. Aquesta obra magna el fa digne de ser anomenat segon Oliba. És el símbol de la restauració nacional de Catalunya. La nostra pàtria ha d'aixecar-se seguint el mateix camí per on va entrar a la vida. «Hauríem volgut... que aquesta restauració hagués estat com l'arc de triomf que Catalunya aixecava per celebrar la seva regeneració... però, ja que no és avui, treballem perquè sia demà» (Morgades). III, 591s.

És la Covadonga de Catalunya. Això li ve de dalt. La Mare de Déu és la qui ha fet aquesta vila i l'ha protegida, com la gallina els seus pollets. Per això els ripollencs tenen devoció a la Mare de Déu en el misteri de la seva Concepció Immaculada i més encara en el de la seva

Assumpció, que és la seva festa patronal. L'antiga imatge s'ha perdut, però la nova no és indigna d'aquella. Lleó XIII l'envià quan el Dr. Morgades reconstruí la basílica. IV, 414.

Santa Maria de R. deslliurà el nostre país dels àrabs. Que ella ens deslliuri del pecat. Ella, Reina de tots els pobles cristians, ens engendrà en la fe. Que ella ens faci seguir els seus camins de puresa, de pau i d'amor a Déu. Ella il·luminà els nostres pares. Que ella també ens il·lumini a nosaltres, ens doni consol i ens guiï al port de l'eterna glòria. IV, 416ss.

A R. començà el regnat de Maria sobre Catalunya. Ella encengué el valor dels nostres pares per alliberar dels moros la nostra terra. A R. hem d'aprendre l'amor a la Reina del cel. IV, 417s.

La gent de muntanya estengueren la fe per tot Catalunya des de R. V, 49.

Es pot dir que és la llavor de la pàtria catalana. Wifred la fundà quan enarborà la creu, com altre Constantí, i des dels cims del Pirineu donà a la terra catalana la llibertat i la dignitat cristiana. Per això és digne d'elogi la Joventut Catòlica de Barcelona que ha volgut commemorar a Ripoll, amb un solemne homenatge poètic i musical, el XVIè aniversari secular de la victòria de Constantí. La creu donà vida a la nostra pàtria i la creu l'ha d'immortalitzar. Només la fe consolida la vida dels pobles com diví aglutinant. R. és el santuari de la Creu de Catalunya. Tots els bisbes de la Tarraconense consagraren la basílica de R. La creu és un bé universal i al seu entorn hi caben tots els homes. A exemple de sant Fructuós, des de la creu de R. la nostra oració s'estendrà a tot el món. Tots hi som convidats. II, 207ss. VIII, 361s.

Els fundadors de Catalunya s'uniren en l'esperit cristià i la devoció a Maria, a la qual demanaven ajuda en la basílica de Ripoll. Maria presidí el naixement de la nostra pàtria. Que ella presideixi també el seu renaixement. VIII, 443ss.

Vide CATALUNYA, MARIA.

RIQUER, JOSEP DE. II, 286, 426.

RIQUESA. Té una finalitat social: obligacions amb la pàtria i els amics. L'home és administrador dels béns que gratuïtament Déu li ha donat (Ll. Vives). I, 649s.

És de gran importància en la vida social (Dou). I, 709s.

Té un fi social. Els rics no ho són per donar-se bona vida, sinó per fer servir la r. en benefici del poble. II, 56.

La funció social de la r. era més atesa abans que no pas ara. El propietari mantenia moltes famílies, econòmicament subordinades. No podia acumular grans fortunes. Avui aquesta acumulació és més fàcil i produeix malestar social. Arruïna moltes famílies i fomenta el vici i l'absentisme. Cal, doncs, repartir més els béns en els testaments, bo i conservant, però, la casa. II, 64s.

No té importància per ella mateixa. És un mitjà pel bé espiritual i la felicitat dels homes. II, 65.

L'home creu falsament que la possessió de les r. li farà possible aconseguir-ho tot. Hi tendeix desordenadament. II, 515.

Cal moderar l'afany de posseir r. Serveix per a fer-ho la funció social de la propietat privada, que no és cap cosa nova. Jesucrist la proclamà donant la primacia als pobres. II, 517s.

Les r. no són el bé suprem. Destorben per seguir el Crist i entrar al cel. II, 519, 524.

Sense la gràcia de Déu, és molt difícil frenar el desig immoderat de r. II, 522s.

Uns han pecat per un extrem —condemnant la propietat privada—, d'altres per un altre —negant la funció social de la r. II, 521, 525.

Ni els més esplèndids palaus, ni les cases més riques i confortables no donen el repòs i la felicitat que dóna el Cor de Jesús als qui s'hi retiren, renunciant a tot el del món. IV, 228.

No dóna la felicitat. En les cases més opulentes s'hi gemega. IV, 244s.

La r., d'ella mateixa, no és dolenta ni bona. Si el ric és moderat i caritatiu, és bona; si és orgullós, dolenta. IV, 334.

Porta molta dificultat a la salvació eterna de l'home. L'home estima naturalment la r. S'hi aferra desordenadament, i molt sovint cometrà qualsevol pecat abans de perdre-la. Recordi's el cas d'Herodes, quan perseguí l'Infant Jesús. IV, 353s.

Els qui volen trobar la perfecció i la felicitat en aquest món s'hi aferren amb egoisme. La consideren un premi. Ignoren que sols en són administradors en benefici de tots. IV, 461.

El bon cristià la considera un destorb en el camí del cel. Sap que la felicitat perfecta no es troba en aquest món, sinó al capdamunt d'una pujada que ha d'anar guanyant amb esforç de propi vencment. Per això no és estrany que moltes vegades es desprengui de la r., que dóna una aparença de felicitat en aquest món. IV, 460s.

La r. i l'autoritat són un ofici que imposa grans obligacions als seus possessors. No són un simple avantatge a fruir. V, 16.

Les r. no fan la felicitat. Entre els rics hi ha suïcides fastiguejats de la vida. V, 30.

Segons sant Tomàs, la r. ha de ser objecte de propietat particular, però sense excloure ningú dels seus beneficis, car l'amo té exclusivament seva la propietat dels béns, però l'ús és comú. I aquesta segona funció és superior a la primera. Aquesta doctrina és constant a l'Església i no ha estat superada per cap teoria socialista. V, 121s.

Als rics els és més difícil de salvar-se que als pobres. Han de practicar molt més l'atletisme espiritual. Els cal la gràcia divina. V, 543s.

D'ella mateixa no és dolenta. És necessària per al bé de l'home en aquest món. Però fàcilment porta a la idolatria de l'or. Per això és més important el patrimoni espiritual de les virtuts que han de governar la possessió de la riquesa material i han de fer-la realment útil per als individus i les societats. III, 240-242.

Els qui es deixen dominar pel materialisme, tant si són capitalistes com socialistes, tendeixen a divinitzar-la. En són esclaus. III, 273.

Vide AVARÍCIA, PROPIETARIS, PROPIETAT, SANT JOSEP, FELICITAT, TREBALL, ECONOMIA.

RIQUESA FIDUCIÀRIA. La r. f., feta impersonal i dominadora, es torna inhumana. El patró, persona concreta, podia tenir misericòrdia de l'obrer i atendre les seves reclamacions, i l'obrer sabia a qui reclamar. Això no és possible amb el gran capital anònim. II, 58.

RITME. És la llei de la vida dels éssers, cadascun dels quals té el seu r. propi. Alterant el r., la vida es pertorba. La cosa és clarissima en l'arquitectura i la música. II, 338s.

RIVADENEYRA, PEDRO DE. III, 603s.

ROBATORI. Cal excusar-lo en molta part quan és fill de la misèria. III, 671.

ROBATORIS D'ESGLÉSIES. Se n'han produït al bisbat de Vic, amb les con-

següents profanacions i sacrilegis. Es recomana vigilància per evitar-los. VII, 183.
ROBERT, mercader. I, 375.
BOBESPIERRE. II, 80. IX, 73.
ROBINET. II, 251.
ROCA I CORNET. III, 628.
ROCABERTÍ. Els últims vescomtes d'aquest nom i comtes de Peralada lluitaren contra França i el partit català francès en les guerres del 1640 i següents. II, 120.
Vide II, 116.
ROCABERTÍ, JOAN DE. II, 120.
ROCABERTÍ, PERE DE. II, 120.
ROCATALLADA, JOAN DE. I, 569.
RODIN. II, 450, 458.
RODRIGO. III, 448s.
RODRIGO DE CEPEDA. III, 603.
RODRÍGUEZ, ALONSO. IX, 463.
ROGERO, LAURA. IX, 451.
ROIG, JAUME. 631.
ROLLAN V. III, 656.
ROMA. Enemiga de Crist un temps, després esdevé missatgera de la veritat. I, 50s.
L'Imperi romà permetia més espontaneïtat i vida a les regions que no pas el modern unitarisme. I, 281.
És cap de la cristiandat. Ultra la prova canònica de la seva capitalitat, cal adduir els màrtirs, el triomf que s'hi obtingué sobre els ídols, el fet que s'hi guardin els cossos dels Apòstols i que es trobi sota el signe de Leo, que cria homes valents (Eiximenis). I, 548.
En l'època dels emperadors, els organismes republicans eren una aparença hipòcrita. I, 573.
En el seu origen, com en totes les societats, hi trobem el fratricidi i l'enveja: Ròmul i Rem. II, 565, 605.
Déu la lliurà als pitjors vicis i baixeses, perquè, havent-lo conegut, no el glorificà. IV, 13s.
La grandesa de R. és un conjunt d'excel·lències que difícilment es troben juntes: pensament, art, imaginació, matèria, esperit, els records de l'Imperi, el pontificat, els déus pagans, els sants de l'Església, totes les races del món en el Vaticà. És un compendi de la universalitat del catolicisme. Tot s'agermana harmònicament en el lloc que li correspon, sota el sol de la veritat divina. L'únic element rebel i irreductible: el reietó constitucional. IV, 713ss.
Els emperadors de R. no foren més que uns precursors del Papa, emperador universal, espiritual i pacífic, que regna en nom de Crist. IV, 718.
R. és el Papa. Sense el Papa seria una de tantes ciutats, no la capital del món, el centre de la civilització i la concentració de la saviesa, l'art i la literatura. Veure R. és veure el Papa. Les basíliques són la seva obra; ha desenterrat els monuments antics, ha acumulat els tresors artístics, ha fundat els establiments d'ensenyament. Per ell hi ha els cardenals, els religiosos, els pelegrinatges de tot el món. Tot serveix per fer sentir l'esperit i la paraula del Papa. El món modern és cada vegada més romà i més catòlic. Els pelegrinatges augmenten. Els avenços tècnics han ajudat a la comunicació i a la compenetració del pare amb els fills. El somni de les sectes de construir una societat universal fora de l'Església ha estat impotent per a tot el que no sigui destruir. Els falta l'amor que és la base de l'Església, i que té manifestacions tan eloqüents en els pelegrinatges romans. IV, 718s.
És una ciutat única en el món: la capital de tots els catòlics de totes les nacions. És la residència lliure del cap visible de Crist, que ha de ser lliure en l'exercici de la seva sobirania. Per tant, cap Estat ni cap rei seculars no tenen cap dret sobre R. IV, 720s.

La presència a R., sobretot en les grans solemnitats del Vaticà —com és ara en una beatificació— inspira al catòlic il·luminacions sobre la catolicitat de l'Església. V, 232s.

La R. dels Papes és eterna, perquè, encara que fos destruïda, continuaria essent el títol o seu titular del Pastor universal dels cristians. III, 376.

Vide IMPERI ROMÀ, PAPA, SANTA SEU.

Vide també I, 318, 334, 357, 361, 362.

ROMAGUERA, JOSEP. III, 741.

ROMANÍ I PUIGDENGOLAS, FRANCESC. I, 527.

ROMÀNIC. És l'estil propi de Catalunya, el que s'adiu més bé al seu caràcter. Demostra la seva facilitat d'assimilar-se els elements que li vénen de fora —en aquest cas, l'art greco-romà. Mostra el caràcter pràctic i racional dels catalans, que no foren amics de les fantasies del gòtic. I, 369s.

ROMANONES. III, 400.

ROMANTICISME. Afavorí la literatura fent-la tornar natural. L'omplí amb la vida regional i localista. I, 288.

El ple desvari romàntic coincidí amb el començament de la Renaixença, però no la informà. I, 386.

Ramon Llull, veritable romàntic, trenca els antics motlles, empra la llengua romanç, no accepta l'autoritat filosòfica dels autors pagans. I és democràtic: vol popularitzar els coneixements. I, 424s.

Els romàntics alemanys, amb l'estudi i l'amor de l'Edat Mitjana, iniciaren el renaixement de l'imperi alemany. II, 188s.

Fou l'ombra de l'espiritualitat humana. Tot objecte real la té; de vegades, més grossa que ell. II, 260.

Piferrer i Milà i Fontanals foren capdavanters del r. en el nostre país. Milà coneixia profundament l'antiguitat clàssica i l'Edat Mitjana. Era l'home adient per a donar equilibri i solidesa al moviment renovador i assenyalar-li les fonts que havien de nodrir-lo. Podia evitar que un dels corrents romàntics, l'individualista, orgullós i escèptic —més tard naturalista—, ofegués l'espiritualista i restaurador. Piferrer representava més aviat l'entusiasme artístic i proselitista. III, 628ss.

ROMERO ROBLEDO. II, 675s.

ROMEU DE LLÍVIA (Bt.). III, 74.

RONDALLES. Eiximenis n'admet com a certes algunes r. I, 544.

ROOTHAN. VI, 263.

ROSA DE LIMA (Sta.). II, 114, 123. VIII, 390. IX, 131.

ROSARI. Les festes del R. foren establertes pels dominics en les poblacions pirinenques. I, 379 n.

El rés del r. és un gran remei contra els mals socials i contra el liberalisme maçònic. És millor que escriure articles. El r. és el resum de tota la revelació. Qui el resa s'identifica amb les grans veritats divines, va estimant-les més; el r. facilita l'acció de la gràcia i s'aparta de les sectes enemigues de Déu. I, 125s.

És la forma d'oració a Maria amb què els individus, les famílies i els pobles obtindran la gràcia de saberse moure en el sentit que la doctrina del Papa assenyala per a guarir els mals de la societat moderna. III, 668.

És una institució tan catalana com catòlica. Començà a resar-se en el Llenguadoc. La consistència de les famílies catalanes els ve de la pietat fomentada amb el r. Fomentar el r. és obra regionalista. IV, 76.

És el sosteniment de la casa catalana. A la casa on no s'hi resa res, «les parets ploren», com preveient-ne la ruïna. IV, 158.

Font fecundíssima de pietat sòlida, himne patriòtic de la Ciutat de Déu, cantat a cor per totes les

criatures del cel i de la terra, sota la direcció de Déu. IV, 485.

És la devoció tradicional dels Papes. El remei que han preconitzat en circumstàncies crítiques per a la cristiandat, quan ha calgut enfortir la pietat i la unió dels fidels. Després de la missa és el mitjà més adequat per a comunicar-se amb Déu. El bisbe Torras el fa principi i instrument principal en la seva tasca de difondre la pietat en arribar al pontificat de la seu vigatana. Fa programa del seu governament les set peticions del parenostre defensades per Maria. El r. és l'aglutinant més suau i eficaç de la societat domèstica i de la civil. Resar el r. és el millor que es pot fer per unir les llars i els pobles. Els mals socials d'avui són de dissolució i discòrdia socials. Per això l'Església propugna el rés del r. IV, 484s.

És l'oració predilecta de Maria, el culte familiar per excel·lència. Amb el r. tenim la seguretat d'obtenir la protecció de Maria. V, 97.

Es demana la intercessió del beat Pere Almató perquè es propagui i es conservi la devoció del r. a la diòcesi de Vic. V, 259.

En temps de sant Domènec de Guzman, la devoció de Rosari va vèncer l'heretgia albigesa. V, 404.

El r., antídot contra l'heretgia, començà a resar-se en temps de sant Domènec a les valls del Pirineu, no lluny de Lourdes, allí on comença a parlar-se en la nostra llengua. V, 412.

Manté la pietat de les famílies cristianes. V, 414.

Ni al cel es mustigaran les roses del r., la lloança a Maria. Per tota l'eternitat es pronunciarà la salutació de l'arcàngel a Maria. V, 414.

Conté en forma d'oració els principals misteris de la fe. S'exhorta a fomentar el rés del r. amb motiu dels mil sis-cents anys de la llibertat concedida a l'Església per Constantí. VI, 269.

És l'oració que conserva la fe del poble cristià. Per això s'exhorta a resar-lo en les famílies i les escoles, sobretot durant el Mes del Roser. VI, 272s.

Els misteris del r. són els de la vida de Crist i de Maria estretament lligats, inseparables. Són el misteri d'un decret etern de salvació. Es perpetuen en el temps i en l'eternitat. Només per mitjà d'ells podem unir-nos amb Déu i arribar a la glòria eterna. VI, 281s.

És un ressò de l'oració eterna de la glòria, una oració dels àngels i dels homes. Un himne angèlic, una llum que ve del cel i dóna la ciència de la fe dels nets de cor, que veuen Déu i creient entenen. És, doncs, l'oració dels humils. L'han de resar també els savis, perquè cal fer-se infant, humil, per entrar al cel. Maria és l'encarnació d'aquesta llei, és «la humil Verge Maria», la simplicitat que venç la inflor, perquè ha estat humil, la lloen les generacions. L'orgullós es fa incompatible amb el r. i amb tota forma d'oració. En tots els misteris del r. resplendeix extraordinàriament la humilitat. VI, 283ss.

Ha tingut una gran difusió en el món cristià, és una oració cosmopolita. No és una forma de devoció transitòria, és adequada a tots els temps i a l'eternitat. Respon a l'actitud contemplativa de Maria Magdalena, a la «part millor que no li serà presa». Correspon a l'eternitat de l'amor. Quan hi ha amor no hi ha monotonia. El r. és norma de vida cristiana, perquè és una contemplació divina. La seva recitació excita la fe, l'esperança i la caritat. VI, 287.

Té un caràcter providencial. Es

propagà pel món quan a l'Occident ja no es parlava en llatí i molts laics no entenien la llengua de la litúrgia. Pràcticament, molts haurien deixat de pregar. Amb el r. tingueren una forma assequible i completa d'oració, fàcil per a tothom. És un saltiri popular que, per als laics, supleix el rés de les Hores litúrgiques. Només resant el r. es pot arribar als graus més alts d'oració contemplativa. És l'escala per pujar a Déu. L'experiència ho demostra. VI, 287-291.

És una oració social i col·lectiva que conté tota la substància de les creences cristianes. Fa Església, i per això és universal i adequada a totes les situacions de la vida i a tota mena de persones. Canvien els costums, es modifiquen les cultures, però el r. es manté: és la manifestació de l'esperit d'oració en el poble. L'heràldica cristiana fa servir el r. material com a símbol de l'oració. Asserena l'esperit i encomana pau sentir una multitud que resa el r.; és com les remors suaus de la natura. VI, 291-293.

S'adapta molt bé a la naturalesa humana i és oració alhora mental i vocal: dues ales per volar al cel. Té caràcter de sacrifici —com tota oració veritable— perquè hi intervenen ànima i cos. És sacrifici de lloança que es fa a Jesús per seguir-lo quan el coneixem i l'estimem. Fa una sola família de tot el poble que el resa. Fora de la Missa, no hi ha cap forma d'oració que tingui un caràcter socialment tant aglutinant. Per això se sol resar en les grans tribulacions i perills de l'Església i fins en les grans calamitats d'ordre social i polític. Agermana els homes, fa viure la paternitat universal de Déu nostre Senyor. No és de creure que la família cristiana s'uneixi sòlidament fins que el r. sigui altra vegada el culte domèstic tributat a Déu. És obra de reconstrucció social propagar el rés del r. És més eficaç que escriure articles de sociologia. Els papes més «socials» del nostre temps són els qui més han predicat aquesta devoció. VI, 293-296.

La substància del r. ens dóna la llum de l'Evangeli sota el vel del misteri. És una tenebra lluminosa que consola i fortifica. Hi contemplem com Déu conversa amb els homes i viu en comunitat amb ells. És la vida de Déu en nosaltres que amb nosaltres torna a Déu i ens hi uneix. Ens fa una mateixa cosa amb Déu. És un motlle de vida cristiana, una pluja fecunda de gràcies sobre l'enteniment i la voluntat. Ens recorda el nostre destí i ens trenca l'esclavitud dels interessos terrenals: una escala per pujar al cel. Comença a la terra i continuarà en el cel. VI, 297s.

El r. es completarà amb l'eternitat. Ara és l'oració de la fe, l'esperança i la caritat. Al cel serà la lloança eterna de l'amor. Tota l'obra redemptora de Déu, substanciada en els misteris del r. serà en nosaltres cant agraït d'amor a Crist i a Maria, r. etern. VI, 299-301.

És la fórmula més adequada del culte domèstic de les famílies cristianes, una gran força d'unió i de propagació de la fe entre els seus membres. VI, 302s.

Amb el rés dels quinze misteris del r. es completa tot el cicle de les veritats de la fe i de la vida sobrenatural. Per als laics, el r. sencer supleix perfectament el rés del breviari. Els rectors tenen el deure de fomentar aquesta devoció i organitzar les funcions del mes del Roser, dedicades al rés del sant r., introit de la vida eterna. VI 304s.

Es recomana el rés del r. durant

el mes d'octubre dedicat a la Mare de Déu del Roser, per la intercessió de la qual els pobles cristians han obtingut victòries sobre els infidels. Amb el rés del r. s'obté, per la intercessió de Maria, la pau de les famílies i els pobles cristians. El r. és la devoció predilecta de l'Església i la més excel·lent després de la Missa. VII, 62-64.

Portar el r. és una professió de fe i de ser persona d'oració. Els papes han lloat la devoció del r. La mateixa Verge Maria l'ha recomanada. Els rectors l'han de fomentar a les parròquies amb diversos mitjans. Cal que es resi a les famílies. VII, 99-101.

Es recomana la devoció del r. durant el mes d'octubre. No hi ha veritable restauració del poble cristià sense la pràctica del r. Eleva els sentiments, modera les passions, espiritualitza els homes. Els qui el resen amb constància arriben a tenir una íntima familiaritat amb la Mare del Fill de Déu. Allò que és en l'ordre natural l'amor de la mare, ho és també en l'ordre sobrenatural l'amor de Maria, mare de tots els cristians. La devoció a Maria consola i alegra, però no hi ha veritable devoció a Maria sense el rés del r. VII, 124-126.

El rés del r. pot salvar la fe del poble, com en temps de sant Domènec. És un argument i un fet sobrenatural molt poderós. Som excessivament «naturalistes» i confiem massa en les nostres forces i treballs. Del r., de Lourdes, dels fets sobrenaturals, ha de venir la salvació de l'Església i de la fe del poble, més que no pas de les acadèmies dels savis. VII, 185.

El devot del r. no equivoca la porta de l'eternitat. El r. suavitza l'hora de l'agonia. Fa que regni la fe en la nostra vida, dóna la victòria en les lluites de la castedat. Corregim les imperfeccions amb què practiquem aquesta devoció i fem-nos-en apòstols. No és una oració rutinària i passada de moda, pròpia de gent ignorant. L'han resat homes de gran talent. Exemples: Lourdes; Lleó XIII: sant Francesc de Sales; un comerciant, que resava les tres parts cada dia; Balmes, que el dia dels difunts resava tres rosaris complets (nou parts). VII, 194-196, 288.

És una conversa amb Maria, que infon al cristià sentiments de pietat. Ès un sistema de vida espiritual, sobretot si es resa cada dia complet. Es guanya indulgència plenària amb el rés de les tres parts dintre un dia natural. VII, 207-209.

En hores de dolor per a l'Església, obtingué la protecció de la cristiandat: l'exaltació de la fe catòlica, la pau del poble cristià i la purificació dels costums. Avui, enmig de persecucions, assassinats, sacrilegis i destruccions d'esglésies, amb la devoció del r. podem obtenir de Déu una protecció semblant. VII, 255-257, 286-289.

L'esperit d'oració s'exercita sobretot amb el r. La fortalesa i la dolçor que vénen de Maria a través del r. fan que el cristià venci l'atracció dels interessos pecaminosos del món i aconsegueixi desaferrar-se'n. Avui la virtut defalleix i el vici augmenta. Necessitem més que mai l'auxili misericordiós de Maria. Qui no prega és cristià de nom. Quan resem el r., Maria prega amb nosaltres, sosté la nostra oració i fa que sigui escoltada per Déu. Que es resi el r. a les famílies, a les escoles, als tallers. Que els rectors exhortin discretament al rés diari de les tres parts del sant r. VII, 335-337.

El r. és molt eficaç per obtenir gràcies de Déu: l'auxili de la cristiandat i la pau del món. Gairebé tot

el r. és fet amb les paraules de Jesucrist i de Maria, i conté la història de l'Església de Déu. És ben bé una oració segons l'Esperit de Crist. Hem de posar-nos en mans del Pare, tal com, en els misteris de dolor, contemplem que s'hi posà Jesús a l'Hort de Getsemaní. El r. és una oració familiar, apta per a totes les circumstàncies de la vida. En tot i sempre necessitem de Déu. Tractem Déu com a Pare. Mirem de dir amb atenció i reverència filial les paraules del r., i no pas distrets o amb grosseria, com fem de vegades. El r. és sant i santifica les famílies que el diuen. Que el mes d'octubre, dedicat a la Verge del Roser, es propagui la devoció del r.: al temple, a les famílies, a les escoles, als obradors i a les fàbriques. Aquest homenatge d'amor serà una reparació pels crims de lesa humanitat que es cometen amb la guerra. Que les mares hi facin participar els fills. Balmes recordava agraït els molts rosaris que la mare li havia fet resar durant la seva joventut. VII, 453-457.

Fomenta la fe, l'esperança i la caritat dels qui el resen. Sense aquestes virtuts l'Església no existiria. El r. és la imatge de la vida humana: goig i dolor en aquest món i la glòria en l'altre. VII, 458.

És una oració excel·lent per raó dels autors, per les paraules i per les virtuts que ens mou a practicar. I totes les oracions del r. les presentem a Déu per mitjà de Maria, Mare dels cristians per voluntat del mateix Crist. VIII, 429-431.

És una oració universal. El resen tota mena de persones en èpoques molt diferents. Ha aconseguit moltes gràcies contra les heretgies i en bé de l'Església. És oració mental i vocal, completa i fàcil. VIII, 432s.

Torras i Bages escriu «El Rosario y su mística filosofía» per fer penetrar en el sentit profund i en la riquesa de contingut d'aquesta devoció del r. Vol fer obra de restauració, ja que modernament ha caigut en menysestima. També es restaura l'art antic, la literatura i la filosofia tomista. Tot el que és bo i decau s'ha de restaurar. El segle XIX és amic de restauracions. També ho és Lleó XIII, defensor de la «Summa» de sant Tomàs i del rosari. Hi ha un gran paral·lelisme entre la «Summa» i el rosari. Si una és suficient per al coneixement de la teologia, l'altre ho és per a la pietat cristiana. III, 7-11.

És molt eficaç per aconseguir i conservar la fe. L'han propagat els sants en èpoques d'heretgia i confusió amb resultats excel·lents. Abans s'aconseguien aquests efectes saludables amb oracions llargues i mortificacions dures. Avui, en temps de més feblesa, tenim el mitjà més fàcil i suau del r. Té ànima i cos, com l'home: oració vocal i meditació: la llengua parla i el cor s'encén, s'espiritualitza la matèria. Hi palpem, com l'apòstol sant Tomàs els misteris de la humanitat i la divinitat de Crist. És la veritable apoteosi de l'Home. Ens eleva a Déu de l'única manera possible: passant per Jesucrist. És oració completa i a l'abast de tothom, democràtica: el sufragi universal de l'oració. Si tot el poble l'adoptés, purificaria el sufragi polític, salvaria i elevaria la societat. Dóna la pau a l'esperit de l'home. La repetició de les paraules causa avorriment a la gent superficial, i fervor al veritable creient. Crist també repetia les paraules de l'oració a Getsemaní. En realitat, sempre hem de demanar el mateix: l'«unicum necessarium». I ho demanem per Maria, mitjancera de totes les gràcies. III, 12-19.

El costum de repetir oracions i fins d'usar instruments per dur-ne el compte és més antic que el r. Aquest fou fundat per sant Domènec de Guzman. No és anterior ni posterior al seu temps. III, 21s.

La història del r. comença amb sant Domènec de Guzman, que el fundà després d'una aparició de la Mare de Déu. Amb el r., predicant-lo i resant-lo, el sant fundador dels dominics obtingué el triomf sobre l'heretgia albigesa. La devoció i les confraries del r. s'estengueren ràpidament. Cap a finals del segle XIV, la devoció del r. entrà en decadència; però més tard es revifà novament amb Ivar de Córdova, sant Vicenç Ferrer i, sobretot, el beat Alà de Rupe. Al tombant del segle XVI, gràcies a la devoció del r. i per intercessió de Maria, la cristiandat obtingué la gran victòria de Lepant. D'una manera semblant els austríacs aconseguiren la victòria de Selm sobre els turcs el 1716, el dia de santa Maria de les Neus. Sant Alfons Maria de Liguori es féu apòstol d'aquesta devoció. Quan, ja en temps més recent, la impietat moderna havia contribuït a apagar-la, el P. Claret la restaurà entre nosaltres. Al mateix temps la propagaven també a França les aparicions de la Mare de Déu a Lourdes, seguides de moltes guaricions miraculoses, i, a Itàlia, els miracles de Pompeia. Finalment, Lleó XIII recomana solemnement la devoció del r. i consagra el mes d'octubre a la Mare de Déu del Roser. III, 22-30.

Rosari vol dir roserar o ram de roses. El simbolisme de la rosa, d'arrel bíblica, ha estat molt cultivat, en la litúrgia, la literatura i la mística cristianes, sobretot en la mariologia. Cada avemaria del r. és com una rosa oferta a Maria. Són 150, com els salms. Cada misteri o dena del r. comença amb un parenostre, perquè tot el bé de Maria i dels cristians, tota la gràcia, sempre procedeix de Jesús. III, 30-35.

Hi ha un simbolisme dels nombres en el r., en les tres parts i ens els cinc misteris de cadascuna. III, 36-38.

És la forma d'oració avui més fàcil, útil i fructuosa. Crist és el temple universal de la humanitat: en ell, a ell i per ell hem de pregar. El r., que ens diu tot l'essencial de Jesucrist, d'una manera fàcil i planera, és per això l'oració cristiana per excel·lència. Hi preguem amb Crist, principal orant, nosaltres, amb oració vicària. El r. s'adapta a la naturalesa de l'oració cristiana: és oració divino-humana. Per això té tanta força i dóna tanta solidesa als individus i a les societats que saben fer-se-la seva. Només Déu edifica i solidifica. L'oració cristiana ressuscita els pobles morts: és l'oració albirada en la profecia d'Ezequiel (37,4). El r. pot ser l'oració que restauri i revifi l'Església: és com l'Esperit que dóna vida. Per l'esperit d'oració l'Església és l'eterna renovadora. No els periòdics i els discursos, sinó l'oració i la contemplació salvaran l'Església i el món. III, 171-175.

És l'oració universal dels homes de totes les classes, països, edats i condicions, dels àngels i dels homes, del cel i de la terra. Al cel, caiguts els vels, brillarà directament el sol de la realitat divina, no hi haurà necessitat de signes i no se celebrarà el Sacrifici eucarístic. Només perdurarà l'oració de lloança, com ho és el r. Però el r. és, sobretot, l'oració del pobre de Jesucrist, fàcil i planera. No és presta al lluïment i a la vanitat. Fomenta la humilitat i augmenta la fe, l'esperança i la caritat. IV, 68-70.

És fruit de la pietat dominicana i en té totes les qualitats. És el poema nacional del cristianisme. Resumeix el contingut del Credo i propaga la fe: medita, contempla, prega i lloa. La devoció a M., en el r., és com una cadena d'or que lliga la criatura amb els misteris divins de la nostra salvació. Fortifica i guareix les ànimes. És un poema arcaic i sempre d'actualitat. IV, 95-97.

És una oració íntima, reposada, de contemplació, vocal i mental, íntegra. Té, doncs, totes les característiques de l'oració autèntica. És eminentment bíblica. És una conversa amb Déu. IV, 124-127.

Vide QUARESMA, FE, FAMÍLIA, LOURDES, CREU.

«ROSE-CROIX». Vide SIMBOLISME ARTÍSTIC.

ROSELL, RAMON. III, 751.

ROSER. Vide MARIA.

ROSER DE MAIG. L'instint cristià dels nostres pobles, abans d'instituir-se la pràctica del Mes de Maria, ja honrava la Verge pel mes de maig. Celebrava la dedicació de les roses a la Verge del Santíssim Rosari. El jovent era principalment qui s'encarregava d'aquesta festa. L'edat de la vida més perillosa cercava una defensa en la Puríssima Verge Maria. IV, 559.

ROSSELLÓ. I, 415, 441.

ROSSETTI, DANTE GABRIEL. I, 382. II, 487, 491, 527, 593.

ROUSSEAU. Confessa que l'Estat no pot muntar-se en lluita contra la naturalesa de les coses. I, 227.

Vide I, 312, 574s, 578. II, 17, 69, 81, 109, 248, 433. VI, 362.

ROSSI. III, 529.

ROVIRA, JOAN. VI, 423.

RUBIÓ I ORS, JOAQUIM. I, 587. III, 599. IV, 136ss.

RUINART. VI, 135.

RUIZ AMADO. VI, 237.

RUIZ, FELIPE. III, 444, 452.

RUTINA. Fem moltes ppàctiques bones i santes, com resos i mortificacions. Però no ens fan cap efecte per culpa de la r. Les obres espirituals fetes per r. són un cos sense esperit. L'ànima és la intenció i l'atenció. IX, 386.

SABATATS. Vide VALDESOS.

SABUNDE, RAMON. I, 415, 488ss, 490ss.

SACASES, PERE. IV, 71.

SACERDOCI COMÚ. El poble cristià és anomenat poble sacerdotal en la sagrada Escriptura, perquè Crist, únic sacerdot, és cap d'aquest poble i li comunica la seva dignitat. VI, 84s.

SACERDOCI DE JESUCRIST. Les ferides que conserva el cos glorificat de Jesucrist indiquen el seu s. etern, amb què sempre intercedeix per la humanitat. VI, 86.

Vide SACRIFICI DE LA CREU.

SACERDOCI REIAL. Tots els cristians participen de la dignitat sacerdotal en virtut de l'únic sacerdoci de Crist. En la Missa, tots oferim el mateix sacrifici de Crist. VIII, 374. VI, 190s.

Vide CATECISME.

SACERDOT. El s. ha de seguir, en les qüestions públiques, la guia del Magisteri i la Tradició de l'Església. Així el nostre Mestre és el Crist. I, 136.

No ha de deixar-se arrossegar per subcorrents polítics que el porten a formar agrupacions que es divideixen i subdivideixen amb escàndol dels fidels. Ha de guiar-se pels seus caps jeràrquics i eclesials posats pel Crist. I, 140.

Influeix sobrenaturalment en el poble a la manera de la pluja suau i no del xàfec. Així es rectifiquen els costums i la gent es mou a la pràctica del bé. A la manera del xàfec fracassà Savonarola. I, 160.

L'acció del s. ha d'adreçar-se pri-

màriament a la formació individual. No ha de desvetllar grans entusiasmes públics. I, 170-171.

La seva missió és sobrenatural i no social o política. El s. no ha d'ordenar les nacions, sinó salvar les ànimes. Tanmateix, fent això, alguns s. han fet néixer nacions il·lustres. I, 172.

Ha de regir-se per l'esperit sobrenatural més que no pas pels mòbils subtils del negociador. I, 174.

El s. ha de dedicar-se principalment a la vida de pietat, a l'exercici del ministeri i a les obres de caritat, abans no s'arribi a establir un ambient profundament cristià en la societat i es produeixi la «divini et humani iuris communicatio». I, 193.

L'acció del s. ha d'adreçar-se sobretot a l'individu, i no directament a la societat, a semblança de Jesucrist. I, 196-198.

No pot renunciar a la vida social, com si fos monjo contemplatiu. Com Crist, ha de relacionar-se amb els altres homes. I, 198.

Si vol guarir i salvar l'home de la societat moderna, ha d'emprar els mitjans de la caritat, com sant Vicenç de Paül. I, 199-200.

L'actuació dels s. en la societat, més que en l'ordre teòric i polític, ha d'aplicar-se a fomentar les associacions que es dediquen a la caritat particular i social. I, 203.

No ha de treballar en la política. I, 203-204.

Ha de treballar en la fundació i organització d'associacions que defensin els interessos espirituals i materials dels obrers. I, 204.

És propi del càrrec apostòlic i espiritual «contribuir a fertilitzar la vida pública i social del país on s'exerceix el sagrat ministeri». I, 229.

El sacerdoci catòlic té una funció cosmopolita. Es basa en la derogació de la religió nacional, de la llei positiva, i s'aferma en la naturalesa humana, en la llei natural. Per això pot ser regionalista, perquè el regionalisme s'hi basa també principalment. II, 110.

Pel seu ofici és cosmopolita. Ha d'estimar tots els homes. Això, ben entès, el portarà a ser regionalista. II, 191s.

Més que «amics» i «senyors», ha d'anomenar «germans» els seus oients catòlics. II, 495.

Cau fàcilment en negligències quan celebra el culte. Ha de vigilar i perfeccionar-se. IX, 166.

En la seva obra apostòlica, principalment de predicació, ha de decantar-se sobretot als pobres, als petits i als humils. Ha de cercar el que sigui més eficaç per al bé de les ànimes (llengua i altres recursos). Prescindirà dels èxits brillants entre els savis. Farà com Ciril i Metodi, que prescindien de la seva cultura hel·lènica, i aprenien i adoptaven l'eslau per convertir pobles incultes. Sant Pau, d'altra banda, convertí els grecs prescindint de la filosofia i l'elegància gregues. IX, 183s.

Ha d'esmerçar treball i constància en l'estudi per portar els homes a Déu. No rep sobrenaturalment la ciència religiosa, com els Apòstols. Aquest treball seriós i constant és necessari fins per a evangelitzar homes treballadors i rústecs o pobles ignorants. Exemple: els sants Ciril i Metodi. L'ànima de l'home més senzill sempre mereix un gran respecte. IX, 184.

Com més augmenta l'exterioritat brillant de la vida moderna (tècnica, luxe, confort), més ha de créixer l'esperit sobrenatural del s. en virtut i estudi, per no veure's enlluernat i arrossegat. Sols així podrà regir, com ho ha de fer l'esperit, les exterioritats brillants i sovint vanes,

i assenyalar als homes les realitats eternes. Altrament, ens desviaríem de la nostra missió i cauríem en el servei i l'adoració de la criatura. IX, 185.

Ha de tenir santedat. Encarregat de dirigir el culte de Déu a la terra, ha de ser com els àngels que celebren aquest culte en el cel. Per això, a l'Apocalipsi, el sacerdot que dirigeix una Església és anomenat àngel d'aquella Església. L'esperit del poble serà mantingut per l'esperit del sacerdot. És l'oli de la llàntia. Per això Jesús, quan envià els seus deixebles al món, els donà una instrucció de despreniment i d'universalitat, perquè es desfessin d'afectes i d'amors locals o familiars, i s'elevessin a la perfecta caritat. Jesús no acceptà tots els qui se li presentaven per al ministeri evangèlic: el qui hi va amb segones intencions, l'absorbit pels afectes de la família, el qui no es manté del tot i sempre per a l'apostolat. IX, 187s.

És l'home consagrat a Déu i a l'evangelització. Res no podrà destruir el seu caràcter. El conservarà al cel o a l'infern. Els objectes materials (altars, temples) poden perdre la consagració que reben de l'Església, però no el s., que la rep de Déu. IX, 188s.

Crist, a l'Evangeli, descriu els s. i predicadors típis. Van de dos en dos a complir la seva missió (encara avui ho observen els ordes religiosos), despullats de tot, de bossa, de sandàlies, de sarró. Són anyells enmig de llops, portadors de pau. IX, 189.

Com a propagador de l'Evangeli, hauria de tenir l'esperit de l'Evangeli, hauria de ser perfecte. Però és defectuós com els altres homes i necessita demanar perdó pels seus pecats. IX, 190.

Pot tenir idees polítiques pròpies. III, 687.

Un dels seus oficis és consolar els malalts amb el bàlsam de la paraula de Crist, que és esperit, vida i resurrecció de l'home. IV, 373.

El sacerdoci forma els tendrums i nervis que donen unitat i cohesió a tot el Cos místic. És u i cosmopolita. Difon la caritat que procedeix del Verb, el Cap, i és el ritme de vida d'aquest Cos. Ningú com el s. pot fer concordar els diferents membres, escoles, partits, opinions, nacionalitats i races. Sant Pau diu ben clar que ha d'edificar el Cos de Crist. Les ànimes sols poden salvar-se vivint en unió i concòrdia socials —l'home és social per naturalesa i els homes s'han d'ajudar a perfeccionar-se. Per això el s. té un gran interès a mantenir la unió entre els membres de la humanitat. IV, 472s.

La seva missió no és propagar una idea o ensenyar una doctrina, sinó fer conèixer i estimar el Crist, a fi que els homes participin de la intel·ligència, de la voluntat i de la vida del Crist. IV, 475s.

És l'instrument oficial de l'Esperit Sant en la seva acció sobre els homes. Ordinàriament, pel s. es comunica la gràcia als homes. La perfecció del Cos místic i la participació de la naturalesa divina per part dels homes són allò que han de procurar els s. IV, 487s.

El sacerdoci és la magistratura de la llei evangèlica i, com que els qui expliquen i apliquen la llei han de ser encarnació d'aquesta llei, els s. han de tenir les virtuts més excelses. Per això el Concili Tridentí erigí els Seminaris. IV, 489s.

El s. té obligació de catequitzar per raó del seu estat. Ha de formar cristians. IV, 660s.

En el s. catòlic es compleix la profecia d'Isaïes, segons la qual un noi, amb una verga, governaria feres. El s. surt sovint de les classes popu-

lars i dirigeix els poderosos. El sacerdoci deu homes immortals a l'aristocràcia; però és més freqüent que surti de la plebs, àdhuc en els graus suprems. Prova de l'esperit democràtic de l'Església. V, 114s.

És millor que surti del poble humil, que no té prejudicis de casta o de poder i riquesa. S'adapta millor a les diferents classes i situacions i és més universal, com l'Evangeli. V, 116.

Ha de ser un home del dia. Ha d'estimar el passat, perquè li és deutor, i ha d'estudiar la tradició; però no s'hi pot lligar. Crist instituí el sacerdoci per a tota la humanitat en totes les seves formes. Per això el sacerdoci és d'un ordre etern. El s. no pot voler resurreccions de formes mortes. Tot ha de morir. V, 117s.

Compleix millor el seu ministeri ocupant-se dels pobres que no pas dels rics. Els trobaran més dòcils que els rics. V, 138.

Tot i que té els mateixos drets que els altres ciutadans per a intervenir en la vida política del seu país, no pot qualificar doctrinalment les opinions i els partits polítics, prescindint dels seus superiors jeràrquics. I, 208.

Ha de ser «eco dels bisbes» quan dóna dictàmens sobre opinions i partits polítics. No té dret a presentar les seves opinions personals com si fossin doctrina de l'Església. I, 209.

No pot ser més intransigent que els bisbes que, de vegades, toleren i sofreixen certes injustícies contra l'Església per part dels polítics i els governants, o renuncien a certs drets, per tal d'evitar mals pitjors. I, 210.

Té dret a ocupar-se de la política, però hi ha ocasions en què interessos superiors i fins la dignitat de l'Església ho prohibeixen. I, 210.

Ha de mostrar-se lleial i obedient a les autoritats públiques en tot el que és lícit, fins quan són hostils a l'Església. I, 214.

En les circumstàncies actuals del nostre país, no pot donar el nom a un partit, perquè es faria amic d'una parcialitat i s'incapacitaria de ser amic de tots. A més, si triomfava el partit contrari, atrauria fàcilment sospites i malvolences contra l'Església en general. I, 214.

Sis regles que el sacerdot ha de seguir en les seves relacions amb la política: 1) indiferència amb les formes de govern; 2) qualssevol que siguin les seves opinions, no donarà el nom a cap partit; 3) respectarà i obeirà les autoritats públiques en tot el que sigui just; 4) impugnarà doctrinalment, amb formes moderades, els errors que hi ha continguts en el «liberalisme» i especialment els de la maçoneria, d'acord amb les encícliques del Papa; 5) aprovarà que homes aptes i competents s'ocupin en la vida política i en el governament de l'Estat, encara que aquest toleri certes falsedats o injustícies, i això amb vista a evitar un mal pitjor o a adquirir i conservar un bé major; 6) seguirà, sobretot, l'antiga regla infal·lible: «Sentire cum Ecclesia», sempre d'acord amb les normes i l'actuació de la jerarquia eclesiàstica, a fi de mantenir la unitat de l'Església. I, 217-218.

Ha de mostrar-se independent de tota influència que li vingui de fora de l'Església, especialment de la política. Ha de ser de tots i no s'ha d'infeudar en cap grup. Ha de ser signe i instrument de reconciliació. I, 219-221.

Déu és l'objecte simple i absorbent que ha ha d'abraçar tota l'activitat del s. I, 219.

Hi ha molts sacerdots il·lustres

del nostre temps que han treballat per la pau social. I, 222.

Segons Lleó XIII, els s. han de formar-se, sobretot, amb l'estudi profund de les ciències sagrades. Sense desestimar les ciències naturals, no poden dedicar-s'hi en perjudici dels estudis de teologia i de moral. Han de conèixer bé el llatí i la literatura clàssica. També en altres èpoques l'Església ha hagut de vigilar que l'interès pels estudis del dret romà o de la medicina no desviessin l'esperit sacerdotal dels estudis sagrats. Lacordaire es lamentava de no haver aprofundit prou en els estudis teològics. VII, 8s.

Ha d'actuar amb disciplina, d'acord amb les orientacions dels bisbes. En tota societat l'autoritat és necessària. Actuar i ensenyar en nom propi, prescindint de l'autoritat posada per Crist, és una actitud dissolvent de l'Església. VII, 13s.

Perquè sigui eficaç l'acció dels s. entre el poble, cal la santedat personal i l'exemple de les bones obres. VII, 13s.

L'acció dels s. en les associacions de seglars és necessària, però perillosa. Sovint el s. podria repetir aquí, tristament, la vella sentència, convenientment modificada: «Sempre que he estat entre seglars, n'he tornat menys capellà». Cada fruita té un corc especial, i el de la clerecia dedicada a l'apostalat entre els seglars és l'asseglarament. Cal intervenir en aquestes associacions, no com qui pren part en una diversió, sinó com qui compleix un deure. VII, 14s.

Tots els fidels són fills de l'Església; però els s., a més, en són ministres i representants oficials. VII, 60.

Els s. acabats d'ordenar i encara sense provisió canònica durant un temps han de viure al seu poble sota la discreta vigilància del rector. El podran ajudar en el ministeri i assistiran a tots els actes de pietat que se celebrin a la parròquia. VII, 181s.

Ofereix, a la Missa, el mateix sacrifici de Crist, sacramentalment, i com si el mateix Crist l'oferís. VII, 205s.

Ha d'actuar, sobretot, en el seu terreny propi, amb els mitjans espirituals de santificació i evangelització que la nostra religió li proporciona; aquests mitjans tenen més força social que els de la política, la filosofia o la sociologia. Això, enmig dels canvis dels temps i les situacions, i amb les adaptacions que aquesta canvis aconsellin. VII, 159-261.

La primera propagació del cristianisme per mitjà d'uns pescadors illetrats és un miracle, la repetició del qual seria temerari esperar. Per això l'Església sempre s'ha preocupat de la formació espiritual i científica dels seus ministres. Avui, sobretot, seria perniciosa la labor del s. que, un cop fora del seminari, no es preocupés de la seva formació en la pietat i en la ciència eclesiàstica. Per això s'havien instituït les Conferències eclesiàstiques. Cal restablir-les, i així es fa per recomanació de la Santa Seu. VII, 302-305.

Ha de ser espiritual per tenir influència espiritual en el món. Ha d'emprar els mitjans adients amb assiduïtat: oració, sagrada Escriptura, exercicis, etc. «Nolite conformari huic saeculo». VII, 459.

Els s. han de ser l'ànima de la societat. Tenen una autoritat espiritual, una jurisdicció divina. Necessiten la ciència de l'enteniment i la del cor: la saviesa i la santedat. VII, 13s.

El s. ha de tenir puresa d'esperit o simplicitat, ha de ser home d'oració, ple d'amor a Déu i a les criatu-

res. Les seves ocupacions principals: la Missa, el confessionari, la predicació, el tracte espiritual amb tothom. Ha de ser també home d'estudi. IX, 43s.

El s. és com l'àngel, perquè el sacerdoci ha estat instituït directament per Déu i li ha donat una potestat espiritual. El s. s'alimenta de Déu amb la ciència sagrada i l'oració. Té intimitat amb Déu i és edificador de la societat. És vicari i procurador de Déu i pare i mestre dels pobles. Ho és en nom de Crist, únic sacerdot. És ministre i instrument per comunicar la gràcia amb l'ensenyament de l'Evangeli i els sagraments. És més que mai home de Déu, perquè s'identifica amb Crist, quan celebra la Missa, el sacrifici que redimeix la humanitat. És amic de Déu i amic dels homes. IX, 88-90.

El sacerdoci cristià comença amb una efusió de l'Esperit Sant. El s. el difon amb els sagraments «ex opere operato». Però la seva santedat personal fa més difusiva de la gràcia la seva acció. És molt diferent la Missa d'un sacerdot piadós de la d'un no piadós. IX, 488.

Vide NADAL, ORACIÓ, CATECISME, RECONCILIACIÓ.

SACHS, HANS. II, 464.

SALLENT. Vide ANTONI M. CLARET.

SACRIFICI. El s. en benefici d'altri és d'influència divina, és fruit de la creu. El món no arriba a produir-lo. El s. té una gran força d'atracció per als incrèduls, més que els arguments dels savis. Es va veure amb els soldats del Calvari. IV, 88s.

En el món sempre s'han ofert s. a Déu, perquè sempre els homes han vist que havien de pagar a Déu el tribut d'Amo i Sobirà: que calia oferir-li les criatures i la vida de les criatures. Però aquests s. no eren totalment agradables a Déu. IV, 234.

No té gaire valor davant Déu el s. que fem per força, obligats per les circumstàncies o la Providència. En té molta més el que oferim voluntàriament, a imitació del que oferí el Cor de Jesús morint per nosaltres. IV, 237.

És mitjà de glòria, així com de la mort i la corrupció del gra de blat neix l'espiga. IV, 575.

La virtut de sacrificar-se pels altres és filla de Crist. Ell l'ensenyà des de la creu i molts l'han practicada en tots els temps. IV, 608.

Tota víctima desvetlla simpatia, però més els qui se sacrifiquen per amor. Així són els qui se sacrifiquen per la família, la pàtria o la ciència. Per sobre de tots aquests s. hi ha el del Verb diví, Víctima d'amor pels homes i font d'amor sacrificat per la humanitat. Per això tot s. pot elevar-se a la categoria de martiri. V, 236.

El s. de Jesucrist obté el perdó i l'harmonia universal. Però continua i es completa en els seus membres. Tots hem d'acompanyar Crist en la passió, si el volem acompanyar en la glòria. No podem adorar el plaer. Hem de combatre les nostres males inclinacions. V, 249.

La unitat del s. de Crist uneix tots els homes. És etern i perdurable. Tots els altres s. eren ombres i prefiguracions —a vegades molt aberrants— de l'únic s. de Crist. Quan aquest s. es repeteix sacramentalment, el sacerdot ministerial actua i parla en persona de Crist. Per això pot dir, com un eco de Crist: «Això és el meu Cos». V, 567.

La paraula «s.» es troba en totes les llengües. Designa un acte nobilíssim. El qui se sacrifica pels altres és honorat per tothom. Té el seu germen en les regions divines, això és, en el s. de Crist per la nostra redempció. El s. de Crist és únic, però té un eco que ha de ressonar en to-

tes les generacions. Es reprodueix místicament i realment en la Missa. VI, 71s.

És la realitat central de la vida cristiana, però no irradia tristresa, sinó goig, perquè s'encamina a la sublimació de la humanitat i a la transformació necessària per a l'assoliment de la vida eterna. El s. cristià, participació del s. de Crist, dóna goig als màrtirs enmig dels sofriments. És la força de la creu que atreu els cors. És gloriós, perquè obre les portes de la Glòria. La glòria mundana dels qui se sacrifiquen separats de Jesús és un somni que el vent s'emporta. El s. en les tragèdies paganes és d'una foscor impenetrable. El cristià, en l'alegria de les grans festes, celebra el Sacrifici de Crist. VI, 73s.

Fora del cristianisme el s. sempre és trist, perquè hom té consciència que el s. ha de servir per satisfer i compensar i s'adona que el s. de l'home sempre és insuficient per expiar i reparar o restablir. Només és suficient i satisfactori el s. de Crist, car en ell reposà la plenitud de la divinitat. Fou una nova generació de l'home. Ens fa fills de Déu, perquè Crist el realitzà emparentat amb nosaltres. Conté, enmig del dolor, un principi d'alegria. Pel nostre s. unit al de Crist, rebem la dignitat de fer-nos nosaltres mateixos en plenitud. VI, 74-76.

No eren agradables a Déu els s. que li oferien els homes en reconeixement de la seva sobirania. Per això vingué al món Jesucrist a oferir l'únic s. agradable i pagar el deute dels homes. Tota la vida de Crist fou s. preparatori del s. de la c. Fent-se home, sacrificà la dignitat i la llibertat; fent-se pobre, sacrificà les riqueses; insultat, sacrificà l'honor, i patint, sacrificà la felicitat que tenia en ell mateix. Sacrificà, finalment, la vida. Crist és una Víctima excel·lentíssima, sobretot, perquè és Déu. Homes i àngels el reconeixen superior i el Pare etern el té per igual a ell. IV, 234.

L'ara del s. de la c. és doble: l'ara visible és el Calvari, la invisible és el Cor de Jesús. Crist s'hi lliurà a la mort voluntàriament. IV, 236.

El sacerdot és Crist, la mateixa Víctima. Els altres sacerdots han de satisfer pels propis mancaments, abans de satisfer pels altres. Crist, no, perquè és infinitament agradable a Déu. Una sola oració li hauria bastat per a redimir-nos. Però el seu amor el féu arribar a l'extrem de lliurar-se a una mort voluntària. A Getsemaní es demostrà la llibertat amb què Crist acceptà la mort —els seus enemics quedaren parats i ell hagué d'excitar-los. Fem-lo servir de sacerdot i intercessor nostre amb el Pare. Que pregui per la nostra salvació. IV, 235s.

Són grans i meravellosos els seus efectes. Alegra el cel. Déu, en el món, no farà mai més una cosa semblant. Augmenta la glòria de Déu tant al cel com a la terra. Déu té en ell mateix tota la glòria i tota la felicitat. Però els homes li havien trencat el respecte pecant. El seu honor mancava de reparació condigna, que els homes no li podien donar. Crist, Persona divina, el reparà dignament amb la seva sang. IV, 237s.

És a la terra on ha produït els efectes més grans. L'home ha de mirar-lo amb amor intens, perquè és més benèfic per a ell que no pas la pluja per al pagès en temps de secada. Tota la santedat de l'Església en deriva. Els homes han quedat afranquits de l'esclavatge del dimoni. Els qui es deixen il·luminar per la llum de Déu ja no es lliuren al plaer terrenal com les bèsties, ans cerquen la felicitat en la virtut i la

companyia de Crist. Els odis s'han apaivagat, puix els homes són germans, fills de Déu. Ha nascut l'amor a Déu més ardent, car l'amor del Cor de Jesús ha inflamat el nostre. IV, 239s.

És etern —sols les coses eternes tenen valor. Crist és anomenat sacerdot etern. El s. de la creu mai no ha perdut la seva virtut santificadora. La seva sang no s'ha eixugat: encara renta les nostres consciències. Crist al cel conserva les seves ferides per ensenyar que no es cansa de fer-nos bé. Vol continuar fent l'ofici de Víctima pels nostres deutes i pecats. El continua, a desgrat de les blasfèmies que sentí a la creu i del nostre desagraïment. No para de donar fruits de santedat i de virtut en els fidels, amb què es demostra la seva eficàcia, ultra la seva perennitat. Crist volgué que continués el seu sacrifici veient que continuarien els nostres pecats i febleses. L'aliment ha de durar mentre hi hagi debilitat; la medicina, mentre hi hagi malaltia. IV, 241.

El s. de Crist és únic, però Crist el féu permanent amb la institució de l'Eucaristia. VI, 78s.

Sense una educació en el s. des de la infantesa, és impossible la formació de l'home cristià. El s. de Jesús ha salvat el món, i només per la llei del s. pot haver-hi equilibri en l'home i en la societat. VI, 148ss.

Com a sacerdot etern de la humanitat, Jesús ha ofert el s. de la seva sang per la salvació de tots els homes, un s. expiatori que uneix la justícia amb la misericòrdia. La humanitat torna a tenir el paradís i una excel·lència més gran que la que tenia abans del primer pecat. VIII, 85s.

Sense el s. de Crist no hi hauria ni sagraments, ni gràcia, ni glòria. Ens ensenya que pel sofriment guanyem la glòria. VIII, 108.

Crist pogué dir, des de la creu, que havia acomplert del tot la seva missió. Complí totes les profecies, predicà tota la revelació i consumà un sacrifici suficient i superabundant per dur a terme la nostra redempció: «Copiosa apud eum redemptio». Per això tornava confiat al Pare i li encomanava el seu esperit. Així ho han fet també els sants. Cal unir-nos a l'esperit de Crist en el nostre sacrifici. El sacrifici de l'Innocent esborra els nostres pecats. VIII, 149-151.

Tothom admira i respecta el s. Però el s. més admirable és el de Déu. El s. és necessari en la vida, i per això Déu ens n'ha donat exemple. Sacrificar-se és privar-se d'alguna cosa en bé dels altres. El màxim s. és donar la vida. Ens hem de donar a Déu renunciant a les criatures. Hem de practicar el s., que és amor d'amistat, i hem de renunciar a l'amor de concupiscència. El s. de Crist té un caràcter absolut i de totalitat. VIII, 363-365.

Tots els homes de totes les religions oferien s. a Déu per tenir-lo propici i aconseguir el perdó dels pecats. Però eren s. insuficients. Només el de Crist és plenament satisfactori. Restaura el llinatge pecador malmès pel pecat. Tota restauració és difícil. Per als homes era impossible aconseguir-la. Només Crist, Déu i home, ho podia fer. És Pontífex i Víctima i, a la vegada Santuari amb el seu cos. Per això la redempció és sobreabundant. Hem d'unir-hi el sacrifici de nosaltres mateixos. IX, 293-297.

La llei del s. és universal en la humanitat. No hi ha res que s'aconsegueixi sense esforç i s. El s. és necessari principalment en la vida espiritual. El mateix Crist ens en dóna exemple. El seu s. salvà el món. El cristià rep alegria i consol

quan pren la creu i uneix el seu s. al de Crist. IX, 486s.

El s. és etern. En els nostres altars es perpetua el mateix s. sempre que s'hi celebra la Missa. Tots l'oferim amb el celebrat, com a poble sacerdotal. Cap ofrena no podria ser millor ni fóra més ben acceptada. Els antics s. eren símbols i figures d'aquest. Jesús és el Pa de vida, i és el nostre tresor més gran en l'Eucaristia. És una reparació constant per nosaltres, sempre acceptada pel Pare. Al cel perdurarà el seu record en lloança eterna. És un s. que no acaba a l'altar. La Víctima que lleva el pecat del món roman al sagrari. El foc material consumia la víctima dels antics s. La d'aquest s. s'abrusa amb el foc de l'amor. També de l'amor que nosaltres hi posem: el foc de l'amor amb què Crist volia encendre el món. Ho aconseguí. El foc no s'apagà. Des del Calvari fins avui l'amor reparador ha abrusat Maria, les santes dones i tots els qui estimen Jesucrist. És amor de Marta i Maria: amor que prega pels pecadors o que es vessa en els membres malalts, famolencs o ignorants del Cos místic de Crist. VI, 190-194.

El s. per amor a Crist sempre és suau i agradable. Ho és per als màrtirs antics i moderns. Ho és per a moltes religioses durant tota una llarga vida d'abnegació. Els plaers mundans no s'hi poden comparar. És un honor excels tenir part en el s. de Jesucrist. Servir Déu és regnar i servir el món és esclavitud. El fi de la vida ascètica és aconseguir la llibertat d'esperit (sant Francesc d'Assís). En el cor de Crist hi cap tot l'univers. El s. és l'escola de l'amor veritable, que no es dissipa ni es marceix amb el temps, com els amors fugissers i enganyosos del món. Amb el foc d'aquest amor podem cremar totes les nostres vanitats i defectes. L'aigua dels cims és pura, a la plana s'enterboleix. Mantinguem-nos al cim, en contacte amb Jesucrist. VI, 198-201.

Vide EUCARISTIA, CREU, SANG, PACIÈNCIA, MISSA, ANYELL DE DÉU, JUSTOS DE L'ANTIC TESTAMENT, COR DE JESÚS, REPARACIÓ, CONTEMPLACIÓ.

SACRILEGI. En altre temps hi havia persones que, per feblesa moral, combregaven sacrílegament. Avui la Sagrada Forma és portada a reunions de gent impia, on és horriblement profanada. IV, 258.

La malícia de la Comunió sacrílega rau en el fet de ser un atemptat contra la Veritat suprema en coses divines. És besar Crist com Judes, és tirar perles als porcs. V, 569s.

Vide SATISFACCIÓ, EUCARISTIA.

SAGRADA FAMÍLIA. Era plena de pau i felicitat, malgrat les privacions a què estava sotmesa, car la mortificació i la confiança en Déu són principis de felicitat. IV, 213s.

Ens dóna un gran exemple de la virtut del treball, principi de felicitat i pau. Maria es dedicà a les feines pròpies del seu estat. Jesús feia d'aprenent i, mort sant Josep, damunt d'ell carregà el pes de l'obrador i del sosteniment de la casa. Potser tingué amos inconsiderats. Mantingué la Mare amb el seu treball, amb el qual aconseguí viure pobrament, sense arraconar per a la vellesa. Això ha d'excitar la nostra confiança en Déu. IV, 217.

El temple de la S. F. que es va edificant a Barcelona demostra la devoció que Catalunya ha tingut sempre a sant Josep. IV, 325.

No trobà acolliment a Betlem, perquè era pobra. IV, 345.

Herodes la perseguí, perquè volia matar l'Infant. El mal rei se sentí torbat per les profecies sobre el

Messies, que anunciaven un regnat etern. Aferrat als béns de la terra, es disposa a cometre tots els crims i disbarats abans d'abandonar el poder. Els qui estimen desordenadament quelcom de la terra s'exposen a fer el mateix. IV, 353.

Sofrí molt amb la persecució d'Herodes. Els sants esposos hagueren d'emprendre la fugida a Egipte amb gran temor, secretament i desproveïts de quasi tot. El país d'Egipte era de tristos records per al seu poble. Hagueren de veure el culte dels falsos déus i es trobaren amb uns usos i costums diferents dels de la seva pàtria. L'home, com més religiós és, més estima la seva terra i més l'enyora quan n'és fora. Es resignaren amb la companyia de Jesús, que val més que tot el món plegat. IV, 356.

Josep i Maria sofriren molt en perdre Jesús durant tres dies i trobant-se fora de casa. Tingueren dubtes i escrúpols de si l'havien guardat prou bé. Sabien que havia de salvar el món mitjançant el sacrifici d'ell mateix. No sabien ni podien prescindir de Jesús —com passa a tots els sants. El cercaren entre els parents i els coneguts, i després tornaren al temple. Les antigues profecies i els records històrics de la mort dels profetes, juntament amb els anuncis de Simeó, els acabarien de torbar. IV, 363s.

La pregunta de Maria al seu Fill, en trobar-lo al temple, i la resposta de Jesús, indiquen que no havien comprès del tot per què Jesús s'havia quedat al temple. La lliçó d'estimar Déu sobre totes les coses sempre és difícil en la pràctica i exigeix la llum de l'Esperit Sant. IV, 366.

Hi regnaven una pau i una unió admirables. Sant Josep era un cap prudent, discret i obeït. Les tres persones que la constituïen eren comparables a la Trinitat Beatíssima, perquè pot dir-se que formaven una sola cosa. IV, 384s.

D'ella sortí el remei del món. Per això l'Església estén avui la seva devoció. El món es regenerarà practicant les virtuts de la casa de Natzaret. Una bona companyia ajuda a ser bo. La saviesa humana, per més que discorri, no podrà trobar la pau i la tranquil·litat de la llar de Natzaret. Unint-nos amb Jesús, Maria i Josep, i vivint com ells vivien, les trobarem. La devoció a la Sagrada Família, que ens duu a practicar com cal els Estatuts de la seva Confraria, pot salvar-nos en aquest món i en l'altre. IV, 394.

El culte a Maria, a sant Josep i al Sagrat Cor de Jesús són com els elements del culte comprensiu de la S. F. Aquest culte farà un gran bé a la cristiandat, perquè apunta de dret a la recristianització de la família, base essencial de la recristianització del món. Aquesta és l'esperança que ha mogut Lleó XIII a estendre la devoció a la S. F. Cal dir que, sant Josep essent el cap de la S. F., el culte donat a aquest sant sintetitza necessàriament el que es dóna a la S. F. IV, 396s.

Els sentiments d'amor a la S. F. són superiors als que puguem sentir a la família d'aquest món. Feliç qui no n'és orfe! I els qui ho són dels pares de la terra, deixen de ser-ho si són devots de la S. F. VII, 61s.

És model de la famílies cristianes, especialment del culte que en comú han de donar a Déu. El rés o el culte en comú de tota la família avui es practica poc. VII, 280-282.

La devoció a la S. F. fomenta les virtuts que donen solidesa a les famílies: amor, confiança, estima de la dignitat del treball, paciència en les adversitats, puresa de costums, ajuda mútua. VII, 332s.

Vide AMOR A DÉU, SANT JOSEP.
SAGRAMENTS. Són la unió del natural amb el sobrenatural. S'hi produeix un efecte espiritual i sobrenatural amb mitjans naturals i materials. El Creador i la criatura s'uneixen per elevar l'home a un ordre diví. II, 395s.
Crist els instituí com a font de gràcia, amb matèria i forma, en analogia amb l'ésser humà, que es guia pels sentits sota la direcció de l'enteniment. V, 571.
Vide FERIDA DEL COSTAT DE CRIST, JESUCRIST, FE, GRÀCIA SACRAMENTAL, VIDA.
SAINTE-BEUVE. I, 355.
SAINT-HILLAIRE. IX, 127.
SAINT-SIMON. II, 23.
SALA, FELIP DE. III, 744, 750.
SALA, JOSEP. Anarquista que atemptà contra el Cardenal Casañas, bisbe de Barcelona, enganyat pels qui pinten l'Església com enemiga de la societat. Se suïcidà a la presó. V, 148, 157, 158.
SALA, MARIA TERESA. III, 752.
SALA, RAMON. III, 573, 574.
SALA I BONFILL, JOSEP. IV, 144.
SALARI. És el primer grau en la jerarquia econòmica. Pot evolucionar vers altres formes de retribució del treball: aparceria, participació en els beneficis, etc. L'Església el considera sagrat i de dret diví. Defraudar el s. al treballador és un pecat que clama venjança davant de Déu, un veritable sacrilegi. Els profetes de l'AT i l'Església del NT ho han ensenyat fins en èpoques en què el treball manual era poc valorat. Afortunadament, malgrat les desviacions i exageracions del socialisme, la tendència actual s'encamina cap a la defensa i la dignificació del treball i del s. III, 252-256.
SALINAS, FRANCISCO. II, 253. III, 436, 442s.
SALINAS, JUAN. III, 611.
SALLUSTI. I, 694s.
SALMERÓN. Polític espanyol del segle XIX. II, 693.
SALMERÓN. Teòleg jesuïta del segle XVI. III, 608. IV, 661.
SALMS. Els s. de David són la més alta poesia humana (Taine). II, 363.
Són ressons de l'oració contemplativa dels profetes d'Israel. Tenen mil·lennis d'existència, però encara són apropiats per a la nostra pregària. Són aliment espiritual dels pobles civilitzats, almenys per a la seva part més selecta. Tots els sentiments que brillen en els salms —consol de l'esperit, fortalesa de la voluntat, gratitud, lloança, etc., són fruit de la contemplació del Senyor, font de la vida. Tot l'esforç del salmista s'encamina a contemplar Déu, a veure la seva cara. És el desig bàsic dels sants, el «muero porque no muero» de santa Teresa, mestra de contemplació. VI, 322s.
Hi trobem dolor, el crit de l'ànima que lluita contra el mal i no es rendeix, que es veu insuficient i es guia per l'amor que eixampla i eleva i es purifica. VI, 410.
SALMS PENITENCIALS. Ll. Vives els exposa acudint als poetes clàssics, sense arribar a la profunditat i a la intensitat del pensament del salmista. I, 636s.
SALOMÓ. I, 415.
SALVACIÓ. La s. eterna de cada individu és la finalitat del cristianisme, no el guariment o el millorament de la societat. Això ve de més a més, quan són molts els qui viuen pràcticament el cristianisme. I, 111s.
La s. individual que proposa el cristianisme com estímul dels actes més heroics, de vegades obligatoris, és una llei sanament egoista que, en lloc de retreure del bé social, l'estimula. Més: és l'única compensació racional dels grans sacrificis. I, 112s.

Tenim dues ales per anar al cel: treball i oració. El treball santifica el cos, l'allunya del vici i li mortifica les passions. L'oració santifica l'esperit: Déu li dóna força per regir el cos, bo i allunyant-lo ensems de l'orgull. IV, 386.

Cadascú se l'ha de fer mitjançant la gràcia. IV, 529.

Assegurarem la nostra s. eterna treballant en el perfeccionament de nosaltres mateixos i de les nostres famílies. La s. eterna depèn de la nostra vida actual. Ficats en un món seductor i de tendències corruptores, ens cal vigilar molt. La civilització fa més temibles els enemics de l'ànima. El diable tempta cada home segons els seus gustos, professió i ocupacions. IV, 596.

És motiu de consoladora esperança per a l'home saber que infal·liblement podrà complir la llei de Déu i salvar-se amb l'auxili de la gràcia que obtindrà certament si la demana essent amic de Déu. IV, 653.

Depèn, per a cadascú, de complir el pacte que Déu ha establert amb els homes en el NT. V, 66.

Només Déu n'ensenya el camí i les dreceres: la raó i la gràcia actuen de moltes maneres. Hi ha gentils que s'han salvat. Però se'ns ha donat un Mestre infal·lible, amb el qual no ens podem extraviar: Crist i l'Església. V, 70s.

Durant la quaresma cal recordar al cristià que ha de preocupar-se de la s. eterna, perquè les distraccions d'aquest món, lícites si són moderades, no l'en desviïn. V, 369.

Cal el nostre concurs personal per a aconseguir la s. Només és coronat l'atleta que ha lluitat com cal. Hem de participar en la lluita i en la victòria de Crist. Hem de completar la passió de Crist. Només Crist ens pot guiar en aquest combat. Està perdut qui se'n separi i surti del seu campament que és l'Església. V, 544s.

Es recomana la lectura d'un llibre del Dr. Gomà sobre els salms. VII, 370.

SALVACIÓ DELS INFIDELS. Els infidels se salvaran si practiquen la llei natural. L'enteniment no impedit pel pecat tot seguit s'adhereix a la fe cristiana (sant Vicenç Ferrer). I, 517.

«SALVE REGINA». S'atribueix a molts sants, entre altres, a sant Bernat, del qual sembla ser, si més no, l'epifonema conclusiu. Gregori IX (1250) l'aprovà i l'estengué a tota l'Església. El Catecisme del Concili Tridentí recomana als rectors que la facin cantar o resar a les seves esglésies. És fa una exposició o paràfrasi de la S. R. treta de sant Bernat. III, 92-97.

SALZINGER. I, 382, 414, 421, 435, 471, 484, 486s, 490.

SAMARITANA. L'evangeli de la S. és el que posa més en evidència l'afany que Crist tenia per la conversió dels pecadors i els allunyats de Déu. S'hi veu la paciència divina, la perseverança de la gràcia a trucar al cor de l'home, l'enginy amb què ho fa, l'encert de la imatge de l'aigua. La gràcia de la conversió és expansiva: el convertit en converteix d'altres. IX, 330-332.

SANCHA. VII, 107ss.

SÁNCHEZ. 541s.

SANCTIS, FRANCESCO DE. II, 485.

SAND, GEORGE. II, 486. IX, 382.

SANDOVAL, ALFONS DE. III, 652.

SANG. El vessament de s. encén les passions: l'amor i l'odi. IV, 554.

Tots els homes, antics i moderns, cristians i no cristians, han sentit que el sacrifici i l'efusió de s. tenen una virtut especial. V, 243s.

L'home té un instint que li diu que l'efusió de la s. inclou una virtut especial. Per això, extraviat, ha ofert sacrificis humans. La Revolució

francesa volgué rentar amb s. les tares de l'Antic Règim. El mateix fan els anarquistes. V, 243ss.

Hom atribueix una força d'expiació a l'efusió de s. És mirat amb respecte el lloc on s'ha esdevingut. Tots els pobles tenen històries o llegendes que lliguen la seva fundació a una efusió de s. Ho consideren un mèrit. Així, les quatre barres de de l'escut de Catalunya. Són aberracions que responen a un instint i a una veritat: una ombra monstruosa del dogma de la redempció. V, 245s.

Els ritus judaics de l'apersió de s. i d'altres eren profecia del valor expiatori de l'efusió de s. Això seria realitat en Crist, mort a la creu per redimir els nostres pecats i reconciliar els homes amb Déu. La s. de Crist és la pau i la santificació dels homes. Tota la litúrgia és una aplicació mística del misteri de la Sang de Crist redemptora. V, 246.

Una doctrina rubricada amb la s. del mestre és respectable. Així el cristianisme. La Seu Romana té molts Papes màrtirs. Així també molts bisbats. V, 245.

L'efusió de la s. de Crist sobrenaturalitza la humanitat i l'agermana en un sol poble. V, 247.

La s. crida s., un delicte n'arrossega un altre. Del pecat d'Adam van venint tots els altres. La s. clama venjança a Déu. Sols el sacrifici de Crist interromp la cadena i obté la reconciliació. La s. de Crist, més eloqüent que la d'Abel, produeix l'harmonia universal. V, 248s.

Amb la s. se'ns comunica la vida, l'herència i el temperament dels pares. Uneix les famílies i els pobles, té una força aglutinant. L'Església ens diu que, per la s., tots som germans, ja que procedim d'uns primers pares comuns, i fins estem units amb Déu per haver-se encarnat Jesucrist i haver emparentat amb nosaltres. El misteri de la s. abraça el món de la naturalesa i de la gràcia. V, 253s.

SANG DE JESUCRIST. L'Església venera la S. de J., perquè amb ella ens redimí i ens donà la vida sobrenatural. Ens renta en el baptisme, ens alimenta en l'Eucaristia, se'ns aplica en tots els sagraments. Les benediccions, les indulgències, etc., tot deriva de la S. de J. VIII, 361-363.

Vide JESUCRIST.

SAN MARINO. I, 321.

SANTA FE, JERONI DE. 514, 522.

SANTA SEU. Tots els pobles de la terra proclamen avui que la Santa Seu és el centre i la llum del món, malgrat l'obra del protestantisme i la Revolució que volien enfonsar-la. III, 663.

L'admiració i l'aplaudiment de tots els pobles, catòlics o no, per la S. S. no s'explica sense una influència divina. A Europa hi ha homes més savis que el Papa Lleó XIII; però es fa més cas d'aquest, perquè tothom veu que exerceix perfectament l'ofici que Déu li ha donat. De la persona del Papa surt una virtut divina. III, 664s, 667s.

SANTAYANA. I, 689.

SANTEDAT. Sovint és practicada —àdhuc en grau heroic— per gent humil i desconeguda: jornalers, criades, malalts, pobres. Hi ha, en canvi, virtuts parençoses i pietats de bon to, que són aparences sense substància. II, 507s.

És la combinació de la gràcia amb la naturalesa. Aquesta només produeix s. quan s'empelta en Crist. La soca pren més una naturalesa purificada. III, 696.

No és una moda que passa i torna. És una forma eterna. Un element humà que Déu ha volgut fer part del Regne etern. Per això el sant, tot i apartar-se del món, es fa

més present i més íntim a tots que si fos mundà. L'home té més admiració dels qui es despullen de l'animalitat, aprofundeixen en les perfeccions humanes i es fan divins. III, 695.

Suposa sempre una força de voluntat i d'energia en el subjecte. Els sants no són éssers encantats, dòcils al director, sense passions. III, 698.

És esperonament de s. el pecat que han comès alguns sants (els renecs de sant Lluís Gonzaga). III, 699.

Sempre hi ha antagonisme entre l'esperit de s. i el món. El sant ha de saber prendre i transformar allò que és bo de la seva època i civilització a la llum del Crist i a base d'oració i penitència. III, 708s.

Dóna equilibri a l'home. El sant no té una exhuberància de facultats determinades en detriment d'altres qualitats, com passa als genis i als grans talents —en els quals l'exercici exclusiu d'una potència atrofia les altres facultats. Té un ideal i un projecte i, tanmateix, no perd de vista la realitat present. Sap tenir flexibilitat d'esperit per passar d'una cosa a l'altra. El sosté i el perfecciona la llei divina sobrenatural, coronament i complement de la naturalesa. III, 729s.

Els sants són amics del silenci i la soledat. Sant Josep Oriol va viure en unes golfes quasi tota la vida. III, 735.

Dóna una glòria humana. Per humilitat hi renuncien els monjos de la Trapa. Entre ells es prohibiren els processos de canonització. IV, 26.

És l'objecte de la vinguda del Crist. Per això tots els cristians hi són cridats, per bé que cal treballar en la formació de selectes, religiosos i religioses. IV, 151s.

El qui té afecció a ocupar-se en la formació de religiosos i religioses té afecció a la s. i en participa. IV, 152s.

L'amor diví és la seva essència. Ha de ser el principi directiu de totes les obres del cristià, així com és la vida de l'Església. IV. 154s.

Avui és menysestimada. Molts cristians prefereixen les exterioritats de l'Església, i obliden que la s. és la perla per l'adquisició de la qual cal vendre, si cal, totes les altres coses. IV, 155.

En el món hi ha persones santes, car compleixen fidelment i amb amor i goig la voluntat de Déu, i es resignen a les seves disposicions. IV, 335s.

La s. consisteix a fer la voluntat de Déu. No és més sant el qui resa més o el qui fa més penitència, sinó el qui compleix més fidelment la llei de Déu. La s. té diferents graus: *a*) No revoltar-se contra la voluntat divina; *b*) complir-la fidelment, fins en les coses més petites; *c*) complir-la amb amor i goig. IV, 335s.

Consisteix a imitar el Crist, puix que aquest vingué no sols a redimir-nos, sinó també a donar-nos un model de vida. El cristià ha de retratar Crist en la seva ànima. La devoció al Sagrat Cor de Jesús és el que més ens fa conèixer Crist, ens enamora d'ell i ens el fa imitar. És més eficaç, doncs, que la devoció als sants. Entre una i altra hi ha la mateixa diferència que entre posseir el manantial de l'aigua o una de les moltes fonts que en surten. IV, 253s.

Hom pot santificar-se sense practicar penitències rigoroses ni dejunis extraordinaris. N'hi ha prou d'agermanar el treball amb l'oració i practicar bé els deures ordinaris i comuns, com sant Josep. Són pocs els qui han de servir Déu amb l'exercici de les virtuts heroiques. La majoria ens hem de santificar amb la

pràctica de les virtuts humils i casolanes. IV, 387s.

És la més alta categoria humana. Fins la gent mundana ho reconeix. I és assequible a tothom. La humilitat, la pobresa d'esperit i el sacrifici són la base de la s. Els rics, els savis i els poderosos no poden arribar a la s. sense les esmentades qualitats. IV, 671s.

És la puresa absoluta i completa. V, 38.

Dintre l'Església es comunica als fidels de dues maneres: externament, per l'ensenyament autèntic del Magisteri, sobretot del Papa, quan ho fa solemnement i infal·liblement, i, interiorment, per la il·luminació de l'Esperit Sant, que estimula a la unió amb Déu. V, 233s.

Honor del llinatge humà, els carnals la menyspreen i els humils l'admiren. Donarà poder per jutjar el món a aquells que s'han menyspreat ells mateixos. És la delícia dels pobres d'esperit. V, 234.

El cristià, a Roma, se sent atret i estimulat pels exemples heroics de s. que els monuments i les estàtues dels màrtirs i els sants li recorden., V, 234.

Dóna la màxima categoria en la gradació jeràrquica de valor absolut que hi ha en l'univers. V, 234.

La s. de Déu resplendeix en els sants. Tot proclama la glòria de Déu, però res no la proclama tant com la s. dels sants. V, 235.

Els sants són homes més ben orientats que els altres. Reben la llum de Dalt, de l'Orient que és Crist. S'esforcen a imitar-lo. V, 456.

Els sants viuen de pur amor. Tenen la vida i la llibertat de l'amor. V, 463s.

La doctrina de l'Evangeli la propaga i l'encén. V, 464.

Els sants són l'aristocràcia del Regne de Déu. Tenen el seu luxe: la superioritat de l'esperit, la intensitat de l'amor. La perspicàcia de l'amor els fa descobrir vestigis divins en totes les coses i arriben a un amor universal. Diuen com sant Francesc: «Déu meu i totes les coses». V, 470-471.

La s. i tota la teologia mística del cristianisme s'inclouen en aquestes paraules del catecisme: Estimaràs Déu sobre totes les coses i el proïsme com a tu mateix. Estan en millor disposició d'aprendre aquesta saviesa els humils que no fan cas de la riquesa i la glòria d'aquest món. V, 471.

És adherir-se a Déu, font de tot bé. No és la resolució d'un problema científic. No s'hi va per l'art, la literatura o la política. És una participació de la vida de Déu. La poden conquerir els més ignorants, febles i pobres. Els rics i els savis han de lluitar molt més per obtenir-la. Però Déu, per la caritat, els la fa possible. V, 543s.

El sant pot valer més que tot el món. És tan agradable a Déu que, de vegades, per ell s'han salvat del càstig famílies i pobles. Tots els pobles, d'alguna manera, estimen i admiren la s. És una de les notes de l'Església, perquè els seus sagraments són sants, la seva llei és santa i fa sants els qui la guarden. La s. és el seu millor ornament. Tots els pastors vetllen perquè floreixi la s. entre els seus dirigits. L'obra i l'ensenyament de santa Teresa de Jesús ha promogut un augment de s. i de vocacions religioses. VI, 309s.

Hi ha sants que han hagut de lluitar contra la llamineria dels consols espirituals que trobaven en la penitència i la mortificació. VI, 411.

Molts sants eren de naturalesa forta i indòmita (sant Pau, sant Camil), capaços de molt per al bé i per al mal. VI, 474.

El món no comprèn els sants i, de vegades, els tracta d'enemics del poble; però, quan les passions s'aquieten, els dóna glòria. VII, 34s.

És la millor apologia de l'Església. La comprenen els senzills, per bé que escandalitzi els orgullosos del món. Ve de Jesucrist, i es coneix més per les obres que per les paraules. VIII, 222-224.

Jesús l'ensenyà en el sermó de la muntanya. Com la muntanya, la s. és alta. És una categoria humana més excelsa que la del polític, el guerrer o el savi. El món no entén la doctrina de la s., perquè ensenya a ser pobre, desprès, sacrificat, pur i dedicat a Déu per damunt de tot. S'arriba a la s. per Jesucrist i no existeix fora de l'Església. VIII, 325s.

Consisteix a identificar-nos amb Déu. És una realitat interior. L'almoina pot ser un acte no sant, si es fa per vanitat. La s. és treballar per Déu. Fins els bons hi treballen poc. Fins l'oració es fa, de vegades, només pel consol que hi trobem. Posem la fe com a principi de tots els nostres actes. La fe fa els sants. VIII, 382.

Déu és la mateixa s. i la regla de tota s. La s. és el ritme de la vida de Déu. És sant qui s'identifica amb Déu. La vida dels homes sants ens ensenya la s. Són purs, simples, senzills, consagrats a Déu. Cal que els seminaristes estimin i practiquin la puresa. Un mitjà per conservar-la és la Comunió. També la consagració al Cor de Jesús. VIII, 389-392.

Els sants intercedeixen per nosaltres i necessitem la seva protecció. Podem tenir devocions particulars als sants. Però d'alguns, com de Maria i Josep, tots n'hem de ser devots. IX, 13-14.

Venerar els sants és venerar Déu, perquè els sants són la seva imatge. IX, 18s.

El sant és l'home perfecte: s'ha portat bé amb Déu, amb ell mateix i amb els altres. Hi ha sants que lliguen més amb homes o països determinats: guerrers, estudiants, etc. Però el màrtir lliga amb tothom. Té unes qualitats que tothom ha de tenir: fa l'apologia de la fe. IX, 23.

Els sants tenen el desig i el poder d'engendrar espiritualment altres sants. IX, 37.

És el fi a què s'han d'encaminar tots els homes, l'«unum necessarium». S'hi encaminen la vida contemplativa i l'activa; però la contemplativa, d'una manera més directa i essencial. Hi ha sants de tots els estaments i professions. És difícil arribar-hi. S'hi va per camins penosos, després de matar l'home vell. IX, 81.

Tots tenim l'obligació de procurar la s. Tenim la vocació de fills de Déu. És la categoria humana més important. IX, 478.

L'home dedicat a l'estudi ha de seguir les petjades dels sants i no ha de ser amic sistemàtic de les novetats. No ha de cercar l'originalitat per damunt de tot. Obrar altrament no és amor a la ciència, sinó amor propi i vanitat. És magnífic en això l'exemple de sant Tomàs. També cal seguir aquesta norma en la vida pràctica i en l'exercici de les virtuts. IV, 309s.

Vide AMOR, DÉU, ESGLÉSIA, GRÀCIA, DIABLE, ASCÈTICA, LLUITA, ATLETISME CRISTIÀ, LLIBERTAT, VIRTUT, SALMS, CONTEMPLACIÓ, MIQUEL DELS SANTS, TERESA DE JESÚS.

SANTIFICACIÓ. La nostra s. és el fi pel qual Crist va venir al món, va predicar, va morir per nosaltres i va fundar l'Església. La s. és el fi de tota la religió cristiana. IV, 510.

SANTIFICACIÓ DE LES FESTES. S'hi conté tota la llei cristiana. Es dóna culte d'amor i reverència a Déu i es té en

compte el bé del proïsme amb el descans necessari per al bé del cos i la formació espiritual. Però entre nosaltres la s. de les f. es respecta menys que en alguns països protestants. Pequen més els qui fan treballar els dies de festa que no pas els qui treballen. Aquests molt sovint són víctimes de la pobresa i l'explotació. VII, 278s.

El 1911, Pius X suprimeix algunes festes de precepte i en trasllada d'altres al diumenge. El Papa harmonitza la s. de les f. amb les circumstàncies canviants i les necessitats dels fidels. Tanmateix es recomana l'assistència a Missa en els dies suprimits. Aquestes disposicions no han de significar una disminució de la pietat i de la fe, que no necessiten lleis per a exercitar-se. Tots els dies són de Déu. VII, 322-325.

SANT JOAN DE LES ABADESSES. El seu Santíssim Misteri dóna unitat moral al poble en les seves diferents generacions. Vivien i menjaven diversament unes generacions d'altres; però totes han cregut el mateix i tenen el mateix esperit. IV, 568s.

El Santíssim Misteri de S. J. de les A. ha sostingut la fe i l'esperit dels pobles del voltant en les dificultats i lluites de la vida i contra les temptacions de l'heretgia. L'home, amb els misteris, arriba al cel (Déu és inaccessible a l'enteniment natural), i, amb el miracle de la incorrupció de les sagrades espècies, se'ns ha fet més fàcil l'accés a Déu. Aquest misteri compendia el principi unificador de la vida social del nostre poble. IV, 572s.

L'adoració que s'hi fa de les espècies incorruptes s'adreça a tota la Santíssima Trinitat, perquè allí on hi ha el Fill també hi ha les altres Persones. És com l'alba del dia de la glòria. Els benaventurats fan el mateix al cel. El Santíssim Misteri de S. J. de les A. és un monument de glòria. Crist roman en estat de víctima a l'Eucaristia. A S. J. es veu clar que pel sacrifici es va a la glòria. Allí és fàcil de tractar amb Crist. La presència real s'hi manifesta miraculosament. L'escultura on es conserven les espècies ens recorda la redempció i una època d'heretgies ja mortes, mentre que la fe viu en totes les generacions. Allí tot contribueix a fer-nos estimar Déu i els homes, i fins la terra i el lloc sagrat on el venerem. S. J. de les A. és un dels llocs priviliegiats on, ultra la presència real, Jesús hi exerceix el seu poder de fer miracles. IV, 575s.

El monestir de S. J. de les A. es lliga amb els orígens cristians de Catalunya. Hi resplendeix la fe amb la conservació de les espècies consagrades al cap del sant Crist. És com un sagrari monumental. Totes les generacions del nostre poble han contribuït a edificar-lo i embellir-lo. La nostra hi ha de contribuir igualment. Des del temps del seu fundador, el comte Wifred, representa com un plebiscit de la fe de Catalunya. VII, 327-330.

Vide CATALUNYA.

SANT MARTÍ DEL CANIGÓ. El monestir de S. M. del C. tenia un llibre sobre la infantesa de Crist (Eiximenis). I, 559.

SANTS. Cada època ha admirat més els s. que porten remei als seus mals característics. A l'Edat Mitjana corresponia un s. guerrer; a nosaltres, un sant misericordiós; als joves, un s. jove, vencedor de les passions. III, 696.

Déu els glorifica. Els dóna poder de posar remei a necessitats determinades. Que un s. sigui apropiat per a un mal determinat és cosa que

depèn de la voluntat de Déu, que nosaltres no sabem. III, 751s.

Les amistats entre ells els fan progressar en la virtut. III, 651s.

Són feliços enmig de penitències, persecucions i turments, perquè tenen Déu, que és l'únic que dóna la felicitat. Per això molts s. han renunciat a les riqueses i als honors, que sols donen una felicitat aparent. IV, 186.

Els fets més meravellosos de la vida dels s. no sols hem d'admirar-los, ans encara hem de procurar imitar-los en allò que és possible. IV, 265.

Els s. del cel formen com una família amb nosaltres. A les nostres invocacions i a l'honor que els donem, hi corresponen intercedint per nosaltres davant Déu, a fi que ens envïi els auxilis que ens calen. IV, 331s.

S'han distingit sempre per complir admirablement bé les dues obligacions del treball i l'oració. Ben al revés de la gent mundana, que en fugen. IV, 386s.

Participen del poder de Déu. Per això ens poden protegir. Han estat units a Crist en aquest món per la caritat molt íntimament. Han participat de la seva virtut més que els altres —una sarment té més saba com més unida està amb el cep. La relació que cada persona té amb Crist en el cel correspon a la que hi ha tingut a la terra. IV, 391s.

Déu és la llum que il·lumina i orienta els homes. Per això els s., els amics íntims de Déu, els representem amb una corona de llum. Els fets sobrenaturals dels s. —els èxtasis—, se'ns representen com estotjats d'un nimbe de glòria. Qui s'acosta a Déu queda il·luminat. Tots els cristinas hem de brillar, com a fills de la llum. IV, 505.

Reflecteixen la llum de Déu. Són estrelles diferents en claredat, que formen una constel·lació al voltant del Sol diví. Delecten la humanitat i la guien; però tota la llum els ve del Crist. Així s'explica que tinguin tants seguidors. Els fills de sant Benet, de sant Francesc, etc., segueixen la mateixa llum divina que guià els Mags a Betlem. IV, 507s.

Troben les seves delícies en les virtuts: puresa, caritat i justícia. Alhora tenen un odi gran contra el pecat: corrupció, egoisme, crueltat. Pacífics amb tothom, són implacables contra ells mateixos. Sacrifiquen la pròpia carn, principi de tots els desordres. IV, 526s.

Conscients de la filiació divina, tenen una superioritat reconeguda per tothom. La fe els il·lumina en la veritat, la caritat regeix els afectes del seu cor racionalment i divinament. Són d'una gran llibertat d'esperit. IV, 760.

Són els homes de l'eternitat, que es regeixen per la llum de Déu. Per això sempre són actuals, perquè l'eternitat és de tots els temps. Són els qui s'adapten millor a totes les èpoques, perquè no s'aferren a les coses transitòries que passen, sinó que es basen en les substancials i perennes i hi recolzen. Són els ciutadans de tot el món i de tots els temps. Així sant Antoni Abat, d'Egipte i de l'època romana, és familiar i conciutadà de totes les nacions cristianes. Són els homes per excel·lència. La vida dels s. és lluminosa, perque ens ensenyen a guiar-nos per l'eternitat. És l'existència insuficient i variable que s'aferra a la plenitud de l'Ésser i al perdurable. V, 69.

El s. és l'home per excel·lència, assimilable a totes les èpoques i països. Passa de civilització en civilització, honrat i venerat. Els s. s'han assimilat a Crist i són immortals

com ell. Són ciutadans de totes les ciutats. V, 255s.

Vide ORACIÓ, CIUTAT DE DÉU, FELICITAT.

SANTUARIS. Els s. de la pròpia terra tenen una gran força per fer viure la fe i la devoció entre la gent del país. II, 52s.

Els llocs de la terra on Crist és més glorificat i estimat són els s. marians: Saragossa, Montserrat, etc. III, 35.

SANZ DEL RÍO. III, 551.

SANZIO. IX, 94.

SARAUS. No agradaven a J. Finestres, catedràtic de Cervera i músic, perquè la dansa moderna no és artística (P. Gallissà). I, 698.

SARD I SALVANY, FÉLIX. IV 674.

SARRET I ARBÓS, JOAQUIM. VII, 161.

SARTO, JOSEP. VII, 121.

SATANÀS. Al peu de la creu, no es convencia que Jesús fos el Messies. A l'últim ho veu, i sant Miquel el gita a l'infern (Eiximenis). I, 563s.

Cabdill de l'exèrcit del mal, promou en la humanitat tota pestilència. V, 43.

SATANISME. En el maçonisme liberal, hi ha nascut, com a conseqüència de la tirania i la persecució religiosa, l'odi a Déu, i doncs l'amor al seu contrari. El culte al diable s'ha practicat entre els maçons. Fruit d'aquesta tendència és l'himne a Satanàs de Carducci. I, 79s.

El culte a Satanàs es practicava entre els gentils. I, 80.

Vide MAL.

SATURN. II, 108.

SATISFACCIÓ. És tan necessària la s. pels pecats comesos, que tots els pobles l'han practicada. Amb aquest fi, el poble cristià observa el dejuni quaresmal, acompanyat d'oracions i almoines, com un acte públic de s. i desgreuge al Senyor, doblement degut, puix que el pecat del cristià revesteix una doble malícia. A més de l'ofensa general a Déu, comporta la profanació de la sang redemptora de Crist. IV, 528.

El pecat essent una injúria a Déu, creador i redemptor, i una ofensa al proïsme, reclama una reparació o s., que Déu, infinitament just, no pot deixar d'exigir. Aquestes s. són voluntàries o involuntàries. La pregària, les mortificacions i penitències, són s. voluntàries. Les involuntàries són els càstigs que Déu infligeix, sobretot, l'infern. IX, 65-67.

SAVIESA. Comença en el coneixement d'un mateix i ha d'acabar en el coneixement de Déu (Ll. Vives). I, 626.

No pot existir sense la castedat. Per això l'Església ens proposa l'exemple de sant Lluís Gonzaga i de sant Tomàs. III, 702s.

També els antics provaven el seu origen en Déu. IV, 18.

La s. humana no és capaç de moralitzar i dignificar l'home. Sols influeix en petits cercles. Davant la força de la sensualitat és impotent. IV, 604.

És la possessió de la veritat. Sense la veritat, un lletrat és ignorant; i, amb la veritat, un analfabet és savi, perquè té l'element vital que el satisfà, com el peix dins l'aigua. Per això, enmig de les tribulacions, la s. dóna consol. V, 74.

La s. de l'Evangeli és a l'abast dels humils i els petits. Radica sobretot en la caritat. V, 296.

És impossible una s. universal sense la revelació. Els homes no poden trobar per ells sols la veritat completa. V, 309.

La s. profètica ve de l'Esperit Sant. Per això la tenen l'Església i el Papa, i els catòlics fem més cas d'ells que dels filòsofs i els savis acadèmics. V, 316s.

Ve de Déu i se'ns comunica amb la revelació, s'estén a tot a manera

d'unció. Profetitzada d'antic com a do ofert a tothom, penetra tot l'home. La seva difusió només la dificulta el pecat. V, 454. VI, 220s.

En Déu és una mateixa cosa s. i poder. També la saviesa penetra la voluntat de l'home perfecte i li dóna simplicitat. «Tot ho puc en aquell que em dóna força... No vull saber res més que el Crist crucificat» (sant Pau). La passió de Crist significa el govern sobre les nostres concupiscències. VI, 222.

La s. de Déu és omnipotent. Per això el qui es regeix per la llum d'aquesta s. que li ve per la gràcia de Jesucrist es fa superior a totes les realitats del món, domina i regeix totes les seves facultats i tendències i col·labora al Regne etern de la glòria. VI, 225.

La s. consisteix a conèixer les coses tal com són i a estimar-les segons la seva categoria. Tot és bo, però cal estimar-ho ordenadament. Tota l'obra de Crist és per donar-nos aquesta saviesa que s'identifica amb la veritable grandesa de l'home que regeix sàviament els seus instints. Aquest governament d'un mateix segons la llei de Déu és obra i camí de s. i de grandesa. Ens ho ensenya, sobretot, la passió de Crist, proporcionada als pecats o desobediències de tota la humanitat. Crist ens descarregà d'aquesta responsabilitat amb la seva caritat immensa. En la nostra contribució, mitjançant la mortificació i el venciment propi, no se'ns posa més càrrega que la que podem portar. VI, 227s.

Vide TEMOR DE DÉU.

SAVONAROLA. I, 184. III, 700.

SCAVINI. III, 574.

SCHILLER. II, 248.

SCHLEGEL. III, 621s. VI, 462.

SCHOMBERG, JOAN B. I, 697.

SCHOPENHAUER. III, 658. IV, 36.

SCHUMANN, CLARA. II, 422.

SCOTT, WALTER. II, 291. III, 630.

SEBASTIÀ (S.). V, 256.

SECCHI. III, 10.

SECTARISME. El sectari divideix i trosseja la realitat: Déu, l'home i el món. III, 306.

Vide DÉU.

SECULARITZACIÓ. La societat, quan se secularitza i se separa de Déu, no pot subsistir, perquè Déu l'ha feta. I. 23s.

Vide HERETGIA, LAÏCISME, VIDA.

SEDULI. III, 32.

SEGELLS DE L'APOCALIPSI. No tot era impertinència i curiositat en els escriptors medievals que volien desxifrar-los. I, 564s.

SEGLE. Vide MÓN.

SEGLE XIX. Sempre hi ha hagut abundància de mal en el món. El mot «segle», emprat pels autors espirituals, sempre ha designat el món enemic de l'ànima. Però, durant el segle XIX, el mal i el vici no s'han acontentat de dominar secretament el cor de l'home: han volgut legalitzar-se. Fins les famílies cristianes i piadoses han tingut condescendències culpables amb el mal. El caràcter públic dels nostres pobles i ciutats (costums, monuments) va perdent la nota cristiana. La impietat i el vici en la vida pública, els honors i distincions que hom els tributa, són el culte públic que el nostre temps dóna al diable. Per vèncer el diable, príncep d'aquest món i d'aquest segle, cal servir-se de la fe, l'oració i la penitència també públiques. Totes tres s'inclouen en la creu i en la veneració de la creu: en el via crucis. IV, 532s.

Té una gran participació a la llista de les aberracions i delictes humans. Sobretot, té la tara d'haver tret el caràcter cristià de la vida pública. Ha destruït veritables institucions (convents, ordes religiosos)

que eren l'orgull d'Europa i havien portat la civilització a d'altres terres. Ha destruït la sobirania temporal del Papa, símbol de l'ordre natural de les coses, ja que Déu no ha d'estar subjecte a l'home, sinó l'home a Déu, i un poder ecumènic necessita independència política en la seva actuació. Tot proclamant la cultura, l'art, la llibertat i la democràcia, ha ensorrat els centres d'on havien sortit: els monestirs. A Espanya, a més, ha trencat la unitat catòlica innecessàriament. Ha malversat el patrimoni antic, com un hereu Escampa. Ha dedicat al vici llegats benèfics i piadosos. Ha menyspreat els vells costums i el llenguatge propi. S'ha llançat a tot el que és nou i excitant. IV, 535ss.

És una glòria del s. XIX que hi hagi nascut la pràctica del Mes de Maig. IV, 559.

Ha pecat molt de blasfèmia i d'indiferentisme religiós, tot i ser un segle cristià. IV, 569.

Ha sentit doctrines contra la religió, la propietat i la família, institucions que fan la unitat dels homes. Però, en la part il·lustrada i directora, fou menys cristià al començ que a les darreries. La mala influència ha arribat més tard al poble, el qual, finalment, ha provocat les convulsions externes. IV, 590s.

Ha vist augmentar el cristianisme a Amèrica i Àsia. I ha vist també com tornaven de l'error a la veritat catòlica molts protestants. IV, 618s.

Exagerà la importància de la discussió per a trobar la veritat. IV, 733.

Es donen disposicions per celebrar l'acabament del s. XIX i el començament del XX: Missa de mitjanit del 31 de desembre del 1899. Cal consagrar a Déu el temps, ja que d'ell l'hem rebut. VII, 25-27.

Vide IRRELIGIÓ, CONTRADICCIÓ, NATURALISME, ATEISME, FRANÇA. ANY SANT 1900.

SEMINARI. El Concili Tridentí erigí s. per la formació dels futurs ministres de Déu. Des de petits, hi viuen incomunicats amb la corrupció del món. S'hi nodreixen de les ciències que els habiliten per a conduir els altres pels camins de salvació. El s. ha de ser la nina dels ulls del bisbe. Serà la seva glòria o la seva ignomínia, com ho són els fills per al pare. IV, 489s.

Vide SANTEDAT.

Vide VIC, EXERCICIS ESPIRITUALS.

SEMINARI DE MORALISTES. El fundà a València fra Joan Tomàs de Rocabertí. Modernament passà a ser hospital militar. II, 124.

SÈNECA. III, 708. IV, 14. V, 258.

SENSUALISME. Vide FELICITAT. SENSUALITAT. Els plaers dels sentits se'ns convertiran en no-res —i en plor— a l'hora de la mort (Llull). I, 479.

La passió sensual és vergonyosa. Els seus actes, fins els ordenats segons raó i santificats pel sagrament, han d'amagar-se, perquè són vergonyosos. II, 528, 593.

La passió sensual és una força que tendeix a la conservació de l'espècie humana: per això és tan forta. Ha d'anar dirigida per la raó, si no es vol que sigui destructora. II, 528, 593s.

Treu força a l'esperit de l'home. Li impedeix d'elevar-se a la regió serena i equilibrada de la perpètua harmonia de la vida. No li deixa acceptar el convit del Regne de Déu. La literatura sensual produeix aquests efectes. VI, 50.

L'Epuló de la paràbola de Llàtzer ens diu que la s. ens pot fer caure a l'infern. VIII, 70-72.

Vide CARN, LUXÚRIA, PENITÈNCIA, PORNOGRAFIA.

SENTIMENT. Ni és totalment esperit, ni és totalment matèria. I, 295.

El s. noble no pot viure fora de l'autor i conservador de les coses: Déu. Lluny d'ell, els s. es corrompen i es confonen amb el plaer. I, 296.

El sentimentalisme exagerat en literatura pot ser fruit de l'amputació que sofreix l'home en deixar de ser cristià. No sol ser lluny de la pornografia. I, 295.

L'abast dels s. és limitat i l'enteniment ha d'aportar-los materials on s'exerceixin amb més amplitud. No puc saber directament pels sentits el que passa a l'Orient; però l'esperit m'ho diu i en tinc s. Exemple de la bèstia lligada a la qual hom porta palla i menjar des de fora els límits de la cadena (Llull). I, 455.

La mutabilitat i la inestabilitat dels s. de l'home vénen de la limitació dels nostres coneixements (Llull). I, 464.

Els s. són com els membres amb què obra l'esperit. L'èxit de l'operació humana exigeix tenir-los disciplinats. II, 10.

Quan l'artista està massa posseït d'un s., quan «sent» massa, no pot produir una obra artística perfecta. II, 240s.

Ha d'existir en l'obra artística, però ha de governar-lo la intel·ligència. II, 241.

Els s. de l'home s'alienen i cooperen a la direcció del s. principal reforçant-lo. II, 517.

Són la manifestació més típica de l'ésser compost de cos i ànima, que és l'home. Participen d'ambdós elements. I, com que els éssers troben el seu goig màxim en allò que és més adequat a la seva naturalesa, els s. donen a l'home els goigs millors i més intensos. Per facilitar el compliment de tots els deures, Déu hi ha infós aquests s. i goigs. IV, 738s.

Són forces que mouen l'activitat de la vida; però són cegues, i han d'anar regides per l'enteniment recolzat en el pensament de l'eternitat. Sense aquesta direcció, resulta una vida desequilibrada. Per això, avui que manca en molts aquesta direcció, veiem la inconstància i la frivolitat del temps modern. V, 55s.

Ataca la part animal de l'ànima. L'home sensual, animalitzat, contagia els altres. VIII, 39.

El cristianisme educa el s. Excita la tendresa envers Jesús i Maria, l'amor a la família, la compassió. Però també modera aquests sentiments: l'alegria de Nadal amb la tristesa per la degollació dels Innocents. La tendresa immoderada pot dur a la sensualitat. IX, 419s.

SENTIMENT ARTÍSTIC. Vide FRUÏCIÓ ARTÍSTICA.

SENTIMENT ESTÈTIC. És eminentment particularista i regional, tant en literatura com en arquitectura i pintura. I, 286s.

La seva expressió ha de ser entesa per tothom. Per això ha de ser regionalista. I, 287s.

Cal no confondre'l amb el s. passional, com alguns crítics moderns. Aquest, en lloc d'asserenar i elevar l'esperit i unir els homes, pertorba, irrita, enfosqueix l'enteniment i desfà la família humana. II, 289s.

SENTIMENT RELIGIÓS. No hem de cercar l'excitació del s. r. per damunt de tot, però cal conrear-lo en el poble. Les coses entren pels sentits. L'exemple influeix. Hi ha eclesiàstics que excel·leixen en aquest terreny de desvetllar el s. r. Però reduir-s'hi és dolent, perquè l'entusiasme sol no és sòlid ni durador. Hi ha d'haver a continuació un treball més eficaç d'instrucció, d'ordenament i de formació de les virtuts. No fos cas que els capdavanters i apòstols donessin fum i no llum en la vida privada. I, 170.

L'Església antiga limità l'entusiasme religiós d'alguns cristians que provocaven el martiri. I, 171.

Les manifestacions del s. r. ben sovint no són canonades eficaces, sinó salves d'artilleria «ratione solemnitatis». No edifiquen. I, 171.

No pot ser el fonament i l'origen de la religió cristiana, que recolza en fets històrics i palpables de la vida, la predicació, la mort i la resurrecció de Crist. III, 322s.

SENTIMENTALISME. En la religió, porta a les aberracions del modernisme. En la política, desfà l'organització social. En la família i l'educació, condueix a la inutilitat dels homes. V, 478.

Vide HUMANITARISME.

SENTITS. La seva gran limitació cognoscitiva fa que l'amor o apetit que neix d'ells sigui també molt limitat i breu (Ausiàs March). I, 591.

Desperten l'enteniment (Ausiàs March). I, 592.

Fan guerra a l'enteniment presentant-li el plaer (Ausiàs March). I, 593.

S'atrofien amb l'ús exagerat (Ausiàs March). I, 596s.

Són les finestres de l'ànima. No hi ha res en l'home que no hagi passat per ells. Per educar l'home, per cristianitzar-lo, cal entrar-hi pels s. Per això l'Església ha fet servir les belles arts. II, 396.

Vide ENTENIMENT.

SENZILLESA. Vide SIMPLICITAT.

SEPARACIÓ DE PODERS. L'Església la practica amb la màxima: «Doneu al Cèsar el que és del Cèsar i a Déu el que és de Déu». És la distinció entre el dret natural i el dret civil. VI, 382.

SEPARACIÓ ENTRE L'ESGLÉSIA I L'ESTAT. És el cavall de batalla dels maçons. La proclamen sempre. Volen la independència del poder, que equival a dependència de la secta. I, 97s

SEPARATISME. La regió sola, el regionalisme exagerat que volgués desconèixer la necessitat d'unir-se amb altres, no salvaria la civilització. Avui dia es necessiten les grans unitats per a la vida que no sigui de salvatges. I, 316s.

Seria una il·lusió perillosa voler destrossar els grans Estats existents. Creixeria el nombre de malfactors socials que portarien l'anarquia, amb autoritats més febles i ineficaces, donada la prosperitat material d'avui. II, 84s.

El regionalisme el fa impossible, perquè assenyala les condicions úniques d'una unió fraternal durable. És l'aplicació d'aquell principi: «In domo Patris mei mansiones multae sunt». II, 108s.

SEPULCRE. Inclou el conjunt dels ensenyaments humans, és el símbol de la ciència del patir. VI, 420.

SERMÓ DE LA MUNTANYA. Vide CONSELLS EVANGÈLICS.

SERMONARIS CATALANS. Hi domina l'exposició catequística, molt pròpia de la nostra gent, inclinada al convenciment de la raó. I, 521.

SERMONS. Cal baixar-hi del que és general al que és particular. El predicador no ha de mostrar-se indignat, sinó sol·lícit del bé dels oients (sant Vicenç Ferrer). I, 506.

SERMONS DEL P. CLARET. Hi predomina la catequesi, tan pròpia del caràcter català, i la moderació dels sentiments. I, 521.

SERMONS DE SANT VICENÇ FERRER. Es resistí a publicar-los. Finalment ho féu, a instàncies de l'infant Martí. S'han perdut. I, 502, 506s.

N'hi ha sis volums a la Seu de València, obra manuscrita d'algun deixeble del sant. I, 506s.

Són escolàstics per les idees que popularitza i per la distribució lògica de les parts. I, 520.

SERRA, EUDALD. IV, 156, 159.

SERRA, TOMÀS. VII, 396.

SERRA I ESTURÍ, MARIAN. III, 544. IV, 145ss. V, 231.
SERRA I RAFART, ANDREU. VII, 169.
SERVEI. Pròpiament, el cristià només serveix Déu, ja que només es considera lligat per la llei de Déu que comprèn totes les obligacions humanes. L'obediència a l'autoritat humana sempre és relativa. VI, 63.
SERVEI DOMÈSTIC. Vide AMOS, PATERNALISME.
SERVEI MILITAR OBLIGATORI. És un retrocés en el camí de la civilització. En èpoques de progrés es va reduint. En casos límit, que tot ciutadà sigui soldat, com en la institució del sometent. Perjudica l'organització de la clerecia. És injust que els pobres hagin de pagar igual que els rics per deslliurar-se'n. Un exèrcit format a base del s. m. o. resulta híbrid. VI, 486.
SET PARAULES. Explicació de les s. p. de Jesús a la creu. VIII, 141-151.
SETMANA SANTA. S'aprèn més a estimar Crist vivint piadosament la S. S. que no pas amb les explicacions de qualsevol persona. II, 592.
Vide MONUMENTS.
SETMANA TRÀGICA. Els incendis i profanacions d'esglésies durant la S. T. són eco de la primitiva rebel·lió dels àngels i els homes contra Déu. Cal reflexionar-hi per treure'n ensenyament. V, 486ss.
Cal felicitar els qui durant la S. T. han sofert persecució per causa de Crist i han vist cremades i arruïnades les seves cases i esglésies. Han entrat a la categoria de màrtirs del cristianisme. Han participat en el martiri de Crist i han donat un bon testimoni de fe. Ni el foc ni el punyal els han separat de la caritat de Crist. Han sofert persecució només pel nom de Crist. Han estat perseguits només perquè eren religiosos. Cap més motiu no al·legaven els perseguidors. Aquests no han al·legat l'aliança de l'Església amb el capital com fan sovint, ni cap altre pretext. No podien al·legar-los, ja que l'Església ha defensat les reivindicacions justes dels obrers i és indiferent quant a les formes polítiques. Els perseguidors han tingut una gran sinceritat, com els maçons de França, que esborren el nom de Déu dels llibres de col·legi. Les raons dels perseguidors no han estat socials ni polítiques, sinó teològiques. V, 489-491, 499.
La persecució antireligiosa de la S. T. és d'origen maçònic, un episodi de la lluita eterna del mal contra el bé. Dintre la mateixa pàtria, com en el si de Rebeca, un germà ha perseguit l'altre. V, 494.
Hi havia covardia entre els revolucionaris de la S. T. Un home sol, des d'una casa, amb dos trets de pistola sense bala, va fer fugir una colla que començava a incendiar un convent. Els revolucionaris no eren gent de gran potència salvatge. Fugien d'allà on trobaven resistència. V, 497.
Els revolucionaris han mirat de destruir principalment les escoles i les institucions de l'Església que tenien per objecte el bé dels obrers. V, 500-501.
Vide MARTIRI.
SEVER (S.). I, 688.
SEXE. Vide CARN.
SEXT EMPÍRIC. IV, 48, 52, 54.
SHAKESPEARE. II, 285, 449, 597. III, 527, 714. IX, 274.
SI D'ABRAHAM. És el lloc on estaven detinguts els justos de tots els pobles de la terra abans de la vinguda del Redemptor. Una certa tristesa envaïa les ànimes d'aquelles persones que esperaven el moment de la seva deslliurança. Sant Josep els portaria la nova del naixement de Jesús, i els estadants del Si d'A. mirarien el sant com un ésser que

els era superior, tot i que molts d'ells haurien profetitzat sobre el Messies. Amb l'arribada de sant Josep al Si d'A. tots ells s'omplirien de goig. IV, 374s.

SILENCI. És suficient per a la reforma d'un convent. Dóna tranquil·litat d'esperit i ajuda a l'oració. IX, 464.

El s. és una virtut cristiana. Sense s. i temps de reflexió no es pot arribar a la saviesa. El nostre temps és baladrer. Molts parlen sense reflexió prèvia. Cal imitar sant Tomàs, a qui de jove li deien «el bou mut». IV, 300s.

SIL·LOGISME. És l'instrument de les construccions intel·lectuals. Dóna allò que perdura en la ciència. L'observació és necessària; però sovint dóna resultats provisionals, equivocats. I, 628.

Argumentació típica: el sil·logisme (Ll. Vives). I, 639.

SILVELA, F. I, 310.

SILVESTRE (S.). VIII, 235.

SILÈSIA. I, 311.

SÍMBOLISME. És la forma pròpia de les edats antigues. II, 462.

Segons el cristiansime, tota realitat és símbol d'una altra: la humanitat de la terra, el matrimoni, etc. II, 462.

Vide SUBJECTIVISME ARTÍSTIC.

SIMBOLISME ARTÍSTIC. És una reacció contra el naturalisme artístic, que només veia matèria. El simbolisme exagera cercant la transcendència cap a l'Infinit. En lloc d'emprar les formes naturals, empra els signes. És la negació de l'art. Abans del s. a., els pintors sols empraven els símbols en la pintura decorativa, quan ja les circumstàncies del lloc parlen a l'ànima. Es manifesta més en la música i la pintura, perquè, bo i essent més vagues d'expressió, donen una impressió més profunda de l'Infinit, que no té límits. II, 301s.

Reacció de l'art contra el naturalisme, semblant a la de la ciència contra el racionalisme. La ciència primer ha volgut bastar-se en tot ella mateixa, i després ha assegurat que només podia fonamentar-se en la creença. L'art ha fugit del món exclusivament material per llançar-se a l'Infinit directament, sense les formes naturals. II, 302s.

L'art simbolista o mitologista (còpia de l'art clàssic o de la mitologia septentrional) no té transcendència social, no encaixa amb el poble, és erudit. II, 447.

Ha arribat a l'excés a Suècia i Noruega. II, 452.

És un retorn a l'AT, quan només hi havia ombres de la veritat —figures i símbols—, abans de venir la Veritat encarnada a la terra. II, 454.

El simbolisme o modernisme artístic, amb manca de sentit pràctic, en el fons, és quelcom molt vell. Ja Plató volia desterrar els filòsofs i els poetes de la República. II, 465.

Vide ART SIMBÒLIC.

SÍMMAC. II, 112.

SIMÓ DE MONTFORT. I, 402. III, 22.

SIMÓ DE ROJAS (Bt.). VIII, 432.

SIMPLICITAT. Déu és simplicíssim. L'home és més simple i senzill com més s'acosta a Déu. Pensi's en Jesucrist i en sant Francesc. La Biblia, plena de l'esperit diví, té molts sentits en una sola lletra simple, i atreu més que l'elegància grega. II, 399.

És distintiu del cristianisme. Els orgullosos volen que hom els parli en un llenguatge especial, no volen comptar-se entre els humils del poble. La simplicitat evangèlica és el cim de la perfecció. IX, 170.

La s. d'esperit consisteix a no proposar-se més que un fi en la conducta i les paraules: el compliment del deure i la manifestació de la veritat. Sovint no som simples o senzills, perquè, aparentment, cerquem la glòria de Déu; però, en realitat,

el que volem és la lloança d'altri, la satisfacció del nostre gust. Cal tenir present que només hi ha una cosa necessària. III, 755.

És la llei de les coses divines i grans. El catecisme, per exemple, s'adapta a tothom i conté tota la llei de la salvació. IV, 654.

Déu és simple i, per arribar-hi, cal la s. de cor. V, 322.

Per la devoció a la passió de Jesús s'arriba a la humilitat i a la s., a la mortificació de les passions, a la llum, al consol, a la serenitat de l'ànima i a la veritable grandesa. VI, 234s.

Vide HUMILITAT.

SIMPRONIÀ. I, 359, 360. II, 141.

«SIMULACRUM IN ALIO». Segons la filosofia de Xavier Llorens, és prendre per record d'una cosa real les elaboracions de la fantasia. III, 549s, 561.

«SIMULACRUM IN SE». Segons la filosofia de Xavier Llorens, és prendre per elaboració de la fantasia un record inconscient, després de la relació de temps. III, 549s, 561.

SINCERITAT. És la veritat pràctica. Sense s. no hi ha res que resisteixi, car en lloc d'haver-hi una entitat real, hi haurà només una aparença. Això és aplicable a la moral i a l'art. II, 398.

És el símptoma de la santedat. La devoció, l'oració, la paciència, etc., no són res sense la s. En canvi, és en camí de salvació el qui es capté amb s., encara que caigui en passions i vicis. La s. és l'amor a la veritat; per tant, és l'amor a Déu. Per això triomfa i salva. V, 185s.

Molts textos bíblics parlen de la sinceritat o la simplicitat cristiana. VI, 469s.

Es veu l'excel·lència de la s. quan Crist posa com a condició per entrar al Regne de Déu tornar-se infant. Déu és essencialment sincer. La gran tara del món modern és la falta de s. VI, 471.

Vide VERITAT.

SINDICATS. Vide CORPORACIONS OBRERES.

SÍNODE HELENENSE. Se celebrà a Toluges (1027). Testimonià la gran desolació del país. Establí la pau i treva. I, 364s.

SÍNTESI FILOSÒFICA. Pretengueren fer-la Ramon Llull, Lluís Vives, Melcior Cano i sant Tomàs. Només aquest darrer reeixí del tot. Ll. Vives desconfià massa del raonament. Melcior Cano el superà, perquè no es divorcià del passat. I, 629s, 707.

Ll. Vives, com sant Tomàs, cerca la síntesi de la filosofia i la revelació; però no la troba. I, 640.

SISTEMA PARLAMENTARI. Inaugurat a les Corts de Cadis, continuà el centralisme —fet en nom de l'Estat en lloc del rei. Adulava el poble, i això feia semblar que restablia el govern del país pel país. Feia país des de dalt, amb desconeixement de la vida que li era pròpia. I, 705s.

SÍRIA. I, 193.

SIRICI. I, 362.

SISTEMA MERCANTIL. Vide LLIURE CANVI.

SIVILLA, TOMÀS. III, 584.

SIXT III. V, 121.

SMITH, ADAM. I, 710.

SOBRENATURALISME. També entre no-cristians es dóna l'exaltació del sentiment religiós, sobretot en algunes sectes. Però el s. cristià o genuí no és la fe en estat de sentiment, sinó de judici. Encén el cor sense escalfar el cap, harmonitza les facultats humanes i fins modera el dolor dels pecats; fuig de l'entusiasme irracional i de l'histerisme, i no té caigudes com la del qui ha passat de campió de l'Església a apòstata en menys d'un mes. La fe no té aquests alts i baixos. I, 169.

El sacerdot d'avui ha de ser un veritable filòsof cristià per enfortir la seva fe i la dels altres. L'oració

i la ciència són els fonaments del s. I, 177-178.

A Espanya, durant el segle XVI, era moda el s. i molta gent feia ostentació dels fenòmens místics extraordinaris. Santa Teresa i sant Joan de la Creu combaten assenyadament aquesta tendència. III, 609s.

SOCIABILITAT. L'home és sociable per honrar el Creador, per evitar la ignoràcncia, etc. (Eiximenis). I, 566.

Malgrat la seva necessitat, del tracte i de la societat s'originen, de fet, molts mals per a l'home. II, 81s.

SOCIALISME. No hem de combatrer el s. no cristià amb les armes de la fe per no fer odiosa la doctrina cristiana, ja que protesta d'injustícies que en molts llocs són reals. I, 204-205.

Desfà els vincles del llinatge humà, ja que vol dissoldre els lligams de pàtria i tradició i malda per imposar una forma tirànica de vida universal. I, 228.

Si ve, pot trobar un atenuant o mitigació davant el municipi, extensió de la família. I, 342.

Nasqué un s. del protestantisme, tal com n'ha nascut un altre del liberalisme. I, 646s.

És una conseqüència del liberalisme i del pacte social. Ningú no pactarà la pobresa d'ell mateix i la riquesa d'altri. II, 17.

Ha consumat l'obra de la Revolució, que va desfer els organismes naturals. Posa l'home com una cosa en mans de l'Estat, altera totes les activitats humanes. II, 39s.

És una intensificació de l'absolutisme liberal. No sols vol regular des de dalt tota la vida civil, cultural i religiosa, sinó també l'econòmica. L'Estat es fa l'únic empresari i patró. II, 39s.

Vol guarir els mals econòmics de la societat amb l'esclavitud universal. Que uns quants capataços manin i distribueixin el menjar. II, 46. Ve de la Revolució. II, 47.

És una malatia del cos social que cal guarir restablint l'equilibri dels seus principis essencials, més que no pas pal·liant les manifestacions del mal. El mal és espiritual i també ho ha de ser el remei. II, 55s.

Se li donaria un cop mortal augmentant el nombre dels propietaris. II, 59.

Portaria la descomposició de la família i l'estat salvatge. II, 66s.

Els socialistes, trobant-se amb l'aspiració de la trilogia liberal dissipada i veient l'engorroniment i l'egoisme dels rics, atien a una lluita total. II, 74.

Ha vingut en èpoques de gran prosperitat material. Això prova que el mal no és material, sinó espiritual. Al costat del progrés material, mancava l'espiritual. II, 92s.

Vol separar els membres de la família i la consciència de Déu. Vol fer una liquidació de tot, mogut, no per esperit de justícia, sinó per enveja. II, 104.

Darrera forma de l'absolutisme o l'estatisme. Diu que l'Estat no sols ha de disposar de la família i de la religió, sinó també de la propietat. II, 160.

Negant la propietat, es trobarà sempre en lluita amb els homes, perquè la propietat és un instint de la naturalesa humana. El s. volent negar la propietat fa esclaus, perquè la propietat és una conseqüència de l'autonomia de l'home que tendeix a constituir una família amb suport material. El s. predica la tirania enmig de l'Europa civilitzada i amant de la llibertat. Els venidors es riuran de la tendència socialista, perquè és de boigs voler negar els principis naturals que fan possible l'existència de la societat (autoritat, propietat, família). Els socialistes prometen més del que

donen. En la pràctica, no hi ha socialistes. Ben de grat, per exemple, els obrers socialistes contribueixen a fer la fortuna colossal d'un torero o d'una artista. Anivellar les fortunes és fer una màquina sense motor, perquè els homes es mouen a treballar per l'instint de posseir. Els ideals elevats són de pocs. Els socialistes, si no neguen l'instint de posseir, en priven l'exercici i l'atrofien. IV, 683ss.

Predica la guerra de classes —la discòrdia— per arribar a la felicitat de la classe obrera i a la distribució equitativa dels béns materials. IV, 676s.

L'Església el condemna. Cristianisme i s. són com l'aigua i el foc. El s. mutila la naturalesa humana, nega l'esperit i la vida religiosa. El cristianisme és la mateixa naturalesa racional i creient. El s. nega la propietat, base del matrimoni, i fa d'aquest una unió transitòria i animal. La societat no podrà construir-se mai sobre aquest esquema antinatural i violent; però, així i tot, el s. podrà produir torbacions, lluites i malestar. Sovint creix pel diletantisme de molts que, tot i ser rics i sense voler fer vot de pobresa, el prediquen per la pruïja de sentir-se aplaudits i agafar anomenada. Tots els homes honestos han d'unir-se contra el s., bo i deixant les discòrdies que els divideixen en altres punts. En el fons, el s. reconeix que la propietat i el matrimoni són fonts de benestar i, per enveja, vol desposseir els capitalistes. Però no és lògic quan aboleix la propietat. El que cal és —com predica l'Església— estendre al major nombre els seus beneficis. El s., mutilant l'instint de posseir, desequilibrant la societat, instaura una situació violenta que només pot aguantar-se per un despotisme monstruós de l'Estat. Sense Déu, la societat no tindria vida, que és moviment autònom. Seria una màquina que funcionaria en mans del poder despòtic de l'Estat. IV, 687ss.

El s. i el comunisme són una heretgia sobre la jerarquia i la constitució social. Coincidint amb l'increment industrial, han fet fermentar la societat humana. Prediquen una doctrina de felicitat que caurà i fallirà; però servirà d'adob en el terreny social en bé de la veritat cristiana. IV, 678s.

El s. vol una democràcia materialista, filla de la concupiscència. És imaginària, teòrica i irrealitzable. El s. diu que la societat és un producte de l'evolució de la matèria, que regeix els costums i les lleis. Per al s., s'equivoquen els espiritualistes que la creuen obra de Déu i de l'enteniment i la voluntat lliure de l'home sota la llei del Creador. Neguen l'altra vida, la santedat, la llei natural, el matrimoni, la propietat, etc. Tot comença i acaba amb la possessió dels béns materials, tot és fruit de lleis econòmiques. La religió, el matrimoni, la propietat, són, així, mitjans per a legitimar un estat econòmic determinat. Prescindeix dels arguments històrics sobre la revelació. Hi ha, doncs, oposició inconciliable entre el s. i el cristianisme. Fa l'apoteosi de l'obrer amb injustícia contra les altres classes i explota les seves passions per triomfar. Però aquest moviment ha fet desvetllar els catòlics. Els ha fet preocupar de la qüestió social i del millorament de la classe obrera. Ha desendormiscat l'amor al pobre i la caritat social que vingué al món amb Jesucrist. V, 107s.

El seu error és voler fer obligatòria una perfecció que el cristianisme sols aconsella i no exigeix: la pobresa, la comunitat de béns. Això

demana persones de molta altura moral i de llibertat d'esperit. Però el s. imposa l'esclavitud. V, 112.

Guiat per les concupiscències, vol fabricar la societat prescindint de la naturalesa, obra de Déu. Per això és destructiu. V, 125.

Afebleix la societat fent-la materialista i interessada. És més poderós qui té més esperit i més ideal. V, 126s.

Ha nascut d'un refredament de la societat cristiana. Com totes les heretgies, ocasionarà una renovació del cristianisme. V, 127.

Guiat per la concupiscència de posseir, el s. vol abolir la propietat privada; vol que tots els homes depenguin de l'Estat i que aquest tingui cura de donar-los la pitança i res més. Tendeix, doncs, a restablir els «servi glebae». Però els nous pagesos de remença serien pitjors, perquè no podrien redimir-se. V, 125s.

El s. que sols pel planejament i la llei vol elevar l'home no ho pot aconseguir, perquè, si l'home no té llibertat, tampoc no té mèrit en el que fa i no pot dignificar-se. Així una casa ben feta revela les bones qualitats del mestre d'obres i no d'ella mateixa. El mèrit és del qui l'ha planejada. Voler fet la societat és el gran pecat socialista. La ciutat es fa ella mateixa. V, 124.

Contradiu la llei natural, i doncs la vida de l'home i de la societat civilitzada. En el s. l'home deixa de ser l'objecte i el fi del sistema regionalista. V, 128s.

Cal avisar els cristians contra el s., tal com antigament ho feia sant Pere contra les falses doctrines del seu temps. Cal que mirem la realitat de les coses i com es compenetren la naturalesa i la gràcia. V, 127s.

Negant el valor del decàleg debilita la societat. V, 130s.

Somia una societat futura, ideal, perfecta, irrealitzable en la pràctica. La societat és massa gran perquè el caparró d'un home pugui emmotllar-la. Sempre hi haurà esguerrats, gent desequilibrada, precipitada, apassionada, rics que es tornaran pobres i pobres que es tornaran rics, invents i modes que modificaran les condicions del treball. V, 203.

No estima el poble. En els seus projectes socials manca l'amor. Resol el problema social com un problema de geometria, sense tenir en compte els afectes de l'home. No coneix l'amor a Déu, a la família i a la pàtria amb el pretext de l'universalisme. La seva conseqüència lògica és el nihilisme i l'anarquia, car la societat és dolenta. V, 207s.

Negant l'amor a la família, a la pàtria, a l'home i, sobretot, a Déu, els adeptes del s. no poden ser màrtirs, encara que exposin la vida, perquè són «sine affectione». El s. ateu extirpa els afectes humans, com un càncer els teixits del cos. Fa els ciutadans esclaus de l'Estat. V, 237.

És inspirat pel diable, homicida des del principi. Mata l'afecció humana a la família i a la pàtria. Desfà la societat, inspira i aplaudeix crims antisocials i matances d'innocents. V, 238.

Fora d'alguns prohoms de la secta, rics i prepotents, la majoria dels socialistes tenen motius per somiar la felicitat plena en la vida present, ja que viuen en situacions de pobresa, al revés dels modernistes i els intel·lectuals, que es troben lluny de situacions materialment angoixoses. V, 339.

És una deformació del principi de la fraternitat universal dels homes. 476s.

És l'expropiació de l'home: dels béns, dels fills, de la consciència.

Suprimeix l'home. Però per l'home concret va baixar Déu a la terra. VI, 476.

Barrina l'home: el buida dels sentiments de família, pàtria, llibertat. Substitueix l'autonomia per la tirania. VI, 477.

Es proposa satisfer els anhels de felicitat materialista de l'home. Enganya, perquè la felicitat no es limita a les satisfaccions materials. Vol una igualtat material. No reconeix que l'home sigui cridat per Déu a una altitud excelsa, fins, de vegades, en aquest món. Renega del Déu del cel i obeeix rastrerament un tirà de la terra. VI, 478s.

Sense la finalitat cristiana de la vida, és difícil de contrarestar el s. Quan es debilita la fe, es fa possible la creixença del s. Però, a la llarga, l'Església es menjarà el s. El mal, en el món, és permès perquè contribueixi al bé. VI. 479s.

Practica el s., encara que no es digui socialista, l'Estat que es fica a regular la vida interior dels convents limitant l'admissió d'aspirants o apoderant-se dels béns de les Congregacions. II, 679.

No hi ha socialistes que mereixin aquest nom fora del cristianisme. Una fraternitat que prescindeixi del Pare, que és Déu, no té raó de ser ni base on assentar-se. És com un organisme sense cap. Si algunes societats prescindeixen de Déu i subsisteixen, és perquè molts dels seus membres continuen essent creients i perquè Déu, instintivament, viu en totes les consciències. III, 254s.

Cau en el panteisme. No admet Déu com a cap suprem i origen de tota la societat. No admet tampoc les diferències essencials dels diversos membres amb unitat de vida i dignitat. Llavors el tot social i artificial de la societat estatal és el Déu socialista. III, 318.

És l'estatisme portat fins a les últimes conseqüències. Religió, família i propietat privada queden en mans de l'Estat. L'home hi és reduït a la condició de servent. Anul·la la naturalesa humana. Sent odi contra l'Església i vol anihilar-la, perquè infon a l'home el sentiment dels seus drets i li dóna força per a reivindicar la llibertat de la seva consciència. Com totes les heretgies té una funció providencial: contribuirà a fer veure amb més claredat com han de ser les relacions entre amos i obrers i entre les diverses nacions de la terra. És un somni i una utopia irrealitzable la ciutat futura que prediquen els socialistes. Contradiu la naturalesa quan suprimeix la religió, la família i la propietat. Deixaria l'home sense estímul per a aquesta vida i per a l'altra. És un ideal materialista com el dels jueus que esperaven un Messies polític. Com la maçoneria, el s. es pensa que tot ho pot fer amb la llei. Però la llei no crea pobles ni regenera societats; pot contribuir al guariment d'alguns mals, però també pot matar. Són moltes les realitats vives i bones que ja han mort a les seves mans. La vida ve de l'amor i l'amor no s'imposa per decret. III, 360-364.

És quimèrica la construcció que planegem els socialistes, però els treballs que realitzen i els materials que preparen poden servir per a una construcció més sòlida, la de la ciutat de Déu, segons un pla que ells desconeixen. IV, 118.

Vide CIÈNCIA, CONTEMPLACIÓ DIVINA, INFINIT, FILIACIÓ DIVINA, MAÇONERIA, COMUNISME, MATRIMONI, ESTAT, TREBALL, MESTRES, IGUALTAT, «PATRIA, FIDES, AMOR», INTERNACIONALISME.

SOCIALISME CRISTIÀ. Hi ha un s. c. que s'oposa al dret absolut de propie-

tat, ja que la riquesa i la propietat privada tenen també una funció social. I, 202.

SOCIALISME D'ESTAT. És tan amic de l'absolutisme com els despotismes orientals. Vol que l'Estat s'encarregui de distribuir als ciutadans la mateixa sopa sortida de la cuina de la burocràcia. III, 184s.

Es considera font i origen de tots els drets dels ciutadans i de les associacions que formen, com l'Església i els Ordes religiosos. Creu que l'Estat pot atorgar o negar aquests drets segons que li sembli. Això és simplement la teoria i la pràctica del despotisme arbitrari i l'anul·lació del ciutadà. Però a Europa i, sobretot, a Espanya, no es pot aconseguir pacíficament la instauració d'aquest despotisme. És un principi de discòrdia, perquè els ciutadans no s'hi avenen, i col·loca els catòlics en situació de perseguits. Tendeix a desfer la unitat de l'Església, ja que el cristianisme és una religió universal que aglutina tots els pobles i la supremacia del poder civil en cadascun ho repugna. El s. d'E. manipula la religió dintre els seus dominis i no pot sofrir la intervenció del Papa en l'àmbit religiós, una intervenció que han de reconèixer i, de fet, reconeixen tots els catòlics. L'Església ha respectat sempre el poder de l'Estat; però renunciar a la supremacia papal en l'ordre religiós seria consentir en la seva pròpia destrucció. Quan els partidaris del s. d'E. no governen, acusen l'Església de venuda al poder civil; quan governen, l'acusen de rebel. Però no és ni una cosa ni l'altra: dóna al Cèsar el que és del Cèsar i a Déu el que és de Déu. Els mateixos governants que consideren una ignomínia que l'Estat faci cas dels consells i exhortacions de l'Església en matèria de moral i de religió i amb referència als drets justos dels ciutadans, no consideren vergonyós atenir-se a les inspiracions i directrius de la secta maçònica. III, 219-226.

SOCIETAT. La s. moderna s'ha separat de l'amor a Déu, com si això l'hagués de guarir dels seus mals. I 22.

Voler que visqui feliç sense Déu és com voler que un arbre visqui amb les arrels a l'aire. I, 23.

Només Déu que ha fet l'home pot guarir la s. Només el pur per essència pot purificar. I, 23.

No subsisteix sense la llei de la caritat que l'uneix al Creador. I, 23s.

Té una llei natural que cal respectar. Els qui no la respecten cauen en el despotisme. I, 29.

No es pot cristianitzar la s. abans de cristianitzar l'individu. I, 197-198.

La salvació social ha de fer-se principalment amb la influència sobrenatural. I, 199.

Ateses les condicions d'avui, només podrà cristianitzar-se mitjançant l'acció cristiana de la beneficència i l'ensenyament. I, 193s.

La s. celestial és imatge de la s. humana (Eiximenis). I, 566.

Primer existien famílies soles. Després hom es reuní en comunitat i s'elegí un sobirà i s'hi pactà. Només irracionalment els súbdits s'haurien desposseït de tota la seva llibertat (Eiximenis). I, 577.

Perquè la s. sigui bona, cal que l'home sigui bo (Eiximenis). I, 582s.

En la s. present ha adquirit importància l'ésser col·lectiu i n'han perduda les individualitats. No hi ha tants homes eminents com abans. II, 18.

La s. present està en descomposició. Amb «La Tradició Catalana», no hem volgut donar-li forma, cosa absurda, sinó afirmar-ne l'esperit i els principis damunt els quals d'una manera o altra ha de formar-se. II, 18.

Per millorar-la, cal millorar l'home, i donar-li la forma natural, la popular, i la major igualtat possible. II, 18s.

Ha de restaurar-se posant com a llei la consuetud i el decàleg (Le Play). II, 41.

Els positivistes (Comte, Le Play), reconeixen que no són les lleis (uniformisme, codificació, centralisme) allò que ha de millorar la s., sinó l'educació, el bon exemple i la convicció. II, 42.

Per remeiar els seus mals, cal restablir i vitalitzar la religió, la propietat i la família, que certament es basen en la llibertat; però necessiten la protecció de la força social. II, 50.

La restauració de la s. ha de començar pel millorament de l'individu. La bondat dels ciutadans és més important que la bondat de les lleis. II, 54s.

No és utòpic indicar la forma millor que ha de tenir segons la naturalesa. La s. no es guareix amb receptes. Però és útil indicar la veritat per encaminar-s'hi. Els canvis de la realitat han d'anar precedits pels canvis de les idees. II, 59s.

Són el seu aglutinant la religió, la pàtria i la família. II, 68ss.

La s. humana perfecta és imatge de la de l'altre món (Eiximenis). II, 72.

Les concupiscències desfermades per la Revolució i el socialisme, la manca d'un ideal que uneixi, els abusos dels rics i l'odi dels pobres, fan pensar que la s. ha de ser renovada. II, 74.

Per guarir la s. cal rectificar les idees: proclamar la veritat que les passions obscureixen. II, 74.

En les seves transformacions hi actua la gràcia, l'acció de Déu. La s. no pot regir-se d'una manera purament materialista i científica. Ho reconegué Robespierre amb el culte a l'Ésser Suprem, absurd sols perquè rebutjà la veritable religió que coneixia. La gràcia es manifesta clarament en la s. II, 80.

Déu hi treballa, però l'home hi ha de treballar també per fer profitós el treball de Déu o de la naturalesa, tal com fa el pagès amb la terra i els accidents naturals. II, 81.

La fem amb el costum, més que amb el vot i la llei. II, 90.

El vici de la s. actual és desunir els elements que han de formar junts la vida pública. Hi han ajudat tots els moviments públics des del Renaixement fins al socialisme. II, 104.

En la regió trobarà un principi unitiu i aglutinant. II, 105.

Té la seva estètica. Consisteix a desenvolupar-se segons la seva naturalesa i no amb artificis sobreposats. II, 202s.

A tothom agrada parlar de la s. i tractar dels seus mals i remeis. Són pocs, en canvi, els qui troben gust a ocupar-se de llur perfeccionament individual. II, 495s.

La influència de l'organització social és molt eficaç en la vida de l'home individual. II, 495s.

Sempre hi ha lluita i contrarietat en la s. per les diverses maneres oposades de pensar i de sentir. L'home és el més social i el més discorde de tots els éssers. No són tan discordes els altres animals gregaris, perquè les nostres passions són més vives i fortes: han de regular-se per la raó i, quan aquesta no ho fa, la força de la passió és més violenta i es fa destructora. II, 547s, 598s.

El seu equilibri, la seva pau i la seva constància depenen de l'observança de la llei natural, el decàleg, que obliga a respectar la religió, la família i la propietat. Le Play con-

fessa que aquesta és la constitució essencial de la humanitat. Es tracta d'una veritat que l'Església ha predicat sempre. Quan no s'admeten la religió, la família i la propietat, no pot subsistir ni un mínim concepte de s., car, en no haver-hi res superior a l'home, l'autoritat no té dret a existir: els homes són iguals per naturalesa, i ningú no té autoritat sobre ell mateix. I, 107ss.

Molts cauen en l'error de voler arreglar la s. (el tot) sense fixar-se en l'home (les parts), que s'arregla pràcticant personalment el cristianisme. Polítics cristians teòrics, que no van a missa, parlen de la influència social del catolicisme, de la seva influència per guarir els mals socials. I, 111s.

L'única doctrina capaç de salvar-la és la que lliga la salvació de la s. amb la salvació eterna de l'individu. No es fan grans sacrificis ni actes heroics quan sols s'esperen per tota recompensa uns honors pòstums. I, 112s.

El natural i el sobrenatural han de contribuir a salvar la s., tal com la natura i la gràcia contribueixen a la salvació de l'home. I, 114.

Els seus problemes i els seus mals sols podran guarir-se amb l'oració i l'auxili de Déu. I, 125.

Modernament, s'ha sacrificat el seu organisme natural: costums, llibertat civil, autonomia de les institucions inferiors. S'ha pretès capitalitzar i centralitzar tota la vida. D'aquí ve la descomposició i el perill d'anarquia i daltabaix. El seu remei és el regionalisme. Com el malalt que ha de tornar al seu país d'origen. IV, 74s.

Les grans tares de la s. moderna són: esperit de rebel·lia, repugnància al treball penós i l'allunyament de la família. IV, 382s.

El seu cap i principi sostenedor és Déu. La intel·ligència i l'amor divins han de ser els mateixos dels homes, perquè la s. s'augmenti i visqui. Per això és altament social l'obra de l'Església i dels bisbes, quan corregeixen els vicis i expliquen la veritat. IV, 445s.

Déu l'ha feta a influx del Verb, i ell la restaurarà. No per ell mateix —ni potser tampoc pels camins de l'Església jeràrquica (l'acció de Déu en el món és humil)—, sinó amb el seu Esperit. Crist ho profetitzà quan digué que els seus deixebles farien coses més grans que ell. Els grans conflictes socials els resoldran els homes plens de l'Esperit de Déu. El pecat és el principi de tots els conflictes, i Déu, que vingué a destruir el pecat, els ha de resoldre per mitjà de l'esperit de caritat que tot ho venç, consola i agermana. IV, 454.

La s. moderna no reconeix els drets de Déu públicament, no segueix legalment la llei del cristianisme i de l'Església, ni tan sols quan molts dels seus components són bons catòlics. Per això manca d'amor, ànima i llei substancial del cristianisme. L'utilitarisme, el dret del més fort i l'afany de posseir són la norma de la s. moderna. En les circumstàncies crítiques, de guerra o misèria, es veu obligada a recórrer a l'Església, que li dóna els seus fills millors, plens de caritat sobrenatural, per posar remei als seus mals. IV, 467s.

La dissolució social seria causa de la perdició de moltes ànimes. Els homes, per perfeccionar-se, s'han d'ajudar els uns als altres. Per això Crist fundà el Cos místic. IV, 473.

L'ordenació social treta de l'Evangeli no és una simple teoria ideal inaplicable —o una contemplació piadosa, que no serveix per a la lluita de la vida—, com pensen alguns, àdhuc catòlics, sinó que inclou els

ensenyaments més fecunds. Crist és la paraula més humana que s'ha pronunciat sobre la terra. IV, 473s.

No és possible una s. perfecta, de gent feliç en aquest món. «Sempre tindreu pobres entre vosaltres.» L'experiència ho ensenya. IV, 479.

En les s. pot donar-se la forma política que es consideri convenient, mentre no falti a la justícia. I, 213.

La s. és feta per a l'home i no l'home per a la s. V, 433.

Les utopies i les extravagàncies socials dels qui volen muntar una humanitat perfecta i feliç en aquest món demostren que l'home té necessitat del cel i de l'altra vida. Però a molts els falta paciència i els sobra concupiscència. IV, 478.

Déu vol que, en la s., hi hagi rics, pobres, savis, ignorants, perquè, de tota la varietat, en vol treure una gran harmonia. Estimula i desvetlla el bé amb el mal i la desgràcia. Produeix aquella igualtat de sant Pau: que el ric doni el que li sobra al pobre; que el qui està bo vetlli pel malalt i que el savi ensenyi l'ignorant. IV, 481.

La seva llei fonamental i imprescindible és el decàleg (Le Play). IV, 485.

El mal modern de la s. és la discòrdia i la desunió. És com un desllorigament dels membres del Cos místic. El seu remei principal és fonentar la caritat i la pietat d'aquests membres. Per aconseguir-ho, el rosari és un mitjà eficacíssim i reconegut per l'Església. IV, 485.

La consistència necessària de la s. li ve de la caritat, de L'Esperit de Déu, que sols Déu li pot donar. Sols ell pot edificar la ciutat. Els homes (polítics, militars, etc.) preparen els materials; però, en realitat, no saben on van. Déu ho fa per mitjà de l'Església, que és femenina, no perquè hagi de subordinar-se a l'Estat, sinó perquè és mare i té fecunditat. Romput aquest lligam, els pobles es desfan per tornar a constituir-se. Així acrediten que la humanitat és viatgera. IV, 486s.

Sempre hi haurà en la s. classes, escoles i partits diferents. Déu ha lliurat el món a les disputes dels homes. Seria injust voler identificar la religió amb una d'aquestes parcialitats. IV, 492s.

Ha passat dissortadament el temps en què la vida pública era cristiana i l'Església reglamentava els costums públics i era obeïda. IV, 518s.

El raquitisme espiritual de la s. present ve de la seva manca de fe. IV, 517.

Una s. sense fe, ignorant, és més sòlida que una s. sense fe, il·lustrada, perquè aquesta cerca el fonament i les raons de la seva existència i no les troba: es veu edificada damunt la sorra. IV, 583s.

La Veritat i l'Amor són la seva llei vital. Crist la infon amb la gràcia en el cor dels homes individuals. Així passà a Europa, feta per l'Església, que evangelitzà els homes de civilització pagana i els bàrbars del Nord. Amb el temps aparegueren les virtuts socials, traducció de les individuals, i es convertiren en lleis públiques i polítiques. Perquè la Veritat i l'Amor imperin en la ciutat, primer han d'imperar en els ciutadans. IV, 597.

S'anà formant amb el treball de l'Esperit de Déu que ha fet persones i famílies cristianes. Així mateix ha de refer-se. Les coses es restauren en virtut dels principis amb què van ser fetes. IV, 596s.

Mai no es podran eliminar totalment de la s. els elements d'injustícia i corrupció. Però cal treballar sempre per expel·lir-los. IV, 596s.

És un cos, i els elements que la

formen no són indiferents l'un a l'altre. Si un pateix, van malament tots els altres. La indiferència d'home a home és un delicte. IV, 675s.

Totes les condicions i classes honestes de la s. són bones i respectables. No són imposades per algú o lliurement elegides. Són el resultat natural del tracte comú, dels defectes i les virtuts de l'home que conviu amb altres. És de boig voler-les abolir o canviar substancialment. IV, 680s.

En tots els temps, latituds i graus de civilització, els pobles han seguit un mateix camí: han fet servir aquells mitjans «quae ipsa natura docuit». Això es veu en l'existència i l'equilibri de diferents classes socials, del dret de propietat, etc. IV, 681s.

Els seus fonaments naturals són l'autoritat, la propietat i la família. Sobre això tots els homes hi han convingut. Es discuteix només la forma en què cal realitzar els tres principis. Quan algú nega els principis mateixos (els comunistes), s'acredita d'insensat. A l'últim caurà en el ridícul. Els socialistes, contrariant l'instint de posseir, esquarteren la naturalesa social de l'home, treuen a la s. el motor que la fa progressar. IV, 683s.

Té vida o moviment autònom sota la direcció de Déu. El seu moviment no es redueix a l'acció directiva de l'Estat —com el d'una màquina moguda per la mà del treballador. Així passaria amb el sistema socialista, que imposaria la màxima esclavitud dels ciutadans. IV, 691s.

És un principi natural que l'autoritat consulti els súbdits i que escolti tothom. La necessitat d'una jerarquia no exclou l'acord i el pacte entre els diferents graus. IV, 698s.

No pot prescindir-se de Déu, autor de l'home i de la s., quan es vol establir la relació que hi ha d'haver entre les classes i les seves funcions. IV, 700.

El seu estat d'altitud i engrandiment depèn del principi que la informa. Quan es creu filla de Déu, arriba a un gran brill de forma i noblesa —fins a Grècia i Roma. Quan els homes es creuen descendents de la bèstia, com en els Estats maçònics, no pot tenir cap elevació i ve l'esclavitud dels ciutadans: ni matrimoni ni patrimoni. L'home resta subjecte a la llei de la bèstia. Per aconseguir aquest trist resultat s'han gastat molts cabals i una gran inflor de ciència. IV, 755.

Ha de mantenir-la l'amor. L'amor natural és suficient en circumstàncies ordinàries; però, quan la s. és decadent i complicada en idees i passions i amb forts estímuls dissolvents, l'individualisme i l'egoisme sols es vencen amb la caritat cristiana sobrenatural. V, 12s.

L'home és un petit món i, per tant, complex. També la s. No poden aïllar-se els seus membres (com en el capitalisme), han d'associar-se i saber que els uns han de beneficiar els altres. Per l'aïllament es va a l'esclavitud, a l'aberració de considerar que una classe sols existeix per la utilitat d'una altra. V, 19s.

Sols l'Evangeli té una filosofia social que explica el perquè de la desigualtat entre els homes. Fora d'ell, el positivisme sols pot constatar els fets i les evolucions, però no explica res. O es pot recórrer a la institució de les castes, admeses per necessitat. El cristianisme admet la igualtat de naturalesa i la desigualtat de càrrecs i preeminències per harmonia social, perquè els homes, vivint per a l'altra vida, es practiquin en diverses menes de virtuts. V, 103s.

Es fa ella mateixa amb el treball

i l'estudi lliures i constants dels homes. No l'han de fer ni imposar els legisladors. El Creador li infongué vida i la féu per mitjà de l'activitat lliure dels homes. La s. és un organisme viu, i la vida sols la fa Déu. No la poden fer els homes. No és com l'exèrcit, que es fa amb ordenances. V, 135.

Té elements essencials posats fora de les disputes dels homes: L'autoritat, la propietat i la família. Sense això no podria subsistir. V, 135.

Avui es caracteritza per una gran tendència a la unitat de tots els homes, al cosmopolitisme. Totes les terres han entrat en comunicació i tenen tendència a formar un sol poble. Això disposa la s. a l'acceptació del catolicisme. V, 192.

Avui es caracteritza per la multiplicitat i la grandiositat de les lluites polítiques, ètniques, literàries, etc., gràcies a la comunicació universalitzada dels pobles. Es construeixen grans coses que passaran. Sols queda la Veritat de Déu. V, 192s.

Sempre tindrà imperfeccions. Encara que hàgim de treballar per millorar-la, no podem caure en l'error socialista de somiar una s. futura paradisíaca. La vida humana no és una novel·la, sinó un conjunt complex d'interessos i passions, vicis i virtuts. V, 202s.

És un cos viu i té membres. Una llei natural de justícia i equitat regula el seu funcionament normal i sa. III, 233-235.

Cal fer obra d'edificació social. Durant tot aquest segle s'ha considerat títol de glòria treballar eficaçment en la destrucció de l'ordre social establert. Calia haver seguit la norma de Jesucrist: «No he vingut a destruir, sinó a perfeccionar». L'esforç per enriquir-se sigui com sigui per acumular capital i triomfar en totes les competències ha fet tant de mal com l'anarquisme destructor de tot l'existent. La reconstrucció social reclama amor. Només l'amor uneix i edifica. IV, 105-110.

Vide ROSARI, RECTORS, IDEALS, LEGISLACIÓ, LLEI, FE, REFORMA SOCIAL, JERARQUIA, CAPITAL I TREBALL, CIVILITZACIÓ, UNITAT, FELICITAT, PESSIMISME, RESTAURACIÓ SOCIAL, VIDA INTERIOR, PROPIETAT, AMOR, IDEES, RELIGIÓ.

SOCIETAT CRISTIANA. La restauració de la s. c. i catòlica per mitjà de les armes o de la política ha perdut adeptes. Avui, arreu de l'Església i del món, predomina el criteri d'aconseguir-ho a través de les obres de caritat. Aquests són els mitjans més adients per aconseguir-ho: la beneficència i l'ensenyament cristià. Cal impulsar els fidels en aquest sentit, més d'acord amb els temps moderns, que no tot ho tenen dolent. I, 194-195.

Les s. que han arribat a un gran refinament de cultura cauen en l'orgull i prescindeixen de Déu. Llavors es manifesta la insuficiència de la civilització, s'omplen de vicis abominables i en el pecat troben la penitència. V, 445.

Els mals de la s. d'avui han de guarir-se sobretot amb l'oració, ja que la malaltia del món modern és una malaltia d'esperit. L'home que encengués l'esperit d'oració en el poble li faria un bé més gran que el savi sociòleg que li proporcionés el pla de la reforma social més encertada. VII, 334.

El règim polític millor és que intervinguin en el governament de la s., directament o indirectament, tots els ciutadans. VIII, 451.

S'ha perdut per haver-se apartat de Déu i només Déu la pot restaurar. I, 22-24.

Vide HOME.

SOCIETATS CORALS. No adopten la música sensual i enervadora, sinó la que asserena i eleva els sentiments. Han de proposar-se donar un bon to a la vida humana, com aquells músics que, advertits per Pitàgores, canviant de to, van fer penedir uns calaveres. IV, 636.

Vide MÚSICA.

SOCIETATS SECRETES. Vide MAÇONERIA.

SOCINI. I. 79.

SOCIOLOGIA. En s. l'home s'ha d'estudiar tal com és: viu, complet, no atrofiat; portador de Déu i amb relacions afectives amb tothom. V, 23.

SOCIOLOGIA CRISTIANA. És modesta: confessa que no podrà treure el mal del món i dóna ensems el perfeccionament social com una conseqüència de cercar el Regne de Déu. Al revés, els sociòlegs incrèduls tenen la pretensió de donar la forma definitiva i irreformable de la humanitat. IV, 474s.

Vide SOCIETAT, COS MÍSTIC.

SÒCRATES. I, 661. II, 249, 258, 307, 435, 497. III, 460, 463, 482s, 557, 626, 710. IV, 19, 524.

SOFISTA. Significa savi. El mot quedà desprestigiat per haver-se'l atribuït els qui falsejaven la veritat en l'antiga Grècia. Fenomen semblant al que esdevingué al mot «filòsof» (segle XVIII) i al mot «liberal» (segle XIX). IV, 16.

Els s. del Baix Imperi s'assemblen als trobadors de l'Edat Mitjana i als periodistes del segle XIX. II, 111.

Vide VERITAT.

SÒFOCLES. II, 473.

SOFRIMENT. És exigit per l'amor (Ausiàs March). I, 595.

L'home sempre haurà de patir en aquest món. És pretensiós voler desterrar el s. de la terra, voler donar la forma perfecta i definitiva de la humanitat en aquest món. Amb el seu s. l'home completa la passió de Crist i arriba a la glòria com ell. IV, 475.

Hi ha noblesa i heroisme en l'acceptació del s. Fins es reconeix fora del cristianisme. Crist ensenya que el qui estima la vida mundana perdrà la vida. VI, 48s.

El patir ensenya: fa conèixer la vida i l'acompanya com l'ombra la llum. Ignorar-lo o amagar-lo és enganyar-se. La vida de l'home és un combat. El qui mai no tingués cap contrarietat s'ofegaria, es fastiguejaria de viure, i hi ha molts suïcides fastiguejats de viure. Del goig se'n fa un ídol, que, com tots els ídols és homicida. L'Església ens recorda que per la passió i la creu hem d'arribar a la glòria. Sense sacrifici no hi ha felicitat. Tota la vida és moviment de vicis i virtuts, de goigs i s., de cansament i descans. Tot neix de la inclinació a cercar la felicitat. VI, 401s.

L'home tendeix a la unitat, a completar-se. No volem despullar-nos, sinó sobrevestir-nos. El goig i el dolor procedeixen d'aquest misteri de la unitat, i entre l'un i l'altre hi ha una relació molt estreta de parentiu. Hi ha qui riu i plora al mateix temps. I tenim goig i patim i plorem i riem perquè estimem, perquè en unir-nos a una cosa potser ens separem d'una altra. Això és vàlid en l'ordre natural i en el sobrenatural. Hem de mirar de no separar-nos del Déu viu i unir-nos als déus morts, hem de fugir de la idolatria, que sempre és actual. Deixem que la Providència enderroqui els ídols, i edifiquem sobre la roca sòlida que és Crist; i no amb palla, sinó amb or i plata. VI, 402s.

El s. ha fet més savis que la filosofia. La ciència humana s'ha revelat ciència de la mort. Però, per reacció, estimula la vida. L'adversitat estimula les virtuts heroiques i fa tornar a Déu. Pel s. tot torna a la Unitat d'on procedeix: a l'Únic

necessari. L'home és gran quan viu en la veritat de la seva naturalesa i se sent unit a tots els homes, malgrat les varietats que els enriqueixen i fan de tots un conjunt harmoniós i completíssim. Les ambicions egoistes i desenfrenades tendeixen a dividir-los i a posar-los en lluita; però el s. els fa reflexionar i reaccionar: llavors tornen al principi unificador, tornen a Déu. Llavors l'home diu: «M'és un bé que hagi estat humiliat per aprendre els vostres preceptes». Tothom reconeix que la contrarietat té una gran força educativa. «L'home posa seny a la casa del dolor.» La llei del sacrifici deriva de la creu de Crist, ensenya la penitència i la mortificació i és l'única que salva. La llei del plaer —cercar sempre allò que és agradable, no renunciar mai als impulsos naturals—, en què alguns volen posar el bé de l'home, és una equivocació lamentable, no és el camí de la pau. Tots els veritables reformadors de l'Església en les hores de defalliment de l'esperit cristià sempre han predicat penitència i sacrifici. De vegades hi ha miratges seductors que enganyen els homes; però, a la llarga, la Veritat s'obre camí i es troba consol en la llei del sacrifici de la creu, per més que els qui ho fan d'una manera conscient i plena siguin pocs i molts es quedin a mig camí. Ara, aquesta violència saludable sempre comporta s. És difícil de redreçar l'arbre tort. VI, 404-408.

Amor i s. són realitats humanes íntimament enllaçades. Quan la religió cristiana predica la felicitat pel s. i el sacrifici, molts la troben massa ferrenya; però no és sinó plenament consoladora i profundament humana. Després d'un esforç considerable es troba més agradós el descans. Els místics que viuen més íntimament i amb un goig pleníssim l'amor a Déu, han de passar per purificacions molt doloroses. L'amor fa trobar goig en els s. que es passen pel bé o la glòria de l'estimat. La poesia i les belles arts sempre s'han valgut d'aquesta relació íntima entre l'amor, el dolor i el goig. En la mateixa guerra d'Europa hi ha actes heroics motivats per amor a la pàtria, realitzats amb goig i amb s. La saviesa i la ciència inclouen un principi de dolor. El qui augmenta la ciència multiplica el seu dolor. Del dolor treuen la seva substància les grans obres de la literatura. Hi ha grandesa en les calamitats que passem, i en podem treure saviesa i santedat. VI, 408-412.

Jesús és mestre de la ciència del patir. El s. és redemptor. Obté la purificació i el perfeccionament de la vida. El món no entén que la felicitat ve de la vida moral, no de les exterioritats brillants i sorolloses, i que aquesta vida segons Déu inclou venciment d'un mateix, austeritat i s. La llum de Crist ens diu que, si les riqueses donessin la veritable felicitat, ell hauria escollit de viure en la riquesa. El mateix podem dir dels altres valors exteriors a l'esperit de l'home. Es tracta d'una ciència que té una força transformadora. De l'abnegació i la mortificació, de la conformitat amb les disposicions de Déu, en treu consol, serenitat i pau interior. Ens ensenya que la situació d'aquest món és sempre transitòria i que pel s. temporal arribem a la felicitat eterna. Som viadors que no hem d'arrelar aquí baix i no ens han de distreure ni desviar de camí les coses que ens envolten. Aquest despreniment evangèlic no danya la prosperitat social. Posa ordre i dóna energia per procurar-la. En canvi, el pertorba i l'impedeix

el desenfrenament de les concupiscències. VI, 412-414.

El s. ensenya. La literatura quedaria buida si li trèiem el tema del dolor. Les obres fonamentals dels grecs suposen un s. irremeiable. Només el cristianisme el pot transformar en goig. Fins hi ha qui, de vegades, l'ha estimat desordenadament, i l'Església ha hagut de moderar les penitències. VI, 488.

Desenrotlla l'amor, perquè destrueix l'egoisme. A l'Escriptura hi ha plors i gemecs d'amor. La ciència del patir no infla. Fins Crist volgué passar pel s. De vegades, és càstig dels nostres pecats. VI 488s.

Vide DOLOR, AMOR.

SOFRIMENTS DE CRIST. Crist sofrí voluntàriament i liberalment, car tenia domini absolut sobre les qualitats i les passions del seu cos (Eiximenis). I, 561.

Aprofitem-nos dels sofriments per aprendre la ciència del patir. Amb la creu se'ns ensenya que del s. en podem treure redempció i purificació. Per al qui no té fe i desconeix el sentit i la lliçó dels s. de C., el dolor és tan sols destrucció i mort. Per al cristià és edificació de la vida eterna. Fora de Déu, només es pot prometre una immortalitat imaginària de glòria humana, una pura fantasia, als grans actes de virtut i d'heroisme humanitari o patriòtic. Els cristians, en canvi, sabem que la vida eterna que es mereix amb el sofriment és una gran realitat que obtenen els qui moren en gràcia de Déu. L'obtenen immediatament o, si algun obstacle o demèrit els priva encara de la visió de Déu, després d'una purificació, en la qual els seus germans d'aquest món els poden ajudar amb pregàries i sufragis. En la guerra d'Europa moren molts soldats cada dia amb dolor i sacrifici en obediència a les lleis del seu país i per amor a la seva pàtria. Han imitat el sacrifici de Crist, han mort per allò que ells creuen el bé del seu país. És una mort digna i honesta. El Papa Benet XV demana que es pregui per ells. VI, 418s.

SOGORB. Carta pastoral del bisbe de S. (maig de 1886). I, 210-211.

SOL I ORTEGA. II, 693.

SOLEDAT. Els ascetes la cerquen, perquè afavoreix el treball de perfeccionament personal. El tracte freqüent i excessiu el perjudica. II, 82.

Vide HOME, JESUCRIST, CONSOL.

SOLER, FREDERIC. I, 328.

SOLER, LEONCI. V, 485.

SOLER I MARCH, ALEXANDRE. VII, 432.

SOLER I ROIG, JOAN. I, 443.

SOLIDARITAT. Tots els homes formen un cos immens, una persona moral. Entre ells hi ha participació de responsabilitats i mèrits. Per això hi ha pecats col·lectius d'un poble, d'una nació o d'una època. Per això heretem els béns i els mals dels qui ens han precedit. Les lleis de l'herència (biològica) demostren la s. humana. Crist l'ha proclamada amb el seu manament de la caritat. IV, 531s.

Tots els homes som solidaris, però molt més els del nostre temps i el nostre país. Amb els homes llunyans, sembla que la s. és sols per raó de la naturalesa; amb els del nostre país i la nostra època és molt més estreta, tenim més responsabilitat amb tot el que s'hi fa. IV, 531.

El sentiment de s. és essencial en el cristianisme. Trencar-lo és desfer l'Església, el poble de Déu que Crist ha constituït. El protestantisme ha provocat aquest trencament. IV, 118s.

Vide SOLIDARITAT, UNIVERSALISME, MUTUALITAT HUMANA.

SOMETENT. Institució que gairebé neix amb Catalunya. S'hi pot veure un precedent en el llibre dels Jutges,

quan un levita fa alçar tothom per venjar la injúria que feren a la seva esposa els homes de Gabaa després d'haver-los demostrat el delicte. La fesomia i el funcionament del s. resten marcats amb les constitucions de Jaume i Alfons: quan es fa una malifeta a Catalunya, tothom queda obligat a perseguir els culpables i a evitar que facin més mal (J. Callís). I, 674s.

Nascut en temps caòtic i primitiu, el seu procés jurídic li ha donat utilitat àdhuc en temps modern. Fontanella l'estudia. I, 679s.

El seu lema no expressa entusiasme bèl·lic, sinó un gran anhel de pau: «Pau, pau i sempre pau». V, 393.

Vide SERVEI MILITAR OBLIGATORI.

SOMNIS. Vénen de sensacions, records i impressions precedents combinats per la imaginació. III, 561.

SOTO. I, 678.

SPENCER, HERBERT. II, 16, 257, 301, 474. IV, 54.

SPINOZA, BENET. I, 701.

STANLEY, ENRIC. I, 404. IV, 135.

STRAUCH. Bisbe de Vic, assassinat a les muntanyes de Vallirana a principis del segle XIX per haver volgut desemmascarar les sectes que volen destruir el cristianisme. No era enemic del poder civil constituït. V, 149.

SUÁREZ. VI, 368. VIII, 411.

SUÁREZ DE FIGUEROA, CRISTÒFOL. I, 446.

SUAVITAT DE TRACTE. Vide COR DE JESÚS.

SUBJECTIVISME ARTÍSTIC. D'ell ve que l'art hagi abandonat els grans temes de la religió i la història i que s'inclini adés a la carnalitat, adés a l'espiritualisme fantàstic. Fa que hom abandoni l'estudi de la forma, es lliuri a capricis individuals i cerqui el desequilibri sistemàtic. I, 351s.

Porta a l'indiferentisme i a l'escepticisme. Només cerca l'emoció de la lluita i del dubte. S'estima més cercar la veritat, àdhuc extraviantse, que no pas trobar-la. El seu únic motiu de preferència és el plaer. II, 352s.

Ha fet l'apoteosi del dubte. L'ha presentat com a font de progrés, malgrat no ser altra cosa que una misèria humana i un principi corrosiu contrari a la unitat i a l'harmonia humana. És treure vida de l'art, perquè la vida és una concreció i una afirmació. La vida suposa veritat i llei; el dubte, anarquia i dissolució. II, 353s.

Menysprea la forma, la realitat objectiva, la veritat, i sols es preocupa dels excitants de la sensibilitat. És contrari a la cultura social. No educa. El seu únic motiu de preferència és la delectació. II, 440s.

Es guia únicament pel sentiment i prescindeix de la raó, tal com en religió hi ha qui fuig de la teologia i es guia únicament per la mística. Així hom cau en ridiculeses. Hi ha una barreja d'afany de plaer i d'amor propi. L'home no viu sol i independent en el món. II, 441s.

SUBMISSIÓ. Vide DEPENDÈNCIA.

SUBSTÀNCIA. L'home no pot exhaurir pel coneixement tot el que hi ha en una s. natural (rosa, gra de blat, fulla) (Llull). I, 464s.

No coneixem la s. de les coses, sinó tan sols els accidents (Ausiàs March). I, 611.

SUCCESSIÓ INTESTADA ROMANA. La llei de s. i. r. serví per a designar la successió del rei Martí l'Humà en el Compromís de Casp («propinquiori masculo ex legitimo matriomio procreato»). I, 528s.

La s. pels vincles de la sang no es presentà com institució jurídica fins al temps de Justinià. Si el possessor no fa testament, vigeix la s. i. assenyalada per la llei. III, 490ss.

La s. segons la llei de les Dotze Taules. Successors «seus», «agnats» i «gentils». III, 494ss.

Les Constitucions imperials i el Dret pretorià admeteren com hereus «seus», «agnats» i «gentils» persones que, en realitat, no tenien aquestes condicions. Les possessions «unde liberi», «unde legitimi», «unde cognati» i «unde vir et uxor». Respecte tradicional a la llei dels decemvirs. III, 499ss.

L'obra de Justinià en la s. i. es basa en la determinació de l'hereu segons la llei de l'amor presumpte del difunt, d'acord amb el vincles de la sang. Tres classes de parentiu i cinc ordres d'hereus intestats. III, 506ss.

Ordre que cal seguir en cada classe d'hereus intestats i qüestions que suscita el text de les «Noveles». III, 509ss.

Distribució de l'herència en cadascun dels ordres de successors legítims. III, 515ss.

El cristianisme ha influït en el dret de s. i. i, amb referència al dret de les Dotze Taules, té més en compte que el fi de l'Estat és el bé de les persones. III, 519s.

SUERO. I, 395.

SUFRAGIS. Vide DIFUNTS.

SUÏCIDI. Els suïcides mostren defalliment, manca d'esperança i no fortalesa (Eiximenis). I, 554.

Vide DESESPERACIÓ.

«SUMMA CONTRA GENTES». Obra de sant Tomàs, escrita a instàncies de sant Ramon de Penyafort per convertir els savis infidels. I, 394s.

«SUMMA DE PAENITENTIA». Obra de sant Ramon de Penyafort que fa «pendant» amb la «Summa» de sant Tomàs. Mostra el seu esperit conciliador, aprofitador de les coses bones de fora casa i alhora amic insubornable de la veritat. Concilia la filosofia amb la fe en el terreny jurídic. Mostra amor al costum i a la llibertat política. I, 395.

«SUMMA THEOLOGICA». La «S. T.» de sant Tomàs és el motlle insuperable per explicar la doctrina evangèlica a un món que es vanagloria d'il·lustrat. VII, 10.

SUNYER I CAPDEVILA. III, 554, 571.

SUPERBIA. És l'«initium peccati». I, 555.

Els esperits superbs cauen en la luxúria. II, 228.

La tenen els artistes que es creuen éssers eximits de les lleis comunes. II, 336s, 344s.

La s. o el desig desordenat de la pròpia excel·lència és l'origen de tots els mals. II, 498.

Enganya l'home. Li fa creure que té perfeccions realment imaginàries. L'infla. L'exposa a l'adulació dels altres i al ridícul. II, 500s.

Fa caure en error. Fa creure que els dons i els beneficis rebuts són fruit dels propis mèrits. II, 500.

Ens fa considerar com a pròpies les qualitats i les excel·lències donades per Déu i que no depenen de la nostra voluntat: talent, bellesa física, etc. II, 500.

Fa que l'home, en veure que li manca una qualitat determinada, fingeixi tenir-la per rebre la lloança i l'honor que es donen als qui la tenen. Gent així aparenta que pertany a una classe social superior o adopta mots tècnics i literaris —o simplement obscurs— per lluir una cultura que no té. II, 501.

Són fills seus: menysprear els inferiors, creure's bo per a tots els oficis, considerar els altres d'intel·ligència inferior, entestar-se en el propi judici, amagar hipòcritament els defectes i simular qualitats que no tenim. II, 502s.

L'arrel d'aquesta passió és noble. No és intrínsecament dolenta. Refrenada i dirigida, és motor per a coses bones i grans. II, 503s.

Fa néixer fàcilment la ira, ja que dóna un gran concepte d'un mateix.

Hom veu llavors les injúries més grosses del que són. Fa creure fàcilment que un acte va contra la pròpia dignitat. Els rics i els orgullosos tenen més plets i qüestions que els pobres. II, 550, 598.

Els superbs només saben entendre les coses que fan soroll, les coloraines, allò que fereix els sentits. El nostre temps és superb. Hom predica que vol ser popular i amic del pobre, i menysprea les formes populars, cau en el preciosisme i el recercament i vol fer el savi. Menysprea el catecisme, la ciència dels no científics. IV, 642s.

Té una gran relació amb la luxúria. Qui s'ensuperbeix contra Déu i es nega a seguir la seva llei, es guia pels seus propis instints i adora la carn. Avui s'ha estès molt aquesta idolatria. Homes i dones la segueixen i propaguen, fins entre els qui combreguen sovint, sense pensar en la mort i en la fugacitat de la bellesa corporal. Si algú troba que això és enutjós i inoportú, sàpiga que no està en possessió de la veritat i que només la veritat és amiga de l'home i no el traeix. VI, 57s.

És el pecat original, d'ella vénen tots els pecats. L'home que es creu tant com Déu, o el nega, es fa llei de si mateix i assegura que tot li és lícit. Se li perverteix el coneixement de totes les coses. Està fora de la veritat i del bé. Ha perdut el camí de la vida. VI, 210.

Adam seguí el camí de la s.: volgué ser com Déu. Crist vingué a rectificar-lo. Fent-se humil —fent-se home— ha estat reconegut com a gran home per molts que no admeten la seva divinitat. VI, 215.

Destrueix totes les virtuts de l'home, com el corc la fruita. És una malaltia, una inflor. El fariseu de la paràbola era un home virtuós, però amb les virtuts corcades. En canvi, la humilitat és una alquímia que converteix les males obres del publicà en motius de glòria. VI, 218.

És la luxúria de l'ànima. Es basa en la falsedat. VIII, 40.

La s., principi de tots els pecats capitals, és un desig desordenat de la pròpia excel·lència: amor d'un mateix fins al menyspreu de Déu. Pot arribar a una veritable egolatria. És una revolta contra Déu. La s. s'infiltra fins entre les persones devotes. Sovint el superb presumeix del que no té. Se subjecta a grans sacrificis i hi subjecta els altres. IX, 230s, 252-256.

Vide PACIÈNCIA, LUXÚRIA, CARN, ROSARI, TEMPTACIONS.

SUPERHOME. Segons la teoria del s., els grans artistes tenen una potestat absoluta, superior a la llei de l'harmonia universal. Tenen la llum, no vinguda de Déu, sinó nascuda d'ells mateixos. La societat ha de subjectar-se a llur intel·ligència. Ells tenen el motlle i la norma del bé i el mal. Això sols pot donar com a resultat trencar-se coll i barres en l'escalada del cel. Així hom produirà obres monstruoses, sense influència pacificadora i civilitzadora, hom serà menys home. II, 390s.

SUPERSTICIÓ. Sant Vicenç Ferrer la va combatre. Fins desacredità creences piadoses críticament incertes (martiri dels ulls de santa Llúcia). I, 516.

Eiximenis admet com a certes i sobrenaturals algunes s. I, 544.

Els Concilis de Tarragona condemnen: oracions no aprovades, ficar la vera creu i les imatges a l'aigua, portar els infants morts sense el baptisme a l'església per fer-los tocar relíquies, etc. I, 666s.

Els mals esperits, fantasmes, etc., han de sortir per la mateixa porta per on han entrat. Per això, quan un mal esperit entra en una casa, cal

deixar totes les portes obertes. (Creença popular catalana. Goethe consigna un fet idèntic en el Faust.) II, 258.
La s. moderna de la gent elegant i del gran món és idèntica a la de les bruixes brutes i malvades del temps vell. II, 470.
Consisteix a atribuir virtuts divines a les coses humanes. V, 410.
Vide EXORCISME.
SÚRIUS. III, 703.
SUSSO, ENRIC. II, 122.
SWINBURNE. II, 434.

TAFT. VI, 115s
TAINE. I, 301, 303, 583, 681, 713. II, 16s, 19, 54, 56, 70, 238s, 243s, 250, 303, 312ss, 324, 350, 363, 446, 450, 474, 478ss, 480ss, 486, 638, 687. III, 358. IV, 627. V, 15s, 306.
TAJÓN DE SARAGOSSA. I, 363.
TALENT. Suposa una llum en l'artista o el filòsof que els fa veure el «quid», la raó de les coses o llur aspecte essencial, que no es veu pels sentits ni observant un sol objecte. D'una certa manera ens ho traiem de dintre. En l'artista, el model no és l'explicació de l'obra, sinó el mitjà o l'ocasió. La sola còpia d'un model no és obra d'art. II, 324s.
TALES DE MILET. III, 481.
TALLAFERRO. VIII, 443.
TALMA. II, 240.
TANNHÄUSER. II, 477.
TANTAL. II, 459.
TAPARELLI. II, 247.
TARRACONENSE. Durant la invasió nòrdica, mantingué la cultura hispanoromana i la disciplina eclesiàstica. I, 361s.
L'Església T., l'any 500, recorregué al Papa confessant-lo infal·lible. II, 143.
Els seus sacerdots són lloats com a exemplars en la guarda dels sagrats cànons. IX, 197.
Vide I, 358, 361.
TARRAGONA. I, 357, 358.
TÀRTARS. Pobles asiàtics que, en convertir-se al mahometisme, constituïren un gran perill per a Europa. I, 431, 475s.
TASSO. III, 458.
TEATRE. No és raó contra la intrínseca bondat del t. en llengua regional l'abús que en fan certs escriptors immorals i desaprensius. I, 290.
És la forma de poesia més sentida i compresa pel poble, la més regionalista, la primera que es manifesta dintre una llengua i regió. I, 289.
L'afany de la gent que vol arreplegar l'entrada del t. demostra que la fam de l'esperit és tan forta com la del cos. II, 261.
Es prohibeix el drama «Electra» per anticatòlic. VII, 78.
Es prohibeix que les associacions catòliques representin obres teatrals on figurin com a personatges escènics Jesucrist i Maria. VII, 348.
TEATRE CASTELLÀ. El t. castellà dels autos sacramentals s'identificà amb el poble, i li féu entendre els seus fins socials. II, 308.
És clar. Parla amb el poble i s'hi identifica. L'enriqueix. II, 475s.
TEATRE GREC. S'identificà amb el poble: era la síntesi de la seva vida, el mitjà per fer-li entendre els seus fins socials. II, 308.
TEBIESA. Es fa avorrible a l'amor (Ausiàs March). I, 595.
Molts cristians d'avui han caigut en un estat d'indiferència en relació amb la fe, que per a ells és una creença estèril. És un remei apropiat contra la t. la devoció al Cor de Jesús. VIII, 375.
És un desmenjament en la vida espiritual que indica manca de salut, poca vitalitat. Ve de considerar que ja hem fet prou. Hem d'examinarnos de com fem els actes de pietat

i pensar què ens demana Déu, per què ens hem fet religiosos. IX, 360s.

La t. del religiós és un estat espiritual lamentable: és burlar-se de Déu i de l'estat de perfecció. Cal avançar espiritualment, fins per ser feliç en aquest món. La t. porta avorriment i fa perdre la vocació. Posa en perill de condemnar-se. El religiós que no serveix per a sant no serveix per a res. IX, 362s.

TECLA (Sta.). III, 602. IX, 49, 282, 307.

TÈCNICA. Vide COMERÇ.

TEMÍSTIUS. III, 560.

TEMOR DE DÉU. Els seus fonaments són: gratuïtat de la gràcia i judici de Déu (Ausiàs March). I, 614.

Principi fonamental de l'educació de les passions. IV, 629.

En el t. de D. hi ha la saviesa, perquè fa que l'home es guiï per la llei de Déu, que és la veritat, el seu element vital, arribi fins a Déu i trobi la seguretat i la pau. V, 75.

No és savi qui no sap guardar la justícia de la vida. Els coneixements no són suficients. Ho és, en canvi, el t. de D. Per al creient no hi ha força igual al t. de D. V, 419.

El t. de D. és principi de saviesa, i, com que la saviesa cristiana s'identifica en l'amor, en tot acte de t. de D. hi ha un germen i principi d'amor que, amb l'ajuda de la gràcia, porta l'home a la pràctica de la vida cristiana, la vida de l'amor. V, 421.

Sense el t. de D. la religió és fluixa i inútil. En tots els pobles trobem la idea que Déu és jutge. D'aquí parteix tota religiositat sòlida. VIII, 200s.

L'Església no l'oblida mai. Fins la litúrgia en parla a la vigília de Nadal; però ho fa amb confiança, amor i alegria, perquè el Jutge és el Redemptor, l'Anyell de Déu que esborra els pecats. L'hem d'adorar i estimar. L'hem d'obeir, com ell, infant, obeí Josep. VIII, 226s.

Qui no té t. de D. està perdut. Amb el t. de D. es van santificar els sants. És el respecte que l'home ha de tenir a Déu. El mateix Crist va ser escoltat del Pare «per la seva reverència». Mou els pecadors a penitència. Disposa l'ànima a estimar Déu. L'amor de l'home a Déu no és entre iguals: l'home no s'hi pot prendre llibertats. VIII, 228s.

Tenim dues ales per volar al cel: el t. i l'amor. Les necessitem totes dues. Avui es parla poc del t. David el demanava. Treu l'home del pecat. També el necessiten els religiosos i les persones piadoses. Cal tenir temor de la nostra feblesa. Això ens fa confiar més en Déu. IX, 375s.

TEMPERAMENT. El t. és el conjunt de passions, inclinacions i instints de l'home. Ell sol no constitueix tot l'home. Manca la raó, que ho dirigeix tot i ens distingeix dels altres animals. L'home complet: enteniment i voluntat dirigint els estímuls naturals, el caràcter. II, 496s.

TEMPESTES. Vide LLUITES.

TEMPLE. És essencial en tota ciutat. L'home creu naturalment en Déu Creador. V, 329.

És la casa de Déu i ha de ser objecte de la cura i les atencions dels rectors de parròquia. Hi han de resplendir la sinceritat, la bellesa i la senzillesa. Cal evitar tot el que és afectació, fantasmagoria i sensualitat. Els ciris han de ser de cera, no d'altres matèries que tufegen. La llum elèctrica pot servir per il·luminar bé tot el recinte, però no com a llum litúrgica o de l'altar. També cal evitar la il·luminació elèctrica —de vegades molt efectista i enlluernadora— dels retaules o d'algunes imatges. Tampoc el t. no és un lloc adient per a cap forma d'espectacle. Cal bandejar-ne també tota forma de mal gust en els adorns (pitgers de llauna, etc.), que sovint

tapen valuoses pintures d'escenes bíbliques i evangèliques. Tampoc no hi ha d'haver un excessiu nombre d'imatges, ni més d'una que representin el mateix sant. Hi sobren també butaques o poltrones confortables. És adient, en canvi, el setial litúrgic del qui presideix la celebració. Cal preocupar-se de la qualitat de l'encens, símbol de l'oració. Els abusos del comerç sovint el converteixen en un producte que treu una fumera antipàtica i mortificant. VII, 419-421.

Abans era la millor casa de la població. Cal preocupar-nos del seu adornament i reparació. Amb l'exemple de Salomó, veiem que Déu premia els qui tenen cura de la seva casa. VIII, 313.

Sempre s'ha donat una gran importància al t. IX, 124.

El temple propi de Déu és la consciència. Però cal el t. públic per donar culte públic a Déu, plorar els pecats, rebre els sagraments, escoltar la paraula de Déu i fomentar la fraternitat cristiana. Hi aprenem a estimar Déu i estimar els homes. IX, 132.

Jesús perdut i trobat al t. de Jerusalem és el cinquè misteri de goig del rosari. Als dotze anys comença a brillar la saviesa divina de Jesús. Com els sants esposos hem de preocupar-nos per no perdre mai Jesús. Separar-se'n és la pitjor desgràcia. Ens ha d'agradar estar en el temple: és font de goig i de consol per al cristià. Els pares no poden apartar els fills de complir el deure fonamental de seguir la voluntat de Déu. III, 120-125.

TEMPLERS. Educaren Jaume I en el castell de Montsó. I, 402, 406.

Els Concilis de Tarragona els feren justícia. I, 667.

TEMPORALITATS. El Papa té potestat sobre les coses temporals, independentment del poder civil; àdhuc sobre els reis (Rocabertí). II, 149.

Els heretges que les impugnen no són lògics. Neguen al Papa, príncep espiritual, tot poder sobre les coses temporals, i alhora fan servir el poder dels prínceps temporals per estendre la religió o reduir els adversaris doctrinals (Rocabertí). II, 151s.

Contra els heretges que neguen tot poder directe i indirecte del Papa sobre les t., Rocabertí al·lega l'autoritat dels teòlegs i dels sants pares i l'exercici d'aquest dret per Roma: coronació de Carlemany per Lleó III, creació dels set prínceps electors de l'Imperi per Gregori V, etc. II, 152.

Rocabertí exposa les tres opinions sobre les t.: dues dels catòlics i una dels gal·licans. Primera dels catòlics i que també sosté ell: El Papa té potestat directa sobre el món, tant en les coses espirituals com en les temporals; però, en les terres que no són de l'Església, en té restringit l'ús i l'exercici, car també els imperis i els regnes han estat constituïts per Déu i són societats perfectes. Segons opinió dels catòlics (Soto, Suàrez, Lleó XIII), el Papa té potestat directa sobre totes les coses espirituals i només indirecta («ratione peccati», «propter spiritualia») sobre les t. Pot excomunicar els reis i àdhuc —sempre només per raons espirituals i per l'interès de l'Església— pot absoldre els súbdits del jurament de fidelitat, pot deposar els reis i crear-ne de nous. Els gal·licans sostenien que el Papa no té potestat ni tan sols indirecta sobre les t., sempre subjectes al rei, i que no pot deposar-lo ni absoldre els súbdits del jurament de fidelitat en cap cas. Rocabertí, sostenint la primera opinió, combat el gal·licanisme en el seu mateix terreny, car els gal·licans es fixaven princi-

palment en els fets jurídics i en la legislació vigent, i pot oposar-los, no sols moltes deposicions i creacions de sobirans per part dels Papes (concessió de la dignitat ducal a la República de Venècia pel Papa Adeodat, determinació de la sobirania d'Amèrica per Alexandre VI, nomenament de Cosme de Mèdicis com a duc de Toscana per Pius V), ans també l'organització de la societat medieval en la Cristiandat, unitat política feudal que tenia el Papa com a príncep suprem. No considera la societat «in abstracto», a tall de sociòleg, sinó tal com de fet existia llavors, a tall de jurista. II, 152ss, 164.

El domini que el Papa té sobre les t. és també de caràcter coactiu i s'estén fins a deposar els reis o absoldre els súbdits del jurament de fidelitat, i fins a l'excomunió dels sobirans (Rocabertí). II, 156ss.

Vide REIS, CRISTIANDAT.

TEMPRANÇA. La t. contra l'abús del menjar i beure dóna goig espiritual. II, 577, 584.

El cristianisme no prohibeix com a pecaminosos els plaers i l'ús de les coses temporals: menjar i beure, matrimoni, etc. Demana només que hi tinguem moderació i t. És bo d'abstenir-se per motius de penitència o de professió religiosa. La t. fa prevaler la raó en totes les coses humanes. Són parts de la t. la continència, la mansuetud i la modèstia. IX, 354s.

TEMPS. És un «nunc fluens», un «ara» que es va desplegant segons el ritme que el Creador ha donat a les coses. IV, 593s.

Per Jesucrist, autor del t., comptem el nostre t. VII, 25.

Sovint el malversem. L'hem d'utilitzar en la lloança i el servei de Déu. VIII, 260s.

Té molta importància aprofitar el t.: en depèn l'eternitat. S'han fet coses grans aprofitant engrunes de t. Els aqui ajornen la conversió o una obra important, s'exposen a no serhi a t. IX, 398s.

TEMPTACIONS. La llei moral, fonamentant-se en la voluntat del Legislador, i no pas en una opinió, no pot discutir-se amb les passions. El diable és més llest que l'home apassionat que vol discutir amb ell. IV, 651s.

Són com malalties de l'ànima. Es curen amb la penitència, la mortificació i la humilitat. Les grans t. de l'home són les mateixes de Crist al desert: supèrbia, cobdícia i sensualitat. VIII, 87s.

En tindrem mentre viurem. Neixen de l'avarícia i la supèrbia. VIII, 102.

Per ensenyar-nos a lluitar i vèncer les temptacions, Jesús va ser temptat al desert. VIII, 118s.

T. és la vida de l'home sobre la terra. Crist fou temptat per donarnos exemple. Amb la gràcia es poden vèncer les t. VIII, 134s.

La t. és convidar al pecat. Els temptadors són la nostra concupiscència, el món i el diable. Però no ens fan pecar, si no volem. On no hi ha voluntat no hi ha pecat. Sentir no és consentir. L'oració és un remei contra les t. De la t. en podem treure humilitat, confiança en Déu i exercitació de la voluntat. IX, 247s.

La t. no és dolenta, és una prova. El mal és el pecat, la caiguda en la t. Els més sants han tingut més t. La vida de l'home a la terra és t. Tenim tres enemics que ens tempten: món, dimoni i carn. Els dons de l'enteniment i de la caritat ens ajuden a vèncer les t. III, 68-70.

Vide LLUITA.

TEODOSI. III, 500.

TEÒFIL. III, 492.

TEOFRAST. III, 555. IV, 48.

TEOLOGIA. És superior a les altres ciències (Ll. Vives). I, 638s.

És molt útil l'estudi de la t. als polítics i als diplomàtics. III, 690.

La t., modernament, per la influència del liberalisme, que ha tendit a separar l'element humà del diví en tots els ordres, s'ha fet una ciència d'especialitats. Hom, ordenadament, va conjuminant i fabricant arguments per desfer les objeccions «científiques» contra la fe. S'ha perdut la visió de conjunt de la t. La de sant Tomàs es basava, com en un pedestal, sobre arguments filosòfics, i servia tant per a l'apologista, com per al predicador i el poeta, bo i donant alhora la clau de tot el saber profà i influint en tot. IV, 11s.

És la reina de les ciències i l'especulació més alta. Tanmateix, cap tota en el senzill catecisme. Tothom ha de saber la t. d'una manera adaptada a la seva edat i a la seva cultura. Sovint els qui en saben més no són els més savis en altres coneixements humans. IV, 662.

Vide DOCTRINA CATÒLICA, ORIGINALITAT.

TEOLOGIA MORAL. És la ciència necessària per a confessar i dirigir les ànimes. III, 736s.

TEOSOFISME. Com el budisme panteista, considera una il·lusió tenir-nos per éssers separats d'altres persones. La perfecció consisteix a esvair aquesta il·lusió del «jo». Cal tendir a l'anihilament de la personalitat. Així l'art no és possible, perquè en desapareix l'element estètic més important: el caràcter personal. La vida queda reduïda a una circulació fatal sense vida pròpia. II, 349s.

Vide BUDISME.

TERENCI. I, 649. II, 594. V, 136, 294. VIII, 91. IX, 262.

TERESA DE JESÚS (Sta.). Sembla contradir sant Pau, que diu que la dona ha de callar: escriví molts llibres i és la primera dona que fundà un orde d'homes. Restaurà la pietat cristiana, quan el protestantisme la destruïa. Ho féu amb l'enaltiment de la vida regular, l'apartament del món, la devoció al Santíssim Sagrament, a la Verge Maria i a sant Josep i encomanant als altres el seu amor a Jesucrist. IX, 49.

Destaca extraordinàriament pel brill i la fecunditat de santa i d'escriptora en ple segle XVI, el més brillant i gloriós de la història d'Espanya. III, 594-599.

Per contrarestar l'obra del protestantisme, Déu li va donar com a missió restaurar l'amor a la virginitat i a la vida claustral de perfecció. Quan la monja Bora trencava els vots i es casava amb Luter, T. feia el propòsit d'entrar en la vida religiosa. Ignasi de Loiola defensà l'Església visible —la seva unitat, les seves institucions, l'obediència al Papa—; Teresa, la vida íntima —la pietat i la contemplació. III, 603ss.

S'estimava més que els directors i consultors espirituals fossin lletrats que no pas simplement piadosos, perquè no són tan fàcils d'enganyar. De fet, santa Teresa fou provada a fons per molts teòlegs i inquisidors del seu temps. L'examen rigorós que això suposa ens garanteix la solidesa i la rectitud del seu sistema d'oració i el bon esperit de les seves fundacions i de tota la seva obra. La forma de contemplació teresiana no porta a l'estòlida passivitat de la contemplació índia, sinó a un exercici de suprema activitat espiritual. La santedat cristiana és activitat i vida. Sentir molt, estimar molt, és preparar-se per a fer molt. L'excés d'amor es vessa en activitat múltiple. La seva unió d'amor amb Déu (matrimoni espiritual) necessàriament li havia de donar fe-

cunditat. D'aquí naixia el seu anhel de fundacions, que cap dificultat ni cap oposició no podia estroncar. Fins els carmelites descalços la reconeixen per *Matriarca*. III, 612ss.
Vide II, 114, 477, 499, 511. III, 46, 304s, 314, 560, 594ss. IV, 129, 182, 392. V, 471. VI, 141, 157s, 197s, 308ss, 411, 453. VII, 389ss. VIII, 131, 162, 197, 344, 347, 351, 362, 390, 411, 420, 437. IX, 11, 49, 73, 97, 149, 235, 257, 302, 329, 332, 344, 385, 473.

TERESA. Heroïna d'Ausiàs March. No hi ha res segur sobre la seva existència real. I, 587ss.

TERESIANES. Consells a les noies t. perquè imitin santa Teresa en la seva vida de modèstia cristiana i evitin els perills de la lectura de novel·les, modes, etc., i perquè siguin fidels al quart d'hora de meditació diària. VII, 388-392.

TERRA. Tot ve de la t., menys l'ànima que ve del cel. La t. s'identifica amb les coses humanes. Els «homes de la terra» són els naturals d'un territori. Parlem també de «lleis i usos de la terra». II, 404.
Vide PÀTRIA.

TERRATRÈMOLS. Els de Calàbria i Sicília, el 1909, van causar moltes víctimes. Potser són els més espantosos de què es té notícia. Amb motiu de les grans catàstrofes naturals es veu la petitesa de l'home i la necessitat d'abaixar l'orgull que li fa creure que tot ho pot. Són també ocasió de practicar a fons la caritat. Es disposen col·lectes i pregàries. VII, 245s.

TERROR. És un fonament feble per a l'autoritat estatal i la seva consistència. A qualsevol descuit, els súbdits es llançaran als màxims desordres. III, 660s.

TERRORISTES. Encara que exposin la vida, no són màrtirs, perquè no els mou un amor —a la família o a la pàtria. V, 237.
Són moguts per una idea, no per un odi personal. Maten sovint indiscriminadament. El terrorisme àcrata matarà algú simplement perquè governa. VI, 108s.

TERTULLIÀ. I, 212, 220, 303, 358, 360, 653. II, 33, 536, 595. III, 10, 39, 46, 55, 172, 215, 357, 377. V, 125, 297. VI, 39. IX, 336, 375.
«Senatusconsultus». III, 502ss.

TESTAMENT. És institució de dret privat, encara que el sobirà, mitjançant t., designés el successor. I, 529.
Demostra el vincle que l'amo, fins després de morir, conserva amb les coses de la seva propietat. Permet que l'amo assenyali qui ha de succeir-lo en el domini dels seus béns. III, 492.

THIERS. II, 49, 332.

TIBURCI. Cunyat de santa Cecília. IX, 52.

TIRANIA. De vegades és permesa per Déu (Eiximenis). I, 571s.
Tota t. és pecaminosa i filla del pecat. El tirà oprimeix els altres, perquè l'orgull l'oprimeix a ell. L'home posseït d'amor propi vol imposar el seu judici als altres. IV, 455.
Sant Tomàs declara pecat el règim tirànic, oposat a l'autonomia dels pobles. III, 661.
Tot règim tirànic és injust. V, 444.
Vide PODER POLÍTIC.

TIRANICIDI. Segons Eiximenis, el príncep tirà ha de ser foragitat, mort, considerat com a fill del diable; però en alguns llocs assenyala els tràmits que cal seguir per a la deposició: apel·lació al Papa, representació dels súbdits, etc. I, 576s.

TISSOT. II, 460.

TITUS LIVI. I, 576.

TOLERÀNCIA RELIGIOSA. A Catalunya (segle XIII), hom tractava suaument, amb certa compassió per als qui sofreixen l'error, els musulmans i els jueus: hom volia la seva conversió

sincera i no el seu extermini ni la conversió fàcil i massiva a força de coacció. Les armes eren: caritat, comprensió i discussió serena i il·lustrada. Els jueus i els musulmans no eren obligats a batejar-se, sinó a controvertir amb els frares predicadors. Sant Ramon de Penyafort manà a sant Tomàs d'escriure la «Summa contra Gentes», drassana proveïda d'arguments per convèncer els infidels. I, 390ss.

A Catalunya fou gran la t. concedida als jueus i als sarraïns. Aquests darrers no foren exclosos dels repartiments de terres després de la conquesta de Múrcia, de què es queixaren molts nobles. I, 410s.

A Catalunya, la t. amb els jueus i els sarraïns i la intolerància amb heretges que, en realitat, eren anarquistes d'acció, no era més que l'aplicació de la doctrina tomista sobre la veritat. La veritat la rebem de Déu i, encara que sigui en grau ínfim, incompleta, ha de ser respectada, sigui qui sigui el qui la digui. I, 411s.

Sant Vicenç Ferrer discutia públicament amb jueus i sarraïns. Els reconeixia llibertat; però volia les necessàries providències de separació social per evitar el contagi del poble cristià. I, 514s.

L'autoritat civil, per evitar mals pitjors, pot tolerar la prostitució i les comunitats d'infidels amb certes restriccions (Eiximenis). I, 570.

Vide ERROR, PACIÈNCIA, GUERRA.

TOLLENDA, JOAN. III, 740, 751.

TOLLIMENT DE MEMBRES. A Catalunya hi havia lleis «massa severes» que l'establien (Callís). I, 672.

TOLOMEU. I, 54.

TOLSTOI. II, 296, 320, 327, 431ss, 433, 466, 474s, 489ss, 592.

TOMÀS (S.). La caiguda de l'apòstol sant T. té alguns atenuants: no havia rebut l'Esperit Sant, era més una vacil·lació que una negació, va ser molt dura la prova de la passió. Però també hi trobem alguns agreujants: s'allunyava de la companyia dels Apòstols, era poc humil, no feia cas del que li deien els qui havien vist el Senyor. Es converteix quan reflexiona i torna a la comunitat. IX, 341-343.

TOMÀS D'AQUINO (S.). L'obra de sant Tomàs purifica i enalteix la intel·ligència humana. És l'àngel de la ciència, defensor de la Bellesa, la Veritat i la Vida. III, 544ss.

Fou un home de grans virtuts. Es conten diversos episodis de la seva vida piadosa del temps d'infant. Es distingí principalment en l'amor a l'Eucaristia i a la castedat. És conegut l'episodi de Roccasecca. En els seus escrits brillen la serenitat, l'objectivitat i la moderació amb què disputa amb els contraris. Era auster i mortificat en el seu règim de vida. IV, 284-295.

Vide TOMISME i també I, 168, 222, 224, 295, 320, 328, 337, 361, 369, 377, 382, 394s, 412, 419, 430, 433, 447, 451, 458, 466, 490, 498, 500s, 546, 573, 587, 590, 596, 609, 626, 631, 640, 654, 659s, 662, 678, 702. II, 19, 47, 74, 121, 231, 232ss, 238, 243, 247, 258, 270, 272s, 275, 286, 288, 293ss, 298, 305, 318ss, 321ss, 325ss, 333, 343, 364, 377, 379, 411, 426, 484, 492ss, 642. III, 9ss, 43, 47ss, 56, 77ss, 86ss, 162, 237s, 243ss, 281, 285s, 289, 308s, 311s, 314s, 319s, 325, 329, 333, 336, 338, 366, 385, 550, 553, 555, 559s, 562, 569, 580, 612, 632, 635, 637, 656ss, 685, 703, 728s, 760. IV, 7ss, 17ss, 29, 33ss, 40s, 42s, 48s, 98, 230, 281, 284ss, 359, 448s, 463, 467, 475, 525, 588, 635s, 653, 687. V, 91, 101, 106, 121, 135, 167ss, 173s, 236, 250, 252s, 282, 298, 330, 335, 348, 351, 353, 389, 422, 425, 439, 441, 444, 450, 526, 538, 559, 566, 569, 571, 576. VI, 43, 63, 71, 76, 86, 92s, 117, 182,

244, 282, 338, 382, 402, 411, 456ss, 466, 471, 484. VII, 10, 132, 396ss. VIII, 90s, 100, 335, 343s, 346, 393, 411, 451. IX, 94, 115, 127, 144, 146s, 175, 223, 235, 253ss, 269ss, 284, 296, 348, 353ss, 372, 480s.
TOMÀS DE VALLGORNERA. II, 122.
TOMÀS MORE (S.). I, 621.
TOMISME. És pràctic, enemic de nebulositats i fantasies, racional; aprofita, condensa i sistematitza tots els elements aprofitables del pensament d'altri i els dóna fesomia pròpia. Fidel a la tradició i de gran poder assimilador, fuig d'exageracions, estima el terme mitjà just. Aquestes mateixes són les qualitats del pensament català. I, 382s.

Reapareix al segle XVIII, passada la bogeria del Renaixement. I, 631.

És impugnat per Ll. Vives —molt injustament—, perquè es limita a allegar el text d'Aristòtil i d'altres. En realitat dóna, a més, les raons naturals o teològiques convenients, quan el text d'altri no és un principi de plena evidència. Evita solament la pruïja de passar per original, que perjudica quan una qüestió ja ha estat resolta com cal per altres. I, 658, 661s.

No en coneixien tot el valor els tomistes decadents que l'ensenyaven (Balmes). I, 713.

Sant Tomàs va saber extreure les veritats de la filosofia antiga. Va saber combinar les opinions oposades. Va conciliar opinions oposades. Va purificar d'errors els sistemes i les doctrines dels catòlics. Edificà una síntesi admirable de ciència humano-divina, reflex d'aquella altra síntesi realitzada pel Verb etern en encarnar-se. IV, 8s.

La seva missió avui, com en temps de sant Tomàs, és unir l'element humà i el diví en l'ordre intel·lectual. Davant l'anarquia de les ciències tècniques que donen confort de vida a l'home, però no satisfan la seva aspiració més alta (a la contemplació), el t. ha de prendre la direcció, com pertoca a la filosofia. Les ha d'ordenar en una sola síntesi científica. El començament d'aquesta obra el devem a Lleó XIII. IV, 10s.

Lleó XIII, declarant sant Tomàs patró de les Universitats i escoles catòliques, demostra fins a quin punt és voluntat seva que tota la teologia i els estudis moderns s'inspirin en el Doctor angèlic i unifiquin la ciència sota el magisteri i la llum de Déu. IV, 17.

El t. i Lleó XIII que el restaurà no han fet res de nou. També els antics creien que la saviesa venia de Déu i que calia assenyalar un exemple o model pràctic per conrear-la. És el procediment catòlic: continua l'obra del Crist, que no destrueix, sinó que completa. IV, 18.

Torras i Bages intenta traslladar la doctrina de sant Tomàs sobre la fe en llenguatge modern. Se serveix de les idees i les expressions de la gent contemporània. V, 173s.

Ha contribuït molt a agermanar la raó i la fe. I, 222-223.

Malgrat la decadència de l'escolàstica, el t. féu un gran bé a l'Església en la crisi del Renaixement i en la Revolució liberal. I, 223-224.

Es referma el t. del Seminari de Vic amb motiu del document de Pius X «Doctoris angelici nemo». És bo que les obres bàsiques per a l'ensenyament, els llibres de text, siguin dels grans mestres. Per això els professors antics s'anomenaven lectors. La doctrina de la «Summa» pot absorbir i adoptar tot el que en el camp del pensament teològic es va elaborant de nou i no està renyit amb la veritat de la revelació. El «Motu proprio» de Pius X, per al Seminari de Vic, és com una pluja be-

nèfica que cau sobre una terra ben preparada. VII, 396-400.

És comprensiu i assimilatiu, no lliga els deixebles. L'Església l'ha aprovat i lloat perquè sap harmonitzar molt bé la raó i la fe. III, 307s.

Allò que fa el seu mèrit principal i li ha atret les aprovacions de l'Església i l'adhesió dels pensadors més sòlids i assenyats és que es presenta com la recopilació i la cooperació de tot el llinatge humà. Hi figuren textos, pensaments i doctrines de filòsofs, poetes, historiadors, polítics i ermitans, gentils i cristians, costums populars, observacions de sentit comú i sentències de sants. És com un sufragi universal o una antologia selecta del pensament humà, guiada i ungida per la gràcia de l'Esperit Sant. És admirable l'amplitud intel·lectual dels grans escolàstics: creuen que tot el que és veritable ve de Déu, i citen autors sarraïns al costat dels pares de l'Església. Això té una gran força apologètica a favor de l'Església, que és una convocació i una crida que Déu fa a tots els pobles, i els la presenta com un món sobrenaturalment transformat. III, 311-313.

Els veritables tomistes han de tenir devoció a sant Tomàs. Només se segueix a qui s'estima. Per això escriu Torras i Bages les «Preces tomísticas». IV, 284s.

Vide ESCOLÀSTICA, TEOLOGIA, FILOSOFIA PERENNE, ESTÈTICA TOMISTA, CIÈNCIA CATÒLICA.

TORRES AMAT. I, 484, 537, 683, 704. II, 120. III, 670.

TORRAS I BAGES. L'obra de T. i B. no és literària, sinó apostòlica i patriòtica. No va escriure per conrear les lletres, sinó per complir els seus deures de sacerdot i de català. II, 117.

Actuava com a sacerdot, encara que, de vegades, fos més visible i directa la seva condició de ciutadà. III, 694.

Nasqué de llinatge pagès i les tradicions i els sentiments de les «cases de pagès» formaren la base de la seva formació científica i sacerdotal. Es trobà bé regint la diòcesi de Vic, bàsicament agrícola i de mentalitat pagesa i alhora d'intensa vida religiosa i sacerdotal. V, 8s.

Encarrega celebracions especials i actes devots (un pelegrinatge a Montserrat) a les parròquies de la diòcesi de Vic, amb motiu de l'acte jubilar del cinquantè aniversari de la definició del Dogma de la Immaculada Concepció. V, 48s.

Volgué rebre la consagració episcopal a Montserrat (abans de regir la diòcesi de Vic), perquè hi confluïxen totes les terres de Catalunya i els cors dels catalans. V, 50.

A l'hora d'emprendre els estudis eclesiàstics, acudí al Seminari de Vic, perquè s'hi utilitzava com a llibre de text la «Summa» de sant Tomàs. VII, 396.

TOURTOULON. I, 349, 402, 404, 412.

TOURON. I, 392, 394s.

TRADICIÓ. Cal seguir la doctrina dels papes i dels sants pares de L'Església en les qüestions sobre la conducta pública dels catòlics. Els sacerdots, sobretot, ho han de tenir en compte. Aquí Déu ens ha donat un auxili per no extraviar-nos. I, 136.

La t. és l'element essencial del patriotisme. És solidaritat i transmissió de vida entre les diferents generacions. I, 226s, 233s.

El desvetllament d'un poble i la seva llibertat no foren possibles, si no tenia t., un esperit que no es resigna a morir. I, 228.

És el conjunt d'ensenyaments que es donen a un que els ignora. Suposa sempre la comunicació (Ll. Vives). I, 343 n.

És llei de progrés i renovació. És

l'experiència dels passats que instrueix els presents. És pròpia dels éssers racionals. I, 343ss.

És oposada a l'estancament. Vol dir ensenyar, donar, formar l'ésser, educar. Viu, es transforma, és mare de pobles civilitzats. Els salvatges no tenen t. I, 344.

Quan una idea, un costum, etc., han perseverat en un país durant molts segles, tenen quelcom de depurat, de perfecte, de molt apropiat a aquell país o societat, i seria follia voler-ho suprimir. I, 344.

L'amor a la t. ha fet que Catalunya conservés la llengua i el dret. I, 383.

L'amor a la t. és prova de potència cognoscitiva. Dominava en la nostra terra. I, 517s.

Cal bandejar l'amor a les novetats d'altres països, a pures teories, i afermar-nos en l'estudi del pensament dels nostres escriptors, que ens donen la substància del nostre esperit català i cristià. I, 540.

Convé servar un just mitjà: ni rebutjar sistemàticament l'antic, ni abraçar sense raó el nou. Cal soldar els dos elements. I, 707.

No trencant la t. que venia de l'Edat Mitjana —com ho feren els revolucionaris—, s'hauria produït la igualtat moral dels homes. II, 77s.

És necessària per a determinar la personalitat d'un poble. II, 113.

La t. nacional és l'essència de la pàtria que es fa respirar a les noves generacions, perquè se'n nodreixin com d'una llet materna. II, 187.

Un poble sense t. és un poble bord, sense pares. Per això, enamorar-se de les modes i usos forasters i rebutjar els propis és desnaturalitzar-se. II, 187s.

És la base indispensable de l'autonomia. II, 196s.

Per ella som el que som. Sense t. seríem salvatges. Per l'herència dels passats som espanyols, catalans, civilitzats. Els pobles que no en tenen, com els Estats Units, la cerquen fora, i en les biblioteques i els museus que troben a Europa, presenten els mestres a les generacions noves. III, 639.

No és estancament. Cadascú aporta el seu cabal al conjunt, que es conserva i és riquesa de tots. Uns en posseeixen més que altres; són com els hereus que han d'administrar el patrimoni en benefici de tots i conservar-lo. Encara que un enriqueixi molt el patrimoni i es faci milionari, sempre mirarà amb amor la base que li ha permès de pujar. III, 639s.

En els pobles queden monuments i records de les grans fetes passades i de les intervencions divines. Així les generacions s'uneixen en esperit i l'home es distingeix dels altres animals. Així la humanitat s'assembla als àngels i pot constituir damunt la terra la Ciutat de Déu presidida pel Crist. IV, 567.

Tota t. és respectable, però més les t. religioses, l'esforç dels nostres pares per conservar la fe, el seu esperit de sacrifici, la seva fidelitat a la doctrina de Crist que lliga tota la humanitat amb ell, és el tresor millor dels pobles i l'alegria de la seva vida. IV, 567.

No és més que l'experiència humana. N'ha de fer cas tothom qui admeti el principi racional i espiritual de l'home. IV, 682.

És vida. El savi i el sant són fruits que no es produeixen de sobte, ans són el resultat d'una t., d'un ensenyament adquirit per l'experiència, l'esforç humà i la gràcia. Menysprear la t. —els temps antics— és menysprear la humanitat i el propi llinatge. Però no cal fer-ne un ídol. Tot el que hi ha en aquest món és mortal. V, 117s.

És la cadena d'or que lliga les generacions. Té l'element material i l'espiritual. Per això ni els àngels ni les bèsties no poden tenir t. Mofar-se de la t. és un crim de lesa humanitat. La t. és un patrimoni espiritual acumulat per moltes generacions. Renegar de la t. és declarar-se bord. V, 397.

Vide AUTONOMIA. «TRADICIÓ CATALANA, LA». Llaç d'unió entre Taine i sant Tomàs. II, 19s.

TRADICIONALISME. Vide CATÒLICS.

TRADICIONALISME FILOSÒFIC. Vide CIÈNCIA SACERDOTAL.

TRAGÈDIA. Els antics deien que la t. creava homes valerosos, amb l'espectacle de lluites inefables. II, 269s.

Vide LLUITA.

TRAÏCIÓ DE JUDES. És el pecat més abominable que s'ha comès. Judes és el pecador típic. Féu servir l'amistat per perdre l'amic. Per això l'Església, durant la Setmana Santa, suprimeix l'òscul de pau, com protestant del fet de Judes, que amb un bes lliurà a la mort el diví Mestre. IV, 90.

TRAJÀ. III, 56. IV, 715.

TRANSFIGURACIÓ. La t. de Crist ens diu que hem de pujar, que som cridats a una gran excelsitud. La t. prepara per a la passió. Les t. de Jesús són una forma d'adaptar-se Déu a l'home (hortolà amb la Magdalena, pelegrí amb els deixebles d'Emaús). Ens transfigurem per la gràcia en Crist, el nostre tipus. VIII, 15-18.

Amb la t., Crist ens dóna una lliçó de prudència: vol evitar que els Apòstols s'escandalitzin amb la passió. També, per a nosaltres, la t. és un oasi en les penitències quaresmals. VIII, 99s. IX, 206.

És una lliçó de contemplació i de puresa de cor. Ens ensenya a elevar-nos de tota mundanitat pecaminosa i a romandre en soledat amb Déu. VIII, 104s.

Per la t. de Jesús sabem que l'home és cridat a elevar-se i a transformar-se, a l'oració i a la glòria. VIII, 119s.

L'Església la proposa tres vegades l'any, perquè és un símbol del cristianisme, que transforma el convertit (Pau, Agustí). La t. més meravellosa és la del bon lladre al Calvari. VIII, 143s.

TRANSFORMACIÓ. No pot admetre's la t. de les formes substancials, puix que aquestes són l'ésser, i l'ésser no disminueix ni augmenta (Ll. Vives). I, 641.

L'home ha de transformar-se i ha de despullar-se de l'home vell. Ho fa amb la contemplació. S'uneix amb Déu i es divinitza. VIII, 282.

TRANSFORMISME. La humanitat ha rebutjat l'abominació científica d'admetre que l'home procedeix de la bèstia. Els veritables savis i el sentit comú de la humanitat continuen creient que l'home i la bèstia no descendeixen d'uns mateixos pares, perquè són de distinta naturalesa. IV, 753.

Vide CATECISME.

TRAPENCS. En l'època moderna, sensual i corrompuda, la Trapa fundada per l'abat Rancé restablí l'antic orde del Císter. Presentà al món l'exemple d'ascetisme que li calia, després que els monestirs havien deixat de ser escoles de gimnàstica espiritual. Són austeríssims en el menjar. Fins l'abat practica el treball manual. El producte de llur treball (principalment agrícola, en el qual sobresurten) el distribueixen als pobres. Són cèlebres els monestirs de Melleray i Staoueli. «Fan com els bous. Baten el blat per als altres, i ells s'acontenten de menjar la palla» (Vitriaco). IV, 23s.

El seu orde consona amb el caràcter català: són austers, més amants

d'estudiar en la natura que en els llibres. Treballen manualment i donen menjar als pobres. La nostra gent podrà veure aquests frares en el santuari de l'Hort i aprendrà el seu exemple. Són humilíssims. No volen fer ostentació ni de la santedat. Renuncien a la glòria humana de la virtut prohibint que es faci el procés de canonització de cap manjo. IV, 25s.

Vide SANTEDAT, PENITÈNCIA.

TRASTÂMARES. La dinastia dels T., introduïda a Catalunya amb Ferran d'Antequera en el Compromís de Casp, no coneixia la igualtat i la democràcia catalanes, era més absolutista. Però és probable que no ho hauria estat menys Jaume d'Urgell, atès el caràcter de l'època i el temperament del «Dissortat». I, 529s.

TRAVESSERES, BERNAT DE. I, 390.

TREBALL. El t. i la indústria reben avui l'influx de la caritat a través d'ordes religiosos moderns, com els jesuïtes. I, 65.

El t. és necessari perquè l'home sigui honest i virtuós. II, 405s.

El t. crea avui la veritable aristocràcia. Els homes que tenen prestigi i influència en el país són els qui, amb llur t., hi han fomentat la riquesa i hi han bastit una casa poderosa que es ramifica en el poble. II, 513s.

El t. humà depèn de Déu com totes les coses. Barcelona ho reconegué fent que la seva Exposició fos presidida per la Mare de Déu de la Mercè. Si el t. humà es vol fer independent, les concupiscències faran que els homes es destrossin mútuament, com les bèsties. IV, 67s.

El t. és una càrrega pesada, però és necessària per al perfeccionament del cristià i fins per a la salvació eterna. L'home que no treballa s'omple de vicis, perd l'honor i no serveix per a res. Ens fou donat com un càstig. Però Déu, infinitament savi, el fa servir, a la vegada, per a purificar el nostre esperit i àdhuc per a mantenir la salut del cos. El t., acceptat amb resignació, és font d'alegria. Preserva de les temptacions. IV, 216s.

El qui avorreix el t. no pot experimentar la delícia del repòs. La tristesa és el patrimoni dels qui avorreixen el t. IV, 336.

Avui hi ha una gran repugnància al t. penós i a l'esforç. Hom en fuig i es llança esbojarradament a la comoditat i al plaer. IV, 382s.

L'home té obligació de treballar (Gn i sant Pau). El t. és una ala per anar al cel, car mortifica les passions de l'home i santifica la seva carn. IV, 386.

Ha d'agermanar-se amb l'oració. S'ajuden. L'oració és el repòs del t., i el t. desvetlla l'esperit: fa que cerqui amb més gust les delícies de l'oració. IV, 387.

Avui té més dignitat i és més respectat que no pas antigament. Amb l'avenç social, a què contribueix l'Església, es compliran les antigues profecies sobre la destrucció del jou que els forts posen als febles. L'organització jeràrquica és, tanmateix, natural i no desapareixerà. IV, 696.

L'amor a l'ofici fa més suau el jou del t. Sol haver-hi aquest amor en el pagès, aferrat al seu tros, sobretot si en té propietat o condomini. És més fàcil que no existeixi en l'obrer de fàbrica, el qual, de vegades, cala foc a l'edifici on treballa. V, 22.

El t. legitima la propietat, del qual és fruit. És font de moralitat, llei imposada per Déu i motiu de consol. Els qui no treballen són gent trista i viciosa. Els delictes contra el t. són més greus que els que van contra el capital i la propietat. Defraudar el jornal de l'obrer és un pe-

cat contra l'Esperit Sant de difícil perdó. L'autoritat civil ha d'evitar-lo. V, 202.

Tota riquesa s'adquireix amb el t. Però la riquesa interior —la més valuosa, perquè es refereix a la formació de l'home— és la que exigeix un treball més dur. Per això hi ha tan pocs sants en el món. V, 515.

Els béns materials que serveixen per a la vida són patrimoni comú de la humanitat. Però, de fet i en justícia, l'home se'ls apropia mitjançant el t. personal i, de vegades, acumulat. A això es redueixen les diferents maneres lícites d'adquirir propietat. El t. és l'arrel i la substància de la legitimitat del capital i de la propietat. El t. fa la persona i la complementa. Qui no treballa, es despersonalitza, s'enfonsa en el vici. Però el t. suposa propietat privada, apropiació d'uns béns amb els quals treballar i crear riquesa que ha de distribuir-se en benefici i ús de tots els membres de la comunitat. El col·lectivisme exagerat, que impedeix l'apropiació de béns als particulars, disminueix la personalitat de l'home. Dos principis regulen la llei natural de la societat: el dret universal als béns de la terra i el dret de propietat privada que permet treballar i crear riquesa. L'exercici d'aquest segon dret és l'únic mitjà per aconseguir que realment ningú no resti exclòs d'allò que Déu ha creat com a patrimoni de tota la humanitat sense excepció. L'Estat no té per missió apoderar-se de la riquesa —o crear-la— i distribuir-la, sinó salvaguardar —i corregir, si cal— les relacions de justícia entre el t. i la propietat, protegir el manteniment dels patrimonis familiars i defensar la llibertat que estimuli el desig de progrés i millorament entre els individus i les associacions que formen la societat. Si un dia s'arribés a suprimir la propietat privada, vindria també l'abolició de la llibertat en el t. i, per conseqüència lògica, en totes les altres dimensions de la vida. Ens veuríem engabiats, reduïts a un àmbit vital molt limitat, com els peixos d'un estany, els presos o els hospicians. L'Estat acabaria dictant-nos el ranxo diari. A l'entrada de la Utopia socialista s'hi podria escriure: «Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate». Els mateixos socialistes, si un dia treballen amb sinceritat pel bé social i sense prejudicis d'escola, acabaran per adonar-se'n. III, 240-249.

La forma de retribució del t. no ha de ser necessàriament el salari. Pot evolucionar. Pot ser l'aparceria en l'agricultura, la participació en els beneficis en la indústria, etc. El salari no és una forma perpètua i irredimible. III, 252s.

És la manifestació de l'energia humana indispensable per a la vida. Sense t. no hi ha vida, o es va perdent. El sentit comú del poble fa considerar inútils i d'escàs valor humà els rics que no treballen. Fins sant Pau deia: «Qui no treballa, que no mengi». El t. eleva i ennobleix, és font d'igualtat i ens fa cooperadors de Déu. Quan l'il·lumina i el fecunda l'esperit cristià, fa que siguin solubles els conflictes i les dificultats més greus, perquè tots els elements que hi intervenen són capaços de sacrificar-se els uns pels altres. L'home, posseït de l'amor cristià arriba a donar la seva pell per salvar la del proïsme. Ho van fer literalment uns obrers i dos fills de l'amo d'una fàbrica per salvar la vida d'un treballador. III, 292-297.

Déu va posar a l'home la llei del t. per dominar la terra. La vida eterna s'obté amb la lluita del t. en aquest món. Amb el t. es perfeccio-

na la humanitat i també la naturalesa. Amb el t. es fa prevaler la veritat, la virtut i la vida sobre l'error, el vici i la mort i es prepara el Regne del cel. Però el t. s'ha de fer amb llibertat. Així el feien els primers cristians. Acomplien les feines de la ciutat terrena i fins lluitaven a les ordres de l'emperador en la defensa de l'Estat; però reivindicaven la llibertat de consciència. Sant Hilari la defensava enfront d'un emperador cristià que s'immiscia en els afers religiosos. III, 367-369.

Vide JERARQUIA, SAGRADA FAMÍLIA, COR DE JESÚS, JESUCRIST, SANT JOSEP, MATÈRIA, AGRICULTURA, OBRERS, COMERÇ, AMOR.

TREBALL A CATALUNYA. L'honor i la distinció del t. a C. són ben notoris. Els gremis impediren que molts oficis els exercissin els jueus i els musulmans, ço que contribuí a la dignificació del t. manual. Els fusters, els sastres, els sabaters, etc., tenien distincions semblants a les dels nobles. Eren enterrats a la Seu amb el distintiu de llur ofici. Es realitzaren enllaços matrimonials entre mercaders i membres de la noblesa. Moltes cases nobles tenien origen mercantil i, en algunes ocasions, la ciutat donà el comanament de l'esquadra a membres d'aquesta classe. El mercader Robert fundà la Canonja de Barcelona. I, 374s. III, 271-273.

TREBALL MANUAL. La Regla de sant Benet l'imposa. La Sagrada Família i els Apòstols el practicaven. És un mitjà de mortificació, un exercici d'humilitat i prepara per a l'oració. Ve del vot de pobresa. No es fa per guanyar diners, sinó per guanyar el cel. IX, 377s.

És digne d'honor i pot facilitar la vida espiritual. Crist el practicà. Sant Francesc havia estat mercader. III, 273.

TREMPAT, EL. III, 747.

TRESOR ARTÍSTIC. Es donen disposicions sobre conservació i inventaris del t. a. de les parròquies. VII, 393-395.

TREVA. L'estableix a Catalunya el sínode d'Elna de 1027. I, 364.

Encara en parla i l'explana el jurisconsult Fontanella (segle XVII). I, 679.

Les lleis de pau i t. són estudiades per Callís i Fontanella. I, 673s.

Durant els temps sagrats, com la Quaresma, l'Església, que aborreix el vessament de sang, manava pau i t. als pobles. No podia evitar les guerres, però reduïa els mals que provocaven. VI, 327s.

TRIAS I TRIAS, MIQUEL. VII, 52.

TRIBUTS. El príncep no té dret a exigir més t. dels que han estat acordats o pactats entre ell i el poble. I, 396s.

Fonamentats en un pacte entre el rei i els súbdits, hi ha obligació de restituir quan es viola el pacte (Eiximenis). I, 574.

Vide PACTE SOCIAL.

TRINITAT DE DÉU. És l'exemplar de la unitat i la varietat per al món, de l'«amable, amant e amat» (Llull). I, 472.

Font de vida i de bonesa, causa de tot, és el principi de la jerarquia de la Ciutat de Déu —l'Església del cel i de la terra. IV, 441.

Totes tres Persones concorren a la sobrenaturalització del nostre ésser per la fe i la caritat. IV, 464.

És el misteri més difícil de la fe. Ateny l'essència divina, a la qual no pot arribar el nostre enteniment. Déu mateix aguanta aquesta fe en la Santíssima Trinitat enmig dels pobles, com es veié clarament en el prodigi de la misteriosa llum de Manresa (una llum d'un sol focus sortia de Montserrat i, dividida en tres raigs, il·luminava l'església del

Carme). A desgrat de la impietat moderna, els pactes internacionals més solemnes encara es fan en nom del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant. IV, 500s.

La llum que il·lumina i orienta la humanitat ve de la Trinitat beatíssima. Del Verb diem que és «llum de llum». Pare i Fill són, doncs, una mateixa llum (Crist ha dit: «Qui em veu a mí veu el Pare»). La litúrgia ens diu que Pare, Fill i Esperit Sant són una mateixa llum (festa de la Santíssima Trinitat). El Pare és la Intel·ligència, el Fill és la Paraula, l'Esperit Sant és la Veu (Breviari Maronita). Tots tres, doncs, són una mateixa llum, i, per tenir aquesta llum, cal tenir-los tots tres. La creació, la redempció i la santificació demanen el misteri de la Santíssima Trinitat. Sense ell, Déu seria mort. La vida és la llum, i allò que és vida de Déu és llum dels homes. Una ombra de la generació i l'amor divins i eterns, Déu l'ha realitzada en la substància mundana. El Pare crea el món com a patrimoni del Fill, aquest se sacrifica per donar glòria al Pare, i l'Esperit es difon en els homes, perquè regni entre ells la caritat. Si algú rebutja un de sol d'aquests tres, es queda a les fosques. Per això el Pare digué als homes assenyalant el Fill: «Escolteu-lo», i el Fill assegurà als seus deixebles —i així fou— que sols després de rebre l'Esperit Sant entendrien la Veritat. El món restà il·luminat amb la revelació d'aquest misteri feta pel Crist, el qual, entenent-ho així, ordenà als seus deixebles que prediquessin en nom del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant. Per això els Apòstols il·luminaren el món. Quan els primers Concilis hagueren precisat i puntualitzat degudament el misteri de la Santíssima Trinitat, que era cregut des de Crist, ja no hi hagué més heretgies dogmàtiques sobre la divinitat. Des de llavors, l'heretgia ha apuntat contra l'autoritat de l'Església. És perquè la T. il·lumina. Sense la T. Jesucrist fóra inexplicable: no sabríem qui era el seu Pare ni quin era el seu Esperit. Tota la llum divina refluí al seu damunt en el Jordà. Per això ha il·luminat el món. IV, 501ss.

Crist ensenyà explícitament aquest misteri, que després fou coordinat amb la raó humana pels primers Concilis. IV, 502s.

Es manifesta en les ocasions més solemnes del món: en la creació i en la redempció. No podem creure en una Persona sense creure en les altres. El Pare reclama el Fill i ambdós s'han d'estimar. VIII, 300s.

S'ha de predicar aquest misteri al poble, per més sublim que sigui. La vida espiritual s'alimenta amb el coneixement de Déu. Crist envià els Apòstols a batejar en nom dels Tres. El Déu u és el dels savis; el Déu tri és el dels cristians: només el coneixem per la revelació. Si Déu només fos u, seria un solitari, trist i estèril. En Déu hi ha el Pare i el Fill, i un Amor subsistent els uneix. Visquem segons la imatge de la Trinitat. VIII, 302s.

La màxima glòria, el màxim honor del culte diví i de l'adoració a Déu, ha de donar-se a la Santíssima Trinitat. Per això diem tan sovint el «Glòria Patri» en les nostres oracions a Déu, a Maria i als sants. Aquesta doxologia és d'origen apostòlic. Més tard s'hi afegí el «Sicut erat» per preservar els fidels de l'heretgia arriana, que negava l'eternitat del Fill. En tots els éssers creats, d'una manera o altra, hi ha el «signaculum Trinitatis». La fe en la T. és la fe catòlica íntegra. Qualsevol heretgia ataca sempre alguna de les tres Persones divines. La recitació

freqüent del «Glòria Patri» manté viva la integritat de la nostra fe. III, 41-44.
Vide EUCARISTIA, FE.
TRISTANY I ISOLDA. II, 300, 475.
TRISTESA. L'art la fa servir d'ombra. Però li dóna sentit, amb la qual cosa la fa suau i, en darrer terme, ens consola. L'art pessimista cau en l'aberració d'emprar la t. sense sortida. II, 457.
En les hores tristes, l'home té necessitat de comunicar-se amb algú que l'estimi —amb la mare, amb la Verge Santíssima. IV, 423.
És una passió terriblement dolorosa. Provoca la ira, la desesperació i fins la mort. És com el corc de l'ànima que rosega la vida. Crist la sentí profundament a l'hora de patir per nosaltres. IX, 285s.
Vide PASSIÓ.
TROBADORS. Oposats als dominics i amics dels albigesos, no eren gens recomanables per llur mala vida (testimoni de Llull). Llurs cants eren indecents (testimoni de Byron). Eren disbauxats (J. Peledan). No tenien res de l'idealisme que alguns els suposen. I, 381 n.
La seva poesia tenia influència social. I, 480s.
Influïren en Ausiàs i en Dante sols en la forma exterior, i encara poc. El pensament del nostre poeta els és completament oposat. I, 588s.
Cantaven l'amor purament sensual (Ausiàs March). I, 602.
S'assemblen als sofistes del Baix Imperi i als periodistes del segle XIX. II, 111.
TROGUS POMPEUS. I, 578.
TRON DEL REI MARTÍ. Serveix per a passejar-s'hi Jesús sacramentat en la processó del Corpus de Barcelona. «La fe conserva el que la pàtria perd.» II, 105s.
TRUEBA. I, 320.
TURMEDA, ANSELM. I, 384.
TURMENT. La prova judicial del turment és absurda: castiga un home perquè no se sap que hagi delinquit (sant Agustí, Vives, Dou). I, 709.

UBERTI, C. IV, 312.
UCCELLI, JOAN D'. IV, 286, 312.
UEBERWERG, FREDERIC. IV, 45, 48.
ULISSES. II, 481.
ULLOA. VIII, 406.
ULPIÀ. III, 499.
UMBERT. I, 392.
UNAMUNO, MIGUEL DE. V, 162.
UNCIÓ. Vide FELIP NERI.
UNIFORMISME. L'u. és una forma violenta, de poca durada. I, 230s.
És absurd el que fa l 'u. de l'Estat espanyol: paga per ensenyar llengües estrangeres i prohibeix el català a l'escola. I, 311.
L'u. liberal dels nous imperis no té res a veure amb l'antic imperi, que era regionalista, ni amb l'u. de l'Església, que també ho és. I, 319.
Napoleó completà l'obra dels reis absoluts del Renaixement. Organitzà la vida social, l'administració, la Universitat, la religió. Mantingué l'autoritat plena i directa fins a les darreres capes socials. Volgué establir-ho a tot Europa (Taine). II, 17.
Cal cercar la uniformitat moral en l'aplicació de la llei, no la matemàtica. II, 86s.
Les grans unitats, com més individus i territoris abracen, més opressores han de ser. Desfan l'element moral i imposen el jurídic. Són més artificials. II, 86.
Vide CENTRALISME.
UNIÓ. Les diverses regions han de mantenir-se unides, i no poden mirar exclusivament la seva utilitat. Però la unitat ha de respectar la varietat regional. I, 316s.
El cristianisme salva la u. necessària del cos polític, sense destruir

ni deformar cap dels seus membres. I, 321s.

Vide UNITAT.

«UNIÓ CATALANISTA». A l'assemblea reunida a Reus, acordà demanar als prelats de Catalunya que es fessin en català, al temple, els actes que no s'han de fer en llatí. El Dr. Torras redactà la petició. II, 95 n.

UNITARISME. No fomenta la unió, perquè ve de la concupiscència. I, 275.

Destrueix la vida de família, excita les concupiscències i porta l'home a treballar o a figurar lluny del seu país. I, 281s.

Treu els homes de la influència familiar i religiosa, paganitza la societat i dóna un gran increment a l'individualisme. I, 283, 285s.

Els Estats organitzats unitàriament (centralisme) destrueixen o afebleixen els sentiments naturals de família i de regió, i han de fonamentar-se en sentiments artificials de poca durada i en l'individu. Són, doncs, pròxims a la descomposició. I, 284.

És un artifici social i no pot durar. La naturalesa sempre lluita per reaparèixer. I, 303ss.

Com que és fomentat per l'ambició —per la carn—, ha de corrompre's. Però el regionalisme no naixerà sense més ni més de la seva descomposició. Cal la influència de l'esperit cristià. I, 332s.

L'heretgia unitarista i internacionalista afavoreix el regionalisme (el cas de Ll. Vives) fent adonar d'aspectes humans oblidats en la forma poc flexible del regionalisme antic. I, 633s.

Es justifica per necessitats accidentals; passades les quals, les regions reviuen i la societat torna a estar en pau i en situació normal. II, 93.

UNITAT. La u. nacional de pensament s'ha d'atènyer, no per la violència i la imposició, sinó per la il·lustració i el convenciment. I, 352.

La u. dels homes no pot obtenir-se per la ciència. Crist instituí altres mitjans. I, 430s.

La u. perfecta de la ciència divina no es pot assolir en aquest món. La u. formal de la ciència significa que tot es coneix pel mateix òrgan: la intel·ligència. És l'única que existeix. La unitat material és impossible: cal conèixer cada cosa, i el coneixement d'una no farà conèixer l'altra. Llull ho confon. I, 435s.

La necessària u. no ha de destruir l'existència de les parts. I, 716.

Sols pot trobar-se en Crist, que no fa accepció de persones ni de coses. Crist solda la humanitat amb Déu, aterra la muralla del pecat que separa els homes de Déu. Tots, amb gustos, aptituds i races diferents, resulten ciutadans de la Ciutat de Déu, fonament de la qual és Crist. Així es fa possible la llibertat. IV, 453s.

L'amor la realitza. L'artista l'obté estimant la bellesa, resseguint-la en els éssers creats i arribant a la font, que és Déu. L'Evangeli ens presenta Crist, bellesa encarnada, que ens crida a formar tots una sola cosa («unum»), com ell i el Pare. II, 299s.

No significa amputació dels éssers particulars, sinó un complement de llur naturalesa. És una necessitat de la civilització. Aquesta u. sols pot realitzar-se en Déu, en l'amor i en la bellesa. II, 388s.

Totes les criatures la cerquen. Ha constituït ciutats i nacions. Jesús pregà per la u. La fomenta, perquè estimula l'amor i l'amor uneix. Tots els homes tenim un mateix principi i fi. Tot l'univers és u per l'home, i la humanitat és una per Déu. II, 388.

Déu és amor i bellesa, i per això la u. de tots els éssers creats es rea-

litza en l'amor de tots i en la bellesa que reflecteixen de Déu i que activa l'amor. II, 388s.

Hi ha u. en el món en tots els ordres. El moviment hi és ordenat. Hi ha complementació i col·laboració a un fi comú. Fins les discòrdies i baralles suposen la u. i la tendència a la u. entre els homes, car dos éssers absolutament diferents i dissociats no toparien: cadascun tiraria pel seu cantó. Només es topa quan hi ha un mateix fi o calen uns mateixos mitjans. El contrast i la baralla sols són possibles quan hi ha u. de subjecte en un ordre determinat. Tots volen el bé i la felicitat; en darrer terme, ni que ho ignorin, Déu. II, 579, 616.

Sant Pau predicava la u. humana. Volia que la paraula «estranger» desaparegués. Seguia la llei de la Pentecosta, amb què l'Esperit Sant unificà els habitants de totes les nacions i tots s'entengueren amb una mateixa llengua. Va contra les presents tendències del món, en el qual l'estatisme i el nacionalisme imposen l'adoració idolàtrica de l'Estat. IX, 174.

Han de tenir-la les activitats, els estudis i les ocupacions de l'home. Aquest no ha de deixar-se dur per les circumstàncies. La u. és el senyal de la personalitat de l'home. III, 638s.

La u. absoluta no és possible ni dintre l'Església catòlica, en la qual sempre hi ha hagut i hi haurà escoles, partits, opinions, passions i interessos diferents. IV, 471s.

És la gran necessitat dels homes. Tota la humanitat ha de formar una u., una persona jurídica, bo i respectant la independència de cada nació i la seva personalitat. Els diferents membres han d'estar lligats suaument. Per això repugna una autoritat política universal imperialista. L'aspiració és més aviat a una u. espiritual: a una identitat en els sentiments fonamentals, en el criteri que ha d'orientar l'activitat humana. És missió del sacerdot catòlic, u i cosmopolita, obtenir aquesta u. difonent la gràcia, l'Esperit del Crist, Cap de la humanitat, que li dóna el ritme de vida. IV, 472s.

Hi ha un criteri determinat, basat en el respecte a la propietat, al matrimoni i a l'autoritat —institucions fonamentades en la voluntat de Déu—, que estableix i ajuda la u. de tots els homes civilitzats i tendeix a fer la societat universal. IV, 590s.

La reducció dels homes (civilitzacions i pobles) a la u. l'obté el parenostre, que els lliga i els fa germans. IV, 732.

Només Crist l'ha feta sentir d'una manera general i constant als homes. Sense ell, aquests no l'haurien descoberta ni realitzada, a no ser transitòriament i per a fins limitats. V, 293s.

És conseqüència de la caritat. Així s'obté en l'Església: no per la força, sinó per l'amor. V, 555s.

La u. espiritual de tots els homes és la tendència natural d'un humanisme just. La defensa i la procura el catolicisme i la contradiu el cesarisme. Crist la proclama com un principi essencial del cristianisme amb les paraules «un sol ramat i un sol Pastor». En les institucions visibles de l'Església, aquest Pastor és el Papa, capaç d'entendre's amb tots els governants de bona voluntat i amb les cultures més estranyes. L'Església supera la longanimitat d'aquell filòsof que deia a un interlocutor furibund: «Pega, però escolta». VI, 23-25.

Vide INTERNACIONALISME, CATECISME, SOCIETAT, SOFRIMENT.

UNITAT CATÒLICA. La unió dels catòlics

no impedeix que entre ells hi hagi opinions i partits diferents sobre la societat, la política i l'economia. A imitació de sant Pau, l'Església és monàrquica amb els monàrquics i republicana amb els republicans. Però tots els catòlics tenen una unitat de fi. L'Església ho abraça tot, ho vol salvar tot. Fins el mal i el pecat existeixen per contribuir al bé. Reconeix que la societat en aquest món sempre serà imperfecta, contra el parer de certes ideologies utòpiques. La separació total entre bons i dolents només es farà el dia del judici. Vol vèncer el mal amb l'abundor del bé. Per això el sacerdot no ha de contribuir a encendre el foc de les passions i les divisions polítiques. La seva influència ha de ser espiritual, ha de difondre la fe i els valors o les virtuts que uneixen els homes. Pius X no vol que els bisbes beneeixin partits i candidats catòlics. Tant de bo que en tots els partits hi hagués molts catòlics! La religió no és un partit, sinó una influència divina que ha de reformar tots els homes. Aquest esperit renovador cal cercar-lo en Crist i en les institucions que ell ha posat per difondre'l. VII, 314-317.

Vide ESPANYA, PAPA.

UNITAT DE L'ESGLÉSIA. Sempre hi ha hagut persones que han estimat Déu en el món. Per això l'Església és una en tots els temps (Eiximenis). I, 547.

No existeix sense l'adhesió d'enteniment i de voluntat al Bisbe de Roma. La pastoral «Dios y el César» és un crit de llibertat que l'exposa i la defensa, d'acord amb el pensament del Papa. IX, 138.

UNITAT DE PENSAMENT. És el màxim bé que pot tenir una societat. I, 352.

És condició indispensable del progrés social. II, 101.

Vide ESPERIT NACIONAL.

UNITAT I VARIETAT. Són lleis de l'esperit de l'home que no poden contradir-se. El cisma no és la llei de la varietat, sinó la rebel·lia contra la llei de la unitat. I, 101.

UNITAT NACIONAL. Existeix a Espanya des de fa segles i l'uniformisme no l'afavoreix. La u. n. ha de respectar les peculiaritats de les antigues nacions encara amb vida pròpia. I, 308s.

La manera d'obtenir-la és a base de discussió serena i il·lustració. A Catalunya (segle XIII) els jueus i els musulmans no eren obligats a convertir-se, sinó a discutir. I, 394.

UNITATS POLÍTIQUES. Les grans u. p. han complert la seva missió. Avui cal desenrotllar l'acció civilitzadora més aviat a base del sentiment de la solidaritat universal dels homes sobrenaturalitzada. I, 277s.

Les u. p. modernes no seran eternes. Perquè sempre les hem vist, pensem que sempre existiran. Així passà a sant Ambròs i a sant Gregori amb l'Imperi romà. II, 112.

UNITATS SOCIALS. Les grans u. s. tenen un fi providencial, però transitori. Aviat reapareix la vida regional al marge d'elles. I, 304.

UNIVERS. Veient el seu moviment ordenat —unitat de moviment—, podem deduir la seva vida, tant en l'ordre físic com, per exemple, en el mercantil. Hi ha unitat de fi en tots els aspectes. Fins la rebel·lia suposa aquesta unitat. La baralla suposa unitat de fi o de mitjans entre dos o més. II, 579, 616.

Tots els éssers de l'u. creat proclamen l'amor i la glòria de Déu. V, 422.

Vide MÓN.

UNIVERSALISME. Degudament entès, és bo i civilitzador. I, 623.

Hi ha els mateixos principis racionals en tots els homes. En això pot basar-se un u., com ho prova el fet de l'Església catòlica. II, 100s.

No està renyit amb el regionalisme. El sacerdot, que ha d'estimar tots els homes, és lògic que sigui regionalista. II, 191s.

Cal admetre l'u. en els homes. Ve del fet que unes mateixes lleis elementals regeixen per a tots: sentir calor a l'estiu, tendir a la veritat, etc. Obrar altrament no fóra «humà». Això no desvirtua les varietats individuals. II, 445s.

El fomenta l'Església volent que tots els seus fills es puguin comunicar lliurement amb Roma (i amb Déu) sense entrebancs polítics. II, 172.

L'obté el cristianisme: ensenya que tots els homes estan units en Crist i els tracta tots segons els seus usos i llengua propis. Obté la igualtat admetent les diferències de tots. No està, doncs, renyit amb el particularisme. Així era l'Edat Mitjana: un règim natural, un universalisme social, més que polític. En aquest sentit és també aspiració d'avui. i es fa enyorar. Hom es deixa dur per una moda o un artifici; però, quan es repensa, torna a voler la veritat. II, 173.

No pot ser universalista —en el sentit de traduir les aspiracions comunes d'una època o país— la doctrina que s'aparta de la manera natural i humana de raonar —i no admet el principi de contradicció, com Hegel i Renan. II, 26ss.

L'u. dels homes d'Església no els pren el seu arrelament a la terra on van néixer, com es veu en el cardenal Vives i Tutó. IX, 140s.

UNIVERSALISME I PARTICULARISME. Són dues necessitats de la societat humana que només l'Església pot conciliar. És universalíssima i respecta les varietats regionals. Així ho han de fer els Estats. I, 317s.

Dues tendències antinòmiques que el cristianisme concilia fent-se nacional i propi a cada país. I, 319.

L'incrèdul, davant la dificultat de conciliar aquestes necessitats socials, encara que senti l'atracció de la regió, sol inclinar-se a l'unitarisme. Sols l'Església sap veure que «in domo Patris mei mansiones multae sunt». I, 319s.

UNIVERSITAT. El seu fi és cultivar l'esperit del país i, per tant, ha de ser regionalista. Ha d'estudiar la llengua i la terra del país. II, 114.

UNIVERSITAT DE BARCELONA. Era la més important de les u. catalanes, molt decadents durant el segle XVII. En sortiren homes eminents: Vileta, Caçador, etc. I, 686s.

UNIVERSITAT DE BOLONYA. Hi estudià el jurista català Pere Belluga. I, 676.

UNIVERSITAT DE CERVERA. Quan fou creada, hi havia un nombre excessiu d'u. a.Catalunya, cosa que perjudicava la ciència (P. Gallissà). I, 686.

Hi influïren i hi tingueren càtedra els jesuïtes. Formaren Finestres, que en fou l'ànima. Era eminentment clàssica. La fundà Felip V, que abolí totes les altres u. catalanes en càstig d'haver afavorit l'Arxiduc. Va créixer molt de pressa. El motiu de la seva fundació li donà una mala fama immerescuda, car, si bé estigué privada de certs elements tradicionals nostres, estimà la llibertat i l'autonomia dels pobles (Santayana) i ens posà en contacte amb els corrents d'il·lustració europea. I, 689s.

Gràcies als ordes religiosos, amics de la tradició, la u. de C. conservà l'esperit catalanista, bé que amb restriccions. Les funcions religioses, almenys parcialment, es feien en català (llibrets de novenes, etc.). Hi havia gramàtiques llatines en català. Finestres escrivia en català moltes cartes i confessa que escriu en castellà per força. S'hi estudiava el dret indígena i el lul·lisme

a la llum de la filosofia tomista. S'hi editava sovint el «Fra Anselm» i d'altres escrits catalans. Els seus homes representatius, de molt esperit pràctic, eren catalans, estimaven el país i les seves coses i parlaven i vivien més en català que molts catalanistes d'ara. I, 690s, 695.

Instituïda per Felip V, fou l'acabament de la Universitat lliure i autònoma de l'Edat Mitjana a Catalunya. I, 692.

Deu tot el seu brill a Finestres, principalment pel que fa al cultiu dels clàssics, a les ciències matemàtiques i a les relacions amb l'estranger. Finestres és el patriarca de la il·lustració catalana. I, 698.

Vide LITERATURA CLÀSSICA.

UNIVERSITAT DE COÏMBRA. Era de les més importants de la Península. I, 685.

UNIVERSITAT DE LLEIDA. Fou la u. catalana per excel·lència. S'hi formà sant Vicenç Ferrer, verb de la nació catalana. Fou essencialment dels dominics. I, 382, 448, 501, 528.

Per un temps fou lul·liana i deixà de ser tomista. I, 421.

Produí el gran jurisconsult Jaume Marquilles, veritable pare de l'escola jurídica catalana, plena d'amor als costums nostrats. I, 668s.

Única a la Corona d'Aragó (Bonifaci VIII i Jaume II, 1300), assolí una gran importància. I, 685.

Produí els homes més eminents de Catalunya. I, 685.

D'origen pontifici i reial, fou lliurada a l'autoritat municipal i escolàstica. Li donaven els cadàvers dels condemnats a mort per a la dissecció i l'estudi. I, 686.

UNIVERSITAT DE SALAMANCA. Era de les més importants d'Espanya. I, 685.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA. Fou fundada per sant Vicenç Ferrer. I, 504 n.

Hi estudià Lluís Vives. Era en plena decadència. I, 620s

Contribuí a fundar-la sant Vicenç Ferrer. I, 684.

UNIVERSITAT ESTATAL. Vide ENSENYAMENT OFICIAL.

UNIVERSITATS CATALANES. Abans de la de Cervera, hi havia les de Lleida, Osca, València, Mallorca, Barcelona, Girona, Tarragona, Vic i altres. Aquesta excessiva pluralitat havia fet decaure la ciència a Catalunya. I, 686.

Tenien règim municipal, al revés de les castellanes. I, 687.

La vida gairebé hi era adormida durant el segle XVII. I, 686.

UNIVERSITATS ESPANYOLES. Les u. i col·legis d'Espanya lloaren l'obra de Rocabertí contra el gal·licanisme de Bossuet i els bisbes francesos. S'hi adheriren i li enviaren judicis favorables. II, 160ss.

URBÀ V. IV, 288.

URBÀ VI. IX, 48.

URQUINAONA. III, 583, 675.

URSINOS, VICENÇ DELS. II, 123.

«USATGES». Encara avui són la soca de la legislació de Catalunya. Modificades les branques, la saba i el troncs són el mateix. I, 365.

La seva legislació fomentà i constatà l'esperit de lenitat i democràcia de la Catalunya medieval. I, 366.

Codi de Jaume I en contraposició a les contemporànies «Siete Partidas». Sols pren, de la ciència jurídica, l'esperit i els principis. En l'aplicació concreta té en compte els costums del lloc i, si no basten, la raó natural i la doctrina dels doctors. Els «U.» permeteren el desenrotllament legal del poble català, segons la seva pròpia manera de ser. I, 409s.

Foren llargament comentats pels juristes catalans. I, 668s.

Permetien les guerres particulars entre senyors feudals (Callís). I, 672s.

ÚS I POSSESSIÓ. L'ús comú de les coses l'imposa la caritat. Però no imposa

la possessió comuna (Ll. Vives). I, 648.
USURA. Els jueus es valen de la u. per endogalar i dominar els cristians. I, 570.
UTOPIA. Avui és més cultivada que mai. Poques vegades s'ha anat més lluny de la realitat i el sentit comú. III, 568.

VALDESOS. Foren exiliats per Pere I. I, 388s.
VALÈNCIA. A V., tan castellanitzada, es predica en català el sermó de la festa de sant Vicenç Ferrer. I, 532.
Les escoles hi eren nombroses, ço que resultava un impediment per a la ciència. Sant Vicenç Ferrer contribuí a fundar-hi la Universitat única. I, 684.
VALENTINIÀ. III, 500.
VALERA, JUAN. II, 235, 244, 246, 249, 253.
VALERI MÀXIM. III, 708.
VALERIÀ. Espòs de santa Cecília. IX, 52.
VALLET, JOSEP. IV, 27.
VALLMITJANA. III, 624s.
VALLSECA, JAUME GUILLEM. I, 663, 669.
VANAGLÒRIA. Cercar-la demostra mesquinesa d'esperit (Ausiàs March). I, 610.
Consisteix a voler aparentar el que no s'és, a presentar una executòria del que no es posseeix. II, 514.
VANDERMOERE, JOSEP. III, 602.
VANITAT. És una degeneració de l'orgull. Viu en les ànimes petites, poc enèrgiques. S'acontenta amb les aparences de les coses. No vol dominar els altres, sinó viure en l'esperit dels altres. Es vol fer interessant. És pròpia de joves i dones. II, 503.
El vanitós té el seu lloc propi en la societat de saló o de veïnat. Pot ser heroi de la novel·la de costums o de la comèdia. II, 503s.
És un desig desaforat d'honors i grandeses. Sovint fomenta l'enveja. L'home, a certa edat, ja pot adonar-se de la buidor d'aquests honors, que no satisfan ni fan feliç, com certifica Salomó des del cim de la grandesa. El mateix diu Job, deshonrat i miserable. II, 567s.
Algun cop porta a fer el savi impugnant els llibres abans de ser publicats (Rocabertí). II, 141.
Tal home està més content i va amb el cap més alt, perquè estrena uns pantalons. II, 501s.
Vide SUPÈRBIA, PENITÈNCIA.
VANITAT NACIONAL. Hi ha una v. n. que fa exagerar les qualitats del propi país. Per als grecs, Atenes era l'«umbilicus terrae». Per als francesos, París és el mirall del món. Per als alemanys, Alemanya és el cervell de l'univers. III, 663.
VARRÓ. I, 696. II, 444, 462.
VATICÀ. El temple del V., superior a tots els altres, antics i moderns, fa conèixer la grandesa del catolicisme i engrandeix l'esperit de l'home: l'eleva a Déu (Byron). II, 279s.
VATICANISME. Mot al qual se sol donar un sentit pejoratiu amb què s'intenta denigrar l'acció del Papa i dels organismes de la Santa Seu en la suprema direcció de l'Església catòlica estesa arreu del món. VI, 425.
VAUGHAN, DIANA. III, 687.
VAUX, CLOTILDE DE. II, 54.
VÁZQUEZ. I, 422, 426, 439. III, 714.
VEGA I SENTMENAT. I, 691.
VELÁZQUEZ. II, 258, 273.
VÉLEZ, Marquès de los. I, 668.
VELLS. Es proposa l'erecció d'un asil de les Germanetes dels Pobres per a v. desemparats. VII, 56-57.
El menyspreu dels v. ve del materialisme de la vida. Els v. han de ser estimats per la seva dignitat, perquè ensenyen la veritat de la vida i perquè sovint són víctimes del desemparament i la ingratitud. La

vellesa és una benedicció de Déu. IX, 125.

VENÈCIA. La República de V. fou convertida pel Papa Adeodat de tribunícia en ducal. II, 154.

VENJANÇA. En alguns casos, el dret positiu civil l'ha considerada lícita (llei de les XII taules, dret català, duel). I, 672s.

L'home té poc temps per a executar-la. Déu és etern i pot mostrar-se pacient. IV, 194.

Vide IRA.

VENUS. VI, 57, 61s.

VERAGUA, Duc de. II, 137.

VERB. Calia la seva llum, com a rei de les nacions, perquè la societat no oblidés les lleis naturals del seu propi funcionament. I, 31.

El Fill és engendrat eternament pel Pare. Ho exigeix la perfecció de l'acte pur (Ll. Vives). I, 642.

El V. etern és llum i, per tant, consol i alegria del nostre cor. La tenebra engendra tristesa. II, 213.

És la resplendor de la glòria de Déu (bellesa divina). Té les tres qualitats de la bellesa: integritat, proporció i claredat. Tot, en el món és resplendor del V. diví. La indisposició de la matèria i les causes segones de vegades l'obscureixen. (sant Tomàs, Dante). II, 236.

VERB DEL COR. És la plena realització de l'obra artística. El v. mental és la concepció interna de l'obra i el v. del c. és la seva realització externa: el part. Hi han de contribuir totes les facultats humanes: les intel·lectives i les volitives. El v. del c. ja té sobre el mental una existència pròpia, bé que accidental. S'anomena així, perquè, com a cosa viva, surt del centre de la vida, que és el cor. Es tracta de quelcom espontani i natural, no reflexiu. L'artista, si està ple d'un pensament i un sentiment, «eructat verbum bonum» de la seva mateixa plenitud. Quan l'artista diu que té la idea, però no troba la forma justa d'expressió, és perquè no està prenyat del pensament. El verb mental —la idea concebuda— no és madur per al part. Cal un poder de concepció i un poder d'emissió. Tolstoi coincideix amb sant Tomàs en aquesta matèria. Són molts els qui tenen llum i amor per concebre el verb; però, a més d'això, cal la força executiva. El v. del c. és la més alta de les operacions humanes. II, 325ss, 328ss.

VERB MENTAL. L'home no s'acontenta amb les simples representacions de les coses: treballa sobre elles fins que extreu la raó o l'essència dels éssers. Es tracta d'un fruit de la intel·ligència, de quelcom viu, no d'una imatge passiva o morta. L'enteniment arriba a trobar la idea divina de les coses, la «pauta eterna» dels éssers. II, 318ss.

Per produir-lo, cal incubar les idees i les imatges percebudes, meditar, reflexionar i evitar les distraccions exteriors. Així es fa fàcil la troballa del v. m., l'obra de la inspiració. II, 320.

L'artista rep de Déu la llum que li fa possible la visió i l'expressió de la raó o essència de les coses, en què exerceix el seu treball vital. Aquest verb es torna forma accidental del seu esperit. Es diferencia del Verb de Déu, perquè aquest és absolut, consubstancial, simple expressió de Déu mateix, i el de l'home és passatger, accidental, representació múltiple d'ell i del món exterior. L'artista, amb la concepció del seu verb, no crea la bellesa; però rep una llum que li dóna una visió —i li permet de reproduir-la en els altres— eminentment sublim i clara de les coses. II, 321s.

Per això hi ha poetes que han rebut un sol cop la llum i han produït un sol himne, i els artistes reben

aquesta llum unes vegades amb més intensitat i d'altres amb menys. II, 322.

Tolstoi i sant Tomàs coincideixen a explicar la producció del v. m. o el fenomen de la inspiració artística. Tolstoi: L'home té rebuda de Déu una llum que fulgura en acostar-li les ratlles fosques d'un escrit. Sant Tomàs: L'enteniment de l'home, amb la seva llum divina, troba i ordena les essències enfocant les dades de la memòria i la fantasia i treballant-hi. Fa com el gat: de nit, ell mateix s'il·lumina els objectes. II, 323s.

VERDAGÚER. I, 329, 380. II, 473. III, 405. IV, 163, 166. IX, 124.

VERGARA, JOAN; teòleg. I, 621, 624.

VERGES. Eiximenis explica llurs cruents martiris. I, 544.

VERGONYA. Refrena la voluntat de fer mal. Fa considerar el mal abans de cometre'l (Llull). I, 479.

En té més la dona que l'home. És una defensa de l'honestedat (Eiximenis). I, 581.

És com un pedagog (Ll. Vives). I, 645.

El pecat avergonyeix, com en els casos d'Adam i David. «Averte faciem tuam a peccatis meis.» IX, 226.

Vide CONSCIÈNCIA.

VERITAT. Qualsevol que la digui, la rep de Déu. I, 411s.

Ramon Llull tenia un gran apetit de v. Volia satisfer-lo als infidels. I, 427.

Tot i ser una i universal, els diferents homes i pobles hi arriben per diversos camins i modalitats. I, 716.

Qui la coneix no té excusa. Sols per la v. es volen fer sacrificis. II, 74.

L'home, d'ell mateix, la profanaria i l'adulteraria. Déu ha reservat la seva guarda a la naturalesa i a la gràcia. II, 179.

És el fonament de l'art veritable, li dóna permanència. Fa reposar l'esperit humà. II, 232s.

És el goig més gran de la criatura racional. L'home està insatisfet i no reposa fins que la té. La v. és el nostre fi, la nostra felicitat i la felicitat de Déu, el coronament de l'esperit humà. II, 232s.

En la v. reposa l'enteniment (Dante). II, 234.

És la reina de l'apetit racional, única que el satisfà. Amor, bondat, justícia, són atributs seus. II, 240.

Els homes, d'ells mateixos, sols en poden veure fragments. Per veure-la tota, calgué que el Crist enviés l'Esperit Sant. Per això la teologia tomista, en estètica, no fa sinó conciliar i unir en admirable síntesi les explicacions dels diferents sistemes filosòfics, que s'equivoquen per fixar-se tan sols en un aspecte parcial de la v. II, 317s.

És la llei dels homes. Tots la cerquen, sovint amb lluita i contradicció. II, 340.

La seva llei és essencial a l'existència humana. Fa possible entendre'ns. Tothom ha judicat la història amb la v. II, 353ss.

És un principi essencialment atraient per a tota ànima noble. Però no tothom pot comprovar-la. La summa V., Jesús, atreu més generalment per la bellesa o l'amor. II, 368.

Pot trobar-se i es troba en els més senzills. Els intel·lectuals solen equivocar-se. II, 458.

La seva troballa causa un goig intens i una gran il·luminació, que fa inútils els raonaments contra ella o a favor d'ella. A Galileu, vista la v., no se li'n dóna res dels raonaments adversos. II, 472.

La v., qualsevol que la digui, ve de l'Esperit Sant (Jaume I). II, 474.

Els seus drets són inalienables. Ha de prevaler per damunt de tot:

de conveniències, de sentimentalismes i de passions. II, 137s.

La v. és per a tothom. La teoria dels intel·lectuals que suposen que la v. i la cultura són només per als savis i els iniciats s'assembla a la dels antics segons la qual els esclaus no eren com els altres homes. II, 26.

Existeix en ella mateixa i no depèn dels nostres apetits, imaginacions i gustos. Opinar diferentment és contra la humanitat. Així ho veuran sempre els homes normals. II, 26s.

El contacte amb la v. substancial de Déu dóna un goig permanent que no pot comparar-se amb el plaer fugisser i torbador que dóna la matèria. III, 704.

La v. és la guia de l'home en aquest món. Cal cercar-la sempre. La filosofia i la ciència són tan sols un aperitiu. La fam de v. sols podrà satisfer-se en l'altra vida posseint Déu. III, 642.

La gent d'avui no es preocupa de la v., com Pilat, ans solament dels goigs fugissers. Però ve un moment que l'home s'adona que no pot satisfer-se de coses transitòries, sinó que ha de cercar l'etern i l'absolut. Sols això no falla. IV, 606.

Qui ens ensenyarà la v.? Els homes? No, perquè tot home és mentider. El Mestre de la v. és la V. mateixa, el Verb encarnat. El llibre que la conté és el catecisme. IV, 648.

És concreta i determinada: un sí o un no. No pot admetre coses contràries entre elles. En èpoques de luxe i refinament, això es fa antipàtic, i s'admet el sofista que es fa interessant i simpàtic quan concilia, en aparença, opinions contradictòries. Però només la v. salva. Molts la desconeixen, perquè no fan servir amb energia la força superior de la seva ànima. Aquest perill de voler admetre el sí i el no el tenen tots els grans talents. Sant Agustí pertanyé un temps a l'escola acadèmica. Per aquest camí sembla que l'home hauria de trobar la pau, i és al revés, perquè creixen les passions i les concupiscències; la societat es desfà com un cos mort. Les lluites, en lloc de ser humanes per la distinció del bé i del mal, es tornen bestials, es redueixen a ser «de cibis et venereis». V, 60s.

És absolutament necessària a l'home per viure, com l'aigua al peix, i en tots els llocs i temps. Hi ha d'haver un camí universal per a arribar-hi. V, 73.

La v. és Déu, i la llei de Déu és l'atmosfera en què ha de respirar l'home. Fora d'ella s'ofega. Els esforços dels esperits increduls en literatura i ciència, són esbalecs d'homes que cerquen Déu i no el troben. Són com els asmàtics que baden la boca, mouen els pulmons i no poden respirar. Pateixen i fan patir. Com més es predica la felicitat en aquest món, més es pateix. Només els humils i els purs troben Déu i la seva pròpia pau. V, 73s.

La ciència de la v. infinita només la domina Déu. Només ell en té la fórmula. Ens la dóna en la fe perquè la fem servir. Els qui prescindeixen de Déu, en cercar la v., s'extravien, cauen com els titans de la mitologia que volien escalar el cel. V, 174s.

No tothom és bo per a ser deixeble de la v. Cal caràcter, constància i sacrifici. Només se salvaran els qui la mantinguin en la pròpia vida, els qui es mantinguin sincers. V, 185.

No podem viure sense la v., i, a conseqüència del pecat original, ens delectem en la mentida. V, 190.

No hi ha conciliació entre la v. i la mentida. La v. és el menjar dels déus i deïfica. La v. de Déu dóna a

l'home una simplicitat sublim, que distingeix els sants. Aquests sols poden viure en la v. V, 238.

Dóna repòs i satisfacció. V, 240.

No depèn de nosaltres, no ens la fem. La negació de la v. és correlativa de la negació de Déu. V, 299s.

La v. pot patir, però no morir. L'error i la il·lusió dels homes enganyats sovint aixeca edificis parençosos (estats cesaristes o laïcistes) i ofeguen l'humil bastiment de la v. (la llibertat religiosa i els drets del ciutadà i de l'Església); però el temps passa, l'obra de la mentida cau, i apareix altre cop la v. humil i natural de sempre. III, 379.

Vide HUMANITAT, JESUCRIST, SAVIESA, LLIBERTAT, LITERATURA PSEUDO-MÍSTICA, SINCERITAT, SIMPLICITAT.

VERITATS ETERNES. No ha caducat la consideració de les v. e. com a tema i principal argument de la predicació, a fi de convertir els homes a la pràctica de la veritable religió, per més que ens avorreixi la seva senzillesa i, amants que som de novetats, les creguem pròpies d'èpoques primitives i infantils. El nostre temps, tan racionalista, encomana aquesta tara àdhuc als catòlics de bona voluntat, que parlen poc de les veritats fonamentals del cristianisme en les seves converses, conferències i discursos religiosos. V, 53.

Commouen i són eficaces per a tothom qui no estigui bestialitzat. Són argument decisiu per a les vacil·lacions humanes. Base d'una vida individual ordenada, ho són també de la vida social. Són un fonament segur que dóna equilibri i fermesa a l'edifici. V, 55.

Vide ETERNITAT.

VERITAT I BELLESA. Sovint es troben en el poble i no en els grans intel·lectuals del món. II, 176s.

VESTIT. Té importància. Ha d'adir-se al caràcter de la persona. II, 114s.

VEUILLOT, L. I, 215.

VIA CRUCIS. És una contemplació de la passió. Els primers de fer-lo van ser Maria, Joan i les santes dones, que acompanyaven Jesús i rebien els ultratges dels seus enemics. Encén en nosaltres l'amor a Jesús. Fa participar de la dignitat i la reialesa del Crist. IV, 101s.

És un camí triomfal. Jesús va vèncer el món deixant-se crucificar. Fent el v. c. vencem la vanitat i les concupiscències mundanes. L'emperador hagué de treure's la púrpura per portar la creu. Qui sap tenir paciència en les injúries es fa senyor dels altres: els atreu com Crist des de la creu. IV, 102.

Excita l'amor a Crist, el qual, des de la creu, atreu els homes. En la passió es veu més manifesta que mai la bellesa amable de Jesús. IV, 104.

Ens fa contemplar Jesús en els moments de màxima bellesa, i per això ens excita a estimar-lo. Els qui fan el v. c. imiten els acompanyants de Crist en el Calvari. En tornar-ne, estaven tristos i es picaven el pit. IV, 104s.

És recórrer i meditar el camí que féu Jesús des de casa de Pilat fins al Calvari. Si el sacrifici de Jesús és el que més desgreuja Déu, meditar-lo amb humilitat i penediment ens farà agradables a Déu. IV, 134.

L'Esperit Sant l'ha inspirat al poble cristià, que durant molts anys n'ha fet un exercici públic de fe, oració i penitència. De fe, perquè ens unim públicament i íntimament amb l'Autor de la fe, l'adorem i el compadim en companyia dels que el seguien en el seu camí dolorós: li som fidels. D'oració, puix li manifestem els nostres afectes, el consolem: oració fàcil i fortificant, perquè ens ensenya a portar la creu, davant la resignació de Crist. De pe-

nitència. Els nostres pares l'exèrcitaven tot fent el v. c. El camí del Calvari és l'acte essencial de la penitència cristiana: satisfà pels pecats humans i dóna valor a la nostra penitència. És una veritable penitència pels pecats del món. Unint-nos a Crist en la nostra penitència i fent el v. c. oferim a Déu una expiació digna. IV, 534s.

El bisbe Torras ordenà un v. c. solemne i públic per expiar els pecats del segle XIX. IV, 538.

El primer v. c. el van practicar Maria, Joan i les santes dones seguint Jesús al Calvari. Tot el culte catòlic se centra en la creu. El v. c. fomenta extraordinàriament la pietat. L'oblit de la passió de Crist és la perdició del món. El v. c. és font de conversions. IX, 128s.

VIA DE LLANZA, MARIA REMEDIO. IX, 444.

VIC. És una de les diòcesis més piadoses de la cristiandat. És el país clàssic del sant rosari. Hi foren apòstols del rosari el P. Claret i el P. Coll. El bisbe Torras prengué el rosari com l'instrument principal de la seva obra pastoral en la diòcesi. IV, 483ss.

El seu seminari serà la nina dels ulls del bisbe Torras. Del seminari de V. sortiren els dos més il·lustres sacerdots d'Espanya durant el segle XIX: Claret i Balmes. L'un fundà una il·lustre congregació religiosa que perpetua el seu esperit, fou un apòstol. L'altre, amb les seves obres, proporcionà armes per a la defensa de l'Església. El seminari de V. ha de mantenir-se digne d'aquests predecessors. IV, 489s.

En prendre possessió de la seu vigatana, el bisbe Torras saluda el Capítol, la clerecia (principalment els rectors), els diferents ordes religiosos i els fidels en general: pares de família, rics i pobres. A tots recomana la concòrdia i la pau. IV, 488ss.

Al bisbat de V. la fe hi és ben arrelada. Hi ha moltes famílies sòlidament cristianes. Tothom coneix Jesucrist. Ningú no respodrà a qui li pregunti per ell com aquell obrer anglès: «No el conec, mai no he treballat a la seva fàbrica». Però també s'hi ha estès la incredulitat moderna. IV, 585.

Diòcesi on la manufactura industrial es troba molt desenrotllada, una de les més industrials d'Espanya. Tanmateix el seu caràcter principal és agrícola, i els mateixos industrials, en part, tenen quelcom de pagès. La pagesia és i continuarà essent l'ossada del país. De totes les seves classes socials han sortit molts sacerdots, no sols per a la diòcesi, sinó per a molts altres llocs d'Espanya i de les missions. V, 8s.

No s'hi ha ficat gaire la novetat morbosa de la literatura sentimentalista, santificadora de les passions. V, 56s.

Té la glòria de no haver abandonat mai l'estudi de la «Summa» de sant Tomàs. VII, 10.

Es recomana que s'apliquin les Misses de binació a favor del col·legi de Sant Josep, on es formen molts futurs sacerdots. VII, 66-67.

Vide AGRICULTURA, QUARESMA, PELEGRINATGES, MISSIONS, VISITA «AD LIMINA», MISSIONS.

VICENÇ DE LERINS (S.). I, 136, 178, 207.

VICENÇ DE PAÜL (S.). I, 162, 199, 223, 649. III, 580. IV, 470, 508. V, 44. VI, 51, 155, 158. VIII, 125. IX, 89, 137, 180, 332.

VICENÇ FERRER. Tingué una visió de Jesucrist en el convent d'Avinyó. Així s'explica la seva convicció de ser enviat —legat «a latere» del Redemptor— per evangelitzar Europa. I, 509.

Vide I, 380, 392, 494ss, 534, 536ss, 585, 619, 633, 635, 684, 685. II, 70, 249, 258, 262, 286, 331. III, 25. IV,

286, 325. V, 77. VII, 69. VIII, 168, 228, 394. IX, 47, 49, 111s.
VICI. Suposa repetició d'actes (Ausiàs March). I, 606.
El v., al qual s'inclinen molts joves rics, arruïna la fortuna adquirida pels pares. II, 65s.
Sempre és contra naturalesa. La moral cristiana vol la integritat de la naturalesa. II, 226.
VICO. I, 344.
VÍCTOR (S.). III, 347.
VIDA. Molts polítics confonen la vida amb els moviments socials i polítics. No veuen que això és febre i malaltia que consumeixen el cos. Aquesta agitació perjudicial per a la v. avui afecta també la religió. I, 138.
Ve de Déu. Se'ns ha manifestat amb la revelació. Qui té v., té quelcom de diví. La bellesa és una resplendor de la vida, i a la màxima v. correspon la màxima bellesa. II, 364.
Suposa l'activitat i el moviment. Unitat de moviment és unitat de v. Un ésser viu quan es mou sota un ordre determinat. II, 579, 615s.
Déu és pròpiament la v. de tot el que viu. Treta la v., no queda res de nosaltres. Per això l'estimem tant. La v. immortal de l'ànima és el gran consol dels cristians. La v. natural ens ve per la mare i la sobrenatural, per Maria. IV, 420.
Segons Crist, la v. ha de ser un perenne exercici d'amor. IV, 638.
L'instint de conservació de la v. és molt fort, i l'home ho dóna tot i passa per tot abans de perdre la v. Se subjecta als treballs més penosos per guanyar-se la subsistència. V, 63.
No és possible sense esperit, principi vital. La carn, abandonada de l'esperit, es corromp i mor. La política, l'art i la literatura no poden donar aquest esperit, que sols ve de Déu. V, 82.
Cal tenir-ne un concepte encertat. El coneixement natural del bé i del mal el dóna, però sovint la vanitat i les concupiscències extravien. La revelació ens ajuda a conèixer els camins de la v. i de la mort. V, 328s.
La discussió sobre la v. és pròpia dels pensadors incrèduls. Els cristians i la gent de bon sentit no se'n fan qüestió. Miren només d'evitar allò que la perjudica. Saben que ve de Déu Creador i que a Déu torna, encara que barregin alguns errors en aquesta creença. V, 329.
La revelació del Crist ens ensenya que Déu és font i origen de v., amb què corrobora el bon sentit natural del poble i l'ensenyament dels profetes. V, 329ss.
L'activitat d'un ésser és senyal que té v. Déu és vida summa, perquè és activitat summa. Hi ha diversos graus de vida. Déu n'és la font i la comunica. La v. més perfecta és la de la intel·ligència. És doctrina de sant Tomàs —i és un concepte general que es troba en tots els pobles, bé que més o menys deformat. Israel, pels profetes, en tingué un coneixement revelat més profund. V, 330.
La v. produeix de tot, bo i dolent. Pot desviar-se, perquè la caiguda original introduí el pecat. Per això sempre hi haurà lluita entre el bé i el mal, argument freqüent de la literatura i base de tota legislació. V, 332s.
Abstracció falsa com és la v. que adoren els modernistes, expansió desordenada de tot el que va sortint d'un mateix, es presenta sempre com a bona en tots els seus detalls. És bo tot el que l'home fa o vol, tot el que és «autèntic». Llavors qualsevol desviació i qualsevol crim poden ser bons. Han perdut de vista l'ensenyament de la revelació, que ens diu que la vida de l'home pot desviar-se. V, 331.

Tot el que té v. la té del Verb de Déu, vida essencial. Una v. que és llum i il·lumina les criatures racionals. «Per al savi, el saber és viure» (Bellarmino). El cristià adora la V. amb més sinceritat i v. que molts que li donen culte. És un culte il·lògic que, en el fons, es donen a ells mateixos. Si llur v. és limitada i imperfecta, d'on els vindrà el millorament? V, 334s.

El signe de la v. és el moviment. És aigua viva la que brolla, la que es mou, com la de la font o del mar. La v. no és estancada dintre nostre, com l'aigua de cisterna. V, 336s.

L'home, tancat en si mateix, és el grau mínim de v. L'home que remunta a Déu, font de la v., té una v. superior. V, 337.

Tal com la presenten els modernistes, és una v. vaga i fosca, causa de desesperació per a uns, ídol satisfactori per a d'altres. Projecten la idea de Déu en llur pròpia v. V, 338.

L'apoteosi de la v., que fan els modernistes, ha de posar-se en contacte amb la v. real. Llavors queda completament esvaïda. V, 339s.

Els qui confien només en la vida present i la creuen capaç d'arribar a la felicitat es desesperen en contacte amb les realitats dolentes, i cauen a l'extrem del pessimisme. V, 340s.

Moltes desgràcies i infelicitats —manicomis, hospicis, etc.— demostren que la v. present no és perfecta ni dóna la felicitat. Cal arribar a la vida divina, al nou ésser anunciat per sant Pau. V, 341.

La v. plena, la felicitat, només es troba en Déu. Sense Déu, la vida feliç i plena és una ficció il·lusòria, un pur concepte. Fora del contingent només hi ha l'Absolut, Déu. Qui no accepta Déu, v. infinita, es queda sense res, en les tenebres del nihilisme. V, 342s.

Sense la fe no es pot tenir una idea veritable de la v., ni tan sols de la d'aquest món, que és una preparació per a la v. plena i perfecta de l'altre. V, 516.

L'aspiració de l'home ha de dirigir-se a la V. total que ens ve del Crist. No pot limitar-se a detalls o especialitzacions com passa tantes vegades. Ens hem de guanyar aquesta vida amb un treball constant, sense defallir. Només així entrarem a l'herència de la vida dels fills de Déu. No ens esclavitzem al detall. La Veritat ens deslliura i dóna a cada cosa la importància que té. Ens mostra com hem de lluitar i ser senyors del món. V, 548.

Hem de vèncer en la lluita per la v. eterna. N'hi ha que vencen només al final. Però sempre és total la victòria que s'obté. Per això l'Església posa tanta atenció en els darrers sagraments. V, 546s.

No depèn de nosaltres. Necessitem que un altre ens la doni. Hem de cercar mitjans per conservar-la. Depèn de Déu, que ens en pot privar. I això tant la v. natural com la sobrenatural. V, 553.

Déu és la font de la v. i tot el que no és Déu és mort. Però Déu, compadit de la nostra mortalitat, ha enviat, per Maria, el seu Verb, que ens dóna la v. eterna. En ell fou eternitzada i divinitzada la humanitat. La seva victòria s'empassà la mort i absorbí la nostra mortalitat per la v. Fins molts elements de la nostra religió tenen la condició mortal, car Crist els instituí per acompanyar la nostra mortalitat. Així són els sagraments: són viàtic i auxili per fer el nostre camí cap a l'eternitat. Som en període de formació i de conquesta i necessitem armes adients per conquerir la v., la llavor i el principi de la qual és el Verb encarnat. L'Encarnació, el naixement, la

mort i la Resurrecció de Crist són la substància i l'aliment de la nostra vida eterna. La seva commemoració ha de ser contínua. Per això l'Església de Déu no pot admetre el laïcisme i la secularització de la societat. La família dels homes, per voler de Déu, no és secular —temporal—, sinó eterna. La societat secularitzada és disminuïda, té menys v. i menys dignitat racional: vençuda per la mort, no arriba a tenir «tota» la v. VI, 276-279.

És fals el concepte que en tenen els moderns. L'home animal no percep les coses de l'esperit. La vida racional és segons la raó, i la finalitat del cristianisme és que la raó dirigeixi l'home. El fi de la v. és el goig en plenitud que s'obté en l'eternitat. VI, 437.

La plenitud de la v. és la vida eterna, i s'obté per Jesucrist. Predicar, com fan certes filosofies, que es pot obtenir en l'anihilament propi, a base de fondre's i assimilar-se al tot de la natura, és una burla que es fa a la humanitat. VI, 440s.

Tots els valors de la v. són interins, d'on neix la inquietud que domina els homes. Hi ha qui només creu en l'interí (Bergson). Però l'interí prepara el definitiu. VI 441s.

Sense Jesús, la v. és un enigma que no té solució. VI, 442.

VIDA ACTIVA I CONTEMPLATIVA. Són vocacions diverses i no tots els qui tenen vocació religiosa són bons per a la v. c. Els qui practiquen la v. a. no han de negligir els exercicis de pietat i han de treballar per motius de fe. En seguir la vocació o triar l'estat de vida, no ens podem guiar pel caprici ni hem de sentir enveja dels altres estats. IX, 411s.

Vide AMOR, INTEL·LIGÈNCIA, LLUITA, CONTEMPLACIÓ.

VIDA CRISTIANA. Té una poesia real i lluminosa, superior als focs d'imaginació i artifici, foscos al seu costat. II, 213s.

El que fa triomfar en la v. c. no és tenir robustesa física, sinó tenir fe. La fe és Déu en l'home, i per això fa invencibles els qui la posseeixen. IV, 617.

En temps dissortadament passats, en què la vida pública era cristiana i l'Església essent obeïda reglamentava els costums públics, per la Quaresma es plegaven les diversions mundanes, àdhuc en les grans ciutats. IV, 518s.

Les lleis de la v. c., necessàries per a sortir victoriós del pecat, no varien amb el temps. El contingut de la llei de Déu, el pecat, la feblesa humana, el cel i l'infern no canvien. L'home que de debò vol salvar-se ha de preocupar-se seriosament d'aquestes coses, tant ara com quan l'autoritat i la llei civil, llavors públicament cristianes, l'ajudaven a complir-ho amb les seves disposicions. IV, 519.

Té una gran amplitud: abraça tots els homes i conté preceptes que arriben a tot, té horitzons sense límits. És proporcionada al destí etern a què Déu ha creat l'home. L'Evangeli i l'Església ens la promulguen. IV, 653s.

La professió de la v. c. abraça necessàriament la fe i les obres. Quan manca un d'aquests elements, manca una professió sincera. La professió del cristianisme es demostra pel text (fe) i pel context (obres, costums, idees). IV, 655.

Encara que, entre els cristians, hi hagi diverses professions i classes, la v. cristiana és una de sola en el fi, en els mitjans i en l'origen, i tots són iguals. L'únic que compta és la perfecció o la santedat, que han d'adquirir amb treball esforçat. Així cadascú és fill de les seves obres. IV, 758.

El Verb es féu carn per informar tota la vida de l'home, la individual i la social, la familiar i la política. Qui és cristià ho és sempre i a tot arreu. No són cristians els qui volen que la família, l'escola, etc., no es regeixin per la llei de Crist. La religió no és cosa sols de la consciència, es fica pertot. V, 539.

És una vida divina. Fa que tinguem Déu en la intel·ligència i en la voluntat. Ens fa agradables a Déu i profitosos als altres. V, 371.

VIDA ESPIRITUAL. És sempre la mateixa en l'Església, però presenta distintes formes en èpoques diverses. Sants d'avui s'espantarien de l'ascetisme antic. I, 51.

VIDA INTERIOR. No és exclusiva dels ascetes. Tot cristià l'ha de practicar. És estudiar-se un mateix per arribar a Déu. II, 556, 607.

És necessària per a l'activitat catòlica. August Comte la posava en la seva Església. Ve a ser el coneixement de nosaltres mateixos que ens porta a Déu. II, 602, 607.

Fa que l'home s'afermi més a les seves conviccions i no senti tant la influència dels encisos del món. III, 700.

Qui la practica mantenint viu el sentiment de la presència de Déu, a qui estima, viu a dins més que no pas a fora. Considera més real la realitat divina que no pas la de fora. III, 704s.

Els convencionalismes mundans, la vida cortesana, l'estudi, fan perdre la v. i. Per a conservar-la, cal, en aquestes circumstàncies, un caràcter d'acer i l'acció de la gràcia. III, 712.

Cal v. i. en cada persona per posar remei als mals de la societat d'avui. No ho poden guarir tot la sociologia i la política. «Res no és bo a l'hom, si ell en si no és bo» (Eiximenis). Quan una tela s'esquinça, sempre és per culpa de les malles; quan la societat va malament, és perquè l'home s'ha espatllat. V, 513.

Ni el comerç, ni la indústria, ni l'agricultura, ni la societat en general hi perdran res si cada home augmenta en v. i. i es conforma al model que és Jesucrist. Faríem un gran bé a la societat si aconseguíem que cada home és vigilés ell mateix. V, 513s.

És molt difícil, perquè hem de viure al mig del món, sol·licitats per molts estímuls. Ens deixem arrossegar i alienar. Perdem personalitat. No siguem canyes que es mouen a tots els vents. Augmentem les riqueses de l'ànima i arrelem en Jesucrist, que ha vingut perquè tinguem vida. V, 514.

Les controvèrsies i lluites no han de distreure'ns de la v. i. que l'Església necessita. V, 551.

VIDA OCULTA. És la vida dels religiosos ignorada i incompresa de la gent del món, que volen fer soroll, cridar l'atenció i adquirir anomenada. IX, 448s.

Vide REFLEXIÓ.

VIDA SOBRENATURAL. Només Déu ens la pot donar. Només ell ens proporciona els mitjans per conservar-la i augmentar-la. Ens ha estat infosa pel Verb de vida, Jesucrist, Fill de Déu encarnat, que vingué al món per dignificar l'home que s'havia animalitzat, i l'enaltí a una condició divina. V, 553.

La mort de Crist fou el principi de la v. s. de l'home. La gràcia de Crist des de la creu s'ha estès a tota la terra i fa que la descendència espiritual del nou Adam sigui molt més excelsa que la de l'antic. Som fills de Déu per la gràcia. El Verb etern fa les coses perdurables. Per això perpetuà l'únic sacrifici de la creu amb la institució de l'Eucaristia. V, 554.

Es comunica, sobretot, per l'Eucaristia, ja que és la mateixa vida de Jesús que rebem en combregar. V, 565.

VIDA REGIONAL. Un poble amb vida robusta —amb esperit regional— presenta una manera de ser característica que el distingeix dels altres. Un poble que s'assembli a tots és un poble mort, salvatge, on la vida és tan sols la satisfacció de les necessitats animals. I, 297.

La v. r., a l'Edat Mitjana, era emparada i fomentada per l'Església. I. 302.

És autonòmica. Practica el govern del país pel país. I, 302.

És una extensió de la família, una federació de famílies. I, 306.

Vide ESTAT REGIONALISTA.

VIDA RELIGIOSA. Als seus començaments sol anar sempre acompanyada del gust o consol espiritual. De vegades, Déu el nega a algunes ànimes valentes i de més tremp. III, 722.

VIDA SOBRENATURAL. Vide ESGLÉSIA.

VIDAL DE CANYELLES. I, 406, 666.

VIDAL I MICÓ. I, 502, 507s, 526.

VIGILANCI. I, 704.

VIGILÀNCIA. La v. cristiana ha de ser clarividente i guiada per la fe. VIII, 42.

VIGOUROUX. II, 24. IV, 445.

VILADOMAT. I, 697, 446.

VILAMALA, BONAVENTURA. VII, 285.

VILAMITJANA, BENET. IV, 164.

VILANOVA. I, 348.

VILARDELL. I, 569.

VILETA, JOAN. I, 486, 587, 687.

VILLATORCAS, MARQUÈS DE. II, 137.

VILLENA, MARQUÈS DE. I, 585.

VINCI, LLEONARD DE. II, 306, 320.

VINNI. III, 518.

VIOLANT, reina. I, 502. III, 624.

VIOLÈNCIA. L'exercí el rei Jaume I, portat per la feblesa humana, contra alguns prelats de l'Església. I, 408.

VIOLLET-LE-DUC. II, 38.

VIRGILI. I, 359, 360, 490, 689. III, 431, 433. V, 20. VIII, 197. IX, 72.

VIRGINITAT. És necessària per a la perfecció, la bellesa i el bé del llinatge humà (sant Tomàs). La humanitat no és un ramat de bèsties i ha de tenir en compte l'esperit. La v. ensenya que és possible que la raó governi l'instint. Els qui guarden la virginitat s'ocupen en el bé dels altres —als asils, als hospitals, etc. No ho farien si es casessin. II, 534, 595.

L'antiguitat gentílica i judaica reconegué la seva excel·lència, però la considerava ideal irrealitzable, a no ser transitòriament. En canvi, entre els cristians, no sols és practicada, sinó que ha arribat a constituir una classe benèfica de la societat. Es deu principalment a l'exemple i a l'auxili de Maria. V, 44. IX, 428.

Els mundans en són enemics. És més excel·lent que el matrimoni. Són verges tots els qui intervingueren en l'Encarnació: Jesús, Maria i Josep. Horroritza pensar que Jesús hagués contret matrimoni. Fins els pobles antics coneixien l'excel·lència de la v. Deixa més expedit per a la contemplació intel·lectual. Hi ha sants casats, però n'hi ha més de verges. El casat no es pot ocupar tant de les coses de Déu. IX, 307s.

Dóna pau interior, ja ho coneixien els pagans. Facilita la vida interior i la dedicació a Déu. IX, 310.

La veritable v., de cos i d'esperit, és rara. És un tresor amagat. Cal trobar-lo amb la reflexió i la meditació. Cal desenterrar-lo, separar-lo de la terra, procurar que no ens el robin, renunciar a tot per posseir-lo. IX, 311s.

Hi ha verges de moltes menes, forasenyades i prudents. N'hi ha que s'adormen. Cal vetllar i practicar bé els exercicis religiosos. Qui bada pot

perdre l'estat de gràcia —la virginitat interior— sense adonar-se'n. A més, cal fer rendir el talent. IX, 313s.

Cal preparar el matrimoni espiritual de la verge amb Crist: conèixer bé l'Espòs i tot el que ha fet per nosaltres i enamorar-se'n bé. El matrimoni és la unió amb ell, el lliurament del nostre cor. Si ens movíem per un esperit altre que el de Crist, cometríem adulteri. Els fills del matrimoni espiritual de la v. són les virtuts, la santedat i la perfecció. IX, 314s.

És una radicalitat en el seguiment de Crist i en la prevalença de l'Esperit de Déu sobre el món. Dóna força i fecunditat a l'Església. Omple el buit d'esperit que hi ha en totes les coses creades. IX, 389-391.

No tothom n'és capaç: els religiosos, sí. IX, 428.

Fa assemblar a Déu, incorruptible, immutable, amor per excel·lència. És una planta delicada, que necessita un conreu molt acurat. IX, 428-430.

Vide CASTEDAT.

VIRREI. El v. a Catalunya era lloctinent, governador en absència del rei (S. Cortiada). I, 680s.

Vide CAPITÀ GENERAL.

VIRTUT. Suposa repetició d'actes (Ausiàs March). I, 606.

Hom practica la virtut per amor al bé (Ausiàs March). I, 607.

És essencialment pràctica. La té qui la practica (Ausiàs March). I, 606.

En la virtut es troba la felicitat (Ausiàs March). I, 608.

Suposa el lliure arbitri. I, 608.

Hàbit d'elegir segons la recta raó. Per això consisteix en el terme mitjà. No pot ultrapassar el límit racional ni quedar-se curta. I, 606.

No s'és virtuós sols coneixent la veritat i el bé. La v. s'adquireix amb l'exercici pràctic del bé, que arriba a formar hàbit. L'especulació intel·lectual és sols una preparació. II, 247s.

Es poden adquirir naturalment. Però la millor manera d'adquirir-les és per la gràcia de Jesucrist. No tothom es pot dedicar llargament al cultiu de l'esperit. Però tothom pot rebre la gràcia de Déu. II, 551.

Són les passions dirigides per la raó. II, 571.

Amb la possessió de totes les v., l'home no arriba a la perfecció i a la santedat. Ha d'arribar a la contemplació, a Déu. Les v. són mitjans que l'hi condueixen. II, 583.

La v. signe infal·lible de sobirania i llibertat. Fa que l'home, arrelat en l'absolut, domini el contingent i el variable de les coses terrenals. IV, 606s.

Dóna una sobirania damunt de si mateix i dels esdeveniments (sobirania que ve de Déu, perquè sense el seu auxili no es vencen les passions). Només es venç el món després d'haver-se vençut un mateix. El qui cau vençut en les lluites externes, és que abans ha estat vençut en la lluita espiritual. Amb l'esperit invencible, l'home és invencible. IV, 607s.

És l'exercici amb què l'home depura i perfecciona la seva pròpia vida. Amb la v., quan l'home és vencedor, és coronat per Déu. V, 338s.

La v. cristiana que ens fa governar les passions i reprimeix els mals instints no és un fanatisme, com diuen molts incrèduls. És la possessió plena d'un mateix. La santedat és equilibri, harmonia i ordenació de les facultats humanes: comprensió del valor just de les coses com a dons de Déu. La v. cristiana fa homes superiors, dóna la veritable grandesa. Només es deixa dominar per Déu i domina tota la resta. És una filosofia divina. VI, 219s.

VIRTUTS CARDINALS. Cal esforçar-se a practicar les v. El cel no s'ha fet per als dropos. Pel pecat original, aquest esforç resulta més dur. El qui practica les quatre v. c. obté la regeneració de l'esperit i purifica totes les seves facultats. IX, 344s
Vide SANTEDAT, EDAT.

VIRTUTS NATURALS. No arriben a explicar certs actes d'heroisme dels sants (sant Carles Borromeu distribuí en una tarda 60.000 duros als pobres). Calen les v. sobrenaturals. II, 623.

VIRTUTS TEOLOGALS. La fe, l'esperança i la caritat eleven les v. humanes a v. sobrenaturals. Vénen de la unió de Crist amb la humanitat. Fills de Déu per adopció i germans de Jesucrist, les v. t. fan que siguem semblants a aquest diví model d'humanitat. IX, 211s.

VISCONTI, FELIP. I, 522.

VISIÓ BEATÍFICA. Vide DÉU.

VISIÓ FACIAL. És la possessió de Déu pel coneixement. És una mena d'absorció de la intel·ligència humana en la de Déu, de la nostra vida en la de Déu. Això constitueix la glòria eterna. És obra de Déu. V, 173s.

VISITA «AD LIMINA». Quan ha d'anar a Roma en pelegrinatge per la v. «ad limina», el prelat vol comunicar als seus diocesans els seus sentiments religiosos i la seva devoció al Papa. IV, 707.

La v. «ad l.» dels bisbes és molt necessària. Veiem que l'efectuà sant Pau amb sant Pere, en acte de submissió i per entendre's en la propagació de l'Evangeli. Aquesta necessitat és permanent. L'Església té diferents membres, però és un sol cos i ha de rebre la vida del Cap. Els bisbes són com uns caps de colla en el cor universal i han de seguir en el cant la tonalitat i el ritme que dóna el director que no pot errar en l'essencial. Per això tots els bisbes han de fer la v. «ad l.» almenys per representació. Fins en temps antic, quan viatjar era molt difícil, l'Església imposava aquesta visita. Senyal que és necessària. IV, 716s.

És rebuda amb serenitat i alegria pels inferiors perquè saben que el poder és per sostenir i no per abatre, perquè súbdits i superiors han de respondre igualment davant el mateix Amo i perquè el superior, serà examinat amb més rigor, ço que constitueix una garantia de consideració i de misericòrdia. IV, 712s.

Es conserva únicament l'informe escrit sobre l'estat de la diòcesi de Vic corresponent a la V. «ad l.» del 1909. S'hi parla de la construcció de diverses esglésies en diferents pobles del bisbat, també dels incendis d'algunes cases de religioses durant la revolta anarquista del 1909. S'ha dissolt el Patronat Mixt de Mantlleu, s'ha constituït el Sindicat Agrícola de Santa Coloma de Queralt. Dóna compte de les vegades que el bisbe s'ha hagut d'absentar del bisbat, de les visites pastorals i de la predicació a la catedral i arreu del bisbat, de les missions parroquials, de les disset pastorals publicades, etc. Per manca d'estipendis ha calgut deixar l'aplicació d'intencions pel Seminari. Hi ha hagut concurs a parròquies. No s'han pogut establir les conferències de moral a tota la diòcesi a causa de la sedició anarquista. Ha calgut disminuir el nombre de seminaristes per excés de clericat i s'han donat disposicions per a la formació espiritual dels seminaristes. S'ha fomentat la pràctica de la Comunió freqüent i fins diària. S'ha prohibit la lectura d'algun periòdic impiadós. L'esperit evangèlic del poble disminueix davant la propaganda i les falses promeses del socialisme. Tanmateix molts dels qui el segueixen o hi sim-

patitzen no s'han apartat de l'Església. S'ha fet un pelegrinatge a Lourdes el 1907. S'ha fomentat la pràctica dels Exercicis Espirituals entre obrers, molts dels quals se n'han fet propagandistes. VII, 237ss.

VISITA AL SANTÍSSIM. Fer sovint la v. al S. és un mitjà molt eficaç d'encendre en nosaltres la devoció al Sagrat Cor de Jesús. Jesús es quedà al sagrari per estar-se entre nosaltres: vol que el visitem. El tracte sovintejat engendra amistat. Els sants la feien amb freqüència, encara que tinguessin moltes ocupacions. Crist els donava forces en els seus treballs extraordinaris. Ja que perdem temps en coses estúpides, fem, almenys, una v. diària al S. IV, 252s.

VISITA PASTORAL. Bisbe vol dir inspector. Ha de reconèixer les ànimes que li han estat encarregades, ha de formar-se un concepte de l'estat moral i espiritual dels seus pobles. Per això visita les parròquies i les esglésies, els cementiris, les escoles. I revisa els llibres d'administració de sagraments i predica l'Evangeli. Aquesta v. p. produeix alegria en el cor del bisbe, que pot aplicar-se les paraules de la Saviesa eterna: «Deliciae meae esse cum filiis hominum». IV, 710s.

La visita de Jesucrist als homes per posar remei a les seves misèries durarà fins a la fi del món i per tota l'eternitat. Però aquesta v. s'ha de transmetre de generació en generació. A exemple del Bon Pastor, també els prelats visiten els pobles. Prediquen la doctrina de Crist i ordenen la vida cristiana. La v. p. és un mitjà de comunicació de gràcia. Es donen disposicions pràctiques perquè les parròquies es disposin a rebre-la amb profit espiritual. VII, 28-32.

Al final de la tercera v. p. el bisbe no creu que hagi de donar mandaments estrictes per corregir abusos, però posa per escrit alguns principis de règim parroquial que, en conversa, ja ha exposat als rectors. Es refereixen al catecisme, l'oració, la freqüència dels sagraments, la celebració de la Missa, l'ornament i la dignitat del temple, els objectes del culte, els llibres parroquials, els béns eclesiàstics i la visita als malalts. VII, 403-424.

VISITACIÓ. Maria, assabentada que Elisabet havia de tenir un fill, anà a visitar-la, sense fixar-se en les incomoditats d'un camí tan llarg. Elisabet li ho agraí, i s'estranyà que la senyora visités l'esclava. Amb aquesta visita, sant Joan fou santificat abans de néixer. Li fou esborrat, ja llavors, el pecat original i restà confirmat en la seva missió. IV, 402s.

Maria portà la gràcia a Joan com el sacerdot porta el Viàtic al malalt. Maria ens portà el Crist autor de la gràcia. VIII, 248s.

És el segon misteri de goig del rosari. Hi resplendeix la fe i la docilitat a la gràcia dels personatges que hi intervenen. Jesús comença la seva obra de santificació comunicant la gràcia a Joan. Maria hi intervé com a mitjancera de la gràcia. III, 108-112.

VITRIACO. IV, 24.

VIVES, LLUÍS. I, 343, 367, 370, 531, 544, 618ss, 707, 709. II, 49, 581. IV, 50. V, 515. VI, 341.

VIVES I CEBRIÀ, PERE. I, 665, 669.

VIVES I TUTÓ. El cardenal V. i T., caputxí, era català, espanyol i home universal. IX, 140s.

Veritable home de Déu, va portar a Amèrica una vida piadosa i mortificada, enmig de persecucions i tribulacions. La seva santedat traspua en els seus escrits. A l'antípoda del modernisme, defensava l'objectivitat real de Déu i de la revelació i

no convertia la religió en una pura adoració de si mateix. Era un savi eminent, gran canonista, teòleg i políglot, coneixedor dels estudis bíblics moderns. IX, 145s, 154s.

La seva pietat es comunicava fàcilment als altres. L'alimentava en l'amor a l'Església catòlica, en la devoció al Santíssim Sagrament, a la Mare de Déu i al Papa com a Vicari de Crist a la terra. Fomentava aquesta pietat amb actes senzills, gairebé puerils, que no li llevaven gens de força contra la Revolució i els enemics de l'Església. IX, 148-151, 153s.

En èpoques de còlera i de vagues obreres es mostrà excelsa la seva caritat. IX, 153.

Per disposició de Lleó XIII presidí el Concili plenari llatino-americà convocat a Roma. Escriví i treballà molt per la formació del clericat. Defensà els interessos espirituals i les institucions de l'Església contra els atacs sectaris del laïcisme francès. IX, 155-159.

Coneixedor profund de la vida dels Ordes monàstics i dels Instituts religiosos, col·laborà amb els Papes Lleó XIII i Pius X en la modificació dels estatuts d'aquestes institucions per adaptar-los a les condicions de la vida moderna. IX, 160s.

El seu afecte al Papa era una devoció teològica, derivada de la devoció a Crist, Cap invisible de l'Església. El Papa era la imatge de Crist que venerava més. Sabia que l'Església viu del Papa i que on hi ha el Papa hi ha l'Església. No es volgué moure de Roma, la ciutat pontifícia, tot i estimar molt la seva terra. Assistí Lleó XIII en la darrera malaltia. Es compenetrà amb la pietat de Pius X. IX, 161-165.

Vide III, 763-765.

VIVISME. La doctrina de Lluís Vives és l'escolàstica amb terminologia clàssica i amb certes preocupacions del Renaixement: menyspreu de l'Escola i de la il·lustració popular medieval. Abomina els excessos d'alguns renaixentistes, com el de voler tractar sobre la revelació sols amb el raonament. I, 639ss.

En psicologia, pren les línies de l'Escola, però estudia extensament la part sensible o fisiològica de l'home (psicologia experimental). I, 645s.

L'actitud de l'obra de Ll. Vives és principalment de crítica, de sospesar i valorar doctrines. I, 657ss.

La doctrina de Ll. Vives dóna preferència a Plató sobre Aristòtil, a qui tracta de massa àrid i dialèctic. Confonia l'organisme científic amb l'exposició divulgadora i elegant. I, 660.

És substancialment la doctrina tomista. I, 662.

Vide PEDAGOGIA VIVISTA.

VOCACIÓ. De vegades suposa conflictes violents amb l'ànima, o amb el medi on l'ànima viu. No són tan forts els conflictes de les passions que la poesia dramàtica empra en les seves creacions. III, 714.

És una crida a una dignitat molt alta: per l'origen, que és Crist, pel destí de fills de Déu, per la mateixa llum racional amb què Déu ens governa. Tanmateix són pocs els elegits. Molts s'acontenten de dir: «Senyor, Senyor!» Pocs assoleixen el fi: no tots els soldats són herois, no tots els qui estudien arriben a savis. Que ens salvi el temor de Déu. VIII, 316-318.

La v. de molts sacerdots s'ha desvetllat i ha crescut a l'empara de la pietat i les oracions d'uns pares cristians, com la de Samuel fou optinguda per les súpliques de la piadosa Anna. IX, 84s.

El seguiment de la v. ha de ser lliure de tota pressió. Crist no con-

demnà el jove que es negà a seguir-lo. Aquesta llibertat fa més responsable del compliment dels deures que la v. imposa. IX, 305s.

Tots hem estat creats per a Déu, però els religiosos més que els altres cristians. La v. del religiós és separar-se del món per dedicar-se a Déu més plenament i aplacar la justícia divina pels pecats dels homes. IX, 361s.

Seguir la vocació no és obligatori, però no seguir-la pot fer perillar la salvació. La crida de la vocació ha fet els màrtirs i tots els sants: és una crida a l'abnegació i a prendre la creu. IX, 447s.

Vide ESTAT DE PERFECCIÓ.

VOCACIÓ ARTÍSTICA. El qui la té no se'n pot desprendre. És com un caràcter que, faci el que faci, no l'abandona mai. És una missió divina per ensenyar als pobles les altes realitats sobrenaturals. III, 620.

VOET. III, 513.

VOLTAIRE. II, 433. III, 467, 469. IV, 67. IX, 72.

VOLUNTAT. És ajudada en la pràctica del bé per circumstàncies naturals de la vida social (vida regional). I, 271s.

Pot vèncer l'hàbit, gràcies a la llum de l'enteniment que proposa els motius (Ausiàs March). I, 607.

La v. humana ha d'esforçar-se corresponent a la gràcia (Ausiàs March). I, 613.

És gran la dificultat que troba la v. per a practicar el bé (Ausiàs March). I, 614.

Hem de subjectar la nostra v. a la de Déu. La nostra v. vol anar a la seva, avorreix la subjecció. Per això hem de treballar perquè no es desviï de la v. de Déu. Qui això fa, es despulla de l'home vell i pot dir, com sant Pau, que no és ell qui viu, sinó que el Crist viu en ell. Així Déu ens comunica una nova vida per la fe, l'esperança i la caritat. Cal matar el propi «jo» i entronitzar el Crist en nosaltres. IV, 266.

La v. sola de l'home no il·lumina i ha de ser il·luminada. Fer el que volem no és criteri d'encert i de veritat. Cal voler i obrar segons la inspiració de la veritat que ve de Déu. La llum que il·lumina la v. és el precepte de l'amor donat per Jesucrist. V, 335.

La v. ha de determinar-se. La indeterminació porta a una vida contradictòria i estèril. VI, 474s.

Pot dominar el desig més vehement. Per arribar a l'acció, uns necessiten més esforç de la v. que altres. Per això no podem jutjar el proïsme. Relacions entre la intel·ligència, el sentiment, el desig, la v. i la llibertat. III, 525s.

VOT. No pot ser omnipotent ni decidir sobre la substància nacional. II, 13.

VOTS RELIGIOSOS. En els Instituts religiosos i monestirs no se sol faltar al vot de castedat. Es falta més, en canvi, al de la pobresa i al de l'obediència. IX, 462.

Són la creu dels religiosos, que no se l'han de fer amb la imaginació. Jesucrist crucificat ensenya com s'han de practicar els v. r. IX, 467s.

Es renoven periòdicament per tal de fer-los perpetus, ja que l'home és un ésser canviant i oblidadís. Adherint-nos a Déu ens fem immutables. IX, 468s.

VULGARITZACIÓ. La v. dels coneixements religiosos i científics fou intentada per R. Llull. I, 418, 422.

Vide SUPÈRBIA, CRISTIANISME, CATECISME.

WAGNER. II, 250, 300, 308ss, 320ss, 328ss, 332, 431ss, 433, 474ss, 478.

WAGNERISME. És una aplicació de l'idealisme de Hegel a l'art. Wagner

vol que l'art s'identifiqui amb el poble i expressi els grans fins socials, que deixi de ser un simple passatemps. Vol fer-ne una expressió estètica de la vida i, per tant, una realització de la unitat humana. Però, en la realització d'aquest ideal, s'aparta de la veritat. En voler que l'art sigui l'explicació última, metafísica, de les realitats de la vida, posa en la música la màxima i la més perfecta manifestació de l'art. No s'adona que la música és essencialment vaga i inconcreta, encara que exciti totes les facultats de l'home i s'adapti a totes les realitats. L'art, en la seva funció metafísica, necessita una concreció. D'altra banda, Wagner posa l'origen de la inspiració, no en Déu —distint de l'home, però present en l'home i en totes les realitats—, sinó en el fons mateix de l'home. L'obra artística, segons ell, es deu tota entera a l'home. L'home és creador absolut. Així l'art wagnerià resulta encaparrador, cavil·lós, tenebrós, meditatiu, molt al revés de l'art veritable, resplendor de la veritat, lluminós, visió immediata i directa del món exterior, per donació —inspiració— que ve de Dalt. Així l'art, reduït al càrcer tenebrós de l'esperit aïllat de l'home, resta impossibilitat d'identificar-se amb el poble, de tornar-se il·luminació orientadora de les multituds. La missió social de l'art cal cercar-la pel camí de sant Pau en Déu, en el qual tots ens movem i som. La bellesa, qualitat de Déu, brilla en els éssers. Per això, cercant-la ens unim en Déu. II, 306ss.

Fa, de l'home, la farga que fabrica l'existència de tot. II, 321s.

Coincideix amb el pre-rafaelitisme. Hi ha manca d'espontaneïtat. II, 470.

Wagner creà un art musical de transcendència. II, 477.

No és popular ni enriqueix el poble. Vol que el teatre sigui fosc i aïllat, com el savi en el seu estudi. II, 476.

Barreja el cristianisme amb el paganisme. Supleix la forma històrica amb la mitològica, amb què peca contra l'art, car el mite és una convenció discutible; no una realitat, sinó una figura retòrica. Posa un abisme entre l'ordre especulatiu i el pràctic. II, 477.

WALDECK-ROUSSEAU. VI, 14, 117.
WANTED. II, 480.
WASHINGTON. I, 314.
WEBSTER, DANIEL. II, 467.
WERNER. IV, 138.
WICEWA, TEODOR. II, 431.
WIFRED. VII, 327, 330, 358ss. VIII, 443, 446, 453.
WINDTHROST. III, 190.
WISEMAN. I, 222. II, 476.
WOLF. III, 632.

XAMMAR. I 663, 682.
XAMMAR I DE FOIX, MARIA. III, 610.
XENOFONT. III, 481.
XICAGO. La divisió en parròquies s'hi féu per llengües. II, 53s.
XIMÉNEZ, FRANCESC. I, 541.
XINA. I, 193, 318, 335.

YEPES. III, 611, 616.

ZAQUEU. És el model de la conversió de l'home mundà. Passa per aquests graus: curiositat per a les coses de Déu, reflexió sobre els béns sobrenaturals, reforma de vida i acolliment del Crist. Cal expiar els pecats, acollir Déu i dedicar-se a les coses espirituals. IX, 325s.
ZÁRATE, GIL DE. I, 504, 683, 690. II, 114. III, 435, 448.
ZEL APOSTÒLIC. Quan no hi ha vida espiritual profunda, el z. dóna lloc

al catòlic batisser i fanfarró. I, 139.
Davant el materialisme d'avui, el z. a. ha adoptat formes que li permetin d'atendre les necessitats naturals per insinuar-se i infondre el foc de la caritat. I, 194.
Vide APOSTOLAT.
ZEUS. II, 266.
ZIGLIARA. II, 228s.
ZOLA. II, 77, 239s, 269, 317. III, 702.
ZOROASTRE. II, 291.
ZORRILLA. II, 354. III, 478. IV, 137.

ÍNDEX

Presentació, per Josep Massot i Muntaner 5

SUPLEMENT

Pròleg general a les *Obres completes* de Josep Torras i Bages, per Ignasi Casanovas 11
Notes d'exercicis espirituals 26
Panegírico de Santo Tomàs de Aquino 48
La ejemplaridad sacerdotal de San José Oriol . . . 69
Circular. Sobre la Comunicación del Excmo. Sr. Nuncio Apostólico 91
Carta sobre el «Motu proprio» de Pío X «Doctoris Angelici nemo» 94

SERMONS AUTÒGRAFS DE LA SÈRIE CORBELLA, a cura d'Alexandre Olivar

INTRODUCCIÓ GENERAL 101
Mn. Ramon Corbella 101
L'aplec manuscrit 103
El Dr. Torras en aquests escrits 106
Normes seguides en aquesta edició 111

A. JESUCRIST 113

I. El Corazón de Jesús, fuente de paz . . . 113
Annex. Plan [del sermón precedente] . . 119
II. El Corazón de Jesús nos enseña a amar a Dios 120
III. Contra el mundo 130
IV. Jesucrist Rei 137
V. Eternitat del regne de Jesucrist 144

B. PANEGÍRICS DE SANTS 151

VI. Panegírico de San Felipe Neri 151
VII. San Francisco de Sales 166
VIII. Sobre sant Josep Oriol 181
Annex 188
IX. [Sermó]. Amb motiu del primer aniversari de la canonització de sant Josep Oriol . . . 188
Annex. [Esquema del sermó] 197
X. De Santo Domingo 199
XI. Panegírico de san Bernardo 201

C. PRIMERES MISSES 215

XII. Missió consoladora del sacerdoci per medi de l'Eucaristia 215
XIII. El sacerdote es el hombre de Dios . . . 222
Annex. [Esquema de sermó de missa nova] . 229
XIV. De la vida sobrenatural i del sacerdoci encarregat de mantenir-la en el món . . . 230
XV. De la misión sacerdotal 239
XVI. De la missió de consolar que té el sacerdoci cristià 246
XVII. Altre exordi del següent sermó predicat en la missa nova de Mn. Frederic Clascar . . 252
XVIII. Sermó predicat en l'església parroquial de Manlleu per a commemorar el primer aniversari de la consagració [del bisbe Morgades] . 255

D. CELEBRACIÓ MATRIMONIAL 263
XIX. Plàtica matrimonial 263

E. HOMILIES DOMINICALS 266
XX. Dominica infra octavam Epiphaniae . . . 266
XXI. Quart diumenge de Quaresma 267
XXII. Dominica 5ª post Pascha de la oración . . 270
XXIII. Dominica 5ª post Pascha 284
XXIV. Domingo 6º post Pentecosten de la fe, único medio de la vida sobrenatural 298
XXV. A la milícia angèlica de sant Tomàs . . . 312
XXVI. Del juicio final 314

F. CONFERÈNCIES ESPIRITUALS A RELIGIOSES 330
XXVII. Día de retiro. De la solidez de la piedad . . 330
XXVIII. Del silencio 332
XXIX. Deberes de la vida religiosa 334
XXX. Renovación de votos 338
XXXI. Plática de comunión 339
XXXII. De Nuestra Señora del Rosario 341
XXXIII. Preparación para el día de difuntos . . . 343

ÍNDEXS 345
Inicis dels textos 345
Índex cronològic 346
Índex onomàstic 347
Índex topogràfic 347

ÍNDEX DE NOMS I MATÈRIES,
a cura d'Andreu Soler i Soley

Índex de noms i matèries de les *Obres de Torras i Bages*, volums I-IX 349

Darrers volums publicats:

116. JOAN MARIA THOMÀS. **Falange, guerra civil, franquisme.** F.E.T. y de las J.O.N.S. de Barcelona en els primers anys del règim franquista. 1992. 546 pp.
117. ANNA MARIA BLASCO I BARDAS. **Joan Maragall i Josep Pijoan.** Edició i estudi de l'epistolari. 1992. 576 pp.
118. **Actes de les Primeres Jornades d'Estudi sobre la vida i l'obra de Caterina Albert i Paradís «Víctor Català».** 1993. 604 pp.
119. **Miscel·lània Joan Fuster, VI.** 1993. 368 pp.
120. FORTIÀ SOLÀ I MORETA. **Biografia de Josep Torras i Bages**, vol. I. 1993. 548 pp.
121. JORGE PABLO MARTÍNEZ DE PRESNO. **Moviments socials a Igualada al segle XIX (anys 1854-1890).** 1993. 280 pp.
122. JOSEP M. TORRAS I RIBÉ. **La comarca de l'Anoia a finals del segle XVIII.** 1993. 548 pp.
123. **Actes del Col·loqui sobre cançó tradicional.** 1994. 620 pp.
124. **Actes del IXè. Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes**, vol. I. 1993. 496 pp.
125. **Actes del IXè. Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes**, vol. II. 1993. 544 pp.
126. **Actes del IXè. Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes**, vol III. 1993. 468 pp.
127. **Miscel·lània Joan Triadú.** 1993. 360 pp.
128. **Llibreters i impressors a la Corona d'Aragó.** 1993. 464 pp.
129. FORTIÀ SOLÀ I MORETA. **Biografia de Josep Torras i Bages**, vol. II. 1993. 416 pp.
130. **Miscel·lània Joan Fuster, VII.** 1993. 416 pp.
131. HILARI RAGUER. **Salvador Rial, Vicari del Cardenal de la Pau.** 1993. 330 pp.
132. CHRISTIAN GUILLERÉ. **Girona al segle XIV**. 1993. 506 pp.
133. AGUSTÍ COLOMINES I COMPANYS. **El catalanisme i l'Estat.** 1993. 368 pp.